

ବିବିଧ ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ

ଲୀଳା ଜଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ

1543

Mr. Edward Selwyn Hoernle

B.A., J.P., I.C.S.

First Revenue Commissioner of Orissa 1936.

ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଥମ ରେଭିନ୍ୟୁ କମିଶନର

ମାଲ୍ୟବର ଭ, ଏସ୍, ହରଲେ

ଶ୍ରୀମୋହନ ଚରଣ ଦାସ
ବିଦ୍ୟା ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଶନ ଓ ପ୍ରକାଶକ ।

ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ନିବେଦନ

ଅଜିକାଲି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ନାନାପ୍ରକାର ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଅଛି । ଲୋକର ଜ୍ଞାନ ପିପାସା ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକର ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରଥାଏ, ଗ୍ରନ୍ଥକାର କିମ୍ବା ପ୍ରକାଶକମାନେ ସେପରି ପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ, କିନ୍ତୁ ଏପରି ଅନେକ ବିଷୟ ଅଛି ଯାହାର ବିଶେଷ ଅଭାବ ହେଉଥିଲାବେଳେ ସହଜରେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅଭିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ (Book of Reference) ଏହି ଧରଣର । ମୁଁ ଦୀର୍ଘକାଳରୁ ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିପାରୁଛି ଯେ ଏପରି ଖଣ୍ଡିଏ କିଛି ଓଡ଼ିଆରେ ଏକାନ୍ତ ଲୋକା କିନ୍ତୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସଂକଳୟିତା ଅଭାବରୁ ତାହା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଥିଲା । ମୁଁ ଅନେକ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏପରି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରବାକୁ ଅନୁରୋଧ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲା । ଏହା ଯେପରି ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରକାଶ ପରିଶ୍ରମ ଓ ମଙ୍ଗଳା ସାପେକ୍ଷ ବିଷୟ । ଅଜି ଏତଦ୍ଦିନ ପରେ ମୋର ସେହି ଆଶା ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ଫଳବତୀ ହୋଇଅଛି; କାରଣ ମୋର ଅନୁକ୍ରମିକ ବନ୍ଧୁ ଲଲାଟ ନାୟକ କୁମାର ସୟ ସେପରି ଖଣ୍ଡେ ପୁସ୍ତକ ସଂକଳନ କରି ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ଵ ସହିତ ତାହା ମୋତେ ଦାନ କରିଅଛନ୍ତି । ଲଲାଟଙ୍କୁ ଉତ୍କଳରେ ତଥା ଉତ୍କଳ ବାହାରେ ନାନାସେତ୍ରରେ ସୁପରିଚିତ । ତାହାଙ୍କର ଡାକ୍ତର ସମାଲୋଚନା, ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷା ଓ ନିରୀକ୍ଷା ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀତା ତାଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ଵ । ବିଶେଷତଃ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହରେ ଆଗ୍ରହ ତାଙ୍କର ଏକ ନୈସର୍ଗିକ ଶକ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିଅଛି । ଝୁତରଂ ତାଙ୍କର ସଂକଳିତ ବିଷୟମାନ ଯେ ନୂତନତମ ତଥ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ସର୍ବ ସାଧାରଣଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣୀୟ ତଥା ଚିନ୍ତାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ସମଗ୍ର ବିଷୟକୁ ଲଲାଟଙ୍କୁ ୪ ଖଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ଏଥି-
ସହିତ ୨ୟ ଖଣ୍ଡର ପୁରୀପତ୍ରରୁ କେତେକାଂଶ ଦିଆଗଲା । ତାହା ଯଥାଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡମାନ ଯଥାକ୍ରମେ ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ ବୋଲି ମୁଁ ଭରସା ରଖିଛି, କିନ୍ତୁ ସବୁ ଦୌବ ଅନୁକୂଲ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ବ୍ୟବସାୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହାକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେହେଁ ଏଥିରେ ମୋର ଲାଭର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ ସର୍ବ ସାଧାରଣଙ୍କ ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ

ଅଭିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ ଦେବାଦ୍ରାସ ଉତ୍କଳବାସୀ ଓ ଉତ୍କଳଭାଷୀଙ୍କର ଏକ ବରଷ ଅଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ମୋର ଅନ୍ୟତମ ଅଦର୍ଶ । ସେହି ଅଦର୍ଶରେ ମୁଁ ଏହାକୁ ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର କରିବା ନିମିତ୍ତ ପଥାଶକ୍ତ ସମୟ ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରିଅଛି । ନିଜେ ଲଲିକାରୁ ଦୀର୍ଘ ଦେଢ଼ବର୍ଷକାଳ ନିସ୍ପାର୍ଥ ଭାବେ ତାଙ୍କର ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟ ଦେଇ ଏହାର ଯତ୍ନ ନେଇ ମୋର ଉଶାସର ଆହୁର ବତାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଓଝିଶାର ପ୍ରଥମ ରେଭନ୍ୟୁ କମିଶନର ମାନ୍ୟବର ହର୍ଷେଲ୍ ସାହେବ ଏହାର ପ୍ରାଫ୍‌ଫେଣ୍ଡି ଅତି ଅଗ୍ରହରେ ରୁମିକା ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଥିଲେ । ଦୁର୍ଦ୍ଦିବ୍‌ବ ବଗତଃ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତ ଅସୁସ୍ଥତା ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅକାଳ ଶୋକାବଦ୍ଧ ମୃତ୍ୟୁ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କର ଲେଖା ଏହାର ସୌଷ୍ଟବ୍ୟ ବତାଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ସେହି ଦିନକର ଉତ୍ସାହ ବାଣୀ ମୁଁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ହୃଦୟରେ ମନେ ରଖିବି ।

ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡି ମାନ୍ୟବର ଲଟ ସାହେବଙ୍କ ଅନୁମତି ବିମେ ତାଙ୍କୁ ଉପହୃତ । ଏହା ମୋର କମ୍‌ ସୌଭାଗ୍ୟର ବସୟ ନୁହେଁ ।

ଏ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରକାଶରେ ମୁଁ କେତେ ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ସାହ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ଅଦି ପାଇଅଛି । ଏଥିରେ ମୁଦ୍ରିତ ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ନବଭାରତ ପ୍ରେସରୁ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଙ୍କ ଗୋ ୩୨ ଟି ଚିତ୍ର ଉତ୍ତାରରେ ଏବଂ ୪ ଟି ବନା ଉତ୍ତାରରେ ପାଇଅଛି । ତାହା ଛଡ଼ା ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସ, କଟକ ଗୋ ୨୮ ଟି ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ମହୋଦୟ ଗୋ ୨ ଟି ସାରସ୍ୱତ ପ୍ରେସ ପରଗୁଳକ ଗୋ ୨ ଟି, କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ‌କୋମ୍ପାନୀ ପରଗୁଳକ ଗୋ ୧୭ ଟି, ବାବୁ ବିମଳାଚରଣ ସାୟୁ ଚୌଧୁରୀ ଗୋ ୪ ଟି ଏବଂ ସମାଜ ସମ୍ପାଦକ ଗୋ ୩ ଟି ଚିତ୍ର ଅନୁଶ୍ରୁତି ଭାବେ ଅଗ୍ରହ ସହିତ ମୋତେ ସାମୟିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ଉତ୍ସାହିତ କରି ଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନୁରକ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଅଛି ।

ଯଦି ଏହି ଛନ୍ଦ୍ର ଦ୍ରାସ ଉତ୍କଳବାସୀ ଓ ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଭାର ଉତ୍କଳୀ-ମାନେ କଅଁଳିତ ଉପକାର ପାଆନ୍ତି ତେବେ ମୋର ଶ୍ରମ ଓ ବ୍ୟୟ ସାର୍ଥକ ବୋଲି ମନେ କରିବି ।

କଟକ
ତା ୨୮/୮/୧୯୩୭

} ବନା
ଶ୍ରୀମୋହନ ଚରଣ ଦାସ

ସଂଗ୍ରହକ:—

ଲୀଳା ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ,

କଲିକତା ପାଠକାଳୟ

ପ୍ରଥମ କଥା ଗ୍ରନ୍ଥର ମାଲିକ

To

Rangadhar Biswal

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାସୁଦେବ ନାୟକ
ମେନେଜର ମନମୋହନ ଟ୍ରେସ
ବୁକ୍ସଟୋକ, କଟକ ।

ଭୂମିକା

ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସମ୍ବିତାର ପ୍ରଚାର, ସଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ମାନବର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର
ଚୁକ୍ତି ହୋଇ ଥାଏ । ଜଗତର ପାରସ୍ପରିକ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ ନାନା
ବସ୍ତୁରେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ହୋଇ ପଡ଼େ, ମାତ୍ର ତାହାର କୌତୁହଳ ଅଥବା ଜିଜ୍ଞାସୁ
ରାବି ଚରତାର୍ଥ କରିବାକୁ ଯେପରି ଅଧ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ଗବେଷଣା ଲୋଭ
ତାହା ଅନେକ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳରେ ତାହାର ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ସନ୍ଦେହ
ମିଟି ପାରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ପୁଣି ସବୁକଥା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ସବୁ
କହିରେ ସବୁ କଥା ନ ଥାଏ । ଏହି ସବୁ ଅଭାବ ଅନୁରକ କରି ଇଂଲଣ୍ଡ
ଦେଶର କଡ଼ କଡ଼ ମନାଷୀମାନେ ପ୍ରଥମ ଏନ୍‌ସାଇକ୍ଲୋପିଡ଼ିଆ ନାମକ
ବହିଷ୍ଟ ଗ୍ରନ୍ଥର ସଂକଳନ କରିଥିଲେ ଏବଂ କାଳକ୍ରମେ ଅମେରିକା, ଫ୍ରାନ୍ସ,
ଜର୍ମାନୀ, ଇଟାଲୀ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗ୍ରନ୍ଥପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।
ବଙ୍ଗଦେଶରେ ପ୍ରାଚ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ମହାଶିବ ଶ୍ରୀନଗେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବସୁ, ବଙ୍ଗଳାରେ
ବିଶ୍ୱକୋଷ ସଂକଳନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଗତ ଯେପରି ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଚାଲିଛି,
ଦିନକୁଦିନ ଯେପରି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି, ସେଥିରେ ଅବସ୍ଥିତ ଓ ଅଭାବ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ, ମାନବ ସମାଜ ଓ ଚିନ୍ତା ଗତି ବଦଳି; ସେଥିରେ
କର୍ଷକ ପୂର୍ବେ ପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥ, କର୍ଷକ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିପାରେ ନାହିଁ,
ଅଥବା ବ୍ୟସ୍ତସାଧ୍ୟ ଏବଂ ବ୍ୟସ୍ତସାଧ୍ୟ ଏନ୍‌ସାଇକ୍ଲୋପିଡ଼ିଆ ପରି ଗ୍ରନ୍ଥର କର୍ଷକ
ସଂଶୋଧନ ସମ୍ଭବ ହେବା ଅସମ୍ଭବ । ଏହି ଅଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ନିମିତ୍ତ
ସୂଚକରେ ନାନା ଭାଷାରେ ଇସ୍ପର୍ ରୁ କି କର୍ଷକ ବକରଣୀ ଅଜିବାଲ
ରୂପା ହେଉଅଛି, ମାତ୍ର ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ନୁହେଁ; କାରଣ ସେ ସବୁ କହି
ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୃଦ୍ଧିତକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଲେଖା ହୋଇ ଥାଏ । ଅନ୍ୟ
କୌଣସି ସମ୍ପାଦ ସେଥିରେ ମିଳେ ନାହିଁ; ପୁଣି ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ଅଧିକ ।
ଏଣୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷେ ବର୍ଷେ ବର୍ଷେ ବର୍ଷେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ

ବହୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଛି । ସେ ସବୁର ମୂଳ ମଧ୍ୟ ବେଶୀ । ଏହି ସବୁ କହ
 ଏକାଠି କିଶିଲ ବଳି ଅଧିକ ଅବସ୍ଥା ଅମ ଦେଶରେ ଶତକଡ଼ା ୯୯
 ଜଣଙ୍କର ନାହିଁ । ସୁଦର୍ଶନ ଏପରି ଶକ୍ତି ଏ କହ ଲେଖା ଯାହାକି ସ୍ବକ୍ରମାର
 ଠିକ ବାଳକଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ବର୍ଷାୟାନ ବୃଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କୁଟୀରବାସୀ
 ଠାରୁ ପ୍ରାସାଦବାସୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଗୃହଶାଳୀ ଗୁଡ଼ିଠାରୁ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପ
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ମୋଟିଆ ମଜୁରିଆଠାରୁ କୋଟିପତି ମାଲିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ
 ଶ୍ରେଣୀର, ସବୁ ପ୍ରଭର, ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଓ ସବୁ ଅବସ୍ଥାର ଲୋକଙ୍କର ଅଭାବ
 ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ଘରେ ବସି ଅଖିରେ ଦେଖିଲ ପରି ବିଶ୍ବ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସବୁ
 ସଂବାଦ ଓ ଉଧ୍ୟ ଲୋକେ ସହଜେ ଜାଣି ପାରିବେ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ
 ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ କହୁ ପିତାଙ୍କ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ବୁଝିନେବେ । କହ ଖଣ୍ଡିକ
 ପଢିବାକୁ ଉପନାୟ ପରି ଶିକ୍ଷକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇଥିବ, ପୁରୁଣା ପରି ପ୍ରାୟ
 ହୋଇଥିବ ଏବଂ ସର୍ବଭୋକ୍ତାବେ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ହୋଇଥିବ । ଇଂରେଜୀ
 ଭାଷାରେ ଖୁବ୍ ଦାମିକାଠାରୁ ଅରମ୍ଭକରି ସ୍ବଳ୍ପର ସଂସ୍କରଣ ଯାଏ ଏ ଭଳି
 ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ଓ ହେଉଅଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ତାହା ନାହିଁ ।
 ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀ ପୂର୍ବେ ଦୋପଟି ମାଧବଲଲ ଏହି ବିଷୟରେ ଅତି ସୁଦ୍ଧ
 କହୁ ଶକ୍ତି ଏ ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ମାତ୍ର ଅଜି ତାହା ଏତେ
 ପଛରେ ପଡିଯାଇଛି ଯେ ସେଥିରୁ ସାହାଯ୍ୟ ଆଶା ଦୂରଣା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର
 ଏହି ଅଭାବ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବାକୁ ମୁଁ ଏହା
 ସଫଳନ କରିଅଛି । ୧୯୨୫ ସାଲଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏଥି ଲିଖିତ
 ବିଷୟ ସଂଗ୍ରହରେ ଲିପ୍ତରହୁ କଲିକତାର ଇମ୍ପ୍ରିଣ୍ଟିଆଲ୍ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ
 ପ୍ରାୟ ୨ ବର୍ଷ କଟାଇ ଥିଲି । ଓଡ଼ିଶାର ନାନାସ୍ଥାନ ବୁଲି ନାନା
 ପୁସ୍ତକ, ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ପଢି ନାନା ବିଷୟର ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲି ।
 ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜୀବନୀକା କୋମ୍ପାନୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସ୍ବର୍ଗତଃ ବାବୁ ପଦ୍ମଲୋଚନ
 ମହାନ୍ତି ମୋତେ ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ୧୧ ଶତ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର
 ଇଂରେଜୀ ପତ୍ରିକା ପଢିବାକୁ ଦେଇ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲେ ।
 ଏହାଭିତରେ ମୋତେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ପଡିବାରୁ
 ଓ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନ୍ତରାୟ ଯୋଗୁ ମୁଁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାକୁ
 ପ୍ରକାଶ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲି । ପ୍ରାୟ ୩ ବର୍ଷ ତଳେ
 ଶ୍ରୀମାନ ଭଗୀରଥ ମହାପାତ୍ର ମୋ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ଏ ବିଷୟରେ
 ସାହାଯ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହୁ ସମ୍ବାଦ ଓ କେତେ ଦୁଷ୍ଟାପ୍ୟ

ପୁସ୍ତକ ଦେଇ ଶେଷ ସୁଚାପତ୍ର କରି ଦେଇଥିଲି । ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କହି ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଫେରସ୍ତ ପାଇନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସଫଳତା ଯଦି ଅବଶ୍ୟକାନୁ-
ଯାୟୀ ପୁଣିଘ ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ଅତି ଅଭାବ ନ ଥିଲା, ମାତ୍ର ତାହା
ଅତି ହୋଇନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସଫଳତାରେ ସେ ଜାଣି ନ ପାର ସେପରି
କହି ଅଭ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ସମ୍ପାଦ ଛାଡ଼ିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ସେହିପରି ଫଗୁଆ କରି-
ଥିବା ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ ମାଗୁଥିବା ଭ୍ରମ ଯଥା କରିଅଛନ୍ତି । ମୋର ବ୍ୟାପ
ତାହା ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓଡ଼ିଆ ପାଠକଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ମୋତନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ-
ନାହିଁ ବରଂ ଭ୍ରମରେ ପକାଇବ । ଏହା ମୁଁ ପ୍ରତିହତ୍ୟା ଭାବେ କହି
ନାହିଁ, ୧୨ ବର୍ଷ କାଳ ସାମ୍ବାଦିକ ହୋଇ ଯେଉଁ ଅଭିଭୂତା ଲାଭ କରିଛୁ
ସେଥିରୁ ଏହା କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । କହିଖଣ୍ଡି ସିନା ସଫଳତା
କରିଥିଲି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସଙ୍ଗତ ମୋର ନ ଥିଲା । ଏଣୁ ଏହି ସମ୍ପାଦ
ଫଗୁଆ, କେବେ ଯେ ମୁହଁ, ହେବ ଏହା ମୋର ସ୍ୱପ୍ନାଞ୍ଜଳ ଥିଲା । ଦୈବ
ଅନୁକୂଳରୁ ମୋର ଅକ୍ରାନ୍ତିମ କଲ୍ମ କଲିକତା ଓ କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ
ବ୍ୟବସାୟୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତମାହନ ଚରଣ ଦାସ ଏହା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ରତ୍ନ କରି
କାରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏହାକୁ ଅନନ୍ତରେ ଅଗ୍ରହରେ ଓ ବନାସର୍ତ୍ତରେ ଦେଇଅଛି ।
ଏ କହିର ସୌକର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ସେ ଏଥିର ଅବଶ୍ୟକୀୟ ଅନେକ
କହୁମୂଲ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଓ ସଂବାଦ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ଅଧିକନ୍ତୁ ନିଜର
ଜଣେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଗତ ୨ ବର୍ଷ କାଳ ମୋର ସହକାରୀ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ
କରିଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ରଜା ମହାରଜା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଭୁକ୍ତ ଅତି ଅଳ୍ପ
ମୁଦ୍ରାକ୍ଷୟରେ କରିଅଛନ୍ତି । ସମଗ୍ର ବିଷୟକୁ ଏକଖଣ୍ଡରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ
ତହିଁର ମୂଲ୍ୟ କହୁତ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ପାଠକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବ୍ୟବହାର
କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅସୁବିଧା ହେବ; ଏଣୁ ଏହାକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ୪ ଖଣ୍ଡରେ
ପୁଣି କରିବା ପାଇଁ ବିଷୟ ଯୋଜନା କରିଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶିତ
ହେଲା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ଯନ୍ତ୍ରଣ । ସେଥିରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବିଷୟମାନ ଦିଅ-
ଯାଉଅଛି ତହିଁର ସୁଚାପତ୍ର ଏହି କହିର ଶେଷରେ ଦେଇଅଛି । ତୃତୀୟ ଓ
ଚତୁର୍ଥ ଖଣ୍ଡରେ ହିନ୍ଦୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରାଚୀନତ୍ୱ, ସର୍ବିଶିଷ୍ଟ, ଲବ୍ଧିଶିଳ୍ପ, ଚୀନ, ମହା-
ଚୀନ, କାନ୍ଥମାଳ, ପାମିର, ତୁଷାର ଯୁଗ, ଲିମ୍ବୁରାଥ ପ୍ରଭୃତି ମହାଦେଶର
ଇତିହାସ, ନରଖାଦକଙ୍କର ବିଶେଷ ବିବରଣୀ, ଭାରତ ଓ ଅନ୍ତର୍ଗତାର
ଫରୋଗ, ଅସ୍ତ୍ରବାର ଜଙ୍ଗଲ ଜାତି ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ବିଶଦ ବିବରଣୀ ଦିଆଯିବ ।
ଏତତ୍ ବଡ଼ କହିରେ ମୁଦ୍ରଣ ପ୍ରମାଦ ରହିବା ବିଚିତ୍ର ନାହିଁ ଏବଂ ଯଦି-

ସତ୍ତ୍ୱେପି ହୁଏତ ଅନେକ ଜାତିବ୍ୟ ବସୟ ଗୁଣି ଯାଉଥିବ । ଏହି ଭ୍ରମ-
ସଂଶୋଧନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶତ୍ରୁରେ କରାଯିବ ।

ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଦୃଷ୍ଟି ହେଲା ଦିନ, ମୁଁ ଓ ପ୍ରଜାତିକ ଦୁହେଁ
ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ଗର୍ବରକୁ ଉପହାର ଦେବାକୁ ରାଜ୍ୟର ଓଡ଼ିଶାକମି-
ଶନରକ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରୁଥିଲୁ । ରେଭେନ୍ସା କମିଶନର ମିଶ୍ଟର
ହର୍ଷଲେ ସାହେବ ପୁସ୍ତକର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦେଖି ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ
ଭୂମିକା ଲେଖିଦେବାକୁ ଲିଖିତ ପ୍ରତୀକ୍ଷିତ ଦେଇଥିଲେ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବଶତଃ
ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତ ଅସୁସ୍ଥତା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ୱାତ୍ମକ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଶୋକାବହ
ମୃତ୍ୟୁ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ସେ ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲି ଏବଂ ଉତ୍କଳବାସୀ ତାଙ୍କର
ଗହୀର ଜ୍ୱଳନ ଓ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଅଗ୍ରଲେଖା ପାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।
କର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁରେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗତ ଅମାର
ସଦ୍‌ଗୁଣ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଅଛି । ଶୀଘ୍ର ସାହେବ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ହସର
କାରୁ ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍କଳ ଭାଷାର ଭାଷୁଗୁରୁ
ପୁରୀପାଦ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ମହାଶୟଙ୍କୁ ମୁଁ ଭୂମିକା
ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲି । ଗୋପାଳ ବାବୁ ଯେଉଁ ଦୁରୁଦ୍ଧ
ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାରେ ନିରତ ସେଥିରେ ତାଙ୍କୁ ସମୟ ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ ।
ତଥାପି ସେ ମୋର ଅଳି ନ ଏଡ଼ି ଯେଉଁ ଅବତରଣିକା ଲେଖି ଦେଇଛନ୍ତି
ସେଥି ପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ ଚିର କୃତଜ୍ଞ । ଲକ୍ଷସାହେବଙ୍କ ପ୍ରାରବେଷ
ସେକେଟେସଙ୍କ ୧୩୭୩୭୨ ର ପତ୍ର ମତେ ବହି ଖଣ୍ଡି ତାଙ୍କୁ ଦିଅଯାଉ
ଥିଲା ଏବଂ ପରେ ଲକ୍ଷସାହେବଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେବାର ଅନୁମତି ମିଳିଅଛି ।

ଏ ବଳି ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବାରେ ମୋର ମୌଳିକତା ଆଉ ନ ପାରେ
କାରଣ ଏହା ଅନ୍ୟ ବହିରୁ ସଂଗୃହୀତ ବସୟ । ଏହା ଛଡ଼ା କେତେଜଣ
ସହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅନେକ ଜାତିବ୍ୟ ବସୟ ଯୋଗାଇ ଅଛନ୍ତି ।
ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରହରାଜ ସହୃଦୟ
ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ପଣ୍ଡା । ତାଙ୍କର ଅସାଧିତ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ବହୁ
ବସୟରେ ଉପକୃତ । ସ୍ୱସାହିତ୍ୟକ ବାବୁ ଶଶିଭୂଷଣ ସୟ, ବାବୁ ଭୁବନା-
ନନ୍ଦ ଦାସ, ସ୍ୱାମୀ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ଦାସ, ଅଳି ର ମେନେଜର ଶ୍ରୀ ବାବୁ ଗୋବିନ୍ଦ-
ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବି, ବାବୁ କୈଳାସଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ବି, ଏ, ବି, ଏଲ୍, ଶ୍ରୀ ବାବୁ ଗିରି
ଆଦି ମହାନ୍ତି ଓ ମହାବୀର ଯୁବରାଜ ଶ୍ରୀ କୃପାସିନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟଦେବ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ

ଠାରୁ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ତର ସ୍ଥାନର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ କେତେକ ବହୁ ଓ 'ଲୁକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଅଛି । ସମାଜ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ; ସରକାରୀ ଓକିଲ ବାବୁ ଚିନ୍ତାମଣି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଉଦ୍‌କୋରୀୟ ସ୍କୁଲର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର, ତାଙ୍କର କନ-ବହାସୀ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଉତ୍କଳ ପାତ୍ରିକାର ମୁଦ୍ରାକର ଶ୍ରୀମନ୍ ପ୍ୟାସଗଜର ସ୍ବୟଂ ଓ ଓକିଲ ଶ୍ରୀ କାଶୀନାଥ ମହାନ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁମାନେ ମୋର ଏ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସ୍ନେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ମୋତେ ଉତ୍ସାହିତ କରି ଅଛନ୍ତି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନନ୍ଦିନୀ-ହୋଇ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଅଛି । ବହିର ପ୍ରକାଶରେ ବାବୁ ମୋହନଚରଣ ଦାସ ଅକୁଣ୍ଠିତ ବ୍ୟୟ ଓ ନାନା ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ମୋର ବହୁ ଦିନର ପରିଶ୍ରମକୁ ସଫଳ କରି ମୋତେ ଚିରରଣୀ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହା ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ମନମୋହନ ପ୍ରେସର ମେନେଜର ବାବୁ ବାସୁଦେବ ନାୟକ ଓ ମୋର ସହକାରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଟବର ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଅଛି ।

ମୁଁ ଜାଣେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ସଫଳତା ଜଣକର ଶକ୍ତି ବହୁରୂପ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ବହୁ ମଙ୍ଗଳୀ ମିଳିମିଶି ଏହା କରିଥାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳରେ ସେ ଦିନ ହୋଇ ନାହିଁ । ହୁଏତ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ଓ ମୋଠାରୁ ଯୋଗ୍ୟତର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରୟାସ କରିବେ । ମୁଁ କେବଳ “ବେଳାରୁମିରୁ କାଳକ ତୁଲ୍ୟ ବାଲି ଗୋଡ଼ ସଂଗ୍ରହ କରିଛି ।”

ବହିର ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ପରେ ଜଗତର କେତେକ ଶୁଭଚିନ୍ତିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାରୁ ସେ ସବୁ ପୁନଃ ମୁଦ୍ରଣ କରିବାକୁ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଯାହା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ତାହା ପରିଶିଷ୍ଟରେ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । କେତେକ ସ୍ଥଳପାରିଥିବା ଚଷମ ମଧ୍ୟ ପରିଶିଷ୍ଟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି ।

ଏହାର ସଫଳତାରେ ମୁଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ ଓ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ପ୍ରଭୃତିରୁ ସାହାଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛି । କେବଳ ପୁସ୍ତକର କଲେକ୍ଟର ଅଥବା ବୁକ୍ସ ହେବ ଅଥବା ସ୍ବୟଂପାଠ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଯଥାସ୍ଥାନରେ ତହିଁର (Bibliography) ସୂଚନା ଦେଇପାରି ନାହିଁ ।

ଇଂରେଜୀ ପୁସ୍ତକ—

- (୧) ବୁକ୍ ଅଫ୍ ନଲେଜ ୧୨ ଖଣ୍ଡ
 (୨) ବୁକ୍ ଅଫ୍ ଅଲ୍ ନେସନ୍ସ ୭ ”
 (୩) ପିପ୍ସ ଅଫ୍ ଦି ଓପାଲ୍ଟ୍ ୨ ”
 (୪) କନ୍ସାଭକ୍ ଏନ୍ସାଇକ୍ଲୋ
 ପିଡିଆ ୧ ”
 (୫) ସୁନିଉର୍ସାଲ୍ କନ୍ସାଭକ୍ଲୋ
 ପିଡିଆ ୧ ”
 (୬) ଟ୍ରେଜର ଅଫ୍ ନଲେଜ୍ ୨ ଖଣ୍ଡ ”
 (୭) ପିପ୍ସରସ୍ ଏନ୍ସାଇକ୍ଲୋପିଡିଆ
 (୮) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଅନୁଏଲ୍ ରେକର୍ଡ୍ସ
 (୯) ଷ୍ଟେଟ୍ସମ୍ୟାନ୍ସ କ୍ଲବ୍ ବୁକ୍
 (୧୦) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ କ୍ଲବ୍ ବୁକ୍
 (ଟାଇମସ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ)
 (୧୧) ପାଟଣା ଇକ୍ସକର୍ପିଟା
 କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର
 (୧୨) କମ୍ପି ରଥଲ୍ ଗେଜେଟ୍ ଅଫ୍ ଖଣ୍ଡ
 (୧୩) ଇଣ୍ଡିୟା ଗେଜେଟ୍ ଅଫ୍
 କଟକ, ପୁରୀ ଓ ବାଲେଶ୍ଵର ।
 (୧୪) ଗେଜେଟ୍ ଅଫ୍ ଅଫ୍ ଡିଭିଜନ୍
 ଫ୍ଲୋର
 (୧୫) ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ରେଲୱେ ଅକ୍ଟ
 (୧୬) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ପୋଷ୍ଟାଲ୍ ଗାଇଡ୍
 (୧୭) ଆକର୍ସ୍ ଡାଇରେକ୍ଟ୍ସ
 (୧୮) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଏନ୍ସାଇକ୍ଲୋ
 ପିଡିଆ
 (୧୯) ପିକେଟ୍ ଡକ୍ଟ୍ରିନ୍, ୪ ଖଣ୍ଡ
 (୨୦) ଆଟଲେସ୍
 (୨୧) ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ୍ ପ୍ଲାଟ୍ଫର୍ମ୍ କାଲ୍
 ଅକ୍ସିଡେଣ୍ଟ୍
 (୨୨) ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ୍ ଆର୍ଡର୍ ନିଷ୍ପେଦନ
 ରପୋର୍ଟ
 (୨୩) ମଣ୍ଡାଗୁ ରପୋର୍ଟ
 (୨୪) ଗୋଲ୍ଡେନ୍ ରପୋର୍ଟ
 (୨୫) ପିଲେକ୍ କମିଟି ରପୋର୍ଟ
 (୨୬) ଯାପାନିଜ୍ ମେମୋରିଜ୍
 (୨୭) ୭୦ ଜଣ ଲେଖକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
 ଲିଖିତ ଶ୍ରେୟାର ଇତିହାସ ୨୩ ଖଣ୍ଡ
 (୨୮) ହିନ୍ଦି ଅଫ୍ ଗ୍ରାମ୍
 (୨୯) ଭାରତ ଇତିହାସ
 (ଏଲ୍‌ଫିନ୍‌ସ୍ଟୋନ୍)
 (୩୦) ଇନ୍ଦ୍ରାଜିତ ଇତିହାସ
 (ମିତ୍ର ଓ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର)
 (୩୧) ଏଫ୍‌ଆର୍‌ଇନ୍ ସୋସାଇଟି ଜର୍ଣ୍ଣାଲ୍
 (୩୨) ଏମ୍‌ପ୍ଲୋୟିଜ୍ ପାର୍ଲିାମେଣ୍ଟାରି-
 ଜର୍ଣ୍ଣାଲ୍ ।
 (୩୩) ଇଣ୍ଡିଆ, ୧୯୩୦-୦୮ ୧୯୩୫
 (ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ)
 (୩୪) ଇନ୍ଦିୟାନ୍ ପିକ୍ଚର୍ ଲିଷ୍ଟ ।
 (୩୫) ଟାକ୍ସେସନ୍ ଇନ୍‌କ୍ୟାସ୍ କମିଟି
 ରପୋର୍ଟ
 (୩୬) ସେଲ୍‌ଫ୍ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ୍ (ମୁଖ୍ୟ)
 (୩୭) ଇନ୍ଦିୟା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ୍ କନ୍
 ସ୍ଟିଟ୍ୟୁଟ୍ ଇଣ୍ଡିଆ (ମାଆଲ) ।

(୩୮) ପେନାଲ୍ କୋଡ୍, କ୍ରିମିନାଲ୍ କୋଡ୍, ପିଉଲ୍ କୋଡ୍, ଲିମିଟେସନ୍ ଅକ୍ଟ୍, ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଅକ୍ଟ୍, ବ୍ଲାମ୍ ଅକ୍ଟ୍, କୋର୍ଟ ପି ଅକ୍ଟ୍, ଇନ୍ଦ୍ରମ ଟାକ୍ସ ଅକ୍ଟ୍ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାସତ୍ତ୍ ଅକ୍ଟ୍ ।

(୩୯) ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ପବ୍ଲିକେଶନ୍ସ ଅନ୍ଦ୍ ନେଟିଭ୍ ଷ୍ଟେଟସ୍ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଆକାର, ଅୟ୍ ଓ ତୋପସଲମି ।

(୪୦) ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ (କାନଜି)

(୪୧) " " (ଭାଲିଂ)

(୪୨) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ନେଶନାଲ୍—
କଂଗ୍ରେସ ରିପୋର୍ଟ ।

(୪୩) ହିନ୍ଦୁ ଇତିହାସ

(୪୪) ହିମାଲୟାନ୍ ଏକ୍ସପିଡିସନ୍ସ
ରିପୋର୍ଟ ।

(୪୫) ଏକ୍ସି ବଡ଼ ପବେଟ୍ ଏନସାଇ-
କ୍ଲୋପିଡିଆ ।

(୪୬) ଭାରତ ଇତିହାସ (ଦତ୍ତ)

(୪୭) ଏସିଗ୍ରାଫିକ୍ ଇଣ୍ଡିଆ (ପ୍ଲୁଟ୍)

(୪୮) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ସେଲସ୍ ରିପୋର୍ଟ
ମଦ୍ରାଜ୍, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ବଙ୍ଗ ଓ
ବିହାର ଓଡ଼ିଶା

(୪୯) ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଡ୍ରାଡ଼ିଗ

(୫୦) ଇନ୍ଦ୍ରମ ସମ୍ମେଳନା ରିପୋର୍ଟ ।

(୫୧) ଜର୍ଣ୍ଣାଲ୍ ଅଫ୍ ଦି ବିହାର
ଓଡ଼ିଶା ରିପର୍ଟ ସୋସାଇଟି ।

(୫୨) କିଙ୍ଗ୍ ଜର୍ଜ୍ ଅଣ୍ଡ୍ ଦି ରାଣି ଅନ୍
ଏମ୍ପାୟାର୍ ।

(୫୩) ଲିଏଡ୍ କ୍ୟାରେକ୍ଟ ରିପୋର୍ଟ

(୫୪) ସାଇମନ୍ କମିଶନ୍ ରିପୋର୍ଟ

(୫୫) ଓଡ଼ିଶାନ୍ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ

(୫୬) ଇନ୍ଦ୍ରମ୍ବର୍ଷ୍ଟ୍ ରିପୋର୍ଟ

(୫୭) କମିସିଅନ୍ ଜେଗ୍ରାଫି ଏଣ୍ଡ୍
ବୁକ୍ କମିସିଂ

(୫୮) ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—
ବେତକ ରିପୋର୍ଟ

(୫୯) ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ରିପୋର୍ଟ ବୁକ୍

(୬୦) ଅକ୍ଟ୍ ଅକ୍ଟକସ

(୬୧) ମୋଗଲ୍ ଏମ୍ପାୟାର୍

(୬୨) ହିନ୍ଦୁ ଅଣ୍ଡ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଶିପିଂ

(୬୩) ଲେକାଲ୍ ସେଲ୍ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ
ମାନୁଆଲ୍

(୬୪) ଗଜ୍ଜାମ ଇଣ୍ଡିକ୍ ମାନୁଆଲ୍

(୬୫) ସମ୍ବଲପୁର ସେଟ୍ଟଲମେଣ୍ଟ ରିପୋର୍ଟ

(୬୬) ମାନ୍ଦାକ ମ୍ୟାପ୍ ଅକ୍ଟକ୍ସକ୍

(୬୭) ଗଜ୍ଜାମ ଗେଜେଟ୍ସ୍

(୬୮) ଏନ୍ଦ୍ରାବ୍ ଇନ୍ଦ୍ରମାକ୍ଟ୍

(୬୯) ୨୫ ସର୍ବୋଲ୍

(୭୦) ଓଡ଼ିଶା ସର୍ବ ଓ ସେଟ୍ଟଲମେଣ୍ଟ
ଫାଇନାଲ୍ ରିପୋର୍ଟ (ମାଡ଼କସ)

(୭୧) ଡେଲ୍ଟାମେଲ୍ ରିପୋର୍ଟ

(୭୨) ରିପୋର୍ଟ (ସରକାର)

(୭୩) ରୁଲିଂ ଓ ନୋବେଲ୍ସ୍

(୭୪) ଗୋଲ୍ଡମନ୍ ବୁକ୍ ଅଫ୍

ନେଲିକ୍ ଗ ୨ ୬

ଓଡ଼ିଆପୁସ୍ତକ:—

- (୧) ଉତ୍କଳ ରଚନାସ (ଅଗ୍ରହାସ)
- (୨) ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ (ଜଗବନ୍ଧୁ)
- (୩) ଉତ୍କଳ ଅଭିଧାନ
- (୪) ଇନ୍ଦ୍ରବିହାର (ପଦ୍ମଲକ୍ଷ୍ମୀ)
- (୫) ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରର
(ଧ୍ରୁବେଶ୍ୱର ଓ ଦତ୍ତ)
- (୬) ହେତୁବାଦ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପାଠ
(ପଟ୍ଟନାୟକ)
- (୭) ବିବିଧ ସଂଗ୍ରହ (ମାଧବଲଲ)
- (୮) ପ୍ରସ୍ତାବସିନ୍ଧୁ
- (୯) ଦ୍ୱିତୀୟାଦିଶିକ୍ଷା, ୪ ଭାଗ
- (୧୦) ରାମାୟଣ
- (୧୧) ମହାଭାରତ
- (୧୨) ଭାଗବତ
- (୧୩) ଜେଲିକଟା
- (୧୪) ଜୈମିନୀ ଭାରତ
- (୧୫) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭୁବନେଶ୍ୱର
- (୧୬) ସତ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ
- (୧୭) ସଧାନାଥ ଗୁପ୍ତାବଳୀ
- (୧୮) ଓଡ଼ିଶା ଭୁବନେଶ୍ୱର (ଭଞ୍ଜ)
- (୧୯) କୋଣାର୍କ (ମିଶ୍ର)
- (୨୦) ପଦ୍ମ ପୁଷ୍ପା
- (୨୧) କାରକାଟି (ମିଶ୍ର)
- (୨୨) ଦାର୍ଢ୍ୟଦା ରବି
- (୨୩) ଉତ୍କଳର ଉତ୍ତରାଧିପତି (ସମ୍ବତ୍)
- (୨୪) ଦାସିଶାସନ ସୁମତୀ (ସମ୍ବତ୍)
- (୨୫) କାଳିକା ପାଠ
- (୨୬) କୋଣାର୍କ ରଚନାସ

(୨୭) କରକମାଳୀ

(୨୮) ମୃତ୍ୟୁଦନ ଗୁପ୍ତାବଳୀ

ବଙ୍ଗଳା ପୁସ୍ତକ:—

- (୧) ରାଜସ୍ଥାନ
- (୨) ବଙ୍ଗଳାର ଦୁର୍ଗୋପ୍ତବ
- (୩) ଜାବନୀ ସଂଗ୍ରହ
- (୪) ଗାହ୍ୱସ୍ଥ୍ୟ ବୋଷ
- (୫) ଗୁପ୍ତସେନା ଡାକ୍ତରକୃଷ୍ଣ
- (୬) ଚତୁର୍ଥାମ ଓ ସପ୍ତମୀ

ଓଡ଼ିଆ ମାସିକ ପତ୍ରିକା:—

- (୧) ନବଭାରତ
- (୨) ସହକାର
- (୩) ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ
- (୪) ଭଞ୍ଜ ପ୍ରଦୀପ
- (୫) ବାଲୁଣୀ
- (୬) ରସବନ୍ଧୁ
- (୭) ଉତ୍କଳ ମଞ୍ଚପ୍ର

ବଙ୍ଗଳା ମାସିକ ପତ୍ରିକା:—

- (୧) ଚନ୍ଦ୍ରମତୀ
- (୨) ଭାରତବର୍ଷ
- (୩) ପ୍ରକାଶୀ

ଇ ରେଜି ସମ୍ବାଦପତ୍ର:—

- (୧) ଅନ୍ତର୍ଭାଗ
- (୨) ସ୍ୱେଚ୍ଛାସାଧନ
- (୩) ଅମୃତକଳାର ପତ୍ରିକା
- (୪) ସ୍ୱର ଅପ୍ତ ରଣିଆ
- (୫) ପରଫୋର୍ଟ
- (୬) ଓଡ଼ିଶା ଟାଇମ୍ସ
- (୭) ଅବକର୍ଷକ

- (୮) ଟାଲମସ୍ ଅଫ୍ ରଣ୍ଡିଆ
(୯) ମଡର୍ଣ୍ଣ ରବୁ
(୧୦) ପେପର୍ସ୍ ଅଣ୍ଡ୍ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ
(୧୧) ବହାର ଓଡିଶା ଗେଜେଟ୍
(୧୨) ଓଡିଶା ଗେଜେଟ୍

ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର:—

- (୧) ଦେଶବତୀ
(୨) ସମାଜ
(୩) ଉତ୍କଳ ଦାସିକା

- (୪) ଅଶା
(୫) ନବୀନ
(୬) ଉତ୍କଳ ହୃଦୈଷିଣୀ

ବଙ୍ଗଳା ସମ୍ବାଦପତ୍ର:—

- (୧) ଅନନ୍ଦ ବଜାର
(୨) ବଙ୍ଗବାଣୀ
(୩) ବସୁମତୀ
(୪) ଦେଶ

ଏହା ଛଡ଼ା ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ସାନ ବଡ଼ ବହିରୁ ଅବଶ୍ୟକୀୟ ବସୟ ମାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଅଛି । ପ୍ରକାଶକ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନାନାସ୍ଥାନରୁ ଅନେକ ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରି ଦେଉଥିଲେ । ବହି ବକି ଅର୍ଥ ଲାଭକରିବା ଉତ୍କଳରେ ସୁଦୂର ପସନ୍ଦ । ସେ ଅଶା ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ନାହିଁ । ଯଦି ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶାର ଜିଜ୍ଞାସୁମାନଙ୍କର କିଛି ଉପକାର ହୁଏ ତେବେ ମୋର ଶ୍ରମ ଓ ପ୍ରକାଶକର ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ସାର୍ଥକ ହେବ ଏହାହିଁ ଏକାନ୍ତ ସାନ୍ତ୍ୱନା ।

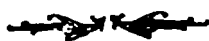
ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ବସୟ ସବୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଯାଇ ମୋତେ ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରସ୍ତକ ପଡ଼ିବାକୁ ହୋଇଅଛି । ସେଥିରୁ ମୁଁ ଏପରି ଅନେକ ତଥ୍ୟ ପାଇଅଛି ଯାହା ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରାଚୀନତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅକାଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଯୋଗାଇ ପାରିବ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ; ଓଡ଼ିଶା, ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଓ ଲିପି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନେକ ନୂତନ ସୂଚନା ମୁଁ ସେ ସବୁରୁ ପାଇଅଛି । ତହିଁର ସବିଶେଷ ଅଲୋଚନା ଅବାନ୍ତର ନ ହେଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶତ୍ରେ କରିବାର ମୋର ଏକାନ୍ତ ଲକ୍ଷ । ଯଦି ତାହା କରି ନ ହୁଏ ତେବେ ଉତ୍କଳର କୌଣସି ମାସିକପତ୍ର ମୋତେ ସୁବିଧା ଦେଲେ ତାହା ମୁଁ ଧାର୍ଯ୍ୟବାହିତ ଭାବେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାର ଅଶା ପୋଷଣ କରିଅଛି । ପୂଜ୍ୟପାଦ ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ବାବୁ ତାଙ୍କର ସୂଚନାରେ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ମୋତେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଅଛନ୍ତି । ତାହାକୁ ସାହିତ୍ୟିକ ଆଦେଶ ଭାବେ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରି ଅଧିକ ଅଗାନିତ । ସଞ୍ଜନାତର ବହୁଧା ମତରେକ ସତତ୍ତ୍ୱି କୃତବ୍ୟ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନେ ଯେ ମୋର ଏହି ସଂକଳନକୁ ସ୍ନେହ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଅଛନ୍ତି ଏହା ମୋର ପରମ ଭାଗ୍ୟର କଥା ।

ପରଶେଷରେ ଅନୁରୋଧ ଏହି ଯେ ଯଦି କୌଣସି ସହୃଦୟ
ପାଠକ ଏଥିରେ ଥିବା ଭ୍ରମ ମୋତେ ଜଣାଇବେ କିମ୍ବା କିଛି ନୂତନ ସମ୍ବାଦ
ଦେବେ ତେବେ ମୁଁ ତାହା ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିବି । ବହି ଖଣ୍ଡିତରେ
ଯଦି କିଛି ଗୁଣଥାଏ ତେବେ ତାହା ପୁର୍କୌକ୍ତ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କର ଅଟେ,
ମୁଁ କେବଳ ସମସ୍ତ ଢ଼ିଟି ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଦାୟୀ ।

କବିକବୀର
କଟକ ।
ତା ୨୮/୮/୧୯୩୭

}

ଲାଲା ଜଗନ୍ନାଥକୁମାର ରାୟ

ସୂଚନା ।

କଟକର ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଲେଖକ ଶ୍ରୀମାନ ଲଳ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ସାହୁ, ଓକିଲଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସଂଗୃହୀତ ‘ବିବିଧ ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ’ ବା ଓଡ଼ିଆ ଇନ୍ସାଇକ୍ଲୋପିଡ଼ିଆ (Oriya Encyclopædia)କୁ ପ୍ରକାଶକର ପ୍ରକାଶକ ମହାଶୟ, ଶ୍ରୀମାନ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାରଙ୍କର କହ୍ନୁକର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦ୍ଵାରା ସଂଗୃହୀତ ଫଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ପାଠକ ପାଠିକାମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ତର ଅଛି,—“ ଉଜ୍ଜା ଗାଆଁରେ କୁଜା, ଯେଉଁ ଗାଆଁରେ ଦେବତା ନାହିଁ, ଶିଳପୁଅ ଟାଏ ପୂଜା” । ଗତ ୧୮ । ୮ । ୩୭ ତାରିଖରେ ଲେକାନ୍ତରତ ହୋଇଥିବା ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଵାଧୀନ କମିଶନର ମହମଦ ଶାୟିନ୍ ହର୍ଷିଲ୍ (E. S. Hoernle Esq. I. C. S.) ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ରୂପିକା ଲେଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇଥିଲେ । ହର୍ଷିଲ୍ ସାହେବଙ୍କ ବହୁତ୍ଵ, ବରଦାୟାହ, ଦେଶରେ ଜ୍ଞାନ ବସ୍ତ୍ରର କବିକା-ପାଇଁ ଅନୁରକ୍ତତାଯୁକ୍ତ ଚେଷ୍ଟା, ଓଡ଼ିଶାରେ ଉତ୍କଳପୁରପେଜଣା । କିନ୍ତୁ ସାହେବ ମହୋଦୟ ହଠାତ୍ ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଛୁଟି ନେକାରୁ ଓ ତପୁର ଅବସ୍ଥିତ ଭ୍ରାତୃ ମୃତ୍ୟୁ ଲଭିବାରୁ ସଂଗ୍ରାହକଙ୍କର ଅଶା ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ଅତଏବ ‘ବସ୍ତାଭାବେ ସୁନ୍ଦଂ ଦଦ୍ୟାତ୍’ (ଅର୍ଥାତ୍ ବସ୍ତୁ ଖଣିଏ ଦାନ କରିବା ଶକ୍ତି ନ ଥିଲେ ବସ୍ତୁ ସ୍ଥଳରେ ଖଣିଏ ସୁନ୍ଦା ଦେଇ ଦୈବପିତ୍ରାଦି ଅନୁଷ୍ଠାନ ତଳାଇବାକୁ ହେବ), ଏହି ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ଶ୍ରୀମାନ ନଗେନ୍ଦ୍ର ଏ ଭାର ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ମୋଡେ ଫରମାସ୍ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏଥି ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଶିଳପୁଅ ପୂଜା ତରଣ ସୁଚନା କଲି ।

ସଂଗ୍ରାହକ ଯେଉଁ ରୂପିକା ଲେଖିଅଛନ୍ତି ତହିଁରୁ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଇଁ ଉପକରଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ତାଙ୍କୁ କି ପ୍ରଗତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷାୟ, ଅଧ୍ୟୟନ ଯତ୍ନ ଓ ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଅଛି ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ ହୋଇପାରିବ । ସେ ସନ ୧୯୨୫ ସ୍ଥାଲଠାରୁ ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଗତ ୧୧ ବର୍ଷ ହେଲେ କଲିକତା ରମ୍ପିରଥଲ୍ ଲାଇବ୍ରେରୀରୁ ଓ ଉତ୍କଳର ନାନା ସ୍ଥାନରୁ, ନାନା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ, ନାନା ଭାଷାର ନାନା ଗ୍ରନ୍ଥରୁ, ନାନା ଭାଷାର ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର-

ପତ୍ରିକାରୁ ଅବଶ୍ୟକତା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର: ସହସ୍ର: ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା କର୍ମରେ ଲଗା ଏ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସର୍ବାଙ୍ଗସୁନ୍ଦର କରିଅଛନ୍ତି ।

ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ଭୂମିକାରୁ ଅବଗତ ହେଲେ ଯେ ଅରୁଣୋଦୟ ପ୍ରେସ ପ୍ରକାଶିତ ‘ରତ୍ନକୋଷ’ ର ସଂଗ୍ରାହକ ଶ୍ରୀବୀର ଭାଗୀରଥ ମହାପାତ୍ର ଏପରି ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାରଙ୍କ ସହାୟତା ଲେଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାଗୀରଥ ବୀର ନଗେନ୍ଦ୍ର ବୀରଙ୍କ ନାମ ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟତା ସମାନଙ୍କ ନାମ ସଙ୍ଗେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେହେଁ ତାଙ୍କ ସଂଗ୍ରହ ଓ ସହଯୋଗିତାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଅଛନ୍ତି । ଫଳରେ ‘ମାଗିଆଣିଲ ତଅଣି’ ପରି ରତ୍ନକୋଷରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୁରୁତର ଓ ଅସମଣୀୟ ତ୍ରୁଟି ପ୍ରମାଦ ରହିଯାଇଅଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ରତ୍ନକୋଷର ୩୪ ପୃଷ୍ଠାରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଜର୍ମାନୀ ଯୁଦ୍ଧ ଶରତ ପ୍ରାୟ ୧୨ ହଜାର ଟଙ୍କା; ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜ୍ରଦ୍ୱାର ନଥିବା କେତେକ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତିର ଦୈନିକ ଅୟ ଡାଲିବା (୩୯୫୫); ବଲ୍ଲଭର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କାବିନେଟ୍‌ର ଅନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦରମା ସମାନ ଥିବା (୪୭୫୫); ଅଫ୍ରିକାରେ ଭାରତ ବାସୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା (୧୯୩୦ରେ ପ୍ରାୟ ୫ଲକ୍ଷ ଥିବା ସ୍ଥଳରେ) ୨ଲକ୍ଷ ୩୨ ହଜାର ଦୁଇଶହ; ରୁଷିଆର ଶ୍ୱାଲିନ୍ କେନାଲ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଦୀର୍ଘତମ ବୋଲିଲେଫି(୩୦୫୫୫) ପୁଣି ସୁଏଜ୍ କେନାଲ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଦୀର୍ଘତମ କେନାଲ, ୧୦୦ମାଇଲ୍ ଲମ୍ବ(୫୭୫୫); ୫୭୫୫ରେ ନିଉୟାର୍କର ଏମ୍ପାଇର୍ ବ୍ଲଡ୍‌ବିଲ୍ଡିଂ କୋଠା ୧୨୪୮ ଫୁଟ ଓ କାଲିଫୋର୍ନିଆର ୧୦୩୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ବୋଲି ଲେଖି ୫୭୫୫ରେ ଉକ୍ତ କୋଠାକୁ ଯଥାକ୍ରମେ ୧୧୦୦ଫୁଟ୍ ଓ ୧୦୪୮ ଫୁଟ ବିକଥିବା ବସୟ; ୭୭ ପୃଷ୍ଠାରେ ରୁଷିଆର ରାମ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ୍ ଲବ୍‌ରେସ୍‌ରେ ୯ ଲକ୍ଷ ୮୦ ହଜାର ପୁସ୍ତକ ଓ ୨୧ ହଜାର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଥିବା କଥା ଲେଖି ପୁଣି ୩୦୫୫ ପୃଷ୍ଠାରେ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକାଗାରରେ ୪୮ ଲକ୍ଷ ବହି ଓ ୩ ଲକ୍ଷ ପୁସ୍ତିକା ଥିବା ବସୟ; ୧୦୯ ପୃଷ୍ଠାରେ ମହାଶୟୀ ଉକ୍ତୋସ୍‌ସ୍କାଙ୍କ ଜନ୍ମ (୧୮୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ସ୍ଥଳରେ) ୧୮୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୋଇଥିବା; ୧୧୫ ପୃଷ୍ଠାରେ ଭାରତର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩୫ କୋଟି ଲେଖି ୧୧୭ ପୃଷ୍ଠାରେ ୩୧ କୋଟି ଥିବା ସମ୍ଭାବ; ୧୨୧ ପୃଷ୍ଠାରେ ଗୁଆଲ୍‌ୟର ସଙ୍ଗର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨ ହଜାର ୩୨୨ ସ୍ଵର୍ଗ ୨୨ ଲକ୍ଷ ୩ ହଜାର ୨୫୫ ବର୍ଗମାଇଲ୍; ୨୨ ପୃଷ୍ଠାରେ ବାମାନର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୩ ହଜାର ୩୧୫ ସ୍ଵର୍ଗ ୨୩ ଲକ୍ଷ

୩୧୫୫ର ୫୧୨ ଓ ଅଲ୍‌ବାରର ୩ ହଜାର ୧୫୮ ପୁଲେ ୩୯୫ ୨୧୫୫ର
 ୨୯୯୦୦୦୦୦୦; ୧୨୩ ପୃଷ୍ଠାରେ ରାଜପ୍ରମାଣର ସେତୁପଲ ୧୫୧୮୦୦୦୦୦୦
 ପୁଲେ ୧ ଲକ୍ଷ ୫୧ ହଜାର ୭୫୦ କର୍ମମାଲ୍; କୋଲକାତା ୩୨୧୭ କର୍ମ-
 ମାଲ୍ ପୁଲେ ୩୨୧୭୧ କର୍ମମାଲ୍ (୧୨୧ ପୃଷ୍ଠା); ସମସ୍ତର ୮୯୨
 କର୍ମମାଲ୍ ପୁଲେ ୮୯୨୫୪ କର୍ମମାଲ୍ (୧୨୩ ପୃଷ୍ଠା); କଟକର
 ୮୧୭୪ କର୍ମମାଲ୍ ପୁଲେ ୮୧୩୫୨ କର୍ମମାଲ୍ (୧୨୧ ପୃଷ୍ଠା) ଓ
 ଲମ୍ବିତ ୩୪୪ କର୍ମମାଲ୍ ପୁଲେ ୩୮୩୯୭ କର୍ମମାଲ୍ (୧୨୫ ପୃଷ୍ଠା)
 ଥିବା ବସନ୍ତ; ୧୧୭ ପୃଷ୍ଠାରେ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ସେତୁପଲ ୧୮ ଲକ୍ଷ
 କର୍ମମାଲ୍ ଓ ଭାରତୀୟ କରଦାସଙ୍କର ସେତୁପଲ ୭ ଲକ୍ଷ କର୍ମମାଲ୍
 ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥିବା ଠାରେ ଏ ଗୋଟି ମାତ୍ର କରଦା ସଙ୍କର ସେତୁପଲ
 ରତ୍ନକୋଷ ହିସାବ ଅନୁସାରେ ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ୫୭ ଲକ୍ଷ କର୍ମମାଲ୍ ରୁ
 ଅଧିକ । ଏହିପରି ଗୁଡ଼ିଏ ଗୁରୁତର ପ୍ରମାଦ କରାଯାଇଛି । ତତ୍ପରେ
 କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମ୍ପାଦନରେ ପ୍ରମାଦ ରହିଅଛି । ଭାରତ-
 ଦାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ ଉପାୟ ପ୍ରଥମ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
 ଗୋଖଲ (ରବିନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ନୁହନ୍ତି-୧୭୭ ପୃଷ୍ଠା ର: କୋ);
 ରେଣୁକା କଲେଜର ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତମୀୟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ କାଲେଜରର ଦୁର୍ଗା ଚରଣ
 ସାହୁ [ଚତୁର୍ଭୁଜ ପଟ୍ଟନାୟକ R.Collage (ଭଦ୍ରା) ନୁହନ୍ତି-୨୫୫
 ପୃଷ୍ଠା]; ସମ୍ରାଟ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଜନ୍ମ ଦିବସ ୩୨୧୮୭୫ ପୁଲେ ୩୨୧୮୭୫
 (୧୧୦ ପୃଷ୍ଠା); ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟ ୧୪୯୫ ଠାରୁ ୧୫୩୨ ପୁଲେ
 ୧୪୯୫ ଠାରୁ ୧୫୩୨ ଅଦ୍ (୧୮୩ ପୃଷ୍ଠା); ସମତର ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ବ
 ସମୟ ୧୫୭୮-୧୬୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପୁଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୫୭୮-୧୬୦୦ ଅଦ୍
 (୧୮୪ ପୃଷ୍ଠା); ଅକବରଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ୧୫୭୮-୧୬୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପୁଲେ
 ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୫୭୮-୧୬୦୫ ଅଦ୍ (୧୮୪ ପୃଷ୍ଠା); ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ
 ୧୬୦୦-୧୬୨୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପୁଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୬୦୦-୧୬୨୨ (୧୮୪ ପୃଷ୍ଠା)
 ହୋଇଅଛି । ସାରଳା ଦାସ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସମସାମୟିକ, ଅଥବା
 ଲେଖାଅଛି ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ୩୧୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ବରେ ୫୦
 ବର୍ଷ ତଳେ ସେ ଜୀବିତ ଥିଲେ (୨୪୨ ପୃଷ୍ଠା) । କଳସମ ଦାସ ପ୍ରତାପ-
 ରୁଦ୍ରଙ୍କ ଅମଳର କବି, ରତ୍ନକୋଷରେ ଦିଆଯାଇଛି ସେ ୩୧୦ ବର୍ଷ
 ହେଲା ମଲେ, ସାରଳାଦାସ ଓ କଳସମ ଦାସ ଯେ ଏକ ସମୟର ଲେଖକ
 ଥିବା କୁଳ । କଳସମ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ସମସାମୟିକ, ସୁତରାଂ ସେ

୧୭ ଶ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦୀ ପ୍ରାରମ୍ଭର ବ୍ୟବ୍ତି । ମୁଁ ଦେବଳ କେତୋଟି ପୁଣ୍ୟ ଓଲଟାଇ
ଏ ଗୁରୁତର ପ୍ରମାଦମାନ ଦେଖିଲି । ମୋର ଅଗ୍ରଙ୍କା ହେଉଅଛି ଯେ, ଏହି-
ପ୍ରକାର ଗୁଣିଏ ଅସାବଧାନତା ଜନିତ ଦ୍ଵାସ୍ୟାସ୍ପଦ ପ୍ରମାଦ ରତ୍ନକୋଷରେ
ରହିଯାଇ ଅଛି । ଏତଦ୍ ବଡ଼ ସଫଳତାରେ ଭ୍ରମ ପ୍ରମାଦ ରହିବା ସ୍ଵାଭାବିକ,
ତେଣୁ କପରି ଲକ୍ଷିତ ଗୁରୁତର ପ୍ରମାଦ ଗୋଟିକେତେ ଦ୍ଵାସ୍ୟ ଏ ଶ୍ରେଣୀର
ଗ୍ରନ୍ଥର ଉପାଦେୟତା ଖର୍ଚ୍ଚିତ ହୋଇଅଛି, ଏହା ବୋଲିବା ବାହୁଲ୍ୟ ।

‘ବିବଧ ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ’ ର ସକଳପୂର୍ତ୍ତ ଅଧ୍ୟାବସାୟ, ବହୁତୋପୁଣୀ
ତତ୍ତ୍ଵ ଓ ରଚନା ପାଟକ ଉତ୍କଳରେ ସ୍ଵବିଦିତ । ତାଙ୍କ ସଫଳିତ ତଥ୍ୟ
ଗୁଣିକ ଯେ ମୂଲ୍ୟବାନ ହେବ, ଏହା ପୁସ୍ତକ ପାଠ ନ କରି ମଧ୍ୟ
ଏହା ନିର୍ବିବାଦରେ ବୋଲିଯାଇ ପାରେ ।

ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷାବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲେଖକଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ପିପାସା ମଧ୍ୟ
ମୁଗ୍ଧ ଅଛି ଓ ଲେଖକ ଅଳ୍ପ ଆୟାସରେ ସଫାରର ତଥ୍ୟ ନିଜ ଦେଶର
ଅଧ୍ୟାପନ ଜାଣିବା ପାଇଁ ସ୍ଵାଗତ୍ୟ ବ୍ୟଗ୍ର ହେଉଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀମାନ ନଗେନ୍ଦ୍ର
ଚୁମାର, ଚଟକର ଓ କଲିକତାର ଉତ୍କଳ-ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ
ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୋହନ ଚରଣ ଦାସଙ୍କ ଅନୁକୁଲ୍ୟରେ ଓ ସାହାଯ୍ୟରେ
୩୯ ବର୍ଷର ପରିଶ୍ରମର ଫଳକୁ ଜନ ସମାଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା
ଦିନି ସୁଖୀ ହୋଇଅଛି । ସେ ୭୪ ଖଣ୍ଡ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଅଭିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ ଓ
ପୋର୍ଟ୍, ୨୮ ଖଣ୍ଡ ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକ, ୨ ଖଣ୍ଡ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା, ୨ ଖଣ୍ଡ
ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର, ୧ ଖଣ୍ଡ ବଙ୍ଗଳା ପୁସ୍ତକ, ୩ ଖଣ୍ଡ ବଙ୍ଗଳା ମାସିକ
ପତ୍ରିକାରୁ ଏବଂ ଏହାଛଡ଼ା ଅନେକ ସାନକଡ଼ ପୁସ୍ତକ, ପତ୍ରିକା ଓ ରପୋ-
ର୍ଟ ଓ ନାନା ସ୍ଥାନରୁ ବହୁ ଜ୍ଞାନବ୍ୟାସ ବିଷୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା କଥା
ମୁମ୍ଭଙ୍କରେ ଲେଖି ଅଛି । ସଂଗୃହ ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡ ତାଙ୍କ କଲ୍ପିତ ଗ୍ରନ୍ଥର
ଅମ ଖଣ୍ଡ ଅଟେ ଓ ଗୁରୁଖଣ୍ଡରେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମାପ୍ତ ହେବ ବୋଲି ସେ
ଲଜ୍ଜା କରିଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଅରମ୍ଭରେ ଗୋଟିଏ ସୂଚୀ ଓ ଶେଷରେ
ଗୋଟିଏ କର୍ଣ୍ଣମାଳା ସୂଚୀପତ୍ର ଦିଆଯିବା ଦ୍ଵାରା ଜ୍ଞାନବ୍ୟାସ ଓ ଅନୁସନ୍ଧେୟ
ସବୁ ଖୋଜି ପାଇବା ଖୁବ୍ ସହଜ ହୋଇଅଛି । ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ଵ, ସୌରଜଗତ,
ଗୋଳ, ପୃଥିବୀର ଦେଶ ଓ ସ୍ଵର୍ଗ ମାନଙ୍କର ବିବରଣ, ରାଜସେନାୟ
ସିଦ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଐତିହାସିକ ଘଟଣାବଳୀ, ପୃଥିବୀର ଭଲ ଭଲ ଧର୍ମ,
ର୍ଷ, ଦେଶାବୁଦ୍ଧି, ଲୋକାବୁଦ୍ଧି, ଲୋକବିଶ୍ଵାସ ଆଦି ସମଗ୍ର ଜଗତର ବହୁ

ଜାତିକ୍ୟ ବିଷୟ ଏ ଖଣ୍ଡରେ ୨୫୨ ପୃଷ୍ଠା ଅଧିକାର କରିଅଛି । ଏ ଖଣ୍ଡର ୨୫୨ ପୃଷ୍ଠାଠାରୁ ୫୨୪ ପୃଷ୍ଠା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତବର୍ଷର ଜାତିକ୍ୟ ବିଷୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶେଷରେ ୫୨୫ ପୃଷ୍ଠା ଠାରୁ ଉତ୍କଳର ପୌରାଣିକ, ଐତିହାସିକ, ଭୌଗୋଳିକ, ବୈଷୟିକ, ସାହିତ୍ୟିକ, ବ୍ୟାବସାୟିକ, ବ୍ୟାବହାରିକ, ସାମାଜିକ, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସର୍ବଦାର ବିସ୍ତାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ, ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ବିଷୟକ ବହୁତଥ୍ୟ ଏବଂ ନନାପ୍ରକାର ଖେଳ କୌତୁକର ଜାତିକ୍ୟ ନିୟମାବଳୀ, ବେତେକ ଜାତିକ୍ୟ ବିଷୟ, ଅଭିନବ ଘଟଣା, ପୃଥ୍ବୀର ବୃହତ୍ତମ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ବସ୍ତୁତ୍ତ୍ୱବ୍ୟକ୍ତି, ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ, ଚିନ୍ତନମାଳୀ, ପ୍ରତ୍ନୋଦ୍ଧାର ଓ ବେତେକ ସାଧାରଣ ଜାତିକ୍ୟ ଅଭିନ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ତଥ୍ୟରେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଅଛି । ଏ ସବୁ ତଥ୍ୟ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥାଦିରୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି, ସାଧାରଣ ଉତ୍କଳୀୟମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସେ ସବୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ଅଟେ ।

ଜ୍ଞାନର ସନ୍ଧ୍ୟା ଓ ପରିସର ଅତି ବିସ୍ତୃତ । ମନୁଷ୍ୟର ଆୟୁଷାଳ ଓ ଶକ୍ତି ଏତେ ସ୍ୱଦ୍ରା ଯେ, ସେ ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ ଜ୍ଞାନସନ୍ଧ୍ୟାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଶରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଶ ମଧ୍ୟ ଆୟତ୍ତ କରିପାରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜାତିକ୍ୟ ବିଷୟର ସମ୍ବାଦ ଅଲ୍ପାୟାସରେ ମିଳିଲେ ଓ ବହୁଲେଖକ ପରିଶ୍ରମ, ଅଧ୍ୟବସାୟ, ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ତ୍ୟାଗର ଫଳ ତା ହାରୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ ସେ କୃତ୍ୟକୃତ୍ୟ ହୁଏ । ଶ୍ରୀମାନ୍ ନଗେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ଉତ୍କଳୀୟମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ ଅର୍ପଣ କରି ଦେଶର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ରକ ଦୂର କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠାର ପାଦରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରବଚନ ଓ ଅପ୍ରବଚନ ଉକ୍ତିତ ହେବାରୁ ଏହା ଅତି ସୁଖସେବ୍ୟ ହୋଇଅଛି ।

ଗ୍ରନ୍ଥର ମୂଳ ପୃଷ୍ଠାରେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ସମ୍ରାଟ ଅଶ୍ୱମ ଏଡ଼ିଓର୍ଡ଼ଙ୍କ ଫଟୋ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଅଛି । ନବ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ (୧୮୩୭ ତାରିଖ) ଦିନ ଏ ଖଣ୍ଡକୁ ସଙ୍କଳୟିତା ଓ ପ୍ରକାଶକ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ଗଭର୍ଣ୍ଣର୍ ପ୍ରତ୍ନତରଞ୍ଜକ ମାନ୍ୟବର ସର୍ ଜନ୍ ଅଷ୍ଟିନ୍ ହବାକ୍ତୁ ଉପହାର ଦେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକରି ଥିଲେ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ସଜସ୍ୱ କଂଗ୍ରେସନର୍ ସ୍ପର୍ଶୀୟ ମହାମତ ହର୍ଷେଲ୍ ଏଥିର ରୂପିକା ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଦୈବଗତ୍ୟା ତାହା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପରେ ଗତ ଜୁଲାଇ ମାସ ୧୩ ତାରିଖ ଦିନ ଏଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ପରେ ଲଟସାହେବଙ୍କୁ ଉପହାର

ଦେବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଅଛି । ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନ୍ୟରେ ମାନ୍ୟବର ଲେଟ୍ ପାହେବ,
ଲେଟ୍ ମହିଷୀ ଓ ଗୁଣଗ୍ରାସ୍ତା ସ୍ୱର୍ଗତଃ ହର୍ଷେଲ୍‌ପାହେବଙ୍କର ପ୍ରତିକୃତି ସଂଯୋଜିତ
ହୋଇଅଛି । ଏ ପୁସ୍ତକରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଭାରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ ବିଜ୍ଞାନର
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନର ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧିବେଶିତ
ହୋଇଅଛି । ଅକାର ଛୁଳନାରେ (ପ୍ରାୟ ପୃଷ୍ଠା ୧୦୦୦) ମୂଲ୍ୟ (ଟ ୩ କା)
ସୁଲଭ ହୋଇଅଛି ।

ଶେଷରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ନିବେଦନ ସଙ୍କଳୟିତାଙ୍କ ଅଗରେ
ନ ଗୁଜାର ମୁଁ ଅପ୍ପ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଓ ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷାର ତଥା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଅଜିଯାବେ ଲେଖା ହୋଇ
ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ ତଳେ । ବାବା ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ତାଙ୍କ ଅସା-
ଧାରଣ ଅନୁସନ୍ଧିତ ଓ ଗବେଷଣା ଫଳରେ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନ୍ୟଥା
ସାଧାରଣଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତବ୍ୟ ତଥ୍ୟ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡରେ ଦେଇ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ
ଅଦୂର ମୂଲ୍ୟବାନ କରନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀବୀରୁ ଭାଗୀରଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ‘ରତ୍ନକୋଷ ସମ୍ବନ୍ଧେ’
ମୁଁ ଯେଉଁ ମତ ଦେଇଥିଲି ତାହା ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଅଛି ।
ସେହି ମତ ଓ ଆଶା ଏହି ‘ବିବିଧ ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ’ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ବନ୍ଧେ ମୁଁ ଦୃଢ଼ତର
ଭାବରେ ପୋଷଣ କରୁଅଛି । ଏହା ଉତ୍କଳର ଘରେ ଘରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ
ଅଦୃତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ପରିସରକୁ ବୃଦ୍ଧିକରୁ ଏବଂ ସଙ୍କଳୟିତା ଓ
ପ୍ରକାଶକ ଏଥିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡମାନ ପ୍ରକାଶ କରି ଉତ୍କଳରେ ଶିକ୍ଷାର
ଗୋଟିଏ ଛାଡ଼ି ପ୍ରମୁ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ରତ ।

ଭାଷାକୋଷ ଅଗ୍ରମ
ଭାଷାକୋଷ ଲେନ୍
କଟକ ତା ୨୧ । ୮ । ୩୭

} ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ

ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ବଣଧର ବୀର ଶ୍ରୀଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ଵର

ନବକୋଟି କର୍ଣ୍ଣାଟ କଳବର୍ତ୍ତେଶ୍ଵରାୟରାଜ ବାସୁଧାରାବର

ଭୂତଭୈରବ ସାଧୁ ଶାସନୋକ୍ତିଶ୍ରୀ ରାଜରାଜ

ଅଭିଳାଷ ପରାକ୍ରମ ସଂଗ୍ରାମସହସ୍ରବାହୁ

ସତ୍ପ୍ରଭୁକୁଳଧୁମକେତୁ

ମହାରାଜାଧିପତି

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଅଭିମତ ।

ଶ୍ରୀନବର

ପୁରୀ, ବି, ଏନ୍, ଅର

ତା ୧୮/୫/୧୯୭୭

“ବିବିଧରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ” ଉତ୍କଳ ଭାଷାର ମଣିମାଣିକ୍ୟ ରୂପେ

ଅଳଙ୍କାର ସ୍ଵରୂପ, ଏକାଧାରରେ ଜ୍ଞାନଭଣ୍ଡାର ସହିତ ଅନୁଗ୍ରହ

ବର୍ଦ୍ଧନର ବିଷୟ ସମୂହରେ, ଏହା ଏଭଳି ପୃଷ୍ଠା ପେ ଉତ୍କଳର

ପ୍ରତି ଘରେ ଏହା ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବାର ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ଆକାଳ ବୃଦ୍ଧ

ବନିତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗୀ । ଦେଶ ପ୍ରୀତିର ଛାୟା ସହିତ

ବାୟୋପଯୋଗିତାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଥିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପରିଦୃଶ୍ୟ-
 ମାନ । ଫଳତଃ ଏହା ସମଗ୍ର ଉତ୍କଳଗଣ୍ଡର ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର ସ୍ବରୂପ
 ଏବଂ କବିବର ରାଧାନାଥଙ୍କର ଭାଷାରେ “ଜ୍ଞାନର ପେଡ଼ା ସଭୁଳି
 ଲେଡ଼ା, ସଭୁଏଁ ପାବରେ ଥୋଡ଼ା ଥୋଡ଼ା” ବାକ୍ୟଟି ଏହିଥିରେ
 ସାଫଲ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ହୁଏ । ଫଗ୍ରାହକ ଓ ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ସାଧୁ ଉଦ୍ୟମ
 ଉତ୍କଳ ଭାଷାର ଏକ ନବ ଯୁଗର ସୃଷ୍ଟି କରି ଅଳ୍ପ ବୋଲି କହିଲେ
 ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ
 ଗଜପତି ମହାରାଜ, ପୁରୀ ।

Mahant G. R. Das

EMAR MATH

K. I. H. (Gold)

Puri ତା ୩୧୧।୧୯୩୭

ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ବାବୁ ଲାଲ ନଗେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ରାୟ “ବିବିଧରତ୍ନ”
ସଂଗ୍ରହ କରି ଉତ୍କଳର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଓ ବହୁଦିନର
ଅଭାବ ପୂରଣ କରିଅଛନ୍ତି । ସେ ମହାଶୟ ଲେଖକ ଭାବରେ
ଓଡ଼ିଶା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଅପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି ।
“ବିବିଧରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ” ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପାଠକର ମୁଁ ବିଶେଷ
ଆସ୍ୟାୟିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମ ସଙ୍କଳନରେ ନଗେନ୍ଦ୍ରବାବୁ
ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍କଳର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ଓ ଦେଶୀୟ
ରାଜାମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଇତିହାସ ସନ୍ଦିଗ୍ଧବିତ୍ତ କରିଥିବାର
ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ସାଧୁ ଓ ଧର୍ମପ୍ରେମ ସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହ-
ଦୟ ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କର ଅନୁକୂଲ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।
ଇତି—

ମହନ୍ତ ଶ୍ରୀ ଗଦାଧର ରାମାନୁଜ ଦାସ ।

ସୁନାମଧନ୍ୟ ନେତା ଏବଂ ବଢ଼ିଲାଟି ପତ୍ନୀରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜନପ୍ରତିନିଧି

ମିଶ୍ଟାକରଣ ନାମ ଦାସଙ୍କର ଅଭିମତ ।

“ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିଗରେ ମାନବର ଜ୍ଞାନବୃଦ୍ଧିର ଦ୍ରୁତ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅଭିଜ୍ଞାନ ଗ୍ରନ୍ଥର ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଓକିଲ, ପ୍ରଶ୍ନରକ ଏବଂ ସାମ୍ବାଦକ ଲଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ ତାଙ୍କର ଡାକ୍ତା ମେଧା ବଳରେ ବହୁଧରଣର ପ୍ରଥମଭାଗ ପ୍ରକାଶ କରି ଏହି ଗୁରୁତର ଆଶ୍ରୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଥମଭାଗଟି ପଢ଼ି ଦେଖିଲି ଯେ ଏହା ପ୍ରାଚୀନ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଭବ୍ୟରୂପ ଛାତ୍ରବ୍ୟାପାରର ରକ୍ଷାର ହୋଇ ଅଛି । ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କର ଜ୍ଞାନଭଣ୍ଡାର ଚରିତାର୍ଥ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ରୀତିମାନେ ଏହିପରି ଭାବେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଲଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ ତାଙ୍କର ଡାକ୍ତା ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଲାଗି ନିଜର କଳ୍ପ ମହଲରେ ପ୍ରଶଂସିତ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ସେ ଯେପରି ସମ୍ବାଦ ଓ ଘଟଣା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କରି ଅଛନ୍ତି ସେଥିରୁ ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଓ ପୂଜ୍ୟାନୁପୂଜ୍ୟ ଭାବ ପ୍ରକ୍ଷୁ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏହା ଅନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ କବିରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ମୁଁ ସାଗ୍ରହରେ ଏହି ଓଡ଼ିଆ ବହୁଧରଣର ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲି । ଏହା ଆବଶ୍ୟକ କେଳେ ପରାମର୍ଶ କରିବା ପାଇଁ କେବଳ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କର ନୁହେଁ ପରନ୍ତୁ ଇତିହାସ, ଶିଳ୍ପ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଜନୀତ ସବୁ ବିଷୟରେ ଜିଜ୍ଞାସୁକର ଦରକାରରେ ଆସିବ । ଓଡ଼ିଆ ଗନ୍ତା ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତିରେ ଏହି ବହୁଧରଣ ଏକ ନୂତନ ପୃଷ୍ଠା ଆନୟନ କରିଛି । ମୁଁ ଲଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ସୁସ୍ଥ ମୌଳିକତା ଏବଂ ଆତ୍ମବିକାଶଦେଶ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଅଭିନନ୍ଦନ କରୁଅଛି । ଏବଂ ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦ୍ଵାରା ଓଡ଼ିଆ ପାଠକଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଧରିବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବ ।

ରୁଦ୍ରନାଗୋପ

କଟକ

ତା ୧୭ । ୭ । ୧୯୩୭

ବି. ଦାସ. ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ

ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଆଦେଶପତ୍ର

ସଭାର ଦ୍ଵାପତି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ

ବାୟ ବାହାଦୂର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି ବି, ଏ, ବି, ଏଲ୍‌କ
ଅଭିମତ ।

“ମୋର ବନ୍ଧୁ ଲଲ ନଗେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ସପ୍ତକ ସଂକଳିତ ବବଧ
ରତ୍ନ ସହସ୍ର ନାମକ ଅତି ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡି ଦେଖି ମୁଁ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଲବ୍ଧ କରିଅଛି । ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡି ପାଠକର ଦେଖିଲି
ଯେ ତାହା କେବଳ ଯେ ଅତି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସମ୍ବାଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
ସେତକ ନୁହେଁ ପରନ୍ତୁ ଏହା ଠିକ୍ କାଳ ବେଳରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ
ଅଛି । ପୃଥ୍ବୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଜ୍ଞାତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ଯେତେ ରକମ
କଥା ମାନବର ଜାଣିବା ଉଚିତ ଗ୍ରନ୍ଥକାର ବହୁକଷ୍ଟ ସ୍ଵୀକାର ପୂର୍ବକ
ସେ ସମସ୍ତ ସହସ୍ର କରି ଅଛନ୍ତି । ମୋ ମତରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ
ପ୍ରକାଶିତ ଏପରି ଖଣ୍ଡେ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍କଳୀ ପାଖରେ ରହିବା
ଉଚିତ । ତାହାହେଲେ ସେ ରଜନିତିକ ଉତ୍କଳର ଉପସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥା-
ନ୍ତର ବେଳେ ଆଧୁନିକ ତଥ୍ୟ ସମୟକ ବଦଳ ହୋଇ ପାରେ । ମୁଁ
ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏପରି ଅନେକ ବସ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଅଛି ଯାହାକୁ ମୁଁ
ନିଜେ ପୂର୍ବରୁ ଜାଣି ନଥିଲି । ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ସହାୟକ ଏତେ
ଅୟାସ କରି ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏ ପୁସ୍ତକକୁ ସମାଦର କଲେ ସେ
ନିଜର ଶ୍ରମ ସଫଳ ମନେ କରିବେ, ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ
ନାହିଁ ।

କଟକ

ତା ୧୮ । ୮ । ୧୯୩୭

} ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି ।

ଭଦ୍ରକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟିକ ଏବଂ ଭଦ୍ରକ ସାହିତ୍ୟ

ସମାଜର ସମ୍ପାଦକ

ଶ୍ରୀ ଯୁକ୍ତ ବାବୁ ଶଶି ଭୂଷଣ ରାୟଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ

‘ବିବିଧ ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ’ ଫଗୁଆହକ ମହାଶୟଙ୍କର ମେଧା ଓ ମନାଶାର ପରିଚୟ ପାଇ ମୁଗ୍ଧ ଏବଂ ବିସ୍ମିତ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ଏହି ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକର ଫଳନୀନ, ପ୍ରଗତି ବଢ଼ିତା ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁସନ୍ଧାନର ପରିଚୟ । ଏହା ଗୃହସ୍ଥ କର୍ମକର ସର୍ବ ବିଷୟରେ ସହାୟ ହେବ ଏବଂ ଏଥିର ସମସ୍ତ ଜାତବ୍ୟ ବିଷୟର ଅଲୋଚନାରେ ଦେଶର ବହୁଳ କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହେବ, ତତ୍ତ୍ଵ ସଂଯତ୍ନେ ନାସ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠାରେ ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ପ୍ରକଟିତ ଏବଂ ପ୍ରତିପୃଷ୍ଠାହିଁ ଜ୍ଞାନମ ଓ ଉତ୍ସାହରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଫଳତଃ ଏହି ‘ବିବିଧ ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ’ ଜ୍ଞାନରତ୍ନାବଳୀର ସିଂହଦ୍ଵାର ସ୍ଵରୂପ, ଏହା ମୂଳ କଣ୍ଠରେ ସ୍ଵୀକାର କରିବାକୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ ।

କାଳୀଗଳି
କଟକ
୧୧ । ୭ । ୩୭

ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବଂଶେଷ ନେତା, ଲୋକ ସେବକ ସମାଜର ସଭ୍ୟ
ବେ ଦୈନିକ “ସମାଜର” ସମ୍ପାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜମିଶ୍ର ଏମ୍. ଏ କ ଅଭିମତ

“ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟଙ୍କ ସ୍ୱକଳିତ ବିବିଧରତ୍ନ
ସଂଗ୍ରହ ବା Oriya Encyclopaedia ବହିର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡୁଲିପିର
କିୟଦଂଶ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଦେଖିବାର ସୁବିଧା ପାଇଛୁ ।
ଏଥିରେ ଲେଖକ ପୃଥୁବାର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ଏବଂ ମହାଦେଶ ମାନ-
କର ଭୌଗଳିକ, ଐତିହାସିକ ତଥା ସାମାଜିକ ଗତିମତ ଓ ଶାସନ
ପ୍ରଣାଳୀ ରତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଅନେକ ଭ୍ରାତବ୍ୟ ବିଷୟ ସଂଗ୍ରହ କର
ଲିପିବଦ୍ଧ କର ଅଛନ୍ତି । ବହୁ ଖଣ୍ଡି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ
ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଜ୍ଞାନକୁଞ୍ଜରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି
ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଲେଖକ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଯେ ଗବେଷଣା ଏବଂ
ଅଧ୍ୟବସାୟ କରିଛନ୍ତି ତାହା ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ।

ସମାଜ ଅଧିଷ୍ଠ
ରୂପନବୌଦ୍ଧ କଟକ
୧ । ୭ । ୩୭

} ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର ଏମ୍. ଏ.

କଟକର ସରକାରୀ ଓକିଲ ଓ ସୁଲେଖକ
 ବାବୁ ଚିନ୍ତାମଣି ଆଶୁପାଣି ଏମ୍. ଏ. ବି. ଏଲ୍. କ୍ସ ମତ ।

x x x x x x

“ବାସ୍ତବିକ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ଓଡ଼ିଆ ଏକସାରା କୋପିତ୍ୟ ପତି
 ଅଭିଶପ୍ତ ଅନନ୍ତତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ବେଶ ଉପକାଶ
 ଏବଂ ଦରକାଶ ସଫଳନ ଅଟେ । ଏହା ସେ ବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥ
 ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ଅନୁଭୂତ ଅଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ ତାହା ନୁହେଁ ପରନ୍ତୁ
 ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅଜ୍ଞତା ଦୂର କରିବ ।
 ଏପରି ସୁନ୍ଦର ପୁସ୍ତକଟିଏ ସଫଳନ କରି ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭର ଦେଶ
 ଓ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମହତ୍ତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛ ।
 ମୁଁ ଏହି ବହିର ସର୍ବବିଧି ସମ୍ମାନ ଓ ସମାଦର କାମନା କରୁଅଛି ।

କଟକ
 ତା ୨୨/୭/୧୯୩୭

} ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ଆଶୁପାଣି

ଭାରତ ସେବକ ପ୍ରମିତି ପଦ୍ୟ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏମ୍. ଏ. କ ଅଭିମତ

— — — — —

“କଳିକତାରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଓଡ଼ିଆ ଓ ନିର୍ବାକ ଏବଂ କଟକ ଦେଶକଥା ପତ୍ରିକାର ଭୂତପୂର୍ବ ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଲଲ୍ଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଗୁପ୍ତଙ୍କର ବିବିଧରୂପ ସଂଗ୍ରହ ଦେଖିବାର ସୁବିଧା ମୁଁ ପାଇଛି । ସୁଦୈର୍ଘ୍ୟ ନୁହେଁ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୂତନ ଅଭିନୟ ଉତ୍କଳର ଗୃହାଧିକାରୀ ଦେଖାଗଲାଣି । ମୁଁ ଲଲ୍ଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଗୁପ୍ତଙ୍କୁ ବହୁଦିନରୁ ଜାଣେ । ତାହାଙ୍କର ଏହି ବିବିଧରୂପ ସଂଗ୍ରହ ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରେଣୀ ଯେପରି ସାରଗର୍ଭକ ହୋଇଛି ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅଦୃତ ହେବ ବୋଲି ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଵାସ । ଏ ଖଣ୍ଡିକର ଉପାଦାନ ଦେଖିଲେ ଏହା ରତ୍ନସାର ବୋଲି ସମସ୍ତେ ମନେକରିବେ । ଏଥିରୁ ଅବାଳଚୂଢ଼ ବନିତା ସମସ୍ତଙ୍କର ବହୁତ ବିଷୟ ଶିଖି କବିତାର ଅଛି । ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ଏହାର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ରହିବ ବୋଲି ମୋର ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ଵାସ । ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରେଣୀ ଦେଖିଲେ ଲେଖକଙ୍କର ଅସୀମ ଜ୍ଞାନ ପିପାସାର ପରିଚୟ ମିଳେ । ସେ ବହୁ-ଅୟାସ ସହକାରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବହୁ କଥା ଅହରଣ କରି ଏତେକ ପୁସ୍ତକ ସଂକଳନ କରିଥିବାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଉତ୍କଳର ପଣ୍ଡିତ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ, ଐତିହାସିକ କବିଙ୍କର ଚକ୍ଷୁଭଙ୍ଗନ ହେବେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ସେହି ଅକର୍ଷଣ କରିବେ ।

ପରଶେଷରେ ମୁଁ ଅନ୍ତରର ସହିତ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଗୁପ୍ତଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କର ସାଧୁ ବିଦ୍ୟାମ ପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ସୁଧୀର୍ଘକାଳ ଏଥି ପ୍ରତି ସ୍ମୃତି ଅର୍ପଣ କରୁଅଛି ।

କଟକ

୨୨।୮।୧୯୩୭

} ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ।

ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାନ୍ଥଲେଟର ବାବୁ ଉମାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ବି. ଏ. ମହୋଦୟଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ

“ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଜାଣେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ଯୋଗ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଏକ ସାଧାରଣ କୌଶଳ-ଅଭିଜ୍ଞାନ ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ବ୍ୟବହାରରେ ପ୍ରଥମ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ବଡ଼ ଅଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିବା ନିମିତ୍ତ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅଭିଜ୍ଞାନ କରୁଅଛି । ଏହି ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ସଂଗ୍ରହ ନାନା ବିଷୟର ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ବାଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏପରି ଶକ୍ତି ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ବ୍ୟବହାରୀତା ବଢ଼ାଇ ଦେବ ନାହିଁ । ସଂଗ୍ରହକ ବହୁ ଆୟୁଷ ସହକାରେ ନାନା-ସ୍ଥଳରୁ ବିଷୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟମାନଙ୍କର ସଦ୍ୟତମ ଓ ସଠିକ ସମ୍ବାଦ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ତତ୍ତ୍ୱପରି ଯେପରି ଧରଣରେ ବିଷୟମାନ ସଜ୍ଜିତ କରାଯାଇଛି ତାହା ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଅଟେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶେଷରେ ଥିବା ନୀତିବାକ୍ୟ, ପ୍ରବାଦାବଳୀ ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟର ଗୁଣ ଗୁଣିତ ପୁସ୍ତକର ଉପାଦେୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିଅଛି । ଅନନ୍ତପ୍ରଦତ୍ତାବେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବା ଲୋକଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ବହୁଶକ୍ତିକରେ ଯୁବକ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧ ଏକାଧାରରେ ନିଜେ ନିଜେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ପାରିବେ । ଏହା ମୁଁ ନିଃସଂକୋଚରେ କହିପାରେ ଯେ ଏକଦା ପାଠକଲୋକ ଲୋକର ସମ୍ବାଦଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତହେବ, କୌତୂହଳ କରିବାର୍ଥ ହେବ, ଜିଜ୍ଞାସୁତ୍ତ୍ୱକ ବୃଦ୍ଧ ହେବ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରସାରିତ ହେବ । ଏହା ମୋ ମତରେ ସମ୍ଭବ ଶିକ୍ଷା ।

କଟକ } ଶ୍ରୀ ଉମାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ବି. ଏ.
 ୨୦ । ୭ । ୩୭

ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଡିରେକ୍ଟର ସାହେବଙ୍କ
ପର୍ଶନାଲ ଅଣିଷ୍ଟାଣ୍ଟ

ରାୟସାହେବ ଶ୍ରୀ ପୁକ୍ତ ବିଶ୍ଵମ୍ଭର ମିଶ୍ର ବି.ଏ. କ ଅଭିମତ ।

“ଲାଲ ନଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ସ୍ଵୟଂ କୃତ ଓଡ଼ିଆ ଏନ୍ସାଇକ୍ଲୋପିଡ଼ିଆର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଏକ ମୂଲ୍ୟବାନ ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଏଥିରେ ଅନେକ ଅବଶ୍ୟକୀୟ ଏବଂ ନୂତନତମ ସମ୍ବାଦ ସଜ୍ଜିତ ! ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ଏପରି ପୁସ୍ତକର ଦୁର୍ଲଭତା ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳେ ଏହା ଯେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସାର୍ହ, କାର୍ଯ୍ୟ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଭାଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଏକ ବଡ଼ ଅଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ମୁଁ ଗ୍ରନ୍ଥକାରକର ସଫଳତା କାମନା କରୁଅଛି ।”

କଟକ
ତା ୨୭ । ୭ । ୧୯୩୭

} ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵମ୍ଭର ମିଶ୍ର,

ଚିଗିରିଆ ସାଙ୍ଗର ସାକ୍ଷୀ ଓ ରୁଲିଂ ଷାଫ୍ଟ

ମହୋଦୟଙ୍କର ଅନ୍ତିମକା ।

“ବବଧରନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ ଦେଖି ତାହା ନିଜେ ମୁନିରୁ ଶେଷଯାଏ ପତି, ପରମ ପରତୋଷ ଲଭକଲି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହା ଯେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉଦ୍ୟମ, ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଯେ କେହି ଏହାକୁ ଥରେ ପଢ଼ିଯିବେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁରେ ସମ୍ୟକ ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମିବ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉଦ୍ୟମ । କି ଉତ୍କଳ କି ଭାରତ କି ପୃଥିବୀ ସବୁର ଜାତବ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଏଥିରେ ରହିଅଛି । ଏହିପରି ଶକ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଖରେ ଥିଲେ, ପୃଥିବୀର ଯୀବଜୀବ ବସ୍ତୁର ଜ୍ଞାନ ଲଭ ହୋଇ ପାରିବ । ମୁଁ କହିପାରେ ଯେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଶକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ ଉପକାର ସାଧନ କରିବ ତାହା ଅନ୍ୟ କାହାଦ୍ୱାରା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସଂଗ୍ରାହକ ଓ ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ଏ ସାଧୁ ଉଦ୍ୟମ ଯେ କେତେ ଉଚ୍ଚ ତାହା କହିହେବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ନୂଆ ପ୍ରଦେଶ ହେଲା, ଓ ତହିଁର ସଙ୍ଗେ ୨ ଏ ନୂଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଶକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ନୂଆ କୀର୍ତ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ଏହା ମୁଁ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ କହିପାରେ । ଏହିସାଧୁ ଉଦ୍ୟମରେ ମୁଁ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହେଲି । ଇତି ।

କଟକ
୨୭/୮/୧୯୩୭

} ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀସୁବର୍ଣ୍ଣନ ଶଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର
ଚର୍ମପତ୍ର ସିଂହ ମହାପାତ୍ର ।

ଆଳିସଜାଙ୍କର ମେନେଜର ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ସିଂହଙ୍କ ଅଭିମତ ।

“ବନ୍ଧୁ ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ” ବହିର କିୟଦାଂଶ ପାଠ କରି ଦେଖିଅଛୁ ।

ସଂଗ୍ରାହକ ଶ୍ରୀ ଲଲା ନଗେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ସ୍ୱୟଂ ମହାଶୟ ସାବାଦକ ଓ ବଶିଷ୍ଠ ଲେଖକ ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ପୁସ୍ତକଚିତ । ଏହି ପୁସ୍ତକପ୍ରକାଶ ନିମିତ୍ତ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ସାମାଜିକ, ଐତିହାସିକ, ଭୌଗଳିକ ଓ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଇତ୍ୟାଦି ସେ ବହୁବର୍ଷର ଇଂରେଜୀ, ବଙ୍ଗଳା ଓ ଓଡ଼ିଆଭାଷା ମାନଙ୍କର ପ୍ରକାଶ ପୁସ୍ତକମାନ ଓ ସବାଦପତ୍ରରୁ ଅଲେକନା କରି ଅତି ସାର-ଗର୍ଭକ, ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ବିଷୟମାନ ସଙ୍କଳନକରି ଅଛନ୍ତି । ଏହା ତାଙ୍କର ପ୍ରଗତି ବିଜ୍ଞତା, ବଶିଷ୍ଠ ଫେରା ଓ ମନୋହାର ପରିଚୟ ଦେଉଅଛି । ଏହି ସଙ୍କଳନରେ ସେ ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍କଳର ଅତ୍ୟା-ବଶ୍ୟକୀୟ ଜାତିବ୍ୟ ବିଷୟମାନ ଓ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଇତିହାସ ସଲକେଶ କରିବାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଗତି ପରିଶ୍ରମ କରି ଦେଶର ଅଭାବ ପୂରଣ କରି ଅଛନ୍ତି ସେଥି ନିମିତ୍ତ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଓ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ । ପ୍ରକୃତରେ ଏପରି ଏକ ପୁସ୍ତକ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ବହୁଦିନର ଅଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୋହନ ଚରଣ ଦାସ ଅଳପ୍ତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ଏହା ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ ଉତ୍କଳବାସୀ ମାନେ ମଧ୍ୟ ରଣୀ ରହିବେ ।

କଟକ
ତା ୧୮ । ୮ । ୩୭

} ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ସିଂହ ।

ଭୂତାଘାତ

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱ—		ଭୂଗୋଳ—	
ବୈଦିକ ମତ	୧	ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରାଗ କନ୍ଦୁ ଗ୍ରହଣ	୯
ପୌରାଣିକ ମତ	୨	ଜୁଆର ଭଙ୍ଗା	୧୦
ଗୀତା ମତ	୩	ଜୁଆର ଗତି	୧୦
କାରକେଲ ମତ	୩	ତୁଷାର ରେଖା	୧୦
କୋଶନ ମତ	୩	ପବନର ଗତି	୧୧
ଜ୍ୟୋତିଷ ମତ	୩	ରତ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାରଣ	୧୧
ଯୁଗୋପତ୍ତି	୩	ସୁମେରୁ ଓ କୁମେରୁ	୧୨
ସତ୍ୟଯୁଗ	୩	ଦିନରାତି	୧୨
ତ୍ରେତାଯୁଗ	୪	ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୧୨
ଦ୍ୱାପର	୪	ମହାଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୧୪
କଳି	୪	ମହାସାଗର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୧୬
ସୌର ଜଗତ—	୪	ପ୍ରଧାନଂ ସାଗର	୧୭
ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟଠାରୁ—		” ପ୍ରଣାଳୀ	୧୭
ଦୂରତ୍ୱ	୬	” ହ୍ରଦ	୧୮
ନକ୍ଷତ୍ର ବା ତାରା	୬	ଗୁପ୍ତ ହ୍ରଦ ଅଳମସ୍ତ୍ୟ	୧୯
ଧୂମକେତୁ	୬	ପ୍ରଧାନ ଜଳପ୍ରପାତ	୧୯
ଭୂଲକା ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡ	୭	” ନଦୀ	୧୯

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ବରଫ ନଦୀ	୨୦	ସାମୁଦ୍ରିକ କାଣିକାପଥ	୩୯
ପ୍ରଧାନ କେନାଲ	୨୧	ଜଳପଥର ଦୂରତ୍ୱ ସମୟ	୪୦
ସମୁଦ୍ର ସ୍ତୋତ	୨୨	ପ୍ରଧାନ ଓ କନ୍ଦର	୪୧
ଗଲଫଷ୍ଟ୍ରିମ	୨୨	ପ୍ରଧାନ ଓ ନଗର-ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୪୨
କହୁବୁଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ	୨୨	ଗଡର ବେଗ	୪୫
ପ୍ରଧାନ ଦ୍ରୀପ	୨୩	ମାନବ ଜାତି	୪୬
” ଅନ୍ତରାପ	୨୪	ଅର୍ଥ	୪୭
” ଯୋଜକ	୨୪	କବେଶୀୟ	୪୭
” ମରୁଭୂମି	୨୪	ମାଙ୍ଗୋଲାୟ	୪୮
” ପର୍ବତ	୨୫	ନିଗ୍ରୋ	୪୮
ଅଗ୍ନେୟଗିରି	୨୭	ପଲିନେଶୀୟ	୪୮
ପ୍ରଧାନ ଓ ଅଗ୍ନି ବୃତ୍ତ ଓ କ୍ଷତି	୨୯	ପୁରାତନ ସଭ୍ୟ ଓ ଅସଭ୍ୟ	୪୮
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରସ୍ତକଣ	୩୦	ପିନିସିଆ	୫୦
ଗେସର	୩୧	କାବଲନ୍	୫୦
ଭୂମିକମ୍ପ	୩୧	କହୁଦା	୫୦
ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଭୂମିକମ୍ପ ଜାଣିବା	୩୩	ଗ୍ରୀକ୍	୫୦
ଭୂମିକମ୍ପ କ୍ଷତି	୩୩	ରୋମାନ	୫୧
ଦେଶରେ ଦେଉଳର ଗତି ପରିମାଣ	୩୪	ଟିବ୍ବେଟନ୍	୫୧
ଚର ବସନ୍ତ ସ୍ଥାନ	୩୫	ପ୍ରଧାନଧର୍ମ ମତାକଲମ୍ବୀ ସଂଖ୍ୟା	୫୨
ଔଷଧୀୟ ବରପୁଲ୍ଲସ	୩୫	ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାର ସଂଖ୍ୟା	୫୩
ଶକ୍ତିକ ଦ୍ରବ୍ୟ	୩୬	ପ୍ରଧାନଭାଷା ଓ ଭାଷିକ ସଂଖ୍ୟା	୫୩
ଲମ୍ବୁରଥ ମହାଦେଶ	୩୬	ପ୍ରଚଳିତ ଶାସନ	୫୩
ବେଶେଷ ହତତୋପାନ ସ୍ଥାନ	୩୭	ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ	୫୩
ପ୍ରଧାନ ପ୍ରକାଳ ଦ୍ରୀପ	୩୮	ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ	୫୪
ଅରବ ବର୍ଗ	୩୮	ନିୟମିତନ୍ତ୍ର ଶାସନ	୫୪
ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ବାୟୁ ନାମ	୩୮	ପଥେନ୍ସର ଶାସନ	୫୪
ତୋପାନର ନାମ	୩୯	ପୃଥିବୀର ସାମରିକନୌଶିକ୍	୫୪
ନଦୀର ବାଣୀ	୩୯	ବିଭିନ୍ନଦେଶର ଯୁଦ୍ଧପାଦ୍ମାଳ—	
		ସଂଖ୍ୟା	୫୫

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ବିଭିନ୍ନଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ଜାହାଜ—		ବସ୍ତ୍ରୋଦ୍ଧାନ	୭୪
ଫଣ୍ୟା	୫୫	ଅସ୍ତ୍ରୀୟ	୭୪
ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଦେଶର ସୈନ୍ୟ—		ବୁଲ୍‌ଗରୀୟ	୭୪
ଫଣ୍ୟା	୫୬	ଲିଥୁଆନିଆ	୭୫
ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ	୫୭	ଫିନ୍‌ଲଣ୍ଡ	୭୫
ଯୁଦ୍ଧୋପଯୋଗୀ ନିତାଯାହାଜ	୫୮	ଲଟ୍‌ଭିଆ	୭୫
ନିର୍ବାସିତ ପେନ୍‌ସନପ୍ରାପ୍ତବକା	୫୮	ୟୁଗୋସ୍ଲାଭିଆ	୭୬
ତୋପସଲମି	୫୮	ରଷିଆ	୭୬
ବିଭିନ୍ନରାଜ୍ୟର ମୁଦ୍ରାସହୃଦ }	୫୮	ସେକୋଗ୍‌ସ୍ଲାଭିକିଆ	୭୭
ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ତୁଳନା }		ହଲଣ୍ଡ	୭୭
ପୃଥ୍ବୀର ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ		ପୋଲଣ୍ଡ	୭୮
ଇଉରୋପ		ନରୱେ	୭୮
ଗ୍ରେଟ ବ୍ରିଟେନ	୬୧	ହଙ୍ଗେରୀ	୭୯
ପ୍ରମୁଖମଜୁରୀଙ୍କ ବଶାବଳୀ	୬୩	ସୁଇଜରଲଣ୍ଡ	୭୯
ରାଜବଣର ବାଣିଜ୍ୟବୃତ୍ତି	୬୫	ଡିନମାର୍କ	୮୦
ସମ୍ରାଟଙ୍କ କ୍ଷମତା	୬୬	ଆସିଆ—	
ବଲ୍‌ଗାରିଆମେଣ୍ଟ	୬୭	ପାପାନ	୮୧
ପ୍ରାନ୍ତସ	୬୮	ଚୀନ୍	୮୨
ଜର୍ମାନୀ	୬୯	ଶ୍ୟାମ	୮୩
ଶ୍ରୀସ	୭୦	ପାରସ୍ୟ	୮୩
ବେଲ୍‌ଜିୟମ	୭୦	ଅଫଗାନିସ୍ତାନ	୮୪
ଡେନମାର୍କ	୭୦	ଅରବ	୮୪
ସ୍ପେନ	୭୧	ଇରାକ	୮୫
ସ୍ୱିଜ୍‌ଡେନ୍	୭୧	ଆସିଆ—	
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ	୭୨	ଲିବେରୀଆ	୮୫
ଇଟାଲି	୭୨	ମେକ୍ସିକୋ	୮୫
ଅଲ୍‌ବାନିଆ	୭୩	ଆସିଆ—	
ରୋମାନିଆ	୭୩	ଲିବେରୀଆ	୮୫
		ମେକ୍ସିକୋ	୮୬
		ମେକ୍ସିକୋ	୮୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଉତ୍ତରଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକ—		ବିଚିତ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ	
ଇଉନାଇଟେଡ୍ ସ୍ଟେଟ୍ସ	୮୭	ପ୍ରଦେଶର ଓ ଦେଶର	} ୯୭
ମେକ୍ସିକୋ	୮୯	ନାମ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା	
ବେନିୟୁଇଲ	୮୯	ଓ ଶେତ୍ରପଲ	
କିଉବା	୮୯	ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ	} ୯୮
କ୍ୟୁବିକା	୯୦	ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦେଶସମୂହ	
ନିକାଗୁଆ	୯୦	ଅକ୍ସିଡିଏନ୍ ଟ୍ରିବ୍ବେଟ	
ପେରୁ	୯୦	ଜିକ୍ସାଲଟର	୯୮
ସାଲଭେଡର	୯୦	ମାଲୁଟା ଦ୍ଵୀପ	୯୯
ଇକ୍ସୁଏଡର	୯୧	ସିଂହଳ	୯୯
ଗୁଆଟିମାଲ	୯୧	ବ୍ରିଟିଶ କୋଣ୍ଡୋ	୯୯
ହେରଟି	୯୧	କ୍ରେଟସେଟଲମେଣ୍ଟ	} ୯୯
ହଣ୍ଡୁରାସ	୯୧	କଲିଡି ଓ ମାଲୁ	
ଚିଲି	୯୨	ଏଡେନ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ଵୀପ	୧୦୦
କଲମ୍ବିଆ	୯୨	ସାଲପ୍ରସ	୧୦୦
କୋମୋରୋ	୯୨	ହଂକଂ	୧୦୦
କଲିଡିଆ	୯୩	ପାଲେଷ୍ଟାଇନ	୧୦୧
କ୍ରାଜିଲ	୯୩	ଭିଗାଣ୍ଡା	୧୦୧
ପାନାମା	୯୪	ଜାଜ୍ଜିବର	୧୦୧
ପାରାଗୁଏ	୯୪	ସେଣ୍ଟହେଲନା	୧୦୧
ଅର ଜେଣ୍ଟାରିନ୍	୯୪	ବ୍ରିଟିଶ ସୋମାଲିଲଣ୍ଡ	୧୦୧
ଇଉଗୁଏ	୯୪	ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକା	୧୦୨
କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ସ୍ଵାଧୀନ ରାଜ୍ୟ		ଦକ୍ଷିଣ ସେଡେସିଆ	୧୦୨
ମନାକୋ	୯୫	ଉତ୍ତର ସେଡେସିଆ	୧୦୩
ସାନମାରିନୋ	୯୫	ନାଇଜିରିଆ	୧୦୩
ଲେଟିନସିନ୍	୯୬	ଗାମ୍ବିଆ	୧୦୩
ଲୁକ୍ସେମ୍ବର୍ଗ	୯୬	ଗୋଲ୍ଡ କୋଷ୍ଟ	୧୦୩
ସଣ୍ଡେସ	୯୬	ସୁଡାନ	୧୦୪
		ମରୁସସ	୧୦୪

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ନିଅସାଲଣ	୧୦୪	ପ୍ରଣାଳ ମହାସାଗରସ୍ୱ	
ପେକଲ୍‌ସ୍	୧୦୪	ରସିତ ରାଜ୍ୟ	୧୧୨
ବେସୁଟୋଲଣ	୧୦୫	ଫରସୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଓ	} ୧୧୪
ବେରୁଅନା ଲଣ	୧୦୫	ଭଦ୍ରନଗର ଦେଶ	
ସ୍ୱାକିଲଣ	୧୦୫	ସମୁଦ୍ର ଲୋକସଙ୍ଗୀ	
ସିରାକିର୍ତ୍ତନ	୧୦୫	ଓ ସେକ୍ତ୍ରଫଳ	
ଟାଙ୍ଗାବନିକା	୧୦୫	ଫରସୀ ଅସ୍ତ୍ରତ ଶ୍ରବତବର୍ଷ	୧୧୫
ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକା	୧୦୬	ଅନାମ	୧୧୫
କ୍ରିଟିଶ କାମେରୁନ୍	୧୦୬	କାମେରୁନ୍	୧୧୬
ଟୋଗୋଲଣ	୧୦୬	କୋରିନ୍ ଗୁରନା	୧୧୬
ବେନିୟା କଲେନି	୧୦୬	ଟଙ୍କା	୧୧୬
କାନେଡା	୧୦୭	ଲର୍ଡସ	୧୧୭
କର୍ମିଡା	୧୦୮	ସିରିଆ	୧୧୭
ଫକଲଣ	୧୦୮	ଅଲକ୍ଷରଥ	୧୧୭
କ୍ରିଟିଶଗାଏନା	୧୦୮	ଟୁନିସ	୧୧୮
କ୍ରିଟିଶ ହଣ୍ଡ୍‌ସ୍	୧୦୮	ସେନିଗାଲ	୧୧୮
ନିଉଫାଉଣ୍ଡ ଲଣ୍ଡ ଓ—		ଫରସୀସୁଡାନ୍	୧୧୮
ଲବ୍ରେଡର	୧୦୮	ବ୍ରେଲଟା	୧୧୮
ବାହାମା	୧୦୯	ଗିନି	୧୧୮
କାର୍ବାଡୋସ୍	୧୦୯	ଆଇରଲେଣ୍ଡ	୧୧୮
ଯାମେକା	୧୦୯	ଡାହୋମେ	୧୧୯
ଲିଷ୍ଟାଉର୍ ଦ୍ୱୀପସମୂହ	୧୦୯	ମରୁରଟାନିଆ	୧୧୯
ଭିନିଦାଦ	୧୦୯	ନାଇଜର	୧୧୯
ଭରଣ୍ଡାଉର୍ ଦ୍ୱୀପସମୂହ	୧୧୦	ବକୁପଟୋବିୟାନ୍‌ଆଫ୍ରିକା	୧୧୯
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	୧୧୦	କାମେରୁନ୍	୧୧୯
ପିଜା	୧୧୧	ଟୋଗୋ	୧୧୯
ନିଉଜିଲଣ୍ଡ	୧୧୧	ବିଉନିୟନ୍	୧୨୦
ଟାଙ୍ଗା	୧୧୨	ମାଡାଗାସ୍କର	୧୨୦
		ମେଡିଟି	୧୨୦

ବସନ୍ତ	୧୭୫	ବସନ୍ତ	୧୭୫
ସୋମାଳତୋଷ୍ଣ	୧୭୦	ଅମେରକାନ ସାମୋଥ	୧୭୮
ସେଣ୍ଟପିର ଓ ମିକୁଲେନ୍	୧୭୦	ପାନାମାକେନାଲସୋନ	୧୭୮
ରୁଅଡେଲ୍‌ପ	୧୭୧	ଡକ୍‌ଡ କଥା	୧୭୯
ମାଟିନିକ୍	୧୭୧	ଗ୍ରୀନ୍‌ଶ୍ର	୧୮୧
ଗାଏନା	୧୭୧	କିଡ୍‌ର ଓ ଦକ୍ଷିଣମେରୁପ୍ରଦେଶ	୧୮୧
କାଲେଡୋନିଆ	୧୭୧	ଅରମ୍ଭଶ୍ର	୧୮୨
ଫରସୀସାମୁଦ୍ର ବକ୍‌ପନକେଶ	୧୭୧	ଇୟୁରୋପୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧିଯୁକ—	
ହଲଣ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ଲେବସ୍‌ଟା ଓ		ମାଗଥନ୍	୧୮୩
ସେନ୍‌ପିଲ	୧୭୨	ଥାମ୍‌ପଲ	୧୮୩
ଡକ୍ ପୁର୍ବରତ୍ନାୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୭୩	ହେର୍ଷ୍ଟିଂସ	୧୮୩
ଡକ୍ ପଶ୍ଚିମରତ୍ନାୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୭୪	ସାଗଟୋଗା	୧୮୪
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ଲେବ-		ଟ୍ରୀ ଫାଲ୍‌ଗାର	୧୮୪
ସ୍ପେନ୍ ଓ ସେନ୍‌ପିଲ	୧୭୪	ଓଷ୍ଟରଲ୍ୟୁ	୧୮୫
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଭାରତ	୧୭୫	ଉପତ୍ତରଷ୍ଟ୍ର	୧୮୫
ଟିମୋର	୧୭୫	କ୍ରିମିୟା	୧୮୫
ମାକାଓ	୧୭୫	ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ପ୍ରୁସିଆ	୧୮୫
କେପ୍‌ଟିନ୍ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୭୫	ରୁଷିୟା	୧୮୫
ଗିନି	୧୭୫	କଲିକାତ୍ ଯୁକ୍ତ	୧୮୫
ସେଣ୍ଟଥୋମାସ୍ ଓ ପ୍ରିନ୍‌ସାଇପ୍	୧୭୬	ମହାଯୁକ୍ତ	୧୮୫
ଅଙ୍ଗୋଲ	୧୭୬	ମହାଯୁକ୍ତରେ ମୃତ୍ୟୁ ପରିମାଣ	୧୮୬
ମୋଜାମ୍ବିକ	୧୭୬	ମହାଯୁକ୍ତରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ	୧୮୬
ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ	୧୭୬	ମହାଯୁକ୍ତରେ ଶତର ପରିମାଣ	୧୮୭
ଅଲଗା	୧୭୬	ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତରାବଳ ଓ	} ୧୮୮
ହାଉସାର	୧୭୭	ଅବଶାରକ	
ପୋର୍ଟୁଗାଲ	୧୭୭	ପୃଥିବୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି—	} ୧୮୦
ବେଜିନ୍ ବା କୁମାସ୍‌ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୭୭	ଓ ତାଙ୍କର ଜୀବନୀ	
ରୁଅମ୍	୧୭୭	ଯୁଗପର୍ମ ଓ ଜଗତର—	} ୧୭୪
ପିଲିପାଇନ୍ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୭୭	ବକ୍‌ନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି	

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଯନ୍ତ୍ରପୁର ବୁଦ୍ଧି	୧୭୭	ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଜଣପିଣ୍ଡ }	୨୦୦
ପୃଥ୍ବୀର ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୧୭୦	କାଶିର ଅସୁର ପରମାଣ }	୨୦୦
ପୃଥ୍ବୀର ଡାକ ବରାଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୧୭୩	ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଧାନ ଓ ଲବପ }	୨୦୦
ପୃଥ୍ବୀର ରେଲବରାଣ	୧୭୪	ଇନ୍‌ସିଡ୍‌ରେନ୍ସ }	୨୦୦
ପୃଥ୍ବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର }		ପୃଥ୍ବୀର କାଶିକ୍ୟ ଉପ— }	୨୦୧
ସେତୁଫଳ ଓ ରେଲଲାଇ-	୧୭୫	ଯୋଗୀ ଜାନ୍ତକ ପଦାର୍ଥ }	୨୦୧
ନିର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପରମାଣ }		ପୃଥ୍ବୀର ଶସ୍ୟ ଓ ଉଦଭିଦ—	
ପୃଥ୍ବୀର ଦୀର୍ଘତମ ରେଲ-	୧୭୬	ଜାତ ପଦାର୍ଥ	୨୦୨
ଓଷ୍ଟ୍ରିୟା ପ୍ରାନ୍ତର ମି	୧୭୭	ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଧାନ ଓ—	
ପୃଥ୍ବୀର ଦୀର୍ଘତମ—	୧୭୭	ଗହମ ଜମି	୨୦୩
ରେଲ ପୋଲ }		ଇଲଣ୍ଡ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଦେଶର—	
ଫରାସୀ ଶୁକ୍ଳପୁର	୧୭୭	ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପତ୍ତି ପରମାଣ	୨୦୪
ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର	୧୭୮	କେତେକ ଦେଶର ନିରସର	୨୦୪
ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର }	୧୮୦	କେତେକ ପ୍ରଧାନ ଓ ଶୁକ୍ଳପୁର	୨୦୫
ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ }		ପ୍ରସ୍ତୁତାଦି ପ୍ରକାଶ ସଂଖ୍ୟା	୨୦୫
ଜାତିସଂଘ(ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସ)	୧୮୪	ପୃଥ୍ବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଲେଖକ	୨୦୬
ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସର }	୧୮୬	କେତେକ ଦେଶର ପତ୍ରପତ୍ରିକା	୨୦୬
ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଦେଶ ସମୂହ }		ପୃଥ୍ବୀର ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କୋଇଲା	୨୦୭
ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସର ଅସୁ	୧୮୭	ପୃଥ୍ବୀର ସୁନା ଓ ଲୁହା	୨୦୮
ଓଷ୍ଟ୍ରିୟା ରୁକ୍ତି	୧୮୯	ବୈଦେଶିକ ଓ ଜନ ଓ ମାପ	୨୦୮
ଲେବାଣିପ୍ୟାକ୍	୧୯୦	ଗ୍ରେଟ ବ୍ରିଟେନ ଓ ଇଟାଲି	
ବେଲ୍‌ଗିପ୍ୟାକ୍	୧୯୦	ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମାପ	୨୦୯
ଡସ୍‌ପ୍ତାନ	୧୯୧	କେତେକ ପ୍ରଧାନ ଓ ଦେଶର	
ଅଟାଓଷ୍ଟା ରୁକ୍ତି	୧୯୨	ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ନାମ ଓ	
ଅର୍ଥନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୧୯୪	ନିର୍ବାଚନ ସମୟ	୨୧୦
ପୃଥ୍ବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନକୁବେର	୧୯୭	ପୃଥ୍ବୀର ଅଳ	୨୧୧
ରକ୍ଷାବେପର ଧନକୁବେର	୧୯୮	ପୃଥ୍ବୀର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ	୨୧୧
ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଜଣପିଣ୍ଡ }	୧୯୯	ହିନ୍ଦୁ	୨୧୨
ଦୈନିକ ଅସୁ }		ପାର୍ଶୀ ବା ଜଗନ୍ନାଥ	୨୧୫

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
କହୁଙ୍ଗା	୨୧୭	ନିଉ ହେବୁ ଛସ୍ ହାପର	
ଜୈନଧର୍ମ	୨୧୮	ବିବାହ ୨୩୮	
ଜୈନତୀର୍ଥ	୨୧୯	କାମୋଜ ଅଧିବାସୀ	୨୩୯
ଜୈନପର୍ବ	୨୨୦	ଡକ୍ଟର ଶତ	୨୩୯
କୌରବଧର୍ମ	୨୨୦	ଫିଲପାଇନର ବିଷୟ ବିବାହ ୨୩୯	
କୌରବତୀର୍ଥ	୨୨୧	ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଦେଶ ପିଲକାଖେରକା	
ପର୍ବ	୨୨୧		୨୪୦
ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ କାରିବେଲ	୨୨୨	ସାମୋଆ ଜାତି	୨୪୦
ଭସର ଦଶାନ୍ତ	୨୨୩	ଶ୍ୟାମଦେଶ ଶବ ସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୪୦
ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟ ତୀର୍ଥ	୨୨୩	କାଲିଡ଼ାପ ଶବ ସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୪୧
ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟ ପର୍ବ	୨୨୩	ଚିନଦେଶ ଶବ ସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୪୨
ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ	୨୨୪	କାମସୂତକାର ଶବ ସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୪୩
ମୁସଲମାନ ତୀର୍ଥ	୨୨୪	ଫିଲିପାଇନର ଶବ ସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୪୩
ମୁସଲମାନ ପର୍ବ	୨୨୬	ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଶବ ସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୪୩
ଶିଖ ଓ ଶିଖ ଧର୍ମ	୨୨୮	ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ନାଶ୍ତି	୨୪୪
ହିନ୍ଦୁ ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ	୨୨୮	ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବିବାହ	
ଇଂରାଜୀ କାୟଦା	୨୩୦	ବସୟ ୨୪୫	
ବେଙ୍ଗାଲୁର ଓ ଲୋକାଗୁର		ବେଲେକ ଦେଶର ବିବାହ	
ଅଭ୍ୟୁତ ଶବସତ୍ତ୍ୱକାର	୨୩୨	ସମ୍ବଲେ ବିଶାସ ୨୪୫	
ପକ୍ଷି ନେଶୀୟ ଜାତି	୨୩୨	ବିବାହପ୍ରସ୍ତାବଅଗ୍ରାହ୍ୟରେମୁରୁ ୨୪୭	
ନରମାଂସ ଭୋଜି ମାନବ	୨୩୩	ହିନ୍ଦୁ ରମଣୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ୨୪୭	
ସାମୁଦ୍ରିକ ଉଦ୍ଭିଦଜାତି	୨୩୩	ଚିନ ସୁନ୍ଦରୀ ୨୪୭	
ମାଲୟ ଜାତି	୨୩୩	ଯାପାନ ସୁନ୍ଦରୀ ୨୪୭	
କୋଣ୍ଡିଉର ବରଜାଟ ଜାତି	୨୩୪	ଯାପାନର କୃଷି ୨୪୮	
ନିଉଗିନିର ବାବିରଜାତି	୨୩୪	ଯାପାନର କୃଷି ୨୪୯	
ତାନାମାନବର ଶତଜାତି	୨୩୪	ଲଣ୍ଡନ ବୃକ୍ଷାନ୍ତ ୨୫୦	
ଫିଲିପ୍ ହାପର ଶତଜାତି	୨୩୭	ଟେମସ୍ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ୨୫୪	
ମେକସିକୋର ସାୟାଜାତି	୨୩୮	ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଳାପିତା ୨୫୭	

ଭାରତବର୍ଷ ।

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଭାରତ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମଙ୍କର	୨୫୭	ଟୋଗଲନ୍ ବଣ	୨୮୧
ଚତୁଃସୀମା ଜଳବାୟୁ	୨୫୮	ସୈନ୍ଦୃଦ ବଣ	୨୮୧
କ୍ଷେତ୍ରଫଳ	୨୫୯	ଲେଦାବଣ	୨୮୧
ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୨୫୯	ମୋଗଲବଣ	୨୮୨
ପ୍ରଧାନ ପର୍ବତ	୨୬୦	ସୁରାଜବଣ	୨୮୨
ଗିରିସଂକଟ	୨୬୧	ମୋଗଲ ରାଜତ୍ବ	୨୮୨
ପ୍ରସିଦ୍ଧନଦୀ ଉପନଦୀ ଏବଂ କୂଳସ୍ଥ ନଗରୀ }	୨୬୨	ମରହଟ୍ଟା ଅରୁଦୟ	୨୮୩
ହ୍ରଦ	୨୬୪	ପେଣବା ବଣ	୨୮୩
ଜଳପ୍ରପାତ	୨୬୪	ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ	୨୮୩
ମରୁଭୂମି	୨୬୫	ଓଲେନ୍ଦାକ	୨୮୪
ଅନୁଷ୍ଠାନ	୨୬୫	ଦିନାମାର	୨୮୪
ଭୂମିବିକାଶ	୨୬୫	ଫରାସୀ	୨୮୪
କେନାଲ	୨୬୬	ଇଂରେଜ	୨୮୪
ସଡ଼କ	୨୬୭	ବ୍ରୀଟିଶ ପୁରୀ	୨୮୫
ରାଷ୍ଟ୍ର	୨୬୮	ସିପାହି ବଦ୍ଦୋହ	୨୮୬
ପ୍ରଧାନରାଷ୍ଟ୍ରୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୨୬୮	ମହାରାଣୀରକୋରଅକମ୍ପାନୀ }	୨୮୮
ଧର୍ମ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୨୬୯	ଠାରୁ ଭାରତ ଶାସନ ଗ୍ରହଣ }	
ପ୍ରଚୀନ ରାଜ୍ୟ ବିଭାଗ	୨୬୯	ମହାରାଣୀଙ୍କ ଘୋଷଣା ପତ୍ର	୨୯୦
କେନ୍ଦେକ ସ୍ଥାନର ଅଧିକାର }	୨୭୨	ବ୍ରୀଟିଶ ଶାସନରେ ଭାରତର—	
ଓ ପୌରାଣିକ ନାମ }		ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୨୯୧
ଐତିହାସିକ ଘଟଣା }	୨୭୩	ସତ୍ୟବାଦ, ସନ୍ତାନ ନିଷେଧ,	୨୯୨
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ୨୩୪୮ ଠାରୁ }		ପିଣ୍ଡାରି ଦମନ	୨୯୩
ଭାରତର ସମସ୍ତ ଇତିହାସ	୨୮୦	ଠଗଦମନ ଓ ବର୍ଗୀଦମନ	୨୯୩
ଦାସବଣ	୨୮୦	ବ୍ରୀଟିଶ ଶାସନ ପଦ୍ଧତି	୨୯୪
ଶିଳ୍ପବଣ	୨୮୧	ନୂତନ ଶାସନ—	
		(ଶେଷପତ୍ର ଅନୁସାରେ)	୨୯୮

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଫ୍ରେଟ୍ ସେକେଟରୀ ଫଟା	୩୦୦
ଭାରତୀୟ ଓ ଗରୁଡ଼ିର—	
ଜେନେରାଲ ନାମ	୩୦୧
ଲଟ, କଡ଼ଲଟ ନିୟନ୍ତ୍ର ନିୟମ	୩୦୨
ପ୍ରଧାନ ବର୍ମାଗୁଣକ ବେତନ	୩୦୩
ଅନ୍ୟଦେଶ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପ୍ରଭୃତିକ—	
ବେତନ ସହିତ ଭାରତ ବଡ଼—	
ଲଟକ ବେତନ ତୁଳନା	୩୦୪
ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିଭାବିଲ୍	୩୦୮
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଭାରତୀୟ	୩୦୯
ଭାରତର ଗରୁଡ଼ିମେଣ୍ଟ	୩୧୦
ଗରୁଡ଼ିରଜେନେରାଲ ଦପ୍ତର	୩୧୧
ବରୁଷଳୟ	୩୧୫
ହାଇକୋର୍ଟ	୩୧୬
ବିଭିନ୍ନପ୍ରଦେଶ ହାଇକୋର୍ଟ	
ଜଷ୍ଟିସ ଫଟା	୩୧୮
ସିଲ୍ଭରଜୁଇଲ୍	୩୧୯
ବିଶିଷ୍ଟ ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶ—	
ଅଜମିର, ମାରୂଫାଡ଼, ଅଣ୍ଡାମାନ,	
ନିକୋବାର, ଅସାମ, ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ	
ବଙ୍ଗପ୍ରେସିଡେନ୍ସି, ବହାର, କମ୍ବୋଇ	
ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି, ଗୁଜୁ ପ୍ରଦେଶ, ମଧ୍ୟ	
ପ୍ରଦେଶ, କୁର୍ଗ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜପ୍ରେସିଡେନ୍ସି,	
କଟ୍ଟର ପଣ୍ଡିତ ସାମାନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ,	
ପଞ୍ଜାବ, ଦିଲ୍ଲୀ, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ଓଡ଼ିଶା,	
ସିଲ୍ଭ ୩୨୦ ଓ ୩୨୨	
ଭାରତୀୟ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ	୩୨୩
ସହାର ତୋପସଲମି କ୍ଷେତ୍ରଫଳ,—	
ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଅୟ	୩୨୮

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଭାରତର ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ	୩୩୨
ବୈଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ	୩୩୪
ଭାରତସମ୍ବନ୍ଧେ ବେତନକ ଶ୍ରାବ୍ୟ—	
ବସୟ	୩୩୫
ବେତନ ସରକାର ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ—	
ସରକାର ଅୟ ବ୍ୟୟ	୩୩୬
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ସର୍ୟ ଫଟା	୩୩୭
କାର୍ବନ୍‌ସିଲ୍ ଅଫ୍ ଫ୍ରେଟ୍	୩୩୮
କଡ଼ଲଟ ସଭାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ	
ଜାତିର ସ୍ଥାନ ଓ ଫଟା	୩୩୯
ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ	
ସ୍ଥାନ ଓ ଫଟା	୩୪୦
ବେତନ ସରକାର—	
ରେଲ ବିଭାଗ ଅୟ ବ୍ୟୟ	୩୪୦
ଭାରତରସହର ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୩୪୦
ନଗର ଜୁଲୁଡ଼ି	୩୪୨
ଭାରତର ବନ୍ଦର	୩୪୩
ଭାରତର ପଞ୍ଜୀ	୩୪୩
ପ୍ରାଚୀନ ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ—	
ପ୍ରଶାଳୀ	୩୪୫
ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ସରକାରୀ—	
ଲରେ ଗୃହ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୩୪୬
ଭାରତରେପୁରାତତ୍ତ୍ବକାରୀତାପୂର୍ଣ୍ଣ	୩୪୭
୧୭୦୦୦ାରୁ ୧୯୨୦ ବର୍ଷ—	
ଦର	୩୪୭
ଭାରତ ଦରଦ୍ରବ୍ୟ କାରଣ ଓ—	
ଦରଦ୍ରବ୍ୟଦେହ ମୂଲ୍ୟ ଫଟା	୩୪୭
ପୋଲିସ	୩୪୮

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଜେଲ	୩୫୦	ଜଣପିନ୍ଧୁମୁନିପପାଲଟିଆକୁସ ୩୮୧	
ଗୀର୍ତ୍ତୀ	୩୫୧	ଭାରତରେ ରେଲ ବହାମ ୩୮୧	
ଜଳୀୟ ବଦ୍ୟୁତ	୩୫୨	ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ରେଲ ୩୮୪	
ପାଣିପାଗ	୩୫୩	୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ ୩୮୫	
ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ	୩୫୩	୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ ୩୮୫	
ବିଦ୍ୟବିଦ୍ୟାଳୟ	୩୫୭	ରେଲୱେ ନିୟମାବଳୀ ୩୮୫	
ସ୍ୱଳ୍ପକୃମାର କଲେଜ	୩୫୯	ଭାରତର ମୋଟର ୩୯୨	
ବିଦ୍ୟବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପାୟ ୩୬୦		ଭାରତର ବୃଷି ୩୯୪	
ସାମ୍ବିକ ଶିକ୍ଷା	୩୬୦	ଗୃହିକର ରଣ ପରିମାଣ—	
ଭାରତବାହାରେଭାରତୀୟଗୁରୁ ୩୬୧		ଅୟ ବ୍ୟୟ ୩୯୫	
ବିଭିନ୍ନପ୍ରଦେଶରଶତକଡାଶିକ୍ଷିତ ୩୬୧		ଭାରତର ଜମି ଉର୍ଦ୍ଧରତା ୩୯୬	
ବସୟାକ୍ଷ ଓ ନିୟମ ୩୬୨		ଭାରତରେ ଭୂମି ବିଭାଗ ୩୯୭	
ଜୀବନ ବ୍ୟାପା ୩୬୩		ଭାରତରେଶସ୍ୟଉପଯୋଗୀଭୂମି ୩୯୮	
ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ୩୬୬		ସିନିକୋନା ୩୯୭	
ଅନ୍ୟଦେଶ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ସଂକଳ୍ପ—		ବ୍ୟବସାୟୀ ଶତକଡ଼ା ହାର ୩୯୭	
ଭାରତ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ତୁଳନା ୩୬୮		ଗୋରୁ ବିତହାସ ୩୯୭	
ବିଭିନ୍ନ ସହରର ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ୩୬୮		ଭାରତରେ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗ ଓ—	
		,, ନୌସେନା ବାହନୀ ୪୦୨	
		ସେନା ନିବାସ ୩୯୮	
ଭାରତରେ କୃଷିସେବୀ ସଂଖ୍ୟା ୩୬୯		ଭାରତର ଜାତୀୟ ରଣ ୪୦୨	
ଭାରତରେ ପାଗଲ ସଂଖ୍ୟା ୩୭୦		ଭାରତର ଜଙ୍ଗଲ ୪୦୩	
ଭାରତରେକାଲ ଓ ମୁକ୍ତସଂଖ୍ୟା ୩୭୦		ଭାରତର ତାଳବେଗ ୪୦୫	
ଭାରତରେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟା ୩୭୧		ଟେଲିଫୋନ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ ୪୦୫	
ପ୍ରତି ୧ ଲକ୍ଷରେ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟା ୩୭୧		ତାଳ ବିଭାଗର ନିୟମାବଳୀ ୪୦୬	
ଭାରତରେ ଖଣି ଓ ଖନିଜ ୩୭୧		ତାଳ ଉତ୍ପାଦନ ୪୧୨	
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ୩୭୩		ଭାରତରୁବିଲ୍ଲିତ ଜାହାଜ ରତ୍ନା ୪୧୨	
ଭାରତବାହାରେ ଭାରତବାସୀ ୩୭୫		ଭାରତରଅମଦାନୀରପ୍ରାମାଣ ୪୧୨	
ଭାରତରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ୩୭୮		ଭାରତରେକରଗାନା ସଂଖ୍ୟା ଓ	
ଭାରତର ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ୩୭୯		ସେଥିରେ କାମ କରୁଥିବା—	
		ଲେକସଂଖ୍ୟା ୪୧୭	

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଲଙ୍କାରେ ଭାରତୀୟ କୁଳି	୪୧୯	ଟାଉନହଲ, ହାଇକୋର୍ଟ,	
ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଅରଟଲୁଗା	୪୧୯	ଜାହାଜ ତିଆରି ଗ୍ରାମ, ହାଇକୋର୍ଟ	
ଭାରତର ମିସ୍ତ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୪୨୦	ଝେପନ, ଶିଆଲଦା ଝେପନ	୪୩୯
ଭାରତର ଅବମୀ ସମାସ୍ୟା	୪୨୧	ଗରୁଡ଼ମେଣ୍ଟ ହାଉସ ବେଙ୍ଗଲ	୪୪୦
ଭାରତର ଗୁପ୍ତାବଳୀ ଓ—		ବସେଇ ନଗର	୪୪୦
ଫକାଦ ପତ୍ର ଓ ନାମ	୪୨୨	ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ନଗର, ହାଇଦ୍ରାବାଦ,	
ଭାରତରେ ଲବକେଷ	୪୨୨	ଦକ୍ଷିଣ	୪୪୧
ହରିଜନ	୪୨୮	ନୂଆ ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରଦେଶ	୪୪୨
ସିନେମା	୪୨୯	ଆଗ୍ରା	୪୪୩
ଭାରତର ବେଶ୍ୟା	୪୩୦	ତାଳମହଲ	୪୪୪
ଜନ୍ମ ନିଷେଧ	୪୩୧	ଅମୃତସର	୪୪୫
ଭାରତର କାଗଜ	୪୩୧	ଲହୋର	୪୪୫
ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ନଗର		ଶ୍ରୀନଗର	୪୪୬
ମାନକର ଫକ୍ତିସ୍ତ ବରଷା	୪୩୨	ଟାଟାନଗର	୪୪୭
କଲିକତା ଓଡ଼ିଆରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପ୍ରାପ୍ତ	୪୩୨	କଟକ	୪୪୭
କଲିକତାରେ ଯାହୁସର,		ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସ ଓ	
ଭକ୍ତୋବିଆ ମେମୋରାଣ୍ଡମ୍ ଓ		ଶୈଳନିବାସ, ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ	୪୪୭
ଚିତ୍ରାବଳୀ	୪୩୩	କଂଗ୍ରା, କାଶ୍ମିର	
ବଙ୍ଗାଳୀ ସାହିତ୍ୟ ପରଷଦ ଓ		କୋଡ଼ାର କେନାଲ	୪୪୮
ପଟେଶନାଥ ମନ୍ଦିର	୪୩୪	ମାଥେସନ, ମହାବଳିପୁର,	
କାଳୀମନ୍ଦିର, ମନୁମେଣ୍ଟ	୪୩୫	ମାଉଣ୍ଡାଆଁ, ମୁଣ୍ଡା, ମିଶୋରା,	
କଟେନ୍ ଗାର୍ଡନ	୪୩୬	ନାରନିତାଲି, ଉତ୍କଳମଣ୍ଡ	୪୪୯
ବୋଟାନିକାଲଗାର୍ଡନ	୪୩୬	ପାଟମାଡ଼ୀ, ଶିମଳା,	
ହାକଡ଼ାପୋଲ ଲାଲ୍‌ପାସି, ଓ ବଡ଼		ଗୁମ୍ମା, ହଜାରବାଗ, ପୁରୀ,	୪୫୦
ଡାକସର ମାର୍କେଟ୍ ପାଲେସ୍ ଫୋର୍ଟ		ଭୁବନେଶ୍ୱର, କାଶ୍ମି	୪୫୧
ଭରଲିପୁର	୪୩୭	ଭାରତର ବିପାୟ	୪୫୧
କେଲିଭିପୁର, ରଞ୍ଜୋରପୁର		ଭାରତର ଟକାଶାଳା	୪୫୪
ଲବକେଷ, ଲେବ୍ ଏବଂ—		ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରଦାନପୁ	୪୫୫
ଭରଲିପୁର ବ୍ରୀଜ	୪୩୮		

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ଥପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ	୪୫୫
ପ୍ରସ୍ତ (ଅଂଶୀକ)	୪୫୬
ସ୍ତମ୍ଭ	୪୫୮
ଗୁମ୍ଫା, ପ୍ରାସାଦ ଓ ମନ୍ଦିର	୪୬୦
ଶିଳାଲିପି	୪୬୧
ମୁସଲମାନକାଳୀ	୪୬୧
୧୩୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଇବନବଟୁଟାକ	
ଦ୍ରବ୍ୟାଦମୂଲ୍ୟ	୪୬୨
ପ୍ରାଚୀନ ଅସକର୍ଷି ବସାହ	୪୬୨
ଭରତର ପ୍ରାଚୀନ ଦାର୍ଶନିକ	୪୬୩
ଭରତର ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍	୪୬୪
ସାମନ୍ତ ରମ ଶେଖର	୪୬୫
ଭରତର ପ୍ରାଚୀନବୈଦ୍ୟାବରଣ—	
ଓ ଅଭିଧାନକ	୪୬୬
ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରଣେତା	୪୬୭
ଭରତର ଧର୍ମପ୍ରସ୍ତରକ	୪୬୭
ବୁଦ୍ଧଦେବ	୪୬୮
ମହାବୀର	୪୬୯
ଶବ୍ଦସମ୍ବନ୍ଧ୍ୟ	୪୭୦
କୁମାରଲ ଭଟ୍ଟ	୪୭୧
ଗୁରୁନାନକ	୪୭୧
ସମାଜୁକ-ଚୈତନ୍ୟଦେବ	୪୭୨
ସମାନନ୍ଦ-ବସାହ	୪୭୩
ତୁଳସୀ	୪୭୪
ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦସିଂହ	୪୭୫
ବିବେକାନନ୍ଦ	୪୭୬
ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନକବି—	
କାଲ୍ଲିକ, ବ୍ୟାସଦେବ,	
କାଳିଦାସ	୪୭୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଭବଭୂତ, କାଶ୍ୟପ, ଶ୍ରୀହର୍ଷ,	
ଭରବମିଶ୍ର, ଜୟଦେବ,	
ମୁସବମିଶ୍ର, ମାଘ, ଗୁଣକ୍ୟ,	
ଭୋଜ,	୪୭୮
ହନୁମାନମିଶ୍ର ଭୂଲସୀଦାସ	୪୭୯
ପ୍ରାଚୀନ ବିଦୁଷୀ—	
ଅଦିତୀ, ଉର୍ବଶୀ, କାଲ୍,	୪୮୦
ଗାର୍ଗୀ ବ୍ୟାଧାସ, ଲେପାମୁଦ୍ରା,	
ଅପାଳ, ଯମ୍ବୀ, ସେମଣୀ, ଦେବହୂତ	
ଅତ୍ରେୟୀ, ମୈତ୍ରେୟୀ, ମଦାଳସୀ,	
ସାରସବାନୀ	୪୮୧
ଭାନୁଜୀ, ଲୀଳାବତୀ, ଶନା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ	
ଦେବୀ, ଅବୟୁର, ପ୍ରସାଣାକାର,	
ମେଦୁନାଜିଣୀ, ମଧୁରବାଣୀ,	
ମଲ୍ଲୀ	୪୮୨
ଭାରତର ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତି	
ଧୃଷ୍ଣି, ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ, ବିନ୍ଦୁସାର,	
ଅଶୋକ,	୪୮୩
କନିଷ୍ଠ, ଶାରବେଳ,	
ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ	୪୮୪
ହର୍ଷବର୍ଦ୍ଧନ, ପୃଥ୍ବୀରାଜ	୪୮୫
ପଦ୍ମିନୀ, କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବ	୪୮୬
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ, ପାଲ୍ଲୀ	୪୮୭
ଶେରସାହା, ଅବୁଲ ଫାଜଲ	୪୮୮
ସିଣା ପ୍ରତାପ, ଅକବର	୪୮୯
ତୋଡ଼ରମଲ୍ଲ, ସିଣାଦୁର୍ଗାବତୀ	୪୯୦
ମାନସିଂହ, ବିବାଜୀ	୪୯୧
ସିଂହଜୟଦୌଳ, ଟିପ୍ପୁସୁଲତାନ	୪୯୨

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଲିକାରେ ଭାରତୀୟ କୁଳି	୪୧୯	ଟାଉନହଲ, ହାବକୋର୍ଟ,	
ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଅରଟଲୁଗା	୪୧୯	ଜାହାଜ ତଅର ସ୍ଥାନ, ହାବକୋର୍ଟ	
ଭାରତର ମିୟୁଜିୟମ୍	୪୨୦	ଷ୍ଟେସନ, ଶିଆଲଦା ଷ୍ଟେସନ	୪୩୯
ଭାରତର ଅବମୀ ସମାସ୍ୟା	୪୨୧	ଗର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ହାଉସ ବେଙ୍ଗଲ	୪୪୦
ଭାରତର ଗୁପାଖାନା ଓ—		ବଟମ୍ବର ନଗର	୪୪୦
ସବାଦ ପତ୍ର ଓ ନାମ	୪୨୨	ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ନଗର, ହାବଦ୍ରାବାଦ,	
ଭାରତରେ ଲବକେଷ	୪୨୨	ଦିଲ୍ଲୀ	୪୪୧
ହରିଜନ	୪୨୮	ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରତଷ୍ଠା	୪୪୨
ସିନେମା	୪୨୯	ଅଗ୍ରା	୪୪୩
ଭାରତର ବେଶ୍ୟା	୪୩୦	ତାଜମହଲ	୪୪୪
ଜିନ୍ନା ନିଷେଧ	୪୩୧	ଅମୃତସର	୪୪୫
ଭାରତର କାଗଜ	୪୩୧	ଲହୋର	୪୪୫
ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ନଗର		ଶ୍ରୀନଗର	୪୪୬
ମାନଙ୍କର ସନ୍ଧିପ୍ତ ବଦରଣ	୪୩୨	ଟାଟାନଗର	୪୪୭
କଲିକତା ଓ ତାରଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟସ୍ଥାନ	୪୩୨	କଟକ	୪୪୭
କଲିକତାରେ ସାଦୁସର,			
ଭିକ୍ଟୋରିଆ ମେମୋରୀଆଲ ଓ		ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସ ଓ	
ଚିତ୍ରାଶାନା	୪୩୩	ଶୈଳନିବାସ, ଦାଜିଲିଂ	୪୪୭
ବଙ୍ଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ଓ		କଂଗ୍ରା, କାଶ୍ମୀର	
ପରେଶନାଥ ମନ୍ଦିର	୪୩୪	କୋଡାର କେନାଲ	୪୪୮
କାଳୀମନ୍ଦିର, ମନୁମେଣ୍ଟ	୪୩୫	ମାଥେସନ, ମହାବଳେଶ୍ୱର,	
ଇଡେନ୍ ଗାର୍ଡନ	୪୩୬	ମାଉଣ୍ଟଅରୁ, ମୁଣ୍ଡା, ମିଶୋରା,	
ଚୋଟାଶିକାଲଗାର୍ଡନ	୪୩୬	ନାରନିତାଲ, ଉତ୍କଳମଣ୍ଡ	୪୪୯
ହାବଡ଼ାପୋଲ ଲଲଦାସି, ଓ ବଡ଼		ପାଟମାଡ଼ୀ, ଶିମଳା,	
ଡାକସର ମାର୍ବେଲ ପାଲେସ୍ ଫୋର୍ଟ		ସମ୍ବି, ହଜାରବାଗ, ପୁଣ୍ଡା,	୪୫୦
ଉତ୍କଳିୟମ	୪୩୭	ଭୁବନେଶ୍ୱର, କାଣ୍ଡି	୪୫୧
ବେଲଭିଡ଼ୟାର, ରମ୍ବୋରୟାର		ଭାରତର ଉପାୟ	୪୫୧
ଲବକେଷ, ଲେକ୍ ଏସିଆ—		ଭାରତର ଟକାଶାଳା	୪୫୪
ଉତ୍କଳିଜନ ବୀଜ	୪୩୮	ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି	୪୫୫

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ତୁତି ଶିଳ୍ପ	୪୫୫
ସ୍ତୁତି (ଅଂଶ)	୪୫୬
ସ୍ତୁତି	୪୫୮
ଗୁମ୍ଫା, ପ୍ରାସାଦ ଓ ମନ୍ଦିର	୪୬୦
ଶିଳାଲିପି	୪୬୧
ମୁସଲମାନ କାଳ	୪୬୧
୧୩୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ଚିତ୍ରାଙ୍କନ	
ଦ୍ରବ୍ୟାଦିମୂଲ୍ୟ	୪୬୨
ପ୍ରାଚୀନ ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତୁ	୪୬୨
ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଦାର୍ଶନିକ	୪୬୩
ଭାରତର ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍	୪୬୪
ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର	୪୬୫
ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ବୈଦ୍ୟାବଳୀ—	
ଓ ଅଭିଧାନ	୪୬୬
ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରଣେତା	୪୬୭
ଭାରତର ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ	୪୬୭
ବୁଦ୍ଧଦେବ	୪୬୮
ମହାବୀର	୪୬୯
ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ	୪୭୦
କୃମାବଳି ଭଜ	୪୭୧
ଗୁରୁନାମକ	୪୭୧
ସ୍ବାମୀଜୀ-ଚୈତନ୍ୟଦେବ	୪୭୨
ସ୍ବାମୀଜୀ-କବୀର	୪୭୩
ତୁଳସୀ	୪୭୪
ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦସିଂହ	୪୭୫
ବିବେକାନନ୍ଦ	୪୭୬
ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନକବି—	
କାଳିଦାସ, କାବ୍ୟଦେବ,	
କାଳିଦାସ	୪୭୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଭବଭୂତ, କାଶ୍ୟପ, ଶ୍ରୀହର୍ଷ,	
ଭାରତମିତ୍ର, ଜୟଦେବ,	
ମୁସଲମାନ, ମାଘ, ଗୁଣକ୍ୟ,	
ଭୋଜ,	୪୭୮
ହନୁମାନମିତ୍ର ଭୁଲସୀଦାସ	୪୭୯
ପ୍ରାଚୀନ ବିଦୁଷୀ—	
ଅଦୃଶ୍ୟ, ଉର୍ବଶୀ, କାକ୍,	୪୮୦
ଗାର୍ଗୀ ବ୍ୟାଧୀ, ଲେପାମୁଦ୍ରା,	
ଅପାଳ, ଯମୀ, ସେମଣୀ, ଦେବହୃତ	
ଅଦ୍ରେୟୀ, ମୈତ୍ରେୟୀ, ମଦାଳସୀ,	
ସାରସବାନୀ	୪୮୧
ଭାନୁଜୀ, ଲୀଳାବତୀ, ଶନୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ	
ଦେବୀ, ଅବୟୁର, ପ୍ରବାଣୀକାଳ,	
ମେଦୁନାକ୍ଷିଣୀ, ମଧୁରବାଣୀ,	
ମଞ୍ଜୀ	୪୮୨
ଭାରତର ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତି	
ସ୍ୱରୂପ, ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ, ବିନ୍ଦୁସାର,	
ଅଶୋକ,	୪୮୩
କନିଷ୍ଠ, ଶାରବେଳ,	
ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ	୪୮୪
ହର୍ଷବର୍ଦ୍ଧନ, ପୃଥ୍ବୀରାଜ	୪୮୫
ପଦ୍ମନା, କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବ	୪୮୬
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ, ପାଲ୍ଲୀ	୪୮୭
ଶେରସାହା, ଅବୁଲ ଫାଜଲ	୪୮୮
ସିଣ୍ଧୀ ପ୍ରତାପ, ଅକବର	୪୮୯
ତୋଡ଼ରମଞ୍ଜୁ, ସିଣ୍ଡୀଦୁର୍ଗାବତୀ	୪୯୦
ମାନସିଂହ, ବିବାଜୀ	୪୯୧
ସିଂହଭୂଷଣ, ଚିତ୍ରପୁରଜୀ	୪୯୨

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ରଣଜିତ ସିଂହ; ଅହଲ୍ୟାବାର୍ତ୍ତ	୪୯୩
ମହମ୍ମା ସାଧକ—	
କୌରବସାଧକଦାସକର	୪୯୩
ମିଶ୍ରବାର, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	୪୯୪
ଜୈଲଙ୍ଗ ସ୍ୱାମୀ	୪୯୫
ଯଜନ ହରିଦାସ, ସାଧୁହରିଦାସ	୪୯୬
ସମଦାସ ସ୍ୱାମୀ, ଭ୍ରାତୃସ-	
ନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ ଅକଲରୂପ	୪୯୭
ସମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ	୪୯୮
ଅଲେଖ ସ୍ୱାମୀ, ଭ୍ରମରୋକ୍ତ,	
ମୌଳୀ କାକା	୪୯୯
ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ	୫୦୦
ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ, ବଶୁଜ୍ଞାନନ୍ଦ	୫୦୧
ଭାରତର ସଭାସମିତି—	
ହିନ୍ଦୁମହାସଭା	୫୦୨
ଲିକବଲ୍ ଫେଡ଼ରେସନ	୫୦୨
ବ୍ରାହ୍ମସମାଜ ଓ ସଭା—	
ସମମୋହନ ସଭା	୫୦୩
ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସମିତି, ଇଞ୍ଜିନିୟର	
ସମିତି, ଭାରତ ସେବକ ସମିତି	୫୦୪
ବମ୍ବେ ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ ସମିତି,	
ଇକ୍ସପେସିଆନ ଅଷ୍ଟ୍ରାସିଏସନ,	
କଶିକ ସଭା	୫୦୫
ଶିଳପତ କମିଟି	୫୦୬
ମୁସଲିମଲିଗ	୫୦୮
ଖୋଦାରଖିନ୍ଦମତ୍ତଗାର	୫୦୯
ବିଏ ଭାରତ, ଇଣ୍ଡିଆନକର	
ଗବେଷଣା ମନ୍ଦିର	୫୧୦

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଲେକସେବକ ସମିତି, ବୁରୁକୁଳ,	
ସହଯୋଗ ସମିତି	୫୧୧
କଂଗ୍ରେସ	୫୧୨
ଗାନ୍ଧିବରଜ୍ଞବନ ରୁକ୍ମ	୫୧୪
କଂଗ୍ରେସସଭାପତି ଗଣ ଓ ତାଙ୍କର	
ଛବି ଓ ସାଲ	୫୧୫
୧୯୦୮ରୁ ଅଜିଯାଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ—	
ସରକାରୀ କମିଟି ନାମ	୫୩୭
ଜଗତ୍‌ଗୁରୁ	୫୩୭
ଅନ୍ୟଜାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବା	୫୩୭
ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ମେଳା	୫୩୭
ଭାରତର ବୃହତ୍ତମ ଜିଲ୍ଲା	୫୩୯
ଭାରତର କଲିୟୁଗ ଗ୍ରାମ	୫୩୯
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଟଙ୍କା ଡାକଟିକଟ	
ଚଳିବା ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ	୫୪୦
ନିଶିଳ ଭାରତର ଚରଣାସଙ୍ଗ	୫୪୦
କାପିଟେସନ ଗାର୍	୫୪୧
ଭାରତରେ ନାଶକର	୫୪୨
ଭାରତପ୍ରଥମ ମହଲ ଗ୍ରାହ୍ୟପଟ	୫୪୩
ଭାରତର ଶ୍ରମିକ ସମସ୍ୟା	୫୪୪

ଭାରତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବନେତା

ପଣ୍ଡିତରାମଚନ୍ଦ୍ରବିଦ୍ୟାସାଗର	୫୪୫
ଇଲ୍‌ଲମଣି ପଣ୍ଡିତଗୋପବନ୍ଧୁ—	
ଦାଶ	୫୪୬
କାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ	୫୪୭
ମିଶ୍ର ମଧୁ ସୁଦାନ ଦାସ	୫୪୭
ଉଚ୍ଚଲରାୟ ପଟେଲ	୫୪୮
ଦାନବନ୍ଧୁ ସି ଏଫ୍ ଅଣ୍ଟ	୫୪୮

ବସନ୍ତ	ପୃଷ୍ଠା
ଜଙ୍ଗଲ ମୋହନ ସେନଗୁପ୍ତ	୫୪୮
ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ	୫୪୯
ଜେମସେଦକି ଟାଟା	୫୪୯
ରବିନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର	୫୫୦
ଅଶୁଭୋଷ ମୁଖାର୍ଜୀ	୫୫୧
କୁର୍ମରେଡି	୫୫୧
ଛତ୍ରୀର ନବାବ	୫୫୧
ସ୍ୱପ୍ନବେଦ ଶର୍ତ୍ତ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପା,	
ସପ୍ତରଶ୍ମି ସକଳଦର୍ଶ୍ୟାଳୟ,	
ସାରମହାଧିପତିପ୍ରମାଣ	
ସାରଥୀ ରମାୟ,	
ମୋତିଲାଲ ବୋଷ	୫୫୨
ଶ୍ରୀ ପଦକଳକନ୍ତ ଭାସ୍କେ	
ସ୍ୱାମୀଶ୍ରଦାନନ୍ଦ,	
ଭେଜବାହାଦୁର ସାପ୍ତ,	
ହରବଳାସ ସାରଦା	୫୫୩
ଅକଦୁଲ ଗଫର ଶା,	
ଅରବିନ୍ଦ ବୋଷ,	
ଅରୋଦାନନ୍ଦ	୫୫୪
ମୌଲାନା ସୌକତ ଅଲି,	
ପଦ୍ମସ୍ଥ ଅଲିଜିହ୍ନା,	
ରାଜଗୋପାଳ ଗୁରୁ	୫୫୫
ମୁକୁନ୍ଦସମସ୍ତ ଜୟକାର,	
ସମ୍ବନ୍ଧମ ଚେଟୀ, ରାଜରାଜଦେଶାୟତ୍ତ	
ବିପିନଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ	୫୫୬
ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଭେକଟରମଣି,	
ହାକିମ ଅମେଦକାର	୫୫୭

ବସନ୍ତ	ପୃଷ୍ଠା
ସମ୍ବନ୍ଧମାଲ ବେକାଲ	
ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ	୫୫୮
ଅଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚନ୍ଦ୍ର ସାୟ	୫୫୯
ଶ୍ରୀନିବାସ ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ଜୟପୁର	
ଶଙ୍କର	୫୬୦

ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିଳା

କସ୍ତୁରୀବାର, ମିସ ମନିବେନ୍,	
ସ୍ୱରୂପ ସାଣି ନେହେରୁ,	
ବାସନ୍ତୀ ଦେବୀ ଦାସ	୫୬୦
କମଳାନେହେରୁ, କୁବେରହାଉ	
ସାଣି, ଅମୃତ କାଉର,	
ମିସ୍ ସ୍ୱେଡେ	୫୬୧
ବେଗମସାହାନୀଶ୍ୱରୀ, ମିସ	
ସୋଫିଆ ସମଜ, ଲକ୍ଷ୍ମୀବତୀସୁପ୍ତି	
ମନିବେନ୍ ପଟେଲ,	
ଶ୍ୟାମ କୁମାରୀ ନେହେରୁ,	
ମୁଥୁଲକ୍ଷ୍ମୀ ରେଡି	୫୬୨
ରମାବାର ଭାସ୍କେ, ରମାଦେବୀ,	
ମିସେସ୍ ସୁକାରୟାନ୍,	
କମଳା ଦେବୀ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ	୫୬୩
ଅବନ୍ତୀକା ବାରି ଗୋଶେଲ	
ରୁକ୍ମିଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି,	
ହର୍ମ୍ୟ କାଉର,	
ଲେଡି ଅକଦୁଲ କାଦର,	
ସରଳାଦେବୀ ଚୌଧୁରୀ	୫୬୪

ଉତ୍କଳ ।

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପୌରାଣିକକଳିଙ୍ଗବା ଉତ୍କଳ	୫୨୫	ସୂର୍ଯ୍ୟବଣ	୫୩୩
ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ଚତୁଃସୀମା	୫୨୭	କଳାପାହାଡ଼ ଓଞ୍ଜଣା ଅନ୍ତର୍ମଣ	୫୩୪
ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭାଗ	୫୨୭	ପଠାଣ ମୋଗଲ ରାଜତ୍ବ	୫୩୬
ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବତ	୫୨୭	ମୋଗଲ ସୁବାଦାରଙ୍କ ନାମ	୫୩୭
ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ ନଦୀ	୫୨୮	ଭୋର ବା ଭୋଜବଣ	୫୩୭
” ପ୍ରଧାନ ସାହି	୫୨୯	ମରହଟ୍ଟା ରାଜତ୍ବ	୫୩୯
” ଦ୍ଵୀପ	୫୨୯	ଉତ୍କଳକୁପ୍ରଥମରଂରାଜଅଗମନ	୫୪୦
” ହ୍ରଦ	୫୨୯	ରଂରାଜ ରାଜତ୍ବ	୫୪୧
” ଅନ୍ତରାପ	୫୨୯	ଚିରସ୍ଥାୟୀ ମାହାଲ	୫୪୩
” ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ	୫୨୯	ଶୋର୍କା ବଡ଼ୋହ ଓ ପୁଷ୍ପ	
” ଜଳପ୍ରପାତ	୫୨୯	ରାଜବଣ	୫୪୩
” ପ୍ରଧାନ ଗଣ୍ଡ	୫୨୯	ପାଞ୍ଜି ବଡ଼ୋହ	୫୪୪
” ବନ୍ଦର	୫୨୯	ଉତ୍କଳରପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପପଦ୍ଧତି	୫୪୫
” ରେଲ୍‌ବେସ୍ତ୍ରା	୫୨୯	” ବାଣିଜ୍ୟ ଉପନିବେଶ	୫୪୬
” ସ୍ଥଳପଥ	୫୨୯	” ଦୁର୍ଗ ବା ଗଡ଼	୫୪୯
” ମୋଟର ସ୍ଥ୍ରା	୫୨୯	ବାରବାଟୀଦୁର୍ଗନବତଳସ୍ଥାପାଦ	୫୫୦
” କେନାଲ	୫୨୯	ପ୍ରାଚୀନସ୍ଥାପନଉତ୍କଳଉପାଧି	୫୫୧
” ଧର୍ମ ଓ ଜାତି	୫୨୫	” ଶାସନ ପଦ୍ଧତି ଓ ରୂପତ୍ବ	୫୫୩
” ଐତିହାସିକ ଘଟଣା	୫୨୭	ଉତ୍କଳର ଅଙ୍କ ଗଣନା	୫୫୫
ନନ୍ଦବଣ	୫୨୭	ଉତ୍କଳର ପୌରାଣିକ ସୈନ୍ୟ	
ଜୈନ ମୌର୍ଯ୍ୟବଣ	୫୨୭	ବିଭାଗ	୫୫୬
ମିତ୍ର ବଣ	୫୨୭	ମାଦଳାପାଞ୍ଜି	୫୫୬
ଚୈତ୍ର ବଣ	୫୨୮	ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଲୁଣମର	
କେଶରୀ ବଣ	୫୨୮	ରତିହାସ	୫୫୭
ଗଙ୍ଗବଣ	୫୨୯	ପୂର୍ବଉତ୍କଳରେ ଲୁଣମରସ୍ଥାନ	୫୫୮

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପୁର୍ବେ ଉଚ୍ଚଳର ଦ୍ରବ୍ୟାଦିମୂଲ୍ୟ	୨୦୮	ବତାୟା	୨୪୫
ଉଚ୍ଚଳରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ	୨୦୯	ହୃଦୋଳ	୨୪୬
ନଅଙ୍କ	୨୧୦	ପାଲଲହଡ଼ା	୨୪୭
ଉଚ୍ଚଳରେ ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର	} ୨୧୧	ତଗିରିଆ	୨୪୮
ଓ ତାହାର ପ୍ରସ୍ତରକାଳ		ନରସିଂହପୁର	୨୪୯
ଉଚ୍ଚଳର ଅଙ୍ଗଛେଦ ଓ	} ୨୧୧	ଶଶ୍ତ୍ରପତା	୨୫୦
କଉଳ ସମୟେ ଆୟ		ସତେକକଳା (ଫି ହୁଭୁମ)	୨୫୧
ଉଚ୍ଚଳର କମିଶନର	୨୧୩	ଝରସୁଅ	୨୫୨
” ଜଳ	୨୧୪		
ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ	୨୧୫	ନୂତନ ଉଚ୍ଚଳ ପ୍ରଦେଶ	
ପାଟଣା	୨୧୮	ଅକାର ଓ ଲେକପ୍ରଣା	୨୨୩
ସୋନପୁର	୨୧୯	ଶାସନ ବିଭାଗ	୨୫୩
ମୟୂରଭଞ୍ଜ	୨୨୧	ସକ୍ଷମନିତକ ବିଭାଗ	୨୫୫
ବଣାର	୨୨୪	ଆନା ତହସିଲ ଆଦି	୨୫୭
ଅଠଗଡ଼	୨୨୭	ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ	୨୨୦
ରଣପୁର	୨୨୮	” ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼	୨୨୦
ଅଠମଲ୍ଲିକ	୨୨୯	” ମିନିସିପାଲିଟି	୨୨୧
କୌଦି	୨୩୦	” ଲୋକାଲ୍ ବୋର୍ଡ଼	୨୨୧
ନୟାଗଡ଼	୨୩୨	” ଅବକାଶ	୨୨୨
କଳାହାଣ୍ଡି	୨୩୨	” ଟକ ଜିଲ୍ଲା	୨୨୩
କେନ୍ଦୁଝର	୨୩୪	କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀ	୨୨୭
ମାଲଗିରି	୨୩୫	ଅନଗୁଳ	୨୨୭
ତେଜାନାଳ	୨୩୬	ପୁରୀଜିଲ୍ଲା	୨୨୭
ରେଭାଣେଇ	୨୩୯	ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା	୨୨୯
ଦଶପଲ୍ଲ	୨୪୦	ସମ୍ବଲପୁର	୨୨୦
ଶାନ୍ତପୁର	୨୪୧	ରଞ୍ଜି ମ ଓ କନ୍ଦମାଳ	୨୨୧
ବାମଣ୍ଡା	୨୪୨	କୋରପୁଟ୍ଟ	୨୨୨
ତାଳଚେର	୨୪୩	ଫରସୀ ଉପନିବେଶ	୨୨୨
” ସଶୀପାର୍ବ	୨୪୪	” ଚରପ୍ପାୟୀ ମାହାଲ	୨୨୩
ଲଞ୍ଜିଗଡ଼ (କଳାହାଣ୍ଡି)	୨୪୫	” ବଙ୍ଗାଳୀ ଓ ତେଲଙ୍ଗା	୨୨୫

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ସହରରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲିମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ସଂଖ୍ୟା	୨୭୫	ପାରିକୁଦ	୨୯୩
ମାଲ ଅଞ୍ଚଳ	୨୭୫	ଡମପଡ଼ା	୨୯୪
ପୋସ୍ତା	୨୭୬	ମଧୁପୁର	୨୯୪
ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ	୨୭୬	କୁଦାସମ୍ବର	୨୯୪
କଳ କାରଖାନା	୨୭୬	ଜୟପୁର	୨୯୪
ଉତ୍କଳର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ	୨୭୭	ଜରଡ଼ା	୨୯୬
ପ୍ରାଚୀନବାଣିଜ୍ୟମାନଙ୍କର ନାମ	୨୭୮	ବିଷମ କଟକ	୨୯୬
ଉତ୍କଳର ବନ୍ୟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ	୨୭୯	ପାରଳା ଖେମିଣ୍ଡି	୨୯୬
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା	୨୭୯	ସାନ ଖେମିଣ୍ଡି	୨୯୭
ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଓ ଅରବୀ ଓ ଓଡ଼ିଆରେ	୨୮୧	ସେରଗଡ଼	୨୯୭
ଓଡ଼ିଆରେ ପଢ଼ୁଁଗିଲୁ	୨୮୧	ଶତ୍ରୁଧନ	୨୯୮
,, ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ	୨୮୧	କଟ ଖେମିଣ୍ଡି	୨୯୯
କଟକ ଓ ଦଲାଇରେ	୨୮୨	କଡଗଡ଼	୨୯୯
ବ୍ୟବହୃତ କେତେକ ଶବ୍ଦ		ଶିବିଟି	୨୯୯
ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ	୨୮୨	ପାଲୁର	୨୯୯
ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା	୨୮୩	ମହୁଣ୍ଡା	୨୯୯
ଉତ୍କଳର ସାମାଜିକ	୨୮୪	ପୁରୀ	୨୯୯
,, ଉପାଧିପାତ୍ର	୨୮୫	ଧରବୋଟ	୨୯୯
ହାତୀ ଶୋଭା	୨୮୬	ଶଲିକୋଟ, ଦୁମା, ବରଡ଼ି	୨୯୯
ପ୍ରଥମ ଉତ୍କଳୀୟ	୨୮୮	ଛତ୍ରନାଟ	୨୯୯
ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ ଜମିଦାରୀ		ଉତ୍କଳର ବନ୍ୟା	୨୯୯
ସନନ୍ଦ ସର୍ତ୍ତ	୨୯୯	ଉତ୍କଳର ଶନିକ	୨୯୯
ଅଳ	୨୯୯	,, ରପ୍ତାନୀ ଦ୍ରବ୍ୟ	୨୯୯
କନିକା	୨୯୯	,, ଗୁପାଖାନା	୨୯୯
କୁଜଙ୍ଗ	୨୯୯	,, ପତ୍ରପତ୍ରିକା	୨୯୯
ସୁକଳା	୨୯୯	ତୀର୍ଥ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ ।	
ଦର୍ପଣୀ	୨୯୯	ପୁରୀ ବା ଗାଳାଚଳ	୨୯୯
ପଟିଆ	୨୯୯	କଗଳାଥ ମନ୍ଦିର	୨୯୯
		,, ପରବର୍ତ୍ତନା ଉତ୍କଳସ	୨୯୯
		କଗଳାଥକ ପୁରାବସ୍ତୁ	୨୯୯

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
କାଟିଲଗି ଦ୍ରବ୍ୟ	୭୧୫	ସତ୍ୟବାଦୀ	୭୩୨
ଅନ୍ୟ ସମ୍ବୋଧନା ପୂଜା	୭୧୫	ଶତ୍ରୁଗିର ଓ ଉଦୟଗିର	୭୩୩
ସକାଳ ଧୂପ	୭୧୬	ଧର୍ମଲଗିର	୭୩୪
ଦଧିଅଳ	୭୧୬	ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ	୭୩୫
ଶୀରଅଳ	୭୧୬	ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ କବି ୭୩୫-୭୪୪	
ଶୀତଳଅଳ	୭୧୬	„ ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବଦାହବାସୀ	୭୪୫
ଦୁଇପ୍ରହରଥ ଧୂପ	୭୧୭	ବଲ୍ଲଭ ଫେରନ୍ତା ଉତ୍କଳୀୟ	୭୪୫
ସନ୍ଧ୍ୟାଧୂପ	୭୧୭	ଉତ୍କଳର ପଞ୍ଜିକାର	୭୪୬
ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ସେବକ	୭୧୭	„ ଇତିହାସ ଲେଖକ	୭୪୬
ଜଗନ୍ନାଥଦେବଙ୍କ ୧୨ଶ ଯାତ୍ରା ୭୧୮		ନିଜରେଷ୍ଟାରେ ବଡ଼	} ୭୪୭
ପ୍ରତିମା ନିର୍ମାଣ ବସ୍ତୁ	୭୧୮	ହେବା ଉତ୍କଳୀୟ	
ପୁରୀରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ।		ଉତ୍କଳର ପହିଲିମାନ	୭୫୭
ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପ	୭୧୮	ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟକାର	୭୫୭
ଅରୁଣପ୍ରସ୍ତ	୭୧୯	„ ଗୀତ ନାଟ୍ୟକାର	୭୫୭
ନରେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଞ୍ଜୟଶୀ	୭୧୯	„ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ	୭୫୭
ମାର୍ଚ୍ଚଣ୍ଡ	୭୧୯	„ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖକ	୭୫୮
ଭଦ୍ରଦୁର୍ଗା	୭୧୯	„ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ	୭୫୮
ଶେଉଗଙ୍ଗା	୭୧୯	„ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ	୭୫୮
ଅଠରନଳା	୭୨୦	„ ପତିତ ଜାତିନେତା	୮୫୮
ଗୁଣ୍ଡ ଗୁ ମନ୍ଦିର	୭୨୦	„ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକ	୭୫୯
ଚକ୍ରତୀର୍ଥ	୭୨୦	„ ଅଧୁନିକ କବି	୭୫୯
ଲେକନାଥ ମନ୍ଦିର	୭୨୦	„ ଔପନ୍ୟାସିକ	୭୫୦
ପଟମଣ୍ଡର	୭୨୦	„ ଧୂପଟର ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀ	} ୭୫୦
ଅଲବୁକେଶ୍ୱର	୭୨୧	„ ଓ ନାଟ୍ୟଗୁରୁ	
ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର	୭୨୧	„ ଜୀବନୀ ଲେଖକ	୭୫୧
ତୋଟା ଗୋପୀନାଥ	୭୨୧	„ ଭ୍ରମଶିଳା	୭୫୧
ପୁରୀର ମଠବାଟି ।	୭୨୧	„ ଜ୍ୟୋତିଷୀ	୭୫୧
ଭୁବନେଶ୍ୱର	୭୨୫	„ ଅଭିଧାନକ	୭୫୧
ଯାଜପୁର	୭୨୮	„ ଧୂପଟର ପାଟି	୭୫୨
ବିକାଶୀନ	୭୩୦	„ ନିଜବିକାଶ ଚେଷ୍ଟାବଳୀ ୭୫୨	

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଲକ୍ଷପତି		ଉତ୍କଳର ଯୌଥ କାରକାର	୭୨୭
କଟକ	୭୫୨	„ ଶାଶ୍ଵି ଓଡ଼ିଆ ପର୍ବ	୭୨୭
ପୁରୀ	୭୫୨	„ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି	୭୨୭-୮୧୦
କାଲେଣ୍ଡର	୭୫୩	„ ଦେବୋତ୍ତର କମିଟି	୮୧୦
ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶା	୭୫୩	ସତେଇଶ ହଜାର ମାହାଲ	୮୧୦
ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାବେଷ୍ଟ		କୋଷ୍ଠ କେନାଲ	୮୧୧
କଲେଜ	୭୫୩	ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ	୮୧୧
ହାଇସ୍କୁଲ	୭୫୩	ପରିଶ ସର୍ବ୍ୟାଲ ପ୍ରଶ୍ନ	୮୧୩
ଅନ୍ୟଶିକ୍ଷାବେଷ୍ଟ	୭୫୪	„ ସର୍ବ୍ୟାଲର ଉତ୍ତର	୮୧୪
ଓଡ଼ିଶାର ଲୁଗା	୭୫୪	ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭାଷାକୋଷ	୮୧୭
„ ସାଧାରଣ ସବୁଗୁଡ଼ି	୭୫୪	ଶେଲ କୋଡ୍‌ବୁକ—	
ଗିଲିକାର ମାଛ ରପ୍ତାନୀ	୭୫୫	ଫୁଟ୍‌ବଲ	୮୧୮
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ	୭୫୫	ଟେନିସ୍	୮୧୯
ଉତ୍କଳର ପଶୁପକ୍ଷୀ	୭୫୫	କ୍ରିକେଟ୍	୮୨୦
„ କେମିକାଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ	୭୫୫	ଫିଙ୍ଗ୍ ପଙ୍ଗ୍	୮୨୦
ରେଲ୍‌ଓପେରେ ଓଡ଼ିଶାର	} ୭୫୫	ବ୍ୟାଡ୍ ମିଣ୍ଟନ୍	୮୨୧
ବିଶେଷତ୍ଵ		ଓଧାଟର ପୋଲୋ	୮୨୧
ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାମ୍ୟାଫନ ରେକର୍ଡ	୭୫୬	ପଣା ଓ ହଳା	୮୨୧
„ ସବାକ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର	୭୫୭	କ୍ୟାଉମ	୮୨୨
ଉତ୍କଳରେ ଯାଦୁବର	} ୭୫୭	ଲୁଡ଼ୋ	୮୨୩
ଓ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ଵ		ବେସ୍ (ଦାବା)	୮୨୩
ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ	୭୫୭	ବ୍ୟାଗେଟେଲି	୮୨୪
ଓଡ଼ିଶାର ସରକାରୀ ଓକିଲ	୭୫୯	ବେସ୍‌ବଲ୍	୮୨୪
କୋଷ୍ଠପୁଟ୍ ଛଲକୋର୍ଡ	୭୫୯	କାସ୍‌ବେଟ୍ କଲ୍	୮୨୫
ଉତ୍କଳ-ସମ୍ମିଳନୀ ✓	୭୬୦	ସନ୍ତରଣ	୮୨୫
„ ଅଧିବେଶନ ଓ ସଭାପତି	୭୬୨	ଗୋଲେ	୮୨୫
କଲିକତା ଓ ରେଭେନ୍ସାରେ	} ୭୬୨	କଲିୟାଡ୍	୮୨୬
ରତ୍ନଧିବା ଓଡ଼ିଆ		ଅଲମ୍ପିକ୍ ଗେମ	୮୨୭
ଉତ୍କଳ ବାହାରେ ଓଡ଼ିଆ	୭୬୪	ଗିନେଟ ଶେଲ	୮୨୭
ଉତ୍କଳର ସାହିତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ	୭୬୫	ଟେଣିସ୍ ନାଲନ୍	୮୨୮
„ ପ୍ରାଚୀନ ସଭା ଓ ସାଧକ	୭୬୫		
ଉତ୍କଳର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକର ସ୍ଥାନ	୭୬୬		

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଗୋଲମ ଶ୍ରେୟ	୮୨୯	କରଞ୍ଜିର ଅଭ୍ୟୁଦ୍ଧ ଜୀବନାଶକ୍ତି	୮୪୧
ନକ୍ସା	୮୩୦	ଜୀବନକୁ ଦ୍ରାଘ ବର୍ଷ ସୁରନା	୮୪୧
ଅସ୍ତ୍ର	୮୩୦	ଶରୀରର ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୮୪୨
ମାଗଣ	୮୩୧	ଓଗ୍ମୁ	୮୪୩
ବିବିଧ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ।		ଯୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାଗରେ ଭଲ	} ୮୪୩
ଭାରତବର୍ଷରେ କାହା	} ୮୩୧	ଭଲ ପଦର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ	
ପରେ କାହା ସ୍ଥାନ		କେତେକ ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶର	} ୮୪୪
ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ପାଲ୍ଲୀ-	} ୮୩୩	ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତର ମର୍ଯ୍ୟାଦା	
ମେଣ୍ଟମାନଙ୍କର ନାମ		ମୋଟର ଗାଡ଼ି ସଂଖ୍ୟା	୮୪୪
ପୃଥିବୀରେ କେଉଁଠାରେ	} ୮୩୩	ମାଗ୍ନେଟାଇଟ୍	୮୪୪
କଣ ଅଧିକ ମିଳେ		ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ କିଞ୍ଚେକ୍	} ୮୪୫
ରାଜଦଣ୍ଡ ଉପାଧାର ଅର୍ଥ	୮୩୪	ଖେଳବାଜୀ	
ଉଦ୍‌ବୋଧପୁର କ୍ରମ	} ୮୩୫	ପୃଥିବୀର ଉଚ୍ଚ ଗୁହ	୮୪୫
ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ		ପୃଥିବୀର ସୁନାର ପରିମାଣ	୮୪୫
ପୃଥିବୀର କେତେକ	} ୮୩୫	ଲିନୋ ଟାଇପ୍	୮୪୫
ବାଇସୋପ ଅଭିନେତା ଓ		ସ୍ବେଡିଶଲ	୮୪୬
ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କ ବେତନ	} ୮୩୫	ସମ୍ରାଟଙ୍କ ମୁକୁଟ	୮୪୬
ଗ୍ରୀନଉଇଚ ସମୟ ସହିତ		ସାନରୁ କଡ଼ ହେଲେ	୮୪୬
ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସମୟ ଭିନ୍ନ	୮୩୬	ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ପ୍ରସ୍ତକାଶାର	୮୪୭
ସ୍ତ୍ରୀ	୮୩୬	ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ୍	୮୪୭
ମାଲାରାଷ୍ଟ୍ରୀ	୮୩୭	ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଲଣ୍ଡ	୮୪୭
ଫଳମାନଙ୍କରେ ତୈଳ ଅଂଶ	୮୩୮	ଇଂଲଣ୍ଡର ବୟନକଳ	୮୪୭
କୋକ ଦ୍ଵୀପରେ ଯକ୍ଷପୁଷ୍ପ	୮୩୯	ଜଗତର ରାଜନୈତିକ କାଦ	୮୪୭
୩୦ ମହଣ ଓଜନର ମାଛ	୮୩୯	ପୃଥିବୀର ସିନେମା ସଂଖ୍ୟା	୮୪୭
ବିନାଗୁଲକରେ ବ୍ୟୋମଜାନ	୮୪୦	ମନସ୍ବେ ଜାତି	୮୪୮
ସତ୍ୟଯୁଗର ମନୁଷ୍ୟ	୮୪୦	ମୁଲ୍‌ବାନ ଗିତ୍ର	୮୪୮
ଶାବମାନଙ୍କର ପରିମାପୁ	୮୪୦	ଫାର୍ସୀ ନ ଥିବା ରାଜ୍ୟ	୮୪୮
ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର ”	୮୪୦	ଓଡ଼ିଆ ଟାଇପ୍‌ର ନାମ	୮୪୮
ନକଲି ଦୁଧ	୮୪୧	ଟୁଟାନ ଶାମେନ ସମାଧି	୮୪୮
ଶରୀରର ପରିବର୍ତ୍ତନ	୮୪୧	ରେଭିୟୁନ୍ ଧାତୁ	୮୪୯

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଇଣ୍ଡନ ରଏଲ୍ ସୋସାଇଟି	୮୪୯	ଭାରତୀୟ ପ୍ରଜାର ମୌଲିକସଙ୍ଗଂ	୮୯୩
ଭାରତରେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଇତ୍ୟାଦି	୮୪୯	ସ୍ୱେଚ୍ଛାର କୁବ	୮୯୪
ଭାରତୀୟ ଜନନୀ	୮୪୯	ପାଲ୍ ଅଂପେଣ୍ଡ ସମିତି	୮୯୪
ଶୂନ୍ୟରେ ଝୁଲି ରେଲଗାଡ଼ି	୮୫୦	ରଏଲ୍ ଏସିଆଟିକ ସୋସାଇଟି	୮୯୪
ଜଗତର ମୂଲ୍ୟବାନ ପିତୃଳା	୮୫୦	ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ପାଦକ ପତ୍ର	୮୯୫
କାଦ୍ୟାୟନ	୮୫୦	ରୁଷିଆର ସ୍ୱଳ୍ପକ୍ୟୟ	୮୯୫
ବନା ସ୍ୱସର୍ଗେ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ	୮୫୧	ଭାରତର କେଉଁ ପ୍ରଦେ-	} ୮୯୫
ବୟନିକା ।	୮୫୧	ଶରେ ମୁସଲମାନ ବେଶୀ	
କେତେକ ଅଭିନବ ଘଟଣା	୮୫୨	ଅଭିନବ ମାନଚିତ୍ର	୮୯୫
ଲିପି ରଫର୍	୮୫୨	କୁମ ସଂଶୋଧନ ।	
ଶଶିମାନଙ୍କର ଓଜନ	୮୫୮	ନିର୍ବାସିତ ରାଜା (୫୮)	୮୯୭
ହୃଦୟ ଜାତି ବିଭାଗ	୮୫୮	ସ୍ଥାନ (୭୧)	୮୯୭
ବୃହତ୍ତମ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ	୮୫୯	ମିଶର (୮୫)	୮୯୭
” ପ୍ରାଚୀନ ସମ୍ରାଟ୍ତୃପ୍ୟ	୮୬୦	ଅବିସିନିଆ (୮୭)	୮୯୭
” ଅବୁମ ଅସ୍ତୃପ୍ୟ	୮୬୪	ତତ୍ତ୍ୱ କଥା (୧୨୯)	୮୯୭
ତିଉଁସାନ	୮୬୪	ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ (୧୮୦)}	୮୯୭
ବରତମାଳୀ	୮୬୮	ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ	
ପ୍ରତ୍ନଲିଖିତ	୮୭୩	ରୁଚି କାର୍ତ୍ତିକ	୯୦୧
ଅଭିନ ଅଦାଲତ—	୮୭୭	କେନାଲ (୨୬୭)	୯୦୧
ଦଣ୍ଡବଧ ଓ ପୌଜିକାସ	୮୭୭	ଭାରତର ତାଳ ବିଭାଗ (୪୦୪)	୯୦୨
ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ଅଭିନ	୮୭୯	ମିଃ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ (୫୪୭)	୯୦୨
ଦେଓୀନା ଅଭିନ	୮୮୪	ଚିରସ୍ତାୟୀ ମାହାଲ (୬୭୩)	୯୦୨
ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାସ ଅଭିନ	୮୮୬	କଳିକା (୬୯୧)	୯୦୩
ତମାଦି ଅଭିନ	୮୮୭	ପଟିଆ (୬୯୩)	୯୦୩
ଶାରଦା ଅଭିନ	୮୮୯	ଓଡ଼ିଶାର ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ (୭୫୩)	୯୦୩
ଅସୁବର	୮୮୯	ଓଡ଼ିଶାର କେମିକାଲ (୭୫୫)	୯୦୩
କପିସର ଅଭିନ (ଗୁରୁସତ୍ତ୍ୱ)	୮୯୧	ଓଡ଼ିଶାର ସରକାରୀ ଉତ୍କଳ (୭୫୫)	୯୦୩
ଇକଣି ଲୁଗା	୮୯୧	ଓଡ଼ିଶାର ଚଉକ୍ଷିତ୍ୱ (୮୧୨)	୯୦୩
ପରିଶିଷ୍ଟ ।	୮୯୩	ସମ୍ରାଟ୍ତୃପ୍ୟ ପ୍ରକାଶନରେ (୮୯୩)	୯୦୪
ଇଲୁଷ୍ଟ୍ରି ପକ୍ଷୀ	୮୯୩	ଶୋକ ସମ୍ପାଦକ	୯୦୪
ଜଳଚର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶବ୍ଦ	୮୯୩		

● ବିବିଧ ସୂଚୀ ସମାପ୍ତ । ●

ଚିତ୍ର ସୂଚୀ ।

ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା	ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ସୌର ଜଗତ	୫	ଭକ୍ତୋଦୟା ମେଘମାରିଆଲ୍	୪୩୩
ଜଳ୍ପା ବା ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡ	୮	ପରେଶନାଥ ମନ୍ଦିର	୪୩୪
ପ୍ରଥମ	୧୨	ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ବର କାଳୀ ମନ୍ଦିର	୪୩୫
ମହାଦେଶ	୧୫	ହାବଡ଼ା ପୋଲ	୪୩୬
ଅଗ୍ନିପୁରୀ	୨୮	ଜେନେରାଲ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍	୪୩୭
ବସୁପ୍ରସବଣ	୩୦	କଲିକତା ଲେକ	୪୩୮
ଭୂମିକମ୍ପରେ ଭୂପୃଷ୍ଠ ବଦଳି	୩୨	କାଲିଘାଲ	୪୩୯
ଔଷଧର ଅଲଙ୍କର	୩୫	ବେଙ୍ଗଲ୍ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ହାଉସ୍	୪୪୦
ହିଟ୍‌ଲର୍	୨୯	ଭକ୍ତୋଦୟ ଟର୍ମିନସ୍ ଷ୍ଟେସନ,	୪୪୦
ମୁସୋଲିନୀ	୨୨	କୁଇନ୍‌ସ୍‌ନାଉ	୪୪୧
କେମାଲ୍‌ପାଶା	୮୦	ମୁସ୍‌ଲିମ୍‌ଜିନ୍, ଦିଲ୍ଲୀ	୪୪୨
ଝେମସ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ	୨୫୫	ବଡ଼ଲଟ ସଭା ଗୃହ	୪୪୨
ଲର୍ଡ୍‌ଲିନ୍ ଲିଥୁଗ୍ରାଫ	୨୫୬	ଅଗ୍ରାଦୁର୍ଗ	୪୪୩
ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମଜର୍ଜ	୨୫୭	ତାଜମହଲ୍	୪୪୪
ନାନା ସାହେବ	୨୮୭	ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିର, ଅମୃତସର	୪୪୫
ମହାରାଣୀ ଭକ୍ତୋଦୟା	୨୯୦	ଶ୍ରୀନଗର	୪୪୬
ସଙ୍ଗ୍ରହ	୨୯୨	ଦାର୍ଜିଲିଂ	୪୪୮
କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟ	୩୧୭	ବଡ଼ଲଟ କୋଠି ସିମ୍‌ଲରେ	୪୫୦
ରାଜ ଦମ୍ପତି	୩୧୯	ଅଶୋକ ସ୍ତମ୍ଭ	୪୫୨
ଗୌରୀଗଙ୍ଗର ଶୂଙ୍ଗ	୩୩୨	ଅଶୋକ ସ୍ତମ୍ଭର ରୂପ	୪୫୨
କାଞ୍ଚନଜଙ୍ଗ ଶୂଙ୍ଗ	୩୩୩	ସାହିର ସ୍ତମ୍ଭ	୪୫୮
କାଞ୍ଚକର ଜଳପ୍ରପାତ	୩୫୩	ଚୌଖଣ୍ଡ ସ୍ତମ୍ଭ	୪୫୯
କଲିକତା ସିନେହଲ୍	୩୫୬	ସାରନାଥ	୪୫୯
ଗାନ୍ଧିବର ଗିରିପ୍ରସାଦ	୩୮୩		

ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର	୪୭୦
ଭରତପୁର ଦୁର୍ଗ	୪୭୧
ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର	୪୭୫
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୪୭୭
ବୁଦ୍ଧଦେବ	୪୭୮
ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ	୪୭୯
ଗୁରୁ ନାନକ	୪୭୯
ଶ୍ରୀଚିତ୍ରନାମ	୪୭୯
ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ	୪୭୫
ସ୍ଵାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ	୪୭୬
ତୁଳସୀଦାସ	୪୭୯
ଚେରସାହ	୪୮୮
ରାଣା ପ୍ରତାପ	୪୮୯
ଅକବର	୫୯୦
ମାନସିଂହ	୪୯୧
ଶିବାଜୀ	୪୯୧
ସିରଜ ଉଦ୍ଦୌଲ	୪୯୨
ରଣଜିତ ସିଂହ	୪୯୩
ହେଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାମୀ	୪୯୫
ଭାସ୍କରନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ	୪୯୭
ଶ୍ରୀସମ୍ଭବ ପରମହଂସ	୪୯୮
ସ୍ଵାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ	୫୦୦
ରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ରାୟ	୫୦୩
ମଦାନା	୫୦୭
ମହାମାନ୍ୟ ଅଗାଣୀ	୫୦୯
ଲର୍ଡ୍ ଇରବିନ୍ଦ ମହାସ୍ଵାମୀ	୫୧୪
ଉପେଶଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ—	
ଜର୍ଜ ରବିନ୍ଦ୍ର, ସର୍ଦ୍ଦାର ବକ୍ସିରାୟ	
ପ୍ରତିଷ୍ଠା	୫୧୮

ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ଆନନ୍ଦ ମୋହନ ବସୁ, ରତ୍ନମହଲ	
ମହମଦ ସାୟାଜୀ	୫୧୯
ରଞ୍ଜନଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ, ଗଣେଶ ନାୟକ	
ଚନ୍ଦ୍ର ବରକାର	୫୨୦
ସରଦାନାଥ ଓଷା, ସର୍ବ ସ୍ଵରାଜ	
ନାଥ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ	୫୨୧
ସର୍ବ ପିତୃବଳ୍ଲୀହା ମେହଟା, ମହମଦ	
ଆଲ	୫୨୨
ଲଲମୋହନଦୋଷ, ସର୍ବ ହେନେଶ	
କଟନ୍ ଓ ସି, ଅର. ଦାସ	୫୨୩
ସର୍ବ ଶଙ୍କର ନାୟାର, ପଣ୍ଡିତ—	
ମଦନ ମୋହନ ମାଲବୀ	୫୨୪
ଶ୍ରୀନିବାସ ଅୟେଙ୍ଗାର, ନେଲ—	
ସେନଗୁପ୍ତା	୫୨୫
ସେଠ୍ ରଣଜିତ ଲାଲ, ଆଲ୍‌ଫ୍ରେଡ୍	
ଉପେନ୍ଦ୍ର ଓ ସର୍ବ ଉତ୍କଳମୟ ମହାପାତ୍ର	
ବର୍ଣ୍ଣ	୫୨୬
ଲଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାୟ, ବଦରାଜୀ	
ତୟାବଜା	୫୨୭
ପଣ୍ଡିତ ବିଷଣ ନାୟକ ପର,	
ଅମ୍ବିକା ଚରଣ ମହମଦାର	
ଓ ହାସାନ୍ ରମାନ୍	୫୨୮
ବିଜୟ ରାୟାଚାର୍ଯ୍ୟ, ହାକିମ୍	
ଅକମଲଗାଁ, ଲର୍ଡ୍ ଏସ୍‌ପି ସିଂହ	୫୨୯
ମୌଲାନା ଅବୁଲ କାଲିମ୍ ଅଜାଦ;	
ଅର୍, ଏନ୍‌, ମୁହମ୍ମଦ, ଓ ରୁପେନ୍ଦ୍ର—	
ନାଥ ବସୁ	୫୩୦

ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ, ଶ୍ରୀମତୀ ଅନିବେଶାନ୍ତ	୫୩୧
ନବାବ ସୟଦ ମହମ୍ମଦ କାହାଦୁର, ମହାସ୍ବାଗାଳ, ଶ୍ରୀମତୀ ସବେଜନା ନାୟକ	୫୩୨
ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଗୋଖେଲ, ସର୍ବସ୍ବ ବିହାରୀ ଘୋଷ	୫୩୩
ଡାକ୍ତର ଅନୁସାସ, ବାବୁ ସକେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ	୫୩୪
ପଣ୍ଡିତ ଜହରଲାଲ	୫୩୫
ଇଶ୍ବରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର	୫୪୫
ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ	୫୪୬
କାଳଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ	୫୪୭
ଭଟ୍ଟଲଭ୍ବର ପଟେଲ	୫୪୮
ସର୍ବ ଜଗଦିଶ ଚନ୍ଦ୍ର କୋଷ	୫୪୯
ଡାକ୍ତର ରଘୁନାଥ ଠାକୁର	୫୫୦
ସର୍ବ ଅଶୁଭୋଷ ମୁଖି	୫୫୧
ସର୍ବ ତେଜ ବାହାଦୁର ସାପ୍ତ	୫୫୩
ଅରବିନ୍ଦ ଘୋଷ	୫୫୪
ମହମ୍ମଦ ଅଲୀ ଜିଉା	୫୫୫
ଜୟକାର	୫୫୬
ସର୍ବ ସିଃ ଭଃ ରମଣ	୫୫୮
ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର କୋଷ	୫୫୮
ଅରୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ବୟ	୫୫୯
ଶ୍ରୀମତୀ କମଳା ନେହେରୁ	୫୬୧
ଶ୍ରୀମତୀ ରମାଦେବୀ	୫୬୧
ଶ୍ରୀମତୀ କମଳା ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ	୫୬୧
ଚିଲିକା ହ୍ରଦ	୫୭୦

ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ମିଃ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ	୫୭୪
	(କ)
ବିଜୁଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ	୫୭୪
	(ଗ)
ପ୍ରଧାନ ପାଟ ଜଳପ୍ରପାତ	୫୭୨
କାରକାଟୀ ଦୁର୍ଗର ଡୋରଣ	୬୦୧
ମହାଶକ୍ତୀ ସାହେବ(ପାଟଣା)	୬୧୮
" (ସୋନପୁର)	୬୨୦
" (ମୟୂରଭଞ୍ଜ)	୬୨୩
ସକା (ବଣାବ)	୬୨୫
" (ଅଠଗଡ଼)	୬୨୭
" (ରଣପୁର)	୬୨୮
" (ଅଠମୁଣ୍ଡିକ)	୬୨୯
" (କୌଦ)	୬୩୧
" (ନୟାଗଡ଼)	୬୩୨
ମହାଶକ୍ତୀ (କଳାହାଣ୍ଡି)	୬୩୩
ସକା (କେନ୍ଦୁଝର)	୬୩୪
" (ନାଳଗିରି)	୬୩୨
" (ତେଜାନାଳ)	୬୩୮
" (ରେଢାଖୋଲ)	୬୩୯
" (ଦଶପଲ୍ଲୀ)	୬୪୦
" (ଗାଙ୍ଗପୁର)	୬୪୨
" (ବାମଣ୍ଡା)	୬୪୩
" (ତାଳଚେର)	୬୪୪
" (ଲଞ୍ଜିଗଡ଼)	୬୪୫
" (ବଡ଼ମ୍ବା)	୬୪୫
" (ହୁମୋଲ)	୬୪୬
" (ପାଲଲହତା)	୬୪୭
" (ଭଗିରଥ)	୬୪୮

ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା	ଚିତ୍ର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ରାଜା (ନରସିଂହପୁର)	୨୪୯	ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହର	୨୭୨
” (ଶଶିପତ୍ନୀ)	୨୫୦	ଶ୍ରୀ ରାମ ଶଙ୍କର ରାୟ	୨୭୩
” (ସତେଇକଳା)	୨୫୧	ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ କର	୨୭୪
” (ଖରସୁଆଁ)	୨୫୨	ଶ୍ରୀ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ	୨୭୫
” (ଅଳି)	୨୯୦	ରାଜା ମାହେବ ପୁଷ୍ପ	୨୭୫
” (କଳିକା)	୨୯୧	ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ	୨୭୬
” (ପାରିକୁଦ)	୨୯୩	ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ	୨୭୭
ମହାରାଜା (ଜୟପୁର)	୨୯୫	ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ	”
ଥାଟରାଜ (ବସନ୍ତ କଟକ)	୨୯୬	ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀରାଜ ମିଶ୍ର	୨୭୮
ମହାରାଜା (ପାରଳା ଖେମଣ୍ଡ)	୨୯୭	ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି	”
ରାଜା (ଖଡ଼ୀଆଳ)	୨୯୮	ଶ୍ରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ	୨୭୯
” (ବେତେମଣ୍ଡ)	୨୯୯	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି	”
” (ଚିକଟି)	୨୦୦	ଶ୍ରୀ ହରିହର ଦାସ	୨୮୦
” (ପାଲୁର)	୨୦୧	ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାରଣା	”
କୁପାସିକ ପଟ୍ଟଦେବ	୨୦୨	ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେବୀ	୨୮୧
ରାଜା ମାହେବ ପୁରୀ	୨୦୩	” କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ ଦେବୀ	୨୮୨
” (ଧରାକୋଟ)	୨୦୪	କୁମାରୀ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମୟୀ ଦେବୀ	୨୮୨
” (ଖଲ୍ଲିକୋଟ ଅଂଗତ)	୨୦୫	କୁମାରୀ ମନୋରମା ଦେବୀ	୨୮୩
କଗଳାଥ ମନ୍ଦିର	୨୧୨	ବଡ଼କୁମାର ବଳରାଜ ଦେବ	୨୮୪
ବୁକନେଶ୍ଵର ମନ୍ଦିର	୨୨୫	ଶ୍ରୀ ଯଶାସୀ ମୋହନ ଅରୂର୍ପ୍ୟ	୨୮୫
କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର	୨୩୧	ସମାର ମଠର ମହନ୍ତ	୨୮୬
ମି: ଟି: ର. ରେଭେନ୍ସା	୨୫୮	ଶ୍ରୀପୁତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ	୨୮୭
ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର	୨୬୧	ଫତ୍ତାମ କେଶରୀ ରାୟ	୨୮୮
କବିବର ସଧାନାଥ ରାୟ	୨୬୭	ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରଥ	୨୯୦
ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ରାଓ	୨୬୮	ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର	୨୯୧
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦ କିଶୋର ବଳ	୨୬୯	ଶ୍ରୀମୁଖ୍ୟ ରଥ	୨୯୩
ଶ୍ରୀ ଗୌରୀ ଶଙ୍କର ରାୟ	୨୭୦	ଭୂୟାଁ ରାୟର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର	୨୯୪
ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି	୨୭୧	ଶ୍ରୀଚିନ୍ତାମଣି ଅରୂର୍ପ୍ୟ	୨୯୫

ଚିତ୍ରର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା	ଚିତ୍ରର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ବସିନ୍ ବହାସା ଚୌଧୁରୀ	୭୯୬	ଶ୍ରୀ ମଙ୍ଗ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ	୮୦୭
ଶ୍ରୀ ଭବାସାବରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	୭୯୭	ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦକିଶୋରଦାସ	୮୦୮
ମି: ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ	୭୯୮	କ୍ୟାରମ ବୋର୍ଡ	୮୨୩
ସ୍ୱାମୀ ବଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ଦାସ	୭୯୯	ମି: ଅଶ୍ୱନି ଇଡ୍ଡେନ	} ୯୦୪
ଶ୍ରୀ ଶମ୍ଭୁନାଥ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ	୮୦୧	ମି: ସ୍ଥାଲିନ୍	
ଶ୍ରୀ କାହ୍ନୁ ଚରଣ ଦାସ ,,	୮୦୨	ଅବସିନିଆ ସମ୍ରାଟ	
ଶ୍ରୀ ଶଶି ଭୂଷଣ ସାହୁ	୮୦୩	ମି: ଟ୍ରଷ୍ଟି	
ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ସିଂହ	୮୦୪	ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତୀ	
ବୈଦ୍ୟରତ୍ନ ମାଗୁଣିକ୍ରନ୍ତା	୮୦୫	ମୌଲାନା ସୌକତ ଅଲୀ	
ଶ୍ରୀ ଶେତ୍ରବାସୀ ସାହୁ	୮୦୬	ମି: ବଲ୍‌ଜୁଇନ୍	
ମି: ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ	୮୦୭	ମି: ବୁଲୁଆର ଦେଶାଇ	

ଚିତ୍ର ସୂଚୀ ସମାପ୍ତ ।

ବ୍ରହ୍ମର ସଚିତ୍ର

ବିବିଧରହସ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ

ସୃଷ୍ଟିଚକ୍ର ।

ଏହି ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଉତ୍ପତ୍ତି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କେଉଁଠାରୁ ? ଏହାର କାର୍ତ୍ତା କିଏ ? କାହାର ଶାସନରେ ଏହି ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁସ୍ଥାପିତ ହେଉଅଛି ? ଏହି ସବୁ ସୃଷ୍ଟିତରୁ ସମସ୍ତେ କି ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର କି ମୁସଲମାନ କୋରାନ କି ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ବାଇବେଲ କି ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ସମସ୍ତେ ଯଥା ଯାହା ସ୍ଥିର କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପଡ଼ିଲେଣିତ ହୁଏ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ମତ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲା ।

ବୈଦିକ ମତରେ—ସୃଷ୍ଟି ପୁରୁଷ ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବ୍ରହ୍ମ, ନକ୍ଷତ୍ର, ଆକାଶ, ଜଳ, ପ୍ରାଣ ଓ ବାୟୁ ପ୍ରଭୃତି କିଛି ନ ଥିଲା । କେବଳ ସତ୍ୟ ଶିବସୁନ୍ଦର ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲେ ଏବଂ ଗୁରୁଆଦି ଅଳଙ୍କାରରେ ଅବୃତ୍ତ ଥିଲା । ପରମେଶ୍ବରଙ୍କ ମନରୁ ପ୍ରଥମେ କାମର ନିସ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଏବଂ ସେହି କାମରୁ ରେତ, ରେତରୁ ଅଣ୍ଡ, ଅଣ୍ଡରୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିହେଲା । ଏହି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଦ୍ବାରା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତା, ଆକାଶାଦି ପଞ୍ଚଭୂତ; ସତ୍ତ୍ବ, ରଜଃ, ତମଃ, ସୃଷ୍ଟିହୋଇ ମରେ ଭୂ-ଦାଦି ଜୀବଜନ୍ତୁର ସୃଷ୍ଟିହେଲା ଏବଂ ଅବଶେଷରେ ମନୁଷ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଠାରୁ ସନକାଦି ଯୋଗିମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ପଦ୍ମଯୋନି ବ୍ରହ୍ମା ନିଜ ମୁଖରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବାହୁରୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଉରୁଦେଶରୁ ବୈଶ୍ୟ ଓ ପାଦରୁ ଗୃହସ୍ଥ ଏବଂ ମନୁ ଓ ଶତରୂପାକୁ ସର୍ଜନା କରି ଜଗତ୍ ରକ୍ଷାର ଭାର ଏହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କଲେ । ଭୂରୁ ପୁଲସ୍ତ୍ୟ, ପୁଲହ, କୃତ୍ତି, ଅଙ୍ଗିରା, ମଣ୍ଡାପି, ଦକ୍ଷ, ଅଶ୍ବି ଓ ବଶିଷ୍ଠାଦି ରାଷିମାନେ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ମାନସ ପୁତ୍ର ଅଟନ୍ତି । ଏହିପରି

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ ନମଃ ।

ବ୍ରହ୍ମା ମାନବ ସୃଷ୍ଟିକର ଉପସ୍ୟାରେ ମଗ୍ନ ହେଲେ । ପୁଣି ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ଉତ୍ପତ୍ତିକର ଜନ୍ମହେଲା ।

ପୌରାଣିକ ମତରେ—(କ) ପୌରାଣିକ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଜଗତ୍ ପାପଭରରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟ ହୋଇ ଜଳମୟ ହୁଏ । ଏଣୁ ଚେତନ ଓ ଅଚେତନ ପଦାର୍ଥ ସବୁ ଲୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ମତ୍ସ୍ୟରୂପୀ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଦେଶରେ କେବଳ ମାତ୍ର ବୈବସୁତ ମନୁ ଜୀବିତ ରହନ୍ତି । ସେ ସପରବାରରେ ସପ୍ତର୍ଷି ମଣ୍ଡଳ ସହିତ ଏକ ଅତ୍ୟଭୂତ ଜଳ-ଯାନ ନିର୍ମାଣ କରି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଷ୍ପାପ ଜୀବର ଗୋଟିଏ ଦମ୍ପତୀ ସହିତ ସେଥିରେ ଅଶ୍ରୁ ପ୍ରହଣ କରି, ଉକ୍ତ ଜଳଯାନକୁ ମତ୍ସ୍ୟରୂପୀ ଭଗବାନଙ୍କର ଶୁଙ୍ଘରେ ଚଢ଼ିତ କରି ମହାପ୍ରଳୟରୁ ସୃଷ୍ଟିକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ।

(ଖ) ପ୍ରଳୟ ସମୟରେ ଭଗବାନ ବ୍ରହ୍ମା କ୍ଷୀରସାଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ ସ୍ୟାମାରେ ଯୋଗନଦ୍ରାରେ ଅଭରୁତ ଥାଇ ନିଜର ନାଭିକମଳରୁ ପଦ୍ମଯୋଜ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟିକର ଜଗତ୍ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି କ୍ଷୀରସାଗର ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ବଳରେ ରହିଥାଏ ସେହି ଶକ୍ତି ହେଉଛିନ୍ତି ବିଶ୍ଵ ପ୍ରସବନ ଅଦ୍ୟାଶକ୍ତି । ସେ ହିରୁଣ୍ଡାସିକା ଓ ଗୁଣାତା, ଏବଂ ଜୀବର ମୁକ୍ତିଦାତ୍ରୀ ଓ ହିରୁଣ୍ଡର ସାମ୍ୟାବସ୍ଥାରୂପିଣୀ ସୃଷ୍ଟି ହିତ ଲୟର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ଯୋଗମାୟା ନାମେ ଅଭିହତା ଅଟନ୍ତି । ଏହି ଯୋଗମାୟାଙ୍କଠାରୁ ବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ଵର (ପରୁ, ଭରଣ ଓ ତମଃ) ଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ଅଟେ । ତତ୍ପରେ ଏହି ହିଦେବ ବା ହିରୁଣ୍ଡରୁ ଅପ, ତେଜ, ବାସୁ, ଅକାଶ, ପୃଥିବୀ, ତନ୍ମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଓ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଆଦି ସମସ୍ତ ଚେତନ ଏବଂ ଅଚେତନ ପଦାର୍ଥର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି ।

(ଗ) ପରମେଶ୍ଵର ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ସେହି ପ୍ରଜାପତି ବା ସ୍ଵାୟାତ ସର୍ଜନା କରି ବିଶ୍ଵପ୍ରଭା ନାମେ ଅଭିହତ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ମହତ୍ତ୍ଵରୁ, ମହତ୍ତ୍ଵରୁ ଅହଙ୍କାର, ଅହଙ୍କାରରୁ ଆକାଶାଦି ସୂକ୍ଷ୍ମ ମହାଭୂତ ମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ ଏବଂ ସେହିସବୁ ମହାଭୂତରୁ ଜଗଦ୍ମୁକ, ଅଶ୍ରୁଜ, ସ୍ଵେଦଜ, ଓ ଉଲ୍ଲିହ ଏହି ଚତୁର୍ବିଧ ପ୍ରାଣୀର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥାଏ ।

(ଘ) ପ୍ରଳୟରେ ଭଗବାନ ବଡ଼ ପୁଅରେ ବିଶ୍ଵ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଭର୍ତ୍ତିରେ ଭର୍ତ୍ତି ଯୋଗନଦ୍ରା ଯାଇ ଥାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ଦେବୀଙ୍କର ମୋହନାରୂପ ଦେଖି ଭଗବାନଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ହୁଏ । ସେହି ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାରେ ନିସ୍ଥିପ୍ତ ହେବାରୁ ସେ ବାଜରୁ ଗୋଟିଏ ହରିତକର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ ଏବଂ ସେହି ଅଶ୍ରୁରୁ ବ୍ରହ୍ମା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଅଶ୍ରୁରୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ନିର୍ଗମନ ସମୟରେ ତାହା ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଏକଭାଗ ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ଅନ୍ୟଭାଗ ପୃଥିବୀ ନାମରେ ଅଭିହତ ହୁଏ । ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ

ହୁ ଅସ୍ଥା ସବୁରୁତେ ପୁର ।

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ରହେ ତାହା ଆକାଶ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୁଏ । ଭଗବାନ ଏହିପରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟିକରି ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଦଶଦଶାଦି ସଜ୍ଜନା କରନ୍ତି । ଦ୍ଵିଧାଶ୍ରୀତ ଅଣ୍ଡରୁ ମନ, ବାକ୍ୟ, କାମ, କାଳ ଓ ଜଡ଼ପଣର ସୃଷ୍ଟିହୁଏ । ପରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସମସ୍ତ ଜୀବ ଜନ୍ମକରି ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।

ଗୀତା ମତରେ—ସୃଷ୍ଟି ହିଁ ପ୍ରଳୟ ଭଗବାନଙ୍କର ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧ-କାର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରଥମେ ନରୁଣ ପରମ ପୁରୁଷରୁ ଶିଶୁଗାୟିକା । ମାୟାର ଦ୍ରକାଶ ହେଲା ଏବଂ ତହିଁରୁ ଏକ ତେଜୋମୟ ମୂର୍ତ୍ତିର ଆବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଗୁଣାନୁସାରେ ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଶିମ୍ଭି ହୋଇ ସୃଷ୍ଟି ହିଁ ଲୟର ଅଧିଷ୍ଠାତା ରୂପେ ପୁଜିତ ହେଉ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଶିଶୁଗାୟିକା ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଶିଳ, ଅପ, ତେଜ ମରୁତ, ବ୍ୟୋମ ପ୍ରକୃତ ଓ ସ୍ଥାବରସ୍ଥାବର ଯମସ୍ତ ଜୀବ ଜନ୍ମର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ତହିଁରୁ ଲୋକ ସମାଜରେ ଗୁଣ ଓ କର୍ମାନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ଗୃହବର୍ଣ୍ଣର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି ।

ବାଇବେଲ ଓ କୋରାନ ମତରେ—ଆଦମ୍ବର ଅର୍ଥଭଣ୍ଡର ଅଟେ । ଭଣ୍ଡର ପ୍ରଥମେ ସ୍ଵର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସଜ୍ଜନା କଲେ ତହିଁ ପୂର୍ବରୁ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ବ୍ୟାପିତ ଆଉ କିଛି ନ ଥିଲା । ଭଣ୍ଡରଙ୍କର ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଆଲୋକର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଏବଂ ସେ ଅନ୍ଧକାରରୁ ଆଲୋକକୁ ପୃଥକ କରି ରଖାଗଲା । ଏହିପରି କ୍ରମଶଃ ବନ, ଗଛ, ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ନଦୀ ଓ ସମୁଦ୍ର ପ୍ରଭୃତିର ସୃଷ୍ଟିହେଲା । ତତ୍ପରେ ଜଳଚର, ଖେଚର ଓ ପଶାଦି ସୃଷ୍ଟି କଲପର ନିଜ ଅନୁରୂପ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ସଜ୍ଜନା କରୁଥିଲେ । ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଜାତୀୟ ଧର୍ମପ୍ରଜ୍ଞରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ ମହାପ୍ରଳୟ ସମୟରେ ସୃଷ୍ଟି ଜଳପ୍ଳାବିତ ହୁଏ । ଏଣୁ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ହୃଦ୍ଧ ଧର୍ମ-ଶାନ୍ତ ସହଜ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରର ପାଦୁଶା ଥିବାର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।

ଯୋଗସିଦ୍ଧ ଆର୍ଯ୍ୟରଷିଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷ ମତାନୁସାରେ

ଯତ୍ୟଯୁଗ ।

ବୈଶାଖ ମାସର ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷୀୟ ତୃତୀୟ ଦିବସ ରବିବାର ଦିନ ଜଗତ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଯତ୍ୟଯୁଗର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଅଟେ । ଏହିଦିନ ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟା ବା ଜଗତ ସୃଷ୍ଟିର ସାଂବତସରକ ମହୋତ୍ସବ ଦିନ ଅଟେ । ସେଥି ପାଇଁ ଏଦିନ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ଥାଏ । ଏହି ଯୁଗରେ 'ଭଗବାନ ମତ୍ସ୍ୟ, କୂର୍ମ, ବାହୁକ, ଓ ନୃସିଂହ ଅବତାର ହୋଇଥିଲେ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣ ମହାଗତ ଓ ୧୦୦୦୦୦ ବର୍ଷ ପରମାୟୁ ଥିଲା ଏବଂ ୨୧ ଦ୍ଵାଦ ଉଦ୍ଭୁତଲେ । ଏହି ଯୁଗର ଅୟୁଷ ୧୭୮୮୦୦୦ ବର୍ଷ ଅଟେ ।

ବସୁ ଗୁପତ ରୂପ ଧର ।

ଫେଡାୟୁଗ ।

ବାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ଶୁକ୍ଳନବମୀ ସୋମବାର ଦିନ ଏହି ଯୁଗର ଉତ୍ପତ୍ତି ଅଟେ । ଏହି ଯୁଗରେ ବାମନ, ପଶୁରାମ ଓ ଶାଶିମ ରୂପେ ଭଗବାନ ପୃଥିବୀରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଯୁଗରେ ପୁଣ୍ୟର ପରଶାମ ଜିପାଦ ଥିଲା ଓ ପାପ ଏକଭର ଥିଲା । ଏ ଯୁଗରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଆୟୁ ୧୦୦୦ ବର୍ଷ, ପ୍ରାଣ ଅଗ୍ନିଗତ ଓ ଉଚ୍ଚତା ୧୪ ହାତ ଥିଲା । ଏ ଯୁଗର ପରମାୟୁ ୧୨୨୭୦୦୦ ବର୍ଷ ଅଟେ ।

ଦ୍ଵାପରଯୁଗ ।

ଭଦ୍ରମାସର କୃଷ୍ଣସୋଦଶୀ ବୃନ୍ଦାବନ ବାଲରେ ଏହି ଯୁଗର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଏ ଯୁଗରେ ନାରାୟଣ, କୃଷ୍ଣ ଓ ବଳରାମ ରୂପରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ଯୁଗରେ ପାପ ପୁଣ୍ୟର ଭଗ ସମାନ ଥିଲା । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣ ରକ୍ତଗତ, ପରମାୟୁ ୧୦୦୦ ବର୍ଷ ଓ ଉଚ୍ଚତା ୭ ହାତ ଥିଲା । ଏହି ଯୁଗର ପରମାୟୁ ୮୭୪୦୦୦ ଅଟେ ।

କଳିଯୁଗ ।

ମାଘ ପୁର୍ଣ୍ଣିମା ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ କଳିଯୁଗ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଏ ଯୁଗରେ ପାପ ଭିନ୍ନଭାବ ଓ ପୁଣ୍ୟ ଏକଭର ଅଟେ । ଏ ଯୁଗରେ ଭଗବାନ ବୁଦ୍ଧ ଓ କଳି ଅବତାର ହୁଅନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପରମାୟୁ ୧୨୦ ବର୍ଷ, ପ୍ରାଣ ଅଗ୍ନିଗତ ଓ ଉଚ୍ଚତା ୩୩ ହାତ ଅଟେ । ଏ ଯୁଗର ପରମାୟୁ ୪୩୨୦୦୦ ବର୍ଷ ଅଟେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚଳିତ ଅବ୍ଦ ୧୯୩୫ ଖ୍ରୀ: କୁ କଳିଯୁଗ ୪୦୩୭ ବର୍ଷ ଭୋଗ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଯୁଗ ଯେତେ ଶେଷ ହୋଇ ଆସୁଥିବ ସେତେ ଅଧର୍ମ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିବ । ଏହି ଯୁଗର ମାନବଗଣ ପ୍ରାୟ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ, ଅଧର୍ମିକ, କପଟୀ, ଅଲ୍ଲାୟୁ, ଅଳ୍ପବଳ, ଅଳ୍ପସାର, ଲମ୍ପଟ ଓ ସବୁ ପ୍ରକାର ପାପାଚାରରେ ରତ ହେବେ । ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ ବେଦ ଗ୍ରନ୍ଥ ଚାରେକି ପତି ଶୁଦ୍ରର ଆଚରଣ କରେବେ, ନାରୀମାନେ ନିଜସ୍ଵାମୀକୁ ଭୀଷକର ପରପୁରୁଷଗାମୀ ହେବେ । ଦେଶର ଧର୍ମୀନୁଷ୍ଠାନମାନ ପାଷଣ୍ଡ ଓ ଲମ୍ପଟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିବ । ଏଣୁ ପଥା ସମୟରେ ବାରି ବର୍ଷିତ ହେବନାହିଁ । ଶେଷରେ ଦ୍ଵାଦଶବର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ ମହାବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ଜଗତକୁ ଜଳମୟ କରିବୁ ଏହାହିଁ ପ୍ରଳୟ ଅଟେ ।

୪ ଯୁଗରେ ଏକ ମହାଯୁଗ ଏବଂ ୨୦୦୦ ମହାଯୁଗରେ ଏକ କଳ୍ପ ହୁଏ । ଏକ କଳ୍ପରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଦବାସର୍ବି ହୁଏ । ଏହିପରି ଭିଷଣ ଦିନରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଏକମାସ ହୋଇଥାଏ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଅୟୁଷ ୧୦୦ ବର୍ଷ ପରମିତ ଅଟେ । ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଳୟରେ ଯମସ୍ତ ବସି ହରଣ୍ୟ ଗର୍ଭରେ ଲାଗିହୁଏ ।

ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ ।

(ଯୌର ଜଗତ)

ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହୁଏ ପୃଥିବୀ ଗିର ହୋଇ ରହିଅଛି ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ଗୁରୁ ଦଗରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଠିକ ନୁହେଁ ! ପୃଥିବୀ ଓ ପୃଥିବୀ ପରି ଅନୁର ଅନେକ ଗ୍ରହ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭୂପାତ୍ରରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଅଛନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ର ପୃଥିବୀର ଉପଗ୍ରହ ଅଟେ । ଏହା ପୃଥିବୀର ଭୂପାତ୍ରରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଅଛି । ଏହିପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଉପଗ୍ରହ ଅଛନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନରେ ରହି ଏହି ଗ୍ରହ ଓ ଉପଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ପରିଚାଳନା କରୁଅଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଏହି ଗ୍ରହ ଓ ଉପଗ୍ରହମାନଙ୍କର ସମସ୍ତେ ସୌରଜଗତ ବୋଲାଯାଏ ।

ସୌର ଜଗତର କେନ୍ଦ୍ରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ, ପୃଥିବୀଠାରୁ ଏହାର ଦୂରତା ୯ କୋଟି ୩୦ ଲକ୍ଷ ମାଇଲ ଏବଂ ବ୍ୟାସ ୮ ଲକ୍ଷ ୬୫ ହଜାର ମାଇଲ ଅଟେ । ପୃଥିବୀ ଠାରୁ ଏହାର ଓଜନ ୩ ଲକ୍ଷ ୩୩ ହଜାର ଗୁଣ ଅଧିକ । ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଧାତବ ପଦାର୍ଥ ଓ ଗ୍ୟାସ୍ ମିଶ୍ରଣ ସେ ସମସ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅଳ୍ପେକ ପୃଥିବୀରେ ଅସି ପଦାର୍ଥକୁ ପ୍ରାୟ ୮ ମିନିଟ୍ ଲାଗେ ଅନେକ ନକ୍ଷତ୍ର ଅଛି ଯେଉଁ ମାନଙ୍କଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାରରେ ସବୁ ଅଟେ ।

ଦୁଇ ନିକାର ସନ୍ତ ପାତ୍ର ।

ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ନାମ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଦୂରତ୍ବ ।

ବୁଧ	୩୫୩୯୨୦୦୦	ମାଇଲ
ଶୁକ୍ର	୬୭୧୩୪୦୦୦	"
ପୃଥିବୀ	୯୧୪୩୦୦୦୦	"
ମଙ୍ଗଳ	୧୩୮୩୧୧୦୦୦	"
ବୃହସ୍ପତି	୪୭୫୭୧୨୦୦୦	"
ଶନି	୫୭୨୧୩୭୦୦୦	"
ଉତ୍ତରାସଂ	୧୭୫୩୮୭୧୦୦୦	"
ନେପ୍ଚୁନ୍	୨୭୪୫୨୭୧୨୦୦	"

ନକ୍ଷତ୍ର ବା ତାରା ।

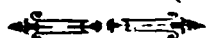
ଅକାଶରେ ଗହରେ ଯେଉଁ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମ ପଦାର୍ଥମାନ ଦେଖାଯାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ତାରା ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ତାରାଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୃଥିବୀଠାରୁ ଯେତେ ଦୂରରେ ଅଛି ଏହି ତାରାମାନେ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ଆମମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏହି ତାରାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ ଅଟେ । ପୃଥିବୀଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦୂରତା ଅପେକ୍ଷା ୨୧୧୦ ଗୁଣ ଦୂରରେ ୧୮ ଗୋଟି ତାରା ଅଛନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ୩ ବର୍ଷରେ, ୫୫ ଗୋଟି ତାରାଙ୍କର ଜ୍ୟୋତି ୭ ବର୍ଷରେ, ୧୭୦ ଗୋଟି ତାରାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ୧୫ ବର୍ଷରେ, ୫୦୦ ଗୋଟି ତାରାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ୧୨ ବର୍ଷରେ ଓ ପ୍ରାୟ ୭୦୦୦ ଗୋଟି ତାରାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ୩୭ ବର୍ଷରେ ପୃଥିବୀ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବ ବୃହତ୍ ଦୂରଦୃଶ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖିଲେ ୪୩୦୦୦୦୦୦ ଗୋଟି ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖାଯିବ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ୟୋତି ପୃଥିବୀରେ ୨୭୦୦ ବର୍ଷରେ ପହଞ୍ଚିବ । କେତେକ ନକ୍ଷତ୍ରର ଅଲେକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଆରମ୍ଭରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ପହଞ୍ଚି ନାହିଁ ।

ଧୂମକେତୁ ।

ବ୍ରହ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ରାଦି ବ୍ୟତୀତ ଆହୁର ଏକପ୍ରକାର ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ପଦାର୍ଥ ଅକାଶରେ ବେଳେବେଳେ ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ତାରା ଏବଂ ଏକ ଲମ୍ବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପୁଚ୍ଛଥାଏ; ଏହାକୁ ଧୂମକେତୁ ବା ଲୁଣାତାରା କହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଆକାର ସର୍ବଦା ସ୍ଥିର ନ ଥାଏ । ଏହା ଏକ ଲଘୁ ବାଷ୍ପୀୟ ପଦାର୍ଥ । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଅକାଶରେ ଗ୍ରମଣ କରୁଅଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଧୂମକେତୁର ଗ୍ରମଣ କକ୍ଷ ବିଶେଷ ବଡ଼ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଦେଖାଯାନ୍ତି ନାହିଁ । କେବେ କେତୋଟିର କକ୍ଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିବାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟ-

ତୋ ବୃତ୍ତାବଳେ ନରହୁଏ ।

ମଣ୍ଡଳକୁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଲଞ୍ଜାତାସମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଲି କମେଟ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହା ୭୫ ବର୍ଷରେ ଥରେ ଦେଖାଯାଏ । ୧୯୧୦ ମସିହାରେ ଏହାଦେଖା ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ପୁନଶ୍ଚ ୧୯୮୫ମସିହାରେ ଦେଖା ହେବ । ଏନକ୍ରିକମେଟ୍ ଜାମକ ଅତି ଏକ ଲଞ୍ଜାତାସ ପ୍ରତି ତିନି ବର୍ଷ ଗୁରୁ ମାସରେ ଥରେ ଦେଖାଯାଏ ।

ଉଲ୍‌କା ବା ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡ ।

ଉତ୍ତରାସୀୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳ ନିକଟରେ ବାସ୍ୟ ମଦାର୍ଥର ଅଶୁଷ୍କ ଗୁମ୍ଫା କରୁଅଛି । ସେହି ସବୁ ଅଶୁ ସଂଯୋଗରେ ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡର ଶକ୍ତିର ଗଠିତ ହୁଏ । ଏଣୁ ଏହା କେବଳ ତରଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପଦାର୍ଥ ନୁହେଁ । ଏହାର ପିଣ୍ଡ ଜାଳାବ୍ୟ ଅଶୁ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ କଠିନ ଯାହା ବଶେଷ । ଏଥିରେ ଲୌହ ଓ ଗନ୍ଧକର ଭାଗ ଅଧିକ; ଏଥିପୋରୁ ଏହା ଆକାଶରୁ ପଡ଼ିତ ହେବା ସମୟରେ ଏଥିରୁ ଦାହ୍ୟମାନ ଗନ୍ଧକର ଅତି ଉଚ୍ଚ ଗନ୍ଧ ବାହାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ପତନର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଋତୁ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ତାହା ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରହର ପରି ଗଣନା ଦ୍ଵାରା ପତନର କାଳ ନିରୂପଣ କରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇନାହିଁ ।

ଉଲ୍‌କାପିଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲୁଅଛି । ଯେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ନିଜ କକ୍ଷରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ଏମାନେ ପୃଥିବୀର ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ଯୋଗୁ ଖସି ପଡ଼ନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟହ ୨୮ଟି ଉଲ୍‌କାପାତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ମାତ୍ର ଅଗଷ୍ଟ ୨ୟ, ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୩ ତାରିଖରେ ଏହା ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ପଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଦୂରତା ପୃଥିବୀ ଠାରୁ ୧୭ ଠାରୁ ୧୭୦ ମାଇଲ ଅଟେ ।

ଏହା ଦୁଇପ୍ରକାର :- (୧) କେତକ ପଡ଼ୁପଡ଼ୁ ବାଟରେ ଚଳୁ ହୋଇଯାଏ । (୨) କେତେକ ଅଖଣ୍ଡିତ ଭାବରେ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ପଡ଼େ ।

ଲଂରାଜୀ ୧୮୬୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବ୍ଦ ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ୭ ତାରିଖରେ ପରାସୀ ସ୍ଥଳୀର ନାରେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ ଏକ ଉଲ୍‌କା ନିପତିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର ପାଶାମୟ କଲେବରର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଦୁଇହାତ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ ଦେଇହାତ ଅଟେ । ଏହାର ପତନ ସମୟରେ ଲଣ୍ଡନ ଓ ପ୍ୟାରିସ୍ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ସହର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଉଭୟ ସ୍ଥାନର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଆଲୋକ ତେଜରେ ଝଲସି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏକସଙ୍ଗେ ଦୁଇଗୋଟି କମାଣର ଘୋର ଗର୍ଜନ ପରି ଶବ୍ଦ ଶୁଣା ଯାଇଥିଲା । ୧୮୯୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ନଭେମ୍ବର ୭ ତାରିଖରେ ଆସ୍ତଲେସ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ଯେଉଁ ଉଲ୍‌କାପିଣ୍ଡ ନିପତିତ ହୋଇଥିଲା ତାହାର ଓଜନ ତିନିମହଣ ଦଶ ସେର ଅଟେ ।

ହେଲେ ଲଘୁର ପଲ୍ଲୁ ଗିର ॥

କଳା ବା ଅଗ୍ନିପୁଣ୍ୟ ।

ପତନ ବେଳରେ ଏହି ପିଣ୍ଡ ଦୁଇହାତ ପରିମାଣରେ ପୃଥିବୀ ଭେଦ କରି
 ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇଥିଲା । ଇଟାଲି ରାଜ୍ୟର ଭେଭେରା ପ୍ରଦେଶରେ ଦୁଇଟି ଉଲ୍‌କା
 ନିପତେ ହୋଇଥିଲା, ଗୋଟିକର ଓଜନ ଦିନମନ୍ତ୍ରଣ ଭେଗ ସେର ଓ ଅନ୍ୟଟି
 ଦୁଇମନ୍ତ୍ରଣ କୋଡ଼ିଏ ସେର ଅଟେ । ନିଉଇପୂର୍ବ ସହରର ଯାଦୁଘରେ ଗୋଟିଏ
 ଶୀତଳ ଉଲ୍‌କାପିଣ୍ଡ ରଖାଯାଇଅଛି ତାହାର ଓଜନ ୧୦୨୨ ମନ୍ତ୍ରଣ (୩୭୫ ଟନ) ।
 ଏହାର ଲମ୍ବା ୧୧ ଫୁଟ, ଓସାର ୫ ଫୁଟ ଓ ମୋଟା ୭ ଫୁଟ ଲମ୍ବ ଅଟେ ।
 ପରୁଠାରୁ ବୃହତମ ଉଲ୍‌କାପିଣ୍ଡ ମେକ୍ସିକୋ ଦେଶରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ତାହାର ଓଜନ
 ୫୦ ଟନ ।

ସକଳ ଦେଖୁ ତୁ ନୟନେ ।

ଭୂଗୋଳ

ପରମେଶ୍ୱର ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ବାସ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି କର ଅଛନ୍ତି ତାହାକୁ ପୃଥିବୀ ଏବଂ ଏହି ପୃଥିବୀ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଭୂଗୋଳ ବୋଲାଯାଏ ।

ଭୂଗୋଳ ପ୍ରଧାନତଃ ୩ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଯଥା :—୧ ଗାଣିତିକ ଭୂଗୋଳ, ୨ ପ୍ରାକୃତିକ ଭୂଗୋଳ, ୩ ବ୍ୟବହାରିକ ଭୂଗୋଳ ।

୧—ଯାହାଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ଆକାର, ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୃଥିବୀର ସମ୍ପର୍କ, ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଗତି ଓ ବେଗର ପରିମାଣ, ପୃଥିବୀଠାରୁ ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଦୂରତ୍ୱ ଏବଂ ମାନବିକ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥିତି ହୁଏ ତାହାକୁ ଗାଣିତିକ ଭୂଗୋଳ କହନ୍ତି । ଗାଣିତିକ ଭୂଗୋଳର ଜ୍ୟୋତିଷ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ।

୨—ଯାହାଦ୍ୱାରା ଜଳ ସ୍ଥଳ ବିଭାଗ, ସାଗର ଓ ନଦୀ ଆଦିର ସ୍ରୋତ, ମୁଥର ଭିତ୍ତି, ଜଳର ଲବଣାକ୍ତତା, ପର୍ବତ, ଭୂମିକମ୍ପ, ବାୟୁରଗତି, ଋତୁକ୍ରମ, ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଋତୁଭେଦ, ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁଙ୍କ ଜୀବଜନ୍ତୁ ସମ୍ପର୍କେ ଜାଣିବାକୁ ହୁଏ ତାହାକୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଭୂଗୋଳ କହନ୍ତି ।

୩—ଯାହାଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟ, ଦେଶ, ଗ୍ରାମ, ନଗର ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ପର୍କେ ଜାଣିବାକୁ ହୁଏ ତାହାକୁ ବ୍ୟବହାରିକ ଭୂଗୋଳ କହନ୍ତି ।

ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟର ଗୁରୁପାଣରେ ପୃଥିବୀ ଓ ପୃଥିବୀର ଗୁରୁପାଣରେ ଚନ୍ଦ୍ର ରମଣ କରୁଅଛି । ଏହିପରି ଘୁରୁ ଘୁରୁ ଯେତେବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ପୃଥିବୀ ଏକରେଖାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ର ବା ପୃଥିବୀର ଗ୍ରହଣ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ପଡ଼ିତ ହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ ବା ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ ଘଟିଥାଏ ।

ଯଦ୍ୟପି ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ରେଖାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରେ ତେବେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରାଗ ହୁଏ, କାରଣ ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ପଡ଼ିବାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରର ଗ୍ରହଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଯଦି ଚନ୍ଦ୍ରର ଗ୍ରହଣ ଦ୍ୱାରା ସୂର୍ଯ୍ୟର କେତେକ ଅଂଶ ଲୁଚି ଯିବାରୁ ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ଏହାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ ବୋଲାଯାଏ ।

ତୋତେ ନ ଦେଖେ ସବଜନେ ।

ପୃଥ୍ବୀ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏକରେଖାରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ ହୁଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟର କିରଣ ପୃଥ୍ବୀ ଉପରେ ପଡ଼ିବାରୁ ପୃଥ୍ବୀର ଗ୍ରହଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ପଡ଼େ । ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବେ କାଳିମାଚଣ୍ଡି କରଦେବ, ଏହାକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ ବୋଲାଯାଏ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରର ଦୈନିକ ଓ ବାର୍ଷିକ ଗତିର ପରିମାଣରୁ ଗଣନା ଦ୍ଵାରା କହୁ ପୃଥ୍ବୀରୁ ଅତି ଅତ୍ୟାଧିକ ଭାବେ ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ କହୁ ହୁଏ । ପାଣିରେ ଏହି ସୂଚ ଅନୁସାରେ ପୃଥ୍ବୀରୁ ପରାଗ ଓ ଗ୍ରହଣ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ଅମାବାସ୍ୟା ଇଥି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଇଥିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟପରାଗ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଇଥିରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହଣ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

କୁଆର ଭଟ୍ଟା ।

ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ବାୟୁ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଅଛୁ । ଯାହାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଶୂନ୍ୟ ବୋଲି କହୁଥାଉ ତାହା ବାୟୁ ଦ୍ଵାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ତରଳ ପଦାର୍ଥର ଗୁଣ ଯେ ତାହାର ଉପରିଭୁଗ ସବୁଦିନ ସମତଳ ରହେ । ପ୍ରକୃତର ନିୟମ ଅନୁସାରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଶୂନ୍ୟ ରହୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସମୁଦ୍ର ଜଳ ବାୟୁ ଦ୍ଵାରା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ହେଲେ ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ ଜଳ ଆସି ସେ ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରେ, ଏହା ସମୁଦ୍ରରେ ତରଙ୍ଗ ଉତ୍ପତ୍ତିର କାରଣ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟର ଆକର୍ଷଣରେ ସମୁଦ୍ର ଜଳ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଜଳ କଠିନ ପଦାର୍ଥ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ତାହା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େ । ଜଳ ଏହିପରି ଖାତି ହୋଇ ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଜୁଆର ଓ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଭଟ୍ଟା ବୋଲାଯାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅମାବାସ୍ୟା ଇଥିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର, ପୃଥ୍ବୀର ଏକରେଖାରେ ରହନ୍ତି ବୋଲି ଏ ସମୟରେ ଜୁଆର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଜୋରରେ ହୋଇଥାଏ ।

କୁଆର ଗତି ।

ବିଷ୍ଣୁ ରେଖାର ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶରେ ଜଳଭାଗ ଅଧିକ ଓ ସ୍ଥଳଭାଗ ଅଳ୍ପ, ଏହି କାରଣରୁ ଜୁଆର ଦକ୍ଷିଣରୁ ଉତ୍ତର ଆଡ଼କୁ ଗତିକରେ ।

ଭୂମାର ରେଖା ।

ପବନମାନଙ୍କର ପାଦଦେଶ ବହୁତ୍ଵର ବ୍ୟାପି ଜଙ୍ଗଲରେ ଅଛାଦିତ ଥାଏ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ଉପରି ଭାଗରେ ଘାସ ଗଛ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୃଣ ଦେଖାଯାଏ । ଏହା ଉପରକୁ ଦଳ ଓ ଶିଉଳ ଅଦି ଜନ୍ମେ ଏବଂ ଯେତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠାଯାଏ ସେତେ କୃଷି ସ୍ଥଳ ସ୍ଥାନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇ ଶେଷକୁ କେବଳ ବର୍ଷାସାଧୁ ଭୂଷାବତ୍ତାଦିତ ହୁଏ ଦେଖା ଯାଏ । ପବନର ଯେଉଁ ଅଂଶ ବରବର ଭୂଷାବତ୍ତାଦିତ ଥାଏ ତାହାର ନମ୍ନତମ ସୀମାକୁ ଭୂସାର ରେଖା ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ଭୂସାର ରେଖାର

ପେ ନିଜ ଭାବୁ ଧର୍ମପାଳେ ।

ଉଚ୍ଚତା ଦ୍ରାଘିମା ଅଥବା ନିରକ୍ଷ ବୃତ୍ତଠାରୁ ଦୂରତ୍ୱ ଅନୁସାରେ କମେ ବା ବଢ଼େ । ବିଷୁବରେଖା ନିକଟରେ ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୧୭୦୦୦ ଫୁଟ । ବିଷୁବ ରେଖାଠାରୁ ୪୦ ଡିଗ୍ରୀ ଉତ୍ତର ଦ୍ରାଘିମାର ଅଲ୍ପ ଉପରେ ୧୦୦୦ ଫୁଟ । ଲଘୁଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ୩୦୦୦ ଫୁଟ ଓ ପ୍ଲିଟ୍ଟବର୍ଗ ନିକଟରେ ଏହା ସମୁଦ୍ର ପତନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଅଟେ । ଭୂରଚବର୍ଷ ଯଦର୍ଥ ଗ୍ରୀଷ୍ମକଟ୍ଟ ବନ୍ଧରେ ଅବସ୍ଥିତ ତଥାପି ହିମାଳୟ ପର୍ବତର ଉଚ୍ଚତା ଯୋଗୁ ଏଠାରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ କଟିବନ୍ଧ, ଶୀତ କଟିବନ୍ଧ ଓ ସମ କଟିବନ୍ଧ ସବୁ ସ୍ଥାନର ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିଆଏ ।

ପବନରଗତି (ଝଡ଼ ଓ ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ) ।

ଦେଶର ଶୀତ ଓ ଉଷ୍ମରେଦରେ ବର୍ଷା, ଝିଡ଼ ଓ ତୋଫାନ ପ୍ରଭୃତି ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ସ୍ଥାନର ବାୟୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ହେଲେ ତାହା ଘାଲୁ ଘୋଇଯାଏ, ଏଣୁ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଶୀତଳ ଗୁରୁବାୟୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ଲଘୁବାୟୁର ସ୍ଥାନ ପୂର୍ଣ୍ଣକରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବାୟୁର ବେଗ ଜାତହୁଏ । ଏହାକୁ ବାୟୁର ଗତି ବୋଲାଯାଏ । ବାୟୁର ବେଗ ଘଣ୍ଟାକେ ୩ ମାଇଲରୁ ଅଧିକ ନ ହେଲେ ତାହା ସୁଖପ୍ରଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ଘଣ୍ଟାକେ ୧୦।୧୫ ମାଇଲ ହେଲେ ବେଗ ସୁଖପ୍ରଦ ହୁଏ । ସେହି ବାୟୁର ଗତି ଘଣ୍ଟାକେ ୫୦।୭୦ ମାଇଲ ହେଲେ ତାହାକୁ ଝିଡ଼ କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାୟୁର ଗତି ଘଣ୍ଟାକେ ୮୦ ମାଇଲ ହେଲେ ତୋଫାନ, ଏବଂ ୧୦୦ ମାଇଲ ହେଲେ ପ୍ରବଳ ତୋଫାନ ବା ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ ହୁଏ । ୧୮୫୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କଲିକତା ଓ ଚଡ଼ିଶ ପ୍ରଗଳ୍ଭାରେ ଭୟଙ୍କର ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ ହୋଇ ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ୫୮୦୦୦ ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ୧୮୭୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଝିଡ଼ ହୋଇ ସମୁଦ୍ର ତଳେ ମାଡ଼ିଥିବା ବାଖରଗଞ୍ଜ, ନୂଆଖାଲ ଓ ଚଟୋପାୟ ଅନେକ ଘର ଓ ଘରଦ୍ୱାର ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥିଲା । ସମୁଦ୍ର ଓ ମରୁଭୂମିରେ ଝିଡ଼ ହେଲା ଭଳି ଭୂସାବଜ୍ଜନ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ନରପର ଝିଡ଼ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ବଡ଼ ମାନ୍ୟତା । ଏହାକୁ ଆଲିଭାନସ୍ କହନ୍ତି ।

ଋତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ ।

ପୃଥିବୀ ଯେଉଁ ପଥ ଦେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଚତୁଃଶାସ୍ତ୍ରରେ ଭ୍ରମଣ କରେ ତାହାକୁ ପୃଥିବୀର କକ୍ଷ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥରେ ପୃଥିବୀକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚତୁଃଶାସ୍ତ୍ରରେ ୧୨ ମାସରୁଅଧ ଅଟର ବୁଲିଆସିବାକୁ ୩୬୫ ଦିନ ୬ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ଏହି ସମୟକୁ ଏକବର୍ଷ ଓ ଏହି ଗତିକୁ ପୃଥିବୀର ବାର୍ଷିକ ଗତି ବୋଲାଯାଏ । ପୃଥିବୀ କକ୍ଷର ଆକୃତି ଡିମ୍ବାକାର । ସେହି କକ୍ଷଦେଇ ପୃଥିବୀ ଭ୍ରମଣ କରିବା ସମୟରେ, କେତେକେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ନିକଟରେ ଓ କେତେକେଳେ ଦୂରରେ ରହେ । ଏହିପରି-

ପ୍ରକାରୀ କୋଳି ଏ ଶୟାଲେ ।

ଦୂରତାର ଛାପ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣର ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱୀପ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଶୀତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ବର୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ଋତୁ ଘଟେ ।

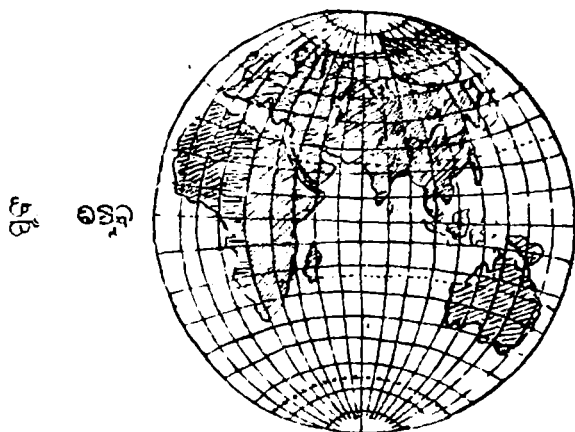
ସୁମେରୁ ଓ କୁମେରୁ

ପୃଥିବୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁ ପାଖରେ ଗ୍ରମଣ କରିବା ସମୟରେ ନିଜ ନିଜ ପରି ନିଜର ମେରୁଦଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀର କେନ୍ଦ୍ର ରେଦକର, ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣକୁ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମରେଖା କଳ୍ପନା କରା ହୋଇଛି, ଏହି ରେଖାର ଉତ୍ତର ଅଂଶକୁ ଉତ୍ତରମେରୁ ବା ସୁମେରୁ, ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶକୁ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁ ବା କୁମେରୁ ବୋଲାଯାଏ ।

ଦିନ ରାତି ।

ପୃଥିବୀ ନିଜର ମେରୁଦଣ୍ଡରେ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଏକଥର ପୂର୍ବରୁ ପଶ୍ଚିମକୁ ବୁଲେ । ଏହାକୁ ସ୍ୱଦିନକ ଗଣ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ଗତି ସମୟରେ ପୃଥିବୀର ଯେଉଁ ଅଂଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ରହେ ସେ ଅଂଶରେ ଦିନ ଓ ଯେଉଁ ଅଂଶ ଉପଶୀତ ଦିଗକୁ ରହେ ସେ ଅଂଶରେ ରାତିହୁଏ । ଏହିପରି ପୃଥିବୀର କ୍ରମେ ଘୂର୍ଣ୍ଣନରେ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ଦିନରାତି ଘଟିଥାଏ ।

ଉତ୍ତର
କୁମେରୁ

କୁମେରୁ
ଦକ୍ଷିଣ
ପୃଥିବୀ ।

ନବଗ୍ରହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପୃଥିବୀ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହ । ଏହା ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି । ଏହାର ଆକାର କମଳାଲେମ୍ବୁ ପରି ଖୋଲ ।

ସେ ଅସ୍ତ୍ରା ବକ ମୋତିଜାଣେ ।

ପୃଥ୍ବୀର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧,୭୫୫,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଅଟେ, ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ୫୫୫,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଜଳଭାଗ ଏବଂ ୧୦୧୦,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଜଳଭାଗ ଅଟେ । ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥ୍ବୀ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥଳଭାଗ ପ୍ରାୟ ୫ ଅଂଶ ଓ ଜଳଭାଗ ପ୍ରାୟ ୫ ଅଂଶ । ପୃଥ୍ବୀର ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ମେରୁ ପ୍ରଦେଶକୁ ଗୁଡ଼ି ୧୮୫୫,୦୦୦ ଅଟେ ।

ପୃଥ୍ବୀର ମାନଚିତ୍ରରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ରେଖା ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ରେଖା ଅଛି ଯେଉଁ ରେଖାଦ୍ୱାରା ପୃଥ୍ବୀର ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ସମାନ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହି ରେଖାକୁ ବିଷୁବରେଖା ବା ଇକ୍ୱେଟର ବୋଲାଯାଏ । ପୃଥ୍ବୀ ବ୍ୟାସର ପରିମାଣ ୭୯୨୭ ୧/୨ ମାଇଲ ଓ ପୃଥ୍ବୀର ବୃତ୍ତପାଖ ବା ପରିଧି ପ୍ରାୟ ୨୫୨୦୦ ମାଇଲ ଅଟେ ।

ପୃଥ୍ବୀକୁ ବିଷୁବରେଖା ପୃଥ୍ବୀକୁ ୨ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରୁଅଛି । ଯଥା—

୧—ଦକ୍ଷିଣ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧ, ୨—ଉତ୍ତର ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧ । ଏହି ବିଷୁବରେଖା ବା ନିରକ୍ଷବୃତ୍ତ ୩୬୦ ଡିଗ୍ରୀରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହାର ଏକ ଏକ ଭାଗକୁ ଅଂଶ ବା ଡିଗ୍ରୀ କହନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡିଗ୍ରୀ ୬୦ ମିନଟରେ ବିଭକ୍ତ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମିନଟ ୬୦ ସେକେଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ । ନିରକ୍ଷ ବୃତ୍ତଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମେରୁର ଦୂରତ୍ୱ ୯୦ ଅଂଶ ଅଟେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୬୯ ମାଇଲ ଅଟେ ।

ବିଷୁବରେଖା ସଙ୍ଗେ ସମାନ୍ତର ପ୍ରତି ଦଶ ଅଂଶରେ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତମାନ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ଷରେଖା କହନ୍ତି (ଋଷ ଦେଖ) । ଅକ୍ଷରେଖା ଦ୍ୱାରା ପୃଥ୍ବୀର ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ଦୂରତ୍ୱ ନିରକ୍ଷବୃତ୍ତଠାରୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୁଏ । ନିରକ୍ଷ ବୃତ୍ତର ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷେ ଅକ୍ଷରେଖାମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ନିରକ୍ଷାନ୍ତର ଏବଂ ନିରକ୍ଷବୃତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ଦକ୍ଷେ ଅକ୍ଷରେଖାମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ନିରକ୍ଷାନ୍ତର କହନ୍ତି । ବିଷୁବରେଖାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦକ୍ଷିଣ ଦକ୍ଷକୁ ନିରକ୍ଷାନ୍ତର ଗଣନା ହୁଏ । ବିଷୁବରେଖାଠାରେ ଶୂନ୍ୟ ଗଣନା ହୁଏ ବୋଲି ଏହାର ନାମ ନିରକ୍ଷବୃତ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ପୃଥ୍ବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ନିରକ୍ଷ ରେଖାକୁ ଲମ୍ବ ଭାବରେ ଛେଦ କରି କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଅର୍ଦ୍ଧବୃତ୍ତ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି, ଏମାନଙ୍କୁ ଦ୍ରାଘିମା କହନ୍ତି (ଋଷ ଦେଖ) ଯେଉଁ କଳ୍ପିତ ବୃତ୍ତର ରେଖା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଭ୍ରମସ୍ତ୍ର ମେରୁ ଦେଇ କରାଯାଇ ଅଛି ତାହାକୁ ମଧ୍ୟାହନରେଖା (ଇଂରାଜରେ ମେରିଡିୟନ୍) କହନ୍ତି । ଯେଉଁ ୨ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଏହି ରେଖା କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି ସେହି ୨ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସମୟରେ ମଧ୍ୟାହନ ଓ ମଧ୍ୟରାତ୍ରି ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଧ୍ୟାହନ ରେଖାଦ୍ୱାରା ପୃଥ୍ବୀ ପୁରା ଓ ପଶ୍ଚିମ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧରେ କଳ୍ପିତ ହୁଏ ।

କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟାହନରେଖା କଳ୍ପନା କରି ଦ୍ରାଘିମା ଗଣନା କରାଯାଏ । ପୃଥ୍ବୀ ଭାରତର ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟମାନେ ସିଂହଳ ଓ ଭୃହସ୍ପତିରୁ ଦ୍ରାଘିମା

ସେ ପ୍ରାଣୀ ପଣ୍ଡିତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ।

ଗଣନା କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରାଜମାନେ ଲଣ୍ଡନ ନକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରୀନଉଇଚ୍, ଫାର୍ସିମାନେ ପାରସ୍ତାଠାରୁ ଏବଂ ଆମେରିକାନାସୀମାନେ ଓହାସିଂଟନଠାରୁ ଦ୍ରାଘିମା ଗଣନା କରନ୍ତି । ବିଷୁବରେଖାଠାରୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ପୂର୍ବ ଅବା ପଶ୍ଚିମର ଦୂରତ୍ୱ ଦ୍ରାଘିମା ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନର ଦ୍ରାଘିମାନ୍ତର କହନ୍ତି ।

ଅଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମରେ ଥିବା କାନେର ଦ୍ୱୀପ ପୁଣି ମଧ୍ୟାଗତ ଫେରେ ଦ୍ୱୀପରୁ ସର୍ବ ଜାତିର ସାଧାରଣ ଦ୍ରାଘିମା ଗଣନା ହୁଏ ।

ନରସିଂହପୁର ୧୯୩୩ ଅଂଶ ଉତ୍ତରରେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସମାନ୍ତର ପର୍ବ ପଶ୍ଚିମ ବ୍ୟାପୀ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି ତାହାକୁ ଉତ୍ତର ଅୟନାନ୍ତବୃତ୍ତ ଅବା କକଟିକାନ୍ତ କହନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ରେଖାଦ୍ୱାରା ଏହା ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଅଛି । ସେହିପରି ନରସିଂହପୁର ୧୯୩୩ ଅଂଶ ଦକ୍ଷିଣରେ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି ତାହାକୁ ଦକ୍ଷିଣ ଅୟନାନ୍ତବୃତ୍ତ ଅବା ମକରକାନ୍ତ କହନ୍ତି । (ଚନ୍ଦ୍ର-ଦେଖ) ଏହି ଦୁଇ ବୃତ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ତରାୟଣ ଓ ଦକ୍ଷିଣାୟନର ସୀମା ଅଟେ ।

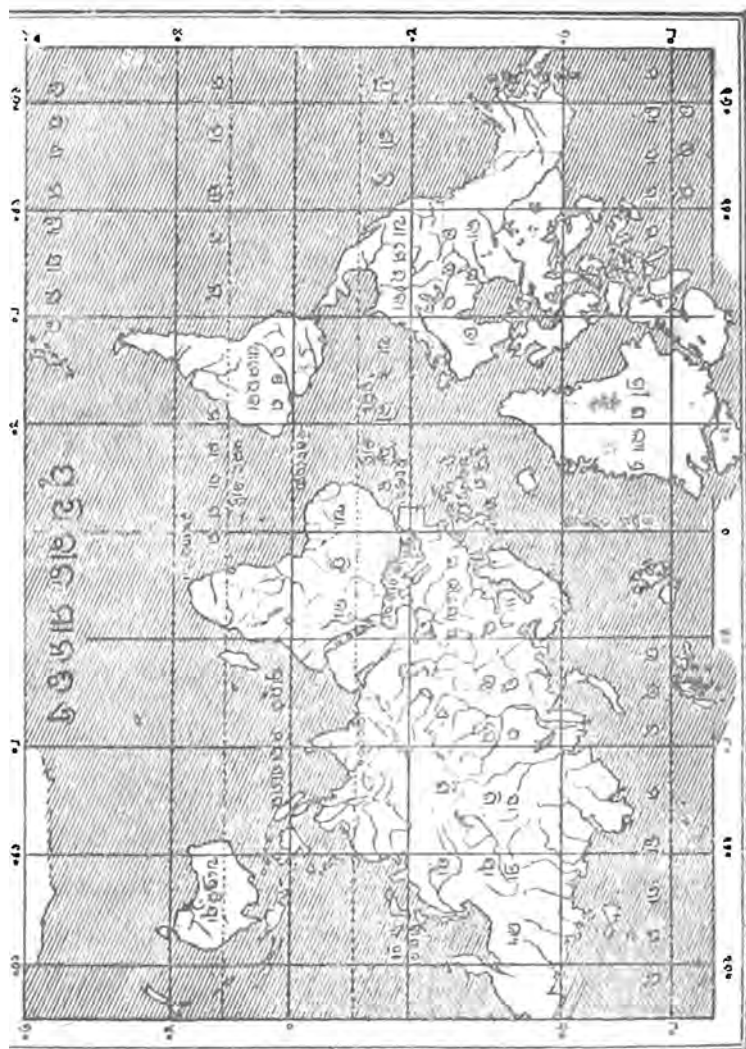
ପୃଥିବୀ ପାଞ୍ଚଟି କଟୀବନ୍ଧରେ ବିଭକ୍ତ । ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ଅୟନାନ୍ତ ବୃତ୍ତଦ୍ୱୟର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନକୁ ଉତ୍ତର ବା ଗ୍ରୀଷ୍ମ କଟୀବନ୍ଧ କିମ୍ବା ଉଷ୍ଣମଣ୍ଡଳ ଅବା ଗ୍ରୀଷ୍ମମଣ୍ଡଳ କହନ୍ତି (ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖ) ଏହି ମଣ୍ଡଳରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରବଳ ଅଟେ । ଉତ୍ତର ଅୟନାନ୍ତବୃତ୍ତ ଓ ସୁମେରୁବୃତ୍ତର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନକୁ ଉତ୍ତର ସମମଣ୍ଡଳ ଅବା ଉତ୍ତର ସମକଟୀବନ୍ଧ କହନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଅୟନାନ୍ତବୃତ୍ତ ଓ କୁମେରୁବୃତ୍ତର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନକୁ ଦକ୍ଷିଣ ସମମଣ୍ଡଳ ଅବା ଦକ୍ଷିଣ ସମକଟୀବନ୍ଧ କହନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ ମଣ୍ଡଳରୁ ଭୂଭାଗରେ ଶୀତ ଗ୍ରୀଷ୍ମର ଆଭିଶେଷ ନ ଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ସମମଣ୍ଡଳ ହୋଇଅଛି । ସୁମେରୁଠାରୁ ସୁମେରୁ ବୃତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂଭାଗକୁ ଉତ୍ତର ହିମମଣ୍ଡଳ ଅବା ଉତ୍ତର ଶୀତକଟୀବନ୍ଧ; କୁମେରୁଠାରୁ କୁମେରୁବୃତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂଭାଗକୁ ଦକ୍ଷିଣ-ହିମମଣ୍ଡଳ ଅବା ଦକ୍ଷିଣ ଶୀତକଟୀବନ୍ଧ କହନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ ମଣ୍ଡଳରେ ଶ୍ରେତ୍ୟର ଆଭିଶେଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ ଅଟେ । ହିମମଣ୍ଡଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବଦା ଦର୍ଶନଶ୍ୟ ସନ୍ଧିକଟରେ ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ । ଏହି ମଣ୍ଡଳରେ ବର୍ଷର ୬ ମାସ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଏବଂ ୬ ମାସ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକାବେଳେ ଦୃଶ୍ୟ-ଗୋଚର ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମକଟୀବନ୍ଧର ବିସ୍ତାର ୪୭ ଅଂଶ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମକଟୀବନ୍ଧର ବିସ୍ତାର ୪୩ ଅଂଶ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୀତକଟୀବନ୍ଧର ବିସ୍ତାର ୧୩୩ ଅଂଶ ଅଟେ । ପୃଥିବୀର ଉପରସ୍ଥ ସ୍ଥଳଭାଗର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ସମକଟୀବନ୍ଧରେ, ୧ ଅଂଶ ଗ୍ରୀଷ୍ମକଟୀବନ୍ଧରେ ଏବଂ ୪୯ ଅଂଶ ଶୀତକଟୀବନ୍ଧରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଟେ ।

ଶବ୍ଦର ଭଲ ମନ ବାଣୀ ।

ପୃଥିବୀର ମହାଦେଶ ।

ପୃଥିବୀର ସ୍ଥଳ ଭାଗ ପ୍ରାୟତଃ ୬ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗକୁ
ମହାଦେଶ କହନ୍ତି । ଯଥା—ଆସିଆ, ଇଉରୋପ, ଆଫ୍ରିକା, ଉତ୍ତର ଅମେରିକା,
ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ।

ଦକ୍ଷିଣଗୋଲ୍ଭୂମିରୁ ଉତ୍ତରଗୋଲ୍ଭୂମିରେ ସ୍ଥଳଭାଗର ଆୟତ୍ୟ ହେତୁ
ଉତ୍ତରଗୋଲ୍ଭୂମି ଉଷ୍ଣତର । ଏହି କାରଣରୁ ଉତ୍ତରଗୋଲ୍ଭୂମିର ଶଂ ଅଳ୍ପାଂଶ
ମରଣ କାଳେ ଜାହା ଜାଣି ।

ଉତ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଅଧିବାସ ଅଛି । ମାତ୍ର ଦକ୍ଷିଣଗୋଲ୍ଲବର୍ତ୍ତ ୫୦ ଅକ୍ଷାଂଶର ଦକ୍ଷିଣରେ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ମନୁଷ୍ୟର ବସତି ନାହିଁ ।

ସୁରୋପ ମହାଦେବ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ୧୫ ଅଂଶ ଓ ଅସିଆ ମହାଦେଶ ପ୍ରାୟ ୫ ଅଂଶ ଅଟେ । କେବଳ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶ ସୁରୋପର ପ୍ରାୟ ଚଳୁଅଛି । ମେସିକୋ ସହତ ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ସମଗ୍ର ସୁରୋପର ଦୁଇଭାଗରୁ ସାମାନ୍ୟ କମ ହେବ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ସୁରୋପର ୧୫ ଅଂଶଠାରୁ ସାମାନ୍ୟ ବେଶିହେବ । କୌଶଳିକ ଅବସ୍ଥାନ ନେଇ ପଶ୍ଚିମ ଗୋଲ୍ଲବର୍ତ୍ତରେ ୨ଗୋଟି ଓ ପୂର୍ବ ଗୋଲ୍ଲବର୍ତ୍ତରେ ୪ଗୋଟି ମହାଦେଶ ଅଛି ।

ମହାଦେଶର ନାମ—	ଅନୁଭବ (ବର୍ଗମାଇଲ)	ଜନସଂଖ୍ୟା—
ଅସିଆ—	୧୭,୦୦୦,୦୦୦—	୧,୦୧୩,୦୦୦,୦୦୦
ଆଫ୍ରିକା—	୧୧,୫୦୦,୦୦୦—	୧୪୩,୦୦୦,୦୦୦
ଉତ୍ତର ଆମେରିକା—	୮,୦୦୦,୦୦୦—	୧୪୭,୦୦୦,୦୦୦
ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା—	୭,୮୦୦,୦୦୦—	୭୪ ୦୦୦,୦୦୦
ସୁରୋପ—	୩,୭୫୦,୦୦୦—	୪୭୫,୦୦୦,୦୦୦
ଓଷେନିଆ (ସାମୁଦ୍ରିକ)—	୩୫୫୦,୦୦୦	୮,୫୦୦,୦୦୦
ମେରୁପ୍ରଦେଶ—	୫,୦୦୦,୦୦୦	ଅନିର୍ଦ୍ଧାରିତ

ପୃଥିବୀର ମହାସାଗର ।

ହଳ ଭାଗ ପରି ଜଳ ଭାଗ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ୫ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହାକୁ ମହାସାଗର କହନ୍ତି ।

[କ] ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର ପୃଥିବୀର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ ଓ ଗଭୀର ଏହାର ଗଭୀରତା ୩୦,୦୦୦ ଫୁଟ ଅଟେ ।

[ଖ] ଅଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର ଏହାର ଗଭୀରତା ୨୩୨୫୦ ଫୁଟ ଅଟେ ।

[ଗ] ଉତ୍ତର ମହାସାଗର, ମହାସାଗରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଅଟେ । ଏହାର ଜଳ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ବରଫ ଆକାରରେ ଥାଏ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ପ୍ରାୟ ଥରେ ଦୁଇଥର ବରଫ ତରଳ ଜଳ ହୁଏ ।

[ଘ] ଋଷତ ମହାସାଗର, ଏହାର ଗଭୀରତା ୧୮,୧୨୦ ଫୁଟ ।

[ଙ] ଦକ୍ଷିଣ ମହାସାଗର, ଏହାର ଜଳ ପ୍ରାୟ ସର୍ବଦା ବରଫ ହୋଇଥାଏ । କେବଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁରେ ତରଳ ଜଳ ହୁଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକ କାରଣ ନେଇ ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ମହାସାଗର ଜଳ ଜମି ବରଫ ହୋଇ ଗଲେଣି ବରଫ ପ୍ରସର ନିମ୍ନରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉଠିଜଳ ଥାଏ । ତହିଁରେ ମାତ୍ର ପ୍ରଭବ ସାମୁଦ୍ରିକ ଜଳ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଚାଲୁଛି । ଅନେକ ଶାବକମାନେ ଅଛନ୍ତି

ମହତ ଜନ ହୋଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଶାଳାଭିନାମ	ଯୋଗ କରୁଥିବା ଜଳଭାଗର ନାମ
ତୋରର ପ୍ରଶାଳୀ	ଇଂଲିଶ ତେନାଲ୍ ଓ ଭଡ଼ର ସାଗର
କିକ୍ରାଲ୍‌ଟର୍ ”	ଭୂମଧସାଗର ଓ ଆଟ୍‌ଲଣ୍ଟିକ୍ ମହାସାଗର
ବସ୍‌ଫୋରସ୍ ”	ମର୍ମିର ସାଗର ଓ କ୍ୟୁସାଗର
ପେସିନା ”	ଭୂମଧସାଗର ଓ ଟିରହେନୟାନ୍ ସାଗର
ଟୋନିଫାସିଓ ”	” ”
ଡାକ୍‌ନେଲ୍‌ସ୍ ”	ମର୍ମିର ସାଗର ଓ ଭୂମଧ ସାଗର
ବାବେଲ୍‌ମଣ୍ଡପ ”	ଲେନ୍‌ହୁଡ ସାଗର ଓ ଏଡେନ୍ ଉପସାଗର
ପକ୍ ”	ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଓ ମାନାର ଉପସାଗର
ମଲ୍‌କା ”	ଭାରତ ମହାସାଗର ଓ ଜାବସାଗର
କୋରିଆ ”	ପୀତ ସାଗର ଓ ଯାପାନ ସାଗର

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ୨ ହ୍ରଦ ।

ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଛୁଲ ଭଗ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ସୁଦ୍ଧା ଶତ ଶତ ମାଇଲ୍‌ବ୍ୟାପି ଜଳାଶୟ ଦେଖାଯାଏ, ଏହାକୁ ହ୍ରଦ କହନ୍ତି । ଏହି ହ୍ରଦ ଗୁଡ଼ିକ ଆକାରରେ ସମୁଦ୍ର ପରି ଏବଂ ବାହାରୁ ଜଳ ମଧ୍ୟ ଲାଣିଥା ଅଟେ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ହ୍ରଦ ରହିଥାନ୍ତି । ତଳେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ହ୍ରଦ ମାନଙ୍କ ନାମ ଦିଆଗଲା ।

ରିଞ୍ଝୋରସ୍—ମଧୁରଜଳର ହ୍ରଦ [ଆଫ୍ରିକା] ସମୁଦ୍ରପତନରୁ ୩୭୦୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଓ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୭୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ।

କାସ୍ପିୟାନ—ବୃହତ୍ତମ ଲବଣମୟ ଜଳର ହ୍ରଦ [ଆସିଆ] ମା ୭୦୦ ଇଲ୍ ଲମ୍ବ ମା ୨୭୦ ମାଇଲ୍ ଚଉଡ଼ା ଓ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୦୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ୍, ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୮୫ ଫୁଟ ନିମ୍ନ ।

ସୁପିରିୟର—ମଧୁର ଜଳର ବୃହତ୍ତମ ହ୍ରଦ । [ଆମେରିକା] ୩୨୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ୍ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ।

ମରୁ—ଅତିଲବଣାନ୍ତ ନିମ୍ନତମ ହ୍ରଦ । [ପାଲେଷ୍ଟାଇନ] ୩୫୦ ବର୍ଗମାଇଲ୍ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ, ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୧୨୧୨ ଫୁଟ ନିମ୍ନ ।

ଆଇଲ୍ ହ୍ରଦ—ଫିଙ୍ଗିଜଲ ହ୍ରଦ [ରୁଶିଆ] ୨୭୧୭୭ ବର୍ଗମାଇଲ୍ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ, ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୧୭୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ।

ନାସାସା—ମିଞ୍ଚି ଜଳହ୍ରଦ, ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଓ ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୧୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ।

ବାଇବାଲ୍—ମଧୁରଜଳର ହ୍ରଦ ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩୭୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଏବଂ ନଭେମ୍ବର ଠାରୁ ମଇ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ଜଳ-ବରଫ ହୋଇଥାଏ ।

ତାତ ଜନମା ଉପକାର ।

ବଲ୍ଲକାସ—ମଧୁର ଜଳର ଦ୍ରବ୍ୟ, ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୩୪୫ ମାଇଲ ପ୍ରସ୍ଥ ୫୫ ମାଇଲ ।

ଟାଙ୍ଗାଇନକା—ମଧୁର ଜଳର ଦ୍ରବ୍ୟ, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨୭୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୦୦ ମାଇଲ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥ ୪୫ ମାଇଲ ଏହା ସମୁଦ୍ରପତନଠାରୁ ୨୮୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ।

ଗୁପ୍ତହ୍ରଦ ଓ ଅନ୍ୟମତ୍ସ୍ୟ ।

ଅଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ଆଫ୍ରିକିଆ ଦେଶରେ ଏକ ଜଳପ୍ରପାତ ନକଟରେ ଏକ ବିବିଧ ହ୍ରଦର ଅବିଷ୍କାର ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଆକାର ଏକ ବୃକ୍ଷର ଜଳାଶୟ ପରି ଅଟେ । ଜନୈକ ଆଧୁନିକ କମାଣ୍ଡାସ୍ ଏକ ବୃକ୍ଷର ପତ୍ରର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଉପରେ ଦେଖିଲେ ସେ ନିମ୍ନଦେଶରେ ଏକ ବିଷ୍ଣୁ ଜଳପଥ ଏକଜଳ ପୁଣି ଗହ୍ବରରେ ଯାଇ ମିଳିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଉପର ଭାଗରେ ଅତ୍ୟାଦିନ ଅଛି ଏବଂ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ତମ୍ଭଦ୍ୱାରା ଏହି ଅସ୍ଥାନକୁ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ଯାଇଅଛି । ଆବିଷ୍କାରକ ସେହି ଅବିଷ୍କାର ହ୍ରଦରୁ କେତେକ ମାଛ ଧରି ଆଣିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ମାଛଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ଅଳ୍ପ ଅଟନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ୨ ଜଳପ୍ରପାତ ।

ଜଳ ପ୍ରପାତ—ଯେଉଁ ଠାରେ ଜଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚରୁ ସିଧା ଭାବରେ ନିମ୍ନରେ ପଡ଼େ ତାହାକୁ ଜଳପ୍ରପାତ କହନ୍ତି ।

ଉଲ୍‌କୋରସ୍ ଜଳପ୍ରପାତ—

ଅଫ୍ରିକାରେ

ନାଏଗ୍ରା ଜଳପ୍ରପାତ—

ଆମେରିକାରେ

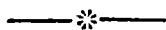
ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ୨ ନଦୀ ।

ଯେଉଁ ସବୁ ଜଳସ୍ରୋତ କୌଣସି ପର୍ବତ ବା ହ୍ରଦରୁ ବାହାର ଅନେକ ଦୂର ଗତିକରି କୌଣସି ହ୍ରଦ ବା ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼େ ତାହାକୁ ନଦୀ କହନ୍ତି ।

ନଦୀର ନାମ	ଦେଶର ନାମ	ପତନ ସ୍ଥାନର ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟରପରିମାଣ
ଆମାଜାନ—	ବ୍ରାଜିଲ—	ଆଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର...	୪,୦୦୦ ମାଇଲ
ମାଲନଦୀ—	ଇଜିପ୍ଟ	ରୁମ୍‌ସାଗର...	୩,୭୦୦ ”
ସ୍ୱାଂସିକସ୍—	ଇନ୍	ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର...	୩,୪୦୦ ”
ଇକସି—	ସାଇବିରିୟା	ଉତ୍ତର ମହାସାଗର...	୩,୩୦୦ ”
ମିଶୋରୀ—	ଆମେରିକା	ମିସିସିପି ନଦୀ...	୩,୦୪୭ ”
କଗୋ—	ଅଫ୍ରିକା	ଆଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର...	୩,୦୦୦ ”
ନାଇଜର—	ସବୁ ମାଆଫ୍ରିକା	ଗାଏନା ଉପସାଗର...	୩,୦୦୦ ”
ଓବି—	ସାଇବିରିଆ	ଉତ୍ତର ମହାସାଗର...	୨,୭୦୦ ”

ଶୁଣି ପାରିବ କେ କୁମର ।

ନଦର ନାମ	ଦେଶର ନାମ	ପତନ ସ୍ଥାନର ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟର ପରିମାଣ
ହୋୟାହୋ—	ଚୀନ	ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର...	୨,୭୦୦ ”
ଲେନା—	ସାଇବିରିଆ	ଉତ୍ତର ମହାସାଗର...	୨,୭୦୦ ”
ଅମୁର—	ଚୀନ	ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର...	୨,୫୦୦ ”
ମିସିସିପି—	ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଅଃ	ମେକ୍ସିକୋ ଉପସାଗର...	୨,୪୮୭ ”
ପାବ୍ଲା—	ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର...	୨,୪୫୦ ”
ବଲ୍ଟିକ—	ରୁଷିଆ	କାନ୍ସ୍ଟାଣ୍ଟିନୋପଲ ଦୁର୍ଗ...	୨,୪୦୦ ”
ମାକେଡୋନିଆ—	କାନେଡା	ଡେକାଡୋନିଆ ସାଗର...	୨,୩୦୦ ”
ଲୁଗା—	ଦକ୍ଷିଣଆମେରିକା	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର	୨,୩୦୦ ”
ଇଉକୋନ—	ଆଲସ୍କା	ବେରିଂ ସାଗର...	୨,୦୦୦ ”
ଅର୍କନସାସ—	ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଅଃ	ମିସିସିପି ନଦୀ...	୨,୦୦୦ ”
ମିସିସିପି—	ବାଲିକ	ଆମାଜନ ନଦୀ...	୨,୦୦୦ ”
ସେଣ୍ଟଲରେନ୍—	କାନେଡା	ସେଣ୍ଟଲରେନ୍ ଉପସାଗର	୧,୮୦୦ ”
ଓଡେଲ ନୋଟ—	ମେକ୍ସିକୋ	ମେକ୍ସିକୋ ଉପସାଗର...	୧,୮୦୦ ”
ସାଣ୍ଟାଫେ ନିସିକୋ—	ବାଲିକ	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର...	୧,୮୦୦ ”
ଡାନିଉର—	ଇଉରୋପ	ବୁଗ୍ସାଗର...	୧,୭୨୫ ”
ଇଉପ୍ରେଟ୍ସ—	ଇରାକ	ପାରସ୍ୟ ଉପସାଗର...	୧,୭୦୦ ”
ସିନ୍ଧୁ—	ଭାରତବର୍ଷ	ଆରବ ସାଗର...	୧,୭୦୦ ”
ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର—	”	ବଙ୍ଗୋପସାଗର...	୧,୬୮୦ ”
ଯାମେଜି—	ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକା	ଇଣ୍ଡିଆ ମହାସାଗର...	୧,୬୦୦ ”
ଗଙ୍ଗା—	ଭାରତବର୍ଷ	ବଙ୍ଗୋପସାଗର...	୧,୫୦୦ ”

ବରଫ ନଦୀ ।

ଭୂଷାର ରେଖାର ଉପରସ୍ଥ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଭୂଷାରମାନ ଜମା ହୋଇ ରହେ । ସେଠାରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥ ଭୂଷାର ମାତ୍ରରେ ଭୂତାଳକୁ ଏପରି କୋରରେ ଗୁପାବଦ ଯେ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ବୃହତ୍ ବରଫ ଖଣ୍ଡମାନ ଖସିଥାଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳୀନ ସୂର୍ଯ୍ୟକାୟ ଉପରସ୍ଥ ଭୂଷାରକୁ ତରଳାଇ ଦେବାଦ୍ୱାରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥିବା ନମ୍ବ୍ରସର ବରଫ ଖଣ୍ଡମାନ ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ପ୍ରତିବର୍ଷର ଶୀତକାଳରେ ନୂତନ ଜମାଥିବା ଭୂଷାର ଯେ ବରଫରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଭୂଷାର ସେତେ ବହୁଳ ଗୁପ୍ତ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ଏହି ବୃହତ୍ ବରଫଖଣ୍ଡମାନକୁ ଉପତ୍ୟକା ଅନ୍ତରାଳ ଧୀରେ ଧୀରେ ତଳେଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ବରଫନଦୀ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।

ଧନୀ ଶବ୍ଦ ଏ ଜଗତେ ।

ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ କେନାଲ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ମରହାନବା ଓ ସେକ୍ସଟନଲ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କେନାଲ ଅଛି ଏହାର ଦୀର୍ଘ ୧୭ ମାଇଲ ଓ ଅରମ୍ଭରୁ ଶେଷଯାଏ ନମ୍ବରମୀ ଅଟେ । ଏହି କେନାଲ ଉପରେ ଛାତ୍ର ହୋଇଅଛି । ସେଥିରେ ବୋଟ ଚାଲିବା ସମୟରେ ନାବିକମାନେ ବୋଟ ଉପରେ ଶୋଇ ଛାତ୍ରରେ ଗୋଡ଼-ଦେଇ ବୋଟ ଚାଲନ୍ତି । କୋଇଲିଖଣି ଖୋଳିବା ଦ୍ଵାରା ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ।

ସୁଏଜ୍ କେନାଲ—ପ୍ରାନ୍ତର ପର୍ତ୍ତିଗାଲ, ଡିଲେସପସ୍ ନାମକ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଲୋକ ୧୫୫୨ ମସିହାରେ ଏହି କେନାଲ ଖୋଳାଇଥିଲେ । ଏହାକୁ ଖୋଳିବାକୁ ୧୭ ବର୍ଷ ଲାଗିଥିଲା ଏବଂ ୧ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୦୩ ମାଇଲ, ପ୍ରସ୍ଥ ୧୭୭ ଫୁଟ୍, (କେତେକ ସ୍ଥାନ ଅଛି ଯେଉଁଠାରେ କି ଜାହାଜ ପରସ୍ପର ଅତିକ୍ରମ କରେ ସେସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ କୃତ୍ରିମ ଦ୍ଵାର କରା ହୋଇଛି) ଓ ଗଭୀରତା ୩୦ ଫୁଟ୍ । ଏହି କେନାଲଟି ଲେହନ ସାଗର ଓ ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗରକୁ ଯୋଗ କରୁଅଛି । ଏହି କେନାଲ ଖୋଳା ହେବାଦ୍ଵାରା ବମ୍ବେର ଓ ଲଣ୍ଡନ ମଧ୍ୟରେ ଯାତାୟାତର ସମୟ ୨୪ ଦିନ କମି ଯାଇଅଛି । ଏହା ସୁଏଜ୍ କେନାଲ କମ୍ପାନୀ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ, ଏହି କମ୍ପାନୀ ୧୦୦ ବର୍ଷ ସକାଶ ପଟ୍ଟା ନେଇଅଛି । ପଟ୍ଟାର ଶେଷ ମିଥଦ ୧୯୭୮ ନଭେମ୍ବର ୧୦ ତାରିଖ । ଏହି କମ୍ପାନୀର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ବ୍ରିଟିଶ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଅଂଶିଦାର ଅଟନ୍ତି ଓ ଶୁଲ୍କ ସ୍ଵରୂପ ୮୫୦୦୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବାର୍ଷିକ ଆଦାୟ ଦେବ ଏବଂ ୨୭୦୦୦ ଟନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ଯାହାଜ ଏ ବାଟରେ ଯାଇ ଆସି ପାରେନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶର ମୂଲ୍ୟ ୫୪୫୭୧୩୩୧ ପାଉଣ୍ଡ ।

ପାନାମା କେନାଲ—ଅମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଏହି କେନାଲକୁ ଖୋଳାଇଥିଲା । ୧୯୧୩ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତା ୨୫ ରଖରେ କାମ ଶେଷହୋଇ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହାଜ ଗତାୟାତ କରୁଅଛି । ସବସାଧାରଣ ଯାହାଜଚଳିବା ନିମିତ୍ତ ତା ୧୨/୭/୧୯୧୨ରେ ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା ଏହା କାରବନ୍ଧନ ସାଗର ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରକୁ ଯୋଗ କରୁଅଛି । ଏହା ଖୋଳାଇବାରେ ୧କୋଟିପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଲମ୍ବ ୪୧ ମାଇଲ ଓ ସାର ୩୦୦ ଫୁଟଠାରୁ ୧୦୦୦ ଫୁଟ ଓ ଗଭୀରତା ୪୦ ଫୁଟ ଠାରୁ ୫୫ ଫୁଟ ଅଟେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଯାହାଜ ଯିବାକୁ ୭ ଦିନ ସମୟ ଲାଗେ । ଏହା ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୧୮ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ହେବୁ ଯେ ପ୍ରାଣ ଧରେ ପରହୁତେ ।

ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲଙ୍କା କରାଯାଇଛି । ଏହା ଖୋଲାଭାବେ ଦ୍ଵାର
ଅମେରିକାର ସୁଦ୍ଧା ଉପକୂଳରୁ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳର ଦୂରତା ୧୪୦୦୦
ମାଇଲ ଯାହାକି ବାଟ କମିଗଲା । ବାର୍ଷିକ ଶୁଳ୍କ ୨୭୦, ୭୭୦୦୦
ହୋଲ୍‌ର-ପ୍ରାୟ ୪ ୮୪୭୧୫୭୨୫ ଲା ଅଟେ ।

ମାନ୍‌ଚେଷ୍ଟର କେନାଲ—ଏହା ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ୩୫୫ ମାଇଲ ଓ ପ୍ରସ୍ଥରେ
୧୨୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ଏହାର ଗଭୀରତା ୩୦ ଫୁଟ । ଏହି କେନାଲ
ଖୋଳା ହେବା ସକାଶେ ୧୫୫୧୮୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ।
ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୮୭୧୭୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଅଟେ ।

ଉଏଲାଣ୍ଡ କେନାଲ—ଏହା କାନେଡାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଲଗ୍‌ଭା ଓ ଅମୋ-
ରସ୍ତା ଦ୍ଵୟକୁ ଯୋଗ କରୁଅଛି । ଦୈର୍ଘ୍ୟ ମା ୩୫ ଇଲ ।

କିଲ୍ କେନାଲ—ଜର୍ମାନୀରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଉତ୍ତରସାଗର ଏଲ୍‌ବା ନଦୀ
ଦେଇ ବଲ୍ଟିକ ସାଗର ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ମା ୨୧ ଇଲ
ଏହା ଜର୍ମାନୀ ନୌବିଜ୍ଞର କେନ୍ଦ୍ରଫୁଲ । ଏହା ୧୮୮୭ ରେ ଆରମ୍ଭ
ହୋଇ ୧୮୧୫ ରେ ଶେଷ ହୋଇଛି । ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ
୮୦୦୦୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ।

ସମୁଦ୍ରସ୍ରୋତ ।

ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଗୋଟି ସ୍ରୋତ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଅଛି । ଉଷ୍ଣସ୍ରୋତ
ଓ ଶୀତଳ ସ୍ରୋତ । ଏହି ସ୍ରୋତ ଦ୍ଵୟର ଗତି ଅନୁସାରେ କେତେକ ସମୁଦ୍ରର
ଜଳ ବରଫ ଆକାର ଧାରଣ କରେ ଏବଂ କେତେକ ସମୁଦ୍ରର ଜଳ ବରଫ
ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଗଲ୍‌ଫ ଷ୍ଟ୍ରିମ୍ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ଶୀତ ପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡ ଉପକୂଳସ୍ଥ ଜଳଭାଗ
ବରଫରେ ପରିଣତ ହୁଏ ନାହିଁ । କାରଣ ସେଠାରେ ଉଷ୍ଣସ୍ରୋତ ପ୍ରବାହିତ
ହେଉଅଛି ଏହାକୁ ଗଲ୍‌ଫ ଷ୍ଟ୍ରିମ୍ କହନ୍ତି ।

ବହୁବୃଷ୍ଟିର ସ୍ଥାନ ।

ପୃଥିବୀର ଜମ୍ବୁଜୀବିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବର୍ଷେ ପରମାଣ୍ଡରେ ବୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।
ଯଥା—ଆମାଜାନ ଉପତ୍ୟକା, କଙ୍ଗୋ ଉପତ୍ୟକା, ମାଲୟ ଉପଦ୍ଵୀପ, ଆସାମର
ତେସପୁଣ୍ଡି । ଏହାମଧ୍ୟରୁ ଆସାମର ତେସପୁଣ୍ଡିରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ବୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।

ସବେ ତଳିଦେ ତାଳବଳେ ।

ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଧାନ ଓ ଦ୍ଵୀପ ।

ଗୃହପାଣ ଜଳ ବେଗିତ ରୁମିକୁ ଦ୍ଵୀପ ବଦନ୍ତ ।

ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କର ନାମ	ଅବସ୍ଥାନ	ବର୍ଗମାଇଲ ।
ନଉଗାଏନା (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର	୩,୩୦୦୦୦
ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	" "	୨,୮୫୦୦୦
ବାପିଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ଉତ୍ତର "	୨,୩୭୦୦୦
ମାଡାଗାସ୍କାର (ଫରାସୀ)	ଭାରତ "	୨,୨୮୦୦୦
ସୁମାଟ୍ରା (ହଲଣ୍ଡ)	" "	୧,୭୮୩୩୦
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ—	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ "	୮୧,୧୨୭
ହୁଏଡି (ଯାପାନ)	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୮୭,୫୦୦
ସେଲବ୍ (ହଲଣ୍ଡ)	ଭାରତ "	୭୨,୦୦୦
ପ୍ରିନ୍ସ ଅଲବାଟ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ଉତ୍ତର "	୭୦,୦୦୦
ଦକ୍ଷିଣ ଦ୍ଵୀପ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୫୮,୫୦୦
ଭିଉବା (ସ୍ଵୀଡିନ)	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ "	୩୪,୦୦୦
ନଉପାଉଣ୍ଡଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ "	୪୨,୭୫୦
ଲୁଜନ (ସ୍ଵିଜ୍ଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ)	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୪୧,୦୦୦
ଅଇସ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଡେନମାର୍କ)	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ "	୪୦,୪୩୭
ଏଲ୍‌ସ୍ ମିଥର (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ଉତ୍ତର "	୪୦,୦୦୦
ହୋକ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଯାପାନ)	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୩୭,୫୦୦
ଅୟୁରୁଲ୍ୟାଣ୍ଡ	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ "	୩୨,୭୦୦
ନୋଭାୟା ଜେମ୍‌ଲ (ରଷିଆ)	ଉତ୍ତର "	୩୦୦୦୦୦
ସାଆଲିନ୍ (ରଷିଆ ଓ ଯାପାନ)	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୨୫୧୦୦
ହେଲଟି (ସ୍ଵୀଡିନ)	ଅଟଲାଣ୍ଟିକ "	୨୮୨୦୦
ହାସ୍‌ମାନଆ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୨୭୨୦୦
ସିଂହଲ (")	ଭାରତ "	୨୫୪୦୦
ବ୍ୟାଂକୁ (")	ଉତ୍ତର "	୨୫୦୦୦
ଉତ୍ତର ଡିଭେନ୍ (")	" "	୨୪୦୦୦
ଭଙ୍କୋର (")	ପ୍ରଶାନ୍ତ "	୨୦୦୦୦
ମେଲରସ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ଉତ୍ତର "	୨୦୦୦୦
ଟେସେଲ ପିଉଗୋ (ଅର୍ଜେଣ୍ଟାଇନ୍) ଅଟଲାଣ୍ଟିକ	"	୧୮୫୦୦
ସାଉଦୀଜିଟନ (ବ୍ରିଟିଶ୍)	ଉତ୍ତର "	୧୭,୦୦୦

ଯଶ ରଘୁବ ମନ୍ତ୍ରାବଳେ ।

ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କର ନାମ	ଅବସ୍ଥାନ	ବର୍ଗମାଇଲ ।
ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ (ନରଥେୟ)	ଉତ୍ତର ମହାସାଗର	୧୫୨୭୦
ଫରମୋସା (ସାମାନ)	ପ୍ରଶାନ୍ତ ”	୧୩୫୦୦
ନର୍ଥ ସମରସେଟ୍ (ବ୍ରଟିଶ୍)	ଉତ୍ତର ”	୧୨୦୦୦
ସିସିଲ (ଇଟାଲି)	ଭୂମଧ୍ୟସାଗର	୧୦୦୦୦
ଗ୍ରୀନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	ଉତ୍ତର ”	୮୨୭୩୦୦

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ୨ ଅନୁରୂପ ।

ଯେଉଁ ସ୍ଥଳଭାଗ କ୍ରମଶଃ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ସାଗର ମଧ୍ୟକୁ ବସ୍ତୁତ ହୋଇଅଛି ତାହାର ଅଗ୍ର ଭାଗକୁ ଅନୁରୂପ କହନ୍ତି ।

୧—ଉତ୍ତମାସା	ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକା
୨—କୁମାରକା	ଭାରତବର୍ଷ
୩—ହର୍ଣ୍ଣ	ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା
୪—ନଗ୍ରେସ୍	ବ୍ରହ୍ମଦେଶ
୫—ପୂର୍ବ ଅନୁରୂପ	ବେରଂ ପ୍ରଶାନ୍ତ ନିକଟରେ
୬—ଲଣ୍ଡସ୍‌ଏଣ୍ଡ	ଇଂଲଣ୍ଡରେ
୭—ମ ଟାବାନ	ଗ୍ରୀସ୍
୮—ହର୍ଡ୍	ଆଫ୍ରିକାରେ
୯—ବେୟାର ଉପଲ	ଉତ୍ତର ଆମେରିକା
୧୦—ସେଣ୍ଟଲ୍ୟାନ୍ଡ	”
୧୧—ଇୟର୍କ୍	ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ
୧୨—ନର୍ଥ	ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ

*

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଯୋଜକ ।

ଦୁଇ ବୃହତ ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ଯୋଗ କରୁଥିବା ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଭୂଭାଗର ନାମ ଯୋଜକ ।

ଯୋଜକର ନାମ	ଭୂଭାଗର ନାମ
କ୍ରି	ଶ୍ୟାମ ଓ ମାଲୟ
କରନ୍ଦ	ମୋରୀଆ ଓ ଉତ୍ତର ଗ୍ରୀସ୍
ଏପରେକେସ୍	କ୍ରିମିଆ ଓ ରୁସିଆ

ନିବନ୍ଧେ ପ୍ରେମ-ମିତ୍ର ଭାବ ।

ଏହିପରି ଆଉର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଉଚ୍ଚତମ ପଦ୍ମ ଅଛି । ରକ୍ତସ୍ମି ଓ ଆଶ୍ରି ସ୍ମି ପଦ୍ମମାଳା ପୃଥ୍ୱୀ ମଧ୍ୟରେ ଦୀର୍ଘତମ ପଦ୍ମମାଳା ଅଟେ ।

ହିମାଳୟ ପର୍ବତ—ହିମାଳୟ ପର୍ବତ ୧୯୦୦ ମାଇଲ ଦୀର୍ଘ ଅଟେ । ଏହା ପୃଥ୍ୱୀର ଉଚ୍ଚତମ ପର୍ବତ ଓ ଭାରତର ଉତ୍ତର ସୀମାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଅନେକ ଉଚ୍ଚତମ ଶୃଙ୍ଗ ଅଛି, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ନମ୍ବଲୁଣ୍ଡ କେତେଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଟେ ।

ଶୃଙ୍ଗର ନାମ :—	ଉଚ୍ଚତା :—	
ଏବ୍‌ରେଷ୍ଟ (ଗୋଶ୍ୱାମିଙ୍କର)—	୨୯,୦୦୨	ଫୁଟ
ଗଡ଼ଭଇନ୍-ଅଢ୍‌ଗେନ୍—	୨୮,୨୫୦	”
କାଶ୍‌ନିକ୍‌ସା—	୨୮,୧୪୭	”
ମକାଲୁ—	୨୭,୭୯୦	”
ଧବଳଗିରି—	୨୭,୮୦୦	”
ନାଗାପର୍ବତ—	୨୭,୭୦୦	”
ନନ୍ଦାଦେବୀ—	୨୫,୭୦୦	”
ଚମାଲ୍‌ବର—	୨୩୯୪୪	”

ହିମାଳୟ ହିମାଳୟ ପର୍ବତକୁ ଦେବରୂପି ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ସେଠାକୁ କେହି ବେବେ ଯାଇ ନାହିଁ । ଜମିନ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଦଳେ ଦଳେ ଲୋକ ଗୋଶ୍ୱାମିଙ୍କର ଶୃଙ୍ଗ ଆଗେତଣ କରିବାକୁ ବର୍ଷ ପର ବର୍ଷ ଧରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । ଶେଷଥର ଚେଷ୍ଟାରେ ମାଲେରି ନାମକ ଏକ ସାହେବ ପ୍ରାୟ ୨୮ ହଜାର ୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଉଠି ଯାଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ହଠାତ୍ ବରଫର ଭୁଲ୍‌ରେ ସେ କୁଆଡ଼େ ଲୋପ ପାଇଗଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଏକ ଲୋମାବୃତ୍ତ ଉଲ୍‌ଗ୍ନ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ପାଦ ଚିହ୍ନ ଦେଖିଥିବାର ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏତେ ଉଚ୍ଚରେ କେବଳ ବରଫ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟତ ଦୂରର କଥା, ଖାବ, ଜନ୍ମ, ଦଳ ଓ ଶିଉଳି ସୁଦ୍ଧା ଜନ୍ମି ନ ପାରେ; ସୁତରାଂ ଏହି ଲୋମାବୃତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ କଥା ନେଇ ନାନାଦି ଜନ୍ମନା କଲ୍ପନା ଗୁଲ୍‌ଥିଲା । ହିମାଳୟ କହୁଲେ “ହିମାଳୟ ଯୋଗୀ ରାଜି ସିଦ୍ଧି ସାଧ କମାଳଙ୍କର ହାନ । ସେମାନେ ଏଠାରେ ମନୁଷ୍ୟପାଦ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେବେନାହିଁ ।” ପ୍ରେତ ତରୁଣାଦିମାନେ କହୁଲେ “ହିମାଳୟର ପବିତ୍ରତାକୁ ମନୁଷ୍ୟର ପାପ ସ୍ପର୍ଶକରି କଳ୍ପିତ କରିବାରୁ ଦେବତାର ଅଭିଶାପରେ ବହାରର କୁମିଳିତ ଦେଖିଲୁ ।” ସେ ଯାହାହେଉ ଗୋଶ୍ୱାମିଙ୍କର ଶୃଙ୍ଗ ଆଗେତଣ ଚେଷ୍ଟା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ହୁଏତ ଦିନେ ତାହା ସଫଳ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ସେତେବେଳେ ନାନା ପ୍ରକାର ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଲୋକେ ଜାଣି ପାରିବେ ।

ଆଗ୍ନେୟ ଗିରି ।

ଯେଉଁ ସବୁ ପଦ୍ମ ଶିଖର ଧୂଆଁ, ଋଷୁ, ଅଗ୍ନିଶିଖା, ପ୍ରସ୍ରବ, କାଦୁଅ, ଗରମଜଳ ଓ ଧାତୁସବୁ ତରଳ ହୋଇ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବାହାର ହୁଏ ତାହାକୁ ଆଗ୍ନେୟଗିରି କହନ୍ତି ।

ପଦାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱବଦ୍ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ପୃଥିବୀର ୩୫ ମାଇଲ ତଳଦେଶ ଉଷ୍ଣ ତରଳ ପଦାର୍ଥରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହା ସ୍ୱାସାୟନକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଲେଖିତ ହେଲେ ପୃଥିବୀ କର୍ମିତ ହୋଇ ବିନାଶି ହୁଏ । ଏହିସବୁ ଉଷ୍ଣ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଆସି ଆଗ୍ନେୟଗିରିର ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ଯେତେବେଳେ ଏହି ଉଷ୍ଣ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ଭୂବର୍ତ୍ତକୁ ବିନାଶି କର ପଦ୍ମତଳୁ ଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ଘନ ଘନ ଭୂମିକମ୍ପ ହୁଏ । ପ୍ରଥମେ ସେଥିରୁ ମେଘ ବୃନ୍ଦନପରି ଶବ୍ଦହୋଇ ବେଢ଼ ପରିମାଣରେ ଧୂଆଁ ଓ ଋଷୁ ବାହାର ଅକାଶକୁ ଅନ୍ଧକାର କରନ୍ତି, ତାପରେ ଅଗ୍ନିଶିଖା ଉଷ୍ଣ ତରଳ ଧାତୁ, ପ୍ରସ୍ରବ ଓ କୋଇଲା ଆଦି ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବାହାର ହୁଏ । ଏହି ଆଗ୍ନେୟ ସ୍ରୋତରେ ଅନେକ ନଗର ଗ୍ରାମ ସବୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆଗ୍ନେୟ ପଦ୍ମତରୁ ଏହିପରି ପଦାର୍ଥ ସବୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବାହାର କେତେକ ଦ୍ୱୀପ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି । ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଆଗ୍ନେୟଗିରିର ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାତକୁ ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ କତବାନଳ ବୋଲି କହିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ ।

ଜାଣି ଦ୍ୱୀପରେ ଆଗ୍ନେୟ ପଦ୍ମତରୁ ବଡ଼ ଅଭୂତଭାବେ ଅଗ୍ନିସ୍ଫାତ ହୁଏ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ସେହମଧାରୁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଧୂଆଁ ବାହାରେ, ତାପରେ ମେଘ ଗର୍ଜନ ପରି ଶବ୍ଦ ହୋଇ ହା ୩୨ ତ ପରିଧି ବାଣିଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଦ୍ଧ ବୃତ୍ତାକାର କାଦୁଅର ଗୋଲ ବାହାରି ହା ୨୦୧୫ ତ ଉପରକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ପୀଠଳ ବେଳେ ଋଷୁଙ୍କର ଶବ୍ଦକରି ପୀଠିଯାଇ ଗୁରିଆଡ଼େ ଉଷ୍ଣ କୁସ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣର କାଦୁଅ ବିସିସ୍ତ କରେ । ଏହି କାଦୁଅ ଗରମ ଥାଏ ଏବଂ ଏଥିରୁ ଗନ୍ଧକର ଗନ୍ଧ ବାହାର ହୁଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଋତୁ ଅପେକ୍ଷା ବର୍ଷା ଋତୁରେ ଏହା ବେଶି ପରିମାଣରେ ହୁଏ । ୧୦୧୫ ବ୍ରିଟିଶ ଅଲ୍ଟର ଏହା ସେଠାରେ ବର୍ଷାବର ହେଉଅଛି ।

ଅମେରିକାର କୌଣସି ଆଗ୍ନେୟଗିରିରୁ କୋଇଲା ଓ ଗନ୍ଧକ ବାହାର ହୁଏ, ମାତ୍ର ୧୫୧୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜମାଗତ ବି ୩ ନ ଅଗ୍ନିସ୍ଫାତ ହୋଇ ହା ୩୨୦ ତ ଉଚ୍ଚ ଓ ୫୫୮୦ ଫୁଟ ପରିଧିର ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ହୋଇଥିଲା ।

ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଗ୍ନେୟଗିରିର ମୁହଁରେ ସବଦା ଅଗ୍ନି ଜଳୁଥାଏ । ଓ ସେଥିରେ ମୁହଁ ମୁହଁ ଅଗ୍ନି ବାହାରେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଗ୍ନେୟଗିରିରୁ ଅନେକ ଦିନ ପରେ ଅଗ୍ନିବାହାରେ । ଲିଗାଣ ଦ୍ୱୀପରେ ଷ୍ଟ୍ରୋଲି ଆଗ୍ନେୟଗିରିରୁ ସ୍ତାୟୀ ସବଦା

ଚନ୍ଦ୍ରକ ଶରୀର ଧାରଣେ ।

ଅଗ୍ନି ବାହାରେ । ଆମେରିକାର କୋଟପାକି ପଟ୍ଟରୁ ପ୍ରାୟ ଷଡ଼ବର୍ଷପରେ ଏକ ଏକଥର ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାତ ହୁଏ ।

ବେରଲି ସାହେବ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି — କୌଣସି ସମୟରେ ଏହିକା ଆଗ୍ନେୟ-ଗିରର ଦୁବିଚୁତ ପ୍ରସ୍ତର ଡୋ ୨ ଶ ଶ୍ରେଣୀ ବ୍ୟାପ୍ତି ହିମାବତ ୧ ବର୍ଷ କାଳ ଅଗ୍ରଗାମୀ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଦୁବିଚୁତ ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରଥମେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଗ୍ନିତୁଲ୍ୟ, ବାୟୁସ୍ପର୍ଶରେ ତାହାର ଉପରଭାଗ ଶୀଘ୍ର ଶୀତଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର ଭାଗ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ଉତ୍ତପ୍ତ ଥାଏ ।

(ଆଗ୍ନେୟ ଗିର)

ହୋମ୍‌ବୋଲ୍‌ଟ୍ ସାହେବ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଜରୁର ପଟ୍ଟରୁ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାତର
* ବର୍ଷପରେ ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରବାହଭିତ୍ତି ଅଛି ଓ ସେଥିରୁ ଧୂଆଁ ବାହାରୁ ଅଛି ।

ଜଳେ ଯେସନେ ପଡ଼ୁ ଥାଏ ।

ପୃଥ୍ବୀ ମଧ୍ୟରେ ୭୭୨ ଗେଟି ଅଗ୍ନେୟ ଗିରି ଅଛି । ପ୍ରକୃଳିତ ଗିରିର ସଂଖ୍ୟା ୨୭୦ ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୁଦ୍ରରେ ଅସିଦ୍ଧ ମହାଦେବରେ ପ୍ରକୃଳିତ ଅଗ୍ନେୟ-ଗିରି ପ୍ରାୟ ନାହିଁ ।

ପୃଥ୍ବୀର ତ୍ରୟାକ ତ୍ରୟାକ ଅଗ୍ନେୟ ଗିରିର ନାମ ଓ ଅବସ୍ଥାନ ।

ଅଗ୍ନେୟଗିରିର ନାମ—

ଅବସ୍ଥାନ—

ଉଷୁରପୁଷ—

ଆଲପସ୍

ଏଟନା—

ସିସିଲି

ଫି କାଟୋସା—

ସାନ୍ତ

ମାଡ଼ାସ ପିଲ—

ମାଟିନିକ

ଲେଗାଉ ପ୍ରିୟର

ସେଣ୍ଟଭିନସେନ୍ସ

ସକୁରସୀମା—

ଯାପାନ

ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଅଗ୍ନିତତ୍ପାତ ଓ ଶକ୍ତିର ପରିମାଣ ।

ମସୀଦା—ଅଗ୍ନେୟ ଗିରି—

ସକ୍ତିର ପରିମାଣ ।

୭୯—ଉଷୁରପୁଷ—ସମସ୍ତ ସହରଧ୍ୟୁସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

୧୧୭୯—ଏଟନା—୧୫୦୦୦ ଲେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହାହାକାର ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ।

୧୭୩୯—ଉଷୁରପୁଷ—୪୦୦୦ ଲେକ ମର ଯାଇଥିଲେ ।

୧୭୭୯—ଏଟନା—ମାସାସକକାଳ ଫିମାଗର ଅଗ୍ନିଭୟାତ ହୋଇଥିଲା । ହଜାର ହଜାର ଲେକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୭୯୪—ଉଷୁରପୁଷ—ଟୋରେଡେଲ୍ ଗ୍ରେକ ସହର ଏବଂ ଜିନ୍ନା ଧ୍ୟୁସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

୧୮୩୦—ଏଟନା—କେତେକ ଗ୍ରାମ ପୋତି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

୧୮୮୩—ଫାକାଟୋଆ—ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵୀପ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲା । ନାଭର ୩୫୦୦୦ ଲେକ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

୧୮୯୭—୧୮—ଉଷୁରପୁଷ—୪୦୦୦ ଲେକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୦୨—ମାଡ଼ାସ ପିଲ—(ମାଟିନିକ) ସେଣ୍ଟସିଅର ଧ୍ୟୁସହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ୪୦୦୦୦ ଲେକ ମର ଯାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୨—ଲେଗାଉ ପ୍ରିୟର—(ସେଣ୍ଟଭିନସେନ୍ସ) ୨୦୦୦ ଲେକ ମରଥିଲେ ।

୧୯୦୭—ଉଷୁରପୁଷ—୫୦୦ ଲେକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୧୦—ଏଟନା—ଗୁରଗୋଟି ଅଗ୍ନେୟଗିରି ମୁଖ ଖୋଲି ଯାଇଥିଲା ।

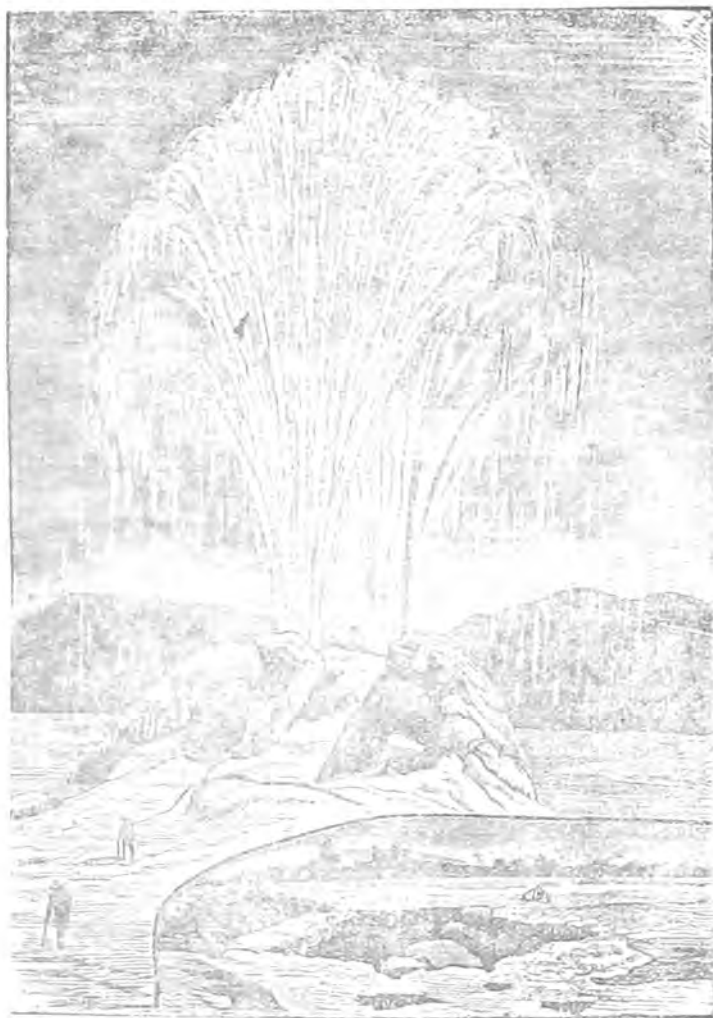
୧୯୧୪—ସକୁରସୀମା—(ଯାପାନ) ୨୦୦୦ ବାସସ୍ଥାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ଅସୀମ ସକ୍ତି ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୨୮—ଏଟନା—ଅନେକ ସହର ଓ ଗ୍ରାମ ନଷ୍ଟହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ତା ଦେହେ ଜଳ ନ ଲଗଇ ।

ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ।

ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ପୃଥିବୀର ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାପାର । ମୁଗେରରେ ସୀତାକୁଣ୍ଡ
ନାମରେ ଏକ ବୃକ୍ଷର ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଅଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଓ ଆଇସିଲାଣ୍ଡରେ

ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଅଛି । ମାଟିତଳେ ଗନ୍ଧକ ସ୍ତର ଦେଇ ଡେଇଁ
ଅସିବାରୁ ଏହା ବୁଝାଏ । ଏଣୁ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଜଳ ଅନେକ ଚର୍ମ ରୋଗରେ
ଉପକାରୀ ।

ସାଧୁ ସଙ୍ଗରେ ଥିବ ନିତ୍ୟ ।

ଗେସ୍ତର ।

ଅଗ୍ନେୟ ଗିରିରୁ ତରଳ ଧାତୁଦ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ଗତ ହେବା ପରବର୍ତ୍ତେ ସ୍ଥଳ ବଶେଷରେ ଏକ ଉଷ୍ମଜଳ ପ୍ରମୁ ନିର୍ଗତ ହୁଏ । ତାହା ଉପରକୁ କେତେକ ଫୁଟ ଉଠିଯାଇ ପାଟିଯାଏ । ଏହାପର ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ପ୍ରତି ଦୁଇ ବୃତ୍ତ ମିନଟରେ ଥରେ ଲେଖାଏ ହେଉଥାଏ ଏହାକୁ ଗେସ୍ତର ବୋଲାଯାଏ । ଏହା ଆଇସଲାଣ୍ଡ, ଆମେରିକା ଏଲେକ୍ସାନ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ବସେଷତଃ ଆଇସିଲାଣ୍ଡରେ ଏହା ଶତାଧିକ ପରିମାଣରେ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସବାପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ତମ ଗେସ୍ତରର ମୁଖ ୭୦ ଫୁଟ ଏବଂ ସେଥିରୁ ୫୦୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚର ଉଷ୍ମଜଳ ପ୍ରମୁ ନିର୍ଗତ ହୁଏ । ଗେସ୍ତରର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରୁ ଭୂମି ଏପରି ଗରମ ଯେ ରୁଟି ପ୍ରଭୃତି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ବହୁ ସମୟ ମାଟି ଭିତରେ ପୋତି ରଖିଲେ ତାହା ସିକି ହୋଇ ଯାଏ । ଏଣୁ ଆଇସିଲାଣ୍ଡର ଲୋକାଳୟମାନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗେସ୍ତରର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । କାରଣ ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଅଗ୍ନି ଲଗାଇ ସିକି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାପର ଭୂମିରେ ପୋତି ସିକି କରନ୍ତି । ତଦୁପରି ବର୍ଷର ବହୁକାଳ ବରଫ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଥିବାରୁ ଲୋକ ନିଆଁଜଳାଇବାକୁ ଅସୁବିଧା ଭୋଗନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ତାକୁ ଶୀତରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଗେସ୍ତର ଖଣି ଦେଇଛି ।

ଭୂମିକମ୍ପ ।

ଭୂମିକମ୍ପ ଗୋଟିଏ କାରଣରୁ ହୁଏନାହିଁ, ତାହାର ଅନେକ କାରଣ ଅଛି ।

୧ । କେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ନିଜଓଜନରେ ମାଟି ଦବାଇ ଦେଲେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୁଏ ।

୨ । ଭୂପୃଷ୍ଠର ଅନେକ ତଳେ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାତ ଅରମ୍ଭ ହେଲେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୁଏ ।

୩ । ଅଗ୍ନେୟଗିରି ଥିବା ପ୍ରଦେଶରେ ଦୁଇଗୋଟି ବୃହତ୍ ପାହାଡ଼ ନିଜ ନିଜର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୁଏ ।

୪ । ଭୂପୃଷ୍ଠ ନାନାପ୍ରକାର ଜନସର ଗୃହରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାର ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ସମୟ ବହୁତ ହୋଇପଡ଼େ । ଯେପରିକି ଗୋଟିଏ ରବରର ଜନସକୁ ଟାଣିଲେ ବଢ଼ିଯାଏ, କିନ୍ତୁ ତାହାର ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକତା ଗୁଣରେ (Elasticity) ସେ କେବଳ ଶ୍ଳେଷ ହୋଇ ତାହାର ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ, ଏବଂ ଗୃହ କମିଲ ମାତ୍ରେ ପୁନର୍ବସ୍ତ ନିଜ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସେ । ସେହିପରି ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ସୁବିଧା ପାଇଲେ ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକତା ଗୁଣରେ ଅସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାରୁ ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାଲିଆସେ, ଏହି ସମୟରେ ଭୂପୃଷ୍ଠର ଏକ ବହୁତ ସ୍ଥାନ ଶୁଷ୍କ ଶବ୍ଦରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୁଏ । ଅଳ୍ପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ

ଜଳକୁ ଦୟା କରି ଗଢ଼େ ।

ବଡ଼ ବଡ଼ ବୟାଳକ ଭୂମି କମ୍ପମାନ ହୋଇଅଛି ଏହା ହେଉଛି ତାହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ।

ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାହାଡ଼ ଭୂଗର୍ଭର ଲୋର ପ୍ରଦେଶକୁ ଗୁଲିଯାଇଅଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ନାନା ଭବରେ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଗୁପାଦିଏ । ସେଥି-
ଯୋଗୁ ପୃଥିବୀର କେଉଁଠି ସଙ୍କୋଚନ ଓ କେଉଁଠି ପ୍ରସାରଣ ହୋଇଥାଏ ।
ପାହାଡ଼ ମଧ୍ୟ କେତେବେଳେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ସମୟ ସମୟରେ ଏହା
ଗୁପା ଏତେ ବେଶି ହୁଏ ଯେ ତାହା ମଧ୍ୟଭାଗରୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଭଙ୍ଗିଯାଏ ।

ଭୂମିର ଗ୍ରାସ ଓ ପ୍ରସାର ଦେଖାଇ ଦିଅ ।

ଯେପରି ଖଣ୍ଡିଏ ବାଡ଼କୁ ଡ଼ୋର ଭଙ୍ଗିଦେଲେ ତାର ଅସ୍ତତ୍ତ୍ୱ କମି ଥାଏ;
ସେହିପରି ବସିଟ ପାହାଡ଼ ମଧ୍ୟ କମିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତାର ଫଳରେ
ଗୁରୁତ୍ୱରେ କମିନ ପ୍ରବାହତ ହୁଏ ।

ସୁଦ୍ଧ ତନୟ ଦାରୁ ଦାସ ।

ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଭୂମିକମ୍ପ ଜାଣିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ।

ସେସମ୍ପ୍ରାପ୍ତ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ପୃଥିବୀର ଯେ ଓ ବହୁ ଅଂଶରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହେଲେ ତାହା ଏହି ଯନ୍ତ୍ରରେ ଜଣାପଡ଼େ; ଭୂମିକମ୍ପ ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧକ୍କା । ଅସି ଯନ୍ତ୍ରରେ ବାଜେ, ତାରପର ଦେହ ମୂଳ ଧକ୍କାର ସ୍ଥାନ ଅସି ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୁଳିତ କରେ । ଅନେକ ବିଶାସ କରନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଲୋଡ଼ ଅଛି । ଭୂ ଗର୍ଭର କମ୍ପନ ଏହି ଲୋଡ଼ର ସ୍ଥାନରେ ବକିଗତରେ ଗୁଲିଯାଏ । କୌଣସି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ସେଠାରେ ଅଲେକ ରଘୁର ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ପୁଣି ଭିତରକୁ ଫେରିଆସେ ।

ପ୍ରଧାନ ୨ ଭୂମିକମ୍ପ ଓ ତହିଁର ଯତିର ବିବରଣ ।

ମସୀହା	ସ୍ଥାନ	ସତର ବିବରଣ
୧୭୫୫—	ଲିସବନ—	୫୦ ହଜାର ଲୋକ ମରି ଯାଇଥିଲେ ।
୧୯୦୭—	ହାନ୍‌ପ୍ରାନସିସକୋ—	ଅନେକ ଲୋକ ମରିଥିଲେ ଓ ଘରଦ୍ୱାର ଭଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା ।
୧୯୦୭—	ଯାମାଇକା—	ଏହାର ରଜଧାନୀ କିଂସ୍ଟନ୍ ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।
୧୯୨୦—	ଇଟାଲି—	ବିଶେଷ କ୍ଷତି ହୋଇଥିଲା ।
୧୯୨୩—	ଯାପାନ—	୨ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମରି ଯାଇଥିଲେ ।
୧୯୩୧—	ନିଉଜିଲଣ୍ଡ ନିକାରାଗୁଆ	ଏ ଦୁଇ ଛାନରେ ପ୍ରବଳ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା
୧୯୩୧—	ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା	

୧୯୩୪ ଜାନୁୟାରୀ ୧୫ ତାରିଖ—ବହାର (ଭାରତ)—ଏହିଦିନ ବହାରରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର ଲୋକ ମରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ମୋଜାଫର ପୁର ଓ ମୁଲୋର ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଜିଲ୍ଲା ୨ ଫୁଟ୍ ନିମ୍ନକୁ ଦବିଯାଇ ଅଛି ଏବଂ ୫୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଏହି ଭୂମିକମ୍ପ ସାର୍ବ ଭାରତକୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଇଅଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ମତରେ ହିମାଳୟ ଓ ବଙ୍ଗର ଗୁମା ହେତୁ ତାହାର ନିକଟସ୍ଥ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏପରି ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଅଛି ।

୧୯୩୫—କୁବଟା (ଭାରତ)—୧୯୩୫ ମସୀହା ଜୁନମାସରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷାଧିକ ଲୋକ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ କୁବଟା ସହର ଧ୍ୱଂସହୋଇ ଯାଇଅଛି । କୋଟି ୨ ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ଓ

୬. ଭୁବର୍ଷରେ ପୋତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ
୨୫ । ଭୂମିକମ୍ପର ବରମ ନାହିଁ । ଏଥି ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ
ପୃଥିବୀକୁ ଏକା ଭୂମିକମ୍ପ ପାଣି ଖୋଲିଯାଇ ଦେଶ ବଦେଶରୁ ଅନେକ ଅର୍ଥ
ପାଇଥିଲା ସାହାଯ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । କୁଏଟା ଭୂମିକମ୍ପର କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସକାଶେ
ସୁ ପୃଥିବୀ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।

। ୭ ୦

—*—

ପୃଥିବୀର ଚିତ୍ରିତ ଦେଶରେ ଦିନ ରାତିର ପରିମାଣ ।

ସବୁ ଦେଶରେ ଦିନ ରାତିର ପରିମାଣ ସମାନ ନ ଥାଏ । କେଉଁଠାରେ
ଦିନ ବେଶି ରାତି କମ ଓ କେଉଁଠାରେ ରାତି ବେଶି ଦିନ କମ ହୁଏ । ତହିଁର
ବିବରଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡ—ଇଂଲଣ୍ଡର ଲଣ୍ଡନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେଗୋଟି ସହରରେ ବଡ଼
ଦିନର ପରିମାଣ ୧୭୫ ଘଣ୍ଟା ଅଟେ ।

ଜର୍ମାନୀ—ବ୍ରେସନରେ ବଡ଼ଦିନର ପରିମାଣ ୧୭୫ ଘଣ୍ଟା, ହାମ୍ବୁରଗ
ଓ ପୃସ୍ସିୟାର ଡାନଜିଗ୍ ସହରରେ ବଡ଼ଦିନର ପରିମାଣ ୧୭ ଘଣ୍ଟା

ଆମେରିକା—ୟୁକ୍ଲସଜ୍ୟର ନିଉୟର୍କ ସହରରେ ବଡ଼ଦିନର ପରିମାଣ ୧୫
ଘଣ୍ଟା ଏବଂ କାନେଡା ଓ ମଣ୍ଟବେୟାଲରେ ୧୭ ଘଣ୍ଟା ଅଟେ ।

ସୁଇଡେନ୍—କ୍ରିସ୍ଟଲମ୍ ସହରରେ ସକାପେକ୍ସା ବଡ଼ଦିନର ପରିମାଣ ୧୮୫
ଘଣ୍ଟା ଅଟେ, ଏବଂ ସେନ୍ସ ଦିନର ରାତି କେବଳ ୫୫ ଘଣ୍ଟାରେ
ବେଶ ହୁଏ ।

ରୁଶିଆ ଓ ସାଇବିରିଆ—ସ୍ଟିଆର ପେଟ୍ରୋଗାର୍ଡ ଓ ସାଇବିରିଆର
ଟୋବଲସ୍କ ସହରରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ଦିନର ପରିମାଣ ୧୯ ଘଣ୍ଟା ଓ
ସବୁଠାରୁ ଛୋଟଦିନର ପରିମାଣ ୫ ଘଣ୍ଟା ।

ଫିନ୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ଏହାର ହେଲ୍ସିଂକୀ ସହରରେ ଜୁନିଆସ ୨୧ ତାରିଖରେ ବଡ଼ଦିନ
ହୁଏ । ସେ ଦିନର ପରିମାଣ ୨୨ ଘଣ୍ଟା । ଶ୍ରୀହମସ୍ ସମୟରେ ରାତିର
ପରିମାଣ ୩୧୧ ଘଣ୍ଟା ଓ ଦିନର ପରିମାଣ କମିଥାଏ ମାତ୍ର ହୁଏ ।

କରୋଲିନା—ଏହା ଦେଶର ଓସ୍ତାବର୍ବର ସହରରେ ମେ ମାସ ୨୧ ତାରିଖ
ଠାରୁ ଜୁଲାଇ ୨୨ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ଦିନ କ୍ରମାଗତ ୭୩ ଦିନ
ଛାଡ଼ି ହୁଏ । ସିଡ୍‌ବାର୍ଜେନ୍ ସହରରେ ବର୍ଷକ ଋତୁରେ ୭୫ ଦିନ
ବଡ଼ଦିନ ସମାନ ଭାବରେ ଛାଡ଼ି ହୁଏ । ଏହାପରେ ରାତିର ପରିମାଣ
କିଛିଦିନ ପାଇଁ ବୃଦ୍ଧିହୋଇଥାଏ ।

ଯଦୁ ବହୁତ ସଙ୍ଗ ମିଳି ।

ଚିର ବସନ୍ତର ସ୍ଥାନ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଇକ୍ୱାଡର ପ୍ରଦେଶରେ ମା ୧୨ ସ ଯାକ ବସନ୍ତ ଋତୁ
ଥାଏ । ସେଠାରେ ଆଉ ଋତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏନାହିଁ ।

ଔଷେଷ ବରମ୍ଭାଲ୍‌ସ୍ ବା ମେରୁପ୍ରଭ ।

ମେରୁପ୍ରଦେଶରେ ମା ୭ ସ ରାତି ମା ୭ ସ ଦିନ ହୁଏ । ଏହି ମାତ୍ରସ ଋତୁ
କାନ୍ତବା ପାଇଁ ସେଠା ପ୍ରଦେଶର ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଭଗବାନ ଔଷେଷ
ବରମ୍ଭାଲ୍‌ସ୍ ବା ମେରୁପ୍ରଭ ସୃଷ୍ଟି କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ମେରୁପ୍ରଭ ପ୍ରଥମେ ଦର୍ଶ-

(ଔଷେଷ ଅଲୋକ.)

ବଲ୍‌ସ୍‌ରେ ଅଜିକାର ରେଦକର ସାମାନ୍ୟ ଗୁମ୍ଫୁଜ ଅକାରରେ ଅଲୋକ
ଦେଖାଯାଏ । କ୍ରମଶଃ ଏହା ବଡ଼ ହୋଇ ସମସ୍ତ ଗଗନ ଅଲୋଚିତ କରେ ।

ଅବଶ୍ୟ ଉପୁଜଇ କଲି ।

ଏବଂ ଏହି ଅଲେକ ସମୟେ ସମୟେ ଧନପୁର ବନ୍ଦ ହୋଇ ଲାଲ, ମାଲ, ଚିତ୍ତେନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣର ଅଲେକ ବାଏ । କେତେକ ସମୟ ପରେ ଶୀତ ଉତ୍ତମ ମେଘାବୃତ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣ ପରି ଅକାଶରେ ରହିଥାଏ ।—

ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କହନ୍ତି ଉଷ୍ଣରେ ଥିବା ବାୟୁ ପ୍ରସ୍ତରେ ସଂଯୋଜକ ଢେଉ ଥାଏ, ପୃଥିବୀର ନିମ୍ନବାୟୁରେ ମଧ୍ୟ ବିଯୋଜକ ଢେଉ ଥାଏ । ଏହି ଉତ୍ତମ ଢେଉ ଢେଉ ମିଳନରେ ଏହି ବୈଦ୍ୟୁତ୍ତ ଅଲେକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ଏହା ଗଣ ମାତ୍ର ସ ଅକାଶରେ ଉଦୟ ହୁଏ । ଉତ୍ତର ମେରୁରେ ଏହି ଅଲେକ ଗଣ୍ଡି ସୁଦୂର ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦ୍ର, ସେଫଲ୍‌ଗ୍ରାଫିପୁଷ୍ପ, ସ୍ଵାଣ୍ଟିନେରଥ ଓ ଉତ୍ତର ଆମ୍ପ-ରକାକୁ ମଧ୍ୟ ସମୟେ ସମୟେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ । ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁରେ ଏହିପରି ଅଲେକ ଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଠାକୁ ଲେକ ଯାଇପାର ନାହାନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ନାମ—

ଦେଶର ନାମ

ସୁର୍ଯ୍ୟ—ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆ; ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ, ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକା ଓ ଭାରତର ମହାଶୂର ରାଜ୍ୟରେ ମିଳେ ।

ଗୌରୀ—ମେକ୍ସିକୋ, ଆଣ୍ଡିସ୍ ପର୍ବତ ନିକଟସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶ ସମୃଦ୍ଧ ।

ଲୋହ—ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟ, ବ୍ରାଜିଲ ଦ୍ଵୀପରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମିଳେ, ବ୍ରିଟିଶ୍‌ରେ ଲୋହ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚାତ୍ମ ।

ଚୀନ ବା ଗଙ୍ଗା—ବର୍ମା, ଇଂଲଣ୍ଡ, ଷ୍ଟେନ୍ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟା । ବର୍ମାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ମିଳେ ।

ପାରଦ—ଷ୍ଟେନ. ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଟାଲିରେ ଅଧିକ ମିଳେ ।

ଜାମ—ରୁଷିଆ, ବ୍ରାଜିଲ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ଚିଲି, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଷ୍ଟେନ୍‌ଲେଣ୍ଡ୍‌ ବହୁତ ମିଳେ ।

ସିଂସା—ଷ୍ଟେନ, ବ୍ରାଜିଲ୍, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (ଆମେରିକା) ରେ ମିଳେ ।

ପଥର ଡୋଲୋମାଇଟ—ବ୍ରାଜିଲ୍, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (ଆମେରିକା), ଚୀନ, ଭାରତବର୍ଷ ଓ ବେଲ୍‌ଜିୟମ ରେ ମିଳେ ।

କିରାସିନି ଡେଲ—ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (ଆମେରିକା), ରୁଷିଆ, ଭାରତବର୍ଷ ଓ ପାରାଗ୍ଵେ

ଆଟ୍ଲାଣ୍ଟିକ୍ ଓ ଲିମ୍ବୁରଥ ମହାଦେଶ ।

ଅଜିକାର ପୃଥିବୀର ଅକାର ସେପରି ଅଛି ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ସେପରି ନ ଥିଲା । ଭୂମିକମ୍ପ ଦ୍ଵାରା ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ଅକାର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଅଧୁନିକ ଅବସ୍ଥା ଧାରଣ କରିଅଛି । କେତେକ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ

ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଅସ୍ଥାକୁ ନ ଜାଣେ ।

ପୃଥ୍ବୀର ଅଧୁନକ ଅନନ୍ତା ଶ୍ରୀମୁଖ ପୂର୍ବ ୧୦ ଦିନାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଘଟିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହାକୁ ଆଧିକାରିକ ମହାସାଗର କହୁଅଛନ୍ତି ତାହା ଏକ ସମୟରେ ପ୍ରକାଶ ମହାଦେଶ ଥିଲା ଏବଂ ସାହାରା ମରୁଭୂମି ଏକ ମହାସାଗର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆଫ୍ରିକା ସହତ ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ଲାଗି ରହୁଥିଲା ଏବଂ ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକା ସହତ ଇଉରୋପର ଦକ୍ଷିଣାଂଶ ଲାଗି ରହୁଥିଲା; ଏହାକୁ ଆଧିକାରିକ ମହାଦେଶ କହୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସିଂହଳଦ୍ୱୀପର ଧୃଷ୍ଣି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଗଜପୁତନାର ମରୁଭୂମି, ପଞ୍ଜାବ, ପାରସ୍ୟ, ଆରବ, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରଭୃତି ଏକ ପ୍ରକାଶ ମହାସାଗର ଥିଲା ଏବଂ ହିମାଳୟ ଏକ ମାଳଭୂମି ଓ ଭବିତ ଏକ ସମତଳ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଥିଲା ଏବଂ ଭାରତ ମହାସାଗର ବ୍ୟାପୀ ସମସ୍ତ ଦ୍ୱୀପ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ସହତ ଏକ ମହାଦେଶ ହୋଇଥିଲା, ଏହାକୁ ଲିମ୍ବୁରଥ ମହାଦେଶ କହୁଥିଲେ । ଏହି ଦୁଇ ମହାଦେଶରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ସତ୍ୟତା ଉଦ୍ଭବ ଲାଭ କରୁଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପାପାବୁର ଓ ଭଗବାନଙ୍କର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଶ୍ରବଣ ଯୋଗୁ ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟରେ ସେ ସବୁ ଜଳପ୍ଳାବିତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ପତ୍ରିତମାନେ ପୁର କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଆଧିକାରିକ ଦେଶର ଗୁଜରାଟ ମେକସିକୋ ଉପସାଗର ତଳେ ରହୁଅଛି ଏବଂ ସେହି ମହାଦେଶର ଏକମାତ୍ର ଅଂଶ ଆଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଥିବା କ୍ୟାନାର ଦ୍ୱୀପ ଅଟେ । ଲିମ୍ବୁରଥ ଏଣୁ ବିଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଏବଂ ପୂର୍ବ ଭାରତୀୟ ଦ୍ୱୀପ ପୁଞ୍ଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ପ୍ରାଚୀନ ଗୁଜରାଟ ଫିଙ୍ଗା ଦ୍ୱୀପରେ ଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ । ଆଫ୍ରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳର ଆଦମ ଅଧିବାସୀ, ମାଟ୍ଟ, ପ୍ରାଣୀବୃତ୍ତନ୍ତ ଉଦ୍ଭବ ସହତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ପୂର୍ବାଂଶର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଦେଖି ଏବଂ ଆଧିକାରିକ ମହାସାଗରର ଗୁଜରାଟ ସହତ ପୃଥ୍ବୀର ଉଚ୍ଚତା ତୁଳନା କରି ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରାଯାଉଅଛି । ଲିମ୍ବୁରଥ ସମୟେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଯୁକ୍ତି । ଏସିଆ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଆମେରିକା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଭୂତତ୍ତ୍ୱ, ଖମ୍ବୁଜ ଓ ଶାବଜନ୍ମମାନଙ୍କର ତୁଳନାରୁ ଏହାହିଁ ଜଣା ପଡ଼େ । ବାଇବେଲ, କୋରାନ୍, ହିନ୍ଦୁର ପୁରାଣ, ପାର୍ସିମାନଙ୍କର ଜିନ୍ଦାବେସ୍ତା, ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍ ମିସରୀୟ ଏସିଆୟ ଏବଂ ନାର୍ତ୍ତସ୍ତେ ସୁରହେନ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନତମ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଏହି ସୂଚନା ମିଳେ ।

ପୃଥିବୀର ବିଶେଷ ଝଡ଼ ତୋଫାନର ସ୍ଥାନ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାରେ କେପ୍ ହର୍ଣ୍ଣ ନକଟସ୍ଥ ଟେବେଲେଫିଉଗୋରେ ପ୍ରାୟ ସବଦା ବିଶେଷ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ହେଉଥାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରାୟ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳ ବସନ୍ତ ଉପସାଗର ଏବଂ ଚୀନ ସାଗରରେ ବେଶୀ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ଲାଗି ରହୁଥାଏ ।

ସେ ମିତ୍ର ଅର ପରମାଣେ ।

ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରକାଳ ଦ୍ଵୀପ ।

ମାନଚିତ୍ର ନାମକ ପ୍ରକାଳ ଦ୍ଵୀପ ସମୁଦ୍ରପତନଠାରୁ ୫୩ ହାତ ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୧୩ କୋଶ ଦୂରତ୍ଵ । ଏହା ଛଡ଼ା ବାହମସ୍, ଲୁବାଡେରସ୍ ଓ ମାଲଡେରସ୍ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକାଳ ଦ୍ଵୀପ ଅଛି । ପ୍ରକାଳ ଏକ ପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗର୍ତ୍ତ । ଏମାନେ ଜମିଯାଇ ନିଜର ଶରୀର ଦାନ ଦ୍ଵାରା ବଡ଼ ବଡ଼ ଦ୍ଵୀପ ସୃଷ୍ଟିକରି ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଦିଅନ୍ତି । ଅମେ ସେଉଁ ପୋହଳା ପିନ୍ଧୁ ଓ ଗହଣା କରୁ ତାହା ଟକାଟି କୋଟି ପ୍ରକାଳର ଜମାଟି ପିଣ୍ଡ ମାତ୍ର । ଗ୍ରୀଷ୍ମ କଟିବନ୍ଧରେ ପ୍ରକାଳ ଦ୍ଵୀପ ସମ୍ପନ୍ନ ବେଶି ।

ଆଇସ୍ ବର୍ଗ ।

ମେରୁ ପ୍ରଦେଶରେ ସେଉଁଠାରେ କି ତୁଷାର ଭେଣ୍ଡା ସମୁଦ୍ର ପତନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ, ସେଠାରେ ବୃହତ୍ ବୃହତ୍ ବରଫ ନଦୀ ସବୁ ଆସି ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେହି ନଦୀର ଡେଇଁ ଓ ଶ୍ଵେତ ଅଦାତରେ ସମୁଦ୍ରର ବରଫ ସବୁ ଅଦାତ ପାଇ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ ଶ୍ଵେତରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ କଟିବନ୍ଧ ଅଡ଼କୁ ଭସିଆସେ ଏବଂ ଭରିଲି ଯାଏ । ଏହି ବରଫଖଣ୍ଡମାନଙ୍କର ଅକାର ଏପରି ବୃହତ୍ ଯେ ଯାହାର ଅକାର ନିଉଫାଉଣ୍ଡଲଣ୍ଡ ଦ୍ଵୀପ ନକଟସ୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦ୍ଵୀପସଙ୍ଗେ ସମାନ ଅଟେ, ଏହାକୁ ଆଇସ୍ ବର୍ଗ କହନ୍ତି । ଆଇସ୍ ବର୍ଗ ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜାହାଜ ଧକାଳିରି ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଦକ୍ଷିଣ ମହାସାଗରରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆଇସ୍ ବର୍ଗ ୧୦୦ ମାଇଲ ଲମ୍ବ ଓ ୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଦେଖାଯାଇଅଛି ।

ପୃଥ୍ବୀରେ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ପ୍ରବାହିତ ବାୟୁର ନାମ ।

ହାଲର ନାମ—

ସିସିଲ୍

ଫ୍ରେନ୍

ଅଲ୍‌ସ୍

ଇଜିପ୍ଟ

ଗାଏରାଉପସାଗର

ଅରବଦେଶୀୟ ମରୁଭୂମି

ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାନ୍ତ

ଆମ୍‌ପ୍ (ଅଗ୍ରାବାୟ)

ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକା

ରକସୁତନାର ତପ୍ରବାୟୁ

ବାୟୁର ନାମ—

ସିରାକୋ

ସୋଲନେ

ଫୋର୍

ଗାମ୍‌ସିନ୍

ହାମ୍‌ସିନ୍

ସିମୁନ୍

ମିଷ୍ଟାଲ

ବୋର

ଫାମ୍‌ସିନ୍

ଲୁର

କିଙ୍କ ରକ୍ଷଣେ ଅସମ୍ଭବ ।

ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ପ୍ରଧାନ ତୋପାନର ନାମ

ସ୍ଥାନର ନାମ—

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ

ଉପେନ୍ଦ୍ର ଲଣ୍ଡିଜ୍

ଚନ୍ଦ୍ରାଗର

ତୋପାନର ନାମ—

ଟର୍ନାଡୋ

ହରକେନ୍

ଟାଇଫୁନ୍

ନଦୀର ବାଣ ।

ସମୁଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ସବୁ ନଦୀମାନ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ନଦୀ-
ମାନଙ୍କର ମୁହାଣ ତେଲ କାହାଳି ପରି ସେଥିରେ ସମୁଦ୍ରର ଜୁଆର ପାଣି ପଶିଲେ
ତମ ସଙ୍ଗର୍ଷ ଯୋଗୁଁ ଉକ୍ତ ଯୁଆର ଉପଶମ ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ରତରକୁ
ମଡ଼ିଥାଏ, ଏହି ଯୁଆର ସ୍ରୋତକୁ ବାଣ କହନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକମାତ୍ର
ଗଙ୍ଗାରେ ବାଣ ଥାଏ । ସିନ୍ ଗାବେନ, ଅମାଜନ ନଦୀମାନଙ୍କରେ ଏହା
ବେଶି ପରିମାଣରେ ହୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଶର ସିନଟାଂ ନଦୀରେ ଏହା ୩୦ ଫୁଟ
ଉଚ୍ଚରେ ଥାଏ ଏବଂ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୦ ମାଇଲ ଡେଇରେ ଥିବାର ହୁଏ ।

ପୃଥିବୀର ସାମୁଦ୍ରିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପଥ ।

ସୁଏଜ ପଥ—ଏହି ପଥଟି ଲଣ୍ଡନଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଜିବ୍ରାଲ୍ଟର ପ୍ରଶାଳୀ
ବାଟେ ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଅଛି । ତତ୍ପରେ ସୁଏଜ କେନାଲ
ଓ ଲେନ୍ଦିଜିଆର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଏଡେନ୍ ବନ୍ଦର ନିକଟରେ ବାବେଲ-
ମଣ୍ଡପ ପ୍ରଶାଳୀ ବାଟେ ଆରବ ସାଗରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଅଛି । ଏହିଠାରୁ
ଗୁରୁ ଶାଖାରେ ଦିରକ୍ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଶାଖା ବମ୍ବେଇକୁ, ଆଉ
ଗୋଟିଏ ଶାଖା କଲମ୍ବୋ ଏବଂ ସିଙ୍ଗାପୁର ଦେଇ ହୁଙ୍ଗ ବାଟେ ଚୀନ୍
ଓ ଯାପାନକୁ, ଅଉ ଗୋଟିଏ ଶାଖା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଏବଂ
ଅନ୍ୟ ଶାଖାଟି ଅଫ୍ରିକା ଉପକୂଳ ଦେଇ ବେଙ୍ଗୁଇ ହୋଇଅଛି ।

ଆଟ୍ଲାଣ୍ଟିକ୍ ପଥ—ଏହିପଥରେ ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ଓ ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପ
ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ତଳେ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟରେ ଯେଉଁ ପଥ ଦେଇ
ଜାହାଜ ସବୁ ଗମନାଗମନ କରେ ଶୀତକାଳରେ ସେ ପଥରେ ଗମନା-
ଗମନ କରୁ ପାରେ ନାହିଁ । କାରଣ ଶୀତକାଳରେ ସେ ପଥରେ ବରଫ
କୁହୁଡ଼ି ହୁଏ ଏବଂ ଉତ୍ତର ମହାସାଗରରୁ ବୁଡ଼ିବରପ ଶାନ୍ତମାନ ଝଟି
ଦିଗକୁ ଭସିଥାଏ । ଆମେରିକା ଉପକୂଳ ମଧ୍ୟରେ, ହାଲିଫକ୍ସ, ନିଉ-

ସେ କାହିଁ ପରକୁ ରଖିବ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବୋହୂନ, ପିଲହେଲ୍‌ପିଆ ଓ ନଉଆଲ୍‌ନିଷ୍ ଏବଂ ଇଉସେପ
ଉପକଲର ବୁଝିଲ୍, ଲିଭରପୁଲ୍, ସ୍ୱାସ୍ତବା, ଲଣ୍ଡନ, ଆଷ୍ଟ୍ରିଆ, ରଟ୍ଟର-
ଡାମ୍, ବ୍ରମେନ୍ ଓ ହାମ୍‌ବର୍ଗ ବନ୍ଦରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳେ ।
ଅହର ମଧ୍ୟ ଇଲ୍‌ଣ୍ଡ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟରୁ ଚାରିଗୋଟି
ସାଥୀ ନଉସୂର୍ଯ୍ୟ, ବାଜିଲ୍, ପାନାମା କେନାଲ୍ ଓ ବୁଏନ୍‌ ଆଇରାଣ୍
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇଅଛି ।

ଓସ୍ତେଷ୍ଟ୍ରିଆର ପଥ—(ପଶ୍ଚିମ ଭାରତୀୟ ଦ୍ୱୀପ ପୁଞ୍ଜ ପଥ, ଉତ୍ତର
ଆମେରିକା)—ଓସ୍ତେଷ୍ଟ୍ରିଆ ଇଣ୍ଡିଜ, ମେକ୍ସିକୋ ଓ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକା ରାଜ୍ୟ
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପଥରେ ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳ ପ୍ରଚଳ ହୁଏ । ପାନାମା
କେନାଲ୍ ଖୋଲାହେବା ପରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବାଣିଜ୍ୟ ପଥ
ହୋଇଅଛି ।

କେପ୍ ପଥ—(ଉତ୍ତର ଗାୟଲ୍‌ର ପଥ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା)—ସୁଏଜ୍ କେନାଲ୍
ଖୋଲାହେବା ପୂର୍ବରୁ ଇଉସେପରୁ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ଏହି
ପଥ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଆଫ୍ରିକାର ପଶ୍ଚିମ-
ଫ୍ରୀଲକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ, ଜାହାଜ ଏହି ପଥ ଦେଇ ଆସେ । କେପ୍
ଟାଉନ ଠାରୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆକୁ ଜାହାଜ ମଧ୍ୟ ଏହି ପଥ ଦେଇ ଯାଏ ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗର ପଥ—ଏହିପଥ ଦେଇ ଉତ୍ତର ଆମେରିକା, ଚୀନ୍
ଓ ଯାପାନ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳେ ଏବଂ ଆମେରିକାରୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ
ନଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଜାହାଜ ଏହିପଥ ଦେଇ ଯାଏ ।

ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କର ଜଳ ପଥର ଦୂରତା ଓ ସମୟ ।

ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କର ନାମ	ଦୂରତାର ପରିମାଣ	ସମୟ
ଲଣ୍ଡନଠାରୁ ବମ୍ବେର	୫୧୧୧ ମାଇଲ୍	୨୦ ଦିନ
କଲକତ୍ତା	୨୩୭୧	୨୧ "
କଲିକତା	୨୫୧୨	୨୫ "
ରେଙ୍ଗୁନ	୮୩୨୧	୨୭ "
ସିଙ୍ଗାପୁର	୭୧୩୮	୨୭ "
ସୁକୋହାମା	୧୦୧୫୮	୩୭ "
ସିଆଘାର	୧୫୩୮	୩୪ "
ମେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ	୧୦୮୩୪	୩୪ "
ନଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୨୨୪୭	୩୯ ୧/୨ "

ଅନୁକ୍ରମେ ବିନୟ କରନ୍ତୁ ।

ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କର ନାମ	ଦୂରତାର ପରିମାଣ	ସମୟ
ଲଣ୍ଡନଠାରୁ କେମ୍ବ୍ରିଜ୍‌ଜନ୍	୭୮୩୯	୧୮ ଦିନ
କଲିକତା ଠାରୁ ବେଙ୍ଗଲ୍	୭୩୭	୩ "
କଲିକତାଠାରୁ ପୋର୍ଟ ଏଲିଜାବେଥ୍	୪୦୨୭	୨୦ "
" ଏଡେନ୍	୧୭୫୦	୫ "
ବରମୁଖାରୁ କାଟିବର	୨୫୨୦	୧୭ "
କଲିକତାଠାରୁ ଏଡେନ୍	୨୦୧୨	୭ "
" କଲିକତା	୧୨୩୧	୩ "
" ଶିଙ୍ଗାପୁର	୧୫୭୭	୭ "
" ସୁକୋହାମା	୪୫୧୭	୧୭ "
ସାତ୍‌ହାମ୍‌ପିଟ୍‌ଠାରୁ ନିଉୟର୍କ	୩୦୧୧	୭ "
ଲିଭରପୁଲ୍ ଠାରୁ	୩୦୪୩	୭ "
" ହାଲିଫକ୍ସ	୨୪୮୫	୬ "
" ପାନାମା	୪୫୭୦	୧୮ "
ସାତ୍‌ହାମ୍‌ପିଟ୍‌ଠାରୁ ଇଣ୍ଡିଜେନରୁଟ୍‌ଠାକୁ	୪୭୦୩	୧୭ "
" ନିଉଅଲ୍‌ନ	୪୭୦୩	୬ "
ସାତ୍‌ହାମ୍‌ପିଟ୍‌ଠାରୁ ମସ୍କିଲ୍	୨୭୧୩	୮ "
ଲିଭରପୁଲ୍‌ଠାରୁ	୨୭୭୦	୮ ୩/୪ "
ପାନାମାଠାରୁ ପିଲ୍‌ହାଉସ୍‌ପିଥ	୨୧୭୧	୭ "
ଓସ୍‌ଲେନ୍‌ଠାରୁ ପାନାମା	୭୪୮୮	୨୩ "
ସୁକୋହାମାଠାରୁ ଶ୍ରୀକାବର	୪୨୮୦	୧୨ "
" ସାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍କୋ	୪୫୨୧	୧୮ "
ଭିକ୍ଟୋରିଆଠାରୁ ପିଡ୍‌ନ	୭୮୧୮	୨୪ "
ସାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍କୋଠାରୁ ଓସ୍‌ଲେନ୍‌ଠାକୁ	୪୫୧୧	୨୨ "

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ।

ନାମ	ଦେଶ	ନାମ	ଦେଶ
ଅଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରିଆ	ଇଜିପ୍ଟ	କଲିକତା	ଭାରତବର୍ଷ
ଅମ୍‌ଷ୍ଟାଡାମ୍	ନିଦରଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍	ବିଷ୍ଟୁଲ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ୍
ଅନ୍‌ଟ୍‌ୱର୍ପ୍	"	ବିଜ୍‌ନର୍‌ସ୍‌ଟ୍ୟାଲ୍‌ସ୍	ଅଲ୍‌ଜିରିଆ
ବୋମ୍‌ବାଇ	ଭାରତବର୍ଷ	କାଟିଫ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ୍

ବହୁ ଗୋଷ୍ଠିକ ପ୍ରାଣୀମାନ ॥

ନାମ	ଦେଶ	ନାମ	ଦେଶ
କଲମ୍ବୋ	ସିଂହଳ	ରାଜକିଲେନେରେ	ବାଜିଲ
କେନୋଆ	ଇଟାଲି	ରଟରଡାମ୍	ନିଦରଲଣ୍ଡସ୍
କ୍ଲାସଗୋ	ସ୍ୱିଟ୍‌ଜର୍ଣ୍ଣ	ସାନ‌ପ୍ରାନ୍‌ସିକୋ	ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଆମେରିକା)
ହାମବର୍ଗ	ଜର୍ମାନୀ	ହାଡାଲ	ଚୀନ
ହଂ‌କଂ	ଚୀନ	ହାଡ଼ବାମ୍‌ଟନ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ
ହଲ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ	ସିଡ୍‌ନ	ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ
କୋର୍ବ	ଯାପାନ	ଓସ୍ତେଲିଂ‌ଟନ	ନିଡର୍‌ଜିଲଣ୍ଡ
ଲେଇଥ୍	ସ୍ୱିଟ୍‌ଜର୍ଣ୍ଣ	ସୁକୋହାମା	ଯାପାନ
ଲିଭରପୁଲ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ	ଶିଜାପୁର	ମାଲୟ ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ
ଲଣ୍ଡନ	"	ସାଏଗନ୍	କୋଚିନ୍ ଚୀନ
ମାନ୍‌ଚେଷ୍ଟର	"	କରାଚୀ	ଭାରତବର୍ଷ
ମାର୍ସେଲ୍	ଫ୍ରାନ୍ସ	ଚସ୍ତା	ମେସେ ପର୍ଡେମିଆ
ମସ୍କୋଭୋଡ଼ିଓ	ହଙ୍ଗେରି	ଏଥେନସ	ଗ୍ରୀସ୍
ମସ୍କୋଲ୍	କାନେଡା	କନଟ୍ଟାଙ୍ଗିନୋପୁଲ୍	ଭୁରସ୍ତା
ଡକ୍‌କାସ୍‌ଲ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ	ସୁଣ୍ଡା	"
ନିଉଅଲ୍‌ନିସ୍	ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଆମେରିକା)	ବାରସିଲୋନା	ସ୍ପେନ
ନିଉୟର୍କ	" "	କାର୍ଡି	ସ୍ପେନ
ଫିଲଡେଲ୍‌ଫିଆ	" "	ଗୋଟ୍ଟବୋର୍ଗ	ସୁଇଡେନ
ରେଙ୍ଗୁନ	ବର୍ମା		

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ୨ ନଗର ଓ ୧୯୩୧ ମସିହା ଗଣନାର

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ।

ନଗର	ଦେଶ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଲଣ୍ଡନ	ଇଂଲଣ୍ଡ	୮,୨୦୨,୮୧୮
ନିଉୟର୍କ	ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଆମେରିକା)	୭,୧୩୦,୫୦୦
ଟୋକିଓ	ଯାପାନ	୫,୩୧୨,୦୦୦
ବର୍ଲିନ୍	ଜର୍ମାନୀ	୪,୦୨୫,୦୦୦
ଡକାବୋ	ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ (ଆମେରିକା)	୩,୩୮୦,୦୦୦
ପ୍ୟାରୀସ୍	ଫ୍ରାନ୍ସ	୩,୦୦୦,୦୦୦
ଓସାକା	ଯାପାନ	୨,୫୮୭,୩୦୦

ଦକ୍ଷିଣା ଶକ୍ତି ଯାବ ଥାଏ ।

ନଗର	ଦେଶ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ମସୌ,	ରୁଷିଆ (ଇଉରୋପ)	୨,୪୧୦,୦୦୦
ବୁଦନସ୍ ଏସ୍ତାବ୍ସ	ଅରୁଜେଖାଇନ୍	୨,୦୩୦,୦୦୦
ସାବାଇ	ଚୀନ୍	୨,୦୦୦,୦୦୦
ଫିଲଡେଲଫିଆ	ୟୁକ୍ଲସଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୧,୫୫୦,୦୦୦
ରାଏନା ।	ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ	୧,୮୧୦,୦୦୦
ରୂଡ଼ଡ଼ିଙ୍ଗେନସ୍	ବାବିଲ	୧,୭୨୧,୮୦୦
ଲେକିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍	ରୁଷିଆ (ଇଉରୋପ)	୧,୭୦୦,୦୦୦
ଡେଟ୍ରଇଟ୍	ୟୁକ୍ଲସଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୧,୭୦୦,୦୦୦
ପିକ୍	ଚୀନ୍	୧,୩୦୦,୦୦୦
ବାରୁସିଲେନା	ସ୍ପେନ୍	୧,୨୫୦,୦୦୦
ଇସ୍‌ଆଣ୍ଟେଲ୍‌ସ୍	ୟୁକ୍ଲସଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୧,୨୪୦,୦୦୦
ସିଡ୍ନି	ନିଉସାଉଥୱିଲ୍‌ସ୍	୧,୨୩୮,୧୦୦
ବମ୍ବେ	ଭାରତବର୍ଷ	୧,୧୮୦,୦୦୦
କଲିକଟା	ଭାରତବର୍ଷ	୧,୧୩୦,୦୦୦
ହାମ୍‌ବର୍ଗ	ଜର୍ମାନୀ	୧,୧୨୦,୦୦୦
ମେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ	ଇଂଲଣ୍ଡ	୧,୧୦୦,୦୫୦
ସାସ୍‌ଗୋ	ସ୍ୱିଟ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧,୦୮୦,୦୦୦
କାଏସେ	ଇଜିପ୍ଟ	୧,୦୭୫,୦୦୦
ସେମ୍	ଇଟାଲି	୧,୦୩୧,୦୦୦
ମିଲନ୍	ଇଟାଲି	୧,୦୦୭,୦୦୦
ବୁଦାପେଷ୍ଟ	ହଙ୍ଗେରୀ	୧,୦୦୪,୫୦୦
ବରୁମିନ୍‌ହାମ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ	୧,୦୦୨,୦୦୦
କିର୍ଡିଟା	ସାମ୍ବାନ	୧,୦୦୧,୭୦୦
ଓହାରୋ	ପୋଲଣ୍ଡ	୧,୦୦୦,୦୦୦
ମେକ୍ସିକୋ	ମେକ୍ସିକୋ	୧୫୮,୦୦୦
କ୍ଲିଭିଲଣ୍ଡ	ୟୁକ୍ଲସଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୧୦୦,୦୦୦
ଲିଭରପୁଲ୍	ଇଂଲଣ୍ଡ	୮୫୫,୦୦୦
ପ୍ରେସ୍‌ବ୍ୟ	ପେକୋସୋଇକିଆ	୮୫୦,୦୦୦
ନେପଲ୍‌ସ୍	ଇଟାଲି	୮୪୭,୦୦୦
ମାଡ୍ରିଦ୍	ସ୍ପେନ୍	୮୨୫,୦୦୦
ସେଣ୍ଟ ଲୁଇସ୍	ୟୁକ୍ଲସଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୮୨୨,୦୦୦

ସେ ପୁଣି କ୍ଷମା ଅବରଣ ॥

ନଗର	ଦେଶ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
କୋବେ	ଯାମାନ	୮୨୦,୨୦୦
ମଣ୍ଡିଆଲ୍	କାଟନଡା	୮୧୮,୫୦୦
କାଷ୍ଟଲ୍	ଚୀନ୍	୮୧୨,୦୦୦
ବଲ୍ ମୋର	ସୁନ୍ଦରବନ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୮୦୫,୦୦୦
ମାଣ୍ଡେଲ୍	ପ୍ରାନ୍ତ	୮୦୦,୦୦୦
ବୋଷ୍ଟନ	ସୁନ୍ଦରବନ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୭୮୧,୦୦୦
କୋପେନ୍ ହେଗେନ୍	ଡେନ୍ମାର୍କ	୭୭୨,୦୦୦
ଅମଷ୍ଟରଡାମ୍	ହଲଣ୍ଡ	୭୭୭,୦୦୦
ମାନ୍ଚେଷ୍ଟର	ଇଂଲଣ୍ଡ	୭୭୭,୦୦୦
ବୁଣ୍ଡେଲ୍	ବେଲ୍ଜିୟମ୍	୭୭୫,୦୦୦
ସାଣ୍ଡି ଆଟୋ	ଗୁଇଲ୍	୭୦୨,୦୦୦
କଲେନ୍	ଜର୍ମାନୀ	୭୦୦,୦୦୦
ମିଡ୍ଲନ୍	ବେଲ୍ଜିୟମ୍	୭୮୦,୦୦୦
ଲିପ୍ଜିଗ୍	ଜର୍ମାନୀ	୭୮୦,୦୦୦
ଫ୍ରାମ୍ବୁଲ୍	ଭୁର୍ଜି	୭୭୫,୦୦୦
ସାନ୍ ପ୍ରାନ୍ସିସ୍କୋ	ସୁନ୍ଦରବନ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୭୮୫,୦୦୦
ଜେନୋଆ	ଇଟାଲି	୭୨୫,୦୦୦
ଡ୍ରୁମ୍‌ଡେନ୍	ସାକୋନା	୭୧୦,୦୦୦
ରଟ୍ଟରଡାମ୍	ହଲଣ୍ଡ	୫୮୭,୦୦୦
ଲିଓର୍ଡ୍	ପ୍ରାନ୍ତ	୫୮୦,୦୦୦
ହାରିନା	କିଉବା	୫୭୫,୦୦୦
ଟୋରୋଣ୍ଟୋ	କାନେଡା	୫୭୨,୦୦୦
ବୁଝାରେଷ୍ଟ	ସୋମାଲିଆ	୫୭୫,୦୦୦
ବେଷ୍ଟଲେଭ୍	ଜର୍ମାନୀ	୫୫୫,୦୦୦
ମାନ୍‌ଜି	ଭାରତବର୍ଷ	୫୨୭,୦୦୦
ନାନ୍‌ଜି	ଚୀନ୍	୫୨୨,୫୦୦
ଶିଙ୍ଗାପୁର	ସ୍ଟ୍ରେଟ୍ସ	୫୧୫,୦୦୦
ଏଥେନ୍ସ	ଗ୍ରୀସ୍	୪୫୩,୦୦୦

ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମାନବ ଶିକ୍ଷା ।

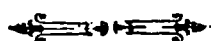
ଦ୍ରୁତି ଗତିର ବେଗ ।

ମନୁଷ୍ୟ	୧୩୩ରେ	ମାଇଲ	ଠାରୁ ୫ ମାଇଲ	ଯାଇପାରେ
ସୁଆରଗଡ଼	୪	ମାଇଲ	୫	୪
ଦୋଡ଼ା	୨୫	ଠାରୁ ଅଧିକ		୪
ହାତୀ	୧୦	ଠାରୁ ୨୦ ମାଇଲ		୪
ଓଟ	୭	ଠାରୁ ୧୦ ମାଇଲ		୪
ରେଲ	୮୦			୪
ମଟର	୧୨୦			୪
ଯାହାଜ	୧୫	ଠାରୁ ୨୫ ମାଇଲ		୪
ଉଡ଼ ଯାହାଜ	୩୦୧			୪
ହେଡ଼ରଗଡ଼	୮୦	ଠାରୁ ୧୦୦ ମାଇଲ		୪
ନଦୀରଗ୍ରୋତ	୭	ଠାରୁ ୧୦ ମାଇଲ		୪
ମେଘ	୪	ଠାରୁ ୮୦ ମାଇଲ		୪
ତୋପଗୁଳା ୧ ସେକେଣ୍ଡରେ	୨୦୭୩	ଫୁଟ୍		୪
ଶବ୍ଦ	୭୪୩			୪
ପୃଥିବୀ ୧ ସେକେଣ୍ଡରେ	୧୮୫	ମାଇଲ	—	ଯାଏ
ତଡ଼ିତ୍	୨୮୮୦୦୦	ହଜାର ମାଇଲ		୪
ଆଲୋକ	୨୦୦୦୦୦			୪
ଉଲ୍ଲା	୧୮୧	ଫୁଟ୍		୪
ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ୭ ମିନିଟ୍ ୫୨	ସେକେଣ୍ଡରେ	ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ପହଞ୍ଚେ		

ଶିଶୁର ପୂଜାର ମନ୍ଦିର ॥

ଭୂତହାସ ଓ ରାଜନୀତି ।

ମାନବ ଜାତି ।

ପୃଥିବୀର ଜୀବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଜନତାସୁ ଏବଂ ଶର-ଶୀତର ତାରତମ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ନିଜ ନିଜର ସୁବିଧା ଦେଖି ଦେଶ ବିଶେଷରେ ବାସ କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଉଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ବାସ କରେ । କେବଳ ଶୀତ ଓ ଉଷ୍ମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗୁ ମନୁଷ୍ୟ ଆକାର, ଅବସ୍ଥାନ, ଗଠନ, ରୂପ, ରଙ୍ଗ, ଆକୃତି ଓ ବ୍ୟବହାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏହା ନିମିତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିକୁ ସାଧାରଣ ଭାବେ ୪ ପ୍ରଧାନ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି ହେଲାଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ଅବସ୍ଥା ଦେଇ ମାନବ ସମାଜର ନିମିତ୍ତ ବିକାଶ ସାଧିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମେ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ଵେତ, କୃଷ୍ଣ ଏବଂ ପୀତ ଏହି ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ତତ୍ପରା ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଭେଦ ଓ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ମୂଳିତ ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତକର କେଶ ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ ନାମ କରାଯାଇ କରାଗଲା । ଯଥା—କକେଶୀୟ, ମାଙ୍ଗୋ-ଲ୍ଲୀୟ ଓ ନିଗ୍ରୋ । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଜାତି ଏହି ତିନିଶ୍ରେଣୀ କିମ୍ବା ଏମାନଙ୍କର ମିଶ୍ରଣରେ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ଧରା ଯାଇପାରେ । ତେବେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀ—ବିଭିନ୍ନ ବେଳକୁ ପଲ୍ଲନେଷିଆ ମହାଦେଶ ସତ୍ୟ ସମାଜର ଅଗୋଚର ଥିଲା, ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ପଲ୍ଲନେଷିଆର ଅଧିବାସୀମାନେ ନିଗ୍ରୋ କିମ୍ବା ମାଙ୍ଗୋଲ୍ଲୀୟ ନୁହନ୍ତି, ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ଅଟନ୍ତି । ଜାତି ହସା-ବତର ମନୁଷ୍ୟକୁ ୪ ଶ୍ରେଣୀରେ ଭକ୍ତ କଲେହେଁ ସେମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି, ବିକାଶ, ଓ ମାନସିକ ବୃତ୍ତିର ବିକାଶ ଯୋଗୁ ପ୍ରଧାନତା ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ, ଏବଂ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ କକେଶୀୟ ଓ ମାଙ୍ଗୋଲ୍ଲୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟମାନଙ୍କୁ ନିଗ୍ରୋ ଓ ପଲ୍ଲନେଶୀୟ ଭାବିବା ଭୁଲ୍ କରାଯାଇପାରେ । ଏହି ଦୁଇ ଜାତିର ସତ୍ୟତାର ଉଦ୍ଘାଟନ-ପଦନ ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲାଗିଅଛି । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ବିଷୟ ଯାହାର ସୂଚନା ।

କାଳରେ ଆମେରିକାର ଆକ୍ଟେକ୍ ଓ ମାୟାଜାତି, ଇଉରୋପର ଇଟାଲୀ ସଭ୍ୟତା ଓ ଉନ୍ନତର ଚରମ ସୋପାନ ଆବେଶଣ କରିବାର ସୂଚନା ଅତି ସୁଦ୍ଧା ମିଳେ । ପ୍ରାଚୀନ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ପୁରାଣ, କାବ୍ୟ ଓ ଜନ-ପ୍ରବାଦ, ତଥା ପ୍ରାଚୀନ କଳାର ଧୂସରଗେଷରୁ ଏହାର ନିଦର୍ଶନ ମିଳେ । ସେ ଯାହାହେଉ, ସୁଦୂର ଅଜଣା ଅଗତର ସେହି ସବୁ କଥା ଗୁଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ମାନବକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ସେହିପରି ଭାବରେ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରି ଯାଇଅଛି । ପ୍ରଥମତଃ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ଲେଖା ଯାଉଛି ।

ଆର୍ଯ୍ୟଜାତି--ଲୋକମାନଙ୍କ ବାଲିଗଙ୍ଗାଧର ଭଲକ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱ ବିଜ୍ଞାତ ଓ ର୍ଷତ୍ତନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ପ୍ରମାଣ କରି ଅଛନ୍ତି ଯେ ତୃଷାର ଯୁଗ ଆରମ୍ଭରୁ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତର-ମେରୁ ପ୍ରଦେଶ ଅତୁ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଆସିଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁ ମାନଙ୍କର କାବ୍ୟ, ପୁରାଣ, ବେଦ, ବେଦାନ୍ତ ଏବଂ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଅଲେକନା ଦ୍ୱାରା ସେ ଏହି ଅକାଷ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବସତି ମେରୁ ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା । ପୌରାଣିକ ମଧ୍ୟ ଅବତାର ହେଲୁବେଳେ ସେମାନେ ସୁମେରୁଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଆସି କାଶ୍ୟାୟାନଦ୍ରୁ ନକଟରେ ବସତି ଗ୍ରାସନ କଲେ ଏବଂ ପରେ ସେହିଠାରୁ ଏକଶାଖା ଇଉରୋପ ଆଡ଼େ ଓ ଅନ୍ୟା ଶାଖା ଭାରତର ପଶ୍ଚିମକୁ ବା ପଶ୍ଚାତ ଆଡ଼େ ଆସିଥିଲେ । ଏହିଠାରୁ ସେମାନେ ତକ୍ଷଶିଳା, କଲ୍ୟ (ବକ୍ର, ଅର) ଜଗନ୍ନାଦ, ଦେଇ ଏମିରିଆ ବେବିଲୋନ ଆ ଓ ମସର ଆଡ଼େ ଆର୍ଯ୍ୟସଭ୍ୟତା ପ୍ରସାର କରି ଥିଲେ । ଭାରତର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ପ୍ରଥମ ଆର୍ଯ୍ୟ ବସତି ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଏହାକୁ ଆର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତ କହନ୍ତି ଏବଂ ପାରସ୍ୟ, ଆଫଗାନିସ୍ତାନ, ଚେଲୁବିସ୍ତାନ, ମେସୋପଟେମିଆକୁ ଇରାନ୍ କହନ୍ତି । ଇରାନ୍ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ ଅନାୟମାନେ ବସତି କରିଥିଲେ । କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂପର୍କ ହେଲୁରୁ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁଣକର୍ମରେବନେଇ ତତ୍ତ୍ୱବର୍ଣ୍ଣରସ୍ତୁ ହେଲା । ଏହି ତତ୍ତ୍ୱବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରୀୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ନାମରେ କଥିତ । ଅନାୟମାନେ ପରସ୍ତ ହୋଇ କ୍ରମଶଃ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଯାଇ ଆସିଥିଲେ । ଏହି ଅନାୟମାନେ ଦ୍ରାବିଡ଼ ଅବା ଆଦି ଦ୍ରାବିଡ଼ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଯାଜୁ, ସୁମାତ୍ରା, ବାଲୁ ଦ୍ୱୀପ ଆଧିବାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ କକେଶୀୟ ଓ ମଙ୍ଗୋଲୋୟିଡ଼ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଏମାନେ ପୁଣି ନାନା ଶାଖା ପ୍ରଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ; ପରେ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପିପ୍ତ ବିବରଣ ଦିଆଗଲା ।

କକେଶୀୟ ଜାତି--କକେଶୀୟ ମାନେ ଖୋରବର୍ଣ୍ଣ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମସ୍ତକ ବୃହତ ଓ ସୁଗଠିତ, ଲମ୍ବ ଓ ବହୁତ ଅଟେ । ଏମାନେ ସଭ୍ୟତମ ଏବଂ ସର୍ବପେକ୍ଷା ପରାକ୍ରମ ଓ ମେଧାବୀ ଅଟନ୍ତି । ଭାରତର ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ହରେକା ଅବା ବୁଦ୍ଧଜନ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କକେଶୀୟମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏମାନେ ଅମେରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ଅଫ୍ରିକାର ନାନାସ୍ଥାନରେ ବସୁଛି ଇତି ଦେଖିଥାନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ପାରସୀକ, ଆରବ ଓ ସମସ୍ତ ଇଉରୋପୀୟ ଜାତି ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟନ୍ତି ।

ମାଙ୍ଗୋଲୀୟ ଜାତି—ଏମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପୀତବର୍ଣ୍ଣ । ଏମାନଙ୍କର ମସ୍ତକାବୃତ୍ତ କେତେକ ପରମ୍ପରାରେ ତେଣୁଷୋଣାକାର, ଲଲଟ ନମ୍ମ, ଲଲଟାସ୍ଥି ବୃହତ ଓ ବସୁତ ଏବଂ ଚର୍ମ ଓ ନାସିକା ଛଦ୍ମଅଟେ । ଇଷିଆର ଉତ୍ତର ସୀମାରୁ ଚୀନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଦେଶ ଏମାନଙ୍କ ବାସ ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଚୀନ, ବ୍ରହ୍ମ, ଶ୍ୟାମ, ଜାପାନ ବେତ, ତାତାର, ସାଇବିରିଆର ଅଧିବାସୀ ଏବଂ ଇଉରୋପର ଲାପ, ଫିନ ଇତ୍ୟାଦି ଜାତିମାନେ ମାଙ୍ଗୋଲୀୟ ଅଟନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ମାଙ୍ଗୋଲୀୟ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ଅଟେ ।

ନିଗ୍ରୋଜାତି—ଏମାନେ ଅଧିକତଃ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ଏମାନଙ୍କର କେଶ କୁର୍ଚ୍ଚିତ, ଲଲଟନମ୍ମ, ଓଷ୍ଠସ୍ଥଳ, ନାସିକା ସ୍ଥଳ ଓ ପ୍ରସ୍ତ ଏବଂ ଚର୍ମ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବମୟ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏମାନେ ଅତି ନୁ ଅସରା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଜାତିମଧ୍ୟରେ ଶିସାର ବସ୍ତ୍ରର ଦେଖିଥାନ୍ତି । କେବଳ ଉତ୍ତରାଫ୍ରିକା ବ୍ୟତୀତ ଏମାନେ ସମସ୍ତ ଅଫ୍ରିକାର ଅଧିବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ଅମେରିକା ମହାଦେଶରେ ନିଗ୍ରୋ ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଧିବାସ ଅଛି ।

ପଲିନେଶୀୟ ଜାତି—ମାଲୟ ଏବଂ ଅମେରିକାର ଅଦମ ନିବାସୀ ମାନେ ମାଙ୍ଗୋଲୀୟ ଜାତିର ଅବାନ୍ତର ଅଟନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ପଲିନେଶୀୟ ଜାତି ବୋଲାଯାଏ । ଏମାନେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ଏବଂ ଅସିଆର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବାଂଶ ଭାରତ ମହାସାଗରୀ ଦ୍ଵୀପଂଶୁ ଏବଂ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଅଧିବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି କୌଣସି ଜାତି ନରମାଂସ ଓ ଅଳ୍ପ ମାଂସ ରସିଷ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି କୌଣସି ଜାତି ଅତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଉଲଙ୍ଘନ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଅମେରିକାର ଅଦମ ନିବାସୀମାନେ ତାମ୍ରବର୍ଣ୍ଣ । ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହିମାଳୟ ଦ୍ଵୀପ ଦେଖିଥାନ୍ତି । ସଂଖ୍ୟାପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ହେବ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଵରାଜ୍ୟବା, ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ କୃଷିକର ଅଟନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ପୁରାତନ ଯତ୍ୟ ଓ ଅଯତ୍ୟ ଜାତି ।

ପ୍ରଥମେ କୌଣସି ଦେଶରେ କୌଣସି ଜାତିରେ ଧାର୍ଯ୍ୟବାହକରୂପେ ଲଢ଼ାୟ ନ ଥିଲା । କ୍ରମେ ସରାଦା ବସ୍ତ୍ରରର ସଙ୍ଗେ, ଶୁଭାର ଉନ୍ନତ ଓ ଶାସନ ଉତ୍ସୁକ ଅଲଗ ହେଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଜାତି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ

ବିବିଧେ ସଙ୍ଗ ନାହିଁ ଯାଏ ।

କ ସ୍ୱାଧୀନତା କଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଏବଂ ଯେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ କାଳ ଯାପନ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜର ଶାସକ ନିର୍ବାହୀ କୌଣସି ଉପସ୍ଥଳ ପଥ ନ ଧରି କେବଳ ମାଂସ ଓ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଫଳମୂଳ ଦ୍ୱାରା ବଞ୍ଚନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅବିଶ୍ୱାସ ଲୋକକୁ ମାରଦିଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ମନୁଷ୍ୟ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ପଥରରେ ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଲୁହାର ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ନ ଜାଣି ଥିବାରୁ ପଥରର ଅସ୍ତ୍ରାଦି ଓ ବଳୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଏହି ବଳୁ ୧ ଭାଗ ତମ୍ବା ଓ ଏକ ଭାଗ ରଜାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପ୍ରଥମରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଚୀନମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁ ମାନେ ବଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧି ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ସକଳ ବସୟରେ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ଚୀନମାନେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ନ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା, ଆସାମ ଓ ବୋର୍ମା ଏ ସ୍ଥାନର ଅଧିକାଂଶର ଧୂସାବଶେଷ ଦେଖିଲେ ପୁରାତନ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପରିଚୟ ମିଳେ । ଅଦ୍ଭୁତମଧ୍ୟ ମିଶର ଓ ଏସିୟାୟ ଅଧିବାସିମାନେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ କରିଥିଲେ । ଆସିଆର ଇଉପ୍ରେଟିସ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାର ମାଲନାବା କୁଲ ଏମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୫୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହି ମିଶର ଦେଶ ହାସିତ ହୋଇଥିଲା । ମିଶର ଦେଶର ପିରାମିଡ୍ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପିରାମିଡ୍ ୩୫ ମାଣ ଭୂମିମାଡ଼ି ରହିଥିଲା ଏବଂ ଉଚ୍ଚତର ୫୦୦ ଫୁଟରୁ ବେଶି । ଏହି ପିରାମିଡ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୨୭୦୦ ଅବଧିରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ଥିଲା; ଅଦ୍ୟାବଧି ଏହା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ରହିଅଛି । ଏହି ପିରାମିଡ୍ରେ ଯେଉଁଠି ସବୁ ଖୋଦିତ ଲିପିଅଛି ତଦ୍ୱାରା ଗ୍ରୀକ୍ ଜାତିର ଇତିହାସ ଜଣାଯାଏ । ଗ୍ରୀକ୍ ମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୫୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ଏବଂ ପ୍ରତାପ ସହିତ ଆସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶ ସବୁ ଜୟକରି ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତାବ କରିଥିଲେ । ତାହାପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମାନେ ମିଶର ଜୟକରି ତାହାର ଗୌରବ ଚଢ଼ିକରି ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ମିଶରବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଇଥିଓପିଆର ଲୋକମାନଙ୍କର ଅନେକ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ଅଧୁନିକ ମିଶରବାସୀମାନେ ଶଙ୍କର ଜାଣନ୍ତି । ମିଶର ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜାମାନେ ଯଥେଷ୍ଟଗୁଣ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପୁରୋହିତଙ୍କ ପରମର୍ଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ରାଜା ନିର୍ବାଚନ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ପୁରୋହିତଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଥିଲା । ପୂର୍ବେ ଏଠାରେ ମୁଦ୍ରା ନ ଥିଲା, ଶସ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ରାଜକର ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ଭୂମିମାଣିବାର ଜରବ ପ୍ରଥା ପ୍ରଥମେ ଏହିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ମିଶର ଦେଶର ପୁରୋହିତମାନେ ଜ୍ୟୋତିଷତ୍ତ୍ୱ ଥିଲେ । ବର୍ଷକ ୩୬୫ ଦିନ ବୋଲି ପ୍ରଥମେ ଏମାନେହି ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ।

ଫିନିସିଆ—ଏମାନେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜାତି । ଏହି ଜାତିର କୌଣସି ଧାର୍ମିକ ଲିପି ନାହିଁ । ରୂମ୍‌ସାଗରର ପୂର୍ବ କୂଳରେ ଏ ମାନଙ୍କ ଦେଶ ଅବସ୍ଥିତ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୧୫୦୦ ଅବ୍ଦରେ ଫିନିସିଆ ରାଜ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥ ସକାଶେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଫିନିସିଆବାସୀ ସମୁଦ୍ର ପଥରେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଉପନିବେଶ ହୋଇ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସକଳ ଉପନିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଆଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତରରେ କାଥେନ ନଗର ସମସ୍ତକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଗ୍ରୀକ୍ ଲିପିରେ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଏହି ଫିନିସିଆ ଦେଶବାସୀମାନେ ସବୁ ପ୍ରଥମ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଓ ଲେଖାର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ନୂତନ ନୂତନ ସ୍ଥାନ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ବାବିଲନ୍—ପୂର୍ବ କାଳରେ ପାରସ୍ୟ ଦେଶର ପଶ୍ଚିମରେ ଗୋଟିଏ ନଗର ସେଇଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଇଉପ୍ରେଟିସ୍ ଓ ଟାଇଗ୍ରିସ୍ ଦୁଇ ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ । ଏହି ଦୁଇନଦୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଦେଶର ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଆସିରିଆ ଓ ନ୍ୟୁବାବ୍ ଗ୍ରାମ ବାବିଲେନିଆ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୧୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଲିପିବାସ କେତେକ ମିଳେ । ୫୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆସିରିଆର ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରଦେଶ ପାରସ୍ୟର ଦ୍ରୁପଦ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବାବିଲେନିଆ ସମୃଦ୍ଧିରେ ଓ ପ୍ରତାପରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା ମାତ୍ର ଗୃହବିବାଦ ହେତୁ ପାରସ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲା । ମହାଗଣି-ଲିପିରାଜ୍ୟ ରାଜତ୍ଵ ସମୟରେ ଅନେକ ପରାସୀ ଓ ଇଂରାଜ ଜାତି ଏହିସ୍ଥାନର ଅନେକ ବିଷ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ବାବିଲେନିଆରେ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଝୁଲୁ ବଗିଚା ଥିଲା ।

ଇହୁଦୀ—ଇହୁଦୀ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟ ଜାତି । ଏମାନେ ଫିନିସିଆ ନିକଟସ୍ଥ ଯୁଦିଆ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରୁଥିଲେ, ବାବିଲେନିଆ ପୂର୍ବରୁ ଅର୍ଥାତ୍ (Old testament) ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ପୁସ୍ତକ । ଏମାନେ ସତ୍ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଏକମାତ୍ର ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କର ଉପାସନା କରନ୍ତି । ୫୦୦ ଖ୍ରୀ: ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ଜାତି ସବୁ ପରାସିମାନଙ୍କର ଅଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନେକ ଜାତିଙ୍କର ଲିପିବାସ ଥିଲା, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକ ପରୁ ଅବପୂର୍ଣ୍ଣ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଇହୁଦୀମାନେ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଧନ, ଶିକ୍ଷିତ ଓ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ ଶରୀରର ସୁନ୍ଦର ଗଠନ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ଗ୍ରୀକ୍—ଏମାନେ ଅଲ୍‌କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ଜାତି ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ଏ ଜାତିର ଲିପିବାସ ପରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଲିପିବାସ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଲିପିବାସ କହୁଥିଲେ । ୨୦୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଜାତି ଅପେକ୍ଷା

ଶାନ୍ତି ଅସର ଯେବେ ଚିହ୍ନେ ।

ଏମାନେ ବିଶେଷ ଭଲ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ଏମାନେ ବିଦ୍ୟାନୁସରଣ, ଶାସ୍ତ୍ର ବୁଦ୍ଧି, ସାହାସିକତା, ତ୍ୟାଗସ୍ୱୀକାର ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଅସମ୍ଭବ ଯାପନକର ଯାଇଥିଲେ । ଗ୍ରୀସ୍ ଯୌବରାଜ୍ୟ ସମୟରେ ଏଥେନ୍ସ ଓ ସ୍ପାର୍ଟା ଏହି ଦୁଇଟି ରାଜ୍ୟ ବିଶେଷ ବିଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ଯେହୁ ସମୟରେ ଗ୍ରୀସ୍ ଶାସନ ପ୍ରଥା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଓ ଧନକତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଏଥେନ୍ସ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଓ ସ୍ପାର୍ଟା ପ୍ରଧାନ ଧନକତନ୍ତ୍ର ଥିଲା ।

ରୋମାନ୍ ବା ଲାଟିନ୍—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଲାଟିନ୍ ଜାତିର ରୋମ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତମ୍ଭ ନଗର ଥିଲା । ଲାଟିନ୍ମାନେ ଅପଣାକୁ ଆର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲେ । ଏହି ସ୍ତମ୍ଭ ନଗରର ପୁରାତନ ଇତିହାସ ବିଚିତ୍ର । ଏହି ନଗରର ସମତା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଶେଷକୁ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲା । ଫିନିସୀୟମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟେକ୍ତ ନାମରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଧାନ ଉପନିବେଶ ଥିଲା ସେହି ଉପନିବେଶ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟେକ୍ତାୟମାନଙ୍କର ରୋମ୍ ସହର ଘୋରଭର ସଜ୍ଜାମ ହୋଇଥିଲା । ରୋମାନମାନେ ଫିନିସୀୟମାନଙ୍କୁ ଫିନିକ୍ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଏ ହେତୁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧକୁ ଫିନିକ୍ ଯୁଦ୍ଧ କହନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଫିନିକ୍ ଯୁଦ୍ଧ ୨୪ ବର୍ଷ ଓ ୨ୟ ଫିନିକ୍ ଯୁଦ୍ଧ ୧୫ ବର୍ଷ ଛାୟା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟେକ୍ତ ପକ୍ଷରେ ମହାଶୀର ଦାନବେଲ୍ ଥିଲେ । ୩ୟ ଫିନିକ୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ରୋମାନମାନେ କାର୍ଯ୍ୟେକ୍ତ ନଗର ଧ୍ବଂସ କରୁଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ରୋମୀୟମାନଙ୍କର ପରାକ୍ରମ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ରୋମୀୟ ସେନାପତିଗଣ ଯୁଦ୍ଧ ସକାଶେ ପୃଥିବୀର ନାନାସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ଏ ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧଅଭିଜ୍ଞର ନାମକ ଜଣେ ସେନାପତି ଅପଣାର ଅଧୀନସ୍ଥ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରୋମର ଅନ୍ୟ ଏକ ପତ୍ନୀ ନାମକ ସେନାପତିଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ଥିଲେ ଓ ରୋମ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ନିଜର ଅଧୀନରେ ଆଣିଥିଲେ । ଏହା ପରେ ସିଜର ପ୍ରାନ୍ତସ୍ୱର ଉତ୍ତର ଭାଗ ଜୟ କରି ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଆର୍ଯ୍ୟ ବଂଶୀୟ କେଲ୍ସ ଜାତି ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଏତେ ଅସଭ୍ୟ ଥିଲେ ଯେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଦେଶପାଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ମୃତ ଆଇରିଶ ଓ ସ୍କୋଲ୍ସ୍ ଜାତିମାନେ ଅଧିକାଂଶ କେଲ୍ସ । ସିଜର ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୪୪ ବର୍ଷରେ ନିହତହଲେ । ତାହାଙ୍କର ପୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର ଯୁଦ୍ଧଅଭି ସିଜର ଅଲୋରଥାନ୍ସ ରାଜ୍ୟାଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଯଥେଚ୍ଛାବୃତ୍ତ ଥିଲା ।

ଟିଉଟନ୍—ରୋମୀୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଶେଷତଃ ଜର୍ମାନର ଉତ୍ତରାଂଶରେ ଅନେକ ନିହତ ନଗ ଥିଲା । ଏହି ସବୁ ବନ ମଝରେ ଟିଉଟନ୍

ଦୁଃଖକୁ ନାଶେ ସେ କହୁଥିଲେ ।

ଜାତି ବାସ କରୁଥିଲେ । ଟିଉଟେନ୍ ନା ଜର୍ମାନଗଣ ସେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ
ଥିଲେ ସତ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଏଡେଲ୍‌ବର ସାହସୀ ଓ ବଳଶାଳୀ ଥିଲେ ଯେ
ସେମାୟ ସମ୍ରାଟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଣ୍ଟାବୃତ୍ତ କରିପାର ନ ଥିଲେ । ଟିଉଟେନ୍
ଜାତି ଅଧୁନିକ ଇଂରାଜ ଓ ଜର୍ମାନମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଏଡେଲ୍ ନାମରେ
ଅଭିହିତ ହେଲେ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଏମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନର ନାମ ଇଂଲଣ୍ଡ ହେଲା ।
ଟିଉଟେନ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଜାତି ଅସିଆର ଉତ୍ତରାଂଶରେ ବାସ
କରୁଥିଲେ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନର୍ଥମ୍ୟାନ କହନ୍ତି । ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ
ବାସ କରିବା ହେତୁ ଏମାନେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ନାବିକ ଜାତି ହୋଇ
ଉଠିଥିଲେ । ୧୧^ଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏମାନେ ଫ୍ରାନ୍ସର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ପ୍ରଦେଶ
ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ଅଜି ସୁଜା ଏହି ପ୍ରଦେଶଟି
ନର୍ଥମାଣ୍ଡି ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୋଇଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ଅଧିପତି ୧୦୭୭
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ କୌଣସି ବିଦେଶୀୟକର୍ତ୍ତୃକ
ଇଂଲଣ୍ଡ ଅଧିକୃତ ହୋଇନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୁରୁ ଭାଗରୁ ଡିନିଃଗ
ଏଡେଲ୍ ଓ ଏକ ଭାଗ ନର୍ଥମ୍ୟାନ । ବଲଟିକ୍ ସାଗର ଡାରବାସୀ କୁର୍ଲିଣ୍ଡର,
ସୁଇଡ୍ ଏବଂ ଦନାମାରମାନେ ନାବିକତାରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ।
ଉତ୍ତମିତ ଡିନିଜାତି ନର୍ଥମ୍ୟାନ ବଂଶୋଦ୍ଭବ ଅଟନ୍ତି । ଲେଲ୍‌ଜର୍ମାନ ଓ ଆଲ୍‌ଜର୍ମାନ
ସାକ୍ସନ୍‌ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥେ ଜାତିର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଗ୍ରୀକ୍ ସମ୍ରାଟ ପୁଲିପ୍ପସ୍ ସିଜିଲ୍‌ଙ୍କ
ପରଠାରୁ ଏମାନଙ୍କ ଅଧିକୃତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ନର୍ତ୍ତମାନ ଏହିମାନେ ଉତ୍ତର
ଇଉରୋପର ଅଧିବାସୀ ଅଟନ୍ତି ।

—*—

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଓ ତଦବଲମ୍ବୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ।

ଧର୍ମ			ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ	...	...	୨୩୮୩୩୦୧୧୨
ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ	{	କ୍ଷେମାନ କ୍ୟାଥଲିକ୍ ...	୩୩୧୫୦୦୦୦୦
		ଅର୍ଥୋଡକ୍ସ ...	୧୪୪୦୦୦୦୦୦
		ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ...	୨୦୭୧୦୦୦୦୦
ଇସ୍ଲାମ	...	...	୧୭,୧୩୦୦୦୦
ବୁଦ୍ଧମାନ	...	...	୨୦୧୦୨୦୦୦୦
ବୌଦ୍ଧ	...	...	୧୫୦,୧୮୦୦୦୦

ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ଯାବ ବଶେ ନାହିଁ ।

କନ୍ୟାସୀମୁଷ୍ (ଚୀନଦେଶୀୟ)	ମଇବାଦୀ ଓ ପିତୃପୁରୁଷ ଉପାସକ ।	୩୫୦,୭୦୦୦୦୦
ସିନ୍ଧୋଇଟସ୍ (ଯାପାନ)		୨୫୦୦୦୦୦୦
ଅନମିଷ୍ଟସ୍	ରୁଦ୍ର ପ୍ରେତ ଉପାସକ	୧୩୫,୭୫୦୦୦୦
ଜୈନ	...	୧୨୦୦୦୦୦
ଶିଖ୍	...	୩୨୦୦୦୦୦
ଅନନ୍ତୀୟ	...	୫୦,୮୭୦୦୦୦

ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାର ସଂଖ୍ୟା ।

ପୃଥ୍ବୀରେ ୨୭୨୩ ପ୍ରକାର ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ଯେଉଁମଧ୍ୟରୁ ଇଉରୋପରେ ୫୮୭ ପ୍ରକାର, ଆସିଆରେ ୩୧୭ ପ୍ରକାର, ଆଫ୍ରିକାରେ ୩୭୭ ପ୍ରକାର ଓ ଅମେରିକାରେ ୧୨୭୪ ପ୍ରକାର ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ।

ପୃଥ୍ବୀରେ ପ୍ରଚଳିତ କେତେକ ପ୍ରଧାନ ୨ ଭାଷା ଓ ତଦ୍‌ଭାଷୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ।

ଭାଷାର ନାମ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଇଂଲିଶ	୧୮୦୦୦୦୦୦୦
ରଷିୟାନ୍	୧୪୦୦୦୦୦୦୦
ହିନ୍ଦି	୧୨୦୦୦୦୦୦୦
ଜର୍ମାନ	୮୦୦୦୦୦୦୦
ଫ୍ରେଞ୍ଚ	୭୦୦୦୦୦୦୦
ସ୍ପେନିସ୍	୫୦୦୦୦୦୦୦
ଇଟାଲିୟାନ୍	୫୦୦୦୦୦୦୦
ପର୍ତ୍ତୁଗିଜ୍	୨୫୦୦୦୦୦୦

ଏହାଛଡ଼ା ଚୀନ୍ ଓ ଯାପାନଭାଷୀ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ପ୍ରଧାନ ୨ ଭାଷା ଅଛି ।

ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଚଳିତ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ।

ପୃଥ୍ବୀରେ ବହୁପ୍ରକାର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଚଳୁଅଛି । ଯଥା:—

ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—ଯେଉଁ ଦେଶରେ ରାଜା ନ ଥାଇ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ କୌଣସି ଉପାଦେୟ ବୃକ୍ତି ଯେ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ॥

ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରାଯାଏ ସେହି ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଓ ଶାସକକୁ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସଭା ଚିତ ହୁଏ । ଦେଶବାସୀମାନେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସଭ୍ୟ ନିୟୁକ୍ତକରି ସେହି ସଭାକୁ ପଠାନ୍ତି । (ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ) ।

ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—ଯେଉଁ ଦେଶର ରାଜା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ସଭା ପରମ୍ପରାରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି ତାହାକୁ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ବୋଲାଯାଏ ।

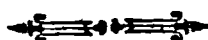
(ଇଟାଲି)

ନିୟମତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—ଯେଉଁ ଦେଶର ରାଜା କେବଳ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମର ଅଧୀନ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ତାହାକୁ ନିୟମତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ବୋଲାଯାଏ । ଯଥା — (ଇଂଲଣ୍ଡ)

ସଂସଦୀୟ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—ଯେଉଁ ଦେଶରେ ରାଜା ସବୁ-ସବୁ ଏବଂ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରପାରନ୍ତି ଓ କୌଣସି ଲୋକ-ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନ ନେଇ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି ତାହାକୁ ସଂସଦୀୟ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ବୋଲାଯାଏ । ଯଥା— (ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ଅବସ୍ତ୍ରୀୟ)

ପୃଥିବୀର ସାମଗ୍ରିକ ନୌଷିକ୍ତି ।

ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟଅଛି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ, ଇଂଲଣ୍ଡ, ଯାପାନ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ରୁଷିୟା ଓ ଇଟାଲି ପ୍ରଧାନ ସାମଗ୍ରିକ ଶକ୍ତି ଅଟନ୍ତି । ନୌଷିକ୍ତିରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଆମେରିକା ସମାନ ଏବଂ ଯାପାନ ଏହି ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି । ସ୍ଥଳ ସୈନ୍ୟରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ରାଜ୍ୟ ଅଟେ । ବରତ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଜର୍ମାନ ସୈନ୍ୟବଳରେ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ତାର ପରୁ ଶକ୍ତି ହ୍ରାସକରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁନାମରେ ତାର ଶକ୍ତି ବଢି ଉଠିଲାଣି । ସ୍ଥଳ ସୈନ୍ୟରେ ରୁଷିଆ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଏବଂ ତାର ନିମ୍ନକୁ ଫ୍ରାନ୍ସର ସ୍ଥାନ ।

ବୁଦ୍ଧି ନ ଥିଲେ ନାହିଁ ଧ୍ୟାନ ।

ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ଯୁକ୍ତ ଜାହାଜ ସଂଖ୍ୟା ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ଅମେରିକା ସାପାକ ପ୍ରାନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଇଣ୍ଡିଆ

ଯୁକ୍ତ ଜାହାଜ	୧୭	୧୮	୧୯	୨୦	୨୧	୨୨	୨୩
ଯୁକ୍ତ କୃଷକର	୪	—	୪	—	—	—	—
ସାଧାରଣ କୃଷକର	୫୨	୩୨	୩୪	୧୫	୧୪	୪	୮
ଉପକୂଳ ପହଞ୍ଚିବା ଦେବା ଜାହାଜ	୩	୧	—	—	—	—	—
ଉଡ଼ାଜାହାଜ ବହନକାରୀ ଜାହାଜ	୭	୩	୫	୧	୧	—	—
ପୋଷ୍ଟଲ ଲିଭର	୧୭	—	—	୭	୧୧	—	—
ଡେପୁପୁର	୧୪୦	୩୦୧	୧୦୧	୫୪	୭୫	୩୨	୨୪
ଟର୍ପେଡୋ ବୋଟ୍	—	—	—	୭	୪୭	୭	୭
ବୁଡ଼ା ଜାହାଜ	୫୨	୧୨୨	୭୧	୫୨	୪୫	୧୫	—
ଗୁମ୍ରା	୩୧	—	—	୮	୨୩	୪	—
ମଟରବୋଟ୍	୭	—	୩	୩	୧୦୪	୨୫	—
ତୋପ ବୋଟ୍	—	୧୧	୩	୪୭	୭	୨	୨
ନାସରେ ଥିବା ତୋପ ବୋଟ୍	୧୮	୧୧	୮	୧୦	୨	୭	—
ଡିନାମାଇଟ୍ ଉଠାଇବା ଜାହାଜ	୩୨	୪୨	୧୦	୨୭	୪୪	୨୦	୩୨

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ଜାହାଜ ସଂଖ୍ୟା ।

ପୃଥିବୀର ଉନ୍ନତ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ବାଣିଜ୍ୟ ଜାହାଜ ଅଛି ତାହା ମୋଟରେ କେତେ ମାଲ ନେଇପାରେ ତହିଁର ହସାବ ନମ୍ବରରେ ଦିଆଗଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡ—	୧,୧୭,୫୪,୦୦୦	ଟନ୍
ଇଟିଶ ସମ୍ରାଜ୍ୟ—	୨୭,୫୦,୦୦୦	”
ଜର୍ମାନୀ—	୧୦,୫୨,୦୦୦	”
ପ୍ରାନ୍ତ—	୩୨,୫୭,୦୦୦	”

ଧାନ ବିହାନେ ଶାନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ ॥

ଜର୍ମାନ—	୩୭,୩୮,୦୦୦	ଟନ୍
ଗ୍ରୀସ୍	୧୯,୮୮,୦୦୦	"
ହଲ୍‌ଜି—	୨୮, ୧୦୦୦	"
ଇଟାଲି—	୩୩,୪୧,୦୦୦	"
ଯାପାନ—	୪୧,୪୦,୦୦୦	"
ନରୱେ—	୨୧, ୫୪,୦୦୦	"
ସ୍ପେନ୍—	୧୧,୩୮,୦୦୦	"
ସୁଇଡେନ୍—	୧୪,୧୨,୦୦୦	"
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ—	୧,୩୭,୦୮,୦୦୦	"
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦେଶ	୪୦,୨୧,୦୦୦	"

ଗୋଟିଏ ଜାହାଜରେ କେତେ ମାଲ ଯାଇପାରେ ତାହା ଟନ୍ ଦ୍ଵସାବରେ କ୍ଷମାନ୍ୱୟ ଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁ ଜାହାଜ ୫ ହଜାର କିଏ ୧୦ ହଜାର ଟନ୍ ବୋହଁ ନେଇ ପାରେ । ସୁଦୂର ଶୀର୍ଷଲ୍ଲସ୍ଥ ଟନ୍ର ଦ୍ଵସାବରୁ ମୋଟାମୋଟ ଜାହାଜର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁମିତ ହୋଇ ପାରବ । ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସିଏ ବଲ କମା ଇବା ପାଇଁ ତୁମ୍ଭେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛ ।

ପ୍ରଧାନ ୨ ଦେଶର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ।

୧—ମୋଟ ବ୍ରିଟିଶ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୩,୪୭,୩୫୪ ଏହାଛଡ଼ା ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୭୭୦୦୦ ଦେଶୀୟ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଏ ସୈନ୍ୟ ଶାନ୍ତ ସମୟରୁ ପ୍ରାୟୀ ସୈନ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧସମୟରେ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ବହୁବୃଦ୍ଧି ବଢ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଆକାଶ୍ୟକ ମତେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । କୌଣସି ଓ ଉତ୍ତାଜାହାଜ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଛି । ଅଧିକାଂଶ ଦେଶରେ ଯୁଦ୍ଧବଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ ଅଟେ ।

୨—ଅମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟୀ ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୧,୩୪,୫୦୫ । ଏହାଛଡ଼ା ୧, ୧୨, ୩୩୧ ରଜର୍ବ କମ୍ପାନୀ ଏବଂ ୪,୩୫,୦୦୦ ନେସନାଲ୍ ଗାର୍ଡ୍ ଅଛନ୍ତି ।

୩—ଅଫିକାର ଆବିଷ୍କରଣ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୧,୦୦,୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ।

୪—ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନ୍ ରାଜ୍ୟର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୩,୦୦,୦୦୦ ।

୫—ଇଉରୋପର ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୩,୦୦୦ ।

୬—ନେଲ୍‌ଲିସ୍‌ର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୫୪,୩୫୧ ।

ଯେ କର୍ମେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତ ନୋହୁ ।

୭—ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାର ବ୍ରାଜିଲର ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା	୧,୨୦, ୦୦୦ ।
୮—ବୁଲଗେରିଆ ରାଜ୍ୟର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୫୯,୯୦୦ ।
୯—ଚୀନ ଦେଶର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୧୩୦୦୦୦୦, କିନ୍ତୁ ବଶୁଖଲ ଭାବରେ ଚୀନ ଦେଶରେ ୩୦,୦୦,୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ଅଛି ।	
୧୦—ସେକୋଗୋରେକିଆ ରାଜ୍ୟର ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା	୧,୨୭,୦୦୦ ।
୧୧—ଡେନମାର୍କ ଦେଶର ସ୍ଥାୟୀ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୧୦,୧୯୨ କିନ୍ତୁ ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ବଳା ଯାଇଥାଏ ।	
୧୨—ଫ୍ରାନର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୭,୭୨,୦୦୦ ।
୧୩—ଜର୍ମାନୀର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ସଜ୍ଜ ଅନୁସାରେ	୧,୦୦,୦୦୦ ।
୧୪—ହଙ୍ଗେରୀର ରାଜ୍ୟର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ...	୩୫,୦୦୦ ।
୧୫—ଇଟାଲୀର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୩,୦୦,୮୮୪ ।
୧୬—ଯାପାନର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୨,୧୪,୩୪୦ ।
୧୭—ମେକସିକୋର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୭୨,୦୪୫ ।
୧୮—ଡଲ୍‌ଲଣ୍ଡର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୩,୭୨,୮୦୦ ।
୧୯—ପାରସ୍ୟର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୪୦,୦୦୦ ।
୨୦—ପୋଲଣ୍ଡର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୨,୮୧,୩୧୦ ।
୨୧—ପର୍ତ୍ତୁଗାଲର ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା	୨୭ ୭୪୭ ।
୨୨—ରୋମାନିଆର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୧,୩୭,୩୩୩ ।
୨୩—ରୁଷିଆର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୧୦,୦୦୦୦୦ ।
୨୪—ସରବ୍‌ସ୍କାର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୧,୧୫,୯୪୨ ।
୨୫—ସ୍ପେନ୍‌ର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୧,୭୭,୭୪୧ ।
୨୬—ସୁଇଡର ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୧,୨୦,୦୦୦ ।

ପ୍ରଧାନ ୨ ଦେଶର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜ୍ୟମାନେ ନିମ୍ନଲିଖିତମତେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବାର୍ଷିକ

ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି ।

ରୁଷିଆ	୨,୮୦,୮୦୦୦୦୦ ଡୋଲର	ଯାପାନ	୩୦୦୦୦୦୦ ଡୋଲର
ଫ୍ରାନ୍ସ	୫୫୩୫୦୦୦୦ ”	ରୋମାନିଆ	୫୦୦୦୦୦ ”
ଇଟାଲି	୨୭୭୦୦୦୦୦୦ ”	ଜର୍ମାନୀ	୧୯୦୦୦୦୦ ”
ଇଂଲଣ୍ଡ	୨୭୮୧୦୦୦୦୦ ”		

୧ ଡୋଲର = ଟ ୩୯

ସେ କର୍ମେ ଜୀବ ଦେ ହୋଇ ॥

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଯୁଦ୍ଧୋପଯୋଗୀ ଉଡ଼ାଜାହାଜର ପରିମାଣ ।

ଭୁଷିଆ	୭୫୦୦	ସୋମାନଥ	୭୧୧
ପ୍ରାନ୍ସ	୩୦୦୦	ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍	୧୧୫
ଇଂଲଣ୍ଡ	୧୪୩୪	ଗ୍ରୀସ୍	୧୨୦
ଇଟାଲି	୧୫୦୭	ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍	୧୩୦
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)	୨୩୫୧	ତୁର୍କି	୫୦
ଯାପାନ	୧୧୩୧	ଜର୍ମାନୀ	୧୫୦୦

ଅର୍ଥାତ୍, ହଙ୍ଗେରୀ, ରୁଲେନ୍‌ଆ ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଜ୍ଜିତ କରିବାରେ ଯୁଦ୍ଧୋପଯୋଗୀ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ରଖିବାକୁ ମନା ।

ନିର୍ବାସିତ ଓ ପେନ୍‌ସନ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ରାଜା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ରାଜା ରାଜ୍ୟରୁ ବିଚାଡ଼ିତ ହୋଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ନମ୍ବରକ୍ରମେ ରାଜାମାନେ ଜାଣିତ ଅଛନ୍ତି ।

୧ ଭୁରଗର ଖଲିଫା,	୪ ଜର୍ମାନର କୈସର
୨ ପାରସ୍ୟର ସାହା,	୫ ଶ୍ୟାମର ରାଜା ପ୍ରଜାପତି,
୩ ଆଫଗାନିସ୍ତାନର ରାଜା ଅମାନୁଲ୍ଲା,	୬ ସ୍ପେନ୍‌ଦେଶର ରାଜା ଅଲଫୋନ୍‌ସୋ,
୭ କୋଟୋର ସମ୍ରାଟ୍ ।	

ତୋପସଲମି ।

କୌଣସି ସାଧାରଣ ଦେଶର ରାଜା ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ଚାଲେ ତାକୁ ୩୧ ଗୋଟି ତୋପ ସଲମି ଦ୍ଵାରା ଅଭିନନ୍ଦନ କରା ହୋଇଥାଏ । ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ୫୨ ଜଣଙ୍କ ନିଜେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଅଂଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ତାକୁ ୧୦୧ ତୋପ ଫୁଟାଇ ସଲମି ଦିଆ ହୋଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମେସାକୁ ୩୧ ଗୋଟି ତୋପ ସଲମି ମିଳେ ।

ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତୀକିତ ମୁଦ୍ରାର ସହିତ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ତୁଳନା ।

ଭାରତର ପ୍ରତୀକିତ ମୁଦ୍ରାକୁ ସେପରି ଟଙ୍କା ବୋଲିଥାଏ, ସେହିପରି ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ପ୍ରତୀକିତ ମୁଦ୍ରାର ନାମ ଓ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାରେ ପ୍ରତି କଲକ ପଶୁ ଦେଇ ।

ସେମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟର ପରିମାଣ ନିମ୍ନଲିଖିତମତେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ଲଂଲଣ୍ଡର ୧ ଲିଟ ମୁଦ୍ରା ୪୫ ପାଞ୍ଜିରୁ ୧୫୫ ଟଙ୍କା ବୋଲି ଧରାଯାଇ ଅଛି ।

ଦେଶ—	ପ୍ରକଳିତମୁଦ୍ରା—	ଅନୁମାନକରୁ ଉଦ୍ଘାଟନମୁଦ୍ରା
ଲଂଲଣ୍ଡ—	ପାଉଣ୍ଡ (Pound)	ଟ ୧୫୮
ଇଉନାଇଟେଡ଼ଷ୍ଟେଟ— (ଅମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ)	ଡଲାର (Dollar)	ଟ ୩ ୯
ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୨ ୩୯ ୭
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ—	ଶିଲିଂ (Schilling)	ଟ ୦ ୮୯
ଡେନମାର୍କ—	ପେଙ୍ଗୋ (Pengo)	ଟ ୦ ୫
ବେଲଜିୟମ ଓ ସ୍ୱିଜ୍ଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ }	ଫ୍ରାଙ୍କ (Franc)	ଟ ୦ ୫/୭
ବାଜିଲ—	ମିଲ୍‌ରେ (Milreis)	ଟ ୧ ୫୯ ୧୫
ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ—	ଲେଭା (Leva)	ଟ ୦ ୫/୭
ଚିନ—	ଟେଲ୍ (Tael)	ଟ ୨ ୮ ୩
ଫିନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	ମାର୍କ୍କା (Markka)	ଟ ୦ ୮୩
ଇଟାଲି—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୧ ୯
ଡେନମାର୍କ—	କ୍ରୋନ (Krone)	ଟ ୦ ୫୮ ୩
ଇଙ୍ଗ୍‌ଲଣ୍ଡ—	ଇଙ୍ଗ୍‌ଲିଷ୍‌ପାଉଣ୍ଡ (E. £.)	ଟ ୧୫ ୮୯
ଫ୍ରାନ୍ସ—	ଫ୍ରାଙ୍କ (Franc)	ଟ ୦ ୫/୭
ଜର୍ମାନୀ—	ରାଇକ୍‌ମାର୍କ (Reichsmark)	ଟ ୦ ୫୯ ୧
ଗ୍ରୀସ୍—	ଡ୍ରାକ୍‌ମେ (Drachmai)	ଟ ୦ ୫/୭
ହଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	ଫ୍ଲୋରିନ୍ (Florin)	ଟ ୧ ୮
ଇଟାଲି—	ଲିରା (Lira)	ଟ ୦ ୫/୭
ଯାପାନ—	ୟେନ୍ (Yen)	ଟ ୧ ୫
ନରୱେ ସ୍ୱିଡେନ୍—	କ୍ରୋନ (Krone)	ଟ ୦ ୫୮ ୭
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ—	ଏସ୍କୁଦୋ (Escudo)	ଟ ୩ ୮ ୩
ରୁଷିଆ—	ରୁବଲ୍ (Rouble)	ଟ ୧ ୫/୭
ସ୍ପାନିଶ—	ଲି (Lei)	ଟ ୦ ୫/୭
ସ୍ପେନ୍—	ପେସେଟା (Peseta)	ଟ ୦ ୫/୭
ଟର୍କି—	ପିଆସ୍ତ୍ରେ (Piastre)	ଟ ୦ ୯୩
ପୋଲଣ୍ଡ—	ଜ୍‌ଲଟି (Zloty)	ଟ ୦ ୮/୭
ସୁଭୋସ୍ଲୋଭିଆ—	ଡିନାର (Dinar)	ଟ ୦ ୫/୭

ସେ ସୁଦ୍ଧା ଅଟଇ ଅନିତ୍ୟ ।

ଦେଶ—	ପ୍ରଚଳିତମୁଦ୍ରା—	ଅନୁମାନକରତ୍ୱରାଶିମୁଦ୍ରା
ଲିଥୁଆନିଆ—	ଲିଟାସ୍ (Litas)	ଟ ୩ ୯
ଇଣ୍ଡୋନିଆ—	କୁନ୍ (Kroon)	ଟ ୦ ୩/୭
ଲାଟ୍‌ଭିଆ—	ଲାଟ୍ (Lat)	ଟ ୦ ୩/୭
ଆରବ—	ରିୟାଲ (Riyal)	ଟ ୧ ୩
ପାହଲେବୀ—	ପହଲେବୀ (Pahlevi)	ଟ ୧୫ ୮
ଲକ୍ଷା	ଟଙ୍କା	ଟ ୧ ୯
ଆଇରିଶ୍‌ଆ	ଡଲାର (Dollar)	ଟ ୧ ୩
ଆମାନିଆ—	ଆମାନି (Amani)	ଟ ୫ ୮
ଆରୁଜେଣ୍ଟାଇନ୍—	ପେସୋ ଓରୋ (Peso oro)	ଟ ୩ ୮
କଲମ୍‌ବିଆ—	କଲୋନ୍ (Colon)	ଟ ୧ ୧୮୧
କିରଗୀ—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୩ ୯
ଇକ୍ୱାଡୋର୍—	ସୁକ୍ରେ (Sucre)	ଟ ୦ ୩୯
ଇରାକ୍—	ଡିନାର (Dinar)	ଟ ୭ ୩
ମେକ୍ସିକୋ—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୧ ୩ ୭
ନିକାଗୁଆ—	କର୍ଡୋବା (Cordoba)	ଟ ୩ ୯
ବାଲିଆ—	ବାଲିବୋଆ (Balboa)	ଟ ୩୯
ପାଗୁଆ—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୩୮
ପେରୁ—	ଲିବ୍ରା (Libra)	ଟ ୧୫୮
ସାଲ୍‌ଭେଡୋର୍—	କଲୋନ୍ (Colon)	ଟ ୧ ୩/୮
ଶାମ୍—	ବାହ୍ (Baht)	ଟ ୧ ୧/୧
ଭରୁଗୁଆ—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୩ ୯
ଭେନେଜୁଏଲା—	ବଲିଭାର (Bolívar)	ଟ ୦ ୩/୭
ନିଉଗ୍ରିଣ୍ଡା—	ଡଲାର (Dollar)	ଟ ୩ ୮୩
କାନେଡା—	ଡଲାର (Dollar)	ଟ ୩ ୯
କଲମ୍‌ବିଆ—	ପେସୋ (Peso)	ଟ ୩ ୮
ବଲିଭିଆ—	ବଲିଭିଆନୋ (Boliviano)	ଟ ୧ ୯

ତୋମିନିକାନରେ ଆମେରିକାର ସୁନ୍ଦରତମ ମୁଦ୍ରା, ଅଲ୍‌ଜିରିଆରେ ପ୍ରାନ୍ତର ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ଅଫ୍ରିକିଆ, ଜାମେକା, ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ମୁଦ୍ରା ଚଳେ ।

ପୃଥକୀର ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ବିବରଣ ।

ସମସ୍ତ ପୃଥକୀରେ ଯାନବଡ଼ ହୋଇ ୭୯ ଗୋଟି ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । ଏହି ସବୁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଭଲ ଭଲ ଧରଣର ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ୭୮ ଗୋଟି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟ ଅଛି ଯାହା ନାମରେ ସ୍ବାଧୀନ ହେଲେହେଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତି ନଗଣ୍ୟ । ସମସ୍ତ ଅଫିକା ମହାଦେଶରେ ମିଶର, ଆବିସିନିଆ ଓ ଲିବିୟାକୁ ଗ୍ରହଣକରି ବାକି ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ଇଉରୋପୀୟ ରାଜ୍ୟମାନେ, ନିଜ ନିଜ ଧରଣରେ ବାଣ୍ଟି ନେଇଅଛନ୍ତି । ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଯାପାନ, ଶ୍ୟାମ, ନେପାଳ, ପାକିସ୍ତାନ, ଅଫଗାନିସ୍ତାନ, ଇରାକ, ଆରବ, ଚୀନ, ପ୍ରଭୃତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଅଂଶ ଗୁଡ଼ିଆ, ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ହଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଅମେରିକା ବାଣ୍ଟିନେଇ ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ମହାଦେଶ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧୀନ । ଉତ୍ତର ଅମେରିକାରେ କାନେଡ଼ାକୁ ଗ୍ରହଣକରି ବାକିତକ ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ । ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାରେ ଇଉରୋପୀୟ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର କେତୋଟି ସ୍ଥାନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସବୁ ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଅଟେ । ଏହି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯାପାନ, ଶ୍ୟାମ, ନେପାଳ, ଅଫଗାନିସ୍ତାନ; ପାକିସ୍ତାନ, ଆରବ, ଇରାକ, ମିଶର, ମରକ୍କୋ, ଆବିସିନିୟା, ଇଟାଲି, ଆଲବାନିଆ, ସେନାଗାଲ; ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ, କେକୋସ୍ଲାଭିୟା; ବେଲଜିୟମ୍, ହଲଣ୍ଡ, ଡେନମାର୍କ, ନରୱେ, ସୁଇଡେନ୍; ଇଂଲଣ୍ଡ ଏହି ସବୁ ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାନ୍ତି ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତେଣୁରେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଯେହି ରାଜ୍ୟ ସବୁ ଶାସନ କରନ୍ତି । ପୃଥକୀରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ଋଷ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଫ୍ରାନ୍ସ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ହିସାବରେ ଚୀନଦେଶ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରଅଛି ।

ଇଉରୋପ !

ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ, ସ୍କଟଲଣ୍ଡ, ଉଏଲ୍ସ ଏବଂ ଇର୍ଲେଣ୍ଡ ଅନ୍ତର୍ଭାଗ ନେଇ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍ ଗଠିତ । ୧୯୨୯ ସାଲ ଯାଏ ଅୟରଲଣ୍ଡ ଏହା ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଥିଲା । ମାତ୍ର ସେଠାର ଲୋକଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭାଗିତ ଫଳରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଅୟରଲଣ୍ଡ ଏକ ପୃଥକ ଡୋମିନିୟନ୍ ହୋଇଅଛି । ଇର୍ଲେଣ୍ଡ ଅୟରଲଣ୍ଡ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବଡ଼ଲଣ୍ଡ ଓ ପାଲି ଅଫେଲ୍ ଦ୍ଵାରା ଶାନ୍ତି ହେଉଥିଲେହେଁ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ଅନ୍ତର୍ଭାଗ । ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୧ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩୩ * କୋଟି ୫ ଲକ୍ଷ । ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କାଉଣ୍ଟି ଅବା ଜିଲ୍ଲାରେ

ଏ ମୁଖ୍ୟ ଦିନା ଦୁଇ ଗୁରୁ ॥

ବରନ୍ତି । ପ୍ରତି କାଉଁଶରେ ଗଜାଙ୍କର ଜଣେ ଜଣେ ଲକ୍ଷ ଲେଖିବାକୁ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ, ନିବାସିତ କାଉଁଶ କାଉଁଶିଲ, ମିତ୍ତନସିଆଲ୍ କାଉଁଶିଲ ଦ୍ଵାରା ନିବାସିତ ହୁଏ । ମିତ୍ତନସିଆଲ୍‌ଟିର ନିବାସିତ ମେଥର ଏବଂ ସେଥିରୁ ଅଧୀନରେ ପୁଲ୍ଲସ ଏବଂ ଅଭିନ ବସ୍ତ୍ର ଅଛି । ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଲମୋକଦମାପାଇଁ ସେସନ୍ ଜଜ୍ଞମାନେ ବୁଲି ବୁଲି କେସ୍ ବିଚାର କରନ୍ତି । ସେସନ୍ କୋର୍ଟ ଉପରେ ଲଣ୍ଡନର ଗଜବଗୁରାଲୟ (କିଂଗ୍‌ସ୍‌ ଡିଭିଜନ୍) ହାଇକୋର୍ଟ ଏବଂ ପ୍ରିଭାକାଉଁସିଲ୍ ଅଛି ଏବଂ ସର୍ବୋପର କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ମୋକଦମା ପାଇଁ ଅମେୟର ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଜସ୍ ରେ ବିଚାର ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ଲକ୍ଷ ଉପାଧିଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ଦାବା କରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କର ମୋକଦମା ଅନ୍ୟତ୍ର ନ ଯାଇ ସିଧା ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଜସ୍‌କୁ ବିଚାର ପାଇଁ ଯାଇଥାଏ । ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନର ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୯୦ ବ୍ୟକ୍ତି ସହରବାସୀ । ଏଣୁ ସର୍ବତ୍ର ନିବାସିତ ପ୍ରତିନିଧି ଦ୍ଵାରା କାର୍ଯ୍ୟ ତଳେ । ଏହିପରି ଭାବେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଉପଲୁସରେ ୭୨ ଗୋଟି କାଉଁଶି ଓ ୮୩ ଗୋଟି ନଗର—ସମେତ ଅଛି । ଗଜଧାନୀ ଲଣ୍ଡନ ନଗରର କାର୍ଯ୍ୟ ଲଣ୍ଡନ କାଉଁଶି କାଉଁଶିଲ୍ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଏହି ମନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଅଭିନ ଦ୍ଵାରା ସ୍ପେକ୍ଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ଦିଆଯାଇଅଛି ।

ସ୍ପେକ୍ଟାକୁ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହାଇକୋର୍ଟ ଅଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ମୋକଦମା ବିଚାର ପାଇଁ ଗୁନସର କୋର୍ଟ ଅଛି ।

ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନର ଅଧିକାଂଶ ଅଧିବାସୀ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଅଟନ୍ତି । ଗଜା, ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ସର୍ବସମ୍ମତ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଧର୍ମସାଜକ ନିୟନ୍ତ୍ର କରନ୍ତି । ଏଥିନିମିତ୍ତ ୩ ଗୋଟି ଅର୍ଦ୍ଧବିଶ୍ଵ, ୪୭ ଗୋଟି ବିଶ୍ଵ ଓ ୨୧ ଗୋଟି ଗ୍ରେଟ୍ ବିଶ୍ଵ ରହିଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ସର୍ବମୋଟ ୩୧୧୭୫ ଗୋଟି ଗିର୍ଜାଘର ଅଛି । ଶିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନରେ ନାନାପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟାସେଷ ରହିଅଛି । ଏ ଦେଶରେ ୧୭ ଗୋଟି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ଭାର କାଉଁଶି କାଉଁଶିଲ୍ ଉପରେ ନିହିତ ରହିଛି ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ଦାନଦୁର୍ଗୋ ପଙ୍ଗୁ ବେକାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଷ୍ଟେଟ୍‌ ଟରଫ୍‌ରୁ ଖୋରାକ ମିଳେ । ଗରବଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ଅଭିନ ଅଛି । ତାହା ମିତ୍ତନସିଆଲ୍ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ସାଧାରଣ-ଗୃହ ଓ ଗରୁଡ଼ିମେୟ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଅଦରେ ଏହି ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ୨୦ ହଜାର ମାଇଲ ରେଲ ଲାଇନ୍, ୨୫୫୪ ମାଇଲ ଟ୍ରାମ୍ ଲାଇନ୍, ୪୭୭୩ ମାଇଲ ବେନାଲ୍, ୭୫ ଲକ୍ଷ ୨୮ ହଜାର ମାଇଲ ଟ୍ରେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ତାର ଏବଂ ୧୭୮୧ ଟ୍ରେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅଫିସ୍ ଅଛି ।

ଶିଳ୍ପ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତମ୍ଭ ଫଳେ ।

ଗହମ, ବାଲି, ଯବ, ଚିଲିକା ଆଳୁ, ସାଲଗମ୍ ଓ ଗୁଡ଼ ପାଳିତ ପଶୁଙ୍କ ଅଦ୍ୱାର
ଉପଯୋଗୀ ଘାସ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବୃଷିକାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଏଠାରେ ଲୁହା,
କୋଇଲା, ଚିନାମାଟ୍ଟ, ପେଟ୍ରୋଲ, ସ୍ପେଟ୍, ଟୁଣ୍ଡ, ଦସ୍ତା, ଲୁହା ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଭୃତି
ଅନେକ ପ୍ରକାର ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । ଘୋଡ଼ା, ଘୁମୁର, ମେଣ୍ଟା ଓ ମୋରୁ ପ୍ରଭୃତି
ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ । ଏ ଦେଶରେ କପା, ପମ୍ପା, ସିନ୍ଦୂ, ଚିନି-
ମାଟି ଓ ଲୁହାର ଅନେକ କାରଖାନା ଅଛି । ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର କାରଖାନା
ପ୍ରଭୃତି ଲୁହା ଓ ଛୁର କଇଁଁ ଇତ୍ୟାଦି ଲୋଡ଼ି ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ;
ମାନଚେକର ଓ ଲଙ୍କାଶାୟାର ଲୁହା କାରଖାନାର ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ । ମାଛ
ଧରବା ଏ ଦେଶର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ।

ଏ ଦେଶର ଆୟ ନଦୀଞ୍ଚ ନ ଥିବାରୁ ଦ୍ୱାରଦ୍ୱାର ବାସିନ୍ଦ ଆୟ
କୋଟି ୫୨ ଲକ୍ଷ ପାଉଣି ବୋଲି ଧରା ଯାଉଅଛି ଏବଂ ଏହାର ଜାଗାୟ ଋଷ ପ୍ରାୟ
୨୭୯ କୋଟି ପାଉଣିରୁ ଉଦ୍ଧୃତ । ଏ ଦେଶର ସୈନ୍ୟବଳ; ଜଳସୈନ୍ୟ,
ସ୍ଥଳସୈନ୍ୟ ଓ ଆକାଶ ସୈନ୍ୟ ଏହି ୩ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ଜଳ-
ସୈନ୍ୟ ବା ନୌସୈନ୍ୟ ଉପରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିଶେଷତ୍ୱରେ ନିର୍ଭର
କରେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସମସ୍ତ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଉପନିବେଶ ଓ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ନୌସୈନ୍ୟ
ବାଣିହୋଇ ରହିଅଛନ୍ତି । ଏହି ୩ ପ୍ରକାର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପରିଗୁଳନା କରନାପାଇଁ
ଇମ୍ପିରିଏଲ୍ ଡିଫେନ୍ସ୍ ନାମକ ଏକ କମିଟି ଅଛି । ଏହା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ପରିଗୁଳିତ ହୁଏ । ଏହି ସୈନ୍ୟମାନେ ଭଲ ଭଲ ଉପନିବେଶରେ
ଥାନ୍ତି । ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର ଆକର୍ଷଣ ଭାବରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ବା
କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ପଡ଼ିଲେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କ
ପରିବାର ବର୍ଗକୁ ପେନସନ୍ ଦିଅନ୍ତି । ନୌ-ସୈନ୍ୟରେ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍ ପୃଥିବୀର
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି । ସମସ୍ତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୩୭୫୦
ଗୋଟି ଜାହାଜ ଚାଲୁଅଛି ।

ସମ୍ରାଟ ଝମ ଜର୍ଜଙ୍କ ବଂଶାବଳୀ ।

ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍ ଓ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ରାଣୀ ଏବଂ ଭାରତର ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ମହାରାଣୀ
ଇଲେଓରଥା ୧୮୧୯ ମସିହା ମଇ ମାସ ୨୪ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।
ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ କେଣ୍ଟ । ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ କେଣ୍ଟ ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବ କନିଷ୍ଠ ଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା, ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ କେଣ୍ଟଙ୍କର କ୍ୟେପ୍ଟ-
ଭ୍ରାତା ୪ର୍ଥ ଇଲିଭିୟମଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କର କାହାର ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି
ନାହିଁ ଥିବାରୁ ୧୮୩୭ ମସିହା ଜୁନମାସ ୨୦ ତାରିଖରେ ମହାରାଣୀ ଇଲେଓରଥା

ମୃତ୍ୟୁ ଲଭିବ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

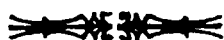
ସିଂହାସନାବେଷ୍ଟନ କରାଥିଲେ । ୧୮୪୦ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୧୦ ତାରିଖରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆଲବର୍ଟ ଅଫ୍ ସେକ୍ସବିକୋବର୍ଗ ଗୋଥାଙ୍କ ସହକାରେ ତାଙ୍କର ଶୁଭ ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ମହାରାଣୀଙ୍କର ନଅଗୋଟି ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠାକନ୍ୟା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ରିଏଲ୍, ଜର୍ମିନ ସମ୍ରାଟ୍ ପ୍ରିନ୍ସ ଉଇଲିୟମ ଫ୍ରେଡ୍ରିକ୍‌ଙ୍କୁ ବିବାହ କରୁଥିଲେ । ଜର୍ମିନର ବର୍ତ୍ତମାନ ନିବାସିତ ସମ୍ରାଟ କାରଲ୍‌ର ମହାରାଣୀଙ୍କର ନାତି ଅଟନ୍ତି । ମହାରାଣୀ ୭୪ ବର୍ଷକାଳ ରାଜତ୍ବ କଲପରେ ୧୯୦୧ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୨ ତାରିଖରେ ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତହେବାରୁ ତାଙ୍କର ୨ୟ ସନ୍ତାନ ସପ୍ତମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡ୍‌ଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରାଙ୍କ ସହକାରେ ସିଂହାସନାବେଷ୍ଟନ କଲେ । ସପ୍ତମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ପ୍ରିନ୍ସ ଆଲବର୍ଟ୍‌ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ୧୮୯୨ ମସିହାରେ ମୃତ୍ୟୁ ବଢ଼ିଥିଲା । ଦଶବର୍ଷ ମାତ୍ର ରାଜତ୍ବ କଲପରେ ୧୯୧୦ ମସିହା ମଇ ୬ ତାରିଖରେ ସପ୍ତମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡ୍‌ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଜର୍ଜ୍, ୫ମ ଜର୍ଜ୍‌ ଉପାଧିରେ ରୁଷିଆରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମୁମାନଙ୍କର ସମ୍ରାଟ୍ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ମହାମହିମ ଭରତ ସମ୍ରାଟ୍ ୫ମ ଜର୍ଜ୍ ୧୮୭୫ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୩ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ୧୮୯୩ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୬ ତାରିଖରେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରୀଙ୍କ ସହକାରେ ତାଙ୍କର ପୁରପରିଶ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି । ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପୁତ୍ର ଓ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟାମଧ୍ୟରୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଯୁବରାଜ ଆଲବର୍ଟ୍‌ ଡେଭିଡ୍ (ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଡେଲ୍‌ବର୍ଗ୍) ୧୮୯୪ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୨୩ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ କଲେ । ସେ ଅବବାହିତ । ପ୍ରିନ୍ସ ଫ୍ରେଡ୍‌ରିକ୍ ଆଲବର୍ଟ୍ (ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ ଯର୍କ) ୧୮୯୫ ଡିସେମ୍ବର ୧୪ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୨୩ ଅପ୍ରେଲ ୨୭ ତାରିଖରେ ଲେଡି ଏଲିଜାବେଥଙ୍କୁ ବିବାହ କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ରିଏଲ୍‌ଙ୍କର ଆଲବର୍ଟ୍ ମେରୀ ୧୮୯୭ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ୨୫ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୨୨ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୨୮ ତାରିଖରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜକାରିନ୍‌ ଲସେଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କୁ ବିବାହ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଉଇଲିୟମ୍‌ ଡେଭିଡ୍ (ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ କେଣ୍ଟ) ୧୯୦୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୧ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୩୪ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨୧ ତାରିଖରେ ଗ୍ରୀସ୍‌ର ରାଜକନ୍ୟା ମେରିନାଙ୍କୁ ବିବାହ କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଜର୍ଜ୍ ଏଡ୍‌ମଣ୍ଡ (ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ ସ୍କୋସେସ୍‌ବର୍ଗ୍) ୧୯୦୨ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ୨୦ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୩୫ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ଲେଡି ସ୍ପଟ୍‌ଙ୍କୁ ବିବାହ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ସର୍ବକଳେଷୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଜର୍ଜ୍ ୧୯୦୫ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୧୨ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମ କଲେ । ସେ ୧୯୧୧ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୮ ତାରିଖରେ ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କର ତିନି ଭଉଣୀ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମର୍ଡ୍‌ ଶାବିତ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ରିଏଲ୍‌ଙ୍କର ୧୯୩୧ ଜାନୁଆରୀ ୪ ତାରିଖରେ ଓ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ରିଏଲ୍‌-

ନିଷ୍ଠାମ କର୍ମି ଯୋଗିନୀ ।

ରାଜାଙ୍କ ୧୧୩୫ ଡିସମ୍ବର ୩ ତାରିଖରେ ପରଲେକ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।
 ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମଡ଼୍ ନରସିଂହ ରାଜାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ସମ୍ରାଟଙ୍କର
 ଏକ ଦାଦ ଓ ଦୁଇଖୁଣ୍ଟା, ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ କନଟ୍, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଲୁଇସ୍ ଓ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍
 ବେଟ୍ଟିସ୍ ଶାବିତ ଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବେଟ୍ଟିସ୍‌ଙ୍କର କନ୍ୟା ଏନା ଷେନ୍‌ର
 ରାଜା ଆଲଫ୍ରଡ଼ସୋଙ୍କୁ ୧୯୦୭ ମସିହା ମଇ ୩୧ ତାରିଖରେ ବିବାହ କରି
 ଥିଲେ ।

ରାଜବଂଶର ବାର୍ଷିକ ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ।

୧—ସମ୍ରାଟ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ (Their Majesties)

ଖଜିର ବବରଖ	ପାଉଣ୍ଡ
ନିଜ ଖଜ	୧୧୦,୦୦୦
କର୍ମଚାରୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ବେତନ	୧୬୫,୮୦୦
ଦର ଖଜ	୧୧୩,୦୦୦
ପ୍ରାସାଦ ମରାମତି ଇତ୍ୟାଦି	୨୦,୦୦୦
ଦାନ ଖର୍ଚ୍ଚ	୧୩,୨୦୦
ହାତୀର ନଗଦ	୮,୦୦୦
∞	୪୭୦,୦୦୦

୨—ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ ସୁକ୍—

୩—ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କନସ୍ତୁ ସୁବରଖ—	୨୫,୦୦୦
୪—ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଲୁଇସ୍ (ଖୁଣ୍ଟା)	୭,୦୦୦
୫—ଡିଉକ୍ ଅଫ୍ କନଟ୍ (ଦାଦ)	୨୫,୦୦୦
୬—ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବେଟ୍ଟିସ୍ (ଖୁଣ୍ଟା)	୭,୦୦୦
୭—ସମ୍ରାଟ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡଙ୍କର କନ୍ୟାଗଣ—	୧୮,୦୦୦
∞	୧୦୭,୦୦୦

ଯଦି ସମ୍ରାଟଙ୍କଠାରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ବେଶିଦାନ ବର୍ଷେ ରହନ୍ତି ତେବେ ୧୯୧୦
 ଫିବ୍ରୁଆରୀ ସିରିଲ୍ ଅଲ୍ (ଆଇର) ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୭୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ
 ବୃତ୍ତି ମିଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଉପେଲ୍ୟୁସ୍ ବିବାହ କଲେ ତାଙ୍କ
 ଖୁଣ୍ଟା ୧୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବୃତ୍ତି ମିଳେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଉପେଲ୍ୟୁସ୍
 ଠାରୁ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ବେଶିଦାନ ବର୍ଷେ ରହନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କୁ ୧୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ
 ଛାଡ଼ି ୩୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବୃତ୍ତି ମିଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଉପେଲ୍ୟୁସ୍‌ଙ୍କୁ
 କୌଣସି ବୃତ୍ତି ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାମକ ଶ୍ରୀଏ କର୍ମଦାସୀ

ତାଙ୍କ ନାମରେ ଅଳ୍ପ, ଯାହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୨୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଅଟେ । ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଅଗ୍ର ସୁବିମାନେ ସାବାଳକ ଦେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୧୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଦିଆବେ ଚୁକ୍ତିମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାଦ୍ଵାରା ଦିଆଯାଏ । ତାପରେ ଯଦି ଏହି ସୁବିମାନେ ବିବାହ କରନ୍ତି ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ୧୫,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବୃତ୍ତି ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଏ । କନ୍ୟାମାନେ ବୟସ ପ୍ରାପ୍ତହେଲେ କିମ୍ବା ବିବାହ କଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ୨୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବୃତ୍ତି ଦିଆଯାଏ ।

ସମ୍ରାଟ ଶମ୍ଭୁଜୀଙ୍କର ଆହାର କରିବା ବାସନ୍ତକୁଶଳର ମୂଲ୍ୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ।

ସମ୍ରାଟଙ୍କ କ୍ଷମତା ।

- ୧ । ସମ୍ରାଟଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ କ୍ଷମତା ଅଳ୍ପ ଦିନ ପାଇଁ ମେଲ୍ ବରୁକରେ ସେ କିଛି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ସମ୍ରାଟ ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ମତଭେଦ ଘଟେ, ତେବେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇ ସୁନାମ୍ବୁ ନିର୍ବାଚନ କରାଯାଏ । ଏହି କାରଣରୁ ସମ୍ରାଟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ବରୁକରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
- ୨ । ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାଣ ଲକ୍ଷା ପାଇଁ ଆବେଦନ କରେ ତେବେ ସମ୍ରାଟ ଲଢ଼ାକଲେ ତାଙ୍କର ହୋମ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ (Home Secretary) କିମ୍ବା ମତ ନେଇ ତାକୁ କ୍ଷମାଦେଇ ପାରେ; କିନ୍ତୁ ହୋମ୍ ସେକ୍ରେଟରୀଙ୍କ ବିନା ପରମର୍ଶରେ କ୍ଷମା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । କାହାର ଯଦି ସ୍ଵାଧୀନତା ଯମ୍ଭାଦି ବାଧ୍ୟତା କରାଯାଇ ଥାଏ ତେବେ ତାହା ଫେରାଇ ଦେଇ ପାରେ; କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ରାଟ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।
- ୩ । କେହି ସମ୍ରାଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ତାହାର ଅଭିଜାତ୍ୟତାରୁ (ଉପାଧି) ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ସମ୍ରାଟ ତାହାକୁ ଅଭିଜାତ୍ୟ (ଉପାଧି) ପ୍ରଦାନ କରି ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ତାହାର ପୂର୍ବ ପଦରେ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥା କରିବାର କ୍ଷମତା ସମ୍ରାଟଙ୍କର ନାହିଁ; ଲଢ଼ାକଲେ ନୂତନ ପଦ ପ୍ରଦାନ କରି ପାରନ୍ତି ।
- ୪ । ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ କୌଣସି ଟଙ୍କାର ଟାଙ୍କି ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରାଜ ପରିବାରର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟାଙ୍କି ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।
- ୫ । ସମ୍ରାଟ ନିଜର ଅସ୍ଵୀକୃତ ସ୍ଵଜନ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ସ୍ଵାସ୍ଥରେ ପଶି ଲେଖନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯଦି ଯେଉଁ ପ୍ରାଣରେ ଯେତେବେଳେ ଲେଖନ୍ତି ।

ଯେହୁ ଅଧିକ ସତ ଗୁଣୀ ।

- ୭ । ସମ୍ରାଟ ନିଜର ରାଜା ନିଜେ ପରିଶୋଧ କରନ୍ତି । ଥିଏଟର କମ୍ପା ବାଲସ୍ତୋପ ଟିକଟର ମୂଲ୍ୟ କମ୍ପା କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ସକାଶେ ସେଠାରେ ଟେକ୍ଟର ଘଡ଼ା ନିଜ ହାତରୁ ଦିଅନ୍ତି ।
- ୮ । ସମ୍ରାଟଙ୍କର ମଠର ଗାଡ଼ରେ ନମ୍ବର ନ ଥାଏ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମଠର ନମ୍ବରା- ଭରିକ୍ତ ଦେଶରେ ଗଢ଼ିକଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆଇନ ବିରୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ ।
- ୯ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ରାଜ ପରିବାରର କୌଣସି ରମଣୀକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉତ୍ଥାପନ କର ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ସମ୍ରାଟଙ୍କ ବିନାନମୂଳରେ ରାଜ- ପରିବାରର କୌଣସି ରମଣୀ ବିବାହ କରି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ, ମୋଟ ଉପରେ ରାଜପ୍ରସାଦ ଓ ରାଜପରିବାର ଉପରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମତା ଅଛି ।
- ୧୦ । ସମ୍ରାଟ ନିଜ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅସ୍ତ୍ରାୟ ସ୍ୱଜନ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପହାର ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗ୍ରନ୍ଥକାରମାନେ ନିଜ ନିଜ ଗ୍ରନ୍ଥସବୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣାବଳୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।
- ୧୧ । ଆଇନ ଅଦାଲତ ପ୍ରଭୃତିର, ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି ସମତା ନାହିଁ । ବା ତାଙ୍କର ବିଚାର କରି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଦୋଷ ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦାୟୀ ।
- ୧୨ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭା ଭଳି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନୂଆ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭା ଡାକିବାକୁ ସମ୍ରାଟ ବାଧ୍ୟ ।
- ୧୩ । ସମ୍ରାଟ ନୌସେନା, ଫ୍ଲେସେନା ଓ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ସେନାର ସର୍ବମୁଖ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ଅଟନ୍ତି ।
- ମୁକ୍ତି, ସଜ୍ଜ ଏବଂ ସମସ୍ତ ବଡ଼ବଡ଼ କର୍ମଗୁଣ ନିୟୋଗ ତାଙ୍କର ନାମରେ କରିଯାଏ ।
- ୧୪ । ସମ୍ରାଟ ସମସ୍ତ ଉପାଧିର ମାଲିକ, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ସେ ଉପାଧି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ।
- ୧୫ । ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ମଞ୍ଜୁର ନ ନେଇ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାଇ ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ।
- ୧୬ । ଜାତୀୟ ଶୋକ ପ୍ରକାଶର ସମୟ ଏବଂ ପ୍ରକାର କେବଳ ମାତ୍ର ସମ୍ରାଟ ଆଦେଶ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।
- ୧୭ । ସମ୍ରାଟ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଜାତିରେ ବିବାହ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ବିଲିତ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ।

ରାଜ୍ୟର ନିୟମାନୁସାରେ ରାଜାଙ୍କ ନାମରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଶାସିତ ହୁଏ । ଏହି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଯଥା:—ହାଉସ୍ ଅଫ୍

ସହଜେ କାମ ନାଶେ ପୁଣି ।

ଲଢ଼ିଷ୍ ଓ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସାହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲଢ଼ିଷ୍ ଲଢ଼ି ଉପାଧ୍ୟାୟ ବ୍ୟକ୍ତି, ବିଶ୍ୱ ଓ ରାଜସ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି ସର୍ବ ଅଟେ । ଏହାର ମୋଟ ସର୍ବ ସଂଖ୍ୟା ୭୪୦ ଅଟେ । ରାଜା ଇଡ଼ା ଅନୁସାରେ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ଯେତେ ଇଡ଼ା ତେତେ ଲଢ଼ି ଉପାଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ କରିବାକୁ ହୁଏ । ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସର ସର୍ବ ସଂଖ୍ୟା ୭୧୫, ଏମାନେ ପ୍ରୋଟି ଗ୍ରୋଭର୍ ୨୧ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ନର ନାରୀଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏଠାରେ ଯେଉଁ ଦଳର ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ ହୁଏ ରାଜା ସେହି ଦଳର ନେତାଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ଦେଇ ରାଜ୍ୟ ଗାସନ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ଗଠନ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । ମୋଟ ଲଢ଼ିରେ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସ ଦେଶର ସର୍ବୋପାଧ୍ୟ ଅଟେ । କାରଣ ଏହାର ହାତରେ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଆୟ ରହୁଅଛି । ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମେମ୍ବରଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୪୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ହସାବେ ଭତ୍ତା ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ସେମାନେ ରେଲଗାଡ଼ି ଭଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ପାଆନ୍ତି । ୨୦ ଠାରୁ ୨୨ ଟି ମନ୍ତ୍ରୀନେଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭା ଗଠିତ ହୁଏ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ୭୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ୫୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବାର୍ଷିକ ଭତ୍ତା ପାଆନ୍ତି । ବିଲ୍‌ଭର ଇଫ୍ ଜଜ୍ଜିସ୍, ଅର୍କବିଶ୍ୱ ଅଫ୍ ଲ୍ଲୟର୍ସ୍, ବିଶ୍ୱ ଅଫ୍ ଲ୍ଲୟର୍ସ୍ ଏବଂ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲଢ଼ିଷ୍ ସଭାପତି ଏହି ୪ ଜଣ ବାର୍ଷିକ ୧୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଭତ୍ତା ପାଆନ୍ତି; ଏବଂ ଫର୍କବିଶ୍ୱ ଅଫ୍ କାଉନ୍ସର ବେଶ୍ (ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଜାଜକ) ୧୫୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ପାଆନ୍ତି ।

ପ୍ରାନ୍ତ—ଏହା ଗୋଟିଏ ସମତାପାଳୀ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ୧୮୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗଜା ୩ୟ ନେପୋଲିୟନଙ୍କୁ ତଡ଼ିଦେଇ ଏଠାରେ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୧୨,୭୭୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ କୋଟି ୮୮ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏ ଦେଶର ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ଜଣେ ସଭାପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତଳେ ଏବଂ ଏହାର ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭାକୁ ତେମ୍ବର ବୋଲିଯାଏ । ତେମ୍ବରର ମେମ୍ବରମାନେ ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚା ଛଡ଼ା ବାର୍ଷିକ ୨୨୦୦୦ ପ୍ରାଙ୍କ୍ ଓ ସଭାପତି ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚା ସହିତ ବାର୍ଷିକ ୩୭ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାଙ୍କ୍ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ପାରସ୍ ନଗର ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ମାର୍ଗେଲିସ୍, ବୋଡ଼େକ୍, ଟୁଲନ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ପ୍ରାନ୍ତରେ ୧୭ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଏ ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାଉସ୍‌ହାଉ ୪୫୪୧ କୋଟି ପ୍ରାଙ୍କ୍ ଓ ବ୍ୟୟ ୪୫୩୭ କୋଟି ପ୍ରାଙ୍କ୍ । ଏ ଦେଶର ଇନ୍ଦ୍ରମ, ଜବ, ବିଲ୍‌ଭ ଅଳ୍ପ ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା, ଲୁହା, କରମ୍ପିନ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ଏ ଦେଶରେ

ପଞ୍ଚ ରତ୍ନସ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧି ମନ ।

ସର୍ବମୋଟ ୩୮୦୧୭୮ ମାଇଲ ଚଳପ୍ରଚଳ ଗାଡ଼ା ଓ ୨୨୦ ହଜାର ମାଇଲରୁ ଅଧିକ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ ଅଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଆସିଆ, ଆମେରିକା ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ବର ଔପନିବେଶିକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସେକ୍ସଟଲ ଗ୍ରାସ୍ ୫,୧୨୦,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଗ୍ରାସ୍ ୫ କୋଟି ୩୫ ଲକ୍ଷ ।

ଜର୍ମାନୀର ଡିକ୍ଟେଟର
ବିଲ ହିଟଲର ।

ଜର୍ମାନୀ—ପୂର୍ବେ ଏହି ଦେଶ

ଏକ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦ୍ବାରା-ସାବିତ ହେଉଥିଲା ତହିଁରେ ୨୧ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଏ ଦେଶ ଏକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏହାର ଆକାର ମଧ୍ୟ ଦ୍ରାସ୍ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଏହାର ସେକ୍ସଟଲ ୧୮୧୭-୨୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଗ୍ରାସ୍ ୭ କୋଟି ଅଟେ । ଜର୍ମାନୀରେ ଅନେକ ରୁଡ୍ଡିଏ ନନ୍ଦ ବଡ଼ ସମ୍ବର ଅଛି । ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ରାଜଧାନୀ ବର୍ଲିନ୍‌ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୪୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବର ହାମ୍ବରଗର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଗ୍ରାସ୍ ୧୦ ଲକ୍ଷ । ଜର୍ମାନୀରେ ୩୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ବ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି, ଯାହାକି ଇଉରୋପର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶରେ ନାହିଁ । ଏହାର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟକୁ ରିକ୍‌ସ୍‌ଟାଗ୍ ବୋଲାଯାଏ ।

ଏହାର ସେକ୍ସଟମାନେ ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚା ଛଡ଼ା ବାର୍ଷିକ ୧୨୦୦୦ ମାର୍କ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନ ଚର୍ଚ୍ଚାପାଇଁ ଜର୍ମାନୀ ପୃଥିବୀ ବଞ୍ଚାଏ । ପୂର୍ବେ ଜର୍ମାନୀରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଆରଷ୍ଟରନ୍‌ର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଜର୍ମାନୀର ଯେତେ ଉପନିବେଶ ଥିଲା ସ୍ବଳ୍ପ ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶକ୍ତିମାନେ ତାହା ସବୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପୃଥିବୀର ସବୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାମରକସକ୍ତି ଅସନରୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ କରି ଜର୍ମାନୀକୁ ଅତି ନଗଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାଜିଦଳର ନେତା ହିଟଲରଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଜର୍ମାନୀ ସୁନସ୍ବିତ୍ ତାର ପୂର୍ବୀକ୍ଷା ଫେରାର ଆଶିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ଏକଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାରକୁ ବଢ଼ିଇ ରହିଅଛି । ଏ ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାବିହାର ଏକ ହଜାର କୋଟି ରିମ୍‌ମାର୍କ ।

ବାମର ରାଜଧାନୀ ଜାଣି ।

କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ବିଦ୍ୟା ପୃଥକ୍ ବିଖ୍ୟାତ । ଗହମ, ଜବ୍ ବାଲି ଓ ବିଲ୍ଲିଅନ୍ସ ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା, ଲୁହା, ଟିଣ, ସୀସା, ତମ୍ବା, ଲୁଗା ଓ ପଟାଣ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଗ୍ରୀସ୍—ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଇଉରୋପରେ ଗ୍ରୀସ୍ ରାଜ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଅପ୍ରେଲ୍ ତା ୧୩ ତା ୧୯୨୪ ଠାରୁ ଗ୍ରୀସ୍ରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପରବର୍ତ୍ତେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗତ ନଭେମ୍ବର ୧୯୩୫ ଠାରୁ ପୁଣି ରାଜତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଅଛି । ଗ୍ରୀସ୍ ବିତାଡ଼ିତ ରାଜା ଜର୍ଜ୍‌ଙ୍କୁ ପ୍ରଜାମାନେ ଲଣ୍ଡନରୁ ପୁଣି ବରଣ କର ନେଇଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହାର ଆକାର ୪୯,୯୯୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୨ ଲକ୍ଷ । ରାଜଧାନୀ ଏଥେନ୍ସ ନଗର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ୨ୟ ନଗର ସାଲୋନିକାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୩୭ ହଜାର । ଇଉରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ପରି ଏ ଦେଶରେ ସାମରିକ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ । ଏ ଦେଶରେ ୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ଏବଂ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ କର୍ତ୍ତୃର ଚିହ୍ନ ସବୁ ରହିଅଛି । ଏହାର ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ୯୭ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ବେଲଜିୟମ୍—ବେଲଜିୟମ୍ରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ଚଳେ । ରାଜାଙ୍କ ନାମ ଲିଓପୋଲ୍ଡ (Liopold) । ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ନିମିତ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଦୁଇଗୋଟି ମନ୍ତ୍ର ଅଛି ଯଥା:—ସିନେଟ୍ ଓ ଚେମ୍ବର । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୯,୭୪୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୯ ଲକ୍ଷ ୨୯ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଧର୍ମ ରୋମାନ୍ କଥାଲିକ୍ । ଏଠାରେ ୪ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ବୃତ୍ତମନ୍ତ୍ର ଏହାର ରାଜଧାନୀ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ୯୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଆୟର୍ସ୍ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୯,୫୪୩,୧୭୯ ପ୍ରାଙ୍କ୍ସ୍ ଏବଂ ବ୍ୟୟ ୮,୨୫୩,୩୨୮ ପ୍ରାଙ୍କ୍ସ୍ । ଏ ଦେଶର ପିତା ଓ ସତତେ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ଅଟେ । ଏହାର ଉପନିବେଶ, ଆଫ୍ରିକା ଓନ୍ତାରେଣ୍ଟ ବେଲଜିୟମ୍ କଲୋନିଆଲ୍, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୯୯୮,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୫ ଲକ୍ଷ । ଏ ଦେଶରେ ପ୍ଲାଟିନମ୍ ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ମୂଲ୍ୟବାନ ଧାତୁ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି ।

ଡେନମାର୍କ—ଏଠାରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ରାଜାଙ୍କ ନାମ ୧୦ମ ଶ୍ରୀକ୍ଷିୟାନ । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାବଳ ସବୁକୁ ରିଚ୍ଟଡାଗ୍ ବୋଲ୍-ଯାଏ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭,୯୪୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୫ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । କୋପେନ୍‌ହେଗେନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏ ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩୨ କୋଟି ଡୋଲର୍ ଅଧିକ । ଗହମ, ବାଲି,

ସମତା ଦୃଷ୍ଟି ଶୁଦ୍ଧି ଯାଏ ।

ଜବ ଓ ବଲ୍ଲଭ ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୁତ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶର ମହାଶାଳାମାନେ ବର୍ଷକୁ ଦ୍ଵାରଦ୍ଵାର ୧୮ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ମାତ୍ର ଧରନ୍ତି ଅଳ୍ପ କରନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ୪୭୨୨ ମାଇଲ ତଳ ପ୍ରତଳ ସ୍ତ୍ରୀ; ୩୨୧୧ ମାଇଲ ବେଲ୍ ସ୍ତ୍ରୀ, ୮୧୫୩ ମାଇଲ ଟେଲ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଲବନ୍ ଏବଂ ୧୪୦୫ ଗୋଟି ଡାକଘର ଅଛି । ବେଲ୍ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଏ ଦେଶର ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ କୃଷି ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ଅଣ୍ଡା ଓ ଲହୁଣୀ, ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଅଟେ । ଏ ଦେଶ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକର ଦେଶ, ଏବଂ ଏଠାରେକେ ବହୁତନ ବର୍ଷ ରହନ୍ତି ।

ସ୍ପେନ୍—ଏହି ଦେଶ ପୂର୍ବେ ରାଜାଙ୍କଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ଡିକେଡ୍ ହେବ ପ୍ରଜାମାନେ ରାଜା ହସ୍ତାନ୍ତର ଆନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀକୁ ନିର୍ବାସିତ କରି ଦେଶରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଏହିଦେଶ ଏକ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ଆଉ ସେ ପୂର୍ବ ଗୋବର ନାହିଁ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୪,୭୮୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ମାଦ୍ରିଦ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ । ବାସିଲୋନା, ବେଲ୍ ନଦୀର ପ୍ରଭୁତ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହର ଓ ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଅଟେ । ଏ ଦେଶରେ ୧୧ ଗୋଟି ବିଶ୍ଵ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଦ୍ଵାରଦ୍ଵାର ୩୪୦ କୋଟି ପିଇଟାସ୍ ଓ ବ୍ୟୟ ୩୩୭ କୋଟି ପିଇଟାସ୍ । ଗହମ, ବାଲି, ଜବ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ଅଳ୍ପରୁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଜଳେ । ଏ ଦେଶର ସର୍ବମୋଟ ୧୦,୧୭୪ ଗୋଟି ଡାକଘର ଅଛି । ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ବଡ଼ ନୃତ୍ୟପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ।

ସୁଇଡେନ୍—ଏଠାରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ । ରାଜାଙ୍କ ନାମ ୫ମ ଚର୍ଚାୟ । ଏ ଦେଶର ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଡାଇଟ୍ (Diet) ବୋଲିଯାଏ । ଏହି ଡାଇଟ୍ ଦୁଇଗୋଟି ଚେମ୍ବରରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହି ଚେମ୍ବର ଦ୍ଵୟର ସଭ୍ୟମାନେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏ ଦେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୩୦୩୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ଷ୍ଟକ୍ ହୋଲ୍ମ ନଗରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ । ଗୋଟିଏବର୍ଷ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ମାଲ୍ମୋ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟ କେତେ ଗୋଟି ସହର ଅଛି । ଧର୍ମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଓ ଏହିଦେଶରେ ଦୁଇଗୋଟି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭୪୪,୭୪୭,୪୦୦ କ୍ରୋନ୍ ଓ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ତେଜେ ଅଟେ । ଏ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୪୦ ଜଣ ଲୋକ ଗୃଷ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ଦଧି-ସିରି ନିର୍ମାଣ ଏ ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଗହମ,

ମୁକ୍ତରେ ତାର ଅଧିକାର ।

ବାଲି, ଜବ, ବଲ୍ଲଭଅଳ୍ପ ଓ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା ଲୁହା, ରୂପା ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଧାନ ଜନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ—ଏହା ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳର ରାଜାଙ୍କ ନାମ ୨ୟ ମାନୋଏଲ୍ । କିନ୍ତୁ ଅଲ୍ୟୋବର ୫ ଡାହଣ ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀ: ରୁ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଅଛି । ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ନିମିତ୍ତ ନେଶନାଲ କାଉନ୍ସିଲ୍ (National Council) ଓ ଅପର ଚେମ୍ବର (Upper Chamber) ନାମକ ଦୁଇଗୋଟି ସଭା ସ୍ଥାପନ କରା ଯାଇଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୫,୪୧୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୧ ଲକ୍ଷ ୫୭ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଦେଶୀୟ ଧର୍ମ ବେମାନ-କାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ ୩ ଟି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଲିସ୍ବନ୍ ନଗର ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୪ ଲକ୍ଷ ୧୦ ହଜାର । ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ୧,୧୧୯,୩୮୮, ୩୭୮ ଓ ୧,୧୧୭,୮୧୧,୭୭୭ ଏସ୍କୁଡୋସ୍ (Escudos) ଅଟେ । ଏହାର ଔପନିବେଶିକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଆଫ୍ରିକାରେ ୧୪୫,୫୭୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାରେ ୧୩୭,୭୭୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଗହମ, ଜବ, ବାଲି, ଧାନ ଓ ବଲ୍ଲଭ ଅଳ୍ପ ପ୍ରଧାନ ବୃଦ୍ଧିଜନକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା, ତମ୍ବା, ସିସା ଓ ରେଡ୍‌କ୍ଲେୟ୍ ଧାତୁ ପ୍ରଧାନ ଜନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଇଟାଲିର ସର୍ବମୁଖ୍ୟ
ସିନର ମୁସୋଲିନି

ଇଟାଲି—ଏହା ରାଜତନ୍ତ୍ର ଦେଶ ଅଟେ । ରାଜାଙ୍କ ନାମ ୩ୟ ଭିକ୍ଟୋର ଏମାନୁଏଲ୍ (Vittorio Emanuele) । ଏ ଦେଶର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ସିନର ମୁସୋଲିନିଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ଚାଲେ । ମୁସୋଲିନି ସର୍ବମୁଖ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ଓ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତାର ମୂଳ ଅଟନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦଳକୁ ପାସିଷ୍ଟି-ଦଳ କହନ୍ତି । ଏଠାରେ ଭଲ ରାଜନୈତିକ ମତ ନାହିଁ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୮,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ କୋଟି ୨୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ରୋମ୍ ନଗର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଅନ୍ୟତମ ବୃଦ୍ଧିଜନକ ସହର

ଭୋରୁ ପାପ ପାପେ ନାଶ ।

ନାମ ନେପଲ୍, ମିଲନ୍, ଟୋରନୋ ଜେନୋଆ ପ୍ରଭୃତି । ଧର୍ମ ସେମାନଙ୍କାଥଲିକ୍, ଏଥିରେ ୨୫ ଗୋଟି ବର୍ଷ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଅୟ ୬ ବ୍ୟୟ ଯଥାକ୍ରମ ୧୭,୪୭୩,୮୫୧୧୭୧ ଓ ୧୩,୦୭୧,୫୪୩,୨୧୫ ଲିରା (Lira) ଅଟେ । ଏ ଦେଶର କଳା ବିଦ୍ୟା ପୃଥ୍ବୀ ବିଖ୍ୟାତ । ଗହମ, ଜବ, ବାଲି, ଧାନ ଓ ବାଲୁଆଳୁ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଲୁହା, ତମ୍ବା, ସୀସା, ସୁନା ଓ ବୋରକ୍ ଏସାକ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଆଲ୍‌ବାନିଆ—ପୂର୍ବେ ଏ ଦେଶ ତୁର୍କି ଶାସନାଧୀନରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲ୍‌ବାନିଆ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରିଥିଲା । ପ୍ରିନ୍ସ ଉଲ୍‌ଲାସ୍‌ ଅଫ୍ ଉଇଡ୍ (Williom of wied) ନାମକ ଜଣେ ଇଉରୋପୀୟ ରଜା ପ୍ରଥମେ ରଜା ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଇଉରୋପ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ରଜା ଓ ଶାସନ ପରିଷଦର କେତେକ ମେମ୍ବର ଆଲ୍‌ବାନିଆ ପ୍ରତି ଗୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ପରେ ୧୯୧୭ ଖ୍ରୀ:ରେ ଆଲ୍‌ବାନିଆ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଘୋଷଣା କଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ସର୍ବସନ୍ତତ କ୍ରମେ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଅହମଦ୍‌ବେଗ୍‌ ଯୋଗୁ (Ahmed Beg Zogu) ରାଜପଦରେ ବସିତ ହୋଇ ରଜା ତତ୍ତ୍ୱଶାସନ ଚଳାଉଅଛନ୍ତି । ଏହାର ସେକ୍ଟରଲ ୧୧,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷ । ରାଜଧାନୀ ଟିରାନା ନଗରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୭ ହଜାର । ଏଠାରେ ଦେଶୀୟ ଧର୍ମ ନାହିଁ, ମୁଗଲମାନ, ଘେଣ୍ଡୋଫିଆନ୍ ଓ ସେମାଲ୍ କାଥଲିକ୍, ଏହିତନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ଅୟ ୨୮, ୭୪୫, ୦୦୦ ଗୋଲ୍ଡଫ୍ରାଙ୍କ୍ (Gold francs) ବ୍ୟୟ ୨୭, ୮୮୪, ୪୨୨ ଗୋଲ୍ଡଫ୍ରାଙ୍କ୍ । ଏଠାରେ ବଣେଷ ବଣ ଓ ପାହାଡ଼ ଅଛି । ଗୁଣ୍ଡମିର ପରିମାଣ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ । ଧୂଆଁ ପତ୍ର, କଡ଼ିକାଠ, ଉଲ୍, ଛେନା, ମାଛ ଓ ଅଲ୍‌ଭି ତେଲ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ରୋମାନିଆ—ଏହା ରାଜତନ୍ତ୍ରଦେଶ ଅଟେ, ରାଜାଙ୍କ ନାମ ୧ମ ମାଇକେଲ୍ (1st. Michael) । ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ନିମିତ୍ତ ଦୁଇଗୋଟି ସଭ୍ୟଅଛି, ଯଥା— ସିନେଟ୍ (Senate) ଓ ଚେମ୍ବର ଅଫ୍ ଡେପୁଟି (Chamber of deputy) । ଏହାର ସେକ୍ଟରଲ ୧୨୨, ୨୮୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍, ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୮୦ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ୪ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଅୟ ୩୮୩୦ କୋଟି ଲିଉ (Lei) ବ୍ୟୟ ୩୮୩୦ କୋଟି ଲିଉ (Lei) । ଏହାର ରାଜଧାନୀର ନାମ ବୁଖାରେସ୍ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୬ ଲକ୍ଷ ୩୧ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଗହମ, ବାଲି, ଜଳ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଲୁହା, ତମ୍ବା, ସୀସା, ଲୁଣ ଓ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ଅନ୍ତେ ହୁଅଇ ନର୍ବକାସ ॥

ଇଷ୍ଟୋନିଆ ।—ଏହା ୧୯୧୭ ଖ୍ରୀ: ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ରିଗିକୋଗୁ (Riigikogu) କୋଲ୍ଲପାଏ । ଏହା ସଭାରେ ୧୦୦ ଜଣ ମେମ୍ବର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ସକାଶେ ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହାର ସେକ୍ସଟଲ ୨୩,୧୭୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୭ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର । ଏ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷ ବଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ରିଭଲ୍ (Reval) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୦ ହଜାର । ଗହମ, ବାଲି, ବଲ୍ଲଭିଆଳୁ ଓ ଜଳ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ।—୧୯୧୮ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୨ ତାରିଖରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରର ଦୋଷଣା କରିଥିଲା । ଐତିହାସିକ ନିର୍ବାଚିତ ସଭାପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହାର ରାଜନୀତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିତ ହୁଏ । ୨୭ ଜଣ ମେମ୍ବରଙ୍କୁ ନେଇ ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଗଠିତ । ଏହାର ସେକ୍ସଟଲ ୩୦, ୭୭୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୯ ଲକ୍ଷ ୩୯ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଉପରା ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୮ ଲକ୍ଷ ୪୯ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ଭିନ୍ନଗୋଟି ବୃକ୍ଷବଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ୧ କୋଟି ୮୦ ଲକ୍ଷ ଶିଲିଂ ଓ ବ୍ୟୟ ୧ କୋଟି ୭୫ ଲକ୍ଷ ଶିଲିଂ ଅଟେ । ଗହମ, ବାଲି, ଜଳ, ବଲ୍ଲଭିଆଳୁ ଓ ସାଲ୍‌ଗମ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଲୁହା, ତମ୍ବା, ସୀସା ଓ ଲୁଣ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଖନଜଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶର କାରନମିତ ଜନସଂଖ୍ୟା ପୃଥିବୀ ବର୍ଣ୍ଣାବଦ ଅଟେ ।

ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ ।—ଏହା ରାଜତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ରାଜାଙ୍କ ନାମ ଗ୍ୟୁ ବୋରସ୍ (Boris III) । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ସୋବ୍ରାନ୍ୟେ (Sobranie) କୋଲ୍ଲପାଏ । ଏହାର ସେକ୍ସଟଲ ୩୯, ୮୯୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୮ ଲକ୍ଷ ୭୯ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ସୋପିଆ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୫୪ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ୭, ୫୭୮, ୧୦୫, ୦୦୦ ଓ ୭, ୪୮୯, ୫୯୩, ୦୦୦ ଲିଭା (Livra) । ଏହିଦେଶ, ଗୋଲ୍‌ପ ଅତର, ଫଳ ଓ ପନପରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । କେତେକ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନରୁ ଦୁଇଭିନ୍ନ ଲୋକ କୃଷି ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ଗହମ, ଜଳ, ବାଲି, ମକା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା, ତମ୍ବା, ସୀସା, ଆଲୁମିନୟମ ପ୍ରଧାନ ଖନଜଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶରେ ଉଦ୍‌ବଦ୍ୟାଳୟଠାରୁ ନିମ୍ନବଦ୍ୟାଳୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟ ୭୪୪୦ ଗୋଟି ବଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ।

ଅହାର କର୍ମ ଶ୍ରେଣୀ ନାହିଁ ।

ଲିଥୁଆନିଆ ।—ଲିଥୁ ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ମଇ ୩୧ ୧୫୭୯ ୧୯୧୮ ମସିହାରେ ଏଠାରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ସୀମାସ୍ (Seimas) ବୋଲାଯାଏ । ଲିଥୁଆନିଆର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨, ୪୭୭ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଶ୍ରୀହୀୟାନ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଭିଲ୍ନା (Vilna) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ଅନ୍ୟତମ ବୃହତ୍ତମ ସହର କୋଭୋ (Kovno) ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୫ ହଜାର, ଗ୍ରୋନ୍ଦୋ (Grondo) ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୨ ହଜାର । କୋଭୋରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫ ବ୍ୟୟ ହାରାହାର ୨୫୧, ୧୭୭, ୨୦୦ ଓ ୨୫୧, ୧୭୭, ୨୦୦ ଲିଟାସ୍ ଏବଂ ଗହମ, ଜବ, ବାଲି, ପିଆଜ, ଗୋଲଅଳୁ ଓ ଚିନି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦନଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଘୋଡ଼ା, ଘୁମୁର, ଗୋମହୁଷାଦି ବୃହତ୍ପାଳିତ ପଶୁ ଅଟନ୍ତି ।

ଫିନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ଏହା ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ରିପ୍ରେଜେଣ୍ଟେଟିଭ୍ସ୍ (House of Representatives) ବୋଲାଯାଏ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩୨,୭୦୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୩ ଲକ୍ଷ ୩୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ପ୍ରଧାନ ସହର ହେଲ୍‌ସିଙ୍କି (Helsinki) ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ସାଧାରଣତଃ ୪,୨୩୩,୧୦୦,୦୦୦ ଓ ୪,୨୩୩,୧୦୦,୦୦୦ ମାର୍କ୍ସ (Marks) । ଏହି ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଅତି ରମଣୀୟ । ଏଦେଶରେ ଅନେକପ୍ରକାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଫୁଲ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏଠାରେ ନୋିକାରେ ମଧ୍ୟ ଦୋକାନ ଖୋଲା ଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଦେଶ ଦେଖାଯାଏ ଓ କାଠ କରଦିବା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ବାଲି, ଜବ, ବିଲ୍‌ଇଅଳୁ, ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଘୋଡ଼ା, ମେଣ୍ଟା, ଛେଳି ଓ ଘୁମୁର ଆଦି ପ୍ରଧାନ ବୃହତ୍ପାଳିତ ପଶୁ ।

ଲାଟ୍‌ଭିଆ—ଲାଟ୍‌ଭିଆ ୧୯୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଷ୍ଟ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଘାସନ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଅଛି । ଏ ଦେଶର ମାର୍ଲାସମଣ୍ଡକୁ ସାଇମା (Saeima) ବୋଲାଯାଏ ଓ ଶ୍ରୀହୀୟାନ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୫,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୫ ଲକ୍ଷ । ରସା ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ପ୍ରଧାନ ନଗର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହରର ନାମ ଲିବାଜ, ଜେଲ୍‌ଗାଭ, ରେସ୍‌ପିଲ୍‌ସ୍ ପ୍ରଭୃତି । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ହାରାହାର ୧୭୪,୧୧୦,୦୦୦ ଲାଟ୍‌ସ୍ (Lats) ଓ ଅଗ୍ନେକ୍ତା ଅର୍ଚ୍ଚମାଟି ସେହି ।

୧୭,୧୦,୦୦୦ ଲଟସ୍ (Lats) । ବାଲି, ଜବ, ବଲ୍ଲଭାଦି ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । କାଠ ଓ ଲୁହଣୀ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ୟୁଗୋସ୍ଲେଭିଆ—ଏହା ଗଜପତି ଦେଶ ଅଟେ । ଗଜାଙ୍କ ନାମ ୧ମ ଆଲେକଜାନ୍ଦର । ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସାୟକ ସବୁକୁ ନାଉରୁକା ପୁରୁଷନା (Narodnaskupehtina) ବୋଲାଯାଏ । ଏ ଦେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭,୧୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୨୯ ଲକ୍ଷ । ବେଲ୍‌ଗ୍ରେଡ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଏ ଦେଶରେ ୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ୨,୭୭୮,୧୫୮ ଡିନାରସ୍ (Dinars) ଓ ୨,୩୧,୭୩୭ ଡିନାରସ୍ (Dinars) । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଏହି ଦେଶର ମଣ୍ଡଳସ୍ତୋର ବାଳକାମାନେ ଅଶବ ସୁନ୍ଦର । ବୃଷି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଗହମ, ବାଲି, ଜବ, ମକ୍କା ଓ ଦ୍ରାକ୍ଷାଲତା ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଦ୍ରାକ୍ଷାଲତାରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ମଦ ତିଆରି ହୁଏ ।

ରୁଷିଆ—ରୁଷ ଦେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୨ ଲକ୍ଷ ୪୨ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୭ କୋଟି ୩୦ ଲକ୍ଷ । ଏହି ଦେଶ ଆକାଶରେ ଇଉରୋପର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶକୁ ବେଶି ଓ ଅସ୍ଥିଆର ଲେନ୍‌ଡରୁ ଏକତ୍ରଣ ଅଟେ । ଏଠାରେ ସାମ୍ୟବାଦ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ଚଳେ । ଗଜା କମା ଜମିଦାର ପ୍ରଥା ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ର କାନ୍ଦାର ପ୍ରଜା ନୁହନ୍ତି । ଦେଶରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ଓ ଆଇନାନୁସାରେ ସମସ୍ତେ ଶକ୍ତିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆର ନିୟମାନୁସାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧନ ମମ୍ମତି କୌଣସି ଲୋକର ନାହିଁ । ଦେଶର ସମସ୍ତ ଧନ, ସମ୍ପଦ, ଭୂମି, ଜଙ୍ଗଲ, ପଦ୍ମ ଓ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶର ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ଅଟେ । ଜେଲ୍‌ଖାନାକୁ ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ସଂଶୋଧନ ବୃଦ୍ଧ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦିମାନେ ଥିବାର, ସିନେମା ଓ ରେଡିଓ ପ୍ରଭୃତି ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଏହି ଦେଶର ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ ଓ ବୃତ୍ତିମାନେ ଭୋଟ୍ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଜାରଙ୍କ ଅମଳରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଦେଶୀୟ ଧର୍ମ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ଅନେକ ବୌଦ୍ଧ-ଧର୍ମବଲ୍ଲମ୍ବୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ମସ୍କୋର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଓ ଅନ୍ୟତମ ବୃହତ୍ତମ ନଗର ଲେନିନଗ୍ରାଡ୍‌ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୭ ଲକ୍ଷ । ଏହି ଦେଶରେ ୨୯ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଗଜାର ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୨,୭୩୧,୫୨୩,୦୦୦ ରୁବ୍ଲ୍ (Roubles) ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଆୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଗହମ, ବାଲି, ଜବ, ମକ୍କା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତି ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା, ଲୁହା ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଈନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ବିଜ୍ଞାନ

ପେକୋଗୋଭାକିଆ—ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଦେଶ । ଆକାର ୫୪,୨୦୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧ କୋଟି ୪୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ପ୍ରେଗ୍ (Prague) । ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଓ ବ୍ରାହ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ । ଏଦେଶରେ ୪ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ଓ ଆୟୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ହଜାର କୋଟି କ୍ରାଉନ୍ (Crowns) । ଏକ କ୍ରାଉନ୍ ୪୦ ୯୪ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଏହି ରାଜ୍ୟ କୃତ୍ରି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ । ଏଣୁ ବିଦେଶକୁ ପ୍ରବେଶ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇ ବହୁତ ଧନ ଉତ୍ପାଦନ କରେ । ଏ ଦେଶରୁ ଚନା ଓ କାଚ ବାସନ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନ ହୁଏ । ଏ ଦେଶରେ ସୁନା, ରୂପା, ତମ୍ବା, ଲୁହା ଓ ପଥରକୋଇଲା ଅନେକ ଖଣି ଅଛି ।

ହଲାଣ୍ଡ—ଇଉରୋପର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ । ଏହାର ଆକାର ୧୨,୭୦୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୮ ଲକ୍ଷ ୪୯ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ଏହି ଦେଶର ପତନ ନୀଚ ବୋଲି ଏହାର ନାମ ଏପରି ହୋଇଅଛି । ସମୁଦ୍ର କ୍ଲର ଡାଇକ୍ (ବନ୍ଧ) ବାଜି ଦେଶକୁ ରକ୍ଷା କରୁଥାଉଅଛି । ଏହି ବନ୍ଧ ବହୁତ ଆକ୍ରମଣ ବେଳେ ଦୁର୍ଗର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ସମୁଦ୍ରରୁ ପବନ ବହୁବା ଦ୍ୱାରା ହଲଣ୍ଡର କଳ କାରଖାନା ମାନ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟରେ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ସେଠାର ଲୋକମାନେ ଅଭିଯୋଗରେ ଅଧି-ବିକାଶୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ହଲଣ୍ଡ ଏକ ରାଜିକ୍ ଦ୍ୱାରା ସାମ୍ବିତ ହେଉଅଛି । ରାଜିକ୍ ନାମ ଉଲ୍ଲେହେଲ୍ ମିନା । ସେ ୧୮୧୦ ସାଲରୁ ରାଜତ୍ୱ କରୁଅଛନ୍ତି । ଦେଶର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭା ସାଦ୍ୱାୟରେ ରାଜା ଦେଶ ଶାସନ କରନ୍ତି । ହଲଣ୍ଡରେ ଅନେକ ସହର ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ, ରାଜଧାନୀ ଆମ୍ଷ୍ଟର୍ଡାମ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର । ରୋଷ୍ଟର୍ଡାମ ୫ ଲକ୍ଷ ୭୨ ହଜାର, ହେର୍ ୪ ଲକ୍ଷ ୧୭ ହଜାର ଓ ଇଉଷ୍ଟେଲ୍ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦେଉଳକ୍ଷ, ପ୍ରଧାନ ସହର । ଏଠାରେ ୮ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ହଲଣ୍ଡର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭୪ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ ଫ୍ଲୋରିନ୍ (Florin) । ଏହାର ଉପନିବେଶ ଅସିଆ ମହାଦେଶରେ ସୁମାତ୍ରା, ଯାବା, ସେଲେବସ୍, ମଲକା, ବାଲି, ନିଉଗାଏନା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼ିକ, ଆକାରରେ ୨ ଲକ୍ଷ ୩୩ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି ୧୮ ଲକ୍ଷ । ଏବଂ ଅଟ୍ଟଲେନ୍ଦିକ ମହାସଗରରେ ଡର୍ପାଏନା ଓ କ୍ୱାଲ୍‌କାଉଁ ଦ୍ୱୀପ, ଆକାରରେ ୫୪ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦେଉଳକ୍ଷ ଏହି ସବୁ ଜଣେ ଜଣେ ରକ୍ଷଣକର୍ତ୍ତା ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଠାର ଲୋକେ କାଠର ଯୋତା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ମାଛ ଧରଣ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ରାଜଧାନୀ ଆମ୍ଷ୍ଟର୍ଡାମ ଦ୍ୱାରା କାଟିବା-ସକାଶେ ବିଖ୍ୟାତ । ଏ ଦେଶରୁ ଦୁଧ ଟିଣରେ ପ୍ୟାକ୍ ହୋଇ ଦେଶ ବିଦେଶକୁ

ଅନ୍ତର ବରର ପବିତ୍ର ।

ପ୍ରୋତ ହୁଏ । ଗହମ, ବାଲି, ଜବ, କୋଳଥ ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିକାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଏବଂ ଲୁହା ଓ ଲୁଗା ପ୍ରଧାନ ଖନାନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ପୋଲଣ୍ଡ—ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନରାଜ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୭୯୫ ଖ୍ରୀ: ସମୟରେ ପୃଷ୍ଠିଆ, ରୁଷିଆ ଏବଂ ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ଏହି ରାଜ୍ୟକୁ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ କରି ନେଇଥିଲେ ପରେ ୧୮୧୭ ଖ୍ରୀ: ରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ଜର୍ମନ୍ ସମ୍ରାଟ ଦୁହେଁ ପୋଲଣ୍ଡକୁ ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ୧୮୧୯ ଖ୍ରୀ: ଜୁନ୍ ମାସରେ ପୋଲଣ୍ଡ ଏକ ସ୍ବାଧୀନ ରାଜତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଦେଶର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭା ସେକିମ୍ ଓ ସିନେଟ୍, ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ପୋଲଣ୍ଡର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ୭ ବର୍ଷପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେକିମ୍‌ର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୪୪ ଓ ସିନେଟ୍‌ର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୧୧୧ ଅଟେ । ୪୧ ବର୍ଷରୁ କମ୍ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ୧୪ ଜଣ ମେମ୍ବର ନେଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭା ଗଠିତ । ଏହାର ଆକାର ଦେଇଲେ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟିରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ଭାର୍ସର ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୭ ହଜାର । ଲେକ୍-ସହରର ଲେକସଂଖ୍ୟା ୪ ଲକ୍ଷ ୫୨ ହଜାର, ଲୁଡ଼ ନଗରର ଲେକସଂଖ୍ୟା ୨ ଲକ୍ଷ ୧୧ ହଜାର, ଏହା ଛଡ଼ା ଲକ୍ଷାଧିକ ଲେକସଂଖ୍ୟାର ଆହୁର ୫ ଗୋଟି ସହର ଅଛି । ଏଠାରେ ୭ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଏ ଦେଶର ଆୟ ୨୧୫ କୋଟି ଲେଟିସ୍ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଗହମ, ବାଲି, ଜବ ଓ ବିଲ୍ଲିଅନ୍‌ସ୍ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଶସ୍ୟ ଏବଂ କୋଇଲା, ପେଟ୍ରୋଲି, ବ୍ୟାସ୍, ଲୁଗା, ପଟାଣ ଓ ଲୁହା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖନାନ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ନରବେଓ—ଏ ଦେଶରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ । ରାଜାଙ୍କ ନାମ ୭ମ ହାକୋନ୍ (Haakon VII) । ଏ ତେନିମାର୍କ ଦେଶର ରାଜା ପ୍ରେତରକଙ୍କର ୨ୟ ପୁତ୍ର ଅଟନ୍ତି । ଏହି ଦେଶର ବ୍ୟବସାୟିକ ସଭାକୁ ଷ୍ଟୋର୍ଟିଂ (Storting) ବୋଲାଯାଏ । ରାଜାଙ୍କ ଅନୁମତିକ୍ରମେ ଦେଶ ଓ ନୌ-ବିଭାଗ ଗୁଲିତ ହୁଏ ଓ ରାଜା ସମସ୍ତ କର୍ମଗୁଣା ନିୟନ୍ତ୍ର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଦେଶବାସୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକକୁ ନିୟନ୍ତ୍ର କରିବାର ରାଜାଙ୍କର କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଏହି ଦେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨୪,୧୭୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୩ ଲକ୍ଷ ୧୧ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ଓସ୍ଲୋ (Oslo) ର ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଦୁଇଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଓ ବରୁଜେନ୍ (Bergen) ର ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ ହଜାର, ଷ୍ଟାଭାଙ୍ଗର (Stavanger) ଲେକସଂଖ୍ୟା ୧୩ ହଜାର । ଓସ୍ଲୋରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୩୫୧,୦୭୫ ହଜାର କ୍ରୋନର । ଏ ଦେଶରେ ସବୁରେ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ

ବିଷୟ ଛାଡ଼ିବାର ଲୋଭନ ।

ମିଳେ । ପ୍ରାୟ ସାଷ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ଦିନ ଓ ସାରା ଶୀତ ଋତୁରେ ରାତି ହୁଏ ।
ଗୃଷ୍ମ କରବା, ମାଛ ଧରବା, ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ କରବା ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ
ବ୍ୟବସାୟ । ଏ ଦେଶ ନିର୍ମିତ କାଗଜ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି ।

ହଜେରୀ—୧୦ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ରଥମେ ହଜେରୀ ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟରେ
ପରଗଡ଼ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହାପରେ ନାନା ଭାଗ୍ୟ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଦେଇ ହଜେରୀ
ଅନ୍ତର୍ଗତ ରାଜ୍ୟର ଅଧୀନତା ସ୍ବୀକାର କଲା । ଅଲୋକର ୩୧ ତାରିଖ
୧୯୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନିର୍ମାଣ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ହଜେରୀରେ ପ୍ରଜାମାନେ ବହୋଳ
ହୋଇ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରଶାସନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହା ପୁଣି
ଏକ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଦେଶ ବୋଲି ଧରାଯାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କେନ୍ଦ୍ର ରାଜା
ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ସ୍ଥାୟୀ ରାଜପ୍ରତିନିଧି ଦ୍ବାରା ରାଜ୍ୟ ଶାସିତ ହେଉଅଛି ।
ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଅପର ଦ୍ବାର୍ଦ୍ଧ ଏବଂ ଲେଅର
ହାଉସ । ଏହାର ଆକାର ୩୫,୮୭୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ
୬୮ ଲକ୍ଷ ୪୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ୪ ଗୋଟି ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ।
ରୁଦ୍ରାପେଷ୍ଟ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୧୩୭,୨୭୧,୦୦୦
ପେଟ୍ରୋ । ଗହମ, ବାଲି, ଜର, ମକା, ବଲ୍ଲଭଅଳୁ ଓ ଅଙ୍ଗୁର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ
ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶରେ ଅନେକ କୋଇଲା ଖଣି ଅଛି ।

ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ—୧୨୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅରବ୍ବମାସ ୧ ତାରିଖରେ ଏହି
ଦେଶରେ ସ୍ବାଧୀନତାର ଫୁଟପାତ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହିଦେଶ
ଉତ୍କଳ ନିର୍ମିତ ସ୍ବାଧୀନ ବୋଲି ଇଂରାଜେପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜମାନେ ସ୍ବୀକାର
କରିଥିଲେ । ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଶେତରୁଣ୍ଡାସନର ଅଦର୍ଶ ସ୍ଥଳ । ନିବାସିତ
ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ଦ୍ବାରା ଏହା ଶାସିତ ହୁଏ । ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ୨ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । କାଉନ୍-
ସିଲ୍ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ଏବଂ ନେସନାଲ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍ । ପ୍ରଥମରେ ୪୪ ଜଣ ମେମ୍ବର
ଓ ୨ୟ ଷ୍ଟେରେ ୧୮ ଜଣ ମେମ୍ବର ଭେଟ୍ ଦ୍ବାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ପାର୍ଲା-
ମେଣ୍ଟରେ ଯଦି କୌଣସି ଆଇନ୍ ପାସ୍ ହୋଇଥାଏ ତାହାକୁ କୌଣସି ଜିଲ୍ଲାର
୩୦ ହଜାର ପ୍ରଜା ଦସ୍ତଖତ କରି ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ସ୍ଥାନସ୍ଥ ସାଧାରଣ ଭେଟ୍ରେ
ଖାରଜ କରି ପାରନ୍ତି । ପ୍ରତି ଡିନିବର୍ସରେ ଥରେ ଭେଟ୍ ନିଅନ୍ତି । ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ
ଦ୍ବାରା ମନୋନୀତ ୭ ଜଣ ମେମ୍ବର ନେଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭା ଗଠିତ ହୁଏ । ପ୍ରେସି-
ଡେଣ୍ଟଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ଦରମା ୧୪୦୦ ପାଉଣ୍ଡ । ଅନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ଦରମା
୧୨୮୦ ପାଉଣ୍ଡ । ଏହି ଦେଶ ଆକାରରେ ୧୫୧୪୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ
ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୦ ଲକ୍ଷ । ରାଜଧାନୀ ବର୍ଣ୍ଣିସ୍ବର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷ
୧୦ ହଜାର । ଏ ଦେଶରେ ୭ ଗୋଟି ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଜେନିଭର ଲୋକ-
ସଂଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷ ୨୭ । ହଜାର ଏହି ଜେନିଭ ସହରରେ ପୃଥିବୀର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ

ହରଇ ସଦାବୁଦ୍ଧି ଶୁଭ ॥

ସଞ୍ଜ (League of Nation) ବସେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ସହର ଅଛି । ସୁଇଜରଲଣ୍ଡର ଘଣ୍ଟା (Watch) ପୃଷ୍ଠା ଦର୍ଶାତ । ଏ ଦେଶର ଜଳବାୟୁ ଓ ଦୃଶ୍ୟ ଭଲ୍ଲୁ ବୋଲି ଏଠାରେ ଅନେକ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଯାତ୍ରୀଙ୍କର ସମାଗମ ହୋଇଥାଏ । ଏଠାରେ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ହ୍ରଦ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୧ କୋଟି ୪୧ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ଭୂସଙ୍କ — ଭୂସଙ୍କ ପୁରୀ
 ସଂପ୍ରଦାୟର ପୁରୀରୁ ଦ୍ଵାର
 ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଏହା ଏହା
 ଏକ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ।
 କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ଆକାର
 ହ୍ରାସ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଦାକି-
 ମୁସାଫା କେମାଲପାଶାଙ୍କ ନେତୃ-
 ହରେ ୧୯୫୩ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର
 ୨୯ ତାରିଖଠାରୁ ଏହା ସାଧା-
 ରଣ ଭାବେ ଦେଶରେ ପରିଣତ
 ହୋଇଅଛି । ଏ ଦେଶର
 ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ
 ନେସନାଲ ଆସେମ୍ବଲି (Gra-
 nd National Assembly) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହାର
 ସେକ୍ରେଟରୀ ୪୧୪,୫୩୮ ବର୍ଗ
 ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ
 ୧ କୋଟି ୩୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ।
 ଇସ୍ଲାମ୍ ଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ
 ଧର୍ମ, କିନ୍ତୁ ଗୋପାଲ ପୁରୀ
 ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା କିନ୍ତୁ

ନବ ଭୁବନର ପ୍ରାଣପ୍ରତିଷ୍ଠାତା
ଡକ୍ଟର ଜିନୁସ୍ତାପା କେମାଲ୍ ପାଶା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଙ୍ଗୋରା (Angora) ନୂତନ ରଞ୍ଜୟାମା ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୫ ହଜାର । କନ୍ୟାଶିଳୋପୁରେ ଗୋଟିଏ ବଣିବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ଦାଗହାର ୨୨୦,୨୯୮,୩୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଓ ୨୨୦, ୨୯୭,୨୦୮ ପାଉଣ୍ଡ । ରୁଗା, ଚମ୍ପା, କୋଇଲା, ଦସ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଧୂଆଁ ପତ୍ର, ଶିଙ୍ଗଲେମ, ବାଦାମ, ସିଲ୍କ ଓ ଡାଲ୍, ଶୁଣ୍ଠି ପଳ, ଚମଡ଼ା ଓ ପୋତ୍ରକ ଦାନା ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶର ଧର୍ମ ପତ୍ର ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ।

ଉତ୍ତର ଗୁଡ଼ିରେ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ।

ଆସିଆ ।

ଯାପାନ—ଯାପାନ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଦେଶ ଓ ରାଜାଙ୍କ ନାମ ହାଇରୋହିଟୋ (Hirohito) । ରାଜାଙ୍କର ଦେଶର ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତା ଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୭୫,୧୨୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ କୋଟି ୩୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଟୋକିଓ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଓଷାକା, ନାଗୋୟା, କୋଏଟୋ, ଯୁକୋହାମା ଓ କୋବେ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟତମ ବୃହତ୍ତମ ସହର । ଯାପାନର ଅଧିବାସୀ ବୌଦ୍ଧ ଅଥବା ସିନ୍ଦୋ, ଅର୍ଥାତ୍ ପିତୃ ପୁରୁଷଙ୍କ ପୂଜା କରନ୍ତି । କେତେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ୫ ଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ୨୭ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଶ୍ରେଣୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉପବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକ ଯାପାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ । ଯଥା—କୋରିଆ, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୫,୨୩୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ କୋଟି; ଫରମୋଜା, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩,୮୮୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୨ ଲକ୍ଷ; ବକୋଟୋ (Bokoto), ଏହା ୧୨ ଗୋଟି ଦ୍ୱୀପର ସମୂହ ଓ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ; ସାଖାଲିନ୍ (Sakhalin), ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩,୧୩୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଏବଂ କ୍ବାନ୍ଟୋ ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହା ସାଗରୀୟ ଦ୍ୱୀପସୂତ୍ର ଯାପାନର ଅଧିକୃତ । ଏ ଦେଶରେ ଅନେକ ବନର ଅଛି । ଏ ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାରହାର ୧୭୦୧୧୨୭୦୦୦ ଯେନ୍ (Yen) ଓ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ତଦୃଶ ଅଟେ । ଧାନ, ଗହମ, ବାଲି, ଧୂଆଁପତ୍ର ଓ ଗୁ ପ୍ରଭୃତି ଶିଷ୍ୟ ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ହୁଏ ଏବଂ ସୁନା, ରୂପା, ପ୍ଲାଟିନମ୍, ତମ୍ବା, ସୀସା, ଟିଣ, ଲୁହା ଓ ଲୁହ ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଯାପାନମାନେ ବଡ଼ ଶ୍ରମଶୀଳ । ଏଠାରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର କଳା କାରଖାନାମାନ ଅଛି । ଯାପାନ ନିର୍ମିତ ଖେଳନା ଓ ଲୁଗା ପୁଷ୍ପାବିଜ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏ ଦେଶର ବିଶ୍ୱରଗାର୍ଡେନ୍ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଖ୍ୟାତୀ ବଡ଼ ଆଦରଣୀୟ । ଏହି ବିଶ୍ୱରଗାର୍ଡେନ୍ ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଏକ ସମୟରେ ଖେଳ ଓ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ଥାଏ । ଯାପାନର ଫରମୋଜା ଦ୍ୱୀପ କର୍ପୁର ନିର୍ମିତ ପୁଷ୍ପାବିଜ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରାୟ ଅନ୍ଧ କୌଶସି ସ୍ଥାନରେ କର୍ପୁର ମିଳେ ନାହିଁ । ଏବଂ ଏଠାରେ ଉଲ୍ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ଅତି ସୁବାସିତ ମୂଲ୍ୟବାନ ବସ୍ତ୍ର ମିଳେ । ଯାପାନରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ହାରହାର ପତରରାଶି ଥିବା ରୁମିକମ୍ ହୋଇଥାଏ । ଏ ଦେଶରେ ଏକ ସହସ୍ରରୁ ଅଧିକ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଅଛି ।

ଚୀନ୍—ଚୀନ୍ ଅନୁଦାନ ପୁରୀର ଗଜପତି ଦେଶ ଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଶେଷ ସମ୍ରାଟ ପୁଇ (Puyi) ୧୯୦୮ ଠାରୁ ୧୯୧୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୧୨ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ ୧୨ ତାରିଖରେ ଏ ଦେଶର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚୀନ୍ର ଜାତୀୟ-ଦଳ ଦ୍ଵାରା ଦେଶ ଶାସିତ ହେଉଅଛି । ଏହି ଜାତୀୟ ଦଳକୁ କିଂମିଟାଙ୍ଗ୍ (Keomitang) ଓ ଏମାନଙ୍କ କାର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଯୁଆନ୍ (Yuan) ବୋଲାଯାଏ । ଦେଶର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହନମିତ୍ତେ ୫ ଗୋଟି କାର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅଛି । ଯଥା:—ଏକକିକିଂଟିଭ୍, ଲେକିସ୍‌ଲେଟିଭ୍, କ୍ଵିଂସିଆଲ୍, ଏକଜାମିନେସନ୍ ଓ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ । ଚୀନ୍ର ସେକ୍ସପଲ ତାର ସମସ୍ତ ଉପନବେଶ ସହର ୪,୨୭୯, ୧୭୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୪ କୋଟି । ୧୯୨୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିକିଂ ଚୀନ୍ର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାନିଂ ନୁତନ ରାଜଧାନୀ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ପିକିଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲକ୍ଷ ୮୦ ହଜାର । ସାଂଘାଇ, ସିକିଆଂ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃହତ୍ତମ ସହର ଅଛି । ଚୀନ୍‌ଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଅଞ୍ଚଳ ଏତେ ଜନାଗଣ୍ୟ ଯେ ଲୋକମାନେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଚୈତାକ୍ଷର ବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଚୈତାକ୍ଷର ହୋଇଥାଏ । ଏ ଦେଶର ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ବୈଦେଶିକ-ମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଏହାକୁ ଆନୁର୍ଜୀଭିକ ବନ୍ଦର ବୋଲାଯାଏ । କନ୍ଫୁସିୟାନିଜମ୍ (Confucianism), ବୌଦ୍ଧ (Buddhism) ଓ ଟୋଇଜମ୍ (Taoism) ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଓ ଏମାନେ ପିତୃ ପୁରୁଷ ଉପାସକ । ଏଠାରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସରକାରୀ ଓ ବେ-ସରକାରୀ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ମେଡିକାଲ୍ କଲେଜ ଅଛି । ମାନ୍‌ଚୁରୀଆ (ସେକ୍ସପଲ ୩୭୩,୭୧୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ), ଛେତ (ସେକ୍ସପଲ ୪୭୩,୨୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ) ଓ ମଙ୍ଗୋଲିଆ (ସେକ୍ସପଲ ୧,୩୭୭,୭୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ), ଏ ସବୁ ଚୀନ୍ର ଔପନିବେଶିକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୂକ୍ତ ଅଟେ । ଚୀନ୍ର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାରାହାର ୧୪ କୋଟି ୮୨ ଲକ୍ଷ ଡୋଲରରୁ ଅଧିକ । ଚୀନ୍‌ଦେଶର ଲୋକମାନେ ବଡ଼ ପରଶ୍ରମୀ । ସେମାନେ ଗୁଡ଼ି ଉଡ଼ାରବାକୁ ଝୁଲି ଉଠି ପାଆନ୍ତି । ଇଂରାଜୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦେଶୀ ଭାଷା ବ୍ୟାଘଟ କେବଳ ଚୀନ୍ ଋଷୀରେ ଏ ଦେଶରେ ୧୨୫୦ ଖଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ଶବ୍ଦରକାଗଜ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ଏବଂ ଏଠାରେ ପଥରକୋଇଲା ଓ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ମିଳେ । ଧାନ, ଗହମ, ବାଲି, ତୁଳା, ଆଖୁ ଓ ଧୂଆଁପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ବହୁପ୍ରକାର ଶସ୍ୟ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦିତ ବ୍ୟୟ । ତୁଳା ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏ ଦେଶ ସୁଥୁଗରେ ୩ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି । ଏ ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପୃଥିବୀର

ସବୁକିଛି, ଶୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଅଧ୍ୟାୟ ବିଷୟ ଅଟେ । ପୃଥ୍ବୀରେ ଚାନ୍ ଦେଶରେ
ମହା ପ୍ରଥମେ ମୁଦ୍ରାପତ୍ର ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ଶୀମା—ଏହା ସ୍ୱଜାତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ୧୧୩୫ ମସିହାରେ ଶୀମା ସ୍ୱଜା
“ସୁଖୋଦୟ ପ୍ରଜାସମ୍ରାଜ” ସ୍ୱଜାତନ୍ତ୍ର ଲୁପ୍ତପା ଦେବାରୁ ପ୍ରଜାପ୍ରତିଷ୍ଠାପତ୍ର
ସ୍ୱଜାତନ୍ତ୍ର ଜଣେ ବାଲକକୁ ସ୍ୱଜା କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଣେ ରଜନୀୟତ୍ର
ଦେଶ ଶାସିତ ହେଉଅଛି । ଏହାର ମନ୍ତ୍ରୀସଭାକୁ ଶୂନ୍ୟାବୋଦି (Sombodi)
ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି ୨୦୦,୧୪୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୫
ଲକ୍ଷ । ଗୌରବର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଦି ହାସଲର ୧୧ ଲକ୍ଷ
ପାତ୍ରରୁ ଅଧିକ । ଧାନ ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଲୋଇ ଲୁଗା, ଲୁଗା ପ୍ରଭୃତି
ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ଶୀମା ବିଦ୍ୟାପୀ ବ୍ୟାଜୀମାନଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି । ଏହାର
ସ୍ୱଜାଧୀନା ବ୍ୟକ୍ତି ନଗରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୧ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ।
ବ୍ୟକ୍ତିର କେତେକ ଅଧିକାରୀ ମେନାମ୍ ନାମ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୌରା ଗର୍ବ
ଭାବନା ନଗରରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହି ନଗର ମଧ୍ୟରେ ବାଲୀରୁ ଗୁଡ଼ା
କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ଏଥିରେ ଲୋକମାନେ ଗୌରାଦ୍ରାସ ପଦାର୍ଥ କରନ୍ତି
ଗୁଡ଼ାସବୁ ଭାସମାନ-କାଠ-ହେଲା ଉପରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଜୁଆର ବେଳେ
ଏହା ଉପରକୁ ଉଠିଉଠି ଓ ରକ୍ତରେ ପୁଣି ତଳକୁ ଖସିପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ନିୟତ-
ଭାବରେ ଲଙ୍ଗର ପଡ଼ୁଥିବାରୁ ଏହା ଉଠି ଗୁରୁପାଏ ନାହିଁ । ଦୋକାନ ସବୁ ମଧ୍ୟ
ଏହାର କାଠ ହେଲା ଉପରେ ହୋଇଥାଏ ।

ପାରିସା—ଏଠାରେ ସ୍ୱଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ ଓ ସ୍ୱଜାଜୀ ନାମ ରଜାଜୀ ।
ପାରିସାସର ଶାହ (Riza Khan Pahlevi Shah) । ଏ ପ୍ରଥମରେ ଜଣେ
ସମ୍ରାଟ୍ ପୁରୁଷ ହେଲେ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ସ୍ୱଜା ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି ୭୮୮,୦୦୦
ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୫ ଲକ୍ଷ । ଏଠାରେ ଉତ୍କଳମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ।
ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ଦେଶୀୟ, ବାହ୍ୟୀୟ, ସରକାରୀ ଓ ବେ-ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ
ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧରଣରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ସକାଶେ କେତେକ
ପ୍ରାନ୍ତକୁ ସ୍ୱଜାସରକାରଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଉତ୍କଳସମ୍ପର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ପଠାଯାଇ-
ଥାଏ । ଡିହାସର ଏହାର ସ୍ୱଜାଧୀନା । ଲକ୍ଷାହାନ ଓ ଟାକ୍ସିଜ୍ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼
ନଗର ଅଟେ । ଏ ଦେଶର ସରକାରୀ ଜଗତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଦି ହାସଲର
୨,୫୫୫,୭୭୮ ପାତ୍ର, ଓ ବ୍ୟୟ ୫,୨୧୭,୨୧୭ ପାତ୍ର ଅଟେ । ସ୍ୱଜାଧୀନ
ଡିହାସର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର । ଏହାର ଚତୁର୍ପାର୍ଶ୍ୱ
ପ୍ରାଚୀର ବେଢ଼ିତ ଓ ଗରାୟିତ ସକାଶେ ଏଥିରେ ୧୨ଟି ପାଟଳ ଅଛି । ସ୍ୱର୍ଗରେ
ଏହି ପାଟଳ ସବୁ ବନ୍ଦ କରାଯାଏ । ଧାନ, କପା, ବାଲି, ରହମ, ଉଷା ଓ

କୁଦକୁଦ ପରି ଏ କାଳ-ପାରିସାରେ ॥

ଧୂଆଁ ପତ୍ର ଓ ଚୁଆ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଲୁହା, କୋଇଲା, ତମ୍ବା, ସୀସା, ମାଙ୍କଡ଼ ପଥର ଓ ଚୁଆ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ଆଫଗାନି ସ୍ଥାନ—ଭାରତବର୍ଷର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମକୁ ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ ରାଜ୍ୟ । ଅକାବ ୨ ଲକ୍ଷ ୪୫ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ୍, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୩ ଲକ୍ଷ ୮୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ପ୍ରଧାନ ନଗର କାବୁଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷ । ହରାଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର । କାନ୍ଦାହାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୦ ହଜାର । ଆଫଗାନିସ୍ଥାନରେ ଅନେକ କାଳ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ବ ଚଳୁଥିଲା । ୧୯୧୯ ରେ ଅମାନୁଲ୍ ଶା ରାଜା ହୋଇ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହଯୋଗ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ପୁଣି ସ୍ବାଧୀନ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ଦୃଢ଼ ନିବାସ ହାସଲ କଲେ ଏବଂ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଶିକ୍ଷା ନୀତି ଚଳାଇଲେ । ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଅମାନୁଲ୍ ସୃଷ୍ଟିକରି ଇଉରୋପ ବୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ଇଉରୋପର ରାଜାମାନେ ଅତି ଅଦର ସହିତ ତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଦେବକୁ ଫେରିଲେବଳକୁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଜାମାନେ ବିଦ୍ରୋହ କଲେ । ଦ୍ବାରୁଲ୍‌ସାକୋ ନାମକ ଜଣେ ପାଣିବାଲା କୁଲି ବିଦ୍ରୋହମାନଙ୍କର ସରଦାର ହୋଇ କେତେକ ସମୟ ରାଜତ୍ବ କଲା । ପରେ ଅମାନୁଲ୍‌ଙ୍କର ଲଙ୍ଗୀଲାଟ ନାମର ଯାଦୁ ଯେ କି ପ୍ରାନ୍ତରେ ଥିଲେ, ସେ ଫେରିଆସି କୌଶଲରେ ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରି ନିଜେ ରାଜା ହେଲେ । ୧୯୩୪ ଖ୍ରୀ: ରେ ଜଣେ ବିଦ୍ରୋହୀ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ପୁଅ ଜହର ସାହୁ ଆଫଗାନିସ୍ଥାନର ରାଜା ଅଛନ୍ତି । ଆଫଗାନିସ୍ଥାନରେ ନାନାପ୍ରକାର ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନାହିଁ । ଅୟୁ ଅନୁମାନକ ୫ କୋଟି ଟଙ୍କା । ଏ ଦେଶରେ ଅନେକପ୍ରକାର ଝୁମିଷ୍ଟ ପଲ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଏବଂ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଅଙ୍ଗୁର ମିଳେ ।

ଆରବ—ପଶ୍ଚିମ ଆସିଆରେ ଅରବ ଏକ ପ୍ରକାଶ ଭୂଖଣ୍ଡ । ଏହାର ଅକାବ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୦ ଲକ୍ଷ । ଏହି ଦେଶ କେବଳ ମରୁଭୂମି କହିଲେ ଚଳେ । ପୁରୀ ଏହା ଭରପୁ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୧୬ ବେଳେ ମରୁଭୂମି ମଧ୍ୟରେ ହାନେ ସ୍ଥାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଦୀର ସ୍ବାଧୀନ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆରବ ଦେଶରେ ଯେତେଗୋଟି ରାଜା ଅଛନ୍ତି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ନେଜେର ରାଜା ଇବନ୍ ଇବ୍ନ ସବ୍‌ପ୍ରଧାନ । ସେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ସହଯୋଗ କ୍ରମରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଅରବ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ନିଜର ଅଧୀନ କରିନେଇ ଅଛନ୍ତି । ଆରବର ଉତ୍କଳ ବିଭଗ୍ନ ଯାହା କିଛି ଉତ୍ତର ଓ ଜନାଗଣୀ । ପ୍ରଧାନ ସହର ମକ୍କା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୦ ହଜାର । ଏହା ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ହେତୁ । ଏଠାରେ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ମହମ୍ମଦ ଜନ୍ମ ପ୍ରଭୃତି

ମାଟି-ସତେ ଚୁଆ କହୁ ଅଭିମାନ ।

କରିଥିଲେ । ମଦନାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୦ ହଜାର ଅଟେ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଶାସନ । ଏଠାରେ ମହାଶୟର ସମାଧି ଅଛି । ମହାଶୟରକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୧ ଲକ୍ଷ ମୁସଲମାନ ଯାତ୍ରୀ ଆସିଥାନ୍ତି । ଓମାନ ଓ ଇମାନ ବୋଲି ଆଉ ଦୁଇଗୋଟି ସ୍ଥାନର ରାଜ୍ୟ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ସେପରି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନୁହଁ । ପୃଥିବୀ ବିଜ୍ଞାନ ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକ ଆରବ୍ୟ ଉପଲ୍ୟାସ ଏହି ଦେଶର ଗନ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ।

ଇରାକ୍—ବଗଦ ଜର୍ମାନ ମହା ଯୁଦ୍ଧରେ ଇରାକ୍ ରାଜ୍ୟ ଭାରତର ଶାସନରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରିଥିଲା । ଇରାକ୍ ନେଶନ୍ ଅନୁମୋଦିତରେ ଏହା ଇରାନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷିତ । ଆକାର ୧ ଲକ୍ଷ ୪୩ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ । ଇରାକ୍ ସୈନ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ଇରାକ୍ରେ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଅଧିକ ଅଟେ । ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଓ କରସିନ ତେଲ ପାଇଁ ଇରାକ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାର ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭ କୋଟି ଟଙ୍କା । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସାୟାଳୟ ଅଛି କିନ୍ତୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ଅତି କମ । ବାଗ୍ଦାଦ ଓ ବସ୍ରାସ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ଇରାକ୍ରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ବେବିଲନିଆ ଓ ଅସୁରୀଆ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତି ଧ୍ୱଂସାବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ମିଳେ ।

ଆର୍ଜେଣ୍ଟିନା

ଲିବେରିୟା—ଲିବେରିଆ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଦକ୍ଷିଣାଂଶ । ଏହାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଓ କାଉନ୍ସିଲର ମେମ୍ବରମାନେ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଲିବେରିଆର ସେକ୍ସଟଲ ୪୩,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ମନ୍ରୋଭିୟା ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଏଠାରେ ୨୨ ଗୋଟି ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଓ ୭୭ ଗୋଟି ମିଶନ ସ୍କୁଲ ଏବଂ ଗୋଟିଏ କଲେଜ ଅଛି । ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୧୭୨, ୫୭୦ ଡଲାର (Dollar) ଓ ବ୍ୟୟ ୧୩୧, ୧୭୮ ଡଲାର ଅଟେ । ନିଗ୍ରୋମାନଙ୍କୁ କ୍ରିତଦାସ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତିଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନରାଜ୍ୟ ଖଣ୍ଡିତ ଗଢ଼ାଯାଇଅଛି । ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଏହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ରବର ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ମିଶର—ଆର୍ଜେଣ୍ଟିନାର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ଅଞ୍ଚଳରେ ଇଉଟ୍ଟି ବା ମିଶର ରାଜ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀନତମ ଦେଶ ଏବଂ ଏଠାରେ ପ୍ରାଚୀନତମ ସଭ୍ୟତାର ବହୁତ ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏକ ସମୟରେ

ରେ ନାହିଁ ଏହି ଧରଣର ଜ୍ୱର ॥

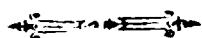
ଏହିଦେଶ ଏକ ପ୍ରବଳଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ନାନାଦି ଜାତିଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହି ଶେଷକୁ ହୁଦସ୍ତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲା । ୧୧୯୪ସାଲରେ ଇଂରେଜମାନେ ମିଶର ଦେଶକୁ ନିଜର ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାନୀୟଲୋକେ ଜଲେଲ୍‌ଦାଷାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଅଶେଷରେ ୧୧୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜମାନେ ମିଶରକୁ ସ୍ୱାଧୀନରାଜ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଏବଂ ମହମଦ୍ ପାଶା ପୃଥକ୍ ୧୧୯୭ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୫ ତାରିଖରେ ଏହାର ରାଜା ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲେ । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ମିଶର ମୁସଲିମ୍ ସାଧନ ନୁହେଁ । ବୈଦେଶିକ ସମ୍ପର୍କ, ବନ୍ଦର, ଯୋଗାଣପୁର ଏବଂ ଫିନାନ୍ସ ବିଭିନ୍ନ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଏ ଦେଶରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ କେନ୍ଦ୍ରୋତ୍ତରରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଜିପ୍ଟରେ ଘୋର ଅନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩ ଲକ୍ଷ ୮୩ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି ୪୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ କାଏରୋ ନଗରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୧ ଲକ୍ଷ । ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ଅଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରିଆର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ । ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୧କୋଟି ୧୭ଲକ୍ଷ ମୁସଲମାନ ଓ ଅନ୍ୟତକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଅଟନ୍ତି । କାଏରୋର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନାମ ଅଲ୍ ଅଜହର୍ । ଏହା ପୃଥିବୀର ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମତରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଧାନ, ଚନ୍ଦନ, ଭୂଳା, ଅଖୁ ମିରେର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । ନାନା ପ୍ରକାର ଖଜୁର ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ମିଳେ । ଏ ଦେଶରେ ୩୯ ଶହ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ପିରାମିଡ୍ ଏହି ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଇଜିପ୍ଟର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ସୁଡାନ ପ୍ରଦେଶ ଇଜିପ୍ଟ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟବାଦୀମାନଙ୍କ ସହିତ ସଦୃଶ ଫଳରେ ତାହା ଇଂରେଜମାନେ ନିଜ ଅଧୀନକୁ ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ଇଂରେଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ରକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ସୁଡାନ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜର ଜଣେ ବୀର କମିଶନର କାଏରୋଠାରେ ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶରେ ରାଜା ପୁଅକୁ ଚ୍ଛେଦିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଥା ଏହିତା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଇଜିପ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ବିତ୍ତୀୟ ମିଳାପ କରାଯାଇ ବାକିଅଛି । ମୋଟିଉପରେ ଇଜିପ୍ଟର ଅବସ୍ଥା ଅନେକ ଅଂଶରେ ଭରତବର୍ଷ ସହ ଅଟେ ଏବଂ ସେଠାର ଶାସକ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଅଛି ।

ଆବିସିନିଆ—ଏହାର ପ୍ରାଚୀନନାମ ଇଥିଓପିଆ । ଅକାର ୩ଲକ୍ଷ ୪୦ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିଦେଶର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନାମ ରାୟଟାପାରି ସିଲସି । ସେ ୧୯୨୮ ସାଲରେ ଶାସନସିନ୍ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ରାଜଧାନୀ ଅଡିସଆବାବାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୦ହଜାର । ଏଠାରେ ୨୫ହଜାର ଭରତବାସୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ହେର୍ଥ ଶତାବ୍ଦିଠାରୁ ଆବିସିନିଆରେ

ସପ୍ତରଶ୍ମିର ଲାଟ ହୋଇ ଗଲା ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମି ପ୍ରଚଳିତ । ଏଠାରେ ଦାସ ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ରାଟ ରାମଚାନ୍ଦ୍ରାଙ୍କ ଜାତିଦାସ ପ୍ରଥା ଉଠାଇ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ରାସ୍ତା ଘାଟ ସେପରି କିଛି ସୁବିଧା ନାହିଁ । ପାଦ୍ରୀସାହକମାନଙ୍କର ଏ ଦେଶରେ ବିଶେଷ ସମତା ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ପ୍ରାୟ ଗାର୍ଜାର ସମ୍ପତ୍ତି ଅଟେ । ଏହା ବଡ଼ ଉତ୍ସର ଦେଶ ଓ ଭୟଙ୍କର ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏଠାରେ କପା ଓ ଆଖୁ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଭୃତ ପରମାଣୁରେ ଜନ୍ମେ । ଲୁହା, କୋଇଲା ଓ ପଟାଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ବହୁତ ପ୍ଲାଟିନମ୍‌ବାର ମିଳୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଟାଲା, ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତାର ଲେଉଟରେ ଆବଶିନିଆ ଆକ୍ରମଣ କରିଅଛି । ଇଟାଲାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ରାଜା ନିନ୍ଦା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ମରୋକ୍କୋ: — ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକାରେ ମରୋକ୍କୋ ଏକ ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ବାଧୀନରାଜ୍ୟ । ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରାନ୍ତ ଓ ସ୍ପେନ୍, ଦେଶର ପ୍ରଭାବ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏ ଦେଶର ସୁଲତାନ୍ ସିଦ୍ଦି ମହମ୍ମଦଙ୍କର ପଥେଲ୍ଲା ସମତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁହେଁଙ୍କ ମତାମତରେ ଚଳିବାକୁ ହୁଏ । ଆକାରରେ ଏହା ୨୮୫୨୫ ବର୍ଗ-ମାଇଲ୍, ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୨ ଲକ୍ଷ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ପ୍ରାୟ ଅଧୀନରେ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ସ୍ପେନ୍ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଲେକ୍‌କହଣ୍ଡା ୫୪ଲକ୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ୨ଲକ୍ଷ ଜିଉ ଓ ବିଦେଶୀ, ଅବଶିଷ୍ଟ ମୁସଲମାନ । ପ୍ରଧାନ ନଗର କାସାବ୍ଲାଙ୍କା, ଲେକ୍‌କହଣ୍ଡା ୧ ଲକ୍ଷ । ମାର୍କେସ୍ ଲେକ୍‌କହଣ୍ଡା ଦେହଲକ୍ଷ, ରାଜଧାନୀ ଫେଜ୍ ଲେକ୍‌କହଣ୍ଡା ୮୦ହଜାର ଓ ଟାନ୍-ଜିୟର୍ ଲେକ୍‌କହଣ୍ଡା ୭୦ହଜାର ଅଟେ । ମରୋକ୍କୋକୁ ପ୍ରାନ୍ତ ଓ ସ୍ପେନ୍ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଭାଗ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଯିଏ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବୁହ କରନ୍ତି, ସୁଲତାନ୍ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଶାସନ ଗାବିର ମରାମର୍ତ୍ତରେ କରବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଧରବସିଲେ ଏହା ଭାରତବର୍ଷର କରବ ରାଜ୍ୟ ପରି ଅଟେ ।

ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ।

ଇଉନାଇଟେଡ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ସ୍ — ଏହା ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ମହାଦେଶର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ । ଏହା ପୂର୍ବେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଇଂରେଜମାନେ ଅଘଟା କରି ବୃଦ୍ଧି କରିବାରୁ ପ୍ରଥମେ ୧୦ ଗୋଟି ପ୍ରଦେଶ ମିଳି ଇଂରେଜ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧକର ସ୍ବାଧୀନ ହୋଇଥିଲେ । ୧୭୮୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ନଭେମ୍ବର ତା ୩୦ ରଖରେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟକୁ ସ୍ବାଧୀନ ବୋଲି ଇଂରେଜମାନେ ସ୍ବାକାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ଜ୍‌ଓର୍ଗ୍‌ଟନ ସେନାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଏଣୁ ସେ ସ୍ବାଧୀନ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରଥମ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦରେ

ବୃଥା ଦେଖା କିମ୍ବା ଅଧିକା ବଢ଼ାଇ ॥

ବରଦ ହୋଇଥିଲେ । ୪୨ ଗୋଟି ପ୍ରଦେଶ ମିଳି ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ଦ୍ଵାରା ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗାସନ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ଗାସନକାରୀ ନିର୍ବାହୀ ଦ୍ଵୟ । ଏହି ସବୁ ପ୍ରଦେଶର ଗାସନକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପ୍ରଧାନ ଅଟନ୍ତି । ପ୍ରତି ବୃତ୍ତବର୍ଷରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଜଣେ ଭାଇସ୍ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ତଳ ଗୋଟି ବରଦ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ଵାରା ଏହାର ଗାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ଦ୍ଵୟ । ପ୍ରଥମ କଂଗ୍ରେସ, ୨ୟ ମନ୍ତ୍ରୀସଭା, ୩ୟ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ । କଂଗ୍ରେସ ଓ ସିନେଟ୍ ଭରସ ନିର୍ବାଚିତ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ । ସବୁ ପ୍ରକାର ଆଇନ୍ କାନୁନ୍ ଏହିଠାରେ ପାଶ୍ ହୁଏ । ସେ ଭାଇସ୍ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି ସେ ସିନେଟ୍‌ର ସଭ୍ୟତା ହୁଅନ୍ତି । ଏ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଗ ଘଟିଲେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲନ୍ତି । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ, ନୌବତ୍ତର, ଛଳବତ୍ତର ସବୁର ଦର୍ଶକର୍ତ୍ତା । ଏହାଛଡ଼ା ୧୦ ଜଣ ସେକ୍ରେଟରୀ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ୧୫ ହଜାର ହୋଲର ବର୍ଷକୁ ଦରମା ପାଆନ୍ତି । ୨୧ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଗୋଟି ଦେଇପାରନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତି ୨,୧୦,୪୧୫ ଜଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଲେଖା ମେମ୍ବର ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୪୭୦ ଅଟେ । ଏହି ସଭ୍ୟମାନେ ରେଲ୍ ମାସୁଲ ଛଡ଼ା ବାର୍ଷିକ ୧୦୦୦୦ ଡୋଲର ; ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ସଭ୍ୟତା ୭୫୦୦୦ ଡୋଲର ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନେ ୩୦୦୦ ଠାରୁ ୧୮୦୦୦ ଡୋଲର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦରମା ପାଆନ୍ତି । ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶର ଆକାର ୩୭, ୩୮, ୩୯୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ କୋଟି । ଏହି ରାଜ୍ୟ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଦେଶଠାରୁ ଧନଶାଳୀ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରାଜ୍ୟ ଅଟେ । ଏଠାରେ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ନିଉୟର୍କ, ଚିକାଗୋ, ପିଲଡେଲ୍‌ଫିଆ, ଡିଟ୍ରୋଇଟ୍, ବୋଷ୍ଟନ, ବଲ୍ ମୋ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ମୋଟରେ ଏ ଦେଶରେ ୨୮୭ଟି ପ୍ରଧାନ ସହର ଅଛି । ଓପାସିଂଟନ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ୧୨ ହଜାର ଓ ନିଉୟର୍କ ସହରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୦ ଲକ୍ଷ । ଏ ଦେଶରେ ୧୭୫ଟି କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ (University) ଅଛି । ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଟେକ୍ନିକାଲ ମିଶି ମୋଟ ସଂଖ୍ୟା ୨୫୧୦୦୭ ଗୋଟି । ଏହାଛଡ଼ା ଥିର୍ଡ୍‌ଲେକାଲ ସ୍କୁଲ, ଆଇନ୍ ସ୍କୁଲ, ନର୍ସିଂ ସ୍କୁଲ ଓ ଶିଳ୍ପ ବିଦ୍ୟାଳୟ (Art school) ପ୍ରଭୃତି ମିଶି ପ୍ରାୟ ୧୫୦୦ ଅଛି । ଏହି ଦେଶରେ ୨୩୩୨ ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର, ୧୨୧୨୦ ସାପ୍ତାହକ, ୪୮୭ ଦ୍ଵି-ସାପ୍ତାହକ ଓ ୩୭୦୦ ମାସିକ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ୧୨୫୭ ଏପରି ମୋଟରେ ୨୦୭୮୫ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଅଛି । ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର

ବୃଥା କର ନାହିଁ ସ୍ଵପଦେ ବିଶ୍ଵାସ ।

ହାସହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୪୦୪,୨୩,୪୦୦୦ ଡୋଲର ଅଟେ ଏହି ଦେଶରେ ୪୭ କୋଟି ଏକର ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ସୁନା, ରୂପା, ଲୁହା ପ୍ରଭୃତି ଧାତୁମାନଙ୍କର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି । ଗହମ, ଜବ, ବାଲି, ଧାନ ଓ ଗୋଲଆଳୁ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ମେକ୍ସିକୋ—ଏହା ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ରଦେଶ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୭୭,୧୧୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୪ ଲକ୍ଷ । ରାମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୨୧ କୋଟି ପେସୋରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ମେକ୍ସିକୋ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୯ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ପୁରସ୍କାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୫ ହଜାର, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ନଗର ଅଛି । ଏଠାରେ ୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ମେକ୍ସିକୋ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଠାରେ ମାୟା ନାମକ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଜାତି ଖୁବ୍ ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ନିଦର୍ଶନ ଅଦ୍ୟବଧି ମିଳେ । ଅଗୋକଙ୍କ ସମୟରେ ମେକ୍ସିକୋକୁ ବୌଦ୍ଧ ପ୍ରଭୁରକ ସିଂହାର ଶୃଙ୍ଖାପାଏ । ଏଠାର ଅଦମ ଅଧିବାସୀମାନେ ଗଣେଶଙ୍କ ପରି ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା କରନ୍ତି ଏବଂ ଏକ ରାମସୀତା ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ରୂପା ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଧାନ ଖନନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ମକା, ଆଖୁ, ଧୂଆଁପତ୍ର, ଗହମ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ସୁମିଷ୍ଟ ଫଳ ଏ ଦେଶରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ଭେନିସୁଇଲା—ଏହା ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୧୩,୮୭୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ କାରାକାସ୍ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ ଲକ୍ଷ । ମାସ୍କାଟୋନା, ଡାଲନସିଆ ଓ ସାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍କୋ-ବଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ନଗର । ଦେଶୀୟ ଧର୍ମ ରୋମାନକାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ ୨ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆଖୁ ଓ କାଫି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ । ଲୁଣ, ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କୋଇଲର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି । ଏ ଦେଶ ପେଟ୍ରୋଲ ନିମିତ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ୨ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି ।

କିରବା—ତା ୨୧ ଫେବୃୟାରୀ ୧୯୦୧ରେ ଏହି ଦେଶ ସ୍ଥାନ ଅଧୀନରୁ ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ଦେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଆକାର ୪୪,୧୭୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୭ ଲକ୍ଷ । ହାବ୍ସା, ସାଲ୍‌ଆନୋ ଓ ଗୁଆଆନାମୋ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ହାବ୍ସାରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ସାଧାରଣତଃ ୧୭,୨୧୧,୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଓ ୧୭,୨୧୭,୨୩୦ ପାଉଣ୍ଡ । କିରବା ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲେବିଏ ଅପେକ୍ଷକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଚତୁର୍ବିଧାନରେ ଅଛି । ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଧୂଆଁପତ୍ର, ଆଖୁ,

ବଜୁଳା ପ୍ରାୟ ଯା ବିଶ୍ୱରେ ବିକାଶ ।

କାପି, କବୋ, ବଲ୍ଲଭଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ଅଟେ । ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ପେଟୋଲ ମିଳେ ।

ବଣ୍ଟାରିକା—ବଣ୍ଟାରିକା ପ୍ରଜାତିର ଦେଶ । ଏହାର ଅକାର ୨୩,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଦେଶୀୟ ଧର୍ମ ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ୍ । ରାଜଧାନୀ ସାନ୍‌ଜୋସରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । କାର୍ଟାଗୋ ଏବଂ ଅଲ୍‌ଫୁଏଲ୍ ପ୍ରଧାନ ନଗର । ଅୟୁ ଓ ବ୍ୟୟ ସାଧାରଣତଃ ୧,୫୬୮,୪୧୭ ପାଉଣ୍ଡ ଓ ୧,୧୧୫,୩୪୩ ପାଉଣ୍ଡ । ଏଠାରେ ସୁନା ଓ ରୂପାର ଖଣି ଅଛି । କାପି ଓ କଦଳୀ ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ନିକାରାଗୁଆ—ଏହା ଏକ ସାଧାରଣ ତଳ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ନିବାସିତ ସ୍ୱାଧୀନ ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଶାସିତ ହୁଏ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୧,୭୭୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର । ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ ୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ମାନାଗୁଆ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୮ ହଜାର । ଲୁଣ ଓ ପ୍ରାକାଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହର । ବାର୍ଷିକ ଅୟୁ ସାଧାରଣତଃ ୧ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ । କଦଳୀ ଓ ନଡ଼ିଆ ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ସୁନା, ରୂପା ଓ ଅନେକ ପ୍ରକାର ମୃତ୍ତ୍ୟୁବାନ ପଥରର ଖଣି ଅଛି ।

ପେରୁ—ପେରୁ ତା ୨ ରାଜ୍ୟ ଯୁକ୍ତର ୧୮୨୧ ମସିହାରେ ଷ୍ଟେନ୍‌ଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ସାଧାରଣ ତଳ ଦେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୩୨,୦୫୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ଲିମାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୮୦ ହଜାର । କାଲିଓ, ଏରିକୁଲିପା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ନଗର । ରୋମାନ୍‌କାଥଲିକ୍ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଏଠାରେ ଗୋ ୪ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଆଖୁ, ଭୂଳା, କାପି, ଉଲ୍ ଓ ଚମଡ଼ା ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ସିନିକୋନା ଗଛ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶରେ ଅଛି । ଆମାଜାନ ନଦୀ ନିକଟସ୍ଥ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଉଦ୍ଭବ ହେବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଏଠାରେ ଲୁମ୍‌ନାମାଙ୍କ ଏକପ୍ରକାର ଉଷ୍ଣ ଜାତୀୟ ପଶୁ ଲେମ୍‌ବୁ ଉଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏହି ଦେଶରେ ମକା ବୃକ୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

ସାଲ୍‌ଭେଡର—ସାଲ୍‌ଭେଡର ସାଧାରଣ ତଳ ଦେଶ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩,୧୭୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୭ ଲକ୍ଷ । ରାଜଧାନୀ ସାଲ୍‌ସାଲ୍‌ଭେଡର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ । ଶାନ୍ତାଆନା, ଶାନ୍ତାଟେକ୍ସା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ରୋମାନ୍‌କାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ

ସୁଖ ହେତେ ଶେଷେ କମକାର ।

ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ଏବଂ ସୁନା, ରୂପା, ଲୁହା, ସୀସା ଓ ଗନ୍ଧକ ପ୍ରଭୃତିର ଖଣି ଅଛି । ଆଖୁ ଓ ଧୂଆଁ ପତର ପ୍ରଧାନ କୃଷି ଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଇକ୍ସୁଏଡାରି—ଏହା ଦେଶ ମଇ ୧୧ ତାରିଖ ୧୮୩୦ ମସିହାରେ କଲମ୍ବିଆଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇଥିଲା । ଏହା ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦୧,୧୭୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରଜଧାନୀ କୁଇଟୋର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଉର୍ତ୍ତବାନ୍ତା ଓ କୁଏନା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ଏକ୍ସୁଏଡାରିରେ ୩ ଗୋଟି ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ସାଧାରଣତଃ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୨,୫୩୦,୨୭୫ ପାଉଣ୍ଡ ଓ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଆୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ନଡ଼ିଆ ଏବଂ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଗନ୍ଧକ, ରୂପା, ତମ୍ବା, ସୀସା ଓ କୋଇଲର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି । ଏ ଦେଶ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗାଲପାଗୋସ୍ ଦ୍ୱୀପରେ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ ଦେଖାଯାନ୍ତି ।

ଗୁଆଟିମାଲା—ଗୁଆଟିମାଲା ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ଏଠାରେ ମଇ ତା ୨୧ ତାରିଖ ୧୮୨୨ ମସିହାରେ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୨,୩୫୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରଜଧାନୀ ଗୁଆଟିମାଲା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାର । କୁଇଜାଲ୍-ଟେନାଙ୍ଗୋ ଓ କୋବାନ ପ୍ରଧାନ ସହର । ସେମାନ କାଥଲିକ୍ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଗୁଆଟିମାଲାରେ ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାଳୟ, ଆର୍ଟ୍ସ ସ୍କୁଲ ଓ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଅଛି । ଏ ଦେଶର ଟଙ୍କାକୁ କୁଇଜାଲ୍ (Quetzal) ବୋଲାଯାଏ । ଏହା ଅମେରିକାର ହଲ୍‌ର ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୨,୫୦୦,୦୦୦ କୁଇଜାଲ୍ (Quetzales) ଓ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଆୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । କଫି, ଧାନ, ମକା ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସୁନା, ରୂପା, ତମ୍ବା, ଲୁହା ପ୍ରଭୃତି ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ହେଣ୍ଡରି—ହେଣ୍ଡରି ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ଏହା ୧୮୦୪ ଖ୍ରୀ: ବେ ପରାଗୁଆରୁ ପୃଥକ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରିଥିଲା । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦,୨୦୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଅଧିବାସୀ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ନଗ୍ରୋ ଜାତି ଅଟନ୍ତି । ଦେଶୀୟ ଧର୍ମ ସେମାନ କାଥଲିକ୍ ଏବଂ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୭୫ ଲକ୍ଷ ହଲ୍‌ରୁ ଅଧିକ । ପୋର୍ଟ୍‌ଉପ୍ରିନ୍ସ ଏହାର ରଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାର । କଫି, ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା, ଲୁହା, ସୁନା, ରୂପା, ଟିଣ, ଗନ୍ଧକ, ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ହଣ୍ଡୁରାସ୍—ହଣ୍ଡୁରାସ୍ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ଦେଶ, ଏହା ଅଲୋବର ତା'ରଖ ୧୮୨୪ ଖ୍ରୀ: ବେ ହେଣ୍ଡାଠାରୁ ପୃଥକ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରିଥିଲା ।

ଦୁଃଖ-କଳେ ପରେ କରେ ଚରଣାୟୀ ।

ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୪,୨୭୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ । ସେମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଟେଗୁସିଗାଲ୍ପା (Tegucigalpa) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଦେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭୫ ଲକ୍ଷ ଡୋଲାରରୁ ଅଧିକ । କଦଳୀ, ନଡ଼ିଆ, କଫି ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସୁନା, ରୂପା, ତମ୍ବା, ସୀସା ଓ ଲୁହାର ଖଣିଜତ ଅଛି ।

ଚିଲି:—ଏହା ପ୍ରଥମେ ସ୍ପେନ ଅଧୀନରେ ଥିବା କିନ୍ତୁ ୧୮୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏଠାରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୧୦,୦୮୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୦ ଲକ୍ଷ । ସେମାନ୍ କାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ କେତେଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ସାଣ୍ଟିଆଗୋ (Santiago) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଓ ହୁଲ୍ମାରେଜୋ, ଟାଲ୍‌କା, ଇନ୍‌ସ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାନ୍ତ ସହର ଅଟେ । ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୨୮,୦୮୨,୨୮୭ ପେସୋସ୍ (Pesos) ଓ ବ୍ୟୟ ୨୭,୭୧୦,୦୧୧ ପେସୋସ୍ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ଦେଶ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଚିଲିରେ ବହୁ ଉପାଣରେ ଯୋଗ (Salt petre) ମିଳେ ।

କଲମ୍ବିଆ:—କଲମ୍ବିଆ ୧୮୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସ୍ପେନରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଦେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୪୦,୮୪୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୦ ଲକ୍ଷ । ସେମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଏଠାରେ ୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ରାଜଧାନୀ ବାସକୋଟାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷରୁ କିଛି କମ । ବାରାଙ୍କୁଇଲା (Barranquilla) ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହର । ଆୟ ହାସଲହାର ୭ କୋଟି ୫୭ ଲକ୍ଷ ପେସୋସ୍ (Pesos) ଓ ବ୍ୟୟ ୭ କୋଟି ପେସୋସ୍ । ଭୂମି, କଫି, ଧୂଆଁପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ନୀଳକାଳୁମଣିର ପ୍ରଧାନ ଖଣି ଅଛି ।

ଡୋମିନିକାନ:—ଡୋମିନିକାନରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚଳେ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧,୩୩୨ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ଦେଖିବୁ ଧର୍ମ ସେମାନ୍ କାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସହର କେତେକ ପ୍ରାଇମେରୀ, ସେକେଣ୍ଡରୀ, ଟିକ୍ନିକାଲ୍ ଓ ନର୍ସଲ୍ ସ୍କୁଲ ପ୍ରଭୃତି ଅଛି । ରାଜଧାନୀ ସାଣ୍ଟୋ-ଡୋମିଙ୍ଗୋ (Santo-Domingo), ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର, ପୁଏର୍ଟୋ-ରିକୋ ଓ ସାନ୍‌ପିୟେରା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ସାଧାରଣତଃ ୧୨,୫୭୫,୪୦୦ ଡୋଲାର (Dollar) ଓ ୧୨,୧୭୨,୮୨୧ ଡୋଲାର । ଆଖୁ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଫସଲ ଓ କୋଇଲା, ସୁନା, ତମ୍ବା, ପ୍ରଧାନ ଖଣିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ସେଇ ବ୍ୟାପକ କାଳ ପରେ ଆସି ରୁଟି ।

ବଲିଭିଆ—ବଲିଭିଆରେ ୧୮୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସାଧାରଣ ଭଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକସଭାକୁ କଂଗ୍ରେସ ବୋଲାଯାଏ । ଦେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୧୪,୧୫୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୮ ଲକ୍ଷ । ପ୍ରଧାନଧର୍ମ ରୋମାନକାଥଲିକ୍ । ଏଠାରେ ଦୁଇ ଗୋଟି ବଣିବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ରାଜଧାନୀ ଟୁକତୁର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୯ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । କୋଚୁବାମ୍ବା, ପୋଟୋସି ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃହତ୍ତମ ନଗର ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ସାଧାରଣତଃ ୫୧,୮୧୭,୧୮୭ ବଲିଭିଆନୋ (Bolivianos), ପ୍ରବାଦଅଛି ଯେ ଏହାକୁ ବୋଲିଭିଆ କହନ୍ତି—ବଲିଭିଆ, କପି, ବାଲି, ଧାନ ଓ ଋଷର ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଏହାଦେଶ ଟିଣ୍ଡେଲ ନିର୍ମିତ ପୃଥିବୀରେ ୨ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାରକର ଅଛି । ବଲିଭିଆ ଏହାଦେଶରୁ ବାହାର ପୃଥିବୀ ବ୍ୟାପ୍ତହୋଇଅଛି ।

ବ୍ରାଜିଲ୍:—ଏହାଦେଶ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ୧୮୮୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବ୍ରାଜିଲ ସାଧାରଣ ଭଲ ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ନେସନାଲ କଂଗ୍ରେସ (National Congress) ବୋଲାଯାଏ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩,୨୫,୩୧୮ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟାପ୍ରାୟ ୪କୋଟି ୨ଲକ୍ଷ । ସାଧାରଣତଃ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାଜିଲ ୫ମ ବୃହତ୍ତମ ରାଜ୍ୟ । ଏଠାରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଧର୍ମପ୍ରଚଳିତ ଏବଂ ଅନେକ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ରାଜଧାନୀ ରିଓ ଡି ଜେନିରୋ (Rio De Janeiro) ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୧ଲକ୍ଷ୫୭ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ସାଓ ପାଉଲୋ (Sao Paulo) ସାଲ୍ଭାଡୋର (Salvador) ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ବୃହତ୍ତମ ସହର ଅଛି । ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ ବାର୍ଷିକ ସାଧାରଣତଃ ୧୩,୫୧,୯୪୯୭୧ ମିଲିରାଲ୍ (Milries) ଓ ୧୩,୫୧,୯୭୮ ୫୧୯ ମିଲିରାଲ୍ । କପି, ମକା, ଧାନ, ଆଖୁ, ଧୂଆଁ ପତ୍ର, ତୁଳା ଓ ଋଷର ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିଜାଦ୍ରବ୍ୟ । ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ କପି ଆମଦାନି ହୁଏ ତେଥିମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୮୦ ଭାଗ କପି ବ୍ରାଜିଲରୁ ଆମଦାନି ହୁଏ । ଏଠାରେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ କୋଇଲା, ସୁନା ଓ ରାଗର ଖଣି ମଧ୍ୟ ଅଛି । ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ମନାଜାଇଟ୍ ବାଲିର ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ତାହା ଏହାଦେଶରେ ମିଳେ ।

ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ନଦୀ ଆମାଜନ୍ ଏହା ଦେଶରେ ପ୍ରବାହିତ । ଏହାର ଦୁଇଶତ ଉପନଦୀ ଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ୫୦ ହଜାରମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥିମାର ଇତ୍ୟାଦି ଚୋରାଚଳ କରାଯାଏ । ଏହା ମୁହାଣଠାରୁ ୫୦ ମାଇଲ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସ୍ଥରେ ୫୦ ମାଇଲ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ପତନ ସ୍ଥାନର (ସମୁଦ୍ର ମୁହାଣ ନିକଟରେ) ପ୍ରସ୍ଥ ୨୫୦ ମାଇଲ । ଏହାର ସ୍ରୋତର ବେଗ ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ୫୦ ମାଇଲ ଯାଏ ସମୁଦ୍ର ଜଳ ମଧୁର ହୋଇ ଯାଇଅଛି ।

ହେକ୍ସାଡେକେ, ନର ଦର୍ପ ଶାଏ କୁଟି ।

ପାନାମା:—ପାନାମା, କଲମ୍ବିଆ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ତବ୍ୟ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ନଭେମ୍ବର ୩ ତାରିଖ ୧୯୦୩ ରେ କଲମ୍ବିଆଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୨,୩୮୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ସାତେ ଗୁରୁଲକ୍ଷ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ତବ୍ୟଦ୍ୟାଲୟ ଅଛି । ପାନାମା ନଗର ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ । କଲେନ ଓ ପୋର୍ଟୋବେଲୋ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟତମ ସହର ଅଟେ । ଏ ଦେଶର ମୃତ୍ତିକା ବଡ଼ ଉତ୍ତର । କଫି, ଚାଉଳ, କଦଳୀ ଓ ଛାଇଦାନୁର ଯିନିଷ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ପାରାଗୁଏ:—ପାରାଗୁଏ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ କଂଗ୍ରେସ ବୋଲିଯାଏ । କଂଗ୍ରେସରେ, ସିନେଟ୍ ଓ ଚେମ୍ବର ଅଫ୍ ରିପ୍ରେସେଣ୍ଟେଟିଭ୍ସ ନାମରେ ଦୁଇଗୋଟି ସଭାଅଛି । ଏହାର ସଭସଭା ଗୁରୁବର୍ଷ ସକାଶେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୯,୭୪୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ଆସୁନସିୟନର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଏବଂ ଇଲୁରକା ଓ କନ୍ସେପସିଅନ୍ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ନଗର । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପର୍ବ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ତବ୍ୟଦ୍ୟାଲୟ ଅଛି । ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ୧,୦୮୯,୧୩୭ ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥ ଓ ୧,୦୮୨,୪୫୧ ପାଉଣ୍ଡ ବ୍ୟୟ । ଆଖୁ, ଚନାକାଦାନ, ଭୂଳା ଓ ଧାନ ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍:—ଏହା ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧,୧୫୩,୧୧୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ୭ ଗୋଟି ଚିତ୍ତବ୍ୟଦ୍ୟାଲୟ ଅଛି । ବୁଏନୋସ୍ ଏୟର୍ସ (Buenos Aires) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । କୋର୍ଡୋବା, ଲୁସିଆନା, ସେସାର୍ଡ, ଶାନ୍ତାପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ସହର । ଅର୍ଥ ଓ ବ୍ୟୟ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ୭୪,୦୭୫, ୧୦୧ ପାଉଣ୍ଡ ଓ ୭୩,୧୧୧,୨୨୦ ପାଉଣ୍ଡ । ମକା, ଗହମ ଓ ଧାନ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶରେ ବହୁତ ଗୋଡ଼ରୁମ୍ ଅଛି । ଏହାକୁ ପମ୍ପାସ୍ (Pampas) ବୋଲିଯାଏ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍‌ରେ ପଶୁ ମାରିବା ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାରଖାନା ଅଛି । ଏଠାରେ ବଳକୁ ପଦର ହଜାର ଗୋରୁ ଓ ଦଶ ହଜାର ମେଣ୍ଟା ମରା ଯାଆନ୍ତି ।

ଉରୁଗୁଏ:—ଉରୁଗୁଏ ସୁଦ୍ଧେ ଷ୍ଟେଟ୍ ଅଧୀନରେ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ୧୮୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରିଥିଲା । ସେହି ସମୟରୁ ଏ ଦେଶରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଦେଶର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଦୁଇଗୋଟି ସଭାଅଛି । ସିନେଟ୍ ଓ ଚେମ୍ବର (Chamber of Representatives) । ସିନେଟ୍ ହାଉସରେ ୧୧ ଜଣ ଓ ଚେମ୍ବର ହାଉସରେ ୧୨ ଜଣ

କେତେକଦିନ ଲାଗି ମଣ୍ଡିତ ଅବା ଘର ?

ମେମ୍ବର ଥାନ୍ତି । ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ୪ ବର୍ଷ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଦରମା ୨୪,୦୦୦ ପେସୋସ୍ (Pesos) ଅଟେ । ଭୁରୁଗୁଏର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୨,୧୫୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ୧୦ ହଜାର । ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ଦେଶୀୟ ଭାଷା ଅଟେ । ମଞ୍ଚ-ରକ୍ଷିତରେ ଗୋଟିଏ ବଣିବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଏହି ଦେଶର ଆୟର ପରିମାଣ ସାଧାରଣତଃ ୧୧,୭୧୭,୨୪୫ ପାଉଣ୍ଡ ଅଟେ । ପ୍ରଧାନ ସହର ଓ ରାଜଧାନୀ ମଣ୍ଟେବିଡିଓ (Montevideo) ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର । ପେସାଣ୍ଡୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ହଜାର ଓ ସଲ୍‌ଡୋର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩୦ ହଜାର ଅଟେ । ଗହମ, ମକା ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଫସଲ ଏବଂ ସୁନା, ରୂପା, ତମ୍ବା ଓ କୋଇଲର ଖଣିମାନ ଅଛି ।

ପୃଥିବୀର ସୁଦୃଢ଼ମ ସ୍ଵାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ।

ପୃଥିବୀରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଯେତେ ସ୍ଵାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଅଛି ସେମାନଙ୍କ ବିବରଣ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଇଉରୋପରେ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କେତୋଟି ସ୍ଵାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । କେବଳ ଐତିହାସିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ କାରଣ ଯୋଗୁ ଏହି କେତୋଟି ସ୍ଵାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ପାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ସ୍ଵାଧୀନତା ଅନ୍ୟ କଡ଼ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟମାନେ ସ୍ଵୀକାର କର ଅଛନ୍ତି ।

ମନାକୋ—ମନାକୋର ରାଜା ଫ୍ରିନ୍‌୨ୟ୍ ଲକ୍ଷ ୧୯୨୨ ମସିହାରେ ରାଜା ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହିଦେଶ ଫରାସୀ ଦେଶରୁ ନାଇମ୍‌ଗର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୩ ହଜାର । ମନାକୋ ସହର ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାର । ରାଜା ଓ ନିର୍ବାଚିତ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ଵାରା ଦେଶ ଶାସିତ ହୁଏ । ଗୃହକର୍ମ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ ୨୧ ଜଣ ସଭ୍ୟ ନେଇ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଗଠିତ । ଏଥିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନବ ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟ ପଦରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଦେଶର ନିଜର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଡାକଟିକେଟ୍ ଓ ପତାକା ଅଛି ଏବଂ ଶବ୍ଦନିତ ସବୁ ଫରାସୀ ଦେଶ ପରି ଅଟେ ।

ସାନ୍‌ମାରିନୋ—ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ସୁଦୃଢ଼ମ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଦେଶ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ ହଜାର । ରାଜଧାନୀ ସାନ୍‌ମାରିନୋର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୭୦୦ । ଏହି ଦେଶ ଇଟାଲି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ୧ ହଜାର ବର୍ଷଦୂର ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଆସନ ରହିଅଛି । ସାନ୍‌ମାରିନୋର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ଇଟାଲି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଆଧୀନ ରହିଅଛି ।

ଅକ୍ସାର ଦିନକୁ ନ ଦେଖା ଶୁଭର ।

ହୋବଧାନରେ ତଳେ । ବାରିକ ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ଵାଦ୍ଵାଦ୍ଵାର ୪୦ ଲକ୍ଷ ଲାଗୁ । ମଦ୍ୟ, ସ୍ଵର ପାଳତ ପଶୁ ଓ କୋଠା ଜମିଣ କରବାର ପଥର ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ଇଟାଲି ଦେଶର ମୁଦ୍ରା ତଳେ । ଅକାରରେ ଏହା ଏଡ଼େ ସୁଦୃଢ଼େଲେ ମଧ୍ୟ ଇଉରୋପ ମହାସମରରେ ଇଟାଲି ସୈନ୍ୟ ସହୃଦ ମିଳିତ ହୋଇ ଜର୍ମାନୀ ସହୃଦ ସୁଦ୍ଧା କରୁଥିଲା ।

ଲେନିଫିନ୍—ଏହା ରାଜତନ୍ତ୍ରଦେଶ । ରାଜା ଫ୍ରାନ୍ସ ୧ମ ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍ (Francis I) ୧୫୨୧ ମସିହାରେ ରାଜା ହୋଇଅଛନ୍ତି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୧ ହଜାର । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ପୁଲକରୁଲ୍‌ଗ୍ରା ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଲେନିଫିନ୍ ଅବସ୍ଥିତ । ଭେଡାଜ୍ (Vadaz) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୫ ଶହ । ବାରିକ ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ଵାଦ୍ଵାଦ୍ଵାର ୭ ଲକ୍ଷ ଗ୍ରାମ୍ୟ । ମଦ୍ୟ, ଅନେକ ପ୍ରକାର ଫଳ, କାଠ ଓ ମାଙ୍କଡ଼ ପଥର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଲକ୍ଷେମ୍‌ବର୍ଗ—ଚାର୍ଲୋଟ୍ଟା (Charlotte) ନାମ୍ନୀ ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଡିପେଟ୍‌ସ୍ ଦ୍ଵାରା ଏ ଦେଶ ଶାସିତ ହୁଏ । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଜର୍ମାନୀ ଏହାକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଅଧିକାର କରୁଥିଲା ଏବଂ ରାଣୀ ଯେତେବେଳେ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ (ଓଡ଼ିଶାର ସୋନପୁର ସହୃଦ ସମାନ) ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ୩୦ କୋଟି ଗ୍ରାମ୍ୟ । ଏଠାରେ ବେଲଜିୟମର ମୁଦ୍ରା ତଳେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିଷୟରେ ଏହା ବେଲଜିୟମ୍ ସହୃଦ ମିଳିମିଶି ଥାଏ । ଏହାର ୩୫୨ ମାଇଲ ରେଲ ଲାଇନ୍ ଅଛି ।

ଆଣ୍ଡୋରା—ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫୨୩୧ ଅଟେ । ଏହା ୭ କୋଟି ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତି ମାତ୍ର । ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ସ୍ପେନର ସୀମାରେ ଆଣ୍ଡୋରା ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ପାଦ୍ମମାନଙ୍କ କମିଟିଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ପରସିଗ୍‌ନାନ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଏଠାରେ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ତଳେ ।

ବ୍ରତୀଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ।

ବ୍ରତୀଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପୃଥିବୀର ସାମ୍ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ତମ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩, ୩୫୫, ୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୭୫, ୦୦୦, ୦୦୦ ଅଟେ । ମୋଟ ଭୂପତ୍ତର ଧରଣାଂଶରୁ ଯେ ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ପୃଥିବୀ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ଏକ ପନ୍ଥମାଂଶରୁ କିଛି ଅଧିକ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପୃଥିବୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଅଟେ ।

ଦେଶର ନାମ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗ ମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା ।
ଉତ୍ତରୀୟ ଓ ଆସିଆରେ		
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍ ଓ ଇର ଅପ୍ପରିଲଣ୍ଡ- ଆଇରଶ୍ ପ୍ରି କ୍ଲେଟ୍.....	୧୪, ୭୩୩ ୨୭, ୦୦୦	୪୭, ୦୪୭; ୦୪୭ ୨, ୧୭୨. ୦୦୦
ଜିବ୍ରାଲ୍ଟର, ମାଲ୍ଟା ଓ ସାଇପ୍ରେସ୍.....	୩, ୭୨୧	୫୭୦; ୦୦୦
ଭରତସାମ୍ରାଜ୍ୟ.....	୧୧୦୦, ୦୦୦	୩୫୦, ୩୫୩୭୭୮
ସିଂହଳ ଓ ମାଲଦିବ ପ୍ରଭୃତି	୨୭, ୦୦୦	୫, ୩୨୫; ୦୦୦
ପୁର୍ବ ଆସିଆ (ମାଲୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରେଟ୍ ଗ୍ରେଟ୍ ଦ୍ୱୀପ ସମୂହ)	୧୩୮, ୫୫୦	୭, ୦୦୦, ୦୦୦
ଆଫ୍ରିକାରେ		
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା.....	୧୨୩୮, ୦୦୦	୮, ୦୦୦ ୦୦୦
ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକା.....	୭୦୦, ୦୦୦	୨୦, ୦୦୦, ୦୦୦
ପୂର୍ବ ଓ ମଧ୍ୟ ଆଫ୍ରିକା.....	୭୫୦, ୦୦୦	୧୭, ୦୦୦, ୦୦୦
ମଉରସ୍ ଓ ସିକେଲସ୍ ପ୍ରଭୃତି.....	୧୦୦	୪୦୦, ୦୦୦
ଆମେରିକାରେ		
କାନାଡା ଓ ନଉଫାଉଣ୍ଡଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି...	୩, ୮୧୨, ୨୫୦	୧୦, ୩୭୭, ୭୮୭
ପଶ୍ଚିମ ଭରଣା ଦ୍ୱୀପସୂତ୍ର, ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ଓ ପକ୍ସିନ୍ସ ଦ୍ୱୀପସୂତ୍ର }	୧୧୫, ୫୦୦	୨, ୨୦୦, ୦୦୦
ଓସେନିଆରେ		
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ପ୍ରଭୃତି.....	୩୧୦୦, ୦୦୦	୭, ୫୨୫, ୧୨୧
ନଉଭିଲଣ୍ଡ ଚୂମିନିସ୍ତାନ.....	୧୦୫, ୦୦୦	୧, ୫୨୫, ୭୩୩
ଆଟ୍ଲଣ୍ଟିକ୍ ଓ ଇଉର ମହାସାଗରସ୍ ଦ୍ୱୀପସୂତ୍ର ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଜର୍ଜିଆ }	୨, ୧୭୦, ୦୦୦	— —

ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନୁଗତ ଦେଶ ସମୂହ ।

ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟ-
ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଇଉରୋପୀୟ ଜାତିମାନେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧନ
କରି ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେ ଅବା ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ପ୍ରାପ୍ତ, କେତେ
ଉପନିବେଶ, କେତେ ପୋତାଶ୍ରୟ, କେତେ ରକ୍ଷିତ ଓ କେତେ ଅବା କରଦ ରାଜ୍ୟ
ଅଟେ । ଏହି ସବୁ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧୀନରେ ଅଛି ।
କାରଣ ଇଂଲଣ୍ଡ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୌସଲ୍ୟ ଥିବାରୁ ଗୁରୁତ୍ବେ ନିଜର
ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ସଂର୍ଥ ହୋଇଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଇରଲ୍ୟୁ
ପ୍ରିଙ୍କେଟ୍, କାନେଡା, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା, ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ, ମାଲ୍ଡା, ଗ୍ରେଟବ୍ରିଟିଆ ଏବଂ
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ପ୍ରାପ୍ତ । ଏ ସମସ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧୀନ ହେଲେହିଁ
ପ୍ରାୟ ସବୁ ବିଷୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଧୀନ । ଭାରତବର୍ଷ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ବ୍ରିଟିଶ
ଅଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କର ବିବରଣ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

ଆଇରିଶ୍ ପ୍ରିଙ୍କେଟ୍—ସେକ୍ସପଲ ୨୭୭୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକ
ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ଏ ଦେଶର ପାର୍ଲିାମେଣ୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନୁକରଣରେ ଗଠିତ
ଏବଂ ନିର୍ବାଚିତ ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ଓ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିୟୁକ୍ତ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରଲଙ୍କୁ ନେଇ
ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିତ ହୁଏ । ଏଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଇଂଲେଜମାନଙ୍କ
ଶାସନରୁ ପୃଥକ ହେବାକୁ ଅନୋଚ୍ଚିନ କରୁଅଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତର ନିକଟରେ
ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରଲ୍ ବାର୍ଷିକ ୧୦ ହଜାର
ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଅଇରଶ୍ ପ୍ରିଙ୍କେଟ୍‌ର ୩ ହଜାର ମାଇଲ ରେଲ୍-
ପଥ ଓ ୨୫୦ ମାଇଲ ଜଳପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ୧୫ ଲକ୍ଷ
ପାଉଣ୍ଡ ।

ଜିବ୍ରାଲ୍ଟର୍—ହୁମୟ ସାଗର ଓ ଅଟ୍ଲଣ୍ଟିକ୍ ମହାସାଗରକୁ ଯୋଗ
କରୁଥିବା ଜିବ୍ରାଲ୍ଟର ପ୍ରଶାଳି ନିକଟରେ ଜିବ୍ରାଲ୍ଟର ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା
ହୁମୟ ସାଗରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ଵାର ଅଟେ । ଆକାରରେ ଏହା ୨୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ
ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ହଜାର । ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ୩ ମାଇଲ ପ୍ରସ୍ଥ ଏକ
୧୪୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଏହାର ସୁଦୃଢ଼ ସୁରକ୍ଷିତ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମିତ
ହୋଇଅଛି । ଏହି ଦୁର୍ଗ ଉପରେ ଠିଆହେଲେ ଆଫ୍ରିକାର ଉପକୂଳ ଦୃଷ୍ଟି-
ଗୋଚର ହୁଏ । ଜିବ୍ରାଲ୍ଟରର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ବାର୍ଷିକ ୭୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ
ପାଆନ୍ତି । ଏହା ଏକ ପ୍ରଧାନ ଘାଟି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୦ ହଜାର
ପାଉଣ୍ଡ ।

କେତେକିନ ମାତ୍ର ଏ ଭବେ କୁଣିଅ ।

ମାଲ୍‌ତାଦ୍ୱୀପ—ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୨୭ ହଜାର । ଏଠାରେ ସ୍ବାଧୀନଶାସନ ଚଳେ । ନିର୍ବାଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭାଦ୍ୱାରା ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିତ ହୁଏ । ଭାଲେଟା (Valletta) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଗଡ଼ମ, ବାଲ୍ଟିକ୍ସ, ବାଲ୍ଟିକ୍ସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ତମ ଦୁର୍ଗ ଅଛି । ଭୂମଧ୍ୟସାଗରସ୍ଥ ବ୍ରିଟିଶ କୌ-ବାହନର ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ ହୋଇଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ।

ସିଂହଳ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୫,୩୩୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ବୌଦ୍ଧ, ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ସିଂହଳୀ ଓ ତାମିଲ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଭାଷା । ଗାଳ, ବୃହା, ନାରିକେଳ ଓ ରବର ବହୁପରିମାଣରେ ମିଳେ । ଜଳବାୟୁ ଉଷ୍ଣ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର । ସିଂହଳ ଉତ୍କଳରେ ସମୁଦ୍ରରୁ ମୁକ୍ତା ସମୃଦ୍ଧ କରାଯାଏ । କଲଟମ୍ବ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୪୫ ହଜାର । ଏହା ପୃଥିବୀ-ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପୋତାଗ୍ରସ୍ଥ । ସିଂହଳର ଗରମ୍ଭର ବାର୍ଷିକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜର୍ଦ୍ଦାନ ସହର ୮୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୮୭ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ପଦ୍ମରାଗ ମଣି ମିଳେ ।

ବ୍ରିଟିଶ୍ ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୧,୧୦୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ-ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏହା ବ୍ରିଟିଶ୍ ଉତ୍ତର ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ କମ୍ପାନୀଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଠାରେ ୧୨୭ ମାଇଲ ରେଲମଥ ଅଛି । ଧାନ, ନଡ଼ିଆ, ଗଡ଼ମ, ସାଗୁ, କାଫି, ରବର, କର୍ପୂର ଓ ଅନେକପ୍ରକାର ଫଳ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ କୋଇଲା, ଲୁହା ଓ ସୁନା ପ୍ରଭୃତି ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । ସାନ୍ଦକାନ (Sandakan) ଓ ଜେସେଲଟନ୍ (Jesselton) ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର । ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଓ ବୌଦ୍ଧ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ବୋର୍ଣ୍ଣିଓରେ ବାସ କରନ୍ତି । ବୋର୍ଣ୍ଣିଓରେ ବୃନ୍ ଓ ସାଗୁଡ଼ିଆକ୍ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅଧୀନରେ ସୁଲତାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତହୁଏ । ବୃନ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୫୦୦ ବର୍ଗ-ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୫୦୦୦୦ରୁ ଅଧିକ । ବୃନ୍ ପ୍ରଧାନ ସହର; ସୁଲତାନଙ୍କ ନାମ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡାକୁହନ୍ ଆଖାଡ଼ୁଲ୍ ଖେଇରୁଡ଼ିଆବନ୍ । ସାଗୁଡ଼ିଆକ୍ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୦୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ । କୁଇଁ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ୫୦୦ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ । ଏହାର ରାଜା ଜଣେ ସାହେବ ।

କ୍ଲେର୍ ଫେଟେଲମେଣ୍ଟ କଲୋନି ଓ ମାଲୟ—ଏହା ସିନାପୁର, ପେନାଙ୍ଗ ଏବଂ ମଲ୍ଲକା ଦ୍ୱୀପ ନେଇ ଗଠିତ । ଏହା ସହର କୋବ୍ ଦ୍ୱୀପକୁ

ହଂସା ରାଗ ମୋହେ ନ ଅଶ୍ଳେ ଦୁଇଅ ॥

ରଖାଯାଇଅଛି । ଏହି କୋକ ଦ୍ଵୀପରେ ବରତ ମୁଦ୍ରାବେଳେ ଜର୍ମାନର ମୁଦ୍ରା ଜାହାଜ ଏମ୍ଡେନ ଧରାପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ଉପନବେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୧ ଲକ୍ଷ । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ୨ଲକ୍ଷ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ରଜଧାନୀ ସିଡ଼ନପୁର, ଏହାଛଡ଼ା ମହାସାଗରର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ନୌ-ବନ୍ଦର ଓ ପୃଥିବୀର ଏକ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର । ଅୟ ପ୍ରାୟ ୫୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ । ଏହାର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ମାଲୟ ଦ୍ଵୀପର ୧ କୋଟ୍ ସମ୍ମିଳିତ କରଦ ବଜ୍ୟର ହାଇକମିଶନର ଏବଂ ଅଉ କେତେଗୋଟି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦେଶୀୟ ବଜ୍ୟ ଉପରେ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭବ ଅଛି । ଯନ୍ତ୍ରିକିତ ରଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପେରାକ୍, ମେଲକିର, ନେଗ୍ରି-ସେମ୍ବିଲନ୍ ଏବଂ ପହାଙ୍ଗ ପ୍ରଧାନ । ଆକାର ପ୍ରାୟ ୨୭,୫୦୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଧାନ ନଗର କୁଆଲିଲମ୍ପୁରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮୦ ହଜାର । ମୋଟ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧୪ କୋଟ୍ ୨୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ୧୧୦୫ ମାଇଲ ବେଲ ଲାଇନ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଅହୁର ଯୋଡ଼ର, କେଦା, ପରୁଲିସ, କେଲଙ୍ଗନ୍ ଏବଂ ଟ୍ରେଗାନୁ ଏହି ଗୋ ୫ ଟି ବଜ୍ୟ ଅଛି । ଏ ସବୁର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ୨୨ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଏ ବଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ରଜା ମୁସଲମାନ ଅଛନ୍ତି ।

ଏଡେନ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ଵୀପ—ଏଡେନ୍, ପେରମ୍ ସୋକୋଟ୍ରା, କୁରୁଆମୁରୁଆ ଦ୍ଵୀପ ଇଂରେଜର ରକ୍ଷିତ ଓ କରଦ ବଜ୍ୟ ଅଟେ । ଏଡେନ୍ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବନ୍ଦର ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସାଗର ଓ ଆରବ ସାଗର ସଂଯୋଗ ସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ବହୁକାଳଯାଏ ଏଡେନ୍ ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା, ଅଲହନହେଲ ଇଂଲଣ୍ଡ ସେ ଭାର ନିଜହାତକୁ ନେଇଅଛି । ପାରସ୍ୟ ଉପସାଗରରେ ବାରେନ ଦ୍ଵୀପ, ବ୍ରିଟିଶ ଅଧୀନରେ ଏକ ସୁଲତାନଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚୋଟିଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ।

ସାଇପ୍ରେସ୍—ଅସିଆ ମାଇନର ପାଖରେ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦ୍ଵୀପ । ଏହାର ଆକାର ୩୫୫୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩ ଲକ୍ଷ ଓ ରଜଧାନୀ ନିକୋସିଆ ଅଟେ । ସାଇପ୍ରେସ୍ରେ ୭୭ ମାଇଲ ବେଲଗ୍ରା ଓ ୨୫୫ ମାଇଲ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ତାର ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ୫୫ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ।

ହଂକଂ—ଚୀନ ଦେଶର କାଞ୍ଚନ ନଦୀ ମୁହାଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଅପର ପାର୍ଶ୍ଵ ଦେଶରୁ ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡ ୩୫୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଅଧିକାର କରଅଛି । ଏହା ପୂର୍ବେ ଚୀନ୍ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା । ହଂକଂ ପୃଥିବୀର ଏକ ପ୍ରଧାନ ନୌକ୍ଷେତ୍ର କେନ୍ଦ୍ର, ଯୋଡ଼ାଗ୍ରାମ୍ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦର । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ମୋଟରେ ୭୨୫୦୦୦ ଅଟେ । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ୭୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ

ଦୁଃଖୀ-ରାଜୀ-ଶ୍ରେ ଶିଶି ଦାଉମ୍ବାର ।

ପାଆନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ଭଲ ହେଉଥିବା ମଧ୍ୟ ଗାଁଠାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ନେଇ
ଅଛନ୍ତି । ଏହାର ସେକ୍ସପଲ ୮୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଦେଇଲେ
ଅଧିକ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୨ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ପାଲେଶ୍ଟାଇନ୍—ବିଭକ୍ତ ଜମିର ମୁଖ୍ୟରେ ଭୂରାସ୍ତ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଯେଉଁ
ଅଂଶ ଛଡ଼ାଇ ନିଆରଳ, ସେଥିରୁ କେତେକ ଅଂଶ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ କେତେକ ଅଂଶ
ପ୍ରାନ୍ତ ଅଧୀନରେ ରହିଅଛି । ଯେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାଲେଶ୍ଟାଇନ୍ ପ୍ରଧାନ ।
ଏହାର ସେକ୍ସପଲ ୧୦ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ।
୭୭୪ ମାଇଲ ରେଲପଥ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଟ୍ରାନ୍ସ ଜର୍ଡାନ ବୋଲି ଆଉ
ଏକ ରାଜ୍ୟ ଜଣେ ସୁଲତାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ମାତ୍ର ସୁଲତାନ ଇଂରେଜ
ଦାଉଲମିୟନରଙ୍କ ଅଧୀନ ଅଛନ୍ତି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୩ ଲକ୍ଷ ୨୩ ହଜାର
ପାଉଁଶ । ପାଲେଶ୍ଟାଇନ୍ର ରାଜଧାନୀ ଯେରୁସାଲମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନମାନଙ୍କର ପବିତ୍ର
ଫର୍ଯ୍ୟାଣ ଅଟେ ।

ଉଗାଣ୍ଡା—ଏହା କରକ ଓ ରସିକ ରାଜ୍ୟ ସେକ୍ସପଲ ୧୪, ୨୦୪ ବର୍ଗ
ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ, ଏହା ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଭୂମି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ କୃଷି ଜାତି ହୁଏ । କଫି,
ରବର, ଟେଲଷାକ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏଠାରେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ
ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏଞ୍ଜେବା ନଗର ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ୧୫୧୭ ମାଇଲ
ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍‌ଲାଇନ୍ ଏବଂ ୭୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି ।
ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ଜାଞ୍ଜିବର—ସେକ୍ସପଲ ୩୮୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷରୁ
ଅଧିକ । ଏହା ବ୍ରିଟିଶ ଅଧୀନରେ ଜଣେ ସୁଲତାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଜାଞ୍ଜିବର
ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩୮ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଅଧିକାଂଶ ଅଧିବାସୀ
ମୁସଲମାନ । ଏଠାରେ ବହୁତ ଭରତବାସୀ ବ୍ୟବସାୟ ଉପଲକ୍ଷେ ରହିଛନ୍ତି ।
ଲବଙ୍ଗ ଓ ମସଲା ନିମିତ୍ତ ଏହା ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ସେଣ୍ଟ ହେଲେନା—ଅଗ୍ନିଉତ୍ସାହରୁ ଏହି ଦ୍ଵୀପର ଖୁବ୍ ହୋଇଅଛି ।
ଏହା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍‌ଦ୍ଵୀପ ମାତ୍ର । ସେକ୍ସପଲ ୪୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ପ୍ରାୟ ୪ ହଜାର । ସମୁଦ୍ରପାତ୍ର ସମୟରେ ଜାହାଜ ସବୁ ଏଠାରୁ ପଥରକୋଇଲା
ନିଅନ୍ତି । ଇଂରେଜମାନେ ବଣିଆର କେପୋଲ୍‌ସୁନକୁ ଏଠାରେ ଆଶ୍ରୟ
ଦିଅନ୍ତି କିନ୍ତୁ ରଖିଥିଲେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୧ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ବ୍ରିଟିଶ୍ ସୋମାଲିଲାଣ୍ଡ—ସେକ୍ସପଲ ୭୮,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ
ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏ ଦେଶ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ
ଦାଦାପଣ ଭାବେ ନ କର ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ଦ୍ରବ । ପ୍ରଧାନ ନଗର ବରବେଶ—ଏଠାରେ ଅନେକ ଭରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅସ୍ବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୁସଲମାନ । ଚମଡ଼ା, ଘିଅ, ଗୁହପାଳିତ ଶର ଓ ଅନେକଦ୍ରବ୍ୟର ମହଲ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରୋନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୯ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା—ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ପ୍ରାପ୍ତ କୁନୁନୁନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକା ଏକ ପ୍ରଧାନ ରାଜ୍ୟ । ଏଠାର ଅସ୍ବାସୀମାନେ ବହୁକାଳ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧକର ୧୯୧୦ ସାଲରୁ ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ପାଇଅଛନ୍ତି । ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୭୨ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏହା ଜଣେ ବଡ଼ଲୁଟ ଏବଂ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭାଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ଦ୍ରବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ୩୫୦୦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ୨୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ହସ୍ତାକ୍ଷରେ ବାର୍ଷିକ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ୧୪୮ ଜଣ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ଦେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିତ ଗଠିତ । ଦକ୍ଷିଣ-ଆଫ୍ରିକା, କେପ୍ ଅଫ୍ ଗୁଡ୍ ହୋପ୍, ନେଟାଲ, ଟ୍ରାନ୍ସବାଲ ଓ ଅରେଞ୍ଜ ଫ୍ରିଷ୍ଟେଟ୍ ଏହି ଗୁଡ଼ଗୋଷ୍ଠ ପ୍ରଦେଶ ଦେଇ ଗଠିତ । ଏଠାରେ ୧୦ ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ରାଜଧାନୀ ପ୍ରିଟୋରିଆ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୫ ହଜାର ଓ ପ୍ରଧାନ ନଗର ଯୋହାନନବର୍ଗ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨ ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାର ଏବଂ କେପଟାଉନର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨ ଲକ୍ଷ ୧୨ ହଜାର ଅଟେ । ଏହି ଦେଶ ସୁନା ଓ ହାତୁଣି ନିର୍ମିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାଛଡ଼ା ନାନାଦି ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ଏହାହିଁ ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରଧାନ ସମ୍ପତ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ୧୨୦୦୦ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ ଅଛି । ଏଠାରେ ଅନେକ ଭରତ-ବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର ନାନାଦି ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇ ଅଛନ୍ତି, ସେଥି ପାଇଁ ଦାର୍ଯ୍ୟକାଳ ହେଲା ତାଙ୍କ ସହୃଦ ଭରତ ସରକାରଙ୍କର ବିବାଦ ଗୁଲିଦେଇ । ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ଭରତବାସୀଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଜରିବା ପାଇଁ ଭରତ-ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଜଣେ ଏଜେଣ୍ଟ ଜେନେରେଲ ରହିଅଛନ୍ତି । ଭରତବାସୀଙ୍କ ସହୃଦ ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକାର ଛାନାୟୁ ଅସ୍ବାସୀମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନ ଉଠିବାରୁ ଏହି ବିବାଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ୭୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଗୋଡେସିଆ—ଜାମେଜି ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୪୧,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ । ୧୯୨୩ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଦେଶ ଉତ୍ତର ଗୋଡେସିଆ ପରି ବ୍ରିଟିଶ୍ ଦକ୍ଷିଣଆଫ୍ରିକା କମ୍ରାନ୍ସ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଧୀନରେ ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ପାଇଅଛି । ଏଠାରେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଅଛନ୍ତି । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଗସ୍ତ-ଖର୍ଚ୍ଚ ସହୃଦ ବାର୍ଷିକ ୨ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ସାଲସ୍ବର ଏହାର

ମଣ୍ଡିଏ କେତେ ଅସି କେତେ ଗଲେ ଭାବ ।

ରାଜ୍ୟ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ମକା, ଧୂଆଁ ପତ୍ର, ଚିନା-ବାଦାମ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଏଠାରେ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଫଳର ବଗିଚା ଅଛି । କମଳା ଲେମ୍ବୁ ଓ କାଟିଜି ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ମିଳେ ଓ ସୁନା ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୧ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ଉତ୍ତର ଗୋଡ଼େସିଆ—ବ୍ରିଟିଶ୍ ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକା କମ୍ପାନୀ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏହାର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଅଫ୍ ଟ୍ରେଡ୍ ଅନୁମୋଦନରେ ଏହି କମ୍ପାନୀ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହୁଅନ୍ତି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୮୭,୧୫୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ-ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଲିଓଂଷ୍ଟୋନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ମକା, ଧୂଆଁ ପତ୍ର, କପା, ଗହମ ଓ କେତେକ ପ୍ରକାର ଫଳ ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସୁନା, ତମ୍ବା, ଜିଙ୍କ, ସୀସା ପ୍ରଭୃତି ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ନାଇଜିରିଆ—ନାଇଜର ନଦୀ ନାମ ଅନୁସାରେ ଏହି ନାମକରଣ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୩୫, ୭୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୮୭ ହଜାର । ଲଗୋଷ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ନଡ଼ିଆ ଓ ଚିନାବାଦାମ ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ଜଳେ ଏବଂ ମେଣ୍ଟା ଓ ଛେଳ ମେଡ଼ା ଶୁଣା ଯାଇ ବିଦେଶକୁ ରପାଦନ ହୁଏ । ଲୁହା, ସୀସା, ଟିଣ ପ୍ରଭୃତିର ଅନେକ ଖଣି ଏବଂ ୨୦୪୨ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ ଅଛି । ପୂର୍ବ ନାଇଜିରିଆ ଅଞ୍ଚଳର କେତେକ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାପି ମଧ୍ୟ କ୍ରିତକାସ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶରୁ ଅଧିକ ।

ଗାମ୍ବିଆ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୧୩୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ । ଏଠାରେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଥାଆନ୍ତି । ଗଭର୍ଣ୍ଣର ବାର୍ଷିକ ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚା ସହଜ ୩୨୫୦ ପାଉଁଶ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ବାଥର୍ବ୍ସ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଚିନାବାଦାମ୍, ପଶୁ ଚର୍ମ ଓ ତାଲ ଜାତୀୟ ଏକପ୍ରକାର ଫଳର ଶସ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ମସୂର, ବସନ୍ତ, ରୁଟି, ଜୋଡ଼ା ଓ କୋଇଲି ପ୍ରଭୃତି ବିଦେଶରୁ ଏ ଦେଶକୁ ବହୁମାତ୍ରା ଆସେ । ଏ ଦେଶରେ ରେଲ ପଥ ନାହିଁ । ଜଳସାଥରେ ବାଣିଜ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ତଳେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୫୨ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ଗୋଲ୍ଡ କୋଷ୍ଟ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୦,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏହା ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଆକା, ସେକୋନି, କେପ୍‌କୋଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ଏଠାରେ ୩୧୪ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ ଅଛି । ଗାମ୍ବିଆରୁ ସୁନା ଓ ସ୍ଵାର୍ଣ୍ଣ ବିଦେଶକୁ ରପାଦନ ହୁଏ ।

କିଏ ନେଇଗଲେ କି ଧନ ମୁଣ୍ଡାଇ ॥

ନଡ଼ିଆ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଘୋଡ଼ା, ହେଲ, ମେଣା ଓ ଘଷୁର ପ୍ରଧାନ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ । ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳ ଅଧିବାସୀମାନେ ଅଧିକାଂଶ ମସୃଣାସୀ । ସେମାନେ ମାଛକୁ ଶୁଖାଇ ଶୁଖୁଆ କରି ବିକ୍ରୟ କରନ୍ତି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୫୨ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ସୁଡାନ—ସୁଡାନ ୧୫ଟି ପ୍ରଦେଶରେ ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରତିପ୍ରଦେଶରେ ଜଣେ ଷ୍ଟେଟଲିଟ୍ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସର୍ବୋପର ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଅଛନ୍ତି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧,୦୦୮,୧୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । କାର୍ତ୍ତୁମ୍ (Khartoum) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ସୁଡାନ ଯୁଥ୍‌ଗର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ-ମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ହାତଦାନ୍ତ ଯୋଗାଏ । ତୁଳା, ଖଜୁର, ଚମଡ଼ା, ଲୁଣ ଓ ସୁନା ମଧ୍ୟ ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନ ହୋଇଥାଏ । ଏ ଦେଶର ମୋଟ ୧୮୦୨ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ମରିସସ୍—୧୮୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜମାନେ ଏହାକୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୨୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ଅନେକ ଭରଣୀୟ ହଳୁ ବାସ କରନ୍ତି । ରାଜଧାନୀ ପୋର୍ଟ ଲୁଇସ୍‌ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୪ ହଜାର । ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମରିସସ୍ ଶାସିତ ହୁଏ । ସରକାରୀ ହସାବପତ୍ର ସବୁ ଭରଣୀୟ ମୁଦ୍ରାରେ ଚଳେ । ଏଠାରେ ୧୪୪ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ପଥ ଓ ୫୧୭ ମାଇଲ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼କୋଟି ଟଙ୍କା ।

ନିଆସାଲାଣ୍ଡ—ଇଂରେଜର ରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜ୍ୟ ଅଟେ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୭୮୧୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଦେଶ ୪ ଗୋଟି ପ୍ରଦେଶରେ ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ତଳେ ଜଣେ ଜଣେ କମିଶନର ଅଛନ୍ତି । ପୋର୍ଟ-ହେଲ୍‌ଲଣ୍ଡ, କୋଟା-କୋଟା, କାବେଙ୍ଗା ଓ ପୋର୍ଟଜନ୍‌ବୁର୍ନ୍ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ନଗର । କଫି, ଯୁଆଁପତ୍ର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହାର ୩୪୧ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ପଥ ଅଛି ଏବଂ ବ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ମୁଦ୍ରା ଦେଶର ମୁଦ୍ରା ଅଟେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶରୁ ଅଧିକ ।

ସେକିଲିସ୍—୧୦୧ଗୋଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ଵୀପର ସମୃଦ୍ଧି ମାତ୍ର । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୫୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ହଜାରରୁ ବେଶୀ । ଏଠାରେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଥାଆନ୍ତି । ରାଜଧାନୀ ଇଲ୍‌ଲୋରଥ, ଗୋଟୁଏ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ନଡ଼ିଆ, ଦାରୁଚିନି ଓ ଡେଲ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୫୦ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ବହୁଦୃଷ୍ଟି ଅବା ସଲିଲ ଯେସନ ।

ବେସୁଟୋଲିଶ୍—ସେନ୍ତେମିଲ ୧୧୭୧୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ଅଧିକ । ମାସେରୁ (Maseru) ଏହାର ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ ଓ ପ୍ରଧାନ ନଗର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏହା ଜଣେ ରେଷିଡେଣ୍ଟ କମିଶନର ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଠାରେ ୧୭ ମାଇଲ୍ ରେଲ୍ୱେ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୧୨ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ବେରୁଆନାଲିଶ୍—ଏହା ବ୍ରିଟିଶ୍ ରଷିଡ ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ । ସେନ୍ତେମିଲ ୨୭୫ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୫୩ ହଜାର । ଏଥିରେ ୭ ଗୋଟି କରଦ ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ ଅଛି । ପୁଟ୍ଟ୍ ଏହା ବ୍ରିଟିଶ୍ ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକା କମ୍ପାନୀ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କମ୍ପାନୀ ଶାସନ କରି ନ ପାରିବାରୁ ୧୮୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ବେରୁଆନାଲିଶ୍ କ୍ରୀଡ଼ାନ୍ କଲେକ୍ଟର ସତ୍ତା ଯୋଗ କରାଇ ଶାସନ ନିମିତ୍ତ ଜଣେ ରେଷିଡେଣ୍ଟ କମିଶନର ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ଅଛି । କରଦ ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶର ସଜାମାନେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଅଧୀନରେ ରହି ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ ଶାସନ କରନ୍ତି । ମାଫେକିଂ (Mafeking) ଏହାର ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ । ମକା ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୧ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡ—ସେନ୍ତେମିଲ ୭୭୦୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୧୩ ହଜାର । ଏହା ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକା ଦ୍ୱାରା କମିଶନର ଅଧୀନରେ ଶାସିତ ହୁଏ । ମାବେନେ (Mbabane) ଏହାର ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ । ଏ ଦେଶରେ ରେଲ୍ ସ୍ତା ନାହିଁ, ମଟର ବଳଦ ଗାଈ ଓ ଗର ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବସାୟ ଚଳେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ।

ସିଗାଲିଓନ—ଏହା ପୁଟ୍ଟ୍ କ୍ରିତଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଥିବା ଅଫ୍ରିକା-ବାସୀମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ସେନ୍ତେମିଲ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୭ ହଜାର । ଏଠାରେ ଜଣେ ରେଷିଡେଣ୍ଟ ଥାଆନ୍ତି । ଫ୍ରିଟାଡ଼ିନ୍ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୪ ହଜାର । ପଣ୍ଡିମ ଅଫ୍ରିକାରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ତମ ଯାନ୍ତ୍ରିକ କର । ଏଠାରେ ମୋଟ ୩୪୧ ମାଇଲ୍ ରେଲ୍ ସ୍ତା ଓ ୮୭୭ ମାଇଲ୍ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନ୍ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ।

ଟାଙ୍ଗାନିକା—ପୁଟ୍ଟ୍ କର୍ମୀନା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା । ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ୧୯୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜାତି ସଂଘର ଅନ୍ତର୍ମାଦନରେ ଏହାର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିବାହ ନିମିତ୍ତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଓ ବେଲଜିୟମ୍ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ଏଠାରେ ଜଣେ ରେଷିଡେଣ୍ଟ ଥାଆନ୍ତି । ସେନ୍ତେମିଲ ୩୭୪୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଦାରସେସାଲ୍ ଏହାର ସ୍ୱଳ୍ପାଂଶ,

ସରପାଞ୍ଚିଅଛି ଆମ୍ଭ ଛାତ୍ରଣ ॥

ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୫ ହଜାର । ଏ ଦେଶରେ ୪୨୫୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଜଙ୍ଗଲରେ ଅନେକ ଫଳାଫୁଲ ମୂଲ୍ୟବାନ କାଠମିଳେ । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଫେନିଲ ନିର୍ମିତ କରବା କାଠ ଓ ବୁକ ଇତ୍ୟାଦି ନିର୍ମିତ କରବା କାଠ (Yellow wood) ପ୍ରଧାନ । ଏଠାରେ ହାତ ଖଣି ଅଛି ଏବଂ ୧୦୧୨ ମାଇଲ ରେଲବେ ଥାଏ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକା—ଏହାପୂର୍ବେ ଜର୍ମାନୀ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୨୦ରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଅଧୀନରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୧୯,୮୨୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୭୦ ହଜାର । ଏଦେଶର ଉତ୍ତର ଓ ସମୁଦ୍ର ଉତ୍ତର ଲବଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ଅଧିବାସୀମାନେ ନିଜାନ୍ତ ଅଫ୍ରିକା ଏବଂ ଅନେକ ବଣୁଆଜାତି ଏଥିରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଉଇଣ୍ଡହୋକ୍ (Windhoek) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ଏଦେଶରେ ଜଳ ଅଭାବରୁ ପସଲ ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ପଶୁପକ୍ଷୀ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଅଗେଷ୍ଟ ନଦୀରୁ କନସ୍ଟେଣ୍ଟିନ୍ ଉପସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୁଦ୍ର କୁଳରେ ହ୍ରାସ ମିଳେ । ଏ ଦେଶରେ ୧୮୭୧ ମାଇଲ ରେଲବେ ଥାଏ ।

ବ୍ରିଟିଶ କାମେରୁନ୍—ବ୍ରିଟିଶ ନାଈଜିରୀଆ ଓ ପରସୀ କଙ୍ଗୋମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୪୨,୯୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ । ଏହା ନାଈଜିରୀଆର ଦକ୍ଷିଣରେ ଦ୍ଵାରା ଶାଣିତ ହୁଏ । ଏହାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ବୁର୍ବୁର ମୁଣ୍ଡିକା ଉପର । ଫେଠାରେ ବାଣିଜ୍ୟମୟ ଏକପ୍ରକାର ନିଗ୍ରୋଜାତି ବାସ କରନ୍ତି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ଟୋଗୋଲାଣ୍ଡ—ଏହିଦେଶର ପଶ୍ଚିମରେ ଗୋଲ୍ଡ କୋଷ୍ଟ ଓ ପୂର୍ବରେ ପରସୀ ଡାହୋମେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨୭୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଟୋଗୋଲାଣ୍ଡ ଗୋଲ୍ଡ କୋଷ୍ଟର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅଧୀନରେ ଶାସିତ ହୁଏ । ଲିଟଲ୍ ପୋପୋ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଲୋମ୍ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ।

କେନିୟା କଲୋନି—ଇଲ୍ୟୋରିୟା ଦ୍ରବ ଓ ଉଗାଣ୍ଡା ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଦେଶ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ବ୍ରିଟିଶର ରକ୍ଷିତ ରାଜ୍ୟ । ଏଠାରେ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିର ଅଛି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୨୫,୧୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ । ମୋମ୍ବାସା ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର; ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର ଏବଂ କିଲିଣ୍ଡିନୀ (Kilindini) ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ଏ ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲରେ ଫେନିଲ ନିର୍ମିତ କରବା କାଠ ମିଳେ । ଏଣୁ ଏଠାରେ ଫେନିଲ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ଦେଶ ବଦେଶକୁ ବ୍ୟାପକ ହୁଏ । କେନିଆ କଲୋନିରେ ୧୮୭୪ ମାଇଲ୍

ବଡ଼ ହିରକାଳ ବଡ଼ ଅବଶ୍ୟାସୀ ।

ରେ ଲବସ୍ତ୍ରା ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୨୮ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ୟ । ଏଠାରେ ବହୁତ ଭରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଯତ୍ନରେ ଏହି ଦେଶରେ ଉନ୍ନତ ଦରିଦ୍ର, ମାତ୍ର ସାହେବମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭରତବାସୀଙ୍କୁ ତଡ଼ି ଦେବାକୁ ଲେହୁଛନ୍ତି । କୌଣସିବ ଏହି ଉପନବେଶର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ ।

କାନେଡା— ସାୟନ୍ତ ଶାଫନ ପ୍ରାୟ ବ୍ରିଟିଶ ଉପନବେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାନେଡା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହା ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ । କାନେଡା ବାର୍ଷିକ ମାନ୍ଦବ୍ୟର ଆନ୍ଦୋଳନ ପଲରୁ ୧୮୬୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରାଜ୍ୟସ୍ୱରୂପେ ଘୋଷଣା ହୋଇ କାନେଡାକୁ ଟୁଟିନିଙ୍ଗନ୍ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଏହାର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡ ପରି ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସ ଓ ସେନେଟ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ରାଜ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ, ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସ ବା ସିନେଟ୍ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୧୦୪ ଅଟେ । ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ହୁଏ । ଏଥିରେ ୨୪୫ ଜଣ ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୪୦୦୦ ଡଲର ଷାଫ୍ ଦିଆଯାଏ । ରାଜ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ୫୦୦୦୦ ଡଲର ବାର୍ଷିକ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡ ପର ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ହୋଇ କାନେଡା ଶାସିତ ହୁଏ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ୧୫୦୦୦ ଡଲର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ୧୦୦୦୦ ଡଲର ବାର୍ଷିକ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । କାନେଡା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହି ଯେ ଏଠାରେ ମନ୍ତ୍ରୀସଭାର ବିଶେଷୀ ଦଲର ଦଲପତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ୧୫୦୦୦ ଡଲର ବାର୍ଷିକ ବେତନ ଦିଆଯାଏ । ଇଂଲଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟର ଅଧୀନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କାନେଡା ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶ । ଇଂରେଜ, ଜର୍ମନ୍, ଫରାସୀ, ଇଟାଲି ଓ ବେଲ୍ଜିୟମ୍ ପ୍ରଭୃତି ଭାରତବାସୀଙ୍କ ସମିଶ୍ରରେ ଏ ଦେଶର ଜାତି ଗଠିତ । ଏହା ୧୦ଟି ପ୍ରଦେଶରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଦେଶିକ ଲଘୁ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଅଛି । କାନେଡାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୭୮୪,୭୨୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୩ ଲକ୍ଷ । ଏଠାରେ ୨୩ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଧର୍ମ, ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୩୪ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ଅଟନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ୨ ହଜାର ୭ ଶହ ମାଇଲ୍ ଜଳପଥ ଓ ୫୪ ହଜାର ୭ ଶହ ୧୭ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ଏହି ଦେଶର ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ଡଲର । କାନେଡାରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ଟରଣ୍ଟୋ ପ୍ରଧାନ ନଗର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫ ଲକ୍ଷ ୭୦ ହଜାର ଓ ଟାଣ୍ଡା ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାର; ମଣ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୩ ଲକ୍ଷ ଓ କ୍ୱିବେକ୍ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର ଅଟେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ । ଗମ୍ବୁ, ବାଲି, ବିଲ୍ଡିଂଷ୍ଟୋନ୍ ଓ ଚିନ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏ ଦେଶରେ ୧୨,୨୭୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । କାନେଡାର ସମୁଦ୍ର

ହାବୋଃ ଯିବ ସେ ଅମୃତେ ଅସି ।

ଉପକୂଳରେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ମାଛ ଧରାଯାଏ । ସୁନା, ରୁପା, ତମ୍ବା, ସୀସା ଓ କୋଇଲା ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଜନକ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ବର୍ମୁଡା—୩୭୦ ଗୋଟି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଦ୍ଵୀପର ସମଷ୍ଟି ମାତ୍ର । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୦ ହଜାର । ଦାମିଲ୍‌ଟନ୍ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ନଗର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ହଜାର । ଏଠାରେ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିର ଅଛନ୍ତି । ସେ ବାର୍ଷିକ ୪ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ବର୍ମୁଡାରେ ଗ୍ରେଟ୍‌ହେଟେଲ୍ ମୁଦ୍ରା ଚଳେ । ପିଆଜ ଏଦେଶରେ ସବୁର ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ବର୍ମୁଡା, ଉତ୍ତର ଆମେରିକା ଓ ମଧ୍ୟମ ଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପସୂଚ୍ଚମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପୋତାଶ୍ରୟ ଅଟେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୧୦ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ଫକ୍‌ଲାଣ୍ଡ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୭୮୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୩ ଶହ । ଡେନେଲ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ହଜାର । ଏହାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଘେରି ମାଛ ଧରାଯାଏ । ମହୋଦଧି ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଜର୍ଜିଆକୁ ଏଠାରୁ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର (Wireless) ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅଛି । ମଣିଷ ଓ ଘିମିମାଛର ତେଲ ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୭୪ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଗାଏନା—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୧,୪୮୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ । ଏ ଦେଶରେ ୧୭ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ, ୪୫୦ ମାଇଲ ଜଳପଥ ଓ ୪୨୭ ମାଇଲ ମଟର ଗସ୍ତା ଅଛି । ଜର୍ଜିଆନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୭ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏକ ବ୍ୟବହାସକ ସଭାଦ୍ଵାରା ଗରୁଡ଼ିର ଦେଶ ଶାସନ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେ ବାର୍ଷିକ ୫ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ।

ବ୍ରିଟିଶ ହଣ୍ଡୁରାସ୍—ଏ ଦେଶ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିର ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ସେ ବାର୍ଷିକ ୨ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୫୧୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୦ ହଜାର । ଏ ଦେଶରେ ମୋଟେ ୨୫ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ ଅଛି । ବେଲିଜ୍ (Belize) ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୩ ହଜାର । ଏଠାରୁ କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱ ଅଲିନ୍‌ସ୍ ଓ ସାମ୍ବେକାକୁ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ନିଉ ଫାଉଣ୍ଡଲାଣ୍ଡ ଓ ଲାବ୍ରେଡର—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୨,୨୩୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ମହାଧାରଣ, ଏ ଦେଶ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ, କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱ ଓ ସିଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ଏଠାରେ

ଦୁରବର୍ତ୍ତୀ ଜାଣି ବାଳକୁ ଯେ ହସେ ।

ବଡ଼ ପରିମାଣରେ ଥର ଦୁଇଥର । ଏଠାରେ ୧୦୫ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ପଥ ଅଛି । କଡ଼ ମାଛ ତେଲରୁ କଡ଼ ଲବର ଅବଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ଏବଂ ଏହାକୁ ଏଠାର ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନୀ ଦ୍ରବ୍ୟ । ପ୍ରଦେଶର ଦୁଇଟି ଜିଲ୍ଲାର ଜାହାଜ ମାଛ ଧରିବାକୁ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏ ଦେଶ ସ୍ବାୟତ ଶାସନ ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭାଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା, ମାତ୍ର ଦୁଇ ବର୍ଷ ହେବ ଅଧିକ ଶେଷୋଲ ହେବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ତାହାକୁ ପୁଣି ନିଜ ଦ୍ୱାଦକୁ ନେଇଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ହୋଇଅଛି ।

ବାହାମା—ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୪୦୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୦ ହଜାର । ନାସାଉ (Nassau) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଏହାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ବାଣୀମାନେ ସମୁଦ୍ରରୁ ଷୁଣ୍ଠି, ସମୁଦ୍ର କହୁଣ୍ଡ, ଶଙ୍ଖ ଓ ସାମୁକା ଏବଂ ମୁକ୍ତା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି । ଏଦେଶର ଷୁଣ୍ଠି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଏଠାରେ ବଲ୍‌ଭି ବାଇରଣ ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ୮୭ ହଜାର ପାଉଣି ।

ବାରବାଡୋସ୍—ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୧ ହଜାର । ବ୍ରୁକ୍‌ଷ୍ଟାଉନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ହଜାର । ମସ୍ତୁଆରଶ ଏ ଦେଶର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଏଠାରେ ୨୮ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ବେ ଓ ୨୪ ମାଇଲ ଟେଲିଫୋନ ଲାଇନ ଅଛି । ବାରବାଡୋସ୍ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣି ।

ସାମୋଆ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୭୭୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୫୪ ହଜାର । କଂସ୍ଟନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୩ ହଜାର ଏବଂ ସାନିଗୁଆଇନ୍, ପୋର୍ଟଆନ୍ଥୋନି ଓ ପୋର୍ଟମିରଥ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟତମ ସହର । କଦଳି ଏଠାରେ ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ୨୧୦ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ବେ, ୧୩୫୭ ମାଇଲ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ୍ ଓ ୧୦୮୧ ମାଇଲ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନ ଅଛି । ଏଠାରେ ୧୭ ହଜାର ଭରତ ବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଣି । କଦଳି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ, ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଠାରୁ ୨୪ ଲକ୍ଷ ପାଉଣିର କଦଳି ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି ହୁଏ ।

ଲିଓୱାର୍ଡ ଦ୍ୱୀପ ସମୂହ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୧୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୨ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଏହା ପାଣ୍ଡିଗୋଟି ପ୍ରଦେଶରେ ବିଭକ୍ତ । ରବର୍ଟ୍ସର ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଦ୍ୱାରା ଏହା ଶାସିତ ହୁଏ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ପାଉଣି ।

ଟ୍ରିନିଡାଡ୍—ଏହା ଅରିନୋକୋ ନଦୀ ମୁହାଣର ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୫୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୧୨୦୦୦ । ପୋର୍ଟ ଅଫ୍

ଦ୍ୱି ସେଣ୍ଟା ପଣ୍ଡେ ଆସି ଲାଗି ଦେଖ ।

ସେନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । କାଉନ୍ସିଲକୁ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ସକାଶେ ଏହେତୁ ୩୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଶ୍ରେଣୀକ ମାନଙ୍କର ଭୋଟ ଦେବା ଅଧିକାର ଅଛି । ଏଠାରେ ୧୨୩ ମାଇଲ ରେଲଗସ୍ତା, ୧୧୮ ମାଇଲ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ୧୪୭ ମାଇଲ ଟେଲିଫୋନ୍ ତାର ଅଛି । ଟିନଡାକ୍ ଦ୍ୱୀପରେ ଅସ୍ଫାଲ୍ଟ୍ (Asphalt) ନାମକ ଏକ ପିଚୁ ବା ଅଲ୍‌କାତରା ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ପିଚୁଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଚାଲିଯାଇ ପାରେ । ଗୁସ୍ତା ନିର୍ମାଣ କରବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ପୃଥିବୀର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ଏଠାରୁ ପିଚୁ ରସ୍ତା ନ ଦୃବ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୭ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ।

ଉଇଗ୍ ଓଁଆର୍ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ—ଗ୍ରେନାଡା, ସେଣ୍ଟଭିନସେଣ୍ଟ, ଗ୍ରେନାଡା-ଡାଇନସ୍ ଓ ସେଣ୍ଟଲୁସିଆ ଏହି ୪ ଗୋଟି ଦ୍ୱୀପନେଇ ଉଇଗ୍ ଓଁଆର୍ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଗଠିତ ଏବଂ ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୧୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୧ ହଜାର । ସେଣ୍ଟ ଜର୍ଜ, କିଂସଟାଉନ ଓ କାସ୍ତାଇଜ୍ ଏହି ଦ୍ୱୀପ ପୁଞ୍ଜର ପ୍ରଧାନ ସହର । ସେଣ୍ଟ ଜର୍ଜରେ ଗୋଟିଏ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର (Wireless) ସ୍ଥାପନ ଅଛି । କାସ୍ତାଇଜ୍, ଜାହାଜମାନଙ୍କର କୋଇଲା ନେବାର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବନ୍ଦର ଅଟେ । ସେଣ୍ଟଭିନସେଣ୍ଟ ଦ୍ୱୀପରେ ଯେଉଁ କପା ଜାତ ହୁଏ ତାହା ବ୍ରୀଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଏବଂ ଏଠାକାର ଅଗ୍ରଭୂତ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି । ସେଣ୍ଟଭିନସେଣ୍ଟରେ ୧୧୮ ମାଇଲ ଓ ସେଣ୍ଟଲୁସିଆରେ ୨୩୮ ମାଇଲ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନ୍ ଅଛି । ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୧୪ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ଅଣ୍ଟେଲିଆ—ଅଣ୍ଟେଲିଆ ଏକ ପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱୀପ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଏକ ମହାଦେଶ ବୋଲି ଜଣା ହେଉଅଛି । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୦ ଲକ୍ଷ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୦ ଲକ୍ଷ । ପୂର୍ବେ ବ୍ରୀଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଦ୍ୱୀପାଳୟ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାୟ କିଏସ୍‌କୁ ଏଠାକୁ ପଠାଯାଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ ଇଂରେଜମାନେ ସେଠାରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କଲେ । ୧୯୦୧ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧ ତାରିଖରେ ସମସ୍ତ ଉପନିବେଶ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଣ୍ଟେଲିଆର କମନ୍‌ ଓଭେରଲ୍ଡ ହେଲା ଏବଂ ବ୍ରୀଟିଶ ସରକାର ଦେଶକୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଦେଲେ । ଏହାର ପ୍ରାକୃତିକଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନମୁଗ୍ଧ କର । ଗହମ ଆଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶସ୍ୟ, କାଠ ଓ ଦୁଧ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ସୁନା, ରୂପା ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଭୃତି ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି । ଏତଦ୍ୱାରା ମେସ ଲେମର ପଶମ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ବଦେଶକୁ ରସ୍ତାନି ହୁଏ । ଏଠାରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଧାନ ସହର ଅଛି । କାନିକରା ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଅଣ୍ଟେଲିଆର ସରକାର ୫୫ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସ୍ତ୍ରୀ କିମ୍ବା ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ୧୫ ସିଲ୍ ହସ୍ତାନ୍ତେ ଗେନସେନ୍ ଦିଅନ୍ତି ।

ଧର୍ମ ଶକ୍ତି ଶୋଭା ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ବିଧି ।

କିନ୍ତୁ ଅନ୍ଧଲୋକମାନେ ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ପାନ୍ତି । କୃଷୀ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଓ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୭ କୋଟି ୮୯ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ କେତେ ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧ ଭାବେ ପ୍ରଦେଶର ସଂମିଶ୍ରଣ ଅଟେ । ପ୍ରତି ଦେଶ କଣେ କଣେ ଲୁଚିବ ଆଧିନରେ ନିର୍ବାଚିତ ମନ୍ତ୍ରୀସଭାଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହୁଏ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ପାଇଁ କଣେ ବଡ଼ଲଟ ଇଂଲଣ୍ଡର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ବେତନ ବାର୍ଷିକ ୧୦୦୦୦ ପାଉଁଶ । ଇଂଲଣ୍ଡ ପରି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରଧାନ ସଭାର ଓ ବନ୍ଦର ସିଡ୍ନିର—ଲୋକସଭା ୧୧ ଲକ୍ଷ ଓ ମେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ ଲୋକସଭା ୧୦ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । ୭ଟି ଉପନିବେଶ ଦ୍ୱାରା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଗଠିତ । ଯଥା ନଉସାଉଥ୍‌ସ୍, ଭିକ୍ଟୋରିଆ, କ୍ୱିନ୍ସଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ଟାସ୍ମାନିଆ, ଦକ୍ଷିଣ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ସର୍ବମୋଟ ୨୭୪୧୦ ମାଇଲ ରେଲ୍‌ୱେ ଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧପରେ ଜର୍ମାନୀ ଅଧିକୃତ ନର୍ତ୍ତରିନ୍ ଓ ପାପୁଆ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଦ୍ୱୀପ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ମାନ୍ୟତାରେ ଦିଆ ହୋଇଅଛି । ପାପୁଆଦ୍ୱୀପର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦୫୪୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୭୭ ହଜାର । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ କଙ୍ଗାରୁ ନାମକ ଦ୍ୱିଚର ପ୍ରାଣୀ ଓ ଓଟ ପକ୍ଷୀ ଅଛନ୍ତି ।

ଫିଜୀ—ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ ଫିଜୀ ଦ୍ୱୀପ ଗୁଡ଼ିକ ଅବସ୍ଥିତ । ୨୫୦ ଗୋଟି ଦ୍ୱୀପ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ । ୧୭୪୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହା ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୦୮୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ୭୦ ହଜାର ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ଫିଜୀ ଏକ ଗରୁଡ଼ିରକ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ସେ ବାର୍ଷିକ ୪୨୦୦ ପାଉଁଶ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଗରୁଡ଼ିରକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭାରେ ୧୨ ଜଣ ମେମ୍ବରଙ୍କର ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ୧୨୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । କଫଳୀ, ନଡ଼ିଆ, ଅଣ୍ଡୁ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । ରାଜଧାନୀ ସୁଭା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୭୪୯ ଅଟେ । ଫିଜୀର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ୮୭ ହଜାର ପାଉଁଶ ।

ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ—୧୭୪୨ ସାଲରେ ଟାସ୍ମାନ ସାହେବ ଏହି ଦ୍ୱୀପ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ପୁରବେ ସେଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନେ ନିତାନ୍ତ ଅସଭ୍ୟଥିଲେ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ୧୯୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଜେନେରେଲ୍ ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଅଛି । ଗରୁଡ଼ିର ଜେନେରେଲ୍ ବାର୍ଷିକ ୭୫୦୦ ପାଉଁଶ, ଦ୍ରବ୍ୟେକ ମନ୍ତ୍ରୀ ୧୧୭୦ ପାଉଁଶ ଓ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ୨୦୦୦ ପାଉଁଶ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟମେମ୍ବରମାନେ ୪୫୦ ପାଉଁଶ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଜଳବାୟୁ ଏବଂ ଅବସ୍ଥିତି ପ୍ରାୟ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହୃଦ ସମାନ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦୯, ୫୭୮ ବର୍ଗ

ଭରବାକ୍ସ ଏହି ସଂସାର-କାବ୍ୟ ।

ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷ ୫୫ ହଜାର । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ସୁନା, ରୂପା ଓ କୋଇଲା ପ୍ରଭୃତି ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଆଖି, ଗୁ ଓ ଚର୍ମାପତ୍ର ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ଉଇଲିଂଟନ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅଟେ । ଏ ଦେଶରେ ୨୩୧୭ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ଏହି ଦେଶମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଅଛି । ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଇଟି ଦ୍ଵୀପରେ ଏହି ଦେଶ ଗଠିତ । ଏହାର ମଧ୍ୟରେ କୁର୍ ପ୍ରଶାଳୀ ଅବସ୍ଥିତ । ପୂର୍ବ ଏହା ଏକ ଦ୍ଵୀପ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଭୂମି କମ୍ପରେ ମଧ୍ୟ ଅଂଶ ବୁଡ଼ିଯାଇ ପ୍ରଶାଳୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ନିଉଜିଲ୍ୟଣ୍ଡ ଗ୍ଲୁକ୍ନୋ ଦୁଷ୍ଟ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଦେଶରେ କଉରୁଆଇନ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷ ଅଛି । ତାହାର ଉଚ୍ଚତା ଦୁଇଶ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨କୋଟି ୧୧ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ।

ଟାଙ୍ଗା—ଏହା ୩ ଗୋଟି ଦ୍ଵୀପର ସମୂହ । ଏଠାରେ ୨ ଦୁଇଗୋଟି ଆଗ୍ନେୟଗିରି ଅଛି । ଚ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ଏହା ରକ୍ଷିତ ରାଜ୍ୟ ଅଟେ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୮୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ଚ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଧୀନରେ ରଖି ସାଲୋଟି (Salote) ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଶଶାସନ କରନ୍ତି । ନୁକୁଆଲୋଫା (Nukualofa) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ହଜାର । ପ୍ରେଟ୍ଟିଟେନ୍‌ର ମୁଦ୍ରା ଏ ଦେଶରେ ଚଳେ । ରାଜଧାନୀରେ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ତଦ୍ଵାରା ସାମୁଦ୍ର ଓ ଫିଙ୍ଗା ଦ୍ଵୀପକୁ ବାର୍ତ୍ତା ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୁଏ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରରେ ଥିବା ଇଂରେଜ ଅଧିକୃତ ସମସ୍ତ ଦ୍ଵୀପ ଜଣେ ହାଇ କମିଶନରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏହି ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତୁସାଇ ପିଟ୍‌କେଆରନ୍, ଫିନିକ୍ସ, ଗିଲ୍‌ବର୍ଟ, ସଲେମନ୍, ଝାରବକ୍, ନର୍ଥ‌ହେବ୍ରଡ଼ିସ୍ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଏହି ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୭୫୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । ଟାଙ୍ଗାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୨ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରୀୟ ରକ୍ଷିତରାଜ୍ୟ—ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରରେ ଥିବା କମିଶନର ସମସ୍ତ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନ ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯାଇ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେଶନ୍ ଅଧୀନରେ ରଖା ଯାଇଅଛି । ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେଶନ୍ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯାପାନ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଏବଂ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ମାର୍ଚ୍ଚତରେ ଶାସନ କରବାକୁ ଦେଇଅଛି । ଶାସକ ମାନଙ୍କୁ ସେଠାରେ କୌଣସି ସାମଗ୍ରିକ ସାଜସଜ୍ଜାମ ରଖିବାକୁ ମନା ଏବଂ କର୍ତ୍ତ ଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେଶନ୍‌ରେ ହସାବ ଦାଖଲ କରବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହି ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଏସର ଉଇଲିୟମ ଦ୍ଵୀପ, ବସ୍‌ମାର୍କ ଦ୍ଵୀପପୁଷ୍ଟ, ମେରଥାନଦ୍ଵୀପ, ନୈରୁଦ୍ଵୀପ, କାସେଲଇନ୍ ଦ୍ଵୀପ ଏବଂ କମିନା ସଲେମନ୍ ଦ୍ଵୀପପୁଷ୍ଟ ପ୍ରଧାନ । ଏ ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାର୍ସାଲ, କାସେଲଇନ୍

ଧର୍ମ ଏତା ବଦେ ମହତପଣିଆ ।

ପିଲ୍ଲୁ ଓ ମୋରାଅନ ଯାପାନ ଅଧୀନରେ, ବସ୍ତ୍ରମାର୍କ୍ ସୋଲେମନ ଓ ନଉଗିନି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଅଧୀନରେ, ଏବଂ ସାମୋଆ ନଉଗିନି ଅଧୀନରେ ଏବଂ ନୌରୁ ଇଂରେଜ ଅଧୀନରେ ଅଛି ।

ନଉଗିନିର ସେକ୍ସଟଲ ୭୮୫୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୪୦ ହଜାର । ବସ୍ତ୍ରମାର୍କ ୧୪୧୫୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୪ ହଜାର ଏବଂ ସୋଲେମନ ୩୮୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୫ ହଜାର ଅଛି ।

ପଶ୍ଚିମ ସାମୋଆର ସେକ୍ସଟଲ ୧୨୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୩ ହଜାର । ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୭ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ।

ନୌରୁ ଦ୍ଵୀପର ସେକ୍ସଟଲ ୫୩୧୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୫୦୦ ଏବଂ ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୧୭୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ । ଏଠାରେ ପସ୍ତେଲ୍ ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ଧାତୁ ମିଳେ । ନୌରୁରେ ବେତାର ବାହୁର ଗୋଟିଏ ଶ୍ଵେତ ଅଛି ।

ପରାସୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଓ ତଦନ୍ତର୍ଗତ ଦେଶ ସମୂହ ।

ଦେଶର ନାମ	ସେନ୍ତପଲ (ବର୍ଗ ମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଇଉରୋପରେ:—		
ପ୍ରାନ୍ତ—	୨୧୨,୬୭୦	୪୧,୮୩୪,୯୨୩
ଆସିଆରେ:—		
ପରସୀ ଭରତ—	୧୧୭	୨୭୩,୦୮୧
† ଅନାମ୍—	୩୯,୭୫୮	୫,୧୦୫,୫୯୭
† କାମୋଡ଼ିଆ—	୭୭,୫୫୦	୨,୪୦୨,୫୮୫
କୋଚିନ୍ ପୁରୁଗା—	୨୭,୪୭୭	୪,୦୦୧,୦୯୩
ଟେଲ୍—	୪୦,୫୩୦	୭,୧୭୦,୧୧୩
ଲୁଣ୍ଡ—	୮୨,୭୦୪	୮୧୮,୭୫୫
* ସିରିଆ—	୭୦,୦୦୦	୨,୦୪୭,୮୫୭
ଆଫ୍ରିକାରେ:—		
ଅଲଜିରିଆ—	୨୨୨,୧୮୦	୭,୦୭୪,୮୬୫
† ଟୁନିସ୍—	୪୮,୩୦୦	୨,୧୫୯,୭୦୮
ସେନିଗାଲ୍—	୭୪,୧୧୨	୧,୩୫୮,୪୩୯
ପରସୀ ସୁଡାନ—	୩୭୦,୩୩୧	୨,୭୩୪,୯୮୨
ଭେଲ୍ଟା—	୧୪୨,୮୨୦	୩,୨୪୦,୧୪୭
ଗିନି—	୮୯,୪୩୭	୨,୦୯୫,୯୮୮
ଆଇବରୀ କୋଷ୍ଟ—	୧୨୧,୫୯୦	୧,୭୨୪,୫୫୫
ଜାମ୍ବୋମ୍ବେ—	୪୧,୩୦୨	୧୭୯,୭୦୨
ମଡ଼ଗାସ୍କାର—	୧୫୪,୪୦୦	୨୮୯,୧୮୪
ନାଇଜିର—	୪୭୩,୨୦୦	୧,୨୭୮, ୭୧୭
ଇଲୁଏଟୋରିୟାଲ୍ ଆଫ୍ରିକା—	୧୭୫,୭୩୫	୩,୧୨୪,୧୭୩
* କାମେରୁନ୍—	୧୬୭,୪୮୯	୧,୮୭୮,୭୮୩
* ଟୋଗୋ—	୨୧,୮୯୩	୭୪୨, ୭୨୮
† ପରସୀ ମରକୋ—	୨୦୦,୦୦୦	୪,୨୨୯,୧୪୭

* ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ରାଜ୍ୟମାନ, ଲୁଗ୍ ଅଫ୍ ନେଗର (ଜାତିସତ୍ତା) ଆଦେଶ କ୍ରମେ, ପ୍ରାନ୍ତ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ ।

† ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ରାଜ୍ୟ; ପରସୀ ଅଭିଭାବକଙ୍କଦ୍ଵାରା, ସେହି ଦେଶର ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ ।

ମୋତି ମୂଲ୍ୟ କାହୁଁ ଜାଣିବ ଶବ୍ଦ ।

ଦେଶର ନାମ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗ ମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଝିନିମୁନ୍—	୧୭୦	୧୭୫,୭୩୭
ମାଡା ସ୍ପୁର—	୨୪୧,୦୧୪	୩,୭୦୪,୫୪୩
ମେଓଟି—	୭୧୦	୧୨,୭୦୦
ହୋମାଲକୋଡୁ—	୫,୭୧୦	୬୪,୭୧୫
ଆମେରିକାରେ :—		
ସେଣ୍ଟପାଉଲ ଓ ମିକୁଇଲେନ୍—	୧୩	୪,୦୦୦
ଗୁଆଡେଲୁପ୍—	୭୮୮	୨୨୧,୮୩୧
ମାଟିନିକ୍—	୩୮୫	୨୪୧,୪୩୧
ଗାଏରା—	୩୪,୭୪୦	୪୭,୩୪୧
ଓଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ :—		
କାଲେଡୋନିଆ—	୮,୫୪୮	୫୧,୮୭୭
ଟାସ୍ମାନିଆ—	୧,୫୨୦	୩୫,୮୭୭
ମୋଟ	୩୧୦,୭୦୮୦	୧,୧,୧୧୫,୮୭୭

ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ଭାରତବର୍ଷ—ଏହା ୫ ଟି ଉପନବେଶରେ ବିଭକ୍ତ । (୧) ପଣ୍ଡିଚେର, (୨) କାରକାଲ, (୩) ଚନ୍ଦନ ନଗର, (୪) ମାଡ୍ରେ, (୫) ଇୟାନନ୍ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୭୩ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ପଣ୍ଡିଚେର, କାରକାଲ, ଚନ୍ଦନ ନଗର, ମାଡ୍ରେ ଓ ଇୟାନନ୍ ପ୍ରଧାନ ନଗର । ପଣ୍ଡିଚେରରେ ୩ ଟି ଲୁଗାକଳ ଓ ଚନ୍ଦନ ନଗରରେ ଗୋଟିଏ ଝୋଟକଳ ଅଛି । ପଣ୍ଡିଚେରଠାରୁ ରାଜାପୁର ଓ ପେରାଲୁଟ୍ଟ ଠାରୁ କାରକାଲକୁ ୪୩ ମାଇଲ ରେଲ୍ ଲାଇନ୍ ଅଛି । ସମସ୍ତ ଉପନବେଶର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୭ ଲକ୍ଷ ୫୭ ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ । ଏହା ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଦ୍ଵାରା ସାବିତ । ଏହି ଉପନବେଶରୁ ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ଫରାସୀ ପାଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଆବାମ୍—ଫରାସୀ ଅଧୀନରେ ବାଉ-ଡାଇ (Bao-dai) ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଶ ସାମନ କରନ୍ତି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୧,୭୫୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ହୁଇ (Hue) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୦ ହଜାର । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ସାଗୁଆନ୍ କାଠ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ବୁଢ଼ି ପ୍ରାଚୀନ

ମୋଡ଼ ପିଙ୍ଗି ତଳେ ଗୁଢ଼ାରେ ଅଦର ॥

ହେତୁ ସମତଳ ଭୂମିରେ ଧାନ ଓ କପାସ ଗୁଣ ଦ୍ରୁତ । ତମ୍ବା, ସୁନା ଓ କୋଇଲା
ଜନକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୩ ଲକ୍ଷ ପିଆନ୍ତ୍ରୋସ୍ତୁ
ଅଧିକ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନାମର ରାଜା ପ୍ରାନ୍ତରେ ପେନ୍‌ସନ୍ ପାଇ ରହୁ ଅଛନ୍ତି ।
ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଅନାମ୍, ହିନ୍ଦୁ-ଉପନିବେଶ ଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଅଧିବାସୀ
ମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଥିଲେ ବୋଲି ମନୁ ସହଜାରୁ ଜଣାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ
ସେଠାରେ ଅନେକ ହିନ୍ଦୁଜାତିର ଧୂମାବଶେଷ ବିଦ୍ୟମାନ ।

କାମ୍ବୋଡିଆ—ଏହା ମେକଂ ନଦୀର ଉତ୍ତର ଉପତ୍ୟକାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।
କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୭,୫୫୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ।
ଏଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମିକଲମ୍ବୀ ବାସ କରନ୍ତି । ପରସୀ
ଅଧୀନରେ ମନିରଙ୍ଗ (Monivang) ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହା
ଶାସିତ ହୁଏ । ଫୋମ୍‌ପେନ୍ (Phnom-penh) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ।
ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୨ ହଜାର । ଧାନ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହାର କାମ୍-
ପୋଟେ ଅଞ୍ଚଳରେ ମରଚ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ମେକଂ ନଦୀରେ ଜୁଆର ହୋଇ,
ପଶ୍ଚିମ କାମ୍ବୋଡିଆର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଥିବା ବଡ଼ ହ୍ରଦମାନ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ।
ଭଟ୍ଟା ସମୟରେ ସେ ସବୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଳଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯିବାରୁ ସେଥି ମଧ୍ୟରେ
କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପୁଷ୍କରିଣୀର ସୃଷ୍ଟିହୁଏ । ସେହି ପୁଷ୍କରିଣୀମାନ ବଡ଼ ପରିମାଣରେ
ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମତ୍ସ୍ୟଦ୍ଵାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ଏଥିରୁ ମତ୍ସ୍ୟଧାରଣ ଏ ଦେଶର ଗୋଟିଏ
ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ମନୁ ସହଜାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା ପୂର୍ବେ ହିନ୍ଦୁ-
ନାମକର ଉପନିବେଶ ଥିଲା ଓ ଅଧିବାସୀମାନେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମିକଲମ୍ବୀ ଥିଲେ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ କର୍ତ୍ତିର କେତେକ ବର୍ତ୍ତମାନେ
ବିଦ୍ୟମାନ । କାମ୍ବୋଡିଆରେ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ କର୍ତ୍ତିସ୍ତମ୍ଭ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

କୋଚିନ୍ ଚାଇନା—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୭୪୭୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ପ୍ରାୟ ୪୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ସିଏଗନ୍ (Saigon) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୩ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ରବର, ଗୁଆ, ମରଚ, କଂଳାଲେମ୍ବୁ ଓ
ଧାନ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସାଗୁଆନ କାଠ ଓ ମାଛତେଲ ପ୍ରଭୃତି
ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି ହୁଏ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୧୮ ଲକ୍ଷ ପିଆନ୍ତ୍ରୋସ୍ତୁ
ଅଧିକ । ଏହା ପୂର୍ବେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଉପନିବେଶ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା
ସେଠାରେ କେତେକ ହିନ୍ଦୁ ବାସ କରନ୍ତି ।

ଟଂକି—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୦,୫୩୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୧ ଲକ୍ଷରୁ
ଅଧିକ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର ହାନୋଇ (Hanoi) ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ
୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ୧୯୦୨ ମସିହାଠାରୁ ହାନୋଇ ସିଏଗନ୍ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଇଣ୍ଡୋ-

ଚୀନର ନବରୁ ରଜୋରୁପୀ ବ୍ୟାପ୍ତ ।

ବୁଇନାର ରାଜଧାନୀ ହୋଇଅଛି । ଧାନ ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ହାଇଫଙ୍ଗ୍ (Haiphong) ଟଙ୍କିର ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର; ବାଣିଜ୍ୟ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୮ ଲକ୍ଷ ପିଆଣ୍ଡୋ । ମନୁ ସଂସ୍ଥାପନ ଲକ୍ଷାୟାଏ ଯେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଟଙ୍କି ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୁକ୍ତ ଥିଲା ଏବଂ ଅଧିବାସୀମାନେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ହୋଇଅଛି ।

ଲାଓସ୍—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୨୭୦୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ସିଅନେ (Vientiane) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଲୁଙ୍ଗ୍-ପ୍ରାଙ୍ଗ୍ (Luang Prabang) ନାମକ ଅତି ଗୋଟିଏ ରକ୍ଷିତ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । ତାହା ପ୍ରାଚୀନ ଅଭିମନ୍ୟୁବଂଶର ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଣେ ଦେଶୀୟ ରାଜା ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଠାରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ପଥର ମିଳେ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଝିଙ୍ଗ୍ ଫ୍ଲେଟ୍ଟ୍ ସବୁ ନେଇ ଯିବା ସକାଶେ ଖୋର୍-ଦ୍ଵୀପ (Khore Island) କୁ ୪ ମାଇଲ୍ ରେଲବେ ଧର୍ମାଣ କରାଯାଇଅଛି । ଅୟ ପ୍ରାୟ ୩୮ ଲକ୍ଷ ୧୦ ହଜାର ପିଆଣ୍ଡୋ । ଏହା ପୁରୀ ୦୩ ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୁକ୍ତ ଥିଲା । ଏଣୁ ଏଠାରେ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ କୀର୍ତ୍ତିର ରକ୍ଷାବଶେଷ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ସିରିଆ—ଏହା ଅକାବରେ ୭୦,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ପ୍ରାନ୍ତ ଅଧୀନରେ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏଠାରେ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚଳେ । ରାଜଧାନୀ ଦାମସ୍କସ୍ରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୦ ହଜାର ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ବରତର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୦ ହଜାର । ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ଗହମ, ଭୂଳା, ଏଣ୍ଡି ଓ ବାଲି ପ୍ରଭୃତି କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ; ଏ ଦେଶର ମଇଦା, ସାବୁନ ଓ ସିଲ୍କ୍ ସୁତା ପୃଥକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ବାଣିଜ୍ୟ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୨୪ କୋଟି ପ୍ରାୟ । ଏଠାରେ ୪୧୨ ମାଇଲ୍ ରେଲବେ ଅଛି । ସିରିଆର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଅଟେ । ଏଠାରେ ଲୋବାନନ୍ ଓ ଅଣ୍ଟିଲୋବାନନ୍ ନାମକ ଦୁଇଗୋଟି ପଦ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସୁବୃହତ୍ ଭୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ । ଏହି ଦୁଇଗୋଟି ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାନ୍ତ ପୃଥକ୍ଵାର ଛଳ ମଧ୍ୟରେ ନିମ୍ନତମ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଅଟେ । ଏଥିରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ମାନଙ୍କର ପବିତ୍ରତମ ନଦୀ ଜର୍ଜାନ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ମରୁସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି ।

ଆଲ୍ଜିରିଆ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୨୨, ୧୮୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଆଲ୍ଜିୟର୍ସ (Algiers) ପ୍ରଧାନ ନଗର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଗହମ, ବାଲି, ଜି, ମକା ଓ ବଲ୍ଲଭ-ବାଇଗଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଲୁହା, ସୀସା ଓ ପେଟ୍ରୋଲ ପ୍ରଭୃତି ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଅଲ୍ଜିରିଆର ଟେଲ୍ ବୁଧ୍ଵର ବଡ଼ ଉତ୍ପାଦ, ଏହା ଏକ ସମୟରେ ସେମର ସମ୍ୟା-

ଓପେନ ନ ଗୋଜି ଗୋଜି ଉପାୟ ।

ରଣ୍ଡାର ଥିବ । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧୨୩ କୋଟି ପ୍ରାଙ୍କୁ । ଏଥିରେ ୨୭୯୫ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି ।

ସୁନିସ୍ — ପ୍ରାନ୍ତ ଅଧୀନରେ ସିଦି ଅହମଦ୍ ବେଗ୍ (Sidi Ahmed Beg) ନାମକ ଏକ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହା ସାଧିତ ହୁଏ । ସେହିପରି ୩, ୩୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୨ ଲକ୍ଷ । ରାଜଧାନୀ ଟିଡିନସ୍ ନଗରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ । ପଶୁ, ଜଳମାଛ, ଅଙ୍ଗୁର ଓ ଏସିଟୋ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ଘାସ ଏହାର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୪୫ କୋଟି ପ୍ରାଙ୍କୁ, ଟିଡିନସ୍ରେ ୧୨୫୮ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି ।

ସେନିଗାଲ୍ — ସେହିପରି ୭୪, ୧୧୨ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷ । ରାଜଧାନୀ ସେନ୍ଦ୍ରିଲ୍‌ସ୍ରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ହଜାର । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ନଗର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପୋତାଶ୍ରମ୍ । ସେନିଗାଲ୍‌ର ମୂଳିକା ସାଧାରଣତଃ ବାଲ୍‌କାନସ୍, ସେଥି ନିମିତ୍ତ ଚିନାବାଦାମ ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ଏଥିରେ ୭୦୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି, ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧୩ କୋଟି ପ୍ରାଙ୍କୁରୁ ଅଧିକ ।

ଫରାସୀ ସ୍ତାନ — ସେହିପରି ୩୭୦, ୩୩୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ବାମାକୋ (Bamako) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୫ ହଜାର ଏବଂ ଟିମ୍ବକ୍ଟୁ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନ ନଗର । ଚିନାବାଦାମ, ମକା ଓ ରବର ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ୭୭୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି ୪୨ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାଙ୍କୁ । ଫରାସୀ ସ୍ତାନରେ ବହୁ ମହମାଣରେ ଗୁଡ଼ାମାନେ ପଶୁ ଅଛନ୍ତି ।

ଭୋଲିଟା — ସେହିପରି ୧୪୨, ୮୨୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଓୟାଗାଡାଗୁଗୋ (Ouagadougou) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ୨ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାଙ୍କୁ ।

ଗିନି — ସେହିପରି ୮୧, ୪୩୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୧ ଲକ୍ଷ । କୋନାକ୍ରି (Conakry) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ରବର, କପା, କଦଳୀ ଓ କଫି ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତିକାର ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହାର ଟିଙ୍କିସୋ (Tinkisso) ନଦୀରେ ସୁନା ମିଳେ । ଏଠାରେ ୩୫୭ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାଙ୍କୁ ।

ଆଇଭରି କୋଷ୍ଟ — ସେହିପରି ୧୨୧, ୫୧୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ବିଙ୍ଗରଭିଲ୍ଲି (Bingerville) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଗ୍ରାଣ୍ଡବାସାମ୍, ଅସିନ ଓ ଗ୍ରାଣ୍ଡଲହୋର ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ମକା, ଧାନ ଓ କଦଳୀ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନଦ୍ରବ୍ୟ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ସୁନା ମଧ୍ୟ ମିଳେ ।

କେନ୍ଦ୍ର ରହୁ ନାହିଁ ରହୁବ ନାହିଁଟି ଭବରଙ୍ଗ ଭୂମିତଳେ ।

ଏଠାରେ ୩୦୪ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାରାହାରି ୫କୋଟି ୫୫ ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ସ ।

ଡାହୋମେ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୯,୩୦୨ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୯ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ରାଜଧାନୀ ପୋର୍ଟୋନୋଭୋ (Porto Novo) ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୭ ହଜାର, ଏହା ବ୍ୟବସାୟର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ । ମକା, ବନଜାଆଦି ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ୭୭୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାରାହାରି ୧କୋଟି ୧୯ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ସ ।

ମଉରିଟାନିଆ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୫୪,୪୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ଲକ୍ଷ ୮୯ ହଜାର । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୁସଲମାନ, ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି ୧୭ ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ସରୁ ଅଧିକ ।

ନାଇଜିର - କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୭୩,୨୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷ । ନିଆମେ (Niamey) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଖର୍ଚ୍ଚରୁ ଏଠାରେ ଜିନ୍ଦା । ନାଇଜରରେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଗୋମହୁଆଦି ଗୃହଜାଳିତ ସବୁ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି ୩୩ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ସ ।

ଇକୁଏଟୋରିୟାଲ୍ ଆଫ୍ରିକା—ଗାବୁନ୍, ମଧ୍ୟକଙ୍ଗୋ, ଉଗାଣ୍ଡା, ସାବି ଓ ବୁର୍, ଏହି ୪ଟି ପ୍ରଦେଶ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୫, ୭୩୦ ବର୍ଗମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୯ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭ୍ରାତୃଦେଶର ଭଲ ଭଲ ରାଜଧାନୀ ଅଛି । ଲିବ୍ରେଭିଲ୍ (Lebreville) ଗାବୁନର, ବ୍ରାଜାଭିଲ୍ (Brazzaville) ମଧ୍ୟ କଙ୍ଗୋର, ବାଙ୍ଗୁଇ (Bangui) ଉଗାଣ୍ଡା ସାବିର ଓ ଫୋର୍ଟଲ୍ୟାମ୍ପା ବୁର୍ର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ । ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟ । କପା ଓ କପିର ମଧ୍ୟ ଗୁଣ କରାଯାଏ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୫କୋଟି ୭୭ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ସ ।

କାମେରୁନ୍—ଲିବ୍ ଅଫ୍ ନେଗରର ଅନୁମତ କ୍ରମେ ଫ୍ରାନ୍ସର ଏହା ରହିତ ରାଜ୍ୟ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୭,୪୮୯ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୮ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଯାଉଣ୍ଡେ (Yaounde) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଧୂଆଁପତ୍ର, ତାଳତେଲ, ବାଦାମ, ରବର ଓ ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ୩୭୯ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାରାହାରି ୫କୋଟି ୧୭ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ସ ।

ଟୋଗୋ—ଲିବ୍ ଅଫ୍ ନେଗରର ଅନୁମତ କ୍ରମେ ଫ୍ରାନ୍ସର ଏହା ରହିତ ଅଟେ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୯,୮୯୩ ବର୍ଗମାଇଲ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଲୋମ୍ (Lome) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଏହାର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ୩୦ ପ୍ରକାର ଦେଶୀୟ ଶୁଣାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି । ଇବ୍ବେ (Ewe) ନାମକ ଭାଷା ଉଦ୍ଭବରୁ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । କାଠ କାଟିବା ଓ ଲୁଗା ବୁଣିବା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ।

ସବେ ନିଜ ନିଜ ଅଭିନୟ ସାରି ଗୁଲ୍‌ପିଟିବ କାଳବଳେ ।

ଟୋଗୋରେ ୨୦୪ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ୩୫ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ।

ଗିନିନିୟନ—ଏହା ଅଙ୍ଗୋଲିର ଉତ୍ତର ସହର ଏବଂ ଏହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରବାଳସ୍ତର ରହିଅଛି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୭ ହଜାର । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ୭୦୦ ଭୂରଚକାସୀ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଚିନି ସ୍ତ୍ରୀୟାନ ନଗର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୪ ହଜାର । ଚିନି, କଫି, ମସଲା ଓ ନାନାପ୍ରକାର ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ୮୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି ୮୮ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ।

ମାଡାଗାସ୍କର—ପୃଥିବୀର ସୁବୃହତ ଦ୍ଵୀପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଦ୍ଵୀପ ଅଟେ, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୪୧,୦୧୪ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ କେତେକ ଭୂରଚକାସୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ତାନାନାରିଭୋ (Antananarivo) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ଟିମାଟେଭ୍ (Tematave) ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୯ ହଜାର । ମାଡାଗାସ୍କରର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏହାର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନ ଗୋବୃକ୍ଷ ଭୂମିର ଉପଯୁକ୍ତ । ଉପକୂଳ ନିକଟସ୍ଥ ଅଧିକାଂଶମାନଙ୍କର ରବର ଫସ୍ତକ୍ଷ, ଧାନ ଓ ଅଞ୍ଜୁଷ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨୯ କୋଟି ପ୍ରାୟ ।

ମେଡ଼ିଗି—ଏହା କେତେଗୋଟି ଦ୍ଵୀପ ନେଇ ଗଠିତ, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୧୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୧୩ ଚେରହଜାର । ଚିନି ଓ ଭାଲ (Vanilla) ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ଶସ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରୁ ରେଲ ସିଲ୍ପଟ ଓ କୋଠା ନିର୍ମାଣ କଢ଼ିକାଠ ବ୍ୟବହାରକୁ ରପ୍ତାନି ହୁଏ ।

ସୋମାଲି କୋଷ୍ଟ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୭୧୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୫ ହଜାର । ଯିବୁଟି (Djibouti) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ହଜାର । କଫି, ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ଓ ଚମଡ଼ା ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଲୁଗା ଖଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ରାଜଧାନୀଠାରୁ ଅବସିନିଆର ରାଜଧାନୀ ଆଡ଼ିସଆବାବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୮୮୫ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୩୦ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ।

ସେଣ୍ଟପିରି ଓ ମିକ୍ସିଲୋନ୍—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ହଜାର । ସେଣ୍ଟପିରି ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର । ଏହାର ମୁଖିକା ଅନନ୍ତର ଓ ପ୍ରସ୍ତରମୟ ହୋଇ ଥିବାରୁ, କୃତ୍ରିମପଥୋଗୀ ନୁହେଁ । ସମୁଦ୍ରରୁ କର୍ତ୍ତମାନ୍ତ ଧରବା ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାସଲ ୧ କୋଟି ୧୧ ହଜାର ପ୍ରାୟ ।

ବକ୍ସି ଦ୍ଵୀପରେ ହସ୍ତେ ରଖିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ରାଜ୍ୟ-ହୋଇ ।

ବୁଆଡେଲସ୍—ଏହା ସାତଗୋଟି ଦ୍ଵୀପର ସମଷ୍ଟି । ସେହିପରି ୨୮ ବର୍ଗମାଇଲ, ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ବାସେଟ୍ଟର (Bassettre) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ପଏଣ୍ଟାଅ ପିଟର (Pointe-a-pietre) ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ଚିନି, କଫି ଓ ରମ୍ (Rum) ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ମଦ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ।

ମାଟିନିକ—ସେହିପରି ୩୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୪୪ ହଜାର, ଫୋର୍ଟ-ଡି-ଫ୍ରାନ୍ସ (Fort-de-France) ପ୍ରଧାନ ନଗର । ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୪ ହଜାର । ଚିନି, ରମ୍ (Rum) ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ମଦ୍ୟ ଓ ନଡ଼ିଆ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭ କୋଟି ୭୯ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ।

ଗାଏନା—ସେହିପରି ୩୪, ୭୪୦ ବର୍ଗମାଇଲ, ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୭ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । କେଇନ (Cayenne) ପ୍ରଧାନ ନଗର ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ହଜାର । ଗାଏନାର ଜଙ୍ଗଲ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ କାଠମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୁଣ୍ଡା କମିର ପରିମାଣ ଝୁରୁ ଅଳ୍ପ, ମରଚ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଝଣିରୁ ସୁନା ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାବିହାର ୧ କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ।

କାଲେଡୋନିଆ—ସେହିପରି ୮୫୫୮ ବର୍ଗମାଇଲ । ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୧ ହଜାରରୁ ଅଧିକ । ନୁମିଆ (Noumea) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । କଫି, କପା, ମକା, ଅନାରଡ଼, ଧୁଆଁପତ୍ର ଓ କଦଳୀ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ନୁମିଆଠାରୁ ପେଟା (Païta) ୧୧୯ କି.ମି. ମାଇଲ ଦୈର୍ଘ୍ୟର ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ୮୯ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ । ଏଠାରେ ୧୨୯ ମାଇଲ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ୍ ଓ ୭୦୭ ମାଇଲ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନ୍ ଅଛି ।

ପରାସୀ ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପନିବେଶ—ଟାହିଟି (Tahiti), ମାର୍କିସ-ଇସ୍ ଦ୍ଵୀପସ୍ତ (Marquises Islands) ଟୁଆମୋଟୁ ଦ୍ଵୀପସ୍ତ (Tuamotu group) ଲିୱାର୍ଡ ଦ୍ଵୀପସ୍ତ (Leeward Islands) ଗାମ୍ବିର (Gambier) ଓ ରାପା (Rapa) ଦ୍ଵୀପ ପ୍ରଭୃତି ନେଇ ଏହା ଗଠିତ । ମୋଟ ସେହିପରି ୧,୫୨୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୭ ହଜାର । ଟାହିଟି ଦ୍ଵୀପସ୍ତ ପାପେଟି (Papeete) ନଗର ଏହାର ପ୍ରଧାନ ସହର । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୫୨ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାୟ । ଟାହିଟି ଦ୍ଵୀପର ଉପକୂଳରେ ସମୁଦ୍ରରୁ ମୁକ୍ତା ଉତ୍ତେଜନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଏଠାରେ ନଡ଼ିଆ, କଦଳୀ, କମଳାଲେମ୍ବୁ ଓ ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଭେଦ ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ଚିନି ଓ ରମ୍ (Rum) ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ମଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଏଠା ଲୋକରମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ।

କିଛି ଭୂବ୍ୟକ୍ତେର କାଳହସ୍ତେ ଏହା ପକାନ୍ତି ହେଲେ ପାସୋର ।

ହଲଣ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ।

ଦେଶର ନାମ	ସେକ୍ସପଲ (ବର୍ଗମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଇଡ଼ରୋପରେ:—		
ହଲଣ୍ଡ—	୧୨,୭୦୨	୭,୮୪୧,୧୨୦
ଆସିଆରେ		
ଡଚ୍ ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ		
ସାତ୍ରା ଓ ମଦୁରା—	୫୦,୭୪୫	୩୭,୯୦୧,୭୪୩
ପଶ୍ଚିମ ସୁମାତ୍ରା—	୧୮,୦୨୯	୧,୫୯୮,୨୭୨
ଟାମାଲୁଲୁ—	୧୪,୭୭୦	୮୯୫,୧୪୭
ପୂର୍ବ ସୁମାତ୍ରା—	୩୭,୧୦୦୦	୧,୧୮୩,୨୮୩
ବେଙ୍ଗୋଲିନ୍—	୯,୯୯୫	୨୭୧,୩୭୩
କଂପୋଙ୍ଗ୍—	୧୦,୯୧୪	୨୩୯,୯୮୫
ମାଲେମ୍ବା—	୩୩,୧୭୩	୮୪୨,୭୨୭
ସାମବ—	୧୮,୭୧୯	୧୭୯,୭୯୧
ଆରୁ—	୨୧,୪୪୮	୭୮୨,୪୯୩
ରଥୁଲିଙ୍ଗା—	୧୨,୫୦୭	୨୨୪,୧୪୫
ବଂଦ—	୪,୫୪୯	୧୭୧,୩୧୩
ବାଲଟିନ୍—	୧,୮୭୩	୭୫,୫୮୪
ପଶ୍ଚିମ ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ—	୫୭,୮୩୮	୭୮୫,୫୫୫
ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ—	୧୪୯,୯୭୨	୧,୦୯୧,୩୪୧
ସେଲିବସ୍—	୪୮,୦୭୧	୨,୪୭୧,୧୪୪
ମାଲାକୋ—	୨୪,୭୧୮	୯୭୭,୫୨୦
ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ—	୧୭,୩୭୨	୩୫୩,୮୭୭
ଟେନିନ୍—	୧୨,୭୯୭	୨୭୭,୩୧୪
ନିଉଗିନି—	୧୭୦,୭୯୨	୨୦୦,୦୦୦
ଟ୍ରମୋର—	୨୭,୪୧୦	୧,୧୪୩,୭୨୭
ବାଲି ଓ ଲମୋକ—	୪,୦୭୨	୧,୫୪୪,୯୫୨
ଆମେରିକାରେ	୭୪୭,୨୪୪	୫୮,୭୨୨,୯୮୨
ଡଚ୍ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ		
ସୁରାମ୍ବା ଓ ଡଚ୍ ବାସା	୫୪,୨୯୧	୧୪୫,୭୭୩
କୁରକାଓ—	୪୦୩	୭୧,୪୭୯
ସବାମୋଟ	୮୦୦,୯୩୮	୫୮,୯୩୦,୨୨୪

ଏ ଭବ-ସାଗରେ ସବୁଗ୍ରାସୀ କାଳ-ବାଢ଼ିଆ ବହେ ଅବିରତ ।

ତତ୍ (ହଲାଣ୍ଡ) ପୂର୍ବ ଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ—ପାତ୍ର, ସୁମାତ୍ରା, ମଦୁରା, ସେଲିବସ୍, ବାଲି, ମଲକସ୍ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ବୋର୍ନିଓର କେତେକାଂଶ ନେଇ ଏହି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ଗଠିତ । ସମସ୍ତ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୩୩, ୭୨୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି ୧୧ ଲକ୍ଷ । ଦେଶବାସୀ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୁସଲମାନ । ଏହାଛଡ଼ା କେତେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଓ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦ୍ଵୀପରେ ଆଙ୍ଗ୍ଲୋପୁରୀର ଅଛି । ବାଟେଇଆ ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୦ ହଜାର । ପୃଥିବୀମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାଧିକ ଏହିଠାରୁ ଚାଟାପି-ଲେମ୍ବୁର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ନାମ ବାଟେଇଆ ହୋଇଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୮୧ କୋଟି ଗିଲ୍ଡର । ରେଲ ପଥ ଓ ହାମ୍ ପଥର ପରିମାଣ ୪୫୦୫ ମାଇଲ (ପାତ୍ରରେ ୩୩୭୧ ମାଇଲ, ସୁମାତ୍ରାରେ ୧୦୧୧ ମାଇଲ ଓ ସେଲିବସ୍ ୨୭ ମାଇଲ) ।

ପାତ୍ରରେ ୪୦ ଗୋଟି ଆଙ୍ଗ୍ଲୋପୁରୀର ଅଛି । ଏଠାରେ ଏକପ୍ରକାର ବାହୁଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ଯେମାନଙ୍କ ତେଣୁ ୪ ହାତରୁ ଅଧିକ । ବୋର୍ନିଓ ଦ୍ଵୀପରେ ସୁନା ଓ ରୂପ ମିଳେ । ଅଳ୍ପ ଏହି ଦ୍ଵୀପର ଅରଣ୍ୟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ସୁମାତ୍ରାରେ ବାଣିଜ୍ୟିଆ ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ଫୁଲର ବ୍ୟାପ ୩୩ ଫୁଟ । ଏହା ପୃଥିବୀର ବୃହତ୍ତମ ଫୁଲ ଅଟେ । ଲେବୁଆନ, ବୋର୍ନିଓ ଓ ସୁମାତ୍ରା ଦ୍ଵୀପରେ କୋଇଲା ଏବଂ ସୁମାତ୍ରା, ପାତ୍ର ଓ ବୋର୍ନିଓରେ କରମ୍ବିର ଖଣି ରହିଅଛି । ଏହି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ନାନା-ପ୍ରକାର ମସଲ ନିର୍ମିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଠାରେ ଚନ୍ଦ, କଫି, ସାଗୁ, ଧୂଆଁମଫ, ଜାଇଫଳ, ମରଚ, ଦାଉଡିନ, ଲବଙ୍ଗ, ନଡ଼ିଆ ଓ ବାଉଁଶ ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମେ । ପାତ୍ର ଦ୍ଵୀପରେ ଗୋଟିଏ ଶିବ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇଅଛି । ମନ୍ଦିରର ପ୍ରାଚୀର ଗାଡ଼ରେ ରାମଲୀଳାର ଚିତ୍ରମାନ ଖୋଦିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏହି ଦ୍ଵୀପମାନ କଳିଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉପନିବସଣ ଥିଲା ଏବଂ ଏହା ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରତିନୟ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଏଠାରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର କଳିଙ୍ଗବାସୀ ବସୁବାସ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ସବୁ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ଚିହ୍ନ ଏଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହି ସବୁ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ନିର୍ଲକ୍ଷ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏକ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ତାହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଶାସିତ ହୋଇଅଛି । ରାଜନୈତିକ ସ୍ଵାଧୀନତା-ପାଇଁ ଏଠାରେ ଦୁଇ ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ଘଟି ଲୋକେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଥିଲେ । ସେହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦବାଇ ଦିଆଗଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କୁ କେତେକ ସୁବିଧା ଦିଆହେବାର ବନ୍ଧୁର ଗୁଲିଛି ।

ଜାଣି ଶୁଣି ଏହା, ଲୋକ ପରକ୍ଷେ ନ ଦୃଢ଼ କଲହେ ରତ ॥

ଡଚ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ—ସୁରୀନାମ୍ ବା ଡଚ୍ ଗାଏନା ଓ କୁରାକାଓ ଏହି ଦୁଇଗୋଟି ଉପନବେଶ ଦେଇ ଏହା ଗଠିତ । ସୁରୀନାମର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୫,୨୧୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୫୫ ହଜାର । ପାରାମାରିବୋ (Paramaribo) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଚିନି, କଦଳୀ, କଫି, ଧାନ ଓ ମକା ଇତ୍ୟାଦି ଏହାର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୭୦ ଲକ୍ଷ ଗିଲ୍ଡର । ଏଠାରେ ୨୩ ହଜାର ହିନ୍ଦୁ ନାସ କରନ୍ତି ।

କୁରାକାଓ ଉପନବେଶ ଦୁଇଗୋଟି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ନେଇ ଗଠିତ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୦୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୧ ହଜାର । ଉଲ୍ଲେମ୍-ଷ୍ଟାଡ୍ (Willemstad) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ମକା, ଲୁଣ ଓ ପସ୍ତେଟ୍ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ତେଲ ପରିସାର କରବା ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାରାହାର ୫୫ ଲକ୍ଷ ଗିଲ୍ଡର ।

ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ।

ଦେଶର ନାମ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ଇଉରୋପରେ		
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ—	୩୫,୪୧୦	୫,୧୫୭,୧୮୫
ଏସିଆରେ		
ଭରତ—	୧,୪୭୯	୫୩୧,୧୫୫
ଟିମୋର—	୭,୩୩୦	୪୫୧,୭୦୪
ମାକାଓ—	୪	୧୩,୧୮୪
ଆଫ୍ରିକାରେ		
କେପ୍‌ଟାଉନ୍—	୧,୪୮୦	୧୩୧,୧୪୭
ଗିନି—	୨୨,୦୦୦	୩୫୦,୦୦୦
ସେଣ୍ଟଥୋମାସ୍—	୩୭୦	୫୧,୦୫୫
ଆଙ୍ଗୋଲ—	୪୮୪,୮୦୦	୨,୪୮୧,୧୫୭
ମୋଜାମ୍ବିକ—	୪୨୮,୧୩୨	୩,୪୮୨,୧୧୪
ସବ୍‌ମୋଟ	୧୮୧,୦୭୫	୧୩,୫୪୦,୫୧୭

ବିବିଧବ୍ୟ ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ବଢ଼ିବ, କେନ୍ଦ୍ର ନ କରାବେ ଅନ ।

ପର୍ତ୍ତୁଗିଜ୍ ଗାରତ—ଗୋଆ, ତାମାନ ଓ ଡିଉ, ଏହି ୩ ଗୋଟି ସ୍ଥାନ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ । ଗୋଆ ଭାରତର ମାଲବାର ଉପକୂଳରେ, ତାମାନ ବମ୍ବେର ୧୦୦ ମାଇଲ ଉତ୍ତରକୁ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଏବଂ ଡିଉ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୱୀପ, ତାମାନର ୧୪୦ ମାଇଲ ପଶ୍ଚିମରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧,୪୭୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ସାତେ ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷ । ଗୋଆର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡୋରାଗୋଆ ବା ପାଜିନ୍ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ନଡ଼ିଆ, ମସଲା, ଲୁଣ ଓ ମାଛ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହାର ୫୧ ମାଇଲ ବେଲଗୁଡ଼ା ବ୍ରିଟିଶ ଭାରତ ବେଲଗୁଡ଼ା ସହର ଯୋଗ କରିପାରେ ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୫୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ପ୍ରସାଦେଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଗୋଆ ନଗର ଅତି ସମୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ଥିଲା ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେପରି ନାହିଁ । ଏଠାରେ କାଥଲିକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନମାନଙ୍କର ପୁଣ୍ୟସ୍ଥା ସେଣ୍ଟ ଜେଭିଅରଙ୍କ ସମାଧି ରହିଅଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେଲଗଲ ଅଛନ୍ତି ।

ଡିମୋର—ମାଲୟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡିମୋର ଦ୍ୱୀପର ପୁରୀଂଶ, ଆମ୍ବେନୋ ରାଜ୍ୟ ଓ ତାହାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପୁଲୋକାମ୍ବି (Pulo Cambing) ଦ୍ୱୀପ ନେଇ ପର୍ତ୍ତୁଗିଜ୍ ଡିମୋର ଗଠିତ । ଏହା ଆକାରରେ ୭,୩୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ୫୨ ହଜାର । ପୋର୍ଟ ଡିଲ୍ଲୀ (Port Dilly) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ବନ୍ଦର । କଫି, ଚନ୍ଦନକାଠ ଓ ମହମ ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧୧ ଲକ୍ଷ ଏସ୍କୁଡୋ ।

ମାକାଓ—ଚୀନ ଦେଶର କାଞ୍ଚନକବା ମହାଶରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ହଜାର । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଏସ୍କୁଡୋ । ଏହା ବାଣିଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥାନ ।

କେମ୍ବରଜି ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ—ଦଶଗୋଟି ବଡ଼ ଓ ଗୁରୁଗୋଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୱୀପ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୪୮୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୧ ହଜାର । ପ୍ରେଇଆ (Praia) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଜିତାତେଲ, କଫି ସୋରିଷ, ମଦ ଓ କମଳାଲେମ୍ବୁ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୧ କୋଟି ୨୫ ଲକ୍ଷ ଏସ୍କୁଡୋ ।

ଗିନି—ଅଫ୍ରିକାର ସିନିଗାମ୍ବିୟା ଉପକୂଳରେ ଏହା କେତୋକ୍ସ ଦ୍ୱୀପର ସମସ୍ତି ମାତ୍ର । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୨,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର । ଏହା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲ୍ସା ଦ୍ୱୀପରେ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ବୋଲ୍ସା ନଗର ଅବସ୍ଥିତ ଓ ବିସାଉ (Bissau) ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ରବର, ହାତବାଳା, ଚମଡ଼ା ଓ ମହମ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନ ଦ୍ରବ୍ୟ, ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ଏସ୍କୁଡୋ ।

ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଠକ-ଗଡ଼ ସେପ୍ଟବାଲୁ କେନ୍ଦ୍ର ସଂସାରେ ନାହିଁ ରାଜନ ।

ଫେଣ୍ଡୋଥୋମାସ୍ ଓ ପ୍ରିନ୍ସାଲସ୍—ଅଫ୍ରିକା ଉପକୂଳରୁ ୧୬୫ ମାଇଲ ଦୂର ନି ଉପସାଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୭୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୦ ହଜାର । ଏହା ଦ୍ଵୀପଦ୍ଵୟ ଅଗ୍ନିଉତ୍ପାତରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏ ଦୁଇଦ୍ଵୀପର ମୃତ୍ତିକା ବିଶେଷ ପ୍ରସ୍ତରମୟ । କଫି, ରବର ଓ ସିକୋନା ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୫ ଲକ୍ଷ ଏସ୍କୁଡ଼ୋ । ଫେଣ୍ଡୋଥୋମାସ୍ରେ ୩୧୦ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି ।

ଆଜୋଲା—ଏହା ପଶ୍ଚିମ ଅଫ୍ରିକାରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୮୪,୮୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୪ ଲକ୍ଷ ୮୧ ହଜାର । ଫେଣ୍ଡୋଥୋମାସ୍ ଉପକୂଳ (S. paulo de Loanda) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଅଫ୍ରିକା ବନ୍ଦୀ, ନୋଭେରଡ଼ୋଶୋ ଓ ପୋର୍ଟ ଆଲେକଜାଣ୍ଡର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରଧାନସହର । କଫି, ରବର, ମହମ୍ମଦ, ଚନ୍ଦନ, ନଡ଼ିଆ ଓ ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ସୁନା ଓ ହାତୀ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ମିଳେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ହାତୀହାତୀ ୧୩ କୋଟି ୪୦ ଲକ୍ଷ ଏସ୍କୁଡ଼ୋ । ଏଠାରେ ୮୧୮ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ ଅଛି । ଏହା ଏକ ହାଇ-କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପାରିଷଦ ଦ୍ଵୟ ।

ମୋଜାମ୍ବିକ୍—ଏହା ପୂର୍ବ ଅଫ୍ରିକାରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୨୮,୧୩୨ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୪ ଲକ୍ଷ ୮୩ ହଜାର । ଚନ୍ଦନ, ମକା ଓ କପା ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ମୋଜାମ୍ବିକ୍, ବେଇସ୍, ପୋର୍ଟୋ, ଆମେଲିଆ ଓ କୁଇଲିମେନ୍ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩୨ କୋଟି ଏସ୍କୁଡ଼ୋ । ଏଠାରେ ୫୫୩ ମାଇଲ ରେଲପଥ ଅଛି ।

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U. S. A.) ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ।

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୭,୩୮,୩୧୩ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ କୋଟି । ଏହାର ଔପନିବେଶିକ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ବିବରଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଆଲାସ୍କା—ଏହା ଆକାରରେ ୫୧୦,୮୮୪ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୦ ହଜାର । ୧୮୭୭ ମସିହାରେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ୭୨ ଲକ୍ଷ ଡୋଲର ମୂଲ୍ୟରେ ଏହାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରଆକାର କରି କିଣିଥିଲା । ଜୁନୋ (Juneau) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ହଜାର ଏବଂ କେଟ୍ଚିକାନ୍ (Ketchikan) ଓ ଆଙ୍କୋରେଜ (Anchorage) ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ସହର । ସମୁଦ୍ରରୁ ସାମନ (Salmon) ନାମକ ଏକ ଜାତୀୟ ମତ୍ସ୍ୟଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ

ଶିଳ୍ପ ନାହିଁ, ଭାର ବାହାର ଜଗତେ ।

ନବସାୟ । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ୧୨୦୦ ମାଇଲ ବେଲ୍‌ବୁୟା ଅଛି ।

ହାୱାୟାଲ—ଏହା କେତେଗୋଟି ଦ୍ଵୀପର ସମୂହ । ଅକାରରେ ୭,୮୯ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୧୨ ହଜାର । ଓହୁ (Oahu) ଦ୍ଵୀପସ୍ଥ ହନୋଲୁଲୁ (Honolulu) ଏହାର ରାଜଧାନୀ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୪ ହଜାର; ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପୋତାଶ୍ରୟ । ଏହାର ସ୍ଫୁଲ୍ଲମାନଙ୍କରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଚଳେ । ଚିନି ଓ ସପୁଷ୍ପ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରୁ ମହୁ ବିଦେଶକୁ ଇସ୍ତାନ ହୁଏ । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୧୭ ଲକ୍ଷ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ୧୦୩୮ ମାଇଲ ବେଲ୍‌ବୁୟା ଅଛି । ଏହା ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜର ଏକ ବନ୍ଦର ଅଟେ ।

ପୋର୍ଟରିକୋ—ପୂର୍ବେ ଏହା ସ୍ପେନ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ୧୮୯୯ ମସିହାରେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଅଧିକାରକୁ ଅସିଥିଲା । ଅକାରରେ ୩,୪୩୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷ । ସାନ୍ ଜୁଆନ୍ (San Juan) ଓ ପୋନ୍ସେ (Ponce) ପ୍ରଧାନ ନଗର । ଚିନି, ଧୂଆଁପତ୍ର, ସପୁଷ୍ପ, ଅଜୀର ଓ କମଳାଲେମ୍ବୁ ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଟୋପି (Hats) ଓ ସିଗାରେଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ଏବଂ ଲୁଗାରେ ନାନାପ୍ରକାର ସୁନ୍ଦର ଝାଲର ଲଗାଇବା ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ୧ କୋଟି ୫୪ ଲକ୍ଷ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ୩୩୯ ମାଇଲ ବେଲ୍‌ବୁୟା ଅଛି ।

ଉରୁଗୁୟନ୍ ବା କୁମାରୀ ଦ୍ଵୀପସୂତ୍ର—ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଏହାକୁ ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ୨ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ଡୋଲର ମୂଲ୍ୟରେ ଡେନମାର୍କଠାରୁ କ୍ରୟ କରିଥିଲା । ଏହା ଅକାରରେ ୧୩୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୨ ହଜାର । ସେଣ୍ଟପାଟ୍, ଗ୍ରୀନ୍‌ହୀଲ୍‌ସ୍‌ଫ୍ରେଡ୍ ଓ ଫ୍ରେଡ୍‌ରକ୍‌ସ୍‌ଫ୍ରେଡ୍ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ନଗର । ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାଙ୍କ । ଏହାର ସେଣ୍ଟପାଟ୍ ଓ ସେଣ୍ଟ ଫ୍ରେଡ୍‌ରକ୍ ଦ୍ଵୀପରେ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ରର ଷ୍ଟେସନମାନ ଅଛି ।

ଗୁଆମ୍—ଅକାରରେ ୨୧୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୭ ହଜାର । ଅଗାନା (Agana) ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ମକା, ଧାନ ଓ କଫି ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ନିଜଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ରକ୍ଷଣାବେତ୍ତ ଦ୍ଵାରା ଏହା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଠାକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜ ଅସିବାକୁ ମନା ।

ଫିଲିପାଇନ୍ ଦ୍ଵୀପସୂତ୍ର—୨,୦୮୩ ଗୋଟି ସ୍ଥେଟ୍ ବଡ଼ ଦ୍ଵୀପ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ । ଏହି ଦ୍ଵୀପସୂତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ୪୭୭ ଗୋଟି ଦ୍ଵୀପ ଅଛି, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଅକାର ଏକ ବର୍ଗ ମାଇଲ କିମ୍ବା ତହିଁରୁ ଅଧିକ । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଲୁଜନ୍ (Luzon), ମିଣ୍ଡାନାଉ (Mindenao), ସାମାର (Samar),

ନିୟୁଜିକ ନେକ୍ ନିକ୍ ବଚ୍ଛା ପଥେ ॥

ନେଗ୍ରୋ (Negros), ପାଲୱାନ୍ (Palawan), ପାନେ (Panay), ମିଣ୍ଡୋରୋ (Mindoro), ଲେଟେ (Leyte), ସେବୁ (Cebu), ବୋହୋଲ୍ (Bohol), ଓ ମାସବେଟ୍ (Masbate); ଏହି ୧୧ ଗୋଟି ଦ୍ଵୀପ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । କେତେକ ଦ୍ଵୀପ ଅଛି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆକାର ଏକ ବର୍ଗ-ମାଇଲରୁ ମଧ୍ୟ ନ୍ୟୁନ । ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ଲୋକାଳୟ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ ।

ଫିଲିପାଇନ୍ ଦ୍ଵୀପସୂତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୪,୪୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକ-ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି ୩ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ମାନିଲା (Manila) ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଓ ବାଣିଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୮୫ ହଜାର ଏବଂ ଏହା ସିଗାର (Cigar) ନିର୍ମିତ୍ର ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଧାନ, ଆଖୁ, ନଡ଼ିଆ ଓ ଧୂଆଁପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ନଡ଼ିଆତେଲ ପ୍ରଧାନ ରପ୍ତାନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୪ କୋଟି ହୁଏ । ଏଠାରେ ୭୮୮ ମାଇଲ ବେଲଗ୍ରା ଅଛି । ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିଆଲ୍ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କ୍ଷେତ୍ର ବହୁଳତା ଦ୍ଵାରା ଏହାର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ସରକାର ୧୯୪୦ ମସିହାଠାରୁ ଏହାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବେ ନୋହି ଘୋଷଣା କରିଅଛନ୍ତି ।

ଆମେରିକାନ୍ ସାମୋଆ—ଏହା କେତୋଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ଦ୍ଵୀପ ନେଇ ଗଠିତ । ଆକାରରେ ୭୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ହଜାର । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଟୁଟୁଇଲା ଦ୍ଵୀପ (Tutuila Island) ସର୍ବପ୍ରଧାନ । ଏହି ଦ୍ଵୀପସ୍ଥ ଗାଗୋ ପାଗୋ (Pago Pago) ଏହାର ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ଏଣୁ ଏହା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ପୋତାଗ୍ରସ୍ଥ ହୋଇଅଛି । ଟୁଟୁଇଲା ଦ୍ଵୀପରେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ସାମୁଦ୍ରିକ ରେଡିଓଷ୍ଟେସନ (Radio Station) ଅଛି । ସେଠାରୁ ନଉଜିଲଣ୍ଡ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ହାୱାଇଲନ୍, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରସାନ୍ତ ମହାସାଗରସ୍ଥ ଦ୍ଵୀପସୂତ୍ରକୁ ବାର୍ତ୍ତା ଆଦାନପ୍ରଦାନ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ମୁଖିକା ବଡ଼ ଉଦ୍ଧାର । ସପ୍ଲାଇ, କମଲାଇମେନ୍ଟ୍, କଦଳୀ ଓ ଆମ୍ବ ପ୍ରଭୃତି ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଫଳେ ।

ପାକୀମା କେନାଲ୍ ଜୋନ୍—ପାକୀମା କେନାଲ୍ ଓ ତାହାର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ଵ ୫ ମାଇଲ ପ୍ରସ୍ଥ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନମାନ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଅଧିକୃତ । ଏହା ଆକାରରେ ୫୫୩ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୮ ହଜାର । ଏଠାରେ ସମସ୍ତ ଭୂମି ସରକାରଙ୍କର ଶାସନଦ୍ଵାରା ଅଛି ଏବଂ ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିଆଲ୍ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କ୍ଷେତ୍ର ଗର୍ଭସ୍ଥିର ଏହାକୁ ଶାସନ କରନ୍ତି । ପାକୀମା ଗଜ୍ୟ ସହଜ ସମ୍ପଦର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଏହାକୁ ୧ କୋଟି ହଜାର ମୂଲ୍ୟରେ କିଣିନେଇଛି ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ବାର୍ଷିକ ୨୯ ଲକ୍ଷ ଡଲାର ଖଜଣା ଦେବ ।

ଚିହ୍ନବାକୁ ଶିଖିନାହିଁ ପର ମନ ।

ଚିକିତ୍ସା କଥା ।

ହୁମଲୟର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ଉଚ୍ଚତ ରାଜ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ନାମଦଃ ଚୀନ ଦେଶର ଅଧୀନ ହେଲେହେଁ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ସ୍ୱାଧୀନ । ଏହାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଚୀନ, ରୁଷିଆ ଓ ବ୍ରିଟିଶ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ୧୯୦୭ ମସିହାରେ ଏକ ଚକ୍ରି କରାଯାଇଛି । ଏଠାରେ ବୈଦେଶିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ନାହିଁ । ଏଣୁର ଉଚ୍ଚତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ମିଳିବା କଠିନ । ଏହାର ସେନ୍ଟିମେଣ୍ଟ ୪୭୩୨୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷ । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩୧୭,୩୦୦ କେବଳ ଲମା ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମଗୁରୁ ଅଛନ୍ତି ।

ଈକିତର ସ୍ୱାଧୀନ ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କୁ ଦଲାଇଲାମା କହନ୍ତି । ତାଙ୍କର କ୍ଷମତା ସାବ୍‌ବୋମିକ । ସେଠାକାର ଲୋକମାନଙ୍କର ବଣ୍ଟାପ, ଦଲାଇଲାମା ରାଜବୀର ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଅବତାର; ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ । ଶରୀର ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶିଶୁ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ନୂତନ କଲେବର ପାଇଁ କାଠ ଚକ୍ରିତ ହେବାର ଯେପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି, ଦଲାଇଲାମା ଯେଉଁ ଶିଶୁ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି, ତାକୁ ଚକ୍ରିତ ବା ପାଇଁ ସେହିପରି କେତେକ ବିଚିତ୍ର ଲକ୍ଷଣ ଅଛି । ସେ ଲକ୍ଷଣ ଯାହାଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ତାକୁହିଁ ଦଲାଇଲାମା ପଦରେ ବରଣ କରାଯାଏ । ଉଚ୍ଚତର ରାଜଧାନୀ ଲସା ନଗରରୁ ପାଠଳ ନାମକ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଦଲାଇଲାମା ବାସ କରନ୍ତି । ସେ ୭ ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ କାହାରିକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ମାସ ହେଲା ଦଲାଇଲାମା ଦେହତ୍ୟାଗ କରି ଅଛନ୍ତି । କେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କର ନୂତନ ଅବତାର ହୋଇଅଛି ସେ ବସ୍ତୁରେ ସନ୍ତାନ ନିଆ ଯାଉଅଛି । ସୁତରାଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଶାସିତ ହେଉଅଛି ।

ଈକିତର ଅଧିବାସୀମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମିକଲମ୍ବୀ । ତେଣୁ ଦେଶସାରା କେବଳ ବୌଦ୍ଧମତମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମଠରେ ଆଠହଜାର କିମ୍ବା ଦଶହଜାର ଧର୍ମ୍ୟନ୍ତ୍ର ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ରହୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ରାଜବୀରଙ୍କ ନାମ ନେବାର ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରି ସର୍ବଦା ନାମ ଜପ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କୃତ୍ତିକ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବଶେଷ ପରଶ୍ରମୀ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟାନୁସାତରେ ପୁରୁଷ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ବୋଲି ଏଦେଶର ଜଣେ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକ ସମୟରେ ପାଣ୍ଡି ବା ଦଶଜଣ କିମ୍ବା ଛତୋଧିକ ସ୍ତ୍ରୀ ବରଣ କରନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶରେ ଏପରି ବିଚିତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସି ଲୋକର

ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପୁଅ ଥାଏ, ତେବେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ରର ଶ୍ରୀ ପାଞ୍ଚଭାଇଙ୍କର ଶ୍ରୀ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୁଏ ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁତ୍ରର ଶ୍ରୀ, ବଡ଼ଭାଇକୁ ଗ୍ରହଣ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଭାଇମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୁଏ । ମୋଟ ଉପରେ ଶ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ସମତା ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଷ ଠାରୁ ଅଧିକ ।

ଭବତର ଲମ୍ବାମାନେ ମନ୍ଥ, ଯନ୍ଥ, ଭୂତ ଓ ପ୍ରେତ ଇତ୍ୟାଦିରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ବୌଦ୍ଧ ମତ୍ତି ନିର୍ମାଣ କରିବାରେ ବଡ଼ ସଫଳ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଜଣେ ଲମ୍ବା ଅସାଧାରଣ ଯୋଗଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ଏବଂ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଶ୍ଵରଗତ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଜୀବିତ ଥିବାର ସମ୍ଭାବନା ମିଳିଥାଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସେମାନେ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତି ।

ଭବତର ପର୍ବନମ୍ବ ରୂପେ ସମସ୍ତ ପତନ ଠାରୁ ୧୨,୦୦୦ ଫୁଟ (ପ୍ରାୟ ସାତେ ଦୁଇ ମାଇଲ) ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଣୁ ଭବତକୁ ପୃଥିବୀର ଶ୍ଵେତ ନୋଲାପାଏ । ଏହା ବିଶେଷ ପାର୍ବତୀୟ ସ୍ଥାନ ହୋଇ ଥିବାରୁ ସେଠାକୁ ବିଦେଶୀୟମାନଙ୍କର ଗତାୟତ କରିବାକୁ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା । ପବନ ମାନସଞ୍ଚାର ଏବଂ ସିନ୍ଧୁ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥଳ ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏ ଦେଶରେ ସ୍ଵାକ୍ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ଛେଳି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଦେବବାସୀମାନଙ୍କର ଗୋରୁର କାର୍ଯ୍ୟକରନ୍ତି । ଅଳ୍ପାଧିକ କୃଷିଜାତୀୟତା, ପଶୁମ, ଉଲ, ଚମଡ଼ା ଓ କଣ୍ଡୁସା ଦେଶର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହି ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଭାରତକୁ ରପ୍ତାନ ହୋଇ ଆସେ । ଭବତରେ ଭରଣୀୟ ଓ ଚୀନ ଦେଶୀୟ ମୁଦ୍ରା ଚାଲି । ଏଠାରେ ଖନନ ଦ୍ରବ୍ୟ ବହୁତ ଅଛି କିନ୍ତୁ ସୋଡ଼ାଗା ଓ ଲୁଗା ପ୍ରଭୃତି ଖନିଜମାନଙ୍କରେ ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଅଛି । ଖାନସି (Gyantse) ସହର ଠାରୁ ଲାସା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୯୪ ମାଇଲ ଦୈର୍ଘ୍ୟର ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ୍ ଯାଇଅଛି । ଭବତର ସନ୍ଧ୍ୟାସୀମାନେ ଏକପ୍ରକାର ପୈଶାଚିକ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ । ମନ୍ଥ ଯନ୍ଥ ଗୁଣୀ ବନ୍ୟା ପାଇଁ ଉଚ୍ଚତ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଅଛି । ଦଲାଇଲାମାଙ୍କ ଛତା ଅନ୍ୟଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ତାୟିଲାମା କହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଦଲାଇଲାମାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ମନାନ୍ତର ଦୂରୀକାରୁ ସେ ଦେଶରୁ ବାହାରିବା ହୋଇ ଚୀନ ଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଭବତ ଦେଶର ଭୂଗର୍ଭରେ ଅପରିମେୟ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧନରତ୍ନାଦି ଲୁଚିଥିବାର ଅଛି । ଭବତରୁମାନେ ଏହି ଗୁପ୍ତଧନର ସମ୍ପାଦନ କାଣି ପୁରା ତହିଁର ଉଦ୍ଧାର ସାଧନରେ ନିବେଶିତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ଯେ, ଏହି ଧନରତ୍ନାଦି ଉଦ୍ଧାର କଲେ ପ୍ରକୃତ ଦେବା ରୁଷା ହୋଇ ଦେଶର ଓ ଧର୍ମର ସମ୍ବନ୍ଧ ସଫଳ କରିବେ । ଲମ୍ବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ଭବତର କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରୂପସ୍ତର ଅଳ୍ପ କମ୍ପରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଖଣି ଅବସ୍ଥାର କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଶର ଧର୍ମପାଳକ ଓ

ବଳୀ ହୋଇ ଦୈବ-ବିଧାନକୁ କିଏ କରିବ ଅନ ।

ଜନସାଧାରଣ ବିଶେଷ ବାଧା ଦେବାରୁ ଦଲାଲମାନଙ୍କ ଅଦେଶରେ ସେହି
ଶଶିମାନ ପୁନଶ୍ଚ ସୋତାର ଦଥ ଯାଇଥିଲା ।

ଗ୍ରୀନ୍‌ଲଣ୍ଡ ।

ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଉତ୍ତରଦିଗରେ ମେରୁ ଅଞ୍ଚଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶ
ହୀପକୁ ଗ୍ରୀନ୍‌ଲଣ୍ଡ କହନ୍ତି । ଦଳ ଶିତଳ ପ୍ରଭୃତିରେ ଅବୃତ୍ତ ଥିବାରୁ ଏହାସବୁକୁ
ବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ ବୋଲି ଗ୍ରୀନ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁକୁ ଭୂମି ନାମରେ କଥିତ । ଏହା
ଡେନମାର୍କ ଦେଶର ଏକମାତ୍ର ଔପନିବେଶିକ ରାଜ୍ୟ । ଆକାରରେ ପ୍ରାୟ
୪୭ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ହେଲେହେଁ ଏହାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ
ନୁହେଁ । ପ୍ରଧାନ ଜନପଦର ନାମ ହେଉଛି ସାଇଡ୍ରୋପୋଲେନ୍ ଏବଂ ଲୋକ-
ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ହଜାର । ଗ୍ରୀନ୍‌ଲଣ୍ଡରେ ଏକମୋଟି ନାମକ ଏକ ଜାତି ବାସ
କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମୁଦ୍ରମାଛ ଶିକାର କରି ଜୀବନ ଧାରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ
ମାଛ ତେଲରେ ଆଲିଅ ଜଳାନ୍ତି । ବରଫ ଘରେ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଭଲ ଅବା ଅନ୍ୟ
ସେହିପରି ଜନ୍ମର ଚର୍ମ ପରିଧାନ କରନ୍ତି । ଗ୍ରୀନ୍‌ଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଜୟିତ ହେଇନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧିକାଂଶ ମନୁ ଏହା ବରଫାବୃତ୍ତ ଥାଏ ।

ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁପ୍ରଦେଶ ।

ପୃଥିବୀର ୫ଟି ମହାଦେଶ ଛଡ଼ା ଦୁଇମେରୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରକାଶ ଗୁଣ୍ଡଳ
ରହିଅଛି । ମେରୁକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଏହା ଶୀତକଟୁ ବନ୍ଧର ବନ୍ଧୁର ଯାଏ ବସ୍ତୁତା ।
ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍ତର ମେରୁ, ମହାଦେଶମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାୟ ଲାଗି ରହିଛି
କହିଲେ ତଳେ । ଏଠାରେ କୃଷିର ମନୁଷ୍ୟର ଆବାସ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ
ତମାସ ଏହା ଅଜିକାଗ୍ରବୃତ୍ତ ଥାଏ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ତମାସ ପାଇଁ ଔଷଣ ବେଶ-
ଆଲିସ ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ତର ଆଲେକ ନାମକ ଏକ ଧନୁଆକାରରେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ
ଆଲେକ ପ୍ରକାଶଯାଏ । ଏହି ଆଲେକର ତେଜ ଗୋଧୂଳି ପରି ନିମ୍ନ ହେଲେହେଁ
ଲୋକେ ଲେଥିରେ ତଳିପାରନ୍ତି । ଏଠାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତଳୁ ମଧ୍ୟରାତ୍ରିରେ ଏକଜ
ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତମାସ ହ୍ରାସଗତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ନ ହେଉଥିବାରୁ
ତାହାର ତେଜରୁ ଏହି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲେକ ବାହାରେ ବୋଲି ଲୋକେ
କହନ୍ତି । ମେରୁ ପ୍ରଦେଶରେ ବର୍ଷରେ ମାତ୍ର କିଛି ଦୁଇମାସ ବସନ୍ତରୁ ଦେଖା
ଯାଏ । ସେଇକିବେଳେ ଲୋକେ ଯାହା ସାମାନ୍ୟ ଫସଲ ଉତ୍ପନ୍ନ କରନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ସାମୁଦ୍ରିକ ଜନ୍ତୁ ଶିକାର ସେଠାର ଲୋକଙ୍କର ଏକମାତ୍ର
ଖାଦ୍ୟ । ରାତ୍ରିରେ ସେମାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୁଟୀର ନିର୍ମାଣ କରି ଶୁଅନ୍ତି ।

ମହାବଳୀଠାରୁ ବଳୀଅର ଅଟେ ଦୈବ-ବିଧାନ ॥

ପକାଳେ ବଜ୍ରପ ପଡ଼ି ସେସବୁ ଯୋଡ଼ି ପକାଇଥାଏ । ପୁଣି ତାକୁ କାଟି ଲୋକେ ବାହରକୁ । ଶୀତ ମାଛ ଅର୍ଥାତ୍ ସମୁଦ୍ର ବନ୍ଦି ଓ ମେରୁ ଲଜ୍ଜିକ ଏଠାର ବଡ଼ ପ୍ରାଣୀ ଅଟେ । ମେରୁ ପ୍ରଦେଶରେ ଦର୍ବଦାରଣ କମ୍ପାସ ଠିକ୍ ମୁଣ୍ଡପରେ ପଲଟ ହୋଇଯାଏ । ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାହାଜନେଇ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଡ଼ାର ମେରୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଅନେକ ଲୋକ ମରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁ ମାନେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଛନ୍ତି ସେହିମାନେ ମେରୁ ପ୍ରଦେଶର କିଛି କିଛି ବିବରଣ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦାଲ ଗଙ୍ଗାଧର ଭିଲକ ପ୍ରମାଣ କରୁଅଛନ୍ତି ଯେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏହି ମେରୁ ପ୍ରଦେଶରେ ଅର୍ଥ୍ୟ ବସତିଥିଲା । ଏହିଠାରେ ଅର୍ଥ୍ୟମାନେ ଦ୍ରୁଥମେ ନିଜର ସଭ୍ୟତା ବିସ୍ତାର କରି କ୍ରମଶଃ ଦକ୍ଷିଣ ଅଡ଼କୁ ଗଢ଼ିବାର ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମେରୁପ୍ରଦେଶ ଏପରି ହିମମୟ ଅଞ୍ଚଳ ନ ଥିଲା । ଜର୍ମିନୀ ମହାଭୂତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ ଅର୍ଜୁନ ଦଶବିଜୟ କରିବାକୁ ଯାଇ ସିନ୍ଧୁସ୍ତୋତକ ପୃଷ୍ଠରେ ମେରୁ ସାଗର ଉଡ଼ିଣ୍ଡି ହୋଇ ମେରୁ ଦେଶର ରାଜାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରୁଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁମାନେ ଉଡ଼ାର ମେରୁକୁ ଦେବତାଙ୍କର ବାସଭୂମି ବୋଲି କଳ୍ପନା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ କିଛି ଜଣା ଯାଇନାହିଁ । ଏହା ଉଡ଼ାର ମେରୁ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ଗୁଣ ବଡ଼ । ଏଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ବସତିର ଚିହ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣି ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ବରଫ ଏବଂ କଙ୍କର ପୃଷ୍ଠି ପ୍ରକାଶି ଭୁବିଷ୍ୟ ଅଟେ । ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉଦ୍ୟାନ କରୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ଅଭାଦ ବିଷୟ ସଂଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶେଷ କିଛି ଜଣାଯାଇ ନାହିଁ । କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷାପଦ ଯେହୁଲନ୍ ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ପ୍ରକାଶ ପକ୍ଷୀ ଛଡ଼ା ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କିଛି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।

ଆଇସ୍‌ଲ୍ୟଣ୍ଡ ।

ଡେନ୍‌ମାର୍କର ରାଜା ୧୦ମ ଶ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ୍ ଆଇସ୍‌ଲ୍ୟଣ୍ଡର ରାଜା ଅଟନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଡେନ୍‌ମାର୍କ ପାର୍ଲିାମେଣ୍ଟର ଆଇସ୍‌ଲ୍ୟଣ୍ଡ ଉପରେ କିଛି ସମତା ନାହିଁ । ତାହାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ ଅଛି ଏବଂ ନିଜର ଦେଶର ଆଇନ ସବୁ ସେହିଠାରେ ଛିରିହୁଏ । ରାଜା ସେହି ଆଇନାନୁସାରେ ତଳିବାକୁ ବାଧା ଏବଂ ସେ ବୃତ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଆଇସ୍‌ଲ୍ୟଣ୍ଡରୁ ବାର୍ଷିକ ୭୦,୦୦୦ କ୍ରୋନର୍ ପାଆନ୍ତି । ଏହାର ରାଜଧାନୀ ରିକ୍‌ଜାଭିକ୍‌ରେ (Reykjavik) ଡେନ୍‌ମାର୍କ ଦେଶର ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ରହନ୍ତି ଏବଂ ଡେନ୍‌ମାର୍କର ରାଜଧାନୀ କୋପେନ୍‌ହେଗେନ୍‌ରେ ଆଇସ୍‌ଲ୍ୟଣ୍ଡର

ପ୍ରେମ ସେ ଅଞ୍ଚଳ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଧର୍ମ ଧରା ତଳେ ।

ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ରହନ୍ତି । ଏହାର ଚେହେରା ୩୧.୭.୧୧ ନମୋଇଲ ଓ ଲେକସ ୩୩ ।
 ପ୍ରାୟ ୧ଲଷ ଏବଂ ଶାଖୁଣ୍ଡାନ୍ ଧର୍ମ ଦେଖିବୁ ଧର୍ମ ଅଟେ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଅଇସ୍‌ଲାମ୍ ପ୍ରାୟ ସାତ ଭାଗରୁ ଛଅଭାଗ ଭୂମି ବୃତ୍ତିର
 ଅନୁଯୁକ୍ତ । ବାକି ଯାହା କିଛି ଭୂମି ଗୃହ କରାଯାଏ ସେଥିରୁ କେବଳ ବଲ୍ଲଭଅବୁ,
 ସାଲଗମ୍ ଓ ଏକପ୍ରକାର ଘାସ (Hay) ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏଠାକାର ଲୋକମାନେ
 ସମୁଦ୍ରରୁ କଡ଼ମାଛ ଧରନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଠାରେ ରେଲ୍ ଲାଇନ୍ ନିର୍ମିତ ହୋଇ-
 ନାହିଁ, କେବଳ ୧୯୭୧ ମାଇଲ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନ୍ ଏବଂ ୩୭୧
 ମାଇଲ ଗାଡ଼ି ରସ୍ତା ଅଛି । ଅଇସ୍‌ଲାମ୍ ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧କୋଟି ହୋଲରୁ
 ଅଧିକ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ପାତ୍ରଣ । ରେସର ନିମିତ୍ତ ଏ ଦେଶ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ଇଉରୋପୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୁକ୍ତ ।

ମାରାଥନ ।

ଏକପକ୍ଷରେ ଏଥେନ୍ସ ଓ ଅପର ପକ୍ଷରେ ପାରସ୍ୟ । ଏହିଯୁକ୍ତ ୪୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ
 ପୂର୍ବେ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥେନ୍ସବାସୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ମିଲିଟିଆଡ଼୍
 ସେନାପତି ଥିଲେ ଓ ପାରସ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଡାରିୟସ୍ ସେନାପତି ଥିଲେ । ପ୍ରବାଦ ଅଛି
 ଯେ ଏପର ଯୁଦ୍ଧ ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କୌଣସି ସମୟରେ ହୋଇନାହିଁ । ପାରସ୍ୟ
 ପକ୍ଷରେ ୭୭ହଜାର ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ ଓ ଏଥେନ୍ସ ମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକାଦଶ
 ହଜାର ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ପାରସ୍ୟ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଥାମିପଲ୍ ।

ଏକପକ୍ଷରେ ପାରସ୍ୟ ଓ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଗ୍ରୀକ୍ । ଗ୍ରୀକ୍ ସେନାପତି ଲିଓଟାଇ-
 ଡାସ୍ ୭୦୦ ଷାଟିନ ଓ ଥୁର୍ମିୟାନ୍ ସୈନ୍ୟ ନେଇ ପାରସ୍ୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭଳି
 ଦବସ ଅବରୋଧକରି ରଖିଲା ପରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଘୋରତର ସମ୍ଭାମ ହୋଇ
 ଥିଲା । କଥିତ ଅଛି ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ଜଣେ ମହା ଗ୍ରୀକ୍ ଶାବିତ ଥିଲା ।
 ୪୮୧ଖ୍ରୀ: ପୂର୍ବେ ଏହିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏକରେକ୍ ପାରସ୍ୟର ସେନାପତି ଥିଲେ ।

ହେଷ୍ଟିଂସ୍ ।

ନର୍ମାନମାନଙ୍କ ସହୃଦ୍ଦ ଫାକ୍ସନ୍ ଇଂରାଜୀମାନଙ୍କର ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।
 ନର୍ମାନ ପକ୍ଷରେ ଉଇଲିୟମ୍ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ ପକ୍ଷରେ ହାରଲ୍ଡ୍ ସେନାପତିଥିଲେ ।
 ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂରେଜମାନେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ୧୦୬୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ
 ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

କି ରତର ବଡ଼ ଛନ୍ଦ୍ର ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ସମାନ ତାକୁ ସବଳେ ।

ସାରାଟୋଗା ।

ଏହି ମୁଦ୍ରରେ ଏକପକ୍ଷରେ ଇଂରେଜ ଓ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଅମେରିକାର ଉପନିବେଶକାରଣ । ଏଥିରେ ଇଂରେଜମାନେହି ପସନ୍ଦୁତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ସମୟରୁ ଅମେରିକା ସ୍ୱାଧୀନତା ଲଢ଼ି କରି ଯୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କଲପରେ ଦେଶରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ସାଧନାପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲା ।

ଟ୍ରାଫାଲ୍‌ଗାର ।

ଏହା ଗୋଟିଏ ଜଳଯୁଦ୍ଧ । ୧୮୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହିଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଏକପକ୍ଷରେ ଫ୍ରେନ୍ଚ ଓ ପ୍ରାନ୍ସ ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଇଂରେଜ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ନେଲ୍‌ସନ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ସେନାପତି ଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ଓପାଟରୁଲ୍ ।

ଏକପକ୍ଷରେ ପରସୀ ବୀର ନେପୋଲିୟନ୍ ଓ ଅପର ପକ୍ଷରେ ଇଉରୋପୀୟ ରାଜାଧିପତି । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର ଅଂଶ ଓ ସ୍ୱେଲିଂଟନ୍ ପ୍ରଧାନ ସେନା ଥିଲେ । ୧୮୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜୁନମାସ ୧୮ ତାରିଖରେ ଏହିଯୁଦ୍ଧ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ନେପୋଲିୟନ୍ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ରୁଷ ଭୁରସ୍ତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ।

ଏହା ୧୮୧୨ ସାଲରେ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିରେ ରୁଷଭେରଥ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ।

ଡିମିୟା ଯୁଦ୍ଧ ।

ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ୧୮୫୪ ଖ୍ରୀ:ପାଠୁ ୧୮୫୬ ଖ୍ରୀ: ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏକ ପକ୍ଷରେ ରୁଷିଆ ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ପ୍ରାନ୍ସ, ସାଡିନିଆ ଓ ଭୁରସ୍ତ୍ର ଥିଲେ । ଅବଶେଷରେ ରୁଷିଆ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ବଣେଷ ଶୀତ ହେବାରୁ ଭୁରସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷର ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ମରିଯାଇଥିଲେ । ଶୀତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ବାଲକାନ ଅଥାତ କାନିନାକୁଣି ଟୋପ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରୁ ମୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲା । କ୍ରମେ ଫୁରେନ୍ ନାଲଟିଜେଲ୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅତୀତ ପ୍ରାପ୍ତ ସୈନିକମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଣୁଷା କରିଥିଲେ । ଫେବୃବନଠାରୁ ରେଭିନ୍‌ସ୍‌ବର୍ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରାନ୍ସ ଓ ପ୍ରୁସିଆ ଯୁଦ୍ଧ ।

ଏହା ୧୮୭୦ ସାଲରେ ପରସୀ ଓ ପ୍ରୁସିଆ ମଧ୍ୟରେ ଘଟିଥିଲା । ପରସୀ ମାନେ ପରାଜିତ ହୋଇ ପ୍ରୁସିଆକୁ ଆଲ୍‌ସେସ୍ ଓ ଲୋରେନ୍ ନାମକ ଦୁଇ ପ୍ରଦେଶ ଦେଇ ପାରିସ ନଗରରେ ସମ୍ମାନ କରାବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧପରେ ପ୍ରୁସିଆର ସୂଚୀ ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲେ ।

ତୃତୀ କର ନାହିଁ ଅସାର ଅଟୋପ ।

ରୁଅର ଯୁଦ୍ଧ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକାର ରୁଅରମାନଙ୍କ ସହିତ ଇଂରେଜର ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ୧୮୧୧ ସାଲଠାରୁ ୧୧୦୨ ସାଲ ଯାଏ ଚାଲିଥିଲା । ଏହାପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକା ଉତ୍ତରଦେଶକୁ ଇଂରେଜମାନେ ସ୍ବାୟତ୍ତ ସ୍ବାସନ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

ବଲକାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ ।

ହେସ୍ପେରିୟ ଓ ବୁଲଗେରୀ ଏବଂ ବଲକାନ୍ ଉପଦ୍ଵୀପରେ ଥିବା ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧର କିଛି ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ଇଟାଲି ଭୁବ୍ଧ ହେଇ ଯୁଦ୍ଧର ଅଫିକାର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ଦଖଲ ନେଇ ସାରିଥିଲା ।

ମହାଯୁଦ୍ଧ ।

ପ୍ରୁସିଆ ଦେଶର କ୍ଷମତା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲାପରେ, ବ୍ୟବସାୟ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ଦାକ୍ଷ୍ୟା ପ୍ରଭୃତିରେ ଜର୍ମାନ ଜାତି ପ୍ରବଳ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା । ସୈନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ବୃଦ୍ଧି, ଉତ୍କଳାହାଳ ଓ ରୁଡ଼ାଜାହାଜ, ଲଗତସ୍ବା ଜର୍ମାନରେ ଜର୍ମାନ ଏବଂ ସ୍ବାଇଟ୍‌ଜେରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା ଯେ ସମସ୍ତ ଜଗତରେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୁକ୍ତ କରିଦେଲା । ୧୮୭୦ ସାଲର ପରାଜୟ ପୂର୍ବରୁ କର ପ୍ରାନ୍ତ ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଥିଲା । ଶେଷେ ଜର୍ମାନ ଓ ଉପନିବେଶ ସ୍ବାପନ ତଥା ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରତିଯୋଗୀତାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦମାଦ ଚାଲିଲା । ଜର୍ମାନ କିନ୍ତୁ କିଛି କଥାକୁ ରୁଚେପନ କରି ନିଜର ବଳବୃଦ୍ଧିରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥିଲା । ଜର୍ମାନର ସମ୍ରାଟ କୈସର ଅତି-ମାନ୍ୟରେ ଦାମ୍ଭିକ ଏବଂ ଇଂରେଜ ବଦ୍ଦେଷୀ ଥିଲେ । ସେ କାହାର କଥାରେ କର୍ଣ୍ଣ ନ ଦେଇ ମନଇଚ୍ଛା କାମ କଲେ । କିଛି ରକମର ଗୋଟାଏ ଆପୋସ ମୀମାଂସା କରିବାକୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ବହୁବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ରୁଷିଆ, ପ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏକ ତ୍ରିଶକ୍ତି ସଜି ସାଷର କଲେ । ଜଣକର ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବେ । ଜର୍ମାନ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଇଟାଲିକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଏହାର ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଆଉ ଏକ ତ୍ରିଶକ୍ତି ମିଶ୍ରଣ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା । ସାର୍ବଭୌମ ଏକ ବାହୁଦଶନା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଜନୈତିକମାନେ ଅହୋରାତ୍ର ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନର ଚେଷ୍ଟା କରୁ ଥାଆନ୍ତି, ହଠାତ୍ ଅସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅକୁ ଶତ୍ରୁ ପରିଣତ ରାଜ୍ୟର ଜଣେ ପ୍ରଜା ବୋମା ମାର ହତ୍ୟା କରିପକାଇଲା । ଅସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ରାଟ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ପରିଷ୍କାର ଏକରକମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧୀନତା ଦାବୀ କଲେ । ଏଥିରେ ଜର୍ମାନ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ରହିଥିଲା । ରୁଷିଆ ପରିଷ୍କାର ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା, ଏଣୁ ଜର୍ମାନ ରୁଷିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଦୋଷଣା କଲା । ପ୍ରାନ୍ତ ଓ

ଜିହାଦ ପ୍ରାୟ ଯାଉ ବଜେ ଲେପ ॥

ଇଲଣ୍ଡ ବାଧା ହୋଇ ରୁଷିଆ ପକ୍ଷ ନେଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଜର୍ମାନୀ ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ଉପର ଦେଇ ପ୍ରାନ୍ତ ଓ ଇଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣର ଉଦ୍ୟମ କଲା । ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ସଜା ରକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ପାଇଲା ଆସିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଏକପକ୍ଷରେ ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ହବ୍ସ୍‌ବର୍ଗ ଏବଂ ରୁଲ୍‌ରେସିଆ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଇଲଣ୍ଡ, ପ୍ରାନ୍ତ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ଓ ରୁଷିଆ ରହିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ କିଛିକାଳ ଚଳିଲାପରେ ଜର୍ମାନୀ କାମ୍‌ବ୍ରଜ କୁକୁର ପରି ରୁଡ଼ା ଜହାଜ ନେଇ ଜଳ ସ୍ଥଳ ବ୍ୟୋମ ସର୍ବତ୍ର ମହାମାରୀ ସୃଷ୍ଟିକରି ଦେଲା । ଏଥିରେ ସତ୍ୟ ଜଗତ ବରକ୍ତ ହୋଇ ଜର୍ମାନୀର ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । ଯାପାନ, ଚୀନ, ଇଟାଲୀ ଓ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟ ଜର୍ମାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ତଥାପି ଦୀର୍ଘ ୪ ବର୍ଷକାଳ ଜର୍ମାନୀ ଏକାକୀ ସମଗ୍ର ଯୁଦ୍ଧର ମିଳିତ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧକରି ଶେଷକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାଜିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଯୁଦ୍ଧର ଫଳ ସ୍ବରୂପ ଜର୍ମାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ୨୧ ଜଣ ରାଜା, ରୁଷିଆର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପ ସମ୍ରାଟ, ରୁଲ୍‌ରେସିଆର ରାଜା, ଗ୍ରୀସ ରାଜା, ମଣ୍ଟେନେଗ୍ରା ରାଜା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରହଣକୁ ପଡ଼ିଛି । ପୋଲଣ୍ଡ, ଲିଥୁନିଆ, ଫିନଲଣ୍ଡ, ଯେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ, ସୁବୋ ସ୍ଲୋଭେନିଆ ଓ ଲାଟ୍‌ଭିଆ ଛାଡ଼ି କେତେକ ନୂଆ ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଧନ ଜନର କ୍ଷତି ହୋଇଅଛି ।

ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ମୃତ୍ୟୁର ପରିମାଣ ।

ରୁଷିଆ—	୩୦୦୦୦୦୦
ଜର୍ମାନୀ—	୨୦୫୧୦୦୦
ପ୍ରାନ୍ତ—	୧୩୫୪୦୦୦
ବ୍ରାଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ—	୧୧୪୦୦୦୦
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ହବ୍ସ୍‌ବର୍ଗ—	୧୦୨୦୦୦୦
ଇଟାଲୀ—	୪୬୩୦୦୦
ରୁମାନିଆ—	୩୩୭୦୦୦
ହବ୍ସ୍‌ବର୍ଗ—	୩୦୦୦୦୦
ସର୍ବିଆ—	୧୨୮୦୦୦
ରୁଲ୍‌ରେସିଆ—	୧୨୧୦୦୦
ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍—	୩୮୦୦୦
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍—	୭୭୭୧
ମୋଟ	୧୧୯୮୭୭୧ ଜଣ ମୃତ ।

ଜନତାର ଯଶ ପାଣିର ଫୋଟକା ।

ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଲୋକ ।

ସେନଗ୍ରସ୍ତ—	୭୧୪୧୮୭
ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଆହତରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ—	୪୭୭୨୧୧
ଅନ୍ଧ—	୩୧୫୧୨
ଗୋଡ଼ କଟିଯିବା ଲୋକ—	୨୪୩୫୧
ହାତ କଟିଯିବା ଲୋକ—	୧୦୧୪୭
ପାଗଲ—	୧୫୧୫

ମୋଟ

୧୩୩୮୭୧୧ ଜଣ ଅକର୍ମଣ୍ୟ

ଯୁଦ୍ଧରେ ଅକ୍ଷମ ହୋଇଥିବା ଦୈନ୍ୟ ମାନଙ୍କୁ ସାପ୍ତାହକ ୪୦ ଶିଳିଂ (ଟ ୩୦ ୯), ଉନ୍ନାଦଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ୪୦ ଶିଳିଂ, ଅକ୍ଷମମାନଙ୍କୁ ୪୦ ଶିଳିଂ, ଡାହାଣହାତ କଟିଯାଇ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ୩୨ ଶିଳିଂ [ଟ ୨୪] ଓ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ୨୮ ଶିଳିଂ (ଟ ୨୧ ୯) ହସାବରେ ପେନ୍ସନ୍ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ।

ମହାଯୁଦ୍ଧରେ କ୍ଷତିର ପରିମାଣ ।

ବିରାଟ ଇଉରୋପ ମହାସମରରେ ମୋଟ ୧୧୧୮୭୭୧ ଜଣ ନିହତ, ୨୧୧୧୮୦୦ ଜଣ ନିରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟ, ୭୨୧୫୫୧୨ ଜଣ ଗୁରୁତର ଭାବରେ ଆହତ ଓ ୧୪୦୦୨୦୩୧ ଜଣ ଅଳ୍ପ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ୫୫ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯାଇ ଥିଲା ଏବଂ ୧ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ନିହତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ୧୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା କ୍ଷତି ପୂରଣ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ।

ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କର ଏୟାରରେ ସର୍ବସମାପ୍ତ ଅଠରହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକାରଲକ୍ଷ ଲୋକ ନିହତ ଓ କୋଡ଼ିଏଲକ୍ଷ ଲୋକ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କର ଉପସ୍ଥେତି ବ୍ୟୟ ଓ ହତାହତ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଭାରତବର୍ଷ ତେରଲକ୍ଷ ଲୋକ ଓ ତିନିଶ ବୟାନବେ କୋଟି ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଭାରତର ଏହି ତେରଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଲକ୍ଷ ତିରିଶହଜାର ଲୋକ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ଅଞ୍ଚଳୁ ବ୍ରିଟିଶସରକାର ଦୈନିକ ପ୍ରାୟ ସାତେ ଲଅକୋଟି ଠାରୁ ଦଶଟଙ୍କାଟି ଟଙ୍କା ମର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲେ । ଶେଷରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାକୁ, ୧୯୧୧ ମସିହା ଜୁନ ୨୮ ତାରିଖରେ ଭର୍ସେଇୟାରେ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଜର୍ମାନୀ

ସ୍ଥାୟୀ ଭ୍ରମେ ଭାର ନ ଛେଡ଼ି କରନ୍ତା ॥

କ୍ଷତ୍ରେଇଶ ସ୍ୱରୂପ ୧୩, ଶହ କୋଟି ମାର୍କ [ଗ୍ରାସ୍ ୧୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା]
ଦେବାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା ।

ଉଦ୍ଭାବକ ଓ ଆବିଷ୍କାରକ ।

ଅକର୍ଷକ—	ଭୂଳାକଳ ଉଦ୍ଭାବକ ।
କଲମ୍ବସ—	ଅମେରିକା ଆବିଷ୍କାରକ (୧୪୯୮ ଖ୍ରୀ:) ।
କ୍ରିଷ୍ଟୋଫରାମା—	ଉତ୍ତମାଶା ଅଲଗାପ ଅବିଷ୍କାରକ (୧୪୯୮ ଖ୍ରୀ:) ।
ଗଟେନବର୍ଗ—	ଅକ୍ସିଜିନ ଓ ହାଇଡ୍ରୋଜିନ ଉଦ୍ଭାବକ ।
ଜେମସ୍ ଓସ୍ଟାନ୍—	ଫ୍ରିମ୍‌ଇଟିନ ଉଦ୍ଭାବକ ।
ପ୍ରାକ୍‌ଲିନ୍—	ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉଦ୍ଭାବକ ।

କୋସେପମ୍‌ଲ ପିୟେର } (ପ୍ରନ୍ଥ)-ବେଲ୍‌ମନ ଉଦ୍ଭାବକ [୧୭୮୭ ଖ୍ରୀ:]
ବ୍ରିଜନ୍ ମଙ୍ଗଲ୍ ପିୟେର }

ଟମାସ୍ ଅଲ୍‌ବାଏଡ଼ସନ (ଅମେରିକା)—ଟେଲିଫୋନ ପ୍ରକାଶକ, ଏରିଫୋ-
ଫୋନ୍ ଓ ପ୍ରନୋମିଟର ପ୍ରଭୃତି ବହୁବିଧ ଯନ୍ତ୍ର
ଉଦ୍ଭାବନ ଓ ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ । ଅମେରିକାର ଓହ୍ଲୁ
ନଗରରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ।

ଇଟାଲିୟାନମି: ମାର୍କନି—ତାର ବିହୀନ ଟେଲିଗ୍ରାଫ [Wireless telegraph]
ଉଦ୍ଭାବକ ।

ସାମୁଏଲ ଏସ୍, ବ୍ରି, ମର୍ସ—ଟେଲିଗ୍ରାଫର ଉଦ୍ଭାବକ ।

ଜର୍ଜ୍ ଫିଟ୍ଟେନବର୍ଗ [ଇଂଲଣ୍ଡ]-ବାସ୍ତୁଶିଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଇଞ୍ଜିନ ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀ [୧୮୩୯ ଖ୍ରୀ:] ।

ହାନେମାନ୍—ହେମିଓକ୍ସାଥ୍ରିକ ଚକ୍ରାନ୍ତର ଉଦ୍ଭାବକ ।

ଟାସମାନ୍—ଟାସମାନଥା ହାସ ଅବିଷ୍କାରକ [୧୮୪୭ ଖ୍ରୀ:]

ସ୍ଟ୍ରାନ୍‌ଲ୍—ଇଲ୍ୟୁମିନେସନ୍ ନାଏଡ଼ି ପ୍ରଭୃତି ଆବିଷ୍କାରକ ।

କପ୍ପାନ୍‌କୁକ୍—ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଆବିଷ୍କାରକ ।

ସିଗାଟ୍‌ସ୍‌କାନ୍ କାର୍‌କଟ୍—ନିଉଫାଉଣ୍ଡଲଣ୍ଡ ଆବିଷ୍କାରକ ।

ଇବର୍ଟ୍ ପୁଲଟନ୍ [ଅମେରିକା]—କଲଜାହାଜର ଉଦ୍ଭାବନ କର୍ତ୍ତା ।

ଗ୍ୟାଲିଲିଓ—୧୬୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଶେଷ ଭାଗରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ
ହଲଣ୍ଡରେ ଦୂରବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବହାର ଆରମ୍ଭ
ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ୧୬୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗ୍ୟାଲିଲିଓ ଏହା
ଯନ୍ତ୍ରର ବିଶେଷ ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରୁଥିଲେ ।

ବେରିଫେଲ୍—ଏ ଜଣେ ପଣ୍ଡିତ ଏବଂ ବାସ୍ତୁମାନ ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭାବକ
[୧୭୨୩ ଖ୍ରୀ] ।

ସୁଦୂରରେ କୃତ୍ରିମ ଅବସାଦ ନାହିଁ ।

- ଡ୍ରାଗେର [ଡ୍ରାଗ୍ସ]—ପଟୋଗ୍ରାଫ୍ ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭାବକ [୧୯୧୧ ଖ୍ରୀ:]
- ଜ୍ୟାଲିନ୍‌ସ୍ ଓ ଜନ୍‌ସନ୍ } — ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଥମେ ଅଣୁବାସୀ ଯନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବହାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା [୧୭୦୦ ଖ୍ରୀ:]
- ମେଡେମ୍‌କୁର [ଡ୍ରାଗ୍ସ]—ରେଡିୟମ୍ [Radium]
- କୋଲ୍ଟ [ଅମେରିକା]—ରଭଲ୍‌ଭର [Revolver] [୧୮୩୫ ଖ୍ରୀ:]
- ଅମନସ୍ତର [ଡ୍ରାଗ୍ସ]—ସିଲିକଲ [୧୮୩୦ ଖ୍ରୀ:]
- ଇଫ୍ଟେମ୍‌ଲ୍ [ଅମେରିକା]—ଫିଲ୍ମ [Photo Film] ୧୮୮୩ ଖ୍ରୀ:]
- ସ୍ପାଇଟ୍‌ବ୍ଲେସ୍ [ଅମେରିକା]—ଉଡ଼ାଜାହାଜ [୧୯୦୩ ଖ୍ରୀ:]
- ରୋବେଲ [ସୁଇଡେନ୍]—ଡାଇନାମାଇଟ୍ [୧୮୭୭ ଖ୍ରୀ:]
- ରୋଣ୍ଟଜେନ୍ [Roentgen, ଜର୍ମାନ]—ଏକକ୍‌-ରେ ମେସିନ୍ [X-Ray Machine] [୧୮୯୫ ଖ୍ରୀ:]
- ଇଡି ଲିଝର [ଇଂଲଣ୍ଡ]—ଅଣୁସେପ୍ଟିକ୍ ସର୍ଜରୀ [Antiseptic Surgery] [୧୮୭୭ ଖ୍ରୀ:] ।
- ଲେଭେରେର [Laveran ଜର୍ମାନ]—ମେଲେରିଆ ବାଜୀଶୁ [Malaria-microbe] [୧୮୮୦ ଖ୍ରୀ:] ।
- କୋଚ୍ [Koch, ଜର୍ମାନ]—ତନ୍ତୁ ବାଜୀଶୁ [Tubercle Bacillus] [୧୮୮୨ ଖ୍ରୀ:] ।
- ଡାବିର ଜେନାଭ୍— ବସନ୍ତ ଟିକା [୧୮୯୭ ଖ୍ରୀ:] ।
- ଡେଭି [Davy, ଇଂଲଣ୍ଡ]—ଖଣିରେ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ନିରାପଦ ଆଲୋକ [Miner's Safety Lamp] ।
- ଇବର୍ଥ [ଜର୍ମାନ]— ଟାଇଫଏଡ୍ ବାଜୀଶୁ [Typhoid Bacillus] [୮୮୦ ଖ୍ରୀ:] ।
- ଫିନ୍‌ସେନ୍— ବୃକ୍ଷିମ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଦ୍ଵାରା ରୋଗ ଅପନୟନକାରୀ ଉଦ୍ଭାବକ ।
- ଫାରେନହିଟ୍ [Fahrenet]—ତାପମାନ ଯନ୍ତ୍ର ଆବିଷ୍କାରକ [୧୭୨୧ ଖ୍ରୀ:]
- ଆଇଂସ୍ଟାଇନ୍— ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦାର୍ଶନିକତାର ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଅପେକ୍ଷିକ ତତ୍ତ୍ଵର ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ।
- ସାର୍ ସେଣ୍ଟର ବେକଟ ରମଣ—ଆଲୋକ ତରଙ୍ଗର ଉଦ୍ଭାବକ ।
- ଫ୍ରାନ୍ସ ଗୋଲ୍ଡଜେନ୍— ରୂମିକମ୍ପ ଜାଣିବା ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭାବକ ।
- ମାର୍ଗେଣ୍ଟାଲର [Margenthaler]—ଲିନୋଟାଇପ୍ [Linotype] [୧୮୮୫ ଖ୍ରୀ:]
- କ୍ସିଆନ ଅମଣ୍ଡସେନ୍— ୧୯୧୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୧୪ ତାରିଖରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁ ଆବିଷ୍କାର କରଥିଲେ । ୧୯୨୮
- ଯେତେ ଦେଖିଲେହେଁ ନୁଆ ଦିଆଇ ॥

ମସୀହା ଜୁନ ମାସ ୧୭ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ
ହୋଇଥିଲା ।

ରବର୍ଟ ପେରୀ [Peary]-୧୯୦୧ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୭ ତାରିଖରେ ସଂ ପ୍ରଥମେ
ଉତ୍ତର ମେରୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ।

ବାଉଁଶ ଜେପିଲିନ୍ [ଜମିନୀ]—ସୂକ୍ଷ୍ମ ପାଇଁ ଉତ୍କଳଜାତୀୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଜେପିଲିନ୍
ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ସର ଜରଜୀବୀ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ [ଭାରତ]—ବୃଷର ବୃଦ୍ଧି ଜାଣିବା ଯନ୍ତ୍ର ହେସୋ-
ଗ୍ରାଫର ଉଦ୍ଭାବକ ।

ପ୍ରେଡ୍ରିକ୍ ଆଣ୍ଡର୍ ମେସ୍ମର—ଜମିନୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତାଳକ । ମେସମେଜିକିସ୍ ବ୍ୟବସାୟ
ପ୍ରଥମେ ଏ ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲେ ।

ସର ଆଇଜାକ୍ ନିଉଟନ୍—ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି
ଉଦ୍ଭାବକ ।

ଜେମ୍ସ୍ ନାସ୍ମିଥ— ଡିମ୍ବଦ୍ୱାମର ଆବିଷ୍କାରକ ।

ବର୍ନାର୍ଡ ପାଲସି— ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଶର ଜଣେ କୁମ୍ଭକାର । ଏକାଠିମଲ୍
ଉଦ୍ଭାବକ ।

ଲଇସ୍ ପାସ୍ଟୁଅର— ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପରୀକ୍ଷା ତାଳକ । ଏ ପାଗଲ କୁକୁର ବାଲ୍ୟ
କାମୁଡ଼ାରୁ ବଳହେବା ଔଷଧ ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲେ ।

ମେନିଫେଲ୍ଡର ଆଲ୍‌ଏ—ଜମିନୀ ଅଭିନେତା, ଲିଥୋ ମେସିନ ଉଦ୍ଭାବକ ।

୧୮୫୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମେ ନିଉସ୍‌କରେ ଟ୍ରାମବାଡ଼ି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମେ ସାଇକେଲ୍ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ।

କବି, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭୃତି ମୃତ ଓ ଜୀବକ ।

ଅଲିଭର କ୍ରମ୍‌ସ୍‌ଟଣ୍ଡ — (୧୫୧୧—୧୭୫୮) । ଏ ସେ ସମୟରେ
ଇଂଲଣ୍ଡ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଜଣେ ସଭାନେତା ଥିଲେ । ପରେ ଯେତେବେଳେ
ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସଜାଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ସେ
ବିଦ୍ରୋହମାନଙ୍କର ନେତା ହୋଇଥିଲେ । ସଜା ୧୨ ବୃଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପରେ
ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପାବଶ୍ଚୀବନ ଇଂଲଣ୍ଡର
ସର୍ବମଧ୍ୟ କଣ୍ଠ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସଜାଙ୍କ ପୁନରୁତ୍ଥାନ
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାରୁ ତାଙ୍କର କବର ପ୍ରତି ଘୋର ଦୁର୍ବ୍ୟାସଦ୍ୱାରା କରାଯାଇ ଥିଲା ।

ଅସାଧ୍ୟ ମଣେ ପା ଅଳସ ।

ଅଷ୍ଟେନ୍ ଚେମ୍ବରଲିନ୍—୧୮୭୩ ରେ ଜନ୍ମ, ରାଷ୍ଟ୍ରଶାଳ ଦଳର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି, ୧୮୯୨ ଠାରୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବର ହୋଇ ଅସୁଛନ୍ତି, ୧୯୧୫ ଠାରୁ ୧୯୧୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ, ୧୯୦୩ ଠାରୁ ୧୯୦୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥ ସଚିବ ଥିଲେ, ୧୯୨୫ ସାଲରେ ସେ ଲେକାଣ୍ଡୋ ସନ୍ନି କରାଇ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉପାଧି “ ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବାଟର ” ମିଳିଥିଲା ।

ଅବ୍ଲ ଫର୍ଡୁସି—ପାରସ୍ୟର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ବାରସାସକ ଲେଖକ, ୧୮୯୧ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୨୦ ରେ ମାନବଲାଲା ସମ୍ବରଣ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ “ କିଂସ୍ (Kings),” ୭୦ ପୃଷ୍ଠାର ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେ ତାଙ୍କର ଶାହାନାମା ପ୍ରତି ଡ୍ରାମାଟିକ ନିମିତ୍ତ ପୃଥକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଗତବର୍ଷ ତାଙ୍କର ସାମ୍ବଲରକ ଉତ୍ସବ ପାରସ୍ୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଆଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡର—ମ୍ୟାସିଡନର ବିଖ୍ୟାତ ରାଜା ଆଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡର ଶ୍ରୀ: ପୂ: ୩୫୭ ଅବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ପିଲିପ୍ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଓଲିମ୍ପିୟା । ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବିଶଦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରି ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ମାନସରେ ଗୁଳିଣ ସହସ୍ର ସୈନ୍ୟନେଇ ଆସିଅ ଜୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ କ୍ରମେ ସିରଥ, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍, ପାରସ୍ୟ ଓ ଇଜିପ୍ଟ ଜୟ କଲା ପରେ ଶ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୭ ଅବ୍ଦରେ ଭାରତ ଅକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ତୁରକୀର ରାଜାଙ୍କ ସହଯୋଗ କରୁଛୁ ସ୍ଥାପନ କରି ପଞ୍ଜାବ ରାଜା ଫୋରସକୁ ଅକ୍ରମଣ କଲେ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଫୋରସକୁ ଜୟକଲା ପର, ତାଙ୍କ ବୀରତ୍ୱରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ, ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଗଧ ରାଜ୍ୟ ଅକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଗଣ ସେଥିରେ ସ୍ୱୀକୃତି ନ ଦେବାରୁ ସେ ଅଗତ୍ୟା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ଅବଶେଷରେ ଶ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୩ ଅବ୍ଦରେ ସେ ବେବିଲନ୍ ଠାରେ ମାନବଲାଲା ସଂବରଣ କଲେ ।

ଆରିଷ୍ଟଟଲ୍—ଏ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଗ୍ରୀକ୍ ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଆଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡରଙ୍କର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ; ଜନ୍ମ ଶ୍ରୀ: ପୂ: ୩୮୪ ମୃତ୍ୟୁ ଶ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୨ ।

ଆଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡର ତୁମାସ୍—ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଫରସୀ ଔପନ୍ୟାସିକ ଏବଂ ନାଟକ ଲେଖକ । ସେ ୧୮୦୨ ରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୮୭୦ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁହେଲା । ସେ ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ବଳି ଏତେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖକ ଆଉ କେହି ନଥିଲେ କହିଲେ ତଳେ । ସେ ଯେତେ-ଯେତେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖି ସାରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଅସ୍ପର୍ଶଜନକ କ୍ଷମତାର ପରିଚୟ ମିଳେ ।

କର୍ମକ୍ଷର ତା କରେ ବଣ ॥

ଆର୍ଲ ଅଫ୍ ବେଲ୍‌ଫୋର—୧୮୮୮ରେ ଜନ୍ମ, ଇଟଲି ଓ କେମ୍ବ୍ରିଜ୍‌ରେ ବିଦ୍ୟାଭିଷା କରୁଥିଲେ । ୧୮୭୭ ରେ ବେଲ୍‌ଫୋର ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟରେ ସଭ୍ୟପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବିଶେଷ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ଥିବାରୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଉନ୍ନତରେ କର ସାହିସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପରେ ୧୯୦୨ ଠାରୁ ୧୯୦୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେ କେତେକଦି ବର୍ଗିନ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଶ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଆଗା ଖାଁ—୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ, ଖୋଜା (Ismailiah) ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ନେତା ଓ ଧର୍ମଗୁରୁ । ସେ ବ୍ରିଟିଶ ଭାରତରେ ଚରକାଳ ପାଇଁ ବାସପ୍ରାନ୍ତ ନିରୁପଣ କରୁଅଛନ୍ତି । ବିଗତ ଲାନୁୟାରୀ ତା ୨୧ ଉଷ ୧୯୩୭ ରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗ୍ଗ ମୁକ୍ତି ଉତ୍ସବ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇଅଛି । ସେ ଦିନ ଆଗା ଖାଁଙ୍କର ଭକ୍ତ ଖୋଜା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ତାଙ୍କ ଓଜନରେ ତାଙ୍କୁ ସୁନା ଦାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଓଜନ, ୧୫୦୦ ଟୋଲା ସୁନା ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇଛି । ସମସ୍ତ ସୁନାର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୫ ୩୩୫୦୦୦୯ ଅଟେ । ସେ ସେହି ଧନରେ ତାଙ୍କର ଧର୍ମପୁତ୍ର ମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବହାର କରିବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଆରିକ୍ଟାଇଡ୍ ବିଏଣ୍ଡ—(୧୮୭୨—୧୯୩୨) । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଖୋଲଥର ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଡିନଥର ବିଗ୍‌ର ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ, ଦୁଇଥର ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ, ଗୃହଥର ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଏକାଧାରରେ ପ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ସେ ଜଣେ ବିଦ୍ୟାତ ପରସୀ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ । ସେ ଜାତିରେ ଷୋବା ଥିଲେ ।

ଆଲ୍‌ଫ୍ରେଡ୍ ଟେନିସନ—୧୮୦୯ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ୧୮୧୨ରେ ମାନବଜାତି ସମ୍ବରଣ କଲେ । ସେ ଜଣେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜ କବି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ‘ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ (The Princess)’ ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ସେଥି ଯୋଗୁ ସେ ବିଶେଷ ପୁସ୍ତକ ଲଭ କରୁଥିଲେ ।

ଆନିବେଟାନ୍—୧୮୪୭ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୦୭ ରେ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସମିତିର (Theosophical Society) ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ୧୯୧୭ ରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବାରୁ ସେ ରାଜଦ୍ରୋହ ଅପରାଧରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ତାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ବାଗ୍ମିତା ପୃଥିବୀରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଅଟେ । ଚିନ୍ତାଧର ହିନ୍ଦୁକୁଲେଜ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକର ପ୍ରାୟ ୫୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ହିନ୍ଦୁ ବିଦ୍ୟବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦାନକରି ଅଛନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସର ସେ ପ୍ରଥମ ମହିଳା ସଭାନେତ୍ରୀ ।

ଆଣ୍ଡ୍ରୁ କାର୍ଟୈଜୀ—୧୮୩୫ ରେ ଉତ୍ତରୀ ଲଭନରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅମେରିକା ବୁଲିଯାଇ ସେଠାରେ ଦେଶର ଶେଷର କଲ୍ୟାଣ ।

ବୃଦ୍ଧି କଲେ । ପରେ କିଛି ଧନ ସଂଗ୍ରହ କରି ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଲୁହା କାରଖାନା ଖୋଲି, ତଦ୍ୱାରା ସେଠାରେ କୋଟିପତି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଓ ଦାତବ୍ୟ ଚଳପ୍ରାଳୟମାନ ଖୋଲି ପାଇ ଚଳସୁରଖୀୟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୧୧ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଆଲଫ୍ରେଡ଼ କୁପ୍—ଜଣେ ବିଜ୍ଞାନ ଜର୍ମାନ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ଇଂରେଜର ପୃଥିବୀର ସବୁ ବୃହତ୍ତମ ବଜୁଳ କାରଖାନା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ କାରଖାନାରେ ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଧରଣର ବଜୁଳ ନିର୍ମିତ ହେଉଥିଲା । ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୨୦,୦୦୦ ଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ କାରଖାନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏଥି ନିମିତ୍ତ ବୃହତ୍ତମ ପୃଥିବୀ ବିଜ୍ଞାନ ।

ଇଟ୍ସୁ—୧୮୭୫ ସାଲରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ସେ ଜଣେ ବିଜ୍ଞାନ କବି ଓ କାବିକ ଲେଖକ । ଆପ୍ତରାଶିର ସାହିତ୍ୟ ସେଠାରେ ପେଟେଟେଟେଲ ଘୋର ଆନ୍ଦୋଳନ ଉତ୍ପନ୍ନିତ ହେଲା ସେତେବେଳେ ଇଟ୍ସୁ ସେଥିରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଗ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୨ ରେ ଆଇରଶ୍ ପିଞ୍ଜେଟର ସିଟିଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଇଟ୍ସୁ ଜଣେ ଉତ୍କର୍ଷର ସାହିତ୍ୟିକ ଥିବାରୁ ୧୯୨୩ରେ ତାଙ୍କୁ ଲୋରେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ ମିଳିଥିଲା ।

ଉଡ୍ର ଉଇଲିସନ୍—୧୮୫୭ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୦ ରୁ ୧୯୨୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ପୁରୁଷ ସେ ଅଧ୍ୟାପକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସାମ୍ବନ୍ଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ନିବନ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖି କରୁଥିଲେ । ଜର୍ମାନ ଯୁକ୍ତବେଳେ ସେ ପ୍ରଥମ ନିରାପତ୍ତ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଜର୍ମାନ ଆମେରିକାର ଯାତ୍ରୀଜାହାଜ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବାରୁ ସେ ଯୁକ୍ତରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଲିଭ୍ ଅଫ୍ ନେସନ ଆଦି ୧୫ଟି ସର୍ତ୍ତ ସେ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଇ ଅନୁସାରେ ସଜ୍ଜ ହୋଇଥିଲା । ଯୁକ୍ତରେ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଆସି ବହୁଳ ସମାବେଶରେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ହୋଇଥିଲେ । ଆମେରିକାକୁ ଫେରିବାବେଳେ ସେ ଦେଶକୁ ଦେଶର ଲୋକ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅସନ୍ନୁତ୍ୱ । ସେ ବ୍ରିଗ୍ସ୍‌ଥର ପାଇଁ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲେ ମାତ୍ର ଶ୍ରେୟସୀଲ ନାହିଁ । ଏହାପରେ ସେ ୧୯୨୪ ସାଲରେ ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ଉଇଲିସନ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ—୧୮୭୪ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୨୦ରୁ ୧୯୨୧ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅର୍ଥ ସଚିବ ଥିଲେ । ଶ୍ରେୟସୀଲ ଯୁକ୍ତ, ବୁଥର ଯୁକ୍ତ ଓ ସୁଡାନ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଭୃତିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଉତ୍କର୍ଷର ବଳ୍ଲୀ ଏବଂ ଜାଠ ଦଳର ଜଣେ ଲେଖା ଅଟନ୍ତି । ୧୯୧୦ ସାଲରେ ସେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଚିବ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୭ ଠାରୁ ୧୯୨୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଆକାଶ ସୈନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଉପନିବନ୍ଧିକ ମନ୍ତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ତୁମ୍ଭ ମଣିଷ ନିଜ ପ୍ରାଣ ॥

ଉଇଲିୟମ୍ କାଉପର—୧୮୯୧ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୮୦୦ ରେ ମାନବ-
ଜ୍ଞାନ ସମ୍ବଳ କରୁଥିଲେ । ଏ ଜଣେ ବ୍ୟାପକ ଇଂରାଜୀ କବି । ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରୁ ଟାସ୍କ (Task) ବଡ଼ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଓମାର ଶୟାମ୍—ଦ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ଶାବିତ ଥିବାର ଅନୁମିତ
ହୁଏ । ସେ ଜଣେ ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ ପ୍ରଧାନ କବି । ତାଙ୍କଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ “ରୁବୟାତ୍ (Rubaiyat)” ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ତାଙ୍କର
ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବିତା ଗୁଡ଼ିକ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରେମ ଓ ରହସ୍ୟାତ୍ମକ ଅଟେ । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ
ସବୁ ଭାଷାରେ ଓମାର ଶୟାମଙ୍କ କବିତା ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର
ଲଳିତ ଏବଂ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ପାଠକଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରାଏ ।

ଓପେଲି ଟେନ—୧୭୭୯ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୮୫୨ ରେ ମୃତ୍ୟୁ, ପ୍ରଥମେ
ଭରତବର୍ଷରେ ଲଢ଼ାଇଥିବା କମ୍ପାନୀର ସେନାପତି ଥିଲେ । ଉନବିଂଶଶତାବ୍ଦିରେ
ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୋରା ବୋଲି ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଓଷାଟରଲ୍ୟ
ଯୁଦ୍ଧରେ ନେପୋଲିୟନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଇଉରୋପରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲଢ଼ କରିଥିଲେ ।

ଚେର୍ ହାଡ଼—୧୮୫୭ ଠାରୁ ୧୯୧୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାବିତ ଥିଲେ ।
ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଏ ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରମିକଦଳ ଗଠନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୦
ଠାରୁ ୧୯୧୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବର ଥିଲେ । ୧୮୯୨ ରେ ଭାରତ ଭ୍ରମଣ
କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତ ପ୍ରତି ଗଭୀର ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଥିଲେ ।

କାର୍ଲ ମାର୍କ୍ସ—୧୮୧୮ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୮୮୩ ରେ ତାଙ୍କର ପରଲୋକ
ହେଲା । ସେ ଜଣେ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ନିବାସିତ
ହୋଇ ୧୮୪୫ ଠାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ନିଜକୁ
ଶ୍ରମିକ ଦଳରେ ନିୟୋଗ କରି, ସେଥିରେ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଶଳତା ଦେଖାଇ
ଥିଲେ ଏବଂ Das Kapital ନାମକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।
ରୁଷ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଦ କାର୍ଲମାର୍କ୍ସ ନାମ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମୋଟ
ଉପରେ ସାମ୍ୟବାଦର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ରୂପେ ମାର୍କ୍ସ ପରିଚିତ ।

କେଣ୍ଡା—୧୭୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କନିଷ୍ଠବର୍ଷରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।
ସେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସାରବାନ ପ୍ରତ୍ନ ପ୍ରକାଶ କରି ବିଶେଷ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଥିଲେ ।
୧୮୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

କାପ୍ଟେନ କୁକ୍—୧୭୨୮ ଠାରୁ ୧୭୭୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାବିତ ଥିଲେ ।
ସେ ଜଣେ ବ୍ୟାପକ ନାବିକ ଏବଂ ଜାହାଜରେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଭ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ।
ତଦ୍ଵାରା ସାଣ୍ଡଞ୍ଚି (Sandwich) ଦ୍ଵୀପ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ସ୍ଥାନ
ବିଦ୍ୟେ ଗୀ ବାଧା ହୁଏ ।

ଅବସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ଜଳଯାନ୍ତା ସମୟରେ ହାତ୍ୟାଢ଼ଠାରେ ତାକୁ ଲେକେ ହତ୍ୟା କରୁଥିଲେ ।

କିରନର ଆର୍ଲ୍ ଅଫ୍ ଗାର୍ଟମ୍— ଜଣେ ବଣ୍ୟାକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବଣାରତ୍ନ ଓ ରାଜନାୟକ । ସେ ୧୮୫୦ ରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ୨୧ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ସୈନ୍ୟଶ୍ରେଣୀକୁ ଛୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସାଇପ୍ରସ, ଇଜିପ୍ଟ, ଭାରତ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତିର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ୧୯୦୨ ଠାରୁ ୧୯୦୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଭାରତର ଜଙ୍ଗିଲ୍‌ଚିଫ୍ (Commander-in-Chief) ହୋଇଥିଲେ । ବୁଥର ଯୁଦ୍ଧରେ ନିୟୁତ ଥିବା ସମୟରେ ସେ ବିଶେଷ ବଳ ବିକ୍ରମ ଦେଖାଇ ଥିବାରୁ ତାକୁ ୫୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ପୁରସ୍କାର ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୧୧ ରେ ସେ ଇଜିପ୍ଟର କନ୍‌ସୁଲର ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ସେକ୍ରେଟରୀ ହୋଇ ବୁଗ୍‌ରୁ ଇଉରୋପ ସୈନ୍ୟ ଗଠନ କରୁଥିଲେ । ୧୯୧୭ ରେ ସେ ରୁଷିଆକୁ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ, ଜର୍ମାନ ତାଙ୍କର ଜାହାଜ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବାରୁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଗୋଲ୍ଡ ସ୍ଥିଥ୍—(୧୭୮୮—୧୭୭୫) । ସେ ଜଣେ ଆୟୁରଲକ୍ଷ ଦେଶୀୟ ଦରଦ୍ର ଧର୍ମଯାଜକର ସନ୍ତାନ । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ “The Vicar of Wakefield” “The Deserted Village” ଏବଂ “She stoops to Conquer” ଯୋଗୁଁ ସେ ପୃଥିବୀ ବଣ୍ୟାତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଗ୍ୟାଲିଲିଓ—ବଣ୍ୟାତ ଗଣିତ-ଆଧ୍ୟାପକ ଓ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ । ଏ ୧୫୬୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଟାଲୀ ଦେଶରୁ ପିସା ନଗରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ପେନ୍‌ଡୁଲମର ଗତି ଅବସ୍ଥାର ଓ ଦୂରବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ଏହାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ଅଟେ । ଇଉରୋପରେ ପ୍ରଥମେ ଏ ମହାଶୟ ପୃଥିବୀର ଗତି ଅବସ୍ଥାର କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଥି ପାଇଁ ଅଦୂରଦର୍ଶୀ ସଂକଳ୍ପମାନା ଧର୍ମଯାଜକମାନଙ୍କଠାରୁ ନିସ୍ତୁତ ଭେଦକର ୧୬୪୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇହଲୋକ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଗାରିବଲ୍ଡି—ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ଇଟାଲୀ ଦେଶ ଖଣ୍ଡ ବଣ୍ୟ ହୋଇ ନାନାସୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଗାରିବଲ୍ଡି ଇଟାଲୀର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୈନିକ ଓ ଦେଶ ପ୍ରେମୀ । ସେ ୧୮୦୭ ଠାରୁ ୧୮୮୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତି ଥିଲେ । ସେଇସେବକ ବାହନ ଗଠନ କରି ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ବରୁକରେ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇ ସେ ଇଟାଲୀକୁ ଏକ ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କରୁଥିଲେ । ଫଳତଃ ନବ୍ୟ ଇଟାଲୀର ଜନ୍ମଦାତା ବୋଲି ସେ ଇତିହାସରେ ପରିଚିତ ।

ଗେବ୍ରିଲିତି ଅନୁଜିଓ—୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ, ଜଣେ ଇଟାଲୀୟ ପ୍ରଧାନ କବି, ଔପନ୍ୟାସିକ ଓ ନାଟକ ଲେଖକ । ସେ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଉନବିଞ୍ଚିଶାଳ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଦେଶପାଇଁ ଫିଉମି (Fiume) ଦଖଲ

କରିଥିଲେ । ଇଉରୋପ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ବିଶେଷ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଶୂନ୍ୟମାନବ
ଲୋକ । ଇଟାଲୀର ରାଜା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ ମାକ୍ସିମୋସ୍ ଭାବେ ଦେଇଥିଲେ ।

ଗାଲ୍‌ସ୍ ଓ'ହାଲ୍—୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୩୩ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ
ହେଲା । ସେ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଔପନ୍ୟାସିକ ଓ ନାଟକଲେଖକ । ତାଙ୍କର
ଲେଖା ଯୋଗୁ ୧୯୩୬ ସାଲରେ ସେ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ୍ ପାଇଥିଲେ ।

ଗୋଥେ—୧୭୪୯ ରୁ ୧୮୩୨ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ଏ ମହାଶୟ
ଜଣେ ଜର୍ମାନ କବି ଓ ଦାର୍ଶନିକ । ଇଉରୋପ ମିଳିତ୍ସାର ନାଟକ ଏହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ
ପୁସ୍ତକ । ତାଙ୍କର ପୁସ୍ତକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ଗ୍ରେଟା ଗାର୍ବି—ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଅଭିନେତ୍ରୀ । ନର୍କର୍ଷେ
ଦେଶରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ଏ ଅତି ଦରିଦ୍ର ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ଆମେରିକାର ହୋଲିଉଡ୍ ଫିଲ୍ମ କମ୍ପାନୀରେ ଯୋଗଦେଇ ଅଭିନୟ କୌଶଳ
ଦ୍ଵାରା ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଅଭିନୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ
କମ୍ପାନୀମାନେ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବେତନ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ସେ ଯେଉଁ ଅଢ଼େଇ ଯାଆନ୍ତି
ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଏତେ ଭିଡ଼ ହୁଏ ଯେ କୌଣସି ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ପରି
ତାହା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଗୁଲ୍‌ସ୍ ଡିକେନ୍ସ—ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦିର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଔପ-
ନ୍ୟାସିକ; ତାଙ୍କର ୧୮୧୨ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୮୭୦ ରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ
ନିଜାନ୍ତ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଔପନ୍ୟାସ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରି ଶେଷରେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଔପନ୍ୟାସିକ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗୁଲ୍‌ ଗୁଲ୍‌ଲିନ୍—ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଦ୍ଵାନ୍; ୧୮୮୧ ଅପ୍ରେଲ
ତା ୧୭ ରଖରେ ଲଣ୍ଡନରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଲଣ୍ଡନରେ ଜନ୍ମ ହେଲେ
ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ରକ୍ତ ପ୍ରବାହିତ । ସେ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର
ଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ସେ ଥିଏଟର ଦଳରେ ମିଶି ଅଭିନୟ କଲେ । ତାଙ୍କ ଅଭିନୟ
ଚିତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଧରଣର ହେବାରୁ ଆମେରିକାର ଫ୍ରେଡ଼୍‌କାଣ୍ଡୋର କମ୍ପାନୀ ତାଙ୍କୁ
ଫିଲ୍ମରେ ନୟନ କଲେ । ଏହିପରି ସେ ଦିଗରେ ସେ ବିଶେଷ ଉନ୍ନତ ଲଭ-
କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଭିନେତା ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଦ୍ଵାସ୍ୟ-
ରସାତ୍ମକ ଅଭିନୟ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି । ସେ ମାସକୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା
ବେତନର କରନ୍ତି ଏବଂ ଜଗତର ଲୋକଙ୍କୁ ହସାଇବାର ଅଭିତ୍ତ ଅଭିନୟ
ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ଗିଆଙ୍ଗ ବେ ପ୍ରେକ୍—ନାଟ୍ୟସୁବାଦୀ ଦଳର ନେତା ଏବଂ ଚୀନ
ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଡାକ୍ତର ସନ୍‌ଇଆଟ୍‌ ସେନକର ଅନୁଗତ । ୧୮୮୭
ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ଚୀନ ପ୍ରଜା ସମ୍ରାଜ୍ଞରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସନ୍‌ଇଆଟ୍‌

ସାହସେ ପେଡ଼ି ଦାକ୍ଷେ ବସ ।

ସେନକର ମୃତ୍ୟୁପରେ ପ୍ରଜାଦଳର ନେତା ହୋଇ ସାମବାଦୀ
ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ସାମ୍ବାଦ୍ୟ ଗତିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଜୁଲିଅସ୍ ସିଜାର—ବେମାନମାନଙ୍କର ଜଣେ ବ୍ୟାପକ ସେନାପତି,
ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୧୦୦ ଠାରୁ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୪୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ଥିଲେ । ସେ ନିଜ ଦେଶର
ଶାସନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୋଟିଏ ଘୋର ପରବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ବେମରେ
ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚଳୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସିଜର୍ ନିଜର ସ୍ୱେଚ୍ଛା ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି
ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ଦେଶ ଜୟକରି ବେମାନ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ
କରିଥିଲେ, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗାଉଲ (France) ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନ । ସିଜର୍
ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୪୪ ଅବସର ଆଣିକାରୁ ଫେରିଲା ପରେ ତାହାଙ୍କୁ ବେମର ରାଜପତି
ଦିଆଯାଇ ଥିଲା । ନିଜର ଜଣେ ବକ୍ସିଦ୍ୱାରା ସେ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଜର୍ଜ ଓଗଷ୍ଟିନ୍—(୧୭୩୨—୧୭୯୧) ସେ ଜାଭିର ଇଂରେଜ,
କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାରେ ଯାଇ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର
ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧହେଲା, ତେବେତେବେଳେ ଜର୍ଜ
ଓଗଷ୍ଟିନ୍ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର
ଉଦ୍ୟମରେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଦେଶର ପ୍ରଥମ ପ୍ରେସି-
ଡେଣ୍ଟ ପଦରେ ବରତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଦୁଇଥର ଏହି ସମ୍ମାନ ପାଇଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆମେରିକାର ରାଜଧାନୀକୁ ଓଗଷ୍ଟିନ୍ ନାମ ଦିଆ
ହୋଇଅଛି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ପାଣି—ମିସର ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ସବୁ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନେତା-ମହତ୍ତ୍ୱା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପରି ସେ ମିସର ଦେଶରେ ଇଂରେଜ ବରୁଦର
ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ
ମିସରକୁ ଇଂରେଜମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଘୋଷଣା କଲେ ସେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରକୁ ଫେରି ମନ୍ତ୍ରୀ
ସଭା ଗଠି ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦଳକୁ ଓଗସ୍ତ ଦଳ
କହନ୍ତି । ୧୯୨୪ ସାଲରେ ସୁଦାନ ଗରୁଡ଼ିର ତେଜନର ଶ୍ୱାକ୍ତାବେଦକୁ
ଜଣେ ମିସର-ବାସୀ ହତ୍ୟାକଣ୍ଡରୁ ଇଂରେଜମାନେ ମିସର ଉପରେ ନାନାଦ
କ୍ଷତ ମୁରଗ ଦାବି କଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ପାଣି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ସେ
୧୮୫୦ ସାଲରେ ଜନ୍ମ ୧୯୨୭ ସାଲରେ ମୃତ୍ୟୁ । ଫରାସୀ ଦେଶରେ ଅରବ
ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷାକରି ସେ ବାରିଷ୍ଟର ହୋଇଥିଲେ । ଭାରତ ବର୍ଷରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି-
ଙ୍କର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ମିସର ଦେଶରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଣିଙ୍କର ସ୍ଥାନ ସେହିପରି ।

ଜେଜେରଲ୍ ସ୍ୱେଟ୍—୧୮୭୦ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୧୧ ରୁ ୧୯୨୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ନିକ୍ଷେପ ଆଣ୍ଡିକାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ୧୮୯୮ ରେ ଦେଶ
ବେଞ୍ଚର ଏକତ୍ରୀ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଦୁଇଥର ଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ଦେଶ
କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଦୃଷ୍ୟମାନ ।

କଲେଜରେ ସେ ପ୍ରଧାନ ନେତା ଥିଲେ ଏବଂ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ଜର୍ମାନ ପୁରୁଷ ଅଫିକାରେ ବ୍ରୀଟିଶ ସୈନ୍ୟର ସେନାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଲବ୍‌ଡ଼ଜର୍ଜ ତାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭାର ଏବଂ ସମ୍ମାନ ସଭାର ସଭ୍ୟ କରାଥିଲେ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକାରେ ଥିବା ଭରତୀୟଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏକ ଚୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଜେନାରାଲ୍ ମୁଟ୍‌ପୁଥ୍‌ସର ଏକ ପ୍ରଧାନ ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକାର ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ ।

ଜର୍ଜ ଲାନସ୍‌ବରୀ—୧୮୫୯ ଜନ୍ମ, ଜଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ବ୍ରୀଟିଶ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ । ୧୯୧୨ ଠାରୁ ୧୯୨୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡେଲି ହେରାଲ୍ଡ (Daily Herald) ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରର ସମ୍ପାଦକ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୩୨ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଗ୍ରୀମିକ୍‌ଦଳର ନେତା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଗ୍ରୀମିକ୍ ଦଳର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଭରତ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ସହାନୁଭୂତି ଅଛି । ଇଟାଲି ଆକ୍ରମଣ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଗ୍ରୀମିକ୍ ଦଳର ବିରୋଧ ମତ ହେବାରୁ ସେ ନେତା ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଅଛନ୍ତି । ସେ ବଡ଼ ଶାନ୍ତି ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି ।

ଜେନେରେଲ ବୋଥା—(୧୮୭୨—୧୯୧୯) ଏ ଚୁଅର୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଣେ ସେନାପତି ଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୦୭ ରେ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ୍ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୯ ରେ ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧପରେ ଯେଉଁ ଶାନ୍ତିସଭା (Peace Conference) ବସିଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ମେମ୍ବର ଥିଲେ ।

ଜେନେରେଲ୍ ହୁଟ୍‌ସୋ—୧୯୨୪ ଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଏବଂ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ ଅଛନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକାକୁ ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରୁ ପୃଥକ କରିବା ପାଇଁ ଏ ପ୍ରଥମେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଟଲିଷ୍ଟୋ—ରୁଷଦେଶର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟିକ, ୧୮୮୮ରେ ଭିକଟଗରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ସୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ରୁଷଦେଶର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବଡ଼ ଆତ୍ମୀୟ ଲାଗିଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ସୈନିକ ପଦ ତ୍ୟାଗ କରି କାଗଜ କଲମ ଧରିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲେ । ତାଙ୍କ ଲେଖାଦ୍ୱାରା ରୁଷଦେଶରେ ଘୋର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଶାବ୍ଦରେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୧୦ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଅଛି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏହାଙ୍କ ପୁସ୍ତକ ପାଠ କରି “ସତ୍ୟାଗ୍ରହ” ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନଙ୍କ ବୋଲି ପ୍ରବକ୍ତା କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ଲେଖା ଏମରି ନୁତନ ଓ ସତେଜ ଯେ ରୁଷ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରୁ ନିର୍ବାସିତ କରୁଥିଲେ ।

ସବେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଯେକେ ।

ଲୁଟ୍ ଆଁ ଶ୍ ଆମେନ—ଖ୍ରୀ: ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ପୁରାଣ ମିଶର ଦେଶର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଲର୍ଡ୍ କାର୍ତ୍ତିକରୁ ଓ ହାଉସର୍ଡ୍ ସାହେବ ତାଙ୍କ କବର ମାଟିତଳୁ ଆବିଷ୍କାର କରି କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣର ଖଜା ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଆବିଷ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଜଗତରେ ହଲସ୍ତୁଲ ପଡ଼ିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଏହି କବର ଖୋଳିବାରେ କାମ କରିଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବେ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର ସନ୍ ଇୟାଟ୍ ସେନ—୧୮୭୮ ସାଲରେ ଜନ୍ମ ୧୯୨୫ ସାଲରେ ମରିଅଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରି ଚୀନ ଦେଶରେ ଏହାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଥିଲା । ଚୀନ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ବିତାଡ଼ିତ କଲପରେ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ଡାକ୍ତର ସେନ ଚୀନ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରର ସର୍ବମୁଖ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ଆସିଲେ ମାତ୍ର ସେ ସେହି ଆନ୍ଦଳ ଲାନ୍ଦେସିକାରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଡାକ୍ତରୀ ବିଦ୍ୟାରେ ବଶେଷ ପାରଦର୍ଶୀ ମାତ୍ର ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ୧୮୯୪ ସାଲରେ ବସ୍ତ୍ରବାଦଳରେ ଗୋଟ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟାସ-ବାଦକତା କରି ତାଙ୍କୁ ଲଣ୍ଡନରେ ଅଟକ ରଖିଥିଲେ । ସେ ସେଠାରୁ ୧୮୯୭ ସାଲରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଚୀନ ଦେଶର କାଞ୍ଚନ ନଗରରେ ଜାତୀୟ ଦଳ (କୁମିଟାଙ୍ଗ୍) ଗଠି ୧୯୨୪ ସାଲରେ କାଞ୍ଚନ ପ୍ରଦେଶ ନିଜ ଅଧୀନରେ ରଖିଲେ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହି କୁମିଟାଙ୍ଗ୍ ଦଳ ସମସ୍ତ ଚୀନ ଦେଶକୁ ଅଧିକାର କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଡି ଭ୍ୟାଲେରା—୧୮୮୨ରେ ନିଉୟର୍କରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଆୟରଲଣ୍ଡର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନେତା । ସ୍ପେଟ୍ କ୍ରିଷ୍ଟେନରୁ ପୃଥକ ହୋଇ ଆଇରିଶ୍ ଫ୍ରୀଷ୍ଟେଟ୍ ଗଠିତ ହେଲା-ପରେ ସେ ଫ୍ରୀଷ୍ଟେଟ୍ ପାର୍ଲୀମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟପତି ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଆୟରଲଣ୍ଡରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇ ଏବଂ ବହୋଦ କର ସେ ଅନେକବାର ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । ଥରେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲେ ମାତ୍ର ଜେଲଖାନାରୁ ପଳାଇ ସେ ବହୋଦ ଚଳାଇଥିଲେ । ଫଳରେ ଇଂରେଜମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆୟରଲଣ୍ଡକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଡି-ଭେଲେରା ବର୍ତ୍ତମାନ ଆୟରଲଣ୍ଡର ହରିକର୍ତ୍ତା । ସେ ବଡ଼ଲଟ ପଦ ଉଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଇଂରେଜ ସରକାରୀ ନାମରେ ସମସ୍ତ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପେଟେଲଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ବନ୍ଧୁତା ଥିଲା ।

ଡି ମୋସ୍ଟେନିସ୍—ଜଣେ ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବକ୍ତା ଓ ବୀର । ସେ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୮୫ ଠାରୁ ୩୬୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ସେ ୧ମୟରେ ପୃଥିବୀରେ ତାଙ୍କୁ ବଳି ବକ୍ତା ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ କହିଲେ ତଳେ । ତାଙ୍କର ୭୧ ଗୋଟି ବକ୍ତୃତା ସଂଗ୍ରହ ହୋଇ ରଖାଯାଇଅଛି ।

ଅସାଧ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ହୁଏ କେବେ ।

ତାନ୍ତ୍ରର ତଲ୍‌ପସ୍ତ—ଅଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଦେଶର ଗୁନ୍‌ଲର ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ତସାର ପୁଅ । ଇଞ୍ଜିରେରେ ସକଳ ବିଜ୍ଞାନଙ୍କେ ଉଚ୍ଚରେ ସେ ଥିଲେ ସବୁଠାରୁ ବାଢ଼; ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ତ୍ରୁଟିରେ ଥିଲା । ତାକୁ ଜଣେ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଦୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା ।

ଦାନ୍ତେ—୧୨୫୫ରୁ ୧୩୨୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ଏ ମହାଶୟ ଜଣେ ଇଟାଲିୟ କବି । ପ୍ଲୋରେନ୍ସରେ ସେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଧର୍ମ ବିଷୟକ କବିତା ଲେଖି ଖ୍ୟାତଲଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଲିଖିତ ବାକ୍ୟ “ନରକ ବର୍ଗେ” ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଗରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ନେପୋଲିୟନ୍—ପ୍ରାନ୍ସର ବିଖ୍ୟାତ ସମ୍ରାଟ ନେପୋଲିୟନ୍ ୧୭୬୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବର୍ତ୍ତିତା ଦ୍ଵୀପରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଶିଶୁବୟସରେ ବିଦ୍ୟାବିକ୍ଷା ପର ଫିନିଶ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇ ଦକ୍ଷିଣ ସହର ଯୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଥିଲେ । ଏହା ପରେ ୧୭୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାରସର ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରିବାରୁ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ୧୭୯୭ ରେ ନେପୋଲିୟନ୍ ଫିନିଶିଆନ୍ସ ହୋଇ ଇଟାଲିକୁ ଗମନ କରିଥିଲେ । ଦେହବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଅଷ୍ଟ୍ରୀୟାର ଫିନିଶମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି, ସେମାନଙ୍କୁ ଇଟାଲିରୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ସେଠାରେ ପ୍ରାନ୍ସର ଅଧିପତି ସ୍ଥାପନ କଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଲୋକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ ହେଲେ । ୧୭୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାହାଙ୍କ ବାହୁବଳରେ ଇଜିପ୍ଟରେ ପ୍ରାନ୍ସର ଗୌରବ ପତାକା ଉଡ଼ୁଥିବାପରି ହୋଇଥିଲା । ୧୭୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ “କନ୍‌ସଲ” ନାମ ଗ୍ରହଣ କରି ପ୍ରାନ୍ସର ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଧାନ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ପରେ ପ୍ରାନ୍ସର ଶତ୍ରୁ ସହର ହଟେ’କ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟୀ ହେବାରୁ ଜନସାଧାରଣ ତାକୁ ପ୍ରାନ୍ସର ସମ୍ରାଟ ପଦରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ନେପୋଲିୟନ୍‌ଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟୀ ହେବାର ଦେଖି ଇଞ୍ଜିରେର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦଶଲକ୍ଷାଧିକ ସେନା ସହ ପ୍ରାନ୍ସ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ସୁତରାଂ ନେପୋଲିୟନ୍ ରାଜସିଂହାସନ ପରିତ୍ୟାଗ ପୂର୍ବକ ଏଲ୍‌ବା ଦ୍ଵୀପକୁ ଗମନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୮୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ପୁନଶ୍ଚ ପେରିଆସି ପ୍ରାନ୍ସର ସମ୍ରାଟ ହେଲେ । ଏହାଦ୍ଵାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜାମାନଙ୍କ ଅସହଜ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅବଲମ୍ବେ ଅସୁଧାରଣା କରିଥିଲେ । କେତେକ ଯୁଦ୍ଧରେ ନେପୋଲିୟନ୍ ଜୟୀ ହେଲାପରେ ଓସ୍ତାଟରଲ୍ୟରେ ବ୍ରିଟିଶ-ଫିନିଶ ସହର ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷୀ ହେଲା । ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ରିଟିଶ ଫିନିଶଙ୍କୁ ଜର୍ମାନ ଫିନିଶ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରୁ ନେପୋଲିୟନ୍ ପରାଜିତ ହୋଇ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅସ୍ତ୍ର ସମର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟ ନେପୋଲିୟନ୍‌ଙ୍କୁ

ସ୍ଵଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ ସ୍ଵାଅର୍ଥକ ।

ସେହିଦିନେ ଦ୍ଵୀପରେ ବନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରହୁଥିଲେ । ସେହିଠାରେ ୧୮୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କ ଶାବନର ଅବସାନ ହେଲା ।

ନିଉଟନ୍—୧୭୮୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିଉଟନଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ଏ ବୈଜ୍ଞାନିକାଳରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଲିସାଉଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସତ୍ୟ ସବୁ ଅବସ୍ଥାର କରିବାକୁ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇ, ପ୍ରଥମରେ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଅବସ୍ଥାର କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ନିଉଟନ ଅନେକ ନୂତନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟ ଅବସ୍ଥାର କରି ଜଗତରେ ଚରମୁରଖୀୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ୧୭୮୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

ନୁର୍ ହାମସନ—୧୮୫୧ରେ ନରଓସ୍ତେ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ; କୌଣସି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଠ ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି; ମଟର ଡ୍ରାଇଭର ହୋଇ ଶାବକା ଅର୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ “ମାଟିର ଉତ୍ପତ୍ତି” ନିମିତ୍ତ ସେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଅଛନ୍ତି ।

ନୋଟୁରୀ—ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜାପାନ ଦେଶୀୟ କବି । ସେ ୧୮୭୫ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଟୋକିଓର କିଓ (Keio) ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଇଂରେଜୀ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଫେସର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ୧୯୧୩ରେ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ର ମାଡୋଲେନ୍ କଲେଜରେ ସେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୫ରୁ ୧୯୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେରିକାରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କଦ୍ଵାରା କେଟେଗ୍ରି ଭଲ ଭଲ ପୁସ୍ତକ ରଚିତ ହୋଇଅଛି । ଗତବର୍ଷ ସେ ଭାରତକୁ ଆସି କଲିକତା ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ ।

ନାନସେନ୍—୧୮୭୧ ରେ ନରଓସ୍ତେ ଦେଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ସେ ଦୁଇ ଦିନଧର ସ୍ତାନିଗ୍ରହର ଉତ୍ତର ସୀମାକୁ ଜଳଯାନ୍ତ୍ର କଲପରେ, ୧୮୯୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ମେରୁ ଅବସ୍ଥାର କରିବାକୁ ଯାଇ ବିନବର୍ତ୍ତକାଳ ନିରୁଦ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଦୂର ଉତ୍ତରକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଏହି ଜଳଯାନ୍ତ୍ର ବବରଣ (Farthest North) ନାମକ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି । ଶାନ୍ତର ଉଦ୍ୟୋଗୀ ଥିବାରୁ ୧୯୨୨ ରେ ତାଙ୍କୁ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ମିଳିଥିଲା । ଏବଂ ସେ ୧୯୩୦ ରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ନାନସେନ୍ ଲିଚ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସର ସଭ୍ୟତା ହୋଇଥିଲେ ।

ନୋବେଲ ଆଲ୍‌ଫ୍ରେଡ୍—(୧୮୩୩-୧୮୯୬) ସୁଇଡେନ୍ ଦେଶର ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଓ ଡିନାମାଇଟର ଆବିଷ୍କାର କର୍ତ୍ତା । ସେ ସ୍ଵାସ୍ଥାନକ ଓ ଡିନାମାଇଟ ପ୍ରଭୃତି ଆବିଷ୍କାର କରି ବହୁଳ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ସେ ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଥ, ନିଜର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କୁ ନ ଦେଇ,

ଦେଶର ଅଟେଲ କଲେ ।

ଜଗତର ଚମକାଶଥେ, କେତେଜଣ ଟ୍ରଷ୍ଟିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ସେଥିରୁ ଯାହା ଅଳ୍ପ ହୁଏ, ତାହା ସମାନ * ଭାଗ କରାଯାଇ, ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ମାନେ ସାହଜ୍ୟ, ପଦାର୍ଥ ଶିଳ୍ପାନ, ରସାୟନ ଚିକିତ୍ସା ବିଦ୍ୟା କିମ୍ବା ଶିକ୍ଷାର ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ଜଗତରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ବଳେ ସଂଶ୍ଳେଷ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରତିପୁରସ୍କାରର ପରିମାଣ ୮ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ୪ ୧୨,୦୦୦ ଅଟେ ।

ପିଲ୍‌ସ୍‌ବୁରସ୍ — ୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ, ଯୋଲଣ୍ଡ ଦେଶର ଜଣେ ରାଷ୍ଟ୍ରନେତା ଓ ଯୋଦ୍ଧା । ଜର୍ମାନୀ ଯୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଯୋଲଣ୍ଡ ଯେତେବେଳେ ରୁଷିଆ ଅଧୀନରେ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ସେ ଯୋଲଣ୍ଡରେ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବାରୁ ରୁଷିଆ ସରକାର ୧୮୮୭ ଠାରୁ ୧୮୯୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ନିବାସନ ଦଣ୍ଡ ଦେଇଥିଲେ । ୧୮୯୨ ରେ ସେ ଯୋଲଣ୍ଡରେ ବୃତ୍ତାନ୍ତବାଦୀ ଦଳ ଗଠନ କରି ତହିଁର ନେତା ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୪-ରେ ରୁଷିଆ ଏବଂ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଯୁଦ୍ଧ ହେବାରୁ ସେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୭ ରେ ଜର୍ମାନୀ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀକରି ରଖିଥିଲା । ୧୯୧୮ ରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଲଣ୍ଡ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲା ଏବଂ ପିଲ୍‌ସ୍‌ବୁରସ୍ ଯୋଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୭ ସାଲରେ ତାଙ୍କୁ ଯୋଲଣ୍ଡର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ମାତ୍ର ସେ ତାହା ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁଦ୍ଧମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଓଟୋ ବିସ୍‌ମାର୍କ — (୧୮୧୫—୧୮୯୮), ପୃଷ୍ଠିଆ ଦେଶର ସଂଶ୍ଳେଷ ରଜନୈତିକ । ପୃଷ୍ଠିଆକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରି ଜର୍ମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଦମ୍ଭ ରୁଣ୍ଡିକରି, ୧୮୭୦ ରେ ପ୍ରିନ୍ସକୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଜର୍ମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗଠିତ ହେବାପରେ ବିସ୍‌ମାର୍କ ଜର୍ମାନର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ୧୮୯୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପରି ରାଜନୈତିକ ବିଶାରଦ ଜଗତରେ ଜନ୍ମ ନାହାନ୍ତି କହୁଲେ ଚଳେ । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଏହାଙ୍କୁ ଭୟ ଓ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲା ଏବଂ ଜର୍ମାନ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ଏହାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା ।

ପିଆଟୋରସ୍ — ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶୀୟ ପ୍ରଥମ ଦାର୍ଶନିକ । “ସତ୍ୟରୁ ଆସା ସେ ବିରଜ” ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଛିରି ହୋଇଥିଲା । ୭ଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦିରେ ସେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ଲେଟୋ — ଏ ଜଣେ ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାର୍ଶନିକ । ଏହାଙ୍କର ଗଣ୍ଡାର ଚିନ୍ତାଶୀଳତାରେ ଦିନେ ସମସ୍ତ ଇଉରୋପ ଚମକିତ ହୋଇଥିଲା; ସେ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୪୨୯ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୪୭ ରେ ୮୨ ବୟସରେ ମାନବଲାଳା ସମ୍ବରଜ୍ଞ କଲେ ।

ସମ୍ପଦ ବେଳେ ସବେ ସଖା ।

ଫଡ଼ିନାଣ୍ଡ ଫସ୍—୧୮୫୯ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୨୯ ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ଜର୍ମାନୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ମିତ୍ରପକ୍ଷ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ବତନ୍ତ୍ରଧାନ ସେନାପତି କାର୍ଯ୍ୟକରି ଜର୍ମାନମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୯ ରେ ସମ୍ରାଟ୍ ଶମ ଜର୍ଜ ତାଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟରେ ଫିଲ୍ଡ ମାର୍ଶାଲ ପଦ ଦେଇଥିଲେ ।

ଫ୍ରାଙ୍କ କେଲିଗ୍—୧୮୫୭ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୫ ରେ ରେ ଯୁଦ୍ଧବିଜୟର ରାଜତ୍ବର ରୂପେ ଲଣ୍ଡନରେ ଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ଯୁଦ୍ଧବିଜୟର ଷ୍ଟେଟ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପୃଥିବୀରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ରକ୍ତପାତ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ମତାମତ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ପତ୍ରର ସୁସ୍ଥପାତ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ସେହି ଚୁକ୍ତି ପତ୍ରର ନାମ କେଲିଗ୍ ପାକ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ସେ ୧୯୩୦ ଠାରୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟୁତ୍ ଜଣେ ବିଶ୍ବର ତତ୍ତ୍ବର ନିୟନ୍ତ୍ର ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଫ୍ରେଡ଼ରିକ୍ ଡରଲ ହେଲମ—ଜଣେ ବିଜ୍ଞାନୀ ଜର୍ମାନ ଦାର୍ଶନିକ । ସେ ୧୮୫୫ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୦୦ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ ସେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କଦ୍ବାରା ପ୍ରଣୀତ ପୁସ୍ତକମାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରା ଯାଇଅଛି ।

ଫ୍ରାଙ୍କଲିନ୍—୧୭୭୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆମେରିକାର ବୋଷ୍ଟନ ନଗରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏ ବଡ଼ ଦରଦ୍ର ଥିଲେ । ଏଣୁ ଦମ୍ଭବର୍ଷ ବୟସରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ମୁହାଁ ଯନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଫ୍ରାଙ୍କଲିନ୍‌ଙ୍କର ପଥଅଛି ଅରଜିତା ଥିଲା । ସେ ବିଜ୍ଞାନ ତତ୍ତ୍ବ କରିବାକୁ ବିଶେଷ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଏବଂ ଘୁନି ସାହାଯ୍ୟରେ ମେଘର ବୈଦ୍ୟୁତିକ ତତ୍ତ୍ବ ଆବିଷ୍କାର ଦ୍ବାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନବିଦ୍ ମାନଙ୍କୁ ବିମୁଗ୍ଧାପନ କରିଥିଲେ । ୧୭୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

ବେକନ—ଏ ଜଣେ ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ ସୁପରିକ ଦାର୍ଶନିକ, ପ୍ରଥମ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ବାରାହିଁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବିଜ୍ଞାନ ତତ୍ତ୍ବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା; ୧୫୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଓ ୧୬୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ୭୪ ବର୍ଷର ମୃତ୍ୟୁ ।

ବାଇରନ୍—(୧୭୮୮-୧୮୨୫) । ହାବେ ଓ କେନ୍ସ୍‌ଜ୍‌ରେ ବିଦ୍ୟା ବିଧା କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ କବି । ତାଙ୍କଦ୍ବାରା ଲିଖିତ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଇଉରୋପରେ ନାନା ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ବେଡନ-ପାଓ ଏଲ୍—୧୮୭୫ରେ ଜନ୍ମ । ସେ ବୁଧର ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ମାପେକ୍ ନଗରକୁ ଶତ୍ରୁମୁଖରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ୧୯୦୮ ରେ ସେ ବାଲତର

ବିପଦେ ନ ଦିଅନ୍ତି ଦେଖା ।

(Boy Scout) ଶ୍ରେଣି କରିଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଲିଚରର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ।

ବିଲ୍‌ଡୁଇଜ୍—୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ । ୧୯୦୩ ମଇ ଠାରୁ ୧୯୨୪ ଜାନୁଆରୀ ଓ ୧୯୨୪ ନଭେମ୍ବର ଠାରୁ ୧୯୨୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୧ ରେ ବାଣିଜ୍ୟ ସଭାର (Board of Trade) ସଭ୍ୟ ପଦ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୩୧ ରେ ଜାତୀୟ ସରକାର କାଉନ୍‌ସିଲରେ (National Government Council) ଲର୍ଡ୍ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ।

ଭିକ୍ଟର ହିଉଗୋ—୧୮୦୨ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୮୮୫ ରେ ମଲେ; ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନାଟ୍ୟକାର ଏବଂ ଔପନ୍ୟାସିକ । ତାଙ୍କର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପନ୍ୟାସ “ ଲ ମିଜବେର୍ନ ” ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ଭର୍ଜିଲ—ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୭୦ ଠାରୁ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୧୯ ଅଫ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ରୋମୀୟ ବୀରରସାସୁକ ଲେଖକ । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରୁଥିଲେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ “ ଜର୍ଜିକସ୍ (Georgics) ” ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ସେ ବିଶେଷ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ।

ମିଲ୍‌ଟନ—ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଖ୍ୟାତ କବି; ୧୬୦୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାବିଜ୍ଞା ପରେ ତ୍ରୁଥମେ ସେ ସମସ୍ତ ଇଉରୋପ ଗ୍ରମଣ କରିବାକୁ ବନ୍ଧୁଚିତ ହେଲେ । ଗ୍ରମଣାନୁର ଦେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରି ସେ ଶିକ୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ କ୍ରମ୍‌ଓଡ଼େଲ୍, ବ୍ରଷ୍ଟାଣ୍ଟ ରାଜଦଣ୍ଡ ଗ୍ରହଣ କରିବାରୁ, ସେ ତାଙ୍କର ସେକ୍ରେଟେରୀ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସହୃଦ ସମାଧାନ କରିଥିଲେ । ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ମିଲ୍‌ଟନ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ସେ ଜରଦ୍ୱିଷ୍ୟାତ “ ପାରାଡାଇସ୍ ଲଷ୍ଟ ” ନାମକ ଛନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥରଚନା କରିଥିଲେ । ୧୬୭୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ମାନବଲୀଳା ସବରଣ କଲେ ।

ମୁସ୍ତାଫା ଚକମାଲପାଶା—୧୮୮୧ ରେ ଜନ୍ମ; ତୁରସ୍ତର ଜାତୀୟ-ଦଳର ନେତା; ୧୯୨୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ଆସିଆ ମାଇନରରୁ ଖ୍ରୀକ୍ ଫେରାମାନଙ୍କୁ ଚଢ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୨୩ରେ ସେ ତୁରସ୍ତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦରେ ବରଦ ହୋଇଅଛନ୍ତି । କାମାଲପାଶା ନବ୍ୟ ତୁରସ୍ତର ଜନ୍ମଦାତା ଏହାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ତୁରସ୍ତ ଦେଶ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଥା ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଇଉରୋପୀୟ ସଭ୍ୟତା ଗ୍ରହଣ କରିଅଛି ।

ମାର୍କୋ ପୋଲୋ—ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ପରିବ୍ରାଜକ ଓ ନାବିକ । ସେ ୧୨୫୭ ଠାରୁ ୧୨୯୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ମାର୍କୋପୋଲୋ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ

ଶଲ କି ଜାଣେ ଧର୍ମର ବାଟ ।

ଚୀନ, ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୂର୍ବ ଦେଶମାନ ପଦକ୍ରମରେ ଦ୍ରୁମଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଦ୍ରୁମଣ ବୃଷ୍ଟି ଖଣିଏ ପୁସ୍ତକାକାରରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ପ୍ରାଚ୍ୟଖଣ୍ଡର ପ୍ରଥମ ବିବରଣ ଯାହାକି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟବାସୀ ପାଇଥିଲେ ।

ମାକ୍‌ମୁ ଗାନ୍ଧି—ରୁଷିଆ ଦେଶର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲେଖକ । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଚରଣ ଚିହ୍ନ କର ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କର ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଲେଖା ରୁଷିଆର ବଲ୍‌ସେଭିଜମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି ଏବଂ ତାଙ୍କର ରଚିତ “ମା” ନାମକ ଉପନ୍ୟାସ ବହୁଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି—ମହାତ୍ମା ମୋହନ ଦାସ କରମଚନ୍ଦ୍ର ଗାନ୍ଧି ୧୮୬୯ ସାଲରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେ ବାରିଷ୍ଟର ପାସ୍ କର ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ମାଲିମୋକଦମା ଚଳାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ଦେଖି ୧୮୯୩ ସାଲରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କ କଥାରେ ହଜାର ହଜାର ଭାରତବାସୀ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କର ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । ପରେ ୧୯୧୪ ସାଲରେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସହୃଦ ଜେନରେଲ୍ ମୁର୍ଟ ଏକ ରୁକ୍ତି କରି ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକାରେ ଥିବା ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ଅନେକ ସୁବିଧା ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତକୁ ଫେରି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଚମ୍ପାରନରେ ନୀଳଗୁଣ୍ଡ କରୁଥିବା ଗୁମିଙ୍କର ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଫଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୀଳଗୁଣ୍ଡ ଦୌରାସ୍ତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେପ ପାଇଅଛି । ୧୯୧୯ ସାଲରୁ ସେ ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ପ୍ରଧାନ ନେତା ହୋଇଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର କଥାମତେ କଂଗ୍ରେସ ଅସହଯୋଗ, ପତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇ ସରକାରଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରୁଅଛି । ୧୯୨୨ ସାଲରେ ତାଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଜେଲ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଜେଲଗାନାରେ ପୀଡ଼ିତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଗଲା । ୧୯୩୦ ଏବଂ ୧୯୩୧ ରେ ସେ ପୁନଃସ୍ଥ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ପାଇଥିଲେ । ୧୯୩୩ ରେ ତାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଗଲା । ୧୯୩୦ ସାଲରେ ସେ ଲର୍ଡ ଇରୱିଇନ୍‌ଙ୍କ ସହୃଦ ଏକ ରୁକ୍ତି କରି ଲଣ୍ଡନ ଗୋଲଡେବଲ୍ ବୈଠକକୁ ଯାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସେ ରାଜି ନ ହୋଇ ଫେରାରୀ ପୁଣି ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାରୁ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ରାଜନୀତି ସେକ୍ସରୁ ଅବସର ନେଇ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିବାରଣ ନିମିତ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଉ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଚରଣ ଏବଂ ସତ୍ୟବାଦିତା ଯୋଗୁଁ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବତ୍ର ତାଙ୍କର ଜୟବାଦ ଉଠୁଅଛି ।

ମାର୍କ୍ସ୍‌ଲ୍ୟୁ ମାର୍କୋଜି—ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଇଟାଲିୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ୧୮୭୪ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଆସି ଉଇଲିୟମ୍ ଫ୍ରିଡ୍‌ଲ୍ୟୁ ସହୃଦ ବ୍ୟବସାୟୀ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ୧୮୯୭ ରେ ବେତାର ବାଣୀର

ବନ୍ୟା କି ଜାଣିବ ପ୍ରସବ ବସ୍ତ ।

କେତେକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଅବିଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୯୦୨ ରେ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ଵାରା ସାମୁଦ୍ରିକ ବାର୍ତ୍ତା ଅଦାନ ପ୍ରଦାନରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ, ଅଟେଲ୍ୟକ୍ ମହାସାଗରର ଅନ୍ୟପାରକୁ ବାର୍ତ୍ତା ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ କରବା ସକାଶେ ବେତାର ଟେଲିଗ୍ରାଫର ଗୋଟିଏ ଅଫିସ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୯୧୨ ରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବେତାର ଷ୍ଟେସନ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା, ତାଙ୍କ ସହୃଦ୍ଧ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୁଳ୍ମ ହେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ଵାନ୍ଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ୧୯୦୧ରେ ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍ ପାଇଥିଲେ । ୧୯୧୨ରେ ମଝେ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚକ୍ଷୁ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ମାତାମ୍ କିଉରି—ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିଳା ବୈଜ୍ଞାନିକ ।

ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପୋଲଣ୍ଡ ଦେଶରେ ଏବଂ ସେ ରେଡ୍‌ସ୍ପିନ୍ ଧାତୁ ଅବିଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଥିଲା ।

ଫ୍ରାନ୍ସ-ସିକାର୍—ଚୀନ୍ ଦେଶର ଜଣେ ସର୍ବ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗଣିତଜ୍ଞ; ୧୮୫୯ ସାଲରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ତେହ୍ରାସର ଚୀନ୍ ଦେଶ ନବ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜାଗିରୁଥିଲା ଏବଂ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପନ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୧୦ ଠାରୁ ୧୯୧୭ ଯାଏ ସେ ଚୀନ୍ ଦେଶର ପ୍ରଥମ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ସେ ୧୮୯୮ ସାଲରେ କୋରିଆରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୦୭ ରେ ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୦୮ରେ ଚୀନ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୧୫ରେ ସେ ଚୀନ୍ର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ନିଜକୁ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୭ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ରବ୍‌ଡେଲିଟ୍ ଫ୍ରାଙ୍କଲିନ୍—ଅମେରିକାର ପୂର୍ବ ସଭାପତି ଥିବାବେଳେ ପୁଣି ୧୮୮୨ ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ଓକିଲାତି ପାଶ୍ କରି ବକ୍ତା ହସାବରେ ହୁଣ୍ଡାଣା ଅର୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ଏ ପ୍ରଥମେ ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ଓ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଥିଲେ । ତାଙ୍କରମାନେ ଏହାଙ୍କର ଅଭେଦ୍ୟ ହେବା ଆଶା ଗ୍ରନ୍ଥ ଦେଇଥିଲେ ମାତ୍ର ନିଜର ମାନସିକ ବଳଯୋଗୁଁ ସେ ସେଥିରୁ ଅଭେଦ୍ୟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ସେ ଇଉରୋପରେ ଭ୍ରମଣ କରି ନାନା ବିଷୟରେ ସାମଗ୍ରୀ ଦେଇଥିଲେ । ୧୮୮୮ ସାଲରେ ରୁଷ୍‌ଲେଣ୍ଟ ନିଉଇୟର୍କ ଷ୍ଟୋର ଗର୍ଭର ପଦରେ ନିବାସିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୁଭରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କାଳ ଶେଷହେବାରୁ ୧୯୩୩ ସାଲରେ ଯୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ଅମେରିକାରେ ପୁଣି ମହା ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଅଛି । ଅର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ ନେହେରାଲ୍ ରିକନ୍‌ସ୍ଟ୍ରକ୍ସନ୍ ଆଇନ ପାସ୍ କରାଇ ଖଜଣା ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ଗୂର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ । ଚଳିତ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ

ପ୍ରିଣ୍ଟ ନାହିଁବା ଗୁହ ଯାଏ ନାଶ ।

ଆମେକାର ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ସେ ଆଇନକୁ ନିୟମ ବଦଳାଇ ଦେଇ ଶପ୍ଥ ଦେଇଅଛି ।

ରବିଭେଲ୍ଟ ଅଓଡର — (୧୮୫୮-୧୯୧୯) । ୧୯୦୧ ଠାରୁ ୧୯୦୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେରିକା ମୁକ୍ତଗଣ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ହାର୍ଭର୍ଡ୍ (Harvard) ରେ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପରେ କେତେକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସଭ୍ୟପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲାପରେ ୧୮୯୫ ରେ ସେ ନିଉୟାର୍କର ଗୋଲ୍ଡମାନଙ୍କର ଏବଂ ୧୮୯୭ ରେ ନୌବ୍ରୁଗର ସହକାଶୀ ସେକ୍ରେଟରୀ ହେଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ନିଉୟାର୍କ ଷ୍ଟେଟର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଓ ମୁକ୍ତଗଣ୍ୟର ଭାର୍ତ୍ତୃ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହେଲାପରେ ପ୍ରୋସିଡେଣ୍ଟ ପଦରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ରୁଷ୍ଭେଲ୍ଟ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିର ଉଦ୍ୟୋଗୀ ଥିବାରୁ ୧୯୦୬ ରେ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ଵାରା ବ୍ରାଜିଲର ଜଙ୍ଗଲ-ସୂଚି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ନଦୀ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ରାମ୍ପେ ମ୍ୟାକ୍‌ଡୋନାଲ୍ଡ — ୧୮୬୭ ରେ ଜନ୍ମ । ସେ ଜଣେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦେଶର ଦରଦ୍ର ସନ୍ତାନ । ପ୍ରଥମେ ସେ ଖବର କାଜେ ବୁଲାଇ ବିକ୍ରି କରୁଥିଲେ ଏବଂ କେତେଦିନ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଲ୍ଡଥ୍ରୁ ଗୋଦାମରେ କରାନ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ପ୍ରଭାବ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୃଷ୍ଣଲତା ଫଳରେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ସଭ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକୁ ହୋଇ ପରେ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ପ୍ରଧାନ ନେତା ହେଲେ । ୧୯୨୫ରେ ମେ ବ୍ରାଟ୍‌ସ ଶ୍ରମିକ ସରକାର ତରଫରୁ ପ୍ରଥମେ ଅର୍ଥସଚୀବ ଓ ବୈଦେଶିକ ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟରୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ୧୯୨୯ ଓ ୧୯୩୧ରେ ଇଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ରକ୍ଷଣଶୀଳଦଳ ଜାତୀୟ ଗର୍ଭସ୍ଥିମେଷ୍ଟ ଗଠନ କଲେ ମାକ୍‌ଡୋନାଲ୍ଡ ସାହେବ ତହିଁର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ମାତ୍ର ଏଥି ନିମିତ୍ତ ତାଙ୍କର ନିଜ ପୂର୍ବ ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କ ସହତ୍ୟମତାନ୍ତର ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବଲ୍‌ଡୁଇନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଲର୍ଡ୍ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଅଫ୍ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ରିଜା ଖାଁ ପାହଲେଭି — ୧୯୨୫ ରେ ସାହୁ ସୁଲତାନ ଅବସ୍ଥାବଳୀ ନିର୍ବାସନ ପରେ ପାରସ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଏହାକୁ ଗର୍ଜା ବୋଲି ସ୍ଵୀକାର କରଥିଲେ । ୧୯୨୭ ଅପ୍ରେଲରେ ସେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରି ସୁବୁରୁ ରୂପେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ତଲାଞ୍ଚ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ରିଜା ମହମ୍ମଦ ସାହାପୁର ପାରସ୍ୟର ସୁବରାଜ ଅଛନ୍ତି । ରିଜା ଖାଁ ପ୍ରଥମେ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ସୈନିକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ନିଜର ବାବୁ ଏବଂ ପ୍ରଭାବ ବଳରେ କ୍ରମଶଃ ପଦୋତ୍ତର ହୋଇ ଶେଷକୁ ପାରସ୍ୟ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ରାଜନାୟକ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ବହୁ ନାୟକରେ ମୂଲୁ ବିନାଶ ।

ପାରସ୍ୟର ସାଦା ଗନ୍ଧରୁ ନିର୍ବାସିତ ହେବାରୁ ସେ ଦେଶର ପାଲିଆମେଞ୍ଚ ଏହାକୁ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ପ୍ରହସନ କରୁଥିଲେ ।

ରୋମା ଗୋଲି—ପ୍ରାନ୍ତଦେଶର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣ୍ଡିତ ଓ ସାହିତ୍ୟକ । ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ୧୯୧୫ ସାଲରେ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିଲେ । ଏ ମହାଶୟ ଭରଣୟ ସତ୍ୟତା ଓ ଧର୍ମପ୍ରତି ବିଶେଷ ଅନୁରକ୍ତ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଭକ୍ତ ଏବଂ ଭରଣୟ ନେତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗ୍ରନ୍ଥ ବହି ଲେଖିଥିଲେ ।

ରାସ୍‌ପୁଟିନ୍—(୧୮୭୨-୧୯୧୭), ରୁଷ ଦେଶର ଏକ ନରକ୍ଷର ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ଯାହୁ ବିଦ୍ୟା ବଳରେ ରୁଷିଆ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପୁତ୍ରକୁ ଆଶ୍ୱେନ୍ୟ କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ ସମତା ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ସେ ଯାହା କହୁଥିଲେ ରୁଷିଆର ସମ୍ରାଟ ତାହାହିଁ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାମତେ ମନ୍ଦୀ ନୟୁକ୍ତ ଏବଂ ବରଷାସ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ଅନେକ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି ଯେ ଜର୍ମାନୀଠାରୁ ଟଙ୍କା ଖାଇ ସେ ରୁଷିଆ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଧ୍ୱଂସ ପଥରେ ଚେଲୁଥିଲେ । ପଲଟ ଡାକ୍ତର ଯୋଗୁ ରୁଷିଆରେ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ବିଦ୍ରୋହ ଉପସ୍ଥିତ କରି ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଉଦ୍ଧେଦ ସାଧନ କଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଇସ୍ତୁଫ୍ ଏହାକୁ ହତ୍ୟାକର ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କଲେ ।

ଲେନିନ୍—(୧୮୭୦—୧୯୨୫) ରୁଷିଆର ସାମ୍ୟବାଦୀ ସରକାରର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଲେନିନ୍ ଜଣେ ବଡ଼ ଚିନ୍ତକ ଓ ଗୁଜମାଉଜି ଲୋକ । ତାଙ୍କର ନିଦ୍ୟାମରେ ରୁଷିଆରେ ବଲ୍‌ସେଭିକ୍ ଦଳ ଗଢ଼ାଯାଇ ଥିଲା ଏବଂ ସେ ତାର ପ୍ରଧାନ ନେତା ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୭ ଅପ୍ରେଲ ମାସରେ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ବିପ୍ଳବ କରି ପ୍ରଚଳିତ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଧ୍ୱଂସ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦେଶରେ ସାମ୍ୟବାଦ ଶାସନ ଚଳାଇଥିଲେ । ଲେନିନ୍ ନୂତନ ଶାସନ ତନ୍ତ୍ରର ସକ୍ଷପକ ପଦରେ ବରିତ ହୋଇଥିଲେ । ରୁଷ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ନଗର ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ଼ ତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ହୋଇଅଛି । ରୁଷିଆର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅମଳରେ ଲେନିନ୍‌ଙ୍କର ବଡ଼ ଭ୍ରତ ପାରି ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ଲେନିନ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱୀପାଳର ଦଣ୍ଡ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଦ୍ୱୀପାଳରୁ ପଳାଇ ଆସି ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରି ରୁଷ୍ ଗର୍ଭସ୍ତମେଞ୍ଚଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୁପ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଥିଲେ ।

ଲର୍ଡ ରୋଡି—୧୮୭୦ ସାଲରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୫ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ଘରୁ ପଳାଇଯାଇ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜରେ ଖଣ୍ଡସି କାମ ନେଇ ଲଣ୍ଡନକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଏଠାରୁ ଫେରିଲାକୁ ତାଙ୍କର ମାତା ତାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ି-

ଦେଶ-ଶାନ୍ତ ପରଦେଶ ନଇ ।

ବାକୁ କହଲେ । ମାଙ୍କର କଥାରେ ସେ ପାଠ ଅରମ୍ଭ କରି ଶେଷକୁ ୧୮୮୭
ସାଲରେ ଓକିଲ ହେଲେ ଏବଂ ପ୍ରଭାତ ବଳରେ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ବଡ଼ସଂଖ୍ୟା
ଜମାଦ ଲାଭ କଲେ । ୧୯୦୪ ରେ ଉଦାରନୈତିକ ଦଳର ସଭ୍ୟ ହିସାବରେ ସେ
ପ୍ରଥମେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ୧୯୧୦ ରେ ସେ ନାଇଟ୍ ଉପାଧି
ଲାଭକଲେ ଏବଂ ସଲିସିଟର ଜେନେରାଲ ପଦକୁ ଲାଭ କଲେ । ୧୯୧୨ରେ
ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭାରେ ଅସନ ଲାଭକଲେ ଏବଂ ଏକାଧିକ ଜେନେରାଲ୍ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ
ହେଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ୧୯୧୩ ରେ ଲର୍ଡ୍ ଚିପ୍ ଜଷ୍ଟିସ୍ ପଦ ଲାଭ କଲେ ।
ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ସେ ବିଶେଷ କର୍ମଦତ୍ତରତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ
୧୯୧୮ ରେ ଓଷାସିଂଟନରେ ସେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସ୍ୱାକ୍ଷର ଏବଂ ହାଇକମିଶନର ପଦ-
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ୧୯୨୧ ରେ ଲର୍ଡ୍ ଡରବିଂ ଶ୍ରେତବର୍ଷର ବଜେଟ୍ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ
ହେଲେ । ଏ ସମୟରେ ଶ୍ରେତବର୍ଷେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅରମ୍ଭ
ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି କାଗରୁକ ହେଲେ ଏବଂ
ବହୁ ପ୍ରକାର ଦମନ ଆଇନ ଜାରି ହେଲା । ସେ ୧୯୨୭ ରେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ
କରି ମାରକୁରାସ୍ ଉପାଧି ଲାଭ କଲେ । ପରେ ୧୯୩୧ ରେ ସେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ନେସନାଲ
ରଇଟିମେଣ୍ଟଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀସଭାରେ ପରସ୍ପରି ସଚାର ପଦପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ
କିନ୍ତୁ ୧୯୩୫ ଡିସେମ୍ବର ତା ୩୦ ରଖି ତାଙ୍କର ପରଲୋକ ହୋଇଯାଇଅଛି ।

ଲାଓ-ଜି—(Lao-Tze) ଜଣେ ପ୍ରାଚୀନ ଚୀନ୍ ଦେଶୀୟ ଦାର୍ଶ-
ନିକ । ସେ ପ୍ରାୟ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୬୦୦ ଅବସରେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ସେ ବ୍ୟବହାରକ
ନୀତିବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଚୀନ୍ ଦେଶର ଗୁରୁସ୍ଥାନୀୟ ଅଟନ୍ତି ।

ଲୀଏଡ୍ ଜର୍ଜ—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ଏବଂ ଉଦାର ଦଳର ନେତା
୧୮୭୩ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୧୭ ରୁ ୧୯୨୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ,
୧୮୯୦ ସାଲରୁ ନିମାଗତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବର ହୋଇ ଅସୁଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ
ବକ୍ତୃତାରେ ଏପରି ଏକ ମୋହନାଶକ୍ତି ଅଛି ଯେ ସେଥିରେ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ସମସ୍ତେ
ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଇ
ସେ ଅତି ଦୟାଳୁ ସହୃଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇ ଥିଲେ । ୧୯୦୫ ରେ ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ
ଟ୍ରେଡ୍ ସବୁଜି ଏବଂ ୧୯୦୮ ରୁ ୧୯୧୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅର୍ଥ ସଚୀବ
ଥିଲେ ।

ଲିପଟନ୍ — ଜଣେ ଗୃ ବ୍ୟବସାୟୀ । ତାଙ୍କର ରାମାନୁଆରେ ଲିପ୍ଟନ ଗୃ
ହୋଇଅଛି । ସେ ୧୮୫୦ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । କେତେକ ଦିନ
ଆମେରିକାରେ ଭ୍ରମଣ କଲପରେ ସେ ନିଜର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟୋତ୍ତରେ ଘୋଡ଼ିଏ
ବଜା ଗୋଦାମ ଖୋଲିଥିଲେ ଏବଂ କିଛିଦିନ ପରେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବ୍ୟବସାୟୀ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ୧୯୩୧ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ସେ ତାଙ୍କ

ଅସାବଧାନେ ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ।

ଜୀବନରେ ଅନେକ ଦାନପୁଣ୍ୟ କରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅମେରିକାର କାହାଜି
ରେଷ୍ଟ ଜେଲରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଦ ହୋଇ ଥିଲା ।

ଲୁଇସ୍ ସିନିଟେ ଆର — ୧୮୮୫ ସାଲରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ, ଅମେ-
ରିକା ମୁକ୍ତି ଜେମ୍ସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖକ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ଉପନ୍ୟାସ
ଅନେକ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି । ୧୯୩୦ ସାଲରେ ସାହିତ୍ୟ ନିମିତ୍ତ
ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ମାରିଅଛନ୍ତି ।

ଲିଡ଼ି କର୍ଜନ — ୧୮୫୧ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୪ ରେ
ନବେମ୍ବରଠାରୁ ୧୯୨୫ ମାର୍ଚ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଉନ୍ସିଲର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଥିଲେ
୧୮୯୧ଠାରୁ ୧୯୦୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର ବଡ଼ଲଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ୧୮୮୭ରେ
ସାର୍ଲାମେଣ୍ଟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭାରତର ବଡ଼ଲଟ କରାଯାଇ ଥିଲା । ସେ ଭାରତ ବଡ଼ଲଟ ଥିବା
ସମୟରେ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମଜର୍ଜର ଭାରତ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଅସ୍ଥିଥିଲେ ।
ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାର କିଛିଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ
ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟରୁ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୦୭ ମାର୍ଚ୍ଚରେ
ଲିଡ଼ି କର୍ଜନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପରଲୋକ ହୋଇଥିଲା । ସେ ୧୯୦୮ରେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଗୁନସେଲର ଏବଂ ୧୯୧୧ ରେ ଆଇରିଶ୍ ପ୍ରିଫେକ୍ଟର ପ୍ରତିନିଧି
ପଦରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ୧୯୧୭ ରେ ଯୁଦ୍ଧ ପରିଷଦର
ମେମ୍ବର ଏବଂ ୧୯୧୭ ଠାରୁ ୧୯୧୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଉନ୍ସିଲର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପଦ
ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୯୧୯ ରେ ଫରେନ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ଏବଂ ୧୯୨୪
ଠାରୁ ୧୯୨୫ ମାର୍ଚ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଉନ୍ସିଲର ଲିଡ଼ି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହେଲାପରେ
୧୯୨୫ ରେ ସେ ମାନବ ଲାଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ ।

ସେଲି (Shelley) — (୧୭୯୨—୧୮୨୨) ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଜଣେ
ପ୍ରଧାନ କବି । ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ୧୯ ବର୍ଷ ବୟସ ସେତେବେଳେ ସେ
କୁଇନ୍ ମାବ୍ (Queen Mab) ନାମକ କବିତା ଲେଖିଥିଲେ ତାଙ୍କ ଲେଖା
ମଧ୍ୟରେ ଅଲ୍‌ଫୋର, ଦି ରିଭେଲଟ ଅଫ୍ ଇସ୍ଲାମ, ଦି ଭାରତ ଅଫ୍ ଆଇଲ୍ୟୁ-
ଏବଂ ଆଡୋନେସ୍ ପ୍ରଧାନ । ସମୁଦ୍ର ବ୍ରମଣ ସମୟରେ ବୋଟ ଚୁଡ଼ିଯିବା ଦ୍ୱାରା
ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଇଥିଲା ।

ଫ୍ଲୋରିନ୍ — ୧୮୭୯ ରେ ଜନ୍ମ ସେ ଜଣେ ମୋଡିର ସନ୍ତାନ । ନାଚ-
ବାଣରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରଭାବ ବଳରେ ସେ ଅତି ବିଶ୍ୱ-
ବରେଣ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଣଦେଶର ଭାଷା ବିଧାତା ହୋଇଅଛନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ଶବ୍ଦନ ଇତିହାସ ଅତି ବିଶିଷ୍ଟ । ପୁଅବାର ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସଜାମାନେ
ତାଙ୍କ ଜାମରେ ଚଢ଼ିଥିଲେ ।

ସମ୍ପଦ ଧନେ ବିପଦୁ ବିକାର ।

ସାଜିଓ ରାଫେଲ୍—(୧୮୮୩—୧୯୨୦) ସେ ଜଣେ ଇଟାଲିୟ ଏବଂ ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିତ୍ରକର । ଷ୍ଟୁକାନ୍ ପ୍ରାସାଦ ଓ ସେଣ୍ଟପିଟର୍ସ୍ ଗର୍ଜିର ପ୍ରାଚୀରସ୍ଥ ଚିତ୍ରମାନ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜ୍ୟରାଜ୍ୟ ଓ ଆଲବର୍ଟ ମିଡ଼ଜିପ୍ସରେ ଅଦ୍ୟାପି ତାଙ୍କର ଚିତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିତ୍ର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରେ ଆଜିକାଲି ବିକ୍ରି ହୋଇଥାଏ ।

ସର କନାନ୍ ଡଏଲ୍—ଜଣେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଡିଟେକ୍ଟିଭ୍ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖକ । ତାଙ୍କ ଲେଖା ମଧ୍ୟରୁ Sherlock Holmes ସବୁ ପ୍ରଧାନ । ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଯୁଦ୍ଧରେ ଆତ୍ମାତ ପ୍ରାପ୍ତ ସୈନିକମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିଥିଲେ ଏବଂ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସମ୍ବେଦନ ଶକ୍ତି ଏ ଇତିହାସ ଲେଖିଥିଲେ । ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶକ୍ତି ଏ ଇତିହାସ ଲେଖିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ୧୮୫୧ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୩୦ ରେ ମୃତ୍ୟୁହେଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଏକ ଜଗତ ବିଖ୍ୟାତ ଲେଖକ ।

ସେକ୍ସପିୟର—ଇଂଲଣ୍ଡର ଶ୍ରେଷ୍ଠକବି ସେକ୍ସପିୟର ୧୫୬୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟକାଳରେ ସେ ଯତ୍ୟାମାନ୍ୟ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପରେ ଲଣ୍ଡନର କୌଣସି ଥିଏଟର ଦଳରେ ନାଟକ ଅଭିନୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଶେଷରେ ନାଟକ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ନିଜ ପ୍ରତିଭା ବଳରେ ନାଟ୍ୟକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ଲାଭ କଲେ । ଏହିପରି ସେ ବିଶେଷ ପ୍ରତିପତ୍ତିର ଓ ଅର୍ଥ ସମ୍ପାଦନ କରି ଶେଷ ଜୀବନ ଜନ୍ମସ୍ଥାନରେ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ୧୬୧୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ମାନବଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ । ଏ ମହାସୂକ୍ତର ଭାଷା କିନ୍ତୁ ଉଚିତ୍ତର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସୁଲଳିତ, ମଧୁର ଓ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଏବଂ ଇଂରାଜୀର ଆଦର୍ଶ ।

ସୋକ୍ରେଟିସ୍—ଏ ଜଣେ ଗ୍ରୀକ୍ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଗ୍ରୀକ୍ ଦାର୍ଶନିକ । ସେତେବେଳେ ଏ ନିଜର ମତ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ତେତେବେଳେ ଅନ୍ତରକ ବିପକ୍ଷବାଦୀ ଏହାକୁ ଅପଦସ୍ତ ଓ ଅପମାନିତ କରିଥିଲେ, ଏପରି କି ସମସ୍ତେ ତାହାକୁ ଦୂର ପ୍ରତିକ୍ତ ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ଜାଣି ବସ ପାନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ; ସେ ସ୍ୱଳ୍ପ-ହୋଇ ସ୍ୱଳ୍ପରେ ବସ ପାନ କରି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ୫୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମ ଓ ୫୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।

ସର ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ—୧୮୫୭ ସାଲରେ ଡବ୍ଲିନ୍ ନଗରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଇଂରାଜୀ ଔପନ୍ୟାସିକ ଓ ନାଟ୍ୟକାର । ତାଙ୍କର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଲେଖାସୋରୁ ସେ ୧୯୨୫ ସାଲରେ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ନାଟକ ମଧ୍ୟରୁ “ମ୍ୟାନ୍ ଅଣ୍ଡ୍ ସୁପରମ୍ୟାନ୍” “ହାଟ୍ଟବ୍ରେକ୍ ହାଉସ୍” ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଧରଣର । ବର୍ଣ୍ଣାଡ଼ ଶ ଅତି ସ୍ୱଚ୍ଛବାଦୀ ଏବଂ ଅପ୍ରିୟ ବକ୍ତା । ତାଙ୍କର କହ୍ନବାର ଇଙ୍ଗି ମଧ୍ୟ ସେପରି ପ୍ରାଣହୀନୀ ସେହିପରି ଉପସଂହା ।

ସାର ଓୟାଲ୍‌ରେ ସ୍ଥିତ—ଉଦୟର ଇଂରାଜୀ ଔଷଧୀଶାସ୍ତ୍ର । ୧୭୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଏଡିନବର୍ଗ (Edinburgh) ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଲିପ୍ପଟ ବଲ୍ ବଲ୍ ଉପନ୍ୟାସ ଏବଂ ଚିକିତ୍ସା ଯୋଗୁଁ ସେ ଜରତରେ ସୁପରି ଲୋକପ୍ରିୟ ଅଛନ୍ତି । ୧୮୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

ସିନର୍ ମୁସୋଲିନୀ—ଇଟାଲୀ ଦେଶର ହୁଣ୍ଡା କର୍ତ୍ତା ଓ ଦୈନିକ-ବ୍ୟାପୀ । ଏହାଙ୍କୁ ଇଟାଲୀର ରାଜା କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ; କାରଣ ରାଜା ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ କେନ୍ଦ୍ର ନୁହନ୍ତି । ମୁସୋଲିନୀ ଏକ ଦୃଢ଼ କମାନ୍ଦର ସୁଅ । ପ୍ରଥମେ ସେ ସାମ୍ୟବାଦୀଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ମାତ୍ର ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଯେତେବେଳେ ସାମ୍ୟବାଦୀଙ୍କ ଦୌରାସ୍ପରୁ ଇଟାଲୀର ନାନାଦି ବାଣ୍ଟିଲା ଘଟିଲା ଏବଂ ଇଟାଲୀର ରାଜା ରାଜ୍ୟଶ୍ରୁତି ପଲାଇବାକୁ ବସିଥିଲେ ମୁସୋଲିନୀ ନିଜର ପ୍ରାସିଦ୍ଧି ଦଳ ଗଢ଼ି ରୋମ୍ ନଗର ଉପରେ ଚଢ଼ାଇ କଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ଧନ ଏବଂ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ । ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ପଲାଇଗଲେ ଏବଂ ରାଜା ମୁସୋଲିନୀଙ୍କ ହାତରେ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୁସୋଲିନୀ ଏକତ୍ରଣ ଶାସନ ଚଳାଉ ଅଛନ୍ତି । ସେ ନବୀକୃତ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭା ଭାଙ୍ଗିଦେଇ କେବଳ ନିଜ ପକ୍ଷର ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ପରାମର୍ଶ ସଭା ଗଠିଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସୈନ୍ୟ ଛଡ଼ା ନିଜର ବଣ୍ଟାସୀ ଅନୁଚର ବାହ୍ୟ ଉଠିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶାସନ ବିଭିନ୍ନ ନିଜ ବଣ୍ଟାସୀ ଲୋକ ଦ୍ଵାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ଦଳର ଦଳର ଲୋକଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀକର ସେ ନିଷଞ୍ଚକରେ ରାଜ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ଦୁର୍ବଳ ଇଟାଲୀ ସୁନସ୍ତ ଏକ ପ୍ରଧାନ ସାମରିକ ସକ୍ରିୟ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁସୋଲିନୀ ସାମାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କଲେ ଅବିସିନିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏଥିନିମିତ୍ତ ସାରିଜଗତରେ ତାଙ୍କର ନନ୍ଦା ହେଉଅଛି । ଏହି ଯୁଦ୍ଧର ଫଳ କଣ ହେବ ଠିକଣା ନାହିଁ । ଦ୍ଵିତୀ ଏଇଥର ମୁସୋଲିନୀଙ୍କ କ୍ଷମତା ଚୁଟିଯିବ । ମୁସୋଲିନୀ ୧୮୮୯ ଖାଲରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।

ହୋମର୍—ଖ୍ରୀଷ୍ଟଦେଶୀୟ ବ୍ୟାପୀତ କବି, ସେ ପ୍ରାୟ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୮୫୦ ଅବ୍ଦରେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମୀନଗର ତାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ବ୍ୟାପୀତ “ଇଲିୟାଡ୍” ଓ “ଓଡ଼ାଇସୀ” କାବ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସେ ଜଗତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଶେଷଜୀବନରେ ସେ ଅଳ୍ପ ହୋଇ ଯିବାରୁ ସ୍ଵଲିଖିତ କାବ୍ୟ ଗାନକର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଭାରତରେ ସମାୟଣର ଯେଉଁ ଅଦର, ହୋମରଙ୍କ ଲେଖାର ସେଠାରେ ସେହି ପରି ଅଦର ।

ପାନ ବିଡ଼ ନୁହେଁ ଛୋଟିଆ ନିଶା ।

ହୁଗୁବଟ ହୁଗୁର—୧୮୭୪ ରେ ଜନ୍ମ, ସେ ଜଣେ ଗାଡ଼ିବାଲର ପୁଅ ।
ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗାଡ଼ି ବୁଢ଼ାଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ନିଜ ପ୍ରତିଭା ବଳରେ ସେ ୧୯୨୧
ମସୀହାରେ ଅମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଯଦରେ ନିର୍ବାଚିତହୋଇଥିଲେ ।

ହିଣ୍ଡେନବର୍ଗ—୧୮୫୭ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୨୫ ରେ ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ
ହୋଇଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀର ସାମରିକ ଶକ୍ତି ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଏହାଙ୍କ ପରି ଯୁଦ୍ଧନିପୁଣ ସେନାପତି ନିଜେ କୌଣସି ଦେଶରେ ନାହାନ୍ତି ।
ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନୀର ସମସ୍ତ ଧ୍ଵଂସ ହୋଇଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ହିଣ୍ଡେନବର୍ଗଙ୍କ
ଭବକପ୍ରିୟତା ତଳେ ମାତ୍ର କମି ନ ଥିଲା । ବସ୍ତୁତଃ ଜର୍ମାନୀ ସୈନ୍ୟମାନେ
ତାଙ୍କୁ ଦେବତ୍ଵଲ୍ୟ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସାଧନା ପଳରୁ ଛାଡ଼ିବା
ସୈନିକମାନେ ପୁଣି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ଶତ୍ରୁମାନେ ସୁଦ୍ଧା ହିଣ୍ଡେନ୍-
ବର୍ଗଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ।

ହିଟ୍ଲର—ନାସ୍ଟାଦଲର ନେତା ଓ ଜର୍ମାନୀର ସର୍ବମୁଖ୍ୟ କର୍ତ୍ତା । ସେ
୧୮୮୯ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦଳକୁ ତୋପାନଦଳ ବୋଲିଯାଏ
ଏବଂ ସେମାନେ ଧୂଳିର ବର୍ଣ୍ଣିତ କୁରୁତା ପରିଧାନ କରନ୍ତି । ହିଟ୍ଲର ୧୯୨୪ ରେ
ପାଷ୍ଟିମାସ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ୧୯୩୩ରେ ଜର୍ମାନୀର ଗୃନ୍ସେଲର ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି । ଚର୍ଚ୍ଚମାନ ଯୁଗରେ ସେ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ । ସେ ଜର୍ମାନୀକୁ
ନବକ୍ରେସାଳୀ ରେ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା, ଉତ୍ତାନାହାତ ଓ ରକ୍ଷତା ବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ି
ଅଛନ୍ତି । ଜର୍ମାନୀ ରାଜ୍ୟରୁ ଇଡ୍ଫ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ବଢ଼ାଡ଼ିତ କରି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ
ମତାବଲମ୍ବୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟମତେ କାହାରିକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ଇଟାଲୀର
ମୁସୋଲିନୀ ପରି ହିଟ୍ଲର ବଡ଼ ଟାଣୁଆ ପଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ।

ହାଗାଡ଼—୧୮୫୭ ଠାରୁ ୧୯୨୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାଙ୍କର ଶାସନ କାଳଅଟେ ।
ଏହାଙ୍କର ବିବିଧ କଲ୍ଲନାମୁଳକ ଉପନ୍ୟାସ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ଯୁଗାନ୍ତର
ଅଣି ଦେଇଛି ।

ହେନେରୀ ଫୋର୍ଡ଼—ଅମେରିକାର ପ୍ରଧାନ ମଟର ବ୍ୟବସାୟୀ ।
ଅମେରିକାର ଡେଟ୍ରୋଇଟ୍‌ରେ ତାଙ୍କର କାରଖାନା ଅଛି । ୧୮୭୩ ସାଲରେ
ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ତାଙ୍କର ଫୋର୍ଡ଼ମଟର ପୃଥିବୀର ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପୀ ଯାଇଅଛି ଏବଂ
ତାଙ୍କ କାରଖାନାର ମୋଟିଆ ମଜୁରଦାର ସୁଦ୍ଧା ମଟରଗାଡ଼ି ଚଢ଼ନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ
ତାଙ୍କ କାରଖାନାରେ ୩୬ଜଣ ମଟରଗାଡ଼ି ତିଆରିହୁଏ ଓ ବିକ୍ରିହୁଏ । ସେ
ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନୀ ।

କଣା ପଡ଼େ ନାହିଁ, ଟାଣେ ପଇସା ॥

ଯୁଗଧର୍ମ ଓ ଜଗତର ରାଜନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ଦେଖାଯାଏ ତାହା ସବୁ ଦିନେ ଏହିପରି ନ ଥିଲା । ଅଜି ପାଣ୍ଡାତ୍ୟର ରାଜଶକ୍ତି ସମୂହ ସମଗ୍ର ଜଗତରେ କଳର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବସ୍ତ୍ରର କର ବସିଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଭ୍ୟୁଦୟ ବେଶୀ ଦିନର କଥା ନୁହେଁ । ବ୍ରୀଟିଶ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରଭୃତି ଜାତିର ପୃଥିବୀ କ୍ୟାଣି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ୧୮ଶ ଶତାବ୍ଦୀର କଥା । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଅସିଆ ମହାଦେଶର ଜାତିମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲେ । ଅଜି ଇଉରୋପୀୟ ଜାତିଙ୍କର ବଞ୍ଚାନ ବଦ୍ୟା, କଲ କାରଖାନା ଓ ସତ୍ୟତାରେ ଜଗତ ସୁସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯିବା କିଛି ବଡ଼କଥା ନୁହେଁ କାରଣ ପ୍ରାଚ୍ୟ ବଞ୍ଚାନ ଓ ସତ୍ୟତାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ଏହି ଇଉରୋପୀୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସତ୍ୟ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ଚଳୁଥିଲେ । ଇତିହାସ ଆଲୋଚନା କଲେ ଏହି ଶିକ୍ଷା ମିଳେ ଯେ ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ଦେଶ ବା ଜାତିର କେବେ ନା କେବେ ଗୌରବ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା ବା ହେବ । ଗ୍ରୀକ୍ କିମ୍ବା ରୋମକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସେ ଦିନର କଥା—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ହେବାର ୩୫ ଶତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହି ଦୁଇ ଇଉରୋପୀୟ ଜାତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ସମଗ୍ର ଇଉରୋପ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମ ଅସିଆରେ ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରର କରଥିଲେ । ଅପ୍ରିକାର ଉତ୍ତର ଅଂଶ ମଧ୍ୟ ଭାଗ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଇଉରୋପ ଓ ଅପ୍ରିକା ଛଡ଼ା ଯେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଅଛି ଏହା ତାଙ୍କୁ ଜଣା ନ ଥିଲା । ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୫ ଶତ ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଇଉରୋପର ଇତିହାସ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ଗ୍ରୀକ୍ ବୀର ଆଲେକ୍ସାଣ୍ଡର ଭରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମା ପଞ୍ଜାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଥିଲେ ବୋଲି ବଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ହଜାର ହଜାର ନର୍ତ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ମିଶର ଦେଶର ସତ୍ୟତା ଓ ଶିକ୍ଷା ଯେ କେତେ ବିଶାଳ ଥିଲା ତାହା ମିଶର ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ମିଶର ପୂର୍ବରୁ ଅସିରିଆ, କେବେଲାନ୍ଥ ଓ ଫିନିସିଆ ଏବଂ ତହିଁର ବହୁପୁରୁ ଭରଣାୟୁ ଆର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ୟତା ସାବଜଗତକୁ ଆଲୋକ ଦେଇ ଥିଲା । ବେଶୀ ଦିନର କଥା ନ କହ ଖ୍ରୀ ପୂ ୩୫ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଅଶୋକଙ୍କର ପ୍ରେରତ ଧର୍ମ—ପ୍ରବୃତ୍ତକମାନେ ଆମେରିକା ଯିବା କଥା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଯାଉଛି ଅଥଚ ଇଉରୋପର ଲୋକମାନେ ୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେରିକାର ଅଗ୍ନିହୁ ସୁଦ୍ଧା ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଅଶୋକଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଓ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ଦର୍ଶନସ୍ୱ ସ୍ୱଳ୍ପ ମାତ୍ରେଇ ଜାଣନ୍ତି । ଏହି ସତ୍ୟତାର ସମ୍ବଳାଳୀତ ହେଉଛି ଚୀନ ଦେଶର ସତ୍ୟତା । ବହୁତ ପ୍ରାଚୀନ ୪ ଗୋଟି ସତ୍ୟତା ପୃଥିବୀର ଗୋ ୪ ହୁ ପ୍ରାଚୀନ ନଦୀକୂଳରେ ଜୀବନ ଯାହା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଇନ୍ଦୁସିକିଆ ନଦୀ କୂଳରେ ଚୀନ ସତ୍ୟତା, ସିନ୍ଧୁ ନଦୀକୂଳରେ ଭାରତୀୟ ସାଧୁ ନ ଚିହ୍ନିବ ଖାଲି ଚିତାବୁ ।

ଅର୍ଥସଂରକ୍ଷା, ଇଉପ୍ରେଟିସ କୂଳରେ ବେବଲେମାୟ ସଂରକ୍ଷା, ଏବଂ ନାଲନାୟ କୂଳରେ ମିଶ୍ନାୟ ସଂରକ୍ଷା । ଏହି ସଂରକ୍ଷାର ସମସାମୟିକ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର ଅମେରିକାର ମାୟା ଜାତି, ଇନଟାକ୍ ଏବଂ ଅକ୍ଟେକ୍ ଜାତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମର ବହୁ ଦ୍ଵାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଅଟନ୍ତି । ତୁଲନା ମୂଳକ ବିଚାର କଲେ ମନେ ହୁଏ ହିନ୍ଦୁ, ଚୀନ, ମିଶ୍ନାୟ ଏବଂ ଆସିୟାୟ ଅବିଚାର ଯତ୍ୟତା ମୂଳ ଏକ । ଏହି ଗୋଟିଏ ଟି ଯାକ ପୌତ୍ଵଲିକ ଏବଂ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଏକ ନାହିଁ ଉତ୍ପନ୍ନ । ସେ ନାହିଁ ବା ଧର୍ମ କଥା ଜଣା ଯାଇ ନାହିଁ । ଥିଉଜିଷ୍ଟମାନେ ତାହାଙ୍କୁ ଆଟ୍ଲେଣ୍ଟିକ୍ ଲିମ୍ବିକ୍ ଜାତିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ବୋଲି ମତ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ।

ସେ ଯାହାହେଉ ଅଛି ସେ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନତା ବିଚାର କରି ଲାଭ ନାହିଁ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମର ୫୦୦ ବର୍ଷଠାରୁ ଏଣିକି ବିଚାର କରାଯାଉ । ଏତେବେଳେ ରୋମ୍ କିମ୍ବା ଗ୍ରୀକ୍ ଜାତିର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହୋଇ ନ ଥିଲା; ଥିଲା କେବଳ ଭାରତ ଓ ମିସର । ଏହି ସମୟରେ ଭଗବାନ୍ ଭକ୍ତଦେବ ଭାରତରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରାୟ ୨ ଶତ ବର୍ଷ ପରେ ଗ୍ରୀକ୍ ଜାତିର ଉତ୍ଥାନ ଓ ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଏବଂ ତାହାର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧନ ପରେ ରୋମ୍‌ମାନେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମର ପରେ ବାଇଜାଣ୍ଟାଇନ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବହୁତ କେତେ ଶତ ବର୍ଷ ଯାହି ରହିଲା ଉତ୍ତର ମହାଦେବ ଅନୁରମାନେ ମୁସଲମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କଲେ । କାଲିଫମେ ହଜୁକୁସ୍ ପଦ୍ମଠାରୁ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକା ଦେଇ ଇଉରୋପର ଦକ୍ଷିଣାଂଶ ମୁସଲମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପୁଣି ସେଠାରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଭାରତରୁ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ଲେପପାଇ ମୁସଲମାନ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଢ଼ି ଉଠିଲା । ତେଣେ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପରେ ସାକ୍ସନ୍, ଟିଉଟନ୍, ନର୍ମାନ୍ ଓ ଫ୍ରେନ୍ ଲାଭ ନିଜର ସମତା ବିସ୍ତାର କଲେ । ସୋଡ଼ଗ ପତାକାରେ ମୁସଲମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭାରତରେ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ହୋଇ “ସାଲ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ ବା ଜରସ୍‌ସ୍‌ ବା” କଥା ଉଠିଲା ବେଳେ ଇଂରେଜ, ଡଚ୍, ପର୍ତ୍ତୁଗୀ, ଓଲିଭାନ ଓ ସ୍ପେନ ପ୍ରଭୃତି ଜାତି ନୂଆ ନୂଆ ଦେଶର ସମ୍ଭାରରେ ବାହାରିଲେ । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ନାବିକମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ ପଥ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଆସି ଭାରତ ଓ ଅମେରିକାର ବାଟ ଯାଇଗଲେ । ଏତେବେଳେ ସ୍ପେନ୍ ସବୁଠାରୁ କିଛି ଇଉରୋପୀୟ ଶକ୍ତିଥିଲା ବୋଲି ଜାଣି ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଗତିବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ସାନସ୍ ନେଗିଭିକୁ ଧ୍ବଂସ କରି ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲା । ସେତେବେଳେ ପୁସ୍ତିଆ ଏବଂ ରୁଷିଆ ବଡ଼ ହୋଇ ନ ଥିଲା ମାତ୍ର ଆସିୟା ଏକ ବଡ଼ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରାଜ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଏପରି ସମୟରେ ଦୌର୍ବଳ୍ୟରେ ନେପୋଲିୟନ୍ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ । ସାରା ଇଉରୋପ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ

ବେକ ନ ଶକ୍ତିବ ମୁହଁ କଥାରୁ ॥

ଅର ଦର ହୋଇଥିଲା । ନେପୋଲିୟନ ଇଂଲଣ୍ଡ ଛାଡ଼ି ସମସ୍ତ ଇଉରୋପକୁ ପଦାନତ କରି ନିଜ ଭାଇ ବିରାଦରକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ରାଜା କରିଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ଓହ୍ଲାଇ ଯୁଦ୍ଧରେ ଶେଷ ପାଇ ପାରୁନା ଶକ୍ତି ରୁ ହୋଇଗଲା ।

ତତ୍ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ଭାରତକୁ ଅଧିକାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ଇଂରେଜ ନାବିକମାନେ ପୃଥିବୀମୟ ଖେଳାଇ ହୋଇପଡ଼ି ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନଉ-ଇଲଣ୍ଡ ଆଦି ଅବିଷ୍କାର କଲେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ରୁଷିଆ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମୁସଲମାନ ଶକ୍ତି ଏକରକମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧ୍ବଂସ ହୋଇଗଲା । ଗ୍ରୀକ୍ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଯାଇଥିଲା । ଇଟାଲୀ କେବଳ ଗାରିବଲ୍ଡି ନାମକ ଦେଶ ପ୍ରେମିକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ହୋଇ ଠାଆହେଲା । ପ୍ରାନ୍ତ ପୁଣି ମଝିରେ ଟକିଏ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିଲା, ମାତ୍ର ୧୮୭୦ ସାଲରେ ପୁଣିଆ ତାକୁ ପରାସ୍ତ କରିଦେଲା । ଏହା ଦ୍ଵାରା ଜର୍ମାନୀ ଜାତି ବଡ଼ ହୋଇଗଲା ।

ଏହାପର ଯାପାନର ଗ୍ରେଟ୍ ଗ୍ରେଟ୍ ସାମନ୍ତମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଯାପାନକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିଦେଲେ ଏବଂ ରୁଷିଆ ଯାପାନକୁ ଦବାଇବାକୁ ଯାଇ ନିଜେ ସମସ୍ତ ଫେଲୁରୁ ସେହୁଦିନଠାରୁ ଯାପାନ ନିଜ ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଅଜ୍ଞାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଆମେରିକା ଇଂଲଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ସ୍ଵାଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା, ସ୍ପେନ୍ ଓ ପର୍ଟୁଗାଲର ରାଜପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ତଡ଼ି ସ୍ଵାଧୀନ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବିଗତ ଜର୍ମାନୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଉରୋପର ମାନବିଶ ନହୁତ ଅଦଳ ବଦଳ ହୋଇଛି । ବହୁତ ରାଜା ବିଚାଡ଼ିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ରୁଷିଆରେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଛି । କେତେ ନୂଆ ରାଜ୍ୟ ଗଢ଼ା ଯାଇଛି । ଜର୍ମାନୀର ସାମରିକ ଶକ୍ତି ଧ୍ବଂସ ହୋଇ ପାରୁଣୀ ଓ ରୁଷିଆ ଶକ୍ତି ପୁଣି ବଢ଼ିଛି । ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଇଟାଲୀ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ କ୍ଷମତାପନ୍ନ ହୋଇ ଉଠିଛି ଆମେରିକା ଓ ଯାପାନ ।

ଏହାହିଁ ହୁଏତ ଜଗତର ଭାବ । ସମୟଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ରୁଷିକର ଯାହାର ଥିଲା ସେହୁ ଜଗତରେ ବଡ଼ ବୋଲି ଅସର ପାଉଥିଲା । ଏଇଥି ପାଇଁ ଖଲିଫ୍ ଓ ପୋପ୍ ଆଦି ଧର୍ମଗୁରୁମାନେ ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ଅସର ପାଉଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାରେ ଏହାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ବ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଖାରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରେ ହେଲା କ୍ଷତ୍ରିୟ ଯୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥାତ୍ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଶକ୍ତି । ନେପୋଲିୟନ ଓ ପ୍ରେଡ଼ରିକ୍ ଆଦି ଏହିଯୁଗର ଲୋକ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭଲ । ତାହା ପରେ ଆସିଛି ବୈଦ୍ୟ ଅର୍ଥାତ ବେପାର ଯୁଗ । ଆଜି ପୃଥିବୀରେ ବଣିକମାନେ ସବୁଠାରେ ବଡ଼ । ଶାସନ ଚାଲିଛି ତାଙ୍କର ସୁବିଧା ପାଇଁ । ସେଇମାନେ କଳା

ଅତି ମନୋହର ହିଅ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ।

ଅସନ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହା ପରେ ଆସିବ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସେବାକାଣ୍ଡଙ୍କ ଯୁଗ । ଏହାମଧ୍ୟ
ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତ ଏବଂ ରୁଚିଆ ଓ ଅନ୍ୟତ୍ର ସାମ୍ୟବାଦ
ଦଳ ଗଠନ ଏହାର ସୂଚନା ଅଟେ । ଏହାପରେ ହୁଏତ ପୁଣି ପୁଣି ଅବହା
ଫେରିବ । ଗୃହ ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକେ ଜଗତରେ କ୍ରମାଗତ ସ୍ଥାନକୁ କରାବେ । ଏହାକୁ
ହୁଏତ ଯୁଗଧର୍ମ । ମାନବ ସତ୍ୟତା ବିକାଶ ଏହାର ଉପରେ ନିହିତ । ପୃଥିବୀର
ସଜନେଇକ ବିଭାଗ ଏହି ଗୃହଶ୍ରେଣୀର କ୍ରମ ଉନ୍ନତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ
ଏବଂ ହୁଏତ ଏହି ଗୃହ ଜାତିଙ୍କର ପାପାଗୃହ ଓ ଅଧର୍ମ ଯୋଗୁ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରଳୟ ଓ
ମହାପ୍ରଳୟ ଘଟିପାରେ ।

ଯନ୍ତ୍ର ଯୁଗ

ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଚୀନ ପ୍ରଭୃତି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି
ଦେଶଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟରେ ସମ୍ବୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ନ ଥିଲା ।
ଜଳପଥର ଅକ୍ତିତା ଏବଂ ସ୍ଥଳପଥର ଦୁର୍ଗମତା ଯୋଗୁ ଜନସ ପକ୍ଷ ରସ୍ତାମାନ କମ୍ପା
ଅମ୍ବଦାନାର ମୋଟେ ସୁବିଧା ନ ଥିଲା । କେବଳ ଆରବ ଉପକୂଳବାସୀ ନାବିକ
ଓ ବଣିଜମାନେ ସୁରୁଖାକାଳିଆ ବୋଇତ ତଳାର ଭାରତରୁ ଲୁଗା, ରେଶମ ଓ
ମସଲ ଆଦି ନେଇ ଇଉରୋପରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ କରୁଥିଲେ । କଲ
କମ୍ପା କରାଣୀନା କୁଶାପି ନ ଥିଲା, ଯାହା କାମ ଦାମ ଦେଉଥିଲା ସବୁ କାରଖାନା
ମାନେ ହାତରେ ଢେଆଇ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଇଉରୋପରେ ଅନେକ
ସଜା ମହାସଜା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଥିଲେ ସତ୍ୟ ମାତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ କମ୍ପା
ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରର ପ୍ରଚଳନ ନ ଥିଲା । ବସ୍ତୁତ ବାଣିଜ୍ୟର ସୁବିଧା ଜନକ ସତ୍ତା ଅବସାର
କରିବା ପାଇଁ କଲମ୍ବସ୍ ଏବଂ ଭେସ୍ପୋଟିଗାମା ପ୍ରଭୃତି ନାବିକମାନେ ଭାରତକୁ
ସତ୍ତା ଖୋଜି ବାହାର ଥିଲେ ଏବଂ ସେ ସତ୍ତାର ସନ୍ଧାନ ପାଇବାରୁ ଇଂରେଜ
ଫରାସୀ, ଡଚ୍, ପର୍ଟୁଗୀଜ୍ ପ୍ରଭୃତି ଜାତି ଭାରତ ଓ ଚୀନ ଦେଶ ଏବଂ ସୁମାତ୍ରା ଆଦି
ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜରେ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ବିସ୍ତାର କଲେ । ବାଣିଜ୍ୟ କରୁ କରୁ, ସଙ୍ଗ
ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯାହାକିଛି କର ନଜର ଉନ୍ନତ ସାଧନ କଲେ । ସେଇଠୁ
ରେଲ, ଟ୍ରିମ୍ ଇଞ୍ଜିନ, ଅଗ୍ନିବୋଟ ଏବଂ ତାହା ପଛକୁ ସବୁରକମର କଲ-
କାରଖାନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଇଉରୋପର ଆହାର ଗ୍ରେଟ୍, ଜଳବାୟୁ ଘାବୁ ଓ ଅସହ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ବେଶୀ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆହାର ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରମାଣ୍ଡରେ କୃଷି
ଯୋଗ୍ୟ ଜମିର ଅଭାବ, ଅତଏବ କଲକାରଖାନା ଦ୍ଵାରା ଅନ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରଚୁର
ସରମାଣରେ ନିର୍ମାଣ କରି ତାକୁ ଭଲ ଦେଶରେ ବିକ୍ରୟ ନ କଲେ ସେମାନଙ୍କର

ଅତି ସ୍ଵେଚ୍ଛେ ପୃଥ ମନ ମୋଟିଅ ।

ଆଦ୍ୟ ସବୁ କରବା ଦୂରୁହ । ଏହି ଅଭବ ତାଙ୍କୁ ନାନାକାରରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଦେଲା । ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଧନରେ ବଢ଼ିଲା । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର ହେଲା ଏବଂ ଲୋକେ ନୂଆ ନୂଆ ଉଦ୍ଭବନ କରି ବିଜ୍ଞାନର ମନ୍ଦିର ବୁଝିଲେ । ଭନବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଅଡ଼କୁ ବିଜ୍ଞାନବଳରେ ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ-ବାସୀମାନେ ଅତ୍ୟୁତ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନିର୍ମାଣ କରି ସାଗରତଟକୁ ଅପଣାର ପଦାନତ କରି ନେଲେ । ଯନ୍ତ୍ର ସହଜ ପ୍ରତି-ଯୋଗିତାରେ ମନୁଷ୍ୟର ହାତକାମ ଢେଙ୍କିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, ଏଣୁ ଭରତବର୍ଷ ଓ ଚୀନଦେଶର କୁର୍ତ୍ତାର ଶିଳ୍ପ ଓ ବସ୍ତୁନ ଦକ୍ଷତା ସବୁ ଲେପ ପାଇଅଛି । ଅଜ ଅସିଆ ମହାଦେଶ ଯେ ଏତେ ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଛି ତାହା କେବଳ ଏ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ୟାରେ ଅକ୍ଷତା ଯୋଗୁ । ଯାପାନ ଇଉରୋପକୁ ଅନୁକରଣ କରି ବଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଛି ମାତ୍ର ଚୀନ ଓ ଭାରତ ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁଠି ଥିଲେ ସେଇଠି ଦେଖନ୍ତି । ଏ ଦୁଇ ଦେଶରେ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଜୀବିକା, ମାତ୍ର ସେଇ ପୁରୁଣା ପ୍ରଥାରେ ବୃକ୍ଷ ବାସ ହେବାରୁ ଜମିରୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣରେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉ ନାହିଁ । ଏମାନେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଦେଶ, ସହଜେ ପୁରୁଣା ପ୍ରଥା ଗ୍ରହଣ ନୂଆପ୍ରଥା ଶିଖିବାକୁ ଅନୁରୁକ ଏଣୁ ଯୋଗ୍ୟତାର ମାପ କାଠିରେ ବହୁତ ପଛରେ ପଡ଼ି ସବୁ ରକମ ଅନାଟନ ଅଭବ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ । ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରମୁତ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ଦେଶକୁ ବଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂଶୁ କରି ଦେଖି କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯୋଗୁଁ ଜଗତରେ ଶାନ୍ତିନାହିଁ ଧନର ଧନଲଳସା ବହୁତ ବଢ଼ିଯାଇଛି, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କାରଖାନାରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଖଟି ଖଟି ଜଣ କେତେକଙ୍କୁ ଧନୀ କରିଉଛନ୍ତି । ଗ୍ରୀକ-ମାନେ ହିମାଳୟ ନିକର ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ସଂଘବଦ୍ଧ ହୋଇ ସୁବିଧା ଦାବି କରୁଛନ୍ତି । ଅର୍ମିଫ୍ସ ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷର ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବର୍ଷମ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

କଳକାରଖାନାରୁ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି ତାହା ବିକ୍ରୟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ମାଲ ବଜାରରେ ନ କଟିଲେ କାରଖାନାରେ ମଜୁରୀକୁ ମଜୁର ମିଳୁନାହିଁ । ଏଣୁ ପ୍ରତି ଦେଶରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ବେକାର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଯୋଗାଇବାକୁ ଗରୁଣ୍ଡିମେଷ ବାଧ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବଢ଼ି ଯାଉଛି ଅଥଚ ପ୍ରଜା ଖଜଣା ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ । ଏହିପରି ଗୋଲକଧନୀରେ ପ୍ରତିପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ଜାତି ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ବାଟ ପାଉ ନାହାନ୍ତି । ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରତି ଯୋଗିତାରେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ଯାଉଛି । ଏତ ଆଗ କାଳର ହାତକୁଦାତ ଲଢ଼େଇ ନୁହେଁ, ମେସିନଗନ୍, ଉଡ଼ାଜାହାଜ, ବିଷାକ୍ତ ବାସ୍ତୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ହଜାର ରକମର ମାରଣ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମରୁଛନ୍ତି, ତଥାପି ଶାନ୍ତିନାହିଁ । ଏହି ଶାନ୍ତି ଅଣିବା ପାଇଁ କେତେ ଯେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଭା ବସିଲଣି ଠିକଣା ନାହିଁ । ସବୁ ଦେଶର ରୁଷ୍ଟଭର କେତେ ଯେ ବଢ଼ିଲଣି

ଭଗପତି ଏଠି କୁହନ୍ତି ତାହା ।

କଲନା ହେବ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ରକ୍ଷାର ଉପାୟ ନାହିଁ । କେହି କେହି ମନସୀ କହୁଛନ୍ତି ଏହି ଯନ୍ତ୍ର-ଦାନବ ହାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଗଲେ ପୁଣି ପୁରୀକାଳର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଯୁଗକୁ ଫେରିବାକୁ ହେବ । କଲକାରଖାନା ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ପୁଣ୍ୟପାତ୍ର ଦେଇ ନ ପାରେ କିନ୍ତୁ ଜଗତ ଏତେ ଆଗେଇ ଆସିଛି ଯେ ଫେରିବା ପାଇଁ ବାଟ ନାହିଁ ।

କଲକାରଖାନା ହେଲା ଦିନୁ ପୃଥିବୀରେ କେତେ ମାଲ ଦରକାର, ସେଥିପାଇଁ କେତେ ଢିଆରି ହେବ, କିପରି ଭାବରେ ତାହାର ବନ୍ଦୀ ହେବ, ଏ ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ଅଥମାତ୍ର ପଣ୍ଡିତମାନେ ବହୁ ଅଲୋଚନା କରିଥିଲେ । କଲକାରଖାନା ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ କାଳର ଅର୍ଥନୀତି ପଣ୍ଡିତମାନେ କଲନା କରି କହିଥିଲେ—କେବଳ କାରଖାନାରେ ଜିନିଷ ଢିଆରି ଏପରି ବେଗରେ ବଢ଼ୁଛି ଯେ ସେଥିରେ ଦିନେ ମଜୁରୀଙ୍କ ପାଇଁ ମଜୁରୀ ଅଭାବ ଦୃଷ୍ଟିପାରେ । ସେମାନେ ଅଲୋଚନାରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଥିଲେ, ଯେ କୃଷିରେ ନିଲଗି ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ସେ ସମାଜର ଏକ ମଲ୍ଲଙ୍ଗ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାକୁ ପରାଜୟପୁଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ଗଣିବାକୁ ହେବ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର କଲକାରଖାନା ଯୁଗରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସେ ଯୁଗର ଏ ଲେଖା ଓ ମତ ସବୁକୁ ପୁରୁଣା କାଳୀୟ କଥା ବୋଲି ଅବଗ୍ୟ ଖାତର କରି ନ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଜନସମାଜର ସମତାବାଦୀ (Socialist) ମାନେ ବହୁକାଳରୁ ବୁଝିଉଥିଲେ, ଏମିତି କଲକାରଖାନାରେ ଅଳ୍ପ ଶ୍ରମରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ବଢ଼ିଲେ, ଦିନେ ପୃଥିବୀର ଘୋର ଅର୍ଥ ସଂକଟ ଦୃଷ୍ଟିପାରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ବକିବାକୁ ମାଲ ହେବ ବହୁତ, କିଣିବାକୁ କେହି ନ ଥିବେ । ବିଗତ ମହାଯୁଦ୍ଧପରେ କିନ୍ତୁ ଅତି ଅନାଦୃତ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ପୃଥିବୀରେ ଏହି ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିପାରେ ସମସ୍ତ ଆସିଲା । ଯୁଦ୍ଧରେ କଲକାରଖାନା ମାନଙ୍କର ଜିନିଷ ଢିଆରି କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ବଢ଼ିଯାଇ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ହେଲା, ତେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ ଜିନିଷ ଢିଆରି ହେବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, କିନ୍ତୁ କଲକାରଖାନା ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ, ସେଥିରେ ବ୍ୟବହାରୀ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସବୁ ଢିଆରି କରିବାରେ ଲେକେ ଲାଗିଲେ । କଲକାରଖାନାର ଏହି ପ୍ରଗତି ଓ ପରିଣତିରେ ଯେ ଦୁର୍ଗତି ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥିଲା, ତାହାର ନିରାକରଣ ନିମନ୍ତେ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି ଦେଶମାନେ ଅତିଶୀଘ୍ର କାରଖାନାର ଲବ୍ୟାଂଶ ଅନୁସାରେ ଅତି ଶିଘ୍ର ପଦରେ ମୂଲ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ବଢ଼ାଇଲେ । ସର୍ବତ୍ର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ତାହା ହୋଇ ପାଡ଼ିଥିଲେ ହୁଏତ ଅଜ୍ଞର ଅର୍ଥ ସଂକଟ ଏତେ ସହସା ଦୃଷ୍ଟି ନ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଇ କଥାଟି ଷ୍ଟକ୍ କରିଦେବା ଦରକାର ।

ଆମେରିକାର ହେନେସି ଫୋର୍ଡ଼ଙ୍କ ମୋଟର କାରଖାନା କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିବେ । ସେଥିରେ ଯୁଦ୍ଧର ଠିକ୍ ପରେ ଲେକେ ହାବହାରି ମାସକୁ ମଜୁରୀ ପାଉଥିଲେ ଅମ୍ଭ ଭାରତର ଧନ ହିସାବରେ ଟ ୭୦ କ୍ରା । ୧୯୨୭ ବେଳକୁ

ଲକ୍ଷ ଯାହାଙ୍କର ପର ଧନକୁ ।

ସେମାନଙ୍କ ମାସିକ କେତନ ହୋଇଥିଲା ହାରାହାରି ଟ ୧୦୦ କା, ସେତେବେଳକୁ ଦଳକୁ ୭ ହଜାର ମଟରକାର ଘରର ହେଉଥିଲା । ଲବ ମଧ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରର ହେଉଥିଲା । ସେ ଲବକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ମଜୁରୀଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବାରୁ ସେଠାରେ ମଜୁରୀ ଏମିତି ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି ସବୁ କଳକାର-ଖାନାରେ ହୋଇଥିଲେ କଣ ସୁବିଧା ହୋଇଥାନ୍ତା ବୁଝାଯାଉ । ବେଶୀ ଘରର ହେବାର ଅସୁବିଧା ହେଉଛି ଯେ ସବୁ ଘରର ଜନସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଯାଇ ପାରବ ନାହିଁ, ବଢ଼ି ନ ଦେବାରୁ ମାଲିକମାନଙ୍କ ହାତକୁ ପଇସା ଅସିବ ନାହିଁ, ସେମାନେ ଆଉ ଫୁଲିଆ ଲଗାଇ ମୁଲ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଧନର ଅଭାବ ହେବାରୁ ବୃଦ୍ଧିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ହେବ ନାହିଁ, ଦର କମିଯିବ — ଏହାହିଁ ଅର୍ଥସଙ୍କଟ କିନ୍ତୁ ମାଲ ଘରର ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଜୁରୀ ବଢ଼ାଇଦେଲେ ସେହି ମଜୁରୀଆମାନେ ମାଲ କିଣି ବ୍ୟବହାର କରି ପାରନ୍ତି, ଯେପରି କି ଏଠାରେ ଫୋର୍ଡ଼ କମ୍ପାନୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଜୁରୀ ଦୁ ଏକ ବର୍ଷକେ ଘର ବୁଣି ଟା ମଟରଗାଡ଼ି କିଣି ପାରେ । ଏହିପରି ହେଲେ ପୃଥିବୀରେ ଧନର ବେଶୀ କାରବାର ହେବ, କୃଷକର ବେଶୀ ଆୟ ହେବ, ଅର୍ଥସଂଙ୍କଟ ଭରକାଳ ପାଇଁ ନିବାରଣ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯିବ । ଭରକାଳ ପାଇଁ ଦୂର ନହେବ ଏ କଥା କହୁବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ଏହି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟର ହାତକାମ ଯେତେ ଯେତେ କଲରେ ହେବ; ସେତେ ଯେତେ ପୃଥିବୀରେ ଲୋକେ କାମ ନ ପାଇ ବେକାର ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଅଛି । ପୁଣି କଳକାରଖାନାର ଶିଳ୍ପ-ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଗଲେ ପୃଥିବୀରେ କୃଷକର ଅଭାବ ଦିନେ ଯେ ଜଗତର ଅର୍ଥନୀତି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟରେ ବାଧା ଘଟାଇ ପାରେ, ଏ ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଅଛି । କୃଷକଙ୍କ ପଲରେ ସବୁ କଳକାରଖାନାର ଶିଳ୍ପ ସମଗ୍ରୀ କିଣିବ । ସେହିଭଳି ନିଜ ଜୀବନରେ ସୁଖ ସମ୍ବୋଧ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଜନସଂଖ୍ୟା କିଣିଲେ କଲର ମାଲିକ ଓ ମଜୁରୀଆମାନେ ବଞ୍ଚିବେ । ପରିଶେଷରେ ଯେହି ବାସ୍ତବିକ କୃଷକ ଉପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟି ରଖିବାର ଭାର ପଡ଼ିବ । ତେବେ ସେ ତାହା କରବାରେ ଏକାନ୍ତ ଅସମ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ଯେ ଦୂରୀକରିବ, ଏତିକି ମାତ୍ର କହୁବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ।

ପୃଥୁବୀର ଯନ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପ (Manufacture)

ଲବ୍ଧ ଓ କୋଇଲା ଯେଉଁ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ମିଳେ ସେହି ଦେଶମାନ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ଅଛନ୍ତି । ଲବ୍ଧାଦ୍ୱାରା ଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ କୋଇଲା ସେମାନଙ୍କୁ ତଳାଏ । ଏବେ ଜଳସ୍ତୋତ କିମ୍ବା ପ୍ରପାତ-ମାନଙ୍କରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ତଡ଼ିତଶକ୍ତି ଅନେକ ଦେଶରେ ଯନ୍ତ୍ରପରିଚାଳିତ କରି କୋଇଲାର

ବଡ଼ ବୃଦ୍ଧିମାନ ଏ ଯୁଗେ ସେହି ।

ଅଭବ ଗୁଣ କରୁଅଛି । ଇଟାଲା, ନରଓସ୍ତ ଓ ସୁରକରଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ କୋଇଲା ମିଳେନାହିଁ । ଏଠାରେ ତଡ଼ିତଶକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଳିତ ହୁଏ । ବ୍ରିଟିଶ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ, ଜର୍ମାନୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜାପାନ ଓ ଆମେରିକା ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପନିର୍ମାଣରେ ତରମ ଉତ୍କର୍ଷତା ଲବ୍ଧକର ଅଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳମାନ ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥାପିତ । ନାନା ପ୍ରକାର ଶିଳ୍ପଜାତ ପଦାର୍ଥ ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ରପ୍ତାନ ହୋଇଥାଏ । ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଲୋକମାନେ ପଶୁଗୁରୁଣ ଓ କୃଷିରେ ନିଯୁକ୍ତ । ମୌସୁମୀ ବାୟୁ ପ୍ରବାହତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ । ପୃଥିବୀରେ ହାସିଦ୍ଵାର ପ୍ରତିବର୍ଷ ୧୦,୫୦୦ ଲକ୍ଷ ଟନ ହୋଇଲା ଓ ୧୩୪୦ ଲକ୍ଷ ଟନ ଲୁହା ଆମଦାନୀ ହୁଏ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର କପର ପ୍ରଗତି ଓ ପରିଣତି ଘଟିଅଛି ତାହାମୁତାବେ ବସନ୍ତ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସାଧାରଣତଃ କି କି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳୁଅଛି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଉଅଛି ।

(୧)—କୃଷି (Agriculture), (୨)—ଖଣି ଖନନ (Mining)
(୩)—ପଶୁ ପାଳନ ଓ ଗୁରୁଣ (Pasturing or Ranching), (୪)—ମତ୍ସ୍ୟଧାରଣ ଓ ଫେରିଶ (Fishing), (୫)—କଣ୍ଠ କର୍ତ୍ତନ (Lumbering), (୬)—ବେପାର ବାଣିଜ୍ୟ (Commerce and Trade), (୭)—ମାନ ଗୁଲଣ (Transfort), (୮)—ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ (Manufacture) । ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଉପରୋକ୍ତ ୫ ଗୋଟି ଉପରେ ଶେଷ ୩ ଗୋଟି ବିଶେଷ ଭାବେ ନିର୍ଦ୍ଧାର କରେ । କାର୍ଯ୍ୟାସ, ମଗମ ଓ ରେଶମର ବସ୍ତୁବସ୍ତୁ, ଶଙ୍ଖ ଓ ହୌଟର କାର୍ଯ୍ୟ, ଲୌହ ଓ ଇସ୍ପାତଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ, ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ସାମାୟନକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରଣ ପ୍ରଭୃତି ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।

ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଓ ଯାପାନ ଏବଂ ଇଉରୋପରେ ଅଧିକାଂଶ ଦେଶ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପରେ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରୁ କଞ୍ଚାମାଲ (Raw Material) ନେଇ ସେଥିରେ ନାନାପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପଜାତ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାନ୍ତି ।

କାର୍ଯ୍ୟାସ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାସ ବସ୍ତୁ—ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ହାସିଦ୍ଵାର ୧୪୦ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ କପା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୭୨ ଭାଗ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରୁ ହାସିଦ୍ଵାର ବର୍ଷକୁ ୧୮୦ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ କପା ଜନ୍ମେ । ସ୍ପେଟ୍ଟିଟେନର ମାନ୍ତେଡ଼ର ଓ ଲଙ୍କା-ସାୟୁରଠାରେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ବୃହତ ଲୁଗା କାରଖାନାମାନ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ, ଯାପାନ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ ଓ ଜର୍ମାନୀ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶ ଅନେକ ବଡ଼

ପରକୁ ପାରଲ ଯେହୁ ଭବର ।

ଲୁଗାକଳମାନ ବସାଇ ଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ବମ୍ବେର ଓ ନାଗପୁରଠାରେ ପ୍ରାୟ ଏକଶତ ଲୁଗାକଳ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି । ଶୀତଳ ଓ ଆଦ୍ର ବାୟୁରେ ବଳ ସୂତା କାଟିହୁଏ କିନ୍ତୁ ଶୁଷ୍କ ବାୟୁରେ ତାହା ଛୁଡ଼ିଯାଏ । ଏଣୁ ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ ପ୍ରଭୃତି ଶୀତପ୍ରଧାନଦେଶମାନଙ୍କରେ ଆମ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ତମ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମରା ବୁଣା ଯାଉଅଛି ।

ରେଶମ (Silk)—ତୁମ୍ଭା ପ୍ରାଦେଶିକ ଦେଶ ଏବଂ ଚୀନ, ଭାରତ ଓ ଯାପାନରେ ଏହା ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ପ୍ରାନ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନରେ ରେଶମ ବହୁ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାଛଡ଼ା ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ଜର୍ମାନୀ, ଭରତବର୍ଷ, ଚୀନ ଓ ଯାପାନରେ ମଧ୍ୟ ରେଶମ ବହୁ ବୁଣାଯାଏ ।

ପଶମ (Wool)—ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ଦକ୍ଷିଣାଫ୍ରିକାର ସୁପ୍ରିୟ ଗୁଣବତ୍ତମ ଫେସମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହା ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଭରତବର୍ଷର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଏହା ଜାତୀୟ ଅନେକ ମେଷ ପାଳିତ ହୁଅନ୍ତି । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନକୁ ବହୁପରିମାଣରେ ପଶମ ଯୋଗାଇ ଥାନ୍ତି । ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍ ଜର୍ମାନୀ, ପ୍ରାନ୍ୟ, ବେଲଜିୟମ ଓ ଅମେରିକାରେ ଏହା ବଡ଼ ପରିମାଣରେ କାରଖାନା ଅଛି ।

ଟାୟାୟନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରଣ—ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ, ଜର୍ମାନୀ, ପ୍ରାନ୍ୟ ଓ ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଏହାର ବଡ଼ ବଡ଼ କାରଖାନାମାନ ଅଛି ।

ଟାଣ (Linen)—ଲିନ୍ ନିର୍ମିତ ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ, ବେଲଜିୟମ ଓ ପ୍ରାନ୍ୟ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ଅଟନ୍ତି ।

ଝୋଟ—ବଙ୍ଗାଦେଶ ଝୋଟ ନିର୍ମିତ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ । ଦୁଗୁଲ ନଦୀ କୂଳରେ ଓ ଦଣ୍ଡି (Dundee) ନଗରରେ ବହୁତ ଝୋଟ କଳ ଅଛି । ଶେଷୋକ୍ତ ନଦୀରେ ଝୋଟକଳ ବଙ୍ଗାଦେଶରୁ ରାସ୍ତା ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର କରେ ।

ଲୁହା ଓ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା—କୋଇଲା ଏବଂ ଲୁହା ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଏବଂ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ମିଳେ, ସେହି ସ୍ଥାନରେ ପୃଥିବୀର ସୁନ୍ଦରତମ କାରଖାନାମାନ ଅବସ୍ଥିତ । ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ, ଜର୍ମାନୀ, ପ୍ରାନ୍ୟ, ବେଲଜିୟମ ଓ ଅମେରିକାର ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଏଥି ନିର୍ମିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସମସ୍ତ ଆସିଆ ମହାଦେଶର ବୃହତ୍ତମ ଲୌହ କାରଖାନା ଜାମସେଡ଼ସ୍ଟିର (The Tata Iron and Steel Co) ରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଉତ୍ତର ଅମେରିକାର ପିଟ୍ସବର୍ଗ ଶହେ ନିକଟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାରଖାନାମାନ ରହିଅଛି ।

ବେଗ ଶୋଷି ନିଏ ଦେହୁ ରକତ ।

ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ—ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ, ଜର୍ମାନୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଓ
ଯାପାନରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜାହାଜ ନିର୍ମିତ ହୁଏ । କୋରୀୟ ଓ ଲୁଡ଼ା ଏହି ଦେଶ-
ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ମିଳିଥାଏ ।

ପୃଥିବୀର ଡାକବିଭାଗ ।

ପୂର୍ବକାଳରେ ଲୋକେ ନିଜର ନିଜର ଭାବର ଏକ ଦେଶରୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ
ଦେବା ପାଇଁ ଲୋକ ନିୟୁତ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାହା ଚିତ୍ତଶେଷ ବ୍ୟୟ ସାଧ୍ୟ ଥିଲା ।
ତତ୍ପରେ ଗୁପ୍ତା ସୁବିଧା ଓ ନିରାପଦ ନ ଥିବାରୁ ଏହି ସବୁ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସବୁ ସମୟରେ
ପଦ୍ମସାଗର ନ ଥିଲା । ଟଙ୍କା ପଇସା କିମ୍ବା କିଛି ଜିନିଷପତ୍ର ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
ସ୍ଥାନକୁ ପଠାଇବାକୁ ହେଲେ ସେଥି ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ପାଦକ ଦଲବଳ ଦେବାକୁ
ପଡ଼ୁଥିଲା । ତଥାପି ଯାହା ଥିଲା ତାକୁ ମୂଳ ଭାବେ କର ଅଧିକ ଡାକବିଭାଗର
ସୃଷ୍ଟି । ବ୍ୟବସାୟ ଚାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରସାର ଗୁପ୍ତା ଦାଣ୍ଡ ସୁବିଧା ରେଲ ଏବଂ
ଜାହାଜର ବହୁଳ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଯୋଗେ ପୃଥିବୀର ଭିନ୍ନଦେଶର ଲୋକେ ନାନା-
ଅନ୍ତେ ଯାଇ ବସୁବାସ କରୁଅଛନ୍ତି । ବ୍ୟବସାୟ-ଚାଣିଜ୍ୟ, ସରକାରୀ, କିମ୍ବା ଘରର
ଓପିସର ସବୁ ସେମାନଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ସୁତରାଂ ଡାକବିଭାଗ କ୍ରମଶଃ
ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ମାନବ ପ୍ରମାଣର ଅଶେଷ କଲ୍ୟାଣ
ସାଧନ କରୁଅଛି । ଏକ ଦେଶର ଗଜାକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟନ ଓ ଅନ୍ୟ ଗଜାକ ଗଜ୍ୟରେ
ଡେଲିଭର ହେବା ସକାଶେ ଫୈଦୂସିକ (Foreign) ଗୋଷ୍ଠିକ ବ୍ୟବହାର
ହୋଇଥାଏ । ଡାକବିଭାଗ ଯେ କେବଳ ଓଠି ବଦଳ କରନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ ଟଙ୍କା
ପଇସା, ଗୁରୁ, ମାଲ, ସୁନା ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାଲ ମରୁ ମନୁଅର୍ଥର ପାର୍ଗଲ
ଯୋଗେ ଅନ୍ୟଠାକୁ ନେଇଥାଏ । ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ମାଲ
ପାର୍ଗଲ ଯୋଗେ ପଠାଇ ଦେଇ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କଠାରୁ ଡାକଦ୍ୱାରା ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ
କରିଥାନ୍ତି । ଏକ ଦେଶର ଡାକ ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ କପରଭାବରେ ଡେଲିଭର ହେବା
ସେଥି ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଗଜ୍ୟ ମିଳି ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ (International)
ପୋଷ୍ଟାଲ ଇନ୍‌ଜିନିୟର ଗଢ଼ି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଇନ୍‌ଜିନିୟରରେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ
ଶିକ୍ଷିତ ଦେଶ ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦେଶ ଏହି ଇନ୍‌ଜିନିୟରରେ ମେମ୍ବର
ନୁହେଁ ସେ ଦେଶର ବଦେଶୀ ଓପିସର ସବୁ ପାଇଁ କେହି ଦାୟୀ ରହନ୍ତି ନାହିଁ ।
ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶର ଦୂରତ୍ୱ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଆଜି କାଲି ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ
ଡାକ ଯିବା ଅସିବା କରୁଅଛି । ଯେଉଁ ଜାଗାକୁ ରେଲ ପଥ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି
ଯାନ ବାହାନ ଯିବାର ସୁବିଧା ନାହିଁ, ସେଠି ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଡାକ ବଦଳ

ଭଣ୍ଡ ଧୂସି ଦିଏ ମାନ ମହତ ।

କରାଯାଇ ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କୁ ମେଲ ରନ୍ନର୍ (Mail Runner) ବୋଲାଯାଏ ।
ଯେପରି ଘୋର ସ୍ୱପ୍ନରେ ଶୁଷ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଏମାନେ ତାଳ ବହନ କରି
ଦୌଡ଼ି ଥାନ୍ତି ତାହା ବାସ୍ତବିକ୍ ବିମୁଗ୍ଧ କଥା । ବହୁତଃ ମାନବ ସମଜର
ତାଳବିଭାଗ ପରି ଅବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ଉପକାଶ ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ନାହିଁ କହିଲେ
ତଳେ । ଏହି ବିଭାଗର ପାଧୁଡ଼ା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ଜଗତର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ
ବିଭାଗ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ପୃଥିବୀର ରେଲ ବିଭାଗ ।

୧୮୨୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ରେଲଗାଡ଼ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।
ସୁଗ ସବ୍ୟତାର ଚକ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ଜାତିମାନେ ନିଜର ନିଜର
ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ଅଧୀନ
ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ରେଲ ପଥ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ବହୁତ
ପୃଥିବୀବ୍ୟାପୀ ହୋଇଅଛି । ଏହି ରେଲ ପଥ ସବୁ କେତେକ ସରକାରମାନଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ଏବଂ କେତେକ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଓ ପରିଚାଳିତ । ରେଲ ଲାଇ-
ନର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ କମ୍ପତିଭିତ୍ତା ନେଇ ପୃଥିବୀରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରେଲପଥ ଅଛି ।
ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେହି ୫ ଫୁଟ ବା ୬ ଫୁଟ କିମ୍ବା କେହି ୨ ଫୁଟ ପ୍ରସ୍ଥ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଟେ ।
ରେଲପଥ ନିର୍ମିତ ବଡ଼ବଡ଼ ନଦୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେତୁ; ପାହାଡ଼ କାଟି ତା-
ମଧ୍ୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ମାଟିତଳେ ଖୁଲଣ କରି ଅତି ଅଭିଜ୍ଞ ଉପାୟରେ ଇଂ-
ଜିନିୟର କୌଶଳମାନ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଅଛି । ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠିବା ପାଇଁ
ରେଲପଥ ମାନଙ୍କରେ ଦାନ୍ତବାଳ ତଳ ଓ ରେଲିଂ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।
ରେଲ ଇଞ୍ଜିନମାନ ବାଷ୍ପୀୟ ବଳରେ ଚାଲେ । ଏଥି ପାଇଁ କୋଇଲା ବା ତେଲ
ଯେ କୌଣସି ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାଦକ ପଦାର୍ଥ ଓ ଜଳର ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଅଳ୍ପଦିନ
ହେଲ ବହୁତ ଦ୍ରାବ ମଧ୍ୟ ରେଲ ଇଞ୍ଜିନ ଚାଲୁଅଛି । ରେଲ ଲାଇନର ପରିମାଣ
ହସାବରେ ସ୍ୱଳ୍ପରାଜ୍ୟ ପ୍ରଥମ, ରୁଷିଆ ଦ୍ୱିତୀୟ, ଭାରତ ତୃତୀୟସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି କିନ୍ତୁ
ଦେଶର ଆକାର ଭୁଲନାରେ ଜର୍ମାନୀ ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ପାଇପାରେ ।
ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ସବୁମୋଟ ୮ ଲକ୍ଷ ମାଇଲ ରେଲପଥ ନିର୍ମିତ
ହୋଇଅଛି; ଏବଂ ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୧୨୫ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୩୭୫ କୋଟି
ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ କେବଳ ଇଉରୋପ
ମହାଦେଶର ରେଲ ପଥରେ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି । ଏଣୁ ହସାବରେ ଧରାଯାଉ
ଅଛି ଯେ ଇଉରୋପ ରେଲସମ୍ପ୍ରାଦାୟ ଗୁଡ଼ିକର ମାଇଲ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ୨୭୫୦ ପାଉଣ୍ଡ
କିମ୍ବା ୩୦୫୨୫ ୯ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟାଉ ଅଛି । ଚକ୍ର ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ-

ବିଷୟ ହାତରେ ପ୍ରେମ କାରଦା ।

ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ ରେଲଗ୍ରହା ଅଛି, ସେ ଗୁଡ଼ିକର ମାଇଲ ପ୍ରତି ଦ୍ଵାବଦ୍ଦର ୧୧୪୦୨ ପାଉଣ୍ଡ ବା ଟ ୧୭୧୦୩୦ ୯ ଖଇଁ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ବୃଥାବାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଭୂମିନାରେ ସ୍ପେଟ୍ଟ୍ରୋମିଟର ଏ ଦିଗରେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରୁଅଛି । ତାର ମାଇଲ ପ୍ରତି ୩୫,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବା ଟ ୫୨୫,୦୦୦ ୯ ଖଇଁ ପଡ଼ିଅଛି । ବେଲ୍‌ଜିୟମ ଏ ଦିଗରେ ପୃଥିବୀରେ ୨ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି । ତାର ମାଇଲ ପ୍ରତି ଖଇଁ ପ୍ରାୟ ୩୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବା ଟ ୪୫୦,୭୨୦ ୯ ଅଟେ । ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ରେଲଗ୍ରହା ଅଛି । ସେଥିରେ ସେ ପ୍ରାୟ ମୋଟ ୧୩୦ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ବା ୧୧୫୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରୁଅଛି । ଉପରୋକ୍ତ ହସାବମାନଙ୍କରେ ୧ ପା: = ଟ ୧୫ ୯ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ଅଛି ।

ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଓ

ରେଲ ଲାଇନ୍‌ର ଦୈର୍ଘ୍ୟର ପରିମାଣ ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ୨ କେତୋଟି ରାଜ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଓ ତହିଁରେ ୧୯୨୭ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ରେଲ ଗ୍ରହାର ପରିମାଣ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

ରାଜ୍ୟର ନାମ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗମାଇଲ) ରେଲ ଲାଇନ୍‌ର ମାଇଲ

ସ୍ପେଟ୍ଟ୍ରୋମିଟର—	୮୯,୦୪୧	୨୦,୪୦୦
ଆୟରଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	୩୨,୫୯୨	୩,୭୫୪
ଭରତବର୍ଷ—	୧୮,୦୫,୩୩୨	୪୧,୮୧୩
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ—	୩,୭୩୮,୩୧୩	୨୭୨,୦୧୧
କାନେଡା—	୩,୬୮୪,୭୨୩	୪୦,୦୪୯
ରୁଲଣ୍ଡରୀ—	୩୯,୮୧୪	୧,୭୮୧
ଚୀନ୍—	୪,୨୭୧,୧୭୦	୭,୭୫୫
ଡେନ୍‌ମାର୍କ—	୧୭,୫୭୮	୩,୨୧୯
ଇଜିପ୍ଟ—	୩୮୩,୦୦୦	୨୨୨
ଫିନଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	୧୩୨,୭୦୮	୩୧୭୪
ଫ୍ରାନ୍ସ—	୨୧୨,୭୫୧	୨୫,୧୪୭
ଜର୍ମାନୀ—	୧୮୧,୭୨୦	୩୭,୧୨୭

ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟସ୍ଥରେ ଯେତେକ ବଢ଼ିଲା ॥

ବ୍ୟୟର ନାମ	ସେହିପଳ (ବର୍ଗମାଇଲ)	ରେଲ ଲାଇନ୍ ମାଇଲ
ଗ୍ରୀସ୍—	୪୯,୯୧୨	୧୧,୯୯୧
କଲେସ୍—	୩୫,୮୭୫	୫୫,୩୮୮
ଇସ୍କ—	୧୪୩,୨୫୦	୩୫୪
ଲଟାଲ—	୧୧୯,୭୧୦	୧୩,୩୫୫
ଗାପାଳ—	୨୭୫,୧୨୯	୧୧,୩୪୨
ମେକ୍ସିକୋ—	୭୭୭,୧୯୮	୧୯,୦୮୭
ନରୱେ—	୧୨୪,୯୭୪୩	୨,୨୫୪
ପର୍ଡୁଗାଲ—	୩୫,୪୯୦	୨,୦୦୧
ରୁମାନିଆ—	୧୨୨,୨୮୨	୮,୭୪୪
ରୁଷିଆ—	୮,୨୪୧,୯୨୧	୪୭,୦୨୨
ସେନ୍—	୧୯୪,୮୦୦	୧୦,୦୧୦
ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	୧୫,୯୪୦	୧,୭୮୯
ତୁର୍କୀ ଶ୍ରୀଲ—	୪୯୪,୫୩୮	୨,୭୭୪
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—	୨୯୭୪,୫୮୧	୨୫,୫୨୩
ଅରୁଜେନ୍ସାଇଲ—	୧,୧୫୩,୧୧୯	୨୨,୭୯୧
ବ୍ରାଜିଲ—	୩,୨୮୫,୩୧୮	୧୯,୫୪୪
ସୁଇଜରମେନ୍ସିଆ—	୯୭ ୧୩୪	୭,୨୪୯
ସେକେନ୍ସିଆ—	୧୪୯,୩୯୪	୮,୫୩୦
ଚୀଲ—	୪,୨୭୯,୧୭୦	୭,୭୫୫
ଗ୍ୟାମ—	୨୦୦,୧୪୮	୧,୯୯୨
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ—	୩୨,୩୭୯	୪,୧୫୦

ପୃଥିବୀର ଦୀର୍ଘତମ ରେଲୱେ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ।

ଢେଙ୍କନ ନାମ	ରେଲୱେ ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟର ପରିମାଣ
ସୋନପୁର (ଭାରତ)—ବ: ଏନ୍:ଡବ୍ଲିଉ:ଆର: (B.N.W.R.)—	୨୧୧୫ ଫୁଟ	
ଖଡଗପୁର (ଭାରତ)—ବ: ଏନ୍: ଆର: (B. N. R.)—	୨୩୫୦ ଫୁଟ	
କରୁଲସ୍ତୋ (ଭାରତ)—ଇ: ଆର: ଆର: (E. I. R.)—	୨୨୫୦ ଫୁଟ	
ଇସ୍କୋରସ୍ତା ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ }	(ଇଲଣ୍ଡ)—ଏଲ୍: ଏମ୍: ଏସ୍: (L. M. S.)—	୨୧୭୪ ଫୁଟ

କାତ ଗଜ ମଧ୍ୟେ ଲହା ଖଣିତା ।

ବ୍ୟବହାର ନାମ	ରେଲ୍‌ଓବର ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟର ପରିମାଣ
ବେଳବାଜା (ଭାରତ)—ଏସ୍: ଏସ୍: ଏସ୍: ଅର (S. S. M. R.)—	୧୦୦ ଫୁଟ	
ଝିରା (ଭାରତ)—ଜି: ଅଇ: ପି: ଅର (G. I. P. R.)—	୧୦୫ ଫୁଟ	
କୋଟି (ଭାରତ)—ଏନ୍: ଡବ୍ଲିଉ: ଅର (N. W. R.)—	୧୧୭ ଫୁଟ	
ମାଣ୍ଡାଲେ (ବର୍ମା)—ବର୍ମା ରେଲ୍‌ଓବର (B. R.)—	୧୮୮ ଫୁଟ	
ବୋର୍ଡିଂମାଉଥ (ଇଂଲଣ୍ଡ)—ଏସ୍: ଅର (S. R.)—	୧୭୩ ଫୁଟ	

ପୃଥ୍ବୀର ଦୀର୍ଘତମ ରେଲ ଯୋଗ ।

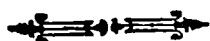
ନାମ	ଦେଶର ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟର ପରିମାଣ
ହେଲ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ମିଡ୍‌ନାଇଟ୍—ସୁନ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିକ୍ (ଅମେରିକା)—	୧୧୧୧ ଫୁଟ	
ହେଲ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	ନିଉୟାର୍କ—	୧୮୭୮ ଫୁଟ
ଟେ—	ସୁନ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିକ୍—	୧୦୭୧୧ ଫୁଟ
ସୋଲ୍‌ବ୍‌ଜ୍—	ଭାରତ—	୧୦୦୫ ଫୁଟ
ହେଲ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରିଭର—	ସୁନ୍‌ସ୍‌ଟ୍ରିକ୍ (ଅମେରିକା)—	୧୫୭୦ ଫୁଟ
ଇଲ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	କାନେଡା—	୮୫୦ ଫୁଟ
ହାଉସ୍‌ବ୍‌ଜ୍—	ଭାରତ—	୫୮୧୦ ଫୁଟ

ଫରାସୀ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରମୁଖ ।

ଅଷ୍ଟ୍ରାଲିଆ ଶତାବ୍ଦିର ଶେଷ ଭାଗରେ ୧୭ଶ ଲକ୍ଷ ଫ୍ରାନ୍ସର ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ଇଉରୋପର ଡୋମିନିୟନ ଅନୁସାରେ ଏହା ଥିଲା ଯେ, ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରଭାବଦେଶର ରାଜା ଏକରକମ ପଥେନ୍‌ଗୁରୁ ଥିଲେ, କେବଳ ଜଣକେତେ ଧନ ଏବଂ ଜମିଦାରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଜନସାଧାରଣ ଏବଂ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଘୋର ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ । ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଘାଟର ସୁବିଧା ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୋକମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଭାବ ନୂତନ ଯଥାରେ ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଇଉରୋପର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାତି ଭାବରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ରାଜତ୍ୱ କେବଳ ରାଜାଙ୍କର ସୁଖ ବୃଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ନୁହେଁ, ଏଥିରେ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଜା ଏବଂ କୃଷିରକାସୀ ଭୟସମ୍ପ୍ରଦାୟର କିଛି ନା କିଛି ସତ୍ତ୍ୱ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ରହିଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡ ଏହି ନୂତନ ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାମୟିକ ସମ୍ବାର କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶରେ ଦରଦ୍ରମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅସୀମ ଖଜଣାର ପରିମାଣ ବିଶେଷ-ଭାବରେ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଆଇନକାନୁନ୍ ଯେତେ ସବୁ ହୋଇଥିଲା, ସମସ୍ତ

ରବିବକ୍ତ ଉପରେ ଯୁଦ୍ଧମରେ ପରାଜିତ ହେଲା । ରାଜାଙ୍କର ପାଖ ଲେକ କମ୍ପା ଜମିଦାରମାନେ ମୋଟେ ଖଜଣା ଦେଉ ନ ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ମନଇଚ୍ଛା ପ୍ରଜାକୁ ଶୋଷଣ କରୁଥିଲେ । ନିଲପୁଷ୍ପକ ଦରଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅଣି ବେଠି ଖଟାଉଥିଲେ । ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଯେତେ ରକମର ପାପ ବ୍ୟବହାର ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରେମୀମାନେ ନିନ୍ଦ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଜମିଦାର ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଦୁର୍ବିଷରେ ଗୁପ୍ତିକୁଳ ଉଦ୍ଧୃତ ଯାଉଥିଲେ । ୧୭ଶ ଲଙ୍କ ଏହି ସବୁ ଅନୁଭବ କରି ମଇ ୫ ତାରିଖ ୧୭୮୯ ସାଲରେ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଶରେ ଏକ ଜାଗାୟ ସମ୍ମିଳନୀ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ନୂଆ ନୂଆ ଆଇନକାନୁନ୍ ପାସ୍ କରି ଦେଶରୁ ଅନାଗୁର ଓ ଅତ୍ୟାଗୁର ବନ୍ଦ କରିବା, ମାତ୍ର ରାଜା ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମୋଟେ ଆତ୍ମା ନ ଥିଲା । ଏଣୁକରି ମଧ୍ୟାବତ୍ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନେ ହଠାତ୍ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ରାଜ୍ୟର ଆଇନକୁ ଲଢ଼ିବା କଲେ । ଏମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ଅଧିକାର କଣ ତାହା ଘୋଷଣା କରି ନୂତନ ଶାସନ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳନ କଲେ । ୧୭ଶ ଲଙ୍କ ଚାକର ଏହି ଘୋଷଣାରେ ସମର୍ଥନ ନ କରିବାରୁ ପ୍ରଜାମାନେ ମେଲି ବାଜି ରାଜାଙ୍କୁ ବନ୍ଦକରି ରଖିଲେ । ଜୁଲାଇ ୧୪ ତାରିଖ ୧୭୮୯ ସାଲ-ଠାରୁ ୧୭୯୨ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଲେ । ୧୭୯୨ ରେ ଅସ୍ତ୍ରୀୟା ଏବଂ ଜର୍ମାନୀର ରାଜା ଦୁହେଁ ପ୍ରାନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ୧୭ଶ ଲଙ୍କକୁ ପୁଣି ରାଜା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରସ୍ପା ସୈନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଯିଲା ଗଲେ । ରାଜାଙ୍କ ସତ୍ତାନ୍ତରେ ଏପରି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଘଟଣା ବୋଲି ଶୁଦ୍ଧ ବିଦ୍ରୋହମାନେ ଅଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରାଜା ଓ ଚାକର ସଖୀ ମେଣ୍ଟି ଏବଂ ରାଜାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟକାରୀଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇଥିଲେ ଏହା ପରେ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଶରେ ୧୭୯୯ ସାଲ ଯାଏ କେବଳ ହତ୍ୟାଲାଳା ଚାଲିଲା । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ହାତରେ ଶାସନ କ୍ଷମତା ରହିଲା, କାହାର ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ମତଭେଦ ହେଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ମାରି ପକାଉଥିଲେ । ଏହା ପରେ ନେପୋଲିୟନ୍ ବୋନାପାର୍ଟ କୌଶଳ କ୍ରମେ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଶର ସମ୍ପାତ ହୋଇ ଏହି ହତ୍ୟାକୁ ବନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ପରସ୍ପା ଜାତିର ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ପରସ୍ପା ବହୁ ବିପ୍ଳବ ନାମ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ।

ଆଲଫ୍ରେଡ୍ ବାର୍ଣ୍ଡିହାର୍ଡ୍ ନୋବେଲ ୧୮୩୩ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ତା ୨୧ ତାରିଖରେ ସ୍ୱେଡିଶ୍ମାନ ଷ୍ଟକହୋଲ୍ମ ନଗରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ସେ କିଶୋର ସେ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ସାମାୟିକ । ତାମାଲଟ୍ ନାମକ ଏକ ମାଗଡକ ଦରବଜାୟୀ ବାର ତାଙ୍କର ନାମ ।

ପଦାର୍ଥ ସେ ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ଛଡ଼ା କେତେକ ପ୍ରକାର ମାରଣଶୀଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଲ୍‌ପ୍ରେଡ୍ ନୋବେଲ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ୧୮୫୭ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୦ ରଖିରେ ସେ ମାନବଜ୍ଞାନା ସମ୍ବରଣ କଲେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ସେ ତାଙ୍କର ଏହି ଫର୍ମିତ ଧନକୁ ନିଜର ଉଦ୍ଭବଧାରୀଙ୍କୁ ନ ଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନବର ଉପକାରାର୍ଥେ କେତେଜଣ ଟ୍ରଷ୍ଟିଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଭାଇଲ କରି ପାଇଛନ୍ତି । ସେ ସେହି ଭାଇଲରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଅଛନ୍ତି ଯେ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରୁଷ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଯେଉଁମାନେ, ବର୍ତ୍ତମାନବର କଲ୍ୟାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେବେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଅର୍ଥର ଆୟ ସମାନ ଭାଗରେ ବଣ୍ଟନ କରି ଦେବାକୁ ହେବ । ସେହି ଅର୍ଥର ପରିମାଣ ଟ ୨,୭୨,୫୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା । ଏବଂ ଏହାର ଆୟରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ୍ ଦିଆଯାଏ ।

ଏହି ପୁରସ୍କାର * ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ଅଛି । ନିମ୍ନଲିଖିତ * ଗୋଟିଏ ବର୍ଷଯୁରେ ଯେଉଁମାନେ ପୃଥିବୀମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପୁରସ୍କାର ମିଳେ ଯଥା :—(୧) ସାହିତ୍ୟ, (୨) ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ, (୩) ରସାୟନ, (୪) ଚିକିତ୍ସା ବିଦ୍ୟା କିମ୍ବା ଶସ୍ତ୍ରର ଚକ୍ର, (୫) ଜଗତରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରସାର ଦେଖା । ଯଦି କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷଯୁରେ ଦୁଇ କିମ୍ବା ତିନିଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସମଭାବରେ ପୁରସ୍କାର ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ଗୋଟିଏ ପୁରସ୍କାର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମଭାଗରେ ବଣ୍ଟନ କରି ଦିଆଯାଏ । ଯେଉଁବର୍ଷ ଉପରେ * ଗୋଟିଏ ବର୍ଷଯୁରେ କେହି ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ନ ହୁଅନ୍ତି, ସେ ବର୍ଷ ପୁରସ୍କାର ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ଜମା ରହେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁରସ୍କାରର ପରିମାଣ ୮ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୧୨୦,୦୦୦ ଅଟେ । ଏହି ପୁରସ୍କାର ଯେ କୌଣସି ଲୋକପ୍ରସେ ମହା ଗୌରବର ବିଷୟ । ସାହିତ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ବିଜେତା ନିୟମ ଏହି ଯେ, ଯେଉଁ ପୁରସ୍କାର ଏହି ପୁରସ୍କାର ପାଇବାକୁ ବିବେଚିତ ହେବ, ତାହା ଯେ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଲେଖା ହେଉନା କାର୍ଯ୍ୟକ ସେଥିରେ କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତାହାର ଗୋଟିଏ ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପୁରସ୍କାର ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ଉପରେ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ବରୁଣ ଭାବ ନିହିତ ଅଛି । ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାମ୍ଭା ମହାମନା ଆଲ୍‌ପ୍ରେଡ୍ ନୋବେଲ ବର୍ତ୍ତମାନବର ଉପକାରାର୍ଥେ, ତାଙ୍କର ଏହି ବିପୁଳ ଦାନ ପାଇଁ ରତ୍ନସ୍ୱରୂପୀ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୦୧ ମସିହାଠାରୁ ପୁରସ୍କାର ଦେବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି ।

ସବୁ ଅଭ୍ୟାସର ପାହାକ ବାମ ।

ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ।

୧୯୦୧

(୧) ସୁଲି ପ୍ରଥୋମ୍—ପରସୀ ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୩୯ ରେ ଜନ୍ମ । ୧୯୦୭ ରେ ମୃତ୍ୟୁ) “ସ୍କମ୍ପସେଟ୍ ଯୋଏମ୍” ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବା ଯୋଗୁଁ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଉଇଲିୟମ୍ ରଣ୍ଡଜେନ୍—ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୪୫— ୧୯୨୩) ଏକ୍ସ-ରେ ଅବିଷ୍କାର କରି ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୨

(୧) ସାର ରୋନାଲ୍ ରସ୍କି - ଇଂରେଜ ଡ୍ରାକ୍ଟର (୧୮୫୭-- ୧୯୩୨) । ମ୍ୟାଲେରିଆ ଜ୍ୱରର ଔଷଧ ଅବିଷ୍କାର କରିଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଥିଓଡର ମୋମ୍ସେନ୍—ଜର୍ମାନ ଅଭିନେତା (୧୮୯୭-- ୧୯୦୩) । ଅଭିନୟ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବା ଯୋଗୁଁ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୩

(୧) ବର୍ଣ୍ଣସନ୍—ନରଓସ୍ତେ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୩୨-୧୯୧୦) । ସାହିତ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ପ୍ୟାରି କୁରୀ—ପରସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୫୯-୧୯୦୭) । ସୂକ୍ଷ୍ମକ ଦେଖିବାର ଯନ୍ତ୍ର ଅବିଷ୍କାର କରିଥିବାରୁ ସମ୍ମାନ ଏହା ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୪

(୧) ଫ୍ରେଡରିକ୍ ମିଶ୍ଟ୍ରାଲ୍—ପରସୀ ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୩୦-୧୯୧୪) । “ମରୁଡ଼” ନାମକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିବା ଯୋଗୁଁ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଜୋସି ଏକିଗ୍ୟାରେ—ସ୍ପେନ୍ ଦେଶର ନାଟ୍ୟକାର (୧୮୩୦- ୧୯୧୭) । ଏଲ୍ ଗ୍ରାନ୍ ଗାଲ୍ଡ଼ଷ୍ଟେ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିବା ଯୋଗୁଁ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୫

(୧) ଫିଲ୍‌ଲେନାର୍ଡ—ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୭୨ ରେ ଜନ୍ମ) । ବିଜ୍ଞାନ ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ରବର୍ଟ କକ୍—ଜର୍ମାନ ଡ୍ରାକ୍ଟର (୧୮୫୩-୧୯୧୦) । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡ୍ରାକ୍ଟର ଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

(୩) ହେନେରିକ୍ ସିକ୍‌ଉଇଜ୍—ପୋଲଣ୍ଡ ଦେଶୀୟ କବି (୧୮୨୭-୧୯୧୭) । “କୃତ୍ ଦେଡିସ୍ [Quo vadis]” ନାମକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସେ ପ୍ରାଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରର ମନ୍ଦ ।

୧୯୦୬

(୧) ଗିଓସୁଇ କାର୍ତ୍ତୁସି—ଇଟାଲୀ ଦେଶର ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୩୭-୧୯୦୭) । “ସ୍ୱୟତାନ୍ତ୍ରସ୍ତ୍ରୀ” ନାମକ କାବ୍ୟ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଥିଓଡର ରୁସ୍‌ଭେଲ୍‌ଟ—ଅମେରିକାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ (୧୮୫୭-୧୯୧୯) । ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

(୩) କାଜଲ ରାମୋନି—ସ୍ପେନ୍ ଦେଶର ଡାକ୍ତର (୧୮୫୬ ରେ ଜନ୍ମ) । ଡାକ୍ତର ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

(୪) ଜୋସେଫ୍ ଅମ୍‌ସନ୍—ଇଂରେଜ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୫୭ ରେ ଜନ୍ମ) । ଦର୍ଶନ ବିଦ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୭

(୧) ରୁଡିଓର୍ଡ କିପ୍ଲିଂ—ଇଂରେଜ ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୬୫-୧୯୩୬) । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବ୍ୟୟରେ ଲେଖି ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଏଡୁଆର୍ଡ ବକ୍‌ନସ୍—ଜର୍ମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ (୧୮୭୦-୧୯୧୭) । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୮

(୧) ରୁଡୋଲ୍‌ଫ୍ ଇଉଜେନ୍—ଜର୍ମାନ ଦାର୍ଶନିକ (୧୮୫୭-୧୯୨୭) । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାର୍ଶନିକ ଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ପଲ୍ ଏଲିକ୍—ଜର୍ମାନ ଦାର୍ଶନିକ (୧୮୫୫-୧୯୧୫) । ସାଲ-ଭର୍ସନ ଔଷଧ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

(୩) ଇଲିୟାସ୍ ମେକ୍‌ନି କୋପ୍—ରୁଷିଆର ଡାକ୍ତର (୧୮୫୫-୧୯୧୭) । ଡାକ୍ତର ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

(୪) ଆର୍ଥର୍ ଲେସ୍‌ଲି ଫୋର୍ଡ—ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ (୧୮୭୧ରେ ଜନ୍ମ) । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୯

(୧) ସେଲ୍ ମା ଲେଜାର୍‌ଲ୍‌ସ୍—ସୁଇଡେନ୍‌ର ମହିଳା ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିକା (୧୮୫୮ ରେ ଜନ୍ମ) । ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ଯୋଗୁଁ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ସିକର୍ ମାର୍‌ଟିନି—ଇଟାଲୀ ଦେଶର ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୭୫ରେ ଜନ୍ମ) । ବେତାର ବାତ୍ସା ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

ନିଶ୍ଚୟ ତାହାର ହୃଦୟ କଳ ।

୧୯୧୦

(୧) ପଲ୍ଲୁ ଚୂସି—ଜର୍ମାନ ଔପନ୍ୟାସିକ (୧୮୩୦-୧୯୧୪) । “ଅର-ବେନ୍ଦ୍ରାଟା” ପୁସ୍ତକ ଦ୍ଵାରା ଲେଖି ସାହିତ୍ୟିକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୧୧

(୧) ମରିସ୍ ମେଟରଲିକ୍—ବେଲ୍ ଜର୍ମନ୍ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୭୬ରେ ଜନ୍ମ) “ମନାବନା” ନାମକ ବହି ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୧୨

(୧) ଜେରହାଟ୍ ହାଣ୍ଡମ୍ୟାନ୍—ଜର୍ମାନ ନାଟ୍ୟକାର (୧୮୭୬ ରେ ଜନ୍ମ) । “ଡାଇଉସେବର” ପୁସ୍ତକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଗ୍ୟାବ୍ରିୟଲ୍ ଲିପ୍ମ୍ୟାନ୍—ପରସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୫୫-୧୯୨୧) । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୧୩

(୧) ରବିନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର—ଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି (୧୮୬୧ ରେ ଜନ୍ମ) । “ଗୀତାଞ୍ଜଳି” ନାମକ କବିତା ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଗୁର୍ଲିସ୍ ରିକେଟ୍—ଇଂରେଜ ଡାକ୍ତର (୧୮୫୦ ରେ ଜନ୍ମ) । ଡାକ୍ତରୀ ବଦ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୧୪

(୧) ଟୋମାର୍ସ୍କୀ—ପରସୀ ଔପନ୍ୟାସିକ (୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ) । “ଜିନ୍ ଖିସ୍ତୋପ୍” ନାମକ ଔପନ୍ୟାସ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୧୮

(୧) ମାକ୍ସ ପ୍ଲାଙ୍କ—ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୫୮ ରେ ଜନ୍ମ) । ବିଜ୍ଞାନ ବଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୦

(୧) ନୁଟ୍ ହାମ୍ବୁରଗ୍—ନରୱେ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୫୧-ରେ ଜନ୍ମ) । “ହଜର” ଏବଂ “ଗ୍ରୋଥ୍ ଅଫ୍ ଦ ସଏଲ୍” ପୁସ୍ତକ ଔପନ୍ୟାସ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୧

(୧) ଆନାଟୋଲ୍ ଫ୍ରାନ୍ସ—ପରସୀ ଔପନ୍ୟାସିକ (୧୮୪୪-୧୯୨୪) । ସାହିତ୍ୟିକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଆଲବର୍ଟ ଆଇନ୍ଷ୍ଟାଇନ୍—ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୭୯-ରେ ଜନ୍ମ) । ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ପାଇଥିଲେ ।

ଦେଶଠାରୁ ନାହିଁ ବଡ଼ ଦେବତା ।

୧୯୨୨

(୧) ଫୁତ୍ତଜୋକ୍ ନାନ୍ତସେନ୍—ନରଓସ୍ବେର ସ୍ବଜନେତକ (୧୮୭୧-୧୯୩୦) । ଶାନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ନମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୩

(୧) ଉଇଲିୟମ୍ ଇଟ୍ସ—ଅୟାରଲ୍ୟାଣ୍ଡର କବି (୧୮୭୫ ରେ-ଜନ୍ମ) । “ସିଟ୍ଟେ-ସେନ୍” ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୪

(୧) ହଟ୍ଟ ଗସ୍ତାପ୍—ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୮୭ରେ ଜନ୍ମ) । ଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ୟା ନମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଗୁଲ୍ଡସ୍ ଡସ୍—ଅମେରିକାର ସ୍ବଜନେତକ (୧୮୭୫ ରେ-ଜନ୍ମ) । ଶାନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୬

(୧) ଅଷ୍ଟେନ ଚେମ୍ବରଲେନ୍—ଇଂରେଜ ସ୍ବଜନେତକ (୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ) ଲେକାଣ୍ଡୋ ସଜ୍ଜି କରାଇଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଆରିଷ୍ଟାଇଡ୍ ବ୍ରିଏଣ୍ଡ—ଫରାସୀ ସ୍ବଜନେତକ (୧୮୭୧-୧୯୩୨) । ଶାନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

(୩) ବର୍ଣ୍ଣାଡ ଶା—ଅୟାରଲ୍ୟାଣ୍ଡର ନାଟ୍ୟକାର (୧୮୫୭ ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହିତ୍ୟିକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

(୪) ଗସ୍ତାପ୍ ଷ୍ଟେସ୍ମ୍ୟାନ୍—ଜର୍ମାନ ସ୍ବଜନେତକ (୧୮୭୮-୧୯୨୯) ଶାନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୭

(୧) ହେନେରି ବର୍କସନ୍—ଫରାସୀ ଦାର୍ଶନିକ (୧୮୫୯ ରେ ଜନ୍ମ) ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାର୍ଶନିକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ପୋରେଟ୍ ଓଞ୍ଜାଜକର୍—ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର ଡାକ୍ତର (୧୮୫୭ ରେ ଜନ୍ମ) ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡାକ୍ତର ଥିବାରୁ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୨୮

(୧) ଉଇଲିୟମ୍ ରିଗ୍ଡସନ୍—ଇଂରେଜ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୭୯ରେ ଜନ୍ମ) ବଜ୍ରାନବିଦ୍ୟା ନମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

ସିଗ୍ନିଟ୍ ଅଣ୍ଡସେଟ୍—ନରଓସ୍ବେର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୮୨ ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହିତ୍ୟ ନମିତ୍ତ ପାଇଥିଲେ ।

ମାଆଠୁ ନାହିଁ ମଧୁର ବଥା ।

୧୯୬୯:

- (୧) ହୃଦୟକିନ୍ତ ୧୮୭୧ ରେ ଜନ୍ମ } ଇଂରେଜ ସାମାୟିକ ଓ ନାନା
 (୨) ଶିଶୁମାର ଇତିହାସୀନ } ପ୍ରକାର ଔଷଧ ଅବସ୍ଥାରେ କର
 ୧୮୫୮-୧୯୨୦ } ପାଇଥିଲେ ।

(୩) ଡାକ୍ତରୀ ମ୍ୟାନ୍—ଜର୍ମାନ ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ) ।
 “ବୃତ୍ତେନ୍ଦ୍ର” ନାମକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୦

(୧) ସିନ୍ଦ୍ରେୟାର ଲିଭିୟ—ଅମେରିକାର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୮୫ ରେ
 ଜନ୍ମ) “ମେନସ୍ଟିଟ୍” ଏବଂ “କାବିଟ୍” ଉପନ୍ୟାସ ନିର୍ମିତ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ନାଥନ୍ ଷୋତର ବ୍ଲୁମ୍—ସୁଇଡେନର ସ୍ୱଜନିତକ (୧୮୭୧—
 ୧୯୩୧) ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୧

(୧) ସାରଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଚେନ୍ଦ୍ର ଚମଣ—ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ
 (୧୮୮୮ ରେ ଜନ୍ମ) । ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହସାବରେ ପାଇଛନ୍ତି ।

(୨) ଏରିକ୍ କାର୍ଲସେଲ୍—ସୁଇଡେନର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୭୫-୧୯୩୧)
 ଭବ ଗର୍ଭକ କବିତା ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୨

(୧) ନିକୋଲାସ୍‌ବର୍ଗଲ୍—ଅମେରିକାର ସ୍ୱଜନିତକ (୧୮୭୨
 ରେ ଜନ୍ମ) । ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତକ ହସାବରେ ପାଇଥିଲେ ।

(୨) ଜନଗାର୍ଲସ୍ ଓଏର୍ଡି—ଇଂରେଜ ଔପନ୍ୟାସିକ (୧୮୭୭-୧୯୩୩)
 “କ୍ଲାଇପ୍” ଏବଂ “ଲଏଲ୍‌ଟି” ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ପାଇଥିଲେ ।

ଲିଙ୍ଗ ଅଫ୍ ନେସ୍ (ଜାତିପ୍ରୟ)

ବିଗତ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନୀ, ସେତେବେଳେ ନରୁପାୟ ହୋଇ ଜଳ,
 ପ୍ରଳ ଓ ଅକାଶ ସର୍ବତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇଲା ଏବଂ ଅରକ୍ଷିତ ସହର ଓ ବାଣିଜ୍ୟ
 ଜାହାଜ ଅଥବା ନିଗୃହ ପ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଓ ବୁଡ଼ା ଜାହାଜରୁ
 ବୋମା ପକାଇ ବିଶ୍ୱାସିକା ସୃଷ୍ଟିକଲା, ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ସତ୍ୟ ଜଗତ
 ତାହା ପ୍ରତି ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଅମେରିକାର ଯୁଦ୍ଧସୂଚକ ଇଉସେପର
 ସମରକ୍ଷକରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ସମ୍ମିଶ୍ର
 ହେବାର କାରଣ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଯୁଦ୍ଧର ଶୀଘ୍ର ଅବସାନ ନିମିତ୍ତ ଏବଂ

ଭୋକାରୁ ନାହିଁ ବେଶିଟି ବ୍ୟଥା ।

ଜଗତରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପନାର୍ଥ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଲ୍ଲସନ୍ ସାହେବ୍, ଜର୍ମାନୀ ଚରୁକରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ୧୪ ଗୋଟି ସର୍ତ୍ତ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସର୍ତ୍ତ ପାଳନକଲେ ଜର୍ମାନୀ ସହତ ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଯିବ, ଏହା ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଉକ୍ତ ୧୪ ଗୋଟି ସର୍ତ୍ତ କେବଳ ଜଗତର ମଙ୍ଗଳ କାମନାରେ କରାଯାଇଥିଲା । ଇଂରେଜ ଏବଂ ମିତ୍ରପକ୍ଷ କାହାର ମନ ଏ ସର୍ତ୍ତରେ ନ ମାନିଲେ ମଧ୍ୟ, ଯେପରି ଆହୁର ସମୟ ଦର୍ଶିଥିଲା ସେଥିରେ ସେମାନେ ସମ୍ମତ ଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ପାତ ପ୍ରଥମେ ଏ ସର୍ତ୍ତକୁ ଚ୍ୟୁଷ୍ଟେ କର ନ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ପରାଜିତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖିଲେ ସେତେବେଳେ ଏହି ସର୍ତ୍ତ ପାଳନ କରି ସମ୍ମତ କରବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହି ୧୪ ଟି ସର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତ ହେଉଛି “ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସ” ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଜାତିର ଏକ ସାଧାରଣ ସଭା । ସବୁ ଦେଶ ଓ ଜାତି ଏଥିରେ ସଭ୍ୟ ରହିବେ ଏବଂ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଏହି ସଭା କରିଦେବ । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ମାନ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ପାହା କିଛି ହେବ ତାହା ଏହି ସଭା ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ହେବ । ଫଳତଃ ଜଗତରୁ ଚରକାଳ ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ ଉଠିଯିବ । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଲ୍ଲସନ୍ ସାହେବଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ମହତ ଥିଲା, ମାତ୍ର ତାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବା ବେଳକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ଦ୍ଵାରା କାଟିକ୍ଷ୍ମ କର ଦିଆଗଲା । ଜାତିସଂଘର ଭାଗ୍ୟର ବିତମ୍ବନା ଯେ, ଯେଉଁ ଅମେରିକା ଏହି ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସେ ଏଥିରେ ସଭ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଲ୍ଲସନ୍ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ସଭ୍ୟତା ପଦ ହରାଇଥିଲେ । ଅଜିହ୍ଵା ଅମେରିକା ଏହାର ସଭ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଦେଶ ଦେଶ ଓ ଜାତି ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ବିବାଦ ବନ୍ଦ କରିବା ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ବିବାଦ ଘଟେ ତାହା ଯେପରି ଉଡ଼ିଗୋଡ଼ିବ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ନ ହୋଇ ଶୀଘ୍ର ମାନ୍ୟତା ଦେବା; ପୃଥିବୀରେ ଅସ୍ତିତ୍ଵ ଓ ମଦ ପ୍ରଭୃତି ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟର ନିଷିଦ୍ଧତା କରିବା, ମାଲିକ ଓ ଶ୍ରମିକ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ସ୍ଵାର୍ଥ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା, ଦାସ ବ୍ୟବସାୟ ବନ୍ଦ କରିବା, ରେଡ୍ କ୍ରସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନିଷିଦ୍ଧତା କରିବା ଏବଂ ଜାତି ଜାତି ଓ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଶୌହାର୍ଦ୍ଦତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ୨୭ ଗୋଟି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ନିରୂପିତ ହୋଇଅଛି । ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ତାହା କୋଭେନାଣ୍ଟ (Covenant) ବା ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟମଳକ ମାତ୍ର ନାମରେ ପରିଚିତ । ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସ କୌଣସି ଦୁଇ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବା ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କାହାର ଲିଗ୍ ବହିର୍ବୃତ୍ତ କୌଣସି ଦେଶ ହେତୁ ବିବାଦ ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲେ, ବଶିକର୍ତ୍ତା ନାହିଁ ବଢ଼ିଅ ଯନ୍ତ୍ରା ।

ସେମାନେ ଲିଙ୍ଗ ଅର୍ଥ ନେସନ୍ସକୁ ନ କଣାଇ ହଠାତ୍ ମୁଞ୍ଚରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ-
ପାରିବେ ନାହିଁ । ଲିଙ୍ଗ ନେସନ୍ସମାନଙ୍କୁ କୌଣସି କଲ କାରଖାନାର ମାଲିକ
ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଖଟାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ
ସର୍ତ୍ତାବସ୍ଥାରେ ପୃଥିବୀର ଶକ୍ତିପୁଞ୍ଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ
ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଯଦି କେହି ଏହି ସର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରୁ ବହୁରୂପ ହୁଏ, ତେବେ
ଲିଙ୍ଗ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନେ ମିଳି ତା ସହିତ ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ
ଇତ୍ୟାଦି ସକଳ ବିଷୟରେ ଅସହଯୋଗ କରିବାର ସେଥିରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ।
ଏହା ଯେ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିବାଦ ବିଷୟବସ୍ତୁର ମାମଲା ପାଇଁ ହେବ ନାମକ
ସହରରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାୟୀ ବିଶ୍ୱରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।

ସୁଇଜରଲଣ୍ଡର ଜେନିଭ ସହରରେ ଲିଙ୍ଗ ଅର୍ଥ ନେସନ୍ସର ସ୍ଥାୟୀ ଅଫିସ
ଅଛି । ଅଫିସର କାଗଜପତ୍ର ସବୁ ଇଂରାଜୀ ଓ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ ତଳେ ।
କୌଣସି ସରା ସମ୍ପର୍କିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସବୁ ଦେଶର ମେମ୍ବରମାନେ ସେଠାରେ
ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଜାତିସଂଘର ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ସବୁ ଦେଶ ମିଳି
ବହନ କରନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି ଦେଶ ଏହାର ସଦସ୍ୟ ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାକୁ
ଚାହେଁ ତେବେ ଇସ୍ତଫା ଦେବାର ଦୁଇବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଲିଙ୍ଗ ଅର୍ଥ ନେସନ୍ସକୁ ତାହା
ଜଣାଇବାକୁ ହୁଏ ।

ଲିଙ୍ଗ ଅର୍ଥ ନେସନ୍ସର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଦେଶ ସମୂହ ।

ନାମ	ମେମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହେବାର ସମୟ	ନାମ	ମେମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହେବାର ସମୟ
ଅବସ୍ଥିତ—	୨୮/୧/୧୯୨୩	ଚୀନ୍—	୧୭/୭/୧୯୨୦
ଆଲ୍‌ବାନିଆ—	୧୭/୨/୧୯୨୦	କଲମ୍ବିଆ—	୧୭/୨/୨୨
ଅରଜେଣ୍ଟାଇନ (ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର) }	୧୮/୭/୧୯୧୧	କିଉବା—	୮/୩/୨୨
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—	୧୦/୩/୧୯୨୦	ସେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ—	୧୦/୩/୨୨
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ—	୧୭/୨/୧୯୨୦	ଡେନମାର୍କ—	୮/୩/୨୨
ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍—	୧୦/୩/୨୨	ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ—	୨୮/୧/୧୯୨୧
ବର୍ଲିନ—	୧୦/୩/୨୨	ଫିନଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	୧୭/୨/୧୯୨୦
ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ—	୧୭/୨/୨୨	ଫ୍ରାନ୍ସ—	୧୦/୩/୨୨
କାନାଡା—	୧୦/୩/୨୨	ଜର୍ମାନୀ—	୮/୩/୧୯୨୨
ଚେକ୍—	୨୮/୧/୧୯୧୧	ଗ୍ରୀସ୍—	୩୦/୩/୧୯୨୦
		ହଙ୍ଗେରି—	୧୦/୩/୨୨

ସାଧୁକନ ସଙ୍ଗେ ସେ କରେ ପ୍ରୀତି ।

ନାମ	ମେମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହେବାର ସମୟ	ନାମ	ମେମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହେବାର ସମୟ
ହେଇଟି—	୩୦୭।୧୧୨୦	ପାରସ୍ୟ—	୨୧।୧୧।୧୧୧୧
ହଲଣ—	୧।୩। ”	ପେରୁ—	୧୦।୧।୧୧୨୦
ହଣ୍ଡୁସ୍—	୩।୧। ”	ପୋଲଣ୍ଡ—	୧୦।୧। ”
ହଜେଷ—	୧୮।୧।୧୧୨୨	ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ—	୮।୩। ”
ଭରତ	୧୦।୧।୧୧୨୦	ସୋମାନଥ—	୮।୩। ”
ଅଇରିଶ୍ ପ୍ରିଣ୍ଟେଡ୍—	୧୦।୧।୧୧୨୩	ପାଣ୍ଡୋରିଜୋ—	୨୧।୧।୧୧୨୪
ଇଟାଲୀ—	୧୦।୧।୧୧୨୦	ସାନସାଲ୍‌ରେଡର—	୧୦।୩। ”
ଯାପାନ—	୧୦।୧। ”	ସ୍ପୋରେନଟ୍‌ହେଟ୍—	୧୦।୨।୧୧୨୦
ଲାଇପ୍‌ସା—	୨୨।୧।୧୧୨୧	ଶ୍ୟାମ୍—	୧୦।୨।୧୧୨୦
ଲିବେରୀୟା—	୩୦୭।୧୧୨୦	ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକା—	୧୦।୧।୧୧୨୦
ଲିଅଥାନିୟା—	୨୨।୧।୧୧୨୧	ସ୍ପେନ୍—	୧୦।୧। ”
ଲକ୍‌ସେମ୍‌ବର୍ଗ—	୧୬।୧।୧୧୨୦	ସୁଇଡେନ୍—	୧।୩। ”
ନିଉଜିଲଣ୍ଡ—	୧୦।୧। ”	ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	୮।୩। ”
ନିକାଗୁଆ—	୩।୧। ”	ଇଉନାଇଟେଡ୍ କିଙ୍ଗଡମ୍ } ୧୦।୧। ”	
ନରୱେ—	୫।୩। ”	(ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍) }	”
ପାନାମା—	୧।୧। ”	ଉରୁଗୁଏ—	୧୦।୧। ”
ପାରାଗୁଏ—	୨୭।୧।୧୧୧୧	ଭେନେସୁଏଲା—	୩।୩। ”

୧୧୨୭ ଜୁନ୍ ତା ୧୨ ଖେରେ ବ୍ରାଜିଲ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍‌ସରୁ ଅଲଗ ହେବାକୁ ଘୋଷଣା ଦେଇଥିଲା । ୧୧୨୮ ଜୁନ୍ ତା ୧୨ ଉପା ଠାରୁ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଅଛି । ସ୍ପେନ୍ ମଧ୍ୟ ୧୧୨୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତା ୮ ଉପରେ ଇସ୍ତଫା ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇଥିଲା । ଜୁନ୍ ୧୧୨୮ ମାତ୍ର ତା ୨୨ ଉପା ଠାରୁ ପୁନଃ ସ୍ବୟ ମେମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଯାପାନ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଉଭୟେ ୧୧୩୫ ରେ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍‌ସରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବଞ୍ଚିଥିବା ସେହି ବର୍ଷ ଲିଗ୍ ନୂତନ ସଭ୍ୟ ହୋଇଅଛି ।

—*—

ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍‌ସର ଆୟ ।

ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍‌ସରେ ଯଦି ବର୍ଷକୁ ଟ ୧୦୧୫୯ ଡଲାର୍ ହୁଏ, ତେବେ କେଉଁଦେଶ କେତେ ଟଙ୍କା ଦେବା ତାହାର ହସାବ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍‌ସର ଡଲାର୍ ବର୍ଷକୁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା । ତଳଲିଖିତ ପରିମାଣ କେବଳ କାହାର କେତେ ଆଶ ତାହାହିଁ ସୂଚନା ଦେଉଅଛି । ଏଥିରୁ ଦେଖା-

ମନ କେହି ଭଲ ବିଶୟ ନିଜ ।

ଯିବ ଯେ ଭରତବର୍ଷ ସ୍ବାଧୀନ ଦେଶ ନ ହେଉଲେ ଲାଗୁ ଅଟୁ ନେତୃତ୍ବ ନମିତ୍ତ
ଏକ ଯୋଗାଇବାରେ ଫର୍ଥ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛୁ ।

ଦେଶ	ଦେୟର ପରିମାଣ	ଦେଶ	ଦେୟର ପରିମାଣ
ଅବସିନିଆ—	ଟ ୨ ୯	ଆଇରସ୍ ଟ୍ରିଙ୍ଗେଟ୍—	ଟ ୧୦ ୯
ଆଲ୍‌ବାନିଆ—	ଟ ୧ ୯	ଇଟାଲି—	ଟ ୭୦ ୯
ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍—	ଟ ୨୧ ୯	ଯାପାନ—	ଟ ୭୦ ୯
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—	ଟ ୨୭ ୯	ଲଟ୍‌ଭିଆ—	ଟ ୩ ୯
ଅଙ୍ଗ୍ରିୟା—	ଟ ୮ ୯	ଲିବେରିଆ—	ଟ ୧ ୯
ବେଲ୍‌ଜିୟମ—	ଟ ୧୮ ୯	ଲିଥୁଆନିଆ—	ଟ ୪ ୯
ବଲିଭିୟା—	ଟ ୪ ୯	ଲକ୍ଷେମ୍‌ବର୍ଗ—	ଟ ୧ ୯
ବାଲିଆ—	ଟ ୨୧ ୯	ନଦରଲଣ୍ଡସ୍ (ହଲଣ୍ଡ)—	ଟ ୨୩ ୯
ବୁଲଗରିଆ—	ଟ ୫ ୯	ନିଉଜିଲଣ୍ଡ—	ଟ ୧୦ ୯
କାନେଡା—	ଟ ୩୫ ୯	ନିକାରାଗୁଆ—	ଟ ୧ ୯
ଚାଇଲି—	ଟ ୧୪ ୯	ନରୱେ—	ଟ ୧ ୯
ଚୀନ୍—	ଟ ୪୭ ୯	ପାନାମା—	ଟ ୧ ୯
କଲମ୍ବିଆ—	ଟ ୭ ୯	ପାରାଗୁଏ—	ଟ ୧ ୯
କଲିଡୋନିଆ—	ଟ ୧ ୯	ପାରାଗୁଏ—	ଟ ୫ ୯
କେମ୍ବୋଡିଆ—	ଟ ୨୧ ୯	ପେରୁ—	ଟ ୧ ୯
ଡେନମାର୍କ—	ଟ ୧୨ ୯	ପୋଲଣ୍ଡ—	ଟ ୩୨ ୯
ଡୋମିନିକାନ—	ଟ ୧ ୯	ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ—	ଟ ୭ ୯
ଇଣ୍ଡୋନିଆ—	ଟ ୩ ୯	ରୁମାନିଆ—	ଟ ୨୨ ୯
ଈଟାଲି—	ଟ ୧୦ ୯	ସାଲଭେଡୋର—	ଟ ୧ ୯
ଫ୍ରାନ୍ସ—	ଟ ୭୧ ୯	ସ୍ଲୋଭେନିଆ—	ଟ ୨୦ ୯
ଜର୍ମାନି—	ଟ ୭୧ ୯	ସ୍ପାନିଶ—	ଟ ୧ ୯
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍—	ଟ ୧୦୫ ୯	ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା (Union)—	ଟ ୧୫ ୯
ଗ୍ରୀସ—	ଟ ୭ ୯	ସ୍ୱେଡିନ୍—	ଟ ୪୦ ୯
ଗୁଆଟିମାଲା—	ଟ ୧ ୯	ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	ଟ ୧୮ ୯
ହେଲେନି—	ଟ ୧ ୯	ସ୍ୱିଜ୍‌ଜର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	ଟ ୧୭ ୯
ହଙ୍ଗ୍ରି—	ଟ ୧ ୯	ଭରୁଗୁଏ—	ଟ ୭ ୯
ହୋଲେଣ୍ଡ—	ଟ ୮ ୯	ଭେନେସୁଏଲା—	ଟ ୫ ୯
ଭାର୍ମି—	ଟ ୫୭ ୯	ମୋଟ	ଟ ୧୦୧୫

ମନ ମେନ ପୁଲେ କୁଲ ନିକଟେ ।

ଓପାଣିଂଟନ ରୁକ୍ତି ।

୧୯୨୨ ସାଲରେ ଓପାଣିଂଟନ ଠାରେ ଅମେରିକାର ସୁକ୍ଷ୍ମରାଜ୍ୟ, ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ପାପାନ୍, ପ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲୀ, ଏହି ପଞ୍ଚମକୁ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନୌକ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ତାହାକୁ ଓପାଣିଂଟନ ରୁକ୍ତି ବୋଲାଯାଏ । ସେଥିରେ ସମସ୍ତେ ଫଳ ହୋଇ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ନୌ-ବଳ ରଖିବାର ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ।

(ପଞ୍ଚମକୁ ନୌ-ବଳ)

ଦେଶର ନାମ	ବୃତ୍ତ ରେଖାଂଶ	ବିମାନ ପୋତାଂଶ	ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍.	ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍.	ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍.	ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍. ଫୁଲ୍.	ମୋଟ
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ							
ନୂତନ	୧୨	୭	୧୮	୧୧	୨୧	୫୫	୧୭୧
ପୁରାତନ	୩	୧	୧	—	୨୦୫	୪୫	୨୫୫
ମୋଟ	୧୫	୮	୧୯	୧୧	୨୨୬	୧୦୦	୪୨୬
ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ							
ନୂତନ	୧୨	୭	୧୭	୨୭	୮୭	୪୭	୧୧୫
ପୁରାତନ	୩	—	୨	୨୧	୧୧୧	୨୦	୧୫୭
ମୋଟ	୧୫	୭	୧୯	୪୮	୧୯୮	୬୭	୩୫୨
ପାପାନ୍							
ନୂତନ	୫	୭	୧୨	୨୧	୮୨	୫୮	୧୮୪
ପୁରାତନ	୪	—	୨	୫	୪୦	୧୨	୬୩
ମୋଟ	୯	୭	୧୪	୨୬	୧୨୨	୭୦	୨୪୭
ପ୍ରାନ୍ସ							
ନୂତନ	୭	୧	୭	୧୨	୭୪	୮୨	୧୮୨
ପୁରାତନ	୭	—	୩	୨	୨୪	୨୧	୭୫
ମୋଟ	୧୩	୧	୧୦	୧୪	୯୮	୧୦୩	୨୫୭
ଇଟାଲୀ							
ନୂତନ	୩	—	୭	୧୫	୭୨	୫୭	୧୫୩
ପୁରାତନ	୩	—	୪	୪	୩୮	୨୧	୭୦
ମୋଟ	୬	—	୧୧	୧୯	୧୧୦	୮୮	୨୨୩

୧୯୩୫ ସାଲରେ ଏହି ରୁକ୍ତିର ମିଥ୍ୟା ଶେଷ ହେବାରୁ ଇଣ୍ଡିଆରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଦିନ ବସିଥିବା ଏକ ସେଥିକୁ ରୁକ୍ତିକୁ ଅମରଣ କରିପାରିଥିଲା ।

ପଦ୍ମ ସଙ୍ଗେ ନିଜ ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଭେଟ ।

କିନ୍ତୁ ଯାପାନ ଏହି ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ନାହିଁ ବୋଲି ପୃଥକ ହୋଇ ପାଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ଯାପାନ ନିଜର ନୌ-ବଳ ବୃଦ୍ଧି କରି ବ୍ରିଟେନ ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ନୌ-ବଳ ସହିତ ସମାନ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ବ୍ରିଟେନ କହେ ଯେ ତାର ଏତେ ବଡ଼ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ହେଲେ ସବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ନୌ-ବଳର ଆବଶ୍ୟକ; ତାହାର ଖାଦ୍ୟ ବିଦେଶରୁ ଆସେ; ସୁତରାଂ ଖାଦ୍ୟବାହୀ ବାଣିଜ୍ୟ ଯୋଗର ପଥ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲେ ଜଗୁଥିଲା ରକ୍ଷାପାତ୍ର ନିଜାନ୍ତ ଦରକାର । ଯାପାନର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ, ସେ ଯାହା ନୌ-ବଳ ଲାଭିବ ତାହା କେବଳ ନିଜ ଦେଶ ରକ୍ଷା ପାଇଁ । ଏଣୁ ଯାପାନର ନୌ-ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯାପାନ ଏଥିରେ ଗଲି ନୁହେଁ । ଏଣେ ପୁଣି ରୂପସାଗରରେ ଇଟାଲି ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଭାବକୁ ଦୂର କରି ଉଠିଥିଲା, ଏହା ବ୍ରିଟେନ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ଏକାନ୍ତ ବିମୁଖ । ଅତଏବ ଅତୁଳ ବଢ଼ିଯିବାରେ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୌ-ବଳ ବୃଦ୍ଧିର ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖାଯାଏ ।

ଲେକାଣ୍ଡୋ ପ୍ୟାକ୍ଟ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍, ପ୍ରାନ୍ସ, ଜର୍ମାନୀ ଏବଂ ଇଟାଲି ଏହି ୫ ଗୋଟିଗଳି ମଧ୍ୟରେ ଅକ୍ଟୋବର ତା. ୧୭ରୁ ୧୯୨୫ ସାଲରେ ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଲେକାଣ୍ଡୋ ନାମକ ସହରରେ ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ସ୍ୱାକ୍ଷରତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମ୍ମିଳିତ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁସାରେ ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପର ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୀମା ନିରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ-ଅଛି ଏବଂ ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପରେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଅଛି । ଲେକାଣ୍ଡୋଠାରେ ଏହି ଚୁକ୍ତି ପ୍ରତି ସ୍ୱାକ୍ଷରତ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଏହାକୁ ଲେକାଣ୍ଡୋ ପ୍ୟାକ୍ଟ କହନ୍ତି । ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଲ ଭଲ ଦେଶ ନିମିତ୍ତ ଏହି ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ସେହି ସେହି ରାଜ୍ୟର ବିଦେଶୀକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ଜଗତରେ ଶାନ୍ତି ତେଜୁ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଲୋକେଲ ସୁରସ୍ଥାର ପାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର କାଲିଫର୍ନିଆ ୧୯୩୫ ସାଲରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ସେ ଚୁକ୍ତି ଗ୍ରହଣକୁ ବସିଲେଣି ।

କେଲର୍ ପ୍ୟାକ୍ଟ

ପୃଥିବୀରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ରକ୍ତପାତ ନିବାରଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ଆମେରିକା, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଷ୍ଟେଟ୍ ସେକ୍ରେଟର ମିଡ୍‌ଲ ଏଣ୍ଡ, ଇ, କେଲର୍, ୫ ଗୋଟି ବିଶ୍ୱ ମହାଦଳା ଠାରୁ ନାହିଁଟି ନିଶା ।

ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ମତାମତ ନେଇ, ଗୋଟିଏ ଚକ୍ର ପନ୍ଦର ସୂକ୍ଷ୍ମଗତ କରାଥିଲେ । ସେଥିରେ ଦେଶ ଦେଶ ଓ ଜାତି ଜାତି ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବହାର ନେଇ ପେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଉଲ୍ଲସାତ ହୁଏ, ତାହାକୁ ନିଜା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ତାହା, ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଯୋର ପ୍ରଭବମୟ ବୋଲି ଚୁକ୍ତି ପନ୍ଦରେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲା । ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଶକ୍ତିସୂକ୍ଷ୍ମ, ଏଥିରେ ଏକମତ ହୋଇ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବାଦବ୍ୟାପକ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ତାହା ଶାନ୍ତିମୂଳକ ଉପାୟରେ ସମାଧାନ କରାଯିବ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତି ହୋଇ, ଚୁକ୍ତି ପନ୍ଦରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରାଥିଲେ । ଏହା ୧୯୨୮ ସାଲରେ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଥିଲା । ମିଶ୍ଟର କେଲିଗନ୍ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଚୁକ୍ତି ଯଦି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ କେଲିଗନ୍ ପ୍ୟାକ୍ଟ ବା କେଲିଗନ୍ ଚୁକ୍ତି ଯଦି ବୋଲି ପରିଚିତ ।

ଡିପ୍ ଫ୍ରାନ୍

ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲୀ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶମାନେ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟଠାରୁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଋଣ ଗ୍ରହଣ କରାଥିଲେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆମେରିକାଠାରୁ ଟଙ୍କା କରନ ଅଣି ଇଟାଲୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ବେଲଜିୟମ ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧାର ଦେଇଥିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଶା ଥିଲା, ଜର୍ମାନୀଠାରୁ ଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପୁରଣ ଆଦାୟକର ଏ ଋଣ ପରିଶୋଧ କରାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଜଗତର ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ଯୋଗୁ ଜର୍ମାନୀ ଦେବାଳୟ ହୋଇ ଯିବାରୁ ଟଙ୍କା ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଜର୍ମାନୀଠାରୁ ନ ପାଇବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଆମେରିକାର ଋଣ ପରିଶୋଧ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଜର୍ମାନୀଠାରେ ଟଙ୍କା ଦାବି କଲେ ସେ କହିଲା ଋଣ ନ ପାଇଲେ ତାର ଚଳିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ।

୧୯୨୧ ସାଲରେ ଲଣ୍ଡନ ପତ୍ର ଲିଖିତ କରାଥିଲା ଯେ ଜର୍ମାନୀ, ଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପୁରଣ ସ୍ୱରୂପ ୧୩୨ ମିଲିୟାର୍ଡ ମାର୍କ (ଗ୍ରାମ୍ ୧୯୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା) ୩୭ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେବ, ମାତ୍ର ଏ ସମସ୍ତ କଥା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ଏବଂ କିପରି ଭାବରେ ଆମେରିକା ତାର ଋଣ ଦେଇଥିବା ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ ପାଇବ, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ କରବାକୁ ସେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହେବଙ୍କୁ ପଠାଇଥିଲା । ତତ୍ତ୍ୱ ସାହେବ ଆମେରିକାର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱବେଦୀ ଏବଂ ୧୯୨୫ ସାଲରେ ଜଗତରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଥିବାରୁ ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍ ପାଇଥିଲେ । ସେ ମିତ୍ରପକ୍ଷ ଓ ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରତି-ନିଧି ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ୧୯୨୪ ସାଲ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ଏକ ଚୁକ୍ତି କରା ଥିଲେ । ଏହି ଏହା ତତ୍ତ୍ୱ ଚୁକ୍ତି ବା ଡିପ୍ ଫ୍ରାନ୍ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଏହି ଚୁକ୍ତି

ନିଶା ଛୁଟିଗଲେ ଉଠଇ ହଂସା ॥

ଅନୁସାରେ ଜମିନୀ ୮୦ କୋଟି ସୁନା ମାର୍କ ରୁଣ ପାଇ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତୃ ଦେଇ ପାରିଥିଲା । ବର୍ଷକୁ ଜମିନୀ କେତେ ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ ଦେବ ଏହାକୁ ଉପସାହେବ ଝିର କର ଦେଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ମୋଟରେ କେତେ ଟଙ୍କା ଦେବ ତାହା ଉପସ୍ଥାନରେ ଝିର ହୋଇନାହିଁ ।

ଏହାପରେ ୧୯୩୦ ସାଲରେ ଯୁଗ ସାହେବ ପୁଣି ଥରେ ଆଲୋଚନା କରି ଏହି ପରିମାଣକୁ କମାଇ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ୩୭ ବର୍ଷ ସ୍ଥଳେ ୫୯ ବର୍ଷରେ ସମସ୍ତ ରୁଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଝିର କଲେ । ମୋଟ ରୁଣର ପରିମାଣ ୧୩୨ ମିଲିୟାର୍ଡ ମାର୍କ (ଗ୍ରାସ୍ ୧୯୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା) ସ୍ଥଳେ ୭୦ ମିଲିୟାର୍ଡ ମାର୍କ (ଗ୍ରାସ୍ ୮୫୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା) କର ଦିଆଗଲା ଏବଂ ସୁଧ ଓ ଅସଲ ସହିତ ଜମିନୀ ୧୯୩୦ ସାଲ ଠାରୁ ୧୯୮୮ ସାଲ ମଧ୍ୟରେ ୧୯୫୫ ମିଲିୟାର୍ଡ ମାର୍କ ଦେବାର ଝିର ହେଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ଗ୍ରାସ୍ ୯ ମିଲିୟାର୍ଡ ମାର୍କ ଜମିନୀ ୧୯୩୧ ସାଲ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ଦେଇଥିଲା ।

ଅଟାଓଁଆ ରୁକ୍ତି ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ବ୍ରୀଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ଗଭୀର ମାନ୍ଦା ଦେଖି କାନେଡା, ଭାରତବର୍ଷ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ ଓ ଆୟର୍-ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଉପନିବେଶମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ କାନେଡା ରାଜ୍ୟର ଅଟାଓଁଆ ନଗରରେ ୧୯୩୨ ମସିହା ଜୁଲାଇ ତା ୨୧ ତାରିଖରେ ବସିଥିଲା । ବିପ୍ଳବ ଆଲୋଚନା ଫଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଭାରତବର୍ଷ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପରକୁ ବାଣିଜ୍ୟରେ ସୁବିଧା ଦେବା ନିମିତ୍ତ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଥିଲା । ଅଟାଓଁଆଠାରେ ଏହି ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଏହାକୁ ଅଟାଓଁଆ ରୁକ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।

ଏହା ଫଳରେ ଭାରତବର୍ଷର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟସବୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଶତକଡ଼ା ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେବାକୁ ଦିଆଯିବ ଏବଂ ଶତକଡ଼ା ଦଶ ଭାରତୀୟ-ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଦେଶଜାତ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଠାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବର୍ଷେସି ସୁବିଧା ପାଇବ । ଏହା ଛଡ଼ା କେତେକ ବୈଦେଶିକ ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅଧିକ ଶୁଳ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ଏହି ରୁକ୍ତି ଫଳରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାରତୀୟ—ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଶତକଡ଼ା ୧୦ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସୁବିଧା ପାଇଥିଲା ଯଥା,—ତୁଳା ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ, କଟା ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ, ଭାରତୀୟ କାର୍ପାସ; କମ୍ପଳ, ସୋହନିମିତ ପଦାର୍ଥ, ଚମଡ଼ା, ସୋହନିତେଲ ଓ ନଡ଼ିଆ ତେଲ ପ୍ରଭୃତି, ଚନ୍ଦନ କାଠ, ଚୈଲ୍ୟାଜ, ଗୁଜୁଳ-

ଗୁଣମଧ୍ୟେ ବଡ଼ ସହକା ଗୁଣ ।

ଚିନାବାଦାମ, କର୍ପି, ଧୂଆଁ ପତ୍ର, ଗୁ, ସବୁପ୍ରକାର ମସଲ, ଜଡ଼ାବାଜ, କାଠ, ସୀସା ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଧାତୁଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ।

ଏହି ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଫଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ନିର୍ମିତ କେତେକ ପ୍ରକାର ମଞ୍ଚରଗାଡ଼ ସଜକଡ଼ା ୨୫ ଶୁଲ୍ଦରେ ଭାରତରେ ସୁବିଧା ପାଇଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ନମ୍ବଲୁଣ୍ଡ ଇଂଲଣ୍ଡ—ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ ସଜକଡ଼ା ୧୦ ଶୁଲ୍ଦରେ ଭାରତରେ ସୁବିଧା ପାଇଅଛି ଯଥା—ସୁହନମୂଳ ଓ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଉପକରଣ, କେମିକାଲ ଜିନିଷ, ଔଷଧ, ଚମକବାସନ, ନାନା ପ୍ରକାର ଲୌହନିର୍ମିତ ଯନ୍ତ୍ରପାତି (ଇଲେକ୍ଟ୍ରି, ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର, ପଟୋଗ୍ରାଫ, ଦୈର୍ଘ୍ୟନକ, ଡାକ୍ତରୀ, ବେତାରଯନ୍ତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ଜିନିଷ) ତମଡ଼ା ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ, କେତେକ ପ୍ରକାର ଧାତୁ (ଅଲୁମିନୟମ୍, ତମ୍ବା, ସୀସା, କମିନ ସିଲଭର୍ ଓ ପିତଳ ପ୍ରଭୃତି), କାଗଜ ଓ ଝେପନାସା, ରବର ଟାଇପ୍ ଓ ରବର ନିର୍ମିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ, ସାବୁନ, କେତେକ ପ୍ରକାର ଖେଳ ଉପକରଣ, ଛତା, ଧୂଆଁ ଖାଇବା ଯନ୍ତ୍ର, ଫିଶିଙ୍ଗ୍, ବର୍ତ୍ତାଲ ଲୁଗା, ମାଛତେଲ ଓ କେତେକ ପ୍ରକାର ସୁବାସିତ ଡେଲ, କାଚନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଏହି ଚୂର୍ଣ୍ଣର ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଭାରତର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଗୋଟିଏ ସିଲେକ୍ଟ କମିଟି ବସିଥିଲା ଏବଂ କମିଟି ମତ ଦେଇଥିଲା ଯେ ଅଫିସୀଆଲ ଚୁକ୍ତି ଭାରତର ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ପକ୍ଷେ ହିତକର । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ସେହି କମିଟି ମତ ଦେଇଥିଲା ଯେ ଅଫିସୀଆଲ ଚୁକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଜିନିଷର ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସିନା ନିମିତ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବ । ସିଲେକ୍ଟ କମିଟିର ମତ ଭାରତୀୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ ସ୍ଵୀକୃତି ହୋଇ ୧୮୯୪ ସାଲର ଭାରତୀୟ ଶୁଲ୍ଦ ଆଇନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା । ତନ୍ତ୍ର ଏ ବିଷୟ ନେଇ ଭାରତର ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ କେତେକ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଶାସକ କହନ୍ତି ଯେ ଏହି ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଫଳରେ ଭାରତ ବଜାରରେ ବାହାର ଜିନିଷର ପ୍ରସାର ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦ୍ରାସ ହୋଇଯିବ । ଭାରତ ସରକାର ଇଂରେଜ୍ ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଶୁଲ୍ଦ ବସାଇବା ଫଳରେ ଯେହୁ ସେହୁ ଦେଶମାନେ ଭାରତର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଅଧିକ ଶୁଲ୍ଦ ବସାଇବେ । ଏଣୁ ସେ ଦେଶର ଲୋକମାନେ ଭାରତୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣି କରବେ ନାହିଁ । ଉକ୍ତ କାରଣମାନଙ୍କରୁ ଅଫିସୀଆଲ ଚୁକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଭାରତର ସମୂହ ସାଧାରଣ ସମ୍ଭାବନା ।

କଂଗ୍ରେସ ନେତା ସାର୍ ସମ୍ବୁଧ୍ରମ୍ ଚେଟ୍ଟି ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ ବେସରକାରୀ ଭାବରେ ଅଫିସୀଆଲ ଚୁକ୍ତିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଭାରତର ହିତାହତ ଦୃଶ୍ୟର ନ କର ଚୁକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ସ୍ଵାକ୍ଷର କରିବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ସହଚାରୀଙ୍କର ବିରୋଧ

ଘଟିଅଛି ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରୁଅଛି । ତଳିତ ଚର୍ଚ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ତରରେ ଏହି ରୁକ୍ମି ବସନ୍ତ ଆଲୋଚନା ହେଉଅଛି ।

ଅର୍ଥନୀତି ।

ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତି କହିଲେ ଯାହା ବୁଝା ଯାଉଥିଲା ଅଜ୍ଞାନ ଭାବ ନୁହେଁ । ଶିକ୍ଷା ଘାଟର ସୁବିଧା, ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରସାର, କଲ କାରଖାନାର ବହୁଳ ପ୍ରଚଳନ ଏବଂ ସର୍ବୋପର ଶକ୍ତିନୈତିକ ନିମନ୍ତକାରୀ ନିମିତ୍ତ ଅଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥନୀତି କହିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟରେ ସମାଜ ନୀତି, ଶକ୍ତିକ ଦ୍ରବ୍ୟ, ବେକାର ସମାସ୍ୟା, ବୃତ୍ତିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ସବୁ ବୁଝାଏ । ଜଗତର ଅର୍ଥନୀତି, ମୋଟ ଉପରେ ପ୍ରତିଦେଶର ଚିତ୍ତିତ ପାଣ୍ଡି, ଆୟ ବ୍ୟୟ କିମ୍ବା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ସୁନା ପୃଥ୍ବୀର କେବଳ କେତୋଟି ଦେଶରେ ମିଳେ ଏବଂ ତାହା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ଉପାଦାନ ଦୃଷ୍ଟି । ସୁନାର ଅବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଭର କରୁଥାଏ ଏବଂ ଏହି ସୁନାର ଅଂଶବିଶେଷ ରୂପେ, ରୂପା ଓ ତମ୍ବା ଆଦର ମୂଲ୍ୟ ଅବଧାରତ ହୋଇଥାଏ ।

କାରବାରର ସୁବିଧା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଦେଶରେ ସୁନା, ରୂପା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଧାତୁର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଅଛି । ପ୍ରତି ଦେଶର ମୁଦ୍ରାର ନାମ ଓ ମୂଲ୍ୟ ପରିମାଣ ଭିନ୍ନ ଅଟେ; ମାତ୍ର ସୁନାର ମାପକାଠିରେ ତାହା ସ୍ଥିରକୃତ ହେଉଅଛି । ପୁଣି ଗୁଡ଼ିଏ ମୁଦ୍ରା ନେଇ ବଡ଼ବଡ଼ କାରବାର ଚଳାଇବା ଅସୁବିଧା ବୋଲି କରେନ୍ ଲୋଡ୍ କିମ୍ବା ବ୍ୟାଙ୍କ ଲୋଡ୍ ପ୍ରଚଳିତ । ପ୍ରତିଦେଶରେ ଉତ୍କର୍ଷ-ମେଧା ନିଜେ ଏହି ଲୋଡ୍ ଚଳାନ୍ତି କିମ୍ବା ସମତାପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କ ମାର୍ଜିତରେ ଏହା ବଜାରରେ ଚଳେ । ନିୟମ ହେଉଛି ଯେତେ ମୂଲ୍ୟର ଲୋଡ୍ ପ୍ରଚଳିତ ହେବ, ସେତିକି ମୂଲ୍ୟର ସୁନା କିମ୍ବା ରୂପା ବ୍ୟାଙ୍କରେ ରଜର୍ କରାକୁ ହେବ । ପୃଥ୍ବୀର ବଡ଼ ବଡ଼ ଦେଶରେ ବ୍ୟାଙ୍କମାନ ରହିଅଛି । ଏହି ବ୍ୟାଙ୍କ ଜରୀୟରେ କାରବାର ଚଳେ । ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ସଂସାଧାରଣଜଠାରୁ ଟଙ୍କା ଜମା ରଖନ୍ତି ଓ ଟଙ୍କା ଧାର ଦିଅନ୍ତି । ବଦେଶରୁ ମାଲମତା ଆମଦାନୀ କଲେ ଟଙ୍କା ଦେବା ନେବା କରନ୍ତି । ଏହି କାମ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ପୃଥ୍ବୀରେ ବହୁତ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଛି । ସେମାନେ ବହୁତ ଭବନର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ୟାଙ୍କମାନ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ବ୍ୟାଙ୍କମାନ ପରସ୍ପର ଏପରି ଭାବେ ଛିନ୍ନଛିନ୍ନ ଯେ ଗୋଟିଏ ସହ କୌଣସି କାରଖାନା ଫେଲ୍ ହୋଇଯାଏ ତେବେ ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରାୟ ସର୍ବତ୍ର ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ।

ଭଲ ମତ କାଳ ମନେ ନ ଘେନ ।

ଅଗେ ଏକ ରକମ ଚଳିଯାଉ ଥିଲା । ବରତ ମହାପୁର ପରେ ପୃଥ୍ବୀର ସବୁ ଦେଶରେ ବେକାର ସମାପ୍ୟ । ଏତେ ବଢ଼ିଯାଇଛି ଯେ ସ୍ଵାର୍ଥୀର ଗନ୍ୟମନେ ଜଳ ଜଳ ଦେଶର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବାକୁ ଏବଂ ବେକାର କମ୍ପା ଅକର୍ମଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆହାର ଦେବାକୁ ଟଙ୍କା ପାଉନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆୟ ଅପେକ୍ଷା ବ୍ୟୟ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଆୟ ବ୍ୟୟର ସମତା କରିବାକୁ; ଅଧିକା ଟଙ୍କା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଏବଂ ଜଳ ସାଧାରଣଙ୍କ ହାତରେ ପଇସା ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ମନ ଇଚ୍ଛା ମାଲମତା କିଣିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦେଶମାନେ କଳ କାରଖାନା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ସେ ଦେଶର କଳଜାତ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବକ୍ତା ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ଦ୍ରବ୍ୟ ବକ୍ତା ନ ହେବାରୁ ମୃତ୍ୟୁଆମାନଙ୍କୁ କାରଖାନାରୁ ବାହାର କରି ଦିଆଯାଉଛି । ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ନ ପାଇ ବେକାର ହୋଇ ବସୁଛନ୍ତି ଏଣୁ ବେକାର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଷ୍ଟ୍ରମେଣ୍ଡଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଯାଉଛି ।

ଏହା ଛଡ଼ା ଅଗେ ଲୋକେ ଖେ ପରି ଖଟଣୀ ଖଟୁଥିଲେ । କାରବାରରୁ ଯେଉଁ ଲାଭ ହେଉଥିଲା ତାହା କେତେଜଣ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର ନିଜସ୍ଵ ଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ମଜୁରୀଆମାନେ ସେଥିରୁ କିଛି ଅଂଶ ପାତ୍ର ନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶୀ ଖଟାଇ ନେତୃତ୍ୱ ମାଲିକମାନଙ୍କର ଲାଭ । କ୍ରମେ ମଜୁରୀଆମାନେ ସଫଳତା ହୋଇ ନାନାଦି ସୁବିଧା ଦାବି କଲେ, ନ ପାଇଲେ ଧର୍ମଦତ୍ତ ଏବଂ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ବିଦ୍ରୋହ ମଧ୍ୟ କଲେ । ଏହା ଜଗତ-ବ୍ୟାପୀ ଶ୍ରମିକ ସମାପ୍ୟ ଏହା ଦ୍ଵାରା ତାଙ୍କମାନଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ସୁବିଧା ମିଳିଛି, କିନ୍ତୁ ମଜୁରୀ ବେଶୀ ପଡ଼ିବାରୁ ଜଗତର ଦାମ ବଢ଼ିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ—ଏଣେ ଲୋକଙ୍କଠାରେ ଟଙ୍କା ନାହିଁ ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଖରଚ ପାଇଁ ପ୍ରତି ଦେଶ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ରଖି କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଫଳରେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ସବୁ ମାନ୍ଦା ହୋଇ ଗଲଣି ।

ଏତେ ଗଲ କଳକାରଖାନା ଥିବା ଦେଶର କଥା—ଯେଉଁସବୁ ଦେଶ କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ସେଠାରେ ହୁଏତ ଭଲ ଫସଲ ହେଉନାହିଁ କିନ୍ତୁ ହେଲେ କିଣିବାକୁ ଲୋକ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଶସ୍ତା କରି ବିକିଲେ ସବୁ ଛଡ଼ା ଲାଭ ନାହିଁ । ମନେକରି ଯଦି ମାଣେ ଜମିରୁ ୧୦ ମହଣ ଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଏବଂ ଧାନ ଭରୁ ଟଙ୍କାକୁ ମହଣେ ମିଳେ ତେବେ ଗୃହୀ ଏହି ମଣକରୁ ମୋଟେ ୪ ୧୦ ଟଙ୍କା ପାଇବ । ଏଥିପାଇଁ ତାକୁ ଖଜଣା, ମୁଲିଆ, ହଳ ଓ ବହନ ବାବତ ହୁଏତ ୮ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଫଳରେ ସେ ବର୍ଷ ତମାମ ଖଟି ମୋଟେ ୨ ଟଙ୍କା ପାଇବ । ଅଥଚ ଅନ୍ୟ କାମ କଲେ ସେ ୨ ଟଙ୍କାରୁ ବେଶୀ ସେବକାର କରିବ । ସୁତରାଂ ସେ ଜମି ପ୍ରତି ଦୁଇ ଦେବ କାହିଁକି ? ବେଶୀ ଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ

କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତା ।

ହେଲେ ଧାନ ଭରଣ ପ୍ରାୟ ହେବ । ଗୁଣୀ ଧାନ ବଳି ପଇସା ନ ପାଇଲେ ସରସ୍ବ
 ଦେବ କୁଅକୁ ? ଗରୁଡ଼ମେଷ ସରସ୍ବ ଆଦାୟ ନ କଲେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳା-
 ଇବେ କିପରି ? ଏହି ସବୁ ବିଚାର କରି ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଧାନ ମହଙ୍ଗା
 ହେଲେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୁଏ, ବେଶୀ ଶସ୍ତା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୁଏ । ଏହା ଉପରକୁ
 ଜଗତର ପ୍ରତି ଦେଶ, ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଛିକାଛିକି ହୋଇ ରହିଛି । ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ
 ଏବଂ ସ୍ବାଧୀନତା ଅନ୍ୟ ରଖିବା ପାଇଁ ସୈନ୍ୟବଳ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଛି ।
 ଏଥି ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ଆୟରୁ ବହୁ ଅଂଶ ଲାଗେଇ ବିଭିନ୍ନ ପାଇଁ ରଖା ଯାଉଛି ।
 ଅବଶିଷ୍ଟ ଆୟରୁ ବେକାର ସମାସ୍ୟା, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ସ୍ବାସ୍ତ୍ୟାଦି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
 ଜନ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟକର ହେଉନାହିଁ । ଫଳତଃ ଗୁଣ ପରିଶୋଧ ହେବା ଦୂରରେ
 ଆଉ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନୂଆ ରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ପୂର୍ବ ରଣ ପରିଶୋଧ ନ ପାଇଲେ
 ମହାଜନ ନୂଆ ରଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ, ଦେଲେ ବେଶୀ ଖୁସି ଦାବି କରେ ।
 ଏହା ଦ୍ଵାରା ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥିତି । ଏଇଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଅର୍ଥନୀତି ନେଇ
 ଜଗତର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ କିପରି ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ଏବଂ ଦିନକୁ ଦିନ କିପରି ସଙ୍କଟ
 ସକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଅଛି ।

ଅଜି ଯେ ପୃଥିବୀର ଗୁରୁଆଡ଼େ ଏତେ ଅଶାନ୍ତି, ବିଦ୍ରୋହ, ଡିକ୍ଟେଟର
 ନିୟୁତି ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଗୁଲିଛି ତାହାର ମୂଳ କାରଣ ଏହି ଅର୍ଥ ନୀତି ସକାଶ । ପୂର୍ବରୁ
 କୁହାଯାଇଛି ଯେ ସରକାର ଯେତେ ନୋଟ୍ ଜାରି କରିବେ ସେହି ମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା
 ମଧ୍ୟ ଗଢ଼ିତ ରହୁଥିବେ । ଅବଶ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ସମସ୍ତ ନୋଟ୍ ଏକାଠି କରି
 କେହି ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଟଙ୍କା ଦାବି କରନ୍ତି ନାହିଁ । କଲେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଯଦି ଟଙ୍କା ନ ଦେଇ
 ପାରେ ତେବେ ତଦନ୍ତରେ ଫେଲ୍ ମାରିବା କଥା—ଏପରି ଘଟଣା ପ୍ରାୟ ଘଟେ-
 ନାହିଁ ବୋଲି ଡକ୍ଟର ପକ୍ଷେ ନୋଟ୍‌ର ପରିମାଣ ଅନୁସାରେ ମୁଣ୍ଡି ମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା
 ରଖା ହୁଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଏପରି କେଳି ଯାଇଛି ଯେ ୧୦୦ ଟଙ୍କାର
 ନୋଟ୍ ଡଲରେ ମୋଟେ ୮ ଟି ଟଙ୍କା ସ୍ଵଭାବ ଜଣା ପଡ଼ିଛି । ସୁବେ ଜର୍ମାନୀର
 ମାର୍କ [ମୁଦ୍ରା] ଅମ ଦେଶର ଟଙ୍କାକୁ ମୋଟେ ୩୨ ଟା ମିଳୁଥିଲା, ଯୁଦ୍ଧ ପରେ
 ୨ କୋଟି ମାର୍କର ନୋଟ୍ ଦେଲେ ଏକଟଙ୍କା ସୁଦ୍ଧା କେହି ଦେଲେନାହିଁ । ପ୍ରଶ୍ନ
 ହୋଇପାରେ ଯେ ସରକାରୀତ ଇଚ୍ଛାକଲେ ମନ ଇଚ୍ଛା ନୋଟ୍ ଏବଂ ଟଙ୍କା
 ଢେଉ କରି ପାରିନ୍ତୁ ? ଏ କଥା ସତ, ମାତ୍ର ତାକୁ ନେବ କିଏ ? ଯଦି ବ୍ୟବସାୟ
 ବାଣିଜ୍ୟରେ ତାହା ଲାଗି ନ ପାରିଲା, ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଲୋକେ ତାହା ଗୋଡ଼ି ଖପସ
 ପରି ନ ଗ୍ରହଣେ, ତେବେ ସେ ଭଳି ନୋଟ୍ କିମ୍ବା ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ କଅଣ ?
 ସରକାର କରିବେ ଅବା କିପରି ? ଗୁପ୍ତା ସୁନା ଅଣିବେ କାହୁଁ । ସରକାର
 କାଗଜରେ ନୋଟ୍ କରି ପାରିନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ ଅବ-
 ଶ୍ୟକ ତାକୁ ଅଣିବେ କେଉଁଠାରୁ ? ତାଙ୍କ ନୋଟ୍ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକେ ନ

ଅନ୍ଧାର ଖଣିରୁ ଘୁରକେ ଜାତ ।

ନେଲେ ବାଧ୍ୟ ବାଧକତା କାହିଁ ? ଏଥି ପାଇଁ ଜଗତର ଭଲ ଭଲ ମୁଦ୍ରାର ମୂଲ୍ୟ
 ଝିରକର ଅଦଳ ବଦଳ କରିବାକୁ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ [Exchange] ଅର୍ଥସ
 ମାନ ଅଛି । ପ୍ରତିଦିନର ବଜାର ଦର, ସୁନାର ମୂଲ୍ୟ, ବଜାରର ଘଟଣା
 ଏବଂ ପଟ୍ଟା ଦେଖି ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାଯାଏ । ଏଥି ପାଇଁ
 [Balance of Trade] ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟବସାୟରେ କେଉଁ ଦେଶ ବେଶୀ ସୁବିଧାରେ
 ଅଛି ତାହା ବଗୁର ହୁଏ । ମନେକର ଭାରତବର୍ଷ ଆମେରିକାରୁ ବର୍ଷକୁ ୧୦୦ କୋଟି
 ଟଙ୍କାର ମାଲ କଣିଲ କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାକୁ ବକିଲ ବର୍ଷିକ ଦେହସ୍ତ କୋଟି
 ଟଙ୍କାର ମାଲ । ଅତଏବ ଏହି ବଳକା ୯୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଭାରତବର୍ଷ ଆମେରିକାଠାରୁ
 ପାଇବ । ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟବସାୟର ସୁବିଧା [Balance of Trade] ଗୁରୁତ୍ବ
 ସମ୍ପର୍କରେ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହା ଯାହା ସମ୍ପର୍କରେ ଥାଏ, ସେ ଦେଶ ଅବହା
 ସ୍ବଚ୍ଛଳ । ତାକୁ ସବୁଦେଶ ମାଲ ବିକିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ଯସ୍ତାରେ ମଧ୍ୟ ଦେବେ ।
 ସେ ଦେଶ ଟଙ୍କା ଧାର ଖୋଜିଲେ ଟଙ୍କା ବଜାରରେ [Money Market] ଅଳ୍ପ
 ପୁଅରେ ପାଇବେ । “ବ୍ୟବସାୟ ସୁବିଧା” ଯେଉଁ ଦେଶ ବରୁଦ୍ଧରେ ସେ ଦେଶ
 ପକ୍ଷରେ ନାନାବିକ୍ରମ ଅପୁରୁଷା ଘଟେ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଗୁର କଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ
 ଯେ ଦେଶର ଅମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନୀ ଉପରେ [Balance of Trade] ନିର୍ଭର
 କରେ । ଅମଦାନୀ ରପ୍ତାନୀ ଲୋକଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ,
 ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା, ପ୍ରତିଷ୍ଠାକର ଆଦି ବ୍ୟବ୍ତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।
 ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଜିନିଷ କଣିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମାଇବା, ଜିନିଷର ପ୍ରଚାର
 ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହିପରି ସମସ୍ତ ବିଷୟର ଯୋଗସ୍ବରୁ ରହୁଅଛି । ଗୋଟିକୁ
 ଗୁଡ଼ି ଅନ୍ୟଟିର ସମାଧାନ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଏବଂ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁସବାର ଆଜି ପୃଥିବୀର
 ଅବସ୍ଥା ଜଟିଲରୁ ଜଟିଲତର ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନ କୁଳବର ।

ନାମ	ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ	ବାସସ୍ଥାନ
*୧ । ହେନରି ସୋର୍ଡ —	୧୮ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ	ଆମେରିକା
୨ । ଜର୍ଜ୍ଜ ରକ୍ ଫେଲ୍ଡର —	୧୦ ” ”	ଆମେରିକା
୩ । ଡିଡ୍ ଅଫ୍ ଓଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ମିନିଷ୍ଟର —	୩ ” ”	ଇଂଲଣ୍ଡ
୪ । ମିଡ୍ଲର ଏବୁରୁ ମେଲର୍ —	୩ ” ”	ଆମେରିକା
*୫ । ଫାର୍ ବେଫିଲ ଜେଫ୍ଟସନ୍ —	୨ ” ”	ଗ୍ରୀମ୍

*ହେନରି ସୋର୍ଡଙ୍କର ପ୍ରତି ମିନିଟ୍ରେ ୫୫ ପାଉଣ୍ଡ ଆସୁହୁଏ ।

ପରଶ୍ବର ମୁନି କେଲ୍‌ଶୀ ସୁତ ।

ନାମ	ସମ୍ପର୍କର ମୂଲ୍ୟ	ବାସ୍ତବ୍ୟ
୨ । ଦୁର୍ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ—	୨ କୋଟି ପାଉଣ୍ୟ	ଜମିନୀ
୩ । ଭୂତପୁତ୍ର ସମ୍ରାଟ କୈଶର—	୨ ,, ,,	ଜମିନୀ
୮ । ବ୍ୟାଘ୍ରନ୍ ଏକର୍ ମିଷ୍ଟିର—	୨ ,, ,,	ସାପାନ
୧ । ,, ଲକ୍ଷ୍ମେଷୁ—	୨ ,, ,,	,,
† ୧୦ । ବରୋଦାର ଗାଇକୋଆଡ଼—	୨ ,, ,,	ଭରତବର୍ଷ
୧୧ । ରଥ ଗୁଲ୍‌ଡ଼—	ଅଜ୍ଞାତ	ଲଙ୍ଗଣ
୧୨ । ସାଇମନ ପଟିନ୍—	,,	କାଠିଆ
୧୩ । ଲର୍ଡ଼ଲରେ—	,,	ଲଙ୍ଗଣ
୧୪ । ଆଗାର୍‌—	,,	ଭରତ
୧୫ । ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନିଜାମ—	,,	ଭରତ

—*—

ଇଉରୋପର ଧନକୁବେର ।

ବୁଲଗେରଥ ଦେଶର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନୀକର ଧନର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୭୦ ହଜାର ପାଉଣ୍ୟରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

ଜର୍ମାନୀର ନିବାସିତ ଭୂତପୁତ୍ର ସମ୍ରାଟ କୈଶର ଇଉରୋପ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନୀକ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାୟ ନଗଦ ୧ କୋଟି ୨୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ୟ ଗଚ୍ଛିତ ଅଛି । ଜର୍ମାନୀର ମୁକ୍ତି ଓ ଆଇସେନ୍‌ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ବ୍ୟବସାୟୀ ମଧ୍ୟ କମ ବରଦଶାଳୀ ନୁହନ୍ତି । ଏ ଦେଶର ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା ମାନସ ନାମକ ଏକ ଜର୍ମାନ ଲୁଅଥନବୁର ସ୍କୁ (ପେଟ) ଓ ପିରିଜ କଣ୍ଟାର ବ୍ୟବସାୟ କର ଜଣେ ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଧନଶାଳୀ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ମୁରଫ୍‌ଲେନ୍‌ସ୍‌ର ଆର୍ଥର ଡର୍କ୍‌ର ଗଚ୍ଛିତ ଧନର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ପାଉଣ୍ୟ ହେବ । ସେ କରତ-କଳ ଓ କାଠର ବ୍ୟବସାୟ କର ଏ ଅତୁଳ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କର ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଦେଶର ଜର୍ଜ ଉଏସ୍‌ପ୍ରଜ୍‌ଙ୍କର ଗଚ୍ଛିତ ଧନର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ୟ । ଲୁଡ଼ା ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଭୃତି ଖନଜଦ୍‌ବ୍ୟର ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ଵାରା ସେ ଏପରି ଲଭବାନ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅଣ୍ଡ୍‌ରୁ ସାର୍‌ବୋନ୍‌ ଭଳି ଭଲ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କର ଓ ବ୍ୟାଙ୍କମାନ ତସାର ବଣେଷ ଲଭବାନ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୩୨ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ୟ ସଞ୍ଚୟ କର ଅଛନ୍ତି ।

† ବରୋଦାର ଗାଇକୋଆଡ଼ଙ୍କର ସ୍ଵାମୀକ ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ୨୯ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ୟ । ତାଙ୍କର ୨୫୫ ମୂଳା ଶତତ ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ୁଆର ମୂଲ୍ୟ ଦିନିଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ୟ ଏବଂ ଶୁକ୍ରସାଦ ପାଟକରେ ଥିବା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମିତ କମାଣର ଓଜନ ୪୦୦ ପାଉଣ୍ୟ ।

ଭାଗ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ର ନିଜମା ଦୟ ।

ପରସୀ ଦେଶର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧନକୁବେର ଏମ୍, ପ୍ରାଜ୍ଞୋଭକ୍ତ ପୁରନ୍ଦ-
ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ପାଉଁଜର ବ୍ୟବସାୟ କରି ଅତୁଳ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରି ଅଛନ୍ତି ।
ଏ ଦେଶର ସିନ୍ଧୋଏନ୍ ଓ ରେନୋ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ମଠର ବ୍ୟବସାୟୀ ମଧ୍ୟ
ବିଶେଷ ଧନୀ ।

ପ୍ରନ୍ଦସଲ୍, ଇଣ୍ଡୋରହେଜ ହଜେରର ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଧନୀ । ତାଙ୍କର
ଭୂସମ୍ପତ୍ତିର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ଏକର ଅର୍ଥାତ୍ ହଜେର ଦେଶର ଗୁଣ ଜମିର,
ସାଠିଏ ଭଗରୁ ଏକ ଭଗ ।

ପୋଲଣ୍ଡର ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଧନୀ କାଉଣ୍ଡ ଅଲ୍‌ସ୍ଟେଡ୍ ପୋଟାକ ଦଶାଳ
ଭୂସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ । ତାଙ୍କର ଗଞ୍ଜିତ ଧନର ପରିମାଣ ସହଜରେ ଧାରଣା
କରି ହେବ ନାହିଁ । ଆଫ୍ରିକାର ଗୋଟିଏ ପଶୁ ଶିକାରରେ ସେ ଏକକାଳିନ
୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ବ୍ୟୟ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ରୁମାନିଆର ଇନ୍‌ମିହେଲ୍ ଜଣେ ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଧନଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି । ତାଙ୍କର
ସଞ୍ଚିତ ଧନ ପରିମାଣ ଏତେ ଯେ, ସେ ସମସ୍ତ ସେ ପୁରଣି ଇଟ୍ଟିକ ଜମିର ବେଝାଣା
ମଧ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜିତ କରି ରଖି ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଏପରି
ଧନୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସାଧାରଣ ଲୋକ ପରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଜଣିପିଛା ଦୈନିକ ଆୟର ପରିମାଣ ।

	ଖ୍ରୀ ୧୯୧୨	୧୯୧୮	୧୯୨୭
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (ଅମେରିକା)—	ଟ ୭ ୧୯	ଟ ୧୦ ।	ଟ ୧ ୯
ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍—	ଟ ୩ ୫	ଟ ୪ ୮	ଟ ୩ ୮
ପ୍ରାନ୍ସ—	ଟ ୩ ।	ଟ ୪ ୯	ଟ ୪ ୫
ସାପାକ—	ଟ ୩ ୮	ଟ ୩ ୫	ଟ ୪ ୯
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—	ଟ ୨ ।		
କାନେଡା—	ଟ ୧ ୫୮		
ଭାରତବର୍ଷ—	ଟ ୦ ୯୧	ଟ ୦ ୯୩	ଟ ୦ ୮୭
ଓଡ଼ିଶା	ଟ ୦ ୮୨	ଟ ୦ ୮୯	ଟ ୦ ୮

କାମିକା ପୂଜନ୍ତି ଉପୋଗେ ରସି ॥

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଜଣପିଛା ହାରାହାର ବାର୍ଷିକ

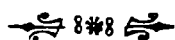
ଆୟର ପରିମାଣ ।

(୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଭାର୍ତ୍ତ ସାହେବଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ)

ଦେଶର ନାମ	ଆୟର ପରିମାଣ
ଭାରତ—	୧ ପାଉଣ୍ଡ
ଭୂଟାନ—	୧୧ ”
ଇଟାଲୀ—	୧୨ ”
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ—	୧୫ ”
ସ୍ପେନ୍—	୧୭ ”
ସୁଇଜରଲଣ୍ଡ—	୧୯ ”
ନରୱେ—	୨୦ ”
ଡେନ୍—	୨୨ ”
ଜର୍ମାନୀ—	୨୨ ”
କାନେଡା—	୨୭ ”
ପ୍ରାନ୍ସ—	୨୭ ”
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U. S. A)—	୩୯ ”
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—	୪୦ ”
ସ୍ଵିଟ୍ଜରଲଣ୍ଡ—	୪୫ ”

୧ ପାଉଣ୍ଡ = ଟ ୧୫ ୯

ଏହି ଆୟର ପରିମାଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧିକ ହୋଇଅଛି ।

ପୃଥ୍ବୀର କେତେକ ପ୍ରଧାନ ୨ ଦେଶର

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଲକ୍ଷ୍ମିଭାବେ । (ଜୀବନ ବିମା)

କେତେକ ପ୍ରଧାନ ୨ ଦେଶର ଲୋକମାନେ ମୋଟ କେତେ ଟଙ୍କାର
ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଲକ୍ଷ୍ମିଭାବେ କର ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ସେହି ଦେଶର ଲକ୍ଷ୍ମିଭାବେ
ପ୍ରତିରେ କେତେ ଟଙ୍କା ଗଢ଼ିତ ଅଛି ତାହାର ହସାବ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

ଦେଶ ମୋଟ ଟଙ୍କା ପ୍ରତିରେ ଗଢ଼ିତ ଟଙ୍କା

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U. S. A.) ପ୍ରାୟ ୨୪୦୦୦ କୋଟି ୪୫୦୦ କୋଟି

କାନେଡା ” ୧୫୦୦୦ ” ୩୦୦୦ ”

ମଣିଷ ବଢ଼େଇ ପାଣିର ଭାର ।

ଦେଶ	ମୋଟ ଟଙ୍କା	ପଣ୍ଡାରେ ଗହଳ ଟଙ୍କା
ଇଂଲଣ୍ଡ	୩୦୦୦	୧୨୦୦
ଯାପାନ	୧୦୦	୨୦୦
ଭାରତବର୍ଷ	୭୧	୧୭

ଉପରୋକ୍ତ ହସାବରୁ ଜଣାଯାଉଅଛି ଯେ ଭାରତର ଲୋକସଂଖ୍ୟାନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ଜଣପିଣ୍ଡ ଟ ୨୯ ହସାବରେ ଲାଭ ହେଉଥିବ । ଭାରତବର୍ଷରେ ୭୧ ଗୋଟି ଦେଶୀ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ କମ୍ପାନୀ ଓ ୨୦ ଗୋଟି ବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀ ଅଛି ।

ପୃଥ୍ବୀର ବାଣିଜ୍ୟ ଉପଯୋଗୀ କେତେକ

ଜାନ୍ତବ ପଦାର୍ଥ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଜାନ୍ତବ ପଦାର୍ଥମାନ, ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ମିଳେ ।

ପଟାମ — ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଭାରତବର୍ଷର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ।

ରେଶମ — ଭୂମଧ୍ୟାଘେଷିକ ଦେଶ, ଚୀନ ଓ ଯାପାନ ।

ଚମଡ଼ା — ମାଙ୍କିନ ଓ ରୁଷିଆ ।

ମାଂସ — ମାଙ୍କିନ, ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ।

ହସ୍ତୀଦନ୍ତ — ଆଫ୍ରିକା, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ମାଲୟ ଓ ଭାରତବର୍ଷ ।

ସୁଜି — ଜୁଆରସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚ ସମୁଦ୍ରରେ ମିଳେ; ଯଥା — ଭୂମଧ୍ୟସାଗର ।

ମୁକ୍ତା — ସିଂହଳ, ପାରସ୍ୟ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ।

ପ୍ରବାଳ — ଉଚ୍ଚ ସମୁଦ୍ରରେ ବିଶେଷତଃ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ନିକଟରେ ଓ ଭାରତ ମହାସାଗରରେ ମିଳେ ।

ଚର୍ବି — ଇମି ଓ ସିଲ ମାଛରୁ ମିଳେ । ମହମବଂଶ ପ୍ରଭୃତି ଏହି ଚର୍ବିରେ ଘିଅର ହୁଏ । କରୁଲିଭର ତେଲ ଉତ୍ପାଦନ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ନିଉଫାଉଣ୍ଡଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ନରୁଏସ୍ ଉପକୂଳ ନିକଟରେ ବହୁଳ କରମାଳ ମିଳନ୍ତି ।

ଆଜି ଯେ ଶୁକେନ୍ଦ୍ର, କାଲି ପକ୍ଷୀ ॥

ପୃଥ୍ବୀର ଶସ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଭିଦଜାତ ପଦାର୍ଥ ।

ନମ୍ମଲଶିତ ଶସ୍ୟମାନ. ନମ୍ମଲଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ
ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ଧାନ—ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ଭାରତବର୍ଷ, ସିଂହଳ, ଚୀନଦେଶ, ଶ୍ୟାମ ଓ ଯାପାନ
ଗହମ—ପଞ୍ଜାବ, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U. S. A.), କାନେଡା, ଫ୍ରାନ୍ସ,
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ଅରଜେଣ୍ଟାଇନ୍ ଓ ହଙ୍ଗେରୀ ।

ମକା—ପ୍ରଥମେ ଅମେରିକାରୁ ଆସିଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ
ହଙ୍ଗେରୀ, ଇଟାଲୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକା ।

ଜବ—ରୁଷିଆ, ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଅମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ।

ଆମ୍ବୁ—ଜାଭା, ଭାରତବର୍ଷ, ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ, ପଶ୍ଚିମ ଇଣ୍ଡିଜ୍
ମରସସ୍, ନେଟାଲ ଓ କୁଇନ୍ସଲ୍ୟାଣ୍ଡ ।

ବୀଟ—(Beet Sugar)—ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ହଙ୍ଗେରୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ,
ରୁଷିଆ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ଓ ଫିନି ଡାଣ୍ଡ ।

ଗୁ—ଭାରତ, ସିଂହଳ, ଚୀନ, ଯାପାନ, ସୁମାତ୍ରା ଓ ନେଟାଲ ।

କାଫି—ବ୍ରାଜିଲ୍, ସିଂହଳ, ଯାଭା, ମାଡ୍ରାଜ ଓ ପଶ୍ଚିମ-ଇଣ୍ଡିଜ୍ ।

କୋକୋ—ଇକ୍ୱାଡର, ବ୍ରାଜିଲ୍, ଟ୍ରିନିଦାଦ୍, ବେନିୟୁଇଲ୍ ଓ
ସିଂହଳ ।

ରବର—କଙ୍ଗୋ ଓ ଅମାଜନ ଉପତ୍ୟକା, ପୂର୍ବ-ଇଣ୍ଡିଜ୍, ମାଲୟ
ଉପଦ୍ୱୀପ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଓ ସିଂହଳ ।

କପା—ଅମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ, ଭାରତବର୍ଷ, ମିଶର, ବ୍ରାଜିଲ୍, ଚୀନ୍
ନାଇଜିରିଆ ଓ ଉଗାଣ୍ଡା । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ କୁଇନ୍ସଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଏହାର ବୃଦ୍ଧି
ମଧ୍ୟ କରାଯାଉଅଛି ।

ପ୍ରାଣୀ—ଫ୍ରାନ୍ସ, ସ୍ପେନ୍, ପର୍ଟୁଗାଲ୍, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ହଙ୍ଗେରୀ, ଅଲ୍‌ଜିରିଆ,
କେପ୍‌ବ୍ରେନ୍, ଦକ୍ଷିଣ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆ ।

ଝୋଟ—ରଙ୍ଗା ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁଣ୍ଡର ହିକୋଶିବୁମି, ବଙ୍ଗଦେଶ ପୃଥ୍ବୀର
ସବୁପ୍ରଧାନ ଝୋଟ ଉତ୍ପାଦକ ସ୍ଥାନ ।

ଧୂଆଁ ପତ୍ର—ପୂର୍ବ-ଇଣ୍ଡିଜ୍ ଭାରତବର୍ଷ, ଇଜିପ୍ଟ, ପଶ୍ଚିମ-ଇଣ୍ଡିଜ୍ ଓ
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ । ଇଉରୋପର ଅଧିକାଂଶ ଦ୍ୱୀପରେ ଅଜିକାଲ୍ ଏହାର
ବୃଦ୍ଧି ହେଉଅଛି ।

ତଥାଠାରୁ ନାହିଁ ବକିଅ ଜାତ ।

ବିଳାଡିଆଳୁ—ଦ୍ରବ୍ୟମ ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାରୁ ଅସିଥିଲା । ଜର୍ମାନୀ ଓ ଅୟରଲ୍ୟାଣ୍ଡଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ । ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ବଦ୍ୟଦେଶରେ ଏହା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ସିନକୋନା—ଦ୍ରବ୍ୟମ ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାରୁ ଅସିଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକା, ଭାରତବର୍ଷ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଓ ମାଲୟ ।

ସାମୁ ଓ ଆରାରୁଟ୍—ଦକ୍ଷିଣଅମେରିକା, ଅଫ୍ରିକା ଓ ଯାକ୍ସଦ୍ୱୀପ ।

ଛୁଣପଟ—ରୁଷିଆ, ଅୟରଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ଓ ଭାରତବର୍ଷ ।

ଆମ୍ବ—ସୁଷାଦୁ ପଲମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ଦେଶର ଆମ୍ବ ସବୁ ପ୍ରଧାନ ।

ଆଦି ଯାଦୀୟ ଫଳ-(Apples) କାନେଡା, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ, ନାସାମାନିଆ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

କମଳା ଲେମ୍ବୁ—ଝେନ୍, ଏସୋର୍, କେନାକ୍ସଦ୍ୱୀପ ଓ ସିରିଆର କେଲାଇମୁ ପୃଥିବୀ ବ୍ୟତୀତ ।

କଦଳୀ—ମୁବ୍ ଓ ପସ୍ତିମ ଇଣ୍ଡିଜ, ପଶ୍ଚିମାଫ୍ରିକା ଓ ଭାରତବର୍ଷରେ ଉତ୍ପନ୍ନହୁଏ ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଧାନ ଓ ଗହମ ଜମି ।

ଦେଶ	ଧାନ ଜମି (ଏକର)	ଗହମ ଜମି (ଏକର)
ଭାରତବର୍ଷ—	୮୦,୭୮୭,୦୦୦	୩୨,୨୧୧,୦୦୦
ଇଣ୍ଡୋ ଚୀନା—	୧୧,୭୮୨,୦୦୦	—
ଯାପାନ—	୭,୭୭୭,୧୧୦	୧,୧୭୦,୧୧୧
ଇଟାଲୀ—	୩୫୧,୩୨୨	୧୨,୨୭୨,୧୧୧
ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ—	—	୨,୮୧୧,୮୮୫
ଫ୍ରେଞ୍ଚ୍‌ସ୍ପେନ୍—	—	୧,୫୧୧,୦୦୦
ଜର୍ମାନୀ—	—	୪,୩୨୭,୮୦୦
ପ୍ରାନ୍ସ—	—	୧୩,୨୧୭,୦୦୦
ରୁଷିଆ—	—	୨୮,୦୦୦,୦୦୦
ନିସର—	୨୩୧,୦୦୦	୧,୪୧୫,୦୦୦
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U.S.A)—	୧୭୫,୦୦୦	୫୭,୭୨୫,୦୦୦
କାନେଡା—	—	୨୨,୪୭୦,୧୫୫

ତାଙ୍କ ଛବି ସବେ ପୂଜାକୁ ଗୁଣେ ॥

ଦେଶ	ଧାନଜମି (ଏକର)	ଗହମଜମି (ଏକର)
ଅରଜେଘାଉନ୍—	—	୨୦,୨୧୮,୩୦
ଅଷ୍ଟକ୍ଷୁଭିଆ—	—	୧୧,୭୮୭,୧୧୧

ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଦେଶର ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପତ୍ତିର ପରିମାଣ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଯେତେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦିତ ହୁଏ ସେଥିରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଏକବର୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୧୧ ଦିନର ଆହାର ଚଳିପାରେ ।

ଜର୍ମାନୀରେ ଯେତେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦିତ ହୁଏ ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ଏକବର୍ଷରୁ କେବଳ ୧୦୨ ଦିନ ମାତ୍ର ଆହାର ଚଳେ ।

କେତେକ ଦେଶର ନିରକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ।

ଭାରତ—	(୧୧୨୧ର ଗଣନା)	ଶତକଡ଼ା	୧୦.୦
ଜେପଟ୍—	(୧୧୨୭ ")	"	୮୫.୭
ହରସ୍—	(୧୧୦୭ ")	"	୧୧.୮
ଇଟାଲି—	(୧୧୨୧ ")	"	୨୭.୮
ପୋଲଣ୍ଡ—	(୧୧୨୧ ")	"	୩୨.୭
ଗ୍ରୀସ୍—	(୧୧୨୮ ")	"	୪୩.୧
ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆ—	(୧୧୨୭ ")	"	୩୮.୭
ସ୍ପେନ୍—	(୧୧୨୦ ")	"	୪୩.୦
ପର୍ସିଆ—	(୧୧୨୦ ")	"	୭୫.୦
ବାଙ୍ଗଲ—	(୧୧୨୦ ")	"	୫୭.୦
ମେକ୍ସିକୋ —	(୧୧୨୧ ")	"	୭୪.୧
ସୁଇଡେନ୍ (ଅମେରିକା) —	—	"	୭.୦
କାନେଡା—	— " "	"	୫.୧

ଭାରତବର୍ଷର ୧୧୩୧ ସାଲରେ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଭେଦବ୍ୟତୀ ୩୫,୮୩୭,୭୭୮ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ତତ୍କାଳୀନ ବାଲକ ବାଳିକାଙ୍କୁ ନେଇ ମୋଟେ ୨୮,୧୩୧,୩୧୫ ଜଣ ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷିତ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ପ୍ରାୟ ୧୦ ଜଣ ଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ୯୦ ଜଣ ଅଶିକ୍ଷିତ ଓ ନରକ୍ଷର ।

ସରକୁ ସୁଦର ଭବି ଅଟେ ।

କେତେକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ରାଜବୃତ୍ତି ।

ପୂର୍ବେ ରାଜାମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ସମ୍ପଦାନ୍ୟସ୍ତୁଥିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ରାଜକୋଷରୁ ମନ ଇଚ୍ଛା ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲେ । ମୋଗଲ ରାଜତ୍ବରେ ଭାରତର ଆସ୍ପରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଚୋରାଂଶ କେବଳ ରାଜପରିବାରର ବ୍ୟୟ ବ୍ୟୟନରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଜିକାଲି ଦେଶର ପ୍ରଜା ପ୍ରତିନିଧି ସଭାର ମହାନିଷ୍ଠାରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ବୃତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଅଛି । ସେମାନେ ନିଜର ଯାତ୍ରାପଥ ଚର୍ଚ୍ଚା, ଏପରିକି ଥିଏଟର; ସିନେମା ଓ ଗାଡ଼ିରତ୍ନ ଆଦି ସ୍ବକା ନିଜଜଳ ବୃତ୍ତିରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ବିନାମୁଲରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୃତ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଏକପରିକ୍ଷା ଅଧିକା ନେବାର ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ନିମ୍ନରେ କେତେକ ଦେଶର ରାଜାମାନଙ୍କର ନାମ, ସିଂହାସନାରୋହଣ ସମୟ ଓ ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ଦିଅଗଲା ।

ରାଜ୍ୟ	ନାମ ଓ ସିଂହାସନାରୋହଣ ସମୟ	ଭରଣାୟ ମୁଦ୍ରାରେ ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ।
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍—	ମହାମାନ୍ୟ ମମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ୍ (୧୯୩୭)	ଟ ୭୦୫୦୦୦୦୦
ବେଲ୍ଜିୟମ—	ଲୁଇସୋଲ୍ଡ (୧୯୩୫)	ଟ ୫୫୪୦୭୨୫୦
ବୁଲଗେରିଆ—	୩ୟ ବୋରିସ୍ (୧୯୧୮)	ଟ ୧୭୮୧୨୫୦୦
ଡେନମାର୍କ ଓ ଆଇସଲଣ୍ଡ }	୧୦ ମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ୍ (୧୯୧୨)	ଟ ୮୭୫୮୧୨୦
ଇଡିସ୍—	ଅଡ଼ୱେପାଶା ମାୟା (୧୯୧୭)	ଟ ୨୩୦୭୨୫୦୦
ଇଟାଲି—	୩ୟ ଏମାନୁଏଲ୍ (୧୯୦୦)	ଟ ୨୭୨୨୧୧୧
ଯାପାନ—	ହେୟୋଜି (୧୯୨୭)	ଟ ୭୭୫୦୦୦୦୦
ହଲଣ୍ଡ—	ରାଣୀ ଭିଲ୍ଜେଲ୍ମିନା (୧୮୯୦)	ଟ ୧୭୫୦୦୦୦୦
ନରୱେ—	୨ୟ ହାକୋଲ୍ (୧୯୦୫)	ଟ ୭୦୦୦୦୦୦
ରୁମାନିଆ—	ରାଜାକାରୋଲ୍ (୧୯୩୦)	ଟ ୨୮୧୨୫୦୦
ସୁଇଡେନ୍—	୬ୟ ଗସ୍ଟାଫ୍ (୧୯୦୭)	ଟ ୩୧୭୮୦୦୦

ପୁ ପ୍ରକାସିତ ପ୍ରକାଶ ସଂଖ୍ୟା ।

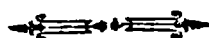
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍ରେ ୧୯୩୧ ଅକ୍ଟୋବର ଠାରୁ ୧୯୩୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୫୫୭୪ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତତ୍ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ୧୯୩୨ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଗ୍ରାମକୁ ସୁନ୍ଦର ଦେଉଳ ମଠ ।

ଭରତବର୍ଷରେ ୧୯୨୧-୩୦ ରେ ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାରେ ୨୩୩୨ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ଓ ଭରତୀୟ ଭାଷାରେ ୧୪୮୯୫ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ଆଉ କେତେ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୩୦-୩୧ ରେ ବଙ୍ଗଳାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ୫୩୨୫ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରୁ ୩୧୦୩ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ୧୪୨୧ ଶ୍ରେଣୀ ସାମୟିକ ପତ୍ରିକା । କିନ୍ତୁ ୩୧୦୩ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରୁ ମୌଳିକ ଲେଖା ୩୭୫୮ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ବରଣ ।

ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଲେଖକଙ୍କ ଆୟ ।

ଜେ. ଜି. ଓହେଲସ ଓ ବର୍ଣ୍ଣାଡ ସ (H. G. Wells and Bernard Shaw) ଇଂଲଣ୍ଡର ଦୁଇଜଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଲେଖକ । ସେ ଦୁଇଜଣ ପୁସ୍ତକ ଲେଖାରୁ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆୟ କରନ୍ତି ।

କେତେକ ଦେଶର ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ହିସାବ

ଭରତବର୍ଷର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୫ କୋଟି । କିନ୍ତୁ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ମୋଟସଂଖ୍ୟା ୨୮୪୩ ଅଟେ । ଲୋକସଂଖ୍ୟାନୁସାରେ ନମ୍ବରରେ ଦେଶ ମାନଙ୍କର ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ସହିତ ଭରତୀୟ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ତୁଳନା କଲେ, ଭାରତ ସେ ଯେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କେତେଦୂର ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ହୋଇପଡ଼ିଛି ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣେ ଅନୁମେୟ ।

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (ଅମେରିକା) ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ କୋଟି । ମାତ୍ର ୧୯୩୦ ରେ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ୨୦୭୨୫; ୧୯୩୧ ରେ ୨୧୧୧୧ ଏବଂ ୧୯୩୫ ରେ ଅନେକ ବଢ଼ି ଯାଇଛି ।

କାନେଡ଼ାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟିରୁ କିଛି ଅଧିକ । ମାତ୍ର ୧୯୩୦ ରେ ସଙ୍କ୍ରମୋଟ ୧୭୧୧ ଶ୍ରେଣୀ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଯାପାନର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮ କୋଟି । କିନ୍ତୁ ୧୯୨୧ ରେ ଏଠାରେ ୨୧୧୧୧ ପୁସ୍ତକ ଓ ୧୧୧୧ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

କାହାକୁ କିଏ ମଣି ନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀର ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କୋଇଲା ।

(୧୯୨୮ ସାଲର ଅମଦାନୀର ହସାବ)

ଦେଶ	ପେଟ୍ରୋଲ (୪୨ ଗାଲନର ପିଆ)	କୋଇଲା (ହଜାର ଟନ୍)
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U. S. A.)	୧୦୨,୦୦୦, ୦୦୦	୫୧୭,୭୩୨
ରୁଷିଆ	୮୭,୮୦୦,୦୦୦	୩୪,୧୦୦
ଭେନେସୁଇଲା	୧୦୭,୦୦୦,୦୦୦	—
ମେକ୍ସିକୋ	୫୦,୧୫୦,୦୦୦	—
ପାକିସ୍ତାନ	୪୨,୦୮୦,୦୦୦	—
ସୋମାଲିଆ	୩୦,୭୦୦,୦୦୦	—
ହଲଣ୍ଡ ଓ ପର୍ବ ଉପସାଗ୍ନ ଦ୍ୱୀପସମୂହ }	୨୮,୫୦୦,୦୦୦	୧୦,୧୨୦
କଲମ୍ବିଆ	୧୯,୯୦୦,୦୦୦	—
ପେରୁ	୧୧,୯୭୦,୦୦୦	—
ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍	୯,୧୦୦,୦୦୦	—
ବ୍ରାଜିଲ ଉପସାଗ୍ନ	୮,୩୦୦,୦୦୦	୨୧,୭୭୦
ପୋଲଣ୍ଡ	୫,୫୩୦,୦୦୦	୪୦,୫୧୮
ସିନିଦ୍	୭,୭୫୦,୫୦୦	—
ସାରାଓସାକ୍	୫,୨୯୦,୦୦୦	—
ଯାପାନ	୧,୮୦୦,୦୦୦	୩୧,୨୦୦
ଇଟାଲି	୧,୮୪୦,୦୦୦	—
ସ୍ପେନ୍ ବ୍ରାଜିଲ	—	୨୪୫,୮୯୫
ଜର୍ମାନୀ	—	୧୫୦,୮୭୭
ଫ୍ରାନ୍ସ	—	୫୨,୪୨୧
ବେଲ୍ଜିୟମ୍	—	୨୭,୫୪୩
ସେକାଗୋସ୍ଲାଭିଆ	—	୧୫,୧୭୦
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା	—	୧୨,୧୭୮
ସାର (The Saar)(ଜର୍ମାନୀ)	—	୧୩,୧୦୭
କାନେଡା	—	୧୨,୪୨୦
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ	୪୨,୮୭,୦୦୦	୫୧,୦୦୦
ମୋଟ	୧,୩୨୨,୮୧୭,୦୦୦	୧,୨୩୫,୭୩୨

ବୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାପିଷ୍ଠ ସବଠାରୁ ॥

ପୃଥିବୀର ସୁନା ଓ ଲୁହା ।

ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଦେଶର ବ୍ୟାପକମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ୧୯୨୮ ସାଲରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ-
ମତେ ସୁନା ଗଢ଼ିତ ଥିଲା ଏବଂ ସେହି ବର୍ଷ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ନିମ୍ନଲିଖିତମତେ
ଲୁହା ଅମବାନ ହୋଇଥିଲା ।

ଦେଶ	ସୁନା (ନିୟୁତ ପାଉଣ୍ଡ)	ଦେଶ	ଲୁହା (ହଜାର ଟନ୍)
ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ	୮୭୧.୭	ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ	୧୦୮୨୮
ଫ୍ରାନ୍ସ	୨୭୩.୦	ଜର୍ମାନୀ	୨୭୩.୧
ପ୍ରେଟ୍ଟ୍ରିଟେନ	୧୮୩.୨	ଫ୍ରାନ୍ସ	୧୧୩.୪
ଜର୍ମାନୀ	୧୩୧.୭	ପ୍ରେଟ୍ଟ୍ରିଟେନ୍	୧୫୩.୧
ଆରିଜେଣ୍ଟାଇନ	୧୩୨.୭	ବେଲ୍ଜିୟମ	୭୮୩.୧
ସାପାନ	୧୩୨.୧	ରୁଷିଆ	୭୭୪.୫
ସ୍ପେନ୍	୧୦୩.୭	ଲକ୍ଷେମବର୍ଗ	୫୩୪.୨
ବ୍ରାଜିଲ୍ ଭାରତ	୭୭.୫	ସାର (The Saar)	୪୦୦.୧
ଇଟାଲୀ	୫୫.୮	ସାପାନ	୩୧୦୦
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ	୪୧.୭	ଭାରତବର୍ଷ	୧୭.୭
ଏହି ୧୦ ଟି ରାଜ୍ୟର ମୋଟ }	୧୧୧୫.୧	ଏହି ୧୦ ଟି ରାଜ୍ୟର ମୋଟ }	୧୮୧୫୭
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ	୪୦୫.୮	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ	୧୭୭.୧
ପୃଥିବୀର ମୋଟ	୨୪୦୧.୭	ପୃଥିବୀର ମୋଟ	୧୯୮୭୫

କୌ ଦେଶିକ ଓଜନ ଓ ମାପ ।

ସାପାନ—୧ କିନ୍ (Kin) = ୧୨ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) । ୧୦୦ କିନ୍ = ୧ ହିୟାକିନ୍
(Hiyak-Kin) = ୧୩୩୫ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।
୧ ଶିଆକୁ (Shiaku) = ୧୨ ଇଞ୍ଚ ।

ରୁଷିଆ—୧ ଫୁଣ୍ଟ (Funt) = ୦.୧୦୨୧ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)
୪୦ ଫୁଣ୍ଟ = ୧ ପୁଡ୍ (Pood) = ୩୭.୧୧୪ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)
୧ ଭେରୋକା (Verzhoka) = ୧୭୫ ଇଞ୍ଚ ।
୧ ଅର୍ସ୍ଚିନ (Arschine) = ୨୮ ଇଞ୍ଚ ।

ସ ପୁ କରମ କଲେ ବନ୍ଦେ ।

ତୁରସ୍— ୧ ଓକ୍ (Oke)= ୨୮୩୫ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧ ରୋଟାଲା (Rottala)= ୧୨୫୭ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧ କାନ୍ତାର୍ (Cantar)= ୧୨୫୭ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧ କେରାଟ୍ (Kerat)= ୧୧୨୫ ଇଞ୍ଚ ।

୧ ଆଣ୍ଡାଇ (Andaye)= ୨୭ ଇଞ୍ଚ ।

ତାଲ— ୧ ଟେଲ୍ (Tael)= ୧ ଟ (ଅଉନ୍ସ) ।

୧ କ୍ୟାଟି= ୧ ଟ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧୦୦ କ୍ୟାଟି= ୧ ପିକୁଲ (Picul)= ୧୩୩୫ (lbs) ।

୧୦ ଫେନ୍ (Fen)= ୧ ଚିହ୍ (Chih)= ୧୪ ଇଞ୍ଚ ।

ସୁକ୍ରବାଜ୍ୟ— ସ୍ତେଟ୍‌ସ୍‌ଟେନ୍‌ର ଓଜନ ଓ ମାପ ଚଳେ ।

୧ ଲିଲ୍‌ସ୍‌ନ= ୧,୦୦୦,୦୦୦,୦୦୦ ।

୧ ଟ୍ରିଲ୍‌ସ୍‌ନ= ୧,୦୦୦,୦୦୦,୦୦୦,୦୦୦ ।

ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ ଓ ଇଟାଲି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ—

୧ କେ= ୩୫୫୫= ୩୫୫୫= ୧୧୫୫ ସେଣ୍ଟିମିଟର,

୧ ମାଇଲ୍= ୮ ପର୍ଲ୍‌ସ୍‌= ୮୦ ଚେନ୍= ୧୭୬୦ ଗଜ= ୩୫୨୦
ଫାଟ= ୧୭୦୧ ମିଟର ।

୧ ବର୍ଗକେ= ୧ ବର୍ଗ ଫୁଟ= ୧୫୫ ବର୍ଗଇଞ୍ଚ ।

୧ ଏକର= ୪୦୫୫= ୧୭୦ ବର୍ଗପୋଲ୍‌= ୪୮୫୦ ବର୍ଗଗଜ ।

୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍= ୭୫୧ ଏକର (ମାଣ) ।

୧ ଦନକେ= ୨୭୩୫୫= ୧୭୨୮ ଦନଇଞ୍ଚ ।

୧ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)= ୧୬ ଅଉନ୍ସ= ୨୫୬ ଗ୍ରାମ୍= ୨୦୦୦—
ଗ୍ରେନ୍= ୪୫୩.୬ ଗ୍ରାମ୍= ୩୮୮୧ ଟୋଲା ।

୧ ଅଉନ୍ସ= ୧୬ ଗ୍ରାମ୍= ୪୩୭.୫ ଗ୍ରେନ୍= ୨୮୩୫ ଗ୍ରାମ୍= ୨.୫୩ ଟୋଲା ।

୧ ଦ୍ରାକ୍‌ର= ୪ କ୍ୟାଟର= ୧୧୨ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)= ୧ ମହଣ
୧୪ ସେର ।

୧ ଫ୍ଲୋର୍= ୧୫ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧ ସେଣ୍ଟାଲ୍= ୧୦୦ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧ କ୍ୟାଣ୍ଟର୍= ୪୫୫୫ ।

୧ ଟେଲ୍= ୨୦ ଦ୍ରାକ୍‌ର= ୨୭୫ ମହଣ ।

୧ ଗ୍ୟାଲନ୍=୪କ୍ୱାଟର୍=୮ପାଇଣ୍ଟ= ୧୭ଲିଟ୍ରି= ୩.୭ନୋଟିନ୍
=୧୦ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

୧ ପାଇଣ୍ଟ=୧୬ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

ସାମୁଦ୍ରିକ ମାପ ।

୬ ଫୁଟ=୧ ଫାଦମ୍ ।

୧୦୦ ଫାଦମ୍=୧ କେବୁ ।

୧୦୦ କେବୁ=୧ ସାମୁଦ୍ରିକ ମାଇଲ୍

କମ୍ପା ନଟ୍ (Knot) ଅର୍ଥାତ୍ ୧.୧୫୧
ମାଇଲ୍ ।

୭୦ ନଟ୍=୧ ଡିଗ୍ରୀ

ତୁଲି ମାପ ।

୧ ଫ୍ରେଜ୍=୧ ଟ୍ରା ଗଜ ।

୧ ଲି =୧୨୦ ଗଜ ।

୧ ହାକ୍=୮୪୦ ଗଜ ।

୧ ସିଣ୍ଡଲ=୧୮ ହାକ୍ ।

୧ ବଣ୍ଟ ହାକ୍=୫ ପାଉଣ୍ଡ କମ୍ପା

୧୦ ପାଉଣ୍ଡ (lbs) ।

ତୁଲି ମାପ ।

୧ ଡ୍ୟାପର୍=୮୦ ଗଜ ।

୧ ହାକ୍=୫୭୦ ଗଜ ।

କାଠ ମାପ ।

୪୦ ନେପ୍ଟୁ=୧ ଟନ=୧ ଲେଜ୍ ।

ବିବିଧ ମାପ ।

୧ ବାକ୍ସ (Chest) ଅର୍ଥମ୍= ୧୪୦ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)

୧ ମହଣ ଡଲ୍=୮୨ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)

୧ ଚାଣ୍ଡି ତୁଲ=୪୦୦ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)

୧ ବସ୍ତା ଗହମ=୭୦ ପାଉଣ୍ଡ (lbs)

କାରଜ ମାପ ।

ପୃଥିବୀରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥଳର କାରଜ
ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି ଏବଂ ଏହାର
ଗୁଣ ଅନୁସାରେ ମୋଟା ପତଳା ନେଇ
୧୦ ପାଉଣ୍ଡଠାରୁ ୧୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଅଛି ।

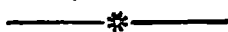
ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟ (ଇଞ୍ଚ)	ପ୍ରସ୍ଥ (ଇଞ୍ଚ)
ପୋଷ୍ଟ	୧୧ ୩/୪	୧୫ ୩/୪
ଡିମାର୍ଡ	୨୨ ୩/୪	୧୭ ୩/୪
ରଏଲ୍	୨୫	୨୦
ଡବ୍ଲୁ ଫୁଲ୍ ସ୍ପେକ୍ସ	୨୭	୧୭
ସୁପର ରଏଲ୍	୨୭ ୩/୪	୨୦ ୩/୪
ଡବ୍ଲୁ ହାଉଜ	୩୦	୨୦
ଡବ୍ଲୁ ଡିମାର୍ଡ	୩୫	୨୨ ୩/୪
ଡବ୍ଲୁ ରଏଲ୍	୪୦	୨୫
କମ୍ପାରିୟାଲ୍	୩୦	୨୨

କେତେକ ପ୍ରଧାନ ଦେଶର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ନାମ ଓ
ନିର୍ବାଚନ ସମୟ ।

ଦେଶ	ନାମ	ନିର୍ବାଚନ ସମୟ
ସ୍ୱିଡେନ—	ଏଫ୍. ଡି. ରୁଷ୍‌ବେଲ୍ଟ	୧୯୩୩
ବ୍ରାଜିଲ—	ଡବ୍ଲୁ. ଜି. ରୁସାସ୍	୧୯୩୦

ମାନବେ କଲେ ପାପାଗୁର ।

ଦେଶ	ନାମ	ନିର୍ବାଚନ ଶତସ୍ତୁ
ଆରଜେଣ୍ଟାଇନ୍—	ଜେନ୍‌ରେଲ୍ ମୁଟିଫା	୧୯୩୭
ମେକ୍ସିକୋ—	ଏ: ଷ୍ଟେଡିଂଗ୍	୧୯୩୭
ଜର୍ମାନୀ—	ହଟ୍‌ଲର	୧୯୩୭
ପ୍ରାନ୍ତ—	ଆଲ୍‌ବର୍ଟ ଲିଭିନ୍	୧୯୩୭
ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ—	ଇ: ସ୍ତୁଲିଥେସ୍	୧୯୩୩
ଭାରତ—	ମୁସ୍ତାଫା କେମାଲପାଶା	୧୯୨୩
ପୋଲଣ୍ଡ—	ଆଇ: ମସ୍କିକ	୧୯୨୭
ରୁଷିଆ—	ଏ: ଆଇ: ଶ୍ଟାକାଫ୍	୧୯୨୪
ଯେକୋସ୍ଲାଭିଆ—	ପ୍ରଫେସର ମାସାଣ୍ଡକ	୧୯୧୮
ଚୀନ୍—	ସିଆଙ୍ କୈସେକ	୧୯୨୮
ସ୍ପେନ୍—	ଜମୋରା	୧୯୩୧

ପୃଥିବୀର ଅନ୍ଧ

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ମୋଟରେ ୧,୨୦୦,୦୦୦ ଅନ୍ଧ ଅଛନ୍ତି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଭାରତର ଅନ୍ଧସଂଖ୍ୟା ୪୪୩, ୭୫୩, ୬୩୩୩୩ ଅନ୍ଧ ଅଛନ୍ତି । ଭାରତର ୨୪୭,୦୦୦ ଏବଂ ଇଞ୍ଡିଆର ୧୩,୨୮୦ ଅନ୍ଧ । ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ବ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନରେ ମୋଟରେ ୩୩,୦୦୦ ଅନ୍ଧ ଥିଲେ, ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଇଞ୍ଡିଆର ଅନ୍ଧସଂଖ୍ୟା ୨୫,୦୦୦ ରୁ ଅଧିକ । ବିରାଟ ମହାତ୍ମାଙ୍କରେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ଧସଂଖ୍ୟା ବଢି ଯାଇଅଛି ।

ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ୧୯୧୪ ସାଲରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯଦି ଦସଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଅନ୍ଧ ଥିଲେ । ଯଥା — ଇଞ୍ଡିଆରେ ୧୩,୧୩୦ ରୁଷିଆରେ ୧୪୧୨, ଭାରତରେ ୧,୪୦୮, ବୁଲ୍‌ଗେରିଆରେ ୧୩୨୧, ସ୍ପେନ୍‌ରେ ୧୭୭୫, ବ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନରେ ୭୮୦ ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ନ୍ୟୁନ ବେଲ୍‌ଜିୟମରେ ୨୧ ।

ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ।

ପୃଥିବୀର ଆରମ୍ଭରୁ ମାନବ ସମାଜରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଧର୍ମର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଅଛି । ସେ ସବୁଧର୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମର ସର୍ବସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଦିଆଗଲା ।

ବୋହନ୍ନ ସେହିଟି ଅସୁର ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ କହିଲେ ଅଜିକାଲି ଲୋକେ ଯାହା ବୁଝନ୍ତି ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ନୁହେଁ । ପ୍ରଚଳିତ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଧର୍ମର ନାମାନ୍ତର ମାତ୍ର । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ମୂଳଭୂମି ହେଉଛି ବେଦ । ଅନ୍ୟ ନବୀନ ଧର୍ମମାନଙ୍କର ମୂଳସ୍ରସ୍ତ କରବାନ୍ବିଧିର ବୋଲି ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ବେଦ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଜଗତ୍ ସୃଷ୍ଟିର ମୂଳ ନିମୃତ । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଅଦେଶଦ୍ୱାରା ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚୁରିତ ହୋଇଅଛି, କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଧର୍ମର ଅନ୍ୟରୁ ରହିଅଛି ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ବସୁନ୍ଧା ଏହା ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଚୀନତମ ଧର୍ମ ଏବଂ ପାର୍ଶୀ, ଜୈନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଡ଼ିକରୁ ଯାହା ଜଗତର ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମ ଥିଲା ।

ଅନେକ ମନେକରନ୍ତି ଯେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଯୌତୁକ ଧର୍ମ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ତାହା ନୁହେଁ । ଯାହା ଅଜିକାଲି ସାକାର ଓ ନିରାକାର ବୋଲି ନାନା ଯୁକ୍ତି-ତର୍କର ବିଷୟ ହୋଇଅଛି ତାହା ଅପରି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ନୁହେଁ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ପୂର୍ବନାମ ହେଉଛି ସନାତନ ବା ବୈଦିକ ଧର୍ମ । ସେଥିରେ ଜାତି ବିଚାର ନ ଥିଲା କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀଧର୍ମ ଅସ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥିଲା । ତେବେ କାଳକ୍ରମେ ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥା, ଶାନ୍ତ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ଅସୁରାଦି ଏବଂ ଗୃହବାସର ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ଲୋକେ ଆପଣା ଭିତରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କର୍ମ କରବାକୁ ୪ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହିପରି ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଅଜିବାହିତ ହେଲେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ବିଭବ ମଧ୍ୟରେ ନାନାଦି କୃତ୍ରିମତା ପ୍ରବେଶ କର, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ପଦ୍ଧତିକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ କଲା । ଅବସ୍ଥାନୁପାତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୁକା ଦ୍ୱୋମ ଆଦି ଆହାର ଉନ୍ନତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ ନିଶ୍ରେଣୀ ଉପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇପଡ଼ିଲା । କ୍ରମେ ନାନାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପୁରଣ ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରଭୃତି ରଚନା କରି ସବୁଥିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ମହତ୍ତ୍ୱ ଘୋଷିତ ହେଲା । ସୁଲଙ୍ଘ ବୈଦିକ ଯୁଗର ଫଳତା, ଏକେଶ୍ୱରବାଦ ଆଦି ଲେପ ପାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସମାଜର ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତଥାପି ଏକେଶ୍ୱର କିମ୍ବା ବହୁ ଦେବ ଦେବୀ ପୂଜା ପଦ୍ଧତିରେ, କିମ୍ବା ଜାତିଭେଦ ସ୍ୱୀକାରରେ, ସାକାର କିମ୍ବା ନିରାକାର ଈଶ୍ୱର ଉପାସନାରେ ଅଥବା ଶାନ୍ତ୍ୟଶାନ୍ତ୍ୟର ବିଚାରରେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମଠାରୁ ପୃଥକ ବୋଲି ଧରିଲେ ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟରେ ସଙ୍ଗରସ ଅଘୋର ଅବସ୍ଥା ଅଛି; ଗୃହ ଓ ତ୍ୟାଗୀ ଧର୍ମାସୀ ଅଛି, ଏକେଶ୍ୱର ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ତଥା ବହୁ ଦେବ ଦେବୀ ଧର୍ମ ଅଛି, ଜାତି ଭେଦ ମାନନ୍ତି ଏପରି ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଏବଂ ଜାତି ଭେଦ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ଏପରି ମଧ୍ୟ ଅଛି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମଠାରୁ ପୃଥକ ହେଉଛି ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଅଦର୍ଶରେ, ତାହା ହେଉଛି ଜନ୍ମାନ୍ତର ବାଦ ।

କାହାକୁ ନ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମତ ।

ହୃଦ୍ ଧର୍ମରେ ଭଗବାନଙ୍କର ବଡ଼ ଅବତାରର କଲ୍ୟାଣ ଅଛି । ସେତେ-
ନେତେ ଧର୍ମର ଗୁଣ ହୋଇ ଅଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହୁଏ ସେତେନେତେ ଭଗବାନ
ଅବତାର ପ୍ରକଟ କରି ଭୁକ୍ତ ମାନବକୁ ସତ୍ୟ ପଥରେ ଚାଲିତ କରନ୍ତି । ଏହି
ଦୃଷ୍ଟିରେ ହୃଦର ଅବତାର ସଂଖ୍ୟା ଅସଂଖ୍ୟ । ଏହି ଚିନ୍ତାରେ, ଶ୍ରୀମଦ୍, କୃଷ୍ଣ
ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଅବତାର ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ।

ହୃଦର ଜୀବନର ଶେଷ ଲକ୍ଷ ହେଉଛି ମୁକ୍ତି ଅଥବା ବହୁପ୍ରାପ୍ତି । କର୍ମ
ଅନ୍ତସାରେ ଫଳ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୃଦକୁ, ଅରକୁ ଅର୍ ଲକ୍ଷ ପ୍ରହଣ କରିବାକୁ
ପଡ଼ିଥାଏ । ଏଥି ପାଇଁ ଜନ୍ମବନ୍ଧନରୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ
ହେଉଛି ମୁକ୍ତି । ଏହା ପାଇବା ପାଇଁ ହୃଦ ମତରେ ନାନା ପଥ ରହିଅଛି ।
ଭକ୍ତିଭାବ, ଜ୍ଞାନଭାବ, ଯୋଗଭାବ, ଦାସ୍ୟଭାବ, ସଖ୍ୟାଭାବ, ସଙ୍ଗୀଭାବ, ପୁତ୍ରଭାବ
ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବ ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ଭାବରେ ହୃଦୁ ଭଗବତ୍ ଉପାସନା କରି ଅଭିଳାଷ
ଲଭ କରିପାରେ । ଏହାର ସହାୟତା କରିବା କାରଣ ନାନା ପ୍ରକାର ପୂଜା
ପଦ୍ଧତି, ବ୍ରତ, ନୟମ, ତପ, ଧ୍ୟାନ ଓ ଧାରଣାର ବିଧି ବ୍ୟବହାର ରହିଅଛି । ଭୁଲହେଉ
ଅବା ଠିକ୍ ହେଉ ହୃଦର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ ଏହି ସବୁ କର୍ମମାର୍ଗରେ
ପରିଚାଳିତ ହେଉଅଛି ।

ପୂର୍ବରୁ କହିଅଛୁ ଯେ ହୃଦ ଧର୍ମ ଜଗତର ପ୍ରାଚୀନତମ ଧର୍ମ । କାଳକ୍ରମେ
ଏହି ଧର୍ମରେ ପାପର ମାନ୍ୟତା ଦେବାରୁ ନାନା ସମ୍ଭାରକଙ୍କର ଆବର୍ତ୍ତନ
ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ମୂଳ ନୀତିକୁ ବ୍ୟାକର ଧର୍ମରେ ପରି ଯାଇଥିବା
ଅବଲୋକନ କରୁ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ଟାଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରହଣ
କଲେ ସେମାନେ କ୍ରମଶଃ ମୂଳ ଧର୍ମରୁ ପୃଥକ୍ ହୋଇ ନୂଆଧର୍ମ ଗଢ଼ିଲେ ।
ଏହିପରି ଭାବେ ପାରସ୍ପରିକ ଅଥବା ଅନ୍ତଃ ଉପାସନା ଧର୍ମ ପ୍ରଭୃତି ହୋଇ ପଶ୍ଚିମ
ଆଦିଆ ଖଣ୍ଡରେ ବ୍ୟାପୀ ପାଇଥିଲା । ମାନ ତାହା ଚିରକାଳ ପାଇଁ ରହିଲା
ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ମରେ ଅବାନମ ଯେକବ୍ ଓ ମୁସା ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ସମ୍ଭାରକ,
ଧର୍ମଭିତରୁ ମାୟାବୃତ୍ତ ହୃଦ କରିବାକୁ ନୂଆ ନୂଆ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ଏମାନେ
ଇଦ୍ଦିଆ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ।

ହୃଦମତରେ ଯେଉଁମାନେ ଅବତାର, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମମତରେ ସେମାନେ
ଭଗବାନଙ୍କ ଦୂତ ଅବା ପ୍ରଫେଟ୍ ଅଟନ୍ତି । କେବଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମରେ ପୀଶୁଙ୍କୁ
ଭଗବାନଙ୍କ ପୁତ୍ରବୋଲି ଦାବୀ କରାଯାଇଛି । ମୁହାଙ୍କ କେତେ ଶବ୍ଦବର୍ଣ୍ଣ ପରେ
ମହାବୀର, ଶାନ୍ତ୍ୟ ସିଂହ, ଇସା, ମହମ୍ମଦ ଓ ନାନାକ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ସାମାଜିକ
ତତ୍ତ୍ୱକାଳୀନ ଅବସ୍ଥାଲୋକାଗୁରୁ ଓ ଦେଶାଗୁରୁ ପ୍ରଭୃତିର ଉପସାଧାରୀ କରି ଅନ୍ୟ
ଧର୍ମପ୍ରଭୃତି କରିଅଛନ୍ତି । ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ହୃଦ ଧର୍ମର ବସିଷ୍ଠତା

ଜୀବରେ ନ କରିବ ଭେଦ ।

ହେଉଛି ଜନ୍ମାନ୍ତର ବାଦ । ହିନ୍ଦୁ ଜାଣେ ଅସ୍ତ୍ରା ଅମର । ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲ
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅସ୍ତ୍ରା ଅନ୍ୟ ଘଟରେ ପଶି ନିଜର କୃତକର୍ମର ଫଳ ଭୋଗ
କରେ । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀ ଏହା ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ କହନ୍ତି ଲୋକ
ମଲେ କବର ଭିତରେ “ବିଗୁର ଦନ” ଉପହୃତ ହେବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରେ ।
ଯେଉଁ ଦନ ପ୍ରଳୟ ହେବ, ସେ ଦନ ଭବନାନ ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରାକୁ ହଜାଇ
ପାପ ପୁଣ୍ୟ ବିଗୁର କରି ଦଣ୍ଡ ବା ପୁରସ୍କାର ଦେବେ । ଏହା ବିଶ୍ୱାସରୁ ଶ୍ରୀ ଓ
ଇଫଲ୍ ମଧ୍ୟ ମତରେ ମଲ୍ ପରେ ଲୋକଙ୍କୁ କବର ଦିଆଯାଏ କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁ
ମତରେ ଦଣ୍ଡକରି ଦିଆଯାଏ ।

ପୃଥିବୀର ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି ଲେପ
ପଲରେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ କାଳକ୍ରମେ ଜରତର ଅନ୍ୟସ୍ଥାନରୁ ଲେପ ପାଇ କେବଳ
ଭବତରଙ୍ଗରେ ଅବଶ ହେଉଛି । ଜାତିଭେଦ ଥିବାରୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟକୁ ସାକ୍ଷିକ
କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବାରୁ ଏହାର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ହେଉନାହିଁ, ବରଂ ମୁସଲ-
ମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଧର୍ମର ସାମାଜିକ ପ୍ରଚାରକରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ହିନ୍ଦୁ ଭିନ୍ନ
ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ମୁସଲମାନ ରାଜତ୍ୱ ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ରାଜତ୍ୱ
ହିନ୍ଦୁଦେଶ ଭରତର ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରରେ ଘୋର ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇଅଛି । ତଥାପି
ସାମୟିକ ସମ୍ଭାରକମାନେ ଧର୍ମକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରୁଅଛନ୍ତି । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ବୃଦ୍ଧି
ପ୍ରଭବରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ୮ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।
ପୁଣି ଯବନ ପ୍ରଭବରୁ ଧର୍ମକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କବୀର, ରାମାନନ୍ଦ ଓ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ
ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ମୁସଲମାନ ଦାଉରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଜାତି ଗଢିବାକୁ ନାନକ
ବାହାରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ପ୍ରଭବରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କର
ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ଜଡ଼ବାଦରୁ ହିନ୍ଦୁକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ
୧୯୪୫ ସନନ୍ଦ୍ୟ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ଓ ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ପ୍ରମୁଖ
ବହୁ ଯୋଗୀ, ସିଦ୍ଧ, ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଓ ଲୋକଗୁରୁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ

ଯୁଗକୁ ଯୁଗ ଏହିମତେ

ପରିମାନନ ଏ ଜଗତେ—

ଶବ୍ଦ ଗୁଲିଅଛି ।

ସମସ୍ତ ଜଗତରେ ପ୍ରାୟ ୨୪କୋଟି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀ ଅଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁର
ଅବେଷ ଦେବଦେବୀ, ପୁଣ୍ୟପବ୍ ଓ ଘର୍ଥ ଅଛି । ଦେହମଧ୍ୟରୁ ଘର୍ଥ ବିଷୟ
ସ୍ୱରାଜ୍ୟବର୍ଷ ବିଷୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ୍ୟ ।

ଶବ୍ଦ ମିତ୍ରକୁ ସମ ଜ୍ଞାନ ।

ପାର୍ଶୀ ବା ଜରାସ୍ତ୍ରର ଧର୍ମ ।

ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୧୦୦୦ ଅବ୍ଦରେ ଜରାସ୍ତ୍ରର ନାମକ ଜଣେ ମହାତ୍ମା ପାରସ୍ୟରେ ଏହି ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଅଗ୍ନି ଅତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବସ୍ତୁ ଥିବାରୁ ଏବଂ ତାହା ମନୁଷ୍ୟର ମହା ଉପକାଶୀ ଥିବାରୁ ଜରାସ୍ତ୍ର ଏହି ଅଗ୍ନିର ଉପାସନା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଧରବସିଲେ ଜରାସ୍ତ୍ର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଯଜ୍ଞପଦ୍ଧତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଅଗ୍ନି ଉପାସନା ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ବୈଦିକ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଯଜ୍ଞ ପରେ ସୋମରସ ପାନ କଲେ, ପାର୍ଶୀମାନେ ହୋମରସ ପାନ କରିବାର ନିୟମ ଥିଲା । ପାର୍ଶୀମାନେ ଚରକାଳ ଘରେ ଅଗ୍ନି ଲଗାଇ ରଖିବାର ବ୍ୟୁତ୍ଥ ଅଛି । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯଦି କାହାର ଘରେ ଏକାଦଶମେ ୧୦୦ ବର୍ଷ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହେ ତେବେ ସେହି ଅଗ୍ନିରୁ ଶ୍ୱେତ ବର୍ଣ୍ଣର ଏକ କପୋତି ବଳ୍ଲକୁ ଦେଖା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହିହି ପାରଶ୍ବିକ-ମାନଙ୍କର ଦେବ ବୈଶ୍ବାନର ଦର୍ଶନ । ଜରାସ୍ତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମ କାଳକ୍ରମେ ପାରସ୍ୟ, ଅଫଗାନିସ୍ତାନ, ଏସିଆ, ମିସର, ଆରବ ଏବଂ ଏପର କି ସେମପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ଇନ୍ଦୁଗୋପାଳଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତବ ଓ ତତ୍ପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଓ ଇସ୍ଲାମଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ପଳରେ ଏହା ସ୍ଥାନପ୍ରତ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଯେତେବେଳେ ମୁସଲମାନମାନେ ପାରସ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରି ସେଠାରେ ଇସ୍ଲାମ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ, ତେତେବେଳେ ଜରାସ୍ତ୍ର ଧର୍ମର ଅବସାନ ହେଲା । ମୁସଲମାନମାନେ ଜରାସ୍ତ୍ର ଧର୍ମବଲ୍ଲମ୍ବୀମାନଙ୍କୁ ବଳପୂର୍ବକ ଇସ୍ଲାମ୍ ଧର୍ମରେ ଦାକ୍ଷିତ କରିବାରୁ ଦଲେ ପାର୍ଶୀ ଯାତ୍ରୀ ଜାହାଜରେ ଭାରତ ବର୍ଷକୁ ଫଳାଇ ଆସି ଗୁଜରାଟର ସାଞ୍ଜାନ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । “ହମ୍ ହଜୁସ୍ତାନର ସ୍ୱାର ବାଣିମ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷର ବଳସ୍ବରୂପ” ସେମାନେ ଏହି କଥାରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହେବାରୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ । ଗୁଜରାଟର ତତ୍କାଳୀନ ରାଜା ଜୟଦେବ ରାଣା, ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ୩ ଗୋଟି ସର୍ତ୍ତ ନେଇ ନିଜରାଜ୍ୟରେ ବାସ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଯଥା,—ସେମାନେ ଯେତେଦୂର ସମୁଦ୍ର ହିନ୍ଦୁ ଶକ୍ତିନାଶ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ; ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ଵୀଲେକମାନେ ହିନ୍ଦୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପର ଲୁଚା ପିନ୍ଧିବେ; ସମସ୍ତେ ଗୁଜରାଟୀ ଭାଷା କହିବେ ଓ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବେ । ତତ୍ପରେ ପାର୍ଶୀମାନେ ସାଞ୍ଜାନରେ ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ନି ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ପାଇଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ପାର୍ଶୀ ବାସ କରନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବମ୍ବେରେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଳ୍ପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନବ୍ୟ ସଭ୍ୟତାରେ ଜାଗି ଉଠିଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି । ସଂଖ୍ୟାଲ୍ପ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ହେଲେହେଁ ସେମାନେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ମୂଳରେ

ବରେ ଯେ, ଯୋଗୀ ତାକୁ ଜାଣି ।

ଅନୁଷ୍ଠାନସ୍ଥିତ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଶାନ୍ତିଆଶାନ୍ତିଆରେ ଏମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ବରୁଣ ଅଛି । ଇନ୍ଦ୍ରଦାନଙ୍କର ଜାତିଗତ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ସେମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରର ବେଳେ ୧୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲେପ ପାଇଗଲା । ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଧର୍ମମନ୍ତ୍ରର ଯେଉଁସେଲମ ନଗରରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା ୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେମାୟା ସେନାପତି ଟାଇଟସ୍ ଧ୍ବଂସ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଦାର୍ଯ୍ୟକାଳ ନିମିତ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରଦାନଙ୍କୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରରୁ ବର୍ଜିତ କରିଯାଇ ଥିଲା । କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଗୁଡ଼ (ଦେଠୋସ୍) ନିର୍ମାଣ କରି ରହୁଥିଲେ, ଟଙ୍କା ଲେଖା ଧାରଦେନା ଛଡ଼ା ଏମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଉ ନଥିଲା । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏମାନେ ପ୍ରଥମେ ନାଗରୀକ ଅଧିକାର ପାଇଲେ ।

ପ୍ରତି ଶତବ୍ଦୀର, ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତି ପବନ ଦିନ ଭାବେ ପାଳିତ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ଧର୍ମଗୁରୁମାନଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବହୁତ ବେଶୀ । ସେମାନେ ମୃତ ଦେହକୁ କବର ନଦେଇ ଏକ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତରେ ରଖି ଦିଅନ୍ତି, ଯଦ୍ବାସକି ଏହି ଶବକୁ ଭଲ ଓ ସାଗୁଣୀ ପ୍ରଭୃତି ଖାଇ ଗ୍ରସ୍ତକୃତ ହେବେ । ଇନ୍ଦ୍ରଦାନଙ୍କର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ହେଉଛି ବାଇବେଲର ପୁରୁଣା ଅଂଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଓଲ୍ଡ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ । ସେଥିରେ ଲେଖା ଅଛିଯେ ପୁଣି ଜଣେ ମେସିଡ଼ା ଅର୍ଥାତ୍ ହାଣ୍ଡକର୍ଣ୍ଣକୁ ବଗବାନ ଜଗତକୁ ପଠାଇବେ । ସେ ଏଠାକୁ ଆସି ଦୁଷ୍ଟ ଦମନ ଓ ଶିଷ୍ଟ ପାଳନ କରବେ । ତାଙ୍କ ଠାରୁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଳୟ ହେବ । ଏ ବଶ୍ୟାସ ଠିକ୍ ହିନ୍ଦୁଙ୍କର କଳକ ଅବତାର ପରି ଅଟେ । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ହୋଇ ତାହା କଲେ ସେ ସେ ଏହି ଶେଷ ମେସିଡ଼ା ଏବଂ ଭଗବତ୍ ପୁତ୍ର । ଇନ୍ଦ୍ରଦାନେ ଏହା ଅସ୍ଵୀକାର କଲେ ଏବଂ ଧର୍ମ ବରୁଣ କଥା କହୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ହିତ୍ୟାକଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ହାଣ୍ଡକର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ କଲେ ସେମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ଫର୍ମାଦାସ୍ ଗଣିଲେ ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରବୃତ୍ତିତ ନୀତି ଓ ଶିକ୍ଷାକୁ ନିଜର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ବୋଲି ସ୍ଵୀକାର କଲେ । ବସ୍ତୁତଃ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନମାନେ ବାଇବେଲର ପୁରୁଣା ଓ ନୂଆ ଦୁଇ ଭାଗକୁ ମନନ୍ତି । ପୁରୁଣାକୁ ବାଦ ଦେଇ ପାବଲ୍ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଇନ୍ଦ୍ରଦାନେ ନଅ ଶତ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଉ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟକୁ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପ୍ରଥମ ପ୍ରଥମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ପ୍ରବୃତ୍ତିତ ହେଲା କେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରଦାନେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ବସ୍ତ୍ରର ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେ, ଯେଉଁଠି ପାଇଲେ ସେଠି ଧର ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠାସତ୍ତ୍ବେ ହିତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନହିତ୍ୟା ଇନ୍ଦ୍ରଦାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକ ପୂଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରି ରହିତ ହୋଇଥିଲା ମାତ୍ର ସମୟ କ୍ରମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ଚଉମାନ ଇନ୍ଦ୍ରଦାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତିମେୟବର ଦେଇଛି । ତଥାପି ଏହି ମୁକ୍ତିମେୟ ଇନ୍ଦ୍ରଦାନ ନିଜର ବଶିଷ୍ଟତା ରକ୍ଷା କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା, ଦୀକ୍ଷା,

ସତ୍ୟ ପାଳନେ ମିଳେ ତାହା ।

ଓ ଅର୍ଥ ବଳରେ ଏମାନେ ପୃଥିବୀରେ ବଡ଼ବଡ଼ ହାନ ଅଧିକାର କରି ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରାୟ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶରେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅର୍ଥ ବଳରେ ପ୍ରଭୃତ କ୍ଷମତା ବିସ୍ତାର କରି ଅଛନ୍ତି । ଟଙ୍କା ପଇସା ଧାର ଦେବା ଏମାନଙ୍କର ଜାଣିଗତ ଗୁଣ ଅଟେ । ଏମାନଙ୍କର ନିଜର ଦୈନିକ ଦେଶ ନାହିଁ ବୋଲି ଜର୍ମାନ ସୁକ୍ଷ୍ମପରେ ପାଲେଷ୍ଟାଇନଠାରେ “ଇବ୍ରାହିମିକ ଗଙ୍ଗା” ବୋଲି ଖେତ୍ର ହାନ ଘୋଷିତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡର ଚକ୍‌ଲାନ ବିଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ମିଶ୍ରର ବାଲ୍‌ପୋରଙ୍କଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବାରୁ ବାଲ୍‌ପୋର ଘୋଷଣା ନାମରେ ଫଇଚିତ । ପୃଥିବୀର ନାନାଅତ୍ୟୁତ୍ତମାମାନେ ଏଠାକୁ ବସତି ସ୍ଥାନ ନିମିତ୍ତ ଅସୁଚ୍ଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତର ସବୁ ଅନନ୍ତର ମୂଳ ବୋଲି ଜର୍ମାନମାନେ ଇବ୍ରାହିମିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ ଇବ୍ରାହିମି ଅଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଅମେରିକା ସୁଲଗଙ୍ଗରେ ୪୨ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାର ଓ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ୫ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର ଇବ୍ରାହିମି ବାସ କରନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ପୋଲଣ୍ଡରେ ୨୮ ଲକ୍ଷ, ରୁଷିଆରେ ପ୍ରାୟ ୪୩ ଲକ୍ଷ, ସେମାନଥିରେ ୧ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ୩୪ ଲକ୍ଷ ହସାବରେ ବାଣ୍ଟିହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଇବ୍ରାହିମିମାନେ ଶ୍ରୀ: ପୁ: ୨୭୧୧ ବର୍ଷରୁ ତାଙ୍କର ସାଲ ଗଣନା କରନ୍ତି । ସୁତରାଂ ୧୯୨୭ ଯାଲ, ଇବ୍ରାହିମି ମାନଙ୍କ ଗଣନାରେ ୫୭୧୭ ଅନ୍ନ ଅଟେ । ଏମାନଙ୍କର ୧୨ ମାସ ନାମ ହେଉଛି ଯଥା— (୧) ଇସ୍ରୀ (୨) ମାର୍‌ହେସବନ୍ (୩) କର୍‌ଲେଭ୍ (୪) ଟେଟେର୍ (୫) ସେବାଟ୍ (୬) ଅଜାର (୭) ନଶାନ୍ (୮) ଅୟାର (୯) ସିବ୍‌ରନ୍ (୧୦) ଟମର୍ (୧୧) ଅବ୍ (୧୨) ଏଲ୍‌ଲ୍ । “ହୁବୁ” ଏମାନଙ୍କର ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଅଟେ ।

ଜୈନ-ଧର୍ମ ।

ଜୈନଧର୍ମ, ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରାୟ ସମସାମୟିକ ।। ଗଜପୁତନାର ମହାବୀର ନାମକ ଏକ ରଜପୁତ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶରୁ ପ୍ରଗୁରୁତ ପାର୍ଶ୍ୱନାଥଙ୍କ ଧର୍ମଦାୟାକୁ ପ୍ରାଣେଇ କରି ଚଳିତ ଭୂଷାରେ ସର୍ବାଧିକାଂଶରେ ପ୍ରଗୁରୁ କରିଥିଲେ । ଏହା ଶ୍ରୀ: ପୁ: ୨୭୩୩ବତୀରେ ପ୍ରଗୁରୁତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ବଡ଼ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧର୍ମ ଗଣନା କରାଯାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅବ୍ଦମ ଓ ନବମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିଶେଷ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଜୈନଧର୍ମବଲମ୍ବୀମାନେ, ଶ୍ୱେତାମ୍ବର ଓ ଦଗମ୍ବର ଏହି ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲେ । ଶ୍ୱେତାମ୍ବରମାନେ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଦଗମ୍ବରମାନେ ଉଲଗ୍ନ ରହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ସପ୍ରଦାୟର ଧର୍ମମତ

ସତ୍ୟ ପାଳନ ଧର୍ମ ସାରା ।

ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେପରି କିଛି ଘଟେବ ନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଥମତଃ କଳ୍ପସୂତ୍ର ଓ ଆରମ୍ଭ, ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ଏକାଦଶ ଅଙ୍ଗ, ଦ୍ଵାଦଶ ଉପାଙ୍ଗ, ଗୁରୁ ମୂଳସୂତ୍ର, ପଞ୍ଚ କଳ୍ପସୂତ୍ର, ଛଅଛେଦ, ଦଶ ପଦ୍ମନ, ନଦାସୂତ୍ର, ଅନୁଯୋଗ ଓ ଦ୍ଵାର ସୂତ୍ର ଏହି କେତେକ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଟୀକା, ନିରୁକ୍ତ, ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଓ ଭାଷ୍ୟ ଏହି ଚତୁର୍ବିଧ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅଛି । ଦେବନାମାରେ ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ନାମ ପଞ୍ଚାଦିସୂତ୍ର । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ସମ୍ବୃତରେ ଓ କେତେକ ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାରେ ରଚିତ । ଏହି ସବୁ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଛଅ ଲକ୍ଷ ଶ୍ଳୋକ ନିହିତ ଅଛି । ଜୈନମାନେ ଜନଙ୍କର ଉପାସନା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଯୁକ୍ତେ ଉତ୍ତରପର୍ବଣୀ ଓ ଅବସର୍ପିଣୀ ନାମେ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଅଛନ୍ତି ; ଅର୍ଥାତ୍ ପେଟେବେଳେ ଉତ୍ତମରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କ୍ରମେ କାଳର ଅବସ୍ଥା ଅତି ଅଧମ ହୁଏ ; ସେତେବେଳେ ଅବସର୍ପିଣୀ ଶେଷ ହୋଇ ଉତ୍ତରପର୍ବଣୀ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଏବଂ କ୍ରମେ ଉତ୍ତମରୁ ଆରମ୍ଭହୋଇ ଅନ୍ତତମ ହେଲେ ପୁନଃରାୟ ଅବସର୍ପିଣୀ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏହି ଦୁଇ ବିଭାଗର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗରେ ୨୪ ଜଣ କରି ଜନ “ଘର୍ଥଙ୍କର” ଦ୍ଵାଦଶ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, “ନଅ ଚଳଦେବ” ନଅ ବାସୁଦେବ ଏବଂ ନଅ ପ୍ରତି ବାସୁଦେବ ଆବରୁତ ହୁଅନ୍ତି । ଜୈନମାନେ କହନ୍ତି ଜଗତରେ ଲକ୍ଷ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ମତରେ ମନୁଷ୍ୟଗଣ ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ, ଯଥା,—ନିତ୍ୟଯିତି, ମୁକ୍ତାତ୍ମା ଓ ବଦାତ୍ମା । ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାଗତ (ନିମ୍ନତମ) ଏହା ଉପରେ ସମସ୍ତ ନରକ ଓ ତ୍ଵେପର ଦଶପାବନ ଲୋକ; ତତ୍ପର ପୃଥିବୀ ତ୍ଵେପର ଜ୍ୟୋତିର୍ଲୋକ ଅବସ୍ଥିତ । ପୃଥିବୀ ଓ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଘ୍ର-ଲୋକ ଓ ବିଦ୍ୟାଧର ଲୋକ ଏବଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲୋକ ଉପରେ ସୋଡ଼ଶ ଦେବା-ଲୋକ, ତ୍ଵେପର ଅଧର୍ମିନ୍ତ୍ର ଲୋକ । ସର୍ବୋପର ମୋକ୍ଷଲୋକ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଅନାଦି ଅନନ୍ତ ପରମେଶ୍ଵର ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ।

ଜୈନମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପ୍ରଜ୍ଞା ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ଯଥା:—(୧) ଶାନ୍ତ ବ୍ୟସ କର ନାହିଁ ଓ କାହାରକୁ ଜ୍ଞେୟ ବାଧନାହିଁ । (୨) ମିଥ୍ୟା କହ ନାହିଁ । (୩) ଗୁରୁ କରନାହିଁ । (୪) ଚନ୍ଦ୍ରା, ବାକ୍ୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନ୍ୟାୟ ପବ୍ଧିସୂତ୍ର ହୁଅ । (୫) ଅନୁମୁକ୍ତ ଅଶ୍ଵା କର ନାହିଁ ।

ଜୈନ-ତୀର୍ଥ ।

ଆବୁ—ଆର୍ମେରର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବତଳ ପର୍ବତର ଉଚ୍ଚ ଶୃଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ହିନ୍ଦୁ-ଜୈନ-ଘର୍ଥ ବୋଲି ଖ୍ୟାତ । ଜୈନମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଶ ମନ୍ଦିର ଏଠାରେ ଅଛି । ଏହାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ସାତଗୋଟି

ସତ୍ୟକୁ ଏକା ବଳୀୟାର ॥

ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା । ବନ୍ଦୀର ରାଜମହଲ ପାହାଚ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର
ଖଣ୍ଡଗିରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଜୈନ ଗର୍ଥ ଅଟେ ।

ଜୈନପର୍ବର ତାଲିକା ।

ବୈଶାଖ—ଶୁକ୍ଳଚତୁର୍ଥୀ—ଅଷ୍ଟମୀ ତୃତୀୟା । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—ଶୁକ୍ଳପଞ୍ଚମୀ—
ଶୁକ୍ଳପଞ୍ଚମୀ । ଅଷ୍ଟାଦ୍ଶୀ—ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ଅଷ୍ଟାଦ୍ଶୀ ବ୍ରତରମ୍ଭ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—
ବୃତ୍ତମୀଷ୍ୟ ବ୍ରତରମ୍ଭ; ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ଅଷ୍ଟାଦ୍ଶୀକା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଶ୍ରାବଣ—ଶୁକ୍ଳସପ୍ତମୀ—
ମୁକୁଟ ସପ୍ତମୀ ବ୍ରତ, ଦଶମୀ—ଅଷ୍ଟମୀ ଦଶମୀ ବ୍ରତ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ରାଣୀ ବନ୍ଧନ ।
ଭଦ୍ର—ଶୁକ୍ଳ ପ୍ରତିପଦ—ଲବ୍ଧିବିଧାନ ବ୍ରତ, ଚତୁର୍ଥୀ—ଜନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବ୍ରତ,
ଚତୁର୍ଥୀ—ଦଶ ଲକ୍ଷଣ ବା ପର୍ଯ୍ୟୁତ ପଟ୍ଟାବଳୀ, ମଞ୍ଚମୀ—ପଞ୍ଚମୀରୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ,
ପୁଷ୍ୟଜିଲ ବ୍ରତରମ୍ଭ, ଇତି ପଞ୍ଚମୀ, ପ୍ରମୀ—ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ସପ୍ତମୀ, ନବମୀ—
ପଞ୍ଚମୀରୁ ବିଷକର୍ମ, ପୁଷ୍ୟଜିଲ ବ୍ରତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଦଶମୀ—ପୁଷ୍ୟ ଦଶମୀ ବ୍ରତ, ଅନନ୍ତ
ବ୍ରତରମ୍ଭ, ଦ୍ଵାଦଶୀ—ରତ୍ନବ୍ରତ ବ୍ରତରମ୍ଭ, ଅନନ୍ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ଦଶଲକ୍ଷଣ ବ୍ରତ
ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଅଶ୍ଵିନ—ବୃଷପ୍ରତିପଦ—ବିଷାଦ୍ଵୟ କାରଣ ବ୍ରତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଜଳଯାତ୍ରା ବିଧାନ,
ଉତ୍ତମ ସମା ବନା ଦନ, ଶୁକ୍ଳପ୍ରତିପଦ—ନବରାତ୍ରି ଆରମ୍ଭ, ନବମୀ—ନବରାତ୍ରି
ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । କାର୍ତ୍ତିକ—କୃଷ୍ଣଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ରାତ୍ରି ଶେଷକୁ ମହାବାର ନିର୍ବାଣୋତ୍ସବ,
ଅମାବାସ୍ୟା—ନିର୍ବାଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା, ଶୁକ୍ଳପଞ୍ଚମୀ—ଜ୍ଞାନ ପଞ୍ଚମୀ, ଅଷ୍ଟମୀ—
ଅଷ୍ଟାଦ୍ଶୀକା ପ୍ରାରମ୍ଭ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—ବୃତ୍ତମୀଷ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ଅଷ୍ଟାଦ୍ଶୀକା ପୂର୍ଣ୍ଣି
ରଥଯାତ୍ରା (ଏହି ଦିନ କଲିକତାରେ ପରେଶନାଥଙ୍କର ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାର
ହୁଏ) ଗୌଷ—କୃଷ୍ଣଦଶମୀ—ପାର୍ବତୀ—ଜନ୍ମୋତ୍ସବ । ମାଘ—କୃଷ୍ଣ-
ଏକାଦଶୀ—ଅଦନାଥଙ୍କର ମୋକ୍ଷ ଗମନ । ଫାଲ୍‌ଗୁନ—ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ଅଷ୍ଟା-
ଦ୍ଶୀକା ପ୍ରାରମ୍ଭ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ଅଷ୍ଟାଦ୍ଶୀକା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଚୈତ୍ର—କୃଷ୍ଣନବମୀ—ଅଦନାଥ-
ଙ୍କର ଜନ୍ମୋତ୍ସବ, ଶୁକ୍ଳଦ୍ଵାଦଶୀ—ମହାବାରଙ୍କର ଜୟନ୍ତୀ ବା ମହାବାରଙ୍କର
ଜନ୍ମୋତ୍ସବ ।

ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ।

ମହାସୁରୁଷ ଶାକ୍ୟସିଂହଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରବୃତ୍ତ ଧର୍ମର ନାମ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ । ବୁଦ୍ଧଦେବ
ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୫୭୯ ଅବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୫୨୨ ରେ ଧର୍ମପ୍ରବୃତ୍ତ ଆରମ୍ଭ
କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୫୨୭ ରେ ସେ ମାନବଲୀଳା ସମ୍ପର୍କ କରି ।
ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଦେହତ୍ୟାଗର ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ବର୍ଷ ପରେ ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକ ବଲଙ୍କ
ଦଳିତ ଦୃତ୍ୟାକାଣ୍ଡରେ ମନରେ ଦାରୁଣ ଶୋଚ ପାଇ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ

ବାହାକୁ କେଶ ହସ ନାହିଁ ।

ରେ ଏହି ଧର୍ମକୁ ବର୍ଣ୍ଣବ୍ୟାପୀ କରାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଯାପାନ, ଚୀନ, ବର୍ମାଦେଶ, ସିଂହଳ, ଛେଡ, କୋରୀୟ, ଶ୍ୟାମ, ଅରାମ ଓ କୋଚଂ ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମୀବଳମ୍ବୀ ଅଟନ୍ତି । ମୋଟ ଉପରେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମୀବଳମ୍ବୀ ।

ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ, ମହାୟାନ ଓ ସ୍ଥାନାୟାନ ଏହି ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଧର୍ମ ବଢିଲେ ଗୀତାର କର୍ମବାଦ ଉପରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ତତ୍ତ୍ୱ ନିହତ ଅଛି । ଏମାନେ ମୁକ୍ତି ନ ଗୃହ ନିବୀଠ ଲେଖନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଜନ୍ମାନ୍ତରରୁ ଉଦ୍ଧାର ଖୋଜନ୍ତି । ଏହି ଧର୍ମର ମୂଳମତ ପୁନର୍ଜନ୍ମବାଦ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର କର୍ମର ଫଳାଫଳ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର ଜନ୍ମର ବିଭିନ୍ନ ଫଳାଫଳ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଭଲ ଜନ୍ମ ଏବଂ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ମନ୍ଦ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ବଜନ୍ମର ସଫଳ ଫଳାଫଳ ପୁଣ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ସୌତ ନ ହୁଏ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଏହିପରି ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଅଧୀନରେ ଥାଏ । ନିବୀଠକୁ ଶୀଘ୍ର ଶେଷ ଅବସ୍ଥା । ନିବୀଠ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଲୋକ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁରୁ ରେକାଳ ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପାଏ ।

ବୌଦ୍ଧମତରେ ଜଗତ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ କାମନା ନିମିତ୍ତ ଦୁଃଖହୁଏ, ସୁତରାଂ କାମନାର ବିନାଶରେ ଦୁଃଖର ବିନାଶ ହୁଏ । ଏହି କାମନା ବିନାଶ ନିମିତ୍ତ ୮ ଗୋଟିମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କର ଉଚିତ ଯଥା—ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧି, ସତ୍ତ୍ୱଶାନ୍ତି, ସତ୍ତ୍ୱାକ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱରହସ, ସତ୍ତ୍ୱାର୍ତ୍ତରେ ଶାନ୍ତିକା, ସତ୍ତ୍ୱଶାନ୍ତି, ସତ୍ତ୍ୱାଧାରା ଏବଂ ସତ୍ତ୍ୱଉପାସନା ଏହାକଲେ ନିବୀଠ ଲଭ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାର ମାଟିବଂଶ ଅବଧାନମାନେ ବୌଦ୍ଧ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ ବୌଦ୍ଧ-ବୃତ୍ତ୍ୟ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ହିନ୍ଦୁଶାସନ ନିତିରେ ତଳିବାର ଦେଖା ଯାଏ ।

ବୌଦ୍ଧତୀର୍ଥ ।

ବୁଧଗୟା—ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଅତି ପବିତ୍ର ଗର୍ଥ । ଏହା ଗୟାନକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ମଂ ଗୁଡ଼ଗୁ—ଚୀନ୍ ଦେଶୀୟ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମୀବଳମ୍ବୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ।

ବୌଦ୍ଧ ପର୍ବଦିନ ।

ମହାୟାନ ମେଳା—ବସୁବ ସଜାନ୍ତି ଚୈତ୍ର । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ଜନ୍ମ ମହୋତ୍ସବ—ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଉତ୍ତମାନଙ୍କର ତ୍ରେମାସିକ ବ୍ରତାରମ୍ଭ ବା ବର୍ତ୍ତାବାସ—ଅଶ୍ୱିନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ଏହି ବ୍ରତ ସମାପନ—ଅଶ୍ୱିନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ଗୃହତ୍ୟାଗ—କାର୍ତ୍ତିକ ଅମାବାସ୍ୟା । ଧର୍ମଚକ୍ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ସୁବିଧାଂକାର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ।

ସମସ୍ତ ଦେହେ ପ୍ରଭୁଆର ।

ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଓ ବାଇବେଲ

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଯୀଶୁ ଜତେଇ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷ । ସେ ଏକ କାଠୁରୀଆର ସନ୍ତାନ ଏବଂ ୩୨ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ଶାନ୍ତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଶାବନଦଣ୍ଡରେ ମୋଟେ ୧୨ ଜଣ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେହେଁ ଅଳ୍ପ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଅଟନ୍ତି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକମାନେ କହନ୍ତି ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଇସ୍ରାଏଲର ପୁତ୍ର । ସେ ପାପିମାନଙ୍କୁ ପରିତ୍ରାଣ କରିବା ପକାରେ । ସର୍ବରୁ ପୃଥିବୀରେ ମନୁଷ୍ୟରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଶବର ଅର୍ଥ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇ କର୍ତ୍ତା । ଅଳ୍ପ ୧୯୩୭ ବର୍ଷ ହେଲା, ରୋମୀୟ ସମ୍ରାଟ ଅଗଷ୍ଟ କୈସାରଙ୍କର ଅଧିକାର ସମୟେ ଡେକେର ସଜାଙ୍କର ଶାସନାଧୀନରେ ବେଥିଲହେମ୍ ନଗରରେ କୁମାରମେଷ୍ଟଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ଏହି ମହାପୁରୁଷ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଦିନଠାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଅଛି । ଅତି ଶୈଶବ କାଳରୁ ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପ୍ରେମିକ, ନମ୍ର ଓ ଶାନ୍ତ ଥିଲେ । ୩୦ ବର୍ଷ ବୟଃକ୍ରମକାଳରେ ସେ ଜର୍ଜନ ନଦୀ ପାରେ ସଂସାରବରାଣୀ ମହାଯୋଗୀ ଯୋହନଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିଲେ । ଏହାପରେ ଅଳ୍ପକରତରେ ଅଲୋକ ଚିତରଣାର୍ଥ ଓ ପାପିମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାରାର୍ଥ ସେ ନିଜର ଆତ୍ମା ଉତ୍ସର୍ଗ କଲେ ।

ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଧର୍ମ-ବିପ୍ଳବ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଇହୁଦୀ ନୃପତି ଓ ଧର୍ମୀୟ ଯାଜକଗଣ ଦ୍ୱାରା ସେ ନାନାପ୍ରକାର ଲଞ୍ଚିତ, ପୀଡ଼ିତ ଓ ଅବଶେଷରେ ବରାଣର୍ଥ ମାତ ହୋଇ, ପ୍ରଧାନ ବିରୂପିତ ପିଲାତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରାୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହୁଣ୍ଡ କାଠରେ ବନ୍ଧା ବନ୍ଧ କରି ମାର ଦିଆଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ତାହାକୁ ହୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧି କରାହୁଏ, ତେତେବେଳେ ସେ ସହାସ୍ୟ ବଦନରେ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କହିଥିଲେ “ହେ ପିତା ! ମୋହର ବଧକାରୀ ଏହି ସବୁ ଲୋକ ଅଜ୍ଞାନ, ଏମାନେ କଣ କରୁଅଛନ୍ତି ତାହା ଜାଣିପାରୁ ନାହାନ୍ତି; ଏଣୁ ଏମାନଙ୍କର ଅପରାଧ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ ।” ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ୧୨ ଗୋଟି ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ ଅଲୌକିକ ଓ ଅମାନୁଷିକ କାର୍ଯ୍ୟ-କଳାପ ଦେଖାଇ ଜଗତକୁ ସ୍ତବ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଏକଦା ଯୀଶୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ରୁଟି ଓ ଦୁଇଟି ମସୂର ଦ୍ୱାରା ପାଞ୍ଚଜନଙ୍କ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୁଇ ଦିନ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଖାଇବା କରାଉଥିଲେ ଏହା ଛଡ଼ା ଅଳ୍ପ ଦର୍ଶନ ଶକ୍ତି, ବୋକାକୁ ବାନ୍ଧିବା, ଗଣକୁ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର, ବଧୂରକୁ ଶ୍ରବଣଶକ୍ତି, ଏପରି କି ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଶାବନ ଦାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଯୁଧା କୁସା ନିନ୍ଦା ଅବର କାମ ।

ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ବାଇବେଲ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ; ଯଥା—

“ନିଉ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ” ଅର୍ଥାତ୍ ନୂତନଧର୍ମ ନିୟମ ଏବଂ “ଓଲ୍ଡ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ” ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରାତନ ଧର୍ମ ନିୟମ । ଏହି ପୁରାତନ ଧର୍ମ ନିୟମ ହବୁରୁଷାରେ ଲିଖିତ । ଏଥିରେ ଲିଖିତ ବିଷୟକୁ ଇହୁଦୀମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ନିଉ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ, ଏଣୁ ଇହୁଦୀ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦକାଳ ସଂଘର୍ଷ ଏବଂ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଅଛି । ବସ୍ତୁତଃ ଇହୁଦୀ ଧର୍ମ ଉପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ହୋଇଅଛି ।

ଲୁକା, ମାର୍କ, ମଥୁ, ଯୋହନ୍, ଯାକବ, ପିଟର ଓ ପାଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ଗଣ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଲାଲା ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ପୁରାତନ ନିୟମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଥବ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଭୃତି କଳପୟ ପ୍ରତ୍ନ ପ୍ରଶେଦାମୁଦ୍ରା କହନ୍ତି, ଇସ୍ରାଏଲ ଦେଶରେ ସମସ୍ତ ଜଗତ ସୃଜନ କରି ସପ୍ତମ ଦିନରେ ବିଶ୍ରାମ କରିଥିଲେ । ସେହି ବିଶ୍ରାମ ଦିନ ଶନିବାର । ଇହୁଦୀଗଣ ଅଦ୍ୟାପି, ଶନିବାରକୁ ପବିତ୍ର ଦିନ ବୋଲି, ସେ ଦିନ ଇସ୍ରାଏଲ ଭଜନ ବ୍ୟାଜୀ ସୂଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ମୃତ ଓ କବରସ୍ଥ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ରବିବାରରେ ପୁନରୁତ୍ଥାନ କଲେ । ତଦ୍ୱୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନଗଣ ଉକ୍ତ ବିଶ୍ରାମକାର, ଶନିବାର ପରବର୍ତ୍ତେ ରବିବାର ଦିନ ପାଳନ କରଥାନ୍ତି ।

ବାଇବେଲ ମତେ ଇଶ୍ୱରଙ୍କର ଦଶାଜ୍ଞା ।

୧—ମୋ ବନା ଅନ୍ୟ କାହାରକୁ ଇଶ୍ୱରବୋଲି ମାନନାହିଁ । ୨—ପ୍ରତିମା ପୂଜା କରନାହିଁ । ୩—ଅନର୍ଥକ ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମ ନିଅ ନାହିଁ । ୪—ବିଶ୍ରାମ ବାରକୁ ପବିତ୍ରଭାବେ ମାନ୍ୟ କରିବ । ୫—ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରିବ । ୬—ନରହତ୍ୟା କରିବ ନାହିଁ । ୭—ବ୍ୟଭିଚାର କରିବ ନାହିଁ । ୮—ଗୈର କରିବ ନାହିଁ । ୯—କାହାର ବରୁଣରେ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ । ୧୦—କାହାର କୌଣସି ବସ୍ତୁରେ ଲୋଭ କରିବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟ ଚାର୍ଯ୍ୟ ।

ହୋଲିଲଣ୍ଡ—ଅସିଆ ମାଇନରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ପୁଣିର ବାଳ, ପିଟରଙ୍କର ଦାକ୍ତ, ମେସ୍ସିଙ୍କର ଗାଈନ ଓ ଯୋହନ୍‌ର ରକ୍ତ ରଣା ଯାଇଅଛି ।

ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟାନ ପର୍ବ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟମୟ—ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ଜନ୍ମ ଦିବସ । ଇହୁଦ—ଏ ଦିନ ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ସମାଧରୁ ପୁନରୁତ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଅଣ୍ଡ ଓ ସ୍ୱେଡ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନମାନଙ୍କର ଏମାନେ ଚିତ୍ତକୁ ବଦଳୁ ରୂପ ॥

୪୦ ଦିନ ଆରମ୍ଭର ପ୍ରଥମ ଦିନ । ଅଳ୍ପ ସୋଲ୍‌ସ୍‌ ଡେ—ଏହା ସେମାନଙ୍କ ତରଫର ଗୋଟିଏ ପଦ । ଏ ଦିନ ପ୍ରୋତାସ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଯମଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତି କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ । ହୁଇଟ୍-ସନ୍-ଟାଇଡ୍—ଇଣ୍ଡିର ସାତ ସପ୍ତାହପରେ ପଡେ । କରୁପ୍‌ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ—ସେମାନଙ୍କ କାଥୋଲିକ୍‌ ମାନଙ୍କର ପଦ, ପୋପ୍‌ ୪୭ ଅବ୍‌ନାକ୍‌ ଦ୍ଵାରା ୧୭୭୪ ରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା । ଆସେନ୍ସନ୍‌ ଡେ—ଇଣ୍ଡିର ୪୦ ଦିନ ପରେ ପଡେ । ବକ୍ସିଂ ଡେ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟମସ୍‌ର ପରଦିନ ପଡେ ।

ହକ୍‌ରଡ୍‌ ମହମ୍ମଦ୍‌ ଓ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ।

ମୁସଲମାନ ଧର୍ମପ୍ରସାରକ ମହାତ୍ମା ମହମ୍ମଦ୍‌ ୫୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମକ୍କା ନଗରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶୈଶବରେ ପିତୃବିରୋଧ ହେତୁ କିଛି ବିଦ୍ୟାଗ୍ରନ୍ଥା କରି ପାରି ନ ଥିଲେ । ପଞ୍ଚମ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ଖାଦେଜା ନାମ୍ନୀ ଏକ ଧନବତ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ ପାଣିଗ୍ରହଣ କରି ସାଂସାରିକ ଚିନ୍ତାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ମହମ୍ମଦ୍‌ ବିଶେଷ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଓ ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଆରବବାସୀ ଭଲ ଭଲ ସପ୍ତଦାୟକ ମଧ୍ୟରେ ସମୟେ ସମୟେ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ଅଳ୍ପ ଶୁଷ୍କଣ ଆକାର ଧାରଣ କରୁଥିଲା । ଏହି ସବୁ ଦେଖି ସେ ବ୍ୟଥିତ ହୃଦୟରେ ଚିନ୍ତା କଲେ, ଯଦି ଏହିସବୁ ବିଭିନ୍ନ ସପ୍ତଦାୟକକୁ ଏକ ଧର୍ମ ସୂତ୍ରରେ ଗ୍ରଥିତ କରାଯାଏ, ତାହା ହେଲେ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷ ଉପକାର ସାଧିତ ହେବ । ତଦନୁସାରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ର ଟୁଙ୍ଗାରେ ନିବିଡ୍‌ ଚିତ୍ତରେ ଏହି ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କଲେ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ସେ ଈଶ୍ଵର-ଦୂତ ଗ୍ୟାବ୍ରିୟେଲ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ଧର୍ମକଥା ଶୁଦ୍ଧ କରି “କୋରାନ୍” ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ୬୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ୍‌ ନଜର “ଏକେଶ୍ଵରବାଦ” ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କର ଶ୍ଵୀ ଓ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟଗ୍ରତ ଆଉ କେହି ଏ ମତ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ସଖ୍ୟା ବଢିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରଶେଷରେ ଭଲ ଧର୍ମିକଲକ୍ଷମାନେ ତାଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ର ଧାରଣ କରିବାରୁ, ସେ ୬୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମକ୍କାରୁ ମଦିନାକୁ ପଳାଇଯାଇ ଅସ୍ଵରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରୁ ହଜରୀ ଅଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ପରେ ମହମ୍ମଦ୍‌ ଅସ୍ଵରକ୍ଷାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ର ଧାରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଆରବ ବେଶ ଅଧିକାର ପୂର୍ବକ ଇସ୍ଲାମ୍‌ ଧର୍ମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ଏବଂ ଅବଶେଷରେ ସିରିୟା ନୟୁବର ଅନେକ ନଗର ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ୬୩୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ୍‌ ମାନବଲ୍ଲା ସମ୍ମରଣ କଲେ । ମହମ୍ମଦ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବେଳକୁ ସ୍ତ୍ରୀୟ ସମସ୍ତ ଆରବ ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବାମ ଅକ୍ଷର ପେଉଁ ବେଳ ହୋଇ ।

ମୁସଲମାନ ଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀମାନେ ଯୋଗୁଳକତାର ଦେଇ ବିଶେଷ । ଏପରି କି କୌଣସି ମୂର୍ଦ୍ଧା ଅବା ଚନ୍ଦ୍ର ମୁସଲମାନର ରକ୍ଷିକାକୁ ନଷ୍ଟେଷ । ସମସ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦିନକୁ ଅଳ୍ପତଃ ଥର ନିମାଳ ପଡ଼ିବା ଏବଂ ବର୍ଷର ଇଦ୍ ପର୍ବାଦିରେ କୌଣସି ପଶୁ କୋରବାନା ଅବା ବଳ ଦେବା ଏ ଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ । କାଳକ୍ରମେ ଏହି ଧର୍ମ, ସିଆ ଓ ସୁନି ଦୁଇଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ବିରୋଧ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତର ଅଫ୍ରିକା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଇଉରୋପ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଅଧୀନ ଥିଲା ଏବଂ ତୁର୍କସ୍ତର ସୁଲତାନ ମୁସଲମାନ ଜଗତରେ ଖଲିଫା କିମ୍ବା ଧର୍ମଗୁରୁ ବୋଲି ପରିଚିତ ଥିଲେ । ମୁସଲମାନ ସମାଜର ଶାନ୍ତି ନୀତି ଅତି ବଡ଼ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଚିତ୍ତ ଉପରେ ପ୍ରାପ୍ତି । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ୨୦ କୋଟି ଇସ୍ଲାମ ଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀ ଅଛନ୍ତି । କାଳକ୍ରମେ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମର କେତେ ଶାଖା ହେଲଣି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କାଦିଆନା ଓ ବାହାୟ ମତ ପ୍ରଧାନ । ଖୋଜା ସମ୍ରାଟଦ୍ୱାରା ଧର୍ମଗୁରୁ ହେଉଛନ୍ତି ମାନ୍ୟବର ଆଗାର୍ ।

ବାବିଲିଆ ଏବଂ ଅବଦୁଲ ବାହା ନାମରେ ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପରାତ୍ମୀ ସ୍ୱବଧର୍ମ ମୂଳଭିତ୍ତି ଏକ ଏବଂ ଲୋକସେବା ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏହା ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଧର୍ମୋପଦେଶରେ ବ୍ରତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ବାହାୟ କହନ୍ତି—ପାରସ୍ୟ, ଇଉରୋପ ଓ ଆମେରିକାରେ ଅନେକ ବାହାୟ ଅଛନ୍ତି ।

ପଞ୍ଜାବର ମିର୍ଜାମହମଦ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜକୁ କୋରାନ ଲିଖିତ ମେସିଆ ବୋଲି ଲୋକରେ ପ୍ରଚାର କରିବାରୁ କେତେକ ମୁସଲମାନ ତାହାର ଗିରଫ ଗ୍ରହଣ କରି ଏକ ନୂତନ କାଦିଆନା ପନ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରି ଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଦିଆନାମାନଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ୟ ମୁସଲମାନଙ୍କର ତୁମ୍ଭେ ବିବାଦ ଲାଗିଅଛି ।

ମୁସଲମାନ ତୀର୍ଥ ।

ମକ୍କା—ଆରବ ଦେଶରେ, ଜିଦ୍ଦା (Zeddah)ର ୭୫ ମାଇଲ ପୂର୍ବକୁ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ହଜରତ୍ ମହମ୍ମଦଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଏବଂ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୦ ହଜାର । ଏଠାକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ହଜାର ହଜାର ମୁସଲମାନ ଯାତ୍ରୀ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ମଦିନା—ଆରବ ଦେଶରେ, ମକ୍କାର ୨୮୮ ମାଇଲ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମକୁ ଅବସ୍ଥିତ । ହଜରତ୍ ମହମ୍ମଦଙ୍କର ସମାଧିସ୍ଥଳ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁସଲମାନ ଗଣ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୦ ହଜାର । ମଦିନାର ସେସନ ମସଜିଦ୍ ଏବଂ ଅବାକମୁରତ୍ ଦେଖିବାର ଜିଦ୍ଦାହାତ୍ ।

ଜୀବବାହୁନ—କାବୁଲମାନଙ୍କର ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚ, କାବୁଲର ଶାସନ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ମୁସଲମାନ ପର୍ବ ।

ବକ୍ରି ଦିନ—ମୁସଲମାନ ମାସ ଜିଲହଜ୍ଜର ତା ୧୦ ରଖରେ ହୁଏ । ଏ ଦିନ ମୁସଲମାନମାନେ ଓଠ, ଗୋରୁ ଓ ମେଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କୌଣସି ପଶୁ କୋରବାନା (ବଳି) ଦିଅନ୍ତି । ଏହା ଏକ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ । ଅରବମାନେ ଏହି ପର୍ବକୁ ଇଦୁଲ୍-ଜୁହା କହନ୍ତି ।

ମହରମ୍—ମୁସଲମାନ ପର୍ବ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଅତି ପବିତ୍ର ଓ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ । ହଜରତ୍ ମହମ୍ମଦ୍, ତାଙ୍କ କନ୍ୟା ଫତିମାଙ୍କ ସହିତ, ପ୍ରଭୃତି ଅବତାରଲେବନ୍ଧୁ ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । ହାସାନ ଓ ହୋସେନ୍ ଏହି ଦୁହେଁଙ୍କର ପୁଅ । ଖଲିଫା ଯୁଜିଫ୍, ଅବତାରଲେବନ୍ଧୁ ହତ୍ୟାକଲ୍ ପରେ ହାସାନ ଓ ହୋସେନ୍ ମଦନାକୁ ରାଜଧାନୀ ଉଠାଇ ନେଇ ଥିଲେ । ହାସାନ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିବାଦ ବନ୍ଦ କରା ନିମିତ୍ତ ଜିନେ ରାଜ୍ୟତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଯୁଜିଫ୍ ତାଙ୍କୁ ବିଷଦେଇ ହତ୍ୟାକରି ଥିଲେ । ପରେ ଯୁଜିଫ୍‌ଙ୍କର ଯଥେଚ୍ଛା ଶାସନରେ ଲୋକେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ହୋସେନ୍‌ଙ୍କୁ ଇମାମ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜା ହେବାକୁ ଅନ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ହୋସେନ୍ ଦଳବଳ ସହିତ ନିଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ନେଇ ଅସି ପହଞ୍ଚିବାରୁ, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ୭୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅକ୍ଟୋବର ତା ୧୨ରେ ଦଳବଳ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ହତ୍ୟା କରି ଯାଇଥିଲେ । ବେବଳ ହୋସେନ୍‌ଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଜିଏନ୍-ଉଲ୍-ଅବିଦିନ୍ ପ୍ରାଣନେଇ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏହି ହତ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ଦି ୧୦ ନ ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରିବା ମହରମ୍ ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ମୁସଲମାନ ସମ୍ରାଟାୟର ଶିହୀମାନେ ଏହାକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଖାଲନ କରନ୍ତି ।

ଚେଲମ୍—ସଫର ମାସ ତା ୨୦ ରଖରେ ହୁଏ । ଏ ଦିନ ହାସାନ ଓ ହୋସେନ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦିବସ ହୋଇଥିବାରୁ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ଯାଏ ।

ଗୁରାଘାନିବାଦା ନିତ୍ୟାଜ୍—ଜଲ୍ଲାବାହର ତା ୧୭ ରଖରେ ହୁଏ । ବହାନିତ୍ୟାଜ ନାମକ ଏକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ସନ୍ତାନ ଦେଖାଇବା ନିମିତ୍ତ ଏ ପର୍ବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ଆଶିର୍ ଗୁରୁସମ୍ମା—ସଫର ମାସର ଶେଷ ସପ୍ତାହର ଗୁରବାର ଦିନ ହୁଏ । କଥିତ ଅଛି ହଜରତ୍ ମହମ୍ମଦ୍ ଉକ୍ତ ଦିବସ ସେତରୁ ଅଳ୍ପ ସୁସ୍ଥ ଖେଳ ସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ।

ଅଳପ ଲୋକର ଅଳପ ବୁଦ୍ଧି ।

ବାରେବିଞ୍ଚାଳ—ରବିଉଲ୍ ଅର୍ଘ୍ୟାଲ୍ ମାସର ତା ୧୩ ରଖରେ ହୁଏ । ମହମ୍ମଦ ଏ ଦିନ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ପୀରୁଦସ୍ତଗିର୍—ରବିଉଲ୍ ଅର୍ଘ୍ୟ ମାସର ତା ୧୩ ରଖରେ ହୁଏ । ସପ୍ତଦ୍ ଅବଦୁଲ୍ କାଦର ଜିଲ୍ଲିନକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ସକାଶେ ଏହାର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରାହୁଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଗ୍ଦାଦରେ ତାଙ୍କର ସମାଧି ମନ୍ଦିର ବନ୍ୟମାନ ଅଛି ।

ଚିରଗାନି ଜିଣ୍ଡାସାହ ମଦାର୍—ଜମାବଉଲ୍ ଅର୍ଘ୍ୟାଲ୍ ମାସ ତା ୧୭ ରଖରେ ହୁଏ । ବହୁଦିନ ନାମକ ଏକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ନିମିତ୍ତ ଏହା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ଅଯୋଧ୍ୟା ତାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ଥିଲା । ଅନ୍ୟାପି ତାଙ୍କ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ନକଟରେ ୧୭ ଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଗୋଟିଏ ମେଳା ହୁଏ ଏବଂ ବହୁତ ଯାତ୍ରୀର ସମାଗମ ହୁଏ ।

ଉର୍ଗି କାଦର ଓଖାଲି—କାଦର ଓଖାଲି ନାମକ ଜଣେ ସୁନ ଜାତୀୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ନିମିତ୍ତ ହୁଏ । କୁତବୁଦ୍ଦିନଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ କାଦର ଓଖାଲି ଅଜମିରକୁ ଆସି ସେଠାକାର ସମ୍ବୁଦ୍ ତୋଷେନଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଅଜମିରରେ ତାଙ୍କ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ନକଟରେ ଜାହାଙ୍ଗିର ଗୋଟିଏ ମସଜିଦ୍ ନିର୍ମାଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହା ଭାରତର ଏକ ପ୍ରଧାନ ମୁସଲମାନ ଅର୍ଥ ଏବଂ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବଡ଼ ବଡ଼ ସଜ୍ଜାଭିଜ୍ଞମାନେ ଏଠାରେ ଗୀତ ଶୁଣାଇବାକୁ ଆସନ୍ତି ।

ମିରଜାଇ ମହମ୍ମଦ—ଏ ଦିନ ଜେବ୍ରଲି ନାମକ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ଦୂତ ବୁରାକ ଉପରେ ହଜରତ ମହମ୍ମଦଙ୍କୁ ବସାଇ ସ୍ବର୍ଗକୁ ନେଇଯାଇ ଥିଲା ଏବଂ ଭାରତର ସମସ୍ତ କୋଟ କରାଇ ସେଠାକାର ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ଦେଖାଇ ସୁନାସ୍ବୟ ଆଣି ଗ୍ରହ ଦେଇ ଥିଲା ।

ସାବେବବାତ—ସାବାନ ମାସର ତା ୧୫ ରଖରେ ହୁଏ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ଉକ୍ତ ଦିନରେ ମନସ୍ତ୍ୟମାନଙ୍କର ଆସନ୍ତା ବର୍ଷର କାର୍ଯ୍ୟ କଲାପ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହେ । ଏଥି ପାଇଁ ସେ ଦିନ ରାତି ତମାମ ମୁସଲମାନମାନେ ଧର୍ମ ପୁସ୍ତକ କୋରାନ୍ ପାଠକର ପରଦିନ ଉପବାସ କରନ୍ତି ।

ରମଜାନିନା ରୋଜା—ରମଜାନ ମାସର ଦ୍ବିତୀୟା ବୃନ୍ଦ ଦେଖି ତହିଁ ଆରବନ ସକାଳିଠାରୁ ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ମୁସଲମାନମାନେ ମାସକ ଯାକ ପ୍ରତିଦିନ ଶୁଦ୍ଧ ବୃତ୍ତା ବେଳିଠାରୁ ତହିଁ ଆରବନ ଭାବେ ଦେଖାଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

କହୁଥାଏ ଏକା ଅପଣା ପିକି ॥

(ପଦ୍ୟ) ଉପବାସ କରନ୍ତି । ଉକ୍ତ ଉପବାସ ସମୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାମାୟ ପ୍ରବଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏପରି କି ଛେପ ସୁଦ୍ଧା ଢୋକିବାକୁ ମନା ।

ଇଦୁଲ ଫିତରା—ସୂର୍ଯ୍ୟାଳ ମାସର ପ୍ରଥମ ଗୁନ ଦେଖି ତହିଁ ଅବଦାନ ସକାଳେ ରୋଜା ଭଙ୍ଗ ପର୍ବର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରନ୍ତି ।

ଶିଖ ଓ ଶିଖଧର୍ମ ।

ଶିଖଧର୍ମର ମୂଳସୂତ୍ର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି । ଶିଖମାନଙ୍କୁ ଏକ-ପ୍ରକାର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ହିନ୍ଦୁ କହିଲେ ତଳେ । ଏ ଦୁଇ ଧର୍ମର ଆଦାର ବ୍ୟବହାରରେ ସତଥକ୍ଷ ଗୋଟିଏ ପରି ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଶିଖମାନେ ହିନ୍ଦୁ ପରବାରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏକତ୍ର ଆହାର କରନ୍ତି; ପ୍ରଭେଦ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ସେମାନେ ପଇତା ପିନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ପିନ୍ଧିଲା ପୂଜା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସେମାନଙ୍କର ୧୦ ଜଣ ଗୁରୁ ଥିଲେ ଯଥା,—ଗୁରୁ ନାନକ, ଅଙ୍ଗଦ, ଅମର ଦାସ, ସୁମ ଦାସ, ଅର୍ଜୁନ ଦେବ, ହରଗୋବିନ୍ଦ, ହରସୟ, ହରକିଷକ, ତେଜ-ବାହାଦୁର ଓ ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ । ଶେଷଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ ଶିଖମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଳ ରଖିବେ, ଯେଥିରେ ପାନଥ ଗୋଟିବେ, ନିଜ ନିକଟରେ କୁପାଣ ରଖିବେ, ହାତରେ ଶେଟିଏ ଲୁହାକଡ଼ା ପିନ୍ଧିବେ ଏବଂ ଦାଢ଼ି ରଖିବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଶିଖମାନେ ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହଙ୍କ ଉପଦେଶ ପାଳନ କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ଅବଶିଷ୍ଟ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ସ୍ତମ୍ଭକ ଏବଂ ଏହା ଅଜନା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସ୍ତମ୍ଭ ବାଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ସତ୍ୟ ଓ ଧର୍ମପାଇଁ ଗୁରୁ ତେଜବାହାଦୁର ଫକ୍ସିରେ ପ୍ରାଣଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଗୁରୁଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ ଶିଖଜାତିର ଧର୍ମରକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ନିଜେ ବହୁ କଷ୍ଟ ପାଇଥିଲେ ଓ ନିଜର ୪ ଗୋଟି ପୁତ୍ର ହରାଇଥିଲେ । ପରେ ରଖିକ ସିଂହଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସେମାନେ ବଡ଼ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ମଞ୍ଜିବ ଶିଖମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ । ସେମାନଙ୍କର ସଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ହେବ । ସେମାନଙ୍କର ସାହସ ଓ ଗର୍ବକୁ ଅତୁଳନୀୟ । ବିଚିତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହାସମୟରେ ତାହାର ପରିଚୟ ମିଳିଅଛି । ଗୁରୁଦ୍ୱାର (ଅର୍ଥାତ୍ ମଠ) ଶିଖମାନଙ୍କର ଗର୍ବସ୍ଥାନ ଅଟେ ।

ହିନ୍ଦୁ ଶିଷ୍ଟାଚାର ପଦ୍ଧତି ।

—ସାକ୍ଷାତ ସମୟରେ ଅବକତ ମସ୍ତକରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ ଓ ଶୁଭ୍ର-ହାତ ଉଠାଇ ନମସ୍କାର କରା ଯିବ ଅଟେ ।

ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ଲୋକକୁ ଦୂର ନ କର ।

- ୨—ଗୁରୁ କିମ୍ବା ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ସହଜ ସାକ୍ଷାତ ହେଲେ ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇ ପ୍ରଣାମ କରି ପଦଧୂଳି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ନିଜର ବନ୍ଧୁ ବା ସମପଦସ୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସାକ୍ଷାତ ହେଲେ ନମସ୍କାର କରିବା ଉଚିତ ।
- ୩—କେନ୍ଦ୍ର ନମସ୍କାର ବା ପ୍ରଣାମ କଲେ, ସେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଲୋକ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତି ନମସ୍କାର ବିଧେୟ ।
- ୪—କେନ୍ଦ୍ର ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଅପିଲେ, ତାହାକୁ ଅଦର ସହଜ ବସାଇ ପାନ, ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ଉଚିତ ।
- ୫—ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିବା ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଅପିଲେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତାହାର ସେବାରେ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଅଭ୍ୟାଗତ ନିକଟରେ ସମାପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ।
- ୬—ସକ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ସହଜ ଆଲୋପ ଓ ସମ୍ବାଷଣ କଲେ ଅନ୍ୟ ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅପମାନ କରନ୍ତୁ ।
- ୭—ମାନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇଚ୍ଛୁକର ଯିବା ଉଚିତ ।
- ୮—ଶୟନ କିମ୍ବା ଉପବେଶନ ସମୟରେ ଗୁରୁଜନ ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବା ।
- ୯—ଅଦରଶୀୟ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ହେଲେ ପଦ ପଠାଇ ଅନୁମତି ଅର୍ଶିଲପରେ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ।
- ୧୦—କୌଣସି ଲୋକର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦେବା ଭଦ୍ରତା ବିରୁଦ୍ଧ ।
- ୧୧—କାହାର ଗୁପ୍ତକଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର ନାହିଁ କିମ୍ବା କାହାର ଗୁପ୍ତପଦ ଖୋଲ ନାହିଁ ।
- ୧୨—ନିଜର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି ପିନ୍ଧିବା ଅବଶ୍ୟକ ଏବଂ ସକ୍ତ ମଧ୍ୟକୁ ଅନାବୃତ୍ତ ଦେହରେ ଯିବା ଅଭଦ୍ରତା ।
- ୧୩—ସକ୍ତମଧ୍ୟରେ ଛେପ ପକାଇବା, ଶୟନ କରୁଥିବା, ପାଦ ହଲାଇବା, ଦାନ୍ତରେ ନଖ କାଟିବା ଓ ଦେହରୁ ମଳ ଛତାଇବା ପ୍ରଭୃତି ଅସଭ୍ୟାଚରଣ ଅଟେ ।
- ୧୪—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଦାୟ ଦେବା ସମୟରେ “ଆପଣଙ୍କ ସମୟ ମୁଁ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ନାହିଁ” ଏହା କହୁ ବିଦାୟ ଦେବା ।
- ୧୫—କୌଣସି ମତବାଦ ଶୁଣି-ଲ, ସେଥି ପ୍ରତି ତୁମ୍ଭର ଯେବେ ଆସ୍ଥା କି ବିଶ୍ବାସ ନ ଥାଏ, ତାହା ପ୍ରକାଶ ନ କରି “ସେଥିରେ ମତଭେଦ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି” ବୋଲି କହିବା ।
- ୧୬—କୌଣସି ଲୋକର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିତ୍ୟଜ କରି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ।

ତାଙ୍କୁ ଦୂର କଲେ ଆପଣେ ମରି ॥

- ୧୭—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଘରେ ଭେଜନ କରିବା ସମୟରେ ଅମୃତ ଜିନିଷ କାହିଁକି କରିନାହିଁ; ଅମୃତ ଜିନିଷ ଭଲ ହୋଇନାହିଁ, କିମ୍ବା ଅମୃତ ଜିନିଷ ଭଲ ହୋଇଅଛି ଇତ୍ୟାଦି କହି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ରପୁତ କରିବା ଅଭଦ୍ରତା ।
- ୧୮—ନବ ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବେତନ, ସମ୍ପତ୍ତି କିମ୍ବା ଘରୋଇ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ଅନୁଚିତ ।
- ୧୯—ଅପଣା ହସ୍ତରେ ନିଜ ନାମ ପୂର୍ବରେ ଉପାଧି ଲେଖିବା ଅସଭ୍ୟତା ।
- ୨୦—ତୋଷାମୋଦ ବାକ୍ୟ କହିବା ନିତାନ୍ତ ଭଦ୍ରତା ବିରୁଦ୍ଧ ।
- ୨୧—ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ସୁଖ୍ୟାଦି କହିବା ମହାପାପ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜର ସୁଖ୍ୟାଦି ଶୁଣି ଉତ୍ତରାନ୍ତ ଦେବା ନିତାନ୍ତ ମୂର୍ଖତା ।
- ୨୨—ଶକ୍ତି ଥିଲେ ନିଜେ ଦାନ ନ କରି ଅନ୍ୟକୁ ଦାନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଭରତ ନୁହେଁ ।
- ୨୩—ଜଣକ ସଙ୍ଗେ ଜଣକର କଥା ଶେଷ ନ ହେବା ଯାଏ ମାରବ ରହିବା ଚିତ୍ତ କାରଣ କଥା ଉପରେ କଥା କହିବା ଭଦ୍ରତା ବିରୁଦ୍ଧ ।
- ୨୪—ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ହସ୍ତେ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର ପ୍ରତ୍ୟାଶାକର, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେପରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ।
- ୨୫—ପରିଚିତ ଲୋକସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲେ, ନ ଦେଖିଲା ପରି ମୁହଁ ଫେରାଇ ଗୁଲିଯିବା ନିତାନ୍ତ ଅସଭ୍ୟତା ।
- ୨୬—ପିତାମାତା ପ୍ରଭୃତି ମାନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ ବଡ଼ ପାନ ପ୍ରଭୃତି ଖାଇବା ଅବାଧ୍ୟତାର ନିଦର୍ଶନ ।
- ୨୭—ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକାନ୍ତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ ସେ ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ରୀ ଯିବା ଭରତ ନୁହେଁ ।
- ୨୮—କୌଣସି ଲୋକର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା ସମୟରେ ଅନାବଶ୍ୟକ କଥା କହି ଚାହାରି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ନାହିଁ ।

ଇଂରାଜୀ କାୟିଦା (Etiquette)

- ୧—ଦୁଇଜଣ ଅପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ମିଳିତ କରିଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଉଭୟଙ୍କର ମନୋଭାବ ଜାଣିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ଉଭୟଙ୍କର ଚେତ୍ତ ଅଛି କି ନାହିଁ ।
- ୨—ଯଦ୍ୟପି କୌଣସି ଭଦ୍ରଲୋକ କୌଣସି ଭଦ୍ର ମହିଳା ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁକରେ, ତେବେ ପ୍ରଥମେ ତାହାକୁହିଁ ମହିଳା ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ମହିଳା ପ୍ରଥମେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଗୃହକୁ ଅସିବା ବାହୁଡ଼ ପୁଅଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଧନ ।

ଉଦ୍‌ଗ୍ରା ବରୁକ । ଯଦ ଉତ୍ତମେ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉତ୍ତମେ ସ୍ବରୂପ ଦୃଶନ୍ତି, ତେବେ
ଯାହାର ସମ୍ମାନ ଅଧିକ, ତାହା ନିକଟକୁ ଅପର ଯାଇଁ ପରିଚିତ ହେବାକୁ
ହେବ ।

୩—କୌଣସି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ
ହେବାକୁ ହେଲେ, ମସ୍ତକ ଅବନତ କରି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଚିତ,
ସେବଦ୍ୟାଶ୍ର (କରକମ୍ପନ) କରିବା ଅବଧେୟ ।

୪—କୌଣସି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସ୍ବଦ୍ବରେ ମିଳିତ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଯଦ ପରସ୍ପର ପରିଚିତ
ନ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ଏହି ଉତ୍ତମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଆଳାପ କରିବା ଅନୁଚିତ ।

୫—ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ରୁମ୍ବଣ ସମୟରେ, ଯଦ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବନ୍ଧୁ ଆସି
ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ପୂର୍ବ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପରିଚୟ
କରିବାଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

୬—କୌଣସି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ପରିଚୟ କରିବା-
ଦେବାକୁ ହେଲେ, ସେହି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ ଅନୁମତି ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୭—କୌଣସି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାତଃକାଳରେ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ହେଲେ
ଟୋପି ହାତରେ ଧରି ଓ ଛତା ବାହାରେ ରଖି ସାକ୍ଷାତ କରିବା ଉଚିତ ।

୮—କାହାର ସହିତ କଥୋପକଥନ ସମୟରେ ଯଦ କୌଣସି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ
ସେହି ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି, ତେବେ ଉଠି ଠିଆହେବା ଉଚିତ ।

୯—ନାଚଖାନାରେ ଯେଉଁ ପରିଚୟ ଦ୍ବଦ୍ବ ଛାଡ଼ା ଶକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ । ସେହି ପରିଚୟପୂର୍ବ
ନେଇ ଯଦ କୌଣସି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାଙ୍କ କୌଣସି ମନ୍ଦଳା ସହିତ ଆଳାପ
କରନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ମନ୍ଦଳା ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଅପରିଚିତ ପରି
ବ୍ୟବହାର କଲେ ଦୋଷ ନାହିଁ ।

୧୦—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ପାଇଁ ପଦ ଲେଖିଲେବେଳେ, ସେହି
ସଙ୍ଗେ ନିଜ ନାମର କାର୍ତ୍ତ ହାକିଦ୍ବାର ପ୍ରେରଣ କରିବା ଉଚିତ କିନ୍ତୁ ସ୍ବୟଂ
ହାତରେ ନେଇଯିବା ଅଉଦ୍‌ଗ୍ରା ।

୧୧—ଯାହାଙ୍କ ସହିତ ନୂତନ ପରିଚୟ ହେଲା, ତାହାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ
କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ, ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ସହ ତାହାଙ୍କୁ ଭେଜିବା
ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଉଚିତ ।

୧୨—ହୁଏ ସହିତ କେହି ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ତୁମ୍ଭେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ
ସହିତ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ କରିବା ଉଚିତ । ଯଦ ଦେଖା ନହୁଏ ତେବେ
ନିଜନାମର କାର୍ତ୍ତ ରଖି ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ତଳେ ।

ନ ଆଇନି କେରେ ବହୁତ ଯଶ ॥

୧୩—କୌଣସି ଶୋକସୂଚକ ସଂବାଦ ଶୁଣିଲେ, ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖା କରିବା ଉଚିତ ।

୧୪—ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ ହେଲବେଳେ ଉଠି ଛୁଡ଼ାହେବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶାଚାର ଓ ଲୋକାଚାର ।

ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥ ଶବ୍ଦସୂଚକାର ।

(କ) ବ୍ରାହ୍ମଣ କୌଣସି ଅଦମ ଜାଣେ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଶବ୍ଦ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ଯେ, କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ତାହାର ଶବକୁ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ ସମାଧିସ୍ଥ କରନ୍ତି । ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ତାହାର ଅସ୍ଥି ବାହାର କରି ଧୋଇ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି ଏବଂ କୌଣସି ପାନୀୟ ସଙ୍ଗେ ଉକ୍ତ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରିତ କରି ପାନ କରନ୍ତି । ଏପରି କଲେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତି ତୁଲ୍ୟ ଶୁଣିବାନ ହେବେ ବୋଲି ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।

(ଖ) ଲ୍ୟାପ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଦେଶରେ କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ସେଠାକାର ଲୋକମାନେ ଶବକୁ କବରସ୍ଥ କଲା ସମୟରେ ସେଥିମଧ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡିଏ କୁସତି, ବୋତଲେ ମଦ, କିଛି ମାଂସ ଏବଂ ଚକମକର ବାକ୍ସ ରଖିଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରେତାତ୍ମା ପରଲୋକକୁ ଗଲ ସମୟରେ ବାଟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଫିଟିଲେ କୁସତି ଦ୍ୱାରା ପଥ ପରିଷ୍କାର କରିବ, ଅଳଙ୍କାର ପଡ଼ିଲେ ଚକମକ ଜାଲି ଆଲୁଅ କରିବ ଏବଂ ମଦ ମାଂସ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ଯା ନିବାରଣ କରିବ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପାତ୍ରୀ ସାହେବ, ମୃତବ୍ୟକ୍ତି ଜଣେ ସଭରତ୍ର ଓ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ ଥିଲ ବୋଲି, ଖଣ୍ଡେ ପ୍ରଶଂସା ପଦ ତାର କରିବ ମଧ୍ୟରେ ଦିଅନ୍ତି । କାରଣ, ସେହି ପ୍ରଶଂସା ପଦ ଦେଖିଲେ ସ୍ୱର୍ଗରୂପ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଗ୍ରହଣଦେବ ବୋଲି ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।

ପଲିନେଶୀୟ ଜାତି ।

ଅମେରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଦଗରେ ପ୍ରସାନ୍ତ ମହାସାଗର ମଧ୍ୟରେ ପଲିନେଶୀୟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ଅଧବାସିନୀମାନେ ମାଲୟ ଶ୍ରେଣୀର ।

ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟରେ ମନ କୁହାକୁହୁ ।

ଏମାନେ ଦୀର୍ଘ ଏବଂ ସୁନୀତି ଅଟନ୍ତି । ସୁନ୍ଦରାଳୟର ଏମାନେ ନିଷ୍ଠୁର, ସାହସୀ ଓ ଶୁଷ୍କ ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁରତା ଦେଖି ସେଠାକାର କୌଣସି କୌଣସି ଦ୍ରାଘ ଏକାବେଳକେ ଜନଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଶିଶୁଦତ୍ୟା ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବହୁଳଭାବେ ପ୍ରଚଳିତ । ପଲ୍ଲବେଶୀସୁମାନେ କଦାକାର ଦେବମୂର୍ତ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ ଚରକଳ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି । କୌଣସି କୌଣସି ଦ୍ରାଘର ଅଧିବାସୀମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥାନ୍ତି ।

ନରମାଂସ ଭୋଜୀ ମାନବ ।

ସୁମାତ୍ରା ଦ୍ରାଘର ଅଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ ବାଈ ଜାତି ନରମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ସମୟ ସମୟରେ ଶାବିତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ମଧ୍ୟ ଏକ ଲବଣ ସଂସ୍କୃତ କରି ଏମାନେ ଅପକ୍ୱ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି ।

ପୂର୍ବେ ଫିଲିପ୍ପାଇବାସୀ ନରମାଂସ ଭୋଜନ କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ଫିଲିପ୍ପାଇବାସୀ ତାହାର ଶାବିତ କାଳରେ ୧୦୦ ରୁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ଭୋଜନ କରୁଥିଲେ । ଫିଲିପ୍ପାଇରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ କକଟି ଅଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଏକ ଜାଗାକୁ ବସାନ୍ତ ବୃକ୍ଷ ଅଛି ତାହା ସ୍ତ୍ରୀ କଲ୍ୟାଣୀ ଶରୀରରେ ଅସ୍ତ୍ରାୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ ।

ପ୍ରାମୁଦ୍ଧ କ ଡିଅକ୍ ଜାତି ।

ସାଗୁଣ୍ୟାକ୍ତ ନାମକ ଦେଶରେ ଡିଅକ୍ ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରାୟ ଜାତି ବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଉତ୍ତରାଫରେ ନର ମୃତ୍ୟୁରେ ଘୋରତ ହୁଅନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ସାହସର ପରିତପ୍ତ ସ୍ବରୂପ ଡିଅକ୍ ଯୁବକ ଅସ୍ତ୍ରାୟ ପଶେ ତାହାର ପ୍ରଶ୍ନପ୍ରାଣୀକୁ ଗୋଟିଏ ନରମୁଣ୍ଡ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ, ତାହା ନ କଲେ ପରିଶୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦିତ ହୁଏନାହିଁ ।

ଡିଅକ୍ ଜାତି ମନୁଷ୍ୟ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ମିଥ୍ୟା ବହିବା ସେମାନଙ୍କର ମହାପାପ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ । ସେମାନେ କ୍ଳୋ-ପାଇମ୍ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କରି ତଦ୍ବାସ ଶିକାର କରନ୍ତି । ସେହି ଗାଈର ଲକ୍ଷ ଅବ୍ୟର୍ଥ । ନଡ଼ିଆ କଟାରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଭାର ନିର୍ମାଣ କରନ୍ତି, ସେଥିରେ କର୍କଶ ଗୁଳି ମଧ୍ୟ ବେଦକର ପାରେ ନାହିଁ ।

ମାଲୟ ଜାତି ।

ମାଲୟମାନେ ସାଧାରଣତଃ ବାର୍ଜଣ ଖୁଆ ଘୋଡ଼ା ତାହା ଉପରେ ବୁଦ୍ଧ ନିର୍ମାଣ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ସୁନ୍ଦର ନୌକାବାହକ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବେହୁ ହୁଅନ୍ତି ଯେଉଁ ନାମ ସେହୁ ॥

କେନ୍ଦ୍ର ଗାଣିତ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଉଦ୍‌ବେଶିତ
କରନ୍ତି । କୌଣସି କୌଣସି ମାଲୟ ଅତି ଅଭୂତ ଶକ୍ତିରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରେ ।
ଉକ୍ତ ଶକ୍ତିରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗୀଭାବୀ ମାଲୟ ଅଦୃଷ୍ଟେନ ସେବନ କରି, କେନ୍ଦ୍ର
ଉଲ୍ଲୁକ ପୂର୍ବକ ଧୂର୍ଘା କ୍ଷୁଦ୍ରକା ହସ୍ତରେ ଦେଇ, “ମାର ମାର” ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ
ପୂର୍ବକ ମାରରେ ଯାବତ ହୁଏ । ସେହି ସମୟରେ ଯାହାକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ପାଏ
ତାହାକୁ ଆଘାତ କରେ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି କର୍ତ୍ତୃକ ନହେଉ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଉକ୍ତ ମାଲୟ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଫକୀନାଶ ସାଧନ କରେ । ମାଲୟମାନେ
ସାଧାରଣତଃ ମୁସଲମାନଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ । ସୁଲତାନ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧିପତିଙ୍କ
ଅଧୀନରେ ଏମାନେ ବାସ କରନ୍ତି ।

ବୋର୍ଣ୍ଡିଓର ଇଉକିଟ୍ ଜାତି ।

ବୋର୍ଣ୍ଡିଓର ଇଉକିଟ୍ ଜାତି ଗୁଡ଼ି, ଦାଉ, ଗୋଡ଼ ଓ ଗାଈରେ ଚଢ଼ା
କୁଟାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଳ୍ପ ପାଖରେ ଦଉଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ବା ଗୋଟାଏ
ଦୁଇଟା ନଡ଼ିଆ ପତ୍ର ଝୁଲାଇ ଦିଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଶରୀରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ସବୁ ଉଲଗ୍ନ
ଅବସ୍ଥାରେ ରହେ । ବୋର୍ଣ୍ଡିଓମାନେ କାନରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ କତା ଝୁଲନ୍ତି ।

ନିଉଗିନିର ବାବିର ଜାତି ।

ବ୍ରହ୍ମୀୟ ନିଉଗିନିରେ ବାବିରଜାତି ବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଉଲଗ୍ନ ଏବଂ ପଥରରେ ଟାଙ୍ଗିଆ ଓ କଟୁର ଇତ୍ୟାଦି ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କରି
ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ସେମାନେ କଉଡ଼ି, ମାଛକଖା ଓ ହାତରେ ଗହଣା ଭିତ୍ତି
ରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଓ ଶରୀରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶରେ ଚୁଡ଼ାଇ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ
ନାଚ ଉତରେ କଣାକରି ଗୋଟିଏ ହାତ ପୁରାଇଥାନ୍ତି । କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଦାସ ଓ ନଡ଼ିଆ ପତ୍ରର ଦଉଡ଼ି ଗୋସ୍ତ୍ରଏ ବେକରୁ ଅଳ୍ପାୟାଏ
ଝୁଲାଇ ଦିଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତି ଶୋଲ ରଖନ୍ତି; ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଶୋକର ଚିହ୍ନ
ସ୍ଵରୂପ । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେହି କାହାକୁ ମାର ପକାଇଲେ, ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ
ସଂପ୍ରଦାୟ, ଦୁଇଗୋଟି ବଳମ ଓ ଗୋଟିଏ ମୁଦର ଦେଲେ ତାହାର ହତ୍ୟାଦୋଷ
ଶୁଣିବ ହୁଏ । ଏହା ସେ ଦେଶର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡର ଦଣ୍ଡ ସ୍ଵରୂପ ।

ଗୀନାମାନଙ୍କର ଗୁଡ଼ି ଜାତି ।

ଗୀନର ଅଧିକାଂଶମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଥିବାରୁ ଶାବହଂସା କରନ୍ତି
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଶାବର ମହା ପିତାଙ୍କର ଗାଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଦୁଇ-

ଯାହା ନ ଦେଖିବ ଦୁଇ ନୟନେ ।

ଶକ୍ତି କାଠିରେ ଅଛନ୍ତି ଉପାୟରେ ଛେବେପୀୟ-ଜ୍ଞାନା ଖାଇବାର କଣ୍ଠା
ଗୁମତ କାର୍ଯ୍ୟ ତଳାଇ ନିଅନ୍ତି ।

ତୀନଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଏବଂ
ସେମାନେ ବଡ଼ ସରଳା, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶାଳୀ, ବନସୀ, ନମ୍ରା ଓ ସଜ୍ଜନ ବସ୍ତ୍ରାଳା । ସଜ୍ଜନ
ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଗରମ କରି ପାରି କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେକଥା
କହନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ସବଦା ଗମ୍ଭୀରଭାବରେ ରହନ୍ତି । ସେଠାରେ ଅବସେଧ
ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ରମଣୀମାନେ ନୌକା ବାହାରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ । ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ
ନୌକା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ । ସେମାନେ ବଡ଼ ସଜ୍ଜୀତ ପ୍ରିୟ
ଏବଂ ମାଲବର୍ଣ୍ଣର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାକୁ ନଡ଼ି ରଲ ପାଆନ୍ତି ।

କୌଶସି ତୀନ ଗୁହ୍ୟର ଘରକୁ ଗଲେ ପ୍ରଥମେ ଗୃ ପିଇବାକୁ ମିଳେ
କୁସଳ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଦେଉଛି ତୁମ୍ଭର କେତେଟି କୁଳଚନ୍ଦ୍ର (ପୁତ୍ର) ।
ଗୁହ୍ୟ ବନସ୍ତରେ ଉତ୍ତର ଦେବ “କଣ୍ଠା କୁଳା କରି ୨୩ଟି” କଥା ଜନ୍ମ
ସ୍ମୃତି ପକ୍ଷରେ ଅତି କଷ୍ଟର କଥା ।

ତୀନଦେଶର ଘରଗ୍ରନ୍ଥ, ଓଳିତଳ ଅଡ଼କୁ ଉପରମୁହାଁ ହୋଇ ରହେ ।
କାରଣ ସେପରି କଲେ ଗୁରୁ ପ୍ରେତାଦି ଗୁଳିବାଟେ ଆସି ଘରେ ପ୍ରବେଶକରି
ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ।

ତୀନଦେଶରେ ଯଦି କୌଶସି ଧନୀଲୋକ ଦେଖେ ସେ ତାର ପୁତ୍ର ବଡ଼
ଅମିତକ୍ୟାୟୀ ଏବଂ ତାର ମୃତ୍ୟୁପରେ ପଇସା ଅଭାବରୁ ଶବସତ୍ତ୍ଵକାର କାର୍ଯ୍ୟ
ଶାନ୍ତମତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ, ତେବେ ସେ ଶାବଦଣ୍ଡରେ ଆଉ ଆଉ ନିଜର
ଶବସତ୍ତ୍ଵକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଦେବ । ସେ ମୃତ୍ୟୁଶବ ପରି କଫିନ୍ (ଶବାଧାର) ରେ-
ପଣେ, ଲୋକେ ସେ କଫିନ୍‌କୁ ନେଇ ଗୃହାନ୍ତେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ଗୁଲାଇ
ଆଣନ୍ତି । ତତ୍ପରେ ଭଲ ବନ୍ଧୁ ଓ କୁଟୁମ୍ବମାନଙ୍କର ଖାଇବା ପିଇବା ଇତ୍ୟାଦି
କାର୍ଯ୍ୟ ମହା ସମା ରୋଡ଼ରେ ସାଧିତ ହେଲାପରେ, ସେ ଶବାଧାରରୁ ବାହାରେ
ଏଣେ ତାର ପୁଅ କହୁଥିଲେ “ଦେଖ ! ମୁଁ ମୋ ପିତାଙ୍କର ଶବସତ୍ତ୍ଵକାର କାର୍ଯ୍ୟ
କପରି ମହା ସମାବେଶରେ ସମାଧା କଲି” । ସେ ଦେଶରେ ବାପକୁ ପୁଅର
ଉପହାର ଦେବାର ଜନପ୍ର ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଶବାଧାର । କାରଣ ତାହା
ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ବଡ଼ ମୂଲ୍ୟବାନ ଉପହାର ବୋଲି ସେମାନେ ବିବେଚନା
କରନ୍ତି ।

ସେଠାରେ ଯଦି କେହି କିଛି ଦୋଷ କରି ଦଣ୍ଡମାୟ ହୁଏ, ତେବେ ସେ
ଅନ୍ଧାଲୋକକୁ ଚିତ୍ତ ଟଙ୍କାଦେଲେ, ସେ ଲୋକ ତାହା ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ଭେଟେ ।
କୌଶସି ଲୋକଠାରୁ ଯତ୍ୟକଥା ବାହାର କରିବାକୁ ହେଲେ, ପୁଲିସ କର୍ମୀଙ୍କ-
ପରିଚ୍ଛେଦ ନ ଯିବ ଗୁରୁ ବଚନ ।

ମାନେ ସେ ଲୋକକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିଆକରାଇ ଦିଅନ୍ତି । କାରଣ ଚୀନମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶେଷ ରସ୍ତା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତତକାଳ ଲୁହାରେ ଦାଗିଲେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରର କିଛି କଷ୍ଟଦେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟହୁଏ ନାହିଁ ।

ଚୀନଦେଶରେ ବହୁତ ସମୟରେ ସବୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ବର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚାଲିଯାଇ ଥାଏ, ତେବେ କନ୍ୟା ଲଗ୍ନସକଳରେ ନରର ନାମାନୁସାରେ ବହୁତ କରେ । ଚୀନମାନଙ୍କର ଚଣ୍ଡାସ ଯେ କନ୍ୟା ସ୍ବାମୀ ଗୃହକୁ ଯିବା ସମୟରେ ତାହାର ସବାଇରେ ତିନି ଓ ମାଂସର ପୁଟୁଳା ବାନ୍ଧିଦେଇ ରୁଟି ପ୍ରେତାଦି କନ୍ୟାର କିଛି ଅନଙ୍ଗ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଉଁଠିରେ କେହି ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରଥାଏ କିମ୍ବା କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥାଏ, ଗୃହମାତ୍ର ଯାଏ ସେ ଘରେ ନକବଳା-ହତ ଦମ୍ଭରେ ପ୍ରବେଶ ନପିବ । କାରଣ ସେ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସେମାନଙ୍କର ଦାମ୍ବତ୍ୟପ୍ରଶସ୍ତରେ ବ୍ୟାଘାତ ଲାଗୁ ଏବଂ ଅସୁସ୍ଥ ସେମାନେ ଦୁଃଖଭୋଗ କରନ୍ତି ବୋଲି ଚୀନମାନଙ୍କର ବିଶ୍ବାସ । କନ୍ୟାକୁ ୭ବର୍ଷରୁ ବେଶୀ ହେଲେ ସେ ତାହାର ଭଲ ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଏକଟି ଆହାର କରେ ନାହିଁ । ଏପରି ବିଧିତା ଓ କନ୍ୟା ଏକା କୋଠାରେ ଖାଇବା ବା ଲୁଗାପଟା ସୁଦ୍ଧା ରଖିବାର ନିୟମ ନାହିଁ ।

ସେଠା ଲୋକଙ୍କର କିଛି ଲୁଗାପଟା ନାହିଁ ବୋଲି ଶୁଣିବେ ସୁଦ୍ଧା ଦରକାରୀ କିଛି କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଦୁଇଜଣ କଲ କଲ ବେଳେ, ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକିଆଣି ଶୁଖାଇ କଲ କରନ୍ତି । ଗୋପନ କଥାବାଣୀ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ବେଳେ, ସେଠାରେ ଅନ୍ୟଲୋକ ଆସି ରୁଣ୍ଡହୋଇ ସେକଥା ଶୁଣନ୍ତି । ସେ ଦେଶର ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କଠାରେ କିଛିମାତ୍ର ଡାକ୍ତରବଦ୍ୟ ନାହିଁ । କେବଳ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଟୋପୁ ଧରି ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ସେମାନଙ୍କୁ ଯାହା ଚାହା ପଡ଼ା ପଡ଼ି ଔଷଧ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଔଷଧ ମାତ୍ରା ପେଟେ ଅଧିକ ହେବ ତେତେ ଭଲଗୁଣ କରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବନ୍ତି । ଫଳ ଦେଖି ଡାକ୍ତର ମୁଲ୍ଲୁଗାଏ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହେଲେ କିଛି ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ଅଳକାଲି କେତେକ ଲୋକ ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ଡାକ୍ତରବଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେଉଁ ପରବାରର ଗୃହଚିକିତ୍ସକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ଭଲ ସମୟରେ ପ୍ରତିଦିନ ସେ ଘରୁ ଯିବୁ ଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ରୋଗସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯିବୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଚୀନଦେଶରେ ଲୋକେ ବାରି ଦୁଆରକୁ ପଛଘାର ରଖି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ ଯାହା କିଛି ଆବର୍ଜନା ଇତ୍ୟାଦି ପକାଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ମାତା ପରି ମଞ୍ଜା ପରି ନାଗୁକି ଯେ ଟେକା ପରି ପରି ଧନ ।

ଫିଙ୍ଗା ଦ୍ଵୀପର ଗୁଡିନୀତି ।

ଫିଙ୍ଗା ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ମାମୁ ଝୁଅ ଭଜଣୀକୁ ବଢ଼ାନ୍ତି କରବାକୁ ବାଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ମାଉସୀ ଝୁଅ କିମ୍ବା ଦାଦ ଝୁଅ, ଏମାନଙ୍କୁ ବଢ଼ାନ୍ତି କରବା ସମାନ ବରୁଦ । ସେଥି ପାଇଁ ସେଠାରେ ବାପ ନାମ ନ ପଡ଼ିବ ମା ନାମ ପଡ଼ିବ । ମାଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ବଞ୍ଚାବଳୀ ଧରାଯାଏ । ସେଠାରେ “ ଡସୁ ” ଗୋଲ ଏକ ପ୍ରଥର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି, ସେହି ପ୍ରଥାନୁସାରେ ପୁଅ ମାଆର ବାପଘର ପ୍ରାମକୁ ଯାଇ, ସେ ପ୍ରାମର ଯାହା ଚାହା ଘରୁ ଯାହାମନ ଚାହା ନେଇଥାଏ ପାରେ କିମ୍ବା ନଷ୍ଟ କରିଦେଇ ପାରେ । ସେଥି ପାଇଁ ତାକୁ କେହି କିଛି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଅମଦେଶରେ ଦଉଡ଼ିଦେଇ; ବସଣାଇ କିମ୍ବା ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ଯେପରି ଅଦୃଢ଼ତା କରାଯାଏ ସେଠାରେ ନଡ଼ିଆଛେରେ ତଳେ ଡେଇଁପଡ଼ି ସେହିପରି ଅଦୃଢ଼ତା କରାଯାଏ । ଯଦି କୌଣସି ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ତେବେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାରିଦେଇ ତାହା ବେକରେ ବାନ୍ଧିଦିଆଯାଏ । ଏପରିକି ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ତାକୁମାରି ତାର ସ୍ଵାମୀ ବେକରେ ବାନ୍ଧି ଦେବା ପାଇଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାନ୍ଦିଗଡ଼ି ଅନୁରୋଧ କରେ । ଯଦି କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀ ସଙ୍ଗେ ନ ମରେ ତେବେ ସେ ନିତାଳି ଶରୀର ଓ ଅସତରଞ୍ଜା ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ । ଶବ ସତ୍କାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ ମାନେ ଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର କାଣି ଆଙ୍ଗୁଳର ଅଗ୍ରଭାଗ ଦୁଃଖଭରା ସ୍ଵରୂପ କାଟି ଦିଅନ୍ତି । ମୋଟ ଉପରେ ସେଠା ଲୋକମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆଜ୍ଞା ରସୁ ନାହିଁ କହିଲେ ତଳେ । ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହିଲୋକ ବିଶେଷ ବେମାର ହୁଏ, ତେବେ ତାର କପର ଶୀଘ୍ର ମୃତ୍ୟୁହେବ, ଏଥିପାଇଁ ଓଡ଼ି (ଡାକ୍ତର ବା ଗୁଣିଆ) ନଇସା ନେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେ ଏବଂ ରୋଗୀର ମୃତ୍ୟୁରେ ନିଜ ମୁହଁରେ କଳା ବୋଳିହୋଇ ଶୁଶ୍ରୂକରୁ ଯାଏ, ଏହି କଳା ବୋଳିଦେବା, ଅର୍ଥ, ଏହା ତାହାର ରୋଗୀ ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିବାର ବଳ୍ ସ୍ଵରୂପ ।

ଫିଙ୍ଗାଦ୍ଵୀପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୁଣିଆ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାକାର ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରପଣକୁ ବିଶେଷ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି । ସେଠାରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷପ୍ରଳପ୍ତଦ ଔଷଧ ଅଛି । ସାହେବମାନେ ମଧ୍ୟ ଏକଥାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି । ଜଣେ ପାତ୍ରୀ ସାହେବ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଦେଶର ଜଣେ ଲୋକ ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ଖରା ଦିନରେ ତାଙ୍କ ଫୁଲ ବଗିଚାରେ ବୃକ୍ଷ କରାଉଥିଲା ।

ଯଦି ସେଠାକାର ଲୋକମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଜଣମ ହୁଏ କିମ୍ବା ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି କଟିଯାଏ ସେଥିରେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେ କଥାକୁ ସେମାନେ ଭୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ଆରୋଗ୍ୟ

ନିଜପରି ମଣେ ପରୁ ପ୍ରାଣୀକି ଯେ, ତାହାକୁ କହି ବିଦ୍ଵାନ ॥

ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ନୃତ୍ୟ କରିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ଦେହରେ ଜିଅନ୍ତି । ମାଛ
କରି ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ନୃତ୍ୟ କରୁ ଅତି ପଡ଼ିଲେ ସେ କଣ୍ଡା ମାଛରୁ ଗୋଟିଏ
ଲେଖା ଆହାର କରନ୍ତି । ଏଠାରେ “ଡଙ୍ଗେଇ” ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଭେଦ ଅଛି ।
ଯଦି ପ୍ରେମିକ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ବଞ୍ଚିତ ଦଣ୍ଡ ତାହା ହେଲେ ଉଭୟ ଶୁଣି ଶୁଣି
ମରଯନ୍ତି । ଏହାକୁ ଡଙ୍ଗେଇ ଭେଦ ବୋଲାଯାଏ । ଏହାର ଔଷଧ ଅତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ପିଣ୍ଡା ଦ୍ଵୀପରେ “କେଶବକେଶ ” ନାମକ ଏକ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି ।
ସେ ପ୍ରଥାର ନିୟମ ଅନୁସାରେ କାହାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସି
ଲୋକ କିଛି ଧନ ରଖିଥାଏ, ତେବେ ଅନ୍ୟଲୋକ ସେ ଧନ ମାଗିଲେ ସଙ୍ଗେ
ଦେଇଦେବ ଏବଂ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକ ସମୟରେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସେହପରି ଦେଇ
ଆସିବ । ଲତେତ୍ ସାମାଜିକ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦଣ୍ଡମୟ ହେବ ।

ମେକ୍ସିକୋର ମାୟାଜାତି ।

ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ମେକ୍ସିକୋ ଦେଶର ମାୟାଜାତି ଏକ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ
ସଭ୍ୟ ଜାତି । ପୁରୁଷ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପା ଅଧିକ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ
ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରୁ ଅତି ଅଳ୍ପଞ୍ଜଳି ଅଛି । ସେମାନେ ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ପ୍ରଲୋଭନ
ଓ ବିୟ ପ୍ରଭୃତି କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କାହାର ସହସ୍ର ପ୍ରଲୋଭନରେ ମଧ୍ୟ
ସେମାନେ ଭୁଲନ୍ତି ନାହିଁ, ନିଜର କୌଣସି ଆହାସ ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁରେ ଦୁଃଖରେ
ଅଧୀର ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋଟ ଉପରେ ସେମାନେ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଓ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ
ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତି । ମାୟା ସଭ୍ୟତାର ଖୁବ୍ ଚଢ଼ି ବଢ଼ି ସୁଦୂର ଚାଲିଅଛି ।

ନିଜ ହେବ୍ରିଡ଼ିସ୍ ଦ୍ଵୀପର ବିବାହ ପ୍ରଥା ।

ଏହି ଦ୍ଵୀପର ଲୋକମାନେ ଦୁଇ ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ । ଦୁଇ ଦଳକୁ “କ ”
ଓ “ ଗ ” ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ଯଦି “ କ ” ଦଳରୁ କୌଣସି ପୁରୁଷ “ ଗ ”
ଦଳର କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରେ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାପିଲି “ ଗ ”
ଦଳ ଭୁକ୍ତ ହେବେ ଏବଂ “କ ” ଦଳର ସେହି ରମଣୀର ଭାଇ “ କ ” ଦଳର
କୌଣସି ରମଣୀକୁ ବିବାହ କରିବ, ସେମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ପିଲାପିଲି ହେବେ,
ସେମାନେ “ କ ” ଦଳ ଭୁକ୍ତ ହେବେ । ଏଣୁ ସେ ଦେଶରେ “ ରଜଣୀ
ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଭାଇ ଓ ସ୍ଵାମୀ ” ସମ୍ବନ୍ଧ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ନୁହେ ସେ ମାନବ, ଯାହାଠାରେ ନାହିଁ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, ମୋକ୍ଷ କାମ ।

କାମୋଜ ଅଧିବାସୀ ।

ପୂର୍ବ ପ୍ରାଚୀନ କାମୋଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହିନ୍ଦୁରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁଜା ସେଠାରେ ବସନ୍ତ ହଳୁ ଚନ୍ଦ୍ର ରହୁଥିଲା । ସେଠା ଲୋକମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନ୍ୟବହାରରେ ମଧ୍ୟ ହଳୁ ଶାନ୍ତିମାତ୍ର ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ସେଠାରେ ପୁଅ ଓ କନ୍ୟା ଉଭୟଙ୍କର ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ସମାନ ଅଧିକାର ଅଛି । କାମୋଜର ଲୋକମାନେ ବଡ଼ ପୁଷ୍ପ ଓ ସବଳ, କିନ୍ତୁ ଅତି ମାନ୍ୟରେ ରହନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଦୁର୍ବଳ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ସେମାନେ ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେଠାରେ ଅନଳ ବାସୁଦେବ ମୂର୍ତ୍ତିର ଏକ ବରଷ ମନ୍ଦିର ବାହାର ଅଛି ।

—*—

ତିବ୍ବତର ବାଣିଜ୍ୟ ।

ତିବ୍ବତର ଲୋକମାନେ ନମସ୍ତାର କଲ୍ୟାଣେ ଜୀବିକାନ୍ତି, ଅଶୁକୁ ନର ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଡାହାଣ ହାତକୁ ଡାହାଣ ଗାଲରେ ଦେଇ ନମସ୍ତାର କରନ୍ତି । ସେଠାରେ କନ୍ୟାର ବିବାହ ସମୟରେ ତାର ପିତାମାତା ତାହାର ବିବାହ କଥା ଜଣାନ୍ତି ନାହିଁ । କୌଣସି ଦେବାଲୟ କିମ୍ବା ଯାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଯିବା ବାହାନାରେ ନେଇଯାଇ ବିବାହ କରାଯାଏ । ସେଠାରେ ପୁରୁଷ ଅପସ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ-ସମତା ଅଧିକ ପୁରୁଷଟଙ୍କା ଶ୍ରେୟସୀର କର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନ ଦେଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ତାକୁ ମାରେ । ସେଠାରେ ଶବ ସତ୍କାର କରବାର ଗୃହପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ଜଳରେ ପକାଇ ଦେବା, ଅଗ୍ନିରେ ପୋଡ଼ିଦେବା, ପୋତିଦେବା ଓ ସେହିପରି ପକାଇଦେବା, କିନ୍ତୁ ଏହା ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଶବ ସତ୍କାର କରାଯିବ, ତାହା ପୁରୋହିତଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ନିଅନ୍ତି । ସେଠାକାର ଲୋକମାନେ ଆଦୌ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ନାହିଁ କହିଲେ ଭଲ ।

—*—

ଫିଲିପାଇନର ବିଚିତ୍ର ବିବାହ ପ୍ରଥା ।

ଫିଲିପାଇନର ଆଦମ ଅଧିବାସୀ ନିଗ୍ରୀଟୋ ନାମରେ ପରିଚିତ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ପ୍ରଥା ଏହି ଯେ କନ୍ୟା ବଶରେ ଖେଳିବା ବୁଲିବା ସମୟରେ ବର ତାକୁ ଚୋରି କରନ୍ତି । ତାପରେ ଏକ ମାଠିଆ ପାଣିରେ ଉଭୟେ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି । ତହିଁ ପୁରୋହିତ ଆସି ଦୁହଁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ନଢ଼େଇକରି ଦେଲେ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୁଏ ।

ଏଠାରେ ମାନବୋ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଜାତି ବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଗଛ ଉପରେ ଗୁଡ଼ ନିର୍ମାଣ କରି ସେଥିରେ ରହନ୍ତି ଏବଂ ନିଜିଆ ଗଛରୁ ମଦ ବାହାର କରି ପାନ କରନ୍ତି ।

—*—

ପଶୁତଳେ ଲେଖା ଅଛି ଯେ ଜନ ବିଅର୍ଥ ତାର ଜନମ ॥

ପତ୍ନୀଗାଲ ଦେଶରେ ପିଲା ବାଖେଇବା ।

ପତ୍ନୀଗାଲର ଶ୍ଵୀଲେକମାନେ ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଅ କନ୍ୟାକୁ ଟୋକେଇରେ ପୁରାଇ ମଣ୍ଡାଇ ନେଇଯାନ୍ତି । ଅମ ଦେଶ ପର କାଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏକ ସମୟରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ, ଦୁଇକାଣରେ ଦୁଇଗୋଟି ଏବଂ ଦୁଇହାତରେ ଚିନିଟା ଲେଖା ହୁଅନ୍ତି । ଏପରି ୧ଟି ମାଠିଆ ଏକ ସମୟରେ ନେଇଯାଇ ପାରନ୍ତି ।

ସାମୋଆ ଜାତି ।

ଏମାନେ ବଡ଼ ନୃତ୍ୟପ୍ରିୟ ଏବଂ ଶିବନୃତ୍ୟ (ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ) କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଠାରେ କୌଣସି ଦୁରଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ, କିପରି ଭାବରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ, ଉଭୟ ଦଳ ତହିଁର ପରାମର୍ଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏକଟି ଗୋଟିଏ ଭେଦ କରି ଖାଅନ୍ତି । ଏମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଆଦର କରନ୍ତି ଏବଂ ମୋଟେ କଟୁକଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଶ୍ୟାମ ଦେଶର ଶବ ସତ୍‌କାର ।

ଶ୍ୟାମ ଦେଶରେ କାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ, ଘରେ ଗୋଟିଏ ବେଶ ନିର୍ମାଣ କରି ତାହାର ଶବକୁ ତହିଁ ଉପରେ ରଖନ୍ତି ଏବଂ ତାର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ପକ୍ଷୀ ଇତ୍ୟାଦି ନିକଟରେ ଥୁଆନ୍ତି । ତତ୍ପରେ ମୃତ୍ୟୁର ୭ମ, ପଞ୍ଚଦଶ ଓ ଶତଦିବସଦିନ ଅନେକ ପୂଜା ଓ ଉପାସନା କରନ୍ତି । ଏହିପରି କିଛି ଦିନ ଗଲାପରେ ତାର ଶବ ସତ୍‌କାର କରାଯାଏ । ହ୍ରାନ ବଶେଷରେ ଏହି ପୂଜା ଉପାସନା ୩୭ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଶବ ସତ୍‌କାର ସମୟରେ ଖାଇବା ପିଇବା ଉତ୍ସବ ଓ ରେଷ୍ଟନା କରିବା ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଧନୀଲୋକ ହୋଇଥିଲେ ଦିନକୁ ହଜାର ଲେକକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ । ଗରିବ ଲୋକ ହୋଇଥିଲେ ଶବକୁ ୩୭ ଦିନ ଗର୍ଭିଣ ପରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ମଠକୁ ପଠାଇ ଦିଏ । ଯେତେବେଳେ ନିକଟରେ ପଇସା ହୁଏ ତେବେବେଳେ ଶବକୁ ଅଣି ସତ୍‌କାରକରେ । ଶ୍ଵେତବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ ଏ ଦେଶର ଶୋଚିତ୍ର ସ୍ଵରୂପ ।

ଅନେକ ଶ୍ୟାମ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କର ବୋଟରେ ଜନ୍ମ ଓ ସେହି ବୋଟରେ ମୃତ୍ୟୁ । ସେମାନେ କେବେ ଭୂମିରେ ବାସ କରି ନାହାନ୍ତି । ଶ୍ୟାମରେ ହାତକଡ଼ି ଦେଇ କଏଦମାନଙ୍କୁ ରଖା ଅଣିବା ହୁଏ ନାହିଁ । ହାତକଡ଼ି ପରିବର୍ତ୍ତିତରେ ସେମାନଙ୍କ ବେକରେ ବାଉଁଶର ଝିଡ଼ି ପରି ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ବନ୍ଧାଯାଇ ଥାଏ । ଏ ଦେଶରେ ବବାଦପ୍ରଥାର ନିୟମ ହେଉଛି ଯେ କନ୍ୟା ଗୋଟିଏ ପାନବଟା

ଦୁଷ୍ଟଲୋକ କଥା ବିଶାସ କରଲେ ମିଳଇ ନିଶ୍ଚେ ଲୁପ୍ତ ।

ଦେବ । ସେଥିରୁ ସମସ୍ତେ ପାନ ଭାରି ଖାଅନ୍ତି । ଏହା ହେଉଛି ସେ ଦେଶର
ବିବାହ ବ୍ୟାଧିର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗସ୍ବରୂପ ।

—*—

ବାଲିଦ୍ବୀପର ଶବ ସତ୍‌କାର ।

ଏହି ଦେଶର ଶବ ସମ୍ବାର ଶୋକକ୍ରୀୟା ନୁହେଁ ଏକ ବସ୍ତୁ ଅନନ୍ତ
ଉତ୍ସବର ବ୍ୟାପାର । ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟିତ ହୁଏ । ସମ୍ବାର
କରିବା ଦିନଟି ପୁରୋହିତ ୭ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଉକ୍ତ ସମ୍ବାର
ଉତ୍ସବର ବିଜ୍ଞାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ପ୍ରେରିତ ହୁଏ ।
ସୁରାସ, ଅମେରିକା ଓ ଅଫ୍ରିକା ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଶତ ଶତ ଦର୍ଶକ ଉତ୍ସବ
ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ବାଲିଦ୍ବୀପରେ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି । ଉତ୍ସବକାଳୀନ ଅପେକ୍ଷା ଏହି
ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ବ୍ୟୟ କିନ୍ତୁ ଶତରୁଣ ଅଟେ ।

ଏଠାର ପ୍ରଚଳିତ ନିୟମ ଏହି ଯେ—ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ବସ୍ତୁ ଥାଉଁ
କଦାପି କନିଷ୍ଠର ଶବ ସମ୍ବାର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଯଦି କନିଷ୍ଠର
ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ, ତାହାହେଲେ ତାର ଶବକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ପତିତ-ପ୍ରତି-
ଷେଧକ ଔଷଧଦ୍ବାରା ସରସ୍ତ୍ର କରାଯାଏ । ପରିବାରସ୍ଥ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିମାନ-
ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଶବ ସତ୍‌କାର ସହିତ ଏକଟି ଉକ୍ତ ଶବର
ସତ୍‌କାର ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ଏମାନଙ୍କର ଶବାଧାର କାଷ୍ଠରେ ନିର୍ମିତ ହୁଏ ଏବଂ ତାହା କୌଣସି
ପଶୁର ଅକୃତି ଚିହ୍ନିତ ହୁଏ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଥିଲେ ଶବାଧାର ସଣ୍ଡ-
କୃତ, ରାଜବଂଶୀୟ ହୋଇଥିଲେ ସିଂହାକୃତି ଏବଂ ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି
ହୋଇଥିଲେ ମକରାକୃତି ହୋଇଥାଏ ।

ଏହା ଛଡ଼ା ଶବ ବହନ କରିନେବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରାବଳୀ ଏକ ବସ୍ତୁ
କାରୁକାର୍ଯ୍ୟମୟ ମଞ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ; ତାହାର ନାମ ‘ଓୟାଦା’ । ଏହି ଓୟାଦାର
ଶୀର୍ଷରେ ସ୍ବର୍ଗର ଗରୁଡ଼ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ବସ୍ତ୍ରମର୍ଯ୍ୟାଦା,
କୌଳିନ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥକ ଅବସ୍ଥାର ତାରତମ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଏହି ମଞ୍ଚ ସୁଦୃ ବା
କୃତ୍ ହୋଇଥାଏ । ଏହିରୂପେ ଓୟାଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଘର ବାହାରେ ଗୋଟିଏ
ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ରହେ । ଲୋକ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ମରିଥାଏ, ସେହିଠାରୁ ଉକ୍ତ
ଓୟାଦା ରହିବା ସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାର୍ତ୍ତା ଶର ଗୋଟିଏ ପୋଲ ଘଷାଏ ହୁଏ । ଶବା-
ଧାର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଶବ ଏହି ପୋଲ ଉପର ଦେଇ ବାହାରକୁ ନୀତ ହୁଏ ।

ତାପରେ ଶବ-ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାରେ । ପ୍ରଥମେ ଗୁଳନ୍ତି ବାଦ୍ୟକାର,
ଧୁବାଧାସ ପ୍ରଭୃତି ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ବଜାଇ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି କରି ତାଙ୍କ

୧୭ ମନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ସିନା ଜିଉଟା ତାହାର ପେଟେ ଖାଲି ହଳାହଳ ॥

ପଛରେ ଚାଲି ଚାଲି ପଛରେ-ଭୂଷିତା କୁଳମନ୍ଦଳା ଦଳ ବହୁ ଉପହାର ଦ୍ରବ୍ୟ
ଦେଇ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ଆଉ ଦଳେ କୁଳନାଶ ନକପୁଣି
କଲଣୀ ମନ୍ତ୍ରକରେ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ତା ପଛକୁ ଆସ ଓହ୍ଲାଦା ଓ ଏ ସମସ୍ତ ପଛରେ
ଗୁଲେ ଦର୍ଶକ ପଛପୁଣି ବସିଟ ଜନତା ।

ଶେଷରେ ଶବାଧାର ଯାଇ ଶୁଶାନରେ ଓହ୍ଲାଦା ସହ ରମ୍ଭୀରୁତ ହୁଏ ।
ମନ୍ଦଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଉପହାର ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଦେଇ ଦେଇ ଆସନ୍ତି ।
ଆସ୍ତାସ୍ତାସମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ବସାଇ ଦେଇ ପୁରୋହିତ ଆଶୀର୍ବାଦନ ପାଠ କରନ୍ତି
ଏବଂ ସେହି ଉପହାର ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଆସ୍ତାସ୍ତାସମାନଙ୍କ ପରିତ୍ର ଦେବପ୍ରସାଦ ମନେ କରି
ଭକ୍ତ ମନ୍ଦଳାମାନେ ପରମ ଅନନ୍ଦରେ ସେବା କରନ୍ତି । ବାସିଦନ ଆଉ ଗୋଟିଏ
ମନ୍ତ୍ର ଦେଇ ଲୋକେ ପୁଣି ଶୁଶାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭାପାଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେଠାରୁ
ଆସି ଓ ରମ୍ଭ ଆଣି ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ନଦୀ ବା ସାଗରର ଜଳରେ ନେଇ ମନ୍ତ୍ର
ସ୍ତବ୍ଧତ ତାହା ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ଚୀନ ଦେଶର ଶବ ପ୍ରତିକାରରେ ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ।

ବାଲ୍ୟଦ୍ୱୀପର ଶବ ପ୍ରତିକାର ସହିତ ଚୀନ ଦେଶର ଶବପ୍ରତିକାରର
ଯଥେଷ୍ଟ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । କେବଳ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏତିକି ଯେ, ଏମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର
କାଠରେ ନିର୍ମିତ ନ ହୋଇ ବାଉଁଶରେ ହୁଏ । ଚୀନବାସୀମାନେ ଆସ୍ତାସ୍ତା
ମୁଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ବହୁ କାଳଯାଏ ଶୋକଭକ୍ତ
ଧାରଣ କରନ୍ତି । ଏପରିକି ସେମାନେ ଶବ ଦାହ ସମୟରେ ବଳାପ କରିବା
ପାଇଁ ରକ୍ତାତିଆ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ନିୟୁକ୍ତ କରାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଶବ ପୋତା ହୁଏ
ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଚିତ୍ରିତ ବାକ୍ସ ମଧ୍ୟରେ ଶବଦେହ ଖୁବ୍ ପତ୍ତ ସହ-
କାରେ ରହିତ ହୋଇ ବୃତ୍ତଳରେ ସମାନ୍ତ ହୁଏ । କାଳେ ବୃତ୍ତ ପ୍ରେତ କିଛି
ଅନିଚ୍ଛ କରନ୍ତେ, ଏଥି ପାଇଁ ପୁରୁଷର ଦେହ ନାଲି ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ଦେହ ନାଲି ରେଶ-
ମରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରାଯାଏ ।

ଏ ଦେଶର କୌଣସି କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଶବ ଦେହକୁ ମଧ୍ୟ
ପୋଡ଼ିଥାନ୍ତି । ପୁଣି ଅନ୍ୟ କୌଣସିଠାରେ ପୁରୋହିତ ମୃତଦେହକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ
କରି କଟି ସେହି ମାଂସକୁ ଖାଗୁଣା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଶୁ ପକ୍ଷୀକୁ ଖାଇବାକୁ
ଦିଅନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୁଦ୍ରିଷ୍ଟା ଉପରେ ଖାଗୁଣା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାର ଅଧିକାର ନ
ଥାଏ ।

—*—

ଅଭ୍ୟାସ ବିଦ୍ୱାନେ ବିଦ୍ୟା ବିଷ ତୁଲ୍ୟ ହୁଏ ।

କାମ୍ବୁହେକାର ଶବ ପ୍ରତ୍ନକାର ।

ଏଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଶବକୁ ମୋଡ଼ନ୍ତୁ ନାହିଁ କି ପୋଡ଼ନ୍ତୁ ନାହିଁ - କେବଳ କୁକୁରକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଏଥି ପାଇଁ ପ୍ରତି ପରିବାରରେ କୁକୁର ସବୁ ପୋଷା ହୋଇ ରହନ୍ଥାନ୍ତି । ଏହି କୁକୁରମାନେ ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର । ଏମାନେ ମୋଟେ ବୋବାନ୍ତୁ ନାହିଁ - ସତେ ଯେପରି ଏକାବେଳେ ମୂକ । ଏଠା ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ କୁକୁରହିଁ ଅସ୍ତ୍ରର ସ୍ୱର୍ଗପାତ୍ର । ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ । ତେଣୁ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମାଂସ କୁକୁର ଗର୍ଭରେ ନ ପଡ଼ିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି ଅସମ୍ଭବ ।

ହିନ୍ଦୁଲର ଶବ ପ୍ରତ୍ନକାର ।

ଏଠାର ରାଜା ମରଗଟର ତାଟର ଶବକୁ ନେଇ ନିଧାନଳୟର ଦାହ କରନ୍ତି । ରାଜବଂଶର ଜଣେ ଲୋକ କଳା ପୋଷାକରେ ସମସ୍ତ ଦେହ ଢାଙ୍କି ଚିତାଭସ୍ମ ନେଇ ତାହାକୁ ଗୋଟିଏ ମଟି ପାତ୍ରରେ ରଖି ଡଙ୍ଗାରେ ଚାଲି ମହାବଳୀ ଗଙ୍ଗାନଦୀରେ ପଶେ । ତାପରେ ନଦୀ ଗର୍ଭର ଠିକ୍ ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଖଣ୍ଡା ଦ୍ୱାରା ସେହି ଭୃମୁପୁଣ୍ଡ୍ର ପାତ୍ରକୁ ଚୁନା କରି ପାଣିଭିତରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେ ଏବଂ ନିଜେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନଦୀଗର୍ଭକୁ ଦେଇପଡ଼ି ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି ଅର ପାରିକୁ ଚାଲିଯାଏ - ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ରାଜପୁରକୁ ଫେରେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଅନ୍ତର ବିଶେଷ କଥା-ଶବକୁ ଶୋଭାପାତ୍ରୀ ସହ ଶ୍ରଦ୍ଧାନକୁ ନେଇବେଳେ ଗହଣରେ ଯେଉଁ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା ଓ ଦାସ ଦାସୀ ପ୍ରଭୃତି ଯାଇଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ କେହି ଜଣେ ହେଲେ ରାଜବାଣୀକୁ ଫେରିବାର ପ୍ରଥା ନାହିଁ ।

—*—

ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶର ଶବ ପ୍ରତ୍ନକାର ।

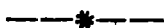
ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ କରେନ୍ ବୋଲି ଏକଜାତି ବାସ କରନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧକୁ ସେମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଭବ୍ତ । ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ କୌଣସି ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାର ପ୍ରେତାତ୍ମା ଆସି ନାନାପ୍ରକାର ଉପଦ୍ରବ କରେ । ଏଣୁ ଶବ ପ୍ରତ୍ନକାର କରିବାକୁ ନେବା ସମୟରେ, ଦିନ ବା ରାତି ଯାହା ଦେଉଁ ଶବ୍ଦଶବ୍ଦ ଲୋକ ଶବ ଚାରିପାଖେ ଘେରି ମସାଲ ଆଲିଆ ଜାଳି ଶବକୁ ନିଅନ୍ତି ଏବଂ ମଶାଣିରେ ଥୋଇ ତା ଚାରିପାଖରେ ଚୁର “ ବୁତ ଯିଲା, ଧମପ୍ରାମକୁ ଆଉ ଯାଆନା ” କହି ବୁଦ୍ଧକୁ ଘରୁଦେବା ପାଇଁ ପାଟି କରନ୍ତି । ସେମାନେ ବୁଦ୍ଧକୁ ଏତେ ଭବ୍ତ କରନ୍ତି ଯେ, କାଲେ ବୁଦ୍ଧ ଘରେ ରହୁଥିଲେ ଏଥି ପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁର ଭୟ ଯୋଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି,

ଅଜାଣି ଭୋକିତ ବିଷ ଅଟଇ ନିଷ୍ପଦେ ॥

ଏପରିକି ସମୟ ସମୟରେ ଗ୍ରାମ ତମାମ ପୋଡ଼ିଦେଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ବାସ କରନ୍ତି ।

ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କର ଶବ ପୋଡ଼ାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପଦ୍ମବର୍ଷ ବା ତହିଁରୁ ଅଳ୍ପ ବୟସର ବାଳକବାଳିକାଙ୍କର ଶବ ପୋଡ଼ା ନ ଯାଇ ପୋତା ହୁଏ । କୌଣସି କୌଣସି ଠାରେ ମୃତଶବର ହାତର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି ଦୁଇଟି ବାକି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ମୁଣ୍ଡରେ ସୁନା ବା ରୂପାର ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରା ରଖି ଦିଅନ୍ତି । ଏହାକୁ “ କାଦୋୟାକ ” ବୋଲାଯାଏ । ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଯେପରି ବୈତରଣୀ ଦାନ-ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି, ସେ ଦେଶରେ ଏହି “ କାଦୋୟାକ ” ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ବୈତରଣୀ ପାଇଁ ଦେବୀର ପାଥେୟ ସ୍ବରୂପ । ଏହିପରି ମୃତଶବକୁ ଘରେ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ରଖି ତାପରେ ଶବାଧାରରେ ନେଇ ଦାହ କରନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଲୋକମାନେ ବଶ୍ୟାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଯେଉଁବାଟେ ଶବ ଘରୁ ବାହାର କରି ମଣାଣିକୁ ନିଆଯାଏ, ପ୍ରେତାତ୍ମା ସେହି ବାଟରେ ଅସି ଘରେ ପଶେ । ସେଥି ପାଇଁ ସେମାନେ ଦାଣ୍ଡ ବା ବାରି ଦୁଆର ବାଟେ ଶବକୁ ନ ନେଇ ବାଡ଼ିପାଖ ପାଟଣାର ଯେ କୌଣସି ଅଂଶ ଭୂର୍ଜି ସେବାଟେ ଶବ ନିଅନ୍ତି ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ଲୋସ୍ଥାନ ମନ୍ତ୍ରପଠ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଏପରି କଲେ ପ୍ରେତାତ୍ମା ଆଉ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଏ ଦେଶର ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଶବସତ୍କାର ଅଦ୍ଭୁତ ବିଚିତ୍ର ଅଟେ । ସେମାନେ ମୃତ ଶବକୁ ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖନ୍ତି । ବୁଡ଼ାଇ ରଖିବା ପୂର୍ବରୁ ଶବ ଦେହରୁ ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭାବ କାଟିନେଇ ମସଲ ଦେଇ ଖସରେ ଶୁଖାନ୍ତି । ତତ୍ପରେ ଶବକୁ ମନ୍ଦିରୁ କାଟି ପୁନଶ୍ଚ ତାମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ଧାଦି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ କଟା ଛାନକୁ ମନ୍ଦିର ଓ ଜଗତ ଦ୍ୱାରା ଯୋଡ଼ି ତା ଉପରେ ସୁନାର ପାତ ମୋଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ସମୟ ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ରିକ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ଶବ ଦୁଇବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରେ ବୁଡ଼ି ରହେ । ତତ୍ପରେ ଗୋଟିଏ ମଣ୍ଡା ଛିଆରି ହୋଇ ତାହା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେଲେଟ ରଖାଯାଏ ଏବଂ ସେଠାରେ ଶବକୁ ଖସରେ ଶୁଖାଯାଏ । ଭଲ-ବୁଝେ ଶୁଖିଗଲେ ତାହାକୁ କାଠ ବା କାଗଜର ନିର୍ମିତ ହସ୍ତୀ ଅକୃତର ଗୋଟିଏ ଶବାଧାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍କାର କରିବାକୁ ନିଆଯାଏ । ଏ ସମୟରେ ଶ୍ଚୀପୁରୁଷ ନିର୍ଦ୍ଦିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ରୁଣ୍ଡହୋଇ ଆନନ୍ଦ ବାଜଣା ଓ ଜୟଧ୍ବନି ମଧ୍ୟରେ ଶବ ମଣାଣିକୁ ନିଅନ୍ତି । ଏମାନେ ମୃତ୍ୟୁରେ ଆଦୌ ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ନାରୀ

ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ବେଶୀ । ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି କାରଣରୁ ସାମା ପ୍ରତି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ ତେବେ ଗ୍ରାମର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ

ଦରଦ୍ରୋ ବହୁ କୁଟୁମ୍ବ ମୃତ୍ୟୁର ସମାନ ।

ଲୋକକୁ ଡାକ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ବାମୀକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବେ ଯେତେ ଲକ୍ଷ ତେତେ ଥର ବଚାହୁ କରାଯାଉ ।

ଏ ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କଠାରୁ ବଳିଷ୍ଠ । ଏମାନେ ଦେଖିବାକୁ ବେଶ୍ ଦୁର୍ଦ୍ଦୃଶ୍ୟ ଓ ସୁନ୍ଦରୀ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡରେ, ହାତରେ ଓ କାନରେ ବହୁଳା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଠିକ୍ ସ୍ତନ ଉପରେ ଲଳ ରେଶମର ଲୁଙ୍ଗି ଉଡ଼କରି ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲଳ ପାଆନ୍ତି । କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ରେ ଜୋତା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ପରବାର ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଷ ଉପରେ ସେପରି କିଛି ଦାୟିତ୍ବ ନ ଥାଏ । ସ୍ତ୍ରୀ ହାଟ ବଜାର ବକାଳିଣୀ ସବୁ କରେ । ପିତାର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିବାର ଭାଗ୍ୟାଏ ଏବଂ ଅମଦେଶରେ ପୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର କଲ୍ଲ ପରି ଟେଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀମଧ୍ୟ ପୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ରୀ ହୋଇଥାଏ ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ବିବାହ ବୟସ ।

ଦେଶ	ପୁରୁଷର ବିବାହ ବୟସ	ସ୍ତ୍ରୀର ବିବାହ ବୟସ
ଜର୍ମାନୀ	୧୮ ବର୍ଷ	୧୪ ବର୍ଷ
ଫ୍ରାନ୍ସ	୧୮ ”	୧୫ ”
ବେଲ୍‌ଜିୟମ	୧୮ ”	୧୫ ”
ସ୍ପେନ୍	୧୪ ”	୧୨ ”
ଗ୍ରୀସ୍	୧୪ ”	୧୨ ”
ହଙ୍ଗେରୀ (କ୍ୟାଥଲିକ୍)	୧୪ ”	୧୨ ”
” (ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ)	୧୮ ”	୧୫ ”
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ	୧୪ ”	୧୨ ”
ସ୍ୱିଜ୍‌ଜରଲଣ୍ଡ	୧୪ ”	୧୨ ”
ରୁଶିଆ	୧୮ ”	୧୨ ”
ଚୀନ୍	୧୩ ”	୭ ”
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	୧୪ ”	୧୪ ”
ଭାରତ	୨୫ ”	୧୭ ”

କେତେକ ଦେଶର ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଶ୍ୱାସ ।

ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ମତରେ ସାତବାର ମଧ୍ୟରେ ଶୁଦ୍ଧିକାରରେ ବିବାହ ହେଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଜୁନ୍ ଓ ଅକ୍ଟୋବର ବିବାହ ଉତ୍ତମ । କାହାର କାହାର ମତରେ ଏହି ଦୁଇମାସ ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଣା କମ୍ପା ଗ୍ରହଣ

କରୁକୁ ଭରୁଣୀ ନମସ୍ତ ଅଟେ ବସ ପାନ ॥

ସମୟରେ ଯଦି ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧା ହୁଏ, ତେବେ ଭକ୍ତ ମିଳନରେ ଅତି ସୁସଫଳ ପଳେ ।

ଇନ୍ଦ୍ରକିର୍ପାୟାରରେ କୌଣସି ଯୁବକ ବିବାହ ପରେ ଗାର୍ଜରୁ ଫେରି ପିତୃଗୃହର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ଅନ୍ତେମ କରିବା ସମୟରେ କୌଣସି ପୁରୁଷ ଦ୍ଵିତଳର ଉବାସ ଦେଇ ପିତୃକପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ପାତ୍ର ସେହି ପ୍ରାଙ୍ଗଣକୁ ନିକ୍ଷେପ କରେ । ଯଦି ସେ ପାତ୍ରଟି ଭର୍ତ୍ତିଯାଏ ତେବେ ବିବାହରେ ଶୁଭ ନଚେତ୍ ଅଶୁଭ ବୋଲି ଅନୁମିତ ହୁଏ ।

ସୁତଲଣ୍ଡ ଦେଶରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଶେଷ ଦିନକୁ ବିବାହ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଲି ଧରନ୍ତି । ଯେ କୌଣସି ମାସରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲେ, ଦମ୍ପତି ମଞ୍ଚରେ ବିଶେଷ ଶୁଭ ହୁଏ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ସୁତଲଣ୍ଡର କୌଣସି ଏ ଲୋକ ଉପବାସ ବିବାହ ପକ୍ଷେ ଉପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ବିବେଚନା କରନ୍ତି ।

ପରସୀମାନଙ୍କ ମତରେ ମାସର ପ୍ରଥମ ଶୁକ୍ରବାର ବିବାହ ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଗ୍ରାହ୍ୟରେ ମୃତ୍ୟୁ ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଫିଜା, ନିଉକାଲେଡୋନିଆ ଏବଂ ମିକାନଜ ଦ୍ଵୀପ—
ପୁଣି ନିକଟରେ ଟିଉକୋପିଆ ନାମକ ଏକ ଦ୍ଵୀପ ଅଛି । ସେଠାରେ ପ୍ରଥମେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ସ୍ଥାନର ରଜିଜାତୁ ନିୟମ ଏହି ଯେ ଯଦି କୌଣସି ଯୁବକ କୌଣସି ପୁରୁଷ ନିକଟରେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉତ୍ତାପନ କରେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ସେ ପୁରୁଷ ରଜି ନ ହୁଏ, ତେବେ ସେ ଯୁବକକୁ ଅସ୍ଵ-
ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ହେବ । ଯଦି ସେ ଅସ୍ଵହତ୍ୟା ନ କରେ ତେବେ ଜାତିର ସର୍ପାରମାନେ ତାକୁ ବଳ ପୂର୍ବକ ହତ୍ୟା କରନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି ଯୁବକ ପ୍ରଥମେ ପୁରୁଷଠାରୁ ପ୍ରେମର ଭାବ ରଜିର ସୂଚନା ନ ପାଇଲେ କୌଣସି ପୁରୁଷ ନିକଟରେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରେ ନାହିଁ । ଏହି ଲୋକମାନେ ବଞ୍ଚୁଆ ଜାତି ଏବଂ ହିମା ଏପ୍ରଥା ଉଠି ଯାହାନ୍ତି ।

ହିନ୍ଦୁ ରମଣୀଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ।

ହିନ୍ଦୁ ରମଣୀମାନେ ଯେପରି ମହତ୍ତ୍ଵ ଭାବରେ କାଳଯାପନ କରନ୍ତି ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାତି ବା ଧର୍ମରେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ପତ୍ରବ୍ରତା, ସାମ୍ବୀ, ବନାଦା, ପନ୍ଥାନବସ୍ତ୍ରା ଓ ଧର୍ମପରମ୍ପରା ଗୃହ୍ୟନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେମାନଙ୍କର ଅଗର ଦୁର୍ଗା ସ୍ଵରୂପ । ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସ ଯଥାଲେଖନା କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଭାରତ ବଡ଼କୁଳେ ଜନ୍ମି ରୂପ ଯଜ୍ଞବନେ ମଣ୍ଡିତ ହେଲେହେଁ ନର ।

ଲଳନାଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ର ବିସର୍ଜନ ଜଗତରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ । ଶୁଭଚର ବିରାଜ ପ୍ରଦେଶର ରମଣୀମାନଙ୍କ ଶରୀରର କେଉଁ ଅଂଶ ସୁନ୍ଦର ତାହା ନମ୍ମରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଉଅଛି ।

ଗୌଡ଼ ମହାଲୀମାନଙ୍କର ଦନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ (ଡେଲଜୀ) ମହାଲୀମାନଙ୍କର ନିତମ୍ବ ସୁନ୍ଦର, ଉତ୍କଳ ମହାଲୀମାନଙ୍କର ଜଘନ ଓ ମୁଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦର, ବଙ୍ଗ ଓ କେରଳ ନାଶ୍ୟମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡର ବାଲି ସୁନ୍ଦର, ମଥୁରାବାସିନୀମାନଙ୍କର ବଚନ ସୁନ୍ଦର, ମିଥୁନ ରମଣୀମାନଙ୍କର କଟାକ୍ଷ ସୁନ୍ଦର, କର୍ଣ୍ଣାଟ ମହାଲୀମାନଙ୍କର କଟିଦେଶ ସୁନ୍ଦର, ଗୁଜରାଟର ନାଶ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଳ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ କାଶ୍ମୀର ରମଣୀର ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।

ଚୀନ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ଯେଉଁ ଶ୍ଵୀଲେକର ପାଦ ଯେତେଗ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ତେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ବୋଲି ଚୀନ ଦେଶରେ ବିଖ୍ୟାତ । ଏଣୁ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥିର ହେବା ପୂର୍ବରୁ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଗଠନ ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି ବିଚାର ନ କର, ପାଦ ଗ୍ରେଷ୍ଠ କି ନା ଦେଖନ୍ତୁ । ଯେଉଁ ଶ୍ଵୀଲେକର ପାଦ ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ଲଘୁ, ସେ ଚୀନ ଦେଶରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ସୁନ୍ଦରୀ । ଏଣୁ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଅଧୀର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା, ପିଲାଦିନରୁ କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପାଦକୁ ଜାକି ଗ୍ରେଷ୍ଠ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୋଟା ମଧ୍ୟରେ ପୁରାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ସର୍ବଦା ସେହପରି ଜୋତା ବ୍ୟବହାର କରବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମମୟ ସମୟରେ କେତେକ ବାଳକମାନଙ୍କର ଅଙ୍ଗୁଳମାନ ପଡ଼ିଯାଇ ଶ୍ଵେପଡ଼େ । ଚୀନଦେଶରେ ଶ୍ଵୀଲେକ ମାନଙ୍କର ପାଦ ଗ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି, ସେମାନେ ଅସ୍ବକ ଗୁଲି ପାରିନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଜକାଲି ପାଦ ଗ୍ରେଷ୍ଠ କରବା ପ୍ରଥା ଉଠି ଯାଇଅଛି ।

ଯାପାନ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ଯାପାନର ଯେଉଁ ରମଣୀର ନାକ ଚେଉଟା ଓ ଚକ୍ଷୁ ଅର୍ଦ୍ଧନିମ୍ନାଳତ, ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ବୋଲି ରଖି । ଏମାନେ ବଡ଼ ଶ୍ରମଶୀଳା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରିପୁଣ୍ଣା, ଯୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳା, ବୀରଜନନୀ, ହାସ୍ୟମୟୀ ଓ ସର୍ବଦା ହୃଦ୍‌ମତା ଅଥଚ ନିରାଶୀଳା ଓ ମିଶ୍ରଭୂଷିଣୀ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାନୁରାଗିଣୀ । ଯାପାନ ରମଣୀ ଗୃହକର୍ମରେ ବଡ଼ ନିପୁଣା । ସ୍ବାମୀସେବା ଓ ସନ୍ତାନ ବାସ୍ତବ୍ୟ ତାହାର ଜୀବନର ବ୍ରତ । ଘୋର ଶୀତରେ ମଧ୍ୟ ଅତି ପ୍ରୟତ୍ନରୁ ଉଠି ଗୃହର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ସାର ନିଶ୍ଚୟ ସନ୍ତାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାପାନ କରାଇ ଏବଂ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଆହାର କର ସନ୍ତାନକୁ ପିଠିରେ ବାନ୍ଧି କାର-ଆନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରବାକୁ ବାହାରେଯାଏ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ

ମୂର୍ଖ ହୋଇଥିଲେ ଗୋରୁ ନ ପାଏ ସେ ଶଲ୍ୟା ଫୁଲ ପ୍ରକାର ॥

ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟ କୁଶଳତା ଅଧିକ । ସେ ତାର ଘରଟିକୁ ସବଦା ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ କରି ଜିନିଷପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ସଜାଇ ରଖେ । ମିତ୍ର-ବ୍ୟୟିତା ତାହାର ଅଙ୍ଗର ରୂପଣ । ସେଥିପୋତୁ ଗୃହସ୍ୱାମୀକୁ ଅର୍ଥ କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯାପାନ ରମଣୀର ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ବେଶବିବିଧ୍ୟର ପରିପାତ୍ର ଅଛି ସତ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ବିଳାସ ଲଳିତା ନାହିଁ ।

ଯାପାନ ରମଣୀର ପଟ୍ଟପରିପୁଷ୍ଟତା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଦେଶରେ ଦେଖା ଯାଏନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଦିନ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଷାଦ୍ଧ ପରେ ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନରେ ସ୍ୱାମୀପ୍ରେକାରେ ନିୟନ୍ତ୍ର ହୁଏ । ଶ୍ରୀମତୀ ସମୟରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଭଜାରର ହୋଇ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାମୀର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦୂର କରେ । ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଯଦି କୌଣସି ଲୋକ ଲମ୍ପଟାଗୁରୁଣ କରେ ତେବେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ମନରେ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ହୁଏ ଏପରିକି ସୁଲ ବିଶେଷରେ ଚରଦନ ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟେ କିନ୍ତୁ ଯାପାନ ସ୍ତ୍ରୀ ଏ ଦିଗରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପକ୍ଷତ । ସେ ଯଦି ଦେଖେ ତାର ସ୍ୱାମୀ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରୂପବତୀ ରମଣୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ତେବେ ସ୍ୱାମୀର ବାସନା ପୁରଣରେ ସେ ସହଯୋଗ କରେ ଏବଂ ସ୍ୱାମୀର ମନରଞ୍ଜନ ନିମିତ୍ତ ସେହି ଯୁବତୀ ବାରମ୍ବାର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାକୁ ଘରକୁ ଆଣି ଅମ୍ଭାନ ବଦଳରେ ଭିକ୍ଷୁକର ସେବାକରେ । ଏଥିରେ ତାର ମନରେ ତିଳେମାତ୍ର କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯାପାନର ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ପରିଚ୍ଛେଦ ପ୍ରାୟ ଏକପ୍ରକାର । ଯାପାନ ରମଣୀ ପୁଲକୁ ବଡ଼ ଭଲପାଏ ଏବଂ ଦେହରେ ତେଲ ଲଗାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେଶର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର ପୁରକ ତୈଳ ଏପରି କି ତଥାକ୍ରମେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରେ । ବିନସନା ହୋଇ ପୁରୁଷ ସହୃଦ ଏକ ସ୍ନାନାଗାରରେ ଏପରିକି ଏକ ଟବର ସ୍ନାନକରେ ।

ଯାପାନ ରମଣୀର ସେବାଧର୍ମ ଜଗତରେ ଅତୁଳନୀୟ । ଏହି ଦେଶରେ ହାସପତାଳମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ଧନବତୀ ଓ ଗୁଣବତୀ ରମଣୀଗଣ ସ୍ୱଚ୍ଛତାରେ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷାରେ ଅନୁନୟୋଗ କରିବାର ଦେଖାଯାନ୍ତି ।

ଯାପାନର କୃଷି ।

ଯାପାନ କୃଷକର ଜମିର ପରିମାଣ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ, ଜଣପିଣ୍ଡ ପ୍ରାୟ ମାଣକରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ତାର କୌଣସି ଜମିକୁ ପଡ଼ିଆ ବା ଅଯତ୍ନ କରେ ନାହିଁ । ଜମିରେ ଯେପରି ଆଦୌ ଘାସ ନ ହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଏ ଏବଂ କାରମାସ ଯାକ ଶସ୍ୟପରେ ଶସ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ । ଅମର ଏଠାରେ ଗୁଣ

ଯେଉଁଠାରେ ପୂଜା ଅଗୁଣୀ ଲୋକର, ଗୁଣୀ ଲୋକ ପୂଜା ସ୍ଥାନ ।

ଜମି ପ୍ରତି ଯତ୍ନ ନଥୁନି ନାହିଁ ବରଂ ନିଜ ଜମିରେ ନିଜେ ଖଟିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟବୋଧ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯାପାନରେ ସେମାନେ ନୁହଁନ୍ତି । ପରିବାରର ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ଜାତରେ ସମସ୍ତ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଭରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ମାଣପ୍ରତି ଧାନ ଯାହାଫଳ ଯାପାନରେ ତାର ଗୁଣରୁ ଅଧିକ ଫସଲ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ଯାପାନ ସରକାର କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଳ ଦେବା ପାଇଁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରୁଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଗୃଷ୍ମଜମିସବୁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଜଳପାଏ । ମନୁଷ୍ୟର ମଳମୁତ୍ର ଏଦେଶର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ସାର । ଏହା ସବୁ ଗୋବରର ଅଧିକ ପୂରଣ କରେ । ଅମ୍ଳେମାନେ ଯେପରି ଗୋବର ବ୍ୟବହାର କରବାକୁ ଘୃଷ୍ଣାବୋଧ କରୁନାହିଁ, ଯାପାନୀ କୃଷକମାନେ ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟବହାର କରବାକୁ ଘୃଷ୍ଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାହା ଓ ଯାପାନରେ ଏହି ସାର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଭରତବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ଏଠାରେ ବିଶେଷ ଫସଲ ଅମବାନୀ ହୁଏ । ସହରରୁ ମଳମୁତ୍ର ଆଣି, ଯାପାନୀ କୃଷକ ତାର ଜମିରେ ସାରଦେବ । ଯାପାନର ରାଜଧାନୀ ଟୋକିଓ ସହରରେ କୌଣସି ମେହେନ୍ତର ନିୟୁକ୍ତ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହର ମଳମୁତ୍ର ଗୋଟିଏ ଗର୍ତ୍ତରେ ସଂଗୃହୀତ ଥାଏ । କୃଷକମାନେ ଗୋଟିଏ ଗର୍ତ୍ତକୁ ବାସିକି ଏକଟଙ୍କା, ଦୁଇଟଙ୍କା ଅବା କେତେକ କେବେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ପ୍ରତିଦିନ ନେଇ ଯାନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳମାରି ତରଳ କାଢୁଅ ନେଇ ଗୃଷ୍ମଜମିରେ ସାରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଉତ୍କଳରୂପେ ଜମିସବୁ ଗୃଷ୍ମ ହେବାରୁ ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ନଡ଼ା ଓ ଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ଏଠାରେ ଗୃଷ୍ମ ପାଇଁ ବଳଦ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଗୃଷ୍ମୀମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ବଳଦର କାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ହେବାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ନଡ଼ାତଳ ବିନଷ୍ଟ ନ କର ସେମାନେ ସେଥିରେ କାଗଜ, ଟୋପି ଓ ମସିଣା ପ୍ରଭୃତି ଶିଳା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ଯାପାନର ଲୋକମାନେ ବିଶେଷ ପରିଶ୍ରମୀ । ସେମାନେ ଛୁଣ୍ଡା କାଗଜ ସୁଦ୍ଧା ପକାଇ ନ ଦେଇ ସେଥିରୁ ଏକ ପ୍ରକାର କାପେଟ ବା ଗାଲିଚା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି ।

ଯାପାନର କୁଆ ।

ଯାପାନର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଲୋକେ ବୋଧ ହୁଏ କୁଆମାନଙ୍କୁ ଦେବପଣୀ ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଖାଇବା ସମୟରେ କୁଆମାନେ ଯାଇ ବିଶେଷ ଉପହୃଦ କରନ୍ତି, ହାଣ୍ଡିଆଳରେ ପଶି ଯାଇ ଭାଙ୍ଗି ଖାଇଯାନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନେ କୁଆମାନଙ୍କୁ ଚଡ଼ିବା କଥା ସ୍ଵପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ ।

ନାନା ଅମଙ୍ଗଳ ସେଠାରେ ଘଟଇ ବିବାଦ, ଭୟ, ମରଣ ॥

ଲଣ୍ଡନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ।

ଲଣ୍ଡନ ନଗରକୁ ଅମ ଦେଶରେ ବଲ୍ଲଭ ବୋଲି କହନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ନଗରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି । ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜଧାନୀ ଓ ସମଗ୍ର ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶାସନ କେନ୍ଦ୍ର । ପ୍ରାୟ ସମୁଦ୍ରରୁ ୪୦ ମାଇଲ ଗୁଡ଼ିକ ଡେଇଁ ନଦୀର ଦୁଇ ଧାରରେ ୧୮ ମାଇଲ ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ଏହି ସହର ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଆକାରରେ ପ୍ରାୟ ୭୧୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୮୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥାତ୍ କଲିକତା ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଛଅଗୁଣ କିମ୍ବା କଟକ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଦେଢ଼ଗୁଣ ଗୁଣ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ।

ଲଣ୍ଡନ ସିଟି, ପଷ୍ଟିମ ଲଣ୍ଡନ ଓ ୟୁ ଲଣ୍ଡନ, ଏହି ତିନିଭାଗରେ ଲଣ୍ଡନ ସହର ବିଭକ୍ତ । ସହରର ଯେଉଁ ଭାଗରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ୍ ଇଂଲଣ୍ଡ, ରଏଲ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କର ଅଫିସ ଅଛି ତାହାକୁ ଲଣ୍ଡନ ସିଟି ବୋଲାଯାଏ । ୟୁଏ ଏହି ସ୍ଥାନଟି ଲଣ୍ଡନ ସହର ଥିଲା । ଏଠାରେ କୌଣସି ଦୋକାନ ପକ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ପଷ୍ଟିମ ଲଣ୍ଡନରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଟେଲ, ସିନେମା ହାଉସ୍, ଥିଏଟର କ୍ଲବ୍, ନାଟଶାଳା, ନାଇଟ୍ କ୍ଲବ୍, ବଡ଼ ବଡ଼ ବଜାର ଓ ଦୋକାନମାନ ଅଛି । ଲଣ୍ଡନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଗ୍ରଣ ଅବେଷ୍ଟା ଏଠାରେ ଜନିତାଦିର ମୂଳ କିଛି ଅଧିକ । ୟୁଏ ଲଣ୍ଡନ ଅଧିବାସୀମାନେ ନିଜାନ୍ତରାଣ କରନ୍ତି । ଏଠା ବଜାରରେ ବ୍ୟବହାର ଉପେକ୍ଷା ସମସ୍ତ ପୁରୁଣା ଜିନିଷ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ମିଳେନାହିଁ । ଲୋକମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ ମଧ୍ୟ ପୂରୁତନ ଧରଣରେ ନିର୍ମିତ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସହରତଳ ସ୍ଥାନମାନ ଲଣ୍ଡନ ନଗର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ଲଣ୍ଡନ ନଗରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣ ବେଶୀ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଅନେକ ବେଳଯାଏ କୁହୁଡ଼ି ଘୋଡ଼ିଆଏ ଇଂଲଣ୍ଡର ବର୍ମିଂହାମ୍, ମାନଚେଷ୍ଟର, ଗ୍ଲାସଗୋ ଓ ଏଡିନ୍ବର୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୀତଋତୁର ଡ୍ରମାସ ମଧ୍ୟରେ ଦିନରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ରାତ୍ରେ ଚନ୍ଦ୍ର ବା ତାରା ପ୍ରାୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । ଏଣୁ ଏଠାକାର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଉପରେ ଦିନର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚାଲନ୍ତି ।

ଲଣ୍ଡନ ନଗରରେ ପ୍ରାୟ ୫୨୭୭ ବସ୍, ୨୭୫୦ ଟ୍ରାମ୍, ୧୧୧୦ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ୮୨୦୦ ଟାକ୍ସି ଏବଂ ୨୫୦୦୦୦ ଘଟଣାମୋଟର ଚଳି ପ୍ରଚଳିତ ହୁଏ । ତାପରେ ତାରଖାତାରେ ମଧ୍ୟ କେତେ ମୋଟରଗାଡ଼ି ନିର୍ମିତ ହେଉଅଛି ଓ ବନ୍ଦି ପାଇଁ ଚାଲିଥାଏ । ମୋଟ ଉପରେ ଅନୁମାନକ ଧରଣର ଅଛି ଯେ ଲଣ୍ଡନରେ ପ୍ରାୟ

ଶଠଲକ୍ଷ ସଙ୍ଗେ ଶଠ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଅଟେ ଉଚିତ ।

୩୫ ଲକ୍ଷ ମଟର ଅଛି । ମଟର ବସ୍ ଓ ଟ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ଦୋତାଲ । ସେଥିରେ ଆବେଦ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇବା, ପିଇବା, ମୁହଁହାତ ଧୋଇବା ଓ ଶୋଇବା ପାଇଁ ସୁବିଧା କରାଯାଇଅଛି । ଖଣି ଏ ଖଣି ଏ ବସ୍ତର ଏକ ସମୟରେ ୭୦ ଲୋକ ବସି ପାରନ୍ତି । ଏଠାରେ ପ୍ରତିଦିନ ମଟର ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ଜଣ ନିହତ ଓ ୨୦୦ ଜଣ କ୍ଷତ ବ୍ୟକ୍ତି ହୁଅନ୍ତି । ବଲ୍ଲଭ ସରକାର କେବଳ ମଟର ଲଘୁସେନ୍-ରୁସ ଗାଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ୪୫କୋଟି ଟଙ୍କା ଆୟ କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ମାଟିତଳେ(Tube Rail) ଓ ଉପରେ, ଉପରୁ ଦିଗରେ ରେଲଲାଇନ୍ ଅଛି । ମାଟିତଳ ରେଲଲାଇନର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୫୦ ମାଇଲ ଏବଂ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଡେସନ ଅଛି । କେବଳ ଲଣ୍ଡନ ନଗରରେ ୭୦୦ରୋଟି ରେଲଡେସନ ଅଛି । ତଳେ ଥିବା ରେଲଲାଇନ ଗୁଡ଼ିକ ଖସି-ଦିନେ ଥଣ୍ଡା ଓ ଶୀତଦିନେ ଉତ୍ତମଲଗେ ଓ ଗାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକର ଦସେଜା ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବଳରେ ଆପେ ଆପେ ଖୋଲିଯାଏ ଏବଂ ଯାତାୟାତ ପରେ ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ଉପରେ ଗୁଲୁଥିବା ରେଲଗାଡ଼ି ଦିଆଯିବ ପ୍ରାୟ ୭୦ ମାଇଲ ବେଗରେ ଗତି କରେ । ଏହି ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୩ଜଣ ୧ମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଓ ୧୭ଜଣ ୩ୟଶ୍ରେଣୀରେ ଗମନା-ଗମନ କରନ୍ତି । ମାଇଲ ପ୍ରତି ୧ମ ଶ୍ରେଣୀରେ ୪୦ ୬ ଓ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରାୟ ୪୦ ୧୧୦୧ ଭଡ଼ା ଲାଗେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଭରତର ୨ୟଶ୍ରେଣୀ ଗାଡ଼ି ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କୃଷ୍ଟରେ । ପ୍ରତିଦିନ ୪୦ ଲକ୍ଷଲୋକ ଲଣ୍ଡନକୁ ଯା ଆସ କରନ୍ତି । ରେଲଓଡେସ୍ ମଟରବସ୍ ଉଦ୍ୟାୟିରେ ଯେତେଲୋକ ଗତାୟତ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ହାବହାବ ବର୍ତ୍ତୁ ୭୦,୦୦୦ ଜନସଂଖ୍ୟା (ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଛତା ୨୭,୦୦୦) ଗାଡ଼ିରେ ଭୁଲିଦମେ ଗୁଡ଼ିଯାନ୍ତି ।

ଲଣ୍ଡନର ମାଟିତଳ ରେଲ, ଟ୍ରାମ ଓ ଭଡ଼ାମଟର ସବୁ ଏକ ବୋର୍ଡ଼ ଅଧୀନରେ ରହୁଅଛି । ଏହି ବୋର୍ଡ଼ ୧୯୩୩ ସାଲରେ ପାଲିଆସେଣ୍ଟ ଅଇନରେ ଗଠିତ । ଲମ୍ବରେ ୮୫ ମାଇଲ ଓ ଚଉଡ଼ାରେ ୫୭ ମାଇଲ ଆକାଳି ହୁଏ ଏହି ବୋର୍ଡ଼ ଅଧୀନରେ ଅଛି ।

ଲଣ୍ଡନର ଭରତ ନଗରୀଙ୍କ ଅଫିସକୁ ଲଣ୍ଡିଆ ଅଫିସ୍ କହନ୍ତି । ସେଠାରେ ଏକ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଲାଇବ୍ରେରୀ ଅଛି । ଏହି ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ୧୨ ହଜାର ଅତି ପୁରାତନ ହାତଲେଖା ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଛି । ଆରବୀ, ପାର୍ଶୀ, ସମ୍ସ୍କୃତ, ବ୍ରହ୍ମଭାଷା ଓ ପାଲି ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ପ୍ରକାର ପ୍ରାଚୀନ ଭାଷାର ମୂଲ୍ୟବାନ ଦୁସ୍ତାମ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଏବଂ ମୋଗଲ ଦର-ବାରରେ ଥିବା ସମସ୍ତ କାଗଜପତ୍ର ଏଠାରେ ଗଚ୍ଛୁଟଅଛି ।

ଗାନ୍ଧିରାଜା କରବା ପାଇଁ କେବଳ ସହର ମଧ୍ୟରେ ୨୨ ହଜାର ପୁଲିସ୍ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବର୍ଷକୁ ୧ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି

ଲୁହାକୁ ଲୁହାରେ କାଟିବା ପରାଏ, ଏ କଥା ଅଟେ ବହିତ ॥

ପୁଲିସ ଦଳକୁ ମେଟ୍ରେପଲିଟାନ୍ ପୋଲିସ ବୋଲିଯାଏ । ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଅମ ଏଠା ପୋଲିସଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଭାରି ରବୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ହତ ସାଧନା କରିବା, ସେମାନଙ୍କୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା, କେନ୍ଦ୍ର ବାଟ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରିବା ବାଟ ବଢ଼ାଇ ଦେବା ଓ ଦଙ୍ଗାହେଙ୍ଗାମା ବନ୍ଦ କରି ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରିବା ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମୋଟରପଥରେ ଯେମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସେବକ କରୁଲେ ତଳେ । ଲଣ୍ଡନର ଗୋଇନ୍ଦା ପୁଲିସ ଗୁରୁ ପୃଥୁଗା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସ୍କଟଲଣ୍ଡ ଇୟାର୍ଡ୍ ସେମାନଙ୍କର ଦେହ ଅଫିସ୍ ।

ଗିଲବାଣିଜ୍ୟ ଲଣ୍ଡନର ପ୍ରଧାନ ସମ୍ପଦ । ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୮୦ ଜଣ ଗିଲବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟୀ । ଖୁବ୍ ଅନୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ଅର୍ଥାତ୍ ଶତକଡ଼ା ୫୫ ଜଣ ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରମାଣୁରେ ଲୁହା ଓ ପଥରକୋଇଲା ମିଳିବାରୁ ଗିଲବାଣିଜ୍ୟ ଏଠାର ଉନ୍ନତ ଲବ୍ଧ କରୁଅଛି । ଟେଣ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରତି ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ନ ଥାଏ । ଏଠାର ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ।

ପ୍ରବେଶ ଦ୍ଵାରଦ୍ଵାର ଲଣ୍ଡନର କାଉଣ୍ଟି କାଉନ୍ସିଲରୁ ୫୭ କୋଟି ଟଙ୍କା, ପିଟି କରପୋରେସନରୁ ୩ କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ ୨୭ କୋଟି ବରୋ କାଉନ୍ସିଲରୁ ୨୨ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆୟ ହୁଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ବନ୍ଦିତ ସରକାର ଲବ୍ଧକମ୍ ଟାକ୍ସରୁ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୪ ଶହ କୋଟି ଟଙ୍କା ଆୟ କରନ୍ତି । ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୈନିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୪ ୩୫ ଏବଂ ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ଜଣ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୧୫ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ବାଜେ-ଶବ୍ଦ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଦ୍ଵାରା ତିନି ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ଚେକ୍‌ର ପ୍ରଚଳିତ ହୁଏ । ଦଲବର ଥେଡ୍ ନିଉଲ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ ପୃଥିବୀର ଟଙ୍କା ବଜାର ଅଛି ଏବଂ ସେଠାରେ ସବୁ ଦେଶର ବ୍ୟାଙ୍କ ରହୁଅଛି । ଓଲ୍ଡ ବର୍ଡ୍ ଉପେ ଓ ଲେମାର୍ଡ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତ । ଲଣ୍ଡନର ଜନସାଧାରଣ ମଧ୍ୟରେ ଅସିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ନାହିଁ କହିହେଉ ତଳେ । ସେଠାକାର ସରକାର ଶିକ୍ଷା ଦିଗରେ ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ । ଏଠାରେ ୧୦୫୭ ଗୋଟି ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ବାଳକବାଳିକା ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଲଣ୍ଡନରେ ଏତେ କଲ କାରଖାନା ଥାଏ ଯୁଦ୍ଧା ଅଜିକାଲି ପ୍ରାୟ ୨୭ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ବେକାର ହୋଇ ବସିଅଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଅବବାହିତ ପୁରୁଷକୁ ସାପ୍ରାହ୍ନିକ ୪ ୧୪ ଓ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ୪ ୧୮ ଏବଂ ନା-ବାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରବେଶ

ନାଗ୍ରିକଲ ସମ ଅଟନ୍ତି ଯୁକ୍ତିନିତ ଭାବରେ ସଦା ରଖାଳ ।

ସାଧୁ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରରେ ଏଠା ସରକାର ବଡ଼ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଲଣ୍ଡନର ହାନ୍ତରଖାନାମାନଙ୍କରେ ହାତହାତ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଶ୍ରେଣୀ ଶୁଣୁଷା ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୨୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ।

ନରେର ଉପକଣ୍ଠରେ ଜମି ମାଟକୁ ମୂଲ୍ୟ ୧୭୦୦ ପାଉଣ୍ଡ, କିନ୍ତୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୃଷ ଜମି ଏକମାଣର ମୂଲ୍ୟ ୫୦ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ । ଲଣ୍ଡନ ନଗରର କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଜମି ଏକମାଣର ମୂଲ୍ୟ ୩୨ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକବର୍ଗଫୁଟର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୭୫ ପାଉଣ୍ଡ । କମିଶନ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଯେତେଦୂର ହୁଏ, ତେତେ ଦାମ କମିଯାଇ ବର୍ଗଫୁଟକୁ ୨୦ ପାଉଣ୍ଡ ଠାରୁ ୧୨ ପାଉଣ୍ଡ ଯାଏ ଅଛି । ବଣ୍ଟକ୍ଷିତ୍ରେ ଏକ ବର୍ଗଫୁଟ ଜମିର ମୂଲ୍ୟ ୩୫ ପାଉଣ୍ଡ ଅଟେ ।

ଲଣ୍ଡନ ନଗରରେ ଅନେକ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ନମ୍ନ-ଲକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକ ବଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ ଯଥା:—**କ୍ରିଟିଶ୍ ମିଉଜିୟମ୍**, ଏଠାରେ ଲଣ୍ଡନର ବୃହତ୍ତମ ଲାଇବ୍ରେରୀ, ଅଧୁନିକ ଓ ସୁସଜ୍ଜିତ କଳା ବିଦ୍ୟାର ପଦାର୍ଥ ଏବଂ ମଣି ମାଣିକ୍ୟାଦି ସମ୍ବୃଦ୍ଧିତ ହୋଇ ରଖାଯାଇଅଛି । ଏହି ଲାଇବ୍ରେରୀର ପ୍ରାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଭଲ ଭଲ ବକ୍ସ ପୁସ୍ତକ ଅଛି । **ବିକ୍ଟିହଲ୍**, ଏଠାରେ ଲଣ୍ଡନ କରପୋରେସନର ସଭାସମିତି ହୁଏ । **ପାର୍ଲିାମେଣ୍ଟ ହାଉସ୍**, **ଇମ୍ପାରିଆଲ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍**, ଏଠାରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଦେଶରୁ ଭଲ ଭଲ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ଧାତୁ ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ବୃଦ୍ଧିତ ହୋଇ ରଖାଯାଇଅଛି । **କିନ୍‌ସିଂଟନ୍ ବଗିଚ୍** ଓ **ହାଇଡ୍ରାପାକ** ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡର ସାହସ୍ୟକର ଓ ସୁରମ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ । **କିଉଗାର୍ଡନ**, ଏହା ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ତମ ଆଦର୍ଶ ଉଦ୍ଭିଦ ଉଦ୍ୟାନ । **ଲଣ୍ଡନ ମିଉଜିୟମ୍**, ଏଠାରେ ଅନେକ ଦେଖିବାର ଜନସ୍ୟ ଅଛି । **ନେସନାଲ୍ ଗ୍ୟାଲେରୀ**, ଏଠାରେ ବଡ଼ ମୂଲ୍ୟବାନ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଛବି ସବୁ ରଖାଯାଇଅଛି । **ସେଣ୍ଟ୍ ପାଲସ କାଥେଡ୍ରାଲ୍**, ଏହା ଇଂଲଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ, ସର୍ବବୃହତ୍ ଓ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ସୁନ୍ଦର ଗୀର୍ଜା । **ଲଣ୍ଡନ ଟାଉନହାଲ୍**, ପୂର୍ବ ଏହା କାରାଗର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା; ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ରାଦି ଏଠାରେ ରଖାଯାଇଅଛି । **ଉକ୍ସବୋର୍ଥ ଓ ଆଲବର୍ଟ ମିଉଜିୟମ୍**, ଏଠାରେ କାଠ କାମ ଓ ଧାତୁ କାମର ଅନେକ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଜନସ୍ୟ, ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଚିତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଯାବତସ୍ତ୍ର ପଦାର୍ଥ ଅଛି । **ଓପେଣ୍ଟ୍-ମିନିଷ୍ଟର ଆବେ** ଏଠାରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅନେକ ପ୍ରଧାନ-ପ୍ରଧାନ ଲୋକମାନଙ୍କର କବର ଓ :

ବରକୋଲି ସମ ଅଟନ୍ତି କୁଜନେ ପ୍ରସ୍ତରସମ ଭିତ୍ତର ॥

ସୁଦ-ସ୍ତମ୍ଭ ଅଛି । ବକିଂହାମ୍ ପାଲେସ୍, ଏହା ଅତି ବୃହତ୍ ଓ ମନୋହର ପ୍ରାସାଦ, ଅମ୍ବମାଳଙ୍କର ସମ୍ପ୍ରତି ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ଏହି ପ୍ରାସାଦରେ ବାସ କରନ୍ତି । କ୍ରିଷ୍ଣାଲ୍ ପାଲେସ୍, ଏହା ଗୋଟିଏ କାଚ ନିର୍ମିତ ପ୍ରାସାଦ ଏବଂ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର । ଏହା ଛଡ଼ା ଓଷ୍ଟେଣ୍ଟ୍ ମିନିଷ୍ଟର କାଥେଡ୍ରାଲ୍, ଓ୍ୟାଲିକ୍ କାଥେଡ୍ରାଲ୍, ଜେଭରାଲ୍ ହୁଷ୍ଟା ମିଡ଼ିକାଲ୍, ସେଣ୍ଟ୍ ବାଥେଲ୍ ମିଡ଼ିକାଲ୍, ସେଣ୍ଟ୍ ଜେମିସ୍ ପାର୍କ, ଇନସ୍ ଅଫ୍ କୋଟ୍, ଲଣ୍ଡନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଟେମ୍ପଲ୍ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ, ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ହେବ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଟେମ୍ପଲ୍ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ବିଷୟ ନମ୍ବର ଚର୍ଚ୍ଚିତା କରାଯାଇଛି ।

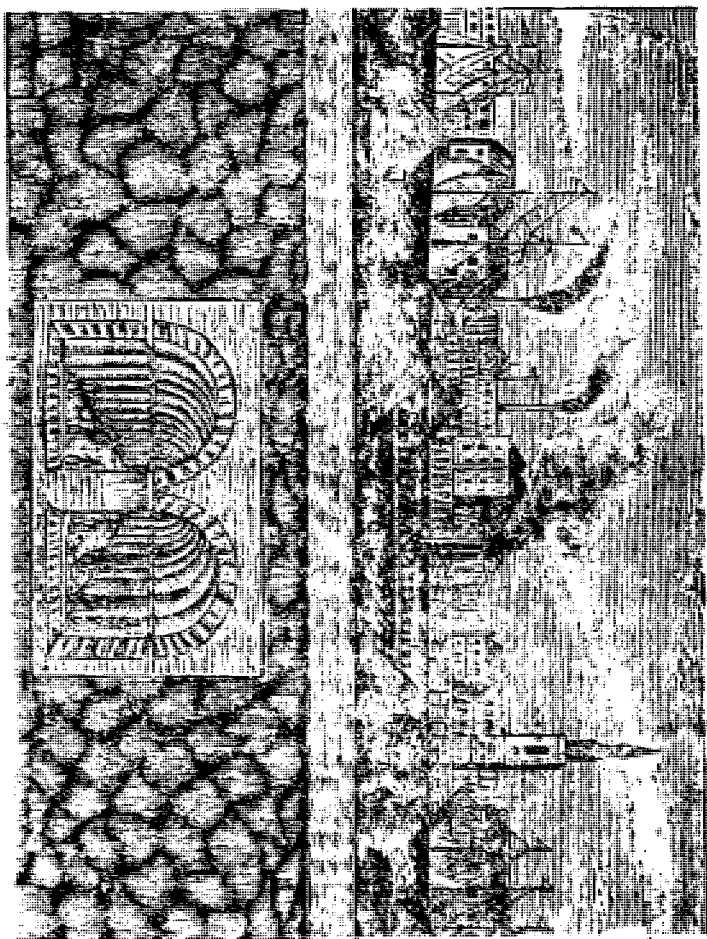
ଟେମ୍ପଲ୍ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ।

ଲଣ୍ଡନରେ ଟେମ୍ପଲ୍ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନ । ନଦୀର ନମ୍ବରରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ନଦୀର ପର ପାରକୁ ଲୋକେ ଗତାୟତ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରିବା ସକାଶେ ଅନେକ ଲୋକ ଚେଷ୍ଟାକର ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । କେବଳ ଜଣେ ଇଞ୍ଜିନିୟର ପ୍ରାୟ ୭୫୦ ହାତ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳିବା ପରେ ପୁନଃ ପୁନଃ ତାହା ଜଳ ଓ ବାଲୁନାମୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଯିବାରୁ ସେଥିରୁ ନିରସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ସର ଇସାମ୍ବାର୍ଡ୍ ମାର୍କ୍ସଟେଲ୍ ସାହେବ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଆଦେଶ ଓ ଅନୁକୁଲ୍ୟରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ ।

ବୁଟେଲ୍ ସାହେବ ନଦୀ ଡାହାଣ କିଛି ଦୂରରେ, ମୁଖିକା ନମ୍ବର ୮୮ ହସ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଓ ୩୨ ହସ୍ତ ପ୍ରଶସ୍ତ ଇଞ୍ଜିନ-ନିର୍ମିତ ଏକ ଦ୍ୱାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖୋଳିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । କିଛିଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ରସର ହେଲା ପରେ, ନଦୀର ଜଳ ଓ ବାଲୁକା ମିଶ୍ରିତ କାଦୁଅ ଖୋଳିବା ସମୟରେ, ତାହା ଭଗ୍ନ ହୋଇ ପୁନଃପୁନଃ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା; ଏବଂ ନଦୀତଳ ଛଦ୍ମ ହୋଇ ସେଥିରେ ନଦୀଜଳ ପ୍ରବେଶ କଲା । କିନ୍ତୁ ବୁଟେଲ୍ ସାହେବ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ଓ କୌଶଳ ବଳରେ ପ୍ରଥମେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଙ୍ଗାରେ କାଦୁଅ ପୂର୍ବର ନଦୀ ଭାଗରୁ ତାହାର ତଳ ଦେଶକୁ ପକାଇବାରୁ ନଦୀର ଛଦ୍ମ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ପରେ ସାହେବ ଲୌହମୟ ବୃହତ୍ ଏକ ଭାଲ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି, ତାହାକୁ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ମଧ୍ୟକୁ ଅଣିଲେ । ଏହି ଭାଲ ଏପରି ଦୃଢ଼ ଯେ, ନଦୀ ଏବଂ ତାହାର ନମ୍ବର ମୁଖିକାର ଭରରେ ଏହା ଭଗ୍ନ ହୁଏନାହିଁ । କୌଶଳ ହିମେ “ପୁ” ନାମକ ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ସେହି ଭାଲ ଅନାୟାସରେ ଗୁଲିତ ହୁଏ, ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷିତ ହୋଇ କର୍ମକାରୀଗଣ

ପର ବା ଆଶା କରନ୍ତିରାବନା ଯେତେ ସୁଦ୍ଧମତ ନର ।

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହିପରି କୌଣସି ଜାଲରେ ଡାଲର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଗରୁ
ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ସୁନାମରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଡାଲର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଅଠ ଅଙ୍ଗୁଳ

(ଟେମ୍ପର ନଦୀର ପ୍ରତିମା)

ପରିମିତ ସ୍ଥାନ ଖୋଲାହେଲା କ୍ଷଣି କର୍ମକାରୀମାନେ ଡାଲକୁ ଅତ୍ୟଧିକ କଞ୍ଚା
ତାହାର ପଛାତ ଭାଗରେ ଖୋଲା ହୋଇଥିବା ଅଠ ଅଙ୍ଗୁଳ ସ୍ଥାନକୁ ଲଞ୍ଜ-
ନିର୍ମିତ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପ୍ରାଚୀର ଓ ଖିଲଣ ଦ୍ଵାରା ଆବୃତ୍ତ କଲେ । ଏହି ପ୍ରାଚୀର ଓ
ଖିଲଣ ଏପରି ଦୃଢ଼ ଓ ସୁଲ ଯେ, ତାହା ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଚଳୁଥିବା ବର୍ତ୍ତୁଳା, ନଳ
ଓ ବାଲିକାର ଭାଗରେ ସହଜେ ଚଳୁ ହୁଏନାହିଁ, ତଥାପି କେତେଥର ଏହି ଖିଲଣ

ମହା ପୁରୁଷଙ୍କ ଏ ପାଶ ସଫାର ଅତି ନିଜ ପରିବାର ॥

ଓ ଡାଲ ବଗୁଳଦେବା ଦ୍ଵାରା କେତେକ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରାଣ ବିନାଶ ଘଟିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଦୃଢ଼ପ୍ରଜ୍ଞେ ବୃନେଲ୍‌ସାହେବ ଏଥିରେ ନିରୁଦ୍ୟମ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ବହୁ କଷ୍ଟ ଓ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ୧୮ ବର୍ଷ କାଳ କାର୍ଯ୍ୟକରି ୧୮୩୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ସମ୍ପନ୍ନ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ନଦୀର ଜଳ ପ୍ରୋତର ନିମ୍ନଭାଗ ଦେଇ ଏକ ପାରରୁ ଅପର ପାରକୁ ଯାଇଅଛି ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଲୋକେ ରତ୍ନହର୍ଷ ଗ୍ରାମରୁ ଓପାଟି ଗ୍ରାମକୁ ଅନାୟାସରେ ଗମନାଗମନ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଟେମ୍‌ସ୍ ନଦୀର ଜଳ ସୀମାରୁ ଏହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ୫୦ ହସ୍ତ ନିମ୍ନ । ଏହା ୮୦୦ ହସ୍ତ ଦୀର୍ଘ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀର ଥିବାରୁ ଏହା ଦୁଇଗୋଟି ସୁଡ଼ଙ୍ଗରେ ବିଭକ୍ତ କରା ଯାଇଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୁଡ଼ଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିପଥ ଓ ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଗଡ଼ାଗଡ଼ ପଥ, ଏପରି ଦୁଇଗୋଟି ପଥ ଅଛି । ଏହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦୁଇଟି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକ ଦ୍ଵାରା ଆଲୋଚିତ କରା ଯାଇଅଛି । ଗୋଟିଏ ସୁଡ଼ଙ୍ଗରୁ ଅନ୍ୟ ସୁଡ଼ଙ୍ଗକୁ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ସୁବିଧା କରାଯାଇ ଅଛି । ଏହି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣରେ ଟ ୪୪,୩୦,୦୦୦ ୯ ଟୋରଲିଶ ଲକ୍ଷ ଭରଣି ହଜାର ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଳାସିତା ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଧୂଆଁ ପତ୍ର, ନାସ ଓ ସିଗାରେଟ୍ ଇତ୍ୟାଦିରେ ୧୨୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ବାଲ ଗୁଡ଼ିକା, ଚେହେରା ସୁନ୍ଦର କରିବା ଓ ଫେସପାଉଡ଼ର ଲଗାଇବାରେ ବର୍ଷକୁ ୮୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ସିନେମାରେ ୫୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ ମିଠେଇରେ ୭୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ଉଡ଼ିଯାଏ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମୋଟାମୋଟି ୨୫୦୦ ହଜାର ମିଠେଇ ଦୋକାନ ଅଛି ।

କଳହା ଅଟଇ ଭାରିଯା ଯାହାର, ମାଅ ନାହିଁ ଘରେ ଯାର ।

ଭାରତବର୍ଷ

Rt. Hon'ble The Marquess Linlithgow

K. T, G. C, S. I, D. L. T. D,

Viceroy & Governor-General

India

ଭାରତବର୍ଷ

ଭାରତ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ।

ଅନୁମାନକର ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମଜର୍ଜ ୧୮୬୫ ମସିହା ଜୁନ ତା ୩ ରଖରେ
ଲଣ୍ଡନ ନଗରସ୍ଥ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାର୍ଲବରଗ୍ ସରପ୍ରାସାଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।
୧୮୯୩ ମସିହା ଜୁଲାଇ ତା ୨ ରଖରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ରାଜବଂଶୀୟ ସର୍ବଗୁଣାଳଙ୍କୃତା
ପ୍ରିନ୍ସେସ ମେରୀଙ୍କ ସହବା ମହା ସମାବେଦରେ ରୂପପରିଣୟ । ସମ୍ପଦ ହୋଇ-
ଥିଲା । ଏହି ରାଜଦମ୍ପତି ୧୯୦୫ ମସିହାରେ ସମ୍ରାଟ ସପ୍ତମବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ଅବେଦ-
୧୭ ବନସ୍ତକୁ ଯିବା ତା ପକ୍ଷେ ଉତ୍ତମ ଘର ତା ବନ ପ୍ରକାର ॥

ଶରେ ଭରତକୁ ଶୁଭ୍ରାସନ ଓ ନାନାସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ କରି ୧୧୦୭ ମସିହାରେ ସିଦ୍ଧେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ୧୧୧୦ ମସିହା ମଇ ତା ୭ ର୍ଷରେ ସମ୍ରାଟ ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡଙ୍କ ପରଲୋକ ହେବାରୁ ୧୧୧୧ ମସିହା ଜୁନ ତା ୨୨ ର୍ଷରେ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ସିଂହାସନାରୋହଣକ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ବର୍ଷ ସମ୍ଭାବି ଭରତକୁ ଅସି ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୨ ର୍ଷରେ ପୁରୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପବିତ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ସିଂହାସନରେ ପୁନଃବାର ଅରୋହଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିଥିଲା । ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ରାଜତ୍ବ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତାନାହାଜ, ରେଡ଼଼ ଓ ଟଙ୍କ ପ୍ରଭୃତି ନାନାଦି କଳା କବଳା ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଉତ୍ତାବିତ ହୋଇଅଛି । ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ରାଜତ୍ବ କାଳକୁ ଆବିଷ୍କାର ଯୁଗ (Invention period) ବୋଲି କହିଲେ ତତ୍ତ୍ୱ । ପୃଥିବୀ ବ୍ୟାପି ମହାସମର, ବହାର ଓ କୋଟା ଭୂମିକମ୍ପ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ରାଜତ୍ବର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା । ୨୫ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ ୧୧୩୫ ମଇ ତା ୫୨ ଖରେ ରୌପ୍ୟ ଜୁବୁଲ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୧୩୭ ଜାନୁୟାରୀ ତା ୨୦ ର୍ଷ ରାତି ୧୨ଟା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଦେଶର ୪୧ କୋଟି ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଶୋକପାଗରରେ ଭସାଇ ମହାମାନ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଗ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅବ୍ସମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ଇଂରାଜରେ ରୁଷିତହୋଇ ରାଜ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ରଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନାକରୁ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ସ୍ନେହରେ ଗାଳନକରି ପାର୍ବଣବା ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ଅସମ୍ଭବ କର୍ତ୍ତି ହାସନ କରିଛି ।

ଚତୁଃସୀମା ଓ ଜଳବାୟୁ ।

ଭରତବର୍ଷର ଉତ୍ତରରେ ହିମାଳୟ ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀ, ପଶ୍ଚିମରେ ସୁଲେମାନ ପର୍ବତ ମାଳା, ଅଫଗାନିସ୍ଥାନ, ଫାରସ୍ୟ ଓ ଆରବ ସାଗର; (ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ଇରାକର) ଦକ୍ଷିଣରେ ଭରତ ମହାସାଗର ଓ ମୁବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର (ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ମହୋଦଧି) ଶ୍ୟାମଦେଶ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଭରତବର୍ଷ ୮୫ଓ ୯୭ଓ ଉଃ ଅକ୍ଷାଂଶ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । କର୍କଟ ଛାନ୍ଦ ଏହାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯାଇଅଛି । ତେଣୁ ଭରତବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ହିଲ ଗ୍ରୀଷ୍ମମଣ୍ଡଳରେ ରହିଅଛି ଓ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଗ୍ରୀଷ୍ମମଣ୍ଡଳର ଅତିଶୟ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ । ଏବେର ଭରତବର୍ଷ ଏକ ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଅଟେ । କେବଳ ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ପାବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ । ଦକ୍ଷିଣ ଭରତରେ ବର୍ଷସାରା ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥାଏ । ତେଣୁ ଦିନସାରା ସ୍ଥାୟୀ ସମାନ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣଭରତ ଯେତେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ତପ୍ତ ପାଏ, ଉତ୍ତର ଭରତ ସେତେ ପାଏ ନାହିଁ । ବସନ୍ତ ରେଖାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାୟ ଶୀତବନ ନାହିଁ ବହୁଳେ ତଳେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଦିନରେ

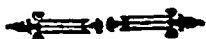
ପର ଶୁଭ ଚନ୍ଦ୍ରା ଯେହୁଟି କରି ।

ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ବିଶେଷ ଗରମ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ, କାରଣ ଏହା ସମୁଦ୍ର ପୃଷ୍ଠର ୧୦୦୦ ଫୁଟରୁ ୩୦୦୦ ହଜାର ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ ଓ ଦୁଇଦିଗରେ ସମୁଦ୍ର । ଭରତର ଉର୍ବରତା, ମୌସୁମୀ ବାୟୁ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ମୌସୁମୀବାୟୁ ବସନ୍ତରେଣାର ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ସମୁଦ୍ରରୁ ଅସି ଜୁନିମାସର ଆରମ୍ଭରେ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଏବଂ ଶେଷରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ପହଞ୍ଚେ । ଏହା ପବନ ଦ୍ଵାରା ଅଦାନ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ନ ଯାଇପାର ଭରତରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି କରେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦ୍ଵାରାହାର ହିମାଳୟ ସନ୍ଧିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାୟ ୭୦ ଇଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ, ସିଲୁ ଓ ଗଙ୍ଗା ଉପତ୍ୟକାରେ ୩୫ ଇଞ୍ଚ ଏବଂ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ୩୦ ଇଞ୍ଚ ବର୍ଷା ହୋଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ସ୍ଥଳପୃତ୍ତାନା ଓ ସିକ୍ସରେ ଅଳ୍ପ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଶରତ୍ଋତ୍ଵରେ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ମୌସୁମୀବାୟୁ ଦ୍ଵାରା ପୂର୍ବ ଉପକୂଳରେ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଅସାମର ତେସପୁଣିରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧିହୁଏ । ଏହାର ଦ୍ଵାରାହାର ବାର୍ଷିକ ବୃଦ୍ଧିର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଇଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ ଅଟେ । କରକ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ବମ୍ବେର ସମୟ ନିକଟରେ ଥିବାରୁ ଏସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ଜଳବାୟୁ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଥାଏ ।

କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ।

ଭରତବର୍ଷର ଦୀର୍ଘତମ ବିସ୍ତୃତ ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣରେ ପ୍ରାୟ ୧୯୦୦ ମାଇଲ ଏବଂ ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମରେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦ ମାଇଲ । ଏହା ଆକାରରେ ୯,୮୦୮,୭୭୯ ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ୫ ଅଂଶ ଅଟେ । ବିସ୍ତୃତିରେ ଏହା ବ୍ରିଟିଶ ଦ୍ଵୀପପୁଣ୍ଡର ୧୫ ଗୁଣ, ଯାପାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ୧୧ ଗୁଣ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଅର୍ଦ୍ଧେକ, ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ୫ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ ଏବଂ ଇଉରୋପ ମହାଦେଶର ୩ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ ଅଟେ । ଏହାର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ମଧ୍ୟରୁ ୯,୦୧୭,୧୭୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ବା ଶତକଡ଼ା ୭୧ ଭାଗ ବ୍ରିଟିଶ ଅଧୀନରେ ଏବଂ ୭୯୨, ୫୦୮ ଶତ ମାଇଲ ବା ଶତକଡ଼ା ୯ ଅଂଶ ଭାଗ ଦେଶୀୟ ସ୍ଵାଧୀନତା ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଭରତବର୍ଷର ପ୍ରଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ବମ୍ବେ (ଆକାରରେ ୨୩୫, ୪୧୨ ବର୍ଗମାଇଲ) ଏବଂ ଦେଶୀୟସ୍ଵଭାବ ମଧ୍ୟରେ ଜାମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର (ଆକାରରେ ୮୫,୫୧୭ ବର୍ଗମାଇଲ) ସବୁଠାରୁ ବୃହତ୍ ।

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ।

୧୯୩୧ ସାଲର ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଭରତବର୍ଷର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩୫୨, ୫୮୭, ୮୭୭ ଏବଂ ଏହା ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ଏକପ୍ରତିନାଂଶ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୁଅଇ ତାହାର ଶିଶୁ ।

ହେବ । ୧୧୮୯ ଜନଗଣନା ଅପେକ୍ଷା ୧୧୯୯ ରେ ଶତକଡ଼ା ୧୦.୬ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଅଛି । ଭରତବର୍ଷ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧେ ପୃଥିବୀରେ ୨ୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଅଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ସହୃଦ ଭୂଲଳା କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଭରତର ପ୍ରତି ଏକବର୍ଗ ମାଇଲରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୧୫, ବେଲଜିୟମରେ ୭୦୨, ନିଦର-ଲଣ୍ଡସରେ ୭୨୭, ସ୍ୱେଡ଼ିଶ୍ଟିନରେ ୪୭୮, ଜର୍ମାନୀର ୩୪୮, ଯାପାନର ୩୨୧, ସୋଭିଏଟ୍ ୟୁନିଅନରେ ୭୧, ଚୀନ୍ଦେଶରେ ୧୦୮ ଏବଂ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ୪୧ ଅଟେ । ଭରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ଭୂଲଳା କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଛାଟ୍ଟା ଉତ୍କଳର ଅତି ଜନବହୁଳ ହିଳ, ସେଠାରେ ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲରେ ୧୩୫ ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବେଲ୍‌ଜିୟମରେ ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲରେ ୭.୫ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି । ବେଲ୍‌ଜିୟମରେ ଗୁଗି ନାମକ ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରତି ଏକବର୍ଗ ମାଇଲରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ମୋଟେ ଏକଜଣ । କୋରିନ୍ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲରେ ୮୧୪.୨ ଜଣ ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଧାନ ୨ ପର୍ବତ ।

ହିମାଳୟ—ଏହା ଭରତର ଉତ୍ତର ସୀମାରେ ବସ୍ତୁତ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୧୫୦୦ ମାଇଲ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥ ୧୫୦ ମାଇଲ ଠାରୁ ୨୫୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହାର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ପ୍ରାୟ ୨୨୦୦ ପର୍ବତ ଶୃଙ୍ଗ ଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା କାହାର ୨୦,୦୦୦ ଫୁଟରୁ କମ ନୁହେଁ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ, ଗୌରୀଶଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା ୨୧,୦୦୦ ଫୁଟ ଏବଂ ଗଙ୍ଗୋତ୍ରି-ଅଙ୍ଗେନ୍ ଓ କାଞ୍ଚନଜଞ୍ଜାଂଗ ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୨୮,୦୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ, ସବୁ ପ୍ରଧାନ । ଏହିଶୃଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା ବରଫାବୃତ୍ତ ଥାଏ । କେପାଳ, ଭୃଷାନ ଓ କାଶ୍ମୀର ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟ ହିମାଳୟ ପର୍ବତମାଳାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

ଆରାବଲ୍ଲୀ—ଏହା ସଜପୂତ୍ରାନାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳଠାରୁ ଦଲ୍ଲୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସ୍ତୁତ ।

ହିଲୁକ୍‌ଗି—ହିମାଳୟର ପଶ୍ଚିମ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ବାହାର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବାଭିମୁଖେ ଯାଇଅଛି । ଏହାର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ସୁଲମାନ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ, ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୭୦୦୦ ଫୁଟ । ହିମାଳୟର ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀ ଦକ୍ଷିଣାଭିମୁଖରେ ସମୁଦ୍ରଯାଏ ଗୁଲ୍‌ଯାଇଅଛି ତାହା ରିନ୍ଦ୍ର ୨ ଅଂଶରେ ପାଟକୋଇ, ନାଗା, ଗାସ୍ତେ, ଓ ଆସିଅ ପ୍ରଭୃତି ରିନ୍ଦ୍ର ୨ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏମାନେ ବରଫାବୃତ୍ତ ନୁହନ୍ତି ।

ଦୁଇ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ନ କର ପ୍ରୀତି ।

ବିନ୍ୟାତଳ—ଯେଉଁ ପଦ୍ମ ଶ୍ରେଣୀ ଭରତବର୍ଷର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ପଶ୍ଚି-ମରୁ ପୂର୍ବାରମ୍ଭରେ ଗୁଲିଯାଇ ଅଛି ତାହାକୁ ବିନ୍ୟାତଳ କହନ୍ତି । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୭୦୦ ମାଇଲ ଓ ଉଚ୍ଚତା ୨୫୦୦ ଫୁଟରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

ପଶ୍ଚିମଘାଟ—୪୦୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ, ଏହା ସମୁଦ୍ର ତଟରୁ ୪୦ ରୁ ୫୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ତାପ୍ତିନିପାତରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ନାଲଗିରି ପର୍ବତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟୁତ ।

ପୂର୍ବଘାଟ—ଉପକୂଳର କିଛି ଅଧିକ ଦୂରରେ କୌଣସି ୨ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ୫୦୦୦ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ, କିନ୍ତୁ ଏହା ପରସ୍ପର-ସମ୍ମୁଖ ଶ୍ରେଣୀ ନୁହେଁ । ଏହା ନାଲଗିରି ପର୍ବତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁଲିଯାଇ ଅଛି ।

ଗିରି-ସଙ୍କଟ ।

ସୁଲେମାନ ଓ ହିନ୍ଦୁକୁଶ ପର୍ବତ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ସିନ୍ଧୁ ଅଛି । ଏଥି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଅଫଗାନିସ୍ତାନକୁ ଯା ଆସ କରାଯାଏ । ଏହାକୁ ଖାଇବର ଗିରି-ସଙ୍କଟ କହନ୍ତି ।

ହାଇ ଓ ସୁଲେମାନ ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ପଥ ଅଛି ଏହାକୁ ବୋଲନ୍ ଗିରି-ସଙ୍କଟ କହନ୍ତି ।

ଭରତବର୍ଷର ପୂର୍ବୋତ୍ତର ଦିଗରେ ଅସାମର ପୂର୍ବରେ ଏହିପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗିରି-ସଙ୍କଟ ଅଛି ଓ କାଶ୍ମୀର ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗିରିସଙ୍କଟ ଅଛି ।

କରିଲେ ପଢ଼ଇ ଘୋର ବିପତ୍ତି ॥

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଦୀ ଓ ଉପନଦୀ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ତଟସ୍ଥ ନଗର ।

ନଦୀ	ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ	ପତନ ସ୍ଥାନ	ଦୈର୍ଘ୍ୟ (ମାଇଲ)	ତଟସ୍ଥ ନଗର	ଉପନଦୀ ତଟସ୍ଥ ନଗର
ସୁବର୍ଣ୍ଣ	ଦୈତ୍ୟାସ ପର୍ବତର ମାଳସରୋବର	ଅରବ ସାଗର	୧୦୦	ହାଇଦ୍ରାବାଦ, କେର- ଗାଜିଖି, ଇସ୍ମାଇଲ ଖାଁ ଆଟକ, ଲେହ	(ହେଲମ) ବତ୍ରା (ଚେନାବ) ଚନ୍ଦ୍ରଖା ଇସ୍ମିରା— ବିପାକା— ସତର—
ଗଙ୍ଗା	ହୁମାଲୟର ଗଙ୍ଗୋତ୍ରି	ବଙ୍ଗୋପସାଗର	୧୫୭୦	ହରିଦ୍ୱାର, ବିଜନୌର ପଟ୍ଟାୟାସ, ପଟେ- ଗଡ଼, କାଲ୍ୟାଣପୁର, କାନପୁର, ଏଲ୍‌ହାବାଦ ମିର୍ଜାପୁର, କାଶୀ, ଗାନ୍ଧୀ- ପୁର, ବରସାତ, ପାଟନା ମୁର୍ଶିଦାବାଦ, ଭୁବନେଶ୍ୱର,	ଏଲ୍‌ହାବାଦ, ବଲ୍ଲୀ, ଆଗ୍ରା । ଆସି । ହାମିରା, ମାଲେରମ୍ । ପୁଣିୟା, ଖଟ୍ଟି । ଗୌହାଟି, ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର । କୈଳାସପୁର, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ନାମ	ଉପକ୍ରମ ସ୍ଥାନ	ପତନ ସ୍ଥାନ	ଦୈର୍ଘ୍ୟ	ତତ୍ତ୍ୱ ନାମ	ଉପକ୍ରମ	ଉପକ୍ରମକରଣ ନାମ
ବ୍ରହ୍ମପୁର ମାଳସାସେବର		ଗଙ୍ଗା	୧୦୦	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ସମସ୍ତର, ବୋହାଲିଆ, ପାବନା, ପାବନପୁର,	ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ— ପଶ୍ଚିମ—	ଅପୋଧା, ଗ୍ରହା । ଗୟା ।
ନମିତା ଅମର କନ୍ୟା		କାମେଶ୍ୱରପାଟଣା	୮୦୦	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ନର୍ମାସାବର, ଆସପଡ଼ା, ଗୋଦାହୀ, ଦରଙ୍ଗ, ଲୁଗାପୁର ।	ଦୁଗୁଳା (ସାଧାକା)	କଲକତା
ତାପ୍ତି ସାତପୁର ପର୍ବତ		"	୫୦୦	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ନର- ସିଂହ ପୁର, ସମସ୍ତର,		
ମହାନଦୀ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ		କଳାପାଟଣା	୫୨୦	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।		
ଗୋଦାବରୀ ପଶ୍ଚିମ ଭାଗ		"	୧୦୦	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।		
କୃଷ୍ଣା ମହାକଳେଶ୍ୱର		"	୮୦୦	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।		
କାବେରୀ ପଶ୍ଚିମ ଭାଗ (କୃଷ୍ଣ)		କଳମଣି	୪୭୫	ବ୍ରହ୍ମପୁର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।		
ଭୃଗୁକଣ୍ଠ କରୁଣ ପର୍ବତ		କଳାପାଟଣା		ବ୍ରହ୍ମପୁର, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।		

କଥାଟା ତାହାକୁ ଆଣି କପଡ଼େ ପକାଇ ।

ହ୍ରଦ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ବୃହତ୍ ହ୍ରଦ ନାହିଁ । ଯେ କେତୋଟି ହ୍ରଦ ଅଛି ତାହା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା । ଯଥା—(୧) ଚଲିକା (ଓଡ଼ିଶା), ବର୍ଷାକାଳରେ ଏହାର ଆୟତନ ପ୍ରାୟ ୪୫୦ ମାଇଲ, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ତାହା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ମାଇଲ କମିଯାଏ । (୨) ଆଇଁଗିଆ (ଓଡ଼ିଶା) (୩) ସମ୍ବର (ରାଜପୁତାନା), କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଏହାର ଜଳ ଲବଣାକ୍ତ, ଏଥିରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ହଜାର ୨ ମହଣ ଲୁଣ ଆମଦାନୀ ହୁଏ । (୪) ଭୁଲର (କାଶ୍ମୀର) କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨ ବର୍ଗମାଇଲ ମାତ୍ର ବର୍ଷାଦିନେ ୧୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ହୁଏ । (୫) କଲଇର (ମାଡ୍ରାଜ), ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଜଳ ମଧୁର ଅଟେ । (୬) ସେବୁର (ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ) (୭) ମୁନବୁର (ସିନ୍ଧୁ); (୮) ପଲିକଟ୍ (ମାଡ୍ରାଜ); (୯) ଓଲ ସାଗର ହ୍ରଦ (ରାଜପୁତାନା); (୧୦) ଲୁନାର (ବେରାର) ।

ଜଳ ପ୍ରପାତ ।

(୧) ବୋମ୍ବାଇ ପ୍ରଦେଶର ସାବରକା ନଦୀରେ ପୃଥିବୀର ଉଚ୍ଚତମ ଜଳ ପ୍ରପାତ ଗଇରସୋପା ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଜଳ ୨୦୦ ଫାତ ଉଚ୍ଚରୁ ନିମ୍ନକୁ ପଡ଼ୁଅଛି ।

(୨) ନର୍ମଦା ନଦୀରେ ଧୂଆଁଧାର ନାମକ ପ୍ରବାହ ଜଳ ପ୍ରପାତ ମଣ୍ଡଳ ନଗରଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

(୩) ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଗ୍ରୀମ୍ବାବାସ ସିମ୍ବଲା ନଗର ଗୁରୁଗଣେ ଅବସ୍ଥାପିତ ଜଳ ପ୍ରପାତ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଜଳ ପ୍ରପାତ ହେଉଛି ସେଡ୍‌ଉଇକ୍ ଜଳପ୍ରପାତ—(Shed wick Waterfalls); ଏହି ଜଳ ପ୍ରପାତଟି ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ଫାତ ଉଚ୍ଚ ଗୋଟିଏ ଗିରି ଗହରରୁ ବାହାରିଅଛି ।

(୪) ଓଡ଼ିଶାରେ ବାମଣ୍ଡା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନପାଟ ଜଳ ପ୍ରପାତ ଅଛି । ଏହା ୨୦ ଫାତ ଉଚ୍ଚରୁ ପଡ଼େ । ଏହା ଦ୍ଵାରା ବାମଣ୍ଡାର ରାଜଧାନୀ ଦେବଦୁର୍ଗରେ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ଆଦି ଗୁଳେ ।

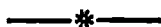
(୫) କାବେରୀର ଶିବସମୁଦ୍ର ନିକଟରେ ସୁମନୋହର ଜଳପ୍ରପାତ ଅଛି । ଏହାର ଜଳ ୩୦୨ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରୁ ନିମ୍ନକୁ ପଡ଼ୁଅଛି । ଏହି ଜଳପ୍ରପାତରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବଳ ଶକ୍ତି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ୫୯ ମାଇଲ ଦୂରସ୍ଥ ବାଙ୍ଗାଲୋର ସହରକୁ ଆଲୋକିତ କରୁଅଛି ।

ବିଦ୍ୟା, ଭଲଗୁଣ ଯାହାର ଆଉ ।

ମରୁଭୂମି ।

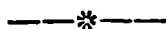
ଭାରତ ବର୍ଷର ଗଜପୁତ୍ରାନାରେ ଥର ନାମକ ଏକ ମରୁଭୂମି ଅଛି । ଏହା ବାଲିକା ସୁପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୨୨୫ କୋଶ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥ ୧୭୫ କୋଶ ।

ଏହି ଥର ମରୁଭୂମିରୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟରେ ଏକପ୍ରକାର ଗରମବାୟୁ ଗଜପୁତ୍ରାନା ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନଦେଇ ବହେ, ତାହାକୁ ଲୁଇ କହନ୍ତି । ଏହା ନିଶ୍ଚୟରେ ଶରୀର ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଲୋକର ଶ୍ବାସରୋଧ କରଥାଏ ।

ଅନୁଗ୍ରାପ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ୫ଗୋଟି ଅନୁଗ୍ରାପ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ମୋଞ୍ଜ (Monze) ଭାରତର ପଶ୍ଚିମରେ ଏବଂ କାମୋରନ୍ ବା କୁମାରକା ଅନୁଗ୍ରାପ ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । କାଲମିସ୍ତର ପକ୍ ପ୍ରଶାନ୍ତିର ଉତ୍ତରରେ ଏବଂ ପାଲମିସ୍ତ ବା ପଲ୍‌ସ୍‌ପଏଞ୍ଚ ମହାନଦୀ ମୁହାଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଭାରତରେ ଭୂମିକମ୍ପ ।

ଗତ ପାଞ୍ଚଶତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା ।

- ୧୫୧୮ ... ବମ୍ବେରେ ଭୟଙ୍କର ଭୂମିକମ୍ପ ହେବାଦ୍ୱାରା ୨ ହଜାର ଲୋକ ମରିଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ୭୦୦ ଜାହାଜ ବୁଡି ଯାଇଥିଲା ।
- ୧୭୫୨ ... ଛାକା ନିକଟରେ ୩୨ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହମାଗତ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା ।
- ୧୭୭୨ ... ମମ୍ବାନ ଦୁର୍ଗର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ୍ ଜଳମାନଙ୍କରେ କ.ଶ୍ରୀର ଓ ଅଟକରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା ।
- ୧୭୮୮ ... ସୁରାଟରେ ଶ୍ରୀପଣ ଭୂମିକମ୍ପ ।
- ୧୭୨୦ ... ଦକ୍ଷିଣରେ ଭୂମିକମ୍ପ, ଅନେକ ପ୍ରାଣୀ ମରିଯାଇଥିଲେ ।
- ୧୭୩୭ ... କଲିକତାର ଭୂମିକମ୍ପ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଘରଦ୍ୱାର ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।
- ୧୭୭୨ ... ଚଟୋପା ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇ ୭୦ ବର୍ଗମାଇଲ ବୃକ୍ଷର ବୃକ୍ଷରୁ ଗୁଲି ଯାଇଥିଲା ।
- ୧୮୧୧ ... କଚ୍ (Cutch)ରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ରାନ୍ (Rann)ର କେତେକାଂଶ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ।

ଯଦ୍ଦି ତଦ୍ଦି ଥିଲେ ସେ ପୂଜା ପାଇ ॥

- ୧୮୦୦ ... ଚଟାଗଢ଼ରେ ଭୂମିକମ୍ପ ।
 ୧୮୫୭ ... ବମ୍ବେରେ ଭୂମିକମ୍ପ ।
 ୧୮୯୭ ... ଆସାମରେ ଭୂମିକମ୍ପ, ସହସ୍ରାଧିକ ଲୋକ ମରିଯାଇଥିଲେ ଓ
 ଅନେକ ସତ ହୋଇଥିଲା ।
 ୧୯୦୫ ... କଲକତ୍ତାରେ ଭୂମିକମ୍ପ, ୨୦,୦୦୦ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଜୀବନ ନଷ୍ଟ
 ହୋଇଥିଲା ।
 ୧୯୩୪ ... ଜାନୁୟାରୀ ତା ୧୫ ରେ ଭାରତ ଓ ନେପାଳରେ ଭୂସଖ-
 ଭୂମିକମ୍ପଦ୍ୱାରା ୪୦ ସହସ୍ରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ମଲେ ୫୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର
 ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟହେଲା ଏବଂ ସମସ୍ତ ଭବନକୁ ଅସ୍ଥାୟୀ ହେଇଥିଲା ।
 ୧୯୩୫ ... ଜୁନମାସରେ କୁଏଟାରେ ଭୂସଖ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇ ଲକ୍ଷାଧିକ ଲୋକ
 ମରିଗଲେ ଓ ଅନେକ ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ।
 ୧୯୩୬ ... ମୋଜାମ୍ବିକପୁର, ପାଟନା ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନରେ ଭୂମି-
 କମ୍ପ ହୋଇଥିଲା ।

— — * — —

କେନାଲ ।

ଭାରତ ବର୍ଷର ଆକାର ଓ ଅବସ୍ଥିତି ନେଇ ବୃତ୍ତିର ବିଶେଷ ଭାରତମ୍ୟ-
 ହୋଇଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ବପ୍ରାନ୍ତରେ ୫୦୦ ଇଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ ବୃତ୍ତିପାତ ବର୍ଷକ
 ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିଲେ ଯଦି ପ୍ରାନ୍ତରେ ୫ ଇଞ୍ଚରୁ ମଧ୍ୟ କମ ହୁଏ । ଦେଶ
 ବୃତ୍ତି ହ୍ରାସ ବୋଲି ଲୋକେ ନିଜର ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ବର୍ଷା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି
 ଏଣୁ ଯଦି କୌଣସି ବର୍ଷ ବର୍ଷାର ଅଭାବ ହୁଏ ତେବେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେବା ଅବଶ୍ୟ-
 ମ୍ଭାବ । ଫୁଲକାଳରେ ଗହୀର ଘାଟର ଅଭାବ ଥିବାରୁ ଏହପର ମଜୁର ପଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ୟ
 ଲୋକ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ଭାରତରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ
 ଜଳ ଯୋଗାଇ ବୃଷ୍ୟ ଅବାଦ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ବର୍ଷା
 ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା । ନଦର ଜଳକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନୀ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପ୍ରବା-
 ହିତ କରିବା ବୃତ୍ତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବାର ସେପରି ଚେଷ୍ଟା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଏକା
 ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ମଜୁର ପଡ଼ିଲା ସେଥିରେ ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷ
 ଲୋକ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ସେହି ମଡ଼କକୁ ନିଅନ୍ତେ ବୋଲି ଲୋକେ କହନ୍ତି ଏବଂ
 ଅଳ୍ପ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ମନେକରି ଥିବେ ଉଠନ୍ତି । ସେହି ମଡ଼କରେ ଭୂସଖ ପ୍ରାଣହୀନ
 ବେଶ୍ ସରକାର ଏ ଦେଶରେ କେନାଲ ଖୋଳାଇବାରେ ମନଦେଲେ । ବର୍ତ୍ତ-
 ମାନ ପଣାବ ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ବଙ୍ଗାଦେଶ ଓଡ଼ିଶା, ବମ୍ବେର ସିକନ୍ଦ୍ରପୁର ସହର

ନାଗପୁରୀ ଭକ୍ତି ଦୁଃଖ ଭାଳରେ ।

କେନାଲ ମାନ ଖୋଳାହୋଇ ଗୃହ ଜମିକୁ ଜଳ ଯୋଗାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ନୌକା ଆଦି ଜଳଯାନ ମଧ୍ୟ ଯାତାୟାତ କର ବାଣିଜ୍ୟର ସୁବିଧା କରୁଥିଲା । ଯମୁନା କେନାଲ, ଗଙ୍ଗା କେନାଲ, ଶୋନ କେନାଲ, ଶତପୁର କେନାଲ, ବୃଷା କେନାଲ, ତପ୍ତି କେନାଲ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ମହାନଦୀ କେନାଲ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ମାଣ ଜମି ଆବାଦ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରମେଣ୍ଡା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା କେତେକର୍ଷ ହେଲା ସିନ୍ଦୁଦେଶରେ ସ୍ୱଳ୍ପର ବାରେଜ ନାମକ ଏକ ନୂତନ କେନାଲ ଖୋଳାହୋଇ କାମ ସରି ଆସିଲାଣି । ଏହା ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବ ହିସାବ ହିସାବ ଯାଇବ । ଏହା କରବାକୁ ପ୍ରଥମେ ୧୮୩୫ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଲାଗିବ ବୋଲି ହିତ ହୋଇଥିଲା ମାତ୍ର ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଲାଗିଲାଣି । ପ୍ରାୟ ୭୫ ଲକ୍ଷ ମାଣ ଜମି ଏଥିଯୋଗୁ ଜଳପାଇ ଉଦ୍ଧାର ହେବ ଏବଂ ସରକାର ଜଳକର ବାବଦ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାୟ ୨ କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଇବେ ବୋଲି ଅଶା ଅଛି । ନୂତନ ସିନ୍ଦୁପ୍ରଦେଶ ଗଠନରେ ଏହି ବାରେଜ ବାବଦ ଟଙ୍କା ଭରତ ଗରୁଡ଼ମେଣ୍ଡା ବନ୍ଦନ କରିବେ । ଏହାଛଡ଼ା ପଞ୍ଜାବରେ ଶତଲେଜ ଉପତ୍ୟକାରେ ପୁଣି ନୂତନ କେନାଲ ଖୋଳା ଚାଲିଛି । ବାର୍ଷିକ ଶେଷତଦ୍ୱଳେ ୫୧ ଲକ୍ଷ ମାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ୮ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲର ଜମି ଆବାଦ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ୧୫୭୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗିବ ।

ସୂଚକ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଅଜସ୍ୱତ୍ତା ମୋଟରେ ୨୧,୨୫୩,୧୨୫ ମାଇଲ ସୂଚକ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୭୫,୧୫୫ ମାଇଲ ପକ୍ତା ହୋଇଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷର ସଡ଼କମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁଗୋଟି ଟ୍ରକ ରୋଡ୍ ପ୍ରଧାନ । ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଟ୍ରକ ରୋଡ୍ କଲିକତାଠାରୁ ଖାଇବର ଗିରି-ସଙ୍ଗଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥିଲା; ଅନ୍ୟ କେତେଗୋଟି କଲିକତା ସହର ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସହର ବମ୍ବେର ଏବଂ ବମ୍ବେର ସହର ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଯୋଗ କରୁଥିଲା । ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳର ସଡ଼କ ଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତମ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ଯାତାୟାତ ପକ୍ଷେ ବେଶ୍ ସୁବିଧାନିକ କିନ୍ତୁ ରାଜ-ସୁତାନା, ସିଂହ, ଫଣାବର କେତେକାଂଶ, ଓଡ଼ିଶା ଓ ବଙ୍ଗ ଦେଶର ଗସ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ନୁହେଁ । ୧୯୨୭ ସାଲରେ ମିଡ୍‌ଲ ଏଣ୍ଡ, ଅଉ, ଜୟକାରଙ୍କ ସମ୍ବପକ୍ତରେ ଭାରତର ଗସ୍ତାର ଉନ୍ନତ ବ୍ୟାପକ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଏକ କମିଟି ନିୟୁତ ହୋଇଥିଲା । କମିଟି ତାହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଶେଷ କରି ୧୯୨୮ ସାଲରେ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇ- ଛାଡ଼ି ଦେ, ଭାରତର ଅକାର ଓ ଜନସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ଗସ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ନୁହେଁ ।

ଚିନ୍ତା ଯୋଗ୍ୟ ଯାଏ ସହଜରେ ।

ସପ୍ତର ଉନ୍ନତ ବିଧାନ କଲେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭରଣସ୍ୱ ରେଡ଼ ଗୋର୍ଡ଼ ଗଠିତ ହେଉ ଏବଂ ପେଟ୍ରୋଲ ଆଦି ଉପରେ ଶୁଳ୍କ ବଦାର ଦେଇ ଟଙ୍କାରୁ ସପ୍ତର ଉନ୍ନତ କରାଯାଉ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅନୁସାରେ କାମ ହେଉଅଛି ଏବଂ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ରେଡ଼ ବୋର୍ଡ଼ ଗଠିତ ହୋଇ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶକୁ ଗୁଡ଼ା ନିମିତ୍ତ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଉଅଛି ।

ଭୂଷା ।

ସମସ୍ତ ଭରତବର୍ଷରେ ୩୦୦ ଗୋଟି ଭୂଷାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ହରି, ଉର୍ଦ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ମରହଟ୍ଟୀ, ଗୁଜରାଟୀ, ପଞ୍ଜାବୀ, ତାମିଲ୍, ତେଲୁଗୁ, କର୍ମିକ ଓ କାନାରିଜ୍, ଆସାମୀ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ହରି ଭୂଷା ସମସ୍ତ ଭରତ-ବର୍ଷରେ ସାଧାରଣ ଭୂଷା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ତେଣୁ ଗୁରୁତ୍ୱ । ଇଂରେଜ ଭୂଷା ଭରତରେ ରାଜଭୂଷା, ଏଣୁ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ଇଂରେଜ ଭୂଷାରେ ଗୁଲେ । ଭାରତର ସବୁ ରାଜାର ଲକ୍ଷ୍ମୀମାଳା ନାହିଁ ।

ପ୍ରଧାନ ଭୂଷାଭୂଷୀ ଜନସଂଖ୍ୟା ।

ଭୂଷା			ଲୋକସଂଖ୍ୟା
୧ ହରି—	...	...	୧୨୧,୨୫୪,୦୦୦
୨ ବଙ୍ଗଳା—	...	...	୫୩,୪୭୮,୦୦୦
୩ ତେଲୁଗୁ—	...	...	୨୫,୩୭୩,୦୦୦
୪ ପଞ୍ଜାବୀ—	...	...	୨୪,୭୨୦,୦୦୦
୫ ମରହଟ୍ଟୀ—	...	...	୨୧,୩୭୧,୦୦୦
୬ ତାମିଲ୍—	...	...	୨୦,୪୧୧,୦୦୦
୭ ବ୍ରହ୍ମଭୂଷା—	...	...	୧୨,୯୮୧,୦୦୦
୮ ରାଜହାସ୍—	...	...	୧୨,୭୮୧,୦୦୦
୯ କାନାରିଜ୍—	...	...	୧୧,୨୦୭,୦୦୦
୧୦ ଓଡ଼ିଆ—	...	...	୧୧,୧୧୪,୦୦୦
୧୧ ଗୁଜରାଟୀ—	...	...	୯,୫୫୨,୦୦୦
୧୨ ମାଲୟାଲମ୍—	...	...	୯,୧୩୭,୦୦୦
୧୩ ଆସାମୀ—	...	...	୯,୧୧୧,୦୦୦
୧୪ ପୁସ୍ତ—	...	...	୯,୪୧୭,୦୦୦
୧୫ ଇଂରାଜୀ—	...	...	୩୧୧,୦୦୦

ବିପଦ କାଳରେ ଯେ ସାହା ହୋଇ ।

ଧର୍ମ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଜନସଂଖ୍ୟା ।

ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସମସ୍ତ ଭାରତର ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମଥିଲା । ଇତ୍ୟପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୁରୁଷ ଚଷ୍ଟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜୈନ ଓ ତାପରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ହେଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପର ୮ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଓ ଜୋରସ୍ତୁର ଧର୍ମର ଆବର୍ତ୍ତବ ହେଲା । ପରେ ୧୫ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶିଖ୍‌ଧର୍ମର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ଅଂଗୋଟି ଧର୍ମ ମଧ୍ୟରୁ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଧର୍ମର ଉତ୍ପତ୍ତି ଭାରତବର୍ଷରୁ ହୋଇଅଛି । ଭାରତର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୭୮ଜଣ ହିନ୍ଦୁ, ୨୨ଜଣ ମୁସଲମାନ, ୩.୭ ଜଣ ବୌଦ୍ଧ ଓ ୨ ଜଣ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ।

ଧର୍ମ	ତଦାବଲମ୍ବୀ ଜନସଂଖ୍ୟା
ହିନ୍ଦୁ—	୨୩୯,୧୧୫,୧୪୦
ମୁସଲମାନ—	୭୭,୫୭୭,୫୪୫
ବୌଦ୍ଧ—	୧୨,୭୮୭,୮୦୭
ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ—	୭,୨୧୭,୭୭୩
ଶିଖ୍—	୪,୩୫୫,୭୭୧
ଜୈନ—	୧,୨୫୨,୧୦୫
ଜୋରସ୍ତ୍ରୀୟାନ—(ପାର୍ସୀ) ...	୧୦୧,୭୫୨
ଇହୁଦୀ—	୨୪,୧୪୧
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓ ପାଦଗାୟ ଧର୍ମ }	୧୧,୩୦୮,୮୫୩

ପ୍ରାଚୀନ ରାଜ୍ୟ ବିଭାଗ ।

ବିହାରବର୍ତ୍ତ—ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ମାଇଲ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସରସ୍ୱତୀ ଓ ଦୁଗ୍ଧବତ୍ସ ନଦୀଦ୍ୱୟର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଥିଲା । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୭୫ ଏବଂ ବସ୍ତୁର ୨୦ ରୁ ୪୦ ମାଇଲ ଅଟେ । ଭାରତରେ ଏହା ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଆଦମ ବାସସ୍ଥାନ ବୋଲି ମନସଂହିତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ପ୍ରଦେଶ—ଏହା ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତର ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣରେ, ଯମୁନା ନଦୀର ଉତ୍ତର ଶରୀରେ ଏବଂ ଗଙ୍ଗାନଦୀର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଶର-ସେନ ଦେଶ (ମଥୁରା), କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର (ଆନେଶ୍ୱର), ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶ (କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ପୂର୍ବ) ଓ ମଥୁରା ଦେଶ (ଜୟପୁର), ଏହି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା ।

ପେହୁଟି ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ ଅଟେ ॥

କୋଶଳ ବା ଅଯୋଧ୍ୟା ଦେଶ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେନ ୩୫୦୦ ଅଢ଼ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ରାଜ୍ୟ ସରଯୁଗରରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା-ମନେ ଏଠାରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ-ଦିଗରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିତ ହୋଇ-ଥିଲା । ତତନନ୍ତର ଏହା କୋଶଳ, ମହା କୋଶଳ ଓ ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳ, ଏହି ତିନିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ବା ଦିଲ୍ଲୀ—ଏହି ନଗର ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ-ଦିଲ୍ଲୀର ଥିଲା ଦୂରରେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥର ବହୁଦୂର ବ୍ୟାପୀ ଭଗ୍ନାବ-ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟ ଗୋଚର ହୁଏ ।

ପଞ୍ଜାବ—ବିତସ୍ତା, ଇରବତୀ, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, ବିପାସୀ ଓ ଶତଦ୍ରୁ ଏହି ପଞ୍ଚ-ନଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟର ନାମ ପଞ୍ଜାପ ବା ପଞ୍ଜାବ ହୋଇଅଛି । ମଦ୍ର, କେକୟ, ଶୌବାର ଓ ଶିବ ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟ ଶତଦ୍ରୁ ଓ ସିନ୍ଧୁ ନଦର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଥିଲା । ସିନ୍ଧୁ ନଦର ପଶ୍ଚିମରେ ଗାବାର (କାନାହାର) ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । କୈଟକପୁରୀ କେକୟ ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା ଥିଲେ । ନକୁଳ ଓ ସହଦେବଙ୍କ ମାତୂଳ ଶିଳା ମନ୍ଦିର ଅଧିଷ୍ଠିତ ଥିଲେ । ଗାବାର ରାଜକନ୍ୟା ବୋଲି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ମାତା ନାମ ଗାବାରୀ ହୋଇଥିଲା ।

ମିଥିଳା—(ବିହାର) ଜନକରାଜ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । (ଅଧିଷ୍ଠିତ ଦରବଞ୍ଜା) ।

କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ—(କନୌଜ) ନେପାଳଠାରୁ ତନ୍ମନ୍ତ୍ରଣ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ ରାଜାମାନେ ଏକସମୟରେ ବଙ୍ଗ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ସୀମା ଅଧିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟ କୁଶନାବଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହି ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବାରାଣସୀ—(କାଶୀ) ବରୁଣା ଓ ଅସୀ ନଦୀଦ୍ଵୟର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବୋଲି ଏହି ସ୍ଥାନର ନାମ ବାରାଣସୀ ହୋଇଅଛି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେନ ୧୫ ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପୂର୍ବେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ କାଶୀ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ।

ମଗଧ—(ବିହାର) ଏହି ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ପ୍ରାଚୀନକାଳରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଜଗସନ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପୀ ରାଜାମାନେ ଏହିଠାରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । କିମ୍ବା ସନ୍ଧିକଟ ରାଜଗିରି ପାହାଡ଼ଠାରେ ଜଗସନଙ୍କ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି । ମଗଧର ପାଟଳିପୁତ୍ର (ପାଟନା) ନଗର ମହାବଳୀ ଅଶୋକଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା (ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩ୟ ଶତାବ୍ଦୀ) ।

ମରୀଚି ଯୋଗ ଦୁଃଶ ସୁଶମାନ ।

ଗୁଳ୍ମ ଦେଶ—ଦ୍ଵାରକାସ୍ଥଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ-
ଥିଲା । କନକସେନ ପ୍ରଭୃତି ନୃପତିମାନେ ଏଠାରେ ରାଜତ୍ଵ କରୁଥିଲେ ।

ଉଲ୍ଲିଳ ଦେଶ—ଅଧୁନା ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ଓଡ଼ିଶା । ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ଣ୍ଣାସୁ
ଉଲ୍ଲିଳ ନାମକ ଏକ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ
ଉଲ୍ଲିଳ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ ଉଡ୍ର ଦେଶ ।
ଓଡ୍ର ନାମାନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶା ହୋଇଅଛି ।

ଆନ୍ତ ଦେଶ—ବର୍ତ୍ତମାନ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଅନ୍ତରୁରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା ।
ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ପୂର୍ବ ୨୦ ଅକ୍ଷରେ ଅନ୍ତ ରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ଵ ଅଂଶ ସ୍ୱୀକୃତି ହୋଇଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ୧୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି ରାଜ୍ୟର ବିଲେପ ସାଧନ ହେଲା । ଅନ୍ତ ନାମରୁ
ଆନ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ମାଲବ ଦେଶ—ଉତ୍କଳସିଂହ ଏହାର ରାଜା ଥିଲେ । ଏହାର ଅପର
ନାମ ଅବନ୍ତୀ ନଗର । ଏହା ବିହମାଦତ୍ୟଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ମାଲବ ଦେଶର
ଅନ୍ତର୍ଗତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଲ୍‌ସା ନଗରର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ବିହମା ଥିଲା ।

ବିଦର୍ଭ—ବେଗରର କେତେକାଂଶର ନାମ ପ୍ରାଚୀନ ବିଦର୍ଭ ଥିଲା ।
ମହାରାଜା ନଳ ଏହାଠାରେ ରାଜତ୍ଵ କରୁଥିଲେ ।

ଅଙ୍ଗ ଦେଶ—ଭୁବନେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲା ଓ ତାହାର ନିକଟସ୍ଥ କେତେକ ସ୍ଥାନର
ନାମ ଅଙ୍ଗ ଦେଶ ଥିଲା । ମହାଭାରତ ଯୁଗର ଦାନବୀର କର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ ଦେଶର
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ ।

ବଙ୍ଗ ଦେଶ—ବର୍ତ୍ତମାନ କାଲର ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶର ଦକ୍ଷିଣାଂଶର ନାମ
ବଙ୍ଗ ଦେଶ ଥିଲା । ଯଯାତିଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅନୁଜ ବର୍ଣ୍ଣାସୁ ବଙ୍ଗ ନାମକ ରାଜା ଏହି ରାଜ୍ୟ
ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ ।

କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ—ଏହି ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଦ୍ରାବିଡ଼ର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଥିଲା ।
ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ବରଗୁଜ୍ଜ ଏହାର ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ।

ସୁହୁ ଦେଶ—ତ୍ରିପୁରା ଓ ଆସାମର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ସୁହୁ ଦେଶ ଥିଲା ।

ପୁଣ୍ଡ୍ର ଦେଶ—ବର୍ତ୍ତମାନ କାଲର ରଙ୍ଗପୁର, ଦିନାଜପୁର, ରାଜସାହୁ,
ବାରଭୂମ, ମୁର୍ଖୀଦାବାଦ, ନବଦ୍ଵୀପ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଚୀନ ପୁଣ୍ଡ୍ର ଦେଶର
ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା ।

ପ୍ରାଗ୍ ଜ୍ୟୋତିଷ ପୁର—କାମରୂପ ଓ ଆସାମର କେତେକାଂଶର
ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷ ପୁର ଥିଲା ।

କାହାର ବଳେ ତା ନୁହଇ ଅନ ।

ସିନ୍ଧୁ ରାଜ୍ୟ—ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶର ନାମ ପ୍ରାଚୀନ ସିନ୍ଧୁ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ମହାଭାରତ ଯୁଗର ଜୟଦ୍ରଥ ଏବଂ ପଦ୍ମପୁଷ୍କର ଜଳକର ଏହି ଦେଶର ରାଜା ଥିଲେ ।

କୃଷ୍ଣସ୍ଥଳୀ—ଦ୍ଵାରକାକୁ କୃଷ୍ଣସ୍ଥଳୀ କୁହାଯାଉ ଥିଲା ଏବଂ ରାଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏଠାରେ ରାଜଧାନୀ କରିଥିଲେ ।

ପାଣ୍ଡ୍ୟ ଓ ଚୋଳ ରାଜ୍ୟ—ଏହି ଉଭୟ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ରାବିଡ଼ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ପାଣ୍ଡ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ମଦୁରା ନଗର ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ଚୋଳ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ କର୍ପୁରମ୍ । ୧୭୮୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରୀୟମାନେ ଚୋଳ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରି ଏହାର ନାମ ଚାଟୋର ଦେଇଥିଲେ ।

ଚେର ରାଜ୍ୟ—ଆରବ ସାଗରର ଉପକୂଳରେ, ପାଣ୍ଡ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ପଶ୍ଚିମରେ ଚେର ରାଜ୍ୟ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା ।

କେରଳ—କାନାଡ଼ା ଓ ମାଲବାରକୁ କେରଳ ରାଜ୍ୟ କୁହାଯାଉ ଥିଲା ।

କେତେକ ସ୍ଥାନର ପୌରାଣିକ ନାମ ।

ଅନୁମାନକର ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ଯେଉଁଠି ସବୁ ନାମ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଅଛି । ନମ୍ବରେ କେତେକ ଅଧୁନକ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ପୌରାଣିକ ନାମ ଦିଆଗଲା ।

ଅଧୁନକ	ପୌରାଣିକ	ଅଧୁନକ	ପୌରାଣିକ
ଆମିଆ	ଜମ୍ବୁଦ୍ଵୀପ	ନୈନିତାଳ	ଶ୍ରାବସ୍ତି
ଆଫିକା	କ୍ରୌଞ୍ଚଦ୍ଵୀପ	ଗୋମଟୀ	ନୈମିଷ୍ୟା
ଇଉରୋପ	ସ୍ଵାକ ଦ୍ଵୀପ	ପାକିସ୍ତାନ	ନିଷାଦ
ଉତ୍ତର ଆମେରିକା	ସୁଷର ”	ଆଜମିର	ବିଷଟ
ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା	ପୁଷ୍ପ ”	ମହାନଦୀ	ଗାଉରୀ
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	ସାଲୁଳୀ ଦ୍ଵୀପ	ସୋନପା	ହରିଶ୍ୟବାହୁ
ଓସେନିଆ	କୁଶ ଦ୍ଵୀପ	କାରୁଲ ନଦୀ	କୁମ୍ଭ
ହବ୍ସଲ	ମଧ୍ୟକଳିଙ୍ଗ	ସାରଣ	ବୈଶାଳ
ବସ୍ତର	ନବକୋଶଳ	କାମୋଡ଼ିଆ	କାମୋଜ
ଗୟା	ଗିରିବ୍ରଜ	କନୌଜ	ମହୋଦୟା
ପରେଶରାଥ	ଅଙ୍ଗ	ଭୁବନେଶ୍ଵର	ଏକାମ୍ର

ଅସତ ଉପାୟେ ଅଜ୍ଞିତେ ଧନ ।

ଅଧୁନିକ	ପୌରାଣିକ	ଅଧୁନିକ	ପୌରାଣିକ
ଦ୍ଵାରରାଜା	ବିଦେହ	ପୁରୀ	ବନ୍ଦୁପୁର
ସମ୍ବଲପୁର	ସ୍ଵରାଷ୍ଟ୍ର	ପାଟଣାଗଜ୍ୟ	ମହାକୋଷଳ
କଳାହାଣ୍ଡି	ମୂର୍ତ୍ତିକ	ତାଳସିଲ	ତପସୀଳା
ବକ୍ସିଆର	ବଲସ୍ତ	ମାଲୁଆ	ମନ୍ତ୍ରୀ
ଟାଟାର	ଢେର	ଉତ୍ତର ରୁଷିଆ	ଉତ୍ତର ରୁଷିକା
ସାଇବରୀଆ	ହରବର୍ତ୍ତ	ପାମିର	ଉତ୍ତର କୁରୁ
ତାମଲକ	ତାମ୍ରଲିପ୍ତ	ଭୁବ୍	ବେଦ

ପ୍ରାକୃତିକ ଘଟଣା ।

ଶିଳ୍ପପୂର୍ବ—

- ୨୩୮ ... ଜଳପ୍ରାବନ ।
- ୨୦୦ ... ବୈଦିକ ଯୁଗ—ହନୁ ମାନବର ଜାତି ବଞ୍ଚର ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅସୂକ୍ଷ୍ମ
ନ ଥିଲା ଏବଂ ଏକେଶ୍ଵର ବାଦୀ ଥିଲେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ସ୍ଵାଧୀନ ଥିଲେ ।
- ୧୪୦୦ ... ପୌରାଣିକ ଯୁଗ (୧୪୦୦-୧୦୦୦)
- ୧୨୦୦ ... ପାଣିନୀ ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରଣୟନ ।
- ୭୨୩ ... ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ଜନ୍ମ ।
- ୬୦୦ ... ପାରସ୍ୟର ଦାରୟସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହନୁସ୍ଥାନ ଆକ୍ରମଣ ।
- ୫୧୯ ... ମହାଶରଙ୍କ ଜନ୍ମ ।
- ୫୮୭ ... ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରସାର ଆରମ୍ଭ ।
- ୫୪୩ ... ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଓ ପ୍ରଥମ ବୌଦ୍ଧ ମହାସଭା ।
- ୪୪୩ ... ୨ୟ ବୌଦ୍ଧ ମହାସଭା ।
- ୩୨୭ ... ଅଲେକ୍ଜାଣ୍ଡରଙ୍କର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ।
- ୨୫୯ ... ଅଶୋକଙ୍କର ସିଂହାସନାରୋହଣ ।
- ୨୫୭ ... ଅଶୋକଙ୍କର ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ ।
- ୨୨୭ ... ଅଶୋକଙ୍କ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସିଂହଳରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରଚାର ।
- ୨୪୪ ... ୩ୟ ବୌଦ୍ଧ ମହାସଭା ।
- ୨୨୪ ... ଅଶୋକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୫୭ ... ବିକ୍ରମ ସମ୍ବତ୍ସର ଆରମ୍ଭ ।

ଶ୍ରୀକ୍ଷପର ।

- ୪୦ ... ଚର୍ଥ ବୌଦ୍ଧ ମହାସଭା ।
 ୬୫ ... ତାନ ଦେଶରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ସ୍ଥାପନ ରୂପେ ଗୃହୀତ ।
 ୭୮ ... ଶକସ୍ତ୍ରଜ କଳିଂ ଶବ୍ଦାର ଚଳାଇଥିଲେ ।
 ୧୦୦ ... ମାଲବାରରେ ଶ୍ରୀକ୍ଷପର ପ୍ରବେଶ ।
 ୩୨୦ ... ଗୁପ୍ତବଂଶର ଜାତୀୟ ।
 ୪୦୦ ... ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ କୋରାଆରେ ପ୍ରବେଶ ।
 ୫୨୫ ... ଯାପାନରେ ପ୍ରଥମେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରସାର ।
 ୬୦୭ ... ରଜା ଦର୍ପବର୍ଦ୍ଧନଙ୍କର ସିଂହାସନାରୋହଣ ।
 ୬୩୪ ... ପଞ୍ଚମ ବୌଦ୍ଧ ମହାସଭା ।
 ୬୫୦ ... ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦୁର୍ଗ ।
 ୭୧୧ ... ସିନ୍ଧୁରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପଦାର୍ପଣ ।
 ୭୧୭ ... ପାଣିମାନଙ୍କର ଭରତରେ ପ୍ରବେଶ ।
 ୭୮୮ ... ଶଙ୍କରଗୁରୁଙ୍କର ଜନ୍ମ ।
 ୮୮୭ ... ମାମୁଦଙ୍କ ଅଧୀନରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଭରତ ଆକ୍ରମଣ ।
 ୧୧୮୪ ... ମହମ୍ମଦ ଘୋରଙ୍କର ଅଗ୍ରମନ ।
 ୧୨୦୭ ... କୁତବୁଦ୍ଦିନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାସବଂଶର ହାତୀ ।
 ୧୨୩୦ ... କୁତବୁଦ୍ଦିନଙ୍କର ନିର୍ମାଣ ।
 ୧୨୩୩ ... ଭରତରେ ଦୁର୍ଗ ।
 ୧୨୧୦ ... ଖିଲଜୀଙ୍କର ସମତା ଦୃଢ଼ି ଏବଂ ଆଲଫନ୍ ଖିଲଜୀଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ଅଞ୍ଚଳ
 ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ବିଭାଗର ସୃଷ୍ଟି ।
 ୧୩୨୦ ... ଟୋଲେକ୍ ବଂଶର ରାଜା (୧୩୨୦-୧୩୮୮)
 ୧୩୫୭ ... ବାହାମନୀ ରାଜା ହାତୀ ।
 ୧୩୮୮ ... ଡେମୁରଲଜୀଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ।
 ୧୪୫୧ ... ଦିଲ୍ଲୀରେ ଲୋଦବଂଶର ରାଜା ।
 ୧୪୭୧ ... ଗୁରୁ ନାନକଙ୍କ ଜନ୍ମ ।
 ୧୪୮୮ ... ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଭଗ୍ନୋଦ୍ଧାରମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ।
 ୧୫୨୭ ... ପ୍ରଥମ ପାନପଥ ଯୁଦ୍ଧ ।
 ୧୫୩୧ ... ଶେରସାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦୁମାସୁରଙ୍କର ପରାଜୟ ।
 ୧୫୪୨ ... ଅମରକୋଟରେ ଅକବରଙ୍କ ଜନ୍ମ ।
 ୧୫୫୫ ... ଦୁମାସୁରଙ୍କର ସୁନାସରମନ ।

ଧନ୍ୟ ପିତା ମାତା ଧନ୍ୟ ତା ଜନମ ।

- ୧୫୫୭ ... ଅକବରଙ୍କର ସିଂହସନାବସ୍ଥା ଓ ୨୩ ପାଳିଅ ମୁଦ୍ର ।
- ୧୫୬୩ ... ରାଣୀ ଦୁର୍ଗାବତୀଙ୍କର ମୋଗଲ ସହୃଦ ମୁଦ୍ର ।
- ୧୫୮୫ ... ଗୁଲୀଶଙ୍କର ଗାୟକ୍ତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନରର ରକ୍ଷଣ ।
- ୧୫୯୪ ... ଭାରତରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଓଲନ୍ଦାଜମାନଙ୍କର ଅଗମନ ।
- ୧୬୦୦ ... ଇନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରୀୟା କମ୍ପାନୀ ଗଠନ ।
- ୧୬୦୪ ... ପରସୀ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ଭାରତ ପ୍ରବେଶ ।
- ୧୬୦୫ ... ଅକବରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୬୧୩ ... ଜାହାଙ୍ଗିରଙ୍କର ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତିଦାନ ।
- ୧୬୨୭ ... ଶିବାଜି ଜୟ, ଜାହାଙ୍ଗିରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ, ସାହାଜାହାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟସ୍ଥାପନ ।
- ୧୬୫୮ ... ସାହାଜାହାନଙ୍କ ବନ୍ଦ ଓ ଅର୍ଡ଼ରଂଜେବଙ୍କ ବାଦସାଥୀ ସ୍ଥାପନ ।
- ୧୬୭୦ ... ଦାସିଶାତ୍ୟ ଓ ଗୁଜରାଟରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ ।
- ୧୬୭୧ ... ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍‌ରାଜଙ୍କର ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ କମ୍ପେର ଯୋଡ଼ିବ ଦାନ ।
- ୧୬୭୭ ... ସାହାଜାହାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ, ମୋଗଲ ଦରବାରରେ ଶିବାଜିଙ୍କ ବନ୍ଦ ଏବଂ ପଳାୟନ ।
- ୧୬୮୦ ... ଶିବାଜିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୬୯୦ ... ଗୁରୁଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କଲିକତା ନଗର ସ୍ଥାପନ ।
- ୧୬୯୭ ... ଅର୍ଡ଼ରଂଜେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୭୦୮ ... ମୁସଲମାନ ଆତତାସୀ ଦ୍ଵାରା ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦସିଂହଙ୍କ ହତ୍ୟା ।
- ୧୭୧୨ ... ୨ମ ମୋଗଲସମ୍ରାଟ ବାହାଦୁରସାହାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୭୧୯ ... ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଚତୁର୍ଥ ଦେବାକୁ ସୀକୃତ ।
- ୧୭୨୧ ... ଗଙ୍ଗାନଦୀ କୂଳସ୍ଥ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଉତ୍କଳର ଭୂମିନିର୍ମାଣ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲେକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୭୩୯ ... ନାଦାରସାହାଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣ ଆନ୍ଧ୍ର, ଭାରତରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍‌ ସେନାବଳୀ ପତନ ।
- ୧୭୪୭ ... ପରସୀଙ୍କ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅଧିକାର ।
- ୧୭୫୧ ... ଅର୍କଟ ଅବରୂପ ।
- ୧୭୫୭ ... ପଲ୍ଲବୀ ମୁଦ୍ର ।
- ୧୭୫୮ ... କୁଲବଙ୍କର ଗରୁଡ଼ିର ପଦସ୍ଥାପନ ।
- ୧୭୬୭ ... ବଙ୍ଗଳାର ଅପିସରମାନଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହ ।
- ୧୭୭୯ ... ପ୍ରଥମ ମହାସୁର ସମର ।
- ୧୭୭୦ ... ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହାଇଦର ଆଲିଙ୍କ ପରାଜୟ, ବଙ୍ଗଳାରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ ।

ପର ଉପକାରେ ତାଳେ ଯେ ପଞ୍ଚସ୍ର ॥

- ୧୭୬୩ ... ଭେଗୁଲେଟ୍ ଅଙ୍କ ପାସ୍ ।
 ୧୭୬୪ ... ରଜା ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କ ଜନ୍ମ ।
 ୧୭୬୦ ... “ହକେଟ୍ ରେଜେଣ୍ଟ” ନାମକ ଭାରତରେ ପ୍ରଥମ ସବାଦପତ୍ରର ପ୍ରକାଶ । ରଚକ ଡକ୍ଟର ହଙ୍କର ଜନ୍ମ ।
 ୧୭୬୮ ... କଲିକତାରେ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ମାନ ପ୍ରଥମ ପିଣ୍ଡାକେନ୍ଦ୍ରର ଉଦ୍ଘାଟନ ।
 ୧୭୬୩ ... ଭରତ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦ୍ମ ଅଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ।
 ୧୭୬୪ ... ଭରତ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପିଟ୍ ଅଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ।
 ୧୭୬୫ ... ବମ୍ବେର ପ୍ରଥମ ସବାଦ ପତ୍ର “ବମ୍ବେର ହେରାଲ୍ଡ” ର ପ୍ରକାଶ ।
 ୧୭୬୩ ... ଚରସ୍ତାସୀ ଖଜଣା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ।
 ୧୭୬୫ ... ରଣୀ ଅବଲ୍ୟା ବାରିକ ମୃତ୍ୟୁ ।
 ୧୭୬୫ ... ଚତୁର୍ଥ ମହାବୀର ସମର ଓ ଚୁମ୍ବୁ ସୁଲତାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।
 ୧୮୦୨ ... ବେସିନ୍ ସଙ୍କ ।
 ୧୮୦୭ ... ଶେଷ ମରହଟ୍ଟା ସମର ।
 ୧୮୨୦ ... ଅସାମରେ ଦେଶୀୟ ଗୃହର ଅବସାର ।
 ୧୮୨୩ ... ବଙ୍ଗର ଜରଣ୍ଡିର, ଭାରତର ଗରଣ୍ଡିର ଜେନେରେଲ ହେବା ।
 ୧୮୨୪ ... ଅର୍ଦ୍ଧ ସମାଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ବତୀଙ୍କ ଜନ୍ମ ।
 ୧୮୨୭ ... ପ୍ରଥମ ବ୍ରହ୍ମ ସମର ।
 ୧୮୨୮ ... ବ୍ରାହ୍ମ ସମାଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
 ୧୮୨୯ ... ପଣ୍ଡାଦାସ ଦ୍ଵାରା ରହିତ କରଣ ଓ ହିନ୍ଦୁ ବିଧବାମାନଙ୍କର ପୁନଃ ବିବାହର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
 ୧୮୩୫ ... ରେଜିଷ୍ଟ୍ରା କରବା ପଦାବଳି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଇନ ଜାରି ।
 ୧୮୩୭ ... ସାଧାରଣ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ।
 ୧୮୩୯ ... ରଞ୍ଜିତ୍ ସିଂହଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।
 ୧୮୪୩ ... ଇଂରେଜ ମାନଙ୍କର ସିକ୍ସ ଦେଶ ଅଧିକାର ।
 ୧୮୪୫ ... ପ୍ରଥମ ଗିର୍ଜା ସମର ।
 ୧୮୪୮ ... ଦ୍ଵିତୀୟ ପିଣ୍ଡ ସମର ।
 ୧୮୪୯ ... ବ୍ରହ୍ମସମ୍ମାନ ଦ୍ଵାରା ପଞ୍ଜାବ ବିଜୟ ।
 ୧୮୫୧ ... ଭାରତରେ ପ୍ରଥମେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନର ଉଦ୍ଘାଟନ ।
 ୧୮୫୨ ... ଜମ୍ମୁ ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ସଂଯୋଗ କରଣ ।
 ୧୮୫୩ ... ଭାରତରେ ପ୍ରଥମ ରେଲ୍‌ୱେ ଲାଇନ ।
 ୧୮୫୪ ... ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ ।
 ୧୮୫୫ ... ଇଞ୍ଜି ଇଣ୍ଡିଆ ରେଲ୍‌ୱେ ଉଦ୍ଘାଟନ ।

କାମନାକୁ ଛାଡ଼ି ସତ୍ୟ ପଥ ଯେ ଅବରେ ।

- ୧୮୫୭ ... ବମ୍ବେରେ ଖ୍ୟାସ ଅଟେକର ପ୍ରଚଳନ ।
- ୧୮୫୭ ... ପିପାହା ବିଦ୍ୟାଦେବ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରାପନ ।
- ୧୮୫୭ ... ଓଡ଼ିଶାରେ ଉତ୍କଳ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହାକୁ ନଅଟ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟି
ଯାଏ । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ୨୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମରଯାଇଥିଲେ ।
- ୧୮୫୮ ... କଟକରେ ମାଗିଆଲ ଲ ଜାରି ।
- ୧୮୫୯ ... ମହାସାଗରୀଙ୍କ ଜନ୍ମ ।
- ୧୮୬୩ ... ଭାରତରେ ପ୍ରାଇମେରୀ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚଳନ ।
- ୧୮୬୪ ... ବିଦ୍ୟାରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ଜଙ୍ଗ୍ ଏବଂ କୈରାସୁରରେ ଅକାଶରୁ ପଥର
ବୁଡ଼ି ।
- ୧୮୬୫ ... ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଓମ୍ବେଲ୍‌ସ୍ (୭ମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡ) ଙ୍କର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ।
- ୧୮୬୭ ... ଭାରତରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ୫୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ । ମହାସାଗୀ
ଭିଲୋରପାଙ୍କର ଭାରତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତି ।
- ୧୮୭୮ ... ୨ୟ ଅଫଗାନ ସମର; ଅସ୍ତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞ ଜାରି
- ୧୮୮୨ ... ରଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଉପାଦାନ ଏବଂ ତୁଳା ଜନସଂଖ୍ୟା ଉପରେ ଆମରାଜ
ଶୁଳ୍ (Import Duty) ର ରଦ୍ଦ କରଣ ।
- ୧୮୮୫ ... ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ଉଦ୍‌ଘାଟନ । ୨ୟ ବୃତ୍ତସମର ।
ପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆଦେଶ ।
- ୧୮୮୭ ... ମହାସାଗୀ ଭିଲୋରପାଙ୍କର ଜୁରୁଲି ଉପ୍ରାନ୍ତ ।
- ୧୮୯୪ ... ଦାଦାହର ନୌସେଇଙ୍କର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବର ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି ।
- ୧୮୯୭ ... ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାପ୍ତି ଏବଂ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ୧୭୩,୦୦୦ ଲୋକ-
ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୮୯୯ ... ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜନଙ୍କର ବଡ଼ଲ୍‌ସ୍ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି । ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧ରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ
୧୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୯୦୧ ... ମହାସାଗୀ ଭିଲୋରପାଙ୍କ ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତି ।
- ୧୯୦୪ ... ଇଉନିଭର୍ସିଟି ଆଇନ ପାସ । ଡିକେଟ ଯୁକ୍ତ ।
- ୧୯୦୫ ... ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନ; ବଙ୍ଗବାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ରିଟିଶ ପଶ୍ଚାତ୍ତ୍ୟାସ
ବିପଳ, ପଞ୍ଜାବର କଳ୍ପା ଜିଲ୍ଲାରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।
- ୧୯୦୭ ... ନିଉଲ ଭାରତ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ ପ୍ରାପ୍ତ ।
- ୧୯୦୭ ... ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ; ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନ
ନିବାସନ, ଅଭିଜ୍ଞ ଗୋଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରଣ; ଲୋକମାନଙ୍କ ଦଳ
୭ ବର୍ଷ ନିମିତ୍ତ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ।
- ୧୯୦୮ ... ସମ୍ମାନ ପଦ ଅଭିଜ୍ଞ ଜାରି ।

ଧାର୍ମିକ କୋଲ୍ଲକ୍ତି ସେହିମାନେ ଏ ଫାସରେ ॥

- ୧୧୧୦ ... ଲର୍ଡ଼ ଦ୍ଵାର୍ଡ଼ିଂଝର ବଡ଼ଲଟ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି; ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ଼ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୧୧୧ ... ବଙ୍ଗରୁ ବହୁତ କରଖ; ଅସୀମ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେବା; ବଙ୍ଗର ଏକ ଓଡ଼ିଆ ଏକମ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶର ସୃଷ୍ଟି; ଦକ୍ଷିଣ, ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ରୂପେ ପରିଣତ ।
- ୧୧୧୨ ... ରାଜାଜନାଥ ଠାକୁରଙ୍କର ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତି; କାନପୁରରେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଯଜ୍ଞ ।
- ୧୧୧୩ ... ଇଉରୋପ ମହାସମର ଆରମ୍ଭ ।
- ୧୧୧୪ ... ମସ୍କୋରରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରାପ୍ତ । ଲର୍ଡ଼ ଚେମସ୍‌ଫୋର୍ଡ଼ଙ୍କର ବଡ଼ଲଟ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି ।
- ୧୧୧୫ ... ଭାରତରେ ରାସ ଦୋଧଣିର ପ୍ରଚଳନ; ସେକ୍ଟେରୀ ଅପ୍‌ରେଟିଭ୍‌ର ଭାରତ ପରିଦର୍ଶନ ।
- ୧୧୧୬ ... ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ଇନ୍‌ସ୍ଟିଟ୍ୟୁଟର ପ୍ରାରମ୍ଭ । ମସ୍କୋରୁ ରେପାର୍ଟ ପ୍ରକାଶ । ମହାସମରର ଅବସାନ ।
- ୧୧୧୭ ... ବୋଲଟ୍‌ସ୍କିଙ୍କ ମାର୍ଗ; ସତ୍ୟଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ; ମହାସ୍ତ୍ରା-ଗାଜିଙ୍କୁ ବନ୍ଦିକରଣ; ପଞ୍ଜାବରେ ମାର୍ସିଆଲ୍‌ ଲ୍‌ ଜାରି; ଜାଲିଆନା-ୱାଲା ବାଗ୍‌ରେ ଗୁଳିବର୍ଷଣ ଅପରାଧ ହାନ ସହିତ ମୁକ୍ତ ।
- ୧୧୧୮ ... ଲେକମାନ୍ସ ଲେକକର ମୃତ୍ୟୁ; ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ; ଶୁଲ୍‌ପର୍ ଆନ୍ଦୋଳନ; ନାନ୍‌କନାରେ ଅକାଳୀମାନଙ୍କର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ।
- ୧୧୧୯ ... ଲର୍ଡ଼ ରେଡ଼ିଂଙ୍କର ବଡ଼ଲଟ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି; ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ରର ଦାହ । ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଅଫ୍ ଓଡ଼ିଶା (୮ମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ଼) ଲର-ଡେଟ ଅଭିମତ; ଲର୍ଡ଼ିଂସ୍‌ଙ୍କର ଲେଣ୍ଡିଂସ୍‌ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି ।
- ୧୧୨୦ ... ପେଟ୍ଟିପାଣ୍ଡା ମାସରେ ମହାସ୍ତ୍ରା ଗାଜିଙ୍କ ହେପ୍ପାର । କଂଗ୍ରେସରେ ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଦଳ ଗଠନ । ଗୁର୍ତ୍ତବାରେ ଦିଶମାନଙ୍କର ସତ୍ୟଗ୍ରହ ।
- ୧୧୨୧ ... ଫେରୁ ମଫ୍‌ସା ଟାଙ୍କିର ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ୨୧ ଦିନ ଉଦ୍‌ବାସ । ଏଲ୍‌ରେଡ଼ି ଫ୍ରେ ଆମେରିକାରେ ଡେହା ହେଲ ।
- ୧୧୨୨ ... ଡେଭିଡ଼ନ ଦାସ ଓ ଯାର ହୁରେଡ଼ିଆ ବାମନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ । ଆଇବର ଲେଲ୍‌ଓଡ଼େର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ।
- ୧୧୨୩ ... ଲର୍ଡ଼ ଲେଉଲେନ ଭାରତରେ ବଡ଼ଲଟ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ । ଧର୍ମସମ୍ବରଦ୍ଧ ସ୍ଵାମୀ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ହତ୍ୟା ।
- ୧୧୨୪ ... ଉଲ୍‌ହାସ୍‌ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଚୀନକୁ ହେତେ । ଅପରାଧହୀନର ରାଜ୍ୟ ଅମାନୁଜଙ୍କ ଡେଟ ବାଟେ ଲେଉରୋପ ମେନ ।

ଶ୍ରୀ ପରମଳ ଘୋଷା ଭୁଞ୍ଜୁ ।

- ୧୧୨୮ ... ସାଇମନ କମିଶନଙ୍କର ବମ୍ବେରେ ପଦାର୍ପଣ ଓ ସମସ୍ତ ଭାରତରେ
ପେଟ୍ଟୁସ୍ ଶା ୩ ତାରିଖ ଦିନ କଲମ୍ବତାକା ଉଡ଼ାଇ ହବତାଲ;
ଲର୍ଡ଼ସିଂହଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ । ବଦୌଳି ସତ୍ୟାଗ୍ରହ । ନଭେମ୍ବର ୧୭ ତାରି-
ଖରେ ଲଲ୍ଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାୟଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ । କଲକତାରେ କଂଗ୍ରେସ
ଅଧିବେଶନ ।
- ୧୧୨୯ ... ମାର୍ଚ୍ଚ ୪ ତାରିଖରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଗ୍ରେସ୍ତାର । ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର
ଦାହ କରିବା ଅପରାଧରେ କଲକତାରେ ୨ ଶହ ଲୋକଙ୍କ
ଗ୍ରେସ୍ତାର । ଅପ୍ରେଲ ୨ ତାରିଖରେ ପ୍ରଥମ ଆକାଶ ଡାକ
(Air Mail) ର ପ୍ରଚଳନ । ସାରଦା ଆଇନ୍ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
ଲୋକେ କଂଗ୍ରେସ ।
- ୧୧୩୦ ... ମାର୍ଚ୍ଚ ୬ ୧୨ ରଖରେ ଆଇନଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ।
ଅପ୍ରେଲ ୬ ତାରିଖରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଲବଣ ଆଇନ୍-
ଅମାନ୍ୟ । ଖୋଲପୁର ଓ ପେଶାବାରରେ ମାର୍ଶିଆଲ୍ ଆଇନ
ଜାରି । ନଭେମ୍ବର ୬ ୧୨ ରଖରେ ୧ମ ଗୋଲଡେବୁଲ ବୈଠକ ।
- ୧୧୩୧ ... କାନପୁରରେ ଗଣଗୋଳ । କରାଚି କଂଗ୍ରେସ । ଲର୍ଡ଼ ଉଇଲିଂ-
ଡନଙ୍କର ବଡ଼ଲଟ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତି । ବଡ଼ଲଟ ସଭାରେ ଶକ୍ତି
ବୃଦ୍ଧି ଓ କର୍ମବୃଦ୍ଧିର ଚେତନା ଦ୍ରାସ କରିବାର ସ୍ଥିତିକରଣ ;
ବହୁପ୍ରକାର ଦମନ ଆଇନ ଜାରି । ୨ୟ ଗୋଲଡେବୁଲ ବୈଠକ
ନଭେମ୍ବର ୬ ୨୭ ରଖ । ଗପୁର ଶା ଓ ଜହରଲଲ୍ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ
ଗ୍ରେସ୍ତାର । ଡିସେମ୍ବର ୬ ୨୮ ରଖରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଗୋଲ-
ଡେବୁଲ ବୈଠକରୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ।
- ୧୧୩୨ ... ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଗ୍ରେସ୍ତାର କାନୁସାସୀ ତା ୨ ରଖ । ଦିଲ୍ଲୀ
କଂଗ୍ରେସ ଅପ୍ରେଲ ୬ ୨୪ ରଖ । ବିଲ୍ଡରେ ପୁନର୍ବାସ୍ତ ଗୋଲ-
ଡେବୁଲ ବୈଠକ । ଭାରତ ସରକାର ଏଡେନ୍ର ଶାସନକ୍ଷର ଇଂଲଣ୍ଡ
ଡ୍ରାଚରେ ଗ୍ରହଣଦେବା ।
- ୧୧୩୩ ... ଜର୍ଜ ବର୍ନାଡ୍ ସଙ୍କର ଭାରତ ଆମେନ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଗ୍ରେସ୍ତାର ।
ସରକାରଙ୍କ ଶେତପକ୍ତିକାର ପ୍ରକାଶ । କଲକତା କଂଗ୍ରେସ ଅପ୍ରେଲ
୧ ତାରିଖ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ୨୧ଦିନ ଉପବାସ । ଅନବେଶାକ୍ତ
ଓ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ପେଟେଲଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ।
- ୧୧୩୪ ... କାନୁସାସୀ ୧୫ତାରିଖରେ ବହାର ଓ ନେପାଳରେ ଶୁଷ୍କ ଭୂମିକମ୍ପ
ପେଟ୍ଟୁସ୍ ଶା ୩ତାରିଖରେ ଉଲ୍ଲିଲର କୁଲବୁଦ ମିଶ୍ରର ଦାସଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ
ବଲ୍ଲୁ ପରିଚୁଣି ଅଧିକାଂଶ ॥

୧୯୩୫ ... କୋଟା ବୁମ୍ବେକମ୍ପ । ମର ୭ ତାରିଖରେ ସମ୍ରାଟ ୫ମ ଜର୍ଜଙ୍କ ରଜତ ଜନ୍ମଦିନ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୩୭ ... ଜାନୁୟାରୀ ୨୦ ତାରିଖରେ ସମ୍ରାଟ ୫ମ ଜର୍ଜଙ୍କର ପରଲୋକଗମନ ଓ ୮ମ ଏଡୱାର୍ଡଙ୍କର ରଜ୍ୟାଭିଷିକ୍ତ ।

ଭାରତବର୍ଷର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଇତିହାସ ।

ଭାରତବର୍ଷ ଅତି ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ଅନାଦି ଜାତିମାନଙ୍କର ବସତି ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଧର୍ମ ଓ ବେଦ ପ୍ରଭୃତି ଆଦି କିଛି ନ ଥିଲା । ପରେ ଅର୍ଯ୍ୟ-ମାନେ ହିମାଳୟ ପାର ହୋଇ ଭାରତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନାଦିମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଡକିଦେଇ, ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଯେହେତୁ ନାମାନୁସାରେ ଅର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ନାମ ଦୋଇଅଛି । ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଆଦି ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ ରଜା ଓ ରାଜବଂଶର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦୋଇଅଛି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଅର୍ଯ୍ୟବଂଶଧର ଥିଲେ । ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ଯୁଗର ଇତିହାସ ଯେହେତୁ ପୁରାଣମାନଙ୍କରୁ ଜଣା ପଡ଼େ । ସେ ଯୁଗର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଇତିହାସ ନାହିଁ । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କପର ଦକ୍ଷିଣ ସିଂହାସନରେ ଅନେକ ହିନ୍ଦୁ ରଜା ବସି ନିଜର ସମତା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ମହାବୀର ଓ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଯଥାକ୍ରମେ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୫୯୯ ଓ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୬୩୩ ଅବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଭାରତରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାବୀର ଆଲୋକଜାଣର ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୭ ଅବ୍ଦରେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ସମୟରୁ ୬୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ବୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ, ଅଶୋକ, ବକ୍ରମାଦତ୍ୟ ଓ ହର୍ଷବର୍ଦ୍ଧନ ଶାସନାଧିପା ରାଜା ଥିଲେ । ବକ୍ରମାଦତ୍ୟଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ ମହାକବି କାଳିଦାସଙ୍କର ଅବତାର ଦୋଇଥିଲା । ୭୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସବୁଥପମେ ମୁସଲମାନମାନେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । କ୍ରମେକ୍ରମେ ନିଜନିଜର ସ୍ବାର୍ଥନେଇ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୃହଯବାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଜୟଚନ୍ଦ୍ର ଓ ପୃଥ୍ବୀରାଜ ନାମରେ ଦୁଇଜଣ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହିନ୍ଦୁ ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବବାଦ ଲଗିବାରୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ମିଳିଲା । ସେମାନେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଭାରତର ରାଜ୍ୟ ସବୁ ଜୟ କରି ନଗର, ଗ୍ରାମ ଓ ମନ୍ଦିର ଗ୍ରହଣ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ଧନରତ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ନିଜ ଦେସକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଦାସବଂଶ—ତୁରୁସ୍କୀନ୍ ଏହି ବଂଶର ସ୍ଥାପନ କରିବା । ୧୧୯୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମଦନପୁର ଯୋଗେ ପୃଥ୍ବୀ ରାଜାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ମଠାଣ ରାଜ୍ୟର ପତ୍ତନ ଆରମ୍ଭ ହେଲାପରେ ସେ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ମୁସଲମାନ ସମ୍ରାଟ ହେଲେ । ୧୨୦୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦଠାରୁ ୧୨୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବଂଶ ଭାରତ ଶାସନ କରିଥିଲେ ।

ନିକିତି ତତ୍ତ୍ବ ସାନ ବଡ଼କୁ ।

ଏହି ୮୪ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦାସବଂଶର ୭ ଜଣ ରାଜା କୃତବୃଦ୍ଧିନ୍, ଅଲିଟାମୟ, ସୁଲତାନବେଳିଆ, ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍, ଗିଅସୁଦ୍ଦିନ୍, ବୁଲବନ୍ ଓ କାଇକୋବାଦ୍ ଯଥାକ୍ରମେ ରାଜପଣ କରିଥିଲେ ।

ଶାଲିଜି ବଂଶ—(୧୨୧୦—୧୩୨୦) । ଜେଲ୍ଲୁଉଦ୍ଦିନ୍ ଖୁଲଜି ଏହି ବଂଶର ସ୍ଥାପନ କର୍ତ୍ତା । ଏ ଦାସ ବଂଶର ଜଣେ ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ପରେ କାଇକୋବାଦ୍ ବୁଲବନ୍ଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ଭରତର ସମ୍ରାଟ ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ପ୍ରାତ୍ୟୁଷ୍ଣ ଅନ୍ଧାଉଦ୍ଦିନ୍ ଖିଲଜି ଏହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ଭାରତର ସମ୍ରାଟ ହେଲେ । ଅନ୍ଧାଉଦ୍ଦିନ୍ ବଡ଼ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ରାଣୀ ପଦ୍ମାଙ୍କୁ ପାଇବା ଅଶୀରେ ତତ୍ପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୃତକାରୀ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ୧୩୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ମୋବାରଦ୍ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଖସରୁ ନାମକ ଏକ ସେନାପତି (୧୩୨୦ ଖ୍ରୀ:) ରେ ମୋବାରଦ୍ଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ନିଜେ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ପଞ୍ଜାବର ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ଗିୟାସ୍ ଉଦ୍ଦିନ୍ ଟୋଗଲକ୍ ଖସରୁଙ୍କୁ ପରାସ୍ତକରି ରାଜ୍ୟରେ ଟୋଗଲକ୍ ବଂଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ଟୋଗଲକ୍ ବଂଶ—ଏହି ବଂଶ ୧୩୨୦ ରୁ ୧୪୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭରତରେ ରାଜପଣ କରିଥିଲେ । ଗିୟାସ୍ ଉଦ୍ଦିନ୍ଙ୍କ ପରେ ମହମ୍ମଦ ଟୋଗଲକ୍ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ବଡ଼ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଲୋକ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୋର ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମୋଗଲମାନେ ଭରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅଳ୍ପେ ପିରେଜ ସାହୁ ଓ ଅନ୍ଧ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନାମ ମାତ୍ର ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ପିରେଜ ସାହୁ ଅନେକ କଷ୍ଟ କରି ପାଇଥିଲେ । ମାତ୍ରମୂର୍ଦ୍ ଏହି ବଂଶର ଶେଷ ସମ୍ରାଟ ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ତୈମୁର ଲଙ୍ଗ ଭରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ।

ସୈୟୁଦ୍ ବଂଶ—(୧୪୧୪-୧୪୫୦) । ମାହମୁଦଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଦୋର ଅରାଜକତା ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ପରେ ଖୁଲଜି ଶା ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପରେ ଏହି ବଂଶର ଆଉ କେଜଣ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ନାମ ମାତ୍ର ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲୋଦୀ ବଂଶ—(୧୪୫୧-୧୫୨୨) । ବଲ୍ଲେଲ ଲୋଦୀ ଏହି ବଂଶର ସ୍ଥାପନକାରୀ । ବଲ୍ଲେଲ ଲୋଦୀଙ୍କ ପରେ ଯଥାକ୍ରମେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ସିକନ୍ଦର ଓ ନାତି ଇବ୍ରାହିମ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ଇବ୍ରାହିମ ବଡ଼ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ସମ୍ରାଟ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ବରେ ମୋଗଲରାଜା ବାବର ଭରତ ଆକ୍ରମଣକରି ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଇବ୍ରାହିମଙ୍କୁ ପରାସ୍ତକରି ଭରତରେ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ ।

ପେନ୍ଦୁ ଭାରି, ପେନ୍ଦୁ ହୁଏ ଲୋକକୁ ॥

ମୋଗଲ ବଂଶ—ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପୟିତା ବାବରସାହ ୧୫୨୭-ରେ ଦକ୍ଷିଣିଂହାସନ ଅବେଷ୍ଟଣ କରିଥିଲେ । ୧୫୩୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଅସିଆର ଅମୁନଦୀ ଠାରୁ ଭାରତର ଗାଙ୍ଗେୟ ବିକୋଷରୂପି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତୁତ ଲଭ କରିଥିଲା । ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ହୁମାୟୁନ୍ ସମ୍ରାଟ ହୋଇ ଥିଲେ । ହୁମାୟୁନଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ ଶେରସାହ ନାମକ ବହାରର ଜଣେ ଜାଗିରଦାରଙ୍କ ପୁତ୍ର ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇ ହୁମାୟୁନଙ୍କ ଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣିଂହାସନ ଛଡାଇ ନେଲେ । ହୁମାୟୁନ ନିଜ ପରିବାର ସହତ ଦେଶାନ୍ତରକୁ ଯାଇଲେ ।

ସୁର୍ ଗଜବଂଶ—(୧୫୪୦-୧୫୫୫) ଶେରସାହଙ୍କ ବଂଶକୁ ସୁର୍-ରଜବଂଶ କହନ୍ତି । ଶେରସାହଙ୍କ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ସେଲମ୍ ସାହ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ସୁର୍ବଂଶରେ ବସ୍ତୁତ ଘଟିଥିଲା । ଏହି ଅବସରରେ ହୁମାୟୁନ ପୁନଶ୍ଚ ଅସି ଦକ୍ଷିଣିଂହାସନ ଅଧିକାର କଲେ ।

ମୋଗଲ ଗଜବଂଶ—ହୁମାୟୁନ ଭାରତରେ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରିଥିଲେ । ୧୫୫୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କପୁତ୍ର ଅକବର ସାହ ସମ୍ରାଟ ହୋଇ ସମସ୍ତ ଭାରତକୁ ନିଜ ସାସନାଧୀନ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରଜତ୍ବରେ ଭାରତରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜୁ ଥିଲା । ଅକବର କି ହିନ୍ଦୁ କି ମୁସଲମାନ ସମସ୍ତ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଏକ ସେୟରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ୧୬୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅକବରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜାହାଙ୍ଗିର ସାହ ସମ୍ରାଟ ହୋଇ ଥିଲେ । ସେ ଭାରତ ସ୍ବେଷ୍ଟ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ରାଜତ୍ବରେ ଭାରତବର୍ଷ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନୁରଜାହାନଙ୍କ କଟାକ୍ଷରେ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବନୀର୍ହ । ଜାହାଙ୍ଗିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କପୁତ୍ର ଶାଜହାନ ଭାରତରେ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ଅତ୍ରାପ ତାଜମହଲ ତାହାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଟେ । ଶାହଜାହାନଙ୍କ ସୁଶାସନ ଦ୍ବାରା ଭାରତରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜୁ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କଅନ୍ତେ ତାଙ୍କର ସର୍ବକଳଷୁ ପୁତ୍ର ଓଅରଂଜେବ ସମ୍ରାଟହୋଇ ଭାରତର ସର୍ବନାଶକଲେ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜିଜ୍ଞାସା ପ୍ରଭୃତି ଅପମାନ ସୂଚକ କର ବସାଇବା ଦ୍ବାରା ସମସ୍ତଙ୍କର ବିରାଗଭାଜନ ହୋଇଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ନାନାଭିକ୍ରମ ବସ୍ତୁତ ଘଟୁଲା ଓ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପତନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମରହଟ୍ଟାମାନେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଶିବାଜିଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରସ୍ତ ଖାର କରିଥିଲେ । ବାଦଶାହ ଅର୍ଦ୍ଧରଂଜେବଙ୍କ ପରେ ମୋଗଲ ବଂଶର ଗୌରବ ରବି ଅପ୍ରମିତ ହୋଇଗଲା । ଏହାଙ୍କ ପରେ ବାହାଦୁର ସାହ ଓ ମହମ୍ମଦ ସାହ ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ସବୁ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟମାନେ ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ

ନିଜର ପ୍ରଶଂସା ନିଜେ ଯେ କରେ ।

ନାମର ସହକ ଭବେ ଅନ୍ୟମଣି ଓ ମେହଟା ମାନଙ୍କର ହାତୁଡ଼ାବରେ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଧ୍ବଂସ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ମରହଟ୍ଟା ଅଭ୍ୟୁଦୟ—ଶିବାଜିଙ୍କ ଅଧିନାୟକତ୍ବରେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ପ୍ରବଳ ଯତ୍ନକ୍ରମେ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପରାକ୍ରମରେ ହୁମାୟୁନଠାରୁ ସୀମାଲେ ଯାଏ ଅବଧର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଶିବାଜିଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସାହାଜି ବେନ୍ଦ୍ରୁଲା । ଶିବାଜି ୧୬୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ନିଜର ପ୍ରବୋ ବଳରେ ନିଜକୁ ସାଧାରଣ ରାଜାବୋଲି ଘୋଷଣାକରି ନିଜ ନାମରେ ମୁଦ୍ରା ଚଳାଇ ଥିଲେ । ଏହି ଖ୍ୟାତନାମା ହିନ୍ଦୁ ଶାସକଙ୍କର ୧୬୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ବାରିତରେ ପୁଣି ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାହ୍ନି ଶିବାଜିଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ସେ ପଥର ଅନୁଗାମୀ ନ ହୋଇ ଦେଶ ଲୁଣ୍ଠନ ଓ ପ୍ରଜା ପୀଡ଼ନ ପ୍ରଭୃତିରେ ମନବଳାଇ ନିଜ ବଂଶର ଫିରାଦା ଓ ଶିବାଜିଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ କରିଥିଲେ, ନଚେତ୍ ଏ ଯୌଦ୍ଧ ଚାର୍ଯ୍ୟରେ ମରହଟ୍ଟା ରାଜତ୍ବର ଅବସାନ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ପେଶବା ବଂଶ—ଶିବାଜିଙ୍କ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କପୁତ୍ର ଶମ୍ଭୁଜି ୧୬୮୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି କଟିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଡ଼ର ଜେବ ଧରିନେଇ ଅଖି ପୂଜାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ତେ କାହିଁ ମାଡ଼ ପକାଇଲେ । ତତ୍ପରେ ଶମ୍ଭୁଜିଙ୍କ ପୁତ୍ର ସାହୁଜୁ ନେଇ ବନ୍ଦୀକରି ରଖିଲେ । ଅର୍ଡ଼ର ଜେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସାହୁ କାରାଗୃହ ହୋଇ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାପନକରି ନ ପାରୁବାରୁ, ମନ୍ଦୀ ବାଲୁକା ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କ ଉପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଇ ଦେଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପେଶବାବଂଶ ସ୍ଥାପନ ହେଲା । ୧୬୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାଲୁକା ବିଶ୍ୱନାଥ ବିଶେଷ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ହୋଇ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟଙ୍କଠାରୁ ଚଉଥ ଅଞ୍ଚଳ କିଣିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ୨ୟ ପେଶବା ବାଜିରାଓ, ୩ୟ ପେଶବା ବାଲୁକାବିଜିରାଓ ହରିଦ କେତେକ ରାଜା ରାଜତ୍ବ କାଳରେ ମରହଟ୍ଟା ଶକ୍ତି ଲେପ ପାଇଲା ।

ଭାରତରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ—୧୫୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜର ନାବିକ ବାସ୍କୋଡ଼ିଗାମା ଜାହାଜରେ ଅସି କାଲିକଟ୍ରେ ପହଞ୍ଚି ଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଥର ସେ ଭାରତର କେତେକ ପଶ୍ୟନ୍ତବ୍ୟ ଧରି ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ୨ୟ ଥର ଅସିଲି ବେଳେ ଯଙ୍ଗରେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଓ ସୈନ୍ୟ ଜାହାଜ ଭେଦ ଅସି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସହଯୋଗ କରି କାଲିକଟ୍ ଅବରୋଧ କଲେ । ଏହିପରି ଭାରତରେ ତାଙ୍କର କ୍ଷମତା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । ୧୫୦୦ ଖ୍ରୀ: ଠାରୁ ୧୭୦୦ ଖ୍ରୀ: ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ ଭାରତର ସମସ୍ତ କାଶିଜ୍ୟ ହସ୍ତକ୍ତ କରିଥିଲେ । ୧୫୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୋଆ ନଗର ଅଧିକାର

ଜାଣିବ ସେ ଅଜ୍ଞ ବୋଲି ସଂସାରେ ॥

କରି ନିଜର ରାଜଧାନୀ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଇନ୍ଦ୍ରସେନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କର ଆଗମନରେ ସେମାନଙ୍କର ସମତା ଭାରତରୁ ହ୍ରାସ ହୋଇଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତରେ ଗୋଥ, ଦ୍ରାମନ ଓ ଭିତ୍ତ ନାମରେ ତିନିଗୋଟି ଛୋଟ ସେମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ।

ଓଲ୍‌ଜାଜି—ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନଙ୍କ ପରେ ଓଲ୍‌ଜାଜିମାନେ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପ ପୁଣ୍ଡରେ ସେମାନଙ୍କର ଆସପତ୍ୟ ଯେପରି ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା, ଭାରତରେ ସେପରି ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଦିନାମାର—ଓଲ୍‌ଜାଜିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନାମାରମାନେ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଚନ୍‌ସୁର ଓଲ୍‌ଜାଜିମାନଙ୍କର ଓ ଶ୍ରୀରାମପୁର ଦିନାମାରମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା । ମାତ୍ର ଅଜିନାଲ ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ହୋଇ ଭାରତରେ ନାହିଁ ।

ଫରାସୀ—ଇଂରେଜମାନେ ଆସିବାର ୭ ବର୍ଷ ପରେ ଫରାସୀମାନେ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ପଣ୍ଡିଚେର ଓ ସୁରାଟର ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଅନେକ ଦିନରୁ ଇନ୍ଦ୍ରସେନରେ ଫରାସୀ ଓ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ବିବାଦ ଲାଗିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ଭରସା ଜାରି ଭରସା ବାଣିଜ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେବାରୁ ଶତ୍ରୁତା ବୃଦ୍ଧି ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣାଟର ନବାବଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଜାମାତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସିଂହାସନ ନିମିତ୍ତ ବିବାଦ ଉପୁଟି ହେଲା । ସେତେବେଳେ ତୁମ୍ଭେ ନାମକ ଜଣେ ବଞ୍ଚି-ବ୍ୟକ୍ତି ଭାରତରେ ଫରାସୀ ମାନଙ୍କର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ଏହି ଦୁଇ ଇନ୍ଦ୍ରସେନୀୟ ଜାତି ନବାବଙ୍କ ଦୁଇ ଜାମାତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଲଢ଼ି ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇଲେ । ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂରେଜମାନେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହିପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚଷମ୍ବ ନେଇ ଫରାସୀ ଇଂରେଜ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ବଢ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ସନ୍ଧି ହୋଇଥିଲା ।

ଫରାସୀମାନେ ଭାରତରେ ନାନାପ୍ରକାର ଚକ୍ରପନ୍ଥ ଉଦ୍ଧାର ଧନ ଉପାହୁତି କରି ନେତେ ବୋଲି ବସିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଫରାସୀମାନଙ୍କର ଭାରତରେ ପଣ୍ଡିଚେର, ଚନ୍ଦନନଗର, ମାଡ୍ରେ ଓ କାରିକାଲ ପ୍ରଭୃତି କେତେଗୋଟି ଉପନିବେଶ ଅଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେ ସ୍ଥାନରେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଜମି ଅଛି ।

ଇଂଲିଜି—ପ୍ରଥମେ ଅମାଲ୍ ଫିଫେନ୍ ନାମକ ଏକ ଇଂରେଜ ୧୫୭୧ ଖ୍ରୀ: ବେ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନି ଗଠି ଦକ୍ଷିଣ ଇଂରେଜ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ ଭାରତରେ ଏକବୃଦ୍ଧିଆ

ଯାହା ଦୁଦୟରେ ଲୋଭ ହୁଏ ଇତ୍ୟାଦି ନାହିଁ ।

ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ତହିଁ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ହେଲା । ଶେଷରେ ଇଂରେଜମାନେ ଜୟଲଭ କରି ଅଦ୍ଭୁତବାଦ ଓ ସୁସ୍ଥରେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ନିର୍ମାଣ କଲେ । ଇଂରେଜ ଡାକ୍ତର ବାଉଟେନ ବନ୍ଧୀର ସମ୍ରାଟଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ଅବେଶ୍ୟ କରି ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ପିମ୍ପିଲରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ପାଇଲେ । ଏହିପରି କ୍ରମେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ନୋମ୍ବର ଓ କଲିକତା ପ୍ରଭୃତି ନଗର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କ୍ରମେ ଇଂରେଜ ମାନଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ଭାରତରେ ବସ୍ତ୍ରର ନିର୍ମାଣ । ଇଂରେଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି ମାନଙ୍କର ଭାରତରେ ଅତି ପ୍ରଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଲା ।

ବ୍ରିଟିଶ ଯୁଗ ।

ଇଂରେଜମାନେ ପ୍ରଥମ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ଭବିଷ୍ୟରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଭାରତରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରାଭିଷ୍ଟା ନ ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଭାରତର ରାଜମାନେ ସେହିଭଳି ନାନାପ୍ରକାର ଗଣିଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଦେଶ ଦେଶ ଓ ଜାତି ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ ଏକତା ନ ଥିଲା । ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱେ ଅସ୍ପଦକତା ବ୍ୟାପିଥିଲା । ଏଥି ପାଇଁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ମିଳିଲା । ସେମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ରଖି କରିବା ନିମିତ୍ତ ସୈନ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ନିଜର ସମତା ବସ୍ତ୍ରାଭିଷ୍ଟା କରି ସମସ୍ତ ଭାରତକୁ ପଦାନତ କଲେ ।

୧୫୯୯ ଇ.ଶ୍ୱାବ୍ଦ ବଙ୍ଗାଳ ୧୫୯୯ ରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ରଜାଙ୍କଠାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାସାପଟଣ ବା ଚାନ୍ଦାପଟଣ ନାମକ ଏକ ସ୍ଥାନ ଖରଦ କରି ସେଠାରେ ସେଞ୍ଚର୍ଜି ନାମକ ଏକ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଭାରତରେ ଏହା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନ । ୧୬୭୯ ରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ଯେ. ଗୁଲ୍ଡସ ପର୍ସିଆକୁ ବଳ-କନ୍ୟାକୁ ବଦାହ କରି ବମ୍ବେଲ ନଗର ସୌକୁକ ପାଇଲେ । ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଯେ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନ । ତତ୍ପରେ ସେମାନେ ହୁଗୁଲୀଠାରେ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଠାରେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ୧୭୦୦ ରେ ଇଂରେଜ ମାନେ ଅର୍ଡରଂଜେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଜିମ୍‌ଖାନାଠାରୁ ସୁଦାନୀ, କଲିକତା ଓ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ନାମକ ତିନିଗୋଟି ଗ୍ରାମ କ୍ରୟକରି ସେଠାରେ କଲିକତା ନଗର ସ୍ଥାପନକଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଏହି ତିନିଗ୍ରାମ ବିସ୍ତୃତ ଲବ୍ଧକରି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ବମ୍ବେଲ ଓ ବୋଲ୍‌ଲ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଏହି ତିନିଗୋଟି ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାରିତ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୭୭୩ ରେ ରେଗୁଲେଟି

ଏ ରବରେ ଶାନ୍ତରୂପ ଅଟେଇଟି ସେହି ॥

ଆଜ୍ଞା ନାମକ ଏକ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇ, ତାହାର ନୟମ ଅନୁସାରେ ସବୁ ଏକତ୍ର କରାଯାଇ ଜଣେ ବଢ଼ିଲାଣି ଏବଂ ୪ ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖାଗଲା । ପରେ ୧୭୮୪ରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ବୋର୍ଡ଼ ଅଫ୍ କମ୍ପୋଜିସନ୍ ଗଠିତ ହୋଇ ତାହା ଅଧୀନରେ ଏମାନେ ସମସ୍ତ ରହିଲେ ।

ଲର୍ଡ଼ କ୍ଲାଇବଙ୍କ ଠାରୁ ଲର୍ଡ଼ ମିଟ୍‌ଫୋର୍ଡ଼ ଶାସନ ୧୯୪୨ର ପର୍ୟନ୍ତ ଯୁକ୍ତ, ୧ମ ମହାଗୁର ସମୟ, ୧ମ ମଇଦିଲ୍ ସମୟ, ୨ୟ ମହାଗୁର ସମୟ, ବଙ୍ଗଳାର ଚଉ-ହାସୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଓ ୩ୟ ମହାଗୁର ସମୟ ପ୍ରଭୃତି ଘଟିଥିଲା । ୧୮୧୩ରେ ଲର୍ଡ଼ ଦେବିଂସ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଚରଣ୍ଡିର ଜେନେରେଲ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ଶାସନ ସମୟରୁ ମହାରାଣୀ ରଜ୍ୟରୁ ଚଳିତ ହାତକୁ ଭାରତ ଶାସନ ଭାବେ ନେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେପାଳ ସମୟ, ପିଣ୍ଡାରିୟୁକ୍ତ, ୩ୟ ବା ଶେଷ ମଇଦିଲ୍ ସମୟ, ୧ମ ବ୍ରହ୍ମସମୟ; ୧ମ ଆଫଗାନ ସମୟ, ଫିରୁ ସମୟ, ଗୋୟାଲ୍‌ପୁରର ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରଥମ ଶିଖ୍ ସମୟ ଓ ୨ୟ ଶିଖ୍ ସମୟ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ଲର୍ଡ଼ କ୍ୟାମ୍‌ପବେଲ ସମୟରେ ସିପାହି ବିଦ୍ରୋହ ପ୍ରଭୃତି କେତେଗୋଟି ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ।

ସିପାହି ବିଦ୍ରୋହ ।

ଲର୍ଡ଼ କ୍ୟାମ୍‌ପବେଲ ଶାସନ କାଳରେ ୧୮୫୭-୫୮ରେ ଭାରତରେ ସିପାହି-ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଭିତ୍ତିରେ ଆସି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରରରେ ଲାଗିଲେ ସେହିତତତକାଳ ସୈନ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । ତେଣୁ ଯେମାନେ ଗୋଟିଏ ସୈନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୂତ ହେଲେ । ଏହି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସିପାହି ବୋଲାଯାଏ ।

ବୋମ୍ବାଇର ସିପାହିମାନେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ପୃଥକ୍‌ସ୍ଥ ସେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଥିଲେ ଏବଂ ରେଜିମେଣ୍ଟରେ ଯୁଦ୍ଧର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶର ସିପାହିମାନେ ଭାରତର ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନ ଥିଲେ ଏବଂ ନିଜକୁ ଇନ୍ଦିଆନ୍ ଜାତ ମନେ କରି ଯୁଦ୍ଧର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲେ । ୨ୟ ବ୍ରହ୍ମସମୟ ସମୟରେ ବଙ୍ଗଳାର ସିପାହିମାନେ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ନାହିଁ କରବାରୁ ସରକାର ବାହାର ୧୮୫୭ରେ ଏକ ଆଇନ ଜାରି କଲେ । ସେଥିରେ ନୟମ ଥିଲା ଯେ କୌଣସି ସିପାହି ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ନାହିଁ କଲେ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବାହାର କରାଯିବ । ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ଭାରତରେ ରେଲବେ, ତାରକାକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ ହେବାରୁ ସମସ୍ତେ ଭବିଷ୍ୟେ ସରକାର ଭାରତକୁ ଚିନ୍ତା କରୁ ପକାଇବେ । ୧୮୫୭ରେ ସିପାହିମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ସିଲହୁଟା, ଶାଫା ବଡ଼ ନୁହେଁ ଯୁଦ୍ଧ ଜୟୀ ହୋଇ (କିନ୍ତୁ) ସୁନାସୁନା ବସନ୍ତ ।

ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ବେନୁ ବନରେ ଅଣାଯାଇ ଥିଲା । ତାର ଟୋଟାକୁ ଦାନ୍ତରେ କାଟିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଲୋକେ ଭବିଳେ ଏହି ଟୋଟାରେ ଗୋରୁ ଓ ଓଁ ଦୁଇ ଚର୍ବି ବୋଳାଯାଇ ଅଳ୍ପ ଏବଂ ସରକାର ଦେଇ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଜାତି ନେବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । ସେହିଭଳିବେଳେ ପୁଣି ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମାନେ ନୂଆ ପାଣି ଶୁଣାଇଲା ବେଳେ କହିଲେ ଯେ କମ୍ପାନୀ ଗଜକୁ ପଲ୍ଲୀ ସ୍ୱରୂପାରୁ ୧୦୦ ବର୍ଷ ହେଲାଣି । କମ୍ପାନୀର ଗଜକୁ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଘଟଣାମାନଙ୍କରେ ଲୋକେ ଯାହା ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେତେକ ଗଜାଗ୍ରହ ଓ ବୃତ୍ତାନ୍ତର ଗଜବଂଶୀୟମାନେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଲର୍ଡ଼ ହେଲିହାଉସି ଅପୂର୍ବିକ ଗଜା କନ୍ୟା ଜମିଦାରମାନଙ୍କୁ ପୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ ତାଙ୍କର ଗଜ୍ୟ ଖାସ ଦଖଲରେ ନେଇଥିଲେ ତେଣୁ ଦେଶରେ ଘୋର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଘଟିଥିଲା । ଏହି ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଉଦ୍‌ଘୋଷକାଣ୍ଡମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ମତାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ନାନା ସାହେବ, ଚାନ୍ଦିଆ ଟୋପି ଓ ହିନ୍ଦୀର ଶାଣି ପ୍ରଧାନ । ଏମାନେ ସିଂହ ମାନଙ୍କର ନେତା ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ବାଲୁଦେବର ବାଗବତପୁର ଓ ବହରମପୁର ସିପାହୀମାନେ ଦାନ୍ତରେ ଟୋଟା କାଟିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯାଇ ବରଖାସ୍ତ କରିଗଲା ।

ବାଳା ସାହେବ ।

ଏହି ଫରୁ ଘଟଣାରୁ ଗଜ୍ୟମଧ୍ୟରେ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ହୃଦୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ-ବନ୍ଧୁ ଅଲ୍ପାଧିକ ପରିମାଣରେ କୁହୁକୁ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣା ନେଇ ସେହି ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱଠାତ୍ ଜଳି ଉଠିଲା । ଘଟଣାଟି ଏହିପରି — ଜଣେ ସୈନ୍ୟ ପାଇଁ ଔଷଧ ଆସିଥିଲା । ସେହି ରୋଗମୟର ଜଣେ ଇଂରେଜ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ସେହି ଔଷଧ ଶିଶିକୁ ସୁଦ୍ଧା ତାହାର ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚାର ହେଲା ଯେ, ସାହେବ ବୋତଲରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଔଷଧ ବୁଣୁଥିଲେ । ତଦ୍ୱାରା ଔଷଧ ଖାଇଥିବା ସିପାହୀର ଜାତିଗଲା ! ଏହାହିଁ ହେଲା ବିରକ୍ତିର ବାଜ ବା ପ୍ରବୋଳ ଉଦ୍‌ଘୋଷର ଉତ୍ପତ୍ତି ବାରୁଦ ।

ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ମନ ବଶିକାରଣ କେ ତା ସଙ୍ଗେ ରବେ ପର ॥

ପ୍ରକୃତ ବଦ୍ରୋହ ପ୍ରଥମେ ମିରଟ ସହରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୭୭ ମଇମାସ ୧୦ ତାରିଖରେ ମିରଟର ସିପାହୀମାନେ ବଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ । ଏମାନେ ଘର ପୋଡ଼ିଦେଲେ, ଯେଉଁଠାରେ ଇଂରେଜ ଦେଖିଲେ ସେଠାରେ ତାହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକଲେ, ଏବଂ କ୍ରମେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ସେମାନେ ଦକ୍ଷିଣେ ଉପସ୍ଥିତ ଦେଲସଣି ସେଠାର ସିପାହୀମାନେ ବଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ନାମମାତ୍ର ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ୍ ବାହାଦୁରସାହାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ସମ୍ରାଟ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ତତ୍ପରେ ଉତ୍ତର ଭାରତବର୍ଷର ଯେତେ ଛାନରେ ସିପାହୀ ଥିଲେ ତେତେ ଛାନରେ ବଦ୍ରୋହ ଲାଗିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀରେ ସିପାହୀମାନେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରୁଥିଲେ ଓ ଶଙ୍ଖାଞ୍ଜନା ଲୁଟିକରି ନେଇ ସେମାନଙ୍କର ଚେନ୍ନୁଲୀ ଦକ୍ଷିଣ କିମ୍ବା ଲକ୍ଷ୍ନୋକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିଲେ ।

ଜୁନମାସ ୪ ତାରିଖରେ କାନପୁରଠାରେ ବଦ୍ରୋହୀମାନେ ହେଲେ । ସିପାହୀମାନେ କେତେକ ଘର ପୋଡ଼ିଦେଇ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ବାଲିବର୍ତ୍ତକ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ନାନାସାହେବ ସେମାନଙ୍କୁ ଲେଉଟାଇଥିବା ସେମାନଙ୍କର ନେତା ହେଲେ । ବଦ୍ରୋହୀମାନେ ନଗର ଲୁଣ୍ଠନକରି ଇଂରେଜ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ହତ୍ୟା କଲେ ଏବଂ ତତ୍ପରେ କାନପୁରସ୍ଥ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଅବରୋଧ କଲେ । ଶିବପୁର ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଅନୁଜ୍ଞାରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ଜୁନମାସ ୩୧ ତାରିଖରେ ନାନାସାହେବ ସେମାନଙ୍କୁ କହ୍ନପୁରଠାରେ ଅସ୍ତ୍ର ତ୍ୟାଗ କଲେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ବାବାଦାସ ଦିବାକୁ ଦୟାକରି । ଏଥିରେ ବିଶ୍ବାସ କରି ଜୁନମାସ ୩୧ ତାରିଖରେ ପ୍ରାୟ ୪୫୦ ଜଣ ଇଂରେଜ ସିକରି ତ୍ୟାଗକରି ନୌକା ଆସ୍ତ୍ରୋଦ୍ଧାନ କରିବାମାତ୍ରେ, ସିପାହୀମାନେ ଗଙ୍ଗାର ଉତ୍ତରସ୍ଥଳରୁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁଳିବୁଡ଼ି କଲେ । ଅନେକ ଇଂରେଜ ହତହେଲେ । ନାନାସାହେବ ଅବସ୍ଥିତ ଶ୍ରୀ ଓ ବାଲିକମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଲେ । ସେନାପତି ହାବେଲ୍‌ବ କାନପୁର ଅଡ଼କୁ ଅସୁଥିବାର ଶୁଣି ସେ ସେହି ଶ୍ରୀ, ବାଲିକ ଓ ବାଲିକା ମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ନିଷ୍ଠୁରଭାବରେ ହତ୍ୟାକରି ମୃତଦେହମାନ ଏକ ବୁପମଧ୍ୟରେ ପକାଇଦେଇ ପଳାଇଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ନୋନଗରର ସିପାହୀମାନେ ମେ ମାସ ୩ ତାରିଖରେ ବଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ । ବଦ୍ରୋହୀ ଅତି ଶୀଘ୍ର ସମସ୍ତ ଅଯୋଧ୍ୟା ଓ ରେହଲଗଣ୍ଡରେ ବ୍ୟାପିଗଲା । ବେଗମ୍ ଓ ଅନେକ ତାଲୁକାଦାର ଏହି ବଦ୍ରୋହରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବଦ୍ରୋହୀମାନେ ଲକ୍ଷ୍ନୋ ଅବରୋଧ କଲେ । ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଅଯୋଧ୍ୟାର ଚାନ୍ଦି କମିଶନର ହେଲେ ଲରେନ୍ସ ଲରେନ୍ସ ବଦ୍ରୋହୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହତ ହୋଇଥିଲେ । ମଧ୍ୟ ଭାରତର ଛାନସୀରେ ସିପାହୀମାନେ ବଦ୍ରୋହୀ ହେତୁ ଝିନର୍ଦ୍ଦାର ଗଣୀ ସେମାନଙ୍କର ନେତା ହେଲେ ଏବଂ ଅପଣାର ଭଜ୍ୟ ସ୍ଵାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ ।

ଶଲ ଲେକଙ୍କର ସହକାସ କଲେ ଫଳ ମିଳେ ଅପକାର ।

୧୮୫୭ ଜୁଲାଇମାସ ତା ୧୫ ରଖରେ ନାନାସାହେବଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ହାବେଲ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରାଜିତ ହେଲେ । ହାବେଲ୍‌ଙ୍କ କାନପୁରରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ ନାନା ସାହେବ ବନ୍ଦୀକୃତ ହୋଇ ବାଲିକମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ମୃତ ଦେହମାନ କୂପରେ ପକାଇଦେଇ ପଳାଇଯାଇଅଛନ୍ତି । ତନିମାସ ଅବସେଧପରେ ଦକ୍ଷିଣରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ପୁନଃ ରାଧକୃତ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜ ସେନାପତି ନିକୋଲସନ୍ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ୍ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ ଏବଂ ରେଙ୍ଗିନକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁତ୍ର ଓ ଏକ ପୌତ୍ରକୁ ଗୁଳିଦ୍ଵାରା ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ଜେନେରାଲ ହାବେଲ୍‌ଙ୍କ ଓ ବେଣ୍ଟ୍‌ମ୍‌ ଲଣ୍ଡୋ ଅଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ଅଳ୍ପ ଥିବାରୁ ଏମାନେ ନିଜେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ପରେ ସର ଜର୍ଜ୍‌ କାମ୍ପବେଲ ଆସି ଏମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ (ନଭେମ୍ବର ୧୮୫୭) ।

କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ସିପାହୀମାନେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ହାନ୍ଦୀର ରାଣୀ ଯୁଦ୍ଧ କରୁ କରୁ ହତ ହୋଇଥିଲେ । ତାନ୍ତ୍ରୀୟ ପୁନଃ ପୁନଃ ପରାଜିତ ହୋଇ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ୧୮୫୯ ରେ ସେ ଧୃତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ପାଣି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ନେତାମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ସିପାହୀମାନେ ଛତରଙ୍ଗ ହୋଇ ପଳାଇଲେ କେହି କେହି ବା ଧୃତ ହୋଇ ବନ୍ଦିହେଲେ । ଏହିପରି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଭାବରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ ହେଲା । ସେହି ସମୟରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଏକ ଆଇନ ପ୍ରଣୀତ ହେଲା । ସେହି ଆଇନ ଅନୁସାରେ କମ୍ପାନୀ ରାଜତ୍ଵର ଅବସାନ ହୋଇ ସ୍ଵୟଂ ମହାରାଣୀ ରିଜେଣ୍ଡିଆ ନିଜ ହାତରେ ଭାରତ ଶାସନ ଭାର ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିୟାଙ୍କର କମ୍ପାନୀ ଠାରୁ

ଭାରତ ଶାସନଗ୍ରହଣ ।

ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍ ଓ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ରାଣୀ ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିଆ ୧୮୧୯ ମସିହା ମଇ ମାସ ତା ୨୪ ରଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ୩୩ ଜର୍ଜ୍‌ଙ୍କ ୪ର୍ଥ ପୁତ୍ର ଡିଡ୍‌କ୍‌ଅଫ୍ କେଣ୍ଟଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଖୁବ୍‌ବୃଦ୍ଧା ୪ର୍ଥ ଭାଇମଙ୍ଗ ମୃତ୍ୟୁପରେ ୧୮୩୭ ସାଲରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରିଥିଲେ । ୧୮୪୦ ସାଲରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆଲବାର୍ଟ ଅଫ୍ ସେକ୍ସିକୋବର୍ଗ ଗୋଆଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ବବାହ ହୋଇଥିଲା । ମହାରାଣୀଙ୍କର ନଅଗୋଟି ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ଵ କାଳରେ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ପୁର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତି ବାସ୍ତବିକ ଥିଲା । ୧୮୭୭ ରେ ସେ ଭାରତର ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରୂପେ ଘୋଷିତ ହେଲେ ।

୧୯ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଅଟକି ଶ୍ରେୟସ୍ଵର ॥

୧୮୮୭ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ତା ୨ ରଖ ଦିନ ମହାରାଣୀଙ୍କର ୫୦ ବର୍ଷ ସ୍ବଜନ୍ମ-
ଉତ୍ସବରେ “କୃତ୍ତିଲ” ଉତ୍ସବ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା । ସୁନସ୍ବ ୧୮୯୭ ରେ
୭୦ ବର୍ଷ ସ୍ବଜନ୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ “ହାରକ କୃତ୍ତିଲ” ମହାରମାଗେଡ଼ରେ ସମ୍ପନ୍ନ
କରା ଯାଇଥିଲା । ଭରତବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୟା ଅସୀମ ଏବଂ ସମସ୍ତ
ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ସେ ସ୍ନେହଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ ଘର୍ଷକାଳ ଅର୍ଥାତ୍ ୭୮ ବର୍ଷ ସ୍ବଜନ୍ମପର୍ବ
୮୨ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୯୦୧ ସାଲରେ ଭରତେଶ୍ବରୀ ମହାରାଣୀ ରଜକ୍ଷୀୟଙ୍କର
ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା ।

ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷିଣ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ସାଧନ କାଳରେ ଲର୍ଡ଼ କ୍ୟାମ୍ପ ବେଣ୍ଟିର ଜେନେ-
ରାଲ୍ ଥିବା ବେଳେ ନାନାଦି କାରଣ ନେଇ ୧୮୫୭-୫୮ ରେ ଯେତେବେଳେ
ସିପାହି କ୍ରନ୍ତୋଦ୍ଧ ଘଟିଥିଲା ସେତେବେଳେ ମହାରାଣୀଙ୍କ ଘୋଷଣା ପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହେବାରୁ ଭରତରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ୧୮୫୮ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ
୧ ତାରିଖରେ ଲେଫ୍ଟାଣ୍ଟାନ୍ଟ ନବରରେ ଏକ ବୃହତ ଦରବାର ହୋଇଥିଲା ।
ଏହି ଦରବାରରେ ଲର୍ଡ଼ କ୍ୟାମ୍ପ ମହାରାଣୀ ରଜକ୍ଷୀୟଙ୍କର ଯେଉଁ ଘୋଷଣା
ପତ୍ର ପାଠ କରିଥିଲେ ତାର ୧୨ମ ନିମ୍ନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ମହାରାଣୀଙ୍କ ଘୋଷଣା ପତ୍ର ।

“ଅସ୍ମେ ଅଞ୍ଜଳାରୁ ଭରତର ଶାସନ ଭାର ନିଜ ହାତରେ ପ୍ରହରଣ କଲୁ ।
ଅଞ୍ଜଳିରୁ ଭରତର ଲୋକେ ଗୁଣିବାନ୍
ହେଲେ, ଜାତି ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ
ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ
ପାରିବେ । କମ୍ପାନୀଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ
ଯାହାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଯେପରି ସଜ୍ଜି କରା
ଚନ୍ଦାନପତ୍ର ହୋଇ ଅଳ୍ପ ତାହା ସେହିପରି
ରହିବ । ସରକାର ବାହାଦୁର ପ୍ରଜାଙ୍କ
ଧର୍ମରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବ ନାହିଁ । ଭାର-
ତରେ ପୁରାତନ ଶାସ୍ତ୍ର, ନୀତି, ଆଚାର ଓ
ବ୍ୟବହାର ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଯିବ ।
ଜ୍ୟାୟୁ ବୃତ୍ତିଶାସନର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ହେବ ।
ଦେଶୀୟ ସାଜାମାଜେ ଅପତ୍ୟହୀନ ହେଲେ
ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ପ୍ରହରଣ କରି ପାରିବେ ।

ମହାରାଣୀ ରଜକ୍ଷୀୟ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଧର୍ମର ସତ୍ୟ ଉପରେ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ବିଶ୍ବାସ ସ୍ଥାପନ କରି ଏବଂ ଧର୍ମ ବିଶ୍ବାସ
କ୍ଷମିତ ମନରେ ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ତାହା ବୃତ୍ତକ ହୃଦୟରେ ସୀତାର
ମାତା ପିତା ଶିଶା ଦେଇ ପୁତ୍ର ଶିଶୁ ନୀତି ।

କରି ଅମ୍ଭେ ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛୁ କି ଯେ ଅମ୍ଭର କୌଣସି ପ୍ରଜା ଉପରେ ଅମ୍ଭର ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ କିମ୍ବା ଇଚ୍ଛା ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଭୁବିଷ୍ୟ ନୁହେଁ । ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ଜମିକି କେହି କେବେ ଅମ୍ଭଠାରୁ ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ନିଗ୍ରହ ପାଇବ ନାହିଁ । ଏହା ଅମ୍ଭେ ଘୋଷଣା କରୁଅଛୁ । ସମସ୍ତେ ସମାନ ଏବଂ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷିତ ହେବେ । ଅମ୍ଭେ ଅମ୍ଭ ଅଧୀନସ୍ଥ ଓ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ସମସ୍ତ କର୍ମଗୁଣକୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଆଦେଶ ଦେଉଅଛୁ କି ସେମାନେ ଅମ୍ଭର କୌଣସି ପ୍ରଜାଙ୍କର ଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ କିମ୍ବା ପୂଜାପବିତ୍ରରେ କିଛିମାତ୍ର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ, କଲେ ଆମ୍ଭେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ରୁଷ୍ଟ ହେବୁ । ଭାରତବାସିଙ୍କର ସୁଖ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶେଷବି ଟେନର ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି; ଭାରତବାସିଙ୍କ ଶାନ୍ତି ସନ୍ତୋଷରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଦୃଢ଼ତା, ଏବଂ ଭାରତବାସିଙ୍କର ବୃତ୍ତବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏକମାତ୍ର ପୁରସ୍କାର ।”

ସମାଧି ୭ମ ଏକ୍ଷ୍ୟାକ୍ ଓ ସମାଧି ପଞ୍ଚମଜର୍ମ ମଧ୍ୟ ଏହି ଘୋଷଣା ପତ୍ରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନରେ ଭାରତର ଶ୍ରାବ୍ୟତା ।

ପଠାଣ ଓ ମୋଗଲମାନଙ୍କର ସ୍ୱଜ୍ଞ ଇଂରେଜ ସଜ୍ଞ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲମୟ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନେକ ବୃଦ୍ଧି ଥିଲା । ବିଷୟବସ୍ତୁ ସେମାନେ ସୃଜନାତ୍ମକ ଥିଲେ ଏବଂ ବିଳାସ ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଶାନ୍ତିର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଥିଲା । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିଲା । ପ୍ରଜାଙ୍କର ରକ୍ତ ଶୋଷଣ କରି ନିଜର ବିଳାସିତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନମାନଙ୍କର ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱଳ୍ପକର୍ମୀମାନେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ସେପରି ଭୁଲ୍ଲୀଭୂତ କରୁଥିଲେ ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନାଯୋଗ୍ୟ । ବିଶେଷତଃ ଶାନ୍ତି ଓ ଧନ ସବୁଦିନ ସଂକଟାପନ୍ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର କର୍ମ-ଗୁଣମାନେ ଅଇନର ଅଧୀନ ନ ଥିଲେ । ଆଜି କାଲି ସେପରି ଧନ, ନିର୍ଜନ, ସଜା, ଜମିଦାର ରପ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ଆଇନ ଓ ଏକ ବାବୁ ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କ ସମୟରେ ସେପରି ନ ଥିଲା । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ ଦେଶର ରାଜସ୍ୱ ସାଧାରଣ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେତେ ଲଗ୍ନ ଥିଲା, ସମାଧି ଓ ନିରା-ବଙ୍କ ବିଳାସରେ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟୟିତ ହେଉଥିଲା । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଥିଲା ।

ଇଂରେଜ-ଶାସନ କାଳରେ ସମ୍ପାଦକ, ଗଙ୍ଗାବାବୁଙ୍କର ସମ୍ମାନ ବ୍ୟବର୍ତ୍ତନ, କିଛି ପ୍ରଭୃତି ଅସଂଖ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କର ହିଲ୍ଲି କଥାରେ ନରବଳି ଓ ଦେଶପ୍ରତିମା ପାଖରେ ନରବଳି ଦାନ ପ୍ରଭୃତି କୁପ୍ରଥା ରହିତ ହୋଇଅଛି । ପିଣ୍ଡାର, ଠଗ ଓ ବର୍ଗିମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ଦିନ ଗୁରୁ ଯାଇଅଛି । ହାକି, ସହକା, ରେଭୁ

ପେଟରୁ ପଡ଼ିଣ କେହି ପଣ୍ଡିତ ନୁହନ୍ତି ।

କେନାଲ୍ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ମୁଦ୍ରାପତ୍ର, ଇତ୍ୟାଦିର ସୁଚନୋକ୍ତ ହେତୁ
ଯାତାଯାତ, ସମ୍ବାଦ ସେବଣ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରର ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଲୋକେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ପୁରସ୍କା ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ମାଲ ମୋକଦମା ବରୁର ପାଇଁ
ଫର୍ଡିନାନ୍ ଓ ଫୌଜଦାରୀ ଅଦାଲତମାନ ଶ୍ରୀପତି ହୋଇଅଛନ୍ତି । ବଦ୍ୟାଳୟମାନ
ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ପାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ବୃଦ୍ଧି ହେଉଅଛି । ଅନେକ ପ୍ରକାର କଳକବୀର
ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ କାରଖାନାମାନ ଶ୍ରୀପତି ହେବାରୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛି ।

ସଜ୍ଜାତାହ—ପୂର୍ବେ ଅମଦେଶରେ କୌଣସି ବନ୍ଦୀହତ ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ

ହେଲେ ସେ ଲୋକର
ଶବ ଦାହ ବେଳେ
ଚାନ୍ଦାର ଝି ସ୍ବଇଚ୍ଛା
ପୁରକ ଚିତ୍ତାବେଶ
କରୁଥିଲା । ଏହାକୁ
ସଜ୍ଜାତାହ ବୋଲାଯାଏ ।
ହଥମେ ଏହା ବାଧ୍ୟ
ବାଧକତା ନ ଥିଲା ।
କାଳକ୍ରମେ ସମାଜ
ଏହାକାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ
ବାଧ୍ୟ କରିବାରୁ ଏହା

ସଜ୍ଜାତାହ ।

ସମାଜର ଏକ ନିୟମ ରୂପେ ଧରାଯାଇ ବହୁକାଳରୁ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଏପରି
ଅବସ୍ଥାରେ ଏହା ଏକ ନୃଣ୍ମ ସ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ କହିଲେ ଚଳେ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଝି
ନାନାଦି ବେଶଭୂଷା ହୋଇ ସ୍ବାମୀର ଶବ ପହଞ୍ଚି ଅନୁଗ୍ରମନ କରେ; ଶୁଣାନରେ
ସ୍ବାମୀର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଲାବରେ ଜଳିଲା ବେଳେ ସର୍ବସମ୍ପଦରେ ସେ ଝି
ଚିତ୍ତାବେଶ ପଡ଼େ ।

ଏହି କୁପ୍ରଥା ନିବାରଣ କରିବା ପ୍ରକାଶେ ଲର୍ଡ଼ ବେଲିକ୍ ୧୮୬୧ ସାଲରେ
ଏକ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ସେହି ଆଇନ ବଳରେ ସଜ୍ଜାତାହ ଏକ ନୃଣ୍ମସ
ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ବୋଲି ଧରାଯିବାରୁ ତାହା ସେହି ଦିନଠାରୁ ଆମଦେଶରୁ ଉଦ୍ଧୃତ
ହେଲା ।

ଗଙ୍ଗାସାଗରରେ ସନ୍ତାନ ନିଷେଧ—ପୂର୍ବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଧର୍ମର ପ୍ରସ୍ତେ-
ଚନାରେ ହନୁମାନଙ୍କର ବନ୍ଧାସ ଥିଲା ଯେ କୌଣସି ଲୋକର ପୁତ୍ର ନ ହୋଇ
ଯେବେ କନ୍ୟା କେବଳ ଜନ୍ମହୁଏ ତେବେ ସେ ସେହି କନ୍ୟାକୁ ଗଙ୍ଗାରେ ପକାଇ-
କାତ ଯଦି ରହେ କାଶ୍ମିରର ଫାଟେଡାର) ତେଜ ହୁଅଇ ବର୍ଜନ ।

ଦେଲେ ଚାହାର ପୁତ୍ର ହେବ । ଏହି ହେତୁ ଅନେକ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ନୃଶଂସ-
ଭବରେ ଗଙ୍ଗାକୁ ପକାଇ ଦେଉଥିଲେ । ତାହା ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରାଗଲା ।

ପିଣ୍ଡାରି ଦମନ—ପିଣ୍ଡାରିମାନେ ନୃଶଂସ ଲୁଣ୍ଠନକାରୀ ଜାତିଥିଲେ । ମଧ୍ୟ-
ଭାରତ ଉତ୍ତର ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଅପରାଧ,
ଜାଠ ଓ ଛତ୍ରବଳୀ ମରହଟ୍ଟା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପିଣ୍ଡାରିମାନଙ୍କ ଦଳ ଗଠିତ
ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ କେତେକେଲେ ଶତ ସଂଖ୍ୟାରେ କେତେକେଲେ ଅବା
ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ଦଳବଦ୍ଧହୋଇ ଗ୍ରାମ ଓ ନଗର ଲୁଣ୍ଠନ କରୁଥିଲେ । ଏହାଦ୍ଵାରା
କେତେକ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶ ଓ ଧନନାଶ ଘଟୁଥିଲା ତାହା କହିହେବ ନାହିଁ ।
ଅମିରଖାଁ, କରମ ଓ ଚିଟୁ ଏହି ତିନି ଜଣ ସେମାନଙ୍କ ସଦ୍ଵୀର ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଥିଲେ । ହେହିଂସ୍ଵଳ ସମୟରେ ଏମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଦ୍ରବ କରିବାରୁ ଏମାନଙ୍କୁ
ଦମନ କରିବାକୁ ହେହିଂସ ସୈନ୍ୟ ପଠାଉଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ ପିଣ୍ଡାରି
ନିହତ ହେଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନେ ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗ କରି କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟରେ
ଶାବିକା ନିର୍ବାହ କଲେ । ଅମିରଖାଁ ଟଙ୍କୁ ନବାବା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତି
ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । କରମ ଅସ୍ତ୍ରମର୍ଯ୍ୟଣ କଲେ ଏବଂ ଚିଟୁ ପଳାୟନ କରି
ବନମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଘ୍ର କରୁନି ନିହତ ହେଲେ । ପିଣ୍ଡାରି ଦମନ ୧୮୧୭ ସାଲରେ
ଘଟିଥିଲା ।

ଠଗ ଦମନ—ଠମାଗଲ ଓ ମରହଟ୍ଟା ରାଜତ୍ଵର ଅବସାନ ହେବାରୁ
ସେମାନଙ୍କର ଛତ୍ରରାଜା ସୈନ୍ୟମାନେ ଆଉ କିଛି ବ୍ୟବସାୟ ନ ପାଇ ନିଜର
ଉଦ୍‌ବେଗ ପୋଷଣାର୍ଥ ଦସ୍ୟୁବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଠଗ
ବୋଲାଯାଏ । ଏମାନେ ଭାରତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ । ଠଗମାନେ
ଖଣ୍ଡିଏ ରୁମାଲ ଦ୍ଵାରା ଲୋକମାନଙ୍କର ଶ୍ଵାସରେଧକରି ସେମାନଙ୍କୁ ମାର ପକାଉ-
ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବସ୍ଵ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ କେତେକେଲେ
ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ, କେତେକେଲେ ଏକାକୀ କେତେକେଲେ ବଣିକ ବେଶରେ,
କେତେକେଲେ ଅବା ଯାତ୍ରୀ ବେଶରେ ଗ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ କାଳୀକୁ
ଉପାସନା କରୁଥିଲେ । ବୋଧ ହୁଏ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା ନରରକ୍ତ ନ
ଖାଇଲେ କାଳୀ ଠାକୁରାଣୀ ଅସନ୍ତୋଷ ହେବେ । କପ୍ତାନୁ ମୁଁ ମାନୁ ଅନେକ
କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରି ଏହି ଠଗମାନଙ୍କୁ ନିର୍ମୂଳ କରୁଥିଲେ ।

ବଗୀ ଦମନ—ମରହଟ୍ଟା ସୈନ୍ୟମାନେ ନାଳାସ୍ଥାନ ଲୁଣ୍ଠନ ଓ ଶ୍ଵୀପୁରୁଷ
ବାଳକମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବେ ହତ୍ୟା ଓ ହତ୍ଵାରକରି ସମଗ୍ର ଲୁଣ୍ଠନ କରୁଥିଲେ ।
ଏମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହରେ ଧନ ଓ ଶାବନ ସବଦା ବିପଦମୁଣ୍ଡି ଥିଲା । ମରହଟ୍ଟାମାନେ
ସରସ୍ତ୍ର ହେବାରୁ ଏହି ଅତ୍ୟାଚାର ଲୋପ ପାଇଲା ।

ମୁଖ ଯଦି ରହେ ସାଧୁ ସହବାସେ, ହୁଅଇ ସେହୁ ପ୍ରବାଣ ॥

ବ୍ରତୀଶ ଶାସନପଦ୍ଧତି ।

ଇନ୍ଦ୍ରଭୂଷ କମ୍ପାନୀ ଭରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅର୍ପଣଲେ । କିନ୍ତୁ ଭରତର ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥାଚକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ କ୍ରମଶଃ ଦେଶର ଶାସନଭାର ନିଜ ହାତରେ ପାଇଲେ । ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ଶାସନ ଦୁଇଟି ପରସ୍ପର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ନୁହେଁ, ଏଣୁ ଶାସନଭାର ଯେତେ ସେମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଅଧିକ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ଲୋଭ ସେତେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରସ୍ତବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ତଳାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଏ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ର କରୁ ନ ଥିଲେ । କମ୍ପାନୀ ଶାସନର ଝୁଙ୍କିଲାରେ ଦେଶରେ ଅସ୍ଥିରତା କ୍ରମଶଃ ଲୋପପାଇବାକୁ ଭରତବାସୀଙ୍କ ମନରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଛ ଅକାଞ୍ଚୁ ଜନ୍ମିଲା । କମ୍ପାନୀର କର୍ମଚାରୀମାନେ ନିଜ ଲାଭ ନିମିତ୍ତ ସବୁଦିନ ସତେଜ ଥିବାରୁ ଏଦେଶ ଲୋକଙ୍କର ନୈସର୍ଗିକ ନାନାପ୍ରକାର ସତ୍ତାରେ ବାଧା ଜନ୍ମିଥିଲା । ୧୮୩୩ ସାଲରେ ପ୍ରଥମେ ଭରତବାସୀଙ୍କୁ ଗ୍ରେଟ୍ କରାଜ ଅଫ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭର୍ତ୍ତି କରାଗଲା । ରାଜ୍ୟ ବାହାର ସଙ୍ଗେ, ଅଳ୍ପ ବେତନରେ ଦେଶୀଲୋକଙ୍କୁ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ର କରିବା ନିମିତ୍ତ ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ ଅନୁରୂପ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କମ୍ପାନୀର ଲବ୍ଧିନରେ ଥିବା ଡିରେକ୍ଟରମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ।

କଲିକତାର ଜଣେ ଉଡ଼ିବାଲା ସାହେବ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଇଂରେଜ ଗୃହାଳୀ ନିଜଘରରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ହେଉଛି ହେୟାର । ଏହି ବଦ୍ୟାଳୟଟି ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜନପ୍ରିୟ ହେବାରୁ ସରକାର ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କଲେ । ଏହି ସମୟକୁ ଇଉରୋପରେ ଢେଲ ଓ ଟେଲି-ଗ୍ରାଫ୍ ଅଫ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଲର୍ଡ୍ ହେଲ୍‌ହାଉସି ତାହା ତଳାଇଲେ । ୧୮୫୭ ସାଲରେ ସରକାର ସମ୍ବେଦନାବରେ ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର କଲେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଏହାପରେ ମାଡ୍ରାଜ, ବମ୍ବେ ଓ ଏଲ୍‌ହାବାଦରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଏହି ବିଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରୁ ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଇଂରେଜ ସ୍ୱାଧୀନ ଚିନ୍ତାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଭରତବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଜାତୀୟ ଭାବର ଜାଗରୁକ ହେଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ମହାଶୀଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀପଦ୍ଧତି, ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଓସ୍ତେଲସଙ୍କ ଭାରତରମଣ, ମହାରାଣୀଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ଜୟନ୍ତୀ, ଲର୍ଡ୍ ରିପନଙ୍କର ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଆଇନ ଏବଂ ମୁଦ୍ରାପତ୍ରର ସ୍ୱାଧୀନତା ଭାରତବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଅପୂର୍ବ ଅକାଞ୍ଚୁ ଜନ୍ମାଇ ଦେଲା । ୧୮୮୫ ସାଲରେ ଲର୍ଡ୍ ଡଫିନ୍‌ଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ ଭାରତବର୍ଷର କେତେଜଣ ବୃତ୍ତବଦ୍ୟାଳୟ ବମ୍ବେ ନଗରରେ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ କଲେ ଏବଂ ସେହିଦିନ

ପରମ ଶହ୍ଯୁଟି ଗୃହେ ହେଲେ ଉପଗତ ।

ଠାରୁ ୧୯୨୭ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିବର୍ଷ କଂଗ୍ରେସ ମହାସଭା ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାର ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉଦ୍‌ବୋଧିତ ହୋଇ ଅସ୍ଥିଥିଲା । ମହାରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଘୋଷଣାପତ୍ର ପଢ଼େ ଅନେକ ଭାରତବାସୀ ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ତେସୁକ୍ତ, ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍ ଓ ମୁନସିଫ୍ ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଓ ହାକିମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ନିଅଯାଉ ନ ଥିଲା । କ୍ରମଶଃ ଅନେକ ଭାରତବାସୀ ବଲ୍ଲଭ ଯାଇ ବାରିଷ୍ଟର ଏବଂ ସିଭିଲ୍‌ସ୍ଟାନ ହୋଇ ଅସିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ସେମାନେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାକାରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥାନ୍ତେ ତାହା ତାଙ୍କୁ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ଏଥି ପାଇଁ ଏବଂ କ୍ରମଶଃ ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିପାଇବାରୁ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଅସନ୍ତୋଷ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବଢିଗଲା ।

୧୯୦୫ ସାଲବେଳକୁ ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜନ ବଙ୍ଗ ଦେଶକୁ ଦୁଇଭାଗ କରି ଦେବାରୁ ଦେଶରେ ଘୋର ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଲାଗିଗଲା । ଅଳ୍ପ ଅଇନ ଇଉଚ୍ଚେପୀୟ ଓ ଦେଶୀୟମାନଙ୍କ ଚାହୁଁରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖି ଭାରତବାସୀ ବଡ଼ ଅପମାନ ବୋଧକଲେ । ୧୯୦୫ ପୂର୍ବରୁ ବଡ଼ଲଟକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ କେତେକ ଇଉଚ୍ଚେପୀୟାନ ଅସିସରକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭା ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ସ୍ଥାନ ନ ଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଭାରତ ପ୍ରତି ସମ୍ପର୍କଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ଚେତ୍ତା କଲେ । ସେତେବେଳେ କିଛିତ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଲିବରଲ୍ ଦଳ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ଏହି ଦଳର ମନ୍ତ୍ରୀ ମର୍ଲି ସାହେବ ଭାରତଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ଆଇନ, ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ପାରିକଲେ । ଏହାକୁ ୧୯୦୯ ସାଲର ମର୍ଲି ଫର୍ମ ଆଇନ କହନ୍ତି । ଏହି ଆଇନ ବଳରେ ଭିତରେ ନିର୍ଦ୍ଦଳୀନ ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଗଠିତ ହେଲା । ପ୍ରତିସଭାରେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଭାରତବାସୀ ନିବାସିତ ମେମ୍ବର ହୋଇ ସ୍ଥାନ ପାଇଲେ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ ଏବଂ ସମତା କିଛି ନ ଥିଲା । ସେମାନେ କେବଳ ଲଞ୍ଜମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ । ବଡ଼ଲଟ ଏବଂ ପ୍ରେସିଡେନ୍ଟ୍ ରିଭର୍ଣ୍ଣିମେଣ୍ଟର ନିରାଶା ସଭାରେ ଜଣେ ଭାରତ ବାସୀ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ଵିପଦ ୧୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ କରା ଯାଇଥିଲେ ଭାରତବାସୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ୧୯୦୯ରେ ଏହା ସେପରି ଭାବରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେଲା ନାହିଁ ।

କଂଗ୍ରେସ ପୂର୍ବେ ଖୁବ୍ ଯାନ ଓ ଅଧିକାର ଦାବି କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସରକାର ସମସ୍ତମତେ ସେ ଦାବି ଗ୍ରହଣ ନ କରି ୫୮୦ ବର୍ଷ ପରେ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ସୁନ୍ଦ୍ରପ୍ରଦେଶରେ ଶେଟଲଟ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜଣେ ରିଭର୍ଣ୍ଣିର ଏବଂ ପଞ୍ଜାବରେ ଗୋଟିଏ ହାଇକୋର୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୧୫

ଅତିଥି ସଭାର ତାଙ୍କୁ କରିବା ଉଚିତ ।

ପାଲରେ କଂଗ୍ରେସ ଦାବ କରି ବଫାଲ ମତାବଦ ହୋଇଥିଲା, ଅଥଚ ୧୯୨୦
ପାଲବେଳକୁ ଭାରତର ସବୁ ପ୍ରଦେଶକୁ ଜଣେ ୨ ଗର୍ଭସ୍ଥିର ଓ ଗୋଟିଏ ୨
ହାଇକୋର୍ଟ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବାସୀ ଯନ୍ତ୍ରଣା ନୁହେଁ । ମର୍ଲୀ-ରୂପର୍ସ ଅନୁସାରେ
ଲର୍ଡ଼ ସିଂହ ବଡ଼ଲଟଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଦେଶୀୟ ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର ହୋଇ
ଥିଲେ । ପ୍ରେସ୍ ଆଇନ୍ ନେଇ ସେ ଇଂରାଜୀ ଦେବାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ସାରା ଅଲ
ଇମାମ୍ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଅଲ୍ ଇମାମ୍ଙ୍କ ପରେ ସାରା ଶଙ୍କରଣ ନାୟାର ଉକ୍ତ
କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୧୧ ପାଲରେ ଦକ୍ଷିଣବିହାରଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସମ୍ରାଟ ଶ୍ରୀ ଜର୍ଜ ବଙ୍ଗ
ଦେଶକୁ ପୁଣି ଏକାଠି କରିଦେଲେ ଏବଂ ବଙ୍ଗର ଓଡ଼ିଶା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ନାମକ
ଦୁଇଟି ପ୍ରଦେଶ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଯୁଦ୍ଧପରେ ମହାତ୍ମା ସାହେବ ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲା-
ବେଳେ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ପୁଣି କିଛି ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଧିକାର ଦେବା ପାଇଁ ଏକ
ଅଇନ ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ଏବେବେଳକୁ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା
ପାଇବାର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ଜନ୍ମିଥିଲା । ଅମେରିକାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଲ୍‌ଲ୍ୟୁର
ସାହେବଙ୍କର (‘Self determination’) ରଥୀର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତି ନିଜକୁ
ଶାସନ କରିବାର ଅଧିକାର ଅଛି’ ଏହି ଘୋଷଣା ବାହାରିଥିଲା । ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧପରେ
ଭାରତର ଚଣ୍ଡୁ ଆଗରେ ଏହି ଘୋଷଣା ଅନୁସାରେ ଇଉରୋପରେ ପୋଲଣ୍ଡ,
ଲିଥୁଆନିଆ, ଲାଟ୍‌ଭିଆ, ଇଟାଲି ଓ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ଆସିଆରେ
ପାଲେସ୍ଟାଇନ୍, ସିରିଆ, ଇରାକ୍, ଜର୍ଜାନିଆ ଓ ମିସର ପ୍ରଭୃତି ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା
ପାଇଗଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ପ୍ରାଣପଣରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଧନଜନ ଦେଇ
ଜର୍ମାନ ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଥିବାରୁ, ଭାରତବାସୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କଠାରୁ
ସ୍ୱାଧୀନ ଶାସନ ପାଇବେ ବୋଲି ମୂର୍ତ୍ତି ଆଶା ରଖୁଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀ,
ଯୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭା, ସମ୍ମିଳନୀ, ଏବଂ ଲର୍ଡ଼ ଅର୍ଚ୍ଚ ନେସନ୍‌ସରେ ସଭ୍ୟପଦ ପାଇବାରୁ
ଭାରତବର୍ଷ ଅଧିକ ଆଶାନ୍ବିତ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଶାସନରେ
ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ଦିଆଗଲା ତାହା ସେପରି କିଛି ନୁହେଁ ।
ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ନିର୍ବାଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଦା ଏକ
ସଦ୍‌ବାର ନିର୍ବାଚିତ ସଦ୍‌ପଦ ରହିଲେ । ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ
ହୋଇ କେତେକ ବିଭାଗ ନିର୍ବାଚିତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଦିଆଗଲା, ଅନ୍ୟ କିଛି ୨
ବିଭାଗ ସବୁ ସରକାରଙ୍କର ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲରଙ୍କ ହାତରେ ରହିଲା ।
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଦ୍‌ବାର କ୍ଷମତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପେକ୍ଷା ବଢ଼ାଇ ଦିଆ ଗଲା ମାତ୍ର ଲାଟମାନଙ୍କର
କ୍ଷମତା ରହିଲା ଯେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ସେମାନେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଦ୍‌ବାର ଆଇନ ସବୁ ରଦ୍ଦ
କରି ପାରନ୍ତି । ଏହି କ୍ଷମତା ଲର୍ଡ଼ ସାହେବମାନେ ବହୁବାର ବ୍ୟବହାର କରି
ଅଛନ୍ତି ।

ଦୁର୍ଘଟନ ଯଦ୍ୟପି କହେ ମଧୁର ବଚନ ।

ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ସଭାକୁ ଭଙ୍ଗି ଦୁଇଭାଗ କରିଦିଆ ଗଲା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି କାଉଁରୀଲ ଅର୍ଥ ଷ୍ଟେଟ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ମନ୍ତ୍ରଣା ପରିଷଦ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ୍ ଆସେମ୍ବଲି ବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ନିର୍ବାଚିତ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ ଲଣ୍ଡ-କଲେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ମତ ଚରୁତରେ ସୁଦ୍ଧା ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରି ପାରନ୍ତି, ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ଆଇନକୁ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବଳରେ ରଦ୍ଦ କରି ପାରନ୍ତି । ଅତିନାହିଁ କାରି କରି ଏକାଏକ ନିଜର ଦାୟିତ୍ବରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଇନ୍ କରିପାରନ୍ତି ଅବା କେବଳ ମାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରଣା ପରିଷଦର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଇନ ଗଢ଼ି ପାରନ୍ତି । ଏହି ମନ୍ତ୍ରଣା ପରିଷଦରେ ସରକାରୀୟ ଲୋକ ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟା ଥିବାରୁ ସରକାରଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ବଡ଼ଲଟଙ୍କର ଯେଉଁ ୭ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ କେହି ନିର୍ବାଚିତ ନୁହଁନ୍ତି । ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ପ୍ରତିକୂଳ ଭୋଟ୍ ଭାଙ୍ଗି ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେ ନା । ମଲି ରାମର୍ସ ଅନୁସାରେ ଜଣେ ମାତ୍ର ଦେଶୀୟ ଲୋକ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଉଥିଲେ । ମହାରାଜ ରାମର୍ସ ଅନୁସାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ୭ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୩ଜଣ ଦେଶୀୟ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଛି ତାହା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଛି ବୋଲି ଦ୍ବିତୀୟ ଶାସନ ନାମରେ ଅଭିହିତ । ମହାରାଜ ଶାସନରେ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆଉଗୋଟିଏ ପରାମର୍ଶ ସଭା ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାକୁ ନରେନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ବୋଲାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ବଡ଼ ଦେଶୀୟ ରାଜା ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ମହାରାଜ ଶାସନ ତଳେ ପରେ ଲୋକେ ଏଥିରେ ସମ୍ମୁଖ ହେଲେ ନାହିଁ । ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପୁଣି କ୍ରମେ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧିଲାଭ । କଂଗ୍ରେସ ସ୍ବରାଜ୍ୟ ଦଳ କାଉଁରୀଲରେ ପଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟଳ କରି ଦେଲେ ।

୧୯୨୪ ସାଲରେ ଆଉ ଅଧିକ ଜଣ କ୍ଷମତା ଦିଆଯିବ ବରୁଣବାବୁ ଏକ କମିଟି ବସିଥିଲା । ଏହା “ମୁକ୍ତିମ୍ୟାନ” କମିଟି ନାମରେ ଅଭିହିତ, ଏହି କମିଟି ବେଳେ କଂଗ୍ରେସ୍ ନେତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ ଗୋଲ୍ଡଷ୍ଟେରୁ ବୈଠକ ହେଉ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ଯାବ ଦେଇଥିଲେ । ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ସେତେବେଳେ ତାହା କରି ନ ଥିଲେ । ଅଥଚ ୧୯୨୫ ସାଲଠାରୁ ଜନ ଭିନଥର ଗୋଲ୍ଡଷ୍ଟେରୁ ବୈଠକ ହୋଇ ସାର ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ ରାମର୍ସ ଆଇନ ପାଶ୍ ହୋଇଅଛି । ମହାରାଜ ଶାସନ ସମ୍ବାରରେ ବଲ୍ଲଭପୁର ଭାରତମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କ୍ଷମତା କିଛି କମି ନ ଥିଲା । ଗୋରାସିନିଆ ମାନଙ୍କ ବେତନ ଓ ପେନସନ୍ ପାଇଁ ଭାରତବର୍ଷ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବଲ୍ଲଭକୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଦେଉଛି ତାହାର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ନୂଆ ରାମର୍ସରେ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କିଛି ଅଛି । ମହାରାଜ ରାମର୍ସ ଫଳରେ ଲର୍ଡ୍ ସିଂହ ପ୍ରଥମ ଭାରତବାସୀ

ତାହାର କଥାରେ ନ ହୁଲିବ କଦାଚନ ॥

ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଠ ପାଠ ପ୍ରାଦେଶିକ ବେଶ୍ଟିର ହୋଇଥିଲେ, ମହାରାଜ ଅମଳରେ ସାର୍ ସାବଲ୍ ପଟ୍ଟାବଦ୍ଧାଲକୋଟର ଗୁମ୍ଫା ଚନ୍ଦ୍ର ଜ୍ୟୋତି ପଦ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ରାମ ମନୁଷ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ମିଶ୍ରର ଚାନ୍ଦେ, ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଛତୀର ନବାବ, ପଞ୍ଜାବରେ ସାର୍ ସିକନ୍ଦର ହାୟଦ୍ ଙ୍କା ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ସାର୍ ମଂଚୀ ଅଗ୍ରାସୀ ଚରଣର କାମ ପାଇଥିଲେ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ଭାରତବାସୀ ଏପରି ଉଚ୍ଚପଦ ଗ୍ରାସ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ମହାରାଜ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅସଲୁଖ ହୋଇ ଦେଶର ସ୍ବାୟତ୍ତ ଶାସନ ନିମିତ୍ତ ଭାରତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ମହାସଭା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଅଭିନୀତ ଅମାନ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଶୁଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଥିଲେ । ମହାରାଜ ଶାସନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାଥିଲା ଯେ ୧୦ ବର୍ଷପରେ ଏକ ତଦନ୍ତ କମିଟି କରି ଭୁତ କି କି ଅଧିକାର ପାଇପାରେ ତାହାର ବିଚାର କରିବ । ଏଥି ପାଇଁ ସାଇମନ କମିଶନ ଭାରତକୁ ଆସି ତଦନ୍ତ କରି ପାଲିଆମେନ୍ତରେ ରିପୋର୍ଟ ଦାଖଲ କଲେ । ଏହାପରେ ଡେଥର ଗୋଲ୍ଡେବୁଲ ବୈଠକ କରି ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ଦେନ ଏହି ଶାସନ ସଂସ୍ଥାର କଥା ଅଲଗା ଭାବରେ ଗୋଲ୍ଡେବୁଲ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମିଳନ କଂଗ୍ରେସ ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କୁ ଗୋଲ୍ଡେବୁଲକୁ ପଠାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବିଫଳ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ଲଗ୍ଗ ବରୁଦରେ ଏହି ନୂଆ ରାମ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଉଅଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେତେ ବସୟରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ଅଧିକା କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଉଛି ତାହା ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

ନୂତନ ଶାସନ ।

ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଅଛି ଯେ ମହାରାଜ ଶାସନ ସଂସ୍ଥାର ଫଳରେ କେନ୍ଦ୍ର-ସରକାର ବିଶେଷ ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ନ ହୋଇଥିଲେବେ କେବଳ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ ନିର୍ବାଚିତ ୧୨୯ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ସରକାରୀ ମେମ୍ବରସଂଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅଧିକା ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ମାତ୍ର କାଉନ୍ସିଲ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କରେ ହାତୀକ୍ଷାସନ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୈନିକ-ଶାସନ ଚଳିଥିଲା । ସରକାରଙ୍କର ସମସ୍ତ ବିଭାଗ ଟ୍ରାନସ୍ମିଟ୍ ଓ ଡିଭର୍ସ, ଏପରି ଦୁଇଭାଗ କରାଯାଇ ଦେଖାଯୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ସରକାରୀ ଏକ୍ସକ୍ୟୁଟିଭ କାଉନ୍ସିଲରଙ୍କ ହାତରେ ପରିଗଣନର ଭାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଏହି ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁନାମଲୋଚନା ହେବ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ ।

ତଦନୁସାରେ ଲର୍ଡ୍ କର୍ବେନ୍‌ହେଡ୍ ଭାରତମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲା ବେଳେ ୧୯୨୮ ନଭେ-ର ୮ ରାତିରେ ସାଇମନ କମିଶନ ବସାଇଲେ । ଏହି କମିଶନରୁ ଭାରତର ସବୁବେଳେ ଯାହାଠାରେ ସାଧୁତାଟି ଥାଏ ।

ସମସ୍ତ ବଡ଼ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବାଦରେ କରାଯିବ । କମିଶନ ରିପୋର୍ଟ ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ବଡ଼ଲଟ ଲର୍ଡ୍ ଇରଡ୍‌ଜନ୍ ଭାବେ କୁମ୍ଭିନିୟନ ଷ୍ଟାଟସ୍ ଦେବା ଇଂରେଜର ଶାସନନୀତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯିବ । ୧୧ ୩୦ ରେ ଶାସନ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଗୋଲଡେବୁଲ୍‌କଥା ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ଏହା ପ୍ରତି ସେପରି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଗୋଲଡେବୁଲ୍ କ୍ରିଓକ-୧୧ ୩୦ ନଭେମ୍ବର ୧୧ ତାରିଖରେ ବସିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରି ନଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଲଡେବୁଲ୍ ୧୧ ୩୧ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ବସିଥିଲା ଏଥିରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ କଥା ନେଇ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଓ ଶିଖ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତାନ୍ତର ହେବାରୁ ଏବଂ ସେ ସମୟରେ ଚଳାଚଳ ଶ୍ରମିକ ଦଳ ପରିବର୍ତ୍ତେ ରାଷ୍ଟ୍ରଶାଳିନ ଦଳ ସମତା ପାଇବାରୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ବଦଳି ହୋଇ ଫେରିଆସିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ମାକଡୋନାଲ୍ଡଙ୍କୁ ପାହେବଙ୍କ ହାତରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଯେଉଁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ତାହା ୧୯୩୨ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ୧୭ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମୁସଲମାନ ଏବଂ ଅନ୍ଧାଧାର୍ମିକ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଘୋର ଅପତ୍ତିର କାରଣ ହୋଇଥିଲା । ଏଥି ପାଇଁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଜେଲ୍‌ବାଦୀ ଜେଲ୍‌ରେ ଉପବାସ କରି ଏହାର କିଛି ଅଂଶ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିବାକୁ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ବସ୍ତୁ ପୁନାରୁଦ୍ଧ ନାମରେ ଅରହୁତ । ୧୯୩୨ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ୩ୟ ଗୋଲଡେବୁଲ୍ ବସିଥିଲା । ଏହି ଗୋଲଡେବୁଲ୍ ମାନଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ୧୯୩୩ ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ତା ୧୮ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହାର ପ୍ରଥମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥା-ସହ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାରତ ଓ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରତିନିଧି ନେଇ ଗଠିତ ହେବ । କାଉନସିଲ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ୨୭ ଜଣ ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟରୁ ୧୦ ଜଣ ଦେଶୀୟ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟୁକ୍ତ ହେବେ, ୧୫ ଜଣ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହେବେ, ବାକି ୧୦ ଜଣ ବଡ଼ଲଟ ମନୋନୟନ କରିବେ । ଅସେମ୍ବଲିରେ ୩୭୫ ଜଣ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ୨୫୫ ଜଣ ଦେଶୀୟ ରାଜାମାନେ ନିୟୁକ୍ତ କରିବେ ଏବଂ ୧୨୦ ଜଣ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବେ । ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କାଉନସିଲ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ଏବଂ ଚେୟରମ୍ୟନ୍ ୩ ଜଣ ଠାରୁ ୭ ଜଣ ମଧ୍ୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦାତା ଭାବେ ମନ୍ତ୍ରୀ ନେଇ ନିୟୁକ୍ତ କରିବେ । ଭାରତୀୟ ସିରିଲ୍ ପରିଷଦ ଓ ପୁଲିଶ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ଗୁଡ଼ିକ ପରିଗୁଳନା ପୂର୍ବପର ଭାରତମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହାତରେ ରହିବ । ରେଲ୍‌ୱେ ପରିଗୁଳନା ନିମିତ୍ତ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରେଲ୍‌ୱେ ବୋର୍ଡ୍ ଗଠିତ ହେବ । ସମସ୍ତ ଭାରତ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଫେଡେରାଲ୍ ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ

ଦୁଃଖିଲେକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପୀ ସେ ହୁଏ ॥

ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ବୁଦ୍ଧ ଦେଶକୁ ଭାରତବର୍ଷରୁ ପ୍ରଥମ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଦେଶ କରିଦିଆଯାଇଛି । ୧୧ ଗୋଟି ପ୍ରଦେଶ ହେବ । ସେହି ପ୍ରଦେଶସବୁ ନିବାରଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ରାଜ୍ୟର ଶାସନାଧୀନରେ ରହିବ । ବଙ୍ଗ ବିଭାଗ, ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବଙ୍ଗର ସର୍ବସ୍ୱାଧୀନ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିବ । ରାଜ୍ୟର ମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରନିଧୀରେ ଅତିନାନ୍ତ ଜାରିକରି ଶାସନ କରି ପାରିବେ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପନା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାବିରୁଦ୍ଧରେ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମତି ନ ଲେଇ ବା ସେମାନଙ୍କର ମତକୁ ନ ମାନ ଅଇନ ପ୍ରଣୟନ କରି ପାରିବେ । ବଡ଼ଲଟ୍ ସାହେବ ଜରୁର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ଅତିନାନ୍ତ ଜାରିକରି ପାରିବେ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ମତ ନ ଲେଇ ଅଇନ କରି ପାରିବେ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ରୋଟ୍ ରଦ୍ଦକରି ପାରିବେ, ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ମ ବାଜଲ କରି ପାରିବେ, ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନ ପଢ଼ି ଇଚ୍ଛାମତେ କାମ କରି ପାରିବେ, ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭାରେ କୌଣସି ଅଇନ୍ ପାଶ୍ ହେଲେ ସେଥିରେ ମଞ୍ଜୁର ନ ଦେଇ ପାରିବେ ଏବଂ ଭାରତର ଅଧିକ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱଲତା ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକରି ପାରିବେ । ଯୁକ୍ତ ବିଭାଗ, ପରଗଣା ବିଭାଗ ଏବଂ ଗିର୍ଜା ଜଳକା ଖୋଦ୍ ବଡ଼ଲଟ୍ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବ ।

ଗୋଲହଟ୍ଟରୁ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇ ଆଜ୍ଞା କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଅଛି । ଏକ ରୋଟ୍-ନିର୍ବାଚକ କମିଟି, ଏକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳ କମିଟି ଏବଂ ଏକ ଅର୍ଥସାମଗ୍ରୀ କମିଟି ଭାରତକୁ ଆସି ଏହି ସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତଦନ୍ତ କରି ରିପୋର୍ଟ ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ଅନୁସାରେ ୧୯୩୭ ସାଲଠାରୁ ଭାରତର ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କରେ ନୂଆ-ଶାସନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବ । ଦେଶୀୟ ରାଜାମାନେ କେନ୍ଦ୍ରଶାସନରେ ଯୋଗଦେବା ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ନ କରିବାଯାଏ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସନରେ ବସେଷ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ନାହିଁ ।

—*—

୧୮୫୮ ଠାରୁ ୧୯୩୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର

ଷ୍ଟେଟ ଟେକ୍ସଟିଭ ।

ନାମ	ସାଲ	ନାମ	ସାଲ
ଲର୍ଡ୍ ଷ୍ଟାନଲି	୧୮୫୮	ଡିଉର ଅଫ୍ ଅଇଲ୍	୧୮୭୮
ସାର୍ ଗୁଲ୍ଡସ୍ ଡିଉ	୧୮୫୯	ମାର୍କୁଇସ୍ ଅଫ୍ ସାଲିସ୍ବରୀ	୧୮୭୪
ଅଲ୍ଡର୍ସ୍ମନ୍	୧୮୭୭	ରାଇଜାଉଥ୍ ଜାନ୍‌ବୁରୁ	୧୮୭୯
ରାଇଜାଉଥ୍ ଜାନ୍‌ବୁରୁ	୧୮୭୭	ମାର୍କୁଇସ୍ ଅଫ୍ ହାଟ୍‌ଫିଲ୍ଡ	୧୮୮୦
ସାର୍ ଏସ୍ ଲର୍ଡ୍‌କୋଟ୍	୧୮୭୭	ଅଲ୍ଡ୍ ଅଫ୍ କିମ୍ବଲି	୧୮୮୨

ବିଦ୍ୟା, ବନ୍ଧୁ ସମ୍ମାନ, ଶିବକାଂକ୍ଷା ସ୍ଥାନ ।

ନାମ	ସାଲ	ନାମ	ସାଲ
ଲଡ଼ ରୁଣ୍ଡ ଚକ୍ରହଳ	୧୮୮୫	ଅଲ୍ ଅପ୍ ବୁ	୧୯୧୧
ଅଲ୍ ଅପ୍ କମ୍ପଲି	୧୮୮୬	ଅଷ୍ଟେନ୍ ଡେମ୍ବରଲେନ	୧୯୧୭
ଭାଇକାଉଣ୍ଡ କ୍ରସ୍	୧୮୮୭	ଇ, ଏସ୍ ମଣ୍ଡା ରୁ	୧୯୧୭
ଅଲ୍ ଅପ୍ କମ୍ପଲି	୧୮୯୨	ଭାଇକାଉଣ୍ଡ ପିଲ୍	୧୯୨୨
ଏଚ୍, ଏଚ୍, ପାଉଲ୍-ବ-	୧୮୯୪	ଲଡ଼ ଅଲ୍‌ବର୍	୧୯୨୩
ଲଡ଼ କର୍ଜ ହାମିଲ୍‌ଟନ	୧୮୯୫	ଅଲ୍ ଅପ୍ ବରକେନ୍‌ହେଡ୍	୧୯୨୪
ଲଡ଼ ମିଡ୍‌ଟନ	୧୯୦୩	ଭାଇକାଉଣ୍ଡ ପିଲ୍	୧୯୨୯
ଜନ୍ ମଲି	୧୯୦୫	ଉଏଜ୍‌ଜ୍‌ବେନ୍	୧୯୩୦
ଅଲ୍ ଅପ୍ କ୍ରୁ	୧୯୧୦	ସାର ସାମୁଏଲ୍ ହୋର୍	୧୯୩୧
ଭାଇକାଉଣ୍ଡ ମଲି	୧୯୧୧	ମାକ୍‌ଲିସ୍ ଜେଟ୍‌ଲଣ୍ଡ	୧୯୩୫

ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ ଓ ଭାଇସ୍‌ରୟମାନଙ୍କ ନାମ,

ସେମାନଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ଓ ବିଶେଷ ଘଟଣା ।

(୧)—ବଙ୍ଗର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ (୧୭୭୩-
ମସୀହାର ରେଗୁଲେଟିଂ ଆକ୍ଟ ଅନୁସାରେ)

ଓଫିସରେ ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ଥ—(୧୭୭୪ ସାଲ ଠାରୁ ୧୮୮୫ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) । ଏହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ରାଜସ୍ବ ଓ ବୃତ୍ତ ବଦଳର ସମ୍ବାର, ଦଲ୍‌ଲ କାଲ୍ ଅପରାଧରେ ନିନ୍ଦାମାର୍ଜକର ପାଣି, ମେ ମରହଟ୍ଟା ସମର, ମୟ ମହାଶୂର ସମର ଓ କଲିକତାରେ ମାଦ୍ରାସା ସ୍ଥାପନ ହୋଇଥିଲା ।

ସର ଜନ୍ ମାକ୍‌ଡ଼ୱେଲ୍—(୧୮୮୫ ଠାରୁ ୧୮୮୭) । କମ୍ପାନିର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ, ଲଡ଼ କର୍ଣ୍ଣିଓଲିସ୍ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଆକ୍ଟିଂ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲଡ଼ କର୍ଣ୍ଣିଓଲିସ୍—(୧୮୮୭ ରୁ ୧୯୧୩) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଶାସନ-ସମ୍ବାର, ବଙ୍ଗରେ ଭରସ୍ତାସ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଓ ମୟ ମହାଶୂର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।

ସର ଜନ୍ ଫୋର୍—(୧୯୧୩ ରୁ ୧୯୧୮) । ଏ ଜଣେ କମ୍ପାନିର ଦକ୍ଷ କର୍ମଚାରୀ ଥିଲେ ଏବଂ କୌଣସି ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ ନ କରି ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ ମାତ୍ର କ'ଣ ଥିଲା ।

ପରିତ୍ୟାଗ କରେ ଯେହୁ ଅଟେ ରୁଦ୍ଧିମାନ ॥

ସର୍ ଆଲିଓର୍ତ୍ କୁର୍ବ—୧୭୧୮ ସାଲରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଗବର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ହୋଇଥିଲେ ।

ମାର୍କୁଇସ୍ ଅଫ୍ ଓଏଲ୍‌ସଲି—(୧୭୧୮-୧୮୦୫) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ୩ୟ ମସିହାର ସମର, ୨ୟ ମରହଟ୍ଟା ସମର ଓ ହୋଲକାର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।

ଲଡ଼ କଣ୍ଟିଓଲିସ୍— ୧୮୦୫ ରେ ୨ୟ ଅର ପାଇ ଗବର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ହୋଇ ଅସିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଅସିବାରେ ୨ ମାସ ପରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ସର୍ ଜର୍ଜବାଲୋ—(୧୮୦୫ ରୁ ୧୮୦୭ ଅସ୍ଥାୟୀ) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବେଙ୍ଗଲ ନଗରର ସିପାହୀମାନେ ବହୋଳ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲଡ଼ ମିଣ୍ଟୋ (୧ମ)—(୧୮୦୭ ରୁ ୧୮୧୩) । ଏ ରଣଜିତ୍ ସିଂହ, କାରୁଲର ଅମୀର ଓ ପାରସ୍ୟ ରଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ମାର୍କୁଇସ୍ ଅଫ୍ ହେଷ୍ଟିଂସ୍—(୧୮୧୩ ରୁ ୧୮୨୩) । ଏହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ନେପାଳ ସମର, ପିଣ୍ଡାର ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶେଷ ମରହଟ୍ଟା ସମର ଘଟିଥିଲା ।

ଜନ୍ ଆଡାମ୍—୧୮୨୩ ରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଗବର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲଡ଼ ଆମହୁଷ୍ଟ—(୧୮୨୩ ରୁ ୧୮୨୮) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ୧ମ ବ୍ରହ୍ମ ସମର ଓ ଭରତପୁର ଅସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।

ବଟରଫିଲ୍ଡ—୧୮୨୮ ରେ ଅକ୍ଟୋ ଗବର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ହୋଇଥିଲେ ।

(୨)—୧୮୩୩ ରେ କମ୍ପାନୀର ସନାଦର ନବୀକରଣ
ଭାରତର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନାରାଲ ।

ଲଡ଼ ଉଇଲିୟମ୍ ବେଣ୍ଟିକ୍—(୧୮୨୮-୧୮୩୫) । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ସତୀବାଦ ପ୍ରଥା ନିବାରଣ, ଠଗଦମନ, କମ୍ପାନୀର ଦଳଦ କଥାରେ ନିରବଳ ପ୍ରଥା ନିବାରଣ, ଶାସନ ସଂସ୍କାର ଏବଂ ଡାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷା ଲାଗି କଲିକତାରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଭଲ ସରକାରୀ ଗୃହଣ ପାଇଲେ ।

ପରଶିଷ୍ଟ ଦେଖି ଯେ ହୁଏ କାହାର ।

ସର ଗୁରୁତ୍ୱ ମେଟ୍‌ରାଫ୍—(୧୯୫ ରୁ ୧୯୬) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମୁଦ୍ରାପତ୍ରକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଗଲା ।

ଲିଡ଼ ଅକ୍ଟୋବର—(୧୯୬ ରୁ ୧୯୭) । ୧ମ ଅକ୍ଟୋବର ସମର ହୋଇଥିଲା ।

ଅଲ୍ ଅଫ୍ ଏଲେନ୍‌ବରୋ—(୧୯୭ ରୁ ୧୯୮) । ସିକ୍ସ ସମର ଓ ଗୋପାଳୀୟର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।

ସର ଡେବେରି ହାଉସ୍—(୧୯୮ ରୁ ୧୯୯) । ୧ମ ସିପ୍ତମ୍ବର, ବାରତରେ ରେଲ୍‌ୱେ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫର ପ୍ରଚଳନ ହେଲା ।

ମାରକୁରାସ୍ ଅଫ୍ ଡେଲହାଉସି—(୧୯୯ ରୁ ୧୯୫୭) ଏହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ୨ୟ ଶିଶୁ ସମର, ୨ୟ ବ୍ରହ୍ମସମର ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଅନୁଗୁଳ ଖାସ୍ ହୋଇଥିଲା । ବାରତରେ ରେଲ୍‌ୱେର ବିସ୍ତାର, ତାର ଡାକର ସ୍ଥାପନ, ଦୁଇପଇସା ମାସୁଳରେ ବାରତର ଗୃହଅବସ୍ଥାକୁ ଚିଠି ଯିବାର ସୁବିଧା, ପୂର୍ଣ୍ଣବିଭାଗର ସ୍ଥାପନ ଓ ବଡ଼ ରାସ୍ତା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ କେନାଲ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ଗାଙ୍ଗେସ୍ ନାଲ ଏହାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ । ଏ କଲିକତାର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି କଲେଜ ଓ ଡବ୍‌ଲିଉ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ କରାଥିଲେ । କଲିକତା, ମାଦ୍ରାସ ଓ ବମ୍ବେର ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ ଓ ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟକୃତ ସବୁ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିଲା ।

ଅଲ୍ କ୍ୟାନି—(୧୯୫୭) ସିପାହୀ ବିଦ୍ରୋହ ୧୯୫୭ରେ ହୋଇଥିଲା ।

(୩) ମହାରାଣୀ ଭିକ୍ଟୋରିୟାଙ୍କ ଘୋଷଣାପତ୍ର ଅନୁସାରେ
ଭାରତର ଭାଇସ୍‌ରୟ ଓ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ।

ଅଲ୍ କ୍ୟାନି—(୧୯୮୮ ରୁ ୧୯୭୨) ଏ ଅୟକର (Income Tax) ରୂପକ୍ରେ, ନୋଟ୍‌ର ପ୍ରଚଳନ ଏବଂ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି ମାନଙ୍କରେ ହାଇକୋଟ ସ୍ଥାପନ କରାଥିଲେ ।

ଲିଡ଼ ଏଲ୍‌ଫିନ୍—(୧୯୭୨ ରୁ ୧୯୫୩)

ସର ରବର୍ଟ ନେପିୟର—୧୮୭୩ ରେ ଅକ୍ଟିଂ ଗବର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ ଥିଲେ ।

ସରଉଇଲିୟମ ତେନିସନ୍—(୧୮୭୩ ରୁ ୧୮୭୫) ଅସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର ବିକ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ସରଜନ୍ ଲବେନ୍—(୧୮୭୫ ରୁ ୧୮୭୯) ଭୁଟାନ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ରୟାଙ୍କର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ (ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ୧୮୭୭) ଦୃଷ୍ଟିସ୍ଥ ।

ବିଧାତା ବରର ତାର ଅପକାର ॥

ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥ ଖେଳ—(୧୮୧୧ ରୁ ୧୮୭୨) ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମହାରାଣୀ ଇନ୍ଦୋରୀଅଙ୍କ ଯୁଗ ପୁତ୍ର ଡିଡ୍‌ଜି ଅର୍ଥ ଏଡେନ୍‌ବରୋ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏ ସଡ଼କ, କେନାଲ ଓ ରେଲ୍‌ୱେର ଉନ୍ନତି କରିଥିଲେ, ବଳାପାଣିରେ ଜଣେ କବିତା ଏହାକୁ ହତ୍ୟାକରି ଥିଲା ।

ସରଜନ ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍—୧୮୭୨ ରେ ଅକଟିଂ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଲିଡର୍ ନେପିୟର—୧୮୭୨ ରେ ଅକଟିଂ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଲିଡର୍ ନର୍ଥବୁକ୍—(୧୮୭୨ ରୁ ୧୮୭୭) । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ବଙ୍ଗରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରିନ୍ସ ଅର୍ଥ ଓସ୍ତେଲ୍‌ସ (୭ମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡ) ଭାରତର ମଣି କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ଲିଡର୍ ଲିଟଲ—(୧୮୭୭ ରୁ ୧୮୮୦) । ଏହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଦକ୍ଷିଣ ଦରବାରରେ ମହାରାଣୀଙ୍କର ଭାରତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଉପାଧି ପ୍ରଦାନ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ଯୁଗ ଅର୍ଥଗାନ ସମର ଘଟୁଥିଲା । ମୁଦାୟଲ ସ୍ବାଧୀନତା ହରାଇଥିଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଦ୍ୱାରା ନିଷେଧ-ଧମକନ ଜାର ହେଲା ।

ମାର୍କୁଇସ୍ ଅର୍ଥ ରିପନ—(୧୮୮୦ ରୁ ୧୮୮୪) । ଏହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ମୁଦାୟଲ ସୁନାସ୍ତ୍ର ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇଲା ଏବଂ ଭାରତରେ ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା ।

ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥ ତର୍ଥରିନ୍—(୧୮୮୪ ରୁ ୧୮୮୮) । ଏ ଲର୍ଡ୍ ରପନଙ୍କ ପ୍ରସାବିତ ଅସୁଶାସନ ଅଧିକ ଲୋଭଲେ, ଯୁଗ ବ୍ରହ୍ମସମର ଏବଂ ମହାରାଣୀଙ୍କ ୫୦ ବର୍ଷ ବଜର ଜୁଲି ଉତ୍ସବ, ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ଲିଡର୍ ଲାନୁ ଡାଉନ୍—(୧୮୮୮ ରୁ ୧୮୯୪) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମଣିପୁର ରାଜାଙ୍କର ଦ୍ୱୀପାନ୍ତର ଓ ତାଙ୍କ ଭ୍ରାତାଙ୍କର ପ୍ରାଣହତ୍ୟା ହୋଇଥିଲା ।

ଲିଡର୍ ଏଲ୍‌ଗିନ୍ (୨)—(୧୮୯୪ ରୁ ୧୮୯୯) । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ଭାରତରେ ପ୍ଲେର୍ ଓ ଭୂମିକମ୍ପ ଏବଂ ମହାରାଣୀଙ୍କର ହାରକ ଜୁଲି ଉତ୍ସବ ହୋଇଥିଲା ।

ଲିଡର୍ କର୍ଜୁନ—(୧୮୯୯ ରୁ ୧୯୦୫) । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ମହାରାଣୀ ଇନ୍ଦୋରୀଅଙ୍କର ସ୍ବାର୍ଗାରୋହ ଓ ସପ୍ତମ ଏଡ୍‌ୱାର୍ଡଙ୍କର ରାଜ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇ ଥିଲା । ୫ମ ଜର୍ଜ (ତତ୍କାଳୀନ ଯୁବରାଜ) ଭାରତ-ଆଗମନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନ ହୋଇଥିଲା, ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜୁନ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ ।

ମିତବ୍ୟୟୀ ଲୋକର ନ ଦୃଷ୍ଟର ଅଭାବ ।

ଲିଡ଼ ମିଶେଣ୍ଟା (୨ୟ)—(୧୯୦୫ ରୁ ୧୯୧୦) । ଭାରତରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ, ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସହାୟକର ସମ୍ବାର ଓ ଭାରତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଳକ ଶାସନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରଥମ ସୂଚକ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ୭ମ ଏକ୍ସପାର୍ଟ ସ୍ୱର୍ଗାଭ୍ୟୁଦ୍ଧ ଓ ୫ମ ଜର୍ଜ ସମ୍ରାଟ ହେଲେ ।

ଲିଡ଼ ହାର୍ଡିଙ୍ଗ୍ (୨ୟ)—(୧୯୧୦ ରୁ ୧୯୧୬) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ମେଗ୍ସବର ଭରତ ଅଗମନ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଦରବାର, ଝିଲପର୍ ଆନ୍ଧ୍ରାଳନର ସୃଷ୍ଟି, ସିନ୍ଧୀୟାରେ ଶୈଳ୍ୟମାନଙ୍କର ବଦଳାଏ ଓ ଜର୍ମିନ୍ ମହାସମର ଘଟିଥିଲା । ଲିଡ଼ ହାର୍ଡିଙ୍ଗ୍ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅଗମନ କରୁଥିଲେ ।

ଲିଡ଼ ଚେମ୍ବେରଲେନ୍—(୧୯୧୬ ରୁ ୧୯୨୧) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଦେବାଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର କରିବା ନିମିତ୍ତ ମହାତ୍ମା ସାହେବଙ୍କର ଭାରତ ଅଗମନ ଓ ଶାସନ ସମ୍ବାର, ରାଜନୈତିକ ଅଶାନ୍ତି, ଦମନମାତ୍ର ମୂଳକ ଶାନ୍ତିର ନାମକ ଏକ ଆଇନ୍ ଜାରି, କାଲିଆନା ଓ ଲାଲବାଗର ଗୁଳିବର୍ଷଣ, ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ଆରମ୍ଭ, ୩ୟ ଅପଭାଗ ସମର ଏବଂ ଡିଲ୍‌ହୀସ୍ କନଟ୍ରୀର ଭାରତ ଅଗମନ ହୋଇଥିଲା ।

ଲିଡ଼ ରେଡିଂ—(୧୯୨୧ ରୁ ୧୯୨୭) । ଅକ୍ସମ ଏକ୍ସପାର୍ଟ (ଚତୁର୍ଥ) କାଳୀନ ଯୁବରାଜ) କର ଭାରତ ଅଗମନ, ହିନ୍ଦୁ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଶାନ୍ତିର ଅଭ୍ୟୁଦ୍ଧ ଓ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ସାମରିକ ବରଷରେ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ସ୍ୱରୂପ କଟକଦେବାଲାଗି ସ୍ଥିତ କମିଟି ନିୟୋଗକରଣ ଏହାଙ୍କ ଅମଳର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ।

ଲିଡ଼ ଲିଟଲ୍—୧୯୨୪ ରେ ଅକ୍ଟୋବର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଲିଡ଼ ଇଉଜିଉନ୍—(୧୯୨୭ ରୁ ୧୯୩୧) । ସାଇମନ କମିଶନର ଭାରତ ଅଗମନ, ଅସହଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲବଣ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ, ଗାନ୍ଧି ଇଉଜିଉନ୍ ଗାନ୍ଧି, ପ୍ରଥମ ଗୋଲ୍‌ଡେବୁଲ୍ ବୈଠକ ଓ ଶାରଦା ଆଇନ୍ ପାଶ୍ ଏହାଙ୍କ ସମୟର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ।

ଲିଡ଼ ଗୋଷ୍ଠି—୧୯୨୯ ରେ ଅକ୍ଟୋବର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଲିଡ଼ ଉଇଲିଂଗ୍‌ଟନ୍—(୧୯୩୧ ରୁ ୧୯୩୭) । ଏହାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ୨ୟ ଓ ୩ୟ ଗୋଲ୍‌ଡେବୁଲ୍ ବୈଠକ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ବନ୍ଦୀ ଯାତ୍ରା, ଶେକସପିର ପ୍ରକାଶ, କଂଗ୍ରେସକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ଏକାଦିନବେ ବଡ଼ଲଟଙ୍କର ୪ ଗୋଟି ଦମନ ଆଇନ୍‌ର ଘୋଷଣା ଏବଂ ପାଣ୍ଡୁ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦମନ ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ୭ ମାସ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା ।

୨୦ ଅମିତାଗୁଣ୍ଡ ଲିଡ଼ ନାନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ॥

ଡକ୍ଟର ଓ ଡେପୁଟିରେ ଶ୍ରେଣୀ ଭୁମିକାମ୍ମ ହେଲା । ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମଜିଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ ଓ ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ସ୍କୋଲ୍ସ୍ ଅଫ୍ମ ଏଡର୍ସାର୍ଡ୍ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତହୋଇ ଶକ୍ତିବଶ୍ଚ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

୧୯୩୭ ଅପ୍ରେଲରେ ଏହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ ଲର୍ଡ୍ ଲିଲିଫିଲ୍ଡୋ ବଡ଼ଲଟ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଲଟ ବଡ଼ଲଟ ନିୟୁକ୍ତିର ନିୟମ ।

ଡକ୍ଟରର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଭାରତ ସଚିବଙ୍କ ସହଚ ପରାମର୍ଶ କରି ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ବଡ଼ଲଟ ନିୟୁକ୍ତି କରନ୍ତି । ଅନାନ୍ୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କରେ ଯେତାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ମଞ୍ଜୁରୀପରେ ରତ୍ନପତ୍ର ଜେନେରାଲ ନିୟୁକ୍ତି କରଥାନ୍ତି । ବଙ୍ଗ, ମାଡ୍ରାଜ୍ ଏବଂ ବମ୍ବେର ବଡ଼ର ନିମିତ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ପବ୍ଲିକ୍ ମ୍ୟାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ସମ୍ରାଟ ରତ୍ନପତ୍ର ନିୟୁକ୍ତି କରନ୍ତି । ନୂତନ ବ୍ୟବହାର ଅନୁସାରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଭାରତରୁ ପୃଥକ ହୋଇଗଲେ ସେଥି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବଲଟରୁ ରତ୍ନପତ୍ର ନିୟୁକ୍ତିହୋଇ ଆସିବେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଆସାମ, ବହାର, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ଓଡ଼ିଶା, ବିଜ୍ଞାନ, ସୀମାନ୍ତପ୍ରଦେଶ ଏବଂ ପଞ୍ଜାବ ନିମିତ୍ତ ଭାରତବର୍ଷର ସିରିଲ୍ ସ୍ୱାମୀନାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବଡ଼ଲଟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ମଞ୍ଜୁରୀ ନେଇ ରତ୍ନପତ୍ର ନିୟୁକ୍ତି କରନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ, ଆଣ୍ଡାମାନ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପ, କୁର୍ଚ୍ଚ, ବ୍ରିଟିଶ୍ ବେଲୁଜ୍, ଅଫ୍ ଫିର-ମାର୍ଡାକା ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କର ଚୀଫ୍ କମିଶନରଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ବଡ଼ଲଟ ନିୟୁକ୍ତି କରନ୍ତି । ବଡ଼ଲଟଙ୍କର ଏକ୍ସକ୍ୟୁଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର ଅଡ଼ିଟର ଜେନେରାଲ୍, ହାଇକୋର୍ଟ ମାନଙ୍କର ଜଜ୍, ବଙ୍ଗ, ବମ୍ବେର ଓ ମାଡ୍ରାଜ୍ ଅଡ଼ିଭେକେଟ୍ ଜେନେରାଲ୍ମାନେ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ସମ୍ମତି କ୍ରମେ ନିୟୁକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି । ବଙ୍ଗାଳର ଅଡ଼ିଭେକେଟ୍ ଜେନେରାଲ୍ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଅଇନ୍ ପରାମର୍ଶ ଦାତା ଅଟନ୍ତି ।

ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ଓ ରଜକର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବେତନ ।

ନାମ	ବାର୍ଷିକ ବେତନର ପରିମାଣ ।
ରତ୍ନପତ୍ର ଜେନେରାଲ୍ (ବଡ଼ଲଟ)	ଟ ୨୫୦, ୮୦୦ <
କମାଣ୍ଡର ଇନ୍ ଚିଫ୍ (ଜଙ୍ଗିଲଟ)	ଟ ୧୦୦, ୦୦୦ <
ବଙ୍ଗାଳୀ, ବମ୍ବେର, ମାଡ୍ରାଜ୍, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ ରତ୍ନପତ୍ରମାନେ	ଟ ୧୨୦, ୦୦୦ <
ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ପଞ୍ଜାବ, ବହାର ରତ୍ନପତ୍ରମାନେ	ଟ ୧୦୦, ୦୦୦ <

ବିଧି ମିତ୍ତେ ଅଡ଼ିଭେକ କରଣ ଯତ୍ନନେ ।

ନାମ	ବାସ୍ତିକ ବେତନର ଫଇସାଲ
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଗଭର୍ଣ୍ଣର	ଟ ୨୨, ୦୦୦ <
ଅସାମର "	ଟ ୨୭, ୦୦୦ <
ଭୃ: ପ: ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ଗଭର୍ଣ୍ଣର	ଟ ୨୭, ୦୦୦ <
ଓଡ଼ିଶା ଓ ସିକ୍କର ଗଭର୍ଣ୍ଣରମାନ	ଟ ୨୦, ୦୦୦ <
ବଙ୍ଗଲଟଙ୍କ ଏକ୍ସକିଉଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର ମେମ୍ବର	ଟ ୮୮, ୦୦୦ <
ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶ, ବୋମ୍ବେ, ମାଦ୍ରାଜ ଓ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ଗଭର୍ଣ୍ଣରମାନଙ୍କ ଏକ୍ସକିଉଟିଭ୍ କାଉସିଲ ମେମ୍ବର	} ଟ ୨୪, ୦୦୦ <
ପଞ୍ଜାବ ଓ ଚିତ୍ତାବ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ	
ଏକ୍ସକିଉଟିଭ୍ କାଉସିଲର ମେମ୍ବର	} ଟ ୨୦, ୦୦୦ <
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଏକ୍ସକିଉଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର	
ଅସାମ ଓ ଭୃ: ପ: ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ	} ଟ ୪୨, ୦୦୦ <
ଏକ୍ସକିଉଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲ ମେମ୍ବର	
କାଉନ୍ସିଲ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ସ ସଭା	ଟ ୫୦, ୦୦୦ <
ବଙ୍ଗଲଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର "	ଟ ୫୦, ୦୦୦ <
ବମ୍ବେର, ବଙ୍ଗାଳା ଓ ମାଦ୍ରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭାର ସଭପତି	ଟ ୩୭, ୦୦୦ <
ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭାର ସଭପତି	ଟ ୪୮, ୦୦୦ <
ପଞ୍ଜାବ "	ଟ ୩୭, ୦୦୦ <
ଅସାମ "	ଟ ୩୭, ୦୦୦ <
ଅସାମ "	ଟ ୧୨, ୦୦୦ <

ନୂଆ ଶାସନ ଫଳରେ ଏକ୍ସକିଉଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ସଭପତି ଦରମା ପରେ ସ୍ଥିର ହେବ ।

ଅନ୍ୟଦେଶର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ; ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ବଙ୍ଗଲଟଙ୍କ
ବେତନ ପ୍ରଭୃତି ଭାରତ ବଙ୍ଗଲଟଙ୍କ ବେତନର ତୁଳନା ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ହସାବରୁ ଜଣା ଯାଉଅଛି ଯେ ଭାରତର ବଙ୍ଗଲଟ, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ
ଓ ପ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ, ଯାପାନ ଓ ଗୋଦ୍ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ
ଏବଂ କାନାଡା, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା, ଆଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡର ବଙ୍ଗଲଟଙ୍କ
ବେତନ ତାରୁ ଅଧିକ ବେତନ ପାଆନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଜଣକର ହାରାହାରି ବାସ୍ତିକ ଅର୍ଥ ପ୍ରଫେସର ପିଣ୍ଡଲେ
ସିଣ୍ଡିକେଟ ମତରେ ଟ ୧୧୭୮୮ । ଭାରତର ବଙ୍ଗଲଟଙ୍କ ବେତନ ଉକ୍ତ ଅର୍ଥର

ସଂକଳ୍ପ କେ କିପରି କି ରାଜ ସଂହାସନେ ।

୨୯୫ ଗୁଣ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଅମେରିକା ମୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଜଣକର ହାସଲ୍‌ହାରି ବାଟିକ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ଟ ୧୭୧୭୮ । ଉକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଦରମା ଜଣକର ବାଟିକ ଅସ୍ତ୍ରର କେବଳ ୧୨୧ ଗୁଣ । ଯାପାନର ଜଣକର ହାସଲ୍‌ହାରି ବାଟିକ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ଟ ୩୫୧୮ । ସେଠାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବେତନ ଜଣକର ବାଟିକ ଅସ୍ତ୍ରର କେବଳ ୪୭ ଗୁଣ । ହାନ୍‌ଡିନ୍ କାର୍ଯ୍ୟ (Public Service) ଯାପାନର ସର୍ବ ନମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ କାର୍ଯ୍ୟ । ତାହାର ସର୍ବ ନମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ ଯହା ଦରମା ପାଆନ୍ତି ଯାପାନର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାର କେବଳ ୨୫ ଗୁଣ ପାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଭାରତବର୍ଷର ଜଣେ ପୁଲିସ କମିଶ୍ନର ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ଟ ୨୫୦୦ ରୁ ବେଶୀ ଦରମା ପାଏ ନାହିଁ । ଅଷ୍ଟ୍ରାଲିଆର ବର୍ଷକୁ ଦରମା, ତାର ଦରମାର ହଜାର ଗୁଣ ଅଟେ ।

ଭାରତର ବର୍ଷକୁ	ଟ ୨୫୦୮୦୦୦
ମୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ	ଟ ୨୩୪୩୭୫୮
କାନାଡାର ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୫୭୨୫୦୦
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୫୦୦୦୦୦
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୫୦୦୦୦୦
ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୫୦୦୦୦୦
ପ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ	ଟ ୧୫୦୦୦୦୦
ନିଉଜିଲାଣ୍ଡର ବର୍ଷକୁ	ଟ ୧୧୫୦୦୦୦
ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ	ଟ ୧୦୦୦୦୦୦
ଯାପାନର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ	ଟ ୧୪୪୦୦୦

ଭୁଟାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବର୍ଷକୁ ଟ ୧୦୦୦୦୦ ବେତନ ପାଆନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ଟ ୪୦୦୦୦୦ ଇନ୍‌କମଟାକ୍ସ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ହସାବ ଏକ ପାତ୍ର ଟ ୧୫ କ୍ରା ଧରା ଯାଇଅଛି ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରିଭିକାଉନସିଲର ।

୧ । ଲର୍ଡ୍ ପିଂଡ୍ ।	(ପ୍ରିଭିକାଉନସିଲର ଜର୍ଜ)
୨ । ମିର୍ଜର ରାୟ୍ ଶ୍ରୀ ନିବାସ ସାହୀ ।	୭ । ବିଃ ସିଃ ମିର୍ଜ (")
୩ । ସାର ତେଜ ବାହାଦୁର ସାହୁ ।	୮ । ସାର ସାହେବଲ (")
୪ । ଅଗାଖା ।	୯ । ଅମୀର ଅଲ (")
୫ । ସାର ଡଃ ଏଫ୍ ମୁସା ।	

ବସୁ ଦୟାରେ ଅନାଥ କଲେ ପ୍ରାଣଧରେ ।

ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ବସିଥିବା ଭାରତୀୟ ।

୧ । ସାର ରଞ୍ଜନଶ୍ରୀ ମୁଦ୍ରାପି
(ରକ୍ଷଣଶୀଳ)୨ । ଦାଦାଭାଇ ନୌସେଜ
(ଉଦାର ନୈତିକ)୩ । ସାହସୁରଜ ସକଳଦ୍ରବ୍ୟାନ୍
(ସାମ୍ୟବାଦୀ)ଏମାନଙ୍କ ବାସିକ ବେତନ ଭେଲ
ଭଦ୍ରା ଶୁଦ୍ଧ ୩୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଅଟେ ।

ଭାରତର ଗର୍ଭସ୍ଥମେଣ୍ଟ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ସରକାର ନାମରେ ଭାରତ ଶାସିତ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ (ଭାରତ ସଚିବ) ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଭାରତ ଶାସନର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରୁଥାନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏକ ପରାମର୍ଶ ସଭା ଅଛି । ତାକୁ ଇଣ୍ଡିଆ କାଉନ୍ସିଲ୍ କହନ୍ତି । ଏଥିରେ ୮ ଜଣରୁ ୧୨ ଜଣ ଯାଏ ମେମ୍ବର ରହିପାରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ମେମ୍ବରଙ୍କ ଅନୁତଃ ପଦସ୍ଥ ୧୦ ବର୍ଷ ଭାରତରେ ବୃତ୍ତିର ଓ ବସୁବାସ କରୁଥିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଏମାନେ ୫ ବର୍ଷ ନିମିତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ବାର୍ଷିକ ୧୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ମେନସ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଏକେଣ୍ଡ କାର୍ଯ୍ୟ କରବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୧୨୦ ସାଲ ଠାରୁ ଜଣେ ହାଇ କମିଶନର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସମତା ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ଅସ୍ଥଗିତ ହେଲେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଧରଣର ସାଙ୍ଗ ନାହିଁରେ ତଳବାକୁ ହୁଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଥିବା ବଡ଼ଲଟ ପ୍ରଭୃତି କର୍ମଚାରୀ ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ମାନବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଭାରତର ସରକାର କିପରି ଭାରତରେ ବ୍ୟସ୍ତିତ ହେବ; କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବେତନ, କୁଟି ଓ ପେନସନ; ଇଣ୍ଡିଆନ ପିଲିଲ୍ ଫର୍ମିସରେ ଭାରତୀୟ ମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ଲଟଙ୍କର ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ କାଉନ୍ସିଲରେ ଅଣ୍ଟାସା ମେମ୍ବର ନିଯୁକ୍ତି; ଏହି ୪ ଗୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଇଣ୍ଡିଆ କାଉନ୍ସିଲ ଯେପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୁଏ, ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାହା ମାନବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ଅନୁସାରେ ଏହି ଅନୁଚ୍ଛାର ବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଗର୍ଭସ୍ଥର ଜେନରାଲ ଓ ଭାଇସରୌ ହେଉଛନ୍ତି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ତାଙ୍କର, କମାଣ୍ଡର ଇନ୍ ଚୀଫ୍‌ଙ୍କୁ ନେଇ ୭ ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଶାହୀନ ଅଛନ୍ତି । ଏଥିରୁ ୩ ଜଣ ଆଇ. ପି. ଏସ୍ ମଧ୍ୟରୁ ଅସନ୍ତି । ଜଣେ ବାରିଷ୍ଟର କମ୍ପା ହାଇକୋର୍ଟ ଉଚ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଏହି କାଉନ୍ସିଲରେ ବହୁମତ ଅନୁସାରେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ

ବହୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରାଣୀ ବୁଝେ ଥାଇ ମରେ ।

ତଳେ; କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଘଟଣା ମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ଲୁଟ ତାଙ୍କର କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲି ଘୋଷି
ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି । ଏପରି ସେଠାରେ ଯେଉଁ ମାନେ ବଡ଼ଲୁଟଙ୍କ ମତ ବରୁ-
କରେ ଥାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମତ, ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଯାଇ ଥାଏ ।
ସାଧାରଣତଃ ଦକ୍ଷିଣ କିମ୍ବା ସିମଲାରେ ଏହି ବୈଠକ ସମ୍ପାଦ୍ଧରେ ଥରେ କରି ଦିଅନ୍ତି ।
କଲିକତା, ବମ୍ବେର କିମ୍ବା ମାଦ୍ରାସରେ ଥାଇ ବଡ଼ଲୁଟ ଯଦି ଏହି କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲିକୁ
ଅଦ୍ଭୁତ କରନ୍ତି ତେବେ ସେତେବେଳେ ସେ ସ୍ଥାନର ଗଭର୍ଣ୍ଣରମାନେ ସେଥିରେ
“ଅସାଧାରଣ” ମେମ୍ବର ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମେମ୍ବରଙ୍କର ଅଧୀନରେ କେତେ-
ଗୁଡ଼ିଏ ବିଭାଗ ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗରେ ଜଣେ ଲେଖାଏ ସେକ୍ରେଟରୀ
ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବଡ଼ଲୁଟଙ୍କ ନିକଟକୁ ନିଜେ କୌଣସି କାର୍ଗଜ ପତ୍ର ନେଇ
ଯାଇ ପାରନ୍ତି ଏବଂ ମେମ୍ବରଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ ବଡ଼ଲୁଟଙ୍କ ଅଦେଶ ଅଣି ପାରନ୍ତି ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା କାରଣ କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲି ଅର୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଏବଂ ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ୍ ଆସେମ୍ବଲୀ (ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା) ନାମରେ ଦୁଇଗୋଟି
ସଭା ଅଛି । ନୂଆ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କେଲେ ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଓ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ
ହୋଇଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୋଗେ ଅଛି ସେଥିରେ ଆସେମ୍ବଲୀରେ ୧୫ ଜଣ ସଭ୍ୟ
ଏବଂ କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲି ଅର୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ୭୦ ଜଣ ସଭ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଆସେମ୍ବଲୀ ସଭ୍ୟ
ମଧ୍ୟରୁ ୧୦୦ ଜଣ ନିର୍ବାଚିତ ଓ ୪୨ ଜଣ ସରକାରଙ୍କ ମନୋମତ ବ୍ୟକ୍ତି ।
କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲି ଅର୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ୩୩ ଜଣ ନିର୍ବାଚିତ ଓ ୨୭ ଜଣ ବଡ଼ଲୁଟଙ୍କ ମନୋ-
ମତ; କିନ୍ତୁ ଏହି ୨୭ ଜଣ ମନୋମତ ସଭ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦ ଜଣରୁ ଅଧିକ ସରକାରୀ
କର୍ମଚାରୀ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଯଥାକ୍ରମେ ସଭାର ଅଧିବେଶନ
ସମୟରେ ଦୈନିକ ୪ ୧୫ ଓ ୨୦ ଛା ରାତ୍ରି ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ସଭାରେ ଯୋଗଦେବା
ପାଇଁ ତବଲ ପାଠ୍ୟକୁ ସ ରେଲ ରାତ୍ରି ପାଆନ୍ତି ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଯେଉଁ ବିଷୟମାନ ଅଛି, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ
ପ୍ରଧାନ କେତୋଟି ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା । (୧) ବୈଦେଶିକ ସମ୍ପର୍କ—ଦେଶୀୟ
ସମ୍ପର୍କ । (୨) ଦେଶ ରକ୍ଷା—ସୁଲ ସୈନ୍ୟ, ଜଳ ସୈନ୍ୟ ଓ ଆକାଶ ସୈନ୍ୟ ।
(୩) ଶୁଦ୍ଧା—ରେଲୱେ, ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅଫିସ, ବେତାର ଓ ଜାହାଜ ।
(୪) ଜାଗସ୍ତ ଦୁର୍ଗ—ନୋଟ, ବ୍ୟାଙ୍କ, ବାମା ଓ ବାଣିଜ୍ୟ । (୫) ଇମ୍ପିରିଆଲ
ସର୍ଭିସ । (୬) ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କର ଆକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ । (୭) ସେନା ।

ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କ ହାତରେ ପୋଲିସ, ଆଇନ ଅଦାଲତ,
ଜେଲଗାରା, ଜମିର ଖଜଣା, ଶିକ୍ଷା, ତାଲୁକା, ଗ୍ରାମା ଓ ସରକାରୀ ଘର,
ଜଙ୍ଗଲ, କୃଷି, ବ୍ୟବସାୟ, ଧର୍ମ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଓ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ୍
ବିଭକ୍ତ ଅଛି ।

କାନକ ଯେକେ ବା କହେ ଭଗିନି କନ୍ତନ ।

ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପୂର୍ବେ ୧୫ ଗୋଟି ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୭ ଗୋଟି ହେଉଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନମିତ୍-ମାର୍ଡ଼ିଆସ, କୁର୍ଗ, ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ, ଦକ୍ଷିଣ-ଏବଂ ଅଣ୍ଡାମାନ-ନିକୋବର ଦ୍ଵୀପ ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଏଜେଣ୍ଡ ଚୀଫ୍ କମିଶନରମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରଦେଶ ଜଣେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜକୁ ଶକ୍ତି ଭରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ କେତୋଟି ଡିଭିଜନରେ ବିଭକ୍ତ । ସେଥିରେ ଜଣେ ଜଣେ କମିଶନର ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ଡିଭିଜନ ୩୫ ଟୁ ୫୦ ଜିଲ୍ଲା ନେଇ ଗଠିତ । ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଜଣେ ଜିଲ୍ଲାମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କିମ୍ବା ଡିପୁଟି କମିଶନର ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାର ଗୁରୁତ୍ଵ ଅନୁସାରେ ଜଣେ ଜଣେ ଜିଲ୍ଲା ଜଜ୍ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରତିଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣେ ସିଭିଲ୍‌ସର୍ଜନ, ପୋଲିସ୍ ସୁପରିଟେଣ୍ଡଣ୍ଟ, ଅବକାସି ସାହେବ ପ୍ରଭୃତି ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲା ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ୍ ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ବିଭକ୍ତ । ସେଥିରେ ଜଣେ ଜଣେ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍, ଦେଓଧାନା ବ୍ଲକ୍ ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣେ ମୁନସିଫ୍ ଏବଂ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଜାଲ୍‌ବ୍ ଓ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସ୍ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଥାନାରେ ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରତି ଥାନାରେ ଜଣେଲେଖା ପୋଲିସ୍ ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଜଣେଲେଖା ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ୍, ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ଇଣ୍ଡିନିସ୍ଟ୍ରିଆଲ୍, ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଅଫ୍ ପୁଲ୍, ପ୍ରତି ଡିଭିଜନ ପାଇଁ ଜଣେଲେଖା ଡିଭିଜନାଲ୍ ପୁଲ୍ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ପ୍ରଭୃତି ଅଛନ୍ତି । ଜେଲ୍‌ଆନାମାନ ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵାବଧାନରେ ସିଭିଲ୍‌ସର୍ଜନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ଜଣେ ଜଣେ ଜେଲ୍ ସୁପରିଟେଣ୍ଡଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ଇନ୍‌କମ୍‌ଟ୍ୟାକ୍ସ ଏବଂ ଡାକ ଇଲ୍‌କା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାର ଗୁରୁତ୍ଵ ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥସର ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶରେ ଡିଭିଜନ ପ୍ରଥା ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଉପରେ ବୋର୍ଡ୍ ଅଫ୍ ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲା କେତୋଟି ଡାଲ୍‌କରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ସମସ୍ତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଭାରତରେ ମୋଟ୍‌ରେ ୨୭୩ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଅଛି ।

ପ୍ରାଦେଶିକ ହାଇକୋର୍ଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟ ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନ । ତହିଁର ଚୀଫ୍ ଜଷ୍ଟିସ୍ ୭ ଜଜାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ଚୀଫ୍ ଜଷ୍ଟିସମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ୧ ଜଜାର ଟଙ୍କା ଅଧିକ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ବିଶ୍ଵ-ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନ । ଭରତ ସରକାରଙ୍କର ଶାସନ ବିଶ୍ଵବ୍ରତ୍ତିକ ନିମ୍ନଲିଖିତମତେ ଚାଲିତ ହୁଏ ।

୧ । ସମର ବିରାଗ—ଏହାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଗୁଣ ହେଉଅଛି ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଚୀଫ୍ ଅଫ୍ ଷ୍ଟାଫ୍ ଏବଂ ଅଡ୍‌ଜୁଟାଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ୍-ବୁଦ୍ଧିମାନ ଲୋକ ତାହା କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣୀ ॥

ମାନେ ଅଛନ୍ତି । ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ ନେଇ ଭାରତ ବର୍ଷ କେତୋଟି ବିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି । ତାହା ଜଣେ ଜଣେ ଜେନେରାଲଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଜେନେରାଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଡିଭିଜନ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଂଶସର ଅଛନ୍ତି । ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ ଯୁଦ୍ଧ ସେକ୍ରେଟରୀ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗର ପ୍ରବନ୍ଧ ଅଛନ୍ତି ।

୨ । ହୋମ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ—ଘରୋଇ ଇଲକା । ଭାରତବର୍ଷର ଅନ୍ୟଲଗଣ ସମସ୍ତ ସକାର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଏ ଦାୟି । ଏଥି ପାଇଁ ଜଣେ ହୋମ ସେକ୍ରେଟରୀ ଅଛନ୍ତି ।

୩ । ଫାଇନାନ୍ସ (ଅର୍ଥବିଭାଗ)—ଏଥିପାଇଁ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଅର୍ଥ-ଇଲକା ବୁଝିନ୍ତି ଏବଂ ବଜେଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ଜଣେ ସେକ୍ରେଟରୀ ଅଛନ୍ତି ।

୪ । ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ—ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏବଂ ତାଙ୍କରଜଣେ ସେକ୍ରେଟରୀ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ତଳେ ଭାରତର ଗୋଟି ପ୍ରଭୃତ ସରକାରୀ ଶ୍ରୀକ୍ଷାୟାନ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ଅଛି । ଏହାକୁ ଏକାଜିଆସ୍ତିକାଲ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ କହନ୍ତି । ଏହି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟରେ କଲିକତାରେ ଜଣେ ଲର୍ଡ୍ ରିସପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଭିନ୍ସରେ ଜଣେ ଜଣେ ରିସପ୍ ଏବଂ କେତେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଜଣେ ସୁପିଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି ।

୫ । ଆଇନ—ଜଣେ ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତ ଆଇନକାନୁନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି ।

୬ । ରେଲ୍‌ୱେ ଓ କମର୍ସ—ଏହାର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରେଲ ଇଲକା ଓ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ ଆଦି ଅଛି ।

୭ । ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରି ଓ ଲେବର—ଏହାର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ବାକି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଇଲକା ଅଛି ।

ପ୍ରତି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଜଣେ ବା ଦୁଇ ସେକ୍ରେଟରୀ, ହେସ୍ପୁଟୀ ସେକ୍ରେଟରୀ ଓ ଅଗିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକ୍ରେଟରୀ ରହୁଅଛନ୍ତି । ରେଲ୍‌ୱେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେକ୍ରେଟରୀ ନାହିଁ ଯେ ହେତୁ ଜଣେ ରେଲ୍‌ୱେ ଗାଏଁ କମିସନର ଓ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣ ମେମ୍ବର ତେର ଏକ ରେଲ୍‌ୱେ ବୋର୍ଡ୍ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ସେହି ବୋର୍ଡ୍‌ଦ୍ଵାରା ରେଲ୍‌ୱେ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ ।

ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲଙ୍କ ଦସ୍ତର ।

ବଡ଼ଲଟ ସାହେବଙ୍କର ସ୍ଵରା ରସିକ ବା ଏଡ଼ିଂଗ୍ ଛତା ଜଣେ ପ୍ରାଇ-ବେଟ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ, ଜଣେ ମିଲିଟେରୀ ସେକ୍ରେଟରୀ, କମ୍ପ୍ଲାଇଂସ୍, ସର୍ଜନ୍ ମଦ୍ୟପ, ଲିମିଟି ଜନ ସମାଜ କଲକା ।

ଶାସ ନିୟନ୍ତ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଲିଖ୍ୟାଦେବ ନିୟନ୍ତ୍ର କରନ୍ତି । ବଡ଼ଲିଖକ ଦସରଖାନାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବସ୍ତ୍ରଗମାନ ଅଛି ।

୧ । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଭୂମି—ଏଥି ପାଇଁ ଜଣେ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଡେପୁଟି ସେକେଟାସ, ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଏଡ୍‌ଜୁଟାଣ୍ଟ କମିଶନର, ଜଣେ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ ଅଫ ପରେଷ୍ଟ ଏବଂ ୩୫ ଜଣ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି ।

ଅଥାବିଭାଗ—ଜଣେ ସେକେଟାସ, ୨ ଜଣ ଡେପୁଟି ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଅଣ୍ଡର ସେକେଟାସ, ୨ ଜଣ ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଅଡ୍‌ଜୁଟାଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ, ଜଣେ ଏକାଡ଼ମୀ ଜେନେରାଲ ସେଣ୍ଟାଲ ରେଭିନୁ, ଏକ କୋର୍ଡ ଅଫ ସେଣ୍ଟାଲ ରେଭିନୁ, ଜଣେ କଲ୍ୟାଣର ଅଫ କମିଶନର, ୩୫ ଜଣ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଏବଂ ୩୫ ଜଣ ସେପିଟାଲ ଅଫିସର, ଏହା ଛଡ଼ା ମିଲିଟାସ ଶ୍ୱାସାବସ୍ଥ ପାଇଁ ଜଣେ ପାଇନାନ୍‌ସିଆଲ ଅଫ୍‌ଫିସର ଏବଂ ତାଙ୍କର କେତେ ଜଣ ସହକାଶୀ ନିୟନ୍ତ୍ର ଅଛନ୍ତି ।

୩ । ବୈଦେଶିକ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ବିଭାଗ—ଜଣେ ପଲଟିକାଲ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ପରେନ୍ ସେକେଟାସ ଏବଂ ଦୁଇ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ୨ ଜଣ ଡେପୁଟି ସେକେଟାସ ଓ ଦୁଇଜଣ ଅଣ୍ଡର ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟତା ପାଇଁ ମିଲିଟାସ ଅଫ୍‌ଫିସର ଅଛନ୍ତି ।

୪ । ହୋମ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ—ଜଣେ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଜ ଏସ୍ ସେକେଟାସ, ୨ ଜଣ ଡେପୁଟି ଓ ଅଣ୍ଡର ସେକେଟାସ, ୩ ଜଣ ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକେଟାସ, ୫ ଜଣ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ, ଜଣେ ଡିରେକ୍ଟର ଅଫ ପବ୍ଲିକ୍ ଇନ୍‌ଫର୍ମେଶନ୍ ନିୟନ୍ତ୍ର ଅଛନ୍ତି ।

୫ । କଲିକାରଖାନା ଏବଂ ଶ୍ରମିକ ବିଭାଗ—ଜଣେ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଡେପୁଟି ସେକେଟାସ, ୨ ଜଣ ଅଣ୍ଡର ସେକେଟାସ, ୨ ଜଣ ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକେଟାସ, ଜଣେ କନ୍ସଲଟିଂ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ୮ ଜଣ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ; ଜଣେ ସୁପରଟେଣ୍ଡିଂ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ଡାକଇଲକା ପାଇଁ ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ, ଜଣେ ଚାପ୍ କମିଶନର ଅଫ୍ ରେଲୱେସ୍; ୨ ଜଣ ମେମ୍ବର, ଜଣେ ପାଇନାନ୍‌ସିଆଲ୍ କମିଶନର, ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ଏକ୍ସାମ୍ପ୍ଲିଫିକେସନ୍, ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ସିରିଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ମେକାନିକାଲ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ଜଣେ ସେକେଟାସ, ଜଣେ ଡେପୁଟି ସେକେଟାସ ଏବଂ ଅଡ୍‌ଜୁଟାଣ୍ଟ କମିଶନର ଅଛନ୍ତି ।

୭ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭାଗ—ଜଣେ ସେକ୍ରେଟାରୀ, ଜଣେ ଡେପୁଟି ସେକ୍ରେଟାରୀ, ଜଣେ ଜଣେ ସେକ୍ରେଟାରୀ, ଜଣେ ସଲିସିଟର ଏବଂ ଆଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ଅଛନ୍ତି ।

୮ । ଏକ୍ସକଜିଆଣ୍ଟି କାଲ୍ (ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ) ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ—କଲିକତା ଲର୍ଡ୍ ବିଶ୍ୱସ ଏବଂ ଭାରତର ମେଟ୍ରୋପୋଲିଟାନ୍ । ଏହା ଛଡ଼ା ନାଗପୁର, ବମ୍ବେ, ଲୁହାର, ମାଦ୍ରାସ, ରେଙ୍ଗୁଲୁ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଜଣେ ଲର୍ଡ୍ ବିଶ୍ୱସ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅନେକ ଗୁପ୍ତଲେନ୍ ଅଛନ୍ତି ।

୮ । ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗ—ଜଣେ ସେକ୍ରେଟାରୀ, ଜଣେ ଡେପୁଟି ସେକ୍ରେଟାରୀ, ୨ ଜଣ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଏବଂ ଶ୍ରବଣବୀମା କମ୍ପାନୀର ହସାବ ରୁଲିଂ ବା ପାଇଁ ଜଣେ ସରକାରୀ ଅକାଉଣ୍ଟାଣ୍ଟ, ନିମିତ୍ତ ଇଲକା ପାଇଁ ଜଣେ କମିଶନର ଓ ଜଣେ ଡେପୁଟି କମିଶନର, ଜଣେ ସର୍ବେୟର ଜେନେରାଲ୍, ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଜର୍ଜଲଜିକାଲ୍ (ଭୂତତ୍ତ୍ୱବିତ୍) ସର୍ବେ, ଜଣେ ସାମାନ୍ୟକ, ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ବୋଟାମକାଲ୍ ସର୍ବେ (ଉଦ୍ଭିଦ-ବିତ୍), ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ଆର୍କିଟେକ୍ଟ (ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍) ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର କେତେକ ସହକର୍ମୀ, ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍ ମେଡିକାଲ୍ ସର୍ବେ, ଜଣେ ପବ୍ଲିକ୍ ହେଲ୍ଥ୍ କମିଶନର; ଜଣେ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଇନ୍‌ଷ୍ଟି-ଚୁଟ୍ ଡାଇରେକ୍ଟର, ମାନ ମନ୍ତ୍ରର ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଜେନେ-ରାଲ୍ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର କେତେକ ସହକର୍ମୀ, ଜଣେ ମିନିଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଡିପାର୍ଟ୍ମେଣ୍ଟ (ପାଣିପାଗ ଓ ପବନ ଜାଣିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ପାରଦର୍ଶୀ), ଜଣେ ଡାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ଏଣ୍ଡ୍ କଲଚରାଲ୍ ରିସର୍ଚ୍ଚ, ଡାଇରେକ୍ଟର ଜୁଲଜିକାଲ୍ ସର୍ବେ (ପ୍ରାଣୀ-ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍), ଡାଇରେକ୍ଟର ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଟ୍ୟୁଟ୍‌ଓଫ୍ ଜେନେସ (ଗୋରା), ଡାଇ-ରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍ କମର୍ସିଆଲ୍ ଷ୍ଟାଟିଷ୍ଟିକ୍ସ, କଣ୍ଟୋଲ୍ ଅଫ୍ ପେଟେଣ୍ଟ୍ସ୍, କଣ୍ଟୋଲ୍ ଅଫ୍ ଟ୍ରିବି, ଏବଂ ସାମାନ୍ୟକ ବିଭାଗରେ ନାନା ଶ୍ରେଣୀର ବଡ଼ ୨ କର୍ମୀ ଥାନ୍ତି । ଏକତ୍ର ବ୍ୟାପାର ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ପୋର୍ଟ ଅଫିସର ଏବଂ କଷ୍ଟମ୍ ଅଫିସର ଅନେକ ଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ ୨ କର୍ମୀ ଶ୍ରମିକ ନୟୁଜ୍ ବିଗ୍‌ର ପାଇଁ ପବ୍ଲିକ୍ ସର୍ବିସ୍ କମିଶନର ନାମରେ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଅଛି । ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ଶୁଳ୍କ ବିଗ୍‌ର ପାଇଁ ଏକ ଟାକ୍ସିଫ୍ ବୋର୍ଡ୍ ଅଛି । କୃଷି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଗ୍‌ର ପାଇଁ ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ବୋର୍ଡ୍ ମଧ୍ୟ ଅଛି । କପା ଏବଂ ଗୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ର ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରଷ୍ଟ କମିଟି ଏବଂ ଗୋଟିଏ କଟନ୍‌ସେସ୍ କମିଟି ଅଛି । ପଶୁ ଇଲକା ପାଇଁ ଏକ ରିଟିରନାଣ୍ଟ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ଯେହୁ ବଞ୍ଚିଲେଟି ବଞ୍ଚେ ଶତ ଶତ ଜନ ।

ବିଗୁରାଳୟ ।

ବୁଢ଼ୀଘ ଶାସିତ ଭରତ ବର୍ଷରେ ମାଲ ମୋକଦମା ବଗୁର ନମିତ୍ତ ନାନା ଶ୍ରେଣୀର ବିଗୁରାଳୟମାନ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଦେଉଳୀ, ଫୌଜଦାରୀ ଓ ରେଭିନ୍ୟୁ ମୋକଦମା ନିମ୍ନ ପାଇଁ ଭିନ୍ନପ୍ରକାର ବିଗୁରାଳୟ ଅଛି । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଫୌଜଦାରୀ ମୋକଦମାର ବଗୁର ଯେଉଁ ହାକିମ କରନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କୁ ଦେଉଳୀ ମୋକଦମା ବଗୁର ନମିତ୍ତ କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଅଛି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ପଞ୍ଚାୟତ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ମୁନସିଫମାନଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହାଇକୋର୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ପ୍ରକାର ବିଗୁରାଳୟ ଚଳୁଅଛି । ଫୌଜଦାରୀ ମୋକଦମା ପ୍ରଥମେ ସବ୍‌ଜୁଜନ ମଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଦାଏର ହୋଇଥାଏ । ସେ ତାହା ନିଜ କିମ୍ବା ଗୋଲିସ ବା କୌଣସି ସବ୍‌ଜେକ୍ଟ୍‌ରୁ ଅଥବା ଗ୍ରାମ୍ୟ ଡେପୁଟିମ୍ୟାଗିଷ୍ଟ୍ଟ୍ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରତ୍ନଲେକ ଦ୍ଵାରା ତଦନ୍ତ କରାଇ ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରମାଣ ନେଇପରେ ଆସାମୀକୁ ମୁକ୍ତ ଦେଇ ପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ଉଚିତ ବୋଧକଲେ ଶାସ୍ତି ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ଫୌଜଦାରୀ ହାକିମମାନେ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ଯଥା—ପ୍ରଥମ, ଦ୍ଵିତୀୟ ଓ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ମାନେ ୨ ବର୍ଷ ଜେଲ ଏବଂ ଏକହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରମାନା କରି ପାରନ୍ତି । ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ମାନେ ୧ ମାସ ଜେଲ ଏବଂ ଦୁଇଶ ଟଙ୍କା ଜୋରମାନା କରି ପାରନ୍ତି । ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ମାନେ ୨ ମାସ ଜେଲ ଓ ପଞ୍ଚାଶ ଟଙ୍କା ଜୋରମାନା କରି ପାରନ୍ତି । ସବୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ପ୍ରଥମେ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ କ୍ଷମତା ପାଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ୨ୟ ଓ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ହାକିମଙ୍କ ରାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପୀଲ କରିବାକୁ ହେଲେ କିଛି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କିମ୍ବା ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ କୌଣସି ୧ମ ଶ୍ରେଣୀ ଡେପୁଟି ମଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ତାହା ଦାଖଲ କରିପାରନ୍ତି । ଆସାମୀ ଖଲ୍ଲ ହେଲେ ତାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ କାରଣ ଛଡ଼ା ଆପୀଲ ନାହିଁ । କେବଳ ସରକାର ଇଚ୍ଛାକଲେ ମୋଟର ଦାଏର କରି ପାରନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କ ଫୌଜଦାରୀ ମାମଲ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ସରକାରୀ ଉତ୍ତର ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା କେତେକଜଣ ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଏହି କ୍ଷମତା ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଫୌଜଦାରୀ ପୁଲିସ ମାମଲରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ମୁଦେଇ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଦେଉଳୀ ମାମଲରେ ଭରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବାଦ କିମ୍ବା ପ୍ରତିବାଦୀ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ କରୁନୁ କାହାର ଅନିଚ୍ଛା ହେଲେ ସେଥି ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ନୁହଁ । ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାମଲ ଚଳି ନ ପାରେ ସରକାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ଦୁଇମାସିଆ ନୋଟିସ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ତାହାର ସାର୍ଥକ ଅଟେ ଜଗତେ ଜୀବନ ॥

ପ୍ରତିଜିଲ୍ଲାରେ ଯୋଜିବାସ୍ଥା ବଡ଼ । ମାମଲ ବଗୁର ପାଇଁ ଆସିଲାଣି ସେସବୁ ଜଜ୍ ଅଛନ୍ତି । ଆସିଲାଣି ସେସବୁ ଜଜଙ୍କ ସମତା ହେଉଛି ସେ ୭ ବର୍ଷ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ସେସବୁ ଜଜମାନେ ଦଣ୍ଡବଧ ଅଇନ ଲଞ୍ଚିତ ଯେ କୌଣସି ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କେବଳ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଦେଲେ ତାହା ହାଇକୋର୍ଟର ମଝୁର ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରେ । ସେସବୁ ଜଜ୍ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ହାଇକୋର୍ଟ ଅବହେଳିତ । ଦେଓଧାନୀ ମୋକଦମା ପାଇଁ ମୁନସିଫ୍, ସବଜଜ୍ ଓ ଜଜ୍ ଅଛନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଜଜ୍ ଓ ସେସବୁ ଜଜ୍ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି । ସବୁଜଜଙ୍କୁ ସେସବୁ ସମତା ଦିଆଯାଇ ଥାଏ ।

ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜମିଦାରୀ ବ୍ୟବସାୟ ନିଷିଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଜିଜ୍ଞାସା ପାଟିସନ୍ ଦେପୁଟି ଅଛନ୍ତି, ଏହାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କମିଶନର ପାହେବଙ୍କ ନିକଟରେ ଅପୀଲ କରାଯାଏ । କେତେକ ପ୍ରଦେଶରେ ହାଇକୋର୍ଟ ନିକଟରେ ଏ ସମ୍ମୁଖେ ଅପୀଲ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରଜାସହ ଆଇନ ସମ୍ମୁକ୍ତି ଶୁଭକ୍ଷା ନାଲିସ, ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ରେଭିନ୍ୟୁ କୋର୍ଟ ମାନଙ୍କରେ ଦାଖଲ ହୋଇଥାଏ । ତହସିଲ ଅପୀଲ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେଦରେ କାହିଁ ଅବା କମିଶନର କାହିଁ ଅବା ହାଇକୋର୍ଟରେ କରାଯାଏ । ଏ ସମ୍ମୁଖରେ ବୋର୍ଡ ଅଫ୍ ରେଭିନ୍ୟୁ, କେତେକ ପ୍ରଦେଶରେ ହାଇକୋର୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଜାସହ ଆଇନ ନେଇ ହାଇକୋର୍ଟର ଅଳ୍ପ ସମତା ଅଛି ।

୨ୟ ଓ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟମାନେ କୌଣସି ଇଉରୋପୀୟାନ ବ୍ରୁଟୀସପ୍ରଜାକୁ ଟ ୫୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରମାନା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି । ସେସବୁ ଜଜ୍ କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟମାନେ ଇଉରୋପୀୟାନ ବ୍ରୁଟୀସ ପ୍ରଜାକୁ ବେଶ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି । ପୁରୀ ଦେଶୀ ହାକିମମାନେ ଇଉରୋପୀୟାନମାନଙ୍କର ବଗୁର କରିବାର ସମତା ପାଇ ନ ଥିଲେ । ବଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ଏହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଅଛି । ଦୋର ମୋକଦମା ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଥରେ ୨ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଅଛି, ତାହା ଆସିଲାଣି ସେସବୁ ଜଜ୍ ବା ସେସବୁ ଜଜ୍ ଜୁର ସାହାଯ୍ୟରେ ବଗୁର କରନ୍ତି । କେବଳ ନରହତ୍ୟା ମାମଲରେ ଆସେସରକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ନଥାଆନ୍ତା । ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଅବହେଳି ରେବିନ୍ୟୁରେ ଜୁର ବଗୁର କିମ୍ବା ବିନା ଜୁରରେ ବଗୁର ବିଧି ପ୍ରଚଳିତ ।

ହାଇକୋର୍ଟ ।

ମାମଲ ମୋକଦମାର ନିଷିଦ୍ଧ ପାଇଁ ସବୋଇ ବଗୁରଲସ୍ତ ହେଉଛି ହାଇକୋର୍ଟ । କଲିକତା, ବମ୍ବେ ଓ ମାଦ୍ରାସରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସନାଦମତେ ବଡ଼ ପୁରୁ ହାଇକୋର୍ଟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାପରେ ଗରୁଡ଼ମେଷ୍ଟ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଆଦି ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ୨ ହାଇକୋର୍ଟ ଯେଉଁଠି ଆବରଣ ଯେ ଲୋକ କରଇ ।

ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ସିନିଫେସ ଓ ଡଃ ପ: ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଜୁଷ୍ଟିସ୍‌ଙ୍କ
କମିଶନର ହାଇକୋର୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଆସାମ ପ୍ରଦେଶ କଲିକତା ହାଇ-
କୋର୍ଟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । କେତେକାଳ ନିମିତ୍ତ ନୂତନଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର
କାର୍ଯ୍ୟ ପାଟଣା ହାଇକୋର୍ଟ ଦ୍ଵାରା ଚଳିବା ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇଅଛି । ମୋକଦ୍ଦମାର
ସଂଖ୍ୟାନୁସାରେ ହାଇକୋର୍ଟ ମାନଙ୍କରେ ଜଜ୍ ସଂଖ୍ୟା ନିରୂପିତ ହୁଏ । ଏହିପରି
ଭବରେ ୧୮୮୭, ୧୯୩୧, ୧୯୩୭, ୧୯୪୩, ୧୯୫୩, ୧୯୫୯, ୧୯୬୩, ୧୯୬୯, ୧୯୭୩, ୧୯୭୯, ୧୯୮୩, ୧୯୮୯, ୧୯୯୩, ୧୯୯୯, ୨୦୦୩, ୨୦୦୯, ୨୦୧୩, ୨୦୧୯, ୨୦୨୩, ୨୦୨୯, ୨୦୩୩, ୨୦୩୯, ୨୦୪୩, ୨୦୪୯, ୨୦୫୩, ୨୦୫୯, ୨୦୬୩, ୨୦୬୯, ୨୦୭୩, ୨୦୭୯, ୨୦୮୩, ୨୦୮୯, ୨୦୯୩, ୨୦୯୯, ୨୧୦୩, ୨୧୦୯, ୨୧୧୩, ୨୧୧୯, ୨୧୨୩, ୨୧୨୯, ୨୧୩୩, ୨୧୩୯, ୨୧୪୩, ୨୧୪୯, ୨୧୫୩, ୨୧୫୯, ୨୧୬୩, ୨୧୬୯, ୨୧୭୩, ୨୧୭୯, ୨୧୮୩, ୨୧୮୯, ୨୧୯୩, ୨୧୯୯, ୨୨୦୩, ୨୨୦୯, ୨୨୧୩, ୨୨୧୯, ୨୨୨୩, ୨୨୨୯, ୨୨୩୩, ୨୨୩୯, ୨୨୪୩, ୨୨୪୯, ୨୨୫୩, ୨୨୫୯, ୨୨୬୩, ୨୨୬୯, ୨୨୭୩, ୨୨୭୯, ୨୨୮୩, ୨୨୮୯, ୨୨୯୩, ୨୨୯୯, ୨୩୦୩, ୨୩୦୯, ୨୩୧୩, ୨୩୧୯, ୨୩୨୩, ୨୩୨୯, ୨୩୩୩, ୨୩୩୯, ୨୩୪୩, ୨୩୪୯, ୨୩୫୩, ୨୩୫୯, ୨୩୬୩, ୨୩୬୯, ୨୩୭୩, ୨୩୭୯, ୨୩୮୩, ୨୩୮୯, ୨୩୯୩, ୨୩୯୯, ୨୪୦୩, ୨୪୦୯, ୨୪୧୩, ୨୪୧୯, ୨୪୨୩, ୨୪୨୯, ୨୪୩୩, ୨୪୩୯, ୨୪୪୩, ୨୪୪୯, ୨୪୫୩, ୨୪୫୯, ୨୪୬୩, ୨୪୬୯, ୨୪୭୩, ୨୪୭୯, ୨୪୮୩, ୨୪୮୯, ୨୪୯୩, ୨୪୯୯, ୨୫୦୩, ୨୫୦୯, ୨୫୧୩, ୨୫୧୯, ୨୫୨୩, ୨୫୨୯, ୨୫୩୩, ୨୫୩୯, ୨୫୪୩, ୨୫୪୯, ୨୫୫୩, ୨୫୫୯, ୨୫୬୩, ୨୫୬୯, ୨୫୭୩, ୨୫୭୯, ୨୫୮୩, ୨୫୮୯, ୨୫୯୩, ୨୫୯୯, ୨୬୦୩, ୨୬୦୯, ୨୬୧୩, ୨୬୧୯, ୨୬୨୩, ୨୬୨୯, ୨୬୩୩, ୨୬୩୯, ୨୬୪୩, ୨୬୪୯, ୨୬୫୩, ୨୬୫୯, ୨୬୬୩, ୨୬୬୯, ୨୬୭୩, ୨୬୭୯, ୨୬୮୩, ୨୬୮୯, ୨୬୯୩, ୨୬୯୯, ୨୭୦୩, ୨୭୦୯, ୨୭୧୩, ୨୭୧୯, ୨୭୨୩, ୨୭୨୯, ୨୭୩୩, ୨୭୩୯, ୨୭୪୩, ୨୭୪୯, ୨୭୫୩, ୨୭୫୯, ୨୭୬୩, ୨୭୬୯, ୨୭୭୩, ୨୭୭୯, ୨୭୮୩, ୨୭୮୯, ୨୭୯୩, ୨୭୯୯, ୨୮୦୩, ୨୮୦୯, ୨୮୧୩, ୨୮୧୯, ୨୮୨୩, ୨୮୨୯, ୨୮୩୩, ୨୮୩୯, ୨୮୪୩, ୨୮୪୯, ୨୮୫୩, ୨୮୫୯, ୨୮୬୩, ୨୮୬୯, ୨୮୭୩, ୨୮୭୯, ୨୮୮୩, ୨୮୮୯, ୨୮୯୩, ୨୮୯୯, ୨୯୦୩, ୨୯୦୯, ୨୯୧୩, ୨୯୧୯, ୨୯୨୩, ୨୯୨୯, ୨୯୩୩, ୨୯୩୯, ୨୯୪୩, ୨୯୪୯, ୨୯୫୩, ୨୯୫୯, ୨୯୬୩, ୨୯୬୯, ୨୯୭୩, ୨୯୭୯, ୨୯୮୩, ୨୯୮୯, ୨୯୯୩, ୨୯୯୯, ୩୦୦୩, ୩୦୦୯, ୩୦୧୩, ୩୦୧୯, ୩୦୨୩, ୩୦୨୯, ୩୦୩୩, ୩୦୩୯, ୩୦୪୩, ୩୦୪୯, ୩୦୫୩, ୩୦୫୯, ୩୦୬୩, ୩୦୬୯, ୩୦୭୩, ୩୦୭୯, ୩୦୮୩, ୩୦୮୯, ୩୦୯୩, ୩୦୯୯, ୩୧୦୩, ୩୧୦୯, ୩୧୧୩, ୩୧୧୯, ୩୧୨୩, ୩୧୨୯, ୩୧୩୩, ୩୧୩୯, ୩୧୪୩, ୩୧୪୯, ୩୧୫୩, ୩୧୫୯, ୩୧୬୩, ୩୧୬୯, ୩୧୭୩, ୩୧୭୯, ୩୧୮୩, ୩୧୮୯, ୩୧୯୩, ୩୧୯୯, ୩୨୦୩, ୩୨୦୯, ୩୨୧୩, ୩୨୧୯, ୩୨୨୩, ୩୨୨୯, ୩୨୩୩, ୩୨୩୯, ୩୨୪୩, ୩୨୪୯, ୩୨୫୩, ୩୨୫୯, ୩୨୬୩, ୩୨୬୯, ୩୨୭୩, ୩୨୭୯, ୩୨୮୩, ୩୨୮୯, ୩୨୯୩, ୩୨୯୯, ୩୩୦୩, ୩୩୦୯, ୩୩୧୩, ୩୩୧୯, ୩୩୨୩, ୩୩୨୯, ୩୩୩୩, ୩୩୩୯, ୩୩୪୩, ୩୩୪୯, ୩୩୫୩, ୩୩୫୯, ୩୩୬୩, ୩୩୬୯, ୩୩୭୩, ୩୩୭୯, ୩୩୮୩, ୩୩୮୯, ୩୩୯୩, ୩୩୯୯, ୩୪୦୩, ୩୪୦୯, ୩୪୧୩, ୩୪୧୯, ୩୪୨୩, ୩୪୨୯, ୩୪୩୩, ୩୪୩୯, ୩୪୪୩, ୩୪୪୯, ୩୪୫୩, ୩୪୫୯, ୩୪୬୩, ୩୪୬୯, ୩୪୭୩, ୩୪୭୯, ୩୪୮୩, ୩୪୮୯, ୩୪୯୩, ୩୪୯୯, ୩୫୦୩, ୩୫୦୯, ୩୫୧୩, ୩୫୧୯, ୩୫୨୩, ୩୫୨୯, ୩୫୩୩, ୩୫୩୯, ୩୫୪୩, ୩୫୪୯, ୩୫୫୩, ୩୫୫୯, ୩୫୬୩, ୩୫୬୯, ୩୫୭୩, ୩୫୭୯, ୩୫୮୩, ୩୫୮୯, ୩୫୯୩, ୩୫୯୯, ୩୬୦୩, ୩୬୦୯, ୩୬୧୩, ୩୬୧୯, ୩୬୨୩, ୩୬୨୯, ୩୬୩୩, ୩୬୩୯, ୩୬୪୩, ୩୬୪୯, ୩୬୫୩, ୩୬୫୯, ୩୬୬୩, ୩୬୬୯, ୩୬୭୩, ୩୬୭୯, ୩୬୮୩, ୩୬୮୯, ୩୬୯୩, ୩୬୯୯, ୩୭୦୩, ୩୭୦୯, ୩୭୧୩, ୩୭୧୯, ୩୭୨୩, ୩୭୨୯, ୩୭୩୩, ୩୭୩୯, ୩୭୪୩, ୩୭୪୯, ୩୭୫୩, ୩୭୫୯, ୩୭୬୩, ୩୭୬୯, ୩୭୭୩, ୩୭୭୯, ୩୭୮୩, ୩୭୮୯, ୩୭୯୩, ୩୭୯୯, ୩୮୦୩, ୩୮୦୯, ୩୮୧୩, ୩୮୧୯, ୩୮୨୩, ୩୮୨୯, ୩୮୩୩, ୩୮୩୯, ୩୮୪୩, ୩୮୪୯, ୩

ହାଇକୋର୍ଟର ସିଜାନ୍ସ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେତେକ ବିଶେଷ ଦଠଣା ନେଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନିକଟରେ ଅପିଲ କରାଯାଇ ପାରେ । ପ୍ରିଭି କାଉନ୍ସିଲର ମୁଖ୍ୟସିଲ୍ କମିଟି ଏହୁ ଅପିଲ ଶୁଣିଥାଏ । ଖୁଣ୍ଟି ଆସୀ ଚରବଲେକ ହୋଇଥିଲେ ସର-କାରଙ୍କ ଶକ୍ତିରେ ତାହାର ମକଦ୍ଦମା ଲଢ଼ାଇ ହୋଇଥାଏ । ସେ ହାଇକୋର୍ଟକୁ ବିନାଶକ୍ତରେ ଧର୍ମ ଅପିଲ ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସ୍ବୟଂ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା ଆବେଦନ କରାପାରେ । ବିଶ୍ବରାଜସ୍ବମାନ-ସେହିପରି ଫଳ ସେହି ଲେକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ॥

କରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାରିଷ୍ଟର, ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍, ଡକ୍ଟର, ପୁଲିସ୍, ମୁକ୍ତାର ଏବଂ ରେଭିନ୍ୟୁ ଏଜେଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବାରିଲ୍‌ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟ ଅଛି । ୫ ଟଙ୍କା ଠାରୁ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମାନେ ଲାଇସେନ୍ସ ଯିଏ ଦିଅନ୍ତି । ମୁକ୍ତାର ଓ ରେଭିନ୍ୟୁ-ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ଦେଓଧାନ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଯୋଗଦେବା ନିୟମ ନାହିଁ । ଡକ୍ଟର ଓ ପୁଲିସ୍ ଦେଓଧାନ, ଫୋଜିଦାରୀ ଓ ରେଭିନ୍ୟୁ ପ୍ରଭୃତି ସବୁ କୋର୍ଟକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି; ମାତ୍ର ହାଇକୋର୍ଟକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଓ ବାରିଷ୍ଟରମାନେ ସବୁକୋର୍ଟକୁ ଯାଇପାରନ୍ତି ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଓ ବାରିଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବାରିକାଉନସିଲ୍ ଅଛି । ପ୍ରେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟଗତ ଚୈତ୍ର ଏହି କାଉନସିଲ୍ ବସୁର କରେ । ଡକ୍ଟର ମୁକ୍ତାର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପାଇଁ ଲିଗାଲ୍ ପ୍ରାକ୍ଟିସନର ଆଇନ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୁଏ । ବାରିଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଡକ୍ଟରମାନେ ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । କଲିକତା, ବମ୍ବେର ଓ ମାଦ୍ରାଜ୍ ହାଇକୋର୍ଟରେ ସରକାରୀ ଡକ୍ଟର ଛଡ଼ା ଖୁଣ୍ଟି କାଉନସିଲ୍, ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଜେନେରାଲ୍ ଓ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ସରକାରୀ ମାମଲ୍ ତଳାଇବାକୁ ନିୟୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ହାଇକୋର୍ଟରେ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଅଛନ୍ତି । ତଦୁପରି ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କର ଜଣେ ଲିଗାଲ୍ ରିମେମ୍ବ୍ରାନ୍ସ ଅଛନ୍ତି । ହାଇକୋର୍ଟମାନଙ୍କର ମାଲ୍‌ମୋକଦ୍ଦମା ଫଏସଲ୍ ଲି ରିପୋର୍ଟମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ସମ୍ପତ୍ତି ନିକ୍ଷେପ କରିବା ଏବଂ ଦୌରକୋର୍ଟ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ କଲିକତା, ବମ୍ବେର ଓ ମାଦ୍ରାଜ୍ ହାଇକୋର୍ଟ ମାନଙ୍କରେ ଜଣେ ବେସରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ସେରପ୍ଟ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ହାଇକୋର୍ଟ ଓ ଜଷ୍ଟିସ୍ ସଂଖ୍ୟା ।

ନାମ	ଜଷ୍ଟିସ୍ ସଂଖ୍ୟା	ଇଲ୍ଲକା
କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟ	ଜଣେ ଚାଫ୍ ଜଷ୍ଟିସ୍ ଓ ୧୭ ଜଣ ଜଜ୍	ଆସାମ ଓ ବଙ୍ଗ
ମାଦ୍ରାଜ୍	୩	ମାଦ୍ରାଜ୍
ବମ୍ବେର	୩	ବମ୍ବେର
ପାଟଣା	୩	ବିହାର ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା (ସାମୟିକ)
ଲହୋର	୩	ପଞ୍ଜାବ
ରେଞ୍ଜିନ	୩	ବ୍ରହ୍ମପେଶ
ଏଲ୍‌ହାବାଦ୍	୩	ଅଗ୍ରା
କାମପୁର	୩	ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ବେସର

ସକଳ ଦୁର୍ବଳ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ଲାଗିଲେ ।

ନାମ	ଜନ୍ମ ସ୍ଥଳ	ରାଜ୍ୟ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାସକୋଟ	ଜଣେ ଚାପ୍ ଜନ୍ମିଷ୍ଠ ୪ ଜଣ ଜନ୍ମ	ଅସୋଧା
କରାଦା	ଜଣେ ଜୁଷ୍ଟିସ୍ କମିଶନର ଓ ଦୁଇଜଣ ସହକାରୀ	ସିନ୍ଧୁ କରାସ
ପେଣ୍ଡାପାଲ	"	ସାମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ

ନୂଆ ଶାସନ ନିୟମାନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାସକୋଟ ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣେ ଆଡଭୋକେଟ୍ ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ଦାସକୋଟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଫେଡ୍ରେଲ୍ ଦାସକୋଟ୍ ରହିବାର ହିସାବ ହୋଇଅଛି ।

ସ

ପ୍ରା

ଟ

ସା

ମ୍ରା

ଜ୍ଞୀ

ଟ.

ପିଲ୍ଲଭର ଜୁରିଲୀ (ରୌପ୍ୟ ଜୟନ୍ତୀ)

ମହାରାଣୀ ରକ୍ଷୋଭୟା ଦୀର୍ଘକାଳ ଭାରତଶାସନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ୩୪ର ଜୟନ୍ତୀଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମ୍ରାଟ ୭ମ ଏଡୱାର୍ଡ ମୋଟେ ୧୦ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ବର୍ଗାରୋହଣ କରିବାରୁ ତାଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାସୀ ସେପରି କୌଣସି ଉତ୍ସବ ପାଳିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲେ । ସ୍ବର୍ଗୀୟ ସମ୍ରାଟ ୫ମ ଜର୍ଜ ଦୀର୍ଘ ପରଶ ବର୍ଷକାଳ ରାଜତ୍ବ କରି ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କୋଟି କୋଟି ପ୍ରଜାଙ୍କ ହୃଦରେ ସ୍ଥାନ ପାଇ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ୧୯୩୪ ସାଲରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠମନ୍ତ୍ର ହେଲା ପରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାସୀ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରିଯାଇଥିଲା ।

ମାନ ମହତ୍ତ୍ବ ଲାଭାର ନାଶ ଯାଏ ହେଲେ ॥

୧୯୩୫ ସାଲ ମଇମାସ ଏକା ଭରତ ବର୍ଷର—ଲୋକେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ରତ୍ବ ଦେଇ ଏକ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଜୁବଲାପାଣିକୁ ଗୁଆ ଦେଇଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ବେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ୟାରେଡ୍, ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଘୋଷଣା ପାଠ, ନାଟ, ତାମସା ଓ ଖେଳକୋଡ଼ିକ ପ୍ରଭୃତି ନାନାଦି ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ କଟିଥିଲା । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଜ୍ଜସମିତ ହୋଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ରାଜଭକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଗାଜି, ମନ୍ଦିର ଓ ମସଜିଦ୍ ପ୍ରଭୃତିରେ ଉପାସନା ଅଳ୍ପେ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଦୀର୍ଘଜୀବନ କାମନା କରାଯାଇଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶ୍ରେଷ୍ଠାଲ୍ ଡାକଟକଟ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଜୁବଲା ମେଡାଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବିତରିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବ୍ରିଟିଶ ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶ ସମୂହ ।

୧୯୦୧ ସାଲ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଓ ମାନବିଷ ଭଲ ପ୍ରକାର ଥିଲା । ୧୯୧୧ ସାଲ ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୨ ରଖି ଦକ୍ଷିଣ ଦରବାର ପରେ ତାହା ବଦଳି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୋଇ ୧୯୩୬ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳି ଆସିଥିଲା । ୩ୟ ଗୋଲ୍ଡେଟବଲ୍ ବୈଠକ ପରେ କେବଳ ଭୂତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାକୁ ପ୍ରଦେଶକୁ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଶାସନାଧୀନ କରାଗଲା ଏବଂ ତଳତ ରୂପର୍ମ ଅନୁସାରେ ୧୯୩୬ ସାଲଠାରୁ ଓଡ଼ିଶା ଓ ମିଳିତଦ୍ବୀ ଦୁଇଟି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେବାରୁ ଭାରତରେ ପ୍ରଦେଶ ସଂଖ୍ୟା ଓ ଆକାରରେ ପରବର୍ତ୍ତନ ଦୃଶ୍ୟମାନ । ବ୍ରିଟିଶ ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦,୧୭,୧୭୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୨୧,୫୨୭,୧୩୩ ଅଟେ । ଉପସ୍ଥିତ ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ବିବରଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଆଜମିର-ମାରଓ୍ୟାତା—ଏହା ରାଜପୁତନା ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୭୧୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫୭୦,୨୧୨; ଏବଂ ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୦୭ ଅଟେ । ରାଜପୁତନାର ଏକେଣ୍ଡ ଜେନେରାଲ ଏହାର ଚାଉଁ କମିଶନର ଅଟନ୍ତି । ରାଜସ୍ଥାନୀ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଦୁଇ ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ ୪୩୪,୦୧୫ ହିନ୍ଦୁ ଓ ୧୭,୧୩୩ ମୁସଲମାନ୍ ବାକି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି ଅଟନ୍ତି । ଆଜମିର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ ।

ଆଣ୍ଡାମାନ୍ ଓ ନିକୋବର—ଏହା ବଙ୍ଗୋପସାଗରର ପୂର୍ବାଂଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩,୧୪୩ ବର୍ଗମାଇଲରେ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୧,୨୭୩ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୭,୨୮୮ ଜଣ ହିନ୍ଦୁ ଓ ୨,୭୧୧ ଜଣ ମୁସଲମାନ, ବାକି ତକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି । ଏହାର ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲରେ ୧ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି । ନିକୋବର ଦ୍ବୀପସୂତ୍ରରେ ମୋଟ ୧୫ ଜଣ ହିନ୍ଦୁ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପୁରୁଷ ୧୩ ଜଣ ଓ ଗୁପ୍ତଭାବେ ଯେଉଁ ନବ କୁକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଜଣ ୨ ହି । ଅଣ୍ଟାମାନ ଓ ନିକୋବର ଭରତର ଗରୁଡ଼ିର ଜେନେସଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଜଣେ ଚୀଫ୍ କମିଶନରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ନଡ଼ିଆ ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଅମଦେଶରେ କଳାଗାଣି କରନ୍ତି । ଭରତର ଦ୍ରୀପାନ୍ତର ଦଣ୍ଡପ୍ରାପ୍ତ କଏଦମାନେ ଏଠାକୁ ଚୋରାଅଛନ୍ତି । ପୋର୍ଟ-ବେଥର ଏହାର ରାଜଧାନୀ ।

ଆସାମ—ସେକ୍ଟରଲ ୫୫,୦୧୪ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮,୭୨୨,୨୫୧ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୪,୧୩୧,୭୭୦, ମୁସଲମାନ ୨,୭୫୫,୧୧୪, ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ୨୦୨,୫୮୭ ବୌଦ୍ଧ ୧୪,୧୫୫, ଜୈନ ୨,୭୩୭, ଶିଖ ୨୪୧୭ ଏବଂ ବାକିତକ ଜଙ୍ଗଲ ଜାତି । ଏହାର ପ୍ରତି ଏକବର୍ଗ ମାଇଲରେ ୧୫୭ ଜଣ ବାସକରନ୍ତି । ଆସାମୀ ଓ ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଅଟେ । ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଜଣେ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ “ଗୁରମା ଉପତ୍ୟକା ଓ ଆସାମ ଉପତ୍ୟକା” ଏହି ଦୁଇଟି ଡିଭିଜନ ଓ ସେଥିରେ ୧୪ ଟି ଜିଲ୍ଲା ଅଛି । ସିଲ୍‌ହଟ୍ ଓ ଗୋଡ଼ାଟି ପ୍ରଧାନ ସହର ଏବଂ ଗୁ ଓ ଧାନ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ । କେତେକ ବିଷୟରେ ଗରୁଡ଼ିର ହାଇକୋର୍ଟ କାମ କରପାରନ୍ତି ।

ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ—ଅକାର ୧୩୪୭୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ହିନ୍ଦୁ ୫,୧୩୮, ମୁସଲମାନ ୭୩୩୪୭୭, ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ୭୭୦୦, ଶିଖ ୨୭୪୧ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଖାସ୍ ଇଂରେଜଙ୍କର ୧ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ ଅଛି । ଏହା ଖୁସ୍ କମିଶନର ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ସୁନ୍ଦର୍ ଏବଂ ଲୁସବେଲ ନାମକ ଦୁଇଟି ମୁସଲମାନ ରାଜ୍ୟ ଅକାରରେ ୮୦ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ ଅଟେ । ଚୀଫ୍ କମିଶନର ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗରୁଡ଼ିର ଜେନେସଲଙ୍କର ଏଜେଣ୍ଟ ଜେନେସଲ କାମ କରନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶ ରେଲୱେସ୍‌ର ରାଜଧାନୀ କୋଟା ନଗର । ଏହା ଭାରତରେ ଏକ ବୃହତ୍ ସାମରକ କେନ୍ଦ୍ର । ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରାୟ ୪୫ ହଜାର ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏଜେଣ୍ଟି ଏରିଆ ଅଟେ । ସେଠାର ଲୋକେ ସ୍ଵାଧୀନ, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ଅନ୍ୟ କେହି ବୈତଦଶିକ ଅଧିକାର କର ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବଙ୍ଗ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି—ସେକ୍ଟରଲ ୭୭,୫୨୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ-ସଂଖ୍ୟା ୫୦,୧୧୪,୦୦୨ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ମୁସଲମାନ ୨୭,୫୩୦,୩୨୧, ହିନ୍ଦୁ ୨୧,୫୩୭,୧୨୧, ବୌଦ୍ଧ ୩୧୫,୮୦୧, ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ୧୮୦,୫୭୨ ଏବଂ ବାକିତକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତି । ଏହାର ପ୍ରତି ବର୍ଗମାଇଲରେ ୭୪୭ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହା ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଡିଭିଜନ, ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି ଡିଭିଜନ, ହାକା ଡିଭିଜନ, ଚିଟାଗଂ ଡିଭିଜନ, ରାଜସାହା ଡିଭିଜନ ଏହି ୫ଗୋଟି ଡିଭିଜନ ୫ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ୨୮ ଟି ଜିଲ୍ଲା

୨୨ ଅଦାଲତ ଚକ୍ର କେବଳ ତାର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ॥

ଅଛି । ବଜ୍ରାଳା ଓ ପର୍ଯ୍ୟାୟା ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଏବଂ ଧାନ, ଝୋଟ; ତେଲଗଜ, ଚିନି, ଧୂଆଁପତ୍ର, ରେଶମ, ଗୁ ଏବଂ କୋଇଲ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । କରକତା ପ୍ରଦେଶର ରଜଧାନୀ ଅଟେ ।

ବିହାର—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୨,୩୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୫୭୫୦,୯୧୭. ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୨୧,୧୧୪,୮୮୯ ଜଣ ହିନ୍ଦୁ ଓ ୩,୭୮୯,୯୫୪ ମୁସଲମାନ, ବାକିତକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମିକଲମ୍ବୀ । ଏହାର ପ୍ରତି ବର୍ଷ ମାଇଲରେ ୫୫୨ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହା ଜଣେ ବେର୍ମିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ପାଟନା ଡିଭିଜନ, ହିନ୍ଦୁ ଡିଭିଜନ, ଭାରଲପୁର ଡିଭିଜନ ଓ ଗ୍ରେଟନାଗପୁର ଡିଭିଜନ, ଏହା ୪ ଟି ଡିଭିଜନ ୪ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ୧୭୫ ଜିଲ୍ଲା ଅଛି । ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଏବଂ ଧାନ, ଚନ୍ଦନ; ତେଲଗଜ, ଚିନି ଓ ଧୂଆଁପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବିହାରରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ପଥର କୋଇଲ ମିଳେ । ଶ୍ଵେତ ନାଗପୁରର ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନେକ ଅଦମ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର ବାସ କରନ୍ତି । ପାଟନା ନଗର ପ୍ରଦେଶର ରଜଧାନୀ ଅଟେ ।

ବମ୍ବେର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୭,୦୩୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮୮,୩୨୮,୮୭୦ । ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୭୨ ଜଣ ହିନ୍ଦୁ ଓ ୨୦ ଜଣ ମୁସଲମାନ । ଏହିପ୍ରଦେଶର ହାବହାବ ୧୦ ହଜାର ପାଣି ବାସ କରନ୍ତି । ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୭୭ ଜଣ । ଏହା ଜଣେ ବେର୍ମିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ୩୬୦ଟି ଡିଭିଜନ ୩୬ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଯଥା— ଉତ୍ତର ବରାଚ, ମଧ୍ୟ ବରାଚ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ବରାଚ । ଏଥିରେ ମୋଟରେ ୨୦ ଭାଲକ ଅଛି । ମରହଟ୍ଟା, ଗୁଜରାଟୀ, କାନାରଜ୍ ଓ ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଭାଷାଅଟେ । ଧାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟପୋଷାକୀ ଶସ୍ୟ; ତେଲଗଜ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣ ବରଯାଏ । ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ କପା ଉତ୍ପାଦ ହୋଇ ବମ୍ବେର, ଆହମଦାବାଦ୍ ଓ ଗୋଲପୁର ଲୁଗା କଳମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଯାଏ । ବମ୍ବେର ନଗର ପ୍ରଦେଶର ରଜଧାନୀ ଏବଂ ଭାରତର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ଅଟେ ।

ବିହାର—ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ବୃହତ୍ତମ ପ୍ରଦେଶ, ଆକାରରେ ୨୩୩,୪୧୨ ବର୍ଗମାଇଲ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ପ୍ରାୟ ସେନ୍ ଓ ପର୍ଡୁଗାଲର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେବ । ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୪,୭୭୭,୧୪୭ । ଏଥି-
ମଧ୍ୟରୁ ମୁସଲମାନ ୭୦୫,୮୪୧, ହିନ୍ଦୁ ୫୭୪,୨୧୭, ଜୈନ ୭୭,୮୧୫ । ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମଧ୍ୟ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରତି ଏକବର୍ଗ ମାଇଲର ଲୋକ-
ସଂଖ୍ୟା ୭୩ ଜଣ । ପ୍ରଦେଶ ଜଣେ ବେର୍ମିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏହା କମ୍ବୋଡ଼େ (Lower Burma) ଓ ଉପର ବ୍ରହ୍ମଦେଶ (Upper Burma)

ସାଗରରେ ବାରିବର୍ଷୀ ଯେସନେ ବିଫଳ ।

ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବରଜ । ନମ୍ବ ବ୍ରହ୍ମଦେବରେ ୪ ଗୋଟି ଡରଜନ ୪ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ଯଥା—ଅଗ୍ରକାନ ଡରଜନ, ପେଗୁ ଡରଜନ, ଇସବଗା ଡରଜନ ଓ ଟେନାସେରମ୍ ଡରଜନ । ଏଥିରେ ୨୯ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଅଛି । ଉପର ବ୍ରହ୍ମଦେବରେ, ମାଗ୍ରାଲେ ଡରଜନ, ମାଗୁର ଡରଜନ, ସାଗାର ଡରଜନ ଓ ସେତେଇଟେକ୍ ଶାନ୍ ଟ୍ରେଟ ଡରଜନ, ଏହି ୪ ଗୋଟି ଡରଜନ ୪ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ଏବଂ ଏଥିରେ ୧୯ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଅଛି । ବ୍ରହ୍ମଭାଷା ଓ ସାଙ୍ଗେଲ ଭାଷା ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଧାନ ଏହାର ପ୍ରଧାନ କୃଷିକାନ୍ଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । ବ୍ରହ୍ମଦେବରେ ପ୍ରଚୁର ପରମାଣୁରେ ଖନଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍ ଓ ପଦ୍ମବର ମଣି ଓ ଟୀକ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ । ଏଠାରୁ ପଶ୍ଚିମ ଚୀନଦେଶକୁ ସ୍ଥଳ ପଥରେ ମାଲ ରପ୍ତାନି ହୁଏ । ନୂତନ ସାମନ ଅନୁସାରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ସ୍ୱଜନେତିକ ଭାରତରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକ ହୋଇ ଯାଉଅଛି ।

ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବେରାର—ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୧୨^୦ ବର୍ଷମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୧୫, ୫୦୭, ୭୨୩ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୧୩, ୪୭୦, ୧୦୫, ମୁସଲମାନ ୭୮୨, ୮୫୪, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ୫୦, ୫୮୪ । ଏହାର ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଷମାଇଲର ଲେକସଂଖ୍ୟା ୧୫୫ ଜଣ । ଏହା ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାବିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ୪ ଗୋଟି ଡରଜନ ୪ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ଯଥା—ନାଗପୁର ଡରଜନ, ଜବଲପୁର ଡରଜନ, ଛତିଶଗଡ଼ ଡରଜନ ଓ ବେରାର ଡରଜନ ଏବଂ ଏଥିରେ ୧୯ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଅଛି । ଏହି ପ୍ରଦେଶରେ ଅନେକ ପାହାଡ଼ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ହିନ୍ଦି ଓ ମରହଟ୍ଟୀ ଏହାର ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା । କୋଇଲା, ଧାନ, ଗହମ, ଚୈଳବାଜି ଓ କପା ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ । ନାଗପୁରଠାରେ ଅନେକ ଲୁଗାକଳ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ବେରାର ଅଞ୍ଚଳ ଦାଇଦରବାଦ ନିଜାମଙ୍କ ନାମରେ ଶାସିତ ହେବ ।

୧୯୧୭ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ତା ୧ ରଖି ଠାରୁ ଏଥିରୁ ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାୟ ୧୫୩ ବର୍ଷମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଦେଇଲେ ମିଶି ଯାଇଅଛି ।

କୂର୍ବି—ଅକ୍ଟୋବର ୧, ୧୯୧୩ ବର୍ଷମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୧୭୭ ୧୭୭ ଫେଥ୍ରମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୧୪୭, ୦୦୭ ଓ ମୁସଲମାନ ୧୩, ୭୭୭ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ । ଏହାର ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଷ ମାଇଲରେ ଦ୍ୱାରଦ୍ୱାରା ୧୦୦ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି । ମହଣୁର ସଙ୍ଗର ରେସିଡେନ୍ସ କୂର୍ବର ଚାଉଳକମିଶନର ଅଟନ୍ତି । ୨୦ ଜଣ ପ୍ରବେଶ୍ୟ ନେଇ କୂର୍ବରେ ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ । ମନାସ୍ତ୍ର ବଜାମା ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି—ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୨, ୨୭୭ ବର୍ଷମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୪୭, ୭୪୦, ୧୦୭; ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୪୧୨, ୭୭, ୪୭୦ ମୁସଲମାନ

ଧନାତ୍ୟକ୍ତ ଧନ ଦେଲେ ସେହିପରି ଫଳ ।

୩୩ ୧୭,୦୮୩ ଏବଂ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟାନ୍ ୧୭୭୦, ୩୨୮, ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୩୨୮ । ଏହା ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ୨୫ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲା ଅଛି । ତାମିଲ୍ ତେଲୁଗୁ ଓ ମାଲୟାଲମ୍ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଭାଷା । ଧାନ, ଡେଲିଗାଜ, କପା, ମସଲ, ଧୂଆଁ ପତ୍ର ଗୁ ଓ କଫି ପ୍ରଭୃତିର ଗୁଣ କରାଯାଏ । ମାଙ୍ଗାନିଜ୍ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ଧାତୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏଠାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ରପ୍ତାନୀ ହୁଏ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଧାନ ନଗର ଅଟେ ।

୧୯୩୭ ଅପ୍ରେଲ ତା'ରଖିଠାରୁ ଏହି ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରୁ ପ୍ରାୟ ୧୮ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୫ ଲକ୍ଷ ୭୭ ହଜାର ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଯାଉଅଛି ।

ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୩,୫୧୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ୍ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୨୪,୨୫,୦୭୭ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ମୁସଲମାନ ୨,୨୨୭,୩୦୩ ହିନ୍ଦୁ ୧୨,୧୭୭; ଶିଖ୍ ୪୨,୫୧୦ ଓ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟାନ୍ ୧୨,୨୧୩ ବାକି ତଳ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ । ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗ ମାଇଲରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୭୧ ଅଟେ । ଏହା ୧୯୩୨ ସାଲ ଅପ୍ରେଲ୍ ତା'ରଖି ୦ ରୁ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଶାସିତ ହେଉଅଛି । ପାଣ୍ଡ୍ରା ଓ ପଞ୍ଜାବ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା । ଗହମ, ବାଲ୍ମି, କପା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଏହାର କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ପଞ୍ଜାବ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧,୨୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୨୩,୫୮୦,୮୫୨ ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ମୁସଲମାନ ୧୩,୩୩୨ ୪୭୦, ହିନ୍ଦୁ ୭,୩୨୮, ୫୧୮, ଶିଖ୍ ୩,୦୭୪, ୧୪୪, ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟାନ୍ ୪୧୪, ୭୮୮, ଜୈନ ୩୫,୨୮୪, ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ ୫,୭୨୩ ଅଟନ୍ତି । ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୩୮ ଏବଂ ଏହା ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ୫ ଗୋଟି ଡିଭିଜନ ୫ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି, ଅମ୍ବାଲା ଡିଭିଜନ, ଜଲନ୍ଦର ଡିଭିଜନ, ଲହୋର ଡିଭିଜନ, ରୂର୍ହପିଣ୍ଡ ଡିଭିଜନ ଓ ମୁଲତାନ ଡିଭିଜନ । ଏହି ଡିଭିଜନମାନ ୨୮ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ । ପଞ୍ଜାବ, ହିନ୍ଦୁ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା ପାଞ୍ଚିବୋଟି ନାମ ଏଥିରେ ପ୍ରବାହୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ପଞ୍ଜାବ ବା ପଞ୍ଜାବ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ବାର୍ଷିକ ବୃଦ୍ଧିର ଅଲଗା ଯୋଗୁ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କେନାଲ ଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଗହମ, ବାଲି, ମକା, ଡେଲିଗାଜ, ଚନ ଓ ଭୂଳା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ପ୍ରଚ୍ଛେଦ ପରିମାଣରେ ସୈନ୍ଦବଲୁଣ ମିଳେ । ଲହୋର ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ପଞ୍ଜାବରେ ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଶିଖ୍ ଥିଲେ ।

ଦିଲ୍ଲୀ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୫୧୩ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୩୭,୨୪୭ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ୧୧,୮୭୩ ହିନ୍ଦୁ ଓ ୨୦୭,୧୭୦ ମୁସଲମାନ । ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗମାଇଲର ଜମ ସ୍ଵଳସ୍ଵ ସହ ଗୁଣ ।

ଲେକସଂଖ୍ୟା ୧,୧୧୦ ଅଟେ । ୧୯୧୨ ସାଲ ମୂଳରୁ ଏହା ପଞ୍ଜୀକର ଅନ୍ତର୍ଗତ
ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ପଞ୍ଜୀକର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର କର୍ମଦ୍ବାରା ଜଣେ ତାହା କମିଶନଙ୍କେ ଅଧୀ-
ନରେ ଶାସିତ ହେଉଅଛି । ୧୯୧୧ ସାଲ ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୨ ରଖରେ ଦକ୍ଷିଣ ଚବ୍ବରରେ
ଯେଉଁ ଦରବାର ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ ସମ୍ରାଟ ଶମ ଜର୍ଜ କଲିକତା ପରିବର୍ତ୍ତେ
ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଥିଲେ ।

ସୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶ—ଅଗ୍ରା ଓ ଅଯୋଧ୍ୟା ନେଇ ଏହି ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ,
ଏହା ଆକାରରେ ୧୦୭,୨୮୮ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୮୮,୪୦୮,୭୭୩ ।
ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୪୦,୧୦୫,୫୨୩, ମୁସଲମାନ ୨,୮୮୧,୧୨୭, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ
୨୦୫,୦୦୧, ଜୈନ ୨୭,୧୫୪, ଶିଖ୍ ୪୭,୫୦୦ । ପ୍ରତି ଏକ ବର୍ଗ ମାଇଲର
ଲେକସଂଖ୍ୟା ୪୫୭ ଅଟେ । ଏହା ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ
୧୦ ଗୋଟି ଡିଭିଜନ ୧୦ ଜଣ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି, ଯଥା—ମିରଟ୍-ଅଗ୍ରା,
ବେଢ଼ଲ୍ଲଖଣ୍ଡ, ଏଲ୍ଲୀହାବାଦ୍, ହାନ୍ସୀ, ବନାରସ୍, ଗୋରାଖପୁର, କୁମାଉନ୍, ଲକ୍ଷ୍ନୌ
ଓ ପାଟନାବାଦ୍ ଡିଭିଜନ । ଏହା ୮ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ । ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରଚଳିତ
ଭାଷା ଏବଂ ଗହମ, ଯାଜ, ବାଲି, ଧୂଆଁ ପତ୍ର, କପା, ଚିନି ଏବଂ ତୈଳବାଜି ପ୍ରଧାନ
ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହାର ଆଗ୍ରା ନଗରରେ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ତାମସହଳ ବିକ୍ରୟମାନ ।
ବନାରସ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପବିତ୍ର ଗର୍ଥସ୍ଥାନ ଏବଂ କାନପୁର, ଲକ୍ଷ୍ନୌ, ବାରିଲ୍ଲା ଓ
ଏଲ୍ଲୀହାବାଦ୍ ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପବ୍ୟବସାୟର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ । ଏ ପ୍ରଦେଶରେ ୫ ଗୋଟି
ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି ।

ଓଡ଼ିଶା—୧୯୧୧ ସାଲ ମୂଳରୁ ଓଡ଼ିଶା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସହକ ମିଳିତ
ହୋଇ ଜଣେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ୧୯୧୧ ସାଲର ଦକ୍ଷିଣ
ଦରବାରରେ ସମ୍ରାଟ ଶମ ଜର୍ଜଙ୍କ ଘୋଷଣା ପଦ୍ଧ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶା ବଙ୍ଗଳାରୁ
ପୃଥକ ହୋଇ, ବିହାର ଓ ଗ୍ରେଟ୍ ନାଗପୁର ସହକ ମିଳି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ
ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ୧୯୩୭ ସାଲ ଅପ୍ରେଲ ତା ୧ ରଖଠାରୁ
ଓଡ଼ିଶା ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହୋଇଅଛି । ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଦ୍ବୀପଶ୍ରୀ କମିଟିଙ୍କ
ଦ୍ବାରା, ବ୍ରିଟିଶ ଶାସିତ ନୂତନ ଓଡ଼ିଶାର ସେକ୍ସଫଳ ୩୨୮୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ
ଲେକ ସଂଖ୍ୟା ୮୧୭୪୦୦୦ କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସିତ ଓଡ଼ିଶାର ସେକ୍ସ-
ଫଳ ୧୩,୭୩୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ୧୯୦୧ ସାଲ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଚେକସଂଖ୍ୟା
ପ୍ରାୟ ୫୩ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ସେକ୍ସଫଳ ୨୮,୭୮୮ ବର୍ଗମାଇଲ
ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୭ ଲକ୍ଷ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେକ ସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା
୮୨ ଜଣ ହିନ୍ଦୁ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମୀୟମାନ । ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଓ
ଧାନ, ଗହମ, ତୈଳବାଜି, ଚିନି, ଧୂଆଁ ପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ବୃଦ୍ଧିକାରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ । କୋଇଲା

ସଙ୍ଗୀ ନୁହଇ ଜ୍ଞାନ ବାନ ॥

ପ୍ରକୃତ କେତେକ ଶନଜନ୍ତୁଙ୍କ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ସମସ୍ତ ହୃଦ୍ଯଜ୍ଞାତର ପବନ ଶର୍ପ ଶ୍ଵା ଏହି ପ୍ରଦେଶରେ ଅବହିତ ।

ସିନ୍ଧୁ—ପୁରୀ ବମେଇ ଷ୍ଟେସିଓନର ଗରୁଣ୍ଡିର ଅଧୀନରେ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହୋଇ ଜଣେ ଗରୁଣ୍ଡିର ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଅଛି । ଏହା ଆକାରରେ ୪୭,୫୦୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୪,୮୮୫,୩୦୮ ଅଟେ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୁସଲମାନ; ପିନ୍ଧୁର ପୁରୀଜିଲ ମରୁରୁମି ଅଟେ । ପିନ୍ଧୁର ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଗୁଜେରାଟୀ ବାବୁଡ଼ି ହୁଏ । କରାଚୀ ଏହାର ବନ୍ଦର ଓ ରାଜଧାନୀ ।

—*—

ଭାରତୀୟ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ।

ଭାରତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଣ ଭାରତ ଓ ଭାରତୀୟ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ, ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଶାସିତ ହୁଏ । ବ୍ରହ୍ମାଣ ଭାରତ ପାଲିଆ-ମେନ୍ଦର ସାହାଯ୍ୟରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏବଂ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସେହି ରାଜ୍ୟର ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ମୋଟ ୫୭୧ ଗୋଟି ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩,୫୦୮ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮୯,୨୩୭,୫୭୫ ଅଟେ ।

ଏହି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଶସ, ରାଜ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥର କୌଶସ, ସ୍ଵାଧୀନ ଦେଶଠାରୁ ଆକାରରେ ବଡ଼ । ହାଇଦ୍ରାବାଦର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ, ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଓସ୍ତେଲିସ୍ତର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାୟ ସମାନ ହେବ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ରାଜ୍ୟ ଆକାରରେ ଏତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଯାହାର ଆକାର କେବଳ କେତେ ଏକର ମାତ୍ର । ଭାରତୀୟ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ସର୍ବ ବୃହତ, କିନ୍ତୁ ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟ ଏକତ୍ର ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବାରୁ ଏହା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ବୋଲି ଧରାଯାଇଅଛି । ବରୋଦା ରାଜ୍ୟର ଆକାର ପ୍ରାୟ ୮ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ମାତ୍ର ବରୋଦା ରାଜ୍ୟ ଏତେ ଉନ୍ନତ ଯେ ଏହା ଭାରତର ପ୍ରଥମ ୫ଟି ବଡ଼ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି । ମଦ୍ରାସର ଆକାରରେ ୩ୟ ସ୍ଥାନ ପାଇଲେହେଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷା ବିଶ୍ଵସ୍ତରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି । ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ମଦ୍ରାସର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ନିର୍ବାଚିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ୧୯ଟି ରାଜ୍ୟର ଆୟ ଏକ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ । ବାକିରାଜ୍ୟ ଆକାରରେ ପ୍ରାୟ ବରୋଦାର ସମାନ ମାତ୍ର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ହାଇଦ୍ରାବାଦ ୫୦ଲକ୍ଷ, ଅର୍ଥାତ୍ କାଶ୍ମୀରଠାରୁ ବେଶୀ ଅଟେ । କେତେକ ରାଜା ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ମନର ବିଳାସ କରନ୍ତେ ।

ଅଧୁନକ ପ୍ରଥାରେ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରୁଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ଧରଣରେ ଚଳୁଅଛନ୍ତି । ରାଜାମାନଙ୍କର ପିତା ଦତ୍ତା ପାଇଁ ରାୟସୁର, ଅଜମୀର, ପଞ୍ଜାବ ଓ ବମ୍ବେର ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ରାଜକୁମାର କଲେଜମାନ ରହୁଅଛି ।

ପୂର୍ବ କେତୋଟି ବଡ଼ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ଛଡ଼ା ବାକୀ ସବୁରାଜ୍ୟ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଥିଲା । କ୍ରମେ ତାହା ଗାଧୁ ଶୁଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନକୁ ଯାଇ ଜଣେ ଏଜେଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ୍ ଏବଂ ପୋଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଅଛି । ବମ୍ବେରେ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ ବେଶୀ । ଏଣୁ କେବଳ ସେଠାର କେତେକ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଶୁଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନକୁ ଆସି ନାହିଁ । ଅସିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଶୀଘ୍ର ହେବ ।

ଏହିସବୁ ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କ ସମତାର ବିଶେଷ ଭାରତମ୍ୟ ଅଛି । କେତେକ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ସ୍ୱାଧୀନ କହିଲେ ଚଳେ । ସେମାନେ ଚିକିତ୍ସକ ସମ୍ବଳ ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ଆଉ କେତେକ କଥା ଛଡ଼ା ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରନ୍ତି । ଆଉ କେତେକ ପୁଣି ଅଧିକାଂଶ ବସ୍ତୁରେ ଶୁଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ନିଦେଶ ମତେ ଗୁଲିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ରାଜାମାନେ ନିଜର ଆସୁ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟରେ ଯୈନ୍ୟବାଳ ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ତଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ ବଡ଼ କେତୋଟି ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ଜଣ ରେସିଡେଣ୍ଟ ନିୟୁତ ଅଛନ୍ତି । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜ୍ୟରୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଏକାଠି କର ଜଣେ ଜଣେ ଏଜେଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏଜେଣ୍ଟଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଏହି ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେ କେତେ ଜଣକୁ ତୋପ ସଲ୍ତମି ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ସାହାରୁ ତୋପ ସଲ୍ତମି ୧୯ଟି କିମ୍ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ, ସେ ନିଜ ନାମ ପୂର୍ବରେ “ହଜ୍ ହାଇନେସ୍” ଲେଖି ପାରିବେ ।

୫୨୨ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୧୨୦ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ତୋପ ସଲ୍ତମି ପାଆନ୍ତି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେହି ୨୯ଟି, କିମ୍ବା କେହି କେହି ୧୦ରୁ ୧୧ ଗୋଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋପ ସଲ୍ତମି ପାଆନ୍ତି । ୫୨୨ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୧୨୦ଗୋଟି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ନିଜନାମ ପୂର୍ବରେ “ହଜ୍ ହାଇନେସ୍” ଲେଖି ପାରିବେ ।

ଗଗନେ ବିଜୁଳି ଯେମନ୍ତେ ।

ଭାରତର ଦେଶୀୟ ସାଧ୍ୟମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଲେଖ

ସଂଖ୍ୟା ଆୟୁ ଓ ତୋପ ସଲମି ।

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ୨୧ ତୋପ ସଲମି ପାଆନ୍ତି ।)

ରାଜ୍ୟ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ଆୟୁଷ୍ଟକା
ଡାଲହାଉସ୍	୮୨,୭୧୮	୧୪,୪୩୭,୧୪୮	୮୧୨ ଲକ୍ଷ
କାଶ୍ମିର ଓ କାଶ୍ମିର	୮୪,୫୧୭	୩,୬୪୭,୫୪୩	୨୮୦ ,, ୧୧୬ କାର
ମହାରାଷ୍ଟ୍ର	୨୧,୩୨୫	୭,୫୫୭,୩୦୨	୩୩୮ ,, ୫୧ ,,
ବରୋଦା	୮,୧୭୪	୨୪,୪୩,୦୦୭	୨୪୭ ,, ୭୨ ,,
ଗୋଆଲ୍‌ପୁର	୨୭,୩୭୭	୩,୫୨୩,୦୭୦	୨୧୪ ,,

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ୧୯ ତୋପ ସଲମି ପାଆନ୍ତି)

ବୁଝାଲ	୭,୧୦୨	୫୧୨,୪୪୮	୭୨ ଲକ୍ଷ ୧୦ ହଜାର
ଇଲୋର	୧,୫୧୮	୧,୩୧୮,୨୩୭	୧୩୦ ,,
ଖିଲଟ୍	୭୩,୨୭୮	୩୪୨,୧୦୧	୧୩ ,, ୫୦ ହଜାର
କୋଙ୍କାପୁର	୩,୨୧୭	୧୫୭,୧୩୭	୧୧୨ ,, ୭୧ ,,
ସିବାଜୁର	୭,୭୨୫	୫,୧୫୫,୧୭୩	୨୮୮ ,, ୫୨ ,,
ସୁଦାମପୁର	୧୨,୭୧୪	୧,୫୭୭,୧୧୦	୮୦ ,,

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ୧୭ ତୋପ ସଲମି ପାଆନ୍ତି)

ନାହାବଲ୍‌ପୁର	୨୨,୦୦୦	୧୮୪,୭୧୨	୮୦ ଲକ୍ଷ
ବୁଝ	୨,୨୨୦	୨୧୭,୭୨୨	୧୩ ,,
ଜୟପୁର	୧୫,୫୭୧	୨,୫୩୦,୭୭୫	୧୨୪ ,,
କୋଟା	୫,୭୮୪	୭୮୫,୮୦୪	୫୩ ,,
ଟିକ୍	୨,୫୫୩	୩୧୭,୩୭୦	୨୪ ,,
ଇରପୁର	୧,୧୭୨	୪୮୭,୧୫୪	୩୦ ,, ୭୫ ହଜାର
କୋଟାଳ	୧,୪୮୦	୧୨୦୫,୦୧୭	୭୫ ,, ୩୮ ,,
ସୋଧପୁର	୩୫,୦୧୭	୨,୧୨୫,୧୮୨	୧୪୭ ,,
ପାଟଣା	୫,୧୩୨	୧,୭୨୫,୫୨୦	୧୩୫ ,,
ବିକାନର	୨୩୩୧୫	୧୩୭,୨୮୮	୧୦୦ ,,
କଟ୍	୮,୨୫୦	୫୧୪,୩୦୭	୩୧ ,,
ବରଭୁଲ	୧,୨୪୨	୧୪୦,୫୨୫	୭ ,, ୧୨ ହଜାର
ଭେଟ୍ୟା	୧୩,୦୦୦	୧,୫୮୭,୪୪୫	୭୦ ,,

-ନିରହଂକାର ଶୁଦ୍ଧ ତୋପ ।

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ୧୫ ତୋପ ସଲାନି ପାଆନ୍ତି)

ସଜ୍ୟ	ସେତୁପଲ	ଲେକସଖ୍ୟା	ଅସ୍ତରକା
ଅଲ୍‌ଫ୍ୟାଉ	୩,୧୫୮	୭୪୯,୭୫୧	୭୦ ଲକ୍ଷ
ଦେର୍‌ଫ୍ୟାସ୍(ସିନିଅର)	୪୪୯	୮୩,୩୨୧	୧ "
ଦେର୍‌ଫ୍ୟାସ୍(ସୁନିଅର)	୪୧୯	୭୦,୫୧୩	୨ "
ଧର୍	୧,୭୮୪	୨୪୩,୪୩୦	୧୭ "
ଇଦର୍	୧,୭୭୯	୨୨୭,୩୫୫	୨୧ "
କସର୍‌ରତ୍ନ	୮୫୮	୮୫,୭୪୪	୭ " ୫୦ ହଜାର .
ରାମସ୍ତର	୮୯୨	୪୫୩,୭୦୭	୫୪ "
କାନୁର୍‌ଫ୍ୟାସ୍	୧,୭୦୭	୨୨୫,୧୦୭	୭ "
ଖୋଲପୁର	୧,୨୨୧	୨୫୪,୯୮୭	୧୭ " ୫୦ ହଜାର
ସେସଲ୍‌ମିର	୧୭,୦୭୨	୭୭,୨୫୫	୩ " ୮୨ "
ଓର୍‌ଫା	୨,୦୮୦	୩୧,୪୭୭	୧୭ "
ସିକମ୍	୨,୮୧୮	୧୦୯,୮୦୮	୪ " ୩୩ "
ଦାଦିଆ	୯୧୨	୧୫୮,୮୩୪	୧୮ "
ଦୁଙ୍ଗରପୁର	୧,୪୪୭	୨୨୭,୫୪୪	୭ " ୫୦ "
ଖଇରପୁର	୫୫୦	୧୧୩,୧୫୨	୨୩ " ୪୧ "
ପ୍ରତାପରତ୍ନ	୮୮୭	୭୭,୫୩୯	୫ " ୧୫ "
ସିରୋହା	୧,୯୫୮	୪୨୧,୭୨୮	୧୦ " ୫୦ "

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ୧୩ ତୋପ ସଲାନି ପାଆନ୍ତି)

ବନାରସ୍	୮୭୦	୩୯୧, ୨୭୨	୨୨ ଲକ୍ଷ ୭୦ ହଜାର .
ଧରାଜାଧର	୧, ୧୫୭	୮୮, ୯୭୧	୨୫ "
ଇଦ୍	୧, ୩୩୨	୩୨୪, ୭୭୭	୨୫ "
ନାଭି	୧, ୦୦୦	୩୮୦, ୦୮୦	୨୩ " ୧ "
ପୋରବନ୍ଦର୍	୫୩୭	୧୧୫, ୭୭୩	୧୭ " ୨୦ "
ସିପୁର	୪, ୧୧୭	୩୮୨, ୪୫୦	୨୦ "
ରବନର	୨, ୧୭୭	୫୦୦, ୨୭୪	୧୫ " ୭୭ "
ଜାଉର	୭୦୨	୧୦୦, ୧୭୭	୧୨ "
ମୁକାରତ୍ନ	୩, ୨୮୪	୫୪୫, ୧୫୨	୮୭ "
ନର୍ତ୍ତାନର	୩, ୭୧୧	୪୦୧, ୧୧୨	୭୦ "
ରତ୍ନ ପିପଲ	୧, ୫୧୮	୨୦୭, ୦୮୫	୨୭ "

ସେହି ଯେ ପାଏ କୁହୁ ସର୍ବ ॥

ବନ୍ଧ୍ୟ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ଅସ୍ୱତ୍ୱ
କୁବ୍ଜିହାର	୧, ୩୧୮	୫୧୦, ୮୭୭	୪୦ ,
ହୋଲ୍ଡିଆର	୮୧୦	୧୦୭, ୮୧୦	୩୧ , ୮୭ ,
କସ୍ତୁରଭଲ୍ଲ	୭୫୨	୩୧୭, ୭୮୭	୩୭ ,
ପାଲନପୁର	୧, ୭୭୧	୨୭୪, ୧୭୧	୧୦ , ୮୮ ,
ରତ୍ନମ୍	୭୩୧	୧୦୭, ୩୨୧	୧୦ ,

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ୧୧ ତୋପସଲ୍ଲୀମି ପାଆନ୍ତି)

ଅଜୟପୁର	୮୦୨	୮୫, ୧୮୫	୫ ଲକ୍ଷ
ଅଲଗୁକପୁର	୮୩୭	୧୦୧, ୧୭୩	୫ , ୫୦ ହଜାର
ବୋନି	୧୨୨	୧୧, ୧୨୩	୧ , ୧୫ ,
ବାରୁଣ୍ୟାନ	୧, ୧୭୮	୧୪୧, ୧୧୦	୧୨ ,
ବାମେ	୩୧୨	୭୧, ୭୧୪	୧୦ , ୧୧ ,
ଭରପୁର	୧, ୧୩୦	୧୭୧, ୨୭୭	୭ ,
ଜାଣିଶ	୩୭୭	୧୧୦, ୩୭୭	୮ ,
ମଣ୍ଡି	୧୨୦୦	୨୦୭, ୪୭୫	୧୫ , ୧୭ ,
ନରସିଂହପୁର	୭୩୪	୧୧୩, ୮୭୩	୧ , ୨୪ ,
ରାଧାନପୁର	୧, ୧୫୦	୭୦, ୫୩୦	୮ ,
ସାମାଥର	୧୮୦	୩୩, ୨୧୭	୩ , ୫୦ ,
ପୁରକେଟ୍	୪୨୦	୫୪, ୩୨୮	୨ , ୩୪ ,
ବିଜାଣ୍ୟାରୁ	୧୭୩	୧୧୫, ୮୫୨	୩ , ୫୦ ,
ଚମ୍ପା	୩, ୧୨୭	୧୪୧, ୮୮୭	୧ , ୧୭ ,
ପରଦେବୀକାଟ	୭୪୨	୧୫୩, ୭୭୧	୧୮ ,
ହେରୁଆ	୧, ୩୩୭	୧୪୫, ୫୨୨	୩ , ୫୦ ,
ମଣିପୁର	୮, ୭୨୦	୪୪୫, ୭୦୭	୭ , ୪୩ ,
ପାଲ୍ଲା	୨, ୫୧୭	୨୧୨, ୧୦୦	୧୧ ,
ସୁଜଗଡ଼	୧, ୪୮୭	୨୭୭, ୫୭୧	୫ ,
ସିରମୁର	୧, ୧୧୫	୧୪୦, ୪୭୮	୭ ,
ତେନ୍ତୁର	୪, ୧୮୦	୩୪୧, ୫୭୨	୧୮ , ୫୦ ,
ବିଜାଣପୁର	୪୪୮	୧୮, ୦୦୦	୩ ,
ଭର୍ଗାରି	୮୮୦	୧୨୦, ୩୫୧	୭ ,
ଗଣ୍ଡାଲ୍	୧, ୦୨୪	୨୦୫, ୮୪୭	୫୦ ,

ମୁଁ ବାରି ଶବ୍ଦ ଯେ ତେଜର ।

ରାଜ୍ୟ	ସେବପଲ	ଲେବସଂଖ୍ୟା	ଅୟ ଟଙ୍କା
ମାଲେରକୋଟିଆ	୧୭୮	୮୦, ୩୩୨	୧୭ ”
ମରୁ	୮୭୦	୧୧୩, ୦୨୩	୪୦ ”
ସୁରୁକୋଟାଇ	୧, ୧୭୧	୪୭୦, ୭୧୪	୨୧ ”
ଶୈଲନା	୨୭୧	୨୭, ୧୭୫	୩ ” ୨ ”
ସିତାମୋ	୨୦୧	୨୭, ୦୦୦	୨ ” ୨ ” ୫୧ ”

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ରାଜା ଏ ତୋପସଲାମି ପାଆନ୍ତି)

ବାଲସିନୋର	୧୮୧	୫୨, ୫୨୫	୨ ” ୭୭ ”
ବରଭଜ	୨୧୮	୧୭, ୦୭୧	୦ ” ୪୫ ”
ଦାନ୍ତା	୧୧୨	୧୫୮ ୮୩୪	୧୮ ”
ଲେହାରୁ	୨୨୨	୨୩, ୩୩୩	୧ ଲକ୍ଷ ୩୧ ହଜାର
ମୟୁରଭଞ୍ଜ	୪, ୨୪୩	୮୮୧, ୭୦୩	୨୮ ” ୩୨ ”
ନାଗେଭଞ୍ଜ	୫୦୧	୭୧, ୦୦୦	୨ ” ୫୪ ”
ସୁଜକୋଟ	୨୮୩	୭୫, ୫୪୦	୧୨ ” ୫୦ ”
ସନ୍ତୁ	୩୧୪	୮୩, ୫୩୮	୫ ” ୩୭ ”
ସୋନପୁର	୧୦୭	୨୨୭, ୭୫୧	୩ ” ୭୫ ”
ବାଜନାପଲ୍ଲୀ	୨୭୫	୪୦, ୦୦୦	୪ ”
ବରଥ	୨୧୫	୧୫୧, ୪୨୧	୮ ” ୨୭ ”
ଧରମପୁର	୭୦୪	୧୧୨, ୦୫୧	୧୨ ” ୫୦ ”
ଜହ୍ନାର	୩୧୦	୫୦, ୦୦୦	୭ ” ୭ ”
ସୁଲତପୁର	୨୭୩	୪୦, ୦୪୩	୨ ” ୭୪ ”
ଲୁନାପାଦା	୩୮୮	୧୫, ୧୭୨	୫ ” ୫୦ ”
ପଲଟାନା	୩୦୦	୭୨, ୧୫୦	୧୧ ” ୫୭ ”
ସାବିନ୍	୪୧	୧୧, ୧୭୭	୪ ” ୧୨ ”
ସାତ୍ୟାନ୍ତବଦ	୧୩୦	୨୩୦, ୫୮୧	୭ ” ୫୪ ”
ତ୍ରୀକାଳାର	୪୧୭	୪୪, ୨୫୧	୭ ” ୫୦ ”
ବାନୁଦା	୨୧୫	୪୮, ୮୦୭	୭ ” ୭୭ ”
ଗୋଟରବସୁପୁର	୮୧୦	୪୪, ୭୪୦	୦.୧୪ ”
ପ୍ରୋଲ	୨୮୩	୨୭, ୭୩୧	୩ ” ୧ ”
କଳାହାଣ୍ଡି	୩, ୭୫୫	୪୧୫, ୮୨୭	୭ ” ୮ ”
ଭିମ୍ବି	୩୪୪	୪୫, ୦୮୮	୧ ”

ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ ସେ ଅଟେ ।

ରାଜ୍ୟ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ଆୟ ଟଙ୍କା
ମେଦିନୀ	୪୧୭	୭୭,୫୪୦	୩ ,, ୧୧ ,,
ମୁଖ୍ୟାଳୟ	୨୭୮	୬୦,୧୪୦	୪ ,, ୨୨ ,,
ପାଟଣା	୨,୩୧୧	୪୧୫,୦୦୦	୮ ,, ୪୦ ,,
ସମ୍ବଲପୁର	୧,୧୩୭	୨୫୮,୪୪୨	୧୭ ,, ୪୪ ,,
ସାବରମତୀ	୪୦୫	୫୪,୨୩୩	୫ ,, ୨୪ ,,
ଓଡ଼ିଶାସରକାର	୨୩୭	୪୨,୭୦୨	୭ ,, ୧୪ ,,

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ।

ନେପାଳ—ନେପାଳ ରାଜ୍ୟ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ବଜାୟ ରଖି ଭାରତ ବର୍ଷର ଅନ୍ତର ଗୋରବର ସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱରୂପ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ଅଶ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଗୁର୍ଜାଦଳପତି ମହାରାଜ ପୃଥ୍ୱୀନାରାୟଣ ସାହୁ ତିନିଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ଜୟକରି ଏହି ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସାହୁ ବଞ୍ଚେଇମାନେ ଅଜିତପୁର ନେପାଳରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହା ହିମାଳୟ ପର୍ବତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ପାଟଣାୟ ଦେଶ; ଆକାରରେ ୫୫,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫, ୫୮୦,୦୦୦ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ହିନ୍ଦୁ । ନେପାଳକୁ ଗୁର୍ଜାମାନଙ୍କର ଦେବ କହିଲେ...

ଗୌରୀଶଙ୍କର ଶୂଳ ।

ତଳେ । ହିମାଳୟ ପର୍ବତର ଗୌରୀଶଙ୍କର ଧବଳଗିରି ଓ ବାଞ୍ଚନଜବା ପ୍ରଭୃତି ପୃଥିବୀର ଜଗତମ ପର୍ବତ ଶୂଳମାନ ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଛଡ଼ା ନେପାଳରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବତ ଅଛି । କାଲି, ବର୍ଣ୍ଣାଲି, ସପ୍ତିଶିଖର ବାଦ୍ୟତ ଓ ବାଣୀ ହରିଦ ନଦୀ ମାନ ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବାହିତ ।

ମାନ ମସ୍ତକ ମୋହ ଲୋଭ ।

କାଞ୍ଚିନ ଜବା ଶୁଙ୍ଖ ।

ନେପାଳର ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା, ମହାରାଜାଧିରାଜ ଶ୍ରୀ ଟିବ୍ବବନ ବାର ବନ୍ଧୁମ ଜଙ୍ଗ୍ ବାହାଦୁର ସାହୁ ବାହାଦୁର ଶମ୍ଭେର ଜନ୍ମ ଦେଓ ୧୯୧୧ ସାଲରେ ରାଜା ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ନେପାଳର ନାମକୁ ମାତ୍ର ରାଜା ଅଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଶାସନ କ୍ଷମତା ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ । କାଟମାଣ୍ଡୁ, ନେପାଳର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ । ନେପାଳ ରାଜ୍ୟର ବ୍ରହ୍ମୀୟ ସରକାରଙ୍କ ସହକ ବହୁ ଦିନରୁ ବନ୍ଧୁ ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ୧୮୯୪ ସାଲରେ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧତା ପୃଷ୍ଠି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଇଂରେଜ ସରକାର ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥେ ନେପାଳକୁ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୮୯୭ ରେ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଇଂରେଜମାନେ ନେପାଳକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ବୋଲି ମାନିଥିଲେ । ବିରାଟ ଜର୍ମାନି ଯୁଦ୍ଧରେ ନେପାଳ ରାଜା, ସରକାରଙ୍କୁ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୩ ସାଲରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ସମ୍ମାନ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା ଦୃଢ଼ିଭୂତ ହୋଇଅଛି । ନେପାଳକୁ ଭାରତ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟିକ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ପୁରୀ ନେପାଳ ଦୂତ ଦକ୍ଷିଣରେ ରହୁଥିଲେ । ୧୯୩୫ ସାଲଠାରୁ ୩୪ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ରହୁଅଛନ୍ତି । ନେପାଳର ସୈନ୍ୟ-ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୫ ହଜାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟିକ ଆୟ ୧ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଧାନ; ଚାହୁଁ ମକା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଠାରେ ଅନେକ ଖନନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୂଗର୍ଭରେ ନିହତ ଅଛି । ନେପାଳର ପଶୁପକ୍ଷୀମାନେ ନାମକ ଦେବ ମନ୍ଦିର ଭାରତ ବିଖ୍ୟାତ । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ମନ୍ଦିରସ୍ଥ ଶିବ ଲିଙ୍ଗ ସ୍ୱର୍ଗମଣି ବା ପରପ୍ରପଞ୍ଚରେ ନିର୍ମିତ । ନେପାଳରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୃହତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଷ୍ଣୁ ଅଛି । ସେଥିରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନକାଳର ପ୍ରତ୍ନ ଓ ସଂସ୍କୃତ ପୁସ୍ତକାଦି ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ପୁସ୍ତକ ରଖାଗାର

ଦୁଃଖ କାରଣ ଏହି ସର୍ବ ॥

ଅଛି । ୧୯୩୪ ସାଲ ଜାନୁଆରୀ ତା ୧୫ ରଖରେ ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ସବର ବୁମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ନେପାଳ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ୧୫ ହଜାର ଲୋକ ମରିଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ବହୁ ଟଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଅଛି ।

ଭୂତାନ୍—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୮,୦୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୩ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର । ଦେଶର ବାସିନ୍ଦ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ସୁନାଖାଣି ତାଳାଇ ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଡାସିକୋଡ୍‌ଜଙ୍ଗ ଶରଦର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ । ଭାରତ ଗରୁଡ଼ମେଘ ଭୂତାନକୁ ବାସିନ୍ଦ ୩ ଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଏଠାରେ ଦେବରାଜ ଓ ଧର୍ମରାଜ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ରାଜା ଥିଲେ । ଧର୍ମରାଜ ଅସ୍ତ୍ରତରୁଦ୍ଧର୍ମୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ତାଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଅବତାର ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କେତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମସ୍ବାକ୍ତଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୦୭ ସାଲରୁ ଜଣେ ମହାରାଜା ବଂଶାନୁକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରନ୍ତି । ଭୂତାନ ଅମେରିକାରେ ପବିତ୍ର ସକୁଳ ଓ ଗୁମ୍ରା ଘାଟର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ୧୮୭୫ ସାଲ ସଦ୍ଦି ଅନୁସାରେ ଭୂତାନ ଓ ଭାରତର ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

—*—

ବୈଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ ।

ଫରାସୀରାଜ୍ୟ—ଭାରତ ଗର୍ଭରେ ୫ ଗୋଟି ସ୍ଥାନ ଫରାସୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ସେ ଗୁଡ଼ିକର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୦୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୮୭,୪୧୦ । ଏହା ଜଣେ ଫରାସୀ ଗରୁଡ଼ିର ଜେନେରେଲଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶାସିତ ହୁଏ । ପଣ୍ଡିଚେରୀ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଏହି ଉପନିବେଶରୁ ପାରିସ୍ ପାଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଜଣେ ସିନେଟର ଓ ଜଣେ ଡେପୁଟି ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଭାରତର ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକ ଫରାସୀ ଅଧିକାରରେ ଅଛି ଯଥା (୧) ଚନ୍ଦନ ନଗର—ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ (୨) କାରିକାଲ—କାବେରୀନଦୀ ମୁହାଣରେ (୩) ମାଡ଼େ—ମାଲବାରରୁପକଲରେ (୪) ପଣ୍ଡିଚେରୀ—ଦକ୍ଷିଣ ଆଫିକରେ (୫) ସ୍ଵାନନ୍—ଗୋଦାବରୀ ମୁହାଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜରାଜ୍ୟ—ଗୋଆ, ଡାମନ୍ ଓ ଡିଉ ଏହି ୩ ଗୋଟି ସ୍ଥାନ ନେଇ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଭାରତ ଗଠିତ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୫୭୯ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷ । ଏହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ବମ୍ବେର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଜଣେ ଗରୁଡ଼ିର ଜେନେରେଲଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହା ଶାସିତ ହୁଏ । ନେରୁବୋଆ ଏହାର ରାଜଧାନୀ ।

—*—

ଗୁରୁ ବବେକ ଜ୍ଞାନ ବଳେ ।

ଭୁବନ ଯମୁନା କେତେକ ଜାତିବ୍ୟ ବିଷୟ ।

- ୧ । ଭୁବନ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରଦେଶ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୩୩, ୪୧୨ ବର୍ଗମାଇଲ ।
- ୨ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଭୁବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ପାବନ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ପ୍ରତି ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ୮୮ ଜଣ ପାବନ ଅଛନ୍ତି ।
- ୩ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ବୃକ୍ଷ ଅଛନ୍ତି । ଭୁବନ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଦେଶର ଲୋକେ ଅଧିକ ଦଳ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ସେଠାକାର ପ୍ରତିଲୋକର ପରିମାୟୁ ହାରାହାରି ୫୦ ବର୍ଷ ବୋଲି ଧରାଯାଇଅଛି ।
- ୪ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର ଭୁବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶଠାରୁ କମ୍, ଶତକଡ଼ା ୨୩ ଜଣ ବୋଲି ଧରାଯାଇଅଛି ।
- ୫ । ଭୁବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ, ତାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫୦, ୧୧୪, ୦୦୨ ଅଟେ ।
- ୬ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ବିଧବା ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ପ୍ରତି ଏକ ହଜାର ସ୍ତ୍ରୀରେ ୨୨୭ ଜଣ ବିଧବା ।
- ୭ । ମାଲାନରେ ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ; ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ପୁରୁଷରେ ୧୦୨୫ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି ।
- ୮ । ପଞ୍ଜାବରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ପୁରୁଷ ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ, ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ପୁରୁଷରେ ୮୩୧ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ।
- ୯ । ଭୁବନର ଇନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କର ବହୁତ ପିଲାପିଲି ହୁଅନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପରିବାରର ପିଲାସଂଖ୍ୟା ହାରାହାରି ୫.୧ ।
- ୧୦ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଭୁବନର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ଅଟେ । ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରତି ୧୦,୦୦୦ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୭, ୮୨୪ ଜଣ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀ ।
- ୧୧ । ଭୁବନରେ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟାନମାନଙ୍କ ପରିବାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼, ପ୍ରତି ପରିବାରର ସଂଖ୍ୟା ହାରାହାରି ୫ ଜଣ ।
- ୧୨ । ଭୁବନ ମଧ୍ୟରେ ଆଜମିର ଓ ମାଲବାରର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଅଳ୍ପ ଅଛନ୍ତି, ସେଠାକାର ପ୍ରତି ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ୩୮୩ ଜଣ ଅଳ୍ପ ।
- ୧୩ । ଭୁବନର ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଜାମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ଆକାରରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ ଏବଂ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ।

ମରଣ ଜଣିପାରେ ହେଲେ ॥

୧୪ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବେଲୁଚସ୍ଥାନର ଲେକସଂଖ୍ୟା
ନ୍ୟୁନତମ । ଏହାର ପ୍ରତିବର୍ଗମାଇଲରେ ୭. ୫ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି ।

୧୫ । ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶର ଡାକା ଡିଭିଜନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସବୁଠାରୁ ଜନବହୁଳ
ସ୍ଥାନ, ଏଠାରେ ପ୍ରତି ଏକବର୍ଗ ମାଇଲରେ ୧୩୫ ଜଣ ବାସ କରନ୍ତି ।

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କ

ଆୟବ୍ୟୟ ହିସାବ ।

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କିମ୍ବା ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କର ଆୟ ବ୍ୟୟ ସବୁ
ବର୍ଷ ସମାନ ନଥାଏ । କେଉଁ ବର୍ଷ ବଢ଼ିଯାଏ ବା କେଉଁ ବର୍ଷ କମିଯାଏ । ଏହି
ଅନୁସାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅପ୍ରେଲ ମାସ ପହିଲା ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ ବଜେଟ୍ ଘୋଷଣା
ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ବେଳକୁ ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥାନୁସାରେ ଏହି
ବଜେଟ୍ ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଥାଏ । ଜଣେ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ
(୧୨ ଖଣ୍ଡ) ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ୧୯୩୩—୩୪ ସାଲର ବଜେଟ୍ ନମୁନାରେ
ଦର୍ଶାଉଛି ।

(କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରର ଆୟବ୍ୟୟ ।)

ଆୟ		ବ୍ୟୟ	
ନାମ	ଟଙ୍କା	ନାମ	ଟଙ୍କା
ଶୁଳ୍କକର (ନିର୍)	୫୦୨୭ ଲକ୍ଷ	ପୋଷ୍ଟ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ(ନିର୍)	୭୯ ଲକ୍ଷ
ଅୟକର ,,	୧୭୨୧ ,,	ଭଣ୍ଡର ମୁଦ୍ରାବତର (,,)	୮୧୭ ,,
ଲୁଣକର ,,	୭୭୦ ,,	,, ମୂଲ୍ୟବାବତର	୭୮୧ ,,
ଅନ୍ୟାନ୍ୟକର,,	୭୦ ,,	ଶାସନ ପରିଚାଳନା (ନିର୍)	୮୭୭ ,,
ମୋଟ	୭୫୬୮ ଲକ୍ଷ	ପେନସନ୍ (,,)	୩୦୨ ,,
ଅଫିସ (ନିର୍)	୭୩ ,,	ଚାରିକମିଶ୍ନୀ ବତର (,,)	୧୭୨ ,,
ନୋଟ ଓ ଟଙ୍କାଗାଳାରୁ	୧୧୧ ,,	ସେନାବତର (,,)	୪୭୨୦ ,,
ବେଶାୟ ଶିଳାକର	୭୪ ,,	ଉପାଧିକାରୀମାନଙ୍କଦେୟକୁ }	୧୦୦ ,,
		ବାସିକ ଦେୟ }	
	୭୮୧୭ ଲକ୍ଷ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ (ନିର୍)	୭୪ ,,
			୭୭୧୧ ଲକ୍ଷ

କମି ଅଟଇ ଦୁଃଖ ମୟ ।

(ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କ ଆୟ ବ୍ୟୟ)

(ଅୟ)

(ବ୍ୟୟ)

ନାମ	ଟଙ୍କା	ନାମ	ଟଙ୍କା
ଭୂମିକର	୩୫୨୯ ଲକ୍ଷ	ଭୂମି ଓ ସ୍ୱାଧାରଣ } ପରିଗୁଳନା }	୧୮୭ ଲକ୍ଷ
ଅବକାଶ	୧୮୫ "	ପୋଲିସ୍	୧୨୮ "
ସ୍ୱାମୀ ଓ କୋଟ ପି	୧୨୦ "	ଜେଲ ଓ ବିଶ୍ୱାସୀୟ	୭୭୭ "
ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ପି	୧୧୪ "	ଭଣ୍ଡ	୪୨୧ "
ସିଡ୍ଲ ଟାକସ୍	୪୩ "	ପେନ୍ସନ୍	୪୦୮ "
ବଣିକର	୭୯ "	ଶିକ୍ଷା	୧୧୮୦ "
ଜଳକର	୪୯ "	ଔଷଧ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବିଭାଗ	୫୨୩ "
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୧୧୩୨ "	ଭୂସି ଓ ଶିଳ୍ପ	୨୮୯ "
ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଦାନ	୧୦୦ "	ବାଇକ୍ ମସ୍ତୀ	୮୩୩ "
		ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	୭୩୪ "
	୭୭୫୯ ଲକ୍ଷ		୭୧୭୮ ଲକ୍ଷ

ନୂତନ ଶାସନ ଅନୁସାରେ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ସଭାମାନଙ୍କର ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା

କାଉନସିଲ୍ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍

ଏହାର ମେମ୍ବରମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ୯ ବର୍ଷ । ଏଥିରେ ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କରୁ ନିର୍ମୂଲ୍ୟୁତ ମତେ ସଭ୍ୟ ସଭାଗଣ କରାଯିବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଅଛି । ଏହାର ମୋଟ ମେମ୍ବରସଂଖ୍ୟା ୨୭୦ ଜଣ ମଧ୍ୟରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରୁ ୨୦ ଜଣ, ବମ୍ବେରୁ ୧୭ ଜଣ, ବଙ୍ଗାଳରୁ ୨୦ ଜଣ, ମୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରୁ ୨୦ ଜଣ, ପଞ୍ଜାବରୁ ୧୭ ଜଣ, ବଡ଼ାବରୁ ୧୭ ଜଣ; ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ୮ ଜଣ, ଏବଂ ଆସାମ, ଉ. ପଃ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ, ସିକ୍କି ଓ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶରୁ ୫ଜଣ ଲେଖାଏଁ ୨୦ ଜଣ, ଶ୍ରୀଶ୍ଚାୟାନ୍ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶରୁ ଓ ଇଉରୋପୀଆନ୍ ମଧ୍ୟରୁ ୧୦ ଜଣ, କୁରୁ, ଆଜମିର, ଦକ୍ଷିଣ ଓ ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ ପ୍ରଦେଶରୁ ଜଣେ ଲେଖା ମୋଟରେ ୪ ଜଣ ଓ ବଡ଼ଲଟ୍ଟଙ୍କ ମନୋନୀତ ୧୦ ଜଣ ଦେଖାଯିବ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କରୁ ୧୦୦ ଜଣ ମେମ୍ବର ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ।

ଲେଖିଥିଲେଇ ଆପେମୁଣ୍ଡା (ବଢ଼ିଲେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଭ) ର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା ।									
ପ୍ରଭ୍ୟ	ପୋଷ	ହାତୁ	ବିନ୍ଦୁ	ମୁଣ୍ଡପାତ୍ର	ଦରଦର	ପ୍ରୀତିବାନ	ପ୍ରୀତିବାନ	ପ୍ରୀତିବାନ	ପ୍ରୀତିବାନ
ମାତ୍ରାଜ	୩୭	୧୯	୦	୮	୨	୧	୨	୧	୧
ବସେଇ	୩୦	୧୩	୦	୭	୧	୧	୨	୧	୨
ବଙ୍ଗଳା	୩୭	୧୦	୦	୧୭	୧	୧	୧	୧	୨
ଦୁଇପ୍ରଭେଶ	୩୭	୧୯	୦	୧୭	୧	୧	୧	୧	୧
ପଞ୍ଜାବ	୩୦	୭	୭	୧୭	୧	୦	୧	୧	୦
ବିହାର	୩୦	୧୭	୦	୧୭	୧	୦	୧	୧	୧
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ	୧୫	୧୯	୦	୩	୦	୦	୧	୧	୧
ଆସାମ୍	୧୦	୨	୦	୩	୧	୦	୦	୧	୧
ଡଃ: ପ: ସୀମାଳ	୫	୧	୦	୨	୦	୦	୦	୦	୦
ପିଲୁ	୫	୧	୦	୩	୦	୦	୦	୦	୦
ଓଡ଼ିଶା	୫	୨	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦
ବଞ୍ଚି	୨	୧	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦
ଆଜମିର	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦
କୁର୍ଗ	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦
ବେଲୁଗୁଆଳ	୧	୦	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦
ଅନ୍ୟାନ୍ୟପ୍ରଭେଶ	୨	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧
	୨୫୦	୧୦୫	୭	୮୭	୨	୨	୧୧	୭	୧୦

କିନ୍ତୁ ମରଣ ଶୋକ ମୋହ ।

ପ୍ରାୟେକେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିମାନଙ୍କର ପରିସ୍ରାପା ।

[illegible]

ମାତାଜିର ହିନ୍ଦୁ ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ୭ ଜଣ, ସୁସ୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଓ ଭଗବାନୀ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀସ୍ତ୍ରୀମାନ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ; ବସେଫରେ ହିନ୍ଦୁ ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ୫ ଜଣ, ସୁସ୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଜଣେ; ବଙ୍ଗାଳରେ ହିନ୍ଦୁ ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ୧ ଜଣ, ସୁସ୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରୁ ୧ ଜଣ ଓ ଆଫଗାନି ଲଣ୍ଡାସ୍ତାନରେ ମଧ୍ୟରୁ ୧ଜଣ; ମୁଲ୍ତୀପଦେସର ହିନ୍ଦୁମେମ୍ବର ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ୪ ଜଣ ଓ ସୁସ୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରୁ ୧ ଜଣ; ପଞ୍ଜାବର ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଜଣେ ଓ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ୧୩; ସୁସ୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରୁ ୧ ଜଣ; କରାଚର ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ୩ଜଣ ଓ ସୁସ୍ଥମାନ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ; ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଓ ଖୋସର ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ୩ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ; ଆସାମର ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ; ପିକ୍ତର ହିନ୍ଦୁ ଓଡ଼ିଶାର ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ୧ ଜଣ ଜବାଲପୁରରେ ବାବୁସା ୧ଜଣ ।

କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରକାର ରେଲ୍ ବିଭାଗର ଆୟ ବ୍ୟୟ ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁଳ ଅପେକ୍ଷା ରେଲ୍ ବିଭାଗର ଆୟ ବ୍ୟୟ ଅଧିକ । ଶେଷ ଭାଗରେ ଚଳରେ ରେଲ୍ ବିଭାଗ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି । ଏହାର ଆୟ କେନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ଲେକକାରୁ କପର ଭାଗରେ ଅଦାୟ ହୁଏ ତାହା ୧୯୩୫—୩୬ ସାଲର ବଜେଟ୍ ଅନୁସାରେ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

(ଅୟ)		(ବ୍ୟୟ)	
ନାମ	ଟଙ୍କା	ନାମ	ଟଙ୍କା
ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ	୩ କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ	ରେଲ୍ ବିଭାଗ ପରିଚାଳନା ଓ ରକ୍ଷା କରାଯିବା ମୂଲ୍ୟ	୭୧ କୋଟି ୮୮ ଲକ୍ଷ
୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ	୨୫ ,, ୨୫ ,,	ରେଲ୍ ବିଭାଗ ଆୟର କରବା ନମିତ୍ତ ବାବଦରୁ ନେଇଥିବା ରାଶିର ସୁଧ	୩୧ କୋଟି ୫୧ ଲକ୍ଷ
ମାଲଗାଡ଼ିବାପାଇଁ	୭୫ ,, ୨୫ ,,		
ଇନ୍ଦିଆନ୍ ଆୟ	୭ ,, ୫୭ ,,		
ମୋଟ	୧୦୦ କୋଟି ୧୭ ଲକ୍ଷ	ମୋଟ	୧୦୧ କୋଟି ୫୭ ଲକ୍ଷ

ଭାରତରେ ହିସାବରୁ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ରେଲ୍ ବିଭାଗର ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଓ ମାଲଗାଡ଼ିରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଆୟ ହୁଏ । ଏପରି ସ୍ଥଳେ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ସୁବିଧା ଓ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଦୋର ଅସୁବିଧା, ରେଲ୍ ବିଭାଗର ପରିଚାଳନା ଗୋଟିଏ ବ୍ୟୟର ଖୁଟି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

ଭାରତର ପ୍ରସାର ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ୨୫୭୫ ଗୋଟି ଗ୍ରେଟ୍ ବଡ଼ ସଡ଼ର ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ୩୧ ଗୋଟି ସଡ଼ର ଅଛି ଯାହାର ଲେକସଖ୍ୟା ୧ ଲକ୍ଷରୁ ବେଶୀ ଅଟେ । ୫୮ ଗୋଟି ସଡ଼ର ଲେକସଖ୍ୟା ୫୦ ହଜାର ଠାରୁ ଏକ ଲକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ । ୨୦୦ ଗୋଟିରୁ ଅଧିକ ସଡ଼ର ଅଛି ଯାହାର ଲେକସଖ୍ୟା ୨୦ ହଜାର ଠାରୁ ୫୦ ହଜାର ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ୩୫୦ ସଡ଼ର ଲେକସଖ୍ୟା ୨୦ ହଜାର ମଧ୍ୟରେ ଅଟେ । ୨୦ ହଜାର ଲେକସଖ୍ୟା ଥିବା ସଡ଼ର ସଖ୍ୟା ମାଲ୍ ଜମିରେ ସରୁ ଠାରୁ ବେଶୀ । ଏକ ଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକାଂଶ ଥିବା ସଡ଼ର ସଖ୍ୟା ମୁକ୍ତପ୍ରଦେଶରେ ସରୁ ଠାରୁ ବେଶୀ । ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ୩୦ ଲକ୍ଷ ଲେକ୍ ଭାରତୀୟ ସଡ଼ମାନଙ୍କରେ ବାସ କରନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ମୋଟ ଲେକସଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୧୧ ଜଣ ସଡ଼ରବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ହାବଡ଼କୁ ଫିରାଢ଼ଲ କଲିକତା ନଗରୀ, ଲେକସଖ୍ୟାରେ ଭାରତ

ସର୍ବ ବୃଦ୍ଧି ପରି-ବର୍ଣ୍ଣ ।

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଏବଂ ତାହା ବୁଝିବା ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଦ୍ଵିତୀୟସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଅଛି । ମାତ୍ର ହାବୁଡ଼କୁ ବନ୍ଦେଲେ ବମ୍ବେର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସହର ଅଟେ । ଦେଶୀୟ ଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ନଗର ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ଭରଣୀୟ ନଗର ମଧ୍ୟରେ ଫର୍ଥ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି । ସୁଦୃଶ୍ୟ ସହର ହସାବରେ କରମୁର ଭରତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । କାରଖାନା ନଗରୀ ପୁଥିବାର ପ୍ରାଚୀନତମ ନଗର ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ସହରରେ କରଦାତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦାତ ମିନୁସିପାଲଟି ଦ୍ଵାରା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିଥାଏ । ରେଭିନ୍, କଲିକତା, ବମ୍ବେ, ମାଦ୍ରାସ ଓ କରାଚୀ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ମିନୁସିପାଲଟିକୁ କରଗୋରେସନ୍ କହନ୍ତି । ତହିଁର ସଭ୍ୟପତିଙ୍କୁ ମେର୍ଡର କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ୟ ସହରରେ ସେମାନେ ଚେୟରମେନ୍ ପଦ ପାଇଅଛନ୍ତି । ୧୯୩୧ ସାଲ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ନମ୍ବର କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା, ପ୍ରତି ୧ ହଜାର ପୁରୁଷ ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ଏବଂ ପ୍ରତି ହଜାର ଲୋକରେ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ଦିଆଗଲା ।

ସହର ନାମ	ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ପୁରୁଷ ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଲୋକରେ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା:—	
			ପୁରୁଷ	ସ୍ତ୍ରୀ
କଲିକତା ଓ ହାବୁଡ଼ା	୧,୪୮୫,୫୮୨	୫୫୪	୪୩୦	୨୭୯
ବମ୍ବେର	୧,୧୭୧,୩୮୩	୪୭୮	୨୯୧	୧୫୩
ମାଦ୍ରାସ	୭୪୭,୨୩୦	୮୧୭	୪୩୩	୧୭୦
ହାଇଦ୍ରାବାଦ	୪୭୭,୮୧୪	୮୮୧	୪୪୧	୧୧୮
ଦିଲ୍ଲୀ	୪୪୭,୪୪୨	୭୭୦	୨୪୭	୮୧
ଲହୋର	୪୨୧,୭୪୭	୫୭୫	୨୧୭	୧୨୪
ରେଭିନ୍	୪୦୦,୪୧୫	୪୭୭	୫୧୨	୩୭୧
ଅହମଦାବାଦ୍	୩୧୩,୭୮୧	୮୫୩	—	—
ବାଙ୍ଗାଲୋର	୩୦୭,୪୭୦	୧୦୨	୪୦୫	୧୭୮
ଲକ୍ଷ୍ନୌ	୨୭୪,୭୫୧	୭୪୫	୨୫୩	୪୩
ଅମୃତସର	୨୭୪,୮୪୦	୭୭୭	୨୦୫	୭୧
କରାଚୀ	୨୭୩,୫୭୫	୭୮୮	୨୮୭	୧୧୪
ପୁନା	୨୫୦,୧୮୭	୮୧୧	୪୦୮	୧୪୧
କାନପୁର	୨୪୩,୭୫୫	୭୧୭	୨୩୩	୭୨
ଆଗ୍ରା	୨୨୧,୭୭୪	୮୧୩	୨୧୪	୫୨
ନାଗପୁର	୨୧୫,୧୭୫	୮୪୮	୩୦୮	୧୫
କନାରସ	୨୦୫,୩୧୫	୮୦୨	୩୦୦	୮୩

କେବଳେ ନ ଯିବ ବ୍ୟାପ ।

ସହର ନାମ	ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରତି ୧୦୦୦- ପୁରୁଷ ପାଇଁ	ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଲୋକରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା :—	
		ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା	ପୁରୁଷ	ସ୍ତ୍ରୀ
ଏଲ୍‌ବାନ୍	୧୮୩,୯୧୪	୭୨୭	୩୪୭	୧୩୩
ମରୁରୀ	୧୮୨,୦୧୮	୯୮୫	୪୪୪	୯୪
କ୍ରିକିଟ୍	୧୭୩,୫୭୩	୮୩୧	୧୭୪	୧୪
ପାଟଣା	୧୫୯,୭୧୦	୭୩୧	୩୦୫	୮୯
ମାଣ୍ଡାଲେ	୧୪୭,୯୩୨	୯୦୫	୭୦୪	୩୯୦
ସୋଲପୁର	୧୪୪,୭୫୪	୮୮୫	୨୫୪	୪୮
ଜୟପୁର	୧୪୪,୧୭୯	୮୫୦	୨୧୮	୩୨
ବେଲେ	୧୪୪,୦୩୧	୮୪୨	୨୨୭	୭୨
ଡିରିନାପଲ	୧୪୨,୮୩୩	୯୫୭	୪୮୫	୧୫୨
ଭାବା	୧୩୮,୫୮୮	୭୪୫	୪୪୪	୨୭୧
ମିରଟ୍	୧୩୭,୭୦୯	୭୫୦	୨୬୭	୧୦୮
ଇଲୋର	୧୨୭,୩୨୭	୭୩୪	୩୪୮	୯୮
ଜବଲପୁର	୧୨୪,୩୮୨	୭୯୭	୩୫୭	୧୦୯
ପେସାବାର	୧୨୧,୮୭୭	୭୦୭	୨୩୫	୭୭
ଅଜମୀର	୧୧୯,୫୮୪	୮୧୧	୩୨୨	୯୫
ମୁଲତାନ —	୧୧୯,୪୫୭	୭୫୪	୨୦୦	୩୩
ରାଉଲ୍ ପିଣ୍ଡି	୧୧୯,୨୮୪	୫୭୦	୩୨୭	୭୪
ବରୋଦା	୧୧୨,୮୭୦	୭୧୯	୪୧୭	୧୮୪
ମେସାବାଦ୍	୧୧୦,୫୭୨	୮୦୨	୨୦୫	୭୫
ଭଲେବେଲ	୧୦୯,୦୬୮	୧,୦୯୮	୪୫୮	୧୦୮
ମହମ୍ମଦ୍	୧୦୭,୧୪୨	୮୮୭	୪୨୦	୧୭୩
ସାଲେମ୍	୧୦୨,୧୭୯	୯୭୩	୩୩୩	୭୨

ନଗର ଉନ୍ନତି ।

କଲିକତା, ବସନ୍ତର, କାଲପୁର ଓ ପାଟଣା ପ୍ରଭୃତି କିଛି ବଡ଼ ସହର ଅଛି । ଜନାକର୍ଷଣ ଏବଂ ଅସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର ଭାବେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଗରୁଡ଼ିଆ ଚହୁଁଇ । ରାଜ୍ୟ କଲେ ଅଭର ମାତ୍ର ତେ “ଇମ୍ପ୍ରୋଭମେଣ୍ଟ ଟ୍ରଷ୍ଟ” କମିଟି ସୃଷ୍ଟି କରୁଅଛନ୍ତି । ସେହି କମିଟିର କାର୍ଯ୍ୟପୋରୁ ଉକ୍ତ ସହରମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଯାଇଛି । କଲିକତାରେ ଏହି କମିଟିର କାର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ମାନେ ଦେଖିଛନ୍ତି

ନିଦ୍ରା ତନ୍ଦ୍ରା ଭୟ ଅଳସତା ଆଉ ରୋଗ ।

ସେମାନେ ବୁଝିପାରନ୍ତି ଏହି କମିଟି କିପରି ଭାବେ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରିଅଛି । ବମ୍ବେରଠାରେ ଘର କରିବା ପାଇଁ ଜମିର ଏକାକୀ ଅଭାବ, ତେଣୁ ସେଠାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାହେବ ଲଞ୍ଜି ନିୟମ, ବୁଦ୍ଧି ଶକ୍ତିର ସ୍ଥିରକଲେ ଯେ ସମୁଦ୍ର ପୋତ କମି ବାହାର କରିବେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଜମିରେ ଘର ନିର୍ମାଣକରି ଲାଭବାନ ହେବେ । ସେମାନଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ବମ୍ବେର “ବ୍ୟାକଟେ ସ୍ଟିମ୍” ନାମରେ ଅଭିହିତ । ପ୍ରାୟ ୩୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରଥମେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ବୋଲି ହସାବ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ୧୧ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ପରେ କିଛି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଟଙ୍କାତକ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା ।

ବନ୍ଦର (ପୋର୍ଟ) ।

ପୋର୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ ଅନୁସାରେ ଭାରତର ବଡ଼ ବଡ଼ ପୋର୍ଟ ଓ ବଙ୍ଗାଘର ଗୁଡ଼ିକ ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପରିଗଣିତ । ପୋର୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ମେମ୍ବର ଯେନା ପୋର୍ଟ କମିଶନର ଅଛନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ କଲିକତା, ବମ୍ବେ, କରାଚୀ, ମାଦ୍ରାସ, ରେଙ୍ଗୁନ, ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଡ଼ ପୋର୍ଟ ଅଟେ । କୋଚିନଠାରେ ଯେଉଁ ପୋର୍ଟ ହେଉଛି ତାହା ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନ । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନେକ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପୋର୍ଟ ଅଛି ଯେ ସବୁ ପ୍ରାୟେଶ୍ୱର ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପରିଗଣିତ । ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ କେତୋଟି ପୋର୍ଟ, ନବନଗର, ବରୋଦା ଓ କିଛି ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗୁରୁବାଲି ଏକ ଗ୍ରେଟ ପୋର୍ଟ ଅଟେ । ଏହିପରି ଭାବେ ପୁରୀ, ଫଲ୍‌ଗୁପୁରୀ, କୋକନଦ, ଗୋପାଳପୁର ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ପୋର୍ଟ ବଙ୍ଗୋପସାଗରକୂଳରେ ଅଛି । ଭାରତରେ ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ହୋଇ ୪୦ ଟିରୁ ଅଧିକ ପୋର୍ଟ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ବମ୍ବେ, କରାଚୀ, ରେଙ୍ଗୁନ ଓ କଲିକତା ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ବଡ଼ ପୋର୍ଟ ଜାହାଜ ଗଡ଼ାଯାଉ ପସାସ ପୁରୁଷା ଜନକ ।

ଭାରତର ପଲ୍ଲୀ ।

ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ୭୧୭,୮୮୧ ଟି ଗ୍ରାମ ଅଛି । ଯୋଗ ଲେଖିଲେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ୮୧ ଜଣ ଏହି ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଜଣେ ଲୋକ ଯଦି ଦିନକୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ପରିଦର୍ଶନ କରେ ତେବେ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ ପରିଦର୍ଶନ କରିପାରିବେ ଏହା ଲେଖକ ବିଦୁଷ ।

ବାସୀ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହୁଥିଲେ । ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସାକ୍ଷୀ ମିଳୁ ନ ଥିଲେ ତେବେ ବନ୍ଦୀ ସ୍ଥାନର ଗୃହଦଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗୃହବ୍ୟକ୍ତି; ଏହା ସମ୍ଭବରେ କିଛି କହୁ ପାରୁଥିବା ସାକ୍ଷୀ ନ ମିଳୁଥିଲେ ଯାହାଙ୍କ ମୂର୍ଦ୍ଦା ପୁରୁଷ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ, ନ ମିଳିଲେ ବ୍ୟାଧି, ଶବ୍ଦର, ହେଉଛି, କେଲା ଏପରି ଜାତିର ଲୋକ ଯେ କି ସେବାଟି ଯା ଅସ କରବା ସ୍ବାଭାବିକ ତାଙ୍କଠାରୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ନଥା ଯାଉଥିଲା ।

ପ୍ରାଚୀନ ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଣାଳୀ

ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ୧୨ଟି ଦାଣ୍ଡ ଥିଲା ଏବଂ ତାହା ୩୦ ଗୋଟି ସାହରେ ବରତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତି ସାହରେ ବାସ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରୀ ୧ ଶ୍ରୀ ୧ ଟିକଟରେ ଲକ୍ଷମତ ନାମ ଲେଖି ଦେଉଥିଲେ । ୩୦ ସାହ ପାଇଁ ୩୦ ଟିକଟ ଟିକଟ ଏକତ୍ର ବଂଶୀ ଲଢ଼େଉଥିଲା । ବାଲଗୁଡ଼ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତକାଇ ତାଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଏହି ବିତାତକ ଏକ ଭଣ୍ଡରେ ଅଜଡା ଯାଉଥିଲା । ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁରୋହିତ ସମବେଦ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବୟୋବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୋଟିଏ ସାନ ବାଲକକୁ ହାକିଥିଲା । ଟିକଟ ସବୁ ମିଳା ମିଶା କରି ଭକ୍ତ ବାଲକ ଶ୍ରୀ ୧ ଟିକଟ କାଢି ଜଣେ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ହସ୍ତକୁ ଦେଉଥିଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିବା ନାମ ପୁରୋହିତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପଢି ଶୁଣାଉଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବେ ୩୦ ଗୋଟି ନାମ ବାହାର କରି ତହିଁରୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ କମିଟିମାନଙ୍କରେ ସଭ୍ୟ ମୁକରର କର୍ତ୍ତାପାତ୍ର-ଥିଲା । ଏହି ୩୦ଟି ନାମ ମଧ୍ୟରୁ ପୁଣି ପୁରୁଷ ୧୮ଟି ନାମ ବାଦ ଦେଇ କେବଳ ୧୨ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଶେଷ ନିର୍ବାଚନ କର ହେଉଥିଲା । କମିଟିର ମେମ୍ବର ହେବର ଯୋଗ୍ୟତା ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ।

- ୧ । ତାହାର ଅଳ୍ପତ ୫ ଏକର ଜମିରାଦାର କମି ଥିବ ।
 - ୨ । ସେ ତାହାର ଜମି କମିରେ ଘରରେ ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରୁଥିବ ।
 - ୩ । ସେ ୩୫ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ଓ ୭୦ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ବୟସ୍କ ହୋଇଥିବ ।
 - ୪ । ମନ୍ତ୍ର ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିବ ।
 - ୫ । ସେ ବ୍ୟବସାୟ ଶୁଦ୍ଧ ଜାଣିଥିବ ।
 - ୬ । ସେ ଧାର୍ମିକ ଏବଂ ସର୍ବମାର୍ଗରେ ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରୁଥିବ ।
 - ୭ । ସେ ପୁରୁଷ ୩ ବର୍ଷରେ ମେମ୍ବର ହୋଇ ନ ଥିବ ।
 - ୮ । ସେ ପୁରୁଷ ବର୍ଷର ହସାବ ଠିକ୍ ଦାଖଲ କରିଥିବ ।
- ହୀ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ସମାନ ହାନ ପାଉଥିଲେ ।

ପ୍ରକୃତ ସାଧୁ ଲକ୍ଷଣ ଅଟେ ତାହାର ॥

୧.

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ଏକ ବର୍ଷ ମାଇଲରେ ଗୁରୁ ଓ
ତହିଁର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ।

ପ୍ରଦେଶର ନାମ	ପ୍ରବେଶ ମାଇଲରେ ଘର ସଂଖ୍ୟା	ଘରପିଣ୍ଡ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା
ସମଗ୍ର ଭାରତ	୩୧.୩	୫
ଆସାମ	୨୮.୨୧	୪.୫
ବେଲୁଚିସ୍ତାନ	୧.୨	୫.୨
ବାଙ୍ଗ	୧୧୩.୭	୪.୭
ବିହାର ଓ ଡିଗା	୭୩.୨	୫.୨
ବମେଇ	୩୪.୪	୫.୧
ବ୍ରହ୍ମପେଶ	୧୩.୪	୪.୭
ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଓ ବେସାର	୨୭.୪	୫
ମାଡ୍ରାଜ	୭୪.୫	୫.୧
ଦକ୍ଷିଣ	୨୪୨.୪	୪.୭
ଝାଟ୍ଟା	୪୭.୫	୪.୮
ମୁଲ୍ ପ୍ରଦେଶ	୫୨.୭	୪.୮
ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ	୩୭	୫

—*—

“ଭାରତରେ ସୁନାଫଳେ” ଉକ୍ତିର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ।

ଭାରତ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ଭାରତରେ ସୁନା ଫଳୁଥିଲା ବୋଲି ଛବିଦା ଅଛି । ଭାରତର ପସଲ ଓ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଏହା ସତ୍ୟରେ ଜଣାପଡ଼େ ।

(କ) ୧୭୦୦ ସାଲରେ ଆକବରଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଗୁରୁଶତ ଲୋକ ଗୃହେଷ୍ଟ ଦଣ୍ଡି ପାଲରେ ପାଞ୍ଚିମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ରା ରାଜକୋଷରେ ଗଢ଼ିତ ଥିବା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଓଜନ ଶେଷ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ ।

(ଖ) ୧୭୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସମ୍ରାଟ ଆକବରଙ୍କ ୫୦ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ।—

ରାଜସ	୧ ମହଣ୍ଡର	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ । /
ସବ	”	” ଟ ୦ m / ୩
ମୁଗଡାଲି	”	” ଟ ୦ l m /

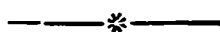
ତୁଚ୍ଛମାନ ଧାନ ଯେତେ ବୃଦ୍ଧ ନ ଜନ୍ମାଏ ।

ତୈଳବାଜ	୧ ମହଣର	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨୮
ଲବଣ	”	” ଟ ୦ ୧୪
ଚିନି	”	” ଟ ୧ ୪
ଦୁଧ	”	” ଟ ୦ ୪୪

ଗୁରୁଲ ଟ ୧୮ କୁ ୨୫୨୦ ଏବଂ ସେ ୩ ର ଓଜନର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ
ଭଟା ୧୦୦୦ କୁ ଦାମ ଟ ୦ ୪ ଥିଲା ।

(ଗ) ୧୭୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୭୪୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଅଜ୍ଞାତଦ୍ୱୀପ
ସୁଲଭଙ୍କ ସ୍ତମ୍ଭ ସମୟରେ ଗହମ ମହଣ ଟ ୦ ୩, ଯବ ମହଣ ଟ ୦ ୧୭ ଓ
ଗୁରୁଲ ମହଣ ଟ ୦ ୪ ଦରଥିଲା ।

(ଘ) ୧୩୮୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପିଣ୍ଡେଜ ସାହାଣୋବଲଙ୍କ ସମୟରେ ଗହମ
ମହଣ ଟ ୦ ୩, ଯବ ମହଣ ଟ ୦ ୧୭, ଗୁରୁଲ ମହଣ ଟ ୦ ୪ ଏବଂ ଚିନି ସେରକୁ
ଟ ୦ ୧ ରୁ ଟ ୦ ୧୭ ଯାଏ ଥିଲା ।

୧୭୦୦ ଠାରୁ ୧୮୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଜାରଦର ।

ସାଲ—	ଗୁରୁଲ—	ଡାଲି—	ହେମ
୧୭୦୦	ଟ ୧୮	ସେ ୭୦ ର	ସେ ୩୦ ର
୧୭୧୫	ଟ ୧୮	ସେ ୪୫ ର	ସେ ୨୨ ର
୧୭୫୦	ଟ ୧୮	ସେ ୫୦ ର	ସେ ୧୮ ର
୧୭୭୫	ଟ ୧୮	ସେ ୨୭ ର	ସେ ୩୭ ର
୧୮୦୫	ଟ ୧୮	ସେ ୨୮ ର	ସେ ୨୮ ର
୧୮୦୦	ଟ ୧୮	ସେ ୧୩ ର	ସେ ୧୮ ର
୧୮୧୮	ଟ ୧୮	ସେ ୫ ର	ସେ ୭ ର
୧୮୨୦	ଟ ୧୮	ସେ ୪ ର	ସେ ୪ ର

ଭାରତର ଦରିଦ୍ରତାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଓ ଦରିଦ୍ରତା ହେଉ
ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଅବସ୍ଥା କାହିଁକି ଏବେ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇପଡ଼ିଛି ତାର
କାରାକାରଣ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ ଗୋଟିଏ କାରଣ ହୋଇଛି ବୈଦେଶିକ ଶୋଷଣନୀତି ।
ଭାରତରୁ ବଦେଶକୁ ପ୍ରତି ମିନିଟ୍‌ରେ ମ ୧୮ ହଜି ଗୁରୁଲ, ମ ୫ ହଜି ଗହମ,

ସୁଦାକୁ ଗୁଡ଼ିଲେ (ତେଲେ) ଜାତି ଶକ୍ତି କ୍ଷୟ ହୁଏ ॥

ମ ୭୦ ଦଶ ମସୁର ଚାଲି, ମ ୫୦ ଦଶ ଦୁଇତ ଚାଲି ଓ ମ ୭୦ ଦଶ ଚିନାବାଦାମ
ଯାଉଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେକଣ୍ଡରେ ମ ୭ ଦଶ ଢାକ, ମ ୭ ଦଶ ପିଡ଼ିଆ
ଓ ମ ୧୦ ଦଶ ଡେଲବାଜ ଯାଉଅଛି ।

ଭରତରୁ ପ୍ରତ୍ୟବର୍ଷ ୫ ଲକ୍ଷ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ଗୋରୁ ବଦେଶୀଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ
ଉପୁଜା ହୋଇ ଯାଉଅଛି ।

୧୭୧୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦଠାରୁ ୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୦୭ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ
ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଥର ଯୁଦ୍ଧ ଘଟିଯାଇଛି, ସେଥିରେ ୫୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ
ମରି ନାହାନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସେହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବରୁ କେବଳ ଭାରତରୁ ଉପବାସ
ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ପ୍ରାଣଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ୩ କୋଟି ୨୫ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମରିଛନ୍ତି ।

୧୮୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମାନ୍ୟ ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହେଣ୍ଡରେ
ଏକକୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇ ଅନାହାରରେ ମରିଛନ୍ତି ।

୧୮୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଠାରୁ ୧୮୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ ବର୍ଷରେ ୧୦ ଲକ୍ଷ,
୧୮୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୮୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ ବର୍ଷରେ ୫ ଲକ୍ଷ, ୧୮୫୦ ରୁ
୧୮୭୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ ବର୍ଷରେ ୧୦୦ ଥର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇ ୫୦ ଲକ୍ଷ, ୧୮୭୫ ରୁ
୧୯୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୫ ଥର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ୨ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ ମରିଛନ୍ତି ଏବଂ
୧୮୯୪ ଠାରୁ ୧୯୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୬ କୋଟି ୮୮ ଲକ୍ଷ ୨୫ ହଜାର ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ
ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି । ଏ ବଂଶୀତ ଏ ଦେଶରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନାନାବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡ଼ିତ
ହୋଇ ୭୦ ରୁ ୮୦ ଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ଅକାଳେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

—*—

ପୋଲିସ ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଗୁଳାକର କଟୁଅଳ ଅଧୀନରେ ଗ୍ରାମ୍ୟରକ୍ଷକମାନେ
ପୁଲିସ କାର୍ଯ୍ୟ ତଳାଉଥିଲେ । ସେଥି ପାଇଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ରକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତିଗତ
ଭବେ ବେତଳ ବଥ ଯାଉଥିଲା । କମାର, ବଢ଼େଇ, କୈବର୍ତ୍ତୀ ଆଦି ସେପରି
ସମାଜର ସେବା କରି ବୃତ୍ତି ପାଉଥିଲେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ରକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପାଉଥିଲା ।
ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଥାରୁ ଆଧୁନିକ ଗ୍ରାମ ଗୋଳାହାରର ସୃଷ୍ଟି । ଗୋଳାହାର
ଟିକସ ଯାହା ଆଦାୟ ହୁଏ ସେଥିରୁ ସେ ଦରମା ପାଏ । ସେଥି ପାଇଁ ଫରକାର
ତାକୁ କିଛି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ମାତ୍ର ପୁଲିସ ସେ ପୁଲିସ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଅଧୀନ
ଅଟେ । ୧୯୩୪ ସାଲ ଉପାବରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଭାରତ ଉତ୍ତରୀମେଞ୍ଚର ପୁଲିସ
ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର ଅଫିସର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ମିଶାଇ ମୋଟରେ ୨ ଲକ୍ଷ

ପରାପକାରରେ ଜୀବନ ଧନ ଯେ ନାଶଇ ।

୩ ହଜାର ଲେବ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ନାନା ଶ୍ରେଣୀରେ ବସନ୍ତି । ବେଶୀ ଦରମା ପାଇଁ ବାବୁଙ୍କୁ ଭଡ଼ାମାଗି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି । ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ପୁଲିସ ଲେନା ପାଇଁ ଜଣେ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍, ୩୪ ଜଣ ଡେପୁଟି ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍, ଜଣେ ବା ୨ ଜଣ ଗୋଇନ୍ଦା ଇଲକା ପାଇଁ ଡେପୁଟି ଜେନେରାଲ୍, ଯେତୋଟି ଜିଲ୍ଲା ସେତେ ପୁଲିସ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ, ସହକାଶୀ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଏବଂ ଡେପୁଟି ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କତଳକୁ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର, ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର, ଜମାଦାର, ଦଫାଦାର ଓ କନେଷ୍ଟବଲ ଏବଂ ଶେଷକୁ ଚୌକୀଦାର । ଏହା ଛଡ଼ା ଗୋଇନ୍ଦା ପୁଲିସ, ମକଦ୍ଦମା ପାଇଁ କୋର୍ଟ ପୁଲିସ, ସମୁଦ୍ର କୁଳ କନ୍ୟା କଲିକତା ପରି ଛାନରେ ପୋର୍ଟ ପୁଲିସ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ପୁଲିସ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ମଧ୍ୟ ରହିଅଛି । କଲିକତା, ବମ୍ବେ, ମାଦ୍ରାସ ଓ ରେଭେନ୍ସା ସହର ପାଇଁ ପୁଲିସ ଡିମିଶନର ଏବଂ ସହକାଶୀ ଡିମିଶନର ଥାଆନ୍ତି । ଅଜିକାଲି ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାର ରାଜଧାନୀରେ ଜିଲ୍ଲାର ଜନସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ୪୦୫୦/୧୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ପୋଲିସ, ଜଣେ ଜଣେ ସର୍ଜେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ଅଗ୍ରେ ପୋଲିସ କାମକୁ ଖରାପ ମନେ କରି ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଯାଉ ନ ଥିଲେ । ଅଜିକାଲି ବଡ଼ବଡ଼ ପୋଲିସ କାମରେ ହରତବାସୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ୁଛି ଏବଂ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ପୋଲିସ ଦାବୋରା ଅଦ କାମରେ ପଶୁଛନ୍ତି । ପୋଲିସ ହାତରେ ସରକାରୀ ବହୁତ କ୍ଷମତା ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶର ଏକ ଟୁଣ୍ଡାସ୍ତ୍ରୀଣ ଅସ୍ତ୍ର, ପୁଲିସ ବାବତରେ ଖଜା ହୁଏ । ନିଜ ନିଜ ଇଲକାର ସବୁହର ପୁଲିସ ସାହେବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଉପରସ୍ଥ କର୍ମୀଗୁଣ୍ଡା ରୁଷନ୍ତି । ଜିଲ୍ଲାର ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୋଲିସର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାହା ଜିଲ୍ଲା ମେ. ଜଷ୍ଟିସଙ୍କ ଆଦେଶ ମତେ ହୁଏ ଏବଂ ପୋଲିସ ସାହେବ ତାଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ କର୍ମୀଗୁଣ୍ଡା ଅଟନ୍ତି । ଭଲ କାମକଲେ ପୋଲିସଙ୍କ ପୁରସ୍କାର ଓ ପଦାବଦି ମିଳିଥାଏ । ବଶେଷ କରି ରଜାଙ୍କର ପୁଲିସ ପଦକ ଏବଂ ବଡ଼ ଲାଟଙ୍କ ପୁଲିସ ପଦକ ଏ ବର୍ଷସ୍ବରେ ପ୍ରଧାନ ପୁରସ୍କାର ଅଟେ । ଗୋଇନ୍ଦା ପୋଲିସ ବର୍ତ୍ତମାନ (C. I. D.) ୧୯୦୩ ସାଲଠାରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ୧୦ ହଜାର ପୋଲିସ୍ ଡିଭିସନ ଅଛି ।

ବମ୍ବେର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରେ ବମ୍ବେର ନଗରକୁ ଗୁଡ଼ି ପୋଲିସ ସଂଖ୍ୟା ୨୩,୦୦୦ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ୧୦୦୧ ଜଣ ଲୋକପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ କର୍ମୀ ପ୍ରତି ୫.୩ ବର୍ଗମାଇଲ ପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ । ସିକ୍କିମ୍ ଦେଶରେ ପ୍ରତି ୭୨୩ ଲୋକପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଛି । ଆସାମରେ ପ୍ରତି ୨୧୫୫ ଲୋକ ପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ କନ୍ୟା ୧୩ ବର୍ଗମାଇଲକୁ ଜଣେ ପୋଲିସ । ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ କଲିକତା ଶହ ମୋଟ୍ ପୋଲିସ ସଂଖ୍ୟା ୨୪,୩୨୫ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ୨୦୫୭ ଲୋକ ପାଇଁ ଜଣେ, କନ୍ୟା ୩.୪ ବର୍ଗମାଇଲ ପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ । ବହାର ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରତି

ସଂସାରେ ଅଷ୍ଟମୁ କାର୍ତ୍ତି ତାହାର ରହିବ ।

୧୩୭୭ ଲେକପାଇଁ ଜଣେ କମ୍ପା ୫.୮ ବର୍ଗମାଇଲ ପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ରେଙ୍ଗୁନ ଗ୍ରନ୍ଥ ୧୩୭୪ ସିରିଲ୍ ପୋଲିସ ଅଛନ୍ତି; ହାବହାର ୧୦୦୯ ଲେକ ପାଇଁ ଜଣେ କମ୍ପା ୨୦ ବର୍ଗମାଇଲ ପାଇଁ ଜଣେ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସଦର ଗ୍ରନ୍ଥ ୨୭,୦୦୦ ପୋଲିସ ଅଛନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ୧୭୩୯ ଲେକ କମ୍ପା ୫ ବର୍ଗମାଇଲ ପାଇଁ ଜଣେ ପୋଲିସ । ପଞ୍ଜାବରେ ୨୯,୦୦୦ ପୋଲିସ ଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୨୩ ଲେକ ବା ୧.୭ ବର୍ଗମାଇଲ ପାଇଁ ଜଣେ । ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ୨୯,୭୦୦ ପୋଲିସ ଅଛନ୍ତି ବା ୧୭୩୦ ଲେକରେ କମ୍ପା ୩.୯ ବର୍ଗମାଇଲରେ ଏକଜଣ ପୋଲିସ ଅଛନ୍ତି ।

ଜେଲ୍ ।

ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୭୭୦ ଗୋଟି ଜେଲ୍ ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଥିରେ ହାବହାର ୭ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର କଏଦୀ ରହନ୍ତି । ଏହି କଏଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ମଫସଲର କୃଷିଜୀବୀ । ଯେତେବେଳେ ଦେଶରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅସ୍ତର ଅନାଟନ ସମୟ ପଡ଼ୁଥାଏ ତେବେବେଳେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର କଏଦୀମାନଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । କଏଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶିକାକତା ପ୍ରାୟ ୮୩ ଜଣ ଅଗ୍ନିଶିତ । ଜଣେ କଏଦୀ ପିତ୍ର ସରକାରଙ୍କର ବର୍ଷକୁ ହାବହାର ଟଙ୍କା ୫୩ ଖଇ ଦେବ ।

୧୮୧୪ ସାଲ ଜେଲ୍ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଭାରତୀୟ ଜେଲଖାନାମାନ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ କେନ୍ଦ୍ରଜେଲ୍, ପ୍ରଜେଲ୍ରେ ଜେଲ୍ ଜେଲ୍ ଏବଂ ସବ୍ଡିଭିଜନରେ ସବ୍ ଜେଲ୍ମାନ ଅଛି । ଜେଲ୍ରେ ଓ ଓପାଡ଼ିର ଏହାର ପରିଚାଳନା କରନ୍ତି । ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣେ ଜେଲ୍ ଲଲକା ଇନସପେକ୍ଟର ଜେଲେସିଲ୍ ଅଛନ୍ତି । ସେ ସାଧାରଣତଃ ହାବହାର ଲଲକାର ଲେକ । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରଜେଲ୍ରେ ତାଙ୍କର ସାହେବମାନେ ଜେଲଖାନାର ପ୍ରବନ୍ଧନକ୍ଷେତ୍ର ଅଛନ୍ତି । ସବ୍ଡିଭିଜନ ଜେଲେଖାନାର ସେଠା ତାଙ୍କର ପରିଚାଳକ ହୁଅନ୍ତି । ଜେଲଖାନାରେ କଏଦୀମାନଙ୍କ କଥା ଗୁଡ଼ିବା ପାଇଁ ଅନେକ ବେସରକାସ ଲେକ ପରିଦର୍ଶକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଏଥିରୁ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପଳାଉନାହିଁ । ଜେଲଖାନାରେ କଏଦୀମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ ଜେଲମାନଙ୍କରେ ବେର୍ଡିମେଣ୍ଟ ଗୋଟୁଏ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଛାତ୍ରାଳା ରଖି ଅଛନ୍ତି । ସାର ସାର ବାଲକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଇଫର୍ମେଟାସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଜେଲଖାନା ଛାଡ଼ିତ ହୋଇଅଛି, ୧୯୩୦ ସାଲରେ ଅଇଲ ଅମାନ୍ୟ ଅନ୍ଦୋଳନ ଚଳିଲା ବେଳେ ଜେଲଖାନା ମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନ

ଭାଷ୍ୟ ଭାଷକର ଯେତେ ହୋଇଲେ ମିଳନ ।

ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେତକ ବେଳେ ରାଜନୈତିକ କବଦମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭବ କରାହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଟ ୧୯ କ୍ରା ୦ରୁ ଟ ୦ ।୯ ଯାଏ ଦୈନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । କଲିକତାର ଯନ୍ତ୍ରାନ୍ତାଧିକାରୀ ଜେଲ ଖାନାରେ କବଦମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ଦାବାକରି ଉପବାସରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ସରକାର ଜେଲ-ଆଇନର କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଅଛନ୍ତି । ସୁର୍ବେ ଦ୍ଵାପାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ ଅସାମୀ ମାନଙ୍କୁ ଅଣ୍ଡାମାନ ପଠାଇ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ମାତ୍ର ସେଠାର ପାଣି ପବନ ସୁବିଧା ଜନକ ନୁହେଁ ବୋଲି ଆନ୍ଦୋଳନ ହେବାରୁ ତାହା ଅନେକାଂଶରେ ବନ୍ଦକରି ଦିଆଯାଇଅଛି । ଗତ ୩୪ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ବିପ୍ଳବୀକ ଏଠାକୁ ସେଠାକୁ ୨୦୦ ଯାଉଅଛି ।

ଭାରତୀୟ ଟୀକା ।

ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଭାରତବର୍ଷରେ କିଛି ସରକାରୀ ଧର୍ମ ନାହିଁ । କେବଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୈନ୍ୟ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ସରକାରୀ କର୍ମଗୁଣଙ୍କ ଧର୍ମବୀର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ସରକାର ଏଦେଶରେ ଗାର୍ଜୀ ଇଲ୍ଲକା ଖୋଲି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗାର୍ଜୀ ନିର୍ମାଣ କରିଅଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ଗାର୍ଜୀ ଛଡ଼ା ଆଉ ଯେତେ ଗାର୍ଜୀ ଅଛି ତାହା ମିସନାରୀ-ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୃହୀତ ପରମ୍ପରାରେ ପରିଗଣିତ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଗରୁଡ଼ିମେଘଙ୍କଠାରୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ପାଆନ୍ତି । ଭାରତରେ ୧୧ ଜଣ ବିଗ୍ରହ ବା ପାତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିରୁ ୭ ଜଣ ସରକାରୀ ଇଲ୍ଲକା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ବାମନ, କଲିକତା ଓ ମାନ୍ନାଜର ବିଗ୍ରହମାନେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଲତୋର, ଲକ୍ଷ୍ମଣୋ, ନାଗପୁର ଏବଂ ରେଙ୍ଗୁନର ବିଗ୍ରହମାନେ କେବଳ ଆଞ୍ଚିକ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଶେଷନାଗପୁର, ଆସାମ, ମଦୁରା, ଟ୍ରିବାଙ୍କୁଟ ଓ ଦୋର୍ଣ୍ଣାକାଲର ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ଗରୁଡ଼ିମେଘ ସ୍ଵୀକାର କଲେହେଁ ବେତନ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଗାର୍ଜୀ ଇଲ୍ଲକାରେ ଆଙ୍ଗଲିକାନ୍, ସ୍କଟ୍ଟିସ୍, ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ଓ ଇସ୍ଲାମିକ୍ ଆନ୍ ଏବଂ ଷ୍ଟ୍ରୀଟ୍ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭିନ୍ନ ଅଛି । ଆଙ୍ଗଲିକାନ୍ ଏବଂ ସ୍କଟ୍ଟିସ୍ ପାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଭାରତମଣ୍ଡଳୀ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ସରକାରୀ ଗେଜେଟ୍ରେ ଅଧିକାର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ । ଭାରତରେ ୧୩୪ ଜଣ ଆଙ୍ଗଲିକାନ୍ ଓ ୧୮ ଜଣ ସ୍କଟ୍ଟିସ୍ ଗୁଗଲେନ୍ ଅଛନ୍ତି । ରୋମାନ୍ କାଥଲିକ୍ ଓ ଇସ୍ଲାମିକ୍ ଆନ୍ ପାତ୍ରୀମାନେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ମୋଟା ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ପାଆନ୍ତି । ଏ ସବୁ ଛଡ଼ା, ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ, ଗ୍ରେଟ୍ ବଟ୍ଟରୀୟନ୍, ସିରିରିଆନ୍, ବାପ୍ଟିଷ୍ଟ, ମେଥଡିଷ୍ଟ, ଆରମେନିଆନ୍, ଇର୍ମିନେନ୍, କ୍ୟୁପ୍ରେସାନ୍

ସମସ୍ତେ ବିପଦ ଆସି ଦୁଅର ଘଟଣା ।

ପ୍ରଭୃତି କାମରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଶକ୍ତି ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଗର୍ଜା ରହିଅଛି ।

—*—

ହାଇଡ୍ରୋ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ବା ଜଳୀୟ ବିଦ୍ୟୁତ ।

ଅଜବାଲ ଚନ୍ଦ୍ର ଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ବହୁତ କାମ ଚାଲୁଅଛି, ମାତ୍ର ଏହି ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ । ଜଳୀୟ ଶକ୍ତିରୁ ତାହା ଉତ୍ପାଦନ କଲେ ଖରଚ ଅଳ୍ପ ଲାଗେ । ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବାମଣୀ ପ୍ରଧାନ ପାଟ ଜଳ ପ୍ରପାତରୁ ବିଦ୍ୟୁତ ଜ୍ୱାଳିତ କରାଇ ତଦ୍ୱାରା ସେଠାରେ ସବୁକାମ କରା ଯାଉଅଛି ଏବଂ ତାହାର ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଅତି ସାମାନ୍ୟ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଏପରିଭାବେ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଅନେକ ପ୍ରାକୃତିକ ସୁବିଧା ଅଛି । ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ପାରିଲେ ଲବ୍ଧ ହେବ । ତେବେ ଏହା କରିବାରେ କେତେକ ଅସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବର୍ଷର ୨୩ ମାସ ମୋଟେ ବୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ତଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଜଳମାନ ସାର୍ବବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହେ ନାହିଁ । ୧୯୧୭ ସାଲରେ ପ୍ରଥମେ ଏ ଜଗତରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେବାକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ପାଦିତ ହେବା ୧୯୧୮ ସାଲରେ ଏହିପରି ଏକ କମିଶନ ବସାଇ ସର୍ବୋକାୟୀ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଟାଟାକାମ୍ପାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ସୁଥୁବାର ସବୁ ବୃହତ୍ ହାଇଡ୍ରୋ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛି ଏହାଦ୍ୱାରା ବମ୍ବେର ନଗରକୁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ବମ୍ବେର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ ପବନମାଳା ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୨୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଅଟେ । ଏହି ପବନର ଭେରୁ ଦିଗିଠାରେ ବୃଷ୍ଟି ଜଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ରାସ୍ତାକୁ ଭିନୋଟି ଭିନୋଟି ହ୍ରଦ ଖୋଳା ଯାଇଅଛି । ପ୍ରଥମେ ଟାଟା ଏହାକୁ ୧ କୋଟି ୭୫ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟରେ ଏକ କୋମ୍ପାନୀ କରି ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୩୫୭ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ପ୍ରାନ୍ତର ଜଳ ଏହି ବୃଷ୍ଟିମୟ ହ୍ରଦରେ ସଂଗୃହୀତ ହେଉଅଛି । ଉକ୍ତ ଜଳର ପରିମାଣ ୧୯୭୦, କୋଟି ଘନଫୁଟ ଅଟେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ୩୫୦୦୦ ହଜାର ଅଶ୍ୱଶକ୍ତି (Horse power) ବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଅଛି, ଏବଂ ବମ୍ବେର ସମସ୍ତ ଜଳ କାରଖାନା, ଟ୍ରାମ୍, ଅଲ୍ଲୁଅ, ପଙ୍ଗା ଇତ୍ୟାଦି ହେଉଛି ତଳେ । ଏ ସମସ୍ତ କରିବାକୁ ୮ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ବେଶୀ ମୂଲ୍ୟ ନ ଲେଖା ହୋଇଅଛି ।

ଫ୍ରେଣ୍ଟର ସ୍ଥଳରେ କାବେରୀ ଜଳ ପ୍ରପାତରୁ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଉଅଛି । ଏଠାରୁ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଗ୍ରହଣ ହୋଇ ୫୧ ମାଇଲ ଦୂରସ୍ଥ ବାଜାଲେର ସହରକୁ ଅଲେକ୍ତିକ କରୁଅଛି ଏବଂ ୧୨ ମାଇଲ ଦୂରସ୍ଥ କୋଲର ସ୍ଥିତି ଶିବ ଯନ୍ତ୍ରସବୁ ଏହି ପ୍ରପାତଠାରୁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ।

ଭୟେ କିମ୍ବା ଲେରେ ମିଶିଯାନ୍ତି ମୂର୍ଖଗଣ ।

ହେଲେ ନଦୀରୁ କାଶ୍ମୀର ସମ୍ମୁଖରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଉତ୍ସବ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି ।

ଗତଲେବ୍ ନଦୀରୁ ମଧ୍ୟ

ଏହା ବରପାଉଅଛି ଏବଂ

ମାଣ୍ଡି ହାଇଡ୍ରୋ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍

କ୍ରିକ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇ

ତାହା ସ୍ବରଚରେ ଏକ

ପ୍ରଧାନସ୍ଥାନ ହୋଇଅଛି ।

ଏ ବାବୁଡ଼, ଆସାମ, କାଲି-

ମପଙ୍ଗ, ନାଇନତାଲ ଠାରେ

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ତେଜ୍ଜା ଚାଲିଅଛି ।

(କାବେରୀ ଜଳପ୍ରପାତ ।)

ପାଣିପାଗ ।

ସ୍ବରଚବର୍ଷ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରଧାନ ଦେଶ । ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥା ନେଇ ସ୍ବରଚବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧିଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହି ବୃଦ୍ଧି ମୌସୁମୀ ବାୟୁ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥାଏ । ଏଥି ପାଇଁ ସରକାର ପାଣି ଓ ପାଗର ସମ୍ବାଦ ରଖିବାକୁ ବଡ଼ ବ୍ୟୟରେ ମିଟିଂ- ଓଲ୍ଡକାଲ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଖୋଲି ଅଛନ୍ତି । କଲିକତା, ପୁନା ଓ ପିମିଲା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଏହି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ତରଫରୁ ମାନମନ୍ତବ୍ୟମାନ ରହିଅଛି । ବାୟୁର ବେଗ ଓ ଗତ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ମାପ କରି ଏବଂ ତାପମାନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଉନ୍ନତା ଓ ସ୍ଥିତିର ମାତ୍ରା ଦେଖି ଏହି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତ ଏକ ପାଣିପାଗର ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ତତ୍ପରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ସ୍ଥାନରେ ବୃଦ୍ଧି ମାପିବାର ଯନ୍ତ୍ର ରହିଅଛି । ଏହାର ସାପ୍ତାହକ ରିପୋର୍ଟ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ପ୍ରାଦେଶିକ କୃଷି ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀ ପଠାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଝିଡ଼, ବଡ଼ି ଓ ତୋତାନ ଏହି ସବୁ ମାପପୁରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଏବଂ ଅନାବୃଦ୍ଧିପାଇଁ ସରକାର ଆଗରୁ ସଚେତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ପାଣିପାଗ ଇଲ୍ଲକା ଯୋଗୁଁ ସମୁଦ୍ରର ଅବସ୍ଥା ଅବା ଆକାଶର ଅବସ୍ଥା ଜଣାପଡ଼େ କୋଲି ଜାହାଜ ଏବଂ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳ ପ୍ରଚଳର ସୁବିଧା ବରପାଏ । ଏହି ଇଲ୍ଲକାରେ ବୃମିକମ୍ପ ମାପିବାର ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

—*—

ଶିକ୍ଷା ।

ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁ ଶିକ୍ଷକ ସମୟରେ ଶ୍ରୀମାନେ ଗୁରୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ବେଦ, ବେଦାନ୍ତ, ଉପନିଷଦ, ଏହି ସବୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ

ଉନ୍ନତି ସାଧକ ଶିକ୍ଷା ଏ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ ଥିଲା । ସରଳ ଭାବେ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ଉଚ୍ଚ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଗ୍ରହ ଜୀବନ ଗଠିତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଆବଳତା-ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଅବସ୍ଥାରୁ ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର ବହୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବେ ନୈମିଷାରଣ୍ୟ, ଦଣ୍ଡକ ଓ ମିଥୁନ ପ୍ରଭୃତି ପୌରାଣିକ ମୁନ୍ଦର ବନ୍ଧ ବଦ୍ୟାଳୟ କହିଲେ ତଳେ । ତତ୍ପରେ ପ୍ରାୟ ୭ ଷ୍ଟି ସତାନ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ନାଲନ୍ଦ, ତଟଶୀଳା, ପାଟଲୀ ପୁର, ଶ୍ରାବସ୍ତୀ ଓ ବାସୁକିସୀ ଏ ପରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ଭାରତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା ଏବଂ ଅସିଆ ଖଣ୍ଡରୁ ହଜାର ହଜିର ଗ୍ରହ ଏଠାରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ପ୍ରବାଦି ଅଛି ନାଲନ୍ଦ ଏବଂ ତଟଶୀଳାରେ ୧୦୧୫ ହଜାର ଗ୍ରହ ଏକତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନରୁ ଯାଇ ତ୍ରୟମ ମୁସଲମାନ ରାଜକୁ ଅରମ୍ଭ ହେଲାବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ପାଣି ଆଦି ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରବିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଇନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ଆ କୋମ୍ପାନୀ ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାର ନିମିତ୍ତ କିଛିମାତ୍ର ଚେଷ୍ଟା କରି ନ ଥିଲେ । ବରଂ ଦେଶୀୟ ଶିକ୍ଷା ଏ ଦେଶର ପାଠଶାଳା ଓ ମନ୍ତ୍ରର ଆଦରେ ପେପର ଗୁଲୁଥିଲା ସେହିପରି ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଥିଲେ । ପରେ କୋମ୍ପାନୀ ରାଜ୍ୟ ବାସ୍ତବ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କର୍ମଗୁଣ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜୀ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲା । ତଥାପି ଗରୁଡ଼ିମେଷ ନଜେ ଏ ଦିଗରେ କିଛି ଉଦ୍ୟମ କରି ନ ଥିଲେ । ୧୮୧୭ ସାଲରେ ହେଉଛି ଦେଶର ନାମକ ଜଣେ ଇଂରେଜ ଘଡ଼ି ମରାମତି-ଚାଲ, ଗଡ଼ା ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କ ସହଚ ମିଳି ଇଂରାଜୀଶିକ୍ଷା ସ୍ଥୁଳ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଲୋକେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ଏହି ବଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ଥିଲେ ଏବଂ ଅର୍ଥକ୍ଷୟ ବିଦ୍ୟା ପସନ୍ଦ କରୁ ନଥିଲେ । ଏହାର ୧୫ ବର୍ଷରେ ଏକ ଶିକ୍ଷା କମିଟି ରହି ଇଂରେଜୀ ଶିକ୍ଷାର ଉପକାରତା ବୁଝି ପାରିଲେ, ତେଣୁ ବମ୍ବେରେ ଏଲ୍‌ଫିନ୍‌ସ୍ଟୋନ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ ୧୮୨୭ ସାଲରେ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା । ଏହାପରେ ୧୮୩୫ ସାଲରେ ବଲ୍‌କଟାର ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ ହୁଏ ଏ ଦେଶରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ବସ୍ତ୍ରରେ ମୁଦାନ୍ତର ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଶିକ୍ଷା ଶୁଣିକରି ଡାକ୍ତରୀ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷାକରିବାକୁ ଅସୀକୃତ ହେଲେ, ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନିମଧୁସୂଦନ ରୂପେ ନାମକ ଜଣେ ମହାତ୍ମା, କେତେକ ସାହସୀ ଗ୍ରନ୍ଥଙ୍କ ସହଚ ମନୁଷ୍ୟର ମୃତଦେହ ଶିକ୍ଷା ପୂର୍ବକ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏତେବେଳକୁ ଶ୍ରୀହରି ପାତ୍ରୀ ହାଡ଼େବମାନେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାରରେ ଲାଗିଗଲେ ଏବଂ ଶ୍ରୀରାମପୁରଠାରେ ଏକ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ୧୮୩୭ ସାଲରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଶ୍ରୀହରି କଲେଜ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ୧୮୩୫ ସାଲରେ ଲର୍ଡ୍ ମାକଲେଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ଗରୁଡ଼ିମେଷ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାରକୁ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଭାବିବା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କଲେ । ୧୮୩୫ ସାଲରେ ମୁଦ୍ରାପୁରକୁ ସ୍ଥାପନତା ଦିଆ ଯାଇ ଏବଂ ପାଣି ପରିବହଣେ ଇଂରେଜୀ ବୋଟ୍

ନିଜେ ଅଧୀନିତ, ପରେ ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ।

ଭୂଷାଗୁପ୍ତେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷା, ଦେବଳ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ଏକଗୁଡିଏ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ୧୮୫୫ ସାଲରେ ସର ଗର୍ଭସ ଭୃତ୍, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବିସ୍ତାର କରି ସମାଜର ସବୁସ୍ତରର ଲୋକକୁ ଶିକ୍ଷିତ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହାର ପରିଣତ ସ୍ବରୂପ ୧୮୫୭ ସାଲରେ କଲିକତା, ବମ୍ବେର ଓ ମାଦ୍ରାସରେ ବିଶ୍ବ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏହାପରେ ପଞ୍ଜାବ ଏବଂ ଏକ୍ସାଟ୍ରା-ବାଦି ଠାରେ ଆଉ ଦୁଇଟି ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ କରାଗଲା । ୧୯୦୨ ସାଲରେ ଲର୍ଡ୍-କର୍ଜନ ଏକ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ କମିଶନ ବସାଇଥିଲେ ଏବଂ ତହିଁର ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ୧୯୦୫ ରେ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଇନ ପାସ କରାଇଲେ । ଏହାଦ୍ବାରା ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ସରକାରୀ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ବୃଦ୍ଧି ବଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ଏହାପରେ ଆଉଗୋଟିଏ କମିଶନ୍ ସର ମାଇକଲ୍ ପାତ୍ରିକରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନିସି ଶିକ୍ଷାର ମାତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ମତ ଦେଇଥିଲେ । ତଦନୁସାରେ ଛାକା, ପାଟଣା, ଅଗ୍ରା, ଲଖନୌ, ରେଝନା ଓ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରଭୃତିରେ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଦେଶୀୟ ଲୋକଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ ବନାରସର ହିନ୍ଦ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଆଲାହାବାଦ ମୁସଲିମ୍ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ବେସରକାରୀ ଭାବେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସହିତ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ତଥାପି ରବିନ୍ଦ୍ରମେଘ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଏ ଦେଶରେ ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ କରି ନାହାନ୍ତି । ଏସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ୧୯୧୯ ସାଲରେ ଯେଉଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ସରକାର ତାକୁ ନାମଝୁର କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଭାରତର ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବରୋଦା ରାଜ୍ୟ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ଉନ୍ନତ କରିଥିଲେ ହେଁ, ମହାରାଜ ମହାରାଜା ନଜ ରାଜ୍ୟ ଗାର୍ଲ୍ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ଏକ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ତତ୍ପରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନଜାମ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଗାର୍ଲ୍ ଓ ସ୍ବମାନ୍ୟ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଅଛନ୍ତି । ଗ୍ରେଟିଆ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜାଲର ରାଜା ନଜରାଜ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉନ୍ନତ କରିଅଛନ୍ତି । ନିବାକୁଡ଼ ଓ କୋଚୀନ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜା ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରୀମାନ ଥିବାରୁ ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷିତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ସେଠାର ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଦସ୍ତରେ ଥିବାରୁ ଏବଂ ସେଠାରେ ପରଦା ପ୍ରଥା ନ ଥିବାରୁ ସେ ଦେଶରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକ ଭାବେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଅଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ପୂର୍ବ ଅଂଶେ ଶିକ୍ଷିତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ବଢିଥିଲେହେଁ ଆଗାକୁରୁପ ହୋଇନାହିଁ ।

୧୮୧୭ ସାଲରେ ଏ ଦେଶରେ ମୋଟ ୪୫ଲକ୍ଷ ଶିକ୍ଷିତ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରେୟମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମୋଟ ୮୯ ଲକ୍ଷ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଶିକ୍ଷା ବାବଦରେ ଏପରି ଲୋକ ଦେଖିଲେ ନ ମାଉବ ପାଶ ॥

ଗର୍ଭମେଘ ୧୮୧୫ସାଲରେ ୩କୋଟି ୫୨ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୪ ବେଳକୁ ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ୪୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ହୋଇଥିଲା । ମୋଟ ଭୂମିରେ ସମସ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ରତକର୍ତ୍ତରେ ପିଣ୍ଡିଙ୍ଗେ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରତି ହଜାରରେ ମୋଟେ ୧୫ ଜଣ ପଡ଼େ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରତି ହଜାରରେ ୨୧ ଜଣ । ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରତି ୧୦ ହଜାର ଲୋକରେ ପୁରୁଷ ୨୧୨ ଜଣ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୨୮ ଜଣ ପିଣ୍ଡିତ ଅଛନ୍ତି । ମ୍ୟାଗ୍ନା ରିପୋର୍ଟ ପରେ ଶିକ୍ଷା ବିହୀନ ହସ୍ତାନ୍ତରତ ନେବାରୁ ପ୍ରତି ପଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କରେ ବହୁତ ଭଲ ଘଟିଅଛି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଖି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲେବେଳେ ଦେଖିବୁ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଚଳୁଅଛି । ଏଥି-ପାଇଁ ପ୍ରାଦେଶିକ ସମ୍ବୃଦ୍ଧ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଓ ଅଧିକା ବୋର୍ଡମାନଙ୍କ ଗର୍ଭମେଘ ଚଳାଉ ଅଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭିକ୍ଷିକା ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେସନ୍ ଫେରାଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ତଥା ଉପାଧି ବିତରଣ ହୋଇଥାଏ । ବୁଦ୍ଧପୁର-ମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଉପାଧିପତି (କନଭେନେସନ୍) ରେ ପାର୍ଟି-ପିକେଟ ମିଳିଥାଏ । ସବୁ ପ୍ରାଦେଶିକ ଗର୍ଭମେଘମାନେ ସେହି ସେହି ପ୍ରଦେଶର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଗୁନସେଲରୁ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଭିକ୍ଷୁ ଗୁନସେଲରୁ ଏବଂ ଫିନେଟ୍ ଓ ଫିନିକେଟ୍ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟ ପରି-ଚାଳିତ ହୁଏ । ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କର ପିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟ ରୁହେବା ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷା ବିହୀନଙ୍କୁ କାଲରେଭର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଲନସ୍ପେସର ଓ କେପୁଟ ଲନସ୍ପେସର ଅଦ ଅଛନ୍ତି । ମାଟ୍ରିକ୍ୟୁଲେସନ୍ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବିଶ୍ୱ-

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛିନ୍ନରେ
ଥାଏ । ତତ୍ତ୍ୱନୁବିଦ୍ୟା
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ
ଜାଲରେଭରଙ୍କ ଅ-
ଧୀନରେ ଏକ ମନେ ।
ନୀତି ଟେକ୍ଟ ବୁକ୍
କମିଟି ଛିନ୍ନରେ ।
ପିକ୍ଷା ବିହୀନଙ୍କୁ କର୍ମ-
ବ୍ୟାପାରେ ଭବିଷ୍ୟ
ଶିକ୍ଷା ବିହୀନ, ପ୍ରାଦେ-
ଶିକ ଶିକ୍ଷା ବିହୀନ,

(କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପିକେଟ୍‌ହଲ)

ଏବଂ ନିମ୍ନଶିକ୍ଷା ବିହୀନ ଏହି ନିମ୍ନ ଶିକ୍ଷାରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଯେହୁ ଅନୁପାତରେ
ବେତନ ପାଇ ଥାଅନ୍ତି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱ-
ବିଦ୍ୟାଳୟ କଲିକତା ବିଭାଗ ପଡ଼େ ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ସଙ୍ଗାପେଷା ବୃତ୍ତ । ଅଲଗତ ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ
ବେସରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସମତା ଅଧିକ । ଦକ୍ଷିଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଭାରତ
ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନ ଅଟେ ।

ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ କଟକ ମାନ୍ୟତା ଦାତାଙ୍କ
ଦାନରେ ସମ୍ଭବ ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ଅନମାଲର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ନାମ ହୋଇଅଛି । ଶିକ୍ଷା ନମିତ୍ତ ଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ କଲିକତାର ସାର୍ ତାରକା-
ନାଥ ପଲିଟି, ସାର୍ ରାୟବ୍ରହ୍ମାଣୀ ଘୋଷ, ସାର୍ ଅନ୍ତରାୟ, ସାର୍ ଜେମସେବୁଲ୍
ଟାଟା ଓ ଡ଼ମଣୀ ଅନବେଷାଳ ଭାରତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଶିକ୍ଷାମୋଦୀ
ହସାବରେ ସାର୍ ଅଗ୍ରତାପ ମୁଖର୍ଜୀ ପୃଥ୍ବୀ ବିଖ୍ୟାତ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ।

ଭାରତୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ଅବା ଶିକ୍ଷାଦାନର
ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ କେହି ଅବା କେବଳ ପଞ୍ଜୀକୃତ ନେଇ ସାଫିଫିକେଟ ଦେଇଥାଏ ।
କେତେକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କେବଳ ନିଜର ଗୋଟିଏ ବା ୨ଟି କଲେଜ ମଧ୍ୟରେ
ଅବଦ୍ଧ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ଛଡ଼ା ଦେଶରେ ଅନୁର
ଅନେକ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ଅଛି । ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା ଏ
ସମସ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଅଧୀନରେ ରହନ୍ତି । ପ୍ରତି ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରଦେ-
ଶରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରିଟରନାଣ୍ଟ (ପଶୁ ଚିକିତ୍ସାଶିକ୍ଷା) କଲେଜ,
ମେଡିକାଲ କଲେଜ, ଏଗ୍ରିକଲ୍ଚରାଲ୍ କଲେଜ, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ,
ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, କମର୍ସିଆଲ୍ କଲେଜ, ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମ ଦାନ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ
ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲ, ସର୍ବେସ୍ପେସ୍, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲ, ଇନ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍
ସ୍କୁଲ, ବଙ୍ଗଦେଶରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭାରତପୁରଠାରେ
ରେସମ ବୟନ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସାର୍ ଜଗଦୀଶ ଚୋପ୍ରାଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନାଗାର, ହରି-
ଦ୍ୱାରରେ ଅର୍ପା ସମାଜର ଗୁରୁକୁଳ, ଶ୍ରୀରାମପୁର ଠାରେ ଶ୍ରୀକାଳମାନଙ୍କର ଥିଓ
ଲଜିକାଲ କଲେଜ ଓ ବୟନ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଯଦବପୁରଠାରେ ଟେକ୍ନିକାଲ
କଲେଜ, ବାଙ୍ଗାଲେରର ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା ମନ୍ଦିର, କଟକରେ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ
କଲେଜ, ଜେମସେବୁଲ୍ ପୁରଠାରେ ଟାଟା କମ୍ପାନୀର ଟେକ୍ନିକାଲ ବିଦ୍ୟାଳୟ
ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ମେଡିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଏହା ଛଡ଼ା
ଭାରତ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ କେତେକ ମିଲିଟାରୀ ଓ ସିଭିଲ୍ ମାର
କଲେଜ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ଭାରତ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ପୁଣ୍ୟାଠରେ ଥିବା (ଅଜିକାଲ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ)
କଲେଜ ଏକ ଭାରତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ସର୍ବତ୍ର
ଗାଲ୍ ଗାଲ୍ ମିଲ୍ ଯମର ରେଟ ।

ଇଂରେଜୀ ଭାଷା ଜରିଆରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ, କେବଳ ମାତ୍ର ଦାଇଦ୍ରାବାଦର ଓଷ୍ମାନିଆ ବଣିବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ । ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ ପରୀକ୍ଷାଠାରୁ ଓକିଲଟା ପରୀକ୍ଷା, ମେଡିକାଲ ଉପାଧି ଠାରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପାଧି ପରୀକ୍ଷା ଏବଂ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଉପାଧି ପରୀକ୍ଷା, ସରୁବଣସ୍ତରେ ବଣିବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଥାଏ । ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମେକାନିକାଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଶାଖା ଚାଲୁଅଛି । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଟିପର ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଏବଂ ତହିଁ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ସ୍ଥଳରେ ନର୍ମଲ୍ ସ୍କୁଲ, ଗୁରୁଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ ଏବଂ ମିଥୀ ଶା ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ ସରକାର ପରିଚାଳନା କରୁଥାଆନ୍ତି । ସମ୍ପୃକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସମ୍ପୃକ୍ତ କନଟ୍ରେକ୍ସେସନମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସରକାରୀ ସମ୍ପ୍ରଦାନ କଲେଜମାନ ଗୁଡ଼ିକ ଚାଲୁଅଛି । ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲମାନ ପ୍ରାଦେଶିକ ମେଡିକାଲ କାଉନ୍ସିଲ ଅଧୀନରେ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଭରତର କେଉଁ କେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ ବଣିବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ କେଉଁ ସାଲରେ ଛାପନ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ତହିଁ ଅଧୀନରେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟା ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ଚାଲୁଅଛି ତାହା ତଳେ ଘୋଷିତ ବିବରଣରୁ ଜଣା ପଡ଼େ ।

୧ । କଲିକତା-୧୮୫୭	}	ଭାବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ କେବଳ ଶିକ୍ଷା ଦିଆ-
୨ । ଭାବା-୧୯୨୧		ଯାଏ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ୫୮ଟି କଲେଜ, ୨ଟି ଅରବି ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ଶିକ୍ଷାର ଉଚ୍ଚ କେନ୍ଦ୍ର, ୨ଟି ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଓ ରୋଏଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଓ ୨ଟି ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ଓ ୧୮୮ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

୩ । ପାଟଣା-୧୯୧୭-୧ ଅର୍ଦ୍ଧ କଲେଜ, ୧ ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ, ୧ ମେଡିକାଲ କଲେଜ, ୧ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ, ୨ଟି ଗାର୍ଲ କଲେଜ, ୨ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ, ୧୮୮ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

୪ । ବମ୍ବେ-୧୮୫୭-୧୮ ଅର୍ଦ୍ଧ କଲେଜ ଓ ୭ଟି ଡାକ୍ତରୀ, ଅଇନ୍ ଓ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରୁଥିବା କଲେଜ ଏବଂ ସତ୍ୟବାଦ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

୫ । ଗୋରୁ-୧୯୨୦-୩ କଲେଜ, ୧ କୃଷି କଲେଜ, ୧ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲ, ୧ ଗଡ଼ରନାଥ କଲେଜ, ୧୧୭ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

୬ । ରାଗସୁର-୧୯୨୩-୫ କଲେଜ, ୧ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସ୍କୁଲ, ୧ ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲ, ୪ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

୭ । ବଞ୍ଜୀ-୧୯୨୨-୩ କଲେଜ, ସଂସ୍ଥା ହେତବର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ଲେଡିଂସ୍ ମେଡିକାଲ କଲେଜ, ୧ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

ଖାଲ ଖୋଲିଲେ ବଡ଼ ଅସୁ ।

- ୮ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ—୧୮୫୭—୪୧ ଟି କଲେଜ ଏବଂ ୧୨ ଟି ମେଡ଼ିକାଲ୍, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ବୃଷି, ଅଇନ୍ ଓ ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ଅଛି ।
- ୯ । ମସୃର—୧୯୧୭—୫ କଲେଜ ଓ କେତୋଟି ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।
- ୧୦ । ଲହୋର—୧୮୮୭—୧୯ କଲେଜ, ୧ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ୧ ମେଡ଼ିକାଲ୍, ୧ ଏଗ୍ରିକଲ୍ଚର, ୧ ଟ୍ରେନିଂ ଓ ୧ ଅଇନ କଲେଜ ଏବଂ ୨୩୭ ଟି ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

- ୧୧ । ବକାରସ ହିନ୍ଦୁ—୧୯୧୭
- ୧୨ । ଅଲିଗଡ଼—୧୯୨୦
- ୧୩ । ଲଖନୌ—୧୯୨୦
- ୧୪ । ଅଗ୍ରା—୧୯୨୭
- ୧୫ । ଲାହୋର—୧୮୮୭

ଏହି ୫ ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୩ଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଦାନକରେ ବାକୀ ୨ଟି ଅଧୀନରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଅଛି । ୧ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ୧ ବୃଷି ୧ ମେଡ଼ିକାଲ୍ ୩ ଟ୍ରେନିଂ ଓ ୩୭ ଟି ଆର୍ଟ୍ସକଲେଜ ଏବଂ ଶତାଧିକ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି ।

- ୧୬ । ଅଜ୍ମିର—୧୯୨୭—ଉତ୍ତର ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଗ୍ରାସିତ ।
- ୧୭ । ଓସମାନାବାଦ—୧୯୧୮—ଏହା ଅଧୀନରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ସ୍କୁଲକଲେଜ ଅଛି ।
- ୧୮ । ଅମାବଲ—୧୯୨୧—ଏହା ଅଧୀନରେ କିଛି ସ୍କୁଲ କଲେଜ ନାହିଁ ।
- ଏ ସବୁ ବ୍ୟତୀତ ଖୋଦ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ମେଡ଼ିକାଲ୍, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ଇନ୍ ଡିସ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ଏବଂ ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲମାନ ଅଛି ।

ରାଜକୂମାର କଲେଜ (Chiefs College.)

ଭାରତ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କ ପୁତ୍ର, କନ୍ୟା ଓ ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଲେଜ ଅଛି ।

୧ । ମେଡ଼ି କଲେଜ—	ଅଜ୍ମିର—	ରାଜପୁତନା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ସକାଶେ
୨ । ହାଇସ୍କୁଲ କଲେଜ—	ଇସଲାମାବାଦ—	କେନ୍ଦ୍ରସ୍ୱରାଜ୍ୟ " "
୩ । ଅବସନ୍ କଲେଜ—	ଲହୋର—	ପଞ୍ଜାବ " "
୪ । ରାଜକୂମାର କଲେଜ—	ରାଜକୋଟ—	କାଥୁଆ ବାଡ଼ " "
୫ । ରାଜକୂମାର କଲେଜ—	ରାୟପୁର—	ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ଚିତ୍ତୋର ଓ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ସକାଶେ ।

ଖାଇ ଗୁଲିଲେ କଦଇ ବାୟୁ ॥

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତଥ୍ୟ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ନମ୍ବର ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଏ ।

M. A	ମାଷ୍ଟର ଅର୍ଡ଼	D.T.M.	ଡକ୍ଟର ଅର୍ଡ଼ ଟ୍ରପିକାଲ୍ ମେଡିସିନ୍
M. Sc	ସାଏନ୍ସ	Ph. D	ଫିଲୋସଫି
M. E	ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ	D. Sc	ସାଏନ୍ସ
B. A	ବାଚସ୍ପତି ଅର୍ଡ଼	D. L	ଲ
B. Sc	ସାଏନ୍ସ	M. D	ମେଡିସିନ୍
B. L	ଲ	D. Litt	ଲିଟରେଚର
B. C	କମର୍ସ	D. Ed	ଡିପ୍ଲୋମା ଇନ୍ ଏଡୁକେସନ
M. B	ମେଡିସିନ୍	D. P, H	ପବ୍ଲିକ୍ ହେଲ୍ଥ
B. E	ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ	P. R, S	ପ୍ରେମିୟମ୍ ରିସର୍ଚ୍ଚ ସ୍କଲର
B. Ed	ଏଡୁକେସନ	B. T	ବାଚସ୍ପତି ଅର୍ଡ଼ ଟ୍ରେନିଂ

ସାମରିକ ଶିକ୍ଷା

ଭାରତରେ ସାମରିକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଟ୍ରେଲିମ୍, ଓ ଜଳକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜର୍ଜ ରଏଲ୍ ମିଲିଟାରୀ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଡେପୁଟିମାନ୍ ଠାରେ ଯିବା ପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ରଏଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମିଲିଟାରୀ ଏକାଡେମି ନାମକ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଟ୍ରେଲିମ୍ ସ୍କୁଲରେ କେବଳ ମୁସଲମାନ ଶ୍ରମିକ ପଢ଼ନ୍ତି ଓ ଜଳକ୍ଷେତ୍ର ସ୍କୁଲରେ ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରମିକମାନେ ପଢ଼ନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ରମିକମାନେ ଭାରତର ଜଙ୍ଗିଲ (Commander in Chief) କି ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ଭାରତୀୟମାନେ ସେନିକ ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ବା କରୁ ଅଛନ୍ତି ସେହିମାନଙ୍କ ପୁଅ ପୌତ୍ର ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ପଢ଼ିପାରିବେ ଏବଂ ଯେଉଁ ଭାରତୀୟ ଓ ଇଉରୋପିୟାନମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡର କାଡ଼େଟ୍ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ସେମାନେ ଡେପୁଟିମାନ୍ କଲେଜରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାକ୍ରମ ପାରିବେ ।

ଏସ୍. ଅର୍. ଦାସଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନୁରଣରେ ସମସ୍ତ ଭାରତ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପବ୍ଲିକ୍ ସ୍କୁଲ ୧୯୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।

ସମସ୍ତ ଭାରତବାସୀ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଡାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷା କରିବା ନିମିତ୍ତ କଲିକତାରେ ଏକମାତ୍ର ସ୍କୁଲ ଅର୍ଡ଼ ଟ୍ରପିକାଲ୍ ମେଡିସିନ୍ ଖୋର୍ ଭାରତ ଗବେଷଣାମଣ୍ଡଳର ରହିଅଛି ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାଳେ ନ ଦେଖା ଚାହିଁ ।

ଭାରତ ବାହାରେ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ର ।

ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ରମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍, ଆମେରିକା, ଯାପାନ ଓ ଜର୍ମାନୀରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରୁଅଛନ୍ତି । ୩୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବ ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା ୪୦୦ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ମୋଟ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା ୨୦୦୦ ରୁ ଅଧିକ । ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁ କେଉଁ ଦେଶରେ କେତେ ଭାରତୀୟ ଛାତ୍ର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରୁଅଛନ୍ତି ତହିଁର ମୋଟାମୋଟ ହସାବ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ	୧,୪୫୧	ଜର୍ମାନୀରେ	୨୨
ଓସ୍ତ୍ରେଲିଆରେ	୩୦	ସୁଇଡେନ୍‌ରେ	୧
ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ	୨୩୫	ସୁଇଜରଲଣ୍ଡରେ	୫
ଆୟର୍ଲଣ୍ଡରେ	୩୭	ସ୍ୱିଜ୍‌ସ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ	୧୧୫
ଅଷ୍ଟ୍ରିଆରେ	୫	ଯାପାନରେ	୨୦
ପ୍ରାନ୍ତରେ	୩୪	—	—

ଏମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ପାଇଁ ଭାରତମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଜଣେ ପରାମର୍ଶ ଦାତା ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ଶିକ୍ଷିତ ହାର ।

ବ୍ରହ୍ମଦେଶକୁ ଗ୍ରହଣକରି ଭାରତରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ପୁରୁଷ ହିମାଚଳରେ ବଙ୍ଗଦେଶ (ଶତକଡ଼ା ୧୧.୭) ଏବଂ ହିମାଚଳରେ ବମ୍ବେର (ଶତକଡ଼ା ୨.୭) ପ୍ରଧାନ । ୨୦ ବର୍ଷ ବା ତତୋଧିକ ପୁରୁଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା କଟା ଦେଶରେ ଶତକଡ଼ା ୨୨.୫, ମାଡ୍ରାସରେ ୨୧.୫, ବମ୍ବେରରେ ୧୮.୫, ମୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ୮.୧, ପଞ୍ଜାବରେ ୧.୭, ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ୧୦.୫, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ୧୨.୭, ଆସାମରେ ୧୫ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଶତକଡ଼ା ୭୨ ଅଟେ । ୧୯୩୫ ସାଲ ପୁରୁଷ ଭାରତରେ ମୋଟରେ ୨,୫୧୨,୭୫୧ ଜଣ ବାଳିକା ଶିକ୍ଷିତା ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୨୨୭ ଜଣ ଛାତ୍ରୀ ।

୧ । ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ୨୫୭, ୭୧୨ ଟି ଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ୨୨୨, ୮୦୫ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ଏବଂ ୩୫, ୯୦୮ ଟି ଘରୋଇ ଅଟେ ।

୧୯୧୭ ମସିହାରେ ବ୍ରିଟିଶ ଭାରତରେ ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୭,୫୦୫,୨୦୦ । ଏହା କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ୧୯୨୨ ସାଲରେ ୭,୮୧୭,୧୫୭ ଏବଂ ୧୯୨୭ ରେ ୧,୨୫୭,୭୧୭ ହୋଇଅଛି । ୧୯୧୭ ମସିହାରୁ ୧୯୨୭ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ହାଇସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ହାର ଶତକଡ଼ା ୫୫ ଏବଂ ବସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ହାର ଶତକଡ଼ା ୫୦ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ଅଛି ।

ବିପତ୍ତି ବାଳେ ନ ହୁଅ କାତର ॥

ବ ଏ ପ୍ଲାଉଟ୍ସ ।

ବାଲଚର ଶିକ୍ଷା (Boy Scouts)—ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଲର୍ଡ୍-ବେଡେନ୍ ପାର୍ଥସଲ୍ (Lord Baden Powell) ଏହିଶିକ୍ଷା ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକା ଇଉରୋପୀୟ ଏବଂ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରସାରଲାଭ କରିଅଛି । ୧୯୧୮ ସାଲ ପୁରୁଷ ଦେଶୀୟ ସ୍କୁଲରେ ବାଲଚର ଶିକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସରକାର ଅନୁମତି ଦେଇ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୧୯ ସାଲରେ ଅନବେଷାଳ୍ ତାଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକାଳ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷକ-ବାଗ୍ସ ଭାବେ ବାଲଚର ଶିକ୍ଷା ଚଳାଇଲେ । ପରେ ଭାରତରେ ମହାତ୍ମା ଶାସନ ପଲରେ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଦେଶୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆସିବାରୁ ଭାରତର ସବୁ ସ୍କୁଲରେ ବାଲଚର ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ହୋଇଅଛି । ସ୍ଵୟଂ ବଡ଼ଲଟ୍ ସାହେବ ୧୯୨୭ ବାରରେ ଇମ୍ ପ୍ଲାଉଟ୍ ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନେ ସ୍ଵ. ସ୍ଵ. ପ୍ରଦେଶର ଚିମ୍ ପ୍ଲାଉଟ୍ ଅଟନ୍ତି । ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଚରଣ ଚଳନ କରି ଉତ୍ସୁକ ନାଗରିକତା ଶିକ୍ଷାଦେବା ଏ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏତଦ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ଲାଉଟ୍ମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟତା ଅସ୍ତ୍ର ନିର୍ଭର-ଶୀଳତା, ରାଜକୃତ୍ତି ଏବଂ ଚିନ୍ତାଶୀଳତା ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ଥାଏ । ସାଧାରଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାବଳି ଏବଂ ନିଜର ଅଭାବ ନିଜେ ମୋଚନ କରିବାବଳି ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ରାଜନୈତିକ, ସାମ୍ବାଦିକ, ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଭାବର ସର୍ତ୍ତ ନାହିଁ, ବରଂ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଦଳମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଅଶିବାର ଏହା ଗୋଟିଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ, ଭବିଷ୍ୟତ ଧର୍ମୀବଳମାନଙ୍କୁ ନିଜ ନିଜ ଧର୍ମରେ ବଢ଼ାପରିଷ୍କା ନିମିତ୍ତ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲା ପ୍ଲାଉଟ୍ ଦଳଭୁକ୍ତହେବା ସମୟରେ ଛାନଗୋଟି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥାଏ । ଯଥା—

(୧) ଦେଶ, ରାଜା, ଏବଂ ଶିଖରଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ, (୨) ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସହାୟା ସାହାଯ୍ୟଦାନ; (୩) ପ୍ଲାଉଟ୍ ନିୟମ ପାଳନ ।

ପ୍ଲାଉଟ୍ ନିୟମାବଳୀ ।

(୧) ପ୍ଲାଉଟ୍ଙ୍କ ସମ୍ମାନ ପ୍ରତି ଆସ୍ତା (୨) ରକ୍ଷାବାନ, ରାଜ, ଦେଶ, ପିତାମାତା, ଶିକ୍ଷକ, ପରିପୋଷକ, ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ଅନୁଜ୍ଞିତ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ, (୩) ଅପରବ୍ୟକ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ଉପକାର କରିବା (୪) ନାତିବର୍ଣ୍ଣ ନିବିଶେଷରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ଲାଉଟ୍ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭ୍ରତୃଭାବ ଓ ଇଚ୍ଛା ଜନକ ପ୍ରତି ବନ୍ଧୁଭାବ ପୋଷଣ କରିବା । (୫) ଶିଷ୍ଟତା ଆଚରଣ, (୬) ଇଚ୍ଛା ପ୍ରାଣୀ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି, (୭) ଗୁରୁ ହିମାୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ

ଧର୍ମ ଏକମାତ୍ର ଶ୍ରେୟଃ, କ୍ଷମା ଏକମାତ୍ର ଶାନ୍ତି ।

(୮) ବସନ୍ତକାଳରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତା (୯) ମିତରାସୁରୀ (୧୦) କାୟ ମନ୍ଦୋ-
ବାକ୍ୟରେ ପଦସ୍ତୁତି ।

ଭବର ବର୍ଷରେ ମୋଟ ୫୫୮୯ ଗୋଟି ବାଳତର ପ୍ରମିତ ଅଛି ଏବଂ ଏହି
ପ୍ରମିତ ମାନଙ୍କର ମୋଟ ସଂଖ୍ୟା ୧୮୧,୭୫୯ ଅଟେ ।

ଜୀବନ ବୀମା ।

ମନୁଷ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ସର୍ବଦା ସମାନ ନ ଥାଏ । ସମ୍ଭାରରେ ଘର କିଛି ରହି-
ବାକୁ ହେଲେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଅଭବ ଲାଗି ରହେ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ କଥା ସ୍ବତନ୍ତ୍ର,
ସେମାନେ ନିଜର ଅର୍ଥବଳରେ ତଳ ଯାଇପାରେନ୍ତି, ମାତ୍ର ଗରିବ ଓ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ
ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଦାତରେ ସବୁବେଳେ ଲିପ୍ତ ଥାଏ ନାହିଁ । ସମ୍ଭାରର ଦୈନି-
ନ୍ଦିନ ବ୍ୟୟ ଯୋଗାଇବାକୁ ତାକୁ ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ନେବାକୁ ପଡ଼େ । ଏହାପରେ
ବିବାହାର କାର୍ଯ୍ୟ, ପୂଜାପାଠ, ବ୍ରତ ନିର୍ବାହ, ଦୁର୍ଗିଷ୍ଠ, ପୁତ୍ର କନ୍ୟାଙ୍କର
ଲଳନ ପାଳନ ଇତ୍ୟାଦି ନାନାବିଧ ବ୍ୟୟ ହେଉଅଛି । ଏଣୁ ଲଜ୍ଜାପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ
ଅସ୍ବ ଅନୁପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟୟ ନ ହୋଇ ବେଶୀ ହୋଇଯାଏ । ଯଦି କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକ
ଦୂର୍ଘଟଣାରୁ ପରିବାରର ସେବକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି କର୍ମଶକ୍ତିହୀନ ହୋଇପଡ଼େ କିମ୍ବା
ମରି ନିଜ ଯାଏ ତେବେ ଉକ୍ତ ପରିବାର ଧ୍ବଂସ ହୋଇଯାଏ । ଏହାର
ମାର୍ଗ ରୋଗୀ ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାରରେ ଅଧିକ ଅଟେ । ଏଥି ନିମିତ୍ତ
ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସିବ ତୋଳି ଲୋକେ କିଛି କିଛି ସଞ୍ଚୟ କରି
ରଖନ୍ତି । ଅଳ୍ପତଃ ପକ୍ଷେ ଚନ୍ଦ୍ରଶାଖୀ ଓ କଂସାବାସନ ଦୁଇଜଣ କରି ଥାଆନ୍ତି,
ଯାହାକୁ ବିକି ଭାଙ୍ଗି ଅଭବ ବେଳେ ଚଳିଯାଆନ୍ତି । ଏହି ମାତ୍ର ଉପରେ ବାମା
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି କହିଲେ ତଳେ । ମୋଟ ଉପରେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ
ଭାରତରେ ଏକ ପ୍ରକାର ବାମା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳି ଆସୁଅଛି । ଏହାକୁ ଦ୍ବିତୀୟ ପ୍ରତା-
କୀରେ ରୋମାନମାନେ ଲେଉଟେପରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ କୋଟି
ଟଙ୍କାର ଯେଉଁସବୁ ବାମା କମ୍ପାନୀମାନ ହୋଇଅଛି, ତାହା ତିନିଶତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ
ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ଅଧୁନିକ ବାମା କମ୍ପାନୀ ଏକଶତ ବର୍ଷ ହେଲେ ଭାରତରେ
ଆରମ୍ଭ କରିଯାଇଛି ।

ଲୋକଠାରୁ ମାଧିକ କିଛି କିଛି ନେଇ ତାହାର ମୂଲ୍ୟପରେ ତାର ଉତ୍ତର-
ଧରାଣକୁ ନଭୁବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ତାକୁଇ, ସେ ଯେତେଟଙ୍କା ଜୀବନ
ବାମା କରିଥାଏ, କମ୍ପାନୀ ଦେଏ । ବାମା କରିବର ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ
ଲୋକଟି ଯଦି ମରିଯାଏ ତେବେ ମଧ୍ୟ ତାର ଉତ୍ତରଧରାଣ କମ୍ପାନୀଠାରୁ
ସୁସ୍ଥ ଟଙ୍କା ପାଏ । ମୋଟ ଉପରେ ଅଳ୍ପ ଟଙ୍କା ଜମାଇ ଏକ ସମୟରେ ଅଧିକ

ଅର୍ହଣା ଏକମାତ୍ର ସୁଖ ବିଦ୍ୟା ଏକମାତ୍ର ତୃପ୍ତି ॥

ଟଙ୍କା ପାଇବା ବାମା କରିବାର ପ୍ରକୃତ ମର୍ମ । କମ୍ପାନୀ ଏଥିରେ ବୀମକାଣ୍ଡର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ବୀମକାଣ୍ଡର କମ୍ପାନୀର ଲେକସାନ ଦୃଢ଼ । ବୀମକାଣ୍ଡମାନେ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା କମ୍ପାନୀକୁ ଦିଅନ୍ତି, ତାହାର ପ୍ରାୟୋଗିକ ନାମ ହେଉଛି ପ୍ରିମିୟମ୍ (Premium) । ଏହି ପ୍ରିମିୟମ୍ ଟଙ୍କା ବୀମା କମ୍ପାନୀ ନେଇ ସୁଧ କମ୍ପାନୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ଖର୍ଚ୍ଚାଇ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଅତିକାଳ୍ପ ବୀମା କମ୍ପାନୀର ପ୍ରଭୁର ଏତେ ଅଧିକ ହୋଇଥିବୁ ଯେ ପ୍ରାୟ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବୀମା କରାଯାଉଥିବୁ । ପୁଣିକନ୍ୟା ବିବାହ ପାଇଁ ବୀମା, ଅବମୂଳକ ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇଁ ବୀମା, ମାଲମତା ଟ୍ରେଡର ରପ୍ତରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ବୀମା, ଜଳ କମ୍ପାନୀ ପଥରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ନେତଲ ତାହାର ସଂରକ୍ଷଣ ନିମିତ୍ତ ବୀମା, ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ ସଫଟରେ ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ବୀମା କରା ଯାଉଥିବୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବୀମା କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ପ୍ରିମିୟମ୍ ଦେଉଥିଲେ ସେମାନେ ଏହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ଦାୟିତ୍ୱ ନିଅନ୍ତି ଏବଂ ଟ୍ରେଡର ହଜି ଗଲେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦିଅନ୍ତି ।

ଭାରତ ବର୍ଷରେ ପ୍ରଥମେ ବୀମାକାର୍ଯ୍ୟ ଇଞ୍ଜିନିୟରୀ ବଜେ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାଭକାରୀ ହେଉଥିଲେ । କ୍ରମଶଃ ଭାରତୀୟ ବୀମା କମ୍ପାନୀ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ଦେଶୀ କମ୍ପାନୀମାନେ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଚଳୁଥିଲେ । କ୍ରମଶଃ ଲେକମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ ଓ ସହଯୋଗ ବଢିବାରୁ କମ୍ପାନୀମାନେ ଉନ୍ନତ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୨୮ ରୋଟି କମ୍ପାନୀ ଚଳୁଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ୧୩ଟି ଦେଶୀୟ କମ୍ପାନୀ ଅଟେ । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ୧୦ଟି କେବଳ ଶାସନବାମା କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ୨ଟି ଶାସନ ବୀମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୀମାକାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ୧୩ଟି ଶାସନବାମା ନ କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୀମାକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

୨୧ ଟି ବ୍ରିଟିଶ, ୩୧ ଟି ଔପନିବେଶିକ, ୧୮ ଇଞ୍ଜିନିୟରୀ, ୧୫ ପାସାଜ, ୧୩ ଟି ଆମେରିକାନ୍ ଓ ୪ ଟି ପାରା କମ୍ପାନୀ ଏ ଦେଶରେ ଚଳୁଅଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ବୈଦେଶିକ ବୀମା କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କୁ ସେଠାକାର ସରକାର କୌଣସି ସୁବିଧା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଭାରତ ସରକାର ସେଠାରେ କିଛି ରକ୍ଷାମତି ଅବଲମ୍ବନ କରନାହାନ୍ତି । “ବୀମା କମ୍ପାନୀ ଆଇନ” ଅନୁସାରେ କମ୍ପାନୀର କେତେକ ଟଙ୍କା ସରକାରରେ ଗଢ଼ିତ ରଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । କାଗଜ ସେମାନେ ବୀମାକାଣ୍ଡ ମାନଙ୍କୁ ଫଙ୍କି ଦେବେ । ଏଥି ପାଇଁ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି । ସରକାର ବୀମା କମ୍ପାନୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଜଣେ ଆକ୍ଟୁଆରୀ (Actuary) ଅର୍ଥାତ୍ ହିସାବ ସମୀକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଅଛନ୍ତି । ସବୁ କମ୍ପାନୀ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ଆୟ ବ୍ୟୟ ଜଣାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଏବଂ କମ୍ପାନୀମାନ ଜଣେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଡାକ୍ତରୀ ଯେ ମାଲିକିଆକୁ ତୁ ମାଲିକିଆକୁ ମାଲୁଥିବ ଅନ ।

କମ୍ପାନୀ ଲେଉଟିରଦ୍ଦ ନବଟରେ ଲେଉଟିରଦ୍ଦ କରବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି । ଦୈନିକ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟନ ବେଣୀ, ତାଙ୍କ ସହିତ ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀ ମାନେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରବା କଷ୍ଟକର ଅଟେ । ଏ ଦେଶର କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନ ଓ ଓରିସ୍ତାଲ ଏହି ଦୁଇଟି ବାମାକମ୍ପାନୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

୧୯୩୧ ସାଲ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତବର୍ଷରେ ୭୧୪,୦୦୦ ବ୍ୟକ୍ତି ୧୭୮ କୋଟି ଟଙ୍କାରେ ବାମା କରୁଥିଲେ । ଏବଂ ପ୍ରିମିୟମ୍‌ରୁ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କରେ ୮୬ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ୫୦୬,୦୦୦ ବାମାକାରୀ ୧୪ କୋଟି ଟଙ୍କାରେ ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀରେ ବାମା କରୁଥିଲେ । ୭୪ କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ବାମା ବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କରେ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଜଣ ପିତ୍ର ଟ ୫୯ ର ବାମା କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି । ଆମେରିକାର ସେ ଗୁଲେ ଟ ୨୧୭୩୯, କାନାଡାରେ ଟ ୮୧୫୯, ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଟ ୭୦୨୯ ଏବଂ ଯାପାନରେ ଟ ୫୦୦୯ ର ବାମା କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି । ଭାରତୀୟ ବାମା କମ୍ପାନୀଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ ୧୯୩୧ ସାଲ ଶେଷସୁଦ୍ଧା ୨୧ କୋଟି ଟଙ୍କା ଥିଲା । ଏହାର ଦ୍ଵିତୀୟାଂଶ ଟଙ୍କା ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଗଢ଼ିତ ।

ଲବ୍‌କମ୍ପାନୀ ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ି ଚିନ୍ତିତ । ଯେଉଁ ବାମା ଆଇନ ତଳୁଅଛି, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ତ୍ରୁଟି ରହିଅଛି । ସ୍ଵତ୍ଵ, ନିତ ପଣ୍ଡା, ତ୍ୟା, ବେକାର ଏବଂ ସାମାଜିକ ବାମାକାର୍ଯ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତରେ କରାଯାଇନାହିଁ । ବାମାକାରୀ ମରଗଲେ ତାହାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବାମାକାରୀର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଦର୍ଶାଇ ଟଙ୍କା ଉଠାଇପାରେ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏଥିପାଇଁ ବଡ଼ ଅସୁବିଧା ହୋଇ କରବାକୁ ଦ୍ଵିଧା । ଜିଜ୍ଞାସକ ଠାରୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବୋଲି ସାଟିଫିକେଟ୍ ଦ୍ଵାସଲ କରବାକୁ ପଡ଼େ, ଏଥିରେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗେ । ହିନ୍ଦୁ ଏବଂ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମଗତ ଓ ପରିବାରଗତ କେତେକ କାରଣ ବଶତଃ ଏହି ଅସୁବିଧାର ମାତ୍ରା ଅଧିକ ବଢ଼ିଯାଏ । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ଦେଶର ଲୋକେ କ୍ରମେ ଶାମା କରବାକୁ ମତି ବଳାଉ ଅଛନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧ ବାମାକାର୍ଯ୍ୟ ଆଧୁନିକ ସତ୍ୟ ଜଗତର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥନୀତି ଏବଂ ସାମାଜିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉନ୍ନତର ପ୍ରଧାନ ପୃଷ୍ଠପାତ୍ର ।

କେତେକ ବାମା କମ୍ପାନୀ ବାମାକାରୀମାନଙ୍କୁ ବୋନ୍‌ସ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେହି ବୋନ୍‌ସତକ ଲାଭ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ କରିଯାଏ ।

ଦେଖୁଥିବ ତୋର ଦୂର ନୟନ ଶୁଣୁଥିବ ଦୂର କାନ ॥

ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟମାନ ଦୃଢ଼ଧର୍ମର ଅଙ୍ଗ ରୂପ ପରବର୍ତ୍ତିତ ହେଉଥିଲା । ଅର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲିଖିତ ଅଛି ଯେ ଯେଉଁ ଚିକିତ୍ସକ ସ୍ଵଳସ୍ଵରକାରରେ ସେବାରେ ସେବା କଥା ସମ୍ପାଦନ ଦେଉଥିଲା ଏବଂ ସେ ସେବା ଯଦି ମରଯାଉଥିଲା ତେବେ ସେ ଚିକିତ୍ସକ ଦଣ୍ଡ ପାଉଥିଲା । ଚିକିତ୍ସକର ଅତୀତରୁ ସେବାରେ ସେବାମାତ୍ରା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲେ ତାକୁ ଗୁରୁତର ଦଣ୍ଡ ଦେବା କରବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଯଦ୍ଵାରାତ ଓ ମନୁସଂହିତାରେ ପୂର୍ବକାଳରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟମାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ଚିକିତ୍ସା ନିୟମ ଲିଖିତ ଅଛି । ଶସ୍ୟସେବ ଓ ସଜଦାଣ୍ଡ ମରବା କରବା ଏବଂ ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ କିମ୍ବା ଜଳାଶୟ ନିକଟରେ ମଳମୁତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରବା ଦୋଷାବଦ୍ଧ ତୋଳି ସେଥିରେ ଲେଖା ଅଛି । ଅର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସଂକ୍ରାମକ ବ୍ୟାଧି ପ୍ରତିକାର ନିମିତ୍ତ ନାନାପ୍ରକାର ସଂପଦକ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ପୁରୀ ଶବ ଓ ତାହାର ବ୍ୟବହୃତ ବସ୍ତ୍ର ଦାହ କରବା ନାୟତା ମୂଳକ ଥିଲା ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ମାରବାପାଇଁ ନେଉଳ ଓ ବରଡ଼ି ପାଳିବାର ବିଧି ଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟମାନ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଥିଲେବେଁ କ୍ରମେ ତାହା ଲେପ ପାଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ଭାରତୀୟ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟମାନ ୧୮୫୭ ସାଲର ରଏଲ୍ କମିଶନ ବୋଲି ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ଏହି କମିଶନ ଭାରତୀୟ ବ୍ରିଟିଶ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ନିୟୁତ ହୋଇଥିଲା ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପିତାଙ୍କ ଅଭିବ୍ରାଜିତ ଓ ଦାର୍ଢ଼୍ୟ ଯୋଗୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧରଣରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷାର ନୀତି ଭାରତବାସୀ ପାଳନ କରବାକୁ ଶିଖି ନାହାନ୍ତି । ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଦୁଇଜା ପ୍ରଭୃତି ସଂକ୍ରାମକ ବ୍ୟାଧିରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡୁଅଛନ୍ତି । ଚିକିତ୍ସାର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭତା, ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରତି ଅବଶ୍ୟାସ, କୁସଂସ୍କାର ଓ ଦୈବ ବିଶ୍ଵାସ ପ୍ରଭୃତି ନାନା କାରଣରୁ ଅନେକ ଆବେଶ୍ୟ ହେବା ଭଳି ବ୍ୟାଧିର ମଧ୍ୟ ସୁଚିକିତ୍ରା ହୁଏନାହିଁ । ଅଜିକାଲି କ୍ରମେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଗତି ପଳରେ ଲୋକଙ୍କର ମତ ବଦଳି ଯାଉଛି । ମହାଗୁରୁଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟବିଭାଗ ଦେଖିବା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦାତାକୁ ଅସିବାରୁ ଏ ଦିଗରେ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ତଥାପି ଭାରତର ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା କମ ନୁହେଁ । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ଅତି ବ୍ୟବହାର ଅଟେ । ସୁଶିକ୍ଷିତା ଧାରୀ ଅଭିବ୍ରାଜିତ ସେବା ବାଳାଣୁ ଦୂର କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ କରି ପ୍ରସବ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଏବଂ ନାଡ଼ି କାଟିବା ପାଇଁ ଶୋଧିତ ଅଣ୍ଡ ବ୍ୟବହାର ନ ହେଉଥିବାରୁ ବହୁତ ଶିଶୁ ମରଯାଆନ୍ତି । ଭାରତର କେତେକ ପ୍ରଦେଶରେ ଜନ୍ମ ଅପେକ୍ଷା ମୃତ୍ୟୁ ହାର ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ସେମ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଜା, ବସନ୍ତ, ପ୍ରେମ, ଜର ଓ ଆମାସ୍ତର ପ୍ରଧାନ ମାରାତ୍ମକ ରୋଗ ଅଟେ । ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ

ଦୁଇ ଯେତେ ଖାଲ ବସିବୁ ସେତେ ଥିବ ଖାଲ ।

ରେନେଷ୍ଟ୍ରା କରବାରେ ଲେବେ ସେପରି ଅସ୍ତ୍ରଦାନିତ ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ବସନ୍ତ ନିମିତ୍ତ ଟୀକା ନେବା ପାଇଁ ବନା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱରେ ତାହା ପ୍ରହର କରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ସରକାରଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ୧-ପ୍ରତି-କାରକ ଓ ୨ ପ୍ରତିଷେଧକ । ପ୍ରତିଷେଧକ ବିଭାଗକୁ ସାନିଟାସ୍ ଓ ପ୍ରତିକାରକ ବିଭାଗକୁ ମେଡିକାଲ ବିଭାଗ କହନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଭାରତ ପାଇଁ ଜଣେ ସାନିଟାସ୍ କମିସନର ଓ ମେଡିକାଲ ପାଇଁ ଜଣେ ଚାଇରେକ୍ଟର ନେନେସଲ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କରେ ମେଡିକାଲ ଇଲ୍‌କା, ଜଣେ ଲେଖାଏ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ନେନେସଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପରାମୁଖିତ । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ସିଭଲ୍ ସର୍ଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡାକ୍ତର ଅଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ବିଶେଷ ବନୋବସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ସାନିଟାସ୍ ଇଲ୍‌କା ପାଇଁ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ଜଣେ ଲେଖା ଚାଇରେକ୍ଟର ଅଫ୍ ପବ୍ଲିକ୍ ହେଲ୍ଥ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଓ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ମାନଙ୍କରେ ହେଲ୍ଥ ଅଫିସର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷାର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ରୋଗରେ ମୃତ୍ୟୁ ଛଡ଼ା, ବାଦ, ସାପ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିବର୍ଷ ଭାରତ ବର୍ଷରୁ ପ୍ରାୟ ୨୫,୦୦୦ ଲୋକ ମରନ୍ତି । ଡାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ୧୦ଟି ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରାୟ ୨୨ ଗୋଟି ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲ ଅଛି । ଦକ୍ଷିଣରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମେଡିକାଲ କଲେଜ ଅଛି । ପାଗଲ କୁକୁର ଓ ବାଲ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି କାମୁଡ଼ା ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ କସଭୁଲି, କୁନୁର, ସିଲଙ୍ଗ, ଅସାମ, କଲିକତା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ୮୩ ଜ୍ଞାନରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଇନ୍‌ସ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଛି । ଉଦ୍ଭାଦ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଭାରତରେ ୨୨ଟି ପାଗଲଖାନା ଅଛି ଏବଂ କୃଷ୍ଣସେନାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ନିମିତ୍ତ କୁଷ୍ଠ ମିଶନ ଅଧୀନରେ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଭାବେ ୫୦ ରୁ ଅଧିକ କୁଷ୍ଠ ଆଶ୍ରମ ଅଛି । ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁର ସଂଖ୍ୟା କମାଇବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ମାତୃମଙ୍ଗଳ ସମିତି ନାମରେ ଏକ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଚଳୁଅଛି । ଏହି ସମିତି ପକ୍ଷରୁ ଶିଶୁତା ଯାତ୍ରୀମାନେ ଗର୍ଭବମାନଙ୍କ ଘରେ ବନା ପରିସାରେ ପ୍ରସବ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରତି ବଡ଼ କଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମହିଳା ଓପାର୍ଟ୍ ଥିବାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଚିକିତ୍ସା ଓ ସୁପ୍ରସବ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ଥାଏ । ସନ୍ତାନବଦ୍ଧ ବ୍ୟାଧି ସମୟରେ କଷ୍ଟାବଳି, ଘରପୋଡ଼ି, ଭୁମିକମ୍ପ-ଆଦି ଅନୁମିତ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ସମୂହ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ନିମିତ୍ତ ରେଡ୍‌କ୍ରସ ସୋସାଇଟି ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଟେ । ସରକାରଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ ଏବଂ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଗୁଣା ଦ୍ୱାରା ଏହା ତଳେ । ଡକ୍ଟର ପ୍ରଭୃତି ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଏବଂ ମେଳା ମଉଜବର ଉତ୍ସବରେ ପ୍ରାଥମିକ

ଯୁକ୍ତ ଯେବେ କି ବସିବୁ ସଙ୍ଗେ ଥିବ ଭାବ ॥

ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ସେଠାକୁ ଅମୁଦ୍ରଣ ସାହୋପିଏସନ ଗଠିତ ହୋଇ-
ଅଛି ଏବଂ ୧୧୧୦ ସାଲରେ ଏକ ଅଇନ ଦ୍ଵାରା ଏହା ସୁଦୃଢ଼ କରାଯାଇଅଛି ।
କର୍ମମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ବେଙ୍ଗଲ, ବମ୍ବେ ଓ ମାଦ୍ରାସ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରେ
କର୍ମି ଅସୋସିଏସନ ରହିଅଛି । ସେଠାରୁ ଶିକ୍ଷିତା କର୍ମମାନେ ସମସ୍ତ ଭାବର-
ଖାନା ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ ଦେଇ ଆସନ୍ତି । ବ୍ରୀଟିଶ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ରୁ
ଅଧିକ ଗ୍ରେଟ୍ ଓ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନା ଅଛି । ଲେଡ଼ି ହସ୍ପିଟାଲ୍ ପଣ୍ଡରୁ ସମସ୍ତ
ଭାରତରେ ମୂଳାମାନଙ୍କ କେସା ନିମିତ୍ତ ହସ୍ପିଟାଲ୍ ଡାକ୍ତରଖାନା ଖୋଲିଯାଇଛି ।
ଏହା ଛଡ଼ା ହାକିମି ଓ କବରକ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଥାରେ ମଧ୍ୟ କେସା କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଅଛି ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ସହିତ ଭାରତୀୟ

ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟାର ତୁଳନା ।

ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଏକ ହଜାର ଲୋକରେ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ଏବଂ
ଏକ ହଜାର ଜନ୍ମରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା ନମ୍ବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

ଦେଶ	ଏକ ହଜାର ଲୋକରେ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା	ଏକ ହଜାର ଜନ୍ମରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା
ଭାରତ	୨୫	୧୭୭
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	୮.୭	୫୭
ବେଲ୍ଜିୟମ୍	୧୩.୩	୧୧୫
କାନାଡା	୧୦.୭	୭୧
ଡେନ୍ମାର୍କ	୧୦.୮	୭୧
ଫ୍ରାନ୍ସ	୧୫.୭	୮୫
ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନ୍	୧୧.୭	୭୭
ଇଟାଲି	୧୪	୧୨୭
ନର୍ଭେଜି	୮.୭	୩୧
ସ୍ଵିଡ୍ଜରଲ୍ୟାନ୍	୧୧.୩	୭୫

ବିଭିନ୍ନ ସହରର ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁସଂଖ୍ୟା

ସହର	ଏକ ହଜାର ଜନ୍ମରେ ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ	ସହର	ଏକ ହଜାର ଜନ୍ମରେ ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ
ବମ୍ବେ	୨୭୪	ରେଙ୍ଗନୁ	୨୭୮
କଲକତା	୨୪୪	ଲଣ୍ଡନ	୨୭୭
ମାଦ୍ରାସ	୨୫୧	ଲୁଡ଼ୋର	୧୮୭

ଅନ୍ତେ ତନ୍ତ୍ର ଦନ୍ତେ, ଲୁଣ ।

ସହର	ଏକହଜାର ଜନରେ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା	ଏକହଜାର ଜନରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ
କାକପୁର	୩୨୩	୩୩
ଦଲି	୨୦୨	୧୦୨
ଲଣ୍ଡନ	୫୭	୧୧୪
ବର୍ଲିନ୍	୮୨	୩୭
ପାରିସ୍	୧୩	

ଭାରତରେ କୁଷ୍ଠରୋଗୀ ସଂଖ୍ୟା ।

୧୯୧୧ ମସିହାରେ ହେତୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ହଜାଡ଼ିତ ରୋଗୀରୁ ଜଣା-
ଯାଇଥିଲା ଯେ ସେ ବର୍ଷ ଭାରତରେ ନ୍ୟୁନାଧିକ ୧୦୧,୦୧୪ କୁଷ୍ଠରୋଗୀଥିଲେ ।
୧୯୨୧ ମସିହାରେ ଉକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ୧୦୨,୫୧୩ କୁ ବଢ଼ିଥିବାର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇ
ଥିଲା । ମାତ୍ର ଉପରୋକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ସଠିକ ଥିବାର ସନ୍ଦେହ ହୁଏ । ଯେ ହେତୁ,
ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଗୁରୁତର ରୁଗି ଆତ୍ମା ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି
ଜାତୀୟ ପ୍ରକାଶ କରବାକୁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରନ୍ତି । ଅଧିକନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଜନସ୍ତ୍ରୀର
ପରି ଏହି ରୋଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ରୋଗୀ ସ୍ତ୍ରୀର କରବା ସହଜ ସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।
କଲିକତା ଟ୍ରିପିକାଲ୍‌ମେଡିକାଲ ସ୍କୁଲରେ ଉକ୍ତ ରୋଗର ଗବେଷଣାକାରୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ଡାକ୍ତର ମୁର୍ ସାହେବ ଭାରତରେ କୁଷ୍ଠରୋଗୀ ସଂଖ୍ୟା ଅର୍ଦ୍ଧସାଧାରଣ ଠାରୁ ଏକ
କୋଟି ହେବେ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । ୧୯୨୪ ମସିହାରେ ମହାମହମ୍ମଦ
ସୁବସନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ କୁଷ୍ଠ ସମିତି ଗଢ଼ାଯାଇ
ଥିଲା ଏବଂ ଭାରତର ବକ୍ସିଜ୍ଞ ସେଥିରେ ଜଣେ ସହକାରୀ ସଭାପତି ଥାଇ
ଭାରତକୁ ଉକ୍ତ ରସାୟନକ ରୋଗରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭାରତର ବକ୍ସିଜ୍ଞ
ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ଭାରତରେ ୧୯୨୫ ମସିହା ଜାନୟାରୀ ୨୭ତାରିଖରେ
ରୋଷ୍ଟ୍ର ଏ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଉକ୍ତ ସମିତିର ଭାରତୀୟ ଶାଖା ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା ।
ବତ୍ତଳିତ ସାହେବଙ୍କ ଅନୁସୂଚିତ ମତେ ଏହାର ପାର୍ଶ୍ୱ ନମନ୍ତେ ୨୦,୫୩,୦୭୫
ଟଙ୍କା ସମ୍ବଳ କରାଯାଇଥିଲା । ଉକ୍ତପାର୍ଶ୍ୱରୁ ବାର୍ଷିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ନମନ୍ତେ ୧,୨୨,୦୦୦
ଟଙ୍କା ମିଳେ ।

ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ଭାରତଶାଖା ଅଧୀନରେ ଏହାର ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାଖାସମିତି
ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । କେନ୍ଦ୍ର ସମିତିରେ ଉକ୍ତ ରୋଗର ଗବେଷଣା, ନୂତନ
ଧରଣର ଚିକିତ୍ସା ଅବଲମ୍ବନ ଏବଂ ପରୀକ୍ଷା ଓ ରୋଗ ନିବାରଣର ସାଧାରଣ
ଉପାୟ ଏବଂ ଚିକିତ୍ସକମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ଥାଏ । ପ୍ରାଦେଶିକ

କାଉଁରୀମାନଙ୍କରେ ଡାମ୍ବୟ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଅବସ୍ଥାନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ଶାଖାର ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱରୂପ ଅବଶ୍ୟକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବରଯାଇ ଆସିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭରତରେ ଏହାର ୧୭ଗୋଟି କେନ୍ଦ୍ର ରହିଅଛି । ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେନ୍ଦ୍ରରେ, କୃଷ୍ଣଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ସକାଶେ ଚିକିତ୍ସାଳୟମାନ ଖୋଲିଯାଇ ଅଛି । ଇଲବୋର୍ଡ଼ ପରିଗଣିତ ତାନ୍ତ୍ରବ୍ୟାପାରରେ ମଧ୍ୟ ଅତିକାଳ କୃଷ୍ଣଶ୍ରେଣ ଚିକିତ୍ସା ହୁଏ ।

ଭାରତରେ ପାଗଲ ସଂଖ୍ୟା ।

ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୮୮୦୦୫ ଜଣ ପାଗଲ ଅଛନ୍ତି । ୭୭୫୦ ପାଗଲଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଉଦ୍ଧାର ନମିତ୍ତ ହାମ୍ପାଟାଲର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍‌ସ୍ଟାମ୍ପାଲଙ୍କ ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱରୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଗୋଟିଏ, ଏବଂ ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଭବିଷ୍ୟତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଅପେକ୍ଷା ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଅଟେ ।

ଭାରତରେ କାଲ ଓ ମୂକ ସଂଖ୍ୟା ।

ଭାରତରେ ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ପ୍ରାୟ ୭୭ ଜଣ କାଲ ଓ ମୂକ ଅଛନ୍ତି । ଏହିଭେଦ କାଶ୍ମୀର ଓ ସିକିମ୍‌ରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଏ । କାଶ୍ମୀରରେ ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ୧୫୧ ଜଣ କାଲ ଓ ମୂକ ଅଛନ୍ତି । ଏହିଭେଦ ଭାରତରେ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ଦେଖାଯାଏ । ଏତେ ପରିମାଣରେ କାଲ ଓ ମୂକ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତ ବ୍ରତୀୟ ଭାରତରେ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ୧୭ ଗୋଟି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ୭ଟି, ବମ୍ବେର ଓ ମାଡ୍ରାସରେ ୪ଟି ଲେଖାଏଁ ୮ଟି ଏବଂ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ୨ଟି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଛଡ଼ା ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ କାଲ ଓ ମୂକଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର କୌଣସି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ନାହିଁ । ଭାରତର ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ କାଲ ଓ ମୂକ ଅଛନ୍ତି । ଯଥା—କାଶ୍ମୀର ୧୫୧; ସିକିମ୍ ୧୪୯; ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ୧୧୭, ବମ୍ବେର ୭୮, ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ୭୮, ଆସାମ ୭୫, ବଙ୍ଗ ୭୦, ପଞ୍ଜାବ ୫୧, ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ ୭୭, ଛତ୍ତୀସ୍ ୭୫, ସିମ୍ଲା ୭୨, ହିମାଚଳ ୭୨, ବହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ୭୩, କୁର୍ଗରେ ୭୨, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ୬୦, ହିବାହୁଡ଼ ୫୭, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରପ୍ରଦେଶ ୫୨, ବରୋଦା, ୫୨, କୋଇଲ୍ ୪୦, ଗୋୟାଲପୁର ୩୭, ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ୨୭ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣରେ ୫୩ ।

ମଥାରେ ବସନ ପାଦରେ ତେଲ ।

ଭାରତରେ ଅନ୍ନ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରତି ୧୦ ହଜାର ଲୋକରେ ୧୭ ଜଣ ଅନ୍ନ । ଅନ୍ନମିର-ମାର୍ତ୍ତ୍ୟାକାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଅନ୍ନ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ପ୍ରତି ୧୦ ହଜାର ଲୋକରେ ୩୩ ଜଣ ଅନ୍ନ ଏବଂ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ସବୁଠାରୁ କମ୍ ଅନ୍ନ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ପ୍ରତି ୧୦ ହଜାର ଲୋକରେ ୨ ଜଣ ଅନ୍ନ ଅଛନ୍ତି । ଭାରତରୁ କପର ଅନ୍ନ ସଂଖ୍ୟା କମିଯିବ ଏହାର ପ୍ରତିକାର ନମିଳୁ ୧୯୧୧ ସଲରେ ବମ୍ବେର “ ଅଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ବ୍ଲାକ୍ ଇଲିଟ୍ ଅସୋସିଏସନ୍ ” ନାମକ ଗୋଟିଏ ସମିତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତିଶ ଭାରତରେ ଅନ୍ନମାନକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ୧୭ଟି ସ୍କୁଲ ଅଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ପ୍ରତି ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକରେ ଅନ୍ନସଂଖ୍ୟା ।

ଅନ୍ନମିର-ମାର୍ତ୍ତ୍ୟାକା	୩୮୭	ପଞ୍ଜାବ	୨୪୫
ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ	୧୯୫	ପୁଡୁଚେଟ୍ଟି	୨୧୧
ବଙ୍ଗଦେଶ	୭୩	ବରୋଦ	୩୨୧
ବିହାର ଓଡ଼ିଶା	୧୨୭	ମଧ୍ୟଭାରତ	୧୦୭
ବମ୍ବେର	୧୮୧	କୋଚିନ୍	୧୩୨
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	୧୮୧	ଗୋୟାଲ୍‌ପୁର	୧୮୨
ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ବେରର	୨୭୨	ହାଇଦ୍ରାବାଦ୍	୮୭
କୁର୍ଗ	୭୧	କାଶ୍ମୀର	୧୫୭
ଦକ୍ଷିଣ	୧୦୩	ମହାରାଷ୍ଟ୍ର	୧୦୦
ମାଡ୍ରାଜ୍	୧୧୧	ସିକ୍‌ପୁରନା	୨୮୨
କ୍ର: ପ: ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ	୧୦୨	ସିକମ୍	୨୫
		ସମସ୍ତ ଭାରତର ହାରହାର	୧୭୨

ଭାରତରେ ଖଣି ଓ ଖନିଜ ।

ଭାରତ ବର୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ପ୍ରକାର ଖନିଜ ପଦାର୍ଥ ମିଳେ । ବଡ଼ ସୁସ୍ଥ କାଳରୁ ସୁନା, ରୂପା, ଶୁଭ୍ର ଏବଂ ମଣି ମୁକ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ନିମିତ୍ତ ଭାରତ ବର୍ଷ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି । ଭାରତର ସୂର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଣି ଓ ଭାରତର କୋହ୍ନୁର ଏହୁରି ଖଣିଜାବଳି ରହିଅଛି । ଅଜିକାଲି ଶୁଭ୍ର ଭାରତରେ ସେପର ନ ମିଳିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସମ୍ବଲପୁର ଠାରେ ମହାନାଦୀ ଗର୍ଭରୁ ଶୁଭ୍ର କଣା କେବେ କେବେ ମିଳିଥାଏ । ଗୋଲକୁଣ୍ଡାର ଶୁଭ୍ରଖଣିରୁ ଶୁଭ୍ର ଖେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଅଜସୁଦ୍ଧା ସୁକର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ବାଲୁରୁ

କରଦ ସଙ୍ଗରେ କରକ ଗୋଳ ॥

ସୁନା କଣା ମିଳିଥାଏ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ ଜାତିର ଏହାହିଁ ଏକମାତ୍ର
 ଶବ୍ଦ । ଭରତବର୍ଷରେ ଏନିଜ ସମ୍ପତ୍ତି ଖୁବ୍ବେଶୀ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ତହିଁର
 ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମ୍ଭାଳ ଏବଂ ଚ୍ୟାବଦାର ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଲୋକେ ତାହା ଜାଣିପାରୁ
 ନାହାନ୍ତି । ଯାହା ଅବା ଜଣା ଯାଇଛି ତାହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ
 ମୂଲ୍ୟନର ଅସ୍ତବ, ତଦୁପରି ଗୁପ୍ତା ଘାଟର ଅସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ଖଣିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରତି
 ହେଉନାହିଁ । ଅଧୁନକ ବିଜ୍ଞାନ ଧରଣରେ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇବା ପାଇଁ
 ଯେଉଁ ସନ୍ତୋଷ ଅବଶ୍ୟକ ଏବଂ ତାହାକୁ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ତେଲ ଅବା
 କୋଇଲ ନିକଟରେ ନଥିବାରୁ ଅନେକ ଜଣାଶୁଣା ଖଣି ଲବ୍ଧ ଜନକ ହେଉ
 ନାହିଁ । ତଥାପି ବଙ୍ଗଦେଶର ରାଣିରାଜ ଏବଂ ବହାରର ଧାନବାଦ୍ ଓ ହାତୀ,
 ଓଡ଼ିଶାର ତାଳତେର ଠାରେ ପ୍ରଧାନ କୋଇଲ ଖଣିମାନ ଅଛି । ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ,
 ରେଓ୍ୟାଗଜ୍ୟ ବିକାଶର ହାଇଦ୍ରାବାଦ୍, ପଞ୍ଜାବ ଏବଂ ବମ୍ବେରେ କେତେକ
 ଜାଗାରେ ଅଳ୍ପାଧିକ ଧରଣରେ କୋଇଲ ଖଣିର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳୁଅଛି । ମୟୂର-
 ଭଞ୍ଜ ଓ ସିନ୍ଧୁଦୁର୍ରେ ଲୁହା ଖଣି ଥିବାରୁ କେମସେଦ୍‌ପୁରଠାରେ ଟାଟା
 କମ୍ପାନୀର ଅସିଆ ମହାଦେଶର ସବୁ ବୃହତ୍ ଲୌହ କାରଖାନା ସମ୍ଭବ ହୋଇ
 ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ବଙ୍ଗଦେଶର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜ୍ୟରେ, ଓଡ଼ିଶାର
 କେନ୍ଦୁଝର ନିକଟ ଏବଂ ଅନ୍ଧ କେତେକ ଗଡ଼ଜାତରେ ଲୁହା ମିଳେ । ମୁର୍ବୀ
 କାଳରେ ଭାରତର ପ୍ରାୟ ସର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଥାରେ ଲୁହା ଅମଦାନୀ
 ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁନାଖଣି ନିମିତ୍ତ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜ୍ୟର କୋଲର ଜିଲ୍ଲା
 ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଦୁଇ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସୁନା ଖଣି
 ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ବମ୍ବେରେ ଧରଣ୍ୟାର ଜିଲ୍ଲାରେ ଏବଂ ମାଦ୍ରାଜର ଅନଳପୁର
 ଜିଲ୍ଲାରେ ସୁନା ମିଳିଥାଏ । ସିନ୍ଧୁ ଉପତ୍ୟକା ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମପୁଷ୍ଟ ଉପତ୍ୟକାରେ ତୁଳ
 ବିଶେଷରେ ସୁନା ଥିବାର ସମ୍ଭାବନା ମିଳୁଅଛି । ଭାରତର ସବୁ ପାର୍ବତ୍ୟ ଥିଲରେ
 ଅଳ୍ପାଧିକ ପରିମାଣରେ ଅରୁ ମିଳିଥାଏ । ତା ମଧ୍ୟରେ ହିମାଚଳର ଜିଲ୍ଲା
 କୋଦମ୍ବୀ, ଅରୁ ନିମିତ୍ତ ପୃଥିବୀ ପ୍ରାନ୍ତ । ଓଡ଼ିଶାର ଅନଗୁଳ, ତାଳତେର ଓ
 ଢେଙ୍କାନାଳ ପ୍ରଭୃତିରେ ମଧ୍ୟ ଅରୁ ଖଣି ଅଛି । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଅଳ୍ପ
 ଅମଦାନୀ ହୁଏ ଏକା କୋଦମ୍ବୀ ଖଣିରୁ ତହିଁରୁ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଅବାୟ ହୁଏ ।
 ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଏବଂ ମାଦ୍ରାଜରେ ପ୍ରାପ୍ତାଇଁ ଖଣି ଅଛି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଟେନାସେରମ୍
 ଜିଲ୍ଲା ପୃଥିବୀର ଅଧକରୁ ବେଶୀ ରାଜା ଯୋଗାଉ ଅଛି ।

ଆସାମରେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗନ୍ଧକ ଖଣିମାନ ରହୁଛି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଓ
 ଆସାମର ଦକ୍ଷିଣରେ ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ପଞ୍ଜାବର ଅଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ
 ତରସିନ ଓ ପେଟ୍ରୋଲ ମିଳେ । ଫିଟ୍‌କର, ବୋରାକ୍ସ ବସ୍ତୁ ଓ ଡ୍ରୋମାଇଟ୍
 ଇତ୍ୟାଦି ରାସାୟନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଳ୍ପ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଭାରତରେ ମିଳି ଆସୁଅଛି ।

ଏମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରାରେ କାଟଗୁଥିକ କେହି ନ କହିବେ ହୁଏ ବୋଲି ।

ବୁନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିମିତ୍ତ ବାରତର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଜିନିଷର ଅପୂର୍ବ ଲେଖକ ଖଣି
 ବନ୍ଧୁ ଅଛନ୍ତି । ଗ୍ରେଟ୍‌ବାୟର ପାଟ୍‌ସ୍‌ ଅଞ୍ଚଳରେ ପୋର୍ଟଲେନ୍ ମାଟ୍ଟ ମିଳୁଥିବାରୁ
 କଲକତାର ପଟ୍ଟି କାରଖାନା (Pottery) ଚଳୁଅଛି । ନିମ୍ନ ବ୍ରହ୍ମରେ
 ସୀସା ଖଣି ଅଛି ଏବଂ ସୀସା ସଙ୍ଗେ ରୁପା ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ଉପର ବ୍ରହ୍ମଦେଶର
 ଖାନ୍‌ରାଜ୍ୟରେ ଦସ୍ତା ଖଣି ଅଛି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଆମ୍ବର ଧାତୁ ମଧ୍ୟ କିଛି
 ମିଳେ । ରାଜପୁତନା, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଏବଂ ସିନ୍ଧୁର ଜଳରେ ତମ୍ବାଖଣିମାନ
 ଅଛି । ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର; ବଣାଆଗାଧଣା ଏବଂ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ଦେଶୀୟ
 ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ମାଟ୍ଟାକି ଧାତୁ ମିଳେ । ସିମ୍ଭା ନକଟରେ ଏବଂ ସନ-
 ପୁତ୍ରନାରେ ଲୁଣ ପାହାଡ଼ ରହିଅଛି । ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ପ୍ରଚୁର ପରମାଣୁରେ
 ସୁବ (Nitre) ଅମଦାନା ହୁଏ । ସିନ୍ଧୁ କା ନାମକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ
 ନଦୀ ବାରିରେ ପାପାଯାଏ । ରେଡ୍‌ସ୍ଟନ୍ ଧାତୁ ମିଶ୍ରିତ ପଦାର୍ଥ ଗୁଡ଼ା ଜଳରେ
 ମିଳେ । ଅଳ୍ପ ସହଜ ପିଚ୍‌ବ୍ରେଣ୍ଡି ଏବଂ ଫେର୍ ମାଟ୍ଟା ଇନ୍ ମଲ୍‌ବାରୁ ତହିଁରୁ ଇଉ-
 ରେନସ୍ ଧାତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି । ଇଲ୍‌ଗ୍ରାମ୍ ଧାତୁ ନିମିତ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଟିବ୍‌ସ୍
 ଜିଲ୍ଲା ଟାଙ୍ଗ୍‌ବେନ୍ ଅମଦାନା ହୁଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଖଣିଜ ଦ୍ରବ୍ୟର
 ଖଣି ଥିବାରୁ ଏହାର ରହସ୍ୟା ନାମ ସାର୍ଥକ ହୋଇଅଛି । ଉଚିତ ମତେ
 ବୈଜ୍ଞାନିକ ଧରଣରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ ଆହୁର ଅନେକ ଲୁପ୍ତଖଣିର ସନ୍ଧାନ
 ମିଳିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏ ଦିଗରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବଃଶ୍ୟ କିଛି କରାଯାଇ
 ନାହିଁ । ଦେଶୀୟ ଲୋକେ ଦରଦୁ ଥିବାରୁ ନିଜ କିଛି କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।
 ସରକାରଙ୍କ ଖଣି ଏବଂ ବୁଟ୍‌ଭୁକାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝା ସୁଝା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ବୁଦ୍ଧି
 ବିଭାଗ ଅଛି । ସେଥିରେ ଜଣେ ଭାରତବର୍ଷର ଜେନେରାଲ୍ କର୍ମୀ ଅଟନ୍ତି ।
 ଯେଉଁ ସବୁ ଖଣିମାନଙ୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି, ତାହାର ସାମୟିକ ପରିଦର୍ଶନ
 ଏବଂ ସ୍ତଳଧାରଣ କରିବା ନିମିତ୍ତ ସରକାରଙ୍କର ଜଣେ ଖଣି ଇଂଜିନିୟର
 ମଧ୍ୟ ମୁକର ଅଛନ୍ତି ।

ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରମୁଖ ଦେଶର ଉନ୍ନତ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉନ୍ନତ ଉପରେ ନିର୍ଭର
 କରେ । ସେଥିପାଇଁ ଇଉରୋପ ଓ ଅମେରିକାର ସ୍ଵାଧୀନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବହୁ ଅର୍ଥ
 ବ୍ୟୟ କରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା କରୁଅଛନ୍ତି । ସେଠାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ମଣ୍ଡିତ-
 ମାନେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋହାରୀ
 ଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥତତ୍ତ୍ଵ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ହିମାଳୟ ନ୍ୟୁ ନ୍ୟୁ ଉପାଦାନ,
 ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ଆବିଷ୍କାର କରୁଅଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ସେପରି କୌଣସି ଦେଶୀୟ

ଏମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରରେ ବସିଯାଉଥିବ କେହି ନ ବୋଲିବେ ଉଠିବୋଲୁ ।

କଷ୍ଟହୋଇ ନ ଥିଲା । ବଂଶ ଶତବାର ଅରମ୍ଭରେ ଲଢ଼ି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବଚ୍ଚଲୁଟି ଥିଲା-
ବେଳେ ଏ ସବୁ ଦିଗରେ ପ୍ରଥମେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସହରେ
ବୋହାନକାଲ୍ ସର୍ବେ, ଜିଣ୍ଡଲକାଲ୍ ସର୍ବେ, ଜୁଲକାଲ୍ ସର୍ବେ ଓ ମାମାଲ୍ ସର୍ବେ
ଜୁଲକାଲ୍ ସର୍ବେ ଶୋଲପାଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ଅରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହା ପଳରେ ଭରତରେ
ମୁଲ୍ବାନ ଜାରିତର ଜମିନ କରବାର ଦେଖା ହେଲା । କୁଲନାଲ୍ ପ୍ରଭୃତିର
ଗୁଣ ଏହି ସମୟରୁ ବଢ଼ିଲା । କଲକତାର ବୋହାନକାଲ୍ ଗାଡ଼ିନ୍ ଏହି
ଭରତର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

ଜିଣ୍ଡଲକାଲ୍ ସର୍ବେର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଭରତର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ମାନବିଷ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରବା, ଯେଉଁ ଥିବାରକି ଗସ୍ତା, ଘାଟ, ନଦୀ, ନାଲ, ବଣ, ପାହାଡ଼,
ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଶଶି ସମସ୍ତ ଯଥାଯଥ ଭାବରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇପାରନ୍ । ୧୧୧୭-
ସାଲରୁ ଜୁଲକାଲ୍ ସର୍ବେ ଅରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । କଲକତାର ଯାଦୁଘର ଏହାର
ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ । ଭରତର ପ୍ରାଣୀଜନ୍ତୁ ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ନିମିତ୍ତ
ଏହି ବସ୍ତ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଏଥିରୁ
ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରୀକ୍ଷା ସମିତି ଅଛି;
ସେଥିରେ ସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଭବର ଏକ ଜଙ୍ଗଲ, କୃତ୍ରି ଓ ଚିକିତ୍ସା ଲାଲକାର
ଭରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଗୁଣମାନେ ମେଲେ ଅଟନ୍ତି । ଭରତରେ ଅତି ଦୁର୍ଲଭତର
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଅଛି । ଏଥି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରିସର୍ଚ୍ଚ ପଣ୍ଡି
ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ସାଧାରଣ ଦାନ ଓ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଏହା ପୁଷ୍ଟିଲ୍ଲର
କରୁଅଛି । ସହାୟକ ବ୍ୟାପ୍ତ ଯଥା—ହଇକା, ବସନ୍ତ, ଲୁଗୁଣ୍ଡା, ଗୋର,
କର୍ଚ୍ଚିଶେର, ନିଉମୋନିଆ ଓ କାଲ୍‌ଜର ପ୍ରଭୃତିର ପ୍ରତିଷେଧକ ଔଷଧ ଏହି
ପଣ୍ଡି ରେପରୁ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଅଛି । ସିମ୍ଲାର କସାଉଲ୍‌ରେ କେନ୍ଦ୍ର ଗବେଷଣା
ମନ୍ଦିର ଛାଡ଼ିତ ହୋଇଅଛି । ସର୍ବେ ବିଭବରୁ ଭରତବର୍ଷର ଗୁଣାତ୍ମକ ବୈଜ୍ଞାନିକ
ଭରତ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଭରତରୁ ବିଜ୍ଞାନ କଳ୍ପେଷ ନାମକ
ଗୋଟିଏ ସମିତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ବଙ୍ଗଦେଶର ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି
ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟ ବିବରଣୀ ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଏ । ସରକାର
ଏହାର ପୁଷ୍ଟିପୋଷକ ଅଟନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକ କଂଗ୍ରେସର ୭ ଟି ଶାଖା ଅଛି ।
୧—କୃତ୍ରି, ୨—ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନ ଓ ଗଣିତ, ୩—ରସାୟନ ଏବଂ ଔଷଧବୃକ୍ଷ,
୪—ପ୍ରାଣୀବୃକ୍ଷ, ୫—ଉଦ୍ଭିଦ ବିଜ୍ଞାନ, ୬—ରୂପତ୍ତ, ୭—ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ର । ପ୍ରତି
ବର୍ଷ ଏହି କଂଗ୍ରେସର ଅଧିବେଶନ ଭରତର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସହରରେ ହୋଇଥାଏ ।
ଏହା ଛଡ଼ା ଆହୁର ଗୋଟିଏ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆସୋସିଏସନ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ-
ଅଛି । ଅନ୍ୟତ୍ର ଜଗତର କେନ୍ଦ୍ର ବୋଷଙ୍କର କଲିକତା ଓ ଦାଲିଙ୍ଗଠାରେ ଥିବା
ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ କେନ୍ଦ୍ର, କଲକତାର ବେଙ୍ଗଲ୍ କେମିକାଲ୍ ଓ ଟାଇରଲ୍

ବିଭାଗ ପାଖରେ, ପଶା ନ୍ୟାୟାଳୟ କେଶ୍ୟାସଙ୍ଗ ।

କେମିତାଲ ବେଙ୍ଗଲ ଇମିଡ଼ଜଟ ଏବଂ ବଟବୁଝ ପାଲଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟନକ
କାରଣାନା ପ୍ରଭୃତି ଅଛି ।

ଭାରତ ବାହାରେ ଭାରତବାସୀ ।

ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଜଳଯାନରେ ବହୁ ଦୂର ଦୂରନ୍ତକୁ
ଯାଇ ବ୍ୟବସାୟ, ଉପନବେଶ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ
ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମର ପ୍ରସାରରେ ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରା ହିନ୍ଦୁଙ୍କର ଶାରୀରିକ ହୋଇଗଲା ।
ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷା ପଳରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଭାରତବାସୀ ଶ୍ରମିକ ଭାବରେ ଭାରତ
ଦେଶକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଷ୍ଟେଟ୍ ସେଟ୍ଟ୍ ମେଣ୍ଟ ଓ ପେନାଲ୍ ଦ୍ୱୀପକୁ ଭାରତବାସୀ
ଅତ୍ୟାଦିଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଯାଇଥିଲେ । ୧୮୩୦ ଯାଲରେ ଜଣେ ପରାସୀ ବଣିକ
୧୫୦ ଜଣ ଭାରତୀୟ କାରଗରକୁ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲା । ୧୮୫୪
ସାଲରେ କ୍ରିତିଦାସ ପ୍ରଥା ରହିତ ହେବାରୁ ଅଫିକାର ଦ୍ୱୀପମାନଙ୍କରେ ଏବଂ
ଶାଣିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ କୁଳି ଅବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଥିଲା । ୧୮୬୭
ସାଲରେ କଲିକତାରୁ ୨ ହଜାର କୁଳି ଅଫିକା ଯିବାରୁ ଭାରତ ସରକାର
ଇମିଗ୍ରେସନ୍ ଆଇନ ପାଶ୍ କଲେ । ଏହି କୁଳିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅନାନୁଷ୍ଠିତ
ଅତ୍ୟାଚାର ହେବାରୁ ୧୮୭୮-୮୫ ସାଲରେ ପୁଣି ଦୁଇଗୋଟି ନୂଆ ଆଇନ୍ ପାଶ୍
ହେଲା । ଏହିପରି ନାନା ସମୟରେ ଆଇନମାନ ପାଶ୍ ହୋଇ ୧୯୦୮ ସାଲରେ
ସେ ସବୁ ଏକତ୍ରିତ କରାଗଲା । ମରସ୍ ସ୍ ମାମେକା, ବ୍ରୁଟିଶ ଗାବନା; ଟିନିଦାଦ୍,
ନେଟାଲ, ଫିଲିପ୍; ସେକଲିସ୍ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପକୁ କୁଳି ଚାଲଣି ହେଉଥିଲା ।
ଅଫିକାରେ ସୁନାଖଣି ଅବଶ୍ୟତ ହେବାରୁ ସେଠାକୁ ବହୁତ ଭାରତୀୟ କୁଳି
ଯାଇଥିଲେ । ବେନଥ ଉପନବେଶକୁ ମଧ୍ୟ ହଜାର ହଜାର କୁଳି ଯାଇଥିଲେ ।
ଅଫିକାବାସୀ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେଠାର ସରକାର କ୍ରମେ ନାନାଦି ଦୁର୍ବ୍ୟ-
ବହାର କରିବାରୁ ମହାସ୍ୱାଗାନ୍ ତାଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଓକିଲତି କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ସୁଦ୍ଧା ନାନାଦି ନିର୍ଯାତନ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପଳରେ ସେ
ବାଧାହୋଇ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫିକାରେ ଥିବା ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ନେଇ ସେଠାରେ ଏକ
କଂଗ୍ରେସସଭା ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଳ ଅନ୍ତୋଲନ ଚାଲିବା ପରେ ଏବଂ ଗାନ୍ଧି
ପ୍ରମୁଖ ଦଳୀୟ ଭାରତବାସୀ ଜେଲ ଗଲା ପରେ ଭାରତର ଚିନ୍ତାମନ୍ତନ ବଡ଼ଲୁଟ
ଲଢ଼ି ହିନ୍ଦୁ ଶାସନର ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କଲେ । ଏହା ପଳରେ ଦକ୍ଷିଣ
ଅଫିକାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଜେନେରାଲ୍ ମୁର୍ଟ୍ ଓ ମହାସ୍ୱା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକଚୁକ୍ତି
ସ୍ୱାକ୍ଷର ହେଲା । ଏହାକୁ ଗାନ୍ଧି ସୁଚ୍ ପ୍ୟାକ୍ଟ କହନ୍ତି । ଏହି ଚୁକ୍ତି ପଳରେ
ଅଫିକାରେ ଥିବା ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ବେତେକ ସୁବିଧା ମିଳିଅଛି ।

ଏକତ୍ର ରସରେ ଯେ ପୁଅ ଥାଏ, ଭୋକେ ମରି ସେ ଟାକସ ଖାଏ ॥

ମହାସ୍ବାମୀଙ୍କ ଭବତକୁ ଫେରି ଆସିବାରୁ ସେହି ସୁବିଧାମାନ କ୍ରମେ କଟିନିଅ ହୋଇଥିଲା । ସେଥି ପାଇଁ ସୁନସ୍ବୟ ଆନୋଚନ ଅଙ୍ଗମୁ ଚନ୍ଦ୍ରବାରୁ ଭାରତ ସରକାର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଏକ ଡେପୁଟିସେଣ୍ଟ ପଠାଇଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକା ପ୍ରବାସୀ ଭାରତୀୟମାନେ ଗୋଟିଏ ଡେପୁଟିସେଣ୍ଟ ନେଇ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଘରୋଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ମାନ୍ୟତା ଦାବିତାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସରକାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଜଣେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଏଜେଣ୍ଟ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ରହିବାର ହିର ହେଲା । ମହାସ୍ବାମୀଙ୍କ ପରମର୍ଶ ମତେ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀନିବାସ ସାହୁ ପ୍ରଥମେ ଏଜେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କପରେ ସାର କୁମାରସିଂହ, ସାର ମହାରାଜ ସିଂହ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମିଷ୍ଟର ରଜା ଏହି ଏଜେଣ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡରୁ କନସ୍ଟାଣ୍ଟିନୋପଲରେ ୧୯୦୩ ସାଲରେ ପ୍ରବାସୀ ଭାରତୀୟଙ୍କ ସମ୍ବଳରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସାର ପାଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ପ୍ରସାର ଅନୁସାରେ ପାଲିଆ-ଫେର ମେମ୍ବର ମିଷ୍ଟର ସିମ୍ପସନ୍, ଆଗାଖୀ, ଶାୟୁକ ରଙ୍ଗବୃନ୍ଦାବ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ କମିଟି ଗଠନ ହୋଇଥିଲା । ଏହି କମିଟି ଇଂରେଜର ଔପନିବେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ସହଚ ପରମର୍ଶ କରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ୧୯୦୫ ସାଲରେ ଭାରତ ସରକାର ମିଷ୍ଟର ପାଟିସନ୍, ମିଷ୍ଟର ରଜା ଅଲା, ସାର ଦେବ-ପ୍ରସାଦ ସବ୍ୟସାଚୀଙ୍କୁ ନେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଗଠନ କରି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ୧୯୦୬ ସାଲରେ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀନିବାସ ସାହୁଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟେଲିଆ, କାନାଡା ଓ ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନକୁ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ନିମିତ୍ତ ସରକାର ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଫିଜୀ, ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ, କେନିଆ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପରଶ୍ରମରେ ଭଲ ଭାବେ କଲେ ଅଥଚ ସେଠାରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାର ଅସୁବିଧା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଭାରତବର୍ଷରେ ସମସ୍ତ ଇଂରେଜ ଚୁମିନିୟୁନର ପ୍ରଜା, ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଧୀନତା ଭୋଗ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଚୁମିନିୟୁନ ମାନଙ୍କରେ ଭାରତବାସୀର ସ୍ବାଧୀନତା ବା ଗୃହ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । କାନାଡାକୁ କେତେ ଶକ୍ତି ଯାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଜାହାଜରୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଦିଆ ହେଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଜାହାଜରେ ଯାଇଥିଲେ ସେହି ଜାହାଜରେ ଫେରି ଆସିବାକୁ ବାଧାହେଲେ । ସେହି ଜାହାଜର ନାମ “କୁମାରଟାମାରୁ” । ଜାହାଜ ଫେରିଆସି କଲକତାର ତାଇମଣ୍ଡ ହାଇବରୁଠାରେ ଲାଗିଲା ଏବଂ ତହିଁର ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ସହଚ ସୁନ୍ଦର ଫର୍ଦ୍ଦଶ ହେଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେଥିରୁ ଅନେକ ମଲେ ହାକି ଧରାହୋଇ ଜେଲଗଲେ ।

ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଭାରତବାସୀ ବୁଲି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ଗାହା ଇଂରେଜ ଉପନିବେଶ । ଅଥଚ ସେଠି ସେମାନଙ୍କର ରଜ-

ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ କଦଳି ଆସାତେ କଥା ।

ନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା, ନାଗରିକ ଅଧିକାର ତମା ପ୍ରଜାସବୁ କିଛି ନାହିଁ ବଢ଼ିଲେ
 ତଳେ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ କାନାଡା ଭାରତବାସୀଙ୍କ ବରୁଦରେ ବିଶେଷ କଢ଼ା
 ଆଇନ୍ କରୁଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଲୋକେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ସହର ବ୍ୟବସାୟ
 ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପାର ନ ଉଠିବାରୁ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି
 ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ନିଜେ ଉନ୍ନିତମାନ ସମତା ପ୍ରାପ୍ତ ଦେଶ
 ନ ଥିବାରୁ ନିଜଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିଦେଶରେ ରଖା କରି ପାରୁ ନାହିଁ ।
 ଏଥି ପାଇଁ ବହୁଦିନ ହେଲା ଭାରତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟତା ତଳ ଅସୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ
 ଫିଣା, ଜାମେକା, ବ୍ରିଟିଶ ଗାଏନା ଓ ସିନିଦାଦ୍ରେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
 ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ସେଠାକାର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ପାଉଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତ-
 ମାନ ପ୍ରାୟ ୨୧ ଲକ୍ଷ ଭାରତବାସୀ ଇଂରେଜ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କରେ ବସୁବାସ
 କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଟାଙ୍ଗାଇନିକାରେ ଅନେକ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର
 ଜାତୀୟ ଅସୁବିଧା ରହିଅଛି । ଭାରତବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ନିମିତ୍ତ
 ଭାରତର ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ବିଶେଷ ଝୁଲୁ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଦୃଢ଼ତା ଦେଇ ଏହା
 ଅସିଥ ଏବଂ ଇତିହାସ ସଂଘର୍ଷର କାରଣ ହୋଇପାରେ । ଉପନିବେଶ ମାନ-
 ଙ୍କର ଇଚ୍ଛାମତେ ବସୁବାସ କରିବା, ନିମିତ୍ତ ଖଜଣା ଦେଇ ସବୁ ନ ପାଇବା
 ପ୍ରଜା ହୋଇ ପ୍ରଜାର ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କଲେବରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ
 ନାଗରିକ ଗୋଟି ଅଧିକାର ନ ପାଇବା ଏବଂ ଇଚ୍ଛାମତେ ନିମିତ୍ତ କଣିକାକୁ ସୁରକ୍ଷା
 ନ ପାଇବା ଇତ୍ୟାଦି ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ଘୋର କଲଙ୍କ । ଭାରତବାସୀ ଏ ସମସ୍ତ
 ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଖୋଲି କରୁଅଛନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି ।

(ବ୍ରିଟିଶସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦେଶର ନାମ)	ଭାରତୀୟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	(ବ୍ରିଟିଶସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦେଶର ନାମ)	ଭାରତୀୟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା
ସିଂହଲ	୨୧୭,୦୦୦	ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	
ବ୍ରିଟିଶମାଲୟ	୭୨୪,୦୦୧	ପଶ୍ଚିମ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	୩୦୦
ଫିଲିପ୍	୨,୫୫୫	ଦକ୍ଷିଣ ,,	୨୦୦
ମରସସ୍	୧୭୧,୧୪୩	ଉତ୍ତରାଫ୍ରିକା	୪୦୦
ସିଡେଲିସ୍	୩୩୨	ନିଉସାଉଥ୍‌ୱେଲ୍‌ସ୍	୭୦୦
ଜିବ୍ରାଲଟର	୫୦	କୁଇନ୍‌ସ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୩୦୦
ନାଇଜିରିଆ	୧୦୦	ଟାସମାନିଆ	୧୦୦
କେନିଆ	୩୧,୭୪୪	ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧,୧୭୭
		ନେଟାଲ୍	୪୭,୭୮୩

ଯୋଗ ନ ଯୋଗ ହୁଅନ୍ତୁ ଠିଆ ।

(ବ୍ରତୀଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦେଶର ନାମ)	ଭରଣସ୍ୱ ଲେକସଂଖ୍ୟା	(ବ୍ରତୀଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦେଶର ନାମ)	ଭରଣସ୍ୱ ଲେକସଂଖ୍ୟା
ଉଦାଣ୍ଡା	୧୧,୭୧୩	ଟାନ୍ସବାଲ	୧୫,୭୪୭
କଥସାଲ୍ଲଣ୍ଡ	୮୦୫	କେପ୍ କଲୋନ	୭,୭୫୫
କାଞ୍ଜିବର	୧୪,୨୪୨	ଅରେଞ୍ଜିପ୍ରି ଷ୍ଟେଟ୍	୧୨୭
ଟାଙ୍ଗାଲକବାଟେରଟୋଷା	୨୩,୪୨୨	ମୋଟ	୨୧୩୨,୭୭୭
ଜାମେକା	୧୭,୭୭୫	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ	
ବିନିଦାସ୍	୧୩୭,୮୩୨	ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ (U. S. A)	୩୧୭୫
ବ୍ରତୀଶ ରାଏନା	୧୩୧,୧୧୧	ମାଡାଗାସ୍କାର	୫୨୭୨
ପିଙ୍ଗା ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ	୭୭,୭୨୨	ଇଉନିୟନ୍	୨୧୧୪
ବେସୁଟୋଲଣ୍ଡ	୧୭୨	ଡିପ୍ଟେଟ୍ ଭାରଣସ୍ୱ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ	୧୩୨,୭୭୭
ସାଜିଲଣ୍ଡ	୭	ସୁରନାମ୍	୩୪,୧୫୭
କିଉର ବେଡେମିଆ	୫୭	ମୋଜାମ୍ବିକ୍	୧,୧୦୦
କ୍ୱିଣ୍ଟା	୧,୭୦୦	ପାରାଗ୍ୱେ	୩,୮୨୭
କାଲାଡା	୧,୨୦୦	ସର୍ବମୋଟ	୨୩୧୫,୮୭୮

ଭାରତରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ।

ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଟାଲୀ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ, କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ଠାରୁ ପୁରୁଷ ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ । ମୋଟ୍ ଉପରେ ଧରାଯାଇଅଛି ଯେ ଭାରତରେ ୧,୦୦୦ ପୁରୁଷରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ୧୪୦ ଅଟେ । ମାଲ୍ଦୀବ, ବଙ୍ଗାଳ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଇତ୍ୟାଦି ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ପୁରୁଷଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା କମ୍ ଏବଂ ମଫସଲ ଅପେକ୍ଷା ସହର ମାନ-କରେ ଏହି ସମାସ୍ୟା ବିଶେଷ ଭାବରେ ଜଣା ପଡ଼େ । ବମ୍ବେର ନଗରରେ ୧ ହଜାର ପୁରୁଷଙ୍କ ପାଇଁ ମୋଟେ ୪୭୮ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ କଲକତାରେ ୧ ହଜାର ପୁରୁଷଙ୍କ ପାଇଁ ୫୫୫ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛନ୍ତି । ମୋଟ୍ ଉପରେ ଭାରତରେ କନ୍ୟା ଅପେକ୍ଷା ପୁରୁଷ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଉପବିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ଏକ ହଜାର ପୁରୁଷରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟା ।

ମାଲ୍ଦୀବ	୧୦୨୫	ସିନପୁଡନା	୧୦୮
ବଙ୍ଗାଳ ଓଡ଼ିଶା	୧୦୦୫	ସୁନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦେଶ	୧୦୨
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ	୧୧୮	ବମ୍ବେର	୧୦୧

ହାତେ ଗୁଣଶ୍ରେଣୀ ଖୋଲିକ ଗାଈ, ପତର ଶଶୁକୁ ନ ଦେବ ହାତ ।

ଦାସଦାସ	୧୫୧	ଅସାମ	୧୦୦
ବ୍ରହ୍ମଦେବ	୧୫୮	ଅକ୍ଷୟ ମେଘଦୂତ	୮୧୨
ମଧ୍ୟ ଭାରତ	୧୫୮	ଭ: ପ: ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧ	୮୪୩
ବିଦ୍ୟା ପ୍ରବନ୍ଧ	୧୬୪	ପଞ୍ଜାବ	୮୩୧

ଭାରତର ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ।

ଭାରତ ଶାସନର ମୂଳଭୂମି ହେଉଛି ଗ୍ରାମ । ଏହି ଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଥିଲା ବୋଲି ସ୍ଥାନାନ୍ତରେ କହିବା ହୋଇଅଛି । କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗ୍ରାମ ମିଳି ତହସିଲ, କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ତହସିଲ ମିଳି ତାଲୁକା ଓ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ତାଲୁକା ମିଳି ସବଡ଼ିଭିଜନ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ସରକାରଙ୍କର ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହେତୁକାର୍ଥର ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସାଧାରଣତଃ ବେଶୀ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ସହର ଅବତାର ଧାରଣ କରେ । ପୂର୍ବେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଶାସନର ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରେସଡେନ୍ସି ସହର ମାନଙ୍କରେ ରାଏଲ୍ ବୃର୍ଥର ବଳରୁ ଗୋଟାଏ କେମର ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ତଳ ଅସ୍ଥିତ । କିନ୍ତୁ ତାହାଛଡ଼ା ଭାରତରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ସେପରି କିଛି ନ ଥିଲା । ୧୮୪୭ ସାଲରେ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକଆଇନ କରାଗଲା, ମାତ୍ର ୧୮୫୦ ସର୍ବିସ୍ତ୍ର ସେହି ଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଦ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ୧୮୫୦ ରେ ଆଉ ଏକ ନୂଆ ଆଇନ ହୋଇ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା, ମାତ୍ର ତହସିଲ କମିଶନର ମାନେ ସରକାରଙ୍କ ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଥିଲେ ।

୧୮୭୦ ସାଲରେ ଲର୍ଡ୍ ମେଣ୍ଟ ପୁନଃସ୍ଥ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲି ଆଇନ ନୂଆକରି ଗଠିଲେ; ଯେଉଁଥିରେ କି ନିଆଦର ପ୍ରଥା ପ୍ରକୃତିର ହେଲା, ମାତ୍ର ଅସଲ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ଆଇନ ଲର୍ଡ୍ ରପନଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ୧୮୮୧ ସାଲରେ ପାଶ୍ ହେଲାକୁ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନରେ ଅଧିକ ସମତା ଦିଆଗଲା । କେବଳ ସହର ମାନଙ୍କ ମାତ୍ର ନୁହେଁ, ଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳନ କରାଗଲା । ଲୋକୋର୍ଡ୍, ଲୋକାଲ ବୋର୍ଡ୍ ଓ ଇଉନିୟନ କମିଟିମାନ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ଗହ୍ମା, ଘାଟ ଓ ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟର ବାର ଦିଆଗଲା । ସହର ମାନଙ୍କରେ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ମାନେ ନିଜେ କର ଧାର୍ଯ୍ୟକରି ଅସୁଲ କରନ୍ତି ଏବଂ ତାହା ଅବଶ୍ୟକ ମତେ ସହର ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ଲୋକୋର୍ଡ୍ ମାନେ ସେପରି ଭାବେ କର ଅସୁଲ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତତ୍ତ୍ୱେ ଗୁଣ ଗୁଣିକ ରସ୍ତା, ତେବେ ସେ ଦେଖିବ କଦଳି ପେଣ୍ଡା ॥

ଜମିର ସଜସ୍ବ ସଙ୍ଗେ ସରକାର ପଥରର ଅଦାବୁଦର ଜମିବେର୍ତ୍ତ ମାନକୁ ତାହା ଦେଖନ୍ତି । ବୋର୍ଡ଼ ତାହା ଅବଶ୍ୟକ ମତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରେ । ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଏବଂ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ମେମ୍ବରମାନେ ଲୋକ୍ଷଦାତାମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥଳ ଭେଦରେ କର୍ମ କରା ଶୁଣି ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସହିତ ସରକାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ମନାମାତ ସଭ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି । ପୁର୍ବେ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟରମାନେ ସବୁ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ରେ ଏବଂ କେତେକ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟିରେ ମଧ୍ୟ ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଦେଖିଥିଲେ । ୧୯୨୨ ସାଲ ଠାରୁ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ସବୁ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଅଛି ।

ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀଶିକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷାରହାର ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଓ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟିଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଅଛି । କଲିକତା, ବମ୍ବେଇ, ମାଡ୍ରାସ, ରେଙ୍ଗୁନ ଓ କରାଚୀ, ଏହି ଛଅ ହେଉଛି ଭାରତରେ ବଡ଼ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି, ଏମାନଙ୍କପାଇଁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ଅଇନ ପାଶ୍ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ଚେୟାରମ୍ୟାନମାନଙ୍କୁ ମେଣ୍ଟର ବୋଲୁଥାଏ ।

ସର୍ବମୋଟ ୧୧୨୭ ଗ୍ରାମୀଣ ଭାରତରେ ୭୮୯ ଟି ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ଏବଂ ତହିଁର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨ କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । ତାହାଙ୍କ ହାତରେ ସମ୍ପ୍ରା, ଜଳ ଯୋଗାଇବା, କଞ୍ଚୁରୁରନସି (ମଇଳା ସଫା କରିବା), ନଦୀମା, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ଔଷଧ ବିତରଣ, ଟୀକା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦ୍ଵାରା ଦିଆ ଯାଇଅଛି । କେତେକ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟିରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଗ୍ରେଟ୍‌ଡେବା ଅଧିକାର ପାଇଅଛନ୍ତି । ସର୍ବମୋଟ ୨୯୧ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ୫୮୫ ଟି ଲୋକାଲ ବୋର୍ଡ଼ ଏବଂ ୮୦୦ଟି ଇନ୍‌ଡିପେନ୍ଡେଣ୍ଟ କମିଟି ଅଛି । ଏମାନେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ୨୫ କୋଟି ୮ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ଭାର ନେଇ ଅଛନ୍ତି ।

ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପରେ ଭଲ ଭଲ ପ୍ରଦେଶରେ ଭଲ ପକାର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଶାସନର ଉନ୍ନତ ସାଧନ ହୋଇଅଛି । ମେମ୍ବର ସଂଖ୍ୟା ପୁର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ କରି ଦିଆଯାଇଅଛି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ବଢାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ସରକାର ଆମେ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେତେବେଳେ କଠୁର କରୁଥିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ କମାଇ ଦିଆଯାଇଛି । କାଉନ୍ସିଲ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ଓ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରେରଣ କରିବାର ସୁବିଧା ଦିଆଯାଇଅଛି । ବଡ଼ ବଡ଼ ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ ନିମିତ୍ତ ଇମ୍ପ୍ରୋଭିମେଣ୍ଟ ଟ୍ରଷ୍ଟ କଥା ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି । ସେଥି ପାଇଁ ଅଲଗା ଟାକ୍ ଅଦାବୁ ହୋଇଥାଏ । ମିନିଷ୍ଟ୍ରାଲିଟି ଓ ଜିଲ୍ଲା ବୋର୍ଡ଼ର ଦ୍ଵିତୀୟ ପକ୍ଷ ପସାକ୍ଷୀ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଗ୍ରାହଣୀକ ସରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡା ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବଳରେ

ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବି କେବା ବର୍ତ୍ତମାନ ମରେ ।

ମିନୁସପାଲଟି ଓ ଜିନିଷଗୋଟିମାନେ ସାଜିବେ କମିଶନର, ପବ୍ଲିକ୍ ସ୍କୁଲ୍ ତାଲିକାରେ ଓ ଓପାଟର ଓପାଟ୍ ଲିଜି ନିୟମ ପ୍ରକାଶକାରୀ ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍ ଆସନ୍ତି । ମିନୁସପାଲଟି କିମ୍ବା ଜିନିଷଗୋଟି ପଦ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଳନରେ ନିମ୍ନରୂପେ ଚଳୁ କରନ୍ତି ତେବେ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ସୁପରସିଡ୍ (ବନ୍ଦ) କରି ନିଜସ୍ୱତ୍ୱରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବାର ଅଭିଳାଷ ଅଛି । ସରକାରଙ୍କର ଏକ ଭବିଷ୍ୟତ ଲିଜି ନିୟମ ପ୍ରତି ଜିନିଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ସନ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ “ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ଅଫ୍ ଲେବଲ୍ ଓପାଟ୍” କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଜିନିଷ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଓ ଡିସ୍‌ଟ୍ରିକ୍ଟ କମିଶନରମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ପରିଦର୍ଶନ ଏବଂ ପବ୍ଲିଶିଂ ଦେବା କ୍ଷମତା ଅଛି । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ କମିଶନରଙ୍କ ଜରିଆରେ ସରକାରଙ୍କ ସହକାରେ ଚାଲି ପାରେ ।

ଜଣ ପିଛା ମିନୁସି ପାଲଟି ଟାଙ୍କୁ ।

ପ୍ରଦେଶ ଓପାଟରେ ମିନୁସପାଲଟି ମାନକରେ ଜଣ ପିଛା ଟଙ୍କାସର ହାଉ-
ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଅଟେ ।

କଫ	ଟ ୨ ୩/୨	ସୀମାଳ ପ୍ରଦେଶ	ଟ ୭ ୯/୧
ବହାର ଓଡ଼ିଶା	ଟ ୧ ୫/୪	ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ	ଟ ୨ ୩/୧
ଆସାମ	ଟ ୨ ୧/୩	ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଦେଶ	ଟ ୨ ୩/୭
କମ୍ବୋଇ	ଟ ୩ ୩/୪	ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ନଗର	ଟ ୧/୧
ମାନ୍ଦ୍ରାଜ	ଟ ୨ ୧/୧	ବମ୍ବେଇ ”	ଟ ୨ ୨ ୫/୧
ପୁନେପ୍ରଦେଶ	ଟ ୨ ୧/୧	କଲକତା ”	ଟ ୧୪ ୫/୪
ପଞ୍ଜାବ	ଟ ୪ ୯/୮	ରେଙ୍କୁନ ”	ଟ ୧୪ ୩/୧

ଭାରତରେ ରେଲ୍ ବିଭାଗ ।

୧୮୫୩ ସାଲରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତରେ ବମ୍ବେରୁ ଥାନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୪ ମାଇଲ ରେଲଲାଇନ ଖୋଲି ଯାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ପ୍ରତିଦିନ ପକାଳେ ଓ ସଞ୍ଜେ ଦୁଇଥର ରେଲଗାଡ଼ି ଗଡ଼ାଯାଉ ବୁଲୁଥିଲା ଏବଂ ୨୪ ମାଇଲ ଗୁଡ଼ାକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରାୟ ୮୦ ମିନିଟ୍ ଲାଗୁଥିଲା । ତତ୍ପରେ ସେହି ଲାଇନ୍ କଲ୍ୟାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିତ ହୋଇଥିଲା । ବମ୍ବେରୁ ଥାନା କଲ୍ୟାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୪ ମାଇଲ ରେଲ ପଥ ନିର୍ମିତ ହେବା ପାଇଁ ୪ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ପରେ କଲକତା ଠାରୁ ଶ୍ରୀରଞ୍ଜ ୧୨୦ ମାଇଲ ଏବଂ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଠାରୁ ଅନ୍ଧୋନାମ୍ ୩୧ ମାଇଲ ରେଲପଥ ନିର୍ମିତ ହେଲା । ଲର୍ଡ୍ ଡେଲ୍ ହାଉସିଙ୍ଗ୍ ଉଦ୍ୟମରେ ଭାରତରେ

ଜମ୍ବୁଜୟେ ନାସ୍ତି ପତି ସଙ୍ଗ କି ନ କରେ ?

ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ ବସ୍ତାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତରେ ୨୭ ମୋଟ ପ୍ରଧାନ ୨ ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ ଲଢ଼ନ ଖୋଲିଯାଇଅଛି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମୋଟ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୧୩୪ ସାଲ ସୁଦ୍ଧା ୪୨,୧୭୧ ମାଇଲ ହୋଇଅଛି । ଏହି ରେଲ୍‌ଲାଇନ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା, କେତେକ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଦେଶୀୟ ସ୍ଵାଧୀନାତ୍ମକ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । କେତେକ ରେଲ୍ ଲାଇନ ଅତିକାଳି ବହୁତ ବଳରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଅଛି । ପ୍ରଥମେ ୧୯୨୭ ସାଲରେ ଜି. ଆଇ. ପି. ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେର କଲ୍ୟାଣଠାରୁ ପୁନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ ସଫୋରା ଚାଲିଯାଇଥିଲା ।

କେତେକ ଦେଶୀୟ ସ୍ଵାଧୀନରେ ନିର୍ମିତ ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ ହେଉଛି ନିଜାମ୍‌ସ ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ, ଷ୍ଟେଟ୍‌ସ ଦାୟିତ୍ଵରେ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ, କାଥୁଆବାଡ଼ ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ, କେତେକ ସଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ, ଯୋଧପୁର-ବିଜାପୁର ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ ଏବଂ ମହାଗୁର ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ । ପାଟଣାଲ ଜିଲ୍ଲା ଓ ମେଲ୍‌ରୁକୋଟିଆ ସଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପଞ୍ଜାବରେ ରେଲ୍‌ଲାଇନ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ୪ ଲକ୍ଷମ ମାତ୍ରର ରେଲ୍‌ଲାଇନ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ।

୧—କ୍ଷାଣ୍ଡାଡ଼ି ଟେକ ୨ ଲାଇନ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ ୫୫୫୫ ୭୫୫ ।

୨—ମିଟ୍‌ରଗେଜ୍—୩୫୫ ୩୫୫୫

୩—ନାଗେଗେଜ୍—୨୫୫ ୭୫୫

୪— ,, —୨୫୫ } ଲାଇଟ ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ ।

ଭାରତରେ ଏହି ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେମାନ ସରକାରଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଟେ । ଚିନ୍ତା ଅନୁସାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମିଥାଦରରେ ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେମାନ ଗରୁଣ୍ଡିମେଣ୍ଟ ଖାସ ଦଶଲକ୍ଷ ନେଇ ପାରିବେ । ଏହି ଚୁକ୍ତିବଳରେ ଇ. ଆଇ. ଆର୍. ଏନ. ଡବ୍ଲୁ. ଆର୍. ଓ ଆର୍. ଆର୍. ଆଇ. ବି. ଆର୍. କି. ପି. ଆର୍. ଓ ଏସ୍. ବି. ଆର୍. କୁ ସରକାର ଦଶଲକ୍ଷର ପାରିଲେଣି । ନିକଟରେ ବି. ଏନ୍. ଡବ୍ଲୁ. ଆର୍. ଏବଂ ବି. ଏନ୍. ଆର୍. ମଧ୍ୟ ନିଅନ୍ତିବି ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ରେଲ୍ ସରକାରଙ୍କ ନିଜସ୍ଵ ଅଟେ ।

ସରକାରୀ ରେଲ୍‌ଲାଇନମାନ ଏକେଣ୍ଟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଏହାଙ୍କ ଉପରେ ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେକୋର୍ଡ୍ ଓ ରେଲ୍‌ଲାଇନା ଚାପ୍ କମିଶନର ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ରେଲ୍‌ଲାଇନ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ଆକର୍ଷକ ଦୁର୍ଘଟଣା ଚକ୍ର କରବା ପାଇଁ ଗରୁଣ୍ଡିମେଣ୍ଟର ରେଲ୍‌ଓଷ୍ଟେ ଇନସ୍ପେକ୍ଟରଙ୍କ ଶକ୍ତି ରହିଛି । କୋମ୍ପାନୀ ପରିଚାଳିତ ଲାଇନର ଡିରେକ୍ଟର ସଭାରେ ନିଶେ କଣେ ଗରୁଣ୍ଡିମେଣ୍ଟ ଡିରେକ୍ଟର ମଧ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି ।

ମୁଖ୍ୟ ମଧୁର ହୃଦେ ସୁର ।

ଭରତବର୍ଷରେ ସାଧାରଣତଃ ଏକମାତ୍ର ବେଲପଥ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ପ୍ରାୟ ୧୯୫୫ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ିଥିଲା । କେତେକ ଜାଗାରେ ବେଲଲତାକୁ ହୋଇଥିଲା ଯାହାର ଅବଶ୍ୟକତା ବ୍ୟବସାୟ ନାଶିନୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହୁଏତ ଦୃଢ଼ ଯାମରକ ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ତାହା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଭାରତ ପ୍ରତିମ

ଖାଇବର ଗିରିସଂକଟ ।

ସୀମାନ୍ତରେ ଖାଇବର ବେଲପଥ ଲାଗି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଦୁର୍ଘଟଣା ପରେ ଶିଖର ଦେଇ ବେଲପଥ ନିର୍ମିତ କରିବା ଲାଗି ନିୟତା ବୁଝିବ ବୁଝାଳ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ବେଲପଥ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧାରଣ ବେଲପଥ ପରି ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ଦାନ୍ତବାଲ ଗୋଟି ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ୨୨ ମାଇଲ ବେଲପଥ ନିର୍ମିତ କରିବାକୁ ପ୍ରାୟ ୨୭ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତ ବେଲପଥ ଗୋଟି ଟିଣ୍ଡେରୀରେ ବସିଲା । ତହିଁର ବିବରଣ ନମ୍ବର ଦିଆଯାଏ ।

ସେହିଦିନ ଅତି କଷ୍ଟମ ଚାଲିଲା ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ୍‌ଓୟେ ।

ଯେଉଁ ରେଲ୍‌ଓୟେର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୫୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଚାହା

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ଅଟେ ।

ରେଲ୍‌ଓୟେ ମାଲିକର ନାମ	ଦୈର୍ଘ୍ୟ (ମାଇଲ)	ପ୍ରଧାନ ଅଫିସ
ଅସୀମ ବେଙ୍ଗଲ (A, B, R.)	୧,୨୮୯	ଚଟ୍ଟୋପା
ବେଙ୍ଗଲ ନାବପୁର (B, N, R.)	୩,୫୦୦	ସିଦ୍ଧିପୁର ପୁର (କଲିକତା) ।
ବେଙ୍ଗଲ ଓ ନିଅର୍ଡେସ୍‌ପୁର୍ଣ୍ଣ— (B, N, W, R.)	୨,୧୧୪	ଗୋରାପୁର
ବମ୍ବେର ବରୋଦା ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ— ଇଣ୍ଡିଆ (B, B, C, I, R.)	୪,୦୦୦	ଚକ୍ରଗେଟ୍ (ବମ୍ବେର)
ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ (E, I, R.)	୪,୩୩୧	ପେଟାଲିପୁରସ୍— (କଲିକତା)
ବମ୍ବେ (B, R.)	୨,୦୫୭	ରେଙ୍ଗୁନ
ଇଷ୍ଟ ବେଙ୍ଗଲ (E, B, R.)	୧,୮୧୩	କୋଇଲାପାଟ ଖୁର୍ଡ— (କଲିକତା)
ଗ୍ରେଟ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ପେନିନସୁଲାର— (G, I, P, R.)	୪,୦୦୦	ବମ୍ବେର
ଯୋଧପୁର (J, R.)	୧,୧୩୭	ଯୋଧପୁର
ମାଡ୍ରାସ ଓ ସାଉଦର୍ଣ୍ଣ ମରହଟ୍ଟା— (M, S, M, R.)	୩,୨୩୦	ପାର୍ବତୀପୁର (ମାଡ୍ରାସ)
ନିଜାମ୍ ଗୁରୁପୁର ଷ୍ଟେଟ୍— (N, G, S, R.)	୧,୨୩୮	ସିକନ୍ଦରାବାଦ୍
ନର୍ଥ ଓସ୍ତେଷ୍ଟ୍ରିଆ (N, W, R.)	୭,୫୦୦	—
ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍‌ସ୍ ଓ କୁମାନ (R, K, R.)	୫୭୧	ଇଲାଟ୍ ନଗର (ବେରଲ୍‌)
ସାଉଥ୍ ଇଣ୍ଡିଆ (S, I, R.)	୨,୪୭୦	ସିନ୍ଧିନାଥ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ୍‌ଓୟେ ।

ଯେଉଁ ରେଲ୍‌ଓୟେର ଗୁଡ଼ିକର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଓ ୫୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ କମ ଚାହା ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ଅଟେ ।

ଯାହାର ଖାରଜ ଲୁଣୀ ।

୧ ବାସି ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨ ବେଙ୍ଗଲ ଉଦ୍‌ୟର୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୩ ରବନଗର-
ଝେଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୪ ବକାମର ଝେଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୫ ଦାଜିଲିଂ ହୁମାଲୟ
ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୬ ଡିବ୍ରୁଗାନ୍ଧ୍ୟ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୭ ବସୋଡା ଝେଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ,
୮ ଗୋଦାଲ ଝେଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୯ ହାବଡା ଅମ୍‌ତା ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ,
୧୦ ଜାମ୍‌ନଗର ହାବଡା ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୧ ଜୁନାଗଡ଼ ଝେଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ,
୧୨ ମୋର୍ସି ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୩ ମସ୍‌ଗୁର ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୪ ସହାବାଦ୍ ସାହାରନ୍-
ପୁର ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ ।

୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ୍‌ଓୟେ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ରେଲ୍‌ଓୟେ ଗୁଡ଼ିକର ବାର୍ଷିକ ଅୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ।

୧ ଅହମଦପୁର କାଟିଂ ଥା ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨ ଅର ଶାସାଗମ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ,
୩ ବାଲୁଡା-ଦାମୋଦର ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୪ ବାସପେଟ୍-ବସିରହାଟ୍ ଲଇଟ୍
ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୫ ବେଙ୍ଗଲ ପ୍ରଭନସିଆଲ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୬ ବ୍ରହ୍ମପୁରର ବଡ଼ାର
ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୭ ବର୍ଦ୍ଧମାନ କାଟିଂ ଥା ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୮ କର୍ ଝେଟ୍
ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୯ ଦେହର କୋଟାସ୍ ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୦ ଧୋଲପୁର-
ବର ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୧ ପଟେ ଇସ୍‌ମପୁର ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୨ ଗୋସ୍‌ଲିୟୁର
ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୩ ହାବଡା ସିଆଲ ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୪ ଜରଡ଼ି
ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୫ ଯେସୋର-ଯେନିଦାହ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୬ ଜରହାଟ୍
ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୭ କାଲିଘାଟ-ଫଲ୍‌ଗା ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୮ କୋଲର ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ
ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୧୯ କୁଲସେକର ପଟ୍‌ନାମ୍ ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨୦ ମାଥେଗନ୍
ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨୧ ପୋରବନ୍ଦର ଝେଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨୨ ନରସିଂହ-
ଗଜପୁର ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨୩ ତେଜପୁର-ବାଲିପଡ଼ା ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ,
୨୪ ହି ଭେଲ୍‌ଓର ଲଇଟ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ, ୨୫ ଉଦୟପୁର ଚିତୋରଗଡ଼
ରେଲ୍‌ଓୟେ ।

ରେଲ୍‌ଓୟେ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ନିୟମାବଳୀ ।

ରେଲ୍‌ଓୟେ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଟାଇମ୍—ଭରଗସ୍ ରେଲ୍‌ଓୟେ ଷ୍ଟେସନ୍-
ମାନଙ୍କରେ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ସମୟ ପ୍ରଚଳିତ । ଏହା ଗ୍ରୀନୱିଚ୍ ସମୟର ୫ ୬ ଘଣ୍ଟା
ବିମେଇର ୩୦ ମିନିଟ୍, ମାନ୍ନାଜର ୧ ମିନିଟ୍ ଓ ଏଣ୍ଡାହାବାଦର ୨ ମିନିଟ୍
ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଏବଂ କଲିକତା ସମୟର ୨୪ ମିନିଟ୍ ଓ ଚଟ୍ତଗ୍ରାମର ୨୭ ମିନିଟ୍,
ପଶ୍ଚାତ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥାଏ ।

ଟିକେଟ୍ କରିବା ନିୟମ—ଗାଡ଼ ଅସିବାର ଅଳ୍ପତଃ ଅଧଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ
ଲଇନ୍ କୁ ପୁର ଘଣ୍ଟା ବାଜେ । ସେତେବେଳେ ଟିକେଟ୍ ବର୍ତ୍ତୀ ଅରମ୍ଭ ହୁଏ ।

୨୭ ତାହାର ଗାର୍ବ ଗୁଣି ।

ଅଳ୍ପଦୃଶ ପକ୍ଷେ ଗାଡ଼ି ଛଡ଼ିବା ୧୦ ମିନଟ୍ ପୂର୍ବରୁ ଯାତ୍ରୀ ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚି
ଟିକଟ୍ କଣିବା ଉଚିତ । ୩ ବର୍ଷ କିମ୍ବା ତତ୍ପରୁ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ଶିଶୁଙ୍କ ପାଇଁ ରଜା
ଲଗେ ନାହିଁ । ୩ ବର୍ଷ ଠାରୁ ୧୨ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଅଧାରତା ଲଗେ
ଏବଂ ତଦୁଚ୍ଚ ବୟସ୍କ ଲେକର ପୁରୁଷ ରଜାଲଗେ । ନିଜେ ଟିକଟ୍ କଣି ନ
ପାରଲେ, ପରିଚିତ ଓ ବନ୍ଧାସୀ ଲୋକଦ୍ୱାରା ଟିକଟ୍ କଣିବ, କାରଣ ଅନେକ
ଠକ ଟିକଟ୍ କରବା ଚାହାନାରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ଟଙ୍କା ନେଇଯାନ୍ତି ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଟିକଟ୍ରେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନର ରଜା ଓ ଗାଡ଼ର କ୍ୟାପ ଲେଖାଥାଏ ।
ସମସ୍ତ ଅଭିବରୁ ଟିକଟ୍ କଣି ନ ପାରଲେ ସଙ୍ଗେ ଗାର୍ଡ଼ସାହେବଙ୍କୁ କହି ଗଡ଼ରେ
ବସିଯାଇ ପାରବ, କିନ୍ତୁ ଗାଡ଼ ଅପର ଷ୍ଟେସନରେ ଛାଡ଼ାଦେଲେ ଗାର୍ଡ଼ସାହେବଙ୍କୁ
କହି ଟିକଟ୍ କରବ ।

ବେକ୍ ଜର୍ଣ୍ଣି (ବାଟରୁ ଓହ୍ଲାଇବା) — ୧୦୦ ମାଇଲ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦୂରରୁ
ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ୧୦୦ ମାଇଲରେ ଯାତ୍ରା ବନକର ମଝି ଷ୍ଟେସନରେ ଏକଦିନ
ବିଶ୍ରାମ ନେଇପାରେ ମାତ୍ର ବେକ୍ ଜର୍ଣ୍ଣି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଟିକଟ୍ରେ ଷ୍ଟେସନ
ମାନ୍ଦିରକ ଦସ୍ତଖତ କରାଇ ନେବାକୁ ହେବ, ନଚେତ୍ ଟିକଟ୍ ମାରାଦେବ ।

ଟିକେଟ୍ କିଣିଲା ପରେ ଯିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହେଲେ — ଟିକେଟ୍ କଣି
ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ଗାଡ଼ରେ ଯାଇ ନ ହୁଏ, ଚାହା ହେଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଷ୍ଟେସନ ମାନ୍ଦିରକୁ ଜଣାଇଲେ ସେ ଟିକେଟ୍‌ର ମୂଲ୍ୟ ଫେରିବ ଦେବେ କିମ୍ବା
ପରଦିନ ସେହି ଟିକେଟ୍‌ରେ ଯାଇ ହେବ ବୋଲି ଦସ୍ତଖତ୍ କରିଦେବେ । ଉକ୍ତ
ଶ୍ରେଣୀର ଟିକେଟ୍ କଣି ସ୍ଥାନ ଅଭାବରୁ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀରେ ଗଲେ ସେ ଗାଡ଼ର ଗାର୍ଡ଼
ସାହେବଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଅବଶ୍ୟକ । ତଦ୍ୱାରା ଅଧିକା ମାତ୍ରା ଡକ ଓପାପସ ମିଳେ ।

ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ଟିକେଟ୍ କିଣି ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀରେ ଗଲେ — ନିମ୍ନ
ଶ୍ରେଣୀର ଟିକେଟ୍ କଣି ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀରେ ଗଲେ କିମ୍ବା ପାସେଞ୍ଜର ଗାଡ଼ର ଟିକେଟ୍
କଣି ଭାବ ଗାଡ଼ରେ ଗଲେ ଅଧିକ ରଜା ସହିତ ଜୋରମାନା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
କିନ୍ତୁ ଗାର୍ଡ଼କୁ ଅଗରୁ ଜଣାଇଥିଲେ ଜୋରମାନା କମ୍‌ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ
ପାଇଁ ୫ ୧ ଟଙ୍କା, ୨ୟ ଓ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀପାଇଁ ୫ ୦ ୫ ଓ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀପାଇଁ ୫ ୦ ୪
ଲଗିବ । ଟିକେଟ୍‌ରେ ଲେଖାଥିବା ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି
ହାରରେ ଜୋରମାନା ହୁଏ ।

ଭୁଲିବିମେ ଅଧିକ ଦୂରଗଲେ — ଯଦି କେହି ଯାତ୍ରୀ ଭୁଲହସମ
କାହାର ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଅଗକୁ ଚାଲିଯାଏ ତେବେ ଭେଲ କର୍ମଚାରୀ ତାହାର
ଲୁଇ ବୁଝିପାରିଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଷ୍ଟେସନରେ ତାକୁ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ପଠାଇ ଦେବେ
ମାତ୍ର ଯାତ୍ରୀ ଓହ୍ଲାଇ ଥିବା ଷ୍ଟେସନ ହତା ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାଇପାରବ ନାହିଁ ।
ଯାତ୍ରା ଶାଳ, ଶେଖୀ ତାଳ, ରୁଅ ହେନାଳ, ବତା ବାଂଶାଳ, ଗଣ୍ଡି ବେତାଳ ।

ରିଜର୍ଭ କରିବା ନିୟମ—ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟାବେଜ୍ ରଜର୍ଭ କରିବାକୁ ହେତୁ ଗାଢ଼ ଅବସ୍ଥାକର ଏକ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବରୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅସାଧାରଣ ଓ ହାବତା ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନମାନଙ୍କରେ ୨୪ଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ ଦରଖାସ୍ତ କରଲେ ମଧ୍ୟ ରଜର୍ଭ କରାଯାଇ ପାରେ । ୧ମ ଓ ୨ ଶ୍ରେଣୀର ଯାତ୍ରୀମାନେ ଷ୍ଟେସନ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଇ ଏବଂ ଅଧିକା ଟ ୦ ୫ ପିସ୍ତଦେଇ ଗୋଟିଏ ବର୍ଥ (ଚଉକ) ରଜର୍ଭ କରି ପାରନ୍ତି । ଗାଡ଼ର ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ରଜର୍ଭ କରିବାକୁ ହେଲେ, ସେ ବର୍ଷରେ ଯେତେଜଣ ବର୍ଷିକାର ନିୟମ ଅଛି ସେତେ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ମାସୁଲ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଗାଢ଼ ରଜର୍ଭ କରି ବ୍ୟବହାରରେ ନ ଲାଗାଇଲେ କମ୍ପାନୀର ଲେକପାନ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ୧ମ ଓ ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଓଜ୍ଜାଇବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଗାଡ଼କୁ କହିଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଗୋଇ ପାରନ୍ତି । ସେଥିରେ ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେବାର ନିୟମ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ରଜର୍ଭ ଗାଡ଼ରେ ପଶିଲେ ଟ ୨୦୯ କା ମର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରମାନା ହୁଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ଲେଟେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଷ୍ଟେସନ ଟ୍ରେନ ଉଡ଼ା କରିପାରନ୍ତି । ଏଥିରେ ଗାଡ଼ର ସଂଖ୍ୟା ମାଇଲର ଦୂରତ୍ବ ବ୍ୟତିତ ଇଞ୍ଜିନ ପାଇଁ ମାଇଲ ପିଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗେ । ଏ ବାବଦୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଷ୍ଟେସନମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଠାରୁ ରୁଟିବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭ୍ରମଣକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତି ରେଲ କମ୍ପାନୀ ଟୁରଷ୍ଟ କୋର୍ ମଧ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି ।

ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ମାଲ ଛାଡ଼—୧ମ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଦେଇ ମହଣ, ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଏକ ମହଣ, ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ୩୦ ସେର ଏବଂ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯାତ୍ରୀମାନେ ୨୫ସେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର ଅବସ୍ଥାଜୟ ଜିନିଷ ବନା ମାସୁଲରେ ନେଇ ପାରନ୍ତି । ଭ୍ରମଣେକ୍ତ ପରମାଣୁମାନଙ୍କରୁ ଅଧା ଟିକିଟରେ ଯାଉଥିବା ପିଲା ଅଧା ଓଜନର ମାଲଶୁଦ୍ଧ ନେଇପାରେ । ଏହାଛଡ଼ା ଗାଡ଼ରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ବସ୍ତୁ ଓ ଜଳଖିଆ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ପାଣି ପିଇବା ପାଇଁ ନୋଟା, ବାଡ଼ି, ଛତା ପ୍ରଭୃତି ବନା ମାସୁଲରେ ଗ୍ରହଣ ମିଳେ ।

ମାଲ ଓଜନ ନ କରାଇଲେ—ଲଟେ ସବୁ ଓଜନ ନ କରାଇ ସଙ୍ଗରେ ନେତଲ ଏବଂ ପରେ ତାହା ଓଜନରେ ବେଶୀ ହେଲେ ସାଧାରଣ ଗ୍ରହଣ ମିଳିବା ଓଜନ ବାଦ ନ ଯାଇ ପୁରା ଓଜନ ଉପରେ ମାସୁଲ ଲାଗିବ । ତମଡ଼ା ହୋଟ, ଭରଲପଦାର୍ଥ, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପଦାର୍ଥ, ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଗଣ୍ଡିଆ ବାବୁଦ ଷ୍ଟେସନ ଓ କରପିନଟାଣ ପ୍ରଭୃତି ଲଟେଜ ହୋଇ ପାରବ ନାହିଁ ।

ଗଢ଼ିତ ମାଲ ବା ଲଟେଜ—କେହି ଇଚ୍ଛାକଲେ ନିଜର ଗଣ୍ଡିଆ ବାକସ ଅଦ ଷ୍ଟେସନମାଷ୍ଟରଙ୍କ ମାର୍ଗତରେ ରଖି ଅପିପାରେ । ଏଥି ପାଇଁ ପ୍ରତି ଗଣ୍ଡିଆ ବା ମହଣକୁ ୨୫ ଘଣ୍ଟାକୁ ଟ ୦ ୪ କରି ମାସୁଲ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତହିଁରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ

ଘରଣୀ ଚେତାଳ, ତେବେ ସେ ଘର ରହେ ଅପାର କାଳ ।

ହେଲେ ପ୍ରତି ୨୫୩୩କୁ ଟ ୦ ୯ କର ମାସୁଲ ପଡ଼େ । ଇ: ଅଇ: ରେଲରେ ଏ ସୁଲେ ଅଧା ମାସୁଲ ଲାଗେ । ଏହି ଲାଗେଇ ଜମାନେଇ ରେଲ୍ କର୍ମଚାରୀ ରହିବ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ଘୋଷା ଗୋରୁ ଓମଇଁଷି ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ପତ୍ତି ଉତ୍ତା—ଏହି ଜାଗାସ୍ଥ ପଶୁ ରେଲ୍‌ରେ ନେଲେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣୀକୁ ୧ ମାଇଲ ଠାରୁ ୪୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିକୁ ଟ ୧୦ ୯ ଲାଗେ । ତଦୁଦ୍ଧୃ ପ୍ରତି ଏକମାଇଲକୁ ଟ ୦ । କର ଲାଗେ ଏବଂ ପ୍ରତି ପ୍ରାଣୀ ସହଚ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ବକୁ ବନା ରଡ଼ାରେ ଗ୍ରହଣ ଅଛି । ଯଦି ଜଣେ ଲୋକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକ ନିକଟକୁ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେସନରୁ ଏକାଧିକ ପ୍ରାଣୀ ପଠାଏ ତେବେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରାଣୀପାଇଁ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରଡ଼ାଲାଗେ । ତତ୍ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀପାଇଁ ମାଇଲକୁ ଟ ୦/୯ କର ଲାଗେ ।

କୁକୁର—ଗୋଟାକୁ ପ୍ରତି ୫୦ ମାଇଲ କମ୍ ତହିଁରୁ କମ୍ ରାସ୍ତାପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଟ ୦ ୧୮ ଲାଗେ । ମନୁଷ୍ୟ ବସିଥିବା ବର୍ଗରେ କୁକୁର ଇତ୍ୟାଦି ହିଁସୁକ ପ୍ରାଣୀ ନେବା ନିୟମ ନାହିଁ । ଜର୍ଜିରରେ ବାମ୍ବି ଚାଡ଼ିକୁ ଦେବାକୁ ନେବ ।

ପକ୍ଷୀ—କୌଣସି ପକ୍ଷୀଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀ ରେଲ୍‌ରେ ନେଲେ ଗୋଟିଏ ପିଣ୍ଡରୁ ସହଚ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀକୁ ୫୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ ୧୮ ଲାଗେ ।

ସାଇକେଲ ବା ଟ୍ରାଇ ସାଇକେଲ—ମାଲ୍ ସ୍ଟେସନ୍, ଯାଣୀ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ପାରେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସାଇକେଲକୁ ଏକମହଣ ହସାବରେ ଓ ଟ୍ରାଇ ସାଇକେଲକୁ ଦୁଇ ମହଣ ହସାବରେ ରଡ଼ା ଦେବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବାଇସାଇକେଲ ପ୍ରଭୃତି ଖୋଲାପାଲ ପ୍ୟାକ୍ କରାଯାଇ ଥିବ, ତାହାର ଉଚିତ ଓଜନ ଅନୁସାରେ ରଡ଼ା ଧରାଯାଏ ।

ମୋଟରଗାଡ଼ି ଉତ୍ତା—ଯେତେବେଳେ ୪ ଚକିଆ ଖୋଲା ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଲଦାହୁଏ ସେତେବେଳେ ୧ ଠାରୁ ୩୦୦ ମାଇଲ ଯାଏ ମାଇଲକୁ ଟ ୦ ୧୮ ଏବଂ ତଦୁଦ୍ଧୃ ମାଇଲକୁ ଟ ୦ ୧୮ ରଡ଼ା ଲାଗିବ । ମାତ୍ର ଏହିରଡ଼ା କୌଣସି ମତେ ଟ ୧୦ କାରୁ କମ୍‌ହୋଇ ନ ପାରେ । ଜଣେଲୋକ ଏକାଧିକ ମୋଟର ଏକଜାଗାକୁ ପଠାଇଲେ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟ ମୋଟର ପାଇଁ ମାଇଲକୁ ଟ ୦ । ପଡ଼ିବ ।

ପାର୍ଶଲ୍ କରିବାର ନିୟମ—ସାଧାରଣତଃ ୫ ମହଣ ଓଜନ କମ୍ ୮ ଫୁଟ ଲମ୍ବା, ୫ ଫୁଟ ଚଉଡ଼ା ଓ ୪ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରୁ ବଡ଼ପାର୍ଶଲ୍ ଖାଣ୍ଡାର୍ଡ଼ ଲାଇନରେ ଯାଇ ପାରବ ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟ୍ ଲାଇନ ପାଇଁ ଅସମ୍ଭାବିତ ସାନ ମାପର ପାର୍ଶଲ୍ ହେବା ଅବଶ୍ୟକ । ଏଥିରୁ ବଡ଼ ପାର୍ଶଲ୍ ହେଲେ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ ।

ଫରୁଣେ ଚପ ସୁନା କପ୍, ଚକତେ ଚପ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷ ।

ପଡ଼ିବ । ରବିନାର, କଡ଼ଦନ ଓ ଗୁଡ଼ପାଇରେ ବ୍ୟାଘାତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତ ୭ଟା ଠାରୁ ୫ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାର୍ଶ୍ବର ପ୍ରଭାବ ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ରେଲ ଅଫିସ୍ ଗୋଳଥାଏ । ଦାବତାରେ ୫ ଟା ପରେ ୭ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାର୍ଶ୍ବର ପ୍ରବଣ କରାଯାଏ କିନ୍ତୁ ୫ ଟା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାର୍ଶ୍ବରେ ଟ ୦ ୯ କର ଖର୍ଚ୍ଚ ବେଶୀ ଲାଗେ । କେବଳ ବଜାର ବାସ୍ତବେ, ରୁଟି ଓ ବରପରେ ଉକ୍ତ ଅଧିକା ଟ ୦ ୯ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମ ଟିକେଟ୍—କେନ୍ଦ୍ର କାହାକୁ ଗ୍ରହବାକୁ ଗାଡ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାକୁ ଦେଲେ ଟ ୦ / ଦେଇ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମ ଟିକେଟ୍ କଣିନାକୁ ହୁଏ । ହାବଡ଼ାରେ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମ ଟିକେଟ୍‌ର ବାକ୍ସ ରହୁଥିଲା । ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ଅଣି ଗଲାଲ ଦେଇ ହ୍ୟାଣ୍ଡଲିଟି ନୋରକର ହାତରେ ଟାଣିଦେଲେ ଟିକେଟ୍ ଶୁଣି ଏ ଅସମ୍ଭବ । ସମୟେ ମଧ୍ୟ କଲ ଖସିପ ଥିବରୁ ଅସମ୍ଭବ ନାହିଁ । ରେଲ୍‌ଓଡ଼ର ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ଅଫିସ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଟିକେଟ୍ ଦିଆଯାଏ । ବନା ଟିକେଟ୍‌ରେ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମକୁ ଗଲେକୋରମାନା ଦେବାକୁ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସବୁ ଷ୍ଟେସନରେ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମ ଟିକେଟ୍ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଷ୍ଟେସନ ମାଷ୍ଟର ଇସ୍ତଫା କଲେ କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇପାରନ୍ତି ।

ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍—କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ଯେତେ ବଜାଲରେ ତାର ଦେଉଳୁଣ ରହା ଦେଲେ ଯେଉଁ ଟିକେଟ୍ ମିଳେ ସେଥିରେ ଯିବା ଆସିବା ଉଭୟ ହୁଏ । ଏହାକୁ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍ ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ସବୁଦିନ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍ ମିଳେ । ସେ ଟିକେଟ୍‌ରେ ୨୫ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରଦିନ, ୨୭ ଠାରୁ ୧୦୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୪ ଦିନ, ୧୦୧ ଠାରୁ ୧୫୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୭ ଦିନ, ୧୫୧ ଠାରୁ ୩୦୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୨ ଦିନ, ୩୦୧ ଠାରୁ ୫୦୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୮ ଦିନ ଏବଂ ତହିଁରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ୩୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଫେରି ଆସିବା ଉଚିତ ।

ଇ. ଅଇ. ଆର୍. ଉଦ୍ଧ ଏହି ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍ ୧୦୧ ଠାରୁ ୩୦୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୭ ଦିନ, ୩୦୧ ଠାରୁ ୩୫୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୨ ଦିନ, ୩୫୧ ଠାରୁ ୭୦୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୨ ଦିନ, ୭୦୧ ରୁ ୭୫୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୫ ଦିନ ଏବଂ ତହିଁରୁ ବୋଧ ଦେଲେ ୧୮ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଫେରି ଆସିବା ନିୟମ । ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍‌ର ଶେଷାଂଶ କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଟିକେଟ୍ କଣି ତାର ବ୍ୟବହାର କରି ନ ପାରିଲେ ବିଶେଷ କାରଣ ଦେଖାଇ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ ଶରଦ୍ଧା ଟ ୧୦ ୧ ହାତରେ ବାଦ ଦିଆଯାଇ ଅବଶିଷ୍ଟ ଫେରସ୍ତ ମିଳେ ।

ଉଇକ୍ ଏଣ୍ଟ ବା ସପ୍ତାହ ଶେଷ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍—ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଉଇକ୍ ଏଣ୍ଟ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍ ୫୦ ମାଇଲ ବା ତହିଁରୁ କୌଣସି ଚଷ ହାକିମ ପୋଷ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଚଷ କେଳୁଁ ଖସୁ ।

ଅଧିକ ସ୍ୱପ୍ନା ପାଇଁ ମିଳେ । ଏହି ଛକେଟ୍ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହର ଗୁରୁବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ୧୨ ଟା ଠାରୁ ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ୧୨ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଗଲେ ଯାହା ଅସନ୍ଧ୍ୟା ମଙ୍ଗଳବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ୧୨ ଟା ମଧ୍ୟରେ ଫେର ଆସିବା ଭରତ । ଯଦି ମଙ୍ଗଳବାର କୌଣସି ସରକାରୀ କୁଟିଆଏ ତେବେ ଗୁରୁବାର ସନ୍ଧ୍ୟା ୧୨ ଟା ମଧ୍ୟରେ ଫେରବାକୁ ହେବ । ଏହାଛଡ଼ା, ଦୁର୍ଗା ପୂଜା, ଦୋଳ, ଇଷ୍ଟର, ଇଦ୍ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ପର୍ବପର୍ବାଣିରେ ୪୫ ଦିନ ଆରମ୍ଭ ଟିକେଟ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନା । ତେଲ ପାସେଞ୍ଜରମାନେ ମାସିକ ଆ ଟିକେଟ କରଥାନ୍ତି ଏବଂ କୋମ୍ପାନୀ ଏଜେଣ୍ଟମାନେ କୁପନ ଟିକେଟ କରନ୍ତି ।

ଟିକେଟ ଚେକ୍—ଟିକେଟ୍ ମାନ ଚେକ୍ କରିବା ପାଇଁ ରେଲ କୋମ୍ପାନୀ ଟିକେଟ୍ ଟିକେଟ୍ ଓ ଟିକେଟ୍ ଟିକେଟ୍ ପ୍ରଭୃତି କର୍ମଚାରୀ ନିୟୁକ୍ତ କରାଯାନ୍ତି । ସେମାନେ ମାଗିଲ ମାତ୍ର ଟିକେଟ୍ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ ଓ ସେମାନେ ଟିକେଟ୍ରେ ଦାତା ଦେଇଦେବେ । ଏହା ଛଡ଼ା ବଡ଼ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନ ମାନଙ୍କରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଙ୍କସନ୍ ଷ୍ଟେସନରେ ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ ଷ୍ଟେସନର ଟିକେଟ୍ କଲେକ୍ଟରମାନେ ପଣି ଟିକେଟ୍ ଚେକ୍ କରି ପାରନ୍ତି ମାତ୍ର ସନ୍ଧ୍ୟା ୧୦ ଠାରୁ ସକାଳ ଯାଏ ପ୍ରଥମ ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଚେକ୍ ରେଲ କର୍ମଚାରୀ ପଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ରେଲରେ ବିକା ଟିକେଟ୍ରେ କେହି ଯାଉଥିଲେ—ଧରା ଟିକେଟ୍ରେ ଷ୍ଟେସ ଟିକେଟ୍ ଚେକ୍ ହେବା ଷ୍ଟେସନ୍ ଠାରୁ ଧରା ହେବା ଛାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଅନୁସାରେ ଯେତେ ରାଜା ହେବ ତାହା ଉପରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଗାଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ ୪ ୨ ୯, ୨ୟ ଓ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ୪ ୩ ୯ ଏବଂ ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ୪ ୧ ୯ ଅଧିକ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଟିକେଟ୍ ଜାଲ୍ କଲେ—ଟିକେଟ୍କୁ କେହି କୌଣସି ମତେ କାଟିଛନ୍ତି କିମ୍ବା ଅସର ଲିଫ୍ଟିଫର ଚେକ୍ କଲେ ୪ ୫ ୦ ୯ କି ଯାଏ ଜୋରମାନା ଦିଆଯାଏ ।

ଆଲାର୍ମ ଚେକ୍ (ବିପଦ ଜର୍ଜିର)—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡିବାଇ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଏକ ଜର୍ଜିର ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ ଟାଣିଲେ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ବିପଦ ଅପଦ ଓ ଅକସ୍ମିକ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଯାହା ଏହା ଟାଣି ଗାଡ଼ି ଛୁଡ଼ା କରାଯାଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବୁଆଟ୍ରେ ଏହା ଟାଣି ଗାଡ଼ିର ସମସ୍ତ ନଷ୍ଟକଲେ ୫୦ ଟଙ୍କା ଜୋରମାନା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗୀ—ଗାଡ଼ିରେ ଯିବା ଅସିବାର ନିୟମ ନାହିଁ । ଯଦି ଯାଏ ତେବେ ଯେଉଁଠାରେ ଧରା ପଡ଼େ ସେହି ଛାନରେ ତାକୁ ଓଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ତାକୁ ୪୫୦ କି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରମାନା ଦେବାର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କିଛି ରୋଗ ହୋଇଥିଲେ ଷ୍ଟେସନମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ

ଦେହର କାଲି ଧୋଇଲେ ଯାଏ ।

ଶିବା ଅବଶ୍ୟକ । ବସନ୍ତ, ପ୍ରେମ୍ ଓ ହରିଜନ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ବେଦେ ସନ୍ତାନକ ସେବା ବୋଲିଯାଏ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ନିୟମାବଳୀ—(୧) ଚଳନ୍ତ ରେଲ୍‌ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ କିମ୍ବା ଚଢ଼ିଲେ ବା ଚଳନ୍ତ ଗାଡ଼ିର ଦୁଆର ଖୋଲି ରଖିଲେ ଟ ୨୦୯ ଜରମାନା ହୋଇପାରେ । (୨) କୌଣସି କଥା ଜାଣିବାକୁ ବା ଜଣାଇବାକୁ ହେଲେ ଷ୍ଟେସନର ଲନ୍କାସ୍ ଅଫିସ ବା ଷ୍ଟେସନ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ପଚାରି ପାରନ୍ତି । (୩) କୌଣସି ଷ୍ଟେସନରେ ଟିକଟ୍ କଣିବାକୁ ହଇରାଣ ହେଲେ କିମ୍ବା ପାର୍ଶ୍ବ ଓ ମାଲ ପ୍ରଭୃତିରେ କେହି ଘୁସ୍ ମାରିଲେ ବା ହଇରାଣ କଲେ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ରଖି ଅତି ଶୀଘ୍ର କମିଶିଆଲ୍ ଟ୍ରାଫିକ୍ ମେନେଜର, ଷିଫ୍ଟସୁପର ନ ୧୩ ମୁର ଗାର୍ଡନରୁ ସ୍ବେଡ଼ଜ ନିକଟକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବ । ସୁସ୍ବଠାରୁ ହାବଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ କୌଣସି ଷ୍ଟେସନରେ ହଇରାଣ ହେଲେ ଏହାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଅପରି ଦରଖାସ୍ତ ପଠାଯାଏ । (୪) ସହଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଅନୁମତି ନ ନେଇ ଧୁମ୍‌ପାନ କଲେ ଟ ୨୦୯ କ୍ଷା ଜୋରମାନା ହୋଇପାରେ । (୫) ମାତାଲ୍ ହୋଇ ଗାଡ଼ିରେ ଗଲେ କିମ୍ବା ଅଭଦ୍ଧ ବ୍ୟବହାର ଅଥବା ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ ଟ ୫୦୯ କ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରମାନା ହୋଇପାରେ । (୬) ରେଲ୍ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମରେ ବାଧା ଦେଲେ ଟ ୧୦୦୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରମାନା ହୁଏ । (୭) ପ୍ରତି ଗାଡ଼ିରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଫିମେଲ୍ (ମହିଳା) କୋଠା ଅଛି । ସେଥିରେ ପୁରୁଷ ଯାତ୍ରୀର ପ୍ରବେଶ ନିଷିଦ୍ଧ । ଗଲେ ଓ ଧରାପକଲେ ଜେଲ୍ ସେବା କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନଚେତ୍ ଟ ୧୦୦୯ କ୍ଷା ଜୋରମାନା ହୁଏ । ଷ୍ଟେସନ ମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଫିମେଲ୍ ଓମେଟିଂ-ରୁମ୍ (ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବସ୍ତ୍ରାମ୍ବର) ରେ ପୁରୁଷ ପ୍ରବେଶ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦଣ୍ଡ ।

ରେଲ୍‌ଓମେନ୍ କୁଳି—ସାଧାରଣତଃ ବଡ଼ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନ ମାନଙ୍କରେ ରେଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ ଲାଇସେନ୍ସ ପ୍ରାପ୍ତ କୁଳି ରଖିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପୋଷାକରେ ନମ୍ବର ଥାଏ । ସେମାନେ ଗାଡ଼ିରେ ମାଲ୍ ଚଢ଼ାଇବାକୁ କିମ୍ବା ଉତ୍ତରିବାକୁ ମଜୁରୀ ନିଅନ୍ତି । କୁଳିକୁ ମାଲ୍ ଦେଲେ ତାହାର ନମ୍ବର ମନେଖିବା ଉଚିତ । ତଦ୍ୱାରା ମାଲ୍ ହଜିବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଏ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନମାନଙ୍କରେ ହଇରାଣ କୋମ୍ପାନୀର ବହୁ ଦୋକାନ ଅଛି । ହିନ୍ଦୁଖାଇବା ଦୋକାନ, ଗୁଡ଼ା ଦୋକାନ ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏ ସମସ୍ତେ ଲାଇସେନ୍ସ କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ରେଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ ନିଜର ମଧ୍ୟ ଭେଜନାଳୟ ରଖୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ନିରାଶ୍ରୟ ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଥାଏ ଏବଂ ପାଷେଣ୍ଡର ଗାଡ଼ିରେ ମିଠାଇ ଦୋକାନ ଓ ବରଫ ସୋଡ଼ା ଆଦି ବିକାୟଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତି ।

ସାଧାରଣଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ କଲିକତାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ରେଲ୍‌ଓମେନ୍ ଟିକେଟ୍ ବନ୍ଦୀ ହୁଏ । ଦିନ ୧ ଠାରୁ ୭ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠାରେ

ମନର କାଳି ମଞ୍ଚ ଯାଏ ॥

ଟିକେଟ୍ ମିଳେ ଏବଂ ପାଶଲ ଅବ ପଠାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ମାଲ ନିଅଯାଏ ନାହିଁ । ଏଠାରୁ ଟିକେଟ୍ କଣିଲେ ଦିନମାନରେ ଯେ କୌଣସି ଗାଡ଼ରେ ଯାଇହେବ ।

ଭ: ବ: ରେଲ୍‌ଓପ୍‌ୱେ (୧) ବଡ଼ବଜାର ଚିତ୍ରଭଞ୍ଜନ ଏରିନଉ (୨) ଓଲ୍‌କୋଟ୍ 'ହାଉସ୍' ଷ୍ଟାଟ୍ (୩) ଏସ୍‌ପ୍ଲାନେଡ୍ (୪) ନ ୧୨୭ ବଲ୍‌ଗୁଡ଼ସ୍ ଷ୍ଟାଟ୍ ।

ବ: ଏନ୍. ରେଲ୍‌ଓପ୍‌ୱେ (୧) ବଡ଼ ବଜାର ଚିତ୍ରଭଞ୍ଜନ ଏରିନଉ (୨) ଓଲ୍‌କୋଟ୍ 'ହାଉସ୍' ଷ୍ଟାଟ୍, ଥୋମାସ୍ କୁକ୍ ବୁକ୍ ଅଫିସ୍ (ଏଠାରେ ପାଶଲ ଦ୍ୱିପଲ୍) (୩) ଏସ୍‌ପ୍ଲାନେଡ୍ ଓପ୍‌ସ୍ (ଲଟ୍‌ସାହେବକ କୋଠି ନିକଟ) (୪) ଗାଡ଼ିନ୍‌ରବ୍‌ରେଡ୍ (୫) ଗୌରଙ୍ଗୀ ରୋଡ୍ ।

ଭ: ଅଭ: ଆର ରେଲ୍‌ଓପ୍‌ୱେ (୧) ଫେସ୍‌ପାରିଲ୍ ପ୍ଲେସ୍ (୨) ହରସନ୍ ରୋଡ୍ (୩) ଗୌରଙ୍ଗୀ ଜାମିଲ୍ ଷ୍ଟାଟ୍ (୪) କରପୋରେସନ୍ ଷ୍ଟାଟ୍ (୫) ୧୨୮୪ ବ. କର୍ଣ୍ଣାଟାଲ୍‌ସ୍ ଷ୍ଟାଟ୍, ସ୍ୟାମବଜାର (୬) ନରଡ଼ ଷ୍ଟାଟ୍ (୭) ୧୦୩୧ ଚିତ୍ରଭଞ୍ଜନ ଷ୍ଟାଟ୍ ।

ଭାରତରେ ରେଲ୍‌ଓପ୍‌ୱେ ନିୟୋଗ ।

ଅଜିୟୁଧା ଭାରତର ରେଲ୍‌ଓପ୍‌ୱେମାନଙ୍କର କେତେ ଭାଗରେ ଓ ଭାରତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଅଛନ୍ତି ତହିଁର ହସାର ନମ୍ବର ଦିଆଗଲା ।

	ଭାରତୀୟ	ଭାରତୀୟ
ଗେଜେଟ୍‌ରେ ଅଫିସ୍‌ର	୧୫୫୪	୫୧୧
୨୫୦ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ବେତନ ପାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି	୭୮୨୨	୨୧୩୫
୨୫୦ " ଜିଣା " " "	୧୧,୩୭୧	୭୩୭୪୭୫

ଭାରତର ମୋଟର ଗାଡ଼ି ।

ପ୍ରଥମେ ୧୯୦୭ ସାଲରେ ଭାରତକୁ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଆସିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଛାଟିଶ ଭାରତରେ ମୋଟର ୧୧୪,୦୨୧ ଶହ ମୋଟର ଅଛି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୧୩୩,୨୧୭ ଶହ ମୋଟରକାର, ୨୧,୦୩୩ ଶହ ମୋଟର ସାଇକେଲ୍ ଏବଂ ୩୧,୭୭୭ ଶହ ଲାଇ ଓ ବସ୍ ଅଟେ । ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଅପେକ୍ଷା କିନ୍ତାଦେଶରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ମୋଟରଗାଡ଼ି ଅଛି, ସେଠାକାର ମୋଟ୍ ମୋଟର ସଂଖ୍ୟା ୪୭,୭୫୩ ଅଟେ ।

ମଙ୍ଗଳ ଭାଷା ରୂପେ ପା ।

ମୋଟର ଗାଡ଼ିରୁ ଛୁଇଁବା ସରକାରୀ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲରୁ ଶୁଳ୍କ ମଧ୍ୟ ଆଦାୟ ହୁଏ । ସେଣ୍ଟ୍ରାଲରୁ ଶୁଳ୍କ ସବୁଠି ସେଇ ଆୟ ହୁଏ ତାହା ସରକାରୀ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱା ଲାଭ୍ୟାଦି ମସ୍ତମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ । ବ୍ରିଟିଶ ଭାରତରେ ୧୯୩୪ ସାଲ ପୁରୁଷ କେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ କେତେ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ହୋଇଅଛି ତାହାର ହିସାବ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ପ୍ରଦେଶ	ମୋଟରକାର ମୋଟର ସାଇକେଲ୍	ଲଗ୍ ଓ ବସ୍	ମୋଟ
କଟା ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି କଲିକତା ମହାନଗର	୩୭,୮୭୧	୫,୧୭୮	୪୨,୦୪୯
ବମ୍ବେର ନଗର	୮,୫୫୧	୪୦୭	୮,୯୫୮
ବମ୍ବେର ନଗର ଓ ସିକ୍ସ ବ୍ୟାଣ୍ଟର ବମ୍ବେର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି	୧୦,୨୦୮	୭୭୫	୧୦,୯୮୩
ମାଦ୍ରାସ ନଗର	୧୩,୭୦୭	୩,୧୭୮	୧୬,୮୮୫
ମାଦ୍ରାସ ନଗର ବ୍ୟାଣ୍ଟର ମାଦ୍ରାସ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି	୭,୨୫୧	୧,୪୧୩	୮,୬୬୪
ସୁଲ୍ତାନପୁର	୧୨,୧୧୭	୨,୨୪୧	୧୪,୩୫୮
ପଞ୍ଜାବ	୫,୪୧୫	୧,୦୫୮	୬,୪୭୩
କର୍ଣ୍ଣାଟକ	୧,୮୪୨	୧,୧୭୫	୩,୦୧୭
ବିହାର ଓଡ଼ିଶା	୧୧,୦୮୫	୧,୪୧୫	୧୨,୫୦୦
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ	୩,୦୭୭	୭୨୩	୩,୮୦୦
ସିକ୍ସ	୨,୦୪୭	୪୦୮	୨,୪୫୫
ଦିଲ୍ଲୀ	୭,୮୧୧	୧,୨୪୧	୯,୦୫୨
ଉ: ପ: ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରଦେଶ	୩,୭୪୧	୧,୫୦୧	୫,୨୪୨
ଅଜମିର-ମେରୱାଡ଼	୭୪୨	୧୧୫	୮୫୭
ଆଗାମ	୧,୧୪୭	୧୧୮	୧,୨୬୫
ମୋଟ	୧୩୩,୨୧୭	୨୧,୦୩୩	୧୫୪,୨୫୦

ଭାରତବର୍ଷରୁ ପ୍ରକେଷ୍ଟ କେବଳ ଲର ଓ ମୋଟରବସ୍ ପାଇଁ ୭୭ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବଦେଶକୁ ଯାଏ । ସେଥିରୁ କେବଳ ଲାଇସେନ୍ସ ଯାଏ ୪୭ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ୧୯୩୧-୩୨ ସାଲରେ ଭାରତକୁ ମୋଟରକାର, ବସ୍ ଲର ଓ ମୋଟର-ସାଇକେଲ ପ୍ରଭୃତି ମିଶି ଯେତେ ଆୟ ଥିଲା ସେ ସମସ୍ତର ମୋଟ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୧ କୋଟି ୧୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଏହା ପୂର୍ବ ବର୍ଷରେ ଏଠାକୁ ଯେତେ ମୋଟରକାର, ବସ୍, ଲର

ଯେଣେ କିଛି ତେଣେ ଯା ॥

ଓ ମୋଟର ସାଇକେଲ ଆସିଥିଲା ସେ ସବୁର ମୋଟ ମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରାସ୍ ୨ କୋଟି ୫୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ହେବ । ଉପରୋକ୍ତ ହିସାବରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଏହାଦ୍ୱାରା ବଦେଶକୁ ଯାଉଅଛି ।

ଭାରତର କୃଷି ।

କୃଷି ଭାରତର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ । ଗ୍ରାସ୍ ୨୩୫ କୋଟି ଲେକ ଶାବକା ନିମିତ୍ତ କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି ଓ ଶତକଡ଼ା ୮୯ ଶ୍ରମିକ, କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗୁ ଅଛନ୍ତି । ଭାରତର କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବାର୍ଷିକ ଆନୁମାନିକ ମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରାସ୍ ୧୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ହେବ । ଭାରତବର୍ଷ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଝୋଟ ଯୋଗାଏ । ଏଠାରେ ଜଣେ ଜଣେ ଗୃଷିଙ୍କର ଜମିର ପରିମାଣ ନିତାନ୍ତ ଅଲ୍ପ । ଶତକଡ଼ା ୭୫ ଗୃଷିଙ୍କର ୧୦ ମାଣରୁ ଅଧିକ ଜମି ନାହିଁ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଜର୍ମାନୀରେ ଶତକଡ଼ା ୫୦ ଗୃଷିଙ୍କର ୫୦ ମାଣରୁ ଅଧିକ ଜମି ଅଛି । ଭାରତରେ ୫୦ ମାଣ ଜମି ଥିବା କୃଷକର ସଂଖ୍ୟା ଶତକଡ଼ା ଏକଜଣ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ହେନ୍-ମାର୍କରେ ହାସତାହ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃଷିର ଜମି ପରିମାଣ ୫୦ ମାଣ, ଦୁଇଶ୍ରରେ ୨୭ ମାଣ ଏବଂ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ତରେ ୨୦ ମାଣ ଅଟେ । ଅତି ଅଳ୍ପ ଜମି ଥିବାରୁ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଜା ଦେହ ଏବଂ ଏଣିକି ତାହାର ଦାୟତ୍ୟ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧିଗ୍ରାସ୍ ହେଉଅଛି । ଦୁହେଁ ଏ ଦେଶର ସାମାଜିକ ଶାନ୍ତି, ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ହେବାରୁ, ପ୍ରଜା ସବୁବେଳେ ଭାଗ ଭାରରେ ନିଷ୍ପେଷିତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଭାରତରେ ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ଧରଣରେ ଗୃଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳୁଅଛି । ଗୃଷିଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜନ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହଯୋଗରେ ଆଦର୍ଶ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଖୋଲୁଥିଲେ; ଏକ କୃଷିବିଭାଗ ସୃଷ୍ଟିକରି ତହିଁ ଅଧୀନରେ ପ୍ରାଦେଶିକ କୃଷି ବିଭାଗ ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ର କୃଷି ଗବେଷଣା ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ପୁରୀ, କଲକତ୍ତା, ଜାମସୁର, କାନପୁର, ଲୁଆଲ୍‌ପୁର ଓ ମାଣ୍ଡାଲେଠାରେ ୭ ଗୋଟି କୃଷି କଲେଜ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ତଥାପି କୃଷି ଉନ୍ନତ ନିମିତ୍ତ ଭାରତ ସରକାର ଯାହା ଶକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ତାହା ଅତି ନିଶ୍ଚୟ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରତି ହଜାର ମାଣ ଜମି ପାଇଁ ଯେଠା ସରକାର ବାର୍ଷିକ ଟ ୧୮୦୦ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ଭାରତ ସରକାର ସେହି ଭୂମିଭାଗରେ ମୋଟେ ଦୁଇପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଧାନ, ଗହମ, ବାଲି, ଯବ, କଳସ, ମକ୍କା, ଗୁଡ଼, କୋଲଥ, ଆଖୁ ଓ ବର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ । ସୋରସ, ଜିତା, ଚିନାବାଦାମ, ନଡ଼ିଆ, ଖସା, ଭୁଇଁ, ଝୋଟ, ଅଫିମ, କାଫି, ଗୁ ଓ ତମାଖୁ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଧାନ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଟେ ।

ସଂସର୍ଗ ଦୋଷରେ ଭଲ ମନ୍ଦ ନର ହୁଏ ॥

୧୧୧୧ ସାଲରେ ଲର୍ଡ୍ ଲନଅଗୋ ଅଧୀନରେ ଏକ ରଏଲ୍ କୁର୍ତ୍ତ କମିଶନ
ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ
ହୋଇ ନାହିଁ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ରବର ଗୃହ ଆଜି କାଲି କରାଯାଉଛି । ମେଲେ-
ରିଆର ଔଷଧ କୁଳନାଲ ନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚାର ପରିମାଣରେ ସରକାର ଭରତରେ ଗୃହ
କରୁଅଛନ୍ତି । ଅତିମ ଗୃହ ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ଏକବୃତ୍ତିଆ ଅଟେ ।

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶ ଗୁଣିଙ୍କର ରଖର ପରିମାଣ ।

ଭରତର ସମସ୍ତ ଗୁଣିଙ୍କର ରଖର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅଟେ ।
ଏହି ରଖ ପାଇଁ ତାକୁ ଶତକଡ଼ା ୪ ୫୦ ଠାରୁ ୪ ୩୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଧ ଦେବାକୁ
ପଡ଼େ । ପ୍ରଦେଶ ଓଷାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତମତେ ଗୁଣିଙ୍କର ରଖ ଗୁଣିକୃତ
ହୋଇଅଛି :—

ଅସାମରେ	୨୨ କୋଟି ଟଙ୍କା ।	ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ	୭୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ।
ବଙ୍ଗରେ	୧୦୦ " " ।	କୁର୍ଗରେ	୫୫ " " ।
ବିହାରଓଡ଼ିଶାରେ	୧୫୫ " " ।	ମାଲ୍ଦିବାରେ	୧୫୦ " " ।
କମେଇରେ	୮୧ " " ।	ପଞ୍ଜାବରେ	୧୩୫ " " ।
ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ	୩୭ " " ।	ମୁକ୍ତପ୍ରଦେଶରେ	୧୨୪ " " ।

ବିହାର ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା, ବଙ୍ଗଳା ଦ୍ରବିଡ଼ ଭୂମିରେ ବହୁତ କମ୍
ମାତ୍ର ରଖ ବହୁତ ବେଶୀ ।

ଓଡ଼ିଶାର କଟକ, ପୁରୀ ଓ ବାଲେଶ୍ଵର ଏହି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନର ମହସଲରେ ଶତ-
କଡ଼ା ୨୧ ଜଣ ଗୁଣିପ୍ରସ୍ତ । ଏହି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନରେ ମୋଟରେ ୮ ଲକ୍ଷ ୨୨ ହଜାର
କୁଷକ ଶରବାର ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ରଖରେ ଗୁଣି
ରହୁଛନ୍ତି । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଣୀର କୁଷକ ୭ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା
ରଖପ୍ରସ୍ତ ।

ଅଜି କାଲି ଓଡ଼ିଶାର କୁଷକ ପ୍ରତି ମାଣରେ କେତେ ଆୟ ବ୍ୟୟ କରେ
ତାହା ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଇଲୁ ।

ଏକ ମାଣରେ	ଆୟ	ବ୍ୟୟ	
ଧାନ ମ ୧୪ ହଜୁ	ଟ ୧୩୮	ଗୃହ ମଜୁରୀ	ଟ ୪୮
ନଡ଼ା	ଟ ୨୫	ବାହନ	ଟ ୧୮
		ସାଲ	ଟ ୧୫
		ବେଉଁଷଣ ଆଦି	ଟ ୩୫
		ଧାନକଟା ମଜୁରୀ	ଟ ୨୮
		ଅମଳ ମଜୁରୀ	ଟ ୧୮
		ରାଜସ୍ୱ	ଟ ୪୮
		ପାଣିକର	ଟ ୩୮

ଅଠ

ଟ ୧୫୫

ଅଠ

ଟ ୨୦୮

ମିତିବ୍ୟୟ କାର୍ଯ୍ୟର ସୁଖଶୟା ।

ଭାରତର ଜମି ଉନ୍ନତ ।

କମଳାଙ୍କ ଲାଲାରୁମି, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶସ୍ୟର ରସ୍ତାର ଏବଂ ଉତ୍ପତ୍ତି ଭରତ ତାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଧନରତ୍ନ ଦ୍ୱାରା ବଞ୍ଚେ ସଙ୍ଗେ ଦଳକୁ ଦଳ କପର ତାର ବୃଦ୍ଧିକ୍ଷେତ୍ରର ଉଦ୍ଧାରତା ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅଳ୍ପ ତାହା ନିମ୍ନଲିଖିତ ବସ୍ତୁରୁ ପ୍ରତିପାଦିତ ହେବ :—

୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଯେଉଁ ଏକମାଣ ଜମିରୁ ଗୁଜଲ ୭୭୯ ସେର, ଗହମ ୫୫୭ ସେର ଓ କପା ୧୧୧ ସେର ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିଲା, ସେହିମାଣକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଜଲ ୪୦୦ ସେର, ଗହମ ୩୦୦ ସେର ଓ କପା ୨୭ ସେର ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଅଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଟାଲୀରେ ପ୍ରତିମାଣରେ ଗୁଜଲ ୧୨୫୦ ସେର ଓ ଗହମ ୭୫୦ ସେର ଏବଂ ମିଶ୍ରିତରେ ମାଣପ୍ରତି ୨୫୦ ସେର ଓ ଆମେରିକାରେ ୧୫୦ ସେର କପା ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଅଛି ।

ଭାରତର ଉନ୍ନତ ବିଭାଗ ।

(ହଜାର ମାଣ)

(ହଜାର ମାଣ)

ଜିଲ୍ଲା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ	୫୫୭,୩୩୯	ଜଳ ସେଚନ ହେଉଥିବା	
ଜଙ୍ଗଲ	୮୮,୪୪୫	ଜମି:—	
ଅନାବାସୀ (ଗୃହରତ୍ନପ୍ରଯୁକ୍ତ)	୧୫୪,୪୩୭	ସରକାରୀ ନାଲିଦ୍ୱାରା	୨୨,୭୩୭
,, (ଗୃହ ଅନୁପ୍ରାପ୍ତ)	୧୪୫,୭୧୪	ବେସରକାରୀ ,,	୩,୭୦୦
ପତ୍ତର ଭୂମି	୫୦,୪୫୪	ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା	୭,୨୪୭
କୃଷି ଶେଷ	୨୨୮,୦୭୭	କୃଷି ,,	୧୧,୫୫୩
		ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଳୀୟଭାଗ ଦ୍ୱାରା	୫,୭୪୭
			୪୯,୮୮୨

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଶାସ୍ୟାପତ୍ୟାଗୀ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରର ପରିମାଣ ।

(୧୯୩୨—୩୩ ର ହସାବ)

ଶସ୍ୟ	ହଜାର ମାଣ	ଶସ୍ୟ	ହଜାର ମାଣ
ଧାନ	୮୦,୭୮୭	ଚନାବାଦାମ	୫,୪୭୮
ଗହମ	୩୨,୨୧୧	ଚଡ଼ିଆ	୭୩୫
ବାଲି	୭,୪୦୫	ଜିଜ୍ଞା	୫୪୭
ପଦ୍ମ	୨୧,୪୭୨	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତୈଳ ବୀଜ	୧,୧୧୧
ଚାଳି	୧୪,୦୦୭	କପା	୧୩,୧୨୨
ରସି	୩,୮୨୭	ହୋଟ	୧,୮୭୭

ପରିଷଦ ସୌଭାଗ୍ୟର ପ୍ରସୂତ ସ୍ୱରୂପ ।

ଶସ୍ୟ	ହଜାର ମାଣ	ଶସ୍ୟ	ହଜାର ମାଣ
ମକା	୭,୨୭୭	ଛାଣପଟ	୭୭୮
ଭୂଟ	୧୩,୧୨୭	ମାଲ	୭୧
କୋଳଥ ଓ ବରି ପ୍ରଭୃତି	୩୦,୫୮୮	ଅଫିମ	୩୧
ଆଖୁ	୩,୩୭୭	କାଫି	୧୩
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ	୮,୩୦୧	ଗୁ	୭୭୫
ପେଟି	୨,୧୭୧	ତମାଖୁ	୧,୧୧୭
ସିଲ ସୋରିଷ	୪,୨୫୭	ତୃଣଜାତୀୟ ଶସ୍ୟ	୧ ୧୮୧
ସୋରିଷ	୩,୫୨୪	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶସ୍ୟ	୧,୮୩୫

ଭାରତରେ ସିନ୍କୋନା ।

୧୮୭୦ ସାଲରେ ଭାରତ ସରକାର ଏ ଦେଶରେ ସିନ୍କୋନା ଗୁଣ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ବଙ୍ଗରେ ୪ ହଜାର ମାଣ, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ୧୦ ହଜାର ମାଣ; ଆସାମରେ ୩୦ ହଜାର ମାଣ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ୧୦ ହଜାର ମାଣର ସିନ୍କୋନା ଫସଲ ହୁଏ । ମାଲକ୍ଷି ଓ ଦାକ୍ଷିଣୀ ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଗୁଣ ହୁଏ । ୧୯୨୧ ଠାରୁ ୧୯୩୦ ସାଲ ମଧ୍ୟରେ ମାହାନବ କୁଇନାଇନ୍ ଫାଲ୍‌ଶ୍‌ରେ ୫୩୭,୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ସିନ୍କୋନା ଛେଲିରୁ ୨୨,୪୫୪ ପାଉଣ୍ଡ କୁଇନାଇନ୍ ସଲ୍‌ଫେଟ୍ ଏବଂ ୧୫,୧୭୧ ପାଉଣ୍ଡ ସିନ୍କୋନା ଗୁଳି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ସିନ୍କୋନା ଜୁରର ଶସ୍ତ୍ର ଅଟେ ।

ଭାରତରେ ଗଭୀରତା ହେଉଛି କି କି ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି ।

(୧)	ସଂସ୍କୃତ ଶିଳ୍ପ ବାଣିଜ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତ ଶତକଡ଼ା	୧ ଜଣ
(୨)	ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ	୨ ଜଣ
(୩)	ଯାନବାହନ କାର୍ଯ୍ୟରେ	୨ ଜଣ
(୪)	ବ୍ୟବସାୟ	୭ ଜଣ
(୫)	କୁଟିକାର୍ଯ୍ୟରେ	୮୯ ଜଣ

ଭାରତର ଗୋରୁଛତିହାସ ।

ଦନକୁଦନ ଆମ ଦେଶରୁ ଗୋରୁ ସଂଖ୍ୟା କମିଯାଉଅଛି । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଭୁଲକାରେ ଆମ ଦେଶରେ ଗୋରୁସଂଖ୍ୟା କେତେ ଭାଦ୍ରା ନମ୍ବରୀୟ ଛାପାବରୁ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଭାରତରେ ପ୍ରତି ଏକଶତ ଲୋକଙ୍କର ୫୧ ଗୋଟି ଗୋରୁ ଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଦେଶମାର୍ଗରେ ପ୍ରତି ଏକଶତ ଲୋକଙ୍କର ୭୫,

ପ୍ରବଳ ଶତ୍ରୁ ଅପେକ୍ଷା କପଟୀ ବନ୍ଧୁ ଭୟାନକ ।

ଅମେଷକା ଯୁକ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗରେ ୭୯, କାନାଡାରେ ୮୦, ବେପ୍ଟଲେନ୍‌ରେ ୧୦, ନିଉଜିଲଣ୍ଡରେ ୧୫ ଏବଂ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ୨୫ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୧୪-୧୫ ମସିହାରେ ଭରତବର୍ଷର ଗୋରୁ ସଂଖ୍ୟା ୧୪ କୋଟି ୭ ଲକ୍ଷ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ୧୯୧୯-୨୦ ମସିହାରେ ଜଣାଗଲା ଯେ ଗୋରୁ ସଂଖ୍ୟା ୧୪ କୋଟି ୫ ଲକ୍ଷ । ଏହି ହସାବରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହି ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗୋରୁ ସଂଖ୍ୟା ୨ ଲକ୍ଷ କମିଗଲା । ଏହିପରି ବଳକୁବନ କମିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଭରତରୁ ଗୋବୀକ୍ଷ ଏକାବେଳକେ ଲୋପ ହେବ । ଭରତବର୍ଷରେ ଗୃଷ ଜମିର ରକବା ପ୍ରାୟ ୨୨୮୦ ଲକ୍ଷମାଣ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ବଳଦ ସଂଖ୍ୟା ୪୯ ଲକ୍ଷ । ଏଥିରୁ ଶତକଡ଼ା ୨୫ ଭେଗା ଏବଂ ହଡ଼ା, ଶତକଡ଼ା ୨୫ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥାନ୍ତି, ଅବଶିଷ୍ଟ ୨୫ ଲକ୍ଷ ବଳଦ ଗୃଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହି ହସାବରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଯେ ଏକହଳ ବଳଦଙ୍କ ଉପରେ ୧୯ ମାଣ ଜମିର ଗୃଷ କରବାକୁ ପଡ଼ୁଅଛି । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଏକ ହଳ ବଳଦ ଦ୍ୱାରା ୫ ମାଣ ଜମି ଉତ୍ତମରୂପେ ଗୃଷ କରାଯାଇ ପାରେ । ଅତଏବ ଏଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଭରତବର୍ଷର ଗୃଷ କରବାକୁ ଯେତେ ବଳଦ ଦରକାର ତହିଁର ଗୁରୁତ୍ୱରୁ ଏକ ଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଛି ।

ଭରତ ବର୍ଷର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦୁଗ୍ଧ ଯୋଗାଇବା ସକାଶେ ଯେତେ ଗୋରୁ ଆବଶ୍ୟକ ଏ ଦେଶରେ ତହିଁର ଆଠାଞ୍ଚରୁ ଏକଭାଗ ମାନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଅମେଷକାରେ ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି ଗାଈ ଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ସେମାନେ ବେଶୀ ଦୁଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି ନାହିଁ । ୨୦୨୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଅମେଷକାର ଗୋରୁମାନେ ଦୈନିକ ଦ୍ୱାରା ୫ ସେର ଲେଖାଏ ଦୁଗ୍ଧ ଦେଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖା ପାଉଛି ଡାହା ଦ୍ୱାରାହାର ୧ ସେରରୁ କମ ହେବ । ତେଣୁ ୭ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅମୁମାନଙ୍କ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀର ମୂଲ୍ୟ ୫୭ ଗୁଣ ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ଦୁଗ୍ଧର ମୂଲ୍ୟ ୪୦ ଗୁଣ ବଢ଼ିଅଛି, ତଥାପି ଖାଣ୍ଡି ଦୁଗ୍ଧ ମିଳୁନାହିଁ । ଭରତର ଗୃହାନ୍ତେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ଗୋରୁ ହତା ହେଉ ଅଛନ୍ତି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୩ ଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ-ଚକ୍ରପରେ ଲାଗେ । ଦୁଃଖିନ ଗାଈ ହତା ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅମୁମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ଦୁଗ୍ଧ ଏତେ ମହରର ହେଉଛି । ଏଣୁ ଅଜିକାଲି ଭଲ ଗୋରୁ ମିଳୁ ନାହିଁ ।

ଭରତର ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗ ଓ ଯେନା ନିବାସ ।

ଭରତ ବର୍ଷରେ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ଓ ଭରତୀୟ ସୈନ୍ୟ, ଦୁଇ ପ୍ରକାର ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ୭ ହଜାର ଏବଂ ଭରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭ ହଜାର । ଏମାନଙ୍କ ସକାଶେ ବର୍ଷକୁ ୪୫ ଠାରୁ ୫୦ କୋଟି ଟଙ୍କା

କଳ ଅପେକ୍ଷା କୌଶଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥

ମଧ୍ୟରେ ଶବ୍ଦ 'ଦୃଢ଼' । ଭରଣୀ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୫୫ କେବଳ ପଞ୍ଜାବର ଲୋକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ପାଇଁ ବର୍ଷକୁ ହାତହାର ଟ ୧୨୩୭୯ ଏବଂ ଭରଣୀ ସୈନ୍ୟ ପାଇଁ ଟ ୪୩୩୯ ଶବ୍ଦ 'ଦୃଢ଼' । ଏହି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆସାମ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଏବଂ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ସଶସ୍ତ୍ର ଗୋଲିସ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଦେଶୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ସୈନ୍ୟ ଅଛି, ଯାହାକି ସେମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ ଭରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଯୋଗାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି । ବସ୍ତୁତଃ ସେହି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରିଗୁଳନା ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଦାକ୍ଷ୍ୟ ଭାରତର ଜଙ୍ଗଲିଆ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ପରିଗୁଳିତ ହୋଇଥାଏ । ଭରଣୀ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ କେତେ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟରେ ଓ କେତେ ବଡ଼ ସେନା ନିବାସରେ ରହି ଅଛନ୍ତି । ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପିକଲସ୍‌ବାଦ୍, ମୋ ଓ ଗିଲ୍‌ଜିଟ୍ ବୃହତ୍ତମ ସେନା ନିବାସ ଅଟେ । ଏହାରଛଡ଼ା ପଞ୍ଜାବର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ, ଖାଇବର । ଏବଂ କୁଏଟାରେ, ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଓ ବହାରରେ ସର୍ବତ୍ର ସେନାନିବାସମାନ ଅଛି ।

ବେତନ ଭୋଗୀ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ଛଡ଼ା କେତେକ ରଲେଞ୍ଡିୟର ଦଳ ଏବଂ ଅଲେଲେସ୍‌ ଫୋର୍ସ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଭରତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏହି ଭରଣୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ଭରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଜଣେ ମିଲିଟାରୀ ସେକ୍ରେଟରୀ ଦାତା ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଭରଣୀ ସୈନ୍ୟ ତିନିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଅକାଶ ସୈନ୍ୟ, ସ୍ଥଳ ସୈନ୍ୟ ଏବଂ ନୌ-ସୈନ୍ୟ । ଜଙ୍ଗଲିଆ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କର୍ତ୍ତା ଏବଂ ସେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମନ୍ତ୍ରଣା ସଭାରେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗ ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଟନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ଗୁରୁଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି । ଯଥା—ଚୀଫ୍ ଅଫ୍ ଜେନେରାଲ୍ ଷ୍ଟାଫ୍; ଅଡ୍‌ଜୁଟାଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ୍; କ୍ୱାର୍ଟର୍ ମାଷ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍; ଏବଂ ମାଷ୍ଟର ଅଫ୍ ସପ୍ଲାଇ । ଏହାଛଡ଼ା ଏକ ସାମରିକ ସମିତି ଅଛି । ସେଥିରେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଚାକର ଗୁରୁଜଣ ସହକାଶୀ ଏବଂ ଭରତ ସରକାରଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟାରୀ ଓ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ଜଣେ ସେକ୍ରେଟାରୀ ମେମ୍ବର ଅଟନ୍ତି ।

ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ ନିମିତ୍ତ ସମସ୍ତ ଭରତବର୍ଷ ଗୁରୁଗୋଷ୍ଠି ପ୍ରଦେଶରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହି ଗୁରୁଟି ପ୍ରଦେଶ ଗୁରୁଜଣ ଜେନେରାଲ୍ ଅଫିସରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହା ତେରଟି ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ୩୫ ସାଧାରଣ ଏରିଆରେ ବିଭକ୍ତ । ଉତ୍ତର କମାଣ୍ଡ (ପ୍ରଦେଶ); ଏହାର ହେଡ୍‌କ୍ୱାର୍ଟର ହେଉଛି ମୁର । ସମସ୍ତ ପଞ୍ଜାବ ଓ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଏହା ଅଧୀନ । ଦକ୍ଷିଣ କମାଣ୍ଡ, ଏହାର ହେଡ୍‌କ୍ୱାର୍ଟର ପୁନା । ବମ୍ବେ, ମାଡ୍ରାସ ଓ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଏହାର ଅଧୀନ । ପୂର୍ବ କମାଣ୍ଡ, ହେଡ୍‌କ୍ୱାର୍ଟର ନୈନିତାଲ । ବଙ୍ଗଦେଶ ଓ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଏହାର ଅଧୀନ । ପଶ୍ଚିମ କମାଣ୍ଡ, ହେଡ୍‌କ୍ୱାର୍ଟର କୁଏଟା । ପି କୁ,

ସାବଧାନର ବିନାଶ ନାହିଁ ।

ସ୍ୱଳପୁତ୍ରତା ଏବଂ ବେଲ୍‌ବସ୍ତାନ ଏହାର ଅଧୀନ । ଏହା ଛଡ଼ା ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶରେ ଏବଂ
ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗ ଅଛି । ଭାରତ ମୁଖ୍ୟେଶ୍ୱର ସୈନ୍ୟ ଗୃହେଷ୍ଟି ଡିଭିଜନରେ ଓ
ପାଣ୍ଡୋଟ୍ ଅଫ୍‌ସେସ୍ ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ଏବଂ ସୈନ୍ୟମାନେ ତିନିଶ୍ରେଣୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ
କରନ୍ତି ଯଥା—କରତ୍ତଂ ଟୁପ୍, ଫିଲ୍ ଆର୍ମୀ ଏବଂ ଆର୍ୟନ୍‌ବରଣ ଶାନ୍ତରସକ ସୈନ୍ୟ ।

ଅକଳିଙ୍ଗା ଲେନେସ୍‌ଲ, ସୈନ୍ୟ ସମ୍ରାଟ୍, ଓ ମେଡ଼ିକାଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟ
ବୁଝନ୍ତି । କ୍ୱାଟର ମାଷ୍ଟର ଲେନେସ୍‌ଲ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ରସଦ୍ ଓ ଗୋଲ୍-
ଚାରୁଦର ଭର ନେଇଛନ୍ତି । ମାଷ୍ଟର ଲେନେସ୍‌ଲ ଅଫ୍ ସପ୍ଲା, ପୋଷାକ ପତ୍ର
ଓ ଖାଦ୍ୟ କଣିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତି । ଚୀଫ୍ ଅଫ୍ ଲେନେସ୍‌ଲ ଷ୍ଟାଫ୍, କପର
ସୈନ୍ୟ ପରିଗୁଳନା କରବାକୁ ହେବ, କି ମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ କରବାକୁ ହେବ,
ତେଜି ଶ୍ଳାନରେ କେତେ ସୈନ୍ୟ ରହିବେ, ଏହାହିଁ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ
କମ୍ପାନୀ ଏ ଦେଶରେ ବାରବାର କରୁଥିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ
କୋଠିରସା କରବା ପାଇଁ କେତେକ ସୈନ୍ୟ ସମ୍ରାଟ୍ କରୁଥିଲେ । କ୍ରମଶଃ ଏହି
ସୈନ୍ୟମାନେ ନାନାଦି ଅବସ୍ଥାରେ ରହ ରହ ଭବରେ ପରିଗୁଳିତ ହୋଇ
ଆସୁଥିଲେ । ୧୭୧୨ ସାଲରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିବା କାରଣ ଏକ ନୂଆ
ଯୋଜନାରେ କାମ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଗୋରାସୈନ୍ୟ ୧୩ ହଜାର ଏବଂ
ଦେଶୀସୈନ୍ୟ ୭୭ ହଜାର ଥିଲେ ।

ଏହାପରେ ସିମାନ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ ଯୋଗୁଁ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଆହୁର ଅନେକ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନେ ଭାରତର ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ରହୁଥିଲେବେଳେ,
ସେମାନଙ୍କୁ ଅନେକଥର ଭାରତ ବାହାରେ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ସିମାନ୍ତ-
ବିଦ୍ରୋହ ପରେ ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ୭୫ ହଜାର ଗୋରା ଓ
୧ ଲକ୍ଷ ୪୦ ହଜାର କଳାସୈନ୍ୟ ରଖାଯାଇ ଥିଲା । ୧୯୦୭ ରେ ଲର୍ଡ୍ କର୍ଚ୍ଚଲର
ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଆର୍ମୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆର୍ମୀ; ଏହି ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ
କରି ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟରେ ୧୯୨୦ ସାଲରେ ପୁରୋହିତ ଗୃହ ପ୍ରକାର
ବିଭାଗ (Command) ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ଗୋରା ସୈନ୍ୟମାନେ ଭାରତରେ
ରହୁଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସୈନ୍ୟର ଅଲଗା, କେବଳ ମଝିରେ
କେତେକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଚାରିତରେ ରହୁଥାନ୍ତି । ଭାରତରେ ୫ଟି ବ୍ରିଟିଶ ଅଣ୍ଟାଭେସ୍
ରେଜିମେଣ୍ଟ ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରେଜିମେଣ୍ଟରେ ୫୨୯ ଜଣ ସୈନିକ ଓ ୨୭ ଜଣ
ଅଫିସର ଅଛନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶ ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟ ୪୫ ଗୋଟି ବାଟାଲିୟନରେ
ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରତି ବାଟାଲିୟନରେ ୮୮୨ ଜଣ ସୈନିକ ଓ ୨୮ ଜଣ ଅଫିସର ଅଛନ୍ତି ।
ଏହାଛଡ଼ା ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ପଶୁ ଚକ୍ରପା, ଇଣ୍ଡି ନିୟୁର, ମେଡ଼ିକାଲ, ସାଙ୍କେତିକ
ଚକ୍ର ବିଭାଗ ଓ ରଏଲ୍ ଟାଙ୍କ୍ ଦଳ ପ୍ରଭୃତି ଅଛି । ଉତ୍ତରାଧିକାର ଇଲ୍‌ବାରେ
ତିନିଗୋଟି ଉଲ୍‌ଫ କମାଣ୍ଡର ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପେଣ୍‌ଥାଉର, ରାୟାଲ୍‌ପୁର ଓ

ପ୍ରଥମେ ଉପଯୁକ୍ତ ହୁଅ, ପରେ ଅକାଂକ୍ଷା କର ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ରହନ୍ତି । ସବମୋଟ ୨୮ ଜଣ ଅଧିକାର, ୧୭୫୭ ସୈନିକ ଏବଂ ୧୩ ଜଣ ଭାରତୀୟ ଉତ୍ତାମାହାଜ ବରାଦରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଦେଶୀୟ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଏକ ଅଣ୍ଟାବେଶ୍ୱରୀ ରେଜିମେଣ୍ଟରେ, ୧୪ ଜଣ ଗୋରା ଅଧିକାର, ୧୧ଜଣ ଦେଶୀ ଅଧିକାର ଏବଂ ୫୧୨ ଜଣ ସୈନିକ ରହନ୍ତି ।

ଦେଶୀୟ ଗଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସବମୋଟ ୩୨, ୨୪୧ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ୨ ଗ୍ରେଣ୍ଡିର ଅଧିକାର ଅଛନ୍ତି । (୧) କଂସ୍ କମିଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାର (୨) ଭାରତୀୟଙ୍କ କମିଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାର । କମିଶନ-ଯୁକ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ “ଗଜାଙ୍କ କମିଶନ” ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ଭାରତୀୟ କମିଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ଦେଶୀ ଅଧିକାରଙ୍କ ଅଳ୍ପ ସମତା ଅଛି । ଗଜାଙ୍କ କମିଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାର ସାଧାରଣ ଭାବରେ ୨୭ ବର୍ଷ ବୃଦ୍ଧି କଲେ ବନ୍ଦି, ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ କମିଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାର ବନ୍ଦି ୨ ସୁବେଦାର ମେଜର ହୋଇପାରେ ।

ଅଜକାଲ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୧୫ଜଣ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଗଜାଙ୍କ କମିଶନ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ କଂସ୍ କମିଶନ ପ୍ରାପ୍ତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଫିଲେଣ୍ଟ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ସିନୋଲ ଓ ଟ୍ୟାଙ୍କ୍ ପ୍ରଭୃତି ବିଭାଗରେ ସ୍ଥାନ ମିଳେ ନାହିଁ ।

୧୯୨୧ ସାଲରେ ଡେସବର୍ଡ୍‌ନାରେ ପ୍ରାୟ ୨୫ ଓ ସେଲ୍‌ସ୍ କଲେଜ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ସାରିଲା ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଣ୍ଟ ହର୍ଷ୍ଟ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ସେଠାରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ କଂସ୍ କମିଶନ ମିଳେ । ୧୯୨୩ ସାଲରେ ଲର୍ଡ୍ ରେଲିଫର୍ସ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ଥିଲେବେଳେ ଏକ ଘୋଷଣା କରଥିଲେ । ତାହା ଫଳରେ ୫ ଟି ଦୋକ୍ତ ବ୍ୟାଟାଲିୟାନ୍ ୨ ଟି ଅଣ୍ଟାବେଶ୍ୱରୀ ରେଜିମେଣ୍ଟ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପାଇର୍ଡନସ୍ତର ଇଉନିଟ୍, ଭାରତୀୟ ଅଧିକାରଙ୍କର ଅଧୀନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହି ୮ ଗୋଟି ଦଳ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଭାରତୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବାକୁ ୨୩ ବର୍ଷ ଲାଗିବ । ଏଥିରେ ଭାରତବାସୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏଥି ପାଇଁ ୧୯୨୫ରେ ଜେନେରାଲ୍ ଅଣ୍ଟାବେଶ୍ୱରୀ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ସହାପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ କମିଟି ବସିଥିଲା । ସର୍ବାଧିକ ଶ୍ରେତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ ଏହି କମିଟିରେ ମେମ୍ବର ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କମିଟିର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସରକାର ଆଖିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ । ୧୯୨୬ ସାଲରେ ଗୋଟିଏ ପୁରା ଡିଭିଜନ ସବୁ ପ୍ରକାର ସୈନ୍ୟ ସହକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଭାରତୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବ । ସରକାରଙ୍କର ଇସ୍ତିକୋଲି ପ୍ରକାଶ କରି ଅଛନ୍ତି । ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଫିଲ୍ଡ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର୍ ଓ ଅଟିଲ୍‌ସ୍ ରେଜିମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ୧୯୩୫ ସାଲ ଠାରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । କେତେକ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ଦିଗତ ମହାୟୁଦ୍ଧରେ ଉଦ୍ଧୋଷିତ ହୁଏ ନାମକ

୨୭ କଳ୍ପତିତ ଅନ୍ତଃକରଣ ସବୁବେଳେ ସଦୃଶ ।

ମହା ପ୍ରମାଣ ସୁଦକ ପଦକ ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ପଦକ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ହେବ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ।

ଭାରତୀୟ ନୌସନ୍ୟ-ବାହିନୀ ।

ଭାରତୀୟ ନୌ-ସୈନ୍ୟ ବଳର ସେପରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନୁହେଁ । ଇଂଲଣ୍ଡର ନୌ-ସୈନ୍ୟ ବଳର ଭାରତର ସା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛି । ୧୯୩୫ ସାଲ ଠାରୁ ଭାରତ ତାର ନିଜର ନୌ-ସୈନ୍ୟ ଠେଲ କରିଅଛି । କେତେ ଜଣ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଉଅଛି ।

ଭାରତର ଜାତୀୟ ରୁଣ ।

ଭାରତବର୍ଷର ଉନ୍ନତ କଲେ କୋଟି ଟଙ୍କା ବୈଦେଶିକମାନେ ଏଠାରେ ଲଗାଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକ । ରେଲଗ୍ରା ଜର୍ମିଣ, କେନାଲ ଖନନ, ବନ୍ଦର କମ୍ପାନୀ ନିର୍ମାଣପାଇଁ ମାନବର ଉନ୍ନତ, ଡକ୍ଟରାଟ୍, କର୍ମିଣ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଦାନ ପ୍ରଭୃତି ଏହି ସବୁ ବାବତରେ ଭାରତକୁ ବସ୍ତୁର ଟଙ୍କା ରୁଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ୧୯୨୫ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ସୁଦ୍ଧା ଏହାର ପରିମାଣ ୧୦୯୩ କୋଟି ୭୯ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଥିଲା । ତନ୍ମଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତମାନ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ହେଲଣି । ଏହି ରୁଣ ବାବତକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ କୋଟି ୨ ଟଙ୍କା ସୁଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ୧୯୩୫ ସାଲରେ ଏଥି ପାଇଁ ୧୦ କୋଟି ୩୫ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ସୁଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧବାର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶରେ ଜାତୀୟ ରୁଣ ଅଛି, କାରଣ ଦେଶର ଉନ୍ନତକର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବାର୍ଷିକ ଅପୁରୁ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତେଣୁ ଏହି ଜାତୀୟ ରୁଣର ସୁଧ ବାର୍ଷିକ ଅପୁରୁ ପ୍ରଥମ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଦେଶରେ ଯେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ରସ୍ଥ କରାଯାଏ ସେଥି ପାଇଁ ରୁଣ ଏକାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ ।

କଂଗ୍ରେସର କରତୀ ଅଧିବେଶନରେ ଭାରତର ଏହି ରୁଣର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଲେକ୍ସି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ୍ କମିଟି ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ରିପୋର୍ଟ ଉପ-ହାସନ କରିଥିଲା ।

ବିଭିନ୍ନ ସରକାର ଏହି ଦିଗକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ରୁଣର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଟଙ୍କା ପ୍ରଥମ ଅଫଗାନ ସମ୍ବର, ଚୀନ, ପାରସ୍ୟ ଓ ନେପାଳ ସମ୍ବରାନ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ବର ପ୍ରଭୃତି ବହୁଃ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ, ସିପାହି ବିଦ୍ରୋହ ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ମହାସମରକୁ ଭୀନ ପ୍ରଭୃତିରେ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି । ଏଣୁ କମିଟି ମତରେ ଏ ରୁଣର ଭାରତ

ସୁଦା ମାଜିଲେ ସବୁ, କଥା ମାଜିଲେ ମୋଟ ।

ଉପରେ ପକାଇବା ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟାୟ । ଭରତ ମଧ୍ୟ ତାହା ବଦଳ କରି ପାରେ ।

ଭାରତର ଜଙ୍ଗଲ ।

ଭାରତବର୍ଷର ଜଙ୍ଗଲ ଦରଳ ବିସ୍ତାରିତ ଅଟେ । ଏହା ୮ ଡିଗ୍ରି ଉତ୍ତର-ଅକ୍ଷାଂଶ ଠାରୁ ୩୫ ଡିଗ୍ରି ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷାଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତ୍ରୁତ । ଏହି ସୁଦୃଶ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଓ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ତାପର ପାର୍ଥକ୍ୟ ହେତୁ ବିଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷାଂଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ଭିଦମୂର୍ତ୍ତି ଜଙ୍ଗଲ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଭାରତର ଅରଣ୍ୟ ସବୁ ବୃକ୍ଷର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଓ ସୁନ୍ଦରା ଅନୁସାରେ ତିନି ପ୍ରକାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।

ଭୌଗଳିକମାନେ ଭାରତର ଅରଣ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗୁଣପ୍ରାଧାନ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭାଜନ କରିଅଛନ୍ତି । ଯଥା—(୧) ଅଦ୍ରୁ ଅରଣ୍ୟ; ବାର୍ଷିକ ବୃକ୍ଷ ପରିମାଣ ଏହି ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ୨୫ ଇଞ୍ଚ ବା ତତୋଧିକ ହୁଏ, (୨) ନାତ୍ୟାଦ୍ରୁ ଅରଣ୍ୟ, ଏ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ବାର୍ଷିକ ବୃକ୍ଷର ପରିମାଣ ୫୦ ଇଞ୍ଚ ବା ତତୋଧିକ, (୩) ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅରଣ୍ୟ, ଏଠାରେ ବାର୍ଷିକ ବୃକ୍ଷର ପରିମାଣ ୩୦ ଇଞ୍ଚ ବା ତତୋଧିକ, (୪) ଶୁଷ୍କ ଅରଣ୍ୟ, ଏଠାରେ ବର୍ଷକୁ ୩୦ ଇଞ୍ଚରୁ କମ୍ ବୃକ୍ଷ ହୁଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ଆହୁର ୩ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—ହ୍ରମମଣ୍ଡଳୀୟ, ଯୌବାରିକ ଓ ଶାରବର୍ତ୍ତୀ ଜଙ୍ଗଲ । ଯଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚତା, ଯୁଥର ଓ ବନ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଏହା ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବାରୁ ଏହାର ଏପରି ଲକ୍ଷଣବିଶେଷ ହୋଇଅଛି ।

ଭାରତୀୟ ଅରଣ୍ୟମାନଙ୍କରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅରଣ୍ୟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ଅଛି । ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ହିମାଳୟରେ ଦେବଦାରୁ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ କାଠ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ସେଠାରୁ ପଶ୍ଚିମ ପରିମାଣରେ କାଠ ଅସି ରେଲ୍‌ୱେ ସ୍ଲିପର୍ (Sleeper) ପ୍ରଭୃତି ନିର୍ମିତ ହୁଏ । ଏହାଛଡ଼ା ଗ୍ରେଟ୍‌ନାଗପୁର, ନେପାଳ ଏବଂ ପୂର୍ବହିମାଳୟର ପାଦତଳସ୍ଥ ବଙ୍ଗ ଓ ଆସାମରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶାଳଜଙ୍ଗଲମାନ ଅଛି । ମୟାଗୁର ସାହ୍ୟରେ ଚନ୍ଦନକାଠର ଜଙ୍ଗଲ ରହିଅଛି । କଟକଜିଲ୍ଲାର ଅଲତ ଛରଣାରେ ନଳଜିରର ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ଅଧୁନା ଚନ୍ଦନରଜ ଦେଖାଯାଏ । ନେପାଳର ଟେରାଇ ଜଙ୍ଗଲ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ୱଷ୍ଟଶେଷ ଜଙ୍ଗଲ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଭାରତରେ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରାୟ ତିନିଲକ୍ଷ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଏଥିରୁ ଏକଲକ୍ଷ ବର୍ଗମାଇଲ୍‌ରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାଠ ମିଳେ । ମୋଟ ଉପରେ ପ୍ରତି ଏକର ଜଙ୍ଗଲରୁ ହାସିଲ୍‌ହାର ସରକାରଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ୪୦୯ ଆୟ ହେଉଅଛି । ତନ୍ତ୍ର ଜଙ୍ଗଲର ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରି ସ୍ୱାମିକର ତିନାଇଲେ ସରକାର, ମୋଟରେ ୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ବାର୍ଷିକ ଆୟ ବରଜାଇ ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।

ଏକତ୍ରାସପାଞ୍ଚର ବନଜ ଓ ବନ ସ୍ତରୁପ ।

କର୍ତ୍ତାମାନ ବ୍ରତୀଶ ଭରତ ଜଙ୍ଗଲମାନଙ୍କରୁ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇହୋଟି ଟଙ୍କା ଆୟ ହେଉଥିଲା । ଭରତ ସରକାରଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗରେ ହାଇରେଭର ଜେନେରାଲ ଅଫ୍ ଫରେଷ୍ଟ ଫ୍ରମାନ କର୍ତ୍ତା ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ଜଣେ ଜଣେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲର୍ ଅଫ୍ ଫରେଷ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦେପୁଟି କଣ୍ଟ୍ରୋଲର୍ ୨ୟ ଅଛନ୍ତି । ମୋଟ ଉପରେ ଭରତ ସରକାରଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ୩୧୧ ଜଣ ବଡ଼ ବଡ଼ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ ।

ବ୍ରତୀଶ ଭରତରେ ପ୍ରଭୁ ଦଶହଜାର ଲୋକରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ଜଣ ଜଙ୍ଗଲ ଯୋଗୁଁ ଶାବିକା ନିବାସ କରନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ୨ୟ ଅନେକ ବଡ଼ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଜଙ୍ଗଲମାନ ଦେଶର ଯେପରି ନୈସର୍ଗିକ ସମ୍ପଦ ସେହିପରି ଜଳବାୟୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧି ଉତ୍ପାଦନରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ସହାୟକ ଅଟେ । ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଧାନ ଭାରତରେ ଜଙ୍ଗଲର ଅବଶ୍ୟକତା ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ।

ଭାରତର ଜାତି ବିଭାଗ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୭୭୧ ସାଲରେ କ୍ଲାଇଭ୍ ଦ୍ଵାରା ଜାତି ବିଭାଗ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ୧୭୭୪ ସାଲରେ ଏହା ଓଫିସରେ ହେକ୍ଟିଂସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବସ୍ତୁତା କରି ନିୟମିତ ରୂପେ ସର୍ବ ସାଧାରଣଙ୍କ ଉପକାରରେ ଆସିଥିଲା । ୧୮୭୦ ରେ ଭାରତରେ ସେରଂସ୍‌ବ୍ୟାଙ୍କ ଖୋଲି ଯାଇଥିଲା । ୧୮୭୭ ରେ ବେଲ୍‌ମ୍ୟ ଟେକ୍ସ ପାର୍ଶଲ ଏବଂ ୧୮୯୮ ରେ ଟି ଓ ପାର୍ଶଲ ଇନସିଡର କରିବାର ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଦେଲା । ୧୮୯୧ ସାଲରେ ଭାରତର ଜାତିବିଭାଗ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ପୋର୍ଟାଲ୍ ଇଉନିୟନ୍ (International Postal Union) ରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଥିବାରୁ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ଟି ଓ ପାର୍ଶଲ ଇତ୍ୟାଦି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ସୁବିଧା ହୋଇଅଛି । ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୨୩,୮୦୦ ଗୋଟି ଜାତିବଦ୍ଧ ଏବଂ ୬୦,୭୦୦ ଗୋଟି ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ ଚିଠିବାକ୍ ଅଛି । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ୧୭,୨୭୧ ଗୋଟି ଜାତିବଦ୍ଧ କେତେକ ସ୍କୁଲ ମାଟ୍ଟର, ଟ୍ରେସିନ୍ ମାଟ୍ଟର ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟିକ ଦ୍ଵାରା ଗୁଳିତ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କୁ ଏକ୍ସଟ୍ରା-ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ ବୋଲିଯାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡା ମୁକ୍ତାବଳ କାମ ନୁହେଁ ଏବଂ ସେମାନେ ପୁର ତରମା ନପାଇ (୧୧୯ କି ଅଲଭିନ୍ ପାଆନ୍ତି)

ମ ଶ୍ଵଶୁର, ବସେଦା, ହାଇଦ୍ରାବାଦ, ଗୋୟାଲ୍‌ପୁର, ଟିବାକୁଡ଼, ପାଲଅଲ୍, ଜୟପୁର, ଇନ୍ଦୋର, ଓଢ଼ିଶା, ବିଜାପୁର, କୋଚିନ୍ ଓ କାଶ୍ମୀର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ରାଜା-

ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରିୟୁଟି ସେ (ଯାର) ନାହିଁ ଅଭିମାନ ।

ମାନଙ୍କର ନିଜର ଭାବଦର ଏବଂ ନିଜ ଭାବ କ୍ରମେ ଓ ଟଙ୍କା ପଇସାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି ।

ଭାବ ବିଭିନ୍ନ ଭାବତ ସରକାରଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଅଧୀନରେ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷ ପାଇଁ ଜଣେ ଭାଇରେଭୁଟର ଜେନେରାଲ୍ ଏକ ଭାବର କେତେକ ସହକାରୀ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ପାଇଁ ଜଣେ ଭାଇରେଭୁଟର ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ କର ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । କଲିକତା, ବମ୍ବେ ଓ ମାଦ୍ରାସ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଡେପୁଟିମେନ୍ଟ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ବୋଲାଯାଏ । ପୋଷ୍ଟଅଫିସର ହସ୍ତାକ୍ତ ପସ୍ତ ବୁଝା ପାଇଁ ଜଣେ ସ୍ପେକ୍ଟ ଏକାଉଣ୍ଟେଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ୍ ଅଛନ୍ତି । ଅଜିକାଲି ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଦ୍ଵାରା ବିଭିନ୍ନ ଓ ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ ଭାବ ଚଳ ପ୍ରଚଳ ହେଉଅଛି ।

ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍—ଭାରତରେ ପ୍ରଥମେ ୧୮୫୧ ସାଲରେ କଲିକତାଠାରୁ କାଲକଟା ଦ୍ଵାରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ ଖୋଲିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ମୋଟରେ ୧୦,୦୭୭ ଗୋଟି ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅଫିସ୍ ଅଛି । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୪୨୭୪ ଗୋଟି ଅଫିସ୍ରେ ଭାବ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଉଭୟ ବାର୍ତ୍ତା ଚଳୁଅଛି ଏବଂ ୫୭୫୧ ଗୋଟି ରେଲ୍ୱେସ୍ ଅଫିସ୍ ଅଟେ । ୧୮୮୮ ଗୋଟି ଭାବଦର ଅଛି ଯେକି ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ସ୍ତମ୍ଭର ନିର୍ମାଣକୁ କୌଣସି ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅଫିସ୍ ଭାବଦ୍ଵାରା ପଠାଏ । ଭାରତବର୍ଷରୁ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ଜଳପଥରେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ତାର ଯାଇଅଛି ଏବଂ ମାଦ୍ରାସ ଓ ବମ୍ବେରେ ତହିଁର ଅଫିସମାନ ଅଛି । ତତ୍ପରେ ପାରସ୍ୟ ଉପସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ତାର ଦ୍ଵାରା କରା ଓ ଉତ୍ତରକୁ ଫରୋଗ କରାଯାଇ ଅଛି । ଛଳ ପଥରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ସହତ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଅଛି ଯଥା:—ପେଗାଉର ସହର ଆଫଗାନିସ୍ତାନ, ମୌଲମିନ୍ ସହର ଶ୍ୟାମ ଏବଂ ଭମୋ ସହର ଚୀନ୍ । ୧୯୨୭ ସାଲରେ ଭାରତବର୍ଷ ଓ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତବିଜ୍ଞ ମଧ୍ୟରେ ବିମ୍ ସର୍ଭିସ୍ ଖୋଲିଯାଇ ଅଛି । ୧୯୩୨-୩୩ ସାଲରେ ସମସ୍ତ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅଫିସର ମୋଟ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ସଂଖ୍ୟା ଦେଖାୟ ଓ ବିଦେଶୀୟ ନେଇ ୧ କୋଟି ୫ ଲକ୍ଷ ହୋଇଥିଲା ।

ଟେଲିଫୋନ୍—ଭାରତ ସରକାର ୧୯,୦୫ କନେକ୍ସନ ସହର ୩୧୭ ଗୋଟି ଟେଲିଫୋନ୍ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ଏବଂ ୪୦୮୮ ଟି ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜରୁ ଟେଲିଫୋନ୍ ରଖିଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡା ୧୩୦ କନେକ୍ସନ ସହର ୩୩୩୩ କ୍ର ସହର ନନ୍-ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ଲାଇନ ଅଛି । ଅଜିକାଲି ଭାରତର ବଡ଼ ୨ ବିଭିନ୍ନ ସହରମାନଙ୍କୁ

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧା ଜନ ଭାଗ୍ୟରେ ନ ଘଟେ ହିନ୍ଦନ ।

୧୯୩୧ ମଧ୍ୟରେ ଟେଲିଫୋନ ତାରଦ୍ୱାରା ସଂଯୋଗ କରାଯାଇ ଅଛି । ୧୯୩୩
ସାଲ ୧୯ ତା ୧ ରଖି ଠାରୁ ବାବଦ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ରେଡିଓ ଟେଲିଫୋନ
ସଂସ୍ଥାପନ ଗୃହ୍ୟ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ; କାନାଡା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ,
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଭାରତୀୟ ଲୋକେ
ଟେଲିଫୋନ ଦ୍ୱାରା ବାହା ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ କରବା ସମ୍ଭବପର ହୋଇଅଛି । କିନ୍ତୁ
ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କୁ ଟେଲିଫୋନ କରବା ସକାଶେ ବେଶୀ ମାସୁଲ ଧାର୍ଯ୍ୟ
ହୋଇଅଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆଇ ପ୍ରେଜିଡେନ୍ ଓ ଉତ୍ତର ଆସିଆଟିକ୍ ଟେଲି-
ଫୋନ କରବାକୁ ହେଲେ ଡିନ ମିନିଟ୍ ପାଇ ୪ ୭୦୯ କ୍ରା, ପରେ ଡେଣିକ କାର୍ଯ୍ୟ
ନେଇ ୪ ୨୦୯ କ୍ରମା ୪ ୨୦୫୩ ପ୍ରତି ମିନିଟ୍ କୁ ମାସୁଲ ଲାଗେ ଏବଂ ଆଇରଣ୍ଡ
ପ୍ରତି ଷେକ୍ଟର ଫର୍ଲିନ୍ କୁ ୪ ୭୨୯ କ୍ରା ଲାଗେ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଭାରତର ବଡ଼ ୨ ସହର ମାନଙ୍କରେ ଟେଲିଫୋନ୍ କମ୍ପାନି
ଦ୍ୱାରା ହଜାର ୨ କନେକ୍ସନ୍ ଗୃହ୍ୟ ଅଛି । ବଡ଼ ୨ ସହରରେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ
ଓ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଟେଲିଫୋନ୍ ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ।

ଡାକ ବିଭାଗର ନିୟମାବଳୀ ।

ରାଜକୀୟ ଡାକ—ରବିବାର, ବଡ଼ ଦିନ, ନୂଆବର୍ଷ, ସମାଧିବିଜୟଦିନ,
ବୁଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଶ୍ରୀମଦ୍ଦୀ, ଜନ୍ମାବ୍ଦୀ, ଲୁଲୁପିତବ, ମହାଲୟା, ଦୁର୍ଗାପୂଜା,
ମହରମ୍, ପଡ଼େଦ୍ୱାଜଦିନ, ଶିବରାତ୍ରି, ଦୋଳଯାତ୍ରା ଏହି ଦିନ ମାନଙ୍କରେ
ଡାକଦର ବନ୍ଦ ଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିନ ୮ ଟା ଠାରୁ ୫ ଟା
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ମନଥଡ଼ର ଟଙ୍କା ଦେବା ନେବା ଏବଂ
ସେରଂସ୍ ବ୍ୟାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାଦି ୧୦ ଟା ଠାରୁ ୩ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ ।
ବ୍ୟାଙ୍କିଂପେବଲ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାର୍ଶଲ କରବା ଏବଂ ରହିତ ପାଇବା ଗମା ବା
ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାସ୍ କରବା ଅତି କାର୍ଯ୍ୟ ୧୦ ଠାରୁ ୫ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଚିଠି
ପଠୁ ଦିନସାରା ଦେବା ନେବା ହୁଏ । ବଲିକଟାରେ ସକାଳ ୭ ଟା ଠାରୁ ସାଞ୍ଜ
୧୦ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତି ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାରେ ଡାକ ଦିଆଯାଏ । ଆଉ କେତେକ ବଡ଼ ୨
ନଗରରେ ଡାକଦରେ ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ଯାଏ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ।

ଅଇନବରୁଦ୍ଧ, ଅଶ୍ୱୀଳ ଛତି କ୍ରମା ଲେଖା, ରଜଦ୍ରୋହାସକ ଲେଖା
କ୍ରମା ଗଣ୍ଡଧାର ବିଶିଷ୍ଟ ଯନ୍ତ୍ରପାତ ଓ ଅସ୍ତ୍ର ଗଣ୍ଡ, କୁଅଖେଲ ଚିଠିପତ୍ର, ଶାବିତ
ପଶୁପତ୍ରୀ, ଭୁବେ ଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ରମା ବୋମା ପ୍ରଭୃତି ବିଦେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟ, କୋକେନ୍
ମଝିଆ ପ୍ରଭୃତି ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ୪ ୭୦୦ ୯ କ୍ରା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସୁନାଦ୍ରବ୍ୟ ଭାବରେ
ପଠାଇ ପାରବ ନାହିଁ । ସରକାରୀ ଚିଠିପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ସର୍ବିସ୍ ଷ୍ଟାମ୍ପ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ । ଅଇନ ବରୁଦ୍ଧ ଚିଠିପତ୍ର ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଅତି ଫେଲିକ୍ସ ଦେବା ଲାଗୁ

କାମନା ତ୍ୟାଗ କରିଲେ ଶାନ୍ତିଲାଭ ହୋଇ ।

ମେଳିବିମାନେ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ପାରିବୁ । ଲୋକରେ ଡାକ ଯିବାପାଇଁ ସରକାର
ବେଳ କମ୍ପାନୀ ସହିତ ରାଜ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ମେଲ୍ ସର୍ବିସ୍ ବନ୍ଦ
କୋରୁଅଛନ୍ତି ଅଜିକାଲି ଅନେକ ସ୍ଥଳେ ମଟର ଲଗାରେ ଡାକ ଯା ଅସ୍ମ ଦୃଢ଼ ।

ମନିଅର୍ଡର—ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି, ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ, ଲୋକାଲବୋର୍ଡ଼ ଓ ସରକାରୀ
ଇତ୍ୟାଦି ମନିଅର୍ଡରରେ ଟଙ୍କା, ଅଣା ଓ ପାତ୍ର ମନିଅର୍ଡର ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ
ଏହା ତୋ ସାଧାରଣ ମନିଅର୍ଡରରେ ଟ ୨୦୦୦ରୁ ଅଧିକ କମ୍ପା ଅଣାର ଇନ୍ସ୍ଟାଣ୍ଟ
ମନିଅର୍ଡର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ୧୦/୧୨ ସ୍ଥଳେ ଟ ୧୦/୧୮ କମ୍ପା ୧୦/୧୮
ମନିଅର୍ଡର କରିଯିବ ।

ମନିଅର୍ଡର ଫିସ୍—ଟ ୧୮ ଠାରୁ ଟ ୧୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦.୮, ତୁଳ୍ୟ
ଟ ୨୫୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦.୮, ଟ ୨୫୦ ଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଟ ୧୦୦ କା କମ୍ପା ତାହାର
ଅଂଶ ମକାଣେ ଟ ୦.୮ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଟ ୨୫୦ କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦.୮ ଲଗେ ।
ଟ ୨୦୦ କା ଯାଏ ମନିଅର୍ଡର ହୋଇପାରେ ।

ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ମନିଅର୍ଡର—ଟ ୧୮ରୁ କମ୍ ଓ ଟ ୨୦୦୦ରୁ ଉଚ୍ଚ
ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ମନିଅର୍ଡର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହାର ଫିସ୍ ସାଧାରଣ ମନିଅର୍ଡର
ସହ, କିନ୍ତୁ ଫିସ୍ ବାଦ୍ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅଧିକା ଦେବାକୁ ହୁଏ ।

ଇନସ୍ପିକ୍ଟରେନ୍ସ ଫି—ଟ ୧୦୦୦ କମ୍ପା ତହୁଁରୁ କମ୍ ଇନ୍ସ୍ପିକ୍ଟର କଲେ
ଟ ୦.୮ ଫିସ୍ ଲଗେ । ଟ ୧୦୦୦ରୁ ଟ ୧୫୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦.୮, ଟ ୧୫୦୦ରୁ ଟ ୨୦୦୦
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦.୮, ଟେଣିକ ଟ ୧୦୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଉଚ୍ଚ ଟ ୧୦୦୦ ପାଇଁ ଟ ୦.୮ ଏବଂ
ଟ ୧୦୦୦୦ରୁ ଉଚ୍ଚ ଟ ୧୦୦୦୦କୁ ଟ ୦.୮ ଲେଖାଏଁ ଫିସ୍ ଲଗେ । ଉକ୍ତ ଫିସ୍
ବାଦ୍ ଡାକଦ୍ୱାରା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସ ଲପାଟା କିଣିଅଣି ସେଥିରେ ନୋଟ୍ ପୁସ୍ତକ ବଲକର
ସିଲ୍ଲକର ଇନସ୍ପିକ୍ଟର କରିଯାଏ ।

ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କରବାର ନିୟମ—ଭରତବର୍ଣ୍ଣୀୟ (In Land)
ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଦୁଇ ପ୍ରକାର; (୧) ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ବା କରୁଣା, ଏହା ଶୀଘ୍ର ପଠାଯାଏ ।
(୨) ସାଧାରଣ । ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ରେ ୮ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୧.୮,
ଟେଣିକ ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଟ ୦.୮ କର ଫିସ୍ ଲଗେ । ସାଧାରଣ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ରେ
୮ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦.୮, ଟେଣିକ ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦକୁ ଟ ୦.୮ ଫିସ୍ ଲଗେ ।
ଏହି ଉଭୟ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ରେ ଠିକଣା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଫିସ୍ ଲଗେ । ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ନମିକ
ସମ୍ବାଦର ପଠାଇବାକୁ ହେଲେ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ରେ ୪୮ ଅକ୍ଷରକୁ ଟ ୧.୮, ଅକ୍ଷରକୁ
ଉଚ୍ଚ ୭ କଥାରେ ଟ ୦.୮, ଠିକଣା ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ସାଧାରଣ-
ରେ ୪୮ ଅକ୍ଷରକୁ ଟ ୦.୮, ଅକ୍ଷରକୁ ଉଚ୍ଚ ୭ କଥାରେ ଟ ୦.୮ ଲଗେ, ଏଥିରେ
ମଧ୍ୟ ଠିକଣା ଖର୍ଚ୍ଚ ଲଗେ ନାହିଁ । ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ୧୫ ଟି ଅକ୍ଷରକୁ
ବେଶି ହୋଇ ନ ପାରେ । ହେଲେ ତାହା ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ବୋଲି ଧରିଯାଏ । ସାଦେ
କିନ୍ତୁ ସାଦେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କଲେ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ୧୦ଟି ଅକ୍ଷରକୁ ବେଶିହୋଇ ନ ପାରେ

ଲେଉଟାନ୍ କାଲୁ କେରେ ଦୁଃଖ ନ ଭୋଗଇ ॥

କନକାଶୁ ପୋଖି ମାୟାକ ।

ଭବିଷ୍ୟଦ୍ଦର୍ଶନରେ ଭିତ୍ତିପଥ ଓ ପ୍ରାଣର ଲଭ୍ୟାଦି ପଠାଲେ ଜନ୍ମଲକ୍ଷ୍ମିର ମତେ ଭାବପ୍ରଭୁ ଲଭେ ।

[illegible]

କୃପକାରୀ ଶତ୍ରୁ ସଂଜ୍ଞା ହୋଇବ ମିଳନ ।

ପୋଷ୍ଟାଫିସ୍ ସେରୀସ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ—କୌଣସି ଲୋକ ନିଜର ବା କୌଣସି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାବାଳକ ପାଇଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ନାବାଳକର ମୁରବୀ ଭାବରେ ବା କୋର୍ଟର ଆଇନ ଅନୁସାରେ କୌଣସି ପାଗଳ ଲୋକର ମେଡନକର ବା ସମତାପନ୍ନ କାରପର୍ଦାଳ ହୋଇ ସେଇସ୍ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଟଙ୍କା ଜମାଉଣି ପାରେ ଓ ଇଚ୍ଛାମତେ ପୁଣି ଟଙ୍କା ଉଠାଇ ନିଆଯାଇ ପାରେ । ଜମାଉଣିବା ବା ଉଠାଇ-ନେବାକୁ ହେଲେ ଟ ୦ । ରୁ କମରେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଜଣେଜଣକ ଏକ ବର୍ଷରେ ଟ ୭୫୦ < ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମା ରଖିପାରେ । ସ୍ବାବାଳକ ପକ୍ଷରେ ଟ ୫୦୦୦ < ଏବଂ ନାବାଳକ ପକ୍ଷରେ ଟ ୧୦୦୦ < ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜମା ରଖାଯାଇ ପାରେ । ସପ୍ତାହରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସୋମବାର ଠାରୁ ଶନିବାର ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ଟଙ୍କା ଉଠାଇ ନିଆଯାଇ ପାରେ । ଶନିବାର ଦିନ ଟଙ୍କା ଉଠାଇ ପୁଣି ଅପରା ସୋମବାର ଦିନ ଟଙ୍କା ନିଆଯାଇପାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶତକଡ଼ା ସୁଧ ଟ ୩ < ହୁଏବରେ ମିଳେ ।

ବୁକ୍ ପୋଷ୍ଟାଫିସ୍—ଏହାର ସାଇଜ ୨ ଫୁଟ୍ ଲମ୍ବ ଓ ୧ ଫୁଟ୍ ଚଉଡ଼ା ହୋଇପାରେ । ଯଦି ତୁଲ ପରି ଗୋଲ ହୁଏ, ତେବେ ୨୪ ଇଞ୍ଚରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ଅଥବା ୨ ଫୁଟ୍ ହେଲେ ୪ ଇଞ୍ଚରୁ ବେଶୀ ମୋଟା ହେବା ନିୟମ ନାହିଁ । ଏହାର ଓଜନର କୌଣସି ନିୟମ ନାହିଁ । ଉପର ଲିଖିତ ନିୟମରୁ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ପକ୍ଷ ହସ୍ତାବରେ ପାଣିଲର ମାପୁଲ ଅଦାୟ କରାହୁଏ । ପ୍ରତି ୫ ଡୋଲାର ବା ତାର ଅଂଶିକ ଡୋଲାରରେ ଟ ୦ < ୧ ଏବଂ ୫ ଡୋଲାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ଚେଣିକ ପ୍ରତି ୫ ଡୋଲାର ବା ତାର ଅଂଶିକ ଡୋଲାରକୁ ଟ ୦ < ୨ ଲାଗେ । ବୁକ୍ ପୋଷ୍ଟାଫିସ୍ ବେୟାର୍ଡ ମାପୁଲ ଓ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ନିୟମାବଳୀ, ଠିକ୍ ପକ୍ଷ ପରି । ଶବ୍ଦର କାଗଜ (News Paper) ୧୦ ଡୋଲାରୁ ବେଶୀ ଓଜନ ନ ହେଲେ ଟ ୦ < ୩, ତୋ ୧୦ ଲା ଠାରୁ ୨୦ ଡୋଲାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ < ୨ ଏବଂ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତି ୨୦ ଡୋଲାର ବା ତହିଁର ଅଂଶ ନିମିତ୍ତ ଟ ୦ < ୨ ମାପୁଲ ଲାଗେ । ସବାଦ ମନ୍ତ୍ର, ପେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗ୍ରନ୍ଥ, କ୍ରାଇଂ, ମ୍ୟାପ, ପ୍ଲାନ, ପ୍ରୁଫ୍ ପିକ୍ ବା ମ୍ୟାନୁସ୍କ୍ରିପ୍ଟ, ସାଦା କାଗଜ ପାର୍ଟିମେଣ୍ଟ ବା ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ, ଏନ୍‌ସେଲ୍‌ଫ୍ ଫିଟିଙ୍ଗାପ୍, ଲିଥୋଗ୍ରାଫ୍ ସେପର ଓ ପତକଟ୍ ବୁକ୍ ପ୍ରଭୃତି ବୁକ୍ ପୋଷ୍ଟରେ ପଠାଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଘଟଣାର ପକ୍ଷ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ ବୋଲି ଲେଖା-ଥିଲେ ସେପର କାର୍ଡ, ଷ୍ଟାମ୍ପ, କରେନ୍ସି ନୋଟ୍, ହୁଣ୍ଡି ଟେକ୍, ବ୍ୟାଙ୍କ ନୋଟ୍, ବ୍ୟାଙ୍କ ପୋଷ୍ଟ ଚଲ୍, ଚଲ୍ ଅର୍ଥ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ପ୍ରଭୃତି ବୁକ୍ ପୋଷ୍ଟରେ ପଠାଯାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପକ୍ଷ ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖା ନ ଥିବା, ଚଲ୍ ଅର୍ଥ ଲେଖା; ଦଲ୍, ହସ୍ତାବଳ ପର୍, ଇନ୍ ରଏସ୍ ପ୍ରଭୃତି ହାତଲେଖା ଥିଲେ (ପକ୍ଷ ନ ହେଲେ) ପଠାଯାଇ ପାରେ । ବୁକ୍ ପୋଷ୍ଟର କବର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ଖୋଲିବହେ କିମ୍ବା ଖୋଲି ଲିପାଫାର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ମୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇ ପାରେ କିମ୍ବା ସବୁ

ଅପକାଶ ମିହିକୁଟି କରିବ କର୍ତ୍ତନ ।

ସୁଦ୍ଧା ଦେଇ ବାକିଦେଲେ ତଳେ ଯେପରିକି ଘୋଷ୍ଟ ଅପିସର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
ଅବସ୍ୟକ ହେଲେ ଖୋଲି ଦେଖିପାରିବ ।

ପାର୍ଶଲ—୮୦୦ ତୋଳା ଓଜନରୁ ଅଧିକ ପାର୍ଶଲ ଡାକଦରେ ନିଆଯାଏ
ନାହିଁ । ପାର୍ଶଲ ପ୍ୟାକେଟ୍ ୧ ଫୁଟ୍ ଲମ୍ବ ଓ ଉଚ୍ଚ, ପ୍ରସ୍ଥ ୧ ଫୁଟ୍ ରୁ ଅଧିକ ହେବନାହିଁ ।
ପାର୍ଶଲ ଓ ଶବର କାଳେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଅଗ୍ରୀମ ଦେୟ । ଏଥିରେ ବେଈଁ ତଳେ
ନାହିଁ । ପାର୍ଶଲ ଢେଙ୍କଣ୍ଡା କର ପଠାଇଲେ ମାସୁଲ ଛଡ଼ା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାର୍ଶଲରେ
ଢେଙ୍କଣ୍ଡାଙ୍କ ଓକର୍ ୪ ୦ ୩ ଅଧିକ ଲାଗେ । ଚିଠି, ବୁକ୍ ପ୍ୟାକେଟ୍ ଓ
ପାର୍ଶଲରେ ଯାହା ମାସୁଲ ସେକ୍ସ ମୂଲ୍ୟର ଟିକେଟ୍ ଲଗାଇ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।
ମାସୁଲ କମ୍ ହୋଇଥିଲେ ବିଲ୍ ସମୟରେ ଦୋହର ଓକର୍ ଆଦାୟ ହୁଏ ।
ଢେଙ୍କଣ୍ଡାଙ୍କ କଲେ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଠାରୁ ରସିଦ୍ ନେବାକୁ ହୁଏ । ଯେ
କୌଣସି ପ୍ରକାର ପାର୍ଶଲର ମାଲ ଯେପରିକି ନ ଭୁଙ୍ଗେ, ଅଥବା ତରଳ ପଦାର୍ଥ
ହୋଇଥିଲେ ଆସେ ଭୁଞ୍ଜିଯାଇ ଅପର ଜନସ୍ତ ନଷ୍ଟ ନ କରେ, ସେଥି ପ୍ରତି
ବିଶେଷ ଭାବେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ କାଠ କିମ୍ବା ଟୁଣ ବାକ୍ସରେ ବନ୍ଦ କରିବା ଉଚିତ ।

ଭି: ପି: ପାର୍ଶଲ—ବହୁ-ରେଲ ରସିଦ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନସ୍ତ ଢେଙ୍କଣ୍ଡା
ପାର୍ଶଲ ଦ୍ଵାରା ଭି: ପି: ପାର୍ଶଲ କରାଯାଏ । ଏହାଦ୍ଵାରା ପାର୍ଶଲଟି ପ୍ରତ୍ନତାକୁ
ଦେଇ ପାର୍ଶଲ ଉପରେ ଓ ଡାକ ପାରମ୍ପରେ ଲେଖାଥିବା ଟିକାଡକ ପୋଷ୍ଟ
ଅପିସ ପ୍ରସ୍ତୁତା ଠାରୁ ଆଦାୟ କରି ପ୍ରେରକକୁ ଦିଏ । ଭି: ପି: ମନଅର୍ଡର ପିସ୍
ପ୍ରସ୍ତୁତାଠାରୁ ପୋଷ୍ଟପିସ ଆଦାୟ କରେ । ପ୍ରସ୍ତୁତା ପାର୍ଶଲ ନ ନେଲେ ପୋଷ୍ଟ
ଅପିସ ଉକ୍ତ ପାର୍ଶଲଟି ପ୍ରେରକକୁ ଓପାପସ କରେ । ସେ ଭି: ପି: କଲବେଲେ
ପ୍ରେରକକୁ ଓଣ୍ଡେ ରସିଦ୍ ମିଳେ । ସେହି ରସିଦ୍ ବଳରେ ପ୍ରେରକ ପୋଷ୍ଟ
ଅପିସରୁ ଭି: ପି: ଟିକା ବା ମାଲ ଆଦାୟ କରିବାର ସୁବିଧା ହୁଏ । ବାମ କଲେ
ଏ ରସିଦ୍ ବ୍ୟବହାର ଓଣ୍ଡେ ପୁଅକ୍ ରସିଦ୍ ମିଳେ । ଏକ ଅଣାରୁ କମ୍ ଏବଂ
ଟ ୧୦୦୦ ଟ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ମୂଲ୍ୟର ଦ୍ରବ୍ୟ ପଠାଯାଏ ନାହିଁ । ଭି: ପି: ପାରମ୍ପରେ
ପାହୁ ଲେଖା ହୁଏ ନାହିଁ । ଯଦି ପ୍ରସ୍ତୁତା ପାର୍ଶଲ ନ ନିଏ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କିଛି କାର-
ଣରୁ ପେରସ୍ତ ହୁଏ ତେବେ ପ୍ରେରକକୁ ମାସୁଲ କିମ୍ବା କମିସନ କିଛି ଦେବାକୁ
ହୁଏ ନାହିଁ । ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ନଷ୍ଟ ହେଲେ ପୋଷ୍ଟ ଅପିସ୍ ଦାୟୀନୁହେଁ । ଉପରେ
ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଠିକଣାରେ ପାର୍ଶଲ ପହଞ୍ଚିଲେ ଗ୍ରାହକ ନିକଟକୁ ତାହା
ପଠାଯାଏ ସେ ସାଙ୍ଗେ ଟିକା ଦେଇ ପାର୍ଶଲ ଖଲ୍ଲସ ନ ନେଲେ ତାକୁ ପାର୍ଶଲ
ଆସିକାର ଓଣ୍ଡିଏ ନୋଟୁସ ଦିଆଯାଏ । କୋଟିସ ପାଇବାର ୭ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ପାର୍ଶଲ ନ ନେଲେ ତାହା ପ୍ରେରକ ପାଖକୁ ଫେରସ୍ତ ପଠାଯାଏ । ବେଶୀ ମୂଲ୍ୟର
ପାର୍ଶଲ ଡାକ ପିଅନ ଦ୍ଵାରା ନ ଯାଇ କେବଳ ପ୍ରସ୍ତୁତା ପାଖକୁ ନୋଟିସ ଯାଇ-

ଉପକାର ଅପକାର, ଏ ଦୁଇ କାରଣେ ।

ଆର୍ବ । ସେ ଅସି ଟଙ୍କା ଦେଇ ତାଙ୍କଠାରୁ ପାଣିଲ ନେଇ ପାରେ । ପଣ୍ଡାମା
ହାକ ଘରେ ଟଙ୍କା ଓ ପାଣିଲ ଆଦର ନୋଟୁସ ପ୍ରଭୃତି ପାଖକୁ ଯାଏ ।

ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ—୦୮, ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ, ଦୁଇ ଓ ଇଟର୍ଣ୍ଣି ପ୍ୟାକେଟ
ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ କରିବାକୁ ହେଲେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଫର୍ମ ୪୦ / ପଡେ ଓ ଗଣତ୍ର ରସିଦ୍
ମିଳେ । ଯାହା ନିକଟକୁ ପଠାଯାଇଥୁଛି ତାହା ନିକଟରୁ ରସିଦ୍ ଅଣାଇବାକୁ
ହେଲେ ଅନ୍‌ନେଜନମେଣ୍ଟ ସକାଶେ ଅଦ୍ଦର ଟ ୦ / ଦେବାକୁ ହେବ ।

ବେୟାର୍‌ସ୍ ଏବଂ ଅଲ୍ଡ ଟିବେଟ—କୌଣସି ପତ୍ର ବା ବୁକ୍
ପ୍ୟାକେଟ ଇତ୍ୟାଦିରେ ପୁର ମାସୁଲ ନ ଦେଲେ କମ୍ପାନୀର ମାସୁଲରୁ
କମ ଦେଲେ, ବାକୀ ଦେୟ ପ୍ରଭୃତିଠାରୁ ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇ ଅଦାୟ
କରିଯାଏ । ବେୟାର୍‌ସ୍ ପତ୍ରର ଠିକଣା ରାଜକର ଲେଖିବା ଉଚିତ ନଦେତ୍
ତାହା ହେତୁ ଲେଟର ଅଫିସକୁ ଯାଏ ଏବଂ ପ୍ରେସକର ସମ୍ମାନ ନ ପାଇଲେ
ନଷ୍ଟ କରିଯାଏ । ପ୍ରଭୃତି ବେୟାର୍‌ସ୍ ପତ୍ର ଓପାସ କଲେ ପ୍ରେସକରଠାରୁ ୪ ଗୁଣ
ଅଦାୟ ହୁଏ ।

ସାଟିଫିକେଟ୍ ଅଫ୍ ପୋଷ୍ଟିଂ—କୌଣସି ପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ରେଜି-
ଷ୍ଟ୍ରେସନ ନ କରି ସାଟିଫିକେଟ୍ ଅଫ୍ ପୋଷ୍ଟିଂକଲେ ମଧ୍ୟ ହଜିବାର ଆଶଙ୍କା
ଅଛି । ଏକଗୁଣ ଠାରୁ ଦିନଗୁଣ ୦୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଟିଫିକେଟ୍ ଅଫ୍ ପୋଷ୍ଟିଂ
କରିବାକୁ ହେଲେ ଟ ୦ ୯୭ ଲାଗେ । ୦୮ ଉପରେ ଲେଖାଥିବା ଠିକଣାକୁ
ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ କାରକ ଉପରେ ଲେଖି ସେଥିରେ ଟ ୦ ୯୭ ଟିକେଟ୍ ମାରି ପୋଷ୍ଟି-
ଅଫିସରୁ ମୋହର ଅଣିବାକୁ ହୁଏ ।

ଚିଠିପତ୍ର ଫେରାଇ ଆଣିବା ନିୟମ—କେହି ତାଙ୍କରେ ଚିଠିପତ୍ର
ଆଦ ଦେଇ ତାହା ପ୍ରାକ୍ତକ ପାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ
ଇଚ୍ଛାକଲେ ତାଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ କରୁ ପକ୍ଷଙ୍କ ଅନୁମତି ନିମ୍ନେ ଏକଟଙ୍କା ଫିସ୍ ଦେଲେ
ଫେରାଇ ଆଣି ପାରେ ।

ଉଇଣ୍ଡୋ ଡେଲିଭେରି—ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ସରକାରୀ
ହାକମ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସରେ
୦୮ ଲେଖାଯାଏ । ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଲେକ ତାହା ଯାଇଁ ଆଣିପାରିବୁ, ଏହାକୁ
ଉଇଣ୍ଡୋ ଡେଲିଭେରି କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଥି ଯାଇଁ ପୋଷ୍ଟ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ନିକଟକୁ
ବରଖାସ୍ତ କରି ବଡ଼ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହୁଏ । ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଓ ମନିଅର୍‌ସ୍ ଆଦି
ଏଥିରେ ଯାଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମିତ୍ର ଆଉ ଶତ୍ରୁ ହୁଏ ଜାଣିକ ଧୀମାନେ ॥

ମାରା ଟିକେଟ୍ ବ୍ୟବହାର କଲେ—ପେର୍ମାନେ କାର୍ଣ୍ଣଶୁଣି ପୁରୁଣା ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା ଡାକ ଟିକେଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ଧର୍ମ ପତ୍ରରେ ପେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲଦଣ୍ଡ ହୋଇପାରେ ।

ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଭିଯୋଗ—ଓପିସ୍ ହଜିବା କମ୍ପା ବଳମ୍ବରେ ପାଇବା ଇତ୍ୟାଦି କାରଣ ନେଇ ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ଦେଲେ ବିଭାଗୀୟ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ ସୁପରନ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ କମ୍ପା ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର କେତେକ୍ଷେତ୍ରରେ ଲେଖାଯାଇ ପାରେ । ପୁଣି ଏଥି ପାଇଁ ଡାକ ଟିକେଟ୍ ଲଗୁ ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ୧୯୩୭ ସାଲ ଠାରୁ ବନା ଟିକେଟ୍ରେ କୌଣସି ଅପର ଗ୍ରହଣ କରିଯିବ ନାହିଁ ବୋଲି ନିୟମ ହୋଇଅଛି ।

ଡେଡ୍ ଲେଟର ଅଫିସ୍—ବମ୍ବେର, ମାନ୍ୟ ଓ କଲିକତାରେ ଡେଡ୍ ଲେଟର ଅଫିସ୍ ଅଛି । ଠିକଣା ଭୁଲଥିବା କମ୍ପା ଲେଖା-ହୋଇ ନ ଥିବା ବା ଠିକଣା ମିଳୁ ନ ଥିବା ଲେଟର ସବୁ ଓପି ସ୍ ଓ ମନଅର୍ଡର ପ୍ରଦାନ ସେଠାକୁ ପଠାଯାଏ । ସେଠାରେ ତାହା ପଢ଼ାହୋଇ ଲେଟର କରାଯାଏ । ଯାହାର ଠିକଣାର କିଛି ଠିକ୍ ନ ମିଳେ ତାହା ପୋଡ଼ା ହୁଏ ।

ଲେଟ୍ ଫ୍—ଡେଡ୍ ଲେଟର ଓ ଓପି ଅପ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି । ଏ ସମୟ ପରେ ଯଦି କେହି ଓପି କମ୍ପା ଲେଟର ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ତେବେ ସେ ଲେଟ୍ ଫ୍ ଦେଲେ ତାହା ଗ୍ରହଣ ହୋଇପାରେ ।

କ୍ୟାସ୍ ପାର୍ଟିଫିକେଟ୍—ସେଭେଣ୍ଟି ନ୍ୟାକ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ଛଡ଼ା ଭରଣସ୍ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ମାନ * ବର୍ଷିଆ କ୍ୟାସ୍ ପାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବନ୍ଦୀ କରୁଅଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ଟ ୮୫୯ ଦେଲେ ଟ ୧୦୯ କାର କ୍ୟାସ୍ ପାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମିଳେ, ଯାହାକି * ବର୍ଷ ପରେ ଲେଖାଯାଇଲେ ଟ ୧୦୯ ମିଳେ । ଏହୁପରି ଏକ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ୟାସ୍ ପାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ବନ୍ଦୀ ହେଉଅଛି । ଏବଂ ଟ ୮୭୨୫ ଦେଲେ ଟ ୧୦୦୦୯ କାର କ୍ୟାସ୍ ପାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ମିଳେ ।

ଭାରତର ଡାକ ଉତ୍ତାଜାହାଜ ।

ଭାରତରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ଓପି ସମ୍ବନ୍ଧେ :—

ପ୍ରବନ୍ଧକରେ :—(୧) କରକ୍ତିରୁ ରେଙ୍ଗୁଳ—କରକ୍ତି, ପୋଷ୍ଟମୁର, ଦଣ୍ଡୀ, କାନପୁର, ଏନ୍ନାବାବାଦ୍, କଲିକତା, ଆବାସ୍ତା ଓ ରେଙ୍ଗୁଳ । (୨) କରକ୍ତିରୁ ଡାକା । (୩) କଲିକତାରୁ ରେଙ୍ଗୁଳ—କଲିକତା, ଚିଟାଗଙ୍ଗ, ଆବାସ୍ତା, ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରପୁର ଯାଉ ବଗିଚା ରହେ ।

ବେସିନ, ରେଙ୍ଗୁନ । ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ:—କରତୀରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ—କରତୀ ଅହମ୍ମଦାବାଦ୍, ବମ୍ବେଇ, ବେଲୁର, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ । କରତୀ, ଉଡ଼ାଜାହାଜର ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେସନ ବା ଡାକଘର । ଫେଠାରେ ଇଉରୋପ ଓ ଏସିଆ ମଧ୍ୟରେ ଚିଠିପତ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ହୁଏ ।

ବିନା ଇନସ୍ପିକ୍ଟର, ଟେଲିଗ୍ରାଫି କମ୍ପାନୀ ବିନା ଟେଲିଫୋନ ଇଠି. ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ ଏବଂ ପ୍ୟାକେଟ୍ (କିନ୍ତୁ ପାର୍ସଲ ନୁହେଁ) ଏୟାର ମେଲରେ ଭାରତବର୍ଷୀୟ କମ୍ପାନୀ ବଡ଼େଣାୟ ସେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଦେବା ସକାଶେ ପ୍ରହର କରାଯାଏ । ଏୟାର ମେଲରେ ପହଞ୍ଚିବାର ସିଦ୍ଧା ସକାଶେ ଡାକଘରରେ ମାଲବର୍ଣ୍ଣର ଗୋଟିଏ ଲେବଲ୍ (କମ୍ପାନୀ) ବିନା ପଲସାରେ ମିଳିବ ଏବଂ ତାହା ପଠାଇବା ଜନସର ବାମଦତ୍ତ ଠିକଣା ପାଖର ଠିକ ଉପର କୋଣରେ ସଫୋଗ କରାଯାଏ । ଏୟାରମେଲ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରେକ୍ଟିକେନ୍ ଓ ଉଡ଼ର ଅୟାରଲାଇନ୍ କେବଳ କରତୀଠାରୁ ପାର୍ସଲ ପଠାଇ ପାରେ ।

ଭାରତବିତରେ ଏୟାର ଫିସ୍—(୧) ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ ପଠାଇବାକୁ ହେଲେ ସାଧାରଣ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ରେ ଅଧିକ ଟ ୦ ୧୧୧ ଟିକେଟ୍ ମାର ପଠାଯାଏ । (୨) ଷ୍ଟେସନ କମ୍ପାନୀ ପ୍ୟାକେଟ୍ ପଠାଇବାକୁ ହେଲେ, ଅଧତୋଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ / ଅଧ ତୋଳାରୁ ଏକତୋଳା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ ୪, ଚେଣିକ ପ୍ରତି ଏକତୋଳା କମ୍ପାନୀ ତାହାର କୌଣସି ସଂଖ୍ୟା ପାଇଁ ଟ ୦ ୪ ଏବଂ ସେଥିରେ ସାଧାରଣ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ ମୁଲ୍ ପ୍ରତି ଟିକେଟ୍ ମାର ପଠାଯାଏ । (୩) ସାଧାରଣ ମନିଅର୍ଡ୍ କଲେ ସେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗିବ, ତା ଠାରୁ ଅଧିକା ଟ ୦ / ଲାଗେ ।

ବିଦେଶିକ ଏୟାର ଫିସ୍—ସାଧାରଣତଃ ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେଉଁ ଢେରେ ଚିଠି ଓ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ରେ ଟିକେଟ୍ ଲାଗେ, ତାହା ଉପରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଅଧିକା ମାତ୍ରା ଦେଲେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ଅଧଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଓ ଜନର ଚିଠି ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଡାକଦ୍ଵାରା ଯାଇପାରେ:—ଟ ୦ । ଅଧିକ ଦେଲେ ଲବ୍, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍ ଇଜିପ୍ଟ, ମାଲୟ ଓ ଇଣ୍ଡୋଚୀନାକୁ ଅଧଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଓ ଜନର ଚିଠି ଯାଇପାରେ । ଟ ୦ ୪ ଅଧିକ ଦେଲେ ଲବ୍ ଓ ଶ୍ୟାମକୁ, ଟ ୦ ୪ ଦେଲେ ବ୍ରାସିଲ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଅଲରା ପ୍ରିଫ୍ରେଟ୍ ଓ କ୍ରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପସମୂହକୁ, ଏବଂ ଟ ୦ ୪ ଦେଲେ ଭାରତୀୟ, କେନିଆ, ଟାଙ୍ଗାନିକା ଓ ଜର୍ମାନୀକୁ ଚିଠିଯାଏ । ସୁଡାନକୁ ଟ ୦ ୪୨, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆକୁ ଟ ୦ ୪୨ ଏବଂ ଅମେରିକା ସୁବ୍ରତ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକା ଓ ବୋହେସିଆକୁ ଟ ୦ ୪୪ ଅଧିକ ଲାଗେ ।

ଷ୍ଟେସନ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ ପଠାଇଲେ ଲବ୍, ଲବ୍, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ, ଇଜିପ୍ଟ, ଇଟାଲୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଇଂଲଣ୍ଡ, ଅଲରା ପ୍ରିଫ୍ରେଟ୍, ଶ୍ୟାମ, ମାଲୟ, ଇଣ୍ଡୋ-

ସୁହେ ଆଉ ମଧ୍ୟ ତାର ତପ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ।

ଗୁରୁନା, ତତ୍ ପୂର୍ବ ଭରଣସ୍ତୁ ଦ୍ରୀପୟୁଃ ଓ ଅସ୍ତେନ୍ନିଅକୁ ଟ ୦ ୯ ଅଧିକା ଲଗେ
ଏବଂ ଜର୍ମିନ ଓ ଅମେରିକା ମୁକ୍ତବିଜ୍ୟ ଟ ୦ ୩ ଲଗେ ।

ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍ ଓ ଉତ୍ତର ଆୟାରଲଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧଅର୍ଜନସ ଓଜନର
ତଠିପାଇଁ ଏୟାର ପି ଓ ପୋଷ୍ଟେଜ୍ ମିଶ୍ରି ଟ ୦ ୩୯ ଲଗେ । ତେଣିକି
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧ ଅର୍ଜନସ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୯ କର ଲଗେ ଏବଂ ଅଧ ଅର୍ଜନସ
ଓଜନର ସ୍ୟାକେଟ୍‌ରେ ସାଧାରଣ ପୋଷ୍ଟେଜ୍ ଗ୍ରହ ଟ ୦ ୩ ଅଧିକା ଲଗେ ।

ବୈଦେଶିକ ଏୟାର ମନିଅର୍‌ଭର—ଇଜିପ୍ଟ, ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍ ଉତ୍ତର
ଆୟାରଲଣ୍ଡ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ଦେଶକୁ ମନିଅର୍‌ଭର କରିବାକୁ ହେଲେ
ସାଧାରଣ କମିଶନ ଉପରେ ଟ ୦ ୯ ଅଧିକା ଲଗେ ।

ଫରେନ୍ ବା ବୈଦେଶିକ ତାଳ ମାସୁଲ ।

ଭାରତ ବର୍ଷରୁ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ତଠିପଣ ଇତ୍ୟାଦି ପଠାଇଲେ
ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ତାଳ ମାସୁଲ ଲଗେ:—

୧ । ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନ୍, ଉତ୍ତର ଆୟାରଲଣ୍ଡ, ଇଜିପ୍ଟ (ସୁଡାନକୁ ନେଇ) ଏବଂ
ସିଂହଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ ଅଧିକୃତ ଓ ରସିଡି ରାଜ୍ୟକୁ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ ସିଙ୍ଗୁ
ଟ ୦ ୯ ରମ୍ପାଇ ଟ ୦ ୧, ଲପାପା ଏକ ଅର୍ଜନ ଓଜନକୁ ଟ ୦ ୯ ୨ ତେଣିକି
ପ୍ରତି ଅର୍ଜନ ଟ ୦ ୯, ମୁଦ୍ରାତ କାଗଜ (ସମ୍ଭାଦ ପତ୍ର ଓ ପୁସ୍ତକ ସହିତ) ପ୍ରତି
ଦୁଇଅର୍ଜନ କମ୍ପା ତହିଁରୁ କମ୍ ସକାଶେ ଟ ୦ ୯ ୯, କାରବାଣି କାଗଜ (ବ୍ୟବ-
ସାୟର କାଗଜ ପତ୍ର) ପ୍ରଥମ ୧୦ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୨ ତେଣିକି ପ୍ରତି
ଦୁଇଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଟ ୦ ୯୯, ସାମ୍ପଲ୍ (ନମୁନା) ପ୍ରଥମ ୪ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ
ଟ ୦ ୧୭ ତେଣିକି ପ୍ରତି ୨ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଟ ୦ ୯୯ ଲଗେ ।

୨ । ପର୍ସିଆନ୍ ଭାରତ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍
ସିଙ୍ଗୁ ଟ ୦ ୯ ରମ୍ପାଇ ଟ ୦ ୧, ଲପାପା ପ୍ରଥମ ୧ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୨ ତେଣିକି
ପ୍ରତି ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଟ ୦ ୯, ମୁଦ୍ରାତ କାଗଜ (ସମ୍ଭାଦ ପତ୍ର ଓ ପୁସ୍ତକ ସହିତ) ପ୍ରତି
ଦୁଇଅର୍ଜନ କମ୍ପା ତହିଁରୁ କମ୍ ସକାଶେ ଟ ୦ ୯ ୯, କାରବାଣି କାଗଜ
(ବ୍ୟବସାୟର କାଗଜ ପତ୍ର) ପ୍ରଥମ ୧୦ ଅର୍ଜନସ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୨ ତେଣିକି
ପ୍ରତି ଦୁଇ ଅର୍ଜନସ ପାଇଁ ଟ ୦ ୯୯, ସାମ୍ପଲ୍ (ନମୁନା) ପ୍ରଥମ ୪ ଅର୍ଜନସ
ପାଇଁ ଟ ୦ ୧୭; ତେଣିକି ପ୍ରତି ୨ ଅର୍ଜନସ ପାଇଁ ଟ ୦ ୯୯ ଲଗେ ।

୩ । ସିଂହଳ ଓ ପର୍ସିଆନ୍ ଭାରତକୁ ଏସବୁ ବସ୍ତୁରେ ଇନ୍‌ସଣ୍ଡ (ବରତ-
ବର୍ଷୀୟ) ହସାବରେ ତାଳମାସୁଲ ଲଗେ ।

ବିପାକେ ପଞ୍ଚଲେ ମୁଦ ଦୌକ ନିନ୍ଦାକରେ ।

ବୈଦେଶିକ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍—ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ତାଳସଂକଳନ ଅନୁସାରେ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କରାଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ସେଥିପାଇଁ ସାଧାରଣ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ରେ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେଶ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୩ ଠାରୁ ଟ ୩ । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗେ । କରୁଣା ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଏହାର ଡିଗ୍ରୀ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ପଠାଯାଇ ପାରେ । ସାଦୃଶ୍ୟର ଡିଗ୍ରୀରେ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଟ ୦ ୪୮ ଠାରୁ ଟ ୧୩୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେଶ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗେ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ସମୟରେ ସବୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସେହି ରାଜ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଅବ୍ୟକ୍ତତା ଅବତ୍ତା । ଅନୁସାରେ ତାଳ ବଦଳାଇ ତାଳରେକର କେନେରାଲ କେଉଁଠି କେଉଁଠାକୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଯିବ ତାହା ନୋଟିସ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବୈଦେଶିକ ଇନ୍‌ସିଡର—ଟ ୨୦୦ ୯ କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇନ୍‌ସିଡର ଟ ୦ ୮ ଇନ୍‌ସିଡର ଖର୍ଚ୍ଚରେ ସୋମାଲିଆ, ସେକେଲସ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଏବଂ ମସ୍କାଟ୍‌ସୁ ଯାଇପାରେ । ତତୁର୍ଦ୍ଧା ପ୍ରତି ଟ ୨୦୦ ୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ ୮ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶକୁ ୧ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଟ ୦ ୮ ଏବଂ ତତୁର୍ଦ୍ଧା ପ୍ରତି ୧ ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ ୮ ପ୍ରତି ଲାଗେ । ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାସି ଓ ବୈଦେଶିକ ଇନ୍‌ସିଡର ମଧ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରେ । ମାତ୍ର ସେଥିରେ ନୋଟ୍, ଡ୍ରାଫ୍ଟ, ଦଲିଲ, ଚକ୍ରପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପଦାର୍ଥ ଯାଇପାରେ । କ୍ରାନ୍ତି ଅପରିସ ମାନଙ୍କରେ ୪୦ ପାଉଣ୍ଡ କମ୍ ଟ ୨୦୦ ୯ କାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୂଲ୍ୟ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବୈଦେଶିକ ଓ ପାର୍ଶ୍ୱ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାସି କରବାକୁ ହେଲେ ଟ ୦ ୩ କର ପଡ଼ି ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁସବୁ ମାଲ ରାସ୍ତାରେ ଉପରେ ଭରତ ସରକାର ଶୁଳ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ କର ଅଛନ୍ତି ତାହା ପାର୍ଶ୍ୱରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାସି ହୋଇ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ବୈଦେଶିକ ମନିଅର୍ଡର—ଟକା ମନିଅର୍ଡର କରବାକୁ ହେଲେ ଟ ୧୦୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ ୩୮, ଟ ୨୫୯ କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୦ ୩୮, ଏବଂ ତେଣିତ ପ୍ରତି ଟ ୨୫୯ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୮ ଏବଂ ପ୍ରତି ଟ ୧୦୯ ପାଇଁ ଟ ୦ ୩୮ ଲାଗେ । ପାଉଣ୍ଡ ମନିଅର୍ଡର କରବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତି ଏକ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଟ ୦ ୮, ଏବଂ ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତି ପାଉଣ୍ଡ ପାଇଁ ଅଧିକା ଟ ୦ ୩୮, ୫ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେଲେ ପ୍ରତି ୫ ପାଉଣ୍ଡ ପାଇଁ ଟ ୧୯ କା ଲାଗେ । ଯେଉଁ ଦେଶକୁ ଟେଲିଗ୍ରାଫିକ ମନିଅର୍ଡର ପଠାଇବାକୁ ହେବ ସେ ଦେଶ ପାଇଁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ଯାହା, ମନିଅର୍ଡରରେ ଲୁଚାଇ ବସନ୍ତ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କରବାକୁ ତାହାହିଁ ନିଅଯିବ । ଅଧିକତମ ବୈଦେଶିକ ମନିଅର୍ଡର କମିଶନ ମଧ୍ୟ ନିଅଯିବ ।

୨ ପେନସ ଠାରୁ ୧ ପାଉଣ୍ଡ ୧ ଶିଲିଂ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଟିସ ଯୋଷ୍ଟାଲ ଅର୍ଡର ବନ୍ଦୀ ହୁଏ । ତାହା ସାଧାରଣତଃ ସାବେରମାନେ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଗ୍ରୋଟ୍ ମନିଅର୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିପାରେ ।

ଅପଣ୍ଡାର କମିଡୋସ ବୁଝି ସେ ନ ପାରେ ।

ଭାରତରୁ ବିଲ୍ଲିତକୁ ଜାହାଜ ଭଡ଼ା ।

(୧) ଜାହାଜରେ ବୋମ୍ବେଇଠାରୁ ବେରୁଟ ଓ କଲକତ୍ତା ନୋପଲ୍ସ ଦେଇ ବରକେ ଗଲେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଜାହାଜ ଭଡ଼ା ୭୮ ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୧୦୧୪ ଲରେ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଜାହାଜ ଭଡ଼ା ୫୨ ପାଉଣ୍ଡ ୧୪ ଶିଲିଂ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୭୧୩୯ ଲରେ ।

(୨) ବୋମ୍ବେଇଠାରୁ ଓ ମାର୍ଶେଲ୍ସ ଦେଇ ଜାହାଜରେ ବରକେ ଗଲେ ନିତାଲ୍ କମ୍ପରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଜାହାଜଭଡ଼ା ୮୪ ପାଉଣ୍ଡ ୭ ଶିଲିଂ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୧୦୧୭ ୯ ୯୩ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଜାହାଜ ଭଡ଼ା ନିତାଲ୍ କମ୍ପରେ ୫୫ ପାଉଣ୍ଡ ୧୪ ଶିଲିଂ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୭୨୯୯ ୯୩ ଲରେ । ଏହି ବାଟରେ ଗଲେ ଦେବେକ ଜାଗାରେ ମୋଟରରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି ଦେଇ ଭଡ଼ା ଅଧିକ ହୋଇପାରେ ।

(୩) ଜାହାଜରେ ବୋମ୍ବେଇଠାରୁ ତାମସେ, ଡେରୁପାଲମ ଓ ଆଲେକ୍-ଡାଣ୍ଡିଆ ଦେଇ ବରକେ ଗଲେ ନିତାଲ୍ କମ୍ପରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଜାହାଜ ଭଡ଼ା ୧୧୧ ପାଉଣ୍ଡ ୧ ଶିଲିଂ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୧୩୩୩୯ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଜାହାଜ ଭଡ଼ା ନିତାଲ୍ କମ୍ପରେ ୮୨ ପାଉଣ୍ଡ ୫ ଶିଲିଂ ଅର୍ଥାତ୍ ଟ ୧୦୭୧୯ ୯୩ ଲରେ । ଏହି ବାଟଦେଇ ଗଲେ ଦେବେକ ଜାଗାରେ ମୋଟରରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ ସେହି ଦେଇ ଭଡ଼ା ଅଧିକ ହୋଇପାରେ ।

(୪) କଲମୋ ଦେଇ ବରକେ ଗଲେ ନିତାଲ୍ କମ୍ପରେ ଟ ୫୨୦୯ ୯୩ ଲରେ । ଏହାଭଡ଼ା ହୋଟେଲ ଡେର୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଷର୍ଟ୍ ମଧ୍ୟ ପଡ଼େ । ଏହି ଷର୍ଟ୍ସର ମୂଲ୍ୟ ଏଠାରେ ଟ ୧୩୯୩ ହିସାବରେ ଧରା ଯାଇଅଛି ।

ଭାରତର ଆମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନୀ ।

ଭାରତବର୍ଷ ତାର ବୃଦ୍ଧିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଦେଶକୁ ରପ୍ତାନୀ କରେ ଏବଂ ଅବଶ୍ୟାଙ୍ଗୀୟ ବସ୍ତୁକୁ ଇତ୍ୟାଦି ବଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ କରେ । ୧୯୩୨-୩୩ ସାଲ ହିସାବରୁ ତଥା ଯାଇଅଛି ଯେ ଭାରତରୁ ୧,୩୨,୪୦,୫୭ ଦିନାର ଟଙ୍କାର ଦ୍ରବ୍ୟ ବଦେଶକୁ ଯାଇଥିଲା । ଏବଂ ୧୩୨,୫୮,୪୩ ଦିନାର ଟଙ୍କାର ଦ୍ରବ୍ୟ ବଦେଶରୁ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲା । ଆମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନୀ ହୋଇଥିବା ପ୍ରକାର ପ୍ରକାର ଦେବେକ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

କ୍ଷମାଠାରୁ ସଂସାରରେ ନାହିଁ ଭଲ ଗୁଣ ।

ଅମଦାନୀ	ରସ୍ତାନୀ
(ଟଙ୍କା)	(ଟଙ୍କା)
ତୁଳା ଓ ତୁଳାନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ } ୩୪,୦୮,୫୩,୦୦୦	ହୈାଡ଼ ଓ ହୈାଟ ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ } ୩୯,୪୪,୨୯,୦୦୦
କଳକବ୍ବା ଇତ୍ୟାଦି ୧୦,୪୪,୨୪,୦୦୦	ତୁଳା ଓ ତୁଳା ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ } ୨୩,୧୧,୦୭,୦୦୦
ଧାତୁ ଇତ୍ୟାଦି ୧,୭୩,୪୧,୦୦୦	ଗୁ ୧୭,୧୫,୨୮,୦୦୦
ତେଲ ୮,୦୦,୦୯,୦୦୦	ଶସ୍ୟ ଓ ମଇଦା } ୧୭,୦୭,୭୧,୦୦୦
ସିଲ୍ଲ ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ ୪,୩୩,୩୭,୦୦୦	ପ୍ରଭୃତି }
ଚିନି ୪,୨୨,୮୭,୦୦୦	ମଞ୍ଜି ପ୍ରଭୃତି ୧୧,୩୦,୭୮,୦୦୦
ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ର ୩,୮୪,୭୭,୦୦୦	ଚମଡ଼ା ୪,୭୭,୪୨,୦୦୦
ଯଜ୍ଞ ୩,୮୧,୧୪,୦୦୦	ଧାତବଦ୍ରବ୍ୟ ୪,୭୮,୧୮,୦୦୦
ବାସତ ଓ ପିଚ୍‌ବୋର୍ଡ ୨,୮୭,୪୫,୦୦୦	ଲୁଗା ୧,୨୪,୨୪,୦୦୦
କେମିକାଲ୍ ପଦାର୍ଥ ୨,୭୧,୨୫,୦୦୦	କାପ ୧,୦୧,୮୧,୦୦୦
ମଦ ୨,୨୫,୭୦,୦୦୦	ତମାଖୁ ୭୭,୧୧,୦୦୦
ଔଷଧ ପ୍ରଭୃତି ୧,୮୫,୮୩,୦୦୦	ମସଲ ପ୍ରଭୃତି ୭୨,୩୩,୦୦୦
କାଚନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥ ୧,୪୨,୪୭,୦୦୦	ଫଳ ଓ ଶାକ୍ତବଜ୍ର ୭୧,୫୨,୦୦୦
ତମାଖୁ ୧୭,୧୪,୦୦୦	ନଈଆକରା ୭୦,୨୪,୦୦୦
ସାରୁନ ୮୨,୭୩,୦୦୦	କାଠ ୫୭,୧୮,୦୦୦
କୋଠାଘର ଓ ଭିତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି } ୭୭,୩୫,୦୦୦	ତେଲ ୫୩,୭୧,୦୦୦
ଝେସନାଘ ୭୨,୩୭,୦୦୦	ବୋଇଲ ପ୍ରଭୃତି ୪୪,୧୧,୦୦୦
ସେଇନା ଓ ସେଲ ସରଞ୍ଜାମ } ୪୭,୩୩,୦୦୦	ଡାକ ୩୪,୮୨,୦୦୦
ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ୪୪,୧୪,୦୦୦	ଅଗ୍ନି ୩୧,୫୨,୦୦୦
ଛତା ୨୭,୭୭,୦୦୦	ଔଷଧ ପ୍ରଭୃତି ୩୧,୨୭,୦୦୦
	ଅପିମ ୧୧,୨୫,୦୦୦
	ଶିବରପଣ୍ଡା ୧୧,୧୦,୦୦୦

ଭାରତରେ ଫ୍ୟାକ୍ଟରୀ ବା କାରଖାନାର ସଂଖ୍ୟା ଓ

ସେଥିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ।

କ୍ରମେ ୧୯୩୦ ଓ ୧୯୩୧ ସାଲରେ ଚଳୁଥିବା ପ୍ରଧାନ ଚେତେକ
କାରଖାନାର ସଂଖ୍ୟା ଓ ସେ ଗୁଡ଼ିକରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ନମ୍ବରେ
ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

୨୮ ଦାନ ନିଆମରୁ ସଂସାରରେ ନାହିଁ ପୁଣ୍ୟ ॥

(ବାଉଆଳା ନାମ)	(ବାଉଆଳା ସଂଖ୍ୟା)		(ନିୟୁତ୍ତବ୍ୟକ୍ତିବର୍ଗସଂଖ୍ୟା)	
	୧୫୩୦—୧୫୩୧	୧୫୩୧—୧୫୩୨	୧୫୩୨—୧୫୩୩	୧୫୩୩—୧୫୩୪
ଭୂଳା ବଳ	୨୫୮	୩୦୨	୩୫୨,୨୭୮	୩୮୧,୨୦୫
ସୋଟ କଳ	୧୭	୧୧	୩୩୭,୫୫୭	୨୭୭,୫୩୦
ସେସମ୍ କଳ	୭	୧	୧,୭୧୨	୧,୭୧୫
ପରମ୍ କଳ	୧	୧	୩,୮୨୭	୩,୮୭୫
ବିଗି ଓ ମଠର ମରମତ	୧୫	୧୦୦	୭,୪୭୨	୫,୭୫୭
ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ ଇଞ୍ଜି ନିୟୁତ୍	୧୫	୧୭	୨,୧୫୧	୧,୪୧୧
ସେଲ୍‌ସ୍‌ଟେସ୍ କାରଖାନା	୭୭	୭୧	୫୭,୭୨୮	୫୩,୨୧୫
ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ	୧୮	୧୮	୨୦,୨୪୨	୧୫,୭୫୭
ବିଲ୍‌ଟ୍ରିବ୍ ,,	୩	୪	୮୦୮	୮୫୧
ଇଡା ଓ ଇଷ୍ଟାଡ୍	୫	୫	୩୦,୪୮୪	୨୭,୮୧୨
ମେଟ୍ରୋଲ ପରଷାଲ ଚେରା	୧୨	୧୨	୧୨,୦୩୪	୧୧,୨୮୭
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ	୨୨	୨୧	୧୩,୧୮୮	୧୩,୦୮୮
ଇନିକଲ	୪୮	୪୧	୧୫,୨୦୩	୧୮,୩୮୦
ଗୁ	୧୫୧	୧୫୧	୫୦,୧୭୧	୫୫,୫୩୭
ତମାସୁ	୧୮	୧୭	୭,୦୪୦	୪୫,୪୮୮
ହାଡ଼ସଡ଼	୨୧	୨୨	୩,୭୩୭	୨୧,୧୭୭
ସ୍ୟାସ କାର୍ଡ	୧୪	୧୨	୧,୭୪୦	୧୪,୧୩୮
ବିଜୁସିଲ୍	୪୧	୩୮	୧୭,୧୭୭	୧୫,୨୭୮
ଚେଲକଲ	୨୪୧	୧୧୮	୧୧,୧୧୧	୧୦,୧୨୨
ସାରୁନ କଲ	୧	୧୧	୮୧୧	୮୩୧
କାରକକଲ	୭	୮	୫୫୧୭	୫୭୭୪
ଇଟା ଓ ଟାଇଲ	୭୭	୭୭	୧୭୧୧	୭୭୧୫
ତମଡା ଓ ଜୁଡା ଟେନେସ୍	୩୧	୨୧	୫୧୪୦	୪୧୭୦
ମଇଦାକଲ	୭୩	୭୩	୫୪୮୨	୫୨୭୧
ଗୁରୁଲ ,,	୧୭୧୫	୧୪୫୫	୭୮,୨୭୧	୭୨,୨୭୫
ଜାତ ,,	୧୧	୩୨	୨୩୧୦	୩୪୮୮
ଇବର ଇନିସ	୭	୭	୧୩୧	୧୨୧
ସରକାରୀ କାରଖାନା	୩୫୧	୩୫୨	୧୪,୮୮୨	୧୩,୦୮୧

ଅନୁଷ୍ଠାନ ବଳା ପଳ ଚିକା ମନୁଷାରେ ?

ଲଙ୍କାରେ ଭାରତୀୟ କୁଳି ।

୧୯୩୩ ସାଲ ଜୁନମାସ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ସିଂହଳ ସରକାର ୨୫୫୮୮ ଭାରତୀୟ ମଜୁରୀଦାର ଯାଇଥିଲେ । ସେଥି ରତରୁ ୨୦୧୩୨ ସୁରୁଷ ୧୧୧୫୩୧ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ୨୫୫୫୭ ହେଉଛନ୍ତି ପିଲା ।

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଅରଟ ଓ ଲୁଗା ।

ତୃତୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଅରଟରେ ସୂତା କାନ୍ଥ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ପୂର୍ବେ ଭାରତର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ସାଧାରଣତଃ ଅନେକ ଧାନ ଦୁଃଖୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ଶ୍ରାବନ ଯାହା ନିର୍ବାହର ଏହା ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ ଥିଲା । ଧନ ପରିବାରସ୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ ପରେ ଅବସର ସମୟରେ ଅଜିକାଲିକାର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କପରି ବଳାସ ବ୍ୟସନରେ କାଳକ୍ଷେପ ନ କରି, ନିଜେ ସୂତା କାନ୍ଥ ନିଜର ପରିବାରଙ୍କ ପାଇଁ ଲୁଗା ବୁଣାଉଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ୱାନ୍ତର ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ପଇସା ଲାଭ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସୂତା କଟାଳିମାନେ ଏହି ଅରଟରେ ସୂତା କାଟିବାରେ ଏପରି ଦକ୍ଷତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ଯେ, ସେ ସୂତା ଅଜିକାଲିକାର କଳ ସୂତା ଅପେକ୍ଷା ସୁସ୍ଥ ଓ ମଜବୁତ୍ଥିଲା । ସେ ସମୟର ତନ୍ତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ଲୁଗା ବୁଣାରେ ବିଶେଷ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶ ଲୁଗା ପରି ସବୁ ଲୁଗା ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଆଦୌ ନ ଥିଲା, ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଇଂରାଜମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ବଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ଆମ ଦେଶରୁ ଭଲ ସବୁ ଲୁଗା ତେଲ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ବିଦେଶ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁତ କରିବା, ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ସବୁ ଲୁଗା ବୁଣା ହେଉଥିଲା । ବାଲେଶ୍ୱରର ମସଲିନ୍ ଛଟ ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଓ ରୁଚିକର ଥିଲା ଯେ, ଇଷ୍ଟ-ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଛଟ ନେଇ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯିବା ପ୍ରଥମ ଗୁଲ୍‌ସ୍‌ଟୁ ଗଜରୁ ସ୍ୱରୂପ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ତନ୍ତ୍ରମାନେ ସେତେବେଳେ ଏପରି ସବୁ ଲୁଗା ବୁଣୁଥିଲେ ଯେ ୫୦୦୦ ଦାତର ଲୁଗା ମୋଡ଼ାପାଇ ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ବାଉଁଶ ନଳୀ ମଧ୍ୟରେ ରଖିତ ହେଉଥିଲା ।

୧୮୦୭ ମସିହାରେ ଭାରତର ଏକା ସାହାବାଦ୍ରେ ୧୫୧,୫୦୦ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୪ ୧୨,୫୦,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ସୂତା କାଟୁଥିଲେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନର ସୂତା ଉତ୍ପାଦନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେତେବେଳେ ସୂତାକଟା ଯେ

ଔଷଧର ନାମ ଶୁଣି କେବେ ରୋଗ ହରେ ?

ସମସ୍ତ ଭରତର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଲବ୍ଧିଜନକ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା ତାହା ସହଜରେ ଜଣାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଭରତ ତାର ସ୍ୱାଧୀନତା ହରାଇବା ସଙ୍ଗେ, ଚଳାସିତା ହୋଇବାରୁ ତାର ଏହି ବ୍ୟବସାୟକୁ ମଧ୍ୟ ହରାଇଅଛି ଏବଂ ସାମାନ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ଶିଳ୍ପକାରୀ ଲୁଗା ପାଉଁ ବିଦେଶ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଅଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଭରତରେ ସୁନାସିନ୍ଦୂ ପୂର୍ବ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଅରଟ ପ୍ରଚଳନ ହେଉଅଛି ଏବଂ ସମସ୍ତ ଭରତରେ ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ଅରଟ ଚଳୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବାଳକ ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଅରଟରେ ସୂତା କଟିବା ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଉଅଛି । ଅରଟ କଟା ସୂତାରେ ବୁଣା ହେଉଥିବା ଲୁଗା ମୋଟା ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ମିଲ୍ ଲୁଗାଠାରୁ ମଜବୁତ୍ ପଡୁଅଛି । ଏହା ଖଦିର ନାମରେ ଅବଦ୍ଧିତ । ଯେତେବେଳେ ଆମଦେଶ ଲେବ-ବ୍ଲେ ଅରଟରେ ସୂତା କାଟିବାର ଅଭ୍ୟାସ ବେଳକୁ ବେଳ ବଢିବ ତେବେ-ବେଳେ ଖୁବ୍ ସରୁସୂତା ମଧ୍ୟ କଟାଯାଇ ପାରିବ । ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ପ୍ରସାରଣ ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ କେତେଜଣ ଖଦିର ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ସେଥିଯୋଗୁଁ ୧୯୩୦-୩୧ ସାଲ ହସାବରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେ ବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୧୧ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଖଦିର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ସେଥିରୁ ସୂତାକଟାଳି ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ ବୁଣାଳି ପ୍ରାୟ ୧୧ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ନେଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଭରତର ମିଉଜିୟମ୍ (ଯାହୁଦର) ।

ଦେଶଜାତୀୟତା ବୈଦେଶିକ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପଦାର୍ଥ ମୃତ ଖଜୁଳୀ ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହାସିକ ନିଦର୍ଶନ, ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ, ଖୋଦିତ ଲିପି, କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ, ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ମୁଦ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତପ୍ରକାର ପଦାର୍ଥ ସମୂହରେ ଶୁଙ୍ଖଳାର ସହଜ ଶ୍ରେଣୀବିହୀନ ଅନୁସାରେ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ବା ଜାତିର ଗୌରବ ବିଷୟ ଅଟେ । ଭଦ୍ରାସ କେବଳ ସେହି ଦେଶର ବା ଜାତିର ମହତ୍ତ୍ୱା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏନ ହୁଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ତାହା ମାନବ ଶିକ୍ଷାର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦ୍ଧତି । କେତେକ ବର୍ଷ ହେବ ଆମ ଦେଶରେ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଣୁ ତେଣୁ ନାନାଦି ବସ୍ତୁ ପଦାର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେହେଁ ବହୁଳ ଓ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ତାହା ପ୍ରକଟ୍ତା କରିପାର ନ ଥିଲେ । ଇର୍ଡ୍ କବୁର୍ନ ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରଥମେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ କଲକତାରେ ଭରତୀୟ ମିଉଜିୟମ୍ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏଠାରେ ଗଢ଼ିତ ଥିବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଶୀୟ ଭାବେ ଏହାକୁ ଯାହୁଦର ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବସ୍ତୁତ

ନିଜ ଶିର ଯୋଡ଼ି ପାଦପ ଯଥା ଛାୟା ବଢ଼ରେ ।

ପୃଥ୍ବୀରେ କେଉଁଠି କଣ ଥିବା ଏବଂ କଣ ଅଛି, ଯାହାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଲୋକ ସତ୍ୟରେ ଭାବୁ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବେଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ତିଆରିବା ନିମିତ୍ତ ଯାହାର ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ନାନା ଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଅବସ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବିଷୟ ନେଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମିଉଜିୟମ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି । ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟବଡ଼ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ରୁ ଅଧିକ ମିଉଜିୟମ୍ ଅଛି । ଥୁମ୍‌ସରୁ କଲିକତା ମିଉଜିୟମ୍ ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ ।

ମିଉଜିୟମ୍‌ମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ପରଦର୍ଶନ କରି ମତାମତ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ବଲ୍ଲଭରୁ ଦଳେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ୧୯୩୭ ସାଲରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାକ୍ତ ଅନୁସାରେ ମିଉଜିୟମ୍‌ମାନଙ୍କରେ କେତେକ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ନେତାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଥିବା ମିଉଜିୟମ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ମିଉଜିୟମ୍‌ମାନଙ୍କ ନାମ ନମ୍ବର ଦିଆଯାଇ :—

(୧) କଲିକତାର ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମିଉଜିୟମ୍; ଏହାର ଦୁଇଟି ବିଭାଗ ଅଛି । ଅର୍କାଇଭିକାଲ୍ ଓ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଅର୍ଟ ଗ୍ୟାଲେରୀ । (୨) ମାଦ୍ରାସ ମିଉଜିୟମ୍ । (୩) ଲହୋର ମିଉଜିୟମ୍ (୪) ବମ୍ବେର ମିଉଜିୟମ୍ (୫) ଜୟପୁର ମିଉଜିୟମ୍ (୬) ସାରାଥ ଅର୍କାଇଭିକାଲ୍ ମିଉଜିୟମ୍ (୭) ଭାଇଦ୍ରାବାଦ ମିଉଜିୟମ୍ (୮) ବସୋଦା ମିଉଜିୟମ୍ (୯) ମଥୁରା ଅର୍କାଇଭିକାଲ୍ ମିଉଜିୟମ୍ (୧୦) ଶ୍ରୀରାମର କାଶ୍ମୀର ଷ୍ଟେଟ୍ ମିଉଜିୟମ୍ (୧୧) ଦକ୍ଷିଣ ମିଉଜିୟମ୍ (୧୨) ପାଟଣା ଅର୍କାଇଭିକାଲ୍ ମିଉଜିୟମ୍ (୧୩) ରାଜସାହାର ବରେଲ୍ଡ ରସର୍ଚ୍ଚ ସୋସାଇଟି ମିଉଜିୟମ୍ (୧୪) ଲଖନୌ ପ୍ରଭାକର-ଅଲ୍ ମିଉଜିୟମ୍ (୧୫) ଲଖନୌର ଆର୍ଟ ଓ ହାଣ୍ଡ ମିଉଜିୟମ୍ (୧୬) ମୁମ୍ବାଇ ମିଉଜିୟମ୍, (୧୭) ମୁମ୍ବାଇ ମିଉଜିୟମ୍ ।

ଭାରତର ଅକର୍ମୀ ସମାସ୍ୟା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ତୁଳନାରେ ଭାରତର ଅକର୍ମୀ ସମାସ୍ୟା ରାସ୍ତାରେ । ଭାରତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ଅକର୍ମୀ ଅଛନ୍ତି ତାର ସଠିକ୍ ବିବରଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ସରକାରୀ କାରକ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ହୋଇନାହିଁ । ଯୁକ୍ତାଦାସ ମେହ୍ତା “ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମିକ ସମିତି (International Labour conference)”କୁ ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ

ବଳିଦ୍ୱୀ ପ୍ରାଣ ମହତ, ତଥା ପର ହିତରେ ।

ଭରତର ଅକର୍ମୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପେଉଁ ବରଷା ଦେଇଥିଲେ ମେଥିଲେ ପ୍ରକାଶ କର-
ଥିଲେ ଗୁଣୀ, ଶ୍ରମିକ ଓ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ମିଶି ଭରତରେ ମୋଟ୍ ପ୍ରାୟ
୪ କୋଟି ଅକର୍ମୀ ଅଛନ୍ତି ।

ଭରତ ସରକାରଙ୍କ ସେନ୍ସସ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ରିପୋର୍ଟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ
ଭରତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ୧୫,୩୦୧ ଜଣ ଶିକ୍ଷିତ ଅକର୍ମୀ ଅଛନ୍ତି ମେଥି ମଧ୍ୟରୁ
ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରାୟ ୨ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଏବଂ ମାଟ୍ରିକୁଲେଟ୍ ପ୍ରାୟ ୧୧ ହଜାରରୁ
ଅଧିକ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୩୧ ସାଲର ସେନ୍ସସ୍ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ଭରତରେ
କେଜ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟର କେତେ ଶିକ୍ଷିତ ଅକର୍ମୀ ଅଛନ୍ତି ତହିଁର ବିବରଣ ନମ୍ବର
ଦିଆଗଲା ।

ବ୍ରହ୍ମାଣ	ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ	...	୩୦
କବିନେଡାଲ	"	...	୩
ଅମେରିକାନ୍	"	...	୮
ବୈଦେଶିକ	"	...	୫

ଭରତୀୟ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ।

କାକ୍ତା	୧୫୪	ଲଗାଲ	୧୪୧
କୃଷୀ	...	୧୪୧	୪୨
ବ୍ୟବସାୟ	...	୧୧୧	୩୫
ଏମ୍. ଏ	...	୧୧୩	୨୮୪
ଏମ୍. ଏସ୍. ସି	...	୪୧	୧୧,୩୧୭

ଅଣ-ମାଟ୍ରିକ୍ ୧,୫୫୭

୧୯୩୭ ସାଲରେ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଦେବାର ସମାପ୍ୟା ସମାଧାନ କମିଟି
ସାର ଜେଜ୍ ବାଦଦୂର ସାହସକ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଏକ କମିଟି ବସିଥିଲା । କମିଟିର
ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ସରକାର ଓ ଭରତ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ
କରୁଛନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାର ସରକାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅକର୍ମୀ ସମାପ୍ୟା କମିଟି ବସାଇ
ଅଛନ୍ତି । କେଲଟ୍ ଲର୍ଡ୍ ଇଇଲିଂଟନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟା ନେବା
ବିଷୟରେ ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଦ୍ଘାଟନ କରିଥିଲେ ।

ଭରତର ଛାପାଖାନା ଓ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ।

ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜରେ ମୁଦ୍ରାପତ୍ର ଇଂରେଜ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରାପ୍ତି
ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦପତ୍ର କଲକତାରେ ୧୭୮୦ ସାଲରେ ପ୍ରକାଶିତ
ହୋଇଥିଲା । ୧୭୮୧ ସାଲରେ ପ୍ରଥମେ ବମ୍ବେରେ “ବମ୍ବେର ହେରାଲ୍ଡ”
ନାମକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଭରତର ପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରର ନାମ
ବେଙ୍ଗଲ୍ ହେରାଲ୍ଡ ବା ହିନ୍ଦୁସ୍ ଟେଲେଗ୍ରାଫ୍ । ୧୮୨୧ ସାଲରେ ଜଙ୍ଗଲ୍ ନାମକ

ବିଶେଷ ଦୁଃଖର ଭାର ବରଣ କହନ୍ତି ।

ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପରେ ତାହା ଇଂଲିଶ୍ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ଆନୁକୁଲ୍ୟରେ ୧୭୮୮ ସାଲରେ କଲିକତା ଗେଜେଟ୍ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଅଜ୍ଞତାର୍ଥୀକୁ ତଳିଆସୁଥିଲା । ଅରମ୍ଭରୁ ଗ୍ରାମାଣୀ ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଉପରେ ସରକାରଙ୍କର ଖବରଦୁଖି ରହିଥିଲା ଏବଂ ବେଳକୁ ବେଳ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ କଠିନ ଆଇନମାନ ପାଶ୍ ହେଉଥିଲା । ଲର୍ଡ୍ ରିପନ ଓ ଲର୍ଡ୍ ମେଟ୍ କାଫ୍ ଓ ଲର୍ଡ୍ ଦେବିଂସ୍ ପ୍ରଭୃତି ମୁଦ୍ରାପତ୍ରକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗର ସେ ସ୍ୱାଧୀନତା କାଢି ନିଆଯାଇ ଥିଲା ଏବଂ ୧୯୧୦ ସାଲରେ ମୁଦ୍ରାପତ୍ର ଆଇନ ଅତି କଠିନ କରିଦିଆ ଯିବାରୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଅଧିକାର ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କର ରହିଲା ନାହିଁ । ଏହାପରେ ୧୯୨୩ ସାଲରେ କେତେକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୁରସ୍କୃତ ଦିଆଗଲା, ମାତ୍ର ୧୯୩୧ ସାଲ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ପୁରସ୍କୃତ ତାହା କାଢିନିଆ ଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରେସ ଆଇନ, ବହୁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ଆଇନ, ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ ଆଇନ, ସି କଣ୍ଟ୍ରମ୍ ଆଇନ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବାଦପତ୍ର, ମୁଦ୍ରିତ ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ମୁଦ୍ରାପତ୍ର ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଥିଲା । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମାଣୀ ଗୁପ୍ତତା କରିବାକୁ ଦେଲେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜିଣ୍ଡା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ମୁଦ୍ରାକର (Printer) କୁ ଅନୁମତି ନେବାକୁ ପଡେ । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଦେଲେ ଏହିପରି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁମତି ନେବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଇସ୍ତଫାରେ ଅଗ୍ରୀମ ଟକ୍ସ ଙ୍କା ବା ତରୁକ୍ତ ଜାମିନ ରଖି ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ କିଛି କାରଣ ଦେଖିଲେ ଜାମିନ ଟକ୍ସ ବାସ୍ୟାସ୍ତ୍ର କରି ନୁଆ ଜାମିନ ତଲବ କରିନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ମୁଦ୍ରାପତ୍ର ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଏହିପରି ଭାବରେ ବହୁତଟକ୍ସା ତଣ୍ଡ ଦେଇ ସରିଲେଣି । ଗ୍ରାମାଣୀରୁ ବହୁଜଣେ ଗ୍ରାମାଣୀଙ୍କ ପରେ ଜିଣ୍ଡା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ସେଥିରୁ ତିନିଶତ ବା ମୂଲ୍ୟରେ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ନ ଦେଲେ ଜେଲ ଏବଂ ଜୋରିମାନା ହୁଏ । ବଡ଼ଦମ୍ଭର କୌଣସି ମୁଦ୍ରିତ ପୁସ୍ତକ ସରକାର ଇଚ୍ଛା କଲେ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ ଆଇନ ଓ ସି କଣ୍ଟ୍ରମ୍ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଭାରତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଗ୍ରାମାଣୀ ଓ ଦେଶର ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଉପରେ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ଓ ସର୍ବତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରେ । ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଦେଶର ଅତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଇଉରୋପ ଓ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ଏହିମାନେହି ଜନମତ ଧୃଷ୍ଟି କରିନ୍ତି ଏବଂ ସରକାରଙ୍କୁ ପରିଚାଳିତ କରିନ୍ତି । ଲଣ୍ଡନ ଟାଇମ୍ସ୍, ଦେଲିମେନ୍ସ୍, ନିଉସ୍ପେଟ୍ ହେରାଲ୍ଡ, ପେଟିଟ୍ ପ୍ୟାରିସ୍, ବର୍ଲିନର ଟାଜେବ୍ଲାଟ୍, ପ୍ରବନ୍ଧା ଏବଂ ଅଣ୍ଡାନ୍ତ ନାମକ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପତ୍ରିକା । ଏମାନଙ୍କର ଗ୍ରାହକ ସଂଖ୍ୟା ଏକ କୋଟି କିମ୍ବା ଦେହ କୋଟି ଥାଏ । ଭଲ ଭଲ ସ୍ଥାନରେ ଏପରି କି ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଜାହାଜମାନଙ୍କରେ ସୁଦ୍ଧା ଏମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ

ପତ୍ର ଉପରେ ଆର୍ଦ୍ର ଧର୍ମ କରିବ ସାଧନ ।

ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ସମ୍ବାଦ ଯୋଗାଇବା ନିମିତ୍ତ ଭଲ ଭଲ ଦେଶରେ କୋମ୍ପାନୀମାନ ପ୍ରବେଶିତ ହୋଇଅଛି । ଇଂଲଣ୍ଡର ରତ୍ନରେ କମ୍ପାନୀ ଅମେରିକାର ଆସୋସିଏଟେଡ୍ ଫେସ, ଜର୍ମାନୀର ଭଲ୍ଫ ଏଜେନ୍ଟ୍ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସର ଟାସ୍ ଏଜେନ୍ଟ୍ ପ୍ରକାଶ ଅଟେ । ଏହି ସବୁ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ପୃଥିବୀବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିନିଧି ରହି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଛାନାୟ ସମ୍ବାଦ, ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଓୟାରଲେଷ୍ଟ୍ରାଫ୍ ପଠାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଅଜିକାଲି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସବୁ ଲିନୋଟାଇପ୍ ମେସିନ୍ରେ କମ୍ପୋଜ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୁଏ । ଲିନୋଟାଇପ୍ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନୂଆ ନୂଆ ଅକ୍ଷରରେ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଏବଂ ଗୋଟାଏ ମେସିନ୍ ଯୋଗୁଁ ଦିନକରେ ୨୪ ହଜାର କାଗଜ ଗ୍ରନ୍ଥା ହୋଇପାରେ । ପୃଥିବୀର ମୁଦ୍ରାଯନ୍ତ୍ର ଓ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଦୁଇଜାରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ବହୁ ଅବନତ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ଦୁଇ ଲିନିଆର ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଗୋଟାଏକ ସଂଖ୍ୟା ୪୫୦ରୁ ୫୦୦୦ର ମଧ୍ୟରେ । କାଗ ସମସ୍ତ ୫୫୦ ହଜାରଠାରୁ ଅଧିକ କର ୫୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଟେ ।

ସମସ୍ତ ଭବିଷ୍ୟତରେ କେତେଗୋଟି ଶ୍ରେଣୀଭାଗ ଅଛି ଏବଂ କେତେ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଓ ସାମ୍ବିକ ପତ୍ରିକା ଚଳୁଅଛି ତାହାର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରଦେଶ ଓ୍ୟାୟରେ ଭିନ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଏ :—

ପ୍ରଦେଶ	ଶ୍ରେଣୀଭାଗ	ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର	ସାମ୍ବିକ ପତ୍ରିକା
ଆମ୍ରିକା	୧୭୫୩	୩୨୮	୧୦୧୮
ବମ୍ବେ	୧୧୮୧	୪୧୫	୫୨୩
ଇଣ୍ଡୋ	୧୨୮୮	୨୦୮	୩୧୪
ୟୁରୋପିୟ	୭୮୫	୨୦୨	୨୪୮
ପଞ୍ଜାବ	୫୦୦	୨୮୩	୨୮୦
ବ୍ରହ୍ମପେଶ	୩୪୩	୫୧	୧୭୫
ବିହାର ଓଡ଼ିଶା	୨୩୭	୫୪	୫୮
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବେଙ୍ଗଲ	୧୧୨	୭୪	୪୩
ଆସାମ	୭୫	୨୪	୨୫
ଝ: ପ: ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ	୨୮	୮	୩
ଅଜମିର-ମରଓ୍ୟାଜା	୩୨	୮	୧୮
କୁର୍ଗ	୫	୨	୨
ଗୋ	୧୩୭	୩୩	୭୨
ମୋଟ	୭୫୨୦	୧୭୦୮	୨୭୭୦

ବେଙ୍ଗାଲ ହେଲେ କିନ୍ତୁ ଧର୍ମ ନ ଦୃଷ୍ଟ ।

ଭାରତର ବେତେକ ପ୍ରଧାନ ଯଦି ପଞ୍ଚିକା ।

ନାମ	ଭୂମି	ଛାନ୍	ନାମ	ଭୂମି	ଛାନ୍
ଦୈନିକ :—			ଦୈନିକ :—		
ଅହରାତ୍	ଇଂରେଜୀ କଲିକତା		ଲିଡର	ଇଂରାଜୀ ଏକ୍ସାମିନାଟର	
ଝାର ଅଫ୍ ଲିଞ୍ଚିଆ	"	"	ପାରିଶ୍ରମିକ	"	ଲଣ୍ଡନ
ଅମୃତ ବଜାର ପଞ୍ଚିକା	"	"	ସମାଜ	ଓଡ଼ିଆ କଟକ	
* ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନ	"	"	ଉତ୍କଳ ପାତ୍ର	"	"
ପରୁଷାତ୍	"	"	ଆଶା	"	ବ୍ରହ୍ମପୁର
ଆନନ୍ଦ ବଜାର	} ବଙ୍ଗଳା	"	ନିଉ ଓଡ଼ିଶା	ଇଂରାଜୀ	"
ପଞ୍ଚିକା			ପ୍ରକାଶିତ	ତାମିଲ ବାଙ୍ଗାଲେର	
ବଙ୍ଗବାଣୀ	"	"	ସାପ୍ତାହକ :—		
ବସୁନ୍ଧା	"	"	କଲିକତାମଣିଆଲ୍	} ଇଂରେଜୀ କଲିକତା	"
ସ୍ବଚ୍ଛ	ହିନ୍ଦି କଲିକତା		ବେକେଟ୍		
ଭବତ ମିତ୍ର	ହିନ୍ଦି	"	କଲିକତାମୁଖ୍ୟତ୍	} "	"
ବମେଇ ହିନ୍ଦି	ଇଂରେଜୀ ବସମେଇ		ପାଲ୍ ବେକେଟ୍		
ପି ପ୍ରେସ୍ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ	"	"	ଗାଡ଼ିଆନ୍	"	"
ବମେଇ ସେଣ୍ଟିନେଲ୍	"	"	ବଙ୍ଗବାଣୀ	ବଙ୍ଗଳା	"
ଜମି ଜାମ୍ ସେପ୍ ପାର୍ସୀ	"	"	ହିନ୍ଦବାସୀ	"	"
ହିନ୍ଦୁଜାନ ଟାଇମ୍ସ୍	ଇଂରାଜୀ ଦକ୍ଷିଣ		ମାନ୍ଦାକ ମେଲ୍	ଇଂରେଜୀ ମାନ୍ଦାକ	
ଟେକ୍	ହିନ୍ଦି	"	ମାଲ୍ ମାନ୍ଦାକ	"	"
ପିଲ୍ ମିଲିଟାଣ୍ଡ	} ଇଂରାଜୀ ଲହୋର	"	ମୁସଲମାନ୍	"	"
ବେକେଟ୍			ମିନୁ	ଇଂରେଜୀ ଲହୋର	
ଅହରାତ୍	ଉର୍ଦ୍ଦୁ	"	ସକ୍ ଲହେଟ୍	"	ପାଟନା
ମିନାତ୍	ହିନ୍ଦି	"	ଟାଇମ୍ସ୍ ଅଫ୍ ଆସାମ	"	ଡିବ୍ରୁଗଡ଼
ଜନ୍ମଭୂମି	"	"	ପିପଲ୍ସ ଦେବଲଡ୍	"	ଆଶା
ଡେଲି ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍	ଇଂରାଜୀ ମାନ୍ଦାକ		ହରଜନ	"	ମାନ୍ଦାକ
ହିନ୍ଦୁ	"	"	ହମାଲ୍‌ସ୍ ଟାଇମ୍ସ୍	"	ଡେବଡୁର
ଡେଲି ବେକେଟ୍	"	କଟକ	ମହାଶୂର ହିନ୍ଦି	"	ମହାଶୂର
ଡେଲି ନିଉଜ୍	"	ନାଗପୁର	ଦେଶକଥା	ଓଡ଼ିଆ	କଟକ

* ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନ ଓବର କାଗଜ ରବିବାର ଛଡ଼ା ପ୍ରତିଦିନ ୪୭୫୫ ଖଣ୍ଡ ବନ୍ଦିତ୍ବ । ରବିବାର ଦିନ ୫୨୫୫ ଖଣ୍ଡ ବନ୍ଦିତ୍ବ । ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରତିଦିନ ସରକାରୀ ଅଫିସମାନଙ୍କୁ ବନା ମୂଲ୍ୟରେ ୫୨୫ ୫୨୫ ପଠାଯାଏ ।

ସର୍ବତ୍ରରେ ସମତା ଯେ ଧର୍ମକୁ ବୁଝାଇ ।

ନାମ	ଭଷା	ଜ୍ଞାନ	ନାମ	ଭଷା	ଜ୍ଞାନ
ଟାଲମସ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ }	ଇଂରେଜୀ	ବମ୍ବେଇ	ମାସିକ :—		
ପାପ୍ ଛକ:—			ପ୍ରଗ୍ରେସ୍ ଅଫ୍ ସିରଲ୍ }	ଇଂରେଜୀ	ବମ୍ବେଇ
ବର୍ମି ଅବ୍‌ନର୍ଭର୍	”	ବେଙ୍ଗଲ୍	ଲେଡି ମାଗାଜିନ୍	”	ମାନ୍ତ୍ରାଜ
ହୁଲୁସ୍ତାମା	ଉର୍ଦ୍ଦୁ	ଲଖନୌ	ଏଲ୍‌ମ୍ୟାନ୍‌ସ୍ ରିଭିଉ	”	”
ସର୍ବିଷ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଇଂରେଜୀ		ପୁନା	ସ୍ତ୍ରୀ ଧର୍ମ	”	”
ସ୍ୱଦେଶ ପାର୍ଶ୍ୱମିତ୍ର ପାର୍ଶ୍ୱୀ		ବମ୍ବେଇ	ଡେଲ୍‌ଥ	”	”
ମାସିକ :—			ଇଣ୍ଡିୟାନ୍‌ଏଡ୍‌ଜକ୍ସନ	”	”
କଲିକତା ରିଭିଉ ଇଂରେଜୀ କଲିକତା			ଲାଇଟ୍ ଅଫ୍ ଦ ଇଷ୍ଟ	”	”
ବେଙ୍ଗଲ୍‌ରେଲ୍‌ଓସ୍ }	”	”	ହୁଲୁସ୍ତାନ ରିଭିଉ	”	ପାଟ୍‌ନା
ମାଗ ଜିନ୍ }	”	”	ମକ୍‌ସ୍ ଲାଇଫ୍	”	”
ଟେଲ୍‌ଗ୍ରାଫ୍ ରିଭିଉ ଇଂରେଜୀ	”	”	ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଷ୍ଟେଟ୍‌ସ୍ }	”	ଦକ୍ଷିଣ
ପ୍ରବାସୀ	ବଙ୍ଗାଳା	”	ରେଲ୍‌ଓସ୍‌ମାଗ ଜିନ୍ }	”	”
ବସୁନ୍ତା	”	”	ସ୍ତ୍ରୀର ଏକାକୀ- }	”	ବାଙ୍ଗାଲେଇ
ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା	”	”	ମିକ୍‌ଜର୍ଣ୍ଣାଲ୍ }	”	”
ଭରତବର୍ଷ	”	”	ନବବିଭବ	ଓଡ଼ିଆ	କଟକ
ଲେବର ଗେଜେଟ୍ ଇଂରେଜୀ ବମ୍ବେଇ			ସହକାର	”	”
ୟୁର୍‌ମ୍ୟାନ୍‌ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ,	”	”	ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ	”	”
			ଅଭିରାମଚର ଇଂରେଜ ବମ୍ବେଇ		

ଏହାଛଡ଼ା କେତେକ ଦ୍ୱିସପ୍ତାହକ, ତ୍ରିସପ୍ତାହକ ଓ ଶୟନାସିକ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ।
 କୃଷି । ଭରତ ବର୍ଷ ଯୁଦ୍ଧପତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସମ୍ବାଦ ଯୋଗାଇବା ନିମିତ୍ତ
 ଅମେସିଏଟର୍‌ସ୍ ପ୍ରେସ୍, ରିଭିଉ ଓ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ । ଏହି ତିନୋଟି କମ୍ପାନୀ ଚଳୁଅଛି ।

ଭାରତର ଲାଇବ୍ରେରୀ ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଭରତବର୍ଷର ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ମଠ ଓ ଦେବାଳୟ
 ମାନଙ୍କ ସହଜ ଗୋଷ୍ଠି ଗୋଷ୍ଠି ସୁପ୍ରକାଳୟ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଗ୍ରାମ ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ଗ୍ରାମରେ ଭଗବତଗାଦ ଲାଇବ୍ରେରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଉଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ସନା ଓ
 ବଡ଼ ବଡ଼ ସମ୍ମୁଳ ଲେଖମାନେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜର ଗୋଷ୍ଠି ଗୋଷ୍ଠି ଲାଇ-
 ବ୍ରେରୀ ବଢ଼ିଥିଲେ । ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭେଜିଗିନୀ ଏକ ବସ୍ତା ଲାଇବ୍ରେରୀ
 ନିଜର ଗଜନବରରେ ଜ୍ଞାତ କରୁଥିଲେ । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟସ୍ତରରେ
 ଏହି ଲାଇବ୍ରେରୀ ସମସ୍ତ ଜଗତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରୁଥିଲା । ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ

ପ୍ରାଣ ପୀଣ କାମ ରିପୁ କରକ ବଢ଼ିଲା ।

ମହମଦ୍ ଗାରନ୍ ବଦର ଜଗରରେ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରଭୃତ ଏକ ବୃହତ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ
 ଛାପନ କରିଥିଲେ । ଦୁମାସ୍ତର ସ୍ୱାକ୍ଷର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ତାଙ୍କର ବଳାୟିକତାକୁ
 ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟରେ ପରିଣତ କରିଥିଲେ । ଆବରକଙ୍କ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ ସୁଦୂର ଭବରେ
 ସହିତ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଡବ୍ଲୁ ସୁଲତାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏକ ବଡ଼ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ
 ଥିଲା । ସେଥିରେ ଥିବା ପୁସ୍ତକ ସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ନିଆଯାଇଛି ।
 ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜାଙ୍କ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟର କେତେକ ବଡ଼ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସା-
 ଇଟିରେ ରଖିତ ଅଛି । ତାହାର ରାଜାଙ୍କର ସରସ୍ୱତୀ ଉତ୍ସାହରେ ୧୪ ଦିନର
 ଦୁଷ୍ଟାମ୍ୟ ପ୍ରତି ସମ୍ମୁଖୀତ ହୋଇଥିଲା । ନେପାଳ ରାଜାଙ୍କର ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟରେ
 ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରତି ରହିଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା କାଶ୍ମୀର, ମହାମୁର,
 ବରୋଦା, ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଓ ଜୟପୁର ପ୍ରଭୃତି ଦେଶୀୟରାଜା ମାନଙ୍କର ବଡ଼ ବଡ଼
 ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟମାନ ଅଛି । ଅଧୁନିକ ଧରଣରେ ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ
 ମାନଅଛି ସେଥି ମଧ୍ୟରେ କଲିକତାର ଇମ୍ପାରିଆଲ୍ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ ପ୍ରଧାନ ।
 ଏଥିରେ ୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତି ରହିଅଛି । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସେକ୍ରେଟେରୀ-
 ଏଟ୍ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟରେ ୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତି ଅଛି । ମାଦ୍ରାସରେ ଓରଏଙ୍ଗଲ୍
 ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ ଏବଂ ପୁନାରେ ରାଣୀରାଜର ଗବେଷଣାଗାରରେ ୨୦ ଦିନାରୁ ଅଧିକ
 ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତି ରଖିତ ଅଛି । ଏସିଆଟିକ୍ ମୋସାଇଟର କମ୍ପେଲ ଶାଖାରେ ୭୭
 ଦିନାର ପ୍ରତି ଅଛି । ପାଟଣାରେ ପବ୍ଲିକ୍ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ, ବଜେଦେଶରେ ବଙ୍ଗୀୟ
 ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ଏବଂ କଟକର ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
 ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ ଅଟେ । କଟକର ରାଜ୍ୟରେ ଟ୍ରାଭେଲିଂ (ବୁକ୍) ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ
 ୧୧୧୨ ରୁ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ବଡ଼ ବଡ଼ ବହିବିଦ୍ୟାଳୟମାନ-
 କରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟ ଅଛି । ଖେଡ଼ସବୁ ଲଇକ୍ରେଷ୍ଟମାନଙ୍କର
 ପୁସ୍ତକସଂଖ୍ୟା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ବହିବିଦ୍ୟାଳୟ	ପୁସ୍ତକସଂଖ୍ୟା	ବହିବିଦ୍ୟାଳୟ	ପୁସ୍ତକସଂଖ୍ୟା
କଲିକତା	୧୦୨୦୧୭	ଆଲଗଡ	୨୫୦୦୦
ଏଲ୍ଲିହାବାଦ୍	୮୧୦୦୦	ଭେଗୁର	୧୪୦୦୦
ଡାକା	୭୧୦୦୦	ଗାଜପୁର	୧୮୦୦୦
ଲହୋର	୭୫୫୦୦	ଆବ୍	୧୮୦୦୦
ମାଦ୍ରାସ	୭୫୦୦୦	ପାଟଣା	୧୩୦୦୦
ବନାରସ	୭୫୦୦୦	କମ୍ପେଲ	୪୧୧୭୨
ଆମ୍ବାମଲ୍	୩୧୦୩୨	ଲଣ୍ଡୋ	୪୩୫୭୨
ହାଇଦ୍ରାବାଦ୍	୩୦୦୦୦		

୧୯୩୨ ସାଲରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାରେ ପୁସ୍ତକଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଅତ୍ୟଧିକ
 ବଢିଯିବାର୍ଥୀ ।

କାମଠାରୁ ଦୂର ସବୁ ଅନର୍ଥ ଘଟେନ ।

ସ୍ବଚିନ୍ତନ ।

ଭବତର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ନା ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ମହାସାଗାନ୍ଧି ହରିଜନ ନାମ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଏହି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ (ଅନାର୍ଯ୍ୟ) ମାନେ ଭବତର ଆଦମ ଅଧିବାସୀ-ମାନଙ୍କର ବଂଶଧର, ଅର୍ଯ୍ୟମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର କରି ବସନ୍ତ ପ୍ରାପନ କରିବାରୁ, ନିମ୍ନେ ଏହି ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଅର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ସଂସର୍ଗରେ ଅନେକଦିନୁ ଆସି ହିନ୍ଦୁ-ମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଶୁଦ୍ଧିକରିବେ ଚଳୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଯ୍ୟମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ସମାନଭାବେ ଦେଖୁଥିଲେ ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରସ୍ତବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତହୁଏମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟାବସ୍ଥାରେ ଦେଖୁଥିବାରୁ ଓ ଏମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ପାନାୟ ଅର୍ଯ୍ୟହୃଦ୍, ସମାଜର ବିରୁଦ୍ଧ ହେତୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଭାବରେ ରଖିଅଛନ୍ତି ।

ଭବତବର୍ତ୍ତରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ହେବ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମର ଉଦ୍ଭାବରେ ଉଚ୍ଚନୀଚ ଭେଦଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହେବାରୁ ଉଚ୍ଚଜାତି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟା ବିଦେଷରେ ଏବଂ ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭ୍ୟାଗୁରରେ ଜହ୍ନିତ ହୋଇ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ କିମ୍ବା ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ କରୁଅଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ପ୍ରତିଦେବା ଦ୍ବାରା ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଫଳ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ହେଉଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏଣେ ହିନ୍ଦୁ ସଂଖ୍ୟା କମି ଯିବାରୁ ଗଜନେତ୍ରକ ସେଠାରେ ହିନ୍ଦୁ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଗୋଲ୍‌ଟେବ୍ଲୁ ବୈଠକ ବେଳେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଓ ମୁସଲମାନ ପ୍ରଭୃତି ଏହି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତିଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଗୋଟିଏ ଗୁଚ୍ଛ କରିଥିଲେ । ତଦ୍ବାରା ସେମାନଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ ରଖି ନୂଆ ଶାସନରେ ନିର୍ବାଚନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦିଆଯିବ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ପୁନଃ ଜେଲ୍‌ରେ ଥିଲାବେଳେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଦେଶସାରା ଘୋର ଗୁଳିଲ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ସରକାର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଭାବେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ରଖିଅଛନ୍ତି । ସେହି ଦିନଠାରୁ ହରିଜନମାନଙ୍କର ମହାବୀର ଉଦ୍ଭବକାନ୍ତ ମହାତ୍ମା-ଗାନ୍ଧି ଲାଗିଅଛନ୍ତି । ସେ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଭବତବର୍ତ୍ତ ରୁମଣ କରି ଏକପାଶି ସଂଗ୍ରହ-କରି ଅଛନ୍ତି । ସେହି ପାଶିରୁ ହରିଜନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ, ଔଷଧ ବିତରଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହରିଜନ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଅଛି । ଉଚ୍ଚଜାତି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ମନସ୍ତବ ହରିଜନଙ୍କ ପ୍ରତି ବଦଳାଇବା ନିମିତ୍ତ ନାନାଭିକମ ଅନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି । ବସୁନ୍ଧରା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିବାରଣ ଏବଂ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର ଦେବା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମାତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ହରିଜନ କମିଟିମାନ ପ୍ରାପନ କରି

ଶରଦେ ମେଘର ଡାକ ଚୁଆଟି ଯେପରି ।

ଏବଂ ସ୍ଥାନେ ହାତେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ନଥିବ କର ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଉଅଛନ୍ତି । ସେ ଅଛବଜାତିମାନଙ୍କର ନାମ ବଦଳାଇ ତାଙ୍କୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଅଭିହିତ ଜ୍ଞାନରେ ହରିଜନ ଅଖ୍ୟା ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । କେତେକ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାର ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିତଜାତି ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏହି ନାମ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟମୀପ୍ରାଣ ସନାତନ ଏବଂ କେତେକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଏହି ଅନ୍ଦୋଳନର ଘୋର ବିପକ୍ଷରେ ଅଛନ୍ତି । ପରଶାମ କଥଣ ହେବ, ତାହା ଭବିଷ୍ୟତ ଗର୍ଭରେ ନାହିଁ ।

ଏହି ହରିଜନ ବ୍ୟାପକ କେତେକ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ହିନ୍ଦୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ମି ତ ହେଉଅଛନ୍ତି ।

ସିନେମା (ବାଇସ୍କୋପ) ।

ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ୧୯୧୩ ସାଲରେ ମିଷ୍ଟର ଫକ୍ (Mr. Phalke) ଭାରତ ବର୍ଷକୁ ନିର୍ବାଚିତ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର (Silent Picture) ଅଣିଥିଲେ । ପରେ ୧୯୩୧ ରେ ବମ୍ବେର ଇମ୍ପାରିଆଲ ଫିଲ୍ମ କମ୍ପାନୀ ଏ ଦେଶକୁ ସବାଜ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଅଣିଲେ । ୧୯୩୪ ସାଲ ବେଲିକୁ ଭାରତରେ ସର୍ବମୋଟ ୭୭୫ ଗୋଟି ସିନେମା ହାଉସ୍ ଥିଲା, ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୮୭ ଗୋଟିରେ ସବାଜ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଚଳୁ ଥିଲା । ଭାରତରେ ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ୪୭ ଗୋଟି ଟୁର୍କି (ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର କରବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ) ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ବମ୍ବେରେ ୧୯ ଗୋଟି, କଲିକତାରେ ୧, ଲହୋରରେ ୭, କୋଙ୍କାପୁରରେ ୪, ବେଙ୍ଗାଲରେ ୩, ମାଦ୍ରାସରେ ୨, ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ୧୯ ଗୋଟି ଅଛି । ଏହି ଟୁର୍କିମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦ୍ୱାରା ୧୦୦ ଉତ୍କଳ ଧରଣର ଛବି ଡ୍ରସ୍ତ ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ପିକ୍ଚିକ ଲୋକ ଓ କେତେକ ଉଚ୍ଚ ପିକ୍ଚିକ ମହଲା ଏହି ବ୍ୟବସାୟରେ ଯୋଗଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦେବୀ ଗଣି, ମିଷ୍ଟ୍ରେସ୍ ରବାନା, ମିଷ୍ଟ୍ରେସ୍ ଦୁର୍ଗାବାର କୋଠ୍ ଏବଂ ମିସ୍ ଶ୍ୟାମା ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ନାମ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବ୍ୟବସାୟର ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ଗୃହବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବମ୍ବେରେ “ମେସନ୍ ପିକ୍ଚର୍ସ ପୋରାଇଟି” ନାମକ ଏକ ସମିତି ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଏହାର ସ୍ୱାଟରସା କରିବାକୁ ଭାରତୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପଦ୍ଧତିରେ କେତେକ ଜିଲ୍ଲା ନେଇ ଗୋଟିଏ ବଜାର ଅଛି । ୧୯୨୭ ସାଲରେ ଭାରତ ସରକାର, ଭାରତୀୟ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର-ବ୍ୟବସାୟର ଅବସ୍ଥାବଦଳ କରିବାକୁ ସିନେମାଟୋଗ୍ରାଫ୍ କମିଟି ନାମକ ଏକ ସଭା ବସାଇଥିଲେ, ସିନେମାକମ୍ପାନୀ

କଥାରେ କଡ଼ାଇ କିଛି ନିଷ୍ପତ୍ତି ସେପରି ॥

ମାନେ ସେଠାର ସରକାର ବରୁଦ କୌଶଳ ଶତ ଓ ଅଗ୍ନିର ଶତ ପ୍ରଭୃତି ନେତାଙ୍କ
ନ ପାଇନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର କୌଶଳୀ ଗୁରୁଗୁରୁ ନାଟକକୁ ଟକ (ସବାବ
ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର)ରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାୟ ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ।

ଭାରତର ବେଶ୍ୟା ।

ଜଗତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ପରି ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ୟା ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ
ସାଧାରଣତଃ ଜନାଗଣ ସହର ଏବଂ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ରହୁଥାଆନ୍ତି ।
ପୂର୍ବେ ଭାରତରେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ପତ୍ନୀମାନେ ଦେଶ୍ୟାଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁବ୍
ବେଶ୍ୟା ସଂଖ୍ୟାରେ ବଢ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । କାରଣ ପୂର୍ବେ ଭାରତରେ ଲୋକମାନଙ୍କର
ନୈତିକଶିଳ୍ପ ଓ ଧର୍ମରୀତି ପ୍ରବଳ ଥିଲା ଏବଂ ଅବାଦ ଖୁବ୍ କମଥିଲା ତେଣୁ
ଦେଶ୍ୟାସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସତ୍ତ୍ୱିକ୍ଷା ଓ ସଂଯମର ଅଭାବ,
ନୈତିକ ଦୁର୍ବଳତା ଓ ବିଳାସିତା ବୃଦ୍ଧି ହେବାରୁ ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ
ଲଜ୍ଜସ୍ୱର ବସବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ତେଣୁ ବେଶ୍ୟାସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଅଛି ।
ଏହି ବେଶ୍ୟାମାନେ ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଣୀରୁ କେତେକ ଅବାଦରେ ପଡ଼ି, କେତେକ
ପରିଶିଷ୍ଟା ଓ ଦୁର୍ବୃତ୍ତିମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ଭୁଲି, କେତେକ ସମାଜର ଉତ୍ସାହ-
ନରେ ବଦଳି ହୋଇ, କେତେକ ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନାର ବସବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଏବଂ
କେତେକ ଶାନ୍ତ୍ୟାବାଦରେ ଏହି ଜୀବନୀ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାରୁ
କ୍ରମେ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଅଛି । କେତେକ ମଧ୍ୟ ବସପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ବେଶ୍ୟା-
ବୃତ୍ତିକୁ ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ ବୋଲି ଧରିନେଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ବେଶ୍ୟାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ
ସମାଜରେ ନାନାପ୍ରକାର ଦୃଷ୍ଟିର ସ୍ତର, ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର
ମାର୍ଗପିଟ୍ ଓ ଲୁଚିତାଦି ଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ବେଶ୍ୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଅଧିକାଂଶ
ସମୟ ନୃତ୍ୟଗୀତ କରି ଶାବିତ୍ରୀ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି । ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ସେତେ
ମୁଖ୍ୟଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ଅଳ୍ପକାଳ ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତା ବେଶ୍ୟା ସିନେମା ବ୍ୟବସା-
ୟରେ ରହି ଧନ ଓ ନାମ ଅର୍ଜନ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ସମାଜର ଏହି କଳଙ୍କ ଅପନୋଦନ ନିମିତ୍ତ ଅନେକ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି
ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ପ୍ରତିରୋଧ
ନିମିତ୍ତ ଅନୁମାନ ପାଶ ହୋଇଅଛି । ସହରମାନଙ୍କରେ ବେଶ୍ୟାସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ
ହେଲେହେଁ ନିନିଷ୍ପାଳିକା ଅଇନ ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ
ରହିବାକୁ ହେବ ତାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ୧୯୨୧ ସାଲ ଅସହଯୋଗ
ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ବେଶ୍ୟାମାନେ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ବଂଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜର ଏହି କଳଙ୍କ ଦୂର କରିବା
ନିମିତ୍ତ କିଶେଷ ଚିନ୍ତା ତେଣୁ ହୋଇନାହିଁ । ଜଗତର ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ

ଯେ କରେ ଧୂର୍ତ୍ତର ବାଚ୍ୟ ବ୍ୟାସ ସ୍ଥାପନ ।

ବେଶ୍ୟାମାନେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶରେ ଥିବାର ଜଣାପାରିଛି । ଏକା କଲିକତା ସହରରେ ପ୍ରାୟ ୩୫ ହଜାର ବେଶ୍ୟା ଅଛନ୍ତି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ବମ୍ବେର ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ବେଶ୍ୟା ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷର ସହର ଓ ମହାନଗରମାନଙ୍କରେ ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ୬ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର ପ୍ରକାଶ୍ୟ ବେଶ୍ୟା ଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ । କଲିକତା, ବମ୍ବେର ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ସହରରେ ବେଶ୍ୟାଗରି କରବାକୁ ଦେଲେ ସୁଲିସ ଅଫିସରେ ନାମ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାସନ୍ କରାଇବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆହୁର ଅନେକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ବାହାରକୁ ରାତ୍ର ଭାବରେ କରବାର ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଗୋପନ ଭାବରେ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି କରଥାନ୍ତି । ଏହି ଗୁପ୍ତ ବେଶ୍ୟାସଂଖ୍ୟା ନିଶ୍ଚୟ କରବା ଚାହୁଁ । ପ୍ରକାଶ୍ୟ ବେଶ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ହେବ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଏହି ଜାଗାସୁ ବେଶ୍ୟା କଲିକତା ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ସହରରେ ଅଧିକ ଅଛନ୍ତି ।

ଜନ୍ମନିରୋଧ (Birth Control)

ଭାରତରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ସଂଯମ ଓ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଲୋକେ ଜନ୍ମନିରୋଧ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନମତେ କେତେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଜ୍ଞକ ପଦାର୍ଥ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି, ଯାହାକି ବ୍ୟବହାର କଲେ ସଂଯମ ନ ରଖିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଜନ୍ମନିରୋଧ ହୋଇପାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରେ ଏହି ବୃତ୍ତିମ ଜନ୍ମନିରୋଧ-ପ୍ରଥା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଚଳିତ । ଜନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି, ଅର୍ଥନୀତି ଦୁର୍ବଳତା, ଦୁର୍ବଳ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ ନିମିତ୍ତ ଜନ୍ମନିରୋଧ-ପ୍ରଥା ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ହିତକାରକ ଅଟେ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଅଛି । ୧୯୩୦ ସାଲ ଠାରୁ ମ୍ୟାଗ୍ନର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟରେ ଜନ୍ମନିରୋଧ ଡାକ୍ତରୀରା ଚେକାସ୍ତି ଏବେ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି । ନିର୍ଜଳ-ଭାରତ-ମହାଳା ସନ୍ନିଳମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ ହୋଇଅଛି । ଭାରତର ଅନେକ ସହରରେ ଜନ୍ମନିରୋଧ ସମିତିମାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନସ୍ଥ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ୧୯୩୨ ସାଲଠାରୁ ଜନ୍ମନିରୋଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି ।

ଭାରତର ଜାଗଜ ।

୧୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସାଇଲନ୍ କୋଲି ଜଣେ ଚୀନଦେଶର ଲୋକ ବାବଜ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଏହାର ବହୁକାଳ ପୂର୍ବରୁ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୭ ଅବ୍ଦରେ ନେର-ନିଷ୍ଠପୁଟି ପ୍ରତାପିତ ହୁଏ ସେହି ଜାଗ ।

କଷ୍ଟବୋଲି ନଖେ ଶ୍ରୀକ୍ ଅଲେକଜାଣ୍ଡରଙ୍କ ସହିତ ହେତୁକୁ ଅପିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ପୁସ୍ତକରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷରେ କାଗଜର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ୮ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆରବମାନେ ଭାରତବର୍ଷରୁ କାଗଜ ନେଇ ଇଉରୋପରେ ବନ୍ଦୀ କରୁଥିଲେ । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଇଉରୋପର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ କାଗଜ ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ।

୧୮୩୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶ୍ରୀରାମପୁରଠାରେ ତାନ୍ତ୍ରର କ୍ୟାବ ପ୍ରଥମ କାଗଜ କଳ ପ୍ରାପନ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୭୮ ଟି କାଗଜ କଳ ଗୁଲ୍-ଅଛି । ସେଥିରୁ ଯାହା କାଗଜ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଅଛି ତାହା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ତୁଳନାରେ ନିତାନ୍ତ ଅଳ୍ପ । ଆମେରିକାରେ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାୟ ଏକ ହଜାର ଟନ କାଗଜ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଚିନ୍ତା ଭାରତବର୍ଷରେ ଦୈନିକ ପ୍ରାୟ ମୋଟେ ୩୫ ଟନ କାଗଜ ହୁଏ । ଯାପାନରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ଟନ କାଗଜ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ, ଚିନ୍ତା ଭାରତରେ ବସନ୍ତ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୯ ହଜାର ଟନ କାଗଜ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଶିକ୍ଷା ଦଗରେ ଭାରତ ଯାପାନଠାରୁ କେତେ ପଛରେ ପଡ଼ିଛି । ୧୮୧୫ ସାଲ ପୂର୍ବରୁ ଯାପାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଗ୍ରସିତ ଥିଲା । ଚିନ୍ତା ୧୯୩୭ ସାଲ ବେଳକୁ ଏହି ୪୯ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଶିକ୍ଷା ଦଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାଗ୍ୟ କରୁଛି । ବରତ ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତରେ ସତକଡ଼ା ଜଣେ ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଅଛି ଏବଂ ଏହି ଅନୁପାତରେ ବଢ଼ିଲେ ଯାପାନର ସମକକ୍ଷ ହେବାକୁ ଭାରତକୁ ପ୍ରାୟ ୧୬୦ ବର୍ଷ ଲାଗିବ ।

ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଗରମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣ ।

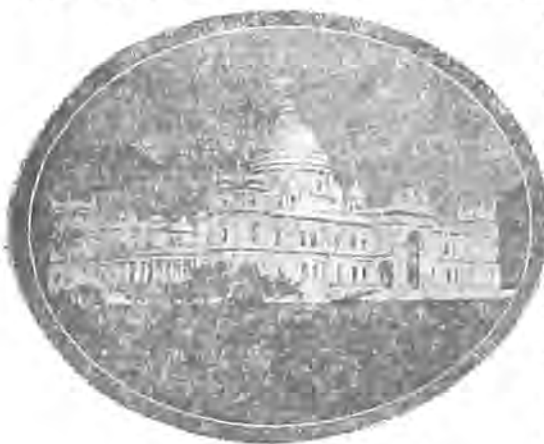
କଲିକତା — ପୃଥ୍ବୀରାଠାରୁ ୮୭ ମାଇଲ ଦୂରରେ ବୃହତ୍ ନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ହାବଡ଼ା ଓ ସହର ତଳ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହାର ଲେବହଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ । ୧୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜମାନେ ଆର୍ତ୍ତବେନେଫିକ୍ ପୁଣି ଅତିମନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ସୂତାଚାଟି, କଲିକତା ଓ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ନାମକ ତିନିଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଋପ୍ତ କଲେ । ଏହି ତିନିଗୋଟି ଗ୍ରାମ ମିଶି ଆଧୁନିକ କଲିକତାଲଗଣ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଭାରତବର୍ଷରେ ସର୍ବ ବୃହତ୍ତମ ଓ ସମସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଣ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଯୁ ବୃହତ୍ତମ ନଗର ଅଟେ । ୧୭୬୬ ଠାରୁ ୧୯୧୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ବ୍ରହ୍ମଣ ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା; ବର୍ତ୍ତମାନ ବଙ୍ଗଦେଶର ରାଜଧାନୀ ହୋଇଅଛି । କଲିକତା ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ ଏବଂ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଝୋଟ ଯୋଗାଉଅଛି । ଏଠାରେ ବହୁ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠାଘର ଥିବାରୁ ଏହାକୁ “ପିଟିଅପ୍ ପାଲେସ୍” ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଗଣ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଧର୍ମ ଗୁରୁ ନାମେ କେତେ ବଞ୍ଚି ଏ ଜଗତ ।

କଲିକତାରେ ଦେଖିବା ଜିନିଷ ।

୧ । **ଯାଦୁଘର**—୧୭୬୮ ମସିହା ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୀ ସେତରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଗୁରୁ ଓ ଶୁକ୍ରବାର ବ୍ୟତୀତ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଦିନେ ଖୋଲିଥାଏ । ଶୁକ୍ରବାର ଛଡ଼ା ଫେବୃୟାରୀ ତା. ୧୫ ଠାରୁ ନଭେମ୍ବର ତା. ୧୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟହ ୧୦ ଟା ଠାରୁ ବେଳା ୫ ଟା ଯାଏ ଏବଂ ନଭେମ୍ବର ତା. ୧୫ ରଖି ଠାରୁ ଜାନୁୟାରୀ ତା. ୩୧ ରଖି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନ ୧୦ ଟା ଠାରୁ ୪ ଟା ଯାଏ ଯାଦୁଘର ଖୋଲିଥାଏ । ଗୁରୁବାର ମଧ୍ୟ ବେଳା ୧୨ ଟା ଠାରୁ ଏବଂ ଶୁକ୍ରବାର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାରରେ ଦିନ ୧୦ ଟା ଠାରୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବନା ମୂଲ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରବାକୁ ଦିଆ ହୁଏ । କେବଳ ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ପ୍ରତି ଲୋକ ପିଣ୍ଡ ପ୍ରବେଶ ମୂଲ୍ୟ ୫ ୦ । କର ଲାଗେ ।

୨ । **ଭିକ୍ଟୋରିଆ ମେମୋରିଆଲ**—ଗଡ଼ ମାଠରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଶୁକ୍ର ଓ ସୋମବାର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଦିନ ସବୁସାଧାରଣଙ୍କୁ ବନା ୧୦ ଟା ଠାରୁ

୫ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ସ୍ଥିତି କାଳରେ ଦିନା ୪ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନା ମୂଲ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରାଯାଏ । ସୋମବାର ଦିନ ଅଦୌ ଖୋଲେ ନାହିଁ ଓ ଶୁକ୍ରବାର ୫ ୦ ୫ କର ଦର୍ଶନ ଲାଗେ ଛବିର ରଖାଲେଣି ଦେଖିବାକୁ ଦେଲେ ଜଣିପିଣ୍ଡ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ୫ ୦ । କର ପିସ୍ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।

(ରିଭୋରିଆ ମେମୋରିଆଲ)

୩ । **ରିଡିଆଣାରି ବା ପର୍ଗଣାଲା**—ଏହା କଲିକତାର ଦକ୍ଷିଣ ଉପକୂଳରେ ଚକ୍ରପ-ପରଗନା ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରଧାନ ସହର ଆଲିପୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏପ୍ରିଲ ଡେଡ଼ି ଠାରୁ ଏପ୍ରିଲ ୪ ମାଇଲ ଦୂର ଦେବ । ଏହି ଚିଡିଆଖାନା ମଧ୍ୟରେ ସିଂହ, ବାଘ, ଭଲ୍ଲ, ବଗ୍ଗା, ଜଳହସ୍ତି, ଜେବ୍ରା, ହରିଣ, ନାକା ଜାଗୁ ବାନର, କଇଁଛ, ପାପ ଏବଂ ବହୁ ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ ଇତ୍ୟାଦି ଯାକଣାୟ ଶାବଜନ୍ତୁ ରଖା ହୋଇଅଛି । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳଠାରୁ ଦିନ ୧୦ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣିପିଣ୍ଡ ୫ ୦ । କର ଦର୍ଶନ ଦେବାକୁ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଦିନ ୧୦ ଟା ଠାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

୨୯ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ଲୋକଙ୍କ ନ୍ୟାୟ ନର୍ତ୍ତ ପଥେ ।

ଟ ୦ / ଚର ଦର୍ଶନା ଲଗେ । ଉଦ୍‌ବିବାୟ ଦବା ୨ ଟା ଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକକୁ ଟ ୧୯ ଦର୍ଶନା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ପ୍ରତି ମାସରେ ଏକଦିନ କର ସଦସ୍ୟାଧାରଣକୁ ବନା ମୂଲ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଦିଆଯୁଏ । ଏହି ଉଦ୍‌ବିବାୟ ଦିନଟି ପୁରୀରୁ ଖବର କାଗଜରେ ଘୋଷଣା କରାଯୁଏ ।

୪ । ବଙ୍ଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ—୧୮୩୮/୯ ନମ୍ବର ଅପର ସାହିତ୍ୟ-ସଭା ସେତେ, ହାଲ୍‌ସୀ ବାଗାନ । ଏହା ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ସାହିତ୍ୟ ମନ୍ଦିର । ଏହା ଗୁରୁବାର ଦିନ ବନ୍ଦ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାରରେ ଦିନ ୨ ଟା ଠାରୁ ୮ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲିଥାଏ ଏଠାରେ ନାନା ପ୍ରାଚୀନ ପୁସ୍ତକ ଅଛି ।

୫ । ପରେଶ ନାଥ ମନ୍ଦିର—ବଦଶ ଦାସ ଟେମ୍ପୋଲୁଣ୍ଡିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଶକ୍ତିପ୍ରା-ବିରତ ଜୈନମାନଙ୍କର ଦେବ ମନ୍ଦିର ଅଟେ । ଏଠାରେ ଦୁଇଗୋଟି ମନ୍ଦିର ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ହାଲ୍‌ସୀ ବାଗାନର ମନ୍ଦିର

(ପରେଶ ନାଥ ମନ୍ଦିର)

ସମସ୍ତକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ମନ୍ଦିରର ପରିକଳ୍ପନା ଓ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍କଳବର୍ଣ୍ଣକ । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଏହାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ଆଧୁନିକ ଧରଣରେ ମନ୍ଦିର ପ୍ରସ୍ତର ଓ କାଚରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଅଛି । ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଅଛି । ସେଥିରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକାର ମାଛ ଅଛନ୍ତି । ସେ ମାଛ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆହାର ଦେଲେ, ସେମାନେ ଉପରକୁ ଉଠି ଉଠି ଚାହା ଖାଆନ୍ତି । ଦର୍ଶକମାନେ ଗୁଡ଼ ଓ ଖଇ ଇତ୍ୟାଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ଏହି ମନ୍ଦିରକୁ ବୃନ୍ଦାବନର ସାହିତ ମନ୍ଦିର ସଙ୍ଗେ ଭୁଲିନା କରନ୍ତି ।

ଧନ, ଜନ, ଯୌବର ତେଜ ଅହଙ୍କାର ।

୬ । କାଳୀଘାଟର କାଳୀ ମନ୍ଦିର—ପିଆଇବଡ଼ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୪ ମାଇଲ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଅତି ଗଭୀର ପୂର୍ବ ଡେଇଁ କାଳୀଘାଟ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଶାନ୍ତ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଶର୍ଥସ୍ଥାନ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପୀଠ-ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ପୁରୀରେ କଥିତ ଅଛି, ଦକ୍ଷପତିଙ୍କ ପିତା କନ୍ତକ ସ୍ୱାମୀ ନିଜା ହବିଶ କର ସଙ୍ଗ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ ମହାଦେବ ସଙ୍ଗଙ୍କ ଶବକୁ ପୁରୀରେ ଘେନି ଉନ୍ମାଦ ହୋଇ ଗୁରୁଆଡ଼େ ବୁଲି ବିଷ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାହା-ଦେଖି ବିଷ୍ଣୁ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ରରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ସେ ଶବକୁ କାଟି ପକାଇଲେ । ସେହି ସବୁ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରାୟତଃ ସେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଲା ତାହା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୀଠ ହୋଇଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଏହି କାଳୀଘାଟରେ ସଙ୍ଗଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାଦର ଗୋଟିଏ କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ପୀଠର ଦେବାଙ୍କ ନାମ କାଳିକା ଏବଂ ଦେବଙ୍କ ନାମ ଭୈରବନକୁଳେଶ୍ୱର ।

୭ । ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ୱର କାଳୀବାଡ଼ି—ଏହା କଲିକତାଠାରୁ ୭ ମାଇଲ ଉତ୍ତରରେ ଗଙ୍ଗାର ପୂର୍ବ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ରାଣୀ ରାମଣି ଏହି କାଳୀ ମନ୍ଦିର

(ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ୱର କାଳୀ ମନ୍ଦିର)

ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କର ଏହା ହାତରା ମନ୍ଦିର ଥିଲା । ଏହି କାଳୀମନ୍ଦିର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ପଞ୍ଚବଟୀ ଓ ଉଦ୍ୟାନ ଦେଖିବାକୁ ନିଜ ସୁନ୍ଦର ।

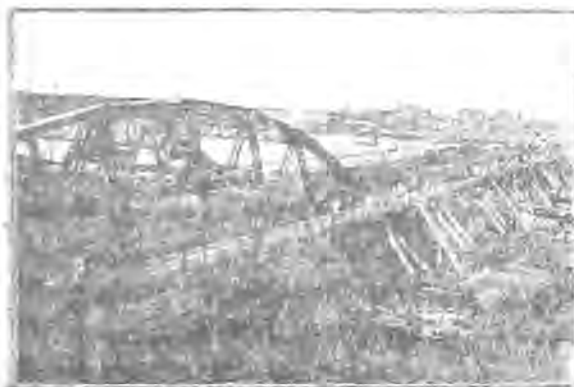
୮ । ଅକୃରଲୋନୀ ମନ୍ଦିରମଣ୍ଡ—ଏହା ଚତ୍ରମାଠରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଜେନେରଲ୍ ଅବ୍ଦୁଲ୍‌ଗୋନି ନେମାଲି ଅଭିଯାନରେ ସଫଳତା ଲାଭକରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଶେର୍‌ସୁରଖୀୟ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଏହା ସ୍ଥାପିତ କରାଗଲା । କିମିତେ କାଳର ବଳେ ହୁଅନ୍ତୁ ଅନ୍ତର ॥

ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ଫୁଟ୍ । ଏହାର ଉପକୁ ଉଠିବକୁ ଭରେ ଦେଇ ସିଂହ ଯାଇଅଛି । ଏହାର ଚୌଦ୍ୱେଶରୁ ସମସ୍ତ କଲିକତା ସହର-ଏପରିକି ତାଲମଣ୍ଡି ହାଇକର ଦେଖାଯାଏ ।

୯ । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଗାଡେଜିନ୍ — ହାଇକୋର୍ଟର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିବା ଉଲୁକ୍ତ ପଡ଼ିଆ ଅତିଶୟ ବର କିଛି ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗଲେ ଏହି ସୁରମ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ ପଡେ । ଏହା ଗଜମାଠ ସହର ସଲଗ୍ନ ଅଛି । ଏହି ବଗିଚାଟି ବେଣ୍ଟିର ଜେନେରାଲ୍ ଅକଲଣ୍ଡଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ରହିଣୀ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ନାମାନ୍ୟାୟରେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଗାଡେଜିନ୍ ନାମ କରଣ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଉଦ୍ୟାନରେ ବହୁ ପ୍ରାୟ-ଶୀତଳ ନିକୁଟ ଅଛି । ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ଅନେକ ଲୋକ ଏଠାକୁ ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦେବର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ପାଗୋଡ଼ା (ମନ୍ଦିର) ଅଛି । ଏହି ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ନାଲ ଅଛି । ଫେଥିରେ ନୌକା-ବିହାର କରାଯାଏ । ମୋଟ୍ ଉପରେ ଏହା ଅତି ସୁଦୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଏହା ଦେଖିଲେ ବୃନ୍ଦାବନର ନିକୃତ କୁଟି ଶୋଭା ମନେପଡେ ।

୧୦ । ବୋଟାନିକାଲ୍ ଗାଡେଜିନ୍ — ହାବଡାର ଶିବପୁର ଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅନେକ ପ୍ରକାର ଦେଶୀ ଓ ବହେଶୀ ଉଦ୍ଭିଦ ସମୃଦ୍ଧ କରାଯାଇ ଏଠାରେ ରେପଣ କରାଯାଇଅଛି । ଏହା ବଡ଼ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହ ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସୁନ୍ଦରୀରେ ନାନା ପ୍ରକାର ପଦ୍ମପୁଲ୍ ପଡେ । ଚନ୍ଦ୍ରଧରୁ ଭଲୋରସ୍ତା ରହିଆ ନାମକ ପଦ୍ମ ଆକାରରେ ଅନ୍ୟତରୁ ପଦ୍ମଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହି ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷଟି ବହୁରୂପ ଅଛି । ଏହା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ବୃକ୍ଷ ।

୧୧ । ହାବଡା ପୋଲ — ଏହା ଅଭୂତ କୌଶଳରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇ-

ଅଛି । ଏହାର ଉନ୍ନତତରୁ ତଳେ ନିର୍ମିତ, କୁଖା ଉପରେ ରଖାଯାଇଛି । ତେଣୁ ଯେତେବେଳେ ଖୋଲେ ବେଶୀ ପାଣି ହୁଏ ତେତେବେଳେ ଏହା ବ୍ରହ୍ମ ଏବଂ ପାଣି କମିଗଲେ ଏହା ଖସିପଡେ । ଶୀମରସରୁ ଗଢା-

(ହାବଡା ପୋଲ)

ଭାର୍ତୀ ହେଉ ଚେଦ ଭାବ ଉଚ୍ଚମାନ ରାଜ ।

ଯାତ କରବା ସକାଶେ ଏହି ପୋଲ ସମ୍ପାଦି ମଧ୍ୟରେ ଥିବ ଦୁଇଥର ଖୋଲି-
ଯାଏ । ଏହାର ଖୋଲିଦେବା କୌଶଳ ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜନକ ଅଟେ ।
ଏହି ସେହି ଦ୍ଵାର କଲିକତାକୁ ଡାକଡ଼ା ସହର ସଲଗ୍ନ କରାଯାଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ
ପୁରଣା ହେବାରୁ ଏହାକୁ ଭଙ୍ଗି ନୂଆ ପକା ପୋଲ କରବାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଅଛି ।

୧୬ । ଲାଲଦାଦି ଓ ଜେନରାଲ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍—ଲାଲଦାଦି
ପୁରୁଣା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦେଖିବାକୁ ସ୍ଥାନ । ଏହାର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ଵରେ ସୁଦୃଶ୍ୟ
ଉଦ୍ୟାନ ଅଛି । ଏଥିରେ ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ମାଛ ଅଛନ୍ତି । ଲାଲଦାଦି ନକଟରେ

(ଜେନରାଲ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ)

ଜେନରାଲ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ ଅବସ୍ଥିତ । ସିରୁନଉସଦାନିକ୍ତ ଗଜହ ସମୟରେ
ସହସ୍ରକା ଅବକୃତଦତ୍ୟା ଗ୍ରାମ ନକଟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜେନରାଲ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍
ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ।

୧୭ । ମାର୍ବେଲ ପାଲେସ୍—ମୁକ୍ତାଗମ ବାବୁ ହାଉସ୍, ଶ୍ଵେତକାନ୍ତ-
ନରେ ଥିବା ଗଜା ସଜେଡ଼ ମଞ୍ଚିକର ସୁବିଶାଳ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଗାଦକୁ ମାର୍ବେଲ୍
ପାଲେସ୍ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ସୌଧ ୩୭ ମାଣ ଜମି ଉପରେ ନିର୍ମିତ
ହୋଇଅଛି । ଏହି ପ୍ରସାଦଟି ସୁବେପର ନାନା ଦେଶର ନାନା ବିଖ୍ୟାତ
ଶିଳ୍ପିମାନଙ୍କର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ସୁସଜ୍ଜିତ । ଏହାକୁ ବେତେକ ଶ୍ଵେତ ରୋମର
ଭ୍ୟାଟିକାନ ପ୍ରାସାଦ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରନ୍ତି ।

୧୮ । ଫୋର୍ଟ ଉଇଲିୟମ୍—ଏହା ୧୭୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜ
ମାନେ ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ସୈନ୍ୟମାନେ ବାସ କରନ୍ତି ।
ଫୋର୍ଟ ଉଇଲିୟମ ଦୁର୍ଗ ପ୍ରାଚୀରରେ ଶତ ଶତ ଚୋପ ସଜ୍ଜିତ ଅଛି ।

ଯେ ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ସାଧୁ ଅଟନ୍ତି ।

୧୫ । ବେଲ୍ ଉଡ଼ିୟାର—ଅଳ୍ପପୁର ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ ନିକଟରେ ବେଲ୍ ଉଡ଼ିୟାର ସୌଧ ଅବସ୍ଥିତ । ବେଲ୍ ଉଡ଼ିୟାର ଅର୍ଥ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଶ୍ରୀ । ମୋରଲ୍ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କର ଶାସନ କାଳରେ ସୁଦ୍ଧା ବଙ୍ଗଳାରେ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଅଶ୍ୱାମ୍ ଉପମାନ ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଇଂରେଜ ଅମଳରେ ଏହା ସୌଧର କେତେକ ସମ୍ଭାର ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୀତକାଳରେ ବଡ଼ଲଟ ଚଳିକତାକୁ ଅସି ଏହାଠାରେ ବାସକରନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଏହା ବଙ୍ଗଳା ଲୁଟକର ପ୍ରାସାଦଥିଲା ।

୧୬ । ଇମ୍ଫିରିୟାଲ୍ ଲାଇବ୍ରେରୀ—ଗୌରୀ ମଇଦାନର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଭାରତର ଲାଇବ୍ରେରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ । ଏଠାରେ ଭରଣ ଭଣ୍ଡାର ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ପୁସ୍ତକ ରଖାଯାଇଅଛି । ଏଠାରେ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ଛିଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ବିନାମୂଲ୍ୟରେ ବହି ପଢ଼ିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଟଙ୍କା ଜମାଦେଇ ଘରକୁ ବହି ଅଣିପାରନ୍ତି ।

୧୭ । ଚଳିକତା ଟଲେକ୍ ଏରିଆ—ଏହା ମଧ୍ୟ ରେଷିଏ ଉର୍ବରତ୍ୱ ଥିଲା । ଏଠାକୁ ସାଧାରଣ ସମୟରେ ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥକର ବାବାକୁ ଆସନ୍ତି ।

(ଚଳିକତା ଟଲେକ୍)

୧୮ । ଉଇଲିଂଡନ୍ ଗ୍ରୀଜ୍—ଏହାକୁ ଲେକେ ବାଲିଫୋଲ କହନ୍ତି । ଭାରତର ହୁତୁସ୍ ବଡ଼ଲଟ ଲର୍ଡ଼ ଉଇଲିଂଡନ୍ ସାହେବଙ୍କ ସମୟରେ ନିର୍ମିତ ସର୍ବୋତ୍ତମ ସମସ୍ତକ ଭାବ ନିର୍ମିତ ।

(ବାଲି ପୋଲ)

ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ଭଲଭଲ୍‌କୁ ଶ୍ରୀମ୍ ନାମ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବହୁଳସଂ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି ।

୧୯ । ଟାଉନ୍ ହଲ୍—ଲୁହାହେବ କୋଠର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ହଲ୍ କଲିକତାର ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ବ୍ୟୟରେ ୧୮୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସଭା ସମିତି ହୋଇଥାଏ ।

୨୦ । କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟ—ଟାଉନ୍ ହଲ୍‌ର କେତେକ ଅଳ୍ପ ପଶ୍ଚିମକୁ ହାଇକୋର୍ଟ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସୌଧ ୧୮୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଓଲାଟାର ଗ୍ରାନ୍‌ଭଲ୍ ସାହେବ ଏହାର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ହାଇକୋର୍ଟ ଉପରୁ କଲିକତାର ଦୃଶ୍ୟ ଅତି ସୁନ୍ଦର ।

୨୧ । ଟିକିରିପୁର ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ (Dock yard)—ଏହା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦ୍ରୁତବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅଟେ ।

୨୨ । ହାବତା ଷ୍ଟେସନ—ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ରେଲ ଷ୍ଟେସନ । ଏଠାରେ ବ୍: ଏନ୍: ଆର ଓ ଇ: ଆର: ଆର ଦୁଇ ରେଲ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ଷ୍ଟେସନ ଓ ଅଫିସ୍ ଅଛି । ଷ୍ଟେସନର ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରାସାଦ ସବୁ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଟେ ।

୨୩ । ଗିଆଲଦହ ଷ୍ଟେସନ—ଏହି ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ପୂର୍ବଦିଗ ରେଲ୍-ପଥର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ କଲିକତାର ଏକ ଦ୍ରୁତବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅଟେ ।

ଶୁଣ୍ଠି କରୁଣା ଯଦି ବାଞ୍ଛିତ ହେ ମନର ॥

୨୪ । ବେଙ୍ଗଲ ଗେଣ୍ଟିମେଣ୍ଟ ହାଉସ୍ — ୧୦୮ରେ 'ବଙ୍ଗ

ଗେଣ୍ଟିମେଣ୍ଟଙ୍କର
ଅଧିସ୍ଥାନ ଅଛି ।
ଏହାର ନିର୍ମାଣ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ବହୁଅର୍ଥ
ବ୍ୟୟିତ ହୋଇ-
ଅଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ
ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନ
ଅଟେ ।

(ବେଙ୍ଗଲ ଗେଣ୍ଟିମେଣ୍ଟ ହାଉସ୍)

ବମ୍ବେର ନଗର—ବମ୍ବେର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଭାରତର
ନଗର ମଧ୍ୟରେ ଯୁଗ୍ମସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି । ଆକାରରେ ଯାହା ମାଇଲ ଓ
ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲକ୍ଷ । ଏହା ଉପକୂଳ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ଦ୍ରୁପ ଉପରେ
ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଏହି ଦ୍ରୁପ ଭାରତ ବୃକ୍ଷିଣ୍ଡର ସବୁତ ସେହିଦ୍ୱାରା ସଂଲଗ୍ନ । ଏହାର
ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅତି ମନୋହର ଏବଂ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଏକ ସ୍ଥାନ
ବନ୍ଧର ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟର କେନ୍ଦ୍ର ଅଟେ । ସହର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଫୋର୍ଟ ନାମକ
ସ୍ଥାନରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସରକାରୀ ଓ ସୌଦାଗରୀ ଅଫିସ୍ ରହିଅଛି । ଏହାର
ଏପୋଲୋ ବିଜୟର ଦୃଶ୍ୟ ବିଶେଷ ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଏବଂ ୧୦୮ରେ ଜାହାଜରୁ
ଅବତରଣ କରାଯାଏ । ରାଜମହଲ ହୋଟେଲ, କ୍ରିସ୍ଟାଲ୍ ମାର୍କେଟ୍ ଏବଂ

ରତ୍ନାଶ୍ରୟା ଟମ୍ପଲ୍
କ୍ଲେମେନ୍ଟ ବମ୍ବେର ସହରର
ପ୍ରଧାନ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ।
କୋଲକାତାସୀ ଉପରେ
ଅବସ୍ଥିତ ବନ୍ଦରର ଅନେକ
ସମୃଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ର ୮ ମାଇଲ
ବିତ୍ତରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖାଯାଏ ।
ବମ୍ବେରକୁ ଭାରତବର୍ଷରଦ୍ୱାର
The Gate of India
କହନ୍ତି । ଏହାର ଦୂରତ୍ୱ
କଲିକତାଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୪୦୦

(ରତ୍ନାଶ୍ରୟା ଟମ୍ପଲ୍ କ୍ଲେମେନ୍ଟ, ବମ୍ବେର)

ମାଇଲ ଏବଂ ମାଡ୍ରାଜଠାରୁ ୮୦୦ ମାଇଲ ଅଟେ ।

ଅନିତ୍ୟ ଅସତ୍ୟ ଏହି ମାୟାର ସଂସାର ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ନଗର—ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଭାରତରେ ଦୃଶ୍ୟ ବୃଦ୍ଧତମ ନଗର ଓ ବନ୍ଦର ଏହାର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୫ ଲକ୍ଷ । ଜାହାଜମାନ ରହୁବା ସକାଶେ ଏଠାରେ ବୃଦ୍ଧତମ ବନ୍ଦର ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ସେଣ୍ଟଜର୍ଜ ଦୁର୍ଗ ସମୁଦ୍ର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଇଂରେଜମାନେ ପ୍ରଥମେ ଅସି ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ନିର୍ମିତ ଏହାକୁ ଶେଷ କରିଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଦୁଇଟି ସୁଦୃଢ଼ ସୁରୁତ ପ୍ରସ୍ତର ବନ୍ଧ ସମୁଦ୍ର ତରଙ୍ଗ ନିବାରଣ କରିବା ପାଇଁ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୮୫୦ ଗଜ ହେବ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହାଇକୋର୍ଟ ଉପରସ୍ଥ ବଜାରର ଅଳ୍ପଅ ସମୁଦ୍ରରେ ୨୦ ମାଇଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖାଯାଏ । ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟର ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥାନ ।

ହାଇଦ୍ରାବାଦ—ନିଜାମ୍ ଦୁର୍ମନବନର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ଲକ୍ଷ ୭୭ ହଜାର । ଭାରତର ନଗର ମଧ୍ୟରେ ଏହା ୪ର୍ଥ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି । ରେଲ୍‌ହାସ ବମ୍ବେର ଓ ବେଳୁଆଡ଼ା ସହଜ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଭାରତର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ରହୁଥିବାରୁ ଏହା ଏକ ବାଣିଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ଅନେକ ସୁରୁତ ପ୍ରାସାଦ ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ପାହାଦ ଉପରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ନିଜାମଙ୍କ ରାଜପ୍ରାସାଦ ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାସାଦ ଅଟେ ।

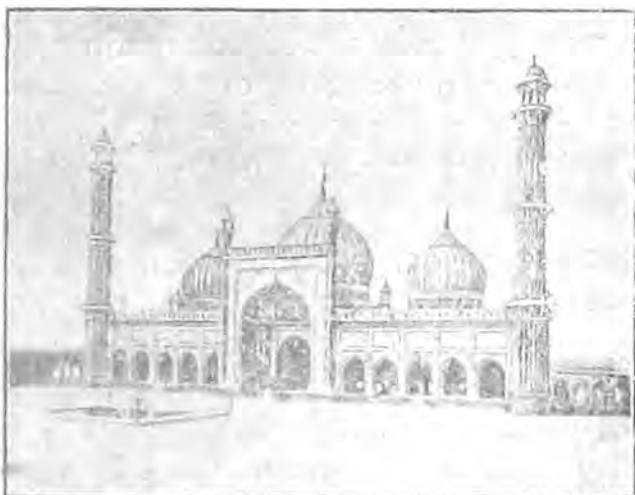
ଦିଲ୍ଲୀ—ସମ୍ଭବତଃ ନବୀ କାଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ ଚନ୍ଦ୍ରନର୍ତ୍ତୀ-ମାନଙ୍କର ରାଜଧାନୀ । ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହସ୍ତିନାପୁର ଓ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ଏହାଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥିଲା । ପଠାଣ ଓ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ୍ କାଳରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ରୂପେ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଚତୁର୍ଥମାନ ଦକ୍ଷିଣ ୪୫ ମାଇଲବ୍ୟାପୀ ତତ୍ତ୍ୱର୍ତ୍ତପ୍ରସ୍ଥ ସ୍ଥାନରେ ପୁରାତନ ରାଜଧାନୀ ମାନଙ୍କର ରାଜାବସଥା ଦେଖାଯାଏ । ପୁରୀ କଲିକତା ଇଂରେଜ ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ୧୯୧୧ ସାଲଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ ରାଜଧାନୀ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଦକ୍ଷିଣର ଭାରତ ସରକାର ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟରେ ନୂଆ ଦକ୍ଷିଣ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ନଗରକୁ କୁଚନମିନାର (କୁଚ-କୁଚିନିଜ୍ଜ ଦ୍ୱାର ନିର୍ମିତ, ଉଚ୍ଚତା

(କୁଚବ ମିନାର)

ମୁଗଦୃଷ୍ଟା ସମ ଏହା ଜାଣିବ ଅସାର ।

୨୪୦ ଫୁଟ୍); ବନ୍ଧା, କୁମାରସ୍ତୁତ୍ ସାହାଜାହାନଙ୍କ ରଜସ୍ବାସାଦ ଓ ଦୁମା-
 ସ୍ତୁତ୍ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଦକ୍ଷିଣ
 ଲେବସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪୯୯୩୭ ଦୁର୍ଗାର, ଅଲଙ୍କାର ନିର୍ମିତ, ଦୃଢ଼ୀକୃତ କାରୁ-
 କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସୁନା ରୁପାରେ ତାର କଟି କାମ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟ ।

(ସୁମା ମସଜିଦ୍)

ରାଜଧାନୀ ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ

ସମ୍ରାଟ ୫ମ ଜର୍ଜ୍ ଭାରତରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେଲାବେଳେ ୧୯୧୧ ସାଲ

(ଭବନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦ)

ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଯେଉଁ ଜନ ।

ଡିସେମ୍ବର ୧୫ ତାରିଖରେ ସ୍ୱୟଂ ଏହି ସ୍ୱଳ୍ପାମ୍ଭର ମୂଳ ଭିତ୍ତି ପ୍ରସ୍ତର ଶ୍ରାପଣ କରାଥିଲେ । ଏହାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ୧୯୧୨ ରୁ ୧୯୩୧ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘାଟ ୧୧ ବର୍ଷ ଚାଲିଥିଲା । ଭାରତ ପରକାରକର ନୂଆ ଦକ୍ଷିଣ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସର୍ବ ମୋଟ ଟ ୧୪୪୭୭୧୭୭୮୯୯। ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି । ଯେଉଁ ସବୁ ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ତାହା ଅଧୁନକ ଶ୍ରାପଣ ଶିଳ୍ପର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ ଅଟେ । ତାହା ସହିତ ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପ କଳାର ବିଶିଷ୍ଟତା ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀର ପାଇଅଛି ।

ସରକାରୀ ପ୍ରାସାଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ଲଟକ ବାସଭବନ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦ ଏବଂ ଲମ୍ବାପାଲ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀଏଟ୍ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ବଡ଼ଲଟକ ବାସଭବନ ଯେଉଁ ରୂପେ ଉପରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ତାହାର ସେକ୍ସପଲ ୩୩୦ ମାଣ ଏବଂ ସେକ୍ରେଟେରୀଏଟ୍ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୨୦ ମାଣ ହେବ । ତତ୍ପରେ ବଡ଼ଲଟକ ଡେପୁଟି ସି, ସେକ୍ରେଟେରୀଏଟ୍ କର୍ମଚାରୀ, କମାଣ୍ଡର ଇନ୍ ଚିଫ୍, ଟେକେଟେର୍ ଅଫ୍ ଫିର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବାସ ଭବନ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି । ଏତଦ୍ୱା ବ୍ୟତୀତ ପୋଲିସ୍ କାଠର, ହସ୍ପିଟାଲ, ସ୍କୋଲ ଶିକ୍ଷା, ରାସ୍ତା, ଚିଲୁଲି ଅଲ୍ଲଥ ଓ ପାଣିକଳ ପ୍ରଭୃତିର ସୁବିଧାବସ୍ଥୁ ହୋଇ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର ଅତୀତ ଗୌରବମୟ ଶୃଙ୍ଗାର ପରିଚିତ ଦକ୍ଷିଣପରେ ଅଧୁନକ ଦକ୍ଷିଣ ନଗରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଗତ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୩୭ ସାଲରେ ଲେଡି ଉଏଲିଂଫନ୍ ପାର୍କ ନାମକ ଏକ ଉଦ୍ୟାନ ପ୍ରାପିତ ହୋଇଅଛି । ଦକ୍ଷିଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ପ୍ରବଳ ଶ୍ରୀର ।

ଆଗ୍ରା—ଯମୁନା କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମୋଗଲ ବାଦ୍‌ସାହା ଅବଦର ଓ

(ଅବଦର ନିର୍ମିତ ଅଗ୍ରା ଦୁର)

ଜି କନେ ନ ହୁଏ ତାର ବିଦିଦି ଘଟଣା ।

ଶାହଜାହାନଙ୍କ ସମୟରେ ଏହା ଭବରେ ସଜାଯାଇ ଥିଲା । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସ୍ତ୍ରା ଚିରୁଜନର ସଜାଯାଇ ଏବଂ ଲୋକସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୨୯ ହଜାର । ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ତାଜମହଲ ଏହି ନଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଛଡ଼ା ମୋତି-ମସଜିଦ୍, ଆକବରଙ୍କ ନିର୍ମିତ ଅସ୍ତ୍ରା ଦୁର୍ଗ, ଶିଶୁମହଲ ଓ ମାଛଭରନ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାସାଦମାନ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ମାର୍ଚ୍ଚଲ ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରସ୍ତୁତ ନାନାବିଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏହି ନଗରର ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପ ।

ତାଜମହଲ ।

ମୋଗଲ ବାଦ୍‌ଶାହ ଶାହଜାହାନ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମା ପତ୍ନୀ ବେଗମ୍ ମମତାଜ ମହଲଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ତିଥି ସ୍ମରଣ ଏହି ସୁଦୃଶ୍ୟ ଅବ୍ୟାସ୍ତର୍ଷି ପମାୟ ନିର୍ମାଣ କରାଥିଲେ । ଏହା ମୂଲ୍ୟବାନ ଶ୍ଵେତ ମାଟଲ ପ୍ରସ୍ତର

(ତାଜମହଲ)

ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ ହୋଇ-
ଅଛି । ପ୍ରାୟ ୨୦ ହଜା-
ରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ୨୦
ବର୍ଷକାଳ ଲାଗି ଏହାର
ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ
କରିଥିଲେ । ଶାହଜା-
ହାନ ଏହାର ନିର୍ମାଣ
କାର୍ଯ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଅନେକ
ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରି ଦେଶ
ବଦେଶରୁ ବହୁ ସୁନାପୁଣ

ବାଗ୍ୟର ସଜ୍ଜା କରାଥିଲେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଗ୍ୟର ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ଅଟନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଶିଳ୍ପ-ନୈପୁଣ୍ୟ ଯେ ସେତେବେଳେ କେତେ ମହାନ ଥିଲା ତାହା ଏଇଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ତାଜମହଲ ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଲବ୍ଧିବଦ୍ଧି ଅଛି ଯେ, ବାଦଶାହ ଶାହଜାହାନ ସମସ୍ତ ଦେଶର ବାଗ୍ୟରମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସୁନାମ୍ନି ମୋହର ମୁଦ୍ରି ଥଳସରୁ ପମୁନା ନଗକୁ ନିଷେଷ କରିଥିଲେ । ତାହା ଦେଖି ଯେଉଁ ବାଗ୍ୟରମାନେ ବାଦଶାହାଙ୍କୁ ଏପରି କରିବାକୁ ମନା କଲେ, ବାଦଶାହ ସେମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ନ କରି ଫେରିବା ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ କହିଲେ “ମୋର ପ୍ରିୟତମା ପତ୍ନୀର ସ୍ମୃତି ଉପ-ଲକ୍ଷେ ମୁଁ ଯାହା କରିବାକୁ ଯାଉଛି ତାହା ସମ୍ମୁଖରେ ଏହି ସାମାନ୍ୟ ଦେବେ-ମାସ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କିଛି ନୁହେଁ । ଏହି ବାଗ୍ୟରମାନେ ନିଜାନ୍ତ ଲେଖି ଏବଂ ଏମାନେ ଅର୍ଥ ଅସୁସାତ କରି ମୋର ଏହି ମହତ୍ତ୍ଵ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପଶ୍ଚାଦ୍ଧ କରିବେ” ।

କଟାଇ ପାରିବା ଯେହୁ ଏ ଭବ ବନ୍ଦନ ।

ଶାହଜହାନଙ୍କର ଏହି କବ୍‌ରୀ ପୃଥିବୀର ସପ୍ତମ ଅତ୍ୟୁର୍ବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟୁର୍ବ୍ୟ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ ଏବଂ ଦେଶ ବିଦେଶରୁ ଶତ ଶତ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ତତ୍କାଳୀନରେ ତାଜମହଲର ଦୃଶ୍ୟ ଅତି ରମଣୀୟ ।

ଅମୃତସର—ପଞ୍ଜାବର ଏକ ପ୍ରଧାନ ନଗର ଓ ଶିଖମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଟେ । ଲେବଟଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର । ଏହି ନଗର ଏକ ପବିତ୍ର ସରୋବର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ବେଷ୍ଟନ କରୁଅଛି । ଏହି ସରୋବର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ଏକ ମର୍ମର ପ୍ରସ୍ତରର ସୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟତ ମନ୍ଦିର (Golden Temple) ଅଛି । ମଇ ୧୫୮୭ ସାଲରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଚତୁଃ ଶ୍ୱାସ୍ତ୍ର ସୋପାନାବଳୀ ମଧ୍ୟ ସୁଦୃଶ୍ୟ, ମର୍ମର ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ । ଏଠାରେ ବୈଶାଖ ମାସରେ ବୈଶାଖୀ ଓ ଦୀପାବଳୀ ଅମାବାସ୍ୟାରେ ଦେଉଆଲ ନାମକ ଦୁଇଟି ବୃହତ୍ ମେଳା ହୁଏ । କାନ୍ଥୀର ଓ ଅଫଗାନିସ୍ତାନର ଅଧିକାଂଶ ବାଣିଜ୍ୟ ଏହି ନଗର ବାଟେ ଯାଏ ବୋଲି ଏହା ଏକ ପ୍ରଧାନ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । କାନ୍ଥୀର ଶାଲ ଏହି ନଗରର ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପ ଏବଂ ରେଲ୍‌ରେ ଏହାର ଦୂରତା କଲିକତା ଠାରୁ ୧୧୩ ମାଇଲ ଅଟେ ।

(ଦୂରସ୍ଥି ମନ୍ଦିର)

ଲାହୋର—ଏହା ସିନ୍ଧ ନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ପଞ୍ଜାବର ସରକାରୀ ଓ ଲେବଟଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪ ଲକ୍ଷ ୩୦ ହଜାର । ରଜତତ୍ତ୍ୱ ସିନ୍ଧୁର ସମାଧି ମନ୍ଦିର ଦୁଇଜାହାଜ ଟୋମ୍ (ସମାଧି) ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ସୌଧମାଳା ଏହାର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି କରୁଅଛି । ଲେଲରେ ଏହାର ଦୂରତା କଲିକତା ଠାରୁ ୧୨୮, ତମ୍ବେଲ ଠାରୁ ୧୮୦ ଏବଂ କରୋୀ ଠାରୁ ୬୮୪ ମାଇଲ ଅଟେ ।

ଜଗତେ ଯଥାର୍ଥ ପୁଣି ହୁଏ ସେହି ଜାଣି ॥

(ଶ୍ରୀ ନଗର)

ଶ୍ରୀନଗର—ହେଲମ୍ ନଦୀ ଦୂରରେ, ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୫୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଲେକଟଂସ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୪ ହଜାର । ଏହା ଜାମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ । କାଶ୍ମୀରକୁ ‘ମର୍ତ୍ତ୍ୟ-ଅମରାବତୀ’ କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବନାହିଁ । ମହର୍ଷି ବଶ୍ୟପ ଏହି ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରାପନ କରିଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ କାଶ୍ମୀର ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଜଳବାୟୁ କଡ଼ ସାମୁଦ୍ରିକ ଏବଂ ସେବେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ସୁଖୀ । ଏଠାରେ ଭରବସନ୍ତ ବିଦ୍ୟମାନ । ଶ୍ରୀନଗର ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦ ଉପରେ ବ୍ରହ୍ମାଣୀ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି । ଏସ୍ଥାନର ଶ୍ରୀଲେକମାନେ ଦେଖିବାକୁ ବିଶେଷ ସୁନ୍ଦର । ଏଣୁ ଶ୍ରୀନଗରକୁ ଅମୃତଭୂବନ ବୋଲି ବୋଲାଯାଏ । ଉଲ୍ଲେଖ ଶାଳ ନମିତ୍ତ ଏ ଶ୍ରୀନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ଗାଙ୍ଗାନଗର—ଏହାର ଅପର ନାମ ଜେମସେଦପୁର ଏହା ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶା ସିଂହବୁଦ୍ଧରେ ଅବସ୍ଥିତ । ବସେଇର ଜେମସେଦପୁର ଟାଟା ଏଠାରେ ସୁବୃହତ ଲୌହ କାରଖାନା ପ୍ରାପନ କରିଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ଏହାର ନାମକରଣ ହୋଇଅଛି । କାରଖାନା ହସାବରେ ଜେମସେଦପୁର ଆଫିଆ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ହିତ ଅଧିକାର କରିଅଛି । ଏହାର ସେବେମାନ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସରକାରରେ ଗୋରୁ ମହୁଷାଣୀ ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲୁହାଖଣିରୁ ଲୁହା ଉଦ୍ଘୋଳିତ ହୋଇ କାରଖାନାରେ ଉତ୍ପାଦରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଟାଟାକମ୍ପାନୀ କାରଖାନା ଉପରେ ସବେମାଟ ୨୧ ମାଇଲ ଦୂରପଥ ଅଛି । ଏହି ଦୂରପଥ ସାହାଯ୍ୟରେ କାରଖାନାର ବରଷା ବରଷା ନିକଟ ନିକଟ ମଧ୍ୟରେ ଜିନିଷ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି । ଏଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୧୦ କୋଟି ଟ୍ୟାକ୍ସରୁ ପାଣି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । କାରଖାନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦେହଠାରୁ କଡ଼ ନାହିଁଟି ଧନ ।

ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ୧୫୦୦ ରେଲଡ଼କା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏହି
କାରଖାନାର ବାଷ୍ପନିର୍ମାଣକାଳ ଯନ୍ତ୍ର ୨୮୫୦୦ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନକାଳ
ଯନ୍ତ୍ର ୩୭,୦୦୦ ଅବଶ୍ୟକ୍ତ ବସିବୁ ଅଟେ । ଏଠାରେ ପ୍ରତିଦିନ ୧କୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ
ଟନ କଞ୍ଚାଲୁହା, ୧୫ଲକ୍ଷ ଟନ କୋଇଲା ଓ ୫ଲକ୍ଷ ଟନ ପଥର ବ୍ୟବହୃତ
ହୋଇଥାଏ । ସହରରେ ମୋଟେ ୭୦ ମାଇଲ ସଡ଼କ ନିର୍ମିତ ହୋଇଅଛି ।
କମ୍ପାନୀ ନିଜ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଗ୍ରାସ୍ ୫୫୦୦ ଦର ନିର୍ମିତ କରି ଅଛି ।
ଏଠାରେ ପିଲଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଲାଗି ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ, ୨ଟି ମିଡ଼ଲ୍ ଇଂଲିଶ
ସ୍କୁଲ, ଗୋଟିଏ ବାଳିକା ସ୍କୁଲ ଓ ୨୫ଟି ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲ ଅଛି । ଏହି
ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକରେ ଶ୍ରମିକର ଶିଶୁମାନେ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କମିଶନରୀ
ସ୍କୁଲ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସେଥିରେ ଟାଇପ୍ ରାଇଟିଂ ଓ ରୁଲ୍ ବର୍ଷିଂ ଇତ୍ୟାଦି ଶିକ୍ଷା
ଦିଆଯାଏ ।

କଟକ—ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ ଅଟେ । ଏହାର ଦୂର ପାର୍ଶ୍ବରେ ମହାନଦୀ
ଓ କାଠଯୋଡ଼ି ପ୍ରବାହୁଛି । କେଶରୀ ବଂଶର ରାଜା ନୃସିଂହଦେବଙ୍କ ଏହି ନଗର
ବିସାଇଥିଲେ । ବନ୍ୟା ପ୍ରଭବରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମନିତ କେଶରୀ ପଥର ବନ୍ଧ
ବିସାଇଥିଲେ । ତାହା ପ୍ରତୀନ ଉତ୍କଳର ଗୌରବ ସ୍ବରୂପ ଅଦ୍ୟାପି ବିଦ୍ୟମାନ ।
ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ନରପତିମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥଳୀ ବାରବାଟି ଦୁର୍ଗ ନବତଳ
ପ୍ରାସାଦରେ ଖୋରମାୟୁ ଥିଲା ଓ ତାହାର ଗୃହାଙ୍ଗଣରେ ସେନାନିବାସ ସଜ୍ଜିତ
ଥିଲା । ଅଦ୍ୟାପି ତାହାର ରତ୍ନାବଳେଷ ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ବମା ପ୍ରକାଶ
କରୁ ଅଛି । କଟକର ସୁନାରୁପା ତାରକସି କାମ ଭରତବର୍ଷରେ ଅତୁଳନୀୟ ଅଟେ ।
ଏହା ଛଡ଼ା କଟକର କାଠକାମ, ପଥରକାମ, ଗୋ-ମନ୍ତ୍ରଷାଦି ପଣ୍ଡ ଶିଳ୍ପରେ
ପାଳନ୍ଥ, ଛଡ଼ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ଖେଳନା ଇତ୍ୟାଦି ଭରତର ବିରାଜିତାକୁ
ବିଶେଷତଃ କଲିକତାକୁ ରସ୍ତାନ ଦୃଢ଼ । କଟକଠାରୁ କଲିକତା ୨୫୫ ମାଇଲ
ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ୭୭୩ମାଇଲ ଦୂର ଅଟେ । କଟକର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୩୩୦୦୦ ।

—*—

ଭାରତରେ ଶୈଳନିବାସ ଓ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର ସ୍ଥାନ

ଡାକ୍ତରୀ—ଏହା ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ ହିମାଳୟ ନିକଟରେ ସମୁଦ୍ର ପତନ
ଠାରୁ ୮୦୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରୁ ପୃଥିବୀର
ଉଚ୍ଚତମ ଶୃଙ୍ଗ କାଞ୍ଚନଜଞ୍ଜା ପ୍ରଭୃତି ଦେଖାଯାଏ । ଏଠାରେ ସାଧାରଣତଃ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉତ୍ତମର ପରମାଣୁ ଲବ୍ଧନଠାରୁ ୨୫୦୦ ଅଧିକ ଥାଏ । ଏହା
ସମୟରେ ଏହି ଉତ୍ତମ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ୮୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଏ ଏବଂ

ମନଠାରୁ ବଡ଼ ନାହିଁଟି ଜ୍ଞାନ ॥

ଶ୍ରୀରାମାୟଣରେ ୩୦ କ୍ରମରୁ କମ୍ ହୁଏନାହିଁ । ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶର ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର
ଗ୍ରାମ୍ୟସମ୍ବଳେ ଏଠାରେ ରହନ୍ତି । ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ଯିବାକୁ ଦେଲେ କଲିକତାଠାରୁ

(ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ)

ସିଲିଗୁରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲ୍‌ରେ ଯିବାକୁ ୧୦ ଦଣ୍ଡା ଲାଗେ । ତେଣିକି ମୋଟର ଦ୍ଵାରା
କିମ୍ବା ପାଦଚାଳିତ ରେଲ୍ ଦ୍ଵାରା ଯିବାକୁ ୭ ଦଣ୍ଡା ଲାଗେ ।

କାଙ୍ଗା । ଉପତ୍ୟକା—ଲହୋର ନଗରର ପୂର୍ବୋକ୍ତର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ
୧୦୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ହିମାଳୟର ଧଳାପଥର ପର୍ବତର ପାଦପ୍ରାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ।
ଏଠାରେ ହିମାଳୟର ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଅନେକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଦେଖିବାର ସ୍ଥାନ
ଅଛି । ଲହୋରଠାରୁ ପଥାନକୋଟ୍ ଦେଇ ରେଲ୍‌ରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ ।

କାମ୍ପୋର—ଏହାକୁ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଭୂ-ସ୍ପର୍ଶ ବୋଲି ଯାଏ । ବମ୍ବେଠାରୁ
ରାଷ୍ଟ୍ରପଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲ୍‌ରେ ଯିବାକୁ ୪୮ ଦଣ୍ଡା ଲାଗେ । ତେଣିକି ମୋଟରରେ
ଯାଇ କାମ୍ପୋରରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ଏହା ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୭ ହଜାର ଫୁଟ
ଉଚ୍ଚରେ ରହିଅଛି । ଏହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ କାଶ୍‌ମୀର ଓ ହିମାଳୟ
ପର୍ବତର ବରଫାବୃତ୍ତ ଶାଖାସବୁ ଦେଖି ରହିଅଛି । ବ୍ରହ୍ମକାଶ୍‌ମୀରେ ଯାଇ
ଶ୍ରୀନଗର କିମ୍ବା ଗୁଲ୍‌ମାର୍ଗରେ ରହନ୍ତି । ଶ୍ରୀନଗରରେ ହୋଟେଲ୍ ଓ ବୋର୍ଡିଂ-
ହାଉସ୍ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ରହିଅଛି ଯାଏ । ସେହି ବୋର୍ଡିଂହାଉସ୍ ଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା
ଫେଲମ ନଦୀରେ ବସୁଥାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ଲେକେ ବସା କରି ରହନ୍ତି ।

କୋଡାଲକେନାଲି—ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୭ ହଜାର ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ
ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ସବୁଠାରୁ ସୁଦୃଶ୍ୟ ସୈଲନବାସ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ୍

ସମୟରୁ ନାହିଁ କହୁ ଶକତି ।

ଠାରୁ କୋଡ଼ାଇ କେନାଲ ଶେଡ଼ି ଷ୍ଟେସନକୁ ରେଲରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ତେଣିକି ମୋଟରରେ ୪ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ ।

ମାଥେରାନ—ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୨୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ବମ୍ବେର ନଗରର ନିକଟତମ ଶୈଳନିବାସ । ବମ୍ବେର ରକ୍ଷୋଭାସ୍ଥ ଟରମିନସ୍ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ନେଗଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲରେ ୧୬ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ତେଣିକି ପାଦପଥରେ ରେଲପଥ, ରେଳ୍ଵା କିମ୍ବା ଘୋଡ଼ାରେ ଯିବାକୁ ୨ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ ।

ମହାବଳେଶ୍ଵର—ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୪୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଓ ପଶ୍ଚିମଘାଟ ପର୍ବତରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ବମ୍ବେର ଲଟକର ଗ୍ରୀଷ୍ମାନିବାସ ଅଟେ । ମୋଟରରେ ବମ୍ବେରଠାରୁ ଏହାର ଦୂରତା ୧୮୦ ମାଇଲ । ନଗେତ୍ ପୁରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ତେଣିକି ରତ୍ନା ମୋଟର ମିଳେ । ଅପ୍ରେଲ ଓ ମଇମାସରେ ଏଠାରେ ଭଲଭଲ ଶାକ୍ତଶିବଙ୍କ ଓ ସୁବାସିତ ଫୁଲ ମିଳେ ।

ମାଉଣ୍ଡ ଆବୁ—ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୪୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ରେଲରେ ଅହମଦାବାଦ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ତେଣିକି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରେଲୱେ ଓ ମୋଟରରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ ।

ମୁଗ୍ଧୀ—ସମୁଦ୍ର ପତନଠାରୁ ୨ ହଜାର ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟରେ ଉତ୍ତର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଦେହବୃଦ୍ଧିର ଅଟେ । ଏଠାରେ ଅନେକ ଦେଖିବାର ସ୍ଥାନ ଅଛି । ଶର୍ବଲପିଣ୍ଡି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲରେ ଯାଇ ବାକି ୩୨ ମାଇଲ ମୋଟରରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ ।

ମିଟୋରୀ—ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୨୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଉତ୍ତମ ଜଳବାୟୁ ପାଇଁ ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ବମ୍ବେରଠାରୁ କେରାଳକୁ ରେଲରେ ଯିବାକୁ ୩୫ ଘଣ୍ଟା ଲାଗେ । ପରେ ମୋଟରରେ ଯିବାକୁ ହୁଏ ।

ନାରିନିତାଲ—ସମୁଦ୍ରପତନଠାରୁ ୨୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସୁନ୍ଦରଦେଶର ଲକ୍ଷ୍ମୀହେବଙ୍କର ଏଠାରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମନିବାସ ଅଛି ।

ଉଦକମଣ୍ଡ ବା ଉଦକମଣ୍ଡଳ—ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୨୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ମାଲରେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମାଲ୍ଲାନର ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବ ଅପ୍ରେଲ ଠାରୁ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୭ମାସ ଏଠାରେ ବାସ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଉତ୍ତମ ପ୍ରତିଦିନ ଏଠାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୫୭. ୩୩ ଘଣ୍ଟା ହୁଏ ।

୩୦ ସତ୍ୟ ସେବାଠାରୁ ନାହିଁ ରବି ॥

ପାତମାତି—ସମୁଦ୍ର ପତନର ୩୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ସାତପୁର ଶବ୍ଦର ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଲଟ୍‌ସାହେବ ଏଠାରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟରେ ରହନ୍ତି ।

ସିମଳା—ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୭୦୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ପଞ୍ଜାବର ହିମାଳୟ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଭାରତର ବଡ଼ ଲୁଟ୍‌ସାହେବଙ୍କର ଗ୍ରୀଷ୍ମନିବାସ ଅଛି । ଏହାର ଜଳବାୟୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର ।

(ସିମଳା ନଗରରୁ ବଡ଼ ଲୁଟ୍‌ସାହେବଙ୍କର ବାସରାଜନ ।)

ରାଆଁ—ଗ୍ରେଟ୍‌ନାଗପୁରର ରାଜଧାନୀ । ଏହା ସମୁଦ୍ର ପତନର ୨୫୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଜଳବାୟୁ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର । ଏଠାରେ ବଡ଼ାବର ଲଟ୍‌ସାହେବ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟରେ ରହନ୍ତି ।

ହଜାରିବାଗ—ସମୁଦ୍ର ପତନର ୨୦୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ହଜାରିବାଗ ଜିଲ୍ଲାର ରାଜଧାନୀ । ଏହାର ଜଳବାୟୁ ଏତେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର ଯେ, ଏଠାରେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଶୀଳ ଲୋକ ରହଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ହୋଇ ବଳବାନ ହୁଏ ।

ପୁରୀ—ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୩୨ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସମୁଦ୍ରବାୟୁ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ ହିତକର । ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ଲଟ୍‌ସାହେବ ଗ୍ରୀଷ୍ମସମୟରେ ଏଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି । ପୁରୀ ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ଉପାସନା ଶେଷ ଶିର୍ଷସ୍ଥାନ ହେତୁ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି ।

ଅବୁଝା କେବେହେଁ ନ ପାଏ ଯଶ ।

•ଭୁବନେଶ୍ୱର—ସମୁଦ୍ର ପତନରୁ ୭୮ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ, କଟକ ଠାରୁ ୮ ମାଇଲ ଦୂରରେ ପୁରୀଜିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାର ଜଳବାୟୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷେ ବିଶେଷ ହିତକର ଏବଂ ଏଠାରେ ଥିବା କେଦାରଗୌରୀ କୁଣ୍ଡର ଜଳ ସ୍ପର୍ଶ ଶାର୍ଣ୍ଣିକାରକ ବୋଲି ବଡ଼ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସ୍ଥିର କରିଅଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଏହାର ଜଳ ମାଠିଆରେ ପଶି ଟ୍ରନ୍ସରେ ବିଦେଶକୁ ଯାଏ ।

କାଣ୍ଡି—ଲଙ୍କା ଦ୍ୱୀପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଶୈଳ-ନିବାସ ଓ ସୁନ୍ଦର ବଗିଚା ଅଛି ।

ଭାରତର ଉପାଧି ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା, ଗୁଣ ଓ ସୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜା-ମାନଙ୍କୁ ନାନା ରକମ ଉପାଧି ଦେଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରତି ଉପାଧିର ଆଦର କାଇଦା ଓ ସାଜସଜ୍ଜା ରାଜା ପ୍ରକାର ଅଟେ । ଏହି ଉପାଧିମାନ ବର୍ଷକରେ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଥର ଅର୍ଥାତ୍ ଇଂରେଜ ସାଲର ନ୍ୟୁବର୍ଷ ଦିନ ଏବଂ ଇଂରେଜ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ ଉପଲକ୍ଷେ ବିତରଣ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଶେଷ ଦିନରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ଉପାଧି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ ଉପାଧି ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରାଦେଶିକ ଲକ୍ଷ ଓ ବଡ଼ ଲକ୍ଷଙ୍କ ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ ଭାରତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜ୍ଞାତସାଥରେ ସମ୍ରାଟ ଉପାଧି ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଉପାଧି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅଛି । ଡିଉକ୍, ମାର୍କ୍ୱିଜ୍, ବ୍ରିଟିଶ୍, ବ୍ରିଟିଶ୍, ଆର୍ଚ୍, ବ୍ୟାରିନ୍, ବ୍ୟାରିନେଟ୍, ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବାଟଲ୍, ଅର୍ଡର ଅଫ୍ ମେରିଟ୍ ଓ ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ସେଣ୍ଟ ଜେରୁସେଲମ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ୟାରିନେଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପାଧି ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ । ବ୍ୟାରିନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପାଧି ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସରେ ବସିପାରେ । ପୂର୍ବେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟାରିନ୍ ଉପାଧି ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ଲର୍ଡ୍ସଠାରେ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟାରିନ୍ ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ସେହି ଉପାଧି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେବେଳେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସରେ ସ୍ଥାନ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ବ୍ୟାରିନ୍ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପୁତ୍ର କନ୍ୟାଦି ନିଜ ନାମ ଶୁଣରେ ଅନେକେକଲ୍ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରନ୍ତି । ଡିଉକ୍ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପୁତ୍ରମାନେ ଲର୍ଡ୍ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରନ୍ତି । ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବାଟଲ୍ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଉପାଧି । କେତେକଣ ଏ ଉପାଧି ପାଇବେ ଏହାର ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅଛି । ରାଜା ସେ ସଂଖ୍ୟା ସେପରି ବିଶେଷ କାରଣ ନ ଦେଖିଲେ ବଢ଼ାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ମଣ୍ଡୁକା ଜାଣେକି ନାଲିନୀ ରସ ।

ଅଭିବାଦ୍ୟ କାଳେତା ପ୍ରଭୃତି କୃମିନିବୃନ୍ନମାନଙ୍କ ଅଧିବାସୀକୁ ଉନ୍ନାଥ ବ୍ୟାଧିବିଚାରୀ ବୋଲି ଚିହ୍ନିତ ସରକାର ଆଇନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଭୂତଚରଣର ଲେବେ ଏହି ଉପାଧି ପାଇଁକ ଅଧିକ ଗୁରୁତର ବ୍ୟାକୁଳ । ଭୂତଚରଣ ନିମିତ୍ତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉପାଧି ଚାଲିବା ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ G, M, S, I; G, M, I, E; G, C, S, I; G, C, M, G ଓ G, B, E, ସବୋଇ ଉପାଧି ଅଟେ । ଏହା ନିମ୍ନକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପାଧିମାନଙ୍କର ନାମ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।—

G, C, I, E,	ଦେଖ୍ୟାନ ସାହେବ
K, C, S, I,	ସର୍ଦ୍ଦାର ସାହେବ
K, C, I, E,	ରାୟ ସାହେବ
C, S, I,	ରାଜ ସାହେବ
C, I, E,	ଶ୍ରୀ ସାହେବ
K, B, E,	ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ
C, B, E,	ଶାମସୁଲ୍ ଉଲେମା
O, B, E,	ଅଭିମାତ୍ରୀ
M, B, E,	ମହାବିଜ୍ଞାନୀ
Kt (କାଲଟ)	ମହାରାଜା
କୈସର-ଇ-ହିନ୍ଦ ସୁବର୍ଣ୍ଣ	ରାଜା
ଓ ରୌପ୍ୟ ଧବଳମାନ	କୁମାର
ଦେଖ୍ୟାନ ବାହାଦୁର	ନବାବ
ରାୟ ବାହାଦୁର	ରାଜ୍ୟୋଦିଆ ନିଷ୍ଠ
ରାଜ ବାହାଦୁର	କଂସ ପୋଲିସ୍ ମେଡାଲ୍
ସର୍ଦ୍ଦାର ବାହାଦୁର	D, S, O,
ଶ୍ରୀ ବାହାଦୁର	I, O, M,

ସ୍ୱୟଂ ବଳିଷ୍ଠ ଏ ଦେଶରେ ରାଜପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ଉପାଧି ବହୁଗର ଗ୍ରାହ୍ୟମାନ୍ୟ ଅଟନ୍ତି । ଭୂତଚ ସରକାରଙ୍କ ବୈଦେଶିକ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଏହି ବହୁଗର ସେକ୍ରେଟେରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ରାୟବାହାଦୁର ପ୍ରଭୃତି ଉପାଧିମାନ ଦେଶୀୟ ଉପାଧି, ତେଣୁ ତାହା ସ୍ୱୟଂ ବଳିଷ୍ଠ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେଥି ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ମାଳିକ୍ଟେ-ମାନେ ବହୁଗାୟ କୃମିଶୂଳରଙ୍କ ଜରିଆରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରକୁ ସୁପାରିଶ ଚାଲିବା ପଠାଇଥାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନେ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ଥରେ ଦୁଇଥର ଦରବାର ହୋଇ ଏହି ଉପାଧି ବିତରଣ ହୁଏ । ଏଥି ପାଇଁ ଉପାଧିପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ

ଯା ଯାଇଛି ତାହା ପାଇଁ ଭୁବି କିକା ଫଳ ।

ଯୋଗ୍ୟ ଅବ ନମିତ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଟଙ୍କା ନମା ଦେବାର କଥା । କତ ବଡ଼ ଉପାଧ୍ୟ-
ମାନ ବଡ଼ଲଟକ ସୁପାରିଶରେ ବଲଟରୁ ମଞ୍ଜୁର ହୁଏ । ପ୍ରାଦେଶିକ ରେଭିନ୍ର
ଓ ଡାକର ମନ୍ତ୍ରୀ, ହାଇକୋର୍ଟ ଜଜ୍, ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର, ଦେଶୀୟ
ରାଜା, ଏହିମାନଙ୍କୁ K. C. I. E. ଠାରୁ ଶ୍ରେଣିକ ବଡ଼ ଉପାଧ୍ୟମାନ
ସାଧାରଣତ ମିଳିଥାଏ । ବେ-ସରକାସ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ଏମିତି ଉପାଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର
କରିବ ପାଇଥାନ୍ତି । ଏ ସବୁ ଉପାଧ୍ୟ ରାଜା ଇଞ୍ଜାକଲେ କାତିନେଇ ପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର
ଏହା ଇସ୍ତଫା ଦେବାର ବ୍ୟ ନାହିଁ । ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ, ଶାସ୍ତ୍ରସୁଲ ଭିକ୍ଷୁମାନ,
ଇଣ୍ଡୋରଥା ହସ୍ ଓ କାସ୍ ମେଡାଲ ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ବାର୍ଷିକ
ଯାକହାବନ କିଛି କିଛି ବୃତ୍ତି ପାଆନ୍ତି । G. M. S. I; G. M. I. E ଓ
G. C. M. G ଉପାଧ୍ୟମାନ କେବଳ ବଡ଼ଲଟ ଏବଂ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଯୋଗ୍ୟତା
ସମ୍ପନ୍ନ ପ୍ରେସିଡେନ୍ଟି ରେଭିନ୍ରମାନଙ୍କୁ ମିଳିଥାଏ । ଅଳ୍ପଦଳ ହେଲେ ଭରଣସ୍ୱ
ଲୋକଙ୍କୁ P. C ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରିଭି କାଉନ୍ସିଲର ଉପାଧ୍ୟ ମିଳୁଅଛି । ଏ ଉପାଧ୍ୟ
ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ ପୂର୍ବରେ “ରାଇଟ୍ ଅନରେବର୍ଲ୍” ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ
ହୋଇଥାଏ । ୧୯୨୩ ସାଲ ପୂର୍ବରୁ ଉପାଧ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବିନା ଲାଇସେନ୍ସରେ
ବଜ୍ଜିକ ଅବ ରଖିପାରୁଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ସୁବିଧା ଅଛି ନାହିଁ । ଅଗସ୍ତର
ବେ ସରକାସ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଧିକାରରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଉପାଧ୍ୟ ଦିଆ ହେଉନାହିଁ ।
ରାମବାହାଦୁର ଅବ ଉପାଧ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପ୍ରାଦେଶିକ ଲଟମାନଙ୍କୁ ଅଧୀ-
ସରକାସ ଚିଠି ଲେଖି ପାରନ୍ତି । ରାଇଟ୍ ପ୍ରଭୃତି ଉପାଧ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ
ବଡ଼ଲଟଙ୍କୁ ଏହିପରି ଚିଠି ଲେଖିପାରନ୍ତି । G, C, S, I ; K. C. S, I, ଓ
C, S, I ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ଉପାଧ୍ୟ ୧୮୭୯ ସାଲରେ ମହାରାଣୀ ରିଲ୍ୟୋରଥ
ପ୍ରଚଳନ କରୁଥିଲେ ।

ଗୋଟିଏ ନେକ ପିତା ଦେହରେ ଲାଲ ଓ ସାଦା ଗୋଲପ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପ୍ରାଟ-
ଙ୍କର ପୁନାର ମୁକୁଟ ଥାଇ ସୁନା ଜଞ୍ଜିରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ । G. C, S, I.
ପଦକ ମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ଗୁରୁତ୍ୱ ଚଉଡ଼ା ପିତାରେ ଡାହାଣ କାନ୍ଧରେ ହିଁଲିଯାଏ ।
K, C, S, I, ଦୁଇଇଞ୍ଚ ଚଉଡ଼ା ପିତାରେ ବେକରେ ହିଁଲିଯାଏ । ଏହିପରି
ଭବରେ ଦେଉଁ ଉପାଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ପଦକ କପର ଭବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ
ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ଅଛି । ଶ୍ରେଣିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୈସର-ଇ-ହିନ୍ଦ ପଦକ
ଏବଂ ହାଇନ୍ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ନାମକ ଦୁଇଟି ଉପାଧ୍ୟ ଅଛି । G, C, I, E;
K, C, I, E ଓ C. I, E, ହଥମେ ୧୮୭୭ ସାଲରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା ।
ଭରତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମଙ୍ଗଳଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଏହି ଉପାଧ୍ୟ ମିଳିଥାଏ ।
G, C, I, E, ରେ ୪୦ ଜଣ, K, C, I, E, ରେ ୧୫୦ ଜଣ ଏବଂ C, I,
E, ରେ ଅନନ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ ବ୍ୟକ୍ତି ରହିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଶ୍ରେଣିକ ବର୍ଷ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା ବର୍ଷ ତାହା ହିଁର କର ।

୨୦୦୫ରୁ ଅଧିକ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବେଳ ପିତାରେ ସୁନାର, ଦାଣ୍ଡ
ସଦୃଶ, ସୁନ୍ଦର ଉଠିଥିବା ଯୁବକ, ଗୋଲ ପଲ ଏବଂ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସମାନ୍ତର
ମୁକୁଟ ଏହି ଉପାଧର ଚିହ୍ନ ଅଟେ । ଦୁଇଜଣ ଚିତ୍ରକାର ପିତା ଦ୍ଵାରା ଏହାକୁ
ବେଳରେ ଝୁଲାଇବାକୁ ହୁଏ । ଏହି ସବୁ ଉପାଧିପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମରଗଲେ
ଏହି ପଦକମାନଙ୍କୁ ଲଣ୍ଡନର ଫେଣ୍ଡଲ ଟ୍ରେଜରୀ ଅଫିସକୁ କମ୍ପା ଭରତ
ରକର୍ଡମେଣ୍ଟ ବୈଦେଶିକ ସେକ୍ରେଟେରୀଟି ପାଖକୁ ଫେରାଇବାକୁ ହୁଏ ।
ଉଦାହରଣ କ୍ରମ୍ ପାଇଁ କାଳିକ ଟ ୧୫୦୯ କା ଭଣ୍ଡା ପାଏ । ସ୍ଵଳ୍ପ
ବୟସରେ କାମ କରୁଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟତାର ସୁବିଧାର ସ୍ଵରୂପ ଅର୍ଡର ଅଫ୍
ବ୍ରୀଟିଶ-ଇଣ୍ଡିଆ ଉପାଧି ମିଳେ, ଏ ଉପାଧି ଥେମ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ
ବରଜ୍ଞ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ନାମ ପୂର୍ବରେ ସର୍ଦ୍ଦାର ବାହାଦୁର
ଲେଖିପାରେ ଏବଂ ମାସକୁ ଟ ୭୦୯ କା ଭଣ୍ଡା ପାଏ । ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି
ବେଳକ ବାହାଦୁର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିପାରେ ଏବଂ ମାସକୁ ଟ ୩୦୯ କା
ଭଣ୍ଡା ପାଏ । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମେରିଟୋରୀସ୍ ସର୍ଭିସ୍ ମେଡାଲ ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ ଓ
ଫିନିଶ୍ ବୟର ଲେକକୁ ମିଳେ । ଏହି ମେଡାଲ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଭଣ୍ଡା ପାଆନ୍ତି ।

ଭାରତରେ ଟଙ୍କାଗାଳ ।

ଭାରତରେ ଦୁଇଗୋଟି ଟଙ୍କାଗାଳ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଚମ୍ପେର
ଓ ଅନ୍ୟଟି ଚଳିକତାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଆମେ ଏଠାରେ ଯେତେ ଭଣ୍ଡା ଟଙ୍କା
ଢିଆର ଦେଖୁଥିବା । ଲୋକେ ରୁଆ ଓ ମଜ୍ଞା ଦେଲେ ଟଙ୍କା ଶାଳରୁ ଟଙ୍କା
ଢିଆର କରୁ ଅଣୁଥିଲେ । ୧୮୧୩ ସାଲରେ ତାହା ବନ୍ଦ କରାଗଲା । ସେହି ବନ-
ଠାରୁ ୧୮୧୭ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚମ୍ପେର ଟଙ୍କା ଢିଆର କରୁ ନ ଥିଲେ । ୧୯୦୦
ଠାରୁ ୧୯୧୦ ସାଲ ମଧ୍ୟରେ ୧୭କୋଟି ଟଙ୍କା ଢିଆର ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରୁ
ରକର୍ଡମେଣ୍ଟ ସେକ୍ସ ଲବ୍ ପାଇଥିଲେ ତାହା ଗୋଲ୍ଡ୍‌ଫ୍ଲାଇଂ ଇନର୍ ନାମ ଦେଇ
ରଖୁ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୦୭ ସାଲରେ ଏକ ଆଇନ ଦେଇ ଯେ, ଟଙ୍କା ଢିଆର ଲବ୍‌ରୁ
ଅଧା ଗୋଲ୍ଡ୍‌ଫ୍ଲାଇଂକୁ ଯିବ, ଅଧା ରେଲିଫ୍‌ର ଢିଆରରେ ଶର୍ଟ୍ ହେବ,
୧୮୭୦ ସାଲଠାରୁ ୧୯୧୮ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ସୁନା ମୋହର ଢିଆର
ହୋଇନାହିଁ । କେବଳ ୧୮୧୧ ସାଲରେ ଅଳ୍ପ କିଛି ସୁନାମୋହର ଢିଆର
ହୋଇଥିଲା । ୧୯୧୮ ସାଲରେ ସମାନ୍ତର ଦୋଷଟା ପଳରେ ବମ୍ବେରେ
ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କାଗାଳ ପ୍ଲାସ୍‌ଟ ହୋଇଅଛି । ଏହିଠାରୁ ୩୯୫୫୫୫୫ ଟଙ୍କା
ମୂଲ୍ୟର ସୁନାମୋହର ଢିଆର ହୋଇଅଛି । ୧୮୩୫ ଏବଂ ୧୮୪୪ ସାଲ ମାତ-
ଙ୍କରେ ବମ୍ବେ, ବମ୍ବେ ଓ ମାଡ୍ରାସରେ ତମ୍ବାର ପଇସା ଓ ଅଧିକ ପ୍ରକଳ୍ପ-

ସଂସାରେ ଜନମି ରୁଆ ଦମ୍ଭ ଅଭିମାନ ।

ହେଲା । ୧୯୦୭ ସାଲରେ ଏକ ଆଇନ କରାଯାଇ ନକେଲ୍ ଅଣି, ଫୋର୍ଡ଼ଣି, ସୁଭିକ ଓ ଅଂଶୀ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ନକେଲ୍ ଅଂଶୀ ଉଠାଇ ନିଅଗଲାଣି ।

କନ୍ସଲେଟ୍ କା ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି ।

ଭାରତ ସହିତ ପୃଥିବୀର ନାବାଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି । ସେ ଦେଶର ଲୋକେ ଭାରତକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାରତର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସେଠାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ଯିବା ଆସିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେବା ଏବଂ ନିଜ ନିଜ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ସୁବିଧା କରିବା ଏବଂ ନିଜ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସହ ସରସ୍ତ୍ର କରିବା ନିମିତ୍ତ ସବୁ ଦେଶରେ କନସଲ୍ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସ୍ଥାନର ଗୁରୁତ୍ବ ଓ ବ୍ୟବସାୟର ମାତ୍ରାଧିକ୍ୟ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ କାରଣ ନିମିତ୍ତ କେଉଁଠି କନସଲ୍ କେଉଁଠି କନସଲ୍ ଜେନେରାଲ୍ କେଉଁଠି କା ଭାଇସ୍ କନସଲ୍ ନିୟୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଭାରତ-ବର୍ଷରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶର କନସଲ୍ ମାନେ କଲିକତା, ବମ୍ବେ, ଦିଲ୍ଲୀ, ମାଦ୍ରାସ୍, କରାଚୀ କିମ୍ବା ରେଫ୍ଟାନରେ ରହନ୍ତି । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦେଶମାନଙ୍କର କନସଲ୍ ଜେନେରାଲ୍ ମାନେ ଭାରତର ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ଅଛନ୍ତି । ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ ଓ ପାରସ୍ୟର କନସଲ୍ ଜେନେରାଲ୍ ମାନେ ଦିଲ୍ଲୀରେ; ବେଲ୍-ଜିସ୍ତମ୍, ବଲ୍‌ରୁଆ, ଇଟାଲି, ଚୀନ, ଡେନମାର୍କ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜର୍ମାନୀ, ଗ୍ରୀସ୍, ଯାପାନ, ଦଲ୍‌ହୀ, ନରୱେ, ପେରୁ, ସ୍ପାନ, ସୁଇଡେନ୍ ଓ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର କନସଲ୍ ଜେନେରାଲ୍ ମାନେ କଲିକତାରେ ଏବଂ ଇଟାଲି, ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍ ଓ ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡର କନସଲ୍ ଜେନେରାଲ୍ ମାନେ ବମ୍ବେରେ ଅଛନ୍ତି । ଏଡ଼୍ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର କନସଲ୍ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହରରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟର କନସଲ୍ ସମ୍ପ୍ରତି ଭାରତରେ ସବୁଠାରୁ ଦେଖି ।

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ଥପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ।

ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ଥପତ୍ୟଶିଳ୍ପ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦେଶ-ଠାରୁ ଅଧିକ । ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତା ଲୋକ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ମେକ୍ସିକୋ ଘରଣ ଆମେରିକାର ପେରୁ, ଆଫ୍ରିକାର ମିସର ଏବଂ ଆସିଆ ମହାଦେଶର ଚୀନ ଆନାମ ଓ ଏସିୟା ଦେଶ ପ୍ରଭୃତି ଭାରତର ସମସାମୟିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସମକକ୍ଷ ନୁହେଁ । ଭାରତରେ କେତେ ଜାତି, ରାଜବଂଶ, ଧର୍ମ ଓ ସଭ୍ୟତାର ଉତ୍ଥାନ ପତନ ହୋଇଅଛି । ତାହା ଏହି ଗୁଡ଼ିକରୁ ଜଣାଯାଏ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ କର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଧୂଳିକଣାରେ ପରିଣତ ହେଲଣି, କେହି ଅର୍ଦ୍ଧଭାଙ୍ଗିଯାଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଅଛି । କାହାକୁ କାହାକୁ ବ୍ୟର୍ଥମାନେ

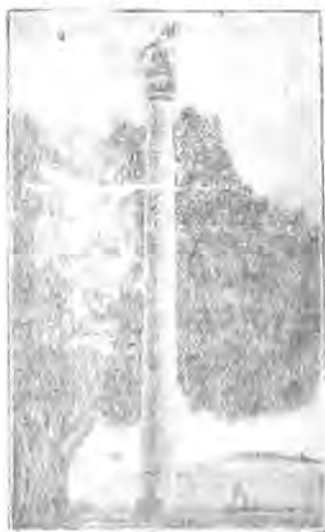
ଏକଦିନ କାଳକେଳା ହେବତା ବଲ୍ଲିନ ॥

ଭଗ୍ନରେ ତାହାର ସୌସ୍ତବତା ନଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ କେହି କେହି ଅବା ତାର ପୁରୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଷ୍ଟାନ୍ତ ରସ ପ୍ରାଚୀନ ସର୍ୟତାର ପରିଚୟ ଦେଉଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଅଧିକ ସମୟ ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘର କିମ୍ବା ଗୁମ୍ଫା ନିର୍ମାଣ କରିବା ନିମିତ୍ତ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥ ଓ ଷ୍ଟେସିୟର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସାଦାସ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟମାନେ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରସ୍ତରମାନ ଗତ ଗତ ହସ୍ତ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଘରର ଇତ୍ୟାଦି ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ ତାହା ଭାବ ଦେଉନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସାଦାସ୍ୟରେ ସୁଦ୍ଧା ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ମନେ ହେଉଅଛି । କାଳକ୍ରମେ ଏହି ସମସ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭ ଯନ୍ତ୍ର ଅବାବରୁ ଧୂସ ହୋଇ ଯାଉଅଛି । ଏହି ଅଯତ୍ନର ଜ୍ଵଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ ଓଡ଼ିଶାର କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରର ଭଗ୍ନାବସ୍ଥା ।

ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭର ଯେଉଁ ସବୁ ଧୂସାବଶେଷ ଭାରତର ଅଗତ ଗୌରବର ସୂଚକା ଦେଉଅଛି ତାହାମଧ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନଥାନ୍ତା କେବଳ ଲଢ଼ି କର୍ବନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭ ପ୍ରତି ଅଗ୍ରହ ଯୋଗୁଁ ତାହା ରହି ପାରିଛି । ଲଢ଼ି କର୍ବନ ଭାରତରେ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିତରଣ ଖୋଲି ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣର ଉପଯୁକ୍ତ ଚ୍ୟାବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ତଳି ଆସୁଅଛି । ତଥାପି ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସରକାର ଏ ଦିଗରେ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି ଭାରତରେ ସେତେ ହେଉନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ଜଣେ ହାଇଲେଭର ଜେନେରାଲ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପ୍ରାୟ ୨୨ ଜଣ ସହକର୍ମୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମର-ଗୁଳିତ ହୁଏ । ଏମାନେ ଭାରତର ରମ୍ୟ ରମ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଭର ପାଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗେ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ଭୁଲଭରରେ ବିରକ୍ତ ପଥା — ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭମାନଙ୍କର ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣ ଓ ଲୁପ୍ତଗର୍ଭର ଅନୁସନ୍ଧାନ । ବିରତ ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗ ଦିବ୍ୟଦ୍ୱାରା ଉପତ୍ୟକାରେ ମହେନ୍ଦୋଜାରୁ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଭୂତର ଖନନ କରି ଯେଉଁ ସବୁ ନିଦର୍ଶନ ପାଇଅଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ କିଛିସନ୍ଦେହରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଜନ୍ମ ୭୫୦ର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଖା ଓ ସର୍ୟତା ଅତି ଜନତ ଧରଣର ଥିଲା । ଜଗତରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଉ ଏହାଠାରୁ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ମୂଳ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଗର୍ଭମାନ ପ୍ରମୁଖ, ଗୁମ୍ଫା, ସ୍ତୁପ, ଶିଳାଲିପି ଓ ଘର ପ୍ରଭୃତି ନାନା ଶ୍ରେଣୀରେ ବିରକ୍ତ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ କେତୋଟିର ବିବରଣ କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ ଦିଆଗଲା ।

ପ୍ରମୁଖ—ପ୍ରମୁଖ ମଧ୍ୟରେ ଅଶୋକ ପ୍ରମୁଖ ଅତି ପୁରାତନ । ଏହା ସଖ୍ୟାରେ ଛାୟା ୩୦ ହେବ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ବିଦ୍ୱତରେ ଥିବା ମୌର୍ଯ୍ୟ-ନନ୍ଦନଗରପ୍ରମୁଖ ଦିଗଧରୁ ସମ୍ପୋଦ ହୋଇଣ ସୁଦୃଢ଼ କରି ବିନାଶ ।

(ଅଶୋକ ପ୍ରମୁ ।)

ଇନ୍ଦ୍ରପାଣି ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବହୁନାଲମ୍ବୁବୁ

ଲୋକମାନଙ୍କର ପାରଦର୍ଶୀ

ଥିଲେ । ଅଧୁନା ସାର

ନାଥରେ ଅଶୋକଙ୍କଦ୍ୱାରା

ପ୍ରୋତ୍ତପ ଗୋଟିଏ ପାଷାଣ

ପ୍ରମୁ ମିଳିଅଛି । ପ୍ରମୁରୁତ୍ତା

ଦେଶର ଖଣ୍ଡପ୍ରସ୍ତରରେ

ଏ ଗୋଟି ବୃହସ୍ପତି ଅମ୍ବୁ

କୋଶଳରେ ଖୋଦିତ

ହୋଇଅଛି । ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ

ସାରନାଥରୁ ୧୦ ପୂର୍ବ

ବ୍ୟାସ ପରିମିତ ଗୋଟିଏ

ପ୍ରକାଶ ପ୍ରସ୍ତର-ଛତ୍ର ମିଳି-

ଅଛି । ଏହି ଛତ୍ରଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ

ଧରଣର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ

ଖବର । ଏହାର ପାଦ

ଛତ୍ରପ୍ରସ୍ତର ଅଳଙ୍କାର

ଲପି ଖୋଦିତ ଅଛି ।

(ଅଶୋକଙ୍କ ଅରଳ ପାଷାଣ ପ୍ରମୁରୁତ୍ତା ।)

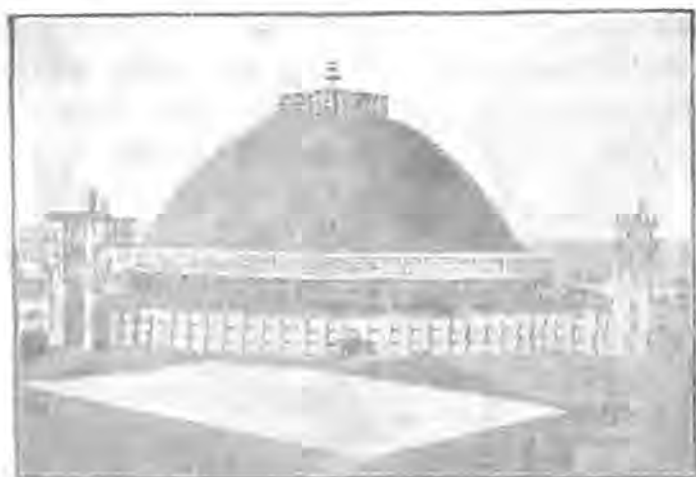
ସୁତନାଶ ହେଲେ ବୃଦ୍ଧିନାଶ ହୁଏ ବୃଦ୍ଧିବିନୁସର୍ବନାଶ ।

ଅକ୍ଷତ ଭବରେ ଅଛି । ଗୋପାଳପୁର
ରାଜ୍ୟରେ ବେଶ ନଗରର ଉତ୍ତର
ପୂର୍ବକୁ ଅର୍ଥ ଗୋଟିଏ ପ୍ରମୁ ଅଛି ।
ଏହା ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୧୫୯ ଅବ୍ଦରେ ନିର୍ମିତ
ହୋଇଥିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ମଧ୍ୟ ପ୍ରସଦ-
ଶର ଇଶ୍ବନରେ ଓ କାଲିଙ୍ଗୁମ୍ବାର
ସମ୍ମୁଖରେ ଏହି ପ୍ରମୁ ଥିବାର ଦେଖା-
ଯାଏ । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ।
କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ କୂଳବମିନାର ନିକଟରେ
ଥିବା ପ୍ରମୁ ଲୋକନିର୍ମିତ ଅଟେ ।
ଏଥିରେ ଥିବା ଖୋଦିତଲିପିରୁ ପ୍ରକାଶ
ପାଏ ଯେ, ଏହା ରାଜା ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରୁ
ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଭରତବର୍ଷ ଲୋକେ

ASHOKA CAPITAL, SARNATH

GORA

(ସାଷ୍ଟ-ପ୍ରସାଦ)

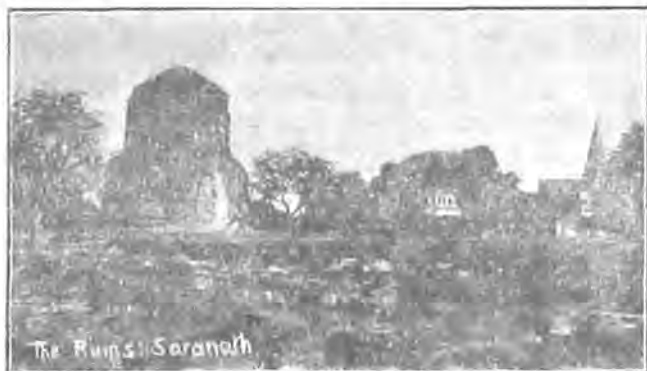
ପ୍ରସାଦ—ପ୍ରସାଦଗୁଡ଼ିକ ଗୌରୀ ପୁରର କାଉଁ ଅଟେ । ଏହି ପ୍ରସାଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସାଦ, ଏକାନ୍ତାଳୟ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଭବନ ପ୍ରସାଦ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଟ୍ରେନଷ୍ଟେସନ୍‌ସର ଅମରବତୀ ମୁଖ, ନେପାଳର ସୀମାନ୍ତରେ ଥିବା ପିପ୍ରହା ପ୍ରସାଦ ଏବଂ ଗୋପାଳର ସାହି-ପ୍ରସାଦ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ସାଷ୍ଟ-ପ୍ରସାଦ ଶ୍ରୀ: ପୂ: ଦୁଇ ଅଂଶରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ବନାରସ ସହର ୪ ମାଇଲ ଦୂରସ୍ଥ ସାରନାଥ ଠାରେ ପରକାଷ୍ଠ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗର ତେଜାରେ ବହୁ ପୁରାତନ କାଳର ଗୌରୀ କାର୍ତ୍ତିମାନ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା । ସାରନାଥ ପୁରୀ କେବଳ ଚାରୁ ମୂର୍ତ୍ତିବିଦ୍‌ର ଚରଣମି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅଗ୍ରସାଗର ଲୋକେ ଏ ସ୍ଥାନରୁ ମାଟି ଖୋଳିବା ସମୟରେ ଭଲ ଭଲ ଇଟା ପଥର ନେଇ ନିଜ କାମରେ ଲଗାଉ ଥିଲା । ଏହିପରି ଖୋଳୁ ଖୋଳୁ ୧୭୧୪ ସାଲରେ ବନାରସ ଖେଟ୍‌ର ଦେବାନ ଶ୍ରୀ ଜଗତସିଂହଙ୍କର କେତେକ ଗୁରୁ ଗୋଟିଏ ପଥରର ସିଲ୍ଲୁ ପାଇଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ମଥର ସିଲ୍ଲୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ମର୍ମର-ପଥର ସିଲ୍ଲୁ ଥିଲା । ଶୁଣାଯାଏ ସେଥିରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ ଥିଲା । ଜେନେରାଲ କନିଙ୍ଗହାମ୍ ସାହେବ କୌଣସି ମତେ ସେହି ସିଲ୍ଲୁକୁ ହସ୍ତଗତ କରି “ବେଙ୍ଗଲ ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି” ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଅଜିକାଲି ଇନ୍ଦ୍ର ସିଲ୍ଲୁଟି କଲିକତା ମିଜିକସ୍‌ମରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ରହିଛି । ଜଗତସିଂହଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠାକାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସାଦ ବର୍ତ୍ତମାନ “ଜଗତସିଂହ ପ୍ରସାଦ”

ରାଗଦ୍ରୋଷ ଗ୍ରାମ ରହିଯିବ ଦମନ କରିଣ ଅଛି ଯେଜନ ।

ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି । ତତ୍ପରେ ୧୧୦୫ ସାଲରୁ ସରକାର ନିଜେ ଏହାର ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ନେଇ ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥଳରୁଦ୍ଧାର କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳର ସ୍ଥଳର ବୌଦ୍ଧ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସ୍ଥଳର ସ୍ଥଳର

(ଚୌଖଣ୍ଡି ସ୍ତୁପ)

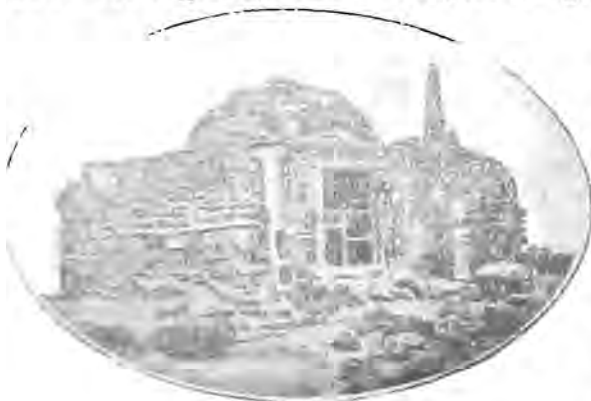
(ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମେଷ ସ୍ତୁପର ସାରନାଥର ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ)

ମୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ସ୍ତୁପ ମିଳିଛି । ସାରନାଥର ସ୍ତୁପ ମଧ୍ୟରେ ଧର୍ମେଷ ସ୍ତୁପ ଓ ଚୌଖଣ୍ଡି ସ୍ତୁପ ପ୍ରଧାନ । ଏ ଦୁଇଟି ଏକପ୍ରକାର ଅକ୍ଷତ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ବୃହସ୍ପତିମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଭବତର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳା ଧ୍ଵଂସ ହୋଇଛି, ସାରନାଥ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ଅଟେ । ୧୧୧୪ ସାଲରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ସାରନାଥ ଉପରେ ଚଢ଼ାଇ କରି ତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭବରେ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ବହୁମୂଲ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ଲୁଟି କରି ନେଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବକୁ ପ୍ରାପତ ହୋଇଲେ ଭୋଗି ଲଠିର ଶାନ୍ତି ଜାଣି ॥

ଗୁମ୍ଫା—ସମସ୍ତ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ସହସ୍ରାଧିକ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ବୌଦ୍ଧ, ଜୈନ ଓ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଗର୍ଭି ଅଟେ । ଅଧିକାଂଶ ଗୁମ୍ଫା ପଶ୍ଚିମ-ଭାରତରେ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ବୌଦ୍ଧ ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବମେଇ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିର ରଜ ବେଦସା ଗୁମ୍ଫା, କାଲି, କାନହେରୀ, ଯୁନାର ଓ ନାସିକ ଗୁମ୍ଫା, ଜନାମ ସିନ୍ଧ୍ୟାର ଅପଲ୍ଲୀ ଓ ଇଲେଶ୍ଵର ଗୁମ୍ଫା, ଗସ୍ତାବ ୧୭ ମଇଲ ଉତ୍ତରକୁ ବାବରର ଗୁମ୍ଫା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଜୟସିଂହରେ ଥିବା ଜୈନ ଓ ବୌଦ୍ଧଗୁମ୍ଫା ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଇଲେଶ୍ଵର ଓ ନାସିକରେ ମଧ୍ୟ ଜୈନ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଇଲେଶ୍ଵର ଇନ୍ଦ୍ରସିଂହ ଗୁମ୍ଫା ପ୍ରଧାନ । ହିନ୍ଦୁ ଗୁମ୍ଫା ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବମେଇ ନକଟେସ୍ଟ ଏଲିଫାଣ୍ଟା (ହସ୍ତୀ) ଗୁମ୍ଫା ମନ୍ଦିର ଓ ଇଲେଶ୍ଵର କୈଳାଶ ଗୁମ୍ଫା ମନ୍ଦିର ପ୍ରମୁଖ । ଏହା ଅବୁମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଲିଫାଣ୍ଟା ଗୁମ୍ଫା ୧୩୩ ପୂର୍ବ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଓ ୧୩୦ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଟେ । ଏହି ଦୁଇଟି ହିନ୍ଦୁ ଗୁମ୍ଫା ଦେବ ଦେବୀ ମହାଦେବଙ୍କ ନାମରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀବିହାର ହୋଇଅଛି । ଅଜନ୍ତାରେ ଥିବା ବୌଦ୍ଧ, ଜୈନ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଗୁମ୍ଫାମାନ ୩୫୦ ରୁ ୭୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ହେବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ପ୍ରାସାଦ ଓ ମନ୍ଦିର—ଭାରତର ଅଧିକାଂଶ ଗଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରାସାଦ ଓ ମନ୍ଦିର ହିନ୍ଦୁ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭୁବନେଶ୍ଵର, ପୁରୀ, କୋଣାର୍କ, ତାଣ୍ଡୋର, ମଦୁରା, ଚିଦମ୍ବର, ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ, ବନାରସ ଓ ବଜ୍ରପୁର ନଗର ମନ୍ଦିର ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଜୈନଧର୍ମର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସମୟରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଅବୁ ପଟ୍ଟନର ବଲ୍ଲିଆର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ପ୍ରାସାଦ ମଧ୍ୟରେ ତାଣ୍ଡୋର ଓ ମୁଦୁଗର ରାଜପ୍ରସାଦ, ଗେୟାଲ୍‌ସ୍‌ରେ ମାନସିଂହ ରାଜ-ପ୍ରାସାଦ ଏବଂ ଜୟସିଂହର, ଦାଢ଼ିଆ ଓ ଅନୁରର ରାଜପ୍ରାସାଦ ଅତି ପୁରାତନ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ଗୁଜରାଟର ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ ଗର୍ଭି ।

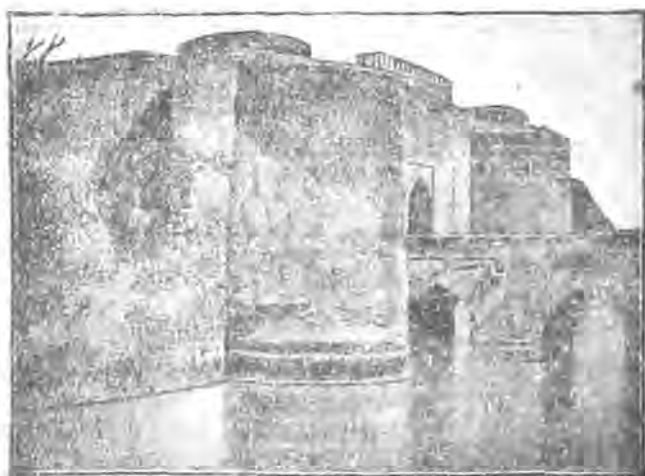

(ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ।)

ପ୍ରସିଦ୍ଧତା ବଳେ ଦୁଃଖର ବନାଶ ବୁଦ୍ଧିଟି ହୁଅଇ ପ୍ରିୟ ।

ଏଠାରେ ବହୁ
ଧନବତ୍ ଥିବାର
ଜାଣି ସୁଲତାନ
ମାହମୁଦ ୧୦-
୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ
ତାହା ଲୁଣ୍ଠନ
କରି ଧ୍ବଂସ କରି
ଦେଇଥିଲେ ।
ତେଣୁରେ ହିନ୍ଦୁ
ଧର୍ମ ବହେଷୀ

ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ପ୍ରାୟ ମନ୍ଦିର ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ମସଜିଦ୍ ନିର୍ମିତ କଲେ ।
ଭରତପୁର ଦୁର୍ଗମଧ୍ୟ ଭରତର ଦୁର୍ଗମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ସ୍ମୃତ ଦୁର୍ଗ ।

(ଭରତପୁର ଦୁର୍ଗ ।)

ତାହା ଅଜେୟ ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜ ସେନାପତି
ଲର୍ଡ୍ କମ୍ବରମିସ୍ତର ୧୮୨୭ ରେ ଭରତପୁର ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କଲେ । ପ୍ରାସାଦ-
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଜା ମୁକୁତଦେବଙ୍କ ନିର୍ମିତ କଟକର ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗେ
ନବରାଜ ପ୍ରାସାଦ ପ୍ରଧାନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କୁଦଳ ଚନ୍ଦ୍ରର
ନିଦର୍ଶନ ।

ଶିଳାଲିପି—ଶିଳାଲିପିମାନଙ୍କରୁ ଭରତର ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାର ଯଥେଷ୍ଟ
ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ପଟ୍ଟ ଗାନ୍ଧୀରେ ଏବଂ କେତେକ
ବ୍ରହ୍ମ ପାଣ୍ଡବରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଶିଳାଲିପିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂ-
ଶରେ ମହାବଳ ଅଶୋକଙ୍କର ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ଖୋଦିତ ହୋଇଅଛି । ପେଶା-
ଓଧାରର ୪୦ ମାଇଲ ଉତ୍ତରପୁର୍ବ ସାହାବାଜ୍ଜରିର ଠାରୁ ନେପାଳ ତତ୍ତ୍ୱର
ନଗରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, କାଥୁଆବାଜ୍ଜର ଚିତ୍ରନାର ପଟ୍ଟଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଧଉଳି
ପାହାଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ନମ୍ବ ହିମାଳୟର କାଲିଫିଠାରୁ ମସ୍କାଟର ସିଦାପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଏହି ଶିଳାଲିପିମାନ ପଟ୍ଟ ଗାନ୍ଧୀରେ ଖୋଦିତ ରହିଅଛି ।

ମୁସଲମାନ କୀର୍ତ୍ତି—ଉନ୍ନତ ଉନ୍ନତ ମୁସଲମାନ ଗଜବତ୍ ଭରତରେ
ଗଜବତ୍ କରୁଥିଲେ । ପଠାଣ ଗଜବତ୍ ଗଜବତ୍ ସମୟରେ କୂତର ମିଲାଇ,

ଅସୁସଲ ଦାନ ଏକାଗ୍ରତା ଦ୍ୱାନେ ଇତ୍ତର ସେ ଦୁଃଖ ଘୋର ।

ଅଲ୍‌ହାମସ୍ ସମାଧି ମନ୍ଦିର ଓ ଅସ୍ତ୍ରାଉଦ୍‌ଦିନ୍ ସୁଲତ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ ହୋଇ-
ଥିଲା । ବାହାମନ ରାଜବଂଶର ରାଜତ୍ଵ ସମୟରେ ଯେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀପିତ
ହୋଇଥିଲା ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୁଲ୍‌ବାଗ୍ ମଞ୍ଜିତ୍ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ମୋଗଲମାନେହିଁ ଅଧିକ ପ୍ରପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।
ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ହୁମାୟୁନ୍‌ଙ୍କର ସମାଧି ମନ୍ଦିର, ଅକବରଙ୍କ ସମୟରେ ପଡେପୁର ସିକ୍ରି
ଓ ଅସ୍ତ୍ରାଉ ରାଜହାମାଦ, ଜାହାଙ୍ଗୀରଙ୍କ ସମୟର ଲହୋରର ମସଜିଦ୍ ଏବଂ ସାହା-
ଜାହାନଙ୍କ ସମୟର ଦେଓଧାମା ଆମ୍, ଦେଓଧାମା ଶାସ୍, ତାଜମହଲ ଓ ମୋଗ
ମସଜିଦ୍ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ ।

୧୩୩୫ ଶ୍ରୀଷ୍ଟାରଦ୍‌ରେ ଇବନ୍ ବଟୁଟାଙ୍କ ଲିଖିତ ବଙ୍ଗରେ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ମୂଲ୍ୟ ।

ଇବନ୍ ବଟୁଟା, ଜଣେ ଅପ୍ରିକାର ଲେଖକ । ସେ ମହମ୍ମଦ ଚୌଗଲ୍‌ଙ୍କ
ରାଜତ୍ଵ ସମୟରେ ୧୩୩୫ ଶ୍ରୀଷ୍ଟାରଦ୍‌ରେ ଭାରତ ବ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ
ସମୟରେ ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ମୂଲ୍ୟ ଯାହାଥିଲା ତାହା ସେ ନିମ୍ନଲିଖିତ
ମତେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ଧାନ	୧ ମହଣକୁ	ଟ ୦ ୯	ପରୁସୁତା ଲୁଗା	୨୦ ଗଜକୁ	ଟ ୨୮
ଦିଅ	"	ଟ ୧/୩	ଦୁର୍ଗାଲ ବାରି	୧ ଗୋଟାକୁ	ଟ ୩୮
କନ	"	ଟ ୧/୩	କୁକୁଡ଼ା	"	ଟ ୦ ୮୩
ଜଳଫଳ	"	ଟ ୦ ୧/୩	ମେଣ୍ଟା	"	ଟ ୦ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହ ।

ବୈଦିକ ଯୁଗରେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତିଭେଦ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ
ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବୈବାହିକ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରଚଳିତ
ଥିଲା । ଏପରିକି ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସତ୍‌ରତ୍ନା ଓ ସୁଦସ୍ୟା କର୍ମ୍ୟ ଦେବୁତଳ
ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପତ୍ନୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମ
ପ୍ରସ୍ତୁତରେ ଭାରତର ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାତିଭେଦ ସୃଷ୍ଟିହୋଇ ତାହା ବଦ-
ଳିତ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ମହାମନୁଜୀମାନେ
ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହ କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ନାମ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ସ୍ଵେଚ୍ଛାଶ୍ରୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଶ୍ରୁ ଯେଉଁନର ।

ବର		କନ୍ୟା	
ନାମ	ଜାତି	ନାମ	ଜାତି
ଯଯାତି	କ୍ଷତ୍ରିୟ	ଦେବଯାନୀ	ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଶାନ୍ତନୁ	"	ସତ୍ୟବତୀ	କୈବର୍ତ୍ତ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର	"	ସୀତା	ବ୍ରାହ୍ମଣ
ବଶିଷ୍ଠ	ବ୍ରାହ୍ମଣ	ଅମ୍ବୋଲୀ	ନାତବର୍ଣ୍ଣ
ଜମଦଗ୍ନି	"	ରେଣୁକା	କ୍ଷତ୍ରିୟ
ଗୌତମ	"	ଅହଲ୍ୟା	"
ମଣ୍ଡପାଳ	"	ସାରଙ୍ଗୀ	ନାତବର୍ଣ୍ଣ
ବିଶ୍ୱକା	"	ନଳିନୀ	ରାକ୍ଷସକନ୍ୟା
ପରଶୁରା	"	ଯୋଜନବତୀ	କୈବର୍ତ୍ତ

ବଶିଷ୍ଠ, ନାରଦ, ବ୍ୟାସ ଓ ପରଶୁରା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଋଷିମାନେ ଏହି ଅବତରଣ ବ୍ରହ୍ମାବତରଣ ଅଟନ୍ତି । ବଶିଷ୍ଠ ବେଶ୍ୟା ପୁତ୍ର, ନାରଦ ଶୂଦ୍ରାଣୀ ପୁତ୍ର, ବ୍ୟାସ କେଉଁଠି ପୁତ୍ର ଏବଂ ପରଶୁରା ତଣ୍ଡାଳୀର ପୁତ୍ର ବୋଲି ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଦାର୍ଶନିକ ।

ଷଡ୍‌ଦର୍ଶନ ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମୁନିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଅଛି । ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣାଦିରେ ଏମାନେ ଦ୍ୱାପର ଯୁଗର ଲୋକ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳସନ୍ ଓ ମାକ୍ଷୁମୁନିର ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏହି ସମୟକୁ, କାହାରି ମତରେ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୧୮ଶ ଶତାବ୍ଦୀ କା ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଅଛନ୍ତି । ଜଣେ ଜର୍ମାନ ଗଣିତଜ୍ଞ ଲୁଗ୍‌ଙ୍କ ଶରଣସ୍ୟା ବସୟରୁ ପୂର୍ବ୍ୟଙ୍କର ଉତ୍କଳପୁଣ୍ୟ ଚଳ ଓ ନକ୍ଷତ୍ରରୁ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର ମତେ ତାହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୮୫୦ ବର୍ଷ ତଳର ଘଟଣା ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଅଛନ୍ତି । ସେ ଯାହା ହେଉ ସାଧାରଣତଃ ଏହି ଦାର୍ଶନିକମାନେ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୮୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରେ ଶାନ୍ତି ଥିଲେ ବୋଲି ଧରା ନିଆଯାଇଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ନାମ, ପ୍ରଣୀତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଏବଂ ଗ୍ରନ୍ଥର ମତ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ବସିଳ—ସାମ୍ୟ—ଉତ୍କଳ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ପ୍ରଭୃତିବାଦ ଏଗ୍ରନ୍ଥର ମତ ଅଟେ ।

ସାତଶିଳ—ଯୋଗ—ପ୍ରାଣାୟାମ ପ୍ରଭୃତି ସାଧନାଦ୍ୱାରା ଯୋଗ ସିଦ୍ଧ ହେଲେ ଜନ୍ମାନ୍ତରରୁ ଲୋକ ଉଦ୍ଧାରପାଏ । ଏହା ଏଗ୍ରନ୍ଥରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।

ବ୍ୟାସ ନ ଯିବ କେବେ ସେମାନଙ୍କ ଠାର ।

ଗୌତମ—ଜ୍ୟାୟ—ତବ ମୁକ୍ତି ଦ୍ରବ୍ୟ ସତ୍ୟରୁ ମିଥ୍ୟାଠାରୁ ଏବଂ ନିତ୍ୟରୁ
ଅନିତ୍ୟଠାରୁ ପୃଥକ କରିବା ଶିକ୍ଷା ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

କଣାଦ—ବୈଶେଷିକ—ବସ୍ତୁସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚିତ୍ତବିଜ୍ଞାନର ଅଶୁଦ୍ଧରମାଣୁଚତ୍ତ୍ୱ ଏଥିରେ
ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

ଜୈମିନି—ସୂର୍ଯ୍ୟମାଂସା—ଜୀବତ୍ୱ ଓ ପରମାତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଏଥିରେ
ମାମାଂସିତ ହୋଇଅଛି ।

ବ୍ୟାସଦେବ—ବେଦାନ୍ତ—ଏଥିରେ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗର ସାଧନା ପ୍ରଣାଳୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

—*—

ଭାରତର ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ ।

ଭୃଗୁ—ଦ୍ୱାପର ଯୁଗର ଲୋକ । ଏ ମହାତ୍ମା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉତ୍ତମହତା ରଚନା
କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କୋଷ୍ଠି ଓ ଜନ୍ମାନ୍ତର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଲେଖା ଅଛି ।

ଆର୍ଯ୍ୟଭଟ୍ଟ—୪୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ; ଏ ମହାତ୍ମା ବାଳଗଣିତରେ
ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ । ପୃଥିବୀ ଗୋଲ ଏବଂ ତାହାର ଅକ୍ଷି କରତ ଅଛି ବୋଲି
ପ୍ରଥମେ ପ୍ରିୟକର ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଭାସ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ—୧୧୧୪ ମସିହାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପୃଥିବୀ
ଗୋଲ, ପୃଥିବୀର ଅକ୍ଷି କରତ ଓ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ଅଛି ବୋଲି ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ବାଳଗଣିତ ଓ ନିକୋଖମିତିରେ ଏହାଙ୍କର
ଅପୂର୍ବସୀମ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ଏବଂ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମା ଲଳାବତୀ ସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶସ୍ତୁତ
କରିଥିଲେ ।

ବରାହମିହିର—୫୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏ ମହାତ୍ମା
ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଏବଂ ବିଦ୍ୟମାନ୍ବିତ୍ୟ ସବୁର ନବରତ୍ନ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ
ଭାବେ ଥିଲେ । ପଞ୍ଚସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବୃହତ ଓ ଲଗ୍ନଜାତକ ଆଦି ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ
ହୋଇଥିଲା ।

ଚକ୍ରାକ୍ଷର—୫୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । “ବେରଲ-
ବଦ୍ଧାଳୟ” ଜ୍ୟୋତିଷସ୍ତ୍ର ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବାସୁଦେବ ଶାସ୍ତ୍ରୀ—୧୮୨୧ ମସିହାରେ ଜନ୍ମ । ଜ୍ୟୋତିଷ ସ୍ତ୍ର
ସଂଶୋଧନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ ।

ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସିଂହ—ସାମନ୍ତ
ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରୀପତ୍ନୀ ସରକାରରେ ୧୮୯୫ ସାଲ ପୌଷ କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ

...କାସନା ତ୍ୟାଗେ ନିର୍ମମ ନିସ୍ତୁ ହୁ ଶ୍ରବଣେ ।

କଥିବୁ ନିରାଶ୍ରୟ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ସିଂହ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରମାଳୀ । ସକଳେ ପ୍ରଥାନୁସାରେ ତାଙ୍କୁ ପଠାଣିପାଳ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ସେ ଦ୍ଵାଅମିତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭକରି ପରେ ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ, ଦାକ୍ୟ, ନାଟକ, ଅକଙ୍କାର ଓ ମୂଳ ପ୍ରଭୃତି ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଅଭାଷ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଲାଭକରି-

ସାମଲ ଚନ୍ଦ୍ରଶିଖର

ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ମୋଟେ ୧୦ ବର୍ଷ କଦମ୍ବ ସେତେବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରତି ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଓ ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ କାନାପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରପାତ୍ରରେ ପାଞ୍ଚାଙ୍ଗ ନେଇ ପ୍ରତି ନକ୍ଷତ୍ର ଆବିଷାର କରିଅଛନ୍ତି, ତନ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରସେଖର ସେପରି କିଛି ଯନ୍ତ୍ରର ପାଞ୍ଚାଙ୍ଗ ନ ନେଇ କେବଳ ନିଜସ୍ଵତ କେତେକ ଶିଳାକା ଯନ୍ତ୍ର ପାଞ୍ଚାଙ୍ଗରେ ପ୍ରବଳକ୍ଷମାଦ ସମ୍ପନ୍ନେ ଯାହା ଆବିଷାର କରି

ଯାଇଛନ୍ତି ତାହା ଜଗତରେ ଦୁର୍ଘଟ ଅଟେ । ସେ ନିଜର ପିତାଙ୍କୁ ସୁନକ ଲିପିକାର କରି “ସିକାଳୁ ଦର୍ପଣ” ନାମ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି, ଏହି ପିତାଙ୍କୁ ଦର୍ପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ ଯାଇ ଜର୍ମିନା ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇଅଛି । ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟାପାତ୍ର ପାଞ୍ଚାଙ୍ଗରେ ଯାହା ବହୁକଷ୍ଟରେ ଜାଣିପାରୁଥିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରସେଖର ସାମଲ୍ୟ ବାଂଞ୍ଚଳୀ ଓ କାଠିଦ୍ଵାରା ତାହା ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ସ୍ଥିର କରୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର କେନ୍ଦ୍ର ରାଜା ବା ଧନ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଥେକ ପାଞ୍ଚାଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ଆଜି ସେ ଜଗତରେ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଆସନପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାନ୍ତେ । ଚନ୍ଦ୍ରସେଖର ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ବଳରେ ପଞ୍ଜିକାର ଭ୍ରମ ଦେଖାଇ ବିଦଗ୍ଧ ଶ୍ୟାନ୍ତନବ କରିଥିଲେ । ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାରେ ସେ ଏପରି ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ ଯେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷୀଠାରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ୧୫୯୦୦ ପାଦୁଶ୍ର ବାଟ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ପାରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ସେ ନଦୀ ଓ ପର୍ବତମାନଙ୍କ ଦୂରତା ଓ ଉଚ୍ଚତା ସ୍ଥିରକରି ପାରୁଥିଲେ । ଭରତପରକାର ତାଙ୍କର ଏହି ସବୁ ଅଲୌକିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ୧୮୧୦ ସାଲରେ ତାଙ୍କୁ “ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ” ଉପାଧି ସହିତ ମାସିକ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ବୃତ୍ତି ଦେଇଥିଲେ । ଶତ୍ରୁପକ୍ଷୀ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ମନୋମାତ୍ରତା ଘଟିବାରୁ

୩୧ ନିରହଂକାରେ ରହିଲେ ମୋକ୍ଷ ମିଳେ ତାରେ ।

ସେ ବ୍ରତାବଳ ବସନ୍ତବ୍ରତର ହେଲେ । ତଥାପି ମେ ଉନ୍ନତ ଚରଣ ଓ ଦୂରୀକ
 ଥିବାରୁ ଏ ସବୁ କାଳକୁ ଭ୍ରାଣେଷ କରି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନ ପୁଣ୍ୟରେ
 କଟାଇ ଥିଲେ ଏବଂ ତା ୧୧ । ୫ । ୧୧୦୪ ଉଷା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବୃଷୀ
 ଦ୍ଵାଦଶୀ ଦିନ ପୁଣ୍ୟଧାମରେ ସ୍ଵର୍ଗାରୋହଣ କଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ଗଣନା
 ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ସାମନ୍ତ ଝିଙ୍କା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛି । ସାମନ୍ତ
 ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କୁ ଭରତରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ବସୁବର୍ଦ୍ଧ୍ୟା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ
 ହେବନାହିଁ ।

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ବୈଦ୍ୟାକରଣ ଓ ଅଭିଧାନଙ୍କ ।

ପାଣିନୀ—ପାଣିନ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଅଙ୍ଗାଧ୍ୟାୟ ରଚୟିତା ।

ପାତଞ୍ଜଳୀ—ଦ୍ଵାଦଶସ୍କନ୍ଦର ଲେକ, ମହାଭାଷ୍ୟ ରଚୟିତା ।

ଅନୁରାଜ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ—ସାଦସ୍ଵତ ରଚୟିତା ।

ଅନୁରାଜ—ସଞ୍ଜାଳ ଚନ୍ଦ୍ରକା ବ୍ୟାକରଣ ରଚୟିତା ।

ବରବର—ବନ୍ଦିମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ସତ୍ତ୍ଵର ନବକବି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ବହି;
 ପ୍ରାକୃତ ବ୍ୟାକରଣ ଲେଖକ ।

ଗୋପବେଦ—୫ଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେକ, ମୁରୁକ୍ଷବୋଧ ବ୍ୟାକରଣ
 ପ୍ରଣେତା ।

ଅମରସିଂହ—ବନ୍ଦିମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ରାଜାଙ୍କ ଭଉ ଓ ସତ୍ତ୍ଵର ନବକବି ମଧ୍ୟରେ
 ଗୋଟିଏ ବହି, ଅମରକେଶ ଅବଧାନ ଲେଖିଥିଲେ ।

ପୁରୁଷୋତ୍ତମବେଦ ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ—୪୩୨୫ରୁ ରଚନା
 କରିଥିଲେ ।

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା ।

ବାଣଭଟ୍ଟ—ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୨ୟ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେକ । ଅଙ୍ଗାଦି ହୃଦୟ ନାୟକ
 ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଚରକ—୧ମ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେକ, ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ଚରକ ସଂହିତା
 ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ର । ଅରଣ ଓ ଇଂରାଜୀ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼
 ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଜାତିର ମୂଳବ୍ରତ
 ହୋଇଅଛି ।

ସୁଶ୍ରୂତାଗ୍ରନ୍ଥ—ଖଲ୍ୟୁବିଦ୍ୟାରେ ଦ୍ରୁଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ ।
 ଏହାଙ୍କ ଲିଖିତ ସୁଶ୍ରୂତଶାସ୍ତ୍ର ୧୮୯୯ର ପୁରୀ ଅରଣ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଲଟିନ୍ ଦୁଇଟି
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ଫଲ ପାକୀ ହେତୁ ଗୋଳାଇ ଗାତ ।

ମାଧବକବି—ଏ ସ ଶତାବ୍ଦୀର ଲୋକ । ଏ ଜଣେ ଉଲ୍ଲୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଥିଲେ । ସେଇ ଓ ନଦୀର ଲକ୍ଷଣାନୁସାରେ ମାଧବକବିନାମା ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ରଚିତ ।

ଭାବମିତ୍ର—ଏହାଙ୍କ ଘର ଓଡ଼ିଶାରେ ଏବଂ ଏ ବ୍ରହ୍ମକାଶ୍ୟ ନାମକ ଏକ
ସ୍ଥଳରେ ରହିଥିବା ବୋଲି କଥିତ ।

ଭରତର ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—ପାଣ୍ଡବ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
୪୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ରଚିବାକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମପ୍ରସଙ୍ଗ କରୁଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁମାନେ

(ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ)

ସେ ଗୀତାରେ ସେହି ପଦେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥

ଏହାକୁ ଭବନାନନ୍ଦ ଅବତାର ଚୋଲ ବଂଶୀୟ କରନ୍ତି । ଏ ମହାତ୍ମା ଫସ୍ତାବରେ କର୍ମଯୋଗ, ବ୍ରହ୍ମଯୋଗ ଓ ଅସ୍ତ୍ରଯୋଗର ଉପଦେଶମାନ ଦେଇ ଅନେକ ପାଷାଣମାନକୁ ସତମାର୍ଗରେ ଅଣିଥିଲେ । ସେ ଅର୍ଜୁନକୁ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଥିଲେ ତାହା ଗୀତା ନାମରେ କଥିତ । ଏହି ଗୀତାରେ, କର୍ମଯୋଗ, ବ୍ରହ୍ମଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ, ରାଜନୀତି ଓ ଧର୍ମନୀତି ଅତି ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଗୀତାର ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପକ ଓ ସାର୍ବଜନୀନତା ଧର୍ମ ନିରତରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ।

କୁଳଦେବୀ—ଅଧୁନାନ ନେପାଳ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ତିନି-ବାଳୁ ଗୋଲ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷାକାର ଥିଲା । ସେହି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ଶୁଦ୍ରୋଦନଙ୍କର କୃତ ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମୁଖ୍ୟ ୭୨୩ ରେ ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲା । ସେ ପୁତ୍ରର ନାମ ଗୌତମ ସାବ୍ୟସାଚୀ ଦେଇଥିଲେ । ଗୌତମ ପିଲାଦିନୁ ବଡ଼ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଥିଲେ ଓ ଜୀବପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅସୀମ ଦୟାଥିଲା । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମାତ୍ରନ ଗୌତମଙ୍କ

(କୁଳଦେବ)

ଠାରେ ମହାପୁରୁଷର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ଭବ୍ୟସ୍ୟତ ଚାଣି କହି-ଥିଲେ ଯେ ଯଦି ସେ ଘରେ ରହନ୍ତି ତେବେ ରାଜତନ୍ତ୍ର-ବନ୍ଧୀ ହେବେ ନାହିଁ । ସମ୍ଭାର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କଟିରୁ ଜଗତ ଗୁରୁ ହେବେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ବ୍ୟାସ-ଶ୍ରୀ, ମୁଚକ୍ଷିବ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏହାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ପଡ଼ିଲେ ଏହାଙ୍କର ଜୀବନର ଗତି ନଦଳିଯିବ ଏବଂ ସେ ଫସ୍ତାବ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା କରନ୍ତେ । ପଣ୍ଡିତ-ମାନଙ୍କର ଏହି ବାକ୍ୟରେ ଶ୍ରୀତ ହୋଇ ରାଜା ଶୁଦ୍ରୋଦନ ନଗର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀର ବେସ୍ଥିତ ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମାଣକର

ତାକୁ ସେଠାରେ ଲୋନାଦ

କଳାପରେ ଭୁଲାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ଗୋପାଳାମ୍ବୀ ଏକ ପରମ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ଓ ଗୁଣ-ବଦ୍ଧ ରାଜକନ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ହେଇଥିଲେ । ଏକଦା ଜନ୍ମଦିନ ଉତ୍ସବେ

ଗୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦୀବ ଦହନ କରେ ।

ନଗର ଗୁମାସ୍ତା କରବାକୁ ଯାଇ ଦୈନନ୍ଦିନେ ୪ ଦିନରେ ମୁକୋକ୍ତ ନଗରପ୍ରଭୁ-
 ବ୍ୟାଧି ଶାନ୍ତି, ମୃତ ଏବଂ ସନ୍ତାନୀ ଦର୍ଶନ କରି ଥିଲେ ଏହି ଦୁର୍ଘଟମାନ ସେ-
 ପ୍ରବେଶ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ଏଣୁ ତାଙ୍କର ସାରଥିକୁ ଏ ସବୁ ପଚାରିଥିଲେ ।
 ସାରଥି କହିଲେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ବୃଦ୍ଧ, ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷ ଓ ମୃତ ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ
 ସନ୍ତାନୀ ସମ୍ବାରର ଜଞ୍ଜାଳ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଭିକ୍ଷୁର ଭିକ୍ଷାରେ ଜୀବନ କଟାନ୍ତି ।
 ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଶାନ୍ତିପ୍ରଦାନ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ, ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ପରି-
 ସୁଖୀ କନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସଂସାରକୁ ଦୁଃଖ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଖି ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା ।
 ତେଣୁ ସେ ହଠାତ୍ ଗୋପନରେ ଘରୁ ପଳାଇଯାଇ କଠୋର ତପସ୍ବ୍ରତ ଧାରଣ-
 କରତେ ଦୁଃଖ ନାଶ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେତେବେଳେ ଛୁଇଁଲେ
 ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଶାନ୍ତିପ୍ରଦାନ ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରାବଣ, ପରେ
 ବୈଶାଖୀ ନଗରରେ ଦୁଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମ-ଯାଜକଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହେବାକୁ
 କରିଥିଲେ । ମତ ତାଙ୍କଠାରୁ ସୁଖଶାନ୍ତିର କୌଣସି ଉପାୟ ନ ପାଇ ଗୟା ନଗର
 ନିକଟସ୍ଥ ନିରଞ୍ଜନା ନଦୀ ତଟରେ ଏକ ଚଟବୃକ୍ଷର ତଳେ ବସି ଦୀର୍ଘକାଳ ତପସ୍ୟା
 କରିଥିଲେ । ତପସ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧିଲାଭ ହେବାରୁ, ତାଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଅଭିଳାଷ
 ଅନନ୍ତ ଓ ଅଲୋକ ଜାତ ହେଲା । ସେ ତାଙ୍କର ସେହି ନିକଟସ୍ଥ ଜ୍ଞାନକୁ ଏ
 ଜଗତରେ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ତପସ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିବାରୁ
 ତାଙ୍କର ନାମ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବୋଲି ପରିଚିତ ହେଲା ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ ସେ
 ବୁଦ୍ଧ ନାମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଗୟାଠାରେ ନିରଞ୍ଜନା ନଦୀ ତଟରେ ଯେଉଁ ଚଟବୃକ୍ଷ
 ମୂଳେ ବସି ବୁଦ୍ଧଦେବ ତପସ୍ୟା କରିଥିଲେ ତାହାର ଶାଖା ଅଜିଯାଏ ଜୀବନ ଅଛି ।
 ତାହାକୁ ବୋଧଧର କହନ୍ତି ଏବଂ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ତାହା ପରମ ଡେଇଁ । ଏହି
 ସମୟରେ କାରଣସୀ ମହାନଗରୀ; ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଧର୍ମ ସବୁ ବସନ୍ତରେ
 ଭରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ବୁଦ୍ଧଦେବ ନିଜର ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଥମେ
 ଏହିଠାକୁ ଅବମାନ କରି ମୁଦଗାର ନାମକ ଏକ କାନନରେ ନାସ କରୁଥିଲେ ।
 ଏହାଙ୍କର ଧର୍ମସ୍ତରରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ପ୍ରଥମରେ ସାଂସାର, ନାମାୟନ ଓ
 ମୁଦୁଲୟନ ଏହି ତିନିଜଣ ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । କ୍ରମେ ସମସ୍ତ ଗୁଣ
 ବସିସାର ଏବଂ ତାଙ୍କର ପିତା ପତ୍ନୀ ଓ ପୁତ୍ର ସମସ୍ତେ ଏହି ଧର୍ମ ପ୍ରସଂସା କରିଥିଲେ ।
 ଏହା କ୍ରମେ ସମସ୍ତ ଭରତବ୍ୟାପୀ ହୋଇ ସୁଦୂର ଚୀନ, ଯାପାନ, ଇନ୍ଦିଆ ଓ
 ଇଟା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ୮୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଶ୍ରୀ: ପୂ: ୪୯
 ଅବସରେ କୁଣ୍ଡୀ ନଗରରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ମହାବୀର—ଜୈନଧର୍ମ ପ୍ରସାରକ ମହାବୀର ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସମ-
 ସାମୟିକ । ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ବର୍ଜମାନ ଥିଲା । ସେ ବୈଶାଖୀନଗର ନିକଟସ୍ଥ
 କୁନ୍ଦଲମରେ ଗୋଟିଏ ଶସ୍ତ୍ରୀୟ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ୨୫

ଚନ୍ଦ୍ରା ସଙ୍ଗାତ ଦେହନ କରେ ।

କରାନ୍ତି କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ କନ୍ୟାଲବ ହେଲା ପରେ, ୩୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପରି ସଂସାର ତ୍ୟାଗୀ ହୋଇ ସତ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଏଣେ ତେଣେ ବ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ୧୨ ବର୍ଷକାଳ ବୁଲି ବୁଲି ଶେଷରେ ବସୁକ ଶାଳ ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବାରୁ ତାହାଙ୍କର ନାମ “ଜିନା (ଜ୍ଞାନର ଅକର)” ହେଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କୁ ଜୈନ ବୋଲାଯାଏ । ମହାବୀର ଜୈନଧର୍ମର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରଗୁରୁକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତହିଁର ପ୍ରତ୍ୟୋତ୍ତା ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ୨୩ ଜଣ ଗର୍ଥବର ଏହା ପ୍ରଗୁରୁ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଶେଷ ଗର୍ଥବର ପାର୍ଶ୍ବନାଥ ଏହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟୋତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଦେଇଥିଲେ । ଅଜିକାଲି ଜୈନ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପାର୍ଶ୍ବନାଥଙ୍କଙ୍କହିଁ ପୂଜା ହୋଇଥାଏ ।

ଶିଳାଗୁପ୍ତୀ—ମାଳବ ପ୍ରଦେଶର ଏକ ଦରଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିବାରରେ ୨୮ ଶିଳା ଗୁପ୍ତ ସଙ୍କଳାଗୁପ୍ତୀ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ

(ସଙ୍କଳାଗୁପ୍ତୀ)

ଶିଳାଗୁପ୍ତୀ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଦା, ସଙ୍କଳା-ଗୁପ୍ତୀଙ୍କୁ ସେ ତେ-ବେଳେ ବାୟସ ଏକ-ବର୍ଷ ମାତ୍ର, ସେତେ-ବେଳେ ସେ ମାତୃତ୍ବର ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲେ, ହୁଇ ବାଳିକାବ୍ରତମ ସମୟରେ ମାତୃ-କୋଳରେ ଥାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୃଗଶିଖି ପ୍ରହରରେ ମାତାଙ୍କ ମୁଖ ନିଃସୃତ ପୁରାଣାଦି ଶ୍ରବଣ କରି ତାହା କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ପଢ଼ାଉ-ଥିଲେ । ତୁଷାୟ ବାଟରେ ଏହାଙ୍କର ପିତୃବିଶ୍ୱେନ ଘଟି-ଥିଲା । ୪୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଶାଶକ୍ତି ପ୍ରକଟରେ ଏ ମହା-ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ଯଜ୍ଞପଦାଦି ପ୍ରହଣ କରି ଗୁରୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ସମନ କରୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ୨ ବର୍ଷ ବୟସ ସେତେ-ସଦ୍‌ଭାବ୍ୟା କେବେ ନୁହେଁ ବଫଳ ।

ଶିଳାଗୁପ୍ତୀ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଦା, ସଙ୍କଳା-ଗୁପ୍ତୀଙ୍କୁ ସେ ତେ-ବେଳେ ବାୟସ ଏକ-ବର୍ଷ ମାତ୍ର, ସେତେ-ବେଳେ ସେ ମାତୃତ୍ବର ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲେ, ହୁଇ ବାଳିକାବ୍ରତମ ସମୟରେ ମାତୃ-କୋଳରେ ଥାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୃଗଶିଖି ପ୍ରହରରେ ମାତାଙ୍କ ମୁଖ ନିଃସୃତ ପୁରାଣାଦି ଶ୍ରବଣ କରି ତାହା କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ପଢ଼ାଉ-ଥିଲେ । ତୁଷାୟ ବାଟରେ ଏହାଙ୍କର ପିତୃବିଶ୍ୱେନ ଘଟି-

ବେଳେ ମହାତ୍ମା ଶଙ୍କରଗୁରୁ ଯଦି ସାଧୁରେ ଓ ସଦା ବିଦ୍ୟାରେ ସୁସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସମସ୍ତ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଦ୍ଵାନ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଅଠବର୍ଷ ବୟସରେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେତେବେଳେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଭାବରୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ପ୍ରାୟ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଶଙ୍କରଗୁରୁଙ୍କ ଭାରତର ଗୃହଅନ୍ତେ ଗୁମ୍ଫା କରି ସ୍ୱଳ୍ପଦ୍ୱାରା ବୌଦ୍ଧ ପନ୍ଥାସାମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିବାରୁ ପୁନଶ୍ଚ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଉଦ୍ଧାର ହେଲା । ଶଙ୍କରଗୁରୁଙ୍କ ୩୨ବର୍ଷ ମାତ୍ର ବୟସରେ ୮୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଶଙ୍କର-ବିଜୟ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଭୁରେ ଶଙ୍କରଗୁରୁଙ୍କୁ ମହାଦେବଙ୍କ ଅବତାର ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ଜଗତରୁ ଶଙ୍କରଗୁରୁଙ୍କ ବହୁସ୍ତୁତି-କ୍ଷତ୍ୟ, ଦଣ୍ଡୋପକ୍ରମ-ଭିତ୍ୟ, ଶ୍ରେୟାଶ୍ଚରଣସମ୍ପଦ କ୍ଷତ୍ୟ, ଅନନ୍ତଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମାତମ୍ବର, ପାଧନ ପତ୍ରକ, ଯଜ୍ଞପତ୍ରକ, ଅସ୍ତରାଧ୍ୟ, ବେଦଗାର-ଶିବସ୍ତବ ଓ ଗୋବିନ୍ଦାଷ୍ଟକ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଣାମନ କରି ଜଗତରେ ଅସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଲାଭିପାଇ ଅଛନ୍ତି । ଶଙ୍କରଗୁରୁଙ୍କ ଅସାଧାରଣ ଯୋଗସକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ଥିଲେ । ସେ ଯୋଗବଳରେ ନିଜ ଆତ୍ମକୁ ଅନ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁର ଦେହରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଥିଲେ ।

କମାରଲଭଟ୍ଟ—କୁମାରଲଭଟ୍ଟ ବିହାର ପ୍ରଦେଶରେ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେଠାରୁ ସେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟକୁ ଯାଇ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିବାରୁ ଅନେକ ଲୋକ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଗୁରୁ ନାନକ—୧୫୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲହୋର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତାଲବନ୍ଦ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ କାଲୁବନ୍ଦ୍ୟ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଯିପତା । ସେକାଳରେ

(ଗୁରୁନାନକ)

ସନ୍ତାନରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ ଶିଷ୍ୟଧର୍ମ ବୋଲିଯାଏ । ସେ ଏହି ଅବଶ୍ୟକାଳେ ତା ଫଳର ଫଳ ।

ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଯିପତା । ସେକାଳରେ ସନ୍ତାନ ଥିଲେ । ଶିବଦଳ ନାନକ ସପ୍ତାବ୍ଦ ବାସନା ଦେବା ଦେଖି ତାଙ୍କ ପିତା ତାଙ୍କୁ ବିଚାର ଦେଇଥିଲେ । ନାନକଙ୍କର ଶ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ସୁଲକ୍ଷଣ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ସେହିହି ଓ ମୁସଲମାନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଆଲ୍‌ଲାହ କର କୌଣସିଠାରୁ ସାରହେ ମାଲ ନ ଥିଲେ । ତାହା କେବଳ କୁସଂସାର ଓ ବାହ୍ୟାବସର ପୂର୍ଣ୍ଣଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ମତ୍ତ । ମଦାନା ଓ ହିନ୍ଦୁ ଗର୍ବମାନ ରମଣ କରି ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମମତରୁ ସାରହେ ଗ୍ରହଣ କରି

ଧର୍ମ ପଣ୍ଡାଳରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରି ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଭାବପୂର୍ବକ ଆସିତ କରିଥିଲେ । ୧୫୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କ ମୃତଶରଣ ନେଇ ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତାନ୍ତରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଶାବଳୀ ଯୋଗେ କେବଳ ବସ୍ତ୍ର ଓ ଶିଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଶିବନାହିଁ ଦେଖି ଭାବପୂର୍ବକ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ତାହା ନେଲେ । ଗୁରୁ ନାନକଙ୍କ ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କରି ସମସ୍ତ କର୍ମର ଆଦେଶ ନାମ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ରାମାନନ୍ଦ—ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାମାନନ୍ଦ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ । ସେ ଦ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଅପଣାବଳୀରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିଥିଲେ । ୧୧୦୧ରୁ ସେ ସେଦେଶର ରାଜାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପଳାଇ ଯାଇ ମହା-ସୁନ୍ଦର ଜୈନ ରାଜାଙ୍କୁ ସମତରାରେ ଆସିତ କରିଥିଲେ । ସେ ତାହାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ୨୦୦ ମନ ଛାପନ କରିଥିଲେ ।

ଚୈତନ୍ୟଦେବ—୧୫୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ, ପଲ୍ଲବ ମାଧ୍ୟମରେ ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ନବ ଯୁଗରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ ଜଗନ୍ନାଥ ଶିବ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀଦେବୀ ।

ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ

ନାମ ଜଗନ୍ନାଥ ଶିବ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀଦେବୀ । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ଅଳ୍ପ ଚୈତନ୍ୟ ଯାଜପୁର ନବାସୀ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ । ଦୋମନର ଭାବରେ ରାଜା କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ରାଜାଙ୍କ ସହଯୋଗ ମନୋ-ମାଳିନ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚାରୁ ରାଜା ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବାହାର କରିଦେଲେ ଏବଂ ସେ ଯାଇ ବଙ୍ଗର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜିଜ୍ଞାସାରେ ବାସ କଲେ । ଏହି ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ବାହା ଓଡ଼ିଆ ଥିଲେ । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳର ନାମ ନିମାରି ଥିଲା । ସେ ପିଲାଦିନେ ଅଶେଷ ଚକ୍ର ଓ ଭାବିତ ଥିଲେ । କଲ୍ପ-

କାଳର ଦୂରଣ ପ୍ରତି ପ୍ରବଳ ପ୍ରକାର ଅନ୍ଧ ବୟସରେ ମହାପାତ୍ର ଚ୍ୟାନ୍ଦକ କରିଥିଲେ ।

ଦ୍ଵାଦଶମସ୍ୟ ମନ ରଖିବ ଚିତ୍ତ ।

୧୬ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ପିତୃ ବିୟୋଗ ହେଲା ଏବଂ ୧୫ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ନୈବତ୍ତୀପ ନିବାସୀ ବନ୍ଧୁସ୍ବର୍ଗୀୟ କନ୍ୟା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ବିବାହ କଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ୧୯ ବର୍ଷ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀବିୟୋଗ ହେଲା । ମାତା ଶ୍ରୀଦେବୀ ପ୍ରଭାସ୍ବ ସନାତନ ମିଶ୍ରଙ୍କ କନ୍ୟା ବନ୍ଧୁପ୍ରୀୟାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ଦେଲେ । ୨୫ ବର୍ଷ ବୟସରେ ନିମାଇଁ ବୈଷ୍ଣବ-ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ହେଲେ । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଗଙ୍ଗା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ୩୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ପୂଣ୍ୟ ଧାମରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦେହରେ ଲୀନ ହୋଇଥିଲେ । ପୂଣ୍ୟର ସାଧକାଳ ମଠ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମଠ ।

ରାମାନନ୍ଦ—୧୫ ଶତାବ୍ଦୀର ଦିନାସୀ ପ୍ରଗୁରକ ମଧ୍ୟରେ ରାମାନନ୍ଦ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ସେ ଉତ୍ତର ଭାରତର ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରି ବୈଷ୍ଣବ ମତ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ସେ ମାତଙ୍ଗାୟୟ ହିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟରୁ ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

କବୀର—ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଭାଗରେ ବାଗିଶସୀ ନକଟସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗ୍ରାମରେ ମହାତ୍ମା କବୀର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତ ପ୍ରକାତ ଅଛି ଯଥା,—ବିଶିଷ୍ଟ ଧାର୍ମିକା ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ-କନ୍ୟା ଜଣେ ସାଧୁଙ୍କର ସେବା କରିବାକୁ ସାଧୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ତାକୁ “ପୁଣ୍ୟବାସ ହୁଅ” ବୋଲି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା ଏଥିରେ ଶ୍ରୀତ ହୋଇ ଭକ୍ତି ଆଶୀର୍ବାଦ ପରବର୍ତ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଧୁଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅନ୍ୟଥା ଦେବାର ନୁହେଁ । ଯଥା ସମ୍ଭବରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କନ୍ୟା ଏକ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରସବ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମାଜ ବ୍ୟୟରେ ସଦ୍ୟଜାତ ଶିଶୁ ପୁଣ୍ୟଟିକୁ ଏକ ପୁଣ୍ୟପଣୀ ଗର୍ଭରେ ନିକ୍ଷେପ କଲେ । ଇଲ୍ଲ ନାମକ ଏକ ମୁସଲମାନ ଭକ୍ତ ସେ ପୁଣ୍ୟଟିକୁ ପାଇ କବୀର ନାମଦେଇ ନିଜର ପୁଣ୍ୟସ୍ବର ପାଳନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କ୍ରମେ କବୀର ଯୌବନରେ ପଦାର୍ପଣ କଲେ ଇଲ୍ଲ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ କବୀରଙ୍କର କମାଲ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହୋଇଥିଲା । ବୟସ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ କବୀରଙ୍କ ଧର୍ମିୟତା କାତ ହେଲା । ମୁସଲମାନ ହୋଇଯିବା ସେ ରାମାନନ୍ଦଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । କିଛିଦିନ ପରେ ସେ ସମତ ପ୍ରଗୁର ଆରମ୍ଭ କରି ବୈଷ୍ଣବ ମତରେ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଇଥିଲେ ଯେ-କି ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ସମସ୍ତେ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ ରାମ ଓ ଅନ୍ଧା ଏକ । ଅନେକ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହିଁ ଗ୍ରହଣ

ପୁଣ୍ୟ ଦୁଃଖ ରବେ ନୁହଇ ଚିର ।

କରୁଥିଲେ । ଶୋକପଣ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ଏପରି ପ୍ରବାଦ ଥିଲା ଯେ ମୃତଶବକୁ ହିନ୍ଦୁଶିଷ୍ୟମାନେ ପୋଡ଼ିବାକୁ ବସିଲେ, ମୁସଲମାନ ଶିଷ୍ୟମାନେ କବର ଦେବାକୁ ବସିଲେ, ଶେଷରେ ଉଭୟ ଦଳଙ୍କର ଭିତରେ ଗୋଳମାଳ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଶବଦେହରୁ ବସ୍ତୁକାଞ୍ଚି ଦେଖିବା ବେଳକୁ ଶବ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଅର୍ଚ୍ଚନା ଫୁଲ ନେଇ ଦାହ କଲେ ଏବଂ ସେହି ଫୁଲର ଦାହ-ଭସ୍ମକୁ ସେ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନିହିତ କରି ତାର ନାମ କସାରଗୃହ ଦେଲେ । ମୁସଲମାନମାନେ ଅପରାଧୀ ଫୁଲ ନେଇ କସାରଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନରେ କବର କରି, ତାହା ଉପରେ ପମାଥ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମିତ କଲେ ।

ମୂର୍ତ୍ତି ଚର୍ଚ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ କସାରଙ୍କର କମାଳ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତିଥିଲା । ଏହି କମାଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଜନଶ୍ରୁତି ଥିଲା । ଦିନେ ଗୁମିକାଳରେ କସାର ବାଗିଚୀ ନିକଟରେ ଲୋଗର ଦେଇ ମାନ୍ଦ୍ରୀନୀ ସମୟରେ କେତେ ଗୁଳିଏ ଶୁଭାଳମାନଙ୍କର ରବ ଶୁଣିବାକୁ ଯାଇଲେ । କସାର ଦୈବଶକ୍ତି ଚଳରେ ମଣ୍ଡପସୀ ମାଳଙ୍କର ଶବ୍ଦର ମର୍ମ ରୁଡ଼ିପାରୁ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ମୃଗାଳ-ମାନଙ୍କ ରବରୁ ବୁଝି ଯାଇଲେ ଯେ, ଗଜାରେ ରାସିଯାଉଥିବା ଏକ ମୃତଶବକୁ ଆହାର କରିବା ନିମିତ୍ତ ଏମାନେ କହୁଥିଲେ । ତହିଁ କସାର ଦୈବଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଶବକୁ ଘରକୁ ଆଣିଲେ । ଏହା ଦେଖି ମୁସଲମାନ କହୁଥିଲେ “ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାୟ କାଟିନେଇ ତିଏ ଏପରି ଅନ୍ୟାୟ କର” ? ତଳତର ଓ ଜଳତର ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣି କସାର ସେ ମୃତଶବକୁ କାନ୍ଦାରିକୁ ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଇ ତାକୁ ଖାଦ୍ୟଦାନ ଦେଲେ ଏବଂ କମାଳ ନାମ ଦେଇ ନିଜର ପୁଣରୁପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ ।

ଭୂକାଗମ—ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରସାରକ ଭୂକାଗମ ୧୭୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଚଣ୍ଡେଇ ପ୍ରଦେଶରେ ପୁନା ନଗରଠାରୁ ୧୫ କୋଶ ଦୂରସ୍ଥ ଦେହୁ ନାମକ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜାତିରେ ଶୂଦ୍ରଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ବଞ୍ଜୋଗୀ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ କନକନାହି । ଭୂକାଗମ ଦୁଇ ବିନାଦ କରୁଥିଲେ, ପ୍ରଥମା ଶ୍ଵୀର ନାମ ରୁକ୍ମିଣୀ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟା ଶ୍ଵୀର ନାମ ଖଳାବାହି । ଭୂକାଗମଙ୍କର ଚଳନାଟି କନ୍ୟା ଓ ଦୁଇଟି ମୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା । କ୍ରମେ ତାଙ୍କ ମନରେ ବୈଷ୍ଣବ ଉପହିତ ହେବାରୁ ସେ ବିଭିନ୍ନ ଗର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରି ବହୁଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କଲେ ଏବଂ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରସାର କଲେ । କଥିତ ଥିଲା ଜନେକ ରମଣୀର ମୃତପୁଣ୍ଡକୁ ଭୂକାଗମ ଖାଦ୍ୟଦାନ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ରାଜକେଶବ ଶିବାଜୀଙ୍କ ପ୍ରସାସପାତ୍ର । ଭୂକାଗମ ୧୮୭୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଫାଲ୍‌ଗୁନ ମାସରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲେ ।

ନିଜ ଦୋଷ ଅଗେ ଦେଖ ।

ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ—ତେବ୍ ବାହାଦୁର ଦିବ୍ ଶିଖମାନଙ୍କର
ନବମ ଧର୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ । ଅର୍ଡ଼ବଂଜେବ ଶିଖମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ବ

ତେବ୍ ବାହାଦୁରଙ୍କୁ ଧର-
ଆଣି ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପୂର୍ବ ଦିଗରେ
ଶିଖଲେଦ କରୁଥିଲେ ।
ତେଣୁ ତାଙ୍କର ମୁଖ
ଗୋବିନ୍ଦସିଂହ ଦିଗମୁଖରୁ
ପଦ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ ।
ଅର୍ଡ଼ବଂଜେବଙ୍କର ଏହି
ଅଭ୍ୟାସର ପ୍ରତିକାର
କଲେ ଗୋବିନ୍ଦସିଂହ ଶିଖ
ମାନଙ୍କୁ ସାମରିକ ବିଦ୍ୟା
ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ
କାଳକ୍ରମେ ଶିଖମାନେ
ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମ ଲାଭରେ
ପରିଣତ ହୋଇ ମୋଗଲ
ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସେସି ନେତାକୁ
ସମସ୍ତ ପଟ୍ଟାଭିଷେକ, କାହାଣୀ,
ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ, ସିନ୍ଧୁ

(ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦସିଂହ)

ଦେଶ ଏପରିକି ଚେଲୁଚିତ୍ରାନ ଓ ଅଫଗାନିସ୍ତାନକୁ ମଧ୍ୟ ଶିଖ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୁକ୍ତ
କରୁଥିଲେ । ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଗୋବିନ୍ଦସିଂହ ଅନନ୍ତପୁରୀରେ ଗଡ଼ ସ୍ଥାପନ
କରୁଥିଲେ । ସେ ଶିଖମାନଙ୍କୁ ଶିଖ, ଲୋହନଙ୍କ, ସାନଥ ଏବଂ ଗ୍ରେଟ୍
ଧାରଣ କରବାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ଅର୍ଡ଼ବଂଜେବଙ୍କ ସହିତ ମୁଲ୍ତାନର ସେ
ଥରେ ଏକ ଦୁର୍ଗର ମୋଗଲ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ପରେ ପରାସ୍ତ
ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଭୁବପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଅର୍ଡ଼ବଂଜେବ ଶାନ୍ତି ସମାଧି
ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଶିଖମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଲସା ବା ମରହ ଧର୍ମଭବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା
କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଗୁରୁ ପଞ୍ଜବ ଉଠାଇ ଦେଇ ସମସ୍ତେ ସମାନ ବୋଲି
ଦୋଷଣା କରୁଥିଲେ । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଏକ ବୈରାଗୀ ମଧୁଦାସକୁ ସେ ନିଜର
ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ୧୭୦୮ ରେ ମୁଲ୍ତାନ ସମୟରେ ଏହି ମଧୁ
ଦାସଙ୍କୁ ବାହା (ଦାସ) ନାମ ଦେଇ ମୋଗଲ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରବାକୁ ଅଦେଶ
ଦେଇଥିଲେ ।

ପର ଦୋଷ ପଛେ ଲେଖ ।

କର ପ୍ରଣୟ ପ୍ରାପ୍ତିମା ହୋଇ ତତ୍ତ୍ୱ ମତାବଳୀ ହୋଇଥିବ । ୧୯୯୨
 ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜନ୍ମର ମାସ ୪ ତାରିଖ ଗ୍ରହଣ ୧୫ ଦିନା ସମୟରେ ଗୁଣିରଥୀ ଗରସ୍ତ
 ବେଳେ ମଠରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ସମସ୍ତ ଲୋକସ୍ତ ଓ ଅମେହିତ
 ମୁଣ୍ଡକାଶ ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କର ଅତି ସରଳ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଓଷ୍ଠିମା ଲୋକ
 ଭାଷାରେ ପ୍ରଣୀତ 'ଗୁଣସୋର' 'ରତ୍ନସୋର' ଓ 'କର୍ମସୋର' ନାମକ ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ର
 ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ଅଛି ଏବଂ ଏହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟ ସେ ଅନେକ ପୁସ୍ତକ
 ଲେଖି ଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ କବି ଓ ନାଟକ ପ୍ରଣେତା ।

ବାଲ୍ମୀକି—ଏହାଙ୍କର ପୂର୍ବ ନାମ ରହାକର । ପ୍ରଥମ ଦୁଷ୍ଟବୃକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା
 ଶବ୍ଦର ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅନେକ ମନୋହର ଦ୍ରବ୍ୟ
 କରୁଥିଲେ । ବନେ ଦେବର୍ଷି ନାରଦ ନାଟରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ, ରହାକର
 ତାହାକୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେବାରୁ, ନାରଦ ଏହି ପାତ୍ରର ପରଶ୍ରାମ
 ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲେ । ନିଜକୁ ପାତ୍ରରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁତ୍ର, ପିତା ଓ ମାତା
 କେହି ଗ୍ରାସି, ନ ହେବାର ଜାଣି ରହାକର ପାତ୍ରର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଘୋର
 ତପସ୍ୟାରେ ମଗ୍ନ ହେଲେ । ବହୁକାଳ ଯତ୍ନସା କରିବା ଫଳରେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ
 ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଗଲା । ନାରଦ ପୁନଶ୍ଚ ଅତି ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଭବକାରୁ ଉଦ୍ଧାର
 କଲେ । ବଲ୍ମକରୁ ତାତ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ବାଲ୍ମକି ହୋଇଅଛି ।
 ଏହି ମହାତ୍ମା ହେତାୟନର ଶେଷ ବୋଲି ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।
 ହନୁମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠଧର୍ମ ପ୍ରତି ଆଦରାଦ୍ୟ ରାମାୟଣ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ
 ହୋଇଥିଲା ।

ବ୍ୟାସଦେବ—ପରାଶର ଋଷିଙ୍କ ଔରସରୁ 'ଏକ ହିମାଦ୍ରୀ' ବ୍ୟାସ
 ଶବ୍ଦରୁ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କର ଜନ୍ମ । ଏ ଦ୍ୱାପର ଯୁଗର ଶେଷ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାଭାରତ,
 ବେଦାନ୍ତ, ଅଙ୍ଗାଦିଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବେତନକ ପ୍ରତି ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ
 ହୋଇଥିଲା ।

କାଳିଦାସ—ନାଟରେ ବୃହତ୍; ଶସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରୀରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନରମରେ
 ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସଦାଶିବ ଦାସ ଓ ମାତାଙ୍କ
 ନାମ ଶାନ୍ତାଦେବୀ । ବ୍ରହ୍ମାବିଦ୍ୟାଙ୍କ ସହ ନବରତ୍ନ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ-
 ଲେଖକ । ରଘୁବଂଶ; କୁମାର ସମ୍ଭବ, ଶକୁନ୍ତଳା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏକ ବଡ଼ମା-
 ଶାସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ନାଟକ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ହସ୍ୟ ନାଟ କଦାପି ସ୍ଥାୟୀ ରୂପ ଧନ ।

ଭବଭୂତି—ଏ ମଧ୍ୟ ଶଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେଖକ । ଏହାଙ୍କ ଲେଖ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରୁ ମହାବୀର ଚରିତ, ମାଳିନୀ ମାଧବ ଓ ଜଗତ୍ ସୁମ ଚଳିତ ନାଟକ ପ୍ରଧାନ ।

ବାବୁ ଭଟ୍ଟ—୭ମ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେଖକ । କାବ୍ୟମୟ ଉପନ୍ୟାସ ଏହାଙ୍କ ଲେଖ ।

ଶ୍ରୀହର୍ଷ—ଏହାଙ୍କ ଲେଖ ପୁସ୍ତକର ନାମ କୈଶିକ କାବ୍ୟ ।

ଭାରବୀ ମିଶ୍ର—କବିତାଲିଖକ ରଚୟିତା ।

ଜୟଦେବ—ନାଟରେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ସୁସ୍ଥ ଜିଲ୍ଲାର କେନ୍ଦୁଲୀ ଗ୍ରାମରେ ୧୧ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଭେନଦେବ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଚାମାଦେବୀ । ଜେବାସୀମାନେ ଜୟଦେବଙ୍କୁ ବଙ୍ଗାଳୀ ବୋଲି କହି ବାବୁଙ୍କୁ ଜିହ୍ୱା କେନ୍ଦୁଲୀ ଗ୍ରାମ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ବୋଲି ନରୁଣ କରୁ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାହା ସମ୍ଭୂତି ଭୁଲ । ଜୟଦେବ ଶ୍ରୀରାମଚରଣେ ଶାସ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଥିଲେ । ଶୈଶବାବସ୍ଥାରେ ସେ ପିତୃ ମାତୃହୀନ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ବହୁକଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରି ସଂସ୍କୃତ ଇତ୍ୟାଦି ବିଦ୍ୟାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଲାଭକରି । ପରେ ଦେବଶର୍ମା ନାମକ ଜଣେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଜୟଦେବ ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ସୁରାଧାମରେ କଟାଇ ଥିଲେ । ସୁଲଳିତ ପଦ୍ୟାବଳୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ । ଏହା ପ୍ରଦେବ ନବନାଥଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଶୁଣାଉଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ସୁରାଧାମରେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଗାନ ଦୈନନ୍ଦିନ ମନେରୂପେ ଚଳି ଆସୁଅଛି ।

ମୁରାରି ମିଶ୍ର—ଅରବିନ୍ଦର ନାଟକ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ।

ମାୟା—ଶିଶୁପାଳ ବଧ କାବ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଗୁଣକ୍ୟ—ଗୁଣକ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ରପୁରର ସମସାମୟିକ, ସେ ନାଟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନୁନାମ କୌଲ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ଜଣେ କବି ଓ ବଚସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଶକ୍ତିମାନ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଦୁଇ କୌଶଳରେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ନନ୍ଦଶିଳ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ସ୍ୱରଚର ମୌର୍ତ୍ତିକତା ହାସଲ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ଗୁଣକ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରପୁରର ହାତମେଳି ଓ ପରମର୍ଶଦାତା ଥିଲେ । ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୧୧ ଅବ୍ଦରେ ଗୁଣକ୍ୟ “ଅର୍ଥ-ଶାସ୍ତ୍ର” ନାମକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଏକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଗୁଣକ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ସେହି ନାଟପୁସ୍ତକରୁ ଗୋଟିଏ ।

ଭୋଜ—ସ୍ୱରରେ ପ୍ରାଚୀନ ସଜ୍ଜା ଓ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଜ୍ଜା ଓ କବି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାବ୍ଦୀରେ ଯୋଗ ଓ କୋଣାର୍କରେ ମୋଟାଭାବେ ମୋଟା କାସେ ସେ କାଟିବ ଦିନ ।

ଅନେକ ଜନ୍ମର ହୋଇଥିଲା । ଏ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ପର୍କେ ଏପରି ପ୍ରସିଦ୍ଧିଲାଭ ଯେ ସେ ସମୟେ ସମସ୍ତ ପୁସ୍ତକ ସଂଗ୍ରହ କରି ପ୍ରକାଶ ପୁସ୍ତକାଳୟ କରିଥିଲେ ।

ତୁଳନାମ ନିଗ୍ର—ଏ ମହାନାଟକ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ସାଧୁ ଭୁଲସୀଦାସ—ପ୍ରୟାଗର ପଦ୍ମିନୀରେ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟର ପୂର୍ବାଂଶରେ ସନନ୍ଦର ନାମକ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସାଧୁ ଭୁଲସୀ ୧୫୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରସ୍ତଣ

(ସାଧୁ ଭୁଲସୀଦାସ)

କରିଥିଲେ । ଜାତିରେ କାଲ୍ୟାଣକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏବଂ ମାତାଙ୍କର କଳିଙ୍ଗ ପୁତ୍ର । ଏହାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ ଭନୁଦତ୍ତ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ତୁଳସୀ ଦେବୀ । ଯେତେବେଳେ ଅଳ୍ପବୟସୀୟ ବାଳକ, ତେତେବେଳେ ତାହା-କରପିତୃବିରୋଗଦେଲ ତତପରେ ସେ ବାଗୀ-ଧାମକୁ ଯାଇଦେହାଣିଆ କରିବକୁ ଲାଗିଲେ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ପରେ ସେ ହୋତାଳୀ ନାମ୍ନୀ ଏକ

ପରମା ସୁଦକ୍ଷ କନ୍ୟାର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଭୁଲସୀଦାସ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ ଏବଂ ସର୍ବଦା ସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟରେ ରହୁଥିଲେ । ରତ୍ନାବଳୀଙ୍କ ପିତାଳୟରୁ ତାକୁ ନବାକୁ ବାରମ୍ବାର ଲୋକ ଆସିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଭୁଲସୀଦାସ ଆଦୌ ଶ୍ଳୀକୁ ଗ୍ରହଣନଥିଲେ । ତନେ ଭୁଲସୀଦାସଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପିତାଳୟକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଭୁଲସୀଦାସ ଗୃହକୁ ଫେରି, ପତ୍ନୀଘରେ ନ ଥିବାର ଜାଣି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରେୟସୀ ଘରକୁ ଗଲେ । ଏଥିରେ ରତ୍ନାବଳୀକୁ ବିଶେଷ ଲଜା ହେବାରୁ ସେ ସ୍ବାମୀକୁ କହିଲେ “ସ୍ବାମିନ୍ ! ଏହି ଅଛି ତର୍ପିତାସ-ଗୋଷ୍ଠିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୋର ଏହି ଅନନ୍ୟ ସତ୍ତ୍ବର ପ୍ରତି ହୃଦୟ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ମୈତ୍ର ଓ ପ୍ରେମ ବିରଚିତ ଅଛି, ଯଦି ସେହି ପରିମାଣରେ ଏହି ମୈତ୍ର ଓ ପ୍ରେମ ହୃଦୟବନ ହିଲେକ—ପ୍ରତାପ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ଥାଆନ୍ତା ତାହା ହେଲେ ତୁମ୍ଭେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେକ ଓ ପରଲୋକରେ ବିମଳା ଅନ୍ତେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତୁ” ଶ୍ରୀଙ୍କର

ନୁହେ ସେହି ସଫଳରେ କାହାର ଅଧୀନ ।

ଏହିପରି ଜ୍ଞାନୋଦୀପକ କଥାରେ ଭୁଲସୀଦାସ ସନ୍ଧ୍ୟାସକୃତ ପ୍ରବନ୍ଧ କରି ସମାପ୍ତ କଲେ । ପରେ ସେ ଭବତର ବରଦା ସ୍ଥାନ ପ୍ରମୁଖ କରି ସାଧୁମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଜ୍ଞାନ ଓ ସିଦ୍ଧି ଲାଭକଲେ ।

ଭୁଲସୀଦାସ ତେବଳ ସଫଳ ନ ଥିଲେ; ତାହାଙ୍କର ରଚନା ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟଧିକ ଥିଲା । ତାହାଙ୍କ ରଚିତ ହିନ୍ଦୀ ରାମାୟଣ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁର ଅନେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି । ଏହି ସବୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ୍ୟରୁ ଜାନକୀ ମଙ୍ଗଳ, ସଙ୍କଟ ମୋଚନ, ରାମଲତା, ବୈଶାଖ୍ୟ ସଜ୍ଜାପନା, ପାଦାଙ୍ଗ ମଙ୍ଗଳ, ବନସ୍ତ-ପର୍ବିତା ଓ ଦୋହାବଳୀ ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଆଦରର ସାପଣ । ଭୁଲସୀଦାସ କାଶୀଧାମରେ ମାନବଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମ୍ବରଣ କଲେ । ଏବେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଭୁଲସୀଦାସ ବୋଲି କହନ୍ତି । କାଶୀର ପ୍ରାକ୍ତସୀମାରେ ଅସିଦ୍ଧାଚର ଉପରକୁ ବାଲାର୍ଜୁଣ ନାମରେ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡ ଅଛି । ଏହି କୁଣ୍ଡ ନିକଟରେ ଭୁଲସୀଦାସଙ୍କର ଅଶ୍ରମ ଅଦ୍ୟାବଧି ବିଦ୍ୟମାନ । ଭୁଲସୀଦାସଙ୍କର ଐଶ୍ବର୍ୟ ଶମତା ଥିଲା । ଦିନେ ପତିସହ ସହସ୍ରତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମନାକରି ନିଜର ଶକ୍ତିବଳରେ ତାର ମୃତ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପୁନର୍ଜୀବିତ କରିଥିଲେ ।

ଅନ୍ୟଦିନେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମଦାତା ପାଣୀକୁ ସଜ୍ଜାରେ ନେବାରୁ କେତେକ ଦୋଷଦେଖି ଭୁଲସୀଦାସ କହିଲେ ଏ ପାଣୀକୁହେ ଏ ଧାର୍ମିକ, ତହିଁ ପଣ୍ଡିତ ମାନେ ଛଳନାକରି କହିଲେ ପ୍ରସ୍ତର ବୃଷ ଯେବେ ଏ ଲୋକଦ୍ଵାରରୁ ଦାସ ଖାଇବ ତେବେ ନିଷାଗୀ ବୋଲି କଣ୍ଠାସିବ । ଭୁଲସୀଦାସ ଅଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରସ୍ତର ବୃଷ ସେ ଲୋକଦ୍ଵାରରୁ ଦାସ ଖାଇଥିଲା । ମୁଣ୍ଡି ଥରେ ଭୁଲସୀଦାସ ବୁଢ଼ାବନ ଯିବାରୁ ଯେଠାରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତି ଭୁଲସୀକୁ ଦୃଶ୍ୟ କରିଲେ ରାଧା କୃଷ୍ଣ ବିସ୍ମୟ ଭୁଲସୀଙ୍କ ବମ୍ବରରେ ମାତା ରାମ ବିସ୍ମୟରେ ପରିଣତ ହେବାରୁ ବୁଢ଼ାବନର ସାଧୁ ମାନେ ଭୁଲସୀଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କରିଥିଲେ ।

ଭରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ବିଦୁଷୀ ।

ଅଦିତୀ—ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଜନନୀ । ଏ ରକ୍ତବେଦ ସହିତାର ୦୬୪ ମଣ୍ଡଳର ୧୮ ସୂକ୍ତର ୫ମ, ୬ଷ୍ଠ ଓ ୭ମ ଋକ୍ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଉର୍ବଶୀ—ଅପ୍ସରା ଜନ୍ମା । ଏବଂ ଏ ରକ୍ତବେଦ ସହିତାର ୧୦ ମ ମଣ୍ଡଳର ୧୫ ସୂକ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ସାତଟି ଋକ୍ ରଚନା କରି ଥିଲେ ।

ବାକ୍—ରକ୍ତବେଦ ସହିତାର ୧୦ ମ ମଣ୍ଡଳରେ ୧୨୫ ଟି ସୂକ୍ତର ଅଠଟି ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ । ଅଦୈତବାଦର ମୂଳ ମୂଳ ଏ ପ୍ରଭୃତି କରିଥିଲେ ।

ରାମାୟଣର ଶ୍ରୀମା ନୁହେଁ ଇନ୍ଦ୍ରୀ କେବେ ।

ଗାଗୀ—ଏ ବଚକ୍ତୁମୁନଙ୍କ କନ୍ୟା ଏବଂ ଏହାଙ୍କର ଅଧ୍ୟାୟ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରେ ମୃଗ୍ୟ ହୋଇ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲଭ ପ୍ରଭୃତି ରତ୍ନମାଳା ପ୍ରଶଂସାର ସହଜ ଏହାଙ୍କ ଗୌରବ ଗାନ କରୁଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱଧାରା—ଅତି ମୂଳକ ଗୋଷ୍ଠରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ଏ ରକ୍ତବଦ୍ଧ-ସହଜା ସପ୍ତମ ମଣ୍ଡଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅନୁବାକର ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ସୂକ୍ତ ରଚନା କରୁଥିଲେ ।

ଲୋପାମୁଦ୍ରା—ଏ ବଦର୍ଥ ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା ଏବଂ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ରକ୍ତବଦ୍ଧ ୧ମ ମଣ୍ଡଳର ୧୭୧ ସୂକ୍ତରୁ ୧ମ ଓ ୨ୟ ରକ୍ତରଚନା କରୁଥିଲେ ।

ଅପାଳା—ଅତି ବଂଶରେ ଜନ୍ମସ୍ତବ୍ଧା କରୁଥିଲେ । ଅପାଳା ଯୌବନ ସମୟରେ ହୃଦୟୋଗରେ ଅନ୍ତରାତ୍ମ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କୁ ତେଜ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ଏଣୁ ସେ ବିଷୟ ବାସନାରେ ଜଳାଞ୍ଜଳ ଦେଇ ରତ୍ନରାସନାରେ କାଳ କଟାଇ ଥିଲେ । ରକ୍ତବଦ୍ଧ ୮ମ ମଣ୍ଡଳର ୧୧ ସୂକ୍ତରୁ ୮ ଟି ରକ୍ତ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ।

ଯମୀ—ରକ୍ତବଦ୍ଧ ସହଜା ୧୦ମ ମଣ୍ଡଳ ୧୦ମ ସୂକ୍ତର ୫ ଟି ରକ୍ତ ଓ ୧୫୪ ସୂକ୍ତର ୫ ଟି ରକ୍ତ ରଚନା କରୁଥିଲେ ।

ରୋମଶା—ଭବସୁବ୍ୟ ରାଜାଙ୍କର ରାଣୀ । ରକ୍ତବଦ୍ଧ ସହଜାର ୧ମ ମଣ୍ଡଳ ୧୭୭ ସୂକ୍ତରୁ ୭ମ ରକ୍ତ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ।

ଦେବହୃଦ୍ଧି—ସ୍ୱୟମୁଦ୍ରା ମନୁଙ୍କ କନ୍ୟା ଏବଂ କର୍ଦ୍ଦମ ରାଜାଙ୍କର ପତ୍ନୀ । ସେ ନିଜର ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ବିଦୁଷୀ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ପୁତ୍ର କପିଳଙ୍କୁ, ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ତର କପର ଅନୁଶୀଳନ କରାଯାଏ, ତାହା ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ ।

ଆତେୟୀ—ମହର୍ଷି ଅସ୍ତେୟଙ୍କର ଶିଷ୍ୟା; ସେ ସମୟରେ ଏ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଦୁଷୀ ଥିଲେ ।

ମୈତ୍ରେୟୀ—ମହର୍ଷି ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲଭଙ୍କର ପତ୍ନୀ । ମିତ୍ରସକଳ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବେଦ ଶିକ୍ଷାଳୟରେ ଏ ଶିଷ୍ୟସୂତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଏ ଜଣେ ଗନ୍ଧର୍ବ କନ୍ୟା ଓ ରତ୍ନଧ୍ୱଜ ରାଜାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏବଂ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ବିଦୁଷୀ ଥିଲେ ।

ସାରସବାନୀ—ଏହାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନାମ ମଣ୍ଡନ ମିଶ୍ର । ଏ ଜଣେ ଏପରି ସୁପଣ୍ଡିତା ଥିଲେ ଯେ ଜଗତରୁ ଶଙ୍କରଗୁଣଙ୍କ ସହଜ ଚର୍ଚ୍ଚକରବାରୁ ସକ୍ଷମ

୩୨ ଅନ କିବା ଛାନ୍ଦ, ପରବ୍ରହ୍ମ ଦେବେ ॥

ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶଙ୍କରଗୃହି୍ୟଙ୍କର ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇଥିବ ।

ଭାନୁମତୀ—ଏ ଭେଜବଜାଙ୍କ ପତ୍ନୀ । ଭରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଥୁ ବିଦ୍ୟା ଯେ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ଲୀଳାବତୀ—ପଣ୍ଡିତ ହସ୍ତରଗୃହି୍ୟଙ୍କ କନ୍ୟା । ଏହାଙ୍କର ଅଜ୍ଞାବନ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବୋହତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଜଣେ ସ୍ଵଦକ୍ଷା ଗଣିତଜ୍ଞ ଥିଲେ ଏବଂ ଗଣିତ ବଳରେ ଗଛର ପତ୍ର ଯେ ଗଣି କହି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ ଲୀଳାବତୀ ମୂଳ ସମସ୍ତ ଭରତରେ ପରିଚିତ ।

ଗନା—ଏ ବ୍ରହ୍ମନାଦତ୍ୟଙ୍କ ସହର ପଣ୍ଡିତ ବାସନ୍ତମିତ୍ତରଙ୍କ ସୁବିଦ୍ୟୁ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାଙ୍କର ଅଗାଧ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତତ୍ତ୍ଵ ଅବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଲୁପିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଖନା ବତର ବୋଲିଯାଏ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ—ମିଥୁନ ରାଜ୍ୟର ରାଜା ଚନ୍ଦ୍ରଦିବ୍ୟଙ୍କର ମନ୍ଦ୍ରଣୀ । ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏ ବୈଶେଷ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଏ ମିତାକ୍ଷର ଟୀକା ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଅଭୟାନ—ଭଗବାନ ନାମକ ଜଣେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କନ୍ୟା । ବଜ୍ରାନ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଭୂଗୋଳ ଓ ଅୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାଙ୍କର ଅସୀମ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ଏବଂ ଏ ଭୂଗୋଳ ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ବଜ୍ରାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରବୀଣାବାଇ—ବୁଲେଲ ଶତ୍ରୁର ରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ ସିଂହଙ୍କ ସହର ଏ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ବିଦୁଷୀ । ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଅକବର ଏହାଙ୍କ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ଓ ବିମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ।

ମେଦୁନାଜିଣୀ—ବୃଷଦୟାଳ ନାମକ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଜଣେ ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା । ଏ ମରତୀ ପରଶୁ ନାମକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ମଧୁରବାଣୀ—ତାଣ୍ଡୋରର ରାଜା ରଘୁନାଥ ବୃହାଲଙ୍କ ସହର ଏ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଦୁଷୀ । ତେଲଗୁ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଥିଲା । ସେ ବାର ମିଳିଟ୍ ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ୧୦୦ ଶ୍ଳୋକ ରଚନା କରିପାରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ରାମାୟଣ, କୁମାର ସମ୍ବଦ ଓ ନୈଷଧ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ସୁରୁତ-ସମ୍ପନ୍ନ କାବ୍ୟ ଅଟେ ।

ମଲ୍ଲୀ—ଏ ଜାତିରେ ବୃନ୍ଦାବନ । ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏ ରାମାୟଣ ରଚନା କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

—*—

ପ୍ରାଣୀ ମନେ ବହୁଦେବୀ ନୁହଇ ଭାବିତ ।

ଭାରତର ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ।

ପୁରୁ—ଏ ହେଲମ ଓ ତେଜାବ୍ ନାମ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ସନ୍ଥଙ୍କର ସମାଧିସ୍ଥଳେ ।
 ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୭ ଅକ୍ଷର ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡର ଭରତ ଅନ୍ତର୍ଗତ କଲ ସମୟରେ
 କେବଳ ପୁରୁଷ ତାହାଙ୍କୁ ଅସୀମ ସାହସ ସହୃଦ ବାଧା ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ
 ବାବୁ ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡରକୁ ଶ୍ରୀଚକ୍ର କରଦେଇଥିଲେ । ପରେ ପୁରୁ ବନ୍ଧ
 ହୋଇ ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡରଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଗତ ହେବାରୁ, ସେ ପୁରୁଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲେ
 “ତୁମ୍ଭେ ଅମ୍ଭଠାରୁ କପରି ବ୍ୟବହାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା କର” ସେଥିରେ ପୁରୁ ଶ୍ରୀ ନ
 ହୋଇ କହୁଥିଲେ “ଜଣେ ସଜ୍ଜ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ମୁଁ ସେହି-
 ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛି” । ଏଥିରେ ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡର ପରାନ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ
 ସନ୍ଥ ତାଙ୍କୁ ଫେରିବା ଦେଲେ ଏବଂ ନିଜ ବିଚିତ୍ର ସନ୍ଥରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ପୁରୁଷର
 ସ୍ବରୂପ ଦେଇଥିଲେ ।

ବଦା, ଶ ପ୍ର—ମୌର୍ଯ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥାପୟିତା । ଏ ନନ୍ଦ ବଂଶର ଜଣେ
 ସେନାପତି ଥିଲେ । ନନ୍ଦବଂଶର ଶେଷ ସଜ୍ଜା ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କର ପିତା ଓ ବ୍ରତାଙ୍କୁ
 ହତ୍ୟା କରିବାରୁ ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଆଶାରେ ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡରଙ୍କଠାରୁ
 ସୁରକ୍ଷା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପରେ ଗୁଣକ୍ୟଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ନନ୍ଦବଂଶର
 ଭିତ୍ତିତ ସାଧନ କରି ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୫ ଅକ୍ଷରେ ନଜେ ସଜ୍ଜା ହେଲେ । ଖ୍ରୀ: ପୂ:
 ୩୨୩ ଅକ୍ଷର ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଡରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଗ୍ରୀକ୍ ମାନଙ୍କ
 ମଧ୍ୟ ଭାରତରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ସମସ୍ତ ଜାଣ୍ୟ ଅଧିକାର କଲେ । ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୨୧ ରେ ଏହାଙ୍କ
 ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବଙ୍ଗୋପସାଗରଠାରୁ ଆରବସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା ।
 ଏହାଙ୍କର ୬ ଲକ୍ଷ ପଦାତି, ୩୦ ହଜାର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ଓ ୧ ହଜାର ରଜାରୋହୀ
 ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ । ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୨୯୮ ଅକ୍ଷର ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।

ବିନ୍ଦୁସାର—ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ପୁତ୍ର । ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଖ୍ରୀ: ପୂ ୨୮୧ରେ
 ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ସମ୍ରାଟ ଥିଲେ ଏବଂ
 ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର କେତେକ ସ୍ଥାନ ଜୟକରି ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ବଢ଼ିଥିଲେ । ୨୫
 ବର୍ଷ ରାଜତ୍ବ କଲପରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁହେଲା ।

ଅଶୋକ—ବିନ୍ଦୁସାରଙ୍କ ପୁତ୍ର । ଏ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୨୬୩ ଠାରୁ ଖ୍ରୀ: ପ:
 ୨୩୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଅଶୋକ ଭାରତର ଅର୍ଦ୍ଧ-ରାଜାମାନଙ୍କ
 ମଧ୍ୟରେ ସବୁଝାଳ ଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ଜୟକରି ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ କୁଳ
 କରିଥିଲେ । ଅଶୋକ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ବର ଶ୍ରେୟାଦଶ ବର୍ଷ ତେଜାଲୀନ ସମତା-
 ଶାଳୀ ରାଜ୍ୟ କଲଜ (କର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା) ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିଥିଲେ । ସେତେ-

ମହାପାପ ରବେ ତାହା ଅଛଇ ବଦଳ ।

ବେଝେଇ ଭରତରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ବାହାରେ ଓ ସାହସରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ । ସେ ମାନେ ଅଶୋକଙ୍କ ସହୃଦ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ କଳିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି ଯାଏ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ବଳିଙ୍ଗ ବିଜୟର ଦ୍ଵିତୀୟାଦି ନେଇ ଅଶୋକଙ୍କ ମନରେ ଦାରୁଣ ଶୋଚ କରାହେଲା । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ସେ କାଳୀଜୟ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ କରିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତ ଲୋକରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ଚୀନ, ଯାପାନ, ସିନ୍ଧୁ ଓ ଅଫ୍ଗାନିସ୍ତାନ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଶରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଭରତର ବୃହତ୍ ପୁତ୍ର ଓ ପୁତ୍ର ଉଭୟ ନାନା ପ୍ରକାର ଗୋଟିକର୍ତ୍ତା ଓ ଅନୁପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅଶୋକଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଧର୍ମ ପ୍ରବୃତ୍ତ କହିଲେ ଚଳେ ।

କଳିଙ୍ଗ— ଦିଗ୍ଵା ବା ଶକରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ସିନ୍ଧୁ-ମାନେ ମଧ୍ୟଅସିଆର ଲୋକ । ସେତେବେଳେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ମଧ୍ୟଅସିଆକୁ ଶକଦ୍ଵୀପ କହୁଥିଲେ । ଶକମାନେ ଭରତକୁ ଅସି ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କଳିଙ୍ଗ ୨୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିନ୍ଧୁସନାତୋଦ୍ଭବ କରୁଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ଶକାବ୍ଦର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଅପରାଜିତ ସ୍ଥାନଠାରୁ ମଧୁରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ହଥମେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ହିନ୍ଦୁ ଦେବାଦେବୀ ମାନୁଥିଲେ, ପରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରାଜସଭାରେ ଅଶ୍ଵତ୍ଵାଷ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରୋତା ଓ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିକିତ୍ସକ ଚିକିତ୍ସକ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ ।

ଶରବେଳ—କଳିଙ୍ଗର (ଓଡ଼ିଶାର) ଚୈତ୍ୟବନ୍ଧବ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶରବେଳ ସବୁଠାରୁ ପରାକ୍ରମୀ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୧୧୭ ଅବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୧୨୩ ରେ ସିନ୍ଧୁସନାତୋଦ୍ଭବ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ବାଲ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଭରତ ପଦାନତ ହୋଇଥିଲା, ତେଣୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ଭରତର ଏକମାତ୍ର ରାଜତନ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ । ସେ ଜୈନଧର୍ମୀ-ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ଉଦୟଗିରିରେ ସେ ଜୈନମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ମନ୍ଦିର ଓ ଅଟ୍ଟାଳିକା ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ । ଉଦୟଗିରିର ରାଣୀଦେବୀର ସେହି ଅଟ୍ଟାଳିକା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ, ହାତୁଣ୍ଡି ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କର କାର୍ତ୍ତ ଅଟେ । ଏହିସବୁ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ସେ ଯେମିତି ସାନ୍ଥାବାଜା, ଚିନ୍ତୁକା ଓ ଧର୍ମବିଦା ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲେ । ଶରବେଳଙ୍କ ରାଜ୍ୟ କଳିଙ୍ଗ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୌରବମୟ କାଳ ।

ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ—ପ୍ରାୟ ୧୫ ଶତାବ୍ଦୀ ଏହାଙ୍କର ରାଜତ୍ଵକାଳ । ସେ ସମୟରେ ଅପର ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଗୋର୍ଖୀ-ବୀର୍ଯ୍ୟ, ଦୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଓ ଧନରାଜ ହୁଏତରେ ଦୁଃଖ, ଦୁଃଖ ଘରେ ସୁଖ ଅସର ଯାହା ।

ପ୍ରଭୃତିରେ ଏହାଙ୍କ ସମକକ୍ଷ ନ ଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ ବଡ଼ଦାସୀପ୍ରାୟ ନରମ ଥିଲେ ଏହାଙ୍କ ସହରେ କାଳଦାସ ପ୍ରଭୃତି ୯ ଜଣ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶକ୍ତି ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ନବରତ୍ନ ନୋଲିଯାଏ । ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେବାଳ ପଶ୍ଚିମଂସର ଓ ବସିଷ-ସିଂହାସନ ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକରେ ବିବେଚନା ଅନୁସାରେ କଥା ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ।

ଦୁର୍ଗବର୍ଦ୍ଧନ—ଏ ଆନେଶ୍ୱରର ରାଜା; ଏବଂ ୭୦୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୭୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଆନେଶ୍ୱର ବିଷୟ ପଦ୍ମବତୀ-ଶାଳୀ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଆନେଶ୍ୱରଠାରୁ କଟକୀନକୁ ନିଜ ରାଜଧାନୀ ଉଠାଇ ନେଇଥିଲେ । ସେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଥିଲେ ଏବଂ ତାନ୍ତ୍ରିକକୁ ଜନ ହୃଦୟନ୍ତ୍ରୀ ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ୭୩୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଭାରତ ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ରାଜା ଦୁର୍ଗବର୍ଦ୍ଧନ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ପାଣ୍ଡିନଗର ଓ ଚକ୍ରପାଳ ଯୁଗଳ ପ୍ରାସାଦ କରି ଦେଶର ମହୋପକାର ସାଧନ କରିଥିଲେ । ଦୁର୍ଗବର୍ଦ୍ଧନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥମେୟ ଯଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତି ୭ ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଜମା ଥିବା ଟଙ୍କା ଦାନଭୂଷଣୀମାନଙ୍କୁ ବିତରଣ କରୁଥିଲେ ।

ପୃଥ୍ୱୀରାଜ—ଗଣାହୀନବଂଶୀୟ ଅଜମୀରର ରାଜା ସୋମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଭାଉସରୁ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ସମ୍ରାଟ ଅନଙ୍ଗପାଳଙ୍କ କନ୍ୟା ଗର୍ଭରୁ ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କର ଜନ୍ମ । ଅନଙ୍ଗପାଳଙ୍କର ଅପର ଏକ କନ୍ୟା ରଘୋର ନୃପତି ବଳୟାଳଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଜୟସୁନ ନାମରେ ଏକପୁତ୍ର ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ଅନଙ୍ଗପାଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧନୀ ଥିବାରୁ ସେ ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ସିଂହାସନ ଦେଇପାରି ଥିଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଓ ଜୟସୁନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହେଲା । ଜୟସୁନ ନିଜକନ୍ୟା ସୟଳାଙ୍କର ସ୍ୱୟମ୍ବର କରିବା ପାଇଁ ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ଏବଂ ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କର ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ନିର୍ମାଣ କରି ଦ୍ୱାରବାନ ବେଶରେ ସ୍ୱୟମ୍ବର ସଭାର ଦ୍ୱାରଦ୍ୱୟରେ ରତ୍ନଦଣ୍ଡରେ, ଏକଥା ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଚର ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସଂଯୁକ୍ତା ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କ ରୂପ ଓ ଗୁଣରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିପଦରେ ବରଣ କରିଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱୟମ୍ବର ସଭାକୁ ଆସି ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କର ସେହି ମୂର୍ତ୍ତି ବେକରେ ବରଣମାଳା ଦେଲେ । ତତପରେ ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ସେଠାରେ ଦ୍ୱାର ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସଂଯୁକ୍ତାଙ୍କୁ ସର୍ବ ସମକ୍ଷରେ ନିଜ ରାଜଧାନୀକୁ ନେଇଗଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଉଭୟଙ୍କ ବିବାହ ଅଦ୍ଭୁତ ବଢ଼ିଗଲା । ଜୟସୁନ ନିଜେ ପୃଥ୍ୱୀରାଜଙ୍କ ସମକକ୍ଷ ଲଥୀରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ମହମ୍ମଦ ଘୋଷାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଥର ମହମ୍ମଦ ଘୋଷା ପରାସ୍ତ ହୋଇ ପଳାୟନ କଲେ । ପରେ ୧୧୧୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ

ନୋହୁଣ କାତର, ହୋଇ ଧୀରସ୍ଥିର ସହିବ ତାହା ।

ଯୋଗ ଦ୍ଵଠାତ୍ ବନ୍ଧୀ ଅବସ୍ଥାରେ ବୁଝାଯାଇ ପରାସ୍ତ କଲେ । ସେହିଦିନ-
ଠାରୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମୁକ୍ତିମାନ ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥା ହେଲା ।

ପଦ୍ମିନୀ—ସେହି କାଳରୁ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କର କନ୍ୟା
ଏବଂ ଚତୋରା ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କର ପତ୍ନୀ । ସେ
ସମୟରେ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କୁ ବଳି ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅନ୍ୟ କେହି ସୁନ୍ଦରୀ ନ ଥିଲେ ।
ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଅନ୍ଧାରୁଦିନ ଚତୋରା ଅବସ୍ଥାରେ କର ଯୋଗଶାଳୀ
ଯେ, ସେ ଯଦି ପଦ୍ମିନୀଙ୍କୁ ପାଏ ତେବେ ଚତୋରା ଗୁଣ ଗୁଣିଯିବ । ଏଥିରେ
ନାଜସୁତମାନେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥେ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲେ । ପରଶେଷରେ
ଅନ୍ଧାରୁଦିନ କହଲେ “କେବଳ ଦର୍ଶନରେ ମୁଁ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଖିବାକୁ
ପାଇଲେ ସ୍ଵଦେଶକୁ ଯେଉଁ ଯିବି” । ତେଣୁ ସାଧାରଣ ଅନ୍ଧାରୁଦିନକୁ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ
ଚତୋରାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଣି ଦର୍ଶନରେ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ
ବହୁତା ଶାଳରେ ଚତୋରାଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାରୁଦିନ ସହିତ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।
କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ, ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ ସେଠାରେ ଗୁପ୍ତସୈନ୍ୟ ରହିଥିଲା ଓ
ସେହିଦିନୁ ବନ୍ଦିଲେ । ସେ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କୁ ପାଇଲେ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତିଦେବ ବୋଲି
ଯୋଗଶାଳୀ କଲେ । ଅବସ୍ଥା ପଦ୍ମିନୀ ଏଥିରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୋଇ ନିଜର ସହଚରୀ ଓ
ଅସ୍ତ୍ରାୟା ଜଳରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଶବ୍ଦରେ ଲେପିତ ହେଲେ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ
ଶିବିରରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏବଂ ରାଜସୁତମାନେ ଶିବିରରୁ ବହୁର୍ବଳ ହୋଇ
ହୁମ୍ମଳ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇଦେଲେ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ ଓ ପଦ୍ମିନୀ
ତେଜାବଳି ଲାଗି ଆସିଲେ । ଅନ୍ଧାରୁଦିନ ନିରାଶ ହୋଇ ନିଜ ଦେଶକୁ
ଯେଉଁ ଯେଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କର ବହୁତ ପାର୍ଶ୍ଵର ଗୋରୁ ଓ ୧୨ ବର୍ଗ
ବହୁତ ବାଦଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଥିଲେ । ସୁନ୍ଦରୀ ଅନ୍ଧାରୁଦିନ
୧୨୯୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଚତୋରା ଅବସ୍ଥା କର ଦେଶ ଗ୍ରାସାର କଲା, କିନ୍ତୁ
ଶ୍ରୀମଦ୍ରାଜାଙ୍କ ଦେଶର ମଙ୍ଗଳାର୍ଥେ ଜହରକ୍ରାନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଳଜ ଅନଳରେ
ପ୍ରବେଶ କରି ନିଜର ଯନ୍ତ୍ରଣା କୋରୁ ରହିଥିଲେ ।

କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବ—ଉତ୍କଳରେ ମୂର୍ତ୍ତିବନ୍ଧୀ ରାଜତ୍ଵର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ।
ସେ ୧୩୫୫ ଠାରୁ ୧୪୭୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ଵ କରିଥିଲେ । ସିଂହାସନ
ଆରୋହଣ କାଳରୁ ଗୋଟିଏ ସତ୍ତ୍ଵେ ଅନ୍ଧ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ନାମରେ ଅଦ୍ୟାପି
ରୁଲୁଛି । ଦେଶରେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା, କୈବେଦ୍ୟର ଶତ୍ରୁ ନିନାଦଣ ଓ ବଦେଶରେ
ସୁନ୍ଦର ଅଧିକାର ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ଵର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା । ସେ ପୁଣି ଜଳରେ ଅନେକ
ହାତୀ ଶାସନ ବସାଇ ଯେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଜମିବନ୍ଧି ଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ବାହାର ଦେଶ ଶମ୍ଭବ କରିଥିଲେ । କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କ

ଏକ ଭୋଗ ହେଲେ ଅସିକଟି ଅନ ।

ସ୍ଥବନ ଅଳ୍ପ ରତ୍ନସମୟ ଏବଂ ନାନା ବଚନ ଘଟଣାବଳୀରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସାମାନ୍ୟ ଗୋବୁରଣ ବୃତ୍ତିରୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ସେ ଅପଣାର ଅଲୌକିକ ପ୍ରଭାବ ବଳରେ ଉଡ଼ରରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ପାନ୍ଥାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସମସ୍ତ ଭୁଞ୍ଜିତ ଅଧିନାୟକ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ—ଉତ୍କଳ ଇତିହାସରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନରପତି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଦେଶର ଶୃଙ୍ଖଳିତ, ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତି, କାବ୍ୟ, ବ୍ୟାକରଣ, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ବଜ୍ରାନ, କଳା ଓ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାର ବିଶେଷ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିଲା । ପତ୍ନୀଗୀତମାନେ ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ପ୍ରଥମେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ପୂର୍ବସ୍ଥେ ଉକ୍ତ ଦେବଙ୍କର ସେ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଥିବାରୁ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ ୧୪୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହିଂଦୀସରରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେଲେ । ସେ ୧୫୩୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରହିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ ବଙ୍ଗ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ସୁଲତାନମାନେ ଉତ୍କଳ ଆକ୍ରମଣ କରି ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଶାନ୍ତିଚିନ୍ତା ଉତ୍କଳରେ ବୈଷିକ ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ ।

ପାନ୍ଥା—ବିଚାରର ସଖା ସଂଗ୍ରାମ ସିଂହଙ୍କର ଜଣେ ରକ୍ଷିତା ଦାସୀ । ଉଦୟସିଂହଙ୍କ କାଲ୍ୟାଣରୁ ଡାକର ପିତା ସଂଗ୍ରାମସିଂହ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କରିବାରୁ ବିଚାରର ସର୍ବାଧିପାନେ, ବନବାର ନାମକ ଜଣେ ରାଜବଂଶୀୟ ଲୋକକୁ ଉଦୟସିଂହ ସାବାଳକ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚାର ରାଜଗାଦିରେ ବସାଇ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବନବାର ଭରଦ୍ବାଜ ରାଜା ଦେବା ଅଶ୍ୱରେ ଉଦୟ ସିଂହଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ୭ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଉଦୟସିଂହଙ୍କ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଛାଡ଼ି ପାନ୍ଥାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ପାନ୍ଥା ମଧ୍ୟ ବନବାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରୁଦ୍ଧ ପାରିଥିଲେ । ଦିନେ ରାତ୍ରେ ତର ମୁଣ୍ଡରୁ ପାନ୍ଥା ଶୁଣିଲେ ଯେ ବନବାର ଉଦୟ ସିଂହଙ୍କ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ତତ୍ତ୍ୱ ପାନ୍ଥା ନିହିତ ଉଦୟ ସିଂହଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇରେ ଧୁରାଇ ତା ଉପରେ କେତେକ ଫୁଲ ଓ ବେଲପତ୍ର ଆଦି ଆଜ୍ଞାଦାନ କରି ତର ହସ୍ତରେ ଦୁର୍ଗ ବାହାରକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ନିଜର ୭ ବର୍ଷର ପୁତ୍ରକୁ ଉଦୟ ସିଂହଙ୍କ ବିଛଣାରେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ । ତତ୍ପରେ ବନବାର ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ପାନ୍ଥାଙ୍କୁ ଉଦୟସିଂହଙ୍କ କନ୍ୟା ପଚାରିବାରୁ, ପାନ୍ଥା ନିଜପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ରାଜ୍ୟାଳୟ ବନବାର ସଙ୍ଗେ ଶାୟିତ ଶିଶୁକୁ ଉଦୟ ସିଂହ ମନେ କରି ହତ୍ୟାକଲେ । ସ୍ମୃତିରେ ନିଜ ସନ୍ତାନର ବିନାଶ ଦେଖି ସୁଦ୍ଧା ପାନ୍ଥା ଅବେମାତ୍ର ଦ୍ରାଶ ଖୋଲି କାନ୍ଦି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ନିଶି ଶେଷେ ଯଥା ଦିବା ଅଗମନ ।

ଏବଂ ସେହି ସମୟରେ ଜନ୍ମ ସିଂହଙ୍କୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଧାର୍ମୀ ପାହାଚର ଏହି ସ୍ୱର୍ଥତ୍ୟାଗ ଭାରତ ଇତିହାସରେ ଅମରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଏହି ଘଟଣା ପ୍ରାୟ ୧୭ ଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ପ୍ରାୟମ୍ଭୂତେ ଘଟିଥିଲା ।

ଶେରସାହୁ—ତୁମାୟନଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ ଏ ବିହାରର ଜଣେ ଜାଗିରଦାରଙ୍କ ପୁତ୍ର । ସେ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇ ତୁମାୟନଙ୍କଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ

(ଶେରସାହୁ)

ସିଂହାସନ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ । ସେ ୧୫୪୦ ଠାରୁ ୧୫୪୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଅଳ୍ପ କାଳ ରାଜତ୍ବ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଭାରତର ଯଥେଷ୍ଟ ଲୋକସ୍ମୃତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ସରକାର ଓ ପ୍ରଗତିରେ ବଳନ୍ତ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଜଣେ ଜଣେ ବିରାଟପତି ଓ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିୟୁତ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ପ୍ରଥମେ ଭାରତ ଜୟାବ କରାଗଲା ଏବଂ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସହ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରାଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ

ପଟା ଓ କରୁଲିପୁତ ମିଳିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ଦେଶରେ ଶାନ୍ତିଶାସ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଓ ଚିଠିଘଟ ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟୟ ଓ ଘୋଡ଼ସବାର ଡାକବିଭର ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେଲା । ଶେରଶାହାଙ୍କ ସୁଶିକ୍ଷିତ ଫଲରେ ଦେଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶୈବ-ଭକ୍ତାୟତ ନଥିଲା । ପଥକମାନେ ଧନରେ ଘେନି ଗଛମୂଳରେ ଶୋଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅପହରଣର ଭୟ ନଥିଲା । ସେ ଭାରତରେ ସାଧାରଣ ଚଳା ପ୍ରଚଳ ପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଟଙ୍କା ଚାପା ନିର୍ମାଣ କରି, ଚାପା ପାର୍ଶ୍ୱରେ କୃଷି ଶକ୍ତି ଓ ବୃକ୍ଷ-ରୋପଣାଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେହି ରାସ୍ତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବଙ୍ଗାଳୀରୁ ପଞ୍ଜାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ଆଗ୍ରାଠାରୁ ମାଲ୍ୱାରେ ମାଲ୍ୱ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାସ୍ତା ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମକୁ ସମତୁଲ୍ୟରେ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୃକ୍ଷରେ ନିୟୁତ କରିଥିଲେ ।

ଆବୁଲଫାଜଲ୍—ଅକବରଙ୍କର ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରିୟତମ ବନ୍ଧୁ । ଅକବରଙ୍କ ପୁତ୍ର ସେଲମଙ୍କ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଶତ୍ରୁମାନେ ଆବୁଲଫଜଲଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଆବୁଲଫଜଲ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଐତିହାସିକ ଓ ଉପସ୍ମୃତ ଲେଖକ । ସେ ଅକବରଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ଓ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅକବରୀ ଓ ଅକବରନାମା ପ୍ରଭୃତି ଶୁଦ୍ଧ ଲେଖିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

ରହଇ ଜୀବନା ନ ରହେ ଜୀବନ ।

ରାଣା ପ୍ରତାପ—ରାଣା ଉଦୟସିଂହଙ୍କ ପୁତ୍ର ପ୍ରବଳପ୍ରଭାସ ପ୍ରତାପସିଂହ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ୧୫୭୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଅକବର ମିର୍ଜାର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରି

(ରାଣା ପ୍ରତାପ ସିଂହ)

ବସି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ରାଣା ପ୍ରତାପ କେବଳ ନାମକୁ ମାତ୍ର ରାଜା । ସଜ୍ଜିତନାର ଯେଉଁ ସଜ୍ଜିତମାନେ ଅକବରଙ୍କର ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ କିମ୍ବା ନିଜର ରାଜା ଓ ବନ୍ଧ୍ୟାକୁ ମୋଗଲ ଭଳରେ ବିକାନ୍ତି ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତାପ ବଡ଼ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ଏଣୁ ଅକବରଙ୍କ ସମ୍ରାଟ ମୋଗଲ ବାହମାନ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ଅମ୍ବରସିଂହ ମାନସିଂହ ପ୍ରତାପଙ୍କ ଅଭିଯୁ ଅବସ୍ଥାରେ

ପ୍ରତାପତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପାନ ଭୋଜନାଦି କରିବାକୁ ଘୃଣା କରିବାରୁ ସେ ଅକବରଙ୍କୁ କହୁ ପ୍ରତାପଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ । ପ୍ରତାପସିଂହ ୨୨ ଜାନୁଆରୀ ମାସ ସଜ୍ଜିତ ସୈନ୍ୟ ଦେଇ ଅକବରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ରଧର ହେଲେ । ହଳଦିଆ ଶେଢ଼ିରେ ଉଦୟଦଳର ଘୋରତର ସଂକ୍ରାମ ହେଲା । ଗରୀବସଂକ୍ରମ ପ୍ରତାପ ଚୈତକ ନାମକ ନିଜର ଅଳ୍ପ ପୁଅଟିଏ ତଳେ ସମର କୌଶଳରେ ମୁସଲମାନ ବାହମାନକୁ ଅବହର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବହୁଳ ମୁସଲମାନ ବାହମାନ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ସଜ୍ଜିତ ସୈନ୍ୟ ବଡ଼ ସମୟ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାର ନ ଥିଲେ ୨୨ ଜାନୁଆରୀ ସୈନ୍ୟରୁ ୧୫ ଜାନୁଆରୀ ସୈନ୍ୟ ସବୁ ହେନାରୁ ପ୍ରତାପ ଯୁଦ୍ଧ ସେଠି ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । ତତ୍ପରେ ରାଜ୍ୟ ଓ ଧନହୀନ ରାଣା ପ୍ରତାପ ନିଜର ରାଜା ଓ ପୁତ୍ର କନ୍ୟାକୁ ଦେଇ କେତେକ ଦିବସ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସହର ଅବଶ୍ୟ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ୍ୟ ଭୁଲି ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ପରେ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ଭ୍ରାମା ରାଜ୍ୟୋଦ୍ଧାର ପାଇଁ ଅତୁଳ ଧନରାଶି ଆଣି ତାହାକୁ ଦେବାରୁ, ରାଣା ପ୍ରତାପ ପୁନର୍ବାର ସୈନ୍ୟ ସମ୍ବଳ କରି ମୋଗଲ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ ଏବଂ କେବଳ ଉତ୍ତର ବାମାନ ମିର୍ଜାର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ପୁନର୍ବାର ଅଧିକାର କଲେ । ୧୫୯୭ ରେ ରାଜା ପ୍ରତାପଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ଆକବର—ଦକ୍ଷିଣ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ବଡ଼ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ସେ ୧୫୫୬ ଠାରୁ ୧୬୦୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଅକବର ହିନ୍ଦ ଓ ମୁସଲମାନ ଉଦୟ ସଂପ୍ରଦାୟକୁ ସମତୁଲ୍ୟରେ

ଉଦ୍ଧାସ ଏଥି ସାକ୍ଷୀ ପୁରାତନ ।

ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ସ୍ୱାଧୀନତା ଗୋପନୀୟ ନିଷେଧ କରି ଦେଇଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସହଜ ବିବାହର ସମ୍ମାନ ପ୍ରାପନ କରି ସେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ସମ୍ମାନରେ ନିୟୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ ।

ମାଜିଷ୍ଠ, ଗୋପବନ୍ଧୁ, ବାବୁଲ, ଅବୁଲଫାଜଲ ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ମାନଜ୍ଞ, ସୁଦ୍ଧା ବିଶାଳତା ପୂର୍ବକ ଅବସରକୁ ସମ୍ମାନପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ପରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ଶ୍ରୀ ଓ ଧର୍ମ ପାଇଁ ବହୁଦେଖା କରି ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା ଓ ସତ୍ୟପୀର ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଥିଲେ । ମାଜିଷ୍ଠ ଏହାଙ୍କର ସର୍ବ-ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ଓ ବାବୁଲ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଅକବରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ଗୋ-ପ୍ରାନ୍ତରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଘଟିତ ଅଛି । ଅକବର ତାଙ୍କର ସେନାପତି ମାଜିଷ୍ଠ-ଙ୍କର ପ୍ରତାପ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ହେବାର

(ଅକବର)

ଦେଖି, ସିଂହାସନ ଚ୍ୟୁତହେବା ଭୟରେ ତାହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ସଂକଳ୍ପ ନେଲେ । ଦୁଷ୍ଟପୁତ୍ରର ଚଣ୍ଡୀରୂପ ହୋଇ ଦିନେ ଅକବର ଏକସକାର ପର୍ବତ ପ୍ରସ୍ଥତ କରି, ମାଜିଷ୍ଠଙ୍କ ପାଇଁ ତାହାର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ବସମିଶ୍ରିତ କରି ରଖିଲେ । ଦୈବଦ୍ରବ୍ୟ ମୋକ୍ଷ ହୋଇ ନିଜେ ଯେହୁ ବସମିଶ୍ରିତ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିତ ହେଲେ ।

ତୋତରମଲ—ଏ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଓ ଅକବରଙ୍କର ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ । ଅକବରଙ୍କ ଗୋପ ସମୟରେ ଏହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷ ଜୟାହୋଇ ଉଦ୍‌ବଳିତ ଅନୁମାରେ ଭୂମିସ୍ୱର୍ ଭିଜିରରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଏହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ୧୬୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୋଗଲ ଯାମାଜ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ପାଉଣି ରାଜସ୍ୱ ଅଦାୟ ହୋଇଥିଲା । ତୋତର ମଲ ଓଡ଼ିଶା ଜୟ ଓ ଜୟାବ କରାଇଥିଲେ ।

ଗୋଟି ଦୁର୍ଗାବତୀ—କାଲିଝର ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ଓ ଗଣେଶପ୍ରାଣୀ ବା ଗଡ଼ମନ୍ତ୍ରୀର ରାଜା ଦଳପଦେବୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରୁଥିଲେ । ଅକବରଙ୍କ ସେନାପତି ଅସପ୍ତା ୧୫୭୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗଡ଼ମନ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିବାରୁ ଦୁର୍ଗାବତୀ ତାଙ୍କ ସହଚର ସ୍ୱର୍ଗ କରୁଥିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ପରାସ୍ତ ହେବାରୁ କାଲେ ବ୍ୟର୍ଥୀ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଲୋକ ଏହି ରାସ୍ତାରେ ନିଜ ହୃଦୟର ଅସୁବିଧା କରୁଥିଲେ ।

ପରସ୍ପର ଦୋଷୀ ଯା ହୁଏ କାହା ।

ମାନସିଂହ — ଏ ଅମରର ରାଜା ଏବଂ ଅକବରଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସେନା-ପତି । ଏହାଙ୍କ ବାହୁବଳଦେହ ଅକବରଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ରାଜ୍ୟ ଲାଭ ହୋଇଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ମୋଗଲ ଦରବାରରେ ମାନସିଂହଙ୍କୁ ବଳ କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିକ ସମ୍ମୋଦିତ ନ ଥିଲେ । ମାନସିଂହ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ଯୋଧାବାହିକୁ ଅକବରଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ବାଉଡ଼ ଓ ପ୍ରତିଭାରେ ଅକବର ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତିତ ହେଇଥିଲେ । ୧୬୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ମାନସିଂହଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

(ମାନସିଂହ)

ଶିବାଜୀ — ମରହଟ୍ଟା ସମ୍ରାଟ ସାହାଜୀଙ୍କ ଭ୍ରାତୃପୁତ୍ର । ଶିବାଜୀ ୧୬୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶାହାଜୀ ଯୁଦ୍ଧ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରହରଣ କରିବାରୁ ଶିବାଜୀ ଶିଶୁମୁଖକୁ ଘେନି ଦାଦାଜୀ କୋନ୍ଦଦେବଙ୍କ ଘରାଣାରେ ବାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୋନ୍ଦଦେବ ଶିବାଜୀଙ୍କୁ ଲେଖା ପଢ଼ା ଶିକ୍ଷା

(ଶିବାଜୀ)

ନ ଦେଇ, ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ ଏବଂ ଉପଦେଶ ଛଳରେ ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରାଜାଦ୍ଵାରା ଲଢ଼ାୟ ଶୁଣାଇଲେ । ଶିବାଜୀ ନରସର ଥିଲେ । ଯୌବନ ପ୍ରାପ୍ତ ସଙ୍ଗେ ଶିବାଜୀଙ୍କ ମନରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ଜାଗିଉଠିଲା । ତତ୍ତ୍ଵେ ସେ ଦେଶର କେତେକ ଭୃଷକଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସୈନ୍ୟ ଦଳ ଗଠନ କଲେ । ଗୁରୁତର ସ୍ଵାଧୀନ ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିବା ବାବଦେ ଶିବାଜୀଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଶିବାଜୀ କ୍ରମେ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ହୋଇ ଗୁରୁତର

ଅନେକ ଦେଶ ଜୟକରି ନିଜକୁ ସ୍ଵାଧୀନ ରାଜା ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ ଏବଂ ପ୍ରତିବେଶୀ ରାଜାମାନଙ୍କଠାରୁ ଚଉଧାନାମକ କରି ଆଦାୟକଲେ । ଏଥିରେ ମୋଗଲ

ଅକାଳେ ପଡ଼େ ସେ ମରଣ ପାମେ ।

ସମ୍ରାଟ ଅର୍ଚ୍ଚନେବ ଶିବାଜୀଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ପାରି ନ ଥିଲେ, ଶେଷରେ ମିତ୍ର ଭାବରେ ଶିବାଜୀଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଗଲା ବନ୍ଧୁକବଳାରୁ ଶିବାଜୀ କୌଶଳରେ ବନ୍ଧୁକୁ ମୃତ୍ୟୁ ଅର୍ପଣେ ଶିବାଜୀଙ୍କୁ ତାରସ୍ଥଗତ କରାଗଲା । ୧୬୮୦ ରେ ଶିବାଜୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ସିବାଜୀଉଦ୍ୟୋଗ—ବଙ୍ଗଳାର ନବାବ । ୧୭୫୭ରେ ଆଲିବର୍ଦ୍ଦୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ ନବାବ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ମୋଟେ ୮ ବର୍ଷ;

ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ନବାବ ହେବାକୁ ସେ ଅତି ବୈଦି ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଛାକାର ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ରଜବଜ୍ଜିରଙ୍କ ପୁତ୍ର କୁଷ୍ଠଦାସ ବହୁଧନ ରଖିଥିଲେ । ସେ ସିବାଜୀଙ୍କ ବୟସରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅଗ୍ରସ୍ଥ ନେଲେ । ତତ୍ପରେ ସିବାଜୀ ଶାବାଜୀ ହୋଇ କଲିକତାର ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତମଣ୍ଡଳ କଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ପରାସ୍ତ ହେଲେ । ଏବଂ ୧୭୬୭ ଜଣ ଇଂରେଜ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ସିବାଜୀଙ୍କର ସେମାନଙ୍କୁ

(ସିବାଜୀଉଦ୍ୟୋଗ)

ସ୍ଥଳ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କର୍ମସଂସ୍ଥାପନେ ନବାବଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତ-ସ୍ଵାରରେ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଘରେ ୧୭୭୭ ଜଣଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଲେ । ତତ୍ପରେ ବନ ଦେଖାଇଲେ ମୋଟେ ୨୩ ଜଣ ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି । ଏହିକୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟତା ବୋଲିପାଏ । ତତ୍ପରେ ପଲ୍ଲୀଠାରେ କ୍ଳାନ୍ତର ସହୃଦ୍ଦ ସିବାଜୀଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧହେଲା । ଶେଷରେ ମିରଜାପରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଦ୍ଵାରା ସେ ନିହତ ହେଲେ ।

ଟିପୁ ସୁଲ୍ତାନ—ମସ୍କଟର ନବାବ ହାଇଦରାଲୀଙ୍କ ପୁତ୍ର, ୧୭୫୩ ରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୭୮୨ ରେ ସେ ନବାବ ହେଲେ । ଟିପୁ ୧୭୯୦ ରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ମିତ୍ରରାଜ୍ୟ ଶିବାଜୀଙ୍କୁ ଅନ୍ତମଣ୍ଡଳ କରିବାକୁ ଇଂରେଜମାନେ ଟିପୁଙ୍କୁ ପଢ଼ିତ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ଦ୍ଵାରା ଟିପୁ ପରାସ୍ତ ହେଲେ । ୧୭୯୯ର ଯୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଟିପୁ ସୁଲ୍ତାନ ଜଣେ ସାହସୀ ବୀର ଏବଂ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଜାଙ୍କ ପାଇଁ ଚେତୁର ହୃଦୟର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିଜୟ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ଶୁଭକୁ ବୁଝି ଦ୍ଵାରା ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ବୁଝିତ ପ୍ରକୃତି ଅଛି ଯାହାର ।

ରଣଜିତ ସିଂହ—ସିଂହମାନଙ୍କ ଜାତୀୟ ଜ୍ଞାନଦାତା । ୧୭୮୦ ରେ ସେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ବାଲ୍ୟକାଳରେ ବସନ୍ତ ଶେଷରେ ତାଙ୍କର ବାମଚକ୍ଷୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଅବୌ ବ୍ୟବସାୟ କରି ନ ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ କାବୁଲ ପଡ଼ିବ ଦ୍ଵାରା ଲହୋରର ସାପନ-କର୍ତ୍ତା ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ସାଧନ ହୋଇ ନିଜ ବାହୁବଳରେ ମୁଲତାନଠାରୁ କାଶ୍ମୀରର ଉତ୍ତରସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ଶତଦ୍ରୁଠାରୁ ପେଶବାବପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ରଣଜିତ ସିଂହ ରଜନୀତ କୁଶଳ, ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ରଣପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ୧୮୩୯ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ଯୋଗୁଁ “ପଞ୍ଜାବର ସିଂହ” ବୋଲି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା । ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଶ୍ଵର-ଚକ୍ରେ ରଜ-ବିସ୍ତାରର କୌଶଳ ଦେଖି ସେ ଭବିଷ୍ୟ ମାନବଶକ୍ତି ଲକ୍ଷ କରି କହିଥିଲେ “ସବୁ ଲାଲ୍ ହୋ ଯାଏତା ।”

(ରଣଜିତ ସିଂହ)

ଅହଲ୍ୟାବାଇ—ମହାଦେବୀ ସାପନକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଜଣେ ଏବଂ ମୁଲହରବାଓ ହୋଲକାରଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ବଧୂ । ସାମାଜିକ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ ଲହୋର ରାଜ୍ୟର ଶାସନକ୍ଷେତ୍ର ନିଜହସ୍ତରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ବିଚାରକ ସାପନ କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଜାଙ୍କ ହିତପାଇଁ ନିଜର ପ୍ରାଣ ନିୟୋଗ କରି ଥିଲେ । ତାଣି ଅହଲ୍ୟାବାଇ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକା ଥିଲେ ଏବଂ ଅତୁଳ ଧନସମ୍ପଦର ଅଧିକାରଣୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ନିୟମାନୁସାରେ ପବିତ୍ର ବୈଧବ୍ୟ ଜୀବନ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ପାଇଁ ସେ ଯେଉଁ ମହତ୍ତ୍ଵାନ୍ଵୟ କରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ଅଛି ।

—*—

ମହାତ୍ମା ଓ ପାଧକ ।

ବୌଦ୍ଧସାଧକ ଦୀପଙ୍କର—୧୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବିହାରରେ ବିହାରପୁରସ୍ଥ ବଜ୍ର-ଯୋଗିନୀ ପ୍ରାମ୍ଭରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ କାଚାବିହାର ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ କମଳାବତୀ । ଶ୍ରେଣିବଦ୍ଧତାରେ ଏହାଙ୍କ ଇମ ଅବନାଥ ଥିଲା । ଏ ହିନ୍ଦୁ ଓ ବୌଦ୍ଧସାଧକର ବଶେଷ ରୂପେ ପାରିଦର୍ଶିତା

ପରଶ୍ରୀ ଦେଖି ସେ ହୁଏ କାତର ।

ଲଭ କରୁଥିଲେ । ପରେ ବହୁଦେଶକୁ ଯାଇ ଚନ୍ଦ୍ରକର୍ତ୍ତା ନାମକ ଏକ ବୌଦ୍ଧ-ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେଠାରୁ ଫେରି ମୟଧର ବୌଦ୍ଧ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଧର୍ମଗାଳ ରୂପ ବରତ ହେଲେ । ଇତ୍ୟାଦି ଇତିହାସକୁ ଯାଇ ୧୫ ବର୍ଷକାଳ ସେଠାରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରି ୧୦୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲସାନଗରର ନବତର୍କି ଜୈନସ୍ଥାନଗରରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ ।

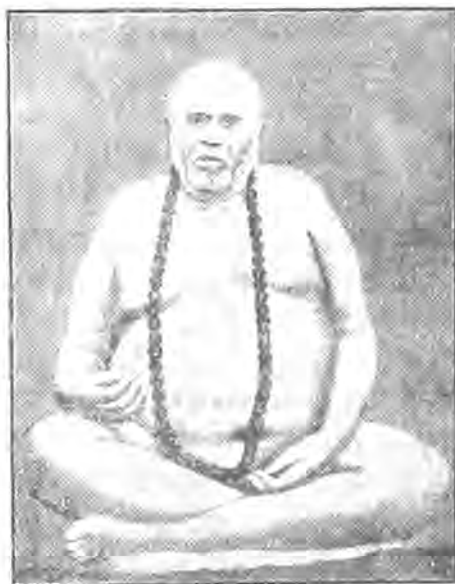
ମିରାବାଇ—ରାଜପୁତାନାର ରାଠୋର କୁଳରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ମିରାଉର ରାଜା ମହାରାଣୀ କୁମ୍ଭଙ୍କ ପତ୍ନୀ । ମିରା ରୂପ ଗୁଣରେ ଯେଉଁ ଅତୁଳନୀୟା, ତାଲ୍ୟକାଳରୁ ଦେବଦେବ ବସ୍ତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ସେହପରି ଭକ୍ତିପରାୟଣା ଥିଲେ । ସେ ମିରାଉର ରାଜରାଣୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ବସ୍ତ୍ର ମନ୍ଦିର ହାସନ କରି ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରତିମା ପୂଜା ଓ ସାଧାରଣ ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ସଙ୍ଗତୀନ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମିରାଉରରେ ଶୈବଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ଅଧିକ ଥିଲା । ଶୈବମାନେ ମିରାଙ୍କ ନାମରେ ନାନା ପ୍ରକାର କୁସା ରଚନା କରିବାରୁ ରାଣୀ ତାଙ୍କୁ ପରତ୍ୟାଗ କଲେ । ତତ୍ତ୍ୱ ମିରା ବୃନ୍ଦାବନକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହିପରି ଭାରତରେ ନାନା ଗର୍ଭରେ ରମଣ କରି ଶେଷରେ ଦ୍ୱାରକାରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ରଚିତ ପଦ୍ୟାବଳୀ ଅଦ୍ୟାବଧି ଗୂରୁଆଡ଼େ ସମାଦର ଲଭ କରୁଛି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ—୧୪୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ ପୁଣି ଜଲ୍ଲର କପିଳେଶ୍ୱର ପୁର ଶାସନରେ କୌଶିକ ଗୋଷ୍ଠରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ରାଗବାନ ଦାସ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ପଦ୍ମାବତୀ । ବ୍ୟାଗିନୀ ପରେ ତାଙ୍କର ମନ ଧର୍ମ ଅଙ୍ଗକୁ ଅବୃତ୍ତ ହେଲା । ତେଣୁ ସେ ପୁଣ୍ୟଧାମକୁ ଯାଇ ସାଧୁସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସହିତ ବାସ କଲେ । ସେ ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ପୁଣ୍ୟରେ ଥିଲେ ; ଧର୍ମତନ୍ତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦି ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲେ । ପୁଣ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ମଠ ଓ ସାତ ଲକ୍ଷ ମଠ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହାସିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଏକାଧାରରେ ଯୋଗୀ, ଭକ୍ତ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ସାଧକ, ଧର୍ମ ପ୍ରସାରକ ଓ କବି ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ରଚିତ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ଉଲ୍ଲାସ ଘରେ ଘରେ ପୂଜିତ ହେଉଅଛି । ଏହାଙ୍କ ସମ୍ପଦେ କମ୍ପଦଳୀ ଅଛି ଯେ ଦିନେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ ଶ୍ରୀଜୀଉଙ୍କ ପାଇଁ ଚନ୍ଦନ କାଠ କଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ହାତରେ ପଠାଇଲେ । ମାତ୍ର ଦାସେ ସେ ଚନ୍ଦନ ଘୋର ନିଜ ଆଶ୍ରମ କାନ୍ଥରେ ବୋଲି ଦେଲେ । ଏଥିରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ବଶେଷ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ଚନ୍ଦନ ଦେବ ପ୍ରତିମା ଦେହରେ ବୋଇହୋଇଅଛି । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ମହିଷୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଗୌରୀଙ୍କୁ ପାଶା ଦେବା

ଯା ହୃଦୟେ ନାହିଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ।

ସକାଶେ ଶ୍ରୀ-ଗୁରୁ ଆବଶ୍ୟକ ହେବାରୁ ଜଣେ ଦାସ ଦାସୀ ଦେବାକୁ କହୁଲେ । କିନ୍ତୁ ଗଜା ପୁରୁଷ ଦ୍ଵାରା ଦାସୀ ଦେବାକୁ ମନା କଲେ । ଏହା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନଜକୁ ଶ୍ରୀ ବୋଲି କହୁଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଶ୍ରୀ ଚିହ୍ନମାନ ପ୍ରକଟିତ ହେଲା । ଏହା ଦେଖି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ବିସ୍ମିତ ହେଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ମାତ୍ର ଶୁକୁ ସପ୍ତମୀରେ ପୁଣ୍ୟସ୍ନାନରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ତ୍ରେଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାମୀ—ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭଜଦ୍ଵାନା ଗ୍ରାମର ହୋଇଅ ନାମକ ଛାନରେ ୧୫୨୯ ଶକାବ୍ଦ ପୌଷମାସରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୃଦ୍ଧରେ

(ତ୍ରେଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାମୀ)

ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ ନୃସିଂହ ଦେବ । ପିତା ମାତା ଶୈଶବକାଳରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଶିବରାମ ହେଇଥିଲେ । ଶିବରାମ ୨୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରି ପୋତାଭାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପୋତାସିଦ୍ଧ ହେଲାପରେ ତାଙ୍କ ନାମ ତ୍ରେଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାମୀ ହେଲା । ସେ ସେତୁବନ୍ଧ ରାଜମନ୍ଦିର, ନେତାଳ, ଦେବର ମାନସ-ସରୋବର ଏବଂ ଭୁବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗର୍ଭ ସ୍ଥାନ କର କାଶୀଧାମରେ ଅସି ବାସ-

କଲେ । ସେଠାରେ ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହେଲେ । ସେ ୨୮୦ ଦୁଇଶତ ଅଶୀ ବର୍ଷ ଶାସନ ଥାଇ ୧୮୦୯ ଶକାବ୍ଦ ପୌଷ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ସନ୍ନ୍ୟାସବଳରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ମହାତ୍ମା ତ୍ରେଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ମହିମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତୋକ୍ତ ବିଷୟ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା । କାଶୀରେ ସର୍ପାଦାତରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେ ଶାବ ଦାନ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସବଦା ଭଲଜୀବସ୍ଥାରେ ପଥଦାଟରେ ବଚରଣ କରିବାରୁ ସୁଲିପ ତାଙ୍କୁ ଧରିନେଇ କୋର୍ଟରେ ହାଜର କରାଇଲା । ବିଚାର ସମୟରେ ତ୍ରେଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଉତ୍ତର ‘ସ୍ଵାମୀଜି ନିର୍ବିକାର ପୁରୁଷ, ଭଲଜୀ ବସ୍ତ୍ରରେ ରହୁଲେ ତାଙ୍କର କିଛି

ଅଧର୍ମୀ ଜଗତେ ସେହିଟି ଜାଣି ॥

ଦୋଷ ହେବ ନାହିଁ” ବୋଲି ମଞ୍ଜୁଷ୍ଟିକୁ କହିଲେ । ମଞ୍ଜୁଷ୍ଟି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ-
ତାର ପ୍ରମାଣ ଖୋଜିବାରୁ ସ୍ୱାମୀଜି ପଦ୍ମ ସମକ୍ଷରେ ନିଜ ହୃଦରେ ମଳଦ୍ୟାବି
କରି ରକ୍ଷଣ କଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ସେ ଭଲଜୀବଣରେ ରହିପାରନ୍ତି ବୋଲି
ବିଶ୍ୱସ୍ତ ହେଇ ଆସିଥିଲେ । ଥରେ ଗଙ୍ଗାରେ ଜଣେ ଗଜ କର୍ମଗୁଣ୍ଡଙ୍କ ପ୍ରଧାନ
ରେବାଣୀ ଦେଖିବାକୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗାରେ ପକାଇ ଦେବାରୁ ସେ ସ୍ୱାମୀଜି ଉପରେ
ଭରସା ଦେଲେ । ତହିଁ ସ୍ୱାମୀ ଗଙ୍ଗାରେ ଦାଉ ବୁଡ଼ାଇ ୩ ଘଣ୍ଟି ଏକପ୍ରକାର
ରେବାଣୀ ଅଣି ତୁମ୍ଭ ତରଫର ବାହୁନିଅ ବୋଲି କହିଲେ ସେ ସ୍ୱାମୀଜିର
ଅଭୂତ କ୍ଷମତା ଦେଖି ରକ୍ତ କରୁଥିଲେ ।

ଯବନ ହରିଦାସ—୧୭୯୧ ଶକାବ୍ଦରେ ନଦୀଆ ଜିଲ୍ଲାର ବୁଡ଼ନ
ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ ନାମ ସୁମତ ଠାକୁର ଓ ମାତାଙ୍କ
ନାମ ଶ୍ରୀରାମଦେବୀ । ଶ୍ରବଣ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ପିତୃମାତୃ ବିୟୋଗ ହେବାରୁ
ସେ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ହାତରେ ପଡ଼ି ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ବାଲ୍ୟ-
କାଳରେ ତାଙ୍କର ଧର୍ମନିରାସ ପ୍ରକଳ ଥିଲା ଏବଂ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମପ୍ରତି ଅସ୍ଥା ନ ଥିଲା ।
ତହିଁ ସେ ଅଦୈତ ହିନ୍ଦୁଙ୍କଠାରୁ ହରିନାମ ମନ୍ତ୍ରରେ ଘଷିତ ହୋଇ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ
କଲେ । ଏଥି ପାଇଁ ସେ ସ୍ଥାନୀୟ କାଶୀଠାରୁ ବେଶାଘାତ ଓ ଅତଳ ଜଳରେ
ନିକ୍ଷେପ ପ୍ରଭୃତି ବହୁନିର୍ଯ୍ୟାତନ ଭୋଗ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କର
ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟି ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତାବନାରେ ଜନୈକା ବେଶ୍ୟା
ତାଙ୍କର ସାଧନାରେ ବାଧା ଘଟାଇବାକୁ ଅସି ନିଜେ ମଧ୍ୟ ହରିପ୍ରେମରେ ଉଲ୍ଲସି
ହୋଇ ତାଙ୍କଠାରୁ ଗଣା ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଯବନ ହରିଦାସ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ସୁରାଧାମକୁ ଆସି କିଛିଦିନ ବାସକଲ ପରେ ସେହିଠାରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ
କଲେ । ନିଜେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ତାଙ୍କ ମୃଣେତକୁ ସମାଧିସ୍ଥ କରାଇଥିଲେ ।

ସାଧୁ ହରିଦାସ—ଏହାଙ୍କ ପରତପ୍ତ କାହାରିକୁ ଜଣାନାହିଁ । କେହି
କେହି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ଏହାଙ୍କ ଭର ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶରେ । ହରିଦାସ ଜଣେ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୋରୀ ଓ ସାଧକ ଥିଲେ । ଏ ମହାରାଣୀ ରଖିକି ସିଂହଙ୍କ
ସମକ୍ଷସ୍ଥିତ । ସାଧୁ ହରିଦାସ ଏକ ମାସକାଳ ସମାଧିସ୍ଥ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଶାନ୍ତ
ରହିଥିଲେ । ଏହି ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଥରେ ରଖିକି
ସିଂହ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସିନ୍ଦୂରରେ ବନ୍ଦକରି, ସିନ୍ଦୂରଟିକୁ ଭୂଗର୍ଭରେ ପୋତିଦେଇ
ଥିଲେ । ୪୦ ଦିନ ପରେ ସିନ୍ଦୂରଟି କାଢି ଦେଖାଗଲା ଯେ ହରିଦାସ ଯୋଗ-
ସତରେ ସମ୍ପାଦ ଭାବରେ ବସିଛନ୍ତି । ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସେବା ଶୁଣୁଣାରେ ସେ
ସୁନସ୍ପର୍ଶ ଶାନ୍ତ ହେଲେ । ସେ ଯୋଗବଳରେ ଜଳ ଉପରେ ଗୁଲିପାରୁଥିଲେ ।
ଏବଂ ଶୂନ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ସେ ଏକକ୍ଷର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଅଧିକ ଶାନ୍ତ
ଥିଲେ ।

କଳକୁ କୁ ଯିବୁ ବୋଲି ନ ଭାବିବ ମନେ ।

ରାମଦାସ ସ୍ଥାନୀ—୧୭୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶରେ ରୋଦା-
ବଣ ନଦୀ ଗର୍ଭସ୍ଥ ଜନ୍ମ ଗ୍ରାମରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।
ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟଜୀପନ୍ଥ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ସୁଶ୍ରୀରାଣୀ । ଏ ଜଣେ
ବଡ଼ ଗୁମସ୍ତା ଓ ସାଧକ ଥିଲେ । ବାବକେଶ୍ବରୀ ଶିବାଜୀ ଏହାଙ୍କୁ ନିଜର ଗୁରୁ
କରିଥିଲେ । ରାମଦାସ ସ୍ଥାନୀ ନଦୀବଳେଶ୍ବର ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଅଶ୍ୱିନ
ସ୍ଥାପନ କରି ସେଥିରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସେ ଯୋଗ
ବଳରେ ଉଦ୍‌ବିଷାଦ କଥା ଜାଣିପାରୁଥିଲେ । ୧୭୮୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ
କଲେ । ସେ ଅନେକ ଭକ୍ତ ଲେଖିଥିଲେ, ସେଥିମଧ୍ୟରୁ “ଦାସ-ବୋଧ” ଓ
ମନ୍ୟସାମୟୀଙ୍କୁ ଶ୍ଳୋକ ସୁବିଖ୍ୟାତ ।

ଭାସୁରାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ—୧୮୩୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ କାନପୁର
ଅନ୍ତର୍ଗତ ମେଃଥଲ୍‌ଲ ପୁର ଗ୍ରାମରେ ସାମବେଦୀଙ୍କୁ କନୌଜ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ
ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ମିଶ୍ରଲ ମିଶ୍ର । ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ

କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର
ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ପୁତ୍ରର ଅକାଳମୃତ୍ୟୁରେ
ତାଙ୍କମନରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ
ହେବାରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସଧର୍ମଗ୍ରହଣ
କଲେ । ନାନା ଶାସ୍ତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟ-
ନ୍ତେ କରି ଯୋଗସିଦ୍ଧି ହୋଇ
ଥିଲେ । ସ୍ଥାନୀଙ୍କ ୧୮୧୧
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦେହତ୍ୟାଗ
କଲେ । କାଶୀର ଅନନ୍ଦ-
ବଗରେ ଏହାଙ୍କର ସମାଧି-
ସ୍ଥାନ ଅଛି ଏବଂ ସ୍ମୃତିରସାର
ବିକ୍ରମ ସ୍ମରଣ “ବସୁରାନନ୍ଦ
ସଂସ୍କୃତ ପାଠଶାଳା ନାମକ
ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରାପ୍ତି
ହୋଇଅଛି । ବସୁରାନନ୍ଦ
ଅଦେଶାତ୍ମ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଚୀନ

(ବସୁରାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ)

ହେ “ସୁବଳସିଦ୍ଧି ନାୟକ”ର ଟୀକା ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଲେଖି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ।

ଆଉଲଗୁଦ—ଏହାଙ୍କ ବରପଣ କାହିଁକି ଜଣା ନାହିଁ । ନଦୀପୁର
ଅନ୍ତର୍ଗତ ଉଲଗୁଦ ମଧ୍ୟ ମହାଦେବ ନାମକ ଜଣେ ପାତକୀଙ୍କ ନିଜ ବରଜ ମଧ୍ୟରୁ

୩୩ ଦାଦାକାଳି ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ତହିଁ ସଂସର୍ପଣେ ।

ମନ ବର୍ତ୍ତାୟ ଶିଶୁ ଅଭିଳାଷକୁ ପାଇଥିଲା । ଶିଶୁଟିକୁ କେନ୍ଦ୍ର ନ ନେବାକୁ ନିଜର ପେଟାସୁନ କରି ପୁଣିତନ୍ତ୍ର ନାମଦେଇ ଏବଂ ଗୋରୁର ଓ ଗୁଡ଼ିକାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁତ ହେଇଲା । ବୟସ ବୃଦ୍ଧିର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁଣିତନ୍ତ୍ର ମନରେ ବୈରାଗ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟ ହେଲା । ତହିଁ ସେ ଘଣ୍ଟା ପ୍ରହର କରି ନାନାଗାର୍ଥ ରୁମ୍ଭଣ କଲେ ଏବଂ ପିତୃଲବ୍ଧ କର ଅଭିଳାଷ ନାମରେ ଶ୍ୟାବ ହେଲେ । ପାଣି ଭଣ୍ଡାରେ ଅଭିଳାଷା ଅର୍ଥ ଦେବଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ । ସେହି ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ନାମକରଣ ହୋଇଅଛି । ଅଭିଳାଷ ନିଜର ଦୈବଶକ୍ତିବଳରେ ଅଳ୍ପକୁ ତପ୍ତ, ଶେକୁ ପାଦ ଏବଂ ଘୋଡ଼ାକୁ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ୧୭୫୧ ଶକାବ୍ଦ ବୈଶାଖ ମାସରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ରେମହାସ—ହୁଗୁଳୀ ଜନ୍ମଅନ୍ତର୍ଗତ ଅରାମହାସ ମହା-
କୁମାର କାମାକ୍ଷୟକୁର ଗ୍ରାମରେ ୧୭୪୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପାଲୁନମାସ ୧୦ ନ ରୂପବାରେ

ଏକ ଦରଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରି-
ବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି-
ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ
ନାମ ଛୁଦ୍‌ସମତଟୋପାଧ୍ୟାୟ ।
ଶୈଶବକାଳରେ ରାମକୃଷ୍ଣ-
ଙ୍କର ଲେଖାପଢ଼ାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ମନ ନ ଥିଲା । ଖେଳକୌତୁକ
ଗୀତ ବାଦ୍ୟରେ ବିଶେଷ
ଅନୁରାଗ ଥିଲେ । ୮ ବର୍ଷ
ବୟସରେ ସେ ହୁଗୁଳୀ ଜନ୍ମ
ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୟସମବାଣୀ—
ନବାସୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖୋପା-
ଧ୍ୟାୟଙ୍କ ବନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ
ସାବିତ୍ରୀ ସୁଦକ୍ଷ ଦେବୀଙ୍କୁ
ବିବାହ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର

(ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ରେମହାସ) ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା କାମକୁମାରଙ୍କ
ସ୍ମୃତ୍ୟ ଦେବୀରୁ ରାମକୃଷ୍ଣ ରାଣୀ ରାମେଶ୍ବରୀ ପ୍ରଭୃତି ଦେବିଶେଷ୍ଟ କାଳୀ
ମନ୍ଦିରରେ ସେବକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ମନରେ
ବୈରାଗ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ୱ ସାଧକତାରୁ ଦିବ୍ୟାସ ଘଣ୍ଟା ପ୍ରହର
କରି ସେହି କାଳୀ ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶ କରି ନାମକ ପ୍ରାକରେ ଯୋଗାବ୍ୟାସରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପରେ ହୁଏ କରେ ।

ହେଲେ । ସେ ଟଙ୍କା ଓ ମାଟି ଭରସୁକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ଟଙ୍କାକୁ ମାଟି ସଙ୍ଗେ ସମାନ ମନେକରି ନ୍ୟାଗରକୁ ନିଶ୍ଚୟ କରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ସେ ସାଧନା ବଳରେ ତାମିନା ତାହର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସାଂସାରକ ଜଣାକ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ବଡ଼ ଧନ ଓ ଶିଷିତ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ବିବେକାନନ୍ଦ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ । ପରମହଂସଙ୍କ ଉପଦେଶମାନ ପ୍ରସ୍ତକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ରାମକୃଷ୍ଣ ଉପଦେଶାମୃତ ନାମ ଦିଆଯାଇଅଛି । ୧୯୧୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ରବିବାରରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶିଷ୍ୟମାନେ ସଦବଳ ହୋଇ ଜନସମାଜରେ ଧର୍ମପ୍ରସାର କରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀସଦର ନାମ “ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ ।” ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ ଭାରତର ନାନାଞ୍ଚଳରେ, ଇନ୍ଦିଆରେ ଓ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ ୧୦ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଅଲେଖ ସ୍ବାମୀ—ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମସମୟ ସଠିକ ବସନ୍ତ ଜଣା ଯାଏନାହିଁ । ଏ ମହାତ୍ମା ନିଜର ପ୍ରକୃତ ବଳରେ ମହିମାଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରି ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଏ ସେହି ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିଛନ୍ତି, ତାହାକୁ କୁମ୍ଭୀପଟିଆ ଧର୍ମ କହନ୍ତି । ଏହି ଧର୍ମବାଲମୀମାନେ ଉଦୟ ଅସ୍ତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି ଓ ଦିନରେ ଯାହାକି ଶ୍ରେୟନ କରନ୍ତି ମାତ୍ର ରାତିରେ ପାଣି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଶବ୍ଦବଧକୁ ଦୃଶ୍ୟ କଲେ ମଧ୍ୟ ମାତ୍ରମାତ୍ର ଅହାର କରନ୍ତି । ଏମାନେ କୁମ୍ଭୀରରେ ବଜ୍ର ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଏକ ଜଣ୍ଠାକ, ଅପ୍ପଦିନାନ୍, ନୃପାନ୍, ସୂତକ ଓ ମୃତକାନ୍, ନାପିତ, ରଜକ, ଗଣକ, ଗଣିତ ।, ଶୁକ ଓ ଦେବକ ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ନ କରିନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଜାନାକର ଜୋରୁଆ ଠାରେ ଅଲେଖ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଗାଦିଅଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ସେଠାରେ ଏକ ବୃହତ୍‌ମେଳା ହୁଏ ଏବଂ ବହୁଲୋକର ସମାଗମ ହୋଇଥାଏ ।

ତାମରୋଇ—୧୮୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶାର ରେଢ଼ାଗୋଲ ଠାରେ କନ୍ଧସ୍ବରୂପେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଓ ପିତୃଶ୍ରୀନ । ବାଲ୍ୟକାଳର ତାଙ୍କର ଅତି ଦୁଃଖମୟ ଥିଲା । ସେ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ ଥିବାରୁ ଭଗବତ ଓ ସୁବିଶାସ ଗ୍ରହଣ କରି ମନେ ରଖୁଥିଲେ, ସେ ଅବଧୂତ ଗାଥା ପ୍ରତ୍ନ କରି ଅଶାବାର ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ରଚନା ଓ ଜଣାଣ କରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏ ମହାତ୍ମା ୧୮୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୋନପୁର ଗଲିଆମାଳଠାରେ ଦେହ ପ୍ରତ୍ୟୁଥିଲେ ।

ମୌଜୀ ବାବା—୧୮୫୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନ୍ୟାସ୍ତା ଜଳ'ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନୁଭବ୍ଯା ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶିବନାଥ ଗୋଷ୍ଠୀ । ଶିବିବର ତାଳରେ ତାଙ୍କ ନାମ ପ୍ୟାସ୍ବର ଥିଲା । ପ୍ୟାସ୍ବର, ଯୌତକାବସ୍ତ୍ରାରେ

ଅସୁଖ ଥାଇ ସେହୁ ମରେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ବବାହର କେତେକ ବର୍ଷପରେ ତାହାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ବିସ୍ଫୋର ହେବାରୁ ସେ ସଂସାରବସନ୍ତୀ ହେଲେ । ସଂସାରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି କେବଳ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମନ ସଂକଳ୍ପ ବ୍ୟାକ୍ତ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଚିନ୍ତାକୃତ ଓ ଚିନ୍ତାବଳୀର ପର୍ବତ ଗୁମ୍ଫାରେ ଯୋଗାବ୍ୟାସରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । ସେହି ସମୟରେ ସେ ସଂସାର ମୌନତ୍ବରେ ରହୁଥିଲେ ଏଣୁ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ମୌନବାବା ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ନିଜର ଯୋଗବଳରେ ସେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଉପକାର କରୁଥିଲେ । ୧୮୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ସ୍ଵାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ (ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ସ୍ଥାପୟିତା)—

ପ୍ରବଚନ ପଣ୍ଡିତ ସ୍ଵାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ କାଠିଆବାଡ଼ରେ ୧୮୨୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ

ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ପେଟେଟେଲେ ୧୪ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା ସେ ତପସ୍ୟା ବଳରେ ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୁ ଆର୍ଯ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ବୈଦିକ ଧର୍ମକୁ କେତେକ ସମାଜନେତା ନାନାଦି କୁସଂସ୍କାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଥିବାର ଦେଖି ପ୍ରାଚୀନ ସନାତନ ବୈଦିକ ମତରେ ତାହାର ସଂସ୍କାର କରିବା ନିମିତ୍ତ ସ୍ଵାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ସମ୍ମତ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବଳରେ ସେ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ

(ସ୍ଵାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ)

ଭାରତର ପ୍ରାୟ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜର ଶାଖା ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି । ସ୍କୁଲ, ଯଜ୍ଞ, ସେବା, ସାମ୍ୟ ଏହି ସମାଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠକାର୍ଯ୍ୟ । ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ପଥରୁ ଭାରତରେ ଅନେକ ସ୍କୁଲ, କଲେଜ ଓ ଡେବୋ ସମିତି ମାନ ଚଳୁଅଛି । ସ୍ଵାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ଵତୀ ୧୮୮୩ ରେ ମାନବଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ । ଦୟାନନ୍ଦ ଗୋଲ୍ଡବେଡ଼ ଓ ମୂର୍ତ୍ତିପୁଜାର ବଡ଼ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । “ଆର୍ଯ୍ୟୋଦେଶ-ହେମାଳା” ନାମକ ଏକ ଉପାଦେୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ଅଟେ । ୧୮୭୫ ସାଲରେ ହିନ୍ଦୁ ଆର୍ଯ୍ୟ ସମାଜ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲା ।

ତେହୁ ମରର ପ୍ରାଣୀ ହୃଦେ ।

ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ—୧୫୭ ଶକାବ୍ଦ ଚୈତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦଣ୍ଡେଶ୍ୱର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଣ୍ଡଳ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଦୁରକା ଦେବୀ । କେତେକ ସନ୍ତାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାରୁ ମାତା-ପିତା ଏହାଙ୍କୁ ଦୁଃଖିଆବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ସେ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ କୃତ୍ତବ୍ରତ ପବିତ୍ର ଥିଲେ । ବଚାନ୍ତ ପରେ ତାଙ୍କୁ ଗୃହବାସ ପ୍ରୀତିକର ବୋଧ ନ ହେବାରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବୃନ୍ଦାବନ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ସେ ବୃନ୍ଦାବନରେ ଗୁଣାବୁଦ୍ଧ ଗୁପ୍ତକୁଳ ପରିଷ୍କାର କରିବା ସମୟରେ ଶ୍ୟାମାଙ୍କ ପାଦର ନୟର ପାଇଥିଲେ । ଶ୍ୟାମା ସ୍ୟାମସୁନ୍ଦରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ନିକଟସ୍ଥ ଏକସ୍ଥାନ ଅଦ୍ୟାପି ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦଙ୍କ ନୟର ପ୍ରାପ୍ତିହୀନ ଗୋରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଛି । ଚତୁର୍ଥରେ ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିଆସି ୧୫୫୨ ଶକାବ୍ଦରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ପ୍ରାମୀ ବିଶୁଦ୍ଧାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ—୧୮୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦକ୍ଷିଣାବର୍ତ୍ତର କଲାଣୀ ଗ୍ରାମରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସଙ୍ଗମଲ୍ଲ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଯମୁନା ଦେବୀ । ବିଶୁଦ୍ଧାନନ୍ଦ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ବଂଶୀଧର ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ୪ବର୍ଷ ବୟସ କାଳରେ ତାହାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି-ସେବ ଜନ୍ମ ଥିଲା । ଯେତେ ପ୍ରକାର ତେଜା କଟଲ ସୁଦ୍ଧା ରୋଗ ଭଲହୁଏ ନାହିଁ । ଗୃହବର୍ଷର ବାଳକ ବଂଶୀଧର ଦତ୍ତନ ମାତାଙ୍କୁ କହିଲେ “ମା ମୋର ପୋଥି ଦୟ । ମୋର ପୋଥି ଭାରତ ଗ୍ରାମରେ ଲାଗିନା ଚଢ଼ି ପଶ୍ଚିକୁଟୀରରେ ଅଛି । ସେହି ପୋଥି ପାଇଲେ ମୋର ରୋଗ ଭଲ ହୋଇଯିବ” । ଏକଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରର୍ପଣ ହେଲେ । ପରେ ସେଠାକୁ ଯାଇ କୁଟୀରରେ ବାସ କରୁଥିବା ସାଧୁଙ୍କୁ ଏକଥା କହିବାରୁ ସେ ବଡ଼ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି କୁଟୀରର ଗୁଳରୁ ଖଣ୍ଡ ପୁରାତନ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ପାଇଲେ । ବଂଶୀଧର ସେହି ପୋଥି ପାଇଲା ଦନ-ଠାରୁ ରୋଗମୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏଥିରୁ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ କଟଲ ଯେ ସେହି ଅଗ୍ରମର ମୃତ ବୃଦ୍ଧ ମହାଜନ୍ମ ବଂଶୀଧର ରୂପେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ପରେ ବଂଶୀଧର ସନ୍ନ୍ୟାସବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ୧୫ବର୍ଷ କାଳ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ସହିତ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କଲେ । ଏହା ପିତ୍ତବିକଳ କରି ବିଶୁଦ୍ଧାନନ୍ଦ ନାମରେ ବିଦିତ ହେଲେ । ସେ ସମୟରେ ଏହାଙ୍କୁ କଳ ଦର୍ଶନ ଓ ବୋଧାନ୍ତର ଶାସ୍ତ୍ରର ମୀମଂସା କରିବାକୁ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଓ ଜର୍ମାନ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଦାର୍ଶନିକ-ରଣ ଏହାଙ୍କ ମୀମଂସା ଶ୍ରବଣ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ୧୮୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ୧୫ବର୍ଷ ବୟସରେ ସ୍ୱର୍ଗୀଣ ଯୋଗାସନରେ ବସି ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ସେ ପ୍ରାଣୀ ଅମର ଜଗତେ ॥

ଭାରତର ପ୍ରଭୁତ୍ବମିତି ।

ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା—ପ୍ରଥମେ ଭାରତରେ କଂଗ୍ରେସ ଏକମାତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଥିଲା । କର୍ମନିୟମରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଧର୍ମସ୍ଥାନ ଓ ଶାଳିକା ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ହେଉଥିଲା ଓ ଶାଳିକାୟ ମୁସଲମାନମାନେ ପୁଣି ପ୍ରାଣରେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଇଂରେଜ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିଥିଲେ । ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ରାଜନୈତିକ ଭିତ୍ତିପଥରୁ ଖସି ଧର୍ମ ସମସ୍ୟାରେ ଉଠିବ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଅଥଚ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର କୌଣସି କଥା କଂଗ୍ରେସ ନାହିଁ ଅନୁଚିତ ନ ଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଶାଳିକାତ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବଳ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଏକ ଧର୍ମମୂଳକ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇ ଉଠିଲା । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସବୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଡାକ୍ତର ମୁଖେ, ପଣ୍ଡିତ ମହନମୋହନ ମାଲବ୍ୟ ଏବଂ ଲାଲ୍ ଭୂପତି ସ୍ୱୟ ପ୍ରଭୃତି ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଏହାର ଅଧିକେଶନ ଚର୍ଚ୍ଚକୁ ବର୍ଷ ବଡ଼ ବଡ଼ଲେଖକଙ୍କର ସଂପ୍ରତିପତ୍ତିରେ ହୋଇ ଆସୁଅଛି ।

ଲିବରାଲ୍ ଫେଡରେସନ—ମହାତ୍ମା ଶାସନ ଆଇନ ପାଶ୍ ହେବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ତାହା ବର୍ଜନ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରଦତ୍ତ କଲା । ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ପ୍ରକାଶ କେତେଜଣ କଂଗ୍ରେସ ନେତା ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯେ ଏହି ନୂଆ ରାଜନୀତି ଭାରତର ସନ୍ତୋଷ ବିଧାୟକ ନ ହେଲେହେଁ ଏହାକୁ ଏକାବେଳେ ବର୍ଜନ କ କରି ଏଥିରେ ଯେତେକ ଭଲ ଅଛି ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । କଂଗ୍ରେସ ସମ୍ମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ କିମ୍ବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କଲା ନାହିଁ; ଅଧିକନ୍ତୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପଟ୍ଟାଭିଷେକ ଆଦି ଅବଲମ୍ବନ କଲା । ଏହି ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ା ନେତାମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ବୁଝା କଷ୍ଟକରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୋଇ କଂଗ୍ରେସରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗଠନ କଲେ । ଏହାକୁ ଲିବରାଲ୍ ଫେଡରେସନ୍ ନାମ ଦିଆ ହୋଇଅଛି । ୧୯୧୮ ସାଲରୁ ଏହି ଫେଡରେସନ୍ ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ଭାରତର ଭଲ ଭଲ ସ୍ଥାନରେ ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀଜବାହର ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ଚେଜବାହାଦୁର ସାହୁ, ସାର୍ ପାନେଶ ଓଷାଗୁ, ସାହି ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବାଟ୍ଟାଲୀ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ପ୍ରଶ୍ଵୋତା ଅଟନ୍ତି । ଧର ବସିଲେ ଏହାର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସଭାବ କାର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ନାହିଁ । କେବଳ ବର୍ଷକରେ ଥରେ ଏକାଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ହୋଇ ଭାରତର ରାଜନୀତି ଆଲୋଚନା କରିବା ଏବଂ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଶ୍ କରିବା ଛଡ଼ା ଏମାନଙ୍କର ଆଉ କିଛି ଶକ୍ତି ଦେଖା ଯାଇ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ କଂଗ୍ରେସକୁ ସତ୍ତ୍ୱାନ୍ତର କରି ଏହି ଲିବରାଲ୍ ମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଶସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ବଡ଼ ସରକାର ହୋଇଥିଲେ ଯୋଗ ଥିଲେ ତ ହା ଡେଜି କହନ ।

ଏବଂ ମହାଶୂରାସନର ପ୍ରଥମବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହିମାନେ ମନ୍ତ୍ରପଦ ପାଠପଢ଼ନ୍ତି । କାଳକ୍ରମେ ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ସରକାରଙ୍କଠାରେ ସେପରି ଆଦର ପାଇଁ ନାହାନ୍ତି । ଲବଣର ଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଛି । ଦୁର୍ଦ୍ଦେଶାଳ ସ୍ଵଭାବ ଦାମ୍ଭା କରନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସବୁ କଥା ଦାମ୍ଭା କରେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଆଦର ଅମାନ୍ୟ ଆଜି କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଲବଣମାନେ କେତେକ ସମତା ରହୁ ସହ ନେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ କୌଣସି ଭାବେ ଅସହଯୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ତଥାପି ସାଇମନ କମିଶନ ବେଳେ ଏମାନେ କଂଗ୍ରେସ ସହକ ମିଳି ଚାହାକୁ ବଦଳି କରୁଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ ବସନ୍ତ ଠାରେ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବାନାର୍ଜୀ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ମାନ୍ୟତା ଶ୍ରୀମତୀ ସାହୁ, ସାହୁ ସାନେଶ ଓଷା, ସାବିତ୍ରୀ ବାହାଦୁର ସାହୁ, ଜିତେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ସଭାପତି ହୋଇ ଅସୁଛନ୍ତି ।

ବାବୁ ସମାଜ ଓ ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ—ହୁଏତ ଧର୍ମର ବୁଦ୍ଧିମାନ୍, ପୁରୋହିତମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧିକାର, ନୀତିବେଦ, ସମ୍ମାନ, ପରଦା ପ୍ରଭୃତି ଯୋଗୁଁ ଭାରତର ଅବନତି ଲକ୍ଷକର ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ ବୈଦିକ ନୀତି

ଜୂନରେ ୧୮୩୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରୁଥିଲେ । ଏହା ନୀତିବେଦ ବ୍ୟାପନ ନିବନ୍ଧକ ବୃଦ୍ଧି ଉପାସନା ଅଟେ । ବୈଦିକ ଧର୍ମର ସାବିତ୍ରୀ ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଓ ଇସଲାମ ଧର୍ମର କେତେକ ମାନ ଅନୁଲମ୍ବନ କରି ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମର ଅଗ୍ରର ବୃଦ୍ଧିର ହୋଇଅଛି । ପ୍ରଥମେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ଭାରତବାସୀଙ୍କର ଏହା ଗୋଟିଏ କର୍ମକ ହୋଇଥିଲା । ମହର୍ଷି ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଠାକୁର ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କ ପ୍ରତି-

(ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ)

ଗୁଣଗ୍ରାସ୍ତା ଗୁଣ କରେ ଗ୍ରହଣ ।

ଶ୍ରୀ ଗ୍ରାନ୍ଥଧର୍ମରୁ ନୂତନ ଆକାର ଦାନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବକ୍ତା କେଶବଚନ୍ଦ୍ର ସେନ୍ ମହର୍ଷି ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥଙ୍କ ସହଚର ଭାବରେ ହୋଇ ଗ୍ରାନ୍ଥଧର୍ମର ଆଉ ଏକ ଶାଖା ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଛାପନ କଲେ । କେଶବଚନ୍ଦ୍ର ସେନ୍ ସମସ୍ତ ଭାରତ ପ୍ରମାଣ କରି ନିଜର ବାଣୀତା ଦ୍ଵାରା ଗ୍ରାନ୍ଥଧର୍ମର ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଦୁଇ କନ୍ୟା ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କୃତବିହାର ଓ ମୟୂରବେଢ଼ର ମହାରାଜା ଦୁହେଁ ହିନ୍ଦୁତ୍ଵରେ ବିବାହ ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଅନୁଚର ତାଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ ହୋଇଗଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗ୍ରାନ୍ଥ ସମାଜ ନେ ଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ; ଅବିବାହ ସମାଜ, ନବବିଧାନ ଗ୍ରାନ୍ଥସମାଜ ଓ ପାଷାଣ ଗ୍ରାନ୍ଥ ସମାଜ । ଗ୍ରାନ୍ଥ ମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ସମାଜିକ ଆଦର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଉପାସନା ପଦ୍ଧତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଅନୁକରଣରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଦକ୍ଷିଣ ଶେଷ ସମାଜ ଶାନ୍ତାଆଲମ୍ ଗ୍ରାନ୍ଥଧର୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ରାମ-ମୋହନ ରାୟଙ୍କୁ ରାଜା ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷରେ ବଲ୍ଲଭ ପଠାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେହି ଠାରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାମମୋହନଙ୍କର ସମାଧି ଯେଉଁ ଅଛି ।

ଅଂଶୁକାଳ ସୋସାଇଟି (ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସମିତି) —

ପ୍ରାନ୍ଥଧର୍ମର ମୂଳ ତତ୍ତ୍ଵ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବ ଉପରେ ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏବଂ ବିଶେଷକରି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଯୋଗ ସାଧନା, ବେଦ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଏହା ବହୁତ ନୀତି ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି । ସମାଜଙ୍କର ମତ ଯୁକ୍ତି ଦିଅ । ୧୮୭୫ ସାଲରେ ଶ୍ରୀମତୀ ବ୍ରାହ୍ମ-ହସ୍ତି ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓଲ୍‌କଟ ଏହା ଅଫିସରାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସନାତନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରୁ ଏମାନେ ବହୁତ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରଦାନ କରି ଜଗତରେ ପ୍ରାନ୍ଥଧର୍ମ ସମନ୍ବୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟିତ । ପୃଥିବୀର ଛାୟା ପରଦେଶରେ ଏହାର ଶାଖା ସମିତି ରହିଅଛି । ଭାରତରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଆଦ୍ୟାର ଏହାର କେନ୍ଦ୍ର ଅଟେ । ବ୍ରାହ୍ମହସ୍ତିଙ୍କ ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଆନ ବେସାନ୍ତ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ସଭାପତି ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ ଜର୍ଜ୍ ଏରୁଗେଲ ସାହେବ ଏହାର ସଭାପତି ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ ବାଇବେଲର ଅନେକ ଭିନ୍ନ ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତରଣ ଏବଂ କଲିତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିନ୍ତି ।

ଇଣ୍ଡିନିୟର ସମିତି—କଲକତାରେ ଅବସ୍ଥିତ । ୧୯୨୧ ସାଲରେ ବଜ୍ରଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲର୍ଡ୍ ଚେମ୍‌ସଫୋର୍ଡ୍ ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଲବଲ ରୂପରେ ପରିଣତ । ଇଣ୍ଡିନିୟର ବ୍ୟବସାୟ ବଜ୍ଞାନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ଉନ୍ନତ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଟେ ।

ଭାରତ ସେବକ ସମିତି—୧୯୦୫ ସାଲରେ ମହାତ୍ମା ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଗୋସ୍ଵାଲ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସୁଦ୍ଧା ନଗରରେ ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ର ଅଛି । ଦେଶସେବା ନିମିତ୍ତ ଜାତୀୟ କର୍ମୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏହାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାଥମିକତା ସୁଦ୍ଧା ଦାସ ଭାବେ ଯାଏ ନାହିଁ ।

ଅଦର୍ଶ । ଜଣେ ସତ୍ତ୍ୱପତି ଓ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ସମିତିର ଭାର ରହିଥିଲା । ଗୋଷେଇଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ୧୯୧୫ ସାଲରେ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀନିବାସ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଏହାର ସତ୍ତ୍ୱପତି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦେବଦାର ସତ୍ତ୍ୱପତି ହେଲେ କର୍ତ୍ତୃମାନ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କୁଞ୍ଜରୁ ସତ୍ତ୍ୱପତି, ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଶାଖା ଅଛି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ୨ ଜଣ ଏହାର ମେମ୍ବର ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ମେମ୍ବରମାନେ ୭୫ ଟଙ୍କା ଠାରୁ ଟ ୧୦୦ ଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେତନ ଏବଂ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର ଗୃହ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଆନ୍ତି । କେବଳ ଭିକ୍ଷାସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏଥିରେ ମେମ୍ବର କରାଯାଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ରକମ ଶିକ୍ଷାଦେଇ ବର୍ମା କରି ନିଆଯାଏ । ସମବାୟ ସମିତି କାର୍ଯ୍ୟ, ଯେବାକାର୍ଯ୍ୟ, ଅର୍ଥନୀତିର ଶିକ୍ଷା ସବୁ ଏଠାରେ ହୋଇଥାଏ । ସମିତି ପକ୍ଷରୁ ୨ ଶ୍ରମି ସାପ୍ତାହକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ନିୟାନ୍ତ୍ରଣର ଭାବେ ଦେଶସେବା କରି ସରଳ ଜୀବନ ଏବଂ ସାଧୁ ଅଦର୍ଶ ଦେଖିବାକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ସମିତିର ସଭ୍ୟମାନେ ଧର୍ମର ବାଧ୍ୟ । ଗରୁଡ଼ମେଘ ଏହି ସମିତିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଡାକ୍ତର ବଦାନ୍ୟତାରୁ ଏହା ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଅଟାଳକାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଏହି ସମିତି ଏକ ଦ୍ୱିବର୍ଷିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ସଭ୍ୟଗୁଡ଼ା ବାର୍ଷିକ ଟ ୧୦ ଙ୍କା ମାତ୍ର ।

ବିଷମ୍ଭୂତ ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ ସମିତି—୧୮୮୩ ସାଲରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ବିଷମ୍ଭୂତ ଗରୁଡ଼ମେଘ, ପ୍ରିନ୍ସ ଅଫ୍ ଉଏଲସ୍ ଯାହାର ଏହି ସମିତି ଦ୍ୱାରରେ ପ୍ରତି ଦେଇଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ଓ ସିଂହଲର ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଅଦର ସତ୍ତ୍ୱପତି, ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରି ଗବେଷଣା କରନ୍ତା ଏହି ସମିତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ସଭ୍ୟଗୁଡ଼ା ବାର୍ଷିକ ୨୫ ଟଙ୍କା ଓ ପ୍ରବେଶିକା ଫିସ୍ ଟ ୨୦ ଙ୍କା ଅଟେ ।

ଇଉରୋପୀୟାନ୍ ଆସୋସିଏସନ୍—୧୮୮୩ ସାଲରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ମାତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ନିୟମରେ ୧୯୧୩ ସାଲଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଅଛି । ଭାରତୀୟ ରାଜମାଜ ସେଠାରେ ଇଉରୋପୀୟାନ୍ ମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ସହରଣ ଓ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବା ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ମନ୍ତ୍ରାଗୁରୁପୀ ଏବଂ ତଳତ ଉପମି ବେଳେ ଏମାନେ ଭାରତବର୍ଷର ବିରୁଦ୍ଧାତ୍ମକ କର ଅଳ୍ପ ସମତା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । କଲିକତା ପାର୍କସ୍ଥିତରେ ଏହାର ହେଡ୍ ଅଫିସ୍ ଏବଂ ଆସାମ୍ ବେଙ୍ଗଲ୍ ବିହାର, କାଶ୍ମିର, ବମ୍ବେ, ବ୍ରହ୍ମା, କଲିକତା, ଚଟ୍ଟିସ୍, ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣ, ଜେମସେଦପୁର, ଗୋଦାବୀ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ମାଲବୁମ୍, ଲଣ୍ଡୋର, ଅଜମୀର କରାଚୀ, କାନପୁର ସବୁ ଶାଖା ସମିତିମାନ ରହିଅଛି ।

ବଣିକ ସଂଘ—ଭାରତରେ ଅଧୁନିକ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଇଉରୋପୀୟ ବଣିକମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ମୂର୍ଦ୍ଦେ ଏ ଦେଶର ସବୁପ୍ରକାର ବେଶ୍ୟା ଗମନରେ ଧନ ପ୍ରାଣ ହୁଏ ଶେଷ ।

ବାଣିଜ୍ୟରେ ସେହୁମାନେହିଁ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ ଏବଂ ସବୁପାଦ ଜନ ହାତରେ
 ଉପସ୍ଥିତ । ଅତିବାଲି ଅନେକ ଭାରତବାସୀ ବାଣିଜ୍ୟରେ ଶବ୍ଦ ଉନ୍ନତ ଓ
 ତତ୍ପରା ଦେଖାଇଥିଲେହିଁ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଣିଜ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ
 ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ହାତରେ ଉଦ୍ଭୁତ । ଭାରତରେ ଟଙ୍କାର ଅଭାବ ଯୋଗୁ
 ମୁଲ୍ୟର ଖଟାଇ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାରେ ଘୋର ଅସୁବିଧା, ଚତୁର୍ପକ୍ଷ ବଜାର
 ପ୍ରତିଯୋଗୀତାରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଧାରଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଥିଲା । ଏଠାରେ
 ଅଧିକାଂଶ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋମ୍ପାନୀ ବିଦେଶୀ ଅଟନ୍ତି । ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଯାପାନ
 ତଥା ଅମେରିକାରେ ସମ୍ପିଦେଇ ଯୋଗୁ ସବୁ ଲାଭ ସେହି ଦେଶକୁ ନେଇ
 ଯାଆନ୍ତି । ଟାମ କୋମ୍ପାନୀ, ରେଲ କୋମ୍ପାନୀ, ଗ୍ୟାସ କୋମ୍ପାନୀ, ତଟକଳ,
 ଲୁଗାବଳ, ଗୁମା ଗୁସ, ପଶମ କାରଖାନା, ସିଗ୍ରେଟ କାରଖାନା, ଚିନି
 କାରଖାନା, ବିଜୁଳି କୋମ୍ପାନୀ, ଷ୍ଟିମର କୋମ୍ପାନୀ, ଇଣ୍ଡିନିୟମ୍, ଖାବନଖାମା,
 ଟେଲିଫୋନ୍, ଡାକେ କଲ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋମ୍ପାନୀ ସାହେବଙ୍କ ହାତରେ ।
 ସେମାନେ ସମତାତାଳୀ ଥିବାରୁ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କର କଥା ଅନୁସାରେ କାମ
 କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି ଏବଂ କାର୍ଜନ୍ତିଲ ଅଦ ବ୍ୟବହାରକ ପଣ୍ଡା, କରପୋଲି-
 ସନ, ପୋଷ୍ଟ କମିଶନର ସଂକଳ୍ପ ପ୍ରକଳ୍ପ ପଠାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଭାରତର ବଜାର
 ତାଙ୍କର ହାତରେ । ଏହି ସବୁ କୋମ୍ପାନୀ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ବାଣିଜ୍ୟ
 ସଂଘ ଅର୍ଥ ମେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ ଗଠି ଅଛନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବେ କଲିକତା
 ବମ୍ବେ, ମାଦ୍ରାସ, କୋଙ୍କଟ, କରାଚୀ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ବନ୍ଦରରେ ଇଉରୋପୀୟ
 ମହାଜନମାନଙ୍କର ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ ଅଛି । ଏହି ସବୁ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ
 ମିଳି ସୁଖି ଏକ ଭାରତ ଓ ସିଂହଳ ମିଳିତ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ ଗଠିଛନ୍ତି ।
 ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଏହାର ଅଧିବେଶନ ହୁଏ ଏବଂ ଭାରତ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କର
 ଏକଜିନ୍ଦ୍ରିର କାର୍ଜନ୍ତିଲର ଓ ସ୍ୱୟଂ ନିର୍ଭର ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଏହା-
 ଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ପ୍ରସ୍ତାବର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଦେଖାଦେଖି
 ଅମର ଦେଶୀ ମହାଜନମାନେ ମଧ୍ୟ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ ଗଠି ଅଛନ୍ତି ।
 ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବମ୍ବେର ମର୍ଚେଣ୍ଟ ରୁଗ୍ରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତେମ୍ବର
 ସବୁ ମିଳି ମଧ୍ୟ ଏକ ଫେଡ଼ରେସନ ଗଠିଛନ୍ତି । ଏହାର ବାର୍ଷିକ ସଭାରେ
 ଇଉରୋପୀୟ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ କିନ୍ତୁ ଇଉରୋପୀୟ ଫେଡ଼ରେସନକୁ ବେଶୀ
 ଖାଲି କରନ୍ତି । ଏକହାବାଦ, କାନଗୁରୁ, ଅମୃତସର, ଲୁହୋର ପାଟଣା,
 ବୋକନଦ, ତଟଗ୍ରାମ ଶ୍ରବଣ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ
 ଅଛି । ସେଥିରୁ କେହି ସାହେବଙ୍କ ଫେଡ଼ରେସନ କେହି ଅବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ
 ଫେଡ଼ରେସନର ମେମ୍ବର । କଲିକତାରେ ମାର୍ଚ୍ଚ୍ୟାଡ଼ୀ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ,
 ସୁସରମ୍ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ, ଇଣ୍ଡିଆନ ତେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ, ବଙ୍ଗୀୟ ମହାଜନ

ମନୁଷ୍ୟ ସର୍ବ ସୁଦ୍ଧା ନିଦାନ ମନଟି ଦୁଃଖ କାରଣ ।

ସଭା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି । ବମ୍ବେର ଓ ମାଦ୍ରାସରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ସ୍ୱଦେଶୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ରହିଛି । ଅଳ୍ପ କେତେଦୂର ଦେଲେ କଟକରେ ଓଡ଼ିଶା ଚେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ ହୋଇଅଛି । ଦ୍ରାସ୍ ସବୁ ଚେମ୍ବର ଅଫ୍ କମର୍ସ ସ୍ଥାନୀୟ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାକୁ ପ୍ରତିନିଧି ପଠାଇବାର ଅଧିକାର ପାଇଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ସଭାପତି, ସମ୍ପାଦକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି, କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ଆଦି ପ୍ରତିବର୍ଷ ଉଦ୍ଘାଟିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଗୁରୁତ୍ୱେ ମିଳି ଓଳର ଅସୋସିଏସନ୍, ଇଣ୍ଡି-ଆନ୍ ମାଉନ୍ଟ ଫେଡରେସନ୍, ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କଟ୍ ମିଲ୍ ଅସୋସିଏସନ୍, ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍ ଫେଡରେସନ୍, ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇମ୍ପୋର୍ଟ ଟ୍ରେଡ୍ ଅସୋସିଏସନ୍, ଗ୍ରେନ୍ ମଡାର୍ଣ୍ଡ ଅସୋସିଏସନ୍, ପିପ୍ ଗୁଡ୍ ଅସୋସିଏସନ୍, ଇନ୍ସୁଆସନ୍ସ ଏଜେନ୍ସି ଅସୋସିଏସନ୍ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । ବ୍ୟବସାୟର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଜଣେ ବୃତ୍ତୀଶ ଟ୍ରେଡ୍ କମିଶନର ଗୁରୁତ୍ୱରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱ ଟ୍ରେଡ୍ କମିଶନର ଲଣ୍ଡନ, ଦ୍ୱାର୍ମର୍ସ ଏବଂ ଯାପାନରେ ରହିଛନ୍ତି । ଏମାନେ ମହାଜନମାନଙ୍କୁ ସେ ଦେଶର ବି ବି ମାଲ କଟକର ଚେମ୍ବର ସଂଘ ସମାଜ ଦେଇ ଆସନ୍ତି ।

ଶିଳାପତ୍ତ କମିଟି—ହରପ୍ପର ପୁରାତନ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ଚେତା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅଦେଶ ମୁସଲମାନମାନେ ମାନବାକୁ ଧର୍ମର ବାଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି । କର୍ମୀୟ ପୁରୁଷଙ୍କଲେ ହରପ୍ପ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବରୁଣରେ ପୁରୁ-

(ମୁସଲମାନ ଗର୍ଥ ମଦନା)

ମନେ ଯଦେ ନାହିଁ ପୁଣି ଏ ଫସାରେ ସବୁ ହୁଏ ଅବାରଣା ।

ଦୋଷଣା କଲ । ଭବତରେ ପୃଥୁବାର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଦେଶଠାରୁ ଅଧିକ ମୁସଲମାନ
ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜର ଧର୍ମ ଗୁରୁକୁ ବରୁଦରେ ଇଂରେଜ ସହର
ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ କରିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ଇଂରେଜ ସରକାର
ସେତେବେଳେ ଭାରତୀୟ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆହ୍ୱାନ
କରି ଏକ ଦୋଷଣା ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ମଢ଼ା ମନ୍ଦିର କରନଲ ଆଦି
ମୁସଲମାନ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ଅସ୍ଥାୟୀତାରେ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଭାରତୀୟ ମୁସଲମାନମାନେ ଭାରତ ବରୁଦରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର
ଯୁଦ୍ଧପରେ ଫଳ ପ୍ରାପ୍ତି ଲେଖାବେଳେ ଭାରତକୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରାନ୍ତସ ପ୍ରଭୃତି ଭାବରେ
ବିଭକ୍ତ ହେବାର ଏବଂ ହିନ୍ଦୁତାଙ୍କ ମନ୍ଦିରା ଶବ୍ଦଦେବାର ଦେଖି ଭାରତୀୟ
ମୁସଲମାନମାନେ ମନ୍ଦିରସ୍ଥ ଅଳ୍ପ ଓ ସାତ୍ତ୍ୱିକତ ଅଳ୍ପଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶୁଲପତ୍ର
ଅନ୍ତୋଳନ ସୃଷ୍ଟିକଲେ । ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଭାରତର ଗଣତନ୍ତ୍ର
ଓ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ହାନି ରକ୍ଷା କରିବା । ମହାସାଗରୀ ଏହି ଶିଳପତ୍ର ଅନ୍ତୋ-
ଳନ କଂଗ୍ରେସର ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ପ୍ରବକ୍ଷ କରିବାରୁ ଏହା ଭାରତରେ ଭାର ପ୍ରକଳ
ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ଯୋଗୁ ଭାରତ ପ୍ରତି ଇଂରେଜ ଓ ପ୍ରାନ୍ତସ
ସୁରକ୍ଷା ଜନକ ସକ୍ରିୟତା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ସଂକଳ୍ପ କଥା
ଏହି କମିଟିରେ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଏଥି ପାଇଁ ନିଖିଲଭରତ ଶିଳପତ୍ର ସବୁ ସୃଷ୍ଟିହୋଇ ଗର୍ଜକୁବର୍ଷ ଅନ୍ତୋ-
ଳନ ଚଳାଇ ଅସୁଅଛି । ଭାରତର ସୁଲତାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିର୍ବାସିତ ସତ୍ୟ ଏବଂ
ଅଜିକାଲି ଅତି କେନ୍ଦ୍ର ଲେଖା ନାହାନ୍ତି ସତ୍ୟ, ତଥାପି ଧର୍ମ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବର୍ତ୍ତମାନ
ପାଇଁ ଭାରତରେ ଶୁଲପତ୍ର କମିଟି ଏପାଏ ରହିଅଛି ଏବଂ ଗର୍ଜକୁବର୍ଷ ଏହାର
ଅଧିବେଶନ ହୋଇ ଥାଏ । ହାକିମ ଅଜମଲ ଖାଁ, ଡାକ୍ତର ଅନସାସୀ, ମଜବୁଲ୍
ହକ୍, ଅବୁଲକଲମ ଅଜାଦ, ଡାକ୍ତର ଚିତଲ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ପ୍ରଧାନ କର୍ମୀଗଣ
ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର କମିଟିର ଉଲ୍ଲଭଲେମା ହିନ୍ଦୁ,
ଅଂଜୁମାନିଆ ଇମ୍ବିଲମିଆଁ ଏବଂ ମୁସଲିମ୍ ଲେଖନାଲ ପାଠି ବୋଲି ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ
କେତେକ ସାମ୍ବାଦାୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି ।

ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍—କଂଗ୍ରେସ ବହୁଦିନର ଅନୁଷ୍ଠାନ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ
ଏଥିରେ କେତେକ ମୁସଲମାନ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ଭାରତବର୍ଷର
ସବୁ ଧର୍ମର ଓ ସବୁ ଜାତିର ଏକମାତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ
କରି ଆସୁଥିଲା । ୧୯୦୫ ସାଲରେ ବଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ ହେବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ତାହାର
ବରୁଦ ପ୍ରସାଦ ପ୍ରଦକ୍ଷ କଲା । ବଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ ଯୋଗୁ ବଙ୍ଗଳା ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସ୍ୱର ଥା ହେବାରୁ ସେମାନେ ତାହାକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ଏହିପରି ଭାରତ

ଦୁଃଖୀଜନ ଦୁଃଖ ହରଇ ଯେ ଜନ ।

ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ବରୁଣ ସ୍ଵାର୍ଥର ପୃଷ୍ଠ ଦେଲ ଏବଂ ମୁସଲମାନ ମାନେ କଂଗ୍ରେସରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ୧୯୦୫ ସାଲରେ ନିଜର ରାଜନୈତିକ ଅନ୍ତଃସ୍ଥାନ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ତଥାପି କଂଗ୍ରେସ ଓ ଲିଗ୍ ଦାବାରେ ବିଶେଷ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଦୁହେଁଙ୍କର ବାସ୍ତିବ ଅସଂବେଗର ପ୍ରାୟ ଏକ ସତରଫରେ ଦେଖିଥିଲା । ନେତାମାନଙ୍କର ବହୁତେଣ୍ଡା ପରେ ୧୯୧୭ ସାଲରେ ଲଣ୍ଡନରେ ଲିଗ୍ ସହିତ କଂଗ୍ରେସର ଏକ ଚୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଭାବରେ ରାଜନୈତିକ ଦାବାରେ ଏକମତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ଖୁଲ୍‌ପାଟ୍ ସମସ୍ୟା ନେଇ ଚିନ୍ତା ମୁସଲମାନ ଦଳ ସୃଷ୍ଟି ହେବାରୁ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବହୁତ କମି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ୧୯୨୭ ସାଲ ଯାଏ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ କେବଳ ନାମ ମାତ୍ର ରହିଥିଲା କହିହେଉ ଚାଲି । ପରେ କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ବସନ୍ତର ହେବାକୁ ପୁଣି ମୁସଲମାନମାନେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ

ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଆଗାଖୀ

ଅଛନ୍ତି । ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଆଗା ଖାଁ ମହମଦ ଅଲୀ, ସଉକତ ଅଲୀ, ମିର୍ଜା ଜିନ୍ନା, ମିର୍ଜା ରସୁଲ, ସଉଥଲୀ ଇମାମ, ମିର୍ଜା ଗୁଲା, ସାରଅବଦୁଲ ରହମାନ୍ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ବଡ଼ ନେତାମାନେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗର ସଭାରେ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ମହୋଦଲ୍ ରଫର୍ମର ଛତ୍ର ଫୁଲ୍‌ଦାସ୍‌ର ସୁରାଧା ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ତଥା ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଦାବା ଓ ପତ୍ତା ସୁରକ୍ଷଣ କରିବା ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍

ଅନ୍ୟତମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ୭ ବର୍ଷ ଲିଗ୍‌ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲାପ ବଡ଼ ନିରମ୍ପରରେ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ୧୯୧୩ ସାଲରେ ସ୍ଵାୟତ ଶାସନକୁ ନିଜର ଲକ୍ଷ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଖୁଲ୍‌ପାଟ୍ ଅନୋଇନ ପରେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଏକ ପ୍ରକାର ସେପ ପାର ଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ୧୯୨୭ ସାଲରେ ମିର୍ଜା ଜିନ୍ନା ତାକୁ ସୁନବାର ଗଠନ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଗୋଦାଲ ଶିବମଙ୍ଗଳା— । ଉତ୍ତରକା ଛତା । ଏହା ଗୋଟିଏ ବଲେଇଦଳ ଦଳ, ୧୯୩୦ ସାଲରେ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ଶା. ଅବଦୁଲ ଗଫର ଶାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଗୋଦାଲ ଶିବମଙ୍ଗଳା

ଜଗତର ଅନ୍ତର ସେନ୍ତ୍ର ପୁଣ୍ୟଦାନ ।

ସାବନାଦି ଶୁକ୍ଳ କୁରୁତାଦି କୋଇଲାଏ । ସେମାନେ ପଶେପତାର ଦ୍ରବ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରେ ଅହଂସକ୍ଷେପେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାତନ କରିବାକୁ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଉଥିଲେ । ବଡ଼ ସଂଖ୍ୟକ ଖୋଦାଇ ଖୁଦ୍‌ମର୍ତ୍ତର ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୩୯ ସାଲରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭବିଷ୍ୟତ କଂଗ୍ରେସର ଅଙ୍ଗୀକୃତ ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ତଦଣ୍ଡିତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ରୂପେ ପରିଚିତ ହେଲା । ଭବିଷ୍ୟତ ସରକାର ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ସହକାରେ ଖୋଦାଇ ଖୁଦ୍‌ମର୍ତ୍ତରକୁ ମଧ୍ୟ ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱଭାବିନୀ — ବଙ୍ଗଳା ଉପକୂଳର ଠାକୁର ଜଗତରେ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦତା ବୃଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ବଙ୍ଗଳାର ବୋଲପୁର ଗ୍ରାମରେ ଏକ ଶିକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁଠି ଧରଣରେ ଏ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ତାହା କେବଳ ମାତ୍ର ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନର ଉପାୟ ଅଟେ । ତଦ୍ୱାରା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତ ଏବଂ ମାନବିକତା ଶିକ୍ଷା ମିଳେ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଶ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରକୃତ ସହୃଦ ମିଳିମିଶି ସରଳ ଭାବରେ ଶୁଦ୍ଧ ଯାପନ କରି ଚିନ୍ତାଧାରା, କାବ୍ୟ, ଦର୍ଶନ, କୃତି ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାର ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବା ଏହି ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ସେଥି ପାଇଁ ସେ ଏହାକୁ କୌଣସି ସଙ୍ଗଠିତାମୟ ନ ଦେଇ କିମ୍ବା କୌଣସି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଗଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ ଅବଦାନ ନ କରି ଉତ୍ସାହର ସ୍ୱର୍ଗ ସାର୍ବ ଜଗତ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାସେବକୋଇ ନାମକରଣ କରିଅଛନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳାଧୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ମହାତ୍ମା ଅଣ୍ଡୁସ୍ ସାହେବ ପ୍ରଭୃତି କେ କେ ମନସିମାନେ ଏଠାରେ ଅଧ୍ୟାପକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ପାରିସ୍ୟ ଦେଶୀୟ ସାହିତ୍ୟ, ଭାରତୀୟ କାବ୍ୟ ପୁରାଣ ଓ ଦର୍ଶନ, ଅଧୁନିକ ନିବନ୍ଧନ ତଥା ଉନ୍ନତ କୃତି, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି ନାନା ବିଷୟରେ ଏଠାରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ହୁଏ । ପାରିସ୍ୟ ସମ୍ପାଦକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଇଉରୋପ ଆମେରିକାର ବଡ଼ ଧନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାକୁ ଅର୍ଥଦ୍ୱାରା ସାହାଯ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ବସ୍ତୁତଃ ପ୍ରାଚୀନ ଧରଣର ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ଅଧୁନିକ ଧରଣର ଶିକ୍ଷା ଏଠାରେ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ଏଠାରେ ଶ୍ରୀମତୀ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇପାରନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ଗଣବିପ୍ଳବ ମନ୍ଦିର — ଏହା ପୁରୀ ନଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ୧୯୧୭ ଫାଲ୍‌ଗୁନ ମାସରେ ବମ୍ବେର ଚରଦାଳୀନ ଗଣସ୍ଥିର ଲଢ଼ିଉଇଲିଂଗନ ଏହାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରିଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅନେକତା କରି ପ୍ରକାଶ କରିବା ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ବମ୍ବେର ବେସ୍ଟିମେଣ୍ଟ କାରିକ ଏହାକୁ ହଜିର ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ଏକ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରାଚୀନ ଖୋଦି କାନ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ସରକାର ଦେଇ ନାହିଁ ବହୁ ବଡ଼ପଣ ରକେ କରିବାକୁ ପରି ପାଉନ ।

ପ୍ରାଚୀନ ପୁରୀ ପ୍ରକାଶ ନମିତ୍ତ ବାସିନ୍ଦ ୧୨ ଜନାର ଟଙ୍କା ଦେଇ । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାବାଜୀ ଲାଗିବେ ଥିଲା ।

ଲୋକ ସେବକ ସମିତି— ଲଲିତାପୁର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଚାକର ସମ୍ମାନ ଅଭିଷେକ ପାଇବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଥିଲା ଯେ ଏ ଦେଶର ଉନ୍ନତ ନମିତ୍ତ ଅର୍ଥାନ୍ତର୍ଗତ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର କର୍ମୀର ଏକାନ୍ତ ଅବସ୍ଥା । ସେଥି ନମିତ୍ତ ସେ ଏହି ଲୋକ ସେବକ ସମିତି ଲଢ଼ାଇବାରେ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏଥି ସହିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ବାଲିଗୋଧର ଭଲକର ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥନୀତି ବ୍ୟବସାୟ ଖୋଲିଥିଲେ । ଲଲିତାପୁର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏହି ସମିତିକୁ ଚାକର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମିତିର ସଭ୍ୟମାନେ ସମିତି ଫଣ୍ଡରୁ ବେତନ ପାଇ ଦେଶ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦାସ ତାହାଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ସଭାପତି ଅଛନ୍ତି । ଉଲ୍ଲମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଏହାର ପ୍ରାଥମିକ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଥିଲେ ଏବଂ ସମିତିକୁ ଚାକର ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଅଛନ୍ତି । ସମିତିର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ, ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ପୁରୁଷ ଏବଂ ବସନ୍ତ ସମୟରେ ସେବା ଓ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ।

ଗୁରୁକୁଳ— ଗର୍ଭ ସେବ ହରଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ଗୁରୁକୁଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଶ୍ରୀମତୀ ଏହା ଅର୍ଥ୍ୟ ସମାନ କରୁଛି ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଗୁରୁଗୁରୁ ଶ୍ରୀମାନେ ଗୁରୁଗୁରୁରେ ରହି ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରୁଥିଲେ, ଏଠାରେ ସେହିପରି ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ସାତବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସ୍କ ଶିଳ୍ପ ଏଠାରେ ଶିକ୍ଷଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ । କଠିନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ଏବଂ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଆଦି ଶିକ୍ଷାଦାନ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ମାନସିକ, ନୈତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତ ସାଧନ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ହୋଇଥାଏ । ଗୁରୁକୁଳରେ ଗୁରୁତର ନିୟମ ରହି ପ୍ରାଚୀନ ଶ୍ରୀମାନେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ସହଯୋଗ ସମିତି (କୋଅପରେଟିଭ୍ ସୋସାଇଟି)—

ହରିଦର ବୃଷକ ଅଭିଷେକ ଦେଇ । ବର୍ଷ ତମାମ ପେଟେପୁର ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଜମିରୁ ଯାହା ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି ତାହା ଜମିଦାର ଗୋଷ୍ଠୀ, ମହା-ଜନ ଓ କାବୁଲି ବାଲର ସୁଧ ଦେଉଁଦେଉଁ ଶେଷ ହୁଏ । ସମସ୍ତ କରବାକୁ ଭରସା ନଥାଏ । ଏଣୁ ଖୋଲ କମ୍ପା ମରୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ଆକାଶକୁ ଅନାଦି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ନଥାଏ । ଲର୍ଡ୍ ରମନ ବଜେଟ୍ ଥିଲାବେଳେ ବୃଷକମାନଙ୍କୁ ସୁଧଭୋଗ ମହାଜନମାନଙ୍କ କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ତରଫରୁ ବୃଷି ବ୍ୟାଙ୍କ କରି ବୃଷକମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ସୁଧରେ ଟଙ୍କା ଖାର

ବଡ଼ପଣ ତୋର ଅତେବ ଦଳିଅ କାଳ କପିଅଛି ଟାକଣ ।

ଦେବାର ଏକ ପ୍ରସାଦ ନରଥିଲେ, ମାତ୍ର ଭରତମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ । ଏହାପରେ ଲର୍ଡ୍ କେର୍ଚ୍ଚନ ବଡ଼ଲଟ ହୋଇ ଅସି କୃଷକମାନଙ୍କ ଅତିସ୍ଥା: ଚକ୍ର କରବାକୁ ୧୯୦୧ ରେ ଏକ କମିଶନ ବସାଇ ଥିଲେ ଏବଂ ଏହି କମିଶନ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଋଣ ଦେବା ପାଇଁ ଆଇନ ପାସ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା ଫଳରେ ଅଜିକାଲି ତଜାବା ଋଣ ଅତି ବ୍ୟୟାତ୍ମକ । ଏହାକୁ କୋଅପରେଟିଭ ଆଇନର ମୂଳ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଯାଏ । ୧୯୦୪ ସାଲରେ କୋଅପରେଟିଭ ଫିକ୍ସ୍ ଆଇନ ମାସ ହୋଇ ଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ଏକ ଜାଗାରେ ଗାଈ କରୁଥିବା, କି ଏକ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା କନ୍ୟା ଏକ ଜାତି ବା ଧର୍ମର ୧୦ ଜଣ ଲୋକ ମିଶି ପକେଜକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଏକ ସମିତି ଗଠନ କରି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି କରି ପାରନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ଗୁଳି କରି, ବାହାରୁ କନ୍ୟା ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଋଣ ଗ୍ରହଣ କରି ତାହାକୁ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବଣ୍ଟନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ବୃଷବାସ ଅବା ବ୍ୟବସାୟର ମୁକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇପାରେ । ରବର୍ଟସେନ୍ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଅନେକ କୋଅପରେଟିଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଗଠି ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଅଂଶୀ-ଦାର ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଟେ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରବ୍ୟାଙ୍କ ମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମଫସଲ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କମାନ ଗଢ଼ିଅଛି । ପ୍ରଥମ ପ୍ରଦେଶରେ ଏହିସବୁ ଋଣ ଅବା ସହଯୋଗ ସଫିରେ ହୋଇପାରେ ଓ ପରମର୍ଶ ଦେବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଜଣେ ଜଣେ କେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ଓ ଡାକ୍ତର ଅଧୀନରେ ଦୋପଟି ଓ ଆଣ୍ଟିସ୍ଟାଫ୍ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ପ୍ରଭୃତି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସଫି ମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧା ପଶ୍ୟା କରି ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ନାନାଭାବରେ କୃଷକମାନଙ୍କର ହୃତ ସାଧନରେ ତେଜ୍ଞା କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯେଉଁ ମହତ୍ତ୍ୱ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏହି ସମିତିମାନ ଗଠିତ ହୋଇ ଅଛି ତାହା ବାସ୍ତବରେ ସାଧ୍ୟତ ହେଉନାହିଁ । କେତେକ ଛୁଲରେ ମେମ୍ବରମାନେ ସମିତିକୁ କାରୁଲ୍ୟ ବାଲି ଅଫେଣା ଅଧିକ ନିର୍ମମ ମନେ କଲେଣି । ଲୋକମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାଅଭାବ, ସଂବାସ୍ତ୍ର ତେଜାର ଅଭାବ, ଉଦାସୀନତା ଓ ସମସ୍ତର ମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ବଣେଷ ବହୁ କାମ ହେଉ ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ନ ହେଉ ଅବାସ୍ତୁ ଏପରି ଦେଖୁଅଛି । କେବଳ କାଳେ ପତ୍ତି ଠିକ୍ ରହିଲେ କଅଣ ଦେବ ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧ୍ୟତ ହେଉନାହିଁ ।

କଂଗ୍ରେସ—୧୮୮୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲର୍ଡ୍ ଡଫିନ୍ ଉପସ୍ଥାପନ ଶୁଭକେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉପାଦେୟ ମିଶ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉପେକ୍ଷକ କାନାୟୀ, ଦାଦାଭାୟ ନୌରୋଜି ଓ ସୁବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବାନାର୍ଯ୍ୟୀ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ମିଳି ବମ୍ବେର ଠାରେ ବଡ଼ଦଳ ହୁଟି ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ୭୨ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଏବଂ ୩୦ ଜଣ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ସେହିକେଳେ ଦିମି ଶତ୍ରୁ ନିକର ।

କଂଗ୍ରେସରେ ୧ ଗୋଟି ପ୍ରସ୍ତାବ ଫାଇଁ ହୋଇଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ଦାଦାଭାଇ ନୌରଜିଙ୍କ ସଭ୍ୟତ୍ଵରେ କଲିକତାରେ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ୩୦ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଳକ ଶାସନ ଚଳାଇବା ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ ପୁନର୍ଗଠନ କରିବା କଂଗ୍ରେସର ଦାବୀ ଥିଲା ।

୩ୟ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ମଦ୍ରାସରେ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୯୦ ସାଲ ବେଳକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ଛାପନ ପ୍ରସ୍ତାବ ସରକାର ଆଂଶିକ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ଏବଂ କଂଗ୍ରେସର କେତେଜଣ ନେତା ଦେଲୁଆରେ କାଉନ୍ସିଲକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜନ ବଡ଼ଲୁଟ ହୋଇ ଆସି ଜବାହର ଶାସନ ଚଳାଇବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ମହଲରେ ଗୁମ୍ଫା ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା; ଏବଂ ଖାଲି ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଶ ଦ୍ଵାରା କିଛି ଫଳ ନାହିଁ ବୋଲି ନେତାଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ଜନ୍ମିଥିଲା । ବଙ୍ଗଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବଏକଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେବାରୁ ୧୯୦୫ରେ ବନାରସ କଂଗ୍ରେସରେ ତାହା ଆଂଶିକ ଗ୍ରହଣ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୦୬ ସାଲରେ କଲିକତାର କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ବସିଥିଲା । ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲିଶଙ୍ଗାଧର ଲେବଙ୍କର ନାମ ସେହି ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ପଦ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଯୁବକମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ।

ଲୋକମାନ୍ୟ ଲେବ ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଚରମପନ୍ଥୀ ନେତା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ନରମ ପନ୍ଥୀମାନେ ଓ ସରକାର ଉପୁ ପାଇଗଲେ । ସେମାନେ ଗୋପନରେ ସହଯୋଗ କରି ହଠାତ୍ ଦାଦାଭାଇ ନୌରଜିଙ୍କୁ ସଭାପତି ଭାବରେ ବସାଇ ଦେଲେ । ଦାଦାଭାଇ ନୌରଜି କିନ୍ତୁ ତଳକ ଦଳଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ । ଏହାପରେ ୧୯୦୭ରେ ସୁରଟଠାରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ବସିଥିଲା । ସାର ସପ୍ତହାସୀ ଘୋଷ ସେଥିରେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ମାତ୍ର କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଦଳ ହେବାରୁ ମାରଗିଟ୍ ହୋଇ ସବୁ ଭଙ୍ଗିଯାଇଥିଲା । ଚକ୍ରପରଦ୍ଵୀ କଂଗ୍ରେସ ମାଲ୍ଦିବାଠାରେ ବସିଥିଲା ଏବଂ ଭୂମିନିୟମ୍ ଶାଠସ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଔପନିବେଶିକ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଶାସନ ଭାରତର ଲକ୍ଷ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ୧୯୦୮ ଠାରୁ ୧୯୧୨ ପାଏ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ଦଳ ରହିଥିଲା, ମାତ୍ର ୧୯୧୨ ଲଣ୍ଡୋ କଂଗ୍ରେସରେ ପୁନଶ୍ଚ ମିଳମିଶି ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୧୬ ଅଧିବେଶନ କଲିକତାଠାରେ ବସିଥିଲା । ଶ୍ରମଣ ଆନବେଷାନ୍ତଙ୍କୁ ସଭାପତି କରିବାରେ ସାର ସୁରଜିନାଥ ପ୍ରଭୁତି ଘୋର ବାଧା ଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସାର ରବିନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆନନ୍ଦବିହାରୀଙ୍କ ଦଳ ଜୟଲାଭ କଲେ ।

ଏହାପରେ ୧୯୧୯ ସାଲରେ ଅମୃତସରଠାରେ ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ଵରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ବସିଥିଲା । ଏଠାରେ ମହାତ୍ମା ଶାସନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଓ ଜାଲିଆନା ଓଁଆଲବାଗ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡର ପ୍ରତିବାଦ କରି-

ଆରମ୍ଭ । ୧୯୨୦ ସାଲରେ ନାଗପୁର ଅଧିବେଶନଠାରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କଂଗ୍ରେସ-
 ନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୨୨ ସାଲରେ ଗୟା ଅଧିବେଶନରେ
 ହେତୁବଦ୍ଧ ଚିନ୍ତାଧାରା ସ୍ୱାଧୀନତାପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରହୀତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୨୮ ସାଲରେ କଲିକତା କଂଗ୍ରେସରେ ସର୍ବଦଳ-ସମ୍ମିଳନ ପକ୍ଷରୁ ଭବିଷ୍ୟତ ସ୍ୱାଧୀନ
 ମତ ସମ୍ମତରେ ଗୋଟିଏ ଉପୋକ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ମୁସଲମାନମାନେ
 ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ମୁସଲମାନମାନେ କଂଗ୍ରେସରୁ ଏକ
 ପ୍ରକାର ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ୧୯୩୧ ସାଲରେ କରାଚୀ ଅଧିବେଶନରେ
 ଯୁକ୍ତି ସାଧନତା ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଗୋଲଡେବୁକୁ
 ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇଥିଲା । କରାଚୀ ପରେ ୧୯୩୨
 ସାଲରେ ପୁଣିଘାଟରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ହେବାର ଫିର ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର
 ସରକାର କଂଗ୍ରେସକୁ ବେଅଇନ୍ ଘୋଷଣା କରିବାରୁ ତାହା ହୋଇ ପାରିଲା
 ନାହିଁ । ଦିଲ୍ଲୀ ଓ କଲିକତାରେ ୧୯୩୨-୩୩ ସାଲରେ ଯେଉଁ ଦୁଇ ଅଧିବେଶନ
 ହୋଇଥିଲା ତାହା ସରକାରଙ୍କର ଅଇନ୍ ଲଘନ କରି ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ
 ଥର ପରତ ହୋଇଥିଲା । ଅଇନ ଅମାନ୍ୟ ଘୋଷଣା ପ୍ରତିତ ହେଲା ପରେ
 ୧୯୩୪ ରେ ବମ୍ବେଠାରେ ଅଧିବେଶନ ବଢ଼ିଥିଲା । ଏହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ କଂଗ୍ରେସ
 ଅଧିବେଶନ ଲକ୍ଷ୍ନୋଠାରେ ପଶ୍ଚିତ ଜିହ୍ୱାବଳ୍ଲ ନେହେରୁଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତାପାଇଁ
 ହୋଇଥିଲା ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଜୀବନ ଚିତ୍ର—୧୯୩୧ ସାଲରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଅଇନ
 ଅମାନ୍ୟ ଘୋଷଣା ଭାବରେ ଅତି ଶୁଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଗୃହୀତ । ନାନା ପ୍ରକାର

ଲର୍ଡ୍ ଲରଡ୍‌ଜୀବନ ।

ଦମନ ମୁଲକ ଅଇନ ପାଶ୍ କଲେ ସୁଦ୍ଧା
 ଭାରତ ସରକାର ବହୁଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ।
 ତେଣେ ବିଚାରରେ ଶ୍ରମିକଦଳ ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ରଚି-

ଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତ ପ୍ରତି
 ସେମାନଙ୍କର କେତେକ
 ଅଂଶରେ ସହାନୁଭୂତି
 ରହିଥିଲା । ଗୋଲଡେବୁ
 ବୈଠକ ସେତେବେଳେ
 ଲଣ୍ଡନରେ ବଢ଼ିଥିଲା,

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ।

ମାତ୍ର କଂଗ୍ରେସ ସେଥିରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ଥିବାରୁ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟସ୍ୱରୂପ
 ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା । ଏଥି ପାଇଁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ
 ସର୍ବଦା କରେ ପର ଉପକାର ।

୨ ସ୍ୱ ଗୋଲ୍ଡେଟ୍ଟ ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେବା ଉଚିତ ମନେକରି ସାର ତେଜ ବାହାଦୁର ସାସୁ ଓ ମିତ୍ରଙ୍କ କପୁତାର ଲର୍ଡ଼ ଇର ଉତ୍ତରଙ୍କ ସହିତ ମହାସ୍ତ୍ରା ଗାନ୍ଧି-ଙ୍କର ରେଟି କରାଇଥିଲେ । ବଡ଼ ଆତ୍ମଚରା ପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଲ୍ ସେ ସରକାର ସତ୍ୟାଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦେବେ, ଦମନ-ମୂଳକ ଆଇନ ଉଠାଇ ନେବେ ଏବଂ ଲୋକଙ୍କୁ ନିଜ ବ୍ୟବହାର ନିମିତ୍ତ ଲୁଣ ମାରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବେ; କଂଗ୍ରେସ ପକ୍ଷରୁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ବନ୍ଦ କରାଯାଇ ମହାସ୍ତ୍ରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱରୂପ ଗୋଲ୍ଡେଟ୍ଟଙ୍କୁ ପଠାଯିବ । ଏହି ଚୁକ୍ତିରେ ମହାସ୍ତ୍ରା ଗାନ୍ଧି ଓ ଲର୍ଡ଼ ଇର ଉତ୍ତର ସାକ୍ଷର କରିଥିଲେ । ଏଣୁ ଏହା ଗାନ୍ଧି ଇର ଉତ୍ତର ଚକ୍ର ନାମରେ ଅରହତ ॥

କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଥମେ ସରକାରଙ୍କର ଶାସନନୀତିର ସମାଲୋଚନା, ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାକିରୀରେ ଭରତୀୟଙ୍କ ନିଯୋଗ, ପ୍ରାଦେଶିକ ନ୍ୟାୟ ସ୍ଥାପନାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂଶୋଧନ, ମୁଦ୍ରାସିଲ୍ଲର ସ୍ୱାଧୀନତା, ଦଣ୍ଡବ୍ୟୁତ୍ଥ ଆଇନର ସମ୍ମାର, ଜୁଷ୍ଟିସ୍ ବିଶ୍ୱର, ଅସ୍ତ୍ରଆଇନ ରଦ୍ଦତ କରଣ, ଯୁକ୍ତି ବିଭାଗର ବ୍ୟୟ ହ୍ରାସ ପ୍ରଭୃତି ଏହିପରି କେତେକ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଆସୁଥିଲା । ସରକାର କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମସ୍ତମତେ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ହତାଶତ୍ୱର ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି ।

କଂଗ୍ରେସ ଯତ୍ନପତି ଗଣ ।

(୧୮୮୫ ରୁ ୧୯୩୫)

ଅଧିବେଶନ	ସାଲ	ସ୍ଥାନ	ସଭାପତିଙ୍କ ନାମ
୧	୧୮୮୫	ବମ୍ବେ	ଉମେଶଚନ୍ଦ୍ର ବନୋପାଧ୍ୟାୟ
୨	୧୮୮୭	କଲିକତା	ଦାଦାଭାଇ ନୌରୋଜୀ
୩	୧୮୮୭	ମଦ୍ରାସ	ବଦରୁଦ୍ଦିନ୍ ତର୍କୀବଂଶୀ
୪	୧୮୮୮	ଏଲ୍ଲିଡାବାଦ	ଜର୍ଜ ଇଉଲ
୫	୧୮୮୯	ବମ୍ବେ	ସାର ଉଇଲିୟମ ଉପେନ୍ଦ୍ରବର୍ମା
୬	୧୮୯୦	କଲିକତା	ସାର ଫିଲେକ ଶା ମେଡ଼େଟା.
୭	୧୮୯୧	ନାଗପୁର	ପି. ଆନନ୍ଦ ବର୍ମା
୮	୧୮୯୨	ଏଲ୍ଲିଡାବାଦ	ଉମେଶଚନ୍ଦ୍ର ବନୋପାଧ୍ୟାୟ
୯	୧୮୯୩	ଲହୋର	ଦାଦାଭାଇ ନୌରୋଜୀ
୧୦	୧୮୯୪	ମଦ୍ରାସ	ଆଲଫ୍ରେଡ୍ ଉଏର୍
୧୧	୧୮୯୫	ପୁନା	ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବାଚସ୍ପତି

କାଣି ଉତ୍ତମ କୁଳ ଅଟେ ତାର ।

୪୦	୧୯୨୫	କାନପୁର	ମସେଇନ ନାଉଡ଼ୁ
୪୧	୧୯୨୬	ଗୌଡ଼ାଟୀ	ଶ୍ରୀନାଥ ଆସନାର
୪୨	୧୯୨୭	ମାନ୍ଦ୍ରାଜ	ତାଙ୍କର ଆନସାର
୪୩	୧୯୨୮	କଲିକତା	ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ
୪୪	୧୯୨୯	ଲହୋର	” ଜହରଲାଲ ନେହେରୁ
୪୫	୧୯୩୧	କରାଚୀ	ସରଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲ
୪୬	୧୯୩୨	ଦିଲ୍ଲୀ	ସେଠ ରଣେଶ୍ୱର ଲାଲ
୪୭	୧୯୩୩	କଲିକତା	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତା ନେଲ ସେକ୍ଟରୀ
୪୮	୧୯୩୪	ବମ୍ବେ	ବାରୁ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ
୪୯	୧୯୩୫	ଲକ୍ଷ୍ନୌ	ପଣ୍ଡିତ ଜହରଲାଲ ନେହେରୁ

କଂଗ୍ରେସର ଆଗାମୀ ଅଧିବେଶନ ୧୯୩୬ ରେ ପୁନାରେ ବସିବାର ଘିର ହୋଇଅଛି ।

କଂଗ୍ରେସ ସଭିପତି ମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

ସେହି ନାମ ଯାଏ ନିଶ୍ଚୟ କଥା ।

(ଉମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ ।)
୧୨ ୧୮୮୫ ବସ୍ତ୍ର ଓ ୮ମ ୧୮୯୨
ଏଲହାବାଦ

—*—

(ଭୁବନ ଚନ୍ଦ୍ରମିତ୍ର ଜଟି ଇଉଲ)
ଚର୍ଚ୍ଚା ୧୮୮୮ ଏଲହାବାଦ

—*—

ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ରର ଅଧିବେଶନ,
୧୯୩୧ କରତାର ସଭାପତି ।
ଝଙ୍କାଲି ଥିଲେ ପରେ ବିଲତ
ଯାଇ ବାରିଷ୍ଟର ହେଲେ;
୧୯୧୬ ରେ କଂଗ୍ରେସରେ
ଯୋଗ ଦେଲେ ; କୌଣସି
ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ନାଗପୁର ଜାତୀୟ-
ପତାକାସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଏବଂ ଗାନ୍ଧିଜୀ
ସହିତ ବର୍ଦ୍ଧୋଲିସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ
ଯୋଗଦେଇ ଥିଲେ । ଦେଶପାଇଁ
ଅନେକ ଧରଣେ ଯୋଗଦେଇଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଚନ୍ଦ୍ରମିତ୍ରର ପଟେଇ;
ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ସହବାସ କରିବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଅବ୍ଦବେଶନ ୧୮୯୮
ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ସଭାପତି ହୋଇ-
ଥିଲେ । ଜନ୍ମ ୧୮୪୭-ମୃତ୍ୟୁ
୧୯୦୭ । ଅସାଧାରଣ ମେଧାବୀ
ସ୍ଥଳେ ଥିଲେ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରିକ ବ୍ୟ-
ବହାରମାନଙ୍କୁ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉପାୟ ପାଇଥିଲେ ।
ପରେ ବାରିଷ୍ଟରୀ ଅରମ୍ଭକରି
୧୮୯୦ ସାଲରେ କଲିକତା
ହରିତ ସ୍ଥାନରେ ବାରିଷ୍ଟରୀ
କରିଥିଲେ ।

(ଅନନ୍ଦ ମୋହନ ବସୁ)

— — ୦ — —

ଦ୍ଵାଦଶ ଅବ୍ଦବେଶନ, ୧୮୯୭ .
କଲିକତାର ସଭାପତି । ଜନ୍ମ
୧୮୪୭-ମୃତ୍ୟୁ ୧୯୦୭ । ପ୍ରଥମ
ମୁସଲମାନ ଏମ୍. ଏ । ବଙ୍ଗର
ମିଳିସିପାଲ୍ଟି ଓ କାଉଁସିଲର
ମେମ୍ବର ଥିଲେ ଏବଂ କମ୍ପୋଜର
ପ୍ରଥମ ମୁସଲମାନ ସେବିଟ
ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

(ରହିମୁଲ୍ଲା ମହମ୍ମଦ ସାୟୁନି)

ସାଧୁ ପଟ୍ଟେ ସଦା କାଳ କରିବ ହରିଣ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧିବେଶନ ୧୮୯୯
ଲଢ଼ାଣୀର ସଭାପତି । ଜନ୍ମ ୧୮-
୪-ମୁରୁ ୧୯୦୯, ପ୍ରଥମ ଭାର-
ତୀୟ ପିତୃଲିଖନ, ଓଡ଼ିଶାର
କମିଶନର, କଟକଦାର ଦେ-
ବାନବିହାରୀଥିଲେ, ଗରୁଡ଼ମଣ୍ଡ
ସହାୟ ରାମଲ କମିଶନର
ମେମ୍ବର କରିଥିଲେ । ଭାରତ
ଇତିହାସ, ଭାରତ ଅର୍ଥନୀତି,
ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଓ ବେଦ
ପ୍ରଭୃତିର ଇଂରେଜୀରେ ଅନୁ-
ବାଦ କରିଥିଲେ ।

(ସର ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ)

ଶୋଭଣ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୦୦
ଲଢ଼ାଣୀର ସଭାପତି । ଜନ୍ମ
୧୮୫୫, ମୁରୁ ୧୯୨୩ । କଟକର
ହରିକୋଟର ପ୍ରଥମ ଭାରତୀୟ
ଚିଫ୍ ଜଜ୍ ସାହିବ । ହାରିକୋଟରୁ
ପେନସନ ନେଇ କଟକର
ରାଜ୍ୟର ଦେବାନ ହୋଇ-
ଥିଲେ, ସମାଜ ଉନ୍ନତି ନିମିତ୍ତ
ବହୁକାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅଛନ୍ତି ଓ
କଟକର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଭାବେ
ଗୁନସେଲର ଥିଲେ ।

(ସର ଗଣେଶ ନାରାୟଣ ଚନ୍ଦ୍ର ବରକାର)

ଫସଲର ଅନିତ୍ୟତା ବରଣ ପୁରଣ ।

ସପ୍ତଦଶ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୦୧
କଲିକତାର ସଭାପତି । ଜନ୍ମ
୧୮୪୪ ମୃତ୍ୟୁ ୧୯୩୭ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ପାର୍ଶୀ ଧର୍ମକୁବେର । ୮୩ ବର୍ଷ
ଧର ବୟସର କାରଖାନା
ମାଲିକ ସଭାର ସମ୍ପର୍କ, କଂଗ୍ରେସ
ଛାଡି ଲିବରଲ ସଭାର ମଧ୍ୟ
ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ବୟସର
ଲକ୍ଷେପକ୍ଷ ଓ ଅନ୍ୟ ବହୁବିଧସଭା
ସମିତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଓ ସଦ୍ୟ
ଥିଲେ ।

(ପର ଦାନଶା ଓପାବୁ)

୧୮୯୫ ରେ ୧୧ ଶ ପୁରୀ ଓ
୧୯୦୨ରେ ୧୮ ଶ ଅହମଦା-
ବାଦ । ୧୮୪୮ ରେ ଜନ୍ମ,
୧୯୨୫ ମୃତ୍ୟୁ । ଆକ, ପି, ଏସ୍
ଥିଲେ, ସରକାର ତାଙ୍କୁ ମାସିକ
ଟ ୫୦୦ ଭାରି ଦେଲେ, ବଙ୍ଗ
ଲେଦ ଆନ୍ଦୋଳନର ଗୁଳକ
୧୮୮୨ରେ କଲିକତା ରାଜନ-
କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ବଙ୍ଗ-
ସରକାରଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ
କଲିକତା କର୍ମରେ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଦେଖିଥିଲେ କେବଳ ହାତକୁ
ଦେଲେ ।

ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ ।
ଅନ୍ତର୍ଗତ ପୁରୀକର୍ମ କର ଆବରଣ ॥

ଦ୍ରଷ୍ଟୁ ଅଧିକେଶନ, ୧୮୯୦
କଲିକତାର ସଭାପତି, ୧୮୪୪
ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୧୪ ରେ ମୃତ୍ୟୁ
ଜାତିରେ ପାର୍ଶୀ, ବମ୍ବେରେ
ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନେତା ।

ଯା.ରୁ ପାରୋକଶା ମେସେଟା ।

୩୮ ଶ, ୧୯୨୩ କୋକନଦା ।
୧୮୭୮ ଜନ୍ମ, ୧୯୩୧ ମୃତ୍ୟୁ;
ସ୍ୱାମୀର ଷ୍ଟେଟ୍ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର
ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ; ବରପଦାର
ପିତୃକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ । ‘କମ୍ପେଡ୍’
ଓ ‘ହାମଡାଡ’ ପତ୍ରକାର
ସମ୍ପାଦକ । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ନିଜର
କର୍ମରେ ଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସପାର୍ଟୀ,
୨ ବର୍ଷ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ ।
୧୯୩୧ ପ୍ରଥମ ଗୋଲ୍‌ଟେବୁରେ
ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଇଂଲ୍-
ଣ୍ଡରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ମୋଲିନା ମହମ୍ମଦ ଆଲୀ ।

ପିମ୍ପୁର ପଥା ୭୫୦ ମୁତ୍ତ କାରଣରେ ।

ଲଳମୋହନ ଘୋଷ ।
୧୯ ଶ, ୧୯୦୩ ମାନ୍ୟତା ।

ସାର ହେନେରୀ କଟନ୍ ।
୨୦ ଶ, ୧୯୦୪ ବମ୍ବେର ।

୩୭ଶ, ୧୯୨୨ ଗୟା । ୧୮୭୦
ଜନ୍ମ, ୧୯୨୪ ମୃତ୍ୟୁ କଲିକତାର
ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ବାରିଷ୍ଟର ଓ
ଦାନୀ । କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳ-
ନରେ ଯୋଗଦେଇ ସପର-
କାରେ ଜେଲ ଭୋଗିଥିଲେ;
ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ
ସହିତ ମିଳି ପ୍ରସ୍ତୁତଦଳ ସୃଷ୍ଟି
କଲେ । ସେ କଲିକତା କର୍ମୋ-
ଦେଶନର ମେୟର ଏବଂ
'ପରଫାଥ' ସ୍ୱକାଦ ପତ୍ରେ
ସ୍ଥାପୟିତା ।

(ଦେଶବନ୍ଧୁ ସି, ଆର, ଦାସ

ପ୍ରକଳର ସହ ଯୁକ୍ତ ଜାଣ ସେପରିରେ ।

୧୩୩ ୧୮୯୭ ଅପରାଧିନୀ ।
 ୧୮୫୭ ଜନ୍ମ, ୧୯୩୫ ମୃତ୍ୟୁ;
 ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ହାଇକୋର୍ଟ ରକ୍ଷିତ,
 ଜିଲ୍ଲା ବଡ଼ଲେଟ୍‌ଙ୍କ ପକ୍ଷରେ
 ଟିକା କାଉଁସିଲର । ମଣ୍ଡାଗୁ-
 ଶାସନ ୧୯୨୫ ରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ
 କାଉଁସିଲ ଅପ୍ପେଲେଟ ମେମ୍ବର
 ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜଣିଲ
 ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସମ୍ପାଦକ ।

ପ୍ରାର ଶଙ୍କରନ୍ ନାୟାର ।

୨୦ ଶ ୧୯୦୯ ଲଢ଼ାକାର,
 ୩୩୩ ୧୯୧୮ ଦିଲ୍ଲୀ । ୧୮୫୧
 ଜନ୍ମ; ହାଇସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ, ହିନ୍ଦୁ
 ସ୍ଥାନ ଓ ଲେଖି ଆଇର ନିୟମର
 ସମ୍ପାଦକ; ହାଇକୋର୍ଟର
 ପ୍ରାଧିକାର; ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା
 ସଭା ମେମ୍ବର; ବଡ଼ଲେଟ୍ ସଭାର
 ମେମ୍ବର; ୨ୟ ଗୋଲ୍ଡମେଡ଼
 ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେଇ-
 ଥିଲେ; ୧୯୩୫ ରେ ଜାତୀୟ
 ଦଳର ପ୍ରତ୍ନ । ବନାରସ ହିନ୍ଦୁ
 ବ୍ୟବସ୍ଥାପକଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ତି ।

ମଦନ ମୋହନ ମାଲବ୍ୟ ।

ଅବାଳେ ବପେ ଶତ୍ରୁ କରେ ଅବମାନ ।

ଏକଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧିବେଶନ
୧୯୨୭ ଗାଁଦାଠାର ସଭାପତି ।
୧୮୭୪ ରେ ଜନ୍ମ; ଜଣେ
ଭଜାଳ; ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ
ସଭାର ମେମ୍ବର; ମାନ୍ଦ୍ରାଜର
ଅନ୍ତର୍ଭୋକ୍ତ ଡେନରାଲ;
କଂଗ୍ରେସର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ
ନେତା ।

ଶ୍ରୀନିବାସ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ।

ସପ୍ତଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧିବେଶନ
୧୯୩୩, କଲିକତା ସଭାପତି,
ଜେ, ଏମ୍ ସେନଗୁପ୍ତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ;
ଆରମ୍ଭ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନେ
ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । ଏ ଜଣେ
ଭାର୍ଗବୀ ମନ୍ଥାଳା ସେନଗୁପ୍ତଙ୍କୁ
ବିବାହ କରି ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ
ଭାବ ଓ ଶକ୍ତିନୀତି ଧରିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ନେଲୀ ସେନଗୁପ୍ତା

ନିଜାନ୍ତ ନିର୍ବୋଧ ଭାବୁ କହୁ ସର୍ବଜନ ॥

ପେଢ଼ ରାଗଛୋଡ଼ ଲାଲ ।
୪୭ ଶ ୧୯୩୨ ଦିଶା ।

ଆଲ୍‌ପ୍ରେଡ଼ ଉପବ ।
୧୦ ମ ୧୮୯୪ ମାହାକ ।

ଋମ ଅଧିବେଶନ, ୧୮୮୯
ବମ୍ବେର ଓ ପଞ୍ଚବଂଶ ଅଧି-
ବେଶନ, ୧୯୧୦ ଏଲହା-
ବାଦର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।
ଏ ଜଣେ ଇଂରେଜ, କିନ୍ତୁ
ଭାରତପ୍ରତି ଏହାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ
ସ୍ନେହଧୂଳି ଓ ଭାବ ନ୍ୟାୟପର
ଥିଲେ ।

ପାର ଖଲ୍‌ଲିପୁମ୍ ଉପକ୍ରମବର୍ଣ୍ଣ
ଯେଉଁ ବାର୍ତ୍ତା ବଚସଣ ହୁଏ ସେହିକଳ ।

୧୯୨୦ କଳିକତା ବିଶେଷ
ଅଧିବେଶନ । ୧୮୭୫ ଜନ୍ମ,
୧୯୨୯ ମୃତ୍ୟୁ, ଅଭିନବୀକସାୟୀ,
ଦୟାନନ୍ଦ—ଆଇଙ୍ଗ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ-ବେଦିକ୍
କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଓ ଶିକ୍ଷକ ।
ଅମେରିକା ଯାଇଥିଲେ ‘ବନ୍ଦେ-
ମାତରମ୍’ ଓ ‘ପିପ୍ପୁ’ ସମ୍ବାଦପତ୍ର
ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, ଅସହ ଯୋଗର
ତେଲ ଯାଇଥିଲେ, ସାଲମନ-
କମିସନ କଳାପତାକା ବେଳେ
ପୋଲିସ ଲଠି ଖାଇଥିଲେ ।

ଲଲା ଲଜପତ୍ ସିଂହ

୩୪ ଅଧିବେଶନ, ୧୮୮୭,
ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ସଭାପତି ହୋଇ-
ଥିଲେ । ୧୮୮୪ ରେ ଜନ୍ମ,
୧୯୦୯ରେ ମୃତ୍ୟୁ, ବଙ୍ଗେଇର
ପ୍ରଥମ ବାରିଷ୍ଟର ଓ କଂଗ୍ରେସର
ପ୍ରଥମ ମୁଖ୍ୟମାନ ସଭାପତି
ଏକତ୍ର ଶ୍ରୀ ସ୍ବାଧୀନ ଚେତା
ଓ ଦେଶପ୍ରିୟ ଥିଲେ ।

ବଦରୁଦ୍ଦୀନ ତୟାବଜା ।

କବିବ. ତାହାକୁ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ନିୟୋଜନ ।

ପଣ୍ଡିତ ବିଶ୍ଵନାଥ ଚର । ଅମ୍ବିକା ଚରଣ ମଜମଦାର ।
୨୭ ଶ ଅପ୍ରେଲ ୧୯୧୧ କଲିକତା । ୩୧ ଶ ଅପ୍ରେଲ ୧୯୧୭ ଲକ୍ଷ୍ନୌ ।

୧୯୧୮ ବର୍ଷରୁ, ବିଶେଷ
ଅଧ୍ୟାପକର ସ୍ଵରୂପ । ୧୮୭୧
ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୩୩ରେ ମୃତ୍ୟୁ
ଜଣେ ଶାନ୍ତନାମ ଭବିଷ୍ୟ
୧୯୧୨ ରେ କଲିକତା ହାଇ-
କୋର୍ଟର ଜଜ୍ ହୋଇଥିଲେ
୧୯୨୩ରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଧିକୃତ
ଭାରତ ପଦ୍ମ ଲିଙ୍ଗ ଅଫ୍ ନେପ-
ଲସରେ ପୋଷ ଦେଇଥିଲେ ।

(ସମ୍ବଦ ହାତୀନ ରମାମ୍)

ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ହେଲେହେଁ ଲୋକ ହତଭୁକ୍ତି ହୁଏ ।

(ଚକ୍ରସ୍ୱରାଜବାବୁରସ୍ୱର)
 ଶଞ୍ଜେ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୨୦ ନାଗପୁର

(ହାକିମ୍ ଅଜମଲଖାଁ)
 ଶଞ୍ଜେ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୨୧ ଅହମଦାବାଦ

ଭିଂଶ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୧୫
 ବମ୍ବେର ସଭାପତି । ୧୮୭୪
 ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୨୮ ରେ ମୃତ୍ୟୁ,
 ଭାରତୀୟମାନଙ୍କମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମେ
 ବଙ୍ଗଳାର ଆଡଭୋକେଟ
 ଶକ୍ତିନେତ୍ର, ବଡ଼ଲୁକ
 ଫକ୍ତକିଉଟିଓ କାଉନ୍ସିଲର,
 ଅରୁନ ମେମ୍ବର ଓ ଗଭର୍ଣ୍ଣର
 ହୋଇଥିଲେ ।

ସାର ଏସ୍, ପି, ସିଂହ ।

ଶଞ୍ଜେ କାର୍ଯ୍ୟ ଡାର ସଦ୍ୟପିଟି ଅଭ୍ୟାସ ନ ଥାଏ ।

ନବୀନ ସମ୍ବତ୍ ସାମୁଦ୍ରିକ ଆକାଶ)
୧୯୧୩ ଜୁଲାଇ ୨୮ ଶ ଅକ୍ଟୋବର

ଆରୁ ଏକ ମୁଖଲକର ।
୨୭ ଶଅପ୍ତବର୍ଣ୍ଣନ, ୧୯୧୨ ବାକ୍ସିପୁରୀ

ଉନବିଂଶ ଅଧିବର୍ଣ୍ଣନ ୧୯-
୧୪ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ସଭାପତି ।
୧୮୪୯ ରେ ଜନ୍ମ ୧୯୨୪
ରେ ମୃତ୍ୟୁ; ବଙ୍ଗବଙ୍ଗ ଅନ୍ତର୍-
ଜନର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା,
ସ୍ବୟଂ ଭାରତୀୟ କାଉନସିଲରେ
ଓ ବଙ୍ଗଳା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର
ପବ୍ଲିକ୍‌ରିଲେସନ୍ କାଉନସିଲରେ
ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ
କଲିକତା ବିଶ୍ବ ବିଦ୍ୟାଳୟର
ଭାରତ-ଗୁରୁସେଲର ହୋଇ-
ଥିଲେ ।

ଭୁପେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ।

ବନ୍ଧୁ ଭାବିଗଲେ କେ ସେଥିକ ପାଣି ।

ଜଣେ ଅଃ ୧୯୧୯ ଅନୁଭବର,
 ଜଣେ ଅଃ ୧୯୨୮ କଳିକତା,
 ୧୮୭୧ ଜନ୍ମ, ୧୯୩୧ ମୃତ୍ୟୁ,
 ଅରନ ବ୍ୟବସାୟରେ ଅତୁଳ
 ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରିଥିଲେ,
 କଂଗ୍ରେସର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା,
 ଦେଶପାଇଁ ଦୁଇଥର ଗଙ୍ଗାଧାରୀ-
 ଥିଲେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନ କରି
 ଅସଫଳରେ ତାର ଯତନ, ହୋଇ
 ଥିଲେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରପେଣ୍ଡ-
 ଶ୍ୱର ସ୍ଥାପୟିତା, କଂଗ୍ରେସର
 ସ୍ଥାପନା ଗୃହପାଇଁ ନିଜର ବନା-
 ରସମ୍ମତ ବାସଗୃହ ଅନନ୍ତରାମ
 ଦାନକରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

(ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହରୁ)

ଦ୍ୱାତ୍ରୀଂଶ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୧୭
 କଳିକତାର ସଭାପତି । ୧୮୪୭
 ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୩୩ରେ ମୃତ୍ୟୁ
 ଜଣେ ଆତ୍ମାର୍ଥୀ ଦେଶର
 ମହିଳା, ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା
 ପାଇଁ କଫିଆରୀ କରିଛନ୍ତି,
 ବନାରସର ହିନ୍ଦୁ କଲେଜ ଓ
 ମେଦିନାପଲ୍ଲୀର ନେସନାଲ୍
 ରବିନିର୍ଦ୍ଦେଶୀ ସ୍ଥାପନ କରି
 ଥିଲେ, ଥିଉଡ଼ଫିରାଲ୍ ସୋସା-
 ରଟିର ନେତ୍ରୀ ଏବଂ ଅନେକ
 ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ।

(ଶ୍ରୀମତୀ ଅନି ବେଶାନ୍ତ)

ବାଳ ବୋହୂଗଣେ ନ ଅସ୍ତବ ଉଦାଣି ॥

ମୌଲାନା ଅବୁଲ କଲମ ଆଜାଦ
ବିଶେଷ ଅଧିବେଶନ ୧୯୨୩ ଦିଲ୍ଲୀ

(ଫହାମ୍ମା ଗାମି)
୩୯ଶ ଅଧିବେଶନ, ୧୯୨୪ ବେଲ୍‌ଗା

୪୦ଶ ଅଧିବେଶନ ୧୯୨୫
ଭାନପୁର । ୧୯୨୯ ରେ
ଜନ୍ମ; ଲଣ୍ଡନ ଓ କେମ୍ବ୍ରିଜ୍‌ରେ
ଶିକ୍ଷିତ। ଭାରତର ନାଗ୍ରାଜାଗ-
ରଣ ଆନ୍ଦୋଳନ ନେତ୍ରୀ;
ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫେଡେରା-
ସନର ସଭାପତି; ଗୋଲଟେବ୍
ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇ-
ଲେ; ଲେଖକ ଓ ଅମେ-
ଳିକା ପ୍ରମୁଖ ଭବ ଭାରତ
ସମ୍ମାନ ପ୍ରାପ୍ତ। ଦେଖିଲେ
ସର୍ବତ୍ର କବି, ସୁଦକ୍ଷିଣାୟିକା
ବେଶର ସଜ୍ଜନାତିଙ୍କ ଏବଂ
୧୯୨୯ରେ ଶାନ୍ତି ପୁସ୍ତକ
ଶାନ୍ତି ବବିଷୟ ।

(ଶ୍ରୀମତୀ ସରୋଜିନୀ ନାରାୟଣ)

ପିତାମାତା ପରି ଅଳ୍ପ ବେ ଅଳ୍ପ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ।

ଏକବଂଶ ଅଧିବେଶନ,
 ୧୯୦୫ ବନାରସର ସଭାପତି ।
 ୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୧୫ରେ
 ମୃତ୍ୟୁ, ଭାରତସରକାର ସମ୍ବିତର
 ସ୍ଥାପୟିତା, ଭାରତ ତରଫରୁ
 ଭାରତୀୟ କମିଶନ ସମ୍ମୁଖରେ
 ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ବାଲିଶ୍ଚ
 ଯାଇଥିଲେ, ୧୮୯୯ ରେ
 ବଡ଼ଲଟ ସଭାର ମେମ୍ବର
 ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ବଡ଼ଲଟ
 ଲର୍ଡ କର୍ଜନଙ୍କୁ ଡର୍କ ଫିଜର
 ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ସାବ
 ଜୀବନ ହେଉଛି ସେବାରେ
 କଟାଇଲେ ।

(ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ଗୋଶାଲ)

ଦ୍ଵିତୀୟବଂଶ ଅଧିବେଶନ,
 ୧୯୦୭ ସ୍ଵରାଜ (ଏହା
 ଗଣତାନ୍ତ୍ରୀୟ ଲଗି ଭାବିଯାବ
 ଥିଲା) ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟବଂଶ
 ଅଧିବେଶନ, ୧୯୦୮ ପାତ୍ରା-
 ଜର ସଭାପତି । ୧୮୫୫ ରେ
 ଜନ୍ମ, ପ୍ରଥମେ ଡକ୍ଟର ଓ
 ପରେ ଜଜ ହେଲେ । ବଙ୍ଗ
 ଓ ଭାରତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର
 ମେମ୍ବର, କଲିକତା କର୍ପୋରେ
 ସନ ଓ ରାଜନୀତିର ସଂଗ୍ରହ
 ସେହିଭାବେ ହୋଇଥିବ ।

ସାର ରାମଚନ୍ଦ୍ରାଣୀ ଦାଶ ।

ଧନ୍ୟସ୍ତେ ସେ ଦେ ଦେ ପ୍ରାଣ ତାଙ୍କର ସେବାରେ ॥

ଦ୍ଵିତୀୟାବଂଶ ଅଧିବେଶନେ
 ୧୯୨୭ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ସଭାପତି ।
 ୧୮୮୦ରେ ଜନ୍ମ; ବଲ୍ଲଭର
 ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଡାକ୍ତରୀ
 ବ୍ୟାପା ଶିକ୍ଷାକର, ଡକ୍ଟର
 ଅଫ୍ ମେଡିସିନ' ଓ 'ମାଟ୍ରିକ
 ଅଫ୍ ସର୍ଜରୀ' ଉପାଧିପାଳକେ,
 ୧୯୨୦ ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାରତ
 ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏବଂ ୧୯୨୨
 ରେ ଗୟାର ଶିଳ୍ପପତି ସଭାପତି
 ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜେଲ
 ଯାଇଥିଲେ; ଜାତୀୟ ମୁସଲି-
 ମାନ ଦଳ ନେତା ଥିଲେ ।
 ୧୯୩୭ରେ ମାରାଯାଇଛନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର ଆନନ୍ଦ ।

ଅତ୍ତରତ୍ନାବଂଶ ଅଧିବେଶନ,
 ୧୯୩୪ ବମ୍ବେର ସଭାପତି ।
 ୧୮୮୪ ରେ ଜନ୍ମ, ପାଟନା
 ହାଇକୋର୍ଟର ଉକ୍ତାଳ ଥିଲେ,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶକାର୍ଯ୍ୟରେ
 ଲାଗିଛନ୍ତି । ବହାର ଛାତ୍ର
 ସମିତିର ସଭାପତି, ଆଇନ
 ଅମାନ-ଅଦୋଳନରେ ଜେଲ
 ଯାଇଥିଲେ, ବହାର ରୁଦ୍ଧିବା
 ପାଇଁ ଖୋଲି ଲେଖକମାନଙ୍କର
 ବହୁ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି ।

ବାବୁ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ

ବୁରୁ କବିଦିଅ ବିଳାସ କାମନା ।

(ଦାଦାଭାଇ ନୌସେଜୀ)

୨ୟ ଅଃ ୧୮୮୭ କଲିକତା,
 ୧ମ ଅଃ ୧୮୯୩ ଲଣ୍ଡୋର ଓ
 ୨୨ ଶ ଅଃ ୧୯୦୭ କଲିକ
 ତାରସଭାପତି । ୧୮୭୫ ରେ
 ଜନ୍ମ, ୧୯୧୭ ରେ ମୃତ୍ୟୁ ।
 ଜାତିରେ ପାର୍ଶୀ, ବସନ୍ତଙ୍କର
 ଏଲ୍‌ଫିନ୍‌ସ୍ଟୋନ କଲେଜର
 ପ୍ରଫେସର । ବରୋଦା ରାଜ୍ୟର
 ଦେଓ୍ୟାନଥିଲେ, ସେ ବ୍ରହ୍ମା
 ପାଞ୍ଚାମେଶ୍ୱର ପ୍ରଥମ ଭାର୍ତ-
 ଙ୍ଗମ୍ ସମ୍ମାନ ଏ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର
 ଜନ୍ମଦାତା ।

୪୪ଶ ଅଃ ୧୯୨୯ ଲଣ୍ଡୋର
 ଓ ୪୯ଶ ଅଫ୍‌ବେଗନ ୧୯୩୫
 ଲଣ୍ଡୋ । ମେ.ଡି.ଲ୍‌ନେଡ୍‌ହୁଲ୍‌
 ପୁର, ୧୮୮୯ରେଜନ୍ମ; ଜଣେ
 ସୁସାଧାରଣବ୍ୟକ୍ତି; ବହୁବାର
 ଜେଲ ଭେରିଛନ୍ତି । ଇଞ୍ଜି-
 ରେସ ବର୍ତ୍ତମାନବିଶେଷତଃ
 ରୂପିଆର ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ପାଇ
 ଭାରତରେ ସାମ୍ୟବାଦନୀତିର
 ପ୍ରଧାନ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ । ତାଙ୍କର
 ସ୍ତ୍ରୀ କମଳା ନେହେରୁ ଇଞ୍ଜିରେ
 ପରେ ପରଲେକ ହୋଇଛନ୍ତି
 ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ କଂଗ୍ରେସ ସଭା
 ପତି ।

ପି, ଆନନ୍ଦ ଗୁଲ୍‌ଟୀ ।

୧୮୯୧ ସାଲ ୭ମ ଅଧି-
 ବେଶନ ନାଟପୁର ସଭାପତି ।
 ଏ ଜଣେ ସ୍ୱକଳ୍ପ ଓ ଦେଶର
 ସେବକ । କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରେସି-
 ଡେଣ୍ଟ ହୋଇ ଅନେକପ୍ରକାର
 ଦେଶର ମଙ୍ଗଳଜନକ କ୍ରିୟା-
 ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ।

ଦୂର ଭବିଷ୍ୟ ଅସାର ଭାବନା ॥

୧୯୦୮ ଠାରୁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସିଥିବା କେତେକ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସରକାରୀ କମିଟିମାନଙ୍କର ନାମ ।

ନାମ	ମସୀହା
୧—ମିଷ୍ଟାକର୍ମ କମିଟି (ରାଏଲ)	୧୯୦୮
୨—ରେମେଡିଏନ୍ କମିଟି (ରାଏଲ)	୧୯୧୩
୩—ଅଇଲ୍ୟୁଷନ୍ କମିଶନ	୧୯୧୫
୪—ମହାରାଜ କମିଟି	୧୯୧୭
୫—ରାଏଲ ଇନ୍‌ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ କମିଶନ	୧୯୧୮
୬—ବୁକ୍ସ କମିଟି	୧୯୧୯
୭—ପ୍ରେସ୍‌ମ୍ୟାନ୍ କମିଟି	୧୯୧୯
୮—ଅକ୍ସିଡ଼ାଣ୍ଟ କମିଟି	୧୯୧୯
୯—ଇଣ୍ଡିଆ କମିଟି	୧୯୧୯
୧୦—ରେସିଡ଼ାଲ୍ ଡିପ୍ୟୁଟିମେଣ୍ଟ କମିଟି	୧୯୨୨
୧୧—ଇଷ୍ଟିଂଷ୍ଟେଣ୍ଟ କମିଟି	୧୯୨୩
୧୨—ମୁଡ଼ିମ୍ୟାନ୍ କମିଟି	୧୯୨୪
୧୩—ଲ କମିଶନ (ରାଏଲ)	୧୯୨୪
୧୪—ହାଉସ୍‌ଫର୍ମ ଇନ୍‌କ୍ୱାୟ କମିଟି	୧୯୨୪
୧୫—ଡିପ୍ଟିମେଣ୍ଟ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ କମିଟି	୧୯୨୪
୧୬—ସ୍ପିନ୍ କମିଟି	୧୯୨୫
୧୭—ସ୍ପିନ୍ କମିଟି	୧୯୨୫
୧୮—ହାଉସ୍‌ଫର୍ମ କମିଶନ (ରାଏଲ)	୧୯୨୭
୧୯—ରାଏଲ କ୍ୱିଜି କମିଶନ	୧୯୨୭
୨୦—ବୁକ୍ସ ଲେ କମିଶନ (ରାଏଲ)	୧୯୨୮
୨୧—ବୁକ୍ସ କମିଟି	୧୯୨୯
୨୨—ଜାଏଣ୍ଟ ପିଲେକ୍ସ କମିଟି (ରାଏଲ)	୧୯୩୪
୨୩—ପୋଷ୍ଟ କମିଟି	୧୯୩୫

ଜନତ୍ୱ ଗୁରୁ ।

ଭାରତବର୍ଷର ଗୌରବମୟ ମଧ୍ୟରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପତ୍ନୀଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଧାନ
ପାଠ ଅଛି । ଯଥା—ଦକ୍ଷିଣରେ ମହାରାଜାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବସାର ପାଠ, ପଶ୍ଚିମରେ
ନାହିଁ ଯାହା ପିଣ୍ଡେ ନାହିଁ ତା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ପୃଷ୍ଠିମନ ଅନୁଯାୟୀ

ନାସିକାରେ ନାସିକ ପୀଠ, ଉତ୍ତରରେ ହିମାଳୟ ପାଦଦଣ୍ଡରେ ଭରଣ ପୀଠ
ଏବଂ ପୂର୍ବରେ ପୁଷ୍ପାରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ପୀଠ । ଗୁରୁତ୍ମାଟି ପୀଠରେ ୪ ଜଣ
ଜଗତଗୁରୁ ଓ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ମହନ୍ତ ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ଅନ୍ୟଜାତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଥିଲେ ।

୧ ।	କୈବର୍ତ୍ତୀ ପୁତ୍ର ବ୍ୟାସ	ବ୍ରାହ୍ମଣ
୨ ।	କେଲୁଶୀ ପୁତ୍ର ପରାଶର	”
୩ ।	ଶୂନା (ନାତଜାତ) ଗର୍ଭଜାତ ଶୁକଦେବ	”
୪ ।	ଅନାର୍ଯ୍ୟ କନ୍ୟା ଗର୍ଭଜାତ କଣାଦ	”
୫ ।	ଶୁଦ୍ରକନ୍ୟା ଶୂଦ୍ରୀ ଗର୍ଭଜାତ ଉଷ୍ୟଶୂଦ୍ର	”
୬ ।	ବେଶ୍ୟାପୁତ୍ର ବଶିଷ୍ଠ	”
୭ ।	ଯବନ କନ୍ୟା ଗର୍ଭଜାତ ମହମାଳ	”
୮ ।	ସ୍ଥାନଜାତାୟା ମଣ୍ଡୁକା ଗର୍ଭଜାତ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ	”
୯ ।	ସନ୍ଧୀୟକନ୍ୟା ଗର୍ଭଜାତ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର	”

ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ମେଳା

ଯାନି ଓ ଯାତ୍ରା ।

ଭାରତର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ଧର୍ମ କର୍ମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷରେ
ବଡ଼ ବଡ଼ ମେଳା ବସିଥାଏ । ଏଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ସମାଗମ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
ନିମ୍ନରେ ଭାରତର କେତୋଟି ପ୍ରଧାନ ମେଳାର ନାମ ଦିଆଗଲା ।

୧—ହରିହର ଛନ୍ଦି ବା ସୋନପୁର ମେଳା । ଏହା ପାଟଣା ନକଟରେ
ସୋନପୁରଠାରେ ଗଙ୍ଗାକୂଳରେ ବସିଥାଏ । ଏ ମେଳାରେ ଭାରତଜାତ ପ୍ରାୟ
ସବୁ ଜନସା, ଜନ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ି ନିମିତ୍ତ ସମବେତ ହୋଇଥାଏ ।

୨—ପିତୃପକ୍ଷ ମେଳା; ଗୟାରେ ପଲ୍ଲୁନଦୀ କୂଳରେ ଅଶ୍ୱିନମାସ
ମହାଲୟା ବେଳକୁ ଏହି ମେଳା ବସେ । ସୀତା ଦେବୀ ପଲ୍ଲୁନଦୀରେ ପିତୃ
ପୁରୁଷକୁ ପିଣ୍ଡ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ସାଧାରଣ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଏଠାରେ ପିଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି ।

୩ । କୁମ୍ଭମେଳା—ଏହା ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରଧାନତମ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ମେଳା,
ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ଦଶଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ସାଧୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସୋଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହା
ସାର୍ବ ପୃଷ୍ଠି ଶୂନ୍ୟ ଶୁଷ୍କମୟ ସମ ମନେ ଯେବେ ସୁଖ ନାହିଁ ॥

କଷ୍ଟକ୍ଷର ଯୋଗ ନେଇ ଏ ମେଳା କରିଥାଏ । କୁମୁମେଳା ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମୁ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧକୁମୁ ଏପରି ଦୁଇପ୍ରକାର ହୋଇଥାଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣଯୋଗ ପଡ଼ିଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମୁ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ-ଯୋଗରେ ଅର୍ଦ୍ଧକୁମୁ ମେଳାହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରଭାବ ୧୨ ଶ୍ରେଣୀରେ ଥରେଲେଖା ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମୁ ମେଳା ହୁଏ । ଏହାର କୌଣସି ସ୍ଥିର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ଥର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ନାକ୍ଷତ୍ରିକ ଯୋଗ ପାଏ ସେଠି ସେହିଠାରେ ହୁଏ । ଏଜ୍ଞାତାବାଦ, କୁସୁକ୍ଷେପ, ହୃଦହାର ଓ ନାସିକ ଏହି ୪ ଗୋଟି ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ହୋଇଥାଏ । ସମୟେ ସମୟେ ଏଥିରେ ପ୍ରକୃତ ସିଦ୍ଧି ପୁରୁଷମାନେ ଯୋଗ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ।

୩ । ରଥଯାତ୍ରା—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଦ୍ୱିତୀୟା କଥିରେ ପୁରୀଠାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ରଥରେ ବସି ପୁଣିବୁ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଭକ୍ତବର୍ଗରୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ହଜୁ ରଥଯାତ୍ରା ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ନବ-ବଳେବର ଓ ଲଘୁଲୀଳା ବେଶ ମଧ୍ୟ ଅତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଘଟଣା; ମାତ୍ର ଏହା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବର୍ଗ ଅନ୍ତର ଥରେ ପଡ଼େ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ।

୪ । ବାରୁଣୀ—ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ମୁହାଣରେ ଲୋକେ ବାରୁଣୀ ବୁଡ଼ ଦେବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏହା ମକର ମାସରେ ହୁଏ । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଗଙ୍ଗାନଦୀର ସାଗର ସଙ୍ଗଠାରେ ବୁଡ଼ ଦେବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଯାଜପୁରଠାରେ ବୈଦରଣୀ ନଦୀରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବୁଡ଼ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୫ । ଦଶହରା—ଦୁର୍ଗାପୂଜା ବଂଶଦେବର ପ୍ରଧାନତମପର୍ବ ହେଲେହେଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ଭଲ ଭାବରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ମହାବୀରର ଦଶହରା ଉତ୍ସବ ଏକ ବିଶେଷ ଘଟଣା । ସେତେବେଳେ ରାଜା ଦରବାର, ଶୋଭାଯାତ୍ରା, ମିଳିତାଣ୍ଡ ପ୍ୟାରେଡ୍, ରେଷନା, ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପ୍ରଭୃତି ନାନା ସଜ୍ଜାମିତ ମହାଶୂରରେ ହୋଇଥାଏ ।

୬ । ରାମନବମୀ,—ସୁକ୍ରପଦେସର କେତେକ ବଡ଼ବଡ଼ ସହରରେ ବିଶେଷ କରି ଅଯୋଧ୍ୟା, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଅଗ୍ରା ଓ ଏଜ୍ଞାତାବାଦ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନର ରାମ-ନବମୀ ଉତ୍ସବ ଅତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

୭ । ଜନଶୁଖିଣୀ,—ବଂଶଦେବର ଡାକା ସହରରେ ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ଶୋଭା-ଯାତ୍ରାରେ ବହୁଲେଖ ସମାଗମ ହୋଇଥାଏ ।

୮ । ବୈଶାଖୀମେଳା,—ଶିବମାନଙ୍କର ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ଅମୃତସହର ଠାରେ ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ଏହି ମେଳା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

୯ । ମାଘୀମେଳା,—ଓଡ଼ିଶାର କୋଣାର୍କଠାରେ ମାଘସପ୍ତମୀକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୋ ବୁଡ଼ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହାକୁ ମାଘସପ୍ତମୀ ମେଳା କହନ୍ତି ।

ଖାଦ୍ୟ ଶରୀରକୁ କରେ ସବଳ ।

୧୦ । ଶିବରାଜି,—ଭୁବତର ସବୁ ଶିବମନ୍ଦିରରେ ପାଲ୍‌ଗୁନ ବୃଷ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀକୁ ଏହି ମେଳା ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶାର କପିଳାସରେ ବୃହତ୍ ମେଳା ହୁଏ ।

୧୧ । ସୀତାକୁଣ୍ଡମେଳା,—ଚଢ଼େଗ୍ରାମର ସୀତାକୁଣ୍ଡ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ
ଅଷାଢ଼ ମାସରେ ସୀତାକୁଣ୍ଡ ମେଳା ହୁଏ ।

୧୨ । ସେଣ୍ଟଜେଭିୟରମେଳା;—ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଅଧିବୃତ୍ତ ମୋ.ଆରେ
ସେମାନ୍ କାଥୋଲିକମାନଙ୍କର ଧର୍ମଗୁରୁ ସେଣ୍ଟ ଜେଭିୟରଙ୍କର ସମାଧି ଓ ଶବା-
ଧାର ଅଛି । ସେଥି ପାଇଁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବଡ଼ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ସେମାନ୍‌କାଥୋଲିକ୍ ତାହା
ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି ।

୧୩ । ଆଜମିର ଦରଘା,—ଆଜମିରଠାରେ ଥିବା ଜଣେ ମୁସଲମାନ
ସିଦ୍ଧି ପୁରୁଷଙ୍କର ସମାଧି ସେଠାରେ ଏକମେଳା କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ମୁସଲମାନ
ବ୍ୟତୀତ ଅନେକ ହିନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇ ଆସନ୍ତି ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତ ମେଳା ଓ ପଦ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ଏପରିକି ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ
କିଛିନା କିଛି ବଡ଼ିକ୍ଷ ପଦ ଅଛି । ଉତ୍କଳରେ ତହିଁର ସଂଖ୍ୟା ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ।

ଭାରତର ବୃହତ୍ତମ ଜିଲ୍ଲା ।

ନାମ	ବର୍ଗମାଇଲ	ନାମ	ବର୍ଗମାଇଲ
ଆରପରକାର	୧୩୭୩୭	ଗୁମ୍ଫା	୭୧୦୨
ଭାଏପୁର	୧୭୭୭	ଦୁର୍ଗାବାର	୭୦୨୧
କଟ୍ଟା	୧୭୨୦	ମଇନମସ୍‌ଡ଼	୭୨୩୭
ଲିପାଇହୁଲ୍	୮୦୧୨	ଚେଡ଼ିଆଲ	୫୪୧୨

ଭାରତରେ କଲିଯୁଗ ଭୀମ ।

୧—ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ପ୍ରପେଶର ରାମୁଡ଼ି ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ପହଲମାନ ।

୨—ବର ଦେବର ଚୋରାସ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ପହଲମାନ ।

୩—କଲି-ପଣ୍ଡାବ, ଉପାଧି ସେପ୍ତମ ହିନ୍ଦୁ ।

୪—କକର ହିନ୍ଦ-ପଣ୍ଡାବ ଉପାଧି ଦେଉ ହିନ୍ଦୁ ।

୫—ଫାତେହିଲ୍‌ନାଜ—ଏହାଙ୍କ ଦୁର୍ଗାମ ଗୋରମ ମହମ୍ମଦୀ
ରେ ପାଠ୍ୟର ସଂଖ୍ୟାରେ । ପାଠ୍ୟର ମହାବଳୀ ଏହାକୁ ବେତନ ଦେଇ
ଶରୀର ଦିଅର ମନକୁ ବଳ ।

ଭବିଷ୍ୟନ୍ତ । ଗାମା ପର ପହଲମାନ ପ୍ରାୟ ପୃଥିବୀର ନାହିଁ । ସେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଆମେରିକା, ଯାପାନ-ପ୍ରଭୃତି ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ବ୍ରମଣ କରି କୁସ୍ତିର ଅଟଳକ ପହଲମାନମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ତ କରିଛନ୍ତି । କୌଣସି କୁସ୍ତି ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଅବସ୍ଥା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପାଞ୍ଚଅଳ୍ପ ମହାଗଜା ଏହାକୁ ଦୈନିକ କେତେକ ଓ ଖାଦ୍ୟ ବାଦ୍ ଦିନକୁ ୪୧୦୦୯୯୦ ଦିଅନ୍ତି । ଗାମା ପହଲମାନ କୁସ୍ତି ପ୍ରତିଯୋଗିତାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତି ଅର ଆହାର କରିଛନ୍ତି ମୁକ୍ତାବଳ୍ଲୁ, ସାତଗୋଟି ମୁରୁଗୀର ଯୁଷ୍ଟ, ଏକପା କଟା ବାଦାମ୍, ପାଞ୍ଚପେର ଦୁଧ, ଅଧସପର ଦିଅ, ଏକପା ଅଳ୍ପ ଶର୍କରା, ପ୍ରାୟ ଅଢ଼େଇ ସେର ରୁଟି, ଅଢ଼େଇ ସେର ମାଂସ ଏବଂ ଏକ ସେର ପରମାଣୁ ଘୋଲଦ୍ରବ୍ୟ ।

ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଟଙ୍କା ଓ ଡାକ ଟିକେଟ୍ ତଲୁଆକା

ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ନିଜର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଡାକଟିକେଟ୍ ଓ ଟଙ୍କା ଅଛି ।

୧ ଚମ୍ପା	୭ ଜୟପୁର	୧୧ ଇନ୍ଦୋର
୨ କୋଚିନ୍	୮ ଜିଲ୍	୧୨ ବିକାମ୍ବର
୩ ଗୁୟାଲ୍‌ପୁର	୮ ପାଞ୍ଚଅଳ୍ପ	୧୩ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର
୪ ହାଇଦ୍ରାବାଦ୍	୯ ବିବାକୁଡ଼	୧୪ ନାଗ୍
୫ ବସୋଦା	୧୦ କାଶ୍ମୀର	୧୫ ମିକାର

ନିଖିଳ ଭାରତ ଚରଣାସଂଘ ।

୧୯୨୧ ସାଲ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଭାରତ-ସ୍ବରାଜ୍ୟ ପଣ୍ଡା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ପଣ୍ଡା ଗୋଲିଆସଲ । ସେଥିରେ ଏକ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ସଂଖ୍ୟା ଲୁଗା ବର୍ଜନ କରି ସଡ଼େସଂଖ୍ୟା ପ୍ରଗୁର ପଲରେ ଶାରଦବର୍ଷରେ ଗୁରୁଆଡ଼େ ଏକ ଲୁଗା ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଥିଲା । ଏହି ଆଗ୍ରହକୁ ପ୍ରାୟୀ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶରେ ଏକ ପ୍ରଗୁର ନିମିତ୍ତ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ନିଜେ ଶାରଦ ଚରଣା ସଂଘ ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ । ସରକାରଙ୍କର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜା ପାରିବା ନିମିତ୍ତ ସେ ଏହି ସଂଘକୁ ସଜଳତରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକ କରିଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଦେଶରେ ଏହାର ଶାଖା ରହିଅଛି ଏବଂ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶାର ପ୍ରାପ୍ତ ବର୍ମିଶ୍ବର ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇ ବହୁତ ଚରୁଅଛନ୍ତି । ଅହମଦାବାଦରେ ଏହି ସମିତିର ପ୍ରଧାନ ଅଫିସ

ଫେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ସାଧୁ ରତ୍ନା କାନ୍ତ ।

ଅବସ୍ଥିତ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସଙ୍କର ଲାଲ ବେଙ୍କର ଏହାର ଅନୁଗତ ସମ୍ପାଦକ ଓ ସେଠାରେ ସମ୍ପାଦକ ଲାଲ ବେଙ୍କର ଏହାର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଟନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରୁ ସର୍ବ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ କାଉନ୍ସିଲ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ଉପରେ ସମ୍ପର୍କେ କାର୍ଯ୍ୟ ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ । ଉତ୍କଳ ଶାଖାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ କଟକଠାରେ । ବାବୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ ଏହାର ସମ୍ପାଦକ ଅଟନ୍ତି । ରଞ୍ଜନ ଜିନ୍ଦାର କୋଦଳା, ବୋଇଗଣୀ, ନୁଆପଡ଼ା, ପାରଳା, ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ବୋଲଗଡ଼, କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ତମ୍ବାପୁର ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ମୂଳା କଟା ଏବଂ ଲୁଗା ବୁଣା କାମ ହେଉଅଛି । ପ୍ରଥମେ ଉତ୍କଳ ଶାଖାର ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରଣ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ୪୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ହୋଇଅଛି ।

କାପିଟେସନ୍ (Capitation) ଙ୍କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଭାରତକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏ ଦେଶରେ ଇଂରାଜ ଓ ଦେଶୀୟ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗର ଲୋକ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ବୃକ୍ଷ ଗଛ ମଧ୍ୟରେ ମାତ୍ର କେତେକ ବର୍ଷ ଭାରତବର୍ଷରେ ରହୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷରୁ ବେତନ ପାଆନ୍ତି । ଏଥି ଲାଗି ଭାରତ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଦିଏ ତାହାକୁ କାପିଟେସନ୍ ଗର୍ଜ କହନ୍ତି । ଭାରତରୁ ବେତନ ପାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ସବୁ କଥାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧୀନ ଅଟନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ଭୃତ୍ତି, ଅବସ୍ଥାନ; ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ ମାତ୍ର କିମ୍ବା ଅବସ୍ୟକତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସେମାନେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଥାଇ ବ୍ରତୀୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏଥି ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଏକା ଇଂଲଣ୍ଡ ବହନ କରିବା କଥା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡୁମିନିୟନମାନଙ୍କରେ ଏହାକୁ ଦେଖିଥାଏ । ମାତ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଦରମା ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆଲି ସେତିକି ନୁହେଁ; ଏହି ସୈନ୍ୟ ସମ୍ବ୍ରବ କରିବା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା ନିମନ୍ତେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷ ଦିଏ । ପୁରୀ କାର୍ତ୍ତିକ ପ୍ରତି ସୈନ୍ୟ ପାଇଁ ଦଶ ପାଉଣ୍ଡ ହସାବରେ ଭାରତବର୍ଷ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଦେଉଥିଲା । ୧୯୨୦ ଥାଲରେ ଏହା ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ୨୮ ପାଉଣ୍ଡ ୧୦ ଶିଲିଂ ହେଲା । ଭାରତ ବର୍ଷର ସରକାର ଏହି ବାବଦରେ କେତେ କୋଟି ଟଙ୍କା ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଚାଲିଗଲା । ୧୯୨୭ ଥାଲରେ ଜର୍ଜିଆ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ ଧରି ମୋଟରେ ୧୪ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଭାରତବର୍ଷ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏଥିରେ ହୋଇ ଆପଣ ହେଲେ । ତେଣୁ ୧୯୩୨ ଥାଲରେ ଏକ କମିଟି ଗଢ଼ା ହେଲା । ସେଥିରେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଦେଶର ଜଣେ ସାହେବ, ସାର ସାମଲଲ, ସାର ସୁଲେ-ନାତମନା, ବୋଲି ସେହି ଅଟଇ ବଦଳ ।

ମାନ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଗରୁଡ଼ମେଷ୍ଟଙ୍କ ଲର୍ଡ୍ ତଣ୍ଡିନ୍ ଓ ଲର୍ଡ୍ ଚମ୍ପୁରନ୍, ଏମରିକା ଜଣ ମେମ୍ବର ରହିଲେ । ଏମାନେ ୧୯୩୩ ସାଲ ଜାନୁଆରୀର ଉପୋର୍ଟ ଦାଖଲ କଲେ । ଏହା ପଲରେ ୧୪ ଲକ୍ଷ ଟ୍ରାକରେ ୧୨ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଭାରତ-ବର୍ଷ ଦେଇ ବୋଲି ଧାଉଁ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତାଳାହାଜ ପୌଜ ପାଇଁ ଭାରତ-ବର୍ଷକୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଧିକା ୧୩ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତବର୍ଷ ୧ ଲକ୍ଷ ୭ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ରଥାତ ପାଇଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ଭାରତ ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ୧୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହିଁର ହୋଇଅଛି । ସୁତରାଂ ଭାରତବର୍ଷ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ବେତନ, ଫେଲ୍ଡନ, ପାଥେସ୍, ଶିକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା, ଚିକିତ୍ସାକର୍ତ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ଯୋଗାଇବା ଦାୟିତ୍ବ ସର୍ବମୋଟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ରଥାତ ପାଇଅଛି । ତଥାପି ଅନ୍ୟ ଉପକ୍ରମେଶମାନ ଯେତେବେଳେ ଏ ନିମିତ୍ତ କିଛି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ, ଭାରତବର୍ଷ ଠାରୁ ଏ ବାବତରେ ଟଙ୍କା ନେବା ଉଚିତ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ଭାରତବାସୀ ଦାବି କରନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଭାରତୀୟ ନାରୀ କବି ଓ ସେମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କର ନାମ ।

ଅବନ୍ତୀକା ବାଈ ଗୋଖେଲ—ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ବଦେଶ-ଭ୍ରମଣ (ମର୍ଦ୍ଦକୀ) ।

ବରେନ୍ଦ୍ରୀ ମହାଶୟୀ ଚିନ୍ତାବାଈ—Position of Women in India (ଭାରତରେ ନାରୀମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା) (ଇଂଲିଷ) ।

ବ୍ରହ୍ମାକୁମାରୀ ଭଗବାନ ଦେବୀ—ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କୁମାରୀ ଓ ବ୍ରହ୍ମଧର୍ମ ପ୍ରକାଶ (ହିନ୍ଦି) ।

ବୃନ୍ଦର ମହାଶୟୀ—ଶ୍ରୀ ସୌଭାଗ୍ୟ ବହାଦର ରଚନା ମାଳା (ହିନ୍ଦି) ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଗୁନ୍ଦ କୁନ୍ତର ବାଈ—ହିନ୍ଦୁରେ ନରେଇ ଓ ପଦ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଲେଖିକା (ବିସଂସ୍କରଣ, ଉଦୟପୁର) ।

ଗିରିଜା ବାଈ କେଲ୍‌କାର୍—ମର୍ଦ୍ଦକୀ, ଶ୍ରୀରେ ବର ବର ନାଟକ ଲେଖିକା ।

ଗୋପାଲ ଦେବୀ ସୁଦର୍ଶନ ଅରୂପୀ—“ସୁଦର୍ଶନୀ” ହିନ୍ଦି ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକାର ଏଡିଟର ।

ପରଶ୍ରମ ଅଟେ ମନଃପ୍ରହସ ।

ଅନୁରୂପା ଦେବୀ—ମନ୍ଦଗନ୍ଧ, ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭାବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପଲ୍ୟାସ ଲେଖକା
ହେମନ୍ତକୁମାରୀ ଦେବୀ ମହାଜ୍ଞାନସନ୍ତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ହରି ଭାଷାରେ ମାତା
ଅର ପୁଣୀ, ସ୍ତ୍ରୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ହିନ୍ଦୁ ମହିଳାସ୍ମରଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ।

ହେମନ୍ତା ଦେବୀ—ଭାରତବର୍ଷର ଇତିହାସ, ସମ୍ପାଦକ ଦେଶାବୁର
(ବେଙ୍ଗଲ)

ହୋସେନ ଅର, ଏସ, ସାଗା ଓ'ହାଉ - } —ସୁନବାନ୍ସ ଓ ମିସ୍
ମେମୋରିୟାଲ କାଳିକା ସ୍କୁଲ କଲିକତା } (ଇଂରେଜୀ), ମୋତିବୁର
ବଙ୍ଗଳା) ।

କନ୍ଦସଗଜସ୍ତ୍ର ମୋତିବୁମ ସ୍ୱର୍ଗତ—ନବ ଦର୍ପଣ (ଗୁଜରାଟି) ।

ଜେରବାନ୍ସ ଏମ୍, କୋଠାର୍ଥାଲ—ଶିଶୁ ବବାହ (Infant Marri-
ages), ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା (Education amongst women)
(ଇଂରେଜୀ) ।

ଜୋସ୍ତ୍ରୀ ପୁକାଲ୍—ଗୁଜରାଟି ଭାଷାରେ ଅନେକ ପଦ୍ୟ ।

କାମାକ୍ଷୀ ଆସ୍ତ୍ରୀ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ—ଅଦୈତ୍ୟ ଗପିକା (ସମ୍ବୁଦ୍ଧ)

କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ ସାବତ ଓଢିଶା—ଅଜ୍ଞାନ, ଭ୍ରାନ୍ତି ଓ ପରସ ମଣି ପ୍ରଭୃତି
(ଓଡ଼ିଆ)

ଲିଳାବତୀ ମୁନ୍ଦସି, ବସେର—ଗୁଜରାଟି ଭାଷାରେ ପ୍ରଧାନ କାବ୍ୟ ଲେଖକା ।

ମନକୁମାରୀବସୁ—ଶବ୍ଦସାଧନ, ପ୍ରିୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି (ବେଙ୍ଗଲ)

ନିରୁପମାଦେବୀ—ବଙ୍ଗଭାଷାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଓ ପଦ୍ୟ ଲେଖକା,

ଦେବଦୁର୍ଜା ଦେବୀ—ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ଜଣେ ବସିଷ୍ଠ ଲେଖିକା ।

ପ୍ରତିଭାଦେବୀ—ଓଡ଼ିଆ ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଲେଖିକା ।

ଭାରତରେ ପ୍ରଥମ ମହିଳା ଗ୍ରାନ୍ଥାବଳୀ ।

ନାମ	ମସିହା	ବର୍ଣ୍ଣବଦ୍ୟାଳୟ
ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ବସୁ	୧୮୮୪	କଲିକତା ବର୍ଣ୍ଣବଦ୍ୟାଳୟ
ମିସ୍ କର୍ଣ୍ଣେଲିଆ ସରକ୍ସୀ,	୧୮୮୭	କମ୍ପେଲ ”
ମିସ୍ ସୋପିଆ ଡଃ ଆଦ୍ରାନ୍	୧୮୯୧	ଏକ୍ସିଡ଼ାବାଦ୍ ”
ମିସ୍ ବ୍ରଜକୁମାରୀ ହୁକୁ	୧୯୧୮	ବନାରସ୍ ”
ପାଣି ବେଗମ୍	୧୯୨୪	ଆଲଗତ ”
ମିସ୍ ମାର୍ଗାରେଟ୍ ବ. ସାମୁଏଲ		କାମ୍ପେଲ ”

ମନୋରମା ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ମହିଳା ମାନ୍ଦ୍ରାଜରୁ ଏମ୍ ଏ ପାଠ
କରି ଅଛନ୍ତି ।

ମନ ଧନ କିଏ ନ ପାରେ ହରି ।

ଭାରତର ଶ୍ରମିକ ସମାସ୍ୟା ।

ଭାରତ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଦେଶ ହେଲେଣି ବଂଶ ସତାନ୍ତୀ ଅନ୍ୟରୁ କଲ
କାରଖାନା ଦରରେ ବହୁ ଉନ୍ନତ କରିଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଗାଈ ଅଳ୍ପେ
ଲୁଗାକନ, ଝୋଟକଲ, କାଟକ କଲ, ସିଗାରେଟ୍ କଲ, ଲୁହା କାରଖାନା,
କୋଲେଜି ଓ ଚିନକଲ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏ ସବୁରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ କାମ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି କଲ କାରଖାନାମାନଙ୍କୁ ନିରାପଦ
କରିବା ନିମିତ୍ତ ରେଲୱେ ଫାକ୍ଟରୀ ଅଇନ ଚଳାଇ ଅଛନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା କଲ-
କାରଖାନାମାନ କପର ଭାବରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବ, ବପଦ ନିବାରଣର କି କି
ବ୍ୟବସ୍ଥା ତା ମଧ୍ୟରେ ରହିବ କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ କି ଅବସ୍ଥାରେ ତହିଁରେ
କାମ କରିବେ, କେତେଦିନ କୁଟି ବାଧ୍ୟତା, କେତେ ବୟସର ପଲ୍ଲ ଏବଂ
ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଯାଇ ପାରିବ, କେତେ ସମୟଠାରୁ କେତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସେମାନେ କାମ କରିବେ; ସେ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ଯାଇଅଛି ।

ଶ୍ରମିକମାନେ ଯଦିବଦ୍ଧ ହୋଇ ଶ୍ରମିକ ସମିତି ଭେଦା ନିମିତ୍ତ ଅଇନ ମଧ୍ୟ
କରୁଅଛି । କାମ କରୁ କିରୁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୃଷ୍ଟିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ
ମାଲିକମାନେ କପର ଭାବରେ ସଜପୁରଣ ଦେବେ ତାହା ମଧ୍ୟ ହିରକୃତ ହୋଇ-
ଅଛି । ଶ୍ରମିକ ସମାସ୍ୟାରେ ରେଲୱେଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ରତଗରୁଣ-
ମେଧ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଭୋଗୀୟ ଡିରେକ୍ଟର ନିଯୁକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର
ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦଳ ଭାରତ ଶ୍ରମିକ କଂଗ୍ରେସ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି ।

ଶ୍ରମିକମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ସଫଳ ଧର୍ମପଠ କରନ୍ତି । ଏହା-
ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଦାବା ଅଂଶିକ ଅବା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ପାଇଥାନ୍ତି । ଘନ ଘନ
ଧର୍ମପଠ ହେତୁ ରେଲୱେଙ୍କୁ ଶ୍ରମିକ ଏବଂ ମାଲିକମାନଙ୍କର ବ୍ୟାପକ ନିଷିଦ୍ଧ
ନିମିତ୍ତ “ହେଉ ଡିସ୍ ପିଡ଼ିଟ୍” ନାମକ ଏକ ଆଇନ ପାଶ୍ କରାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହା-
ଛଡ଼ା ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନସ୍ ତରଫରୁ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର
ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ଉନ୍ନତ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।
ଭାରତ ରେଲୱେଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଶ୍ରମିକ ସମାସ୍ୟା ନେଇ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଲିଗ୍ ଅଫ୍
ନେସନସ୍‌କୁ ଉପୋକ୍ତ ପଠାନ୍ତି । ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନସ୍‌କୁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ତରଫରୁ
ଓ ମାଲିକଙ୍କ ତରଫରୁ ଏବଂ ଭାରତ ରେଲୱେଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରତିନିଧି ପଠା-
ଯାଇଥାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେକ ପ୍ରଦେଶରେ “ଲେବର କମିଶନର” ନାମକ
ଜଣେ ଜଣେ ଅଧିକାର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ପୃଥିବୀରେ ଶ୍ରମିକ
ମାନେ ନିଜ ହାତକୁ ରକ୍ତନେତ୍ରେ ଯମତା ନେବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଅଛନ୍ତି ।
ଇଂଲଣ୍ଡ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ନିଉଜିଲଣ୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ତରଫରୁ
ମନ୍ଦିତ ହୋଇ ହୋଇଥିଲା । ପୃଥିବୀର ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦେଶ ପାଇଁ ମେଧ
ମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରମିକ ହିତନିଧିମାନେ ନିଜର ସ୍ଥାନ କରନେଇ ଅଛନ୍ତି । ଭାରତ-
ବର୍ଷରେ କେନ୍ଦ୍ରବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦ ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଷଦମାନଙ୍କରେ
ସ୍ଥାନର ଅବସ୍ଥା ରେପରେ ଶ୍ରମିକ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।

ଗରସ୍ତାୟୀ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ସକଳ ଅସ୍ଥିର ।

ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ନେତା ।

ଭିକ୍ଷୁରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର—ଅଧୁନକ ବଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟର ଜନ୍ମଦାତା,
ମେଦନୀପୁର ଜନ୍ମିଆ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବାରିପଦା ଗ୍ରାମରେ ୧୮୬୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ
୧୮୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜୁଲାଇ

(ଭିକ୍ଷୁରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର)

ମାସ ୨୧ତାରିଖରେ ମୃତ୍ୟୁ;
ପିତାଙ୍କ ନାମ ଠାକୁରଦାସ
ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ ଓ ମାତାଙ୍କ
ନାମ ରବିବତୀ ଦେବୀ ।
ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କ ପିତା ବଡ଼
ଦୟାଳୁ ଥିଲେ, ତେଣୁ
ବିଦ୍ୟାସାଗର ବଡ଼ ବନ୍ଧୁ,
ଅଭିଜ୍ଞ ଓ ଅସୁବିଧାରେପଡ଼ି
ସୁଦ୍ଧା ବ୍ୟାକରଣ, କାବ୍ୟ,
ଅଳଙ୍କାର, ସ୍ତୁତି, ନ୍ୟାୟ ଓ
ବେଦାନ୍ତ ପ୍ରଭୃତିରେ ପ୍ରଥମ
ଛାନ ଅଧ୍ୟକାର କରି ବୃତ୍ତି

ପାଇଲେ ଏବଂ କଲେଜର
ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ

ହୋଇ ‘ବିଦ୍ୟାସାଗର’ ଉପାଧି ପାଇଲେ । ପରେ ଇଂରେଜ ଶିକ୍ଷାରେ ବିଶେଷ
ନିପୁଣତା ଲାଭକଲେ । ପ୍ରଥମେ ଫୋର୍ଟ ଇଲିଭେନ କଲେଜର ପ୍ରଧାନ ପଣ୍ଡିତରୁ
ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହେଲେ । ନିରେଭରଙ୍କ ସହିତ
ମତଭେଦ ହେବାରୁ ଚାକିରି ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ଉପନ୍ୟାସିକା ବ୍ୟାକରଣ, ବ୍ୟାକ-
ରଣ କୌମୁଦୀ, ଶକୁନ୍ତଳା ଉପାଖ୍ୟାନ, ସୀତା ବନବାସ, ବେତାଳ ପଞ୍ଚବିଂଶତି,
ବୋଧୋଦୟ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ପରଚୟ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ସେ ମହାକର୍ମୀ,
ପରୋପକାରୀ ଓ ମହାତ୍ମା ଥିଲେ । ଦରିଦ୍ରଙ୍କୁ ଅନ୍ନଦାନ, ଦରିଦ୍ର ଗ୍ରାମିଣଙ୍କୁ
ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ, ସେବାରେ ସେବା, ବିଧବଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର ପ୍ରଭୃତି ସଦଗୁଣ ତାଙ୍କର
ଶାରୀର ବୃତ୍ତ ଥିଲା । ସମ୍ଭାରକ ରୂପେ ସେ ବ୍ୟବହାର-ବିବାଦ ତଳାଇଥିଲେ ।
ବିଦ୍ୟାସାଗର ଅନେକ ବାଳକ ଓ ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଲୟ ପ୍ରାପନ କରିପାରି
ଅଛନ୍ତି । କଲିକତାର ବିଦ୍ୟାସାଗର କଲେଜର ସେ ପ୍ରାପ୍ତିଦା ।

୩୨ ଧନ ଜୀବନ ଯୌବନ ରୁଦ୍ରରୁଦ୍ର ପ୍ରକାର ॥

ଉତ୍କଳମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ—ଉତ୍କଳରେ କଂସେସ
ଅନ୍ଦୋଳନର ଜନ୍ମଦାତା; ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର ସତ୍ୟବାଦ ନକଟସ୍ଥ ସୁଅଣ୍ଡୋ ଗ୍ରାମରେ

(ଉତ୍କଳମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ)

ବାହୁଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ । ପିତାଙ୍କ ନାମ
ଦେବାର ଦାସ ଓ ମାତାଙ୍କ
ନାମ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୀ । ଗୁରାବହାରେ
ସେ ଦେଶ ଚିନ୍ତାରେ ତନ୍ମୟ
ହେଉଥିଲେ, ବି: ଏଲ ପାତ୍ର
କରି କଟକ ଓ ପୁରୀରେ
ଓକିଲାତ କରୁଥିଲେ । ନାଳିରି
ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟର
ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଯୁବରଞ୍ଜର
ଝେଟ୍ ପ୍ରାକ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ କର-
ଥିଲେ । ସତ୍ୟବାଦରେ ଉଚ୍ଚ
ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ର
କରି ସେଥିର ସମ୍ପାଦକ
ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୭ ଠାରୁ

୧୯୨୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହାର ଓଡ଼ିଶା
ଲଟ ସଭାର ସଭ୍ୟ ହୋଇ

ଓକିଲାତ ତ୍ୟାଗକଲେ । କାଉନ୍ସିଲ କାର୍ଯ୍ୟ କାଳରେ ତାଙ୍କ ଚେତ୍ତାରେ କଟକରେ
ଏମ. ଏ. ବି. ଏଲ କ୍ଲବ ଓ ଇଞ୍ଜିନିୟରଂ ସ୍କୁଲ, ପୁରୀରେ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ
ଛାପିତ ହେଲା ଏବଂ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଶତକଡ଼ା ୧୦ ଜଣ ପ୍ରାୟ ଶୁଦ୍ଧେଷ-ଶିଷ୍ଟ
ବଢି ଯାଇଥିଲା । ଚେତ୍ତାରେ ଶୁଦ୍ଧି ସମ୍ଭାର ପାଇଁ ଯତ୍ନ; ପୁରୀ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ନିବାହଣ
ପାଇଁ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରଶ୍ରମ, ବଳିଆର ଛାତ୍ରୀ ପ୍ରକୋର ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା; ପୁରୀରେ
ଜଗନ୍ନାଥ ବିଧବାଶ୍ରମ ସ୍ଥାପନ, ସତ୍ୟବାଦରେ ଓ ସମାଜ ନାମକ ସମ୍ପାଦକ
ଛାତ୍ର କର ସେ ଓଡ଼ିଶାରେ ତରୁ ମୁରଖିୟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ସେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା-
ବୋର୍ଡର ମେମ୍ବର, ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ସଭାପତି, ପାଟନା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟର
ପିନେଟ ଓ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭାର ମେମ୍ବର ଏବଂ ଲଢ଼ୋଇର ଲୋକସେବକ ସମାଜର-
ସଭ୍ୟ ଓ ସହକାରୀ ସଭାପତି ହୋଇ ଥିଲେ । ୧୯୨୮ ଜୁନ ୧୭ ତାରିଖରେ
ସତ୍ୟବାଦଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ ହେଲା । ସେ ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ପଞ୍ଜୀକର ଲୋକ-
ସେବକ ସମିତିକୁ ଉଦ୍ଭବ କରି ଦେଇଯାଇ ଛାନ୍ତି ।

ମଧୁର ବଚନ ଶ୍ରବଣେ ସର୍ବେ ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରୀତି ।

ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲଗଙ୍ଗାଧର ଢିଲକ—୧୮୭୭ରେ ଜନ୍ମ ଓ

(ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲଗଙ୍ଗାଧର ଢିଲକ)

୧୯୨୦ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ସ୍ୱଦେଶପାଇଁ ଅଳ୍ପ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀଷ୍ଟା. ଇତିହାସ ଓ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ସେ ଜଣେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ଶେଷଥର ଜେଲରେ ଥିବା ବେଳେ ସେ ଯେଉଁ ରଚନା ଗୀତା ଲେଖି-ଯାଇଛନ୍ତି ତାହା ଜଗତରେ ଅମୂଲ୍ୟ । ‘ମରହଟ୍ଟା’ ଓ ‘କେଶବୀ’ ଏହି ଦୁଇ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଏବଂ ପରୁଷନ କଲେକ୍ଟ ଏହାଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟାରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଚଳିତ ମୂଳକ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ମେଣ୍ଟର ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ସିଃ ଆଇ: ଇ—ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଓ ଭାରତ ପ୍ରାଣପ୍ରତିଷ୍ଠାତା; କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସତ୍ୟଭ୍ରମାପୁରଠାରେ ୧୮୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଇ ତା ୨୮ତାରିଖରେ କରୁଣ କୂଳରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଚୌଧୁରୀ ରଘୁନାଥ ଦାସ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ସରଳା ଦେବୀ । ଉତ୍କଳାୟୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରଥମେ ନବ୍ୟଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ଗମନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଓକାଲ ହୋଇଥିଲେ । କଲିକତାରେ ଅଧ୍ୟୟନ ସମୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ । କଲିକତାର ଗାର୍ଡନରୋଡ଼ ସ୍କୁଲରେ ହେତମାଷ୍ଟ୍ର, ପରେ କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟରେ ଓକାଲତା କଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଞ୍ଚାୟତରେ ବୁଲି ଅଛନ୍ତି ଓ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ସେ ଉତ୍କଳସମ୍ମିଳନୀର ପ୍ରାପଣ୍ଡିତା ଏବଂ ଉତ୍କଳ ଟ୍ୟାଲେଣ୍ଟ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଆର୍ଟିଷ୍ଟିକାଲ୍ ସ୍ଥାପନ କରି ଓଡ଼ିଶାକୁ ପୃଥିବୀରେ ଚିହ୍ନିତ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମେମ୍ବରସ୍ଥିତି ବଢ଼ିଥିବା ନିବିଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୩ ରେ ବଡ଼ଲଟ ସଭାର ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ବଡ଼ାର ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ବିଭାଗର ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ବିନା ବେତନରେ ଚାକିରି କରିବେ ବୋଲି ଦାବୀ କରି ଲଟ୍-ସାହେବଙ୍କ ସହ ମତଭେଦ ହେବାରୁ ମନ୍ତ୍ରୀ କାମରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିଲେ । ସେ ୧୯୩୪ ଫେବୃଆରୀ ୩ ତାରିଖରେ କଟକରେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କଲେ ।

କଠିନ ବାଣୀରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦ ହୃଦ କରିବା ।

ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଭିତ୍ତେ ଭାଇ ପଟେଲ—୧୭୧ ରେ ଜନ୍ମ ଓ

(ଗଠଲଭାଇ ପଟେଲ)

୧୯୩୩ ରେ ମୃତ୍ୟୁ; ଜଣେ ଚିକିତ୍ସା କାର୍ଯ୍ୟ-
କ୍ଷେତ୍ର ଓ ନେତା । ବର୍ତ୍ତମାନ କର୍ପୋରେ-
ସନରେ ସଭ୍ୟ; ପରେ ସଭାପତି ହୋଇ-
ଥିଲେ । ୧୯୬୭ ରେ ଲେଖିକାମଣିରୁ
ଅସେମ୍ବଲୀର ସଭାପତି ରୂପ ନିର୍ବାଚିତ
ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୭୦ ରେ ଅହ୍ମଦା
ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସୋଗଡେଇ ଜେଲ
ବରଣ କରିଥିଲେ । ଦେଶ ଦ୍ରୁମଣ
ସମୟରେ ଇନ୍ଦିରାଗଣ୍ଡର ଉପନାମରେ
ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ସେ ତାଙ୍କ
ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଶସେବା ନିମିତ୍ତ ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ
ସୁଧୁଷ ଚକ୍ରଙ୍କ ନାମରେ ଉଦାର କରି
ଯାଇଛନ୍ତି । ବ୍ୟବସାୟିକ ସଭାର ସଭାପତି
ଭାବେ ସେ ଯେଉଁ ରୁଲ୍ ଦେଇଛନ୍ତି
ତାହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ ।

ଦାନବନ୍ଧୁ ପି. ଏଫ୍. ଆଣ୍ଡ୍‌ଜି—୧୭୨ରେ ଜନ୍ମ; ଶାନ୍ତିନିକେ-
ତନର ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୧ ରେ କାମ୍ବିଜର ପେନସିଲ
କଲେଜର ଚକ୍ରା, ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ସେଣ୍ଟପିଏରସ୍ କଲେଜରେ ପ୍ରଫେସର;
ବ୍ରିଟିଶ କଲେଜରେ ବାସ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି,
ଭାରତକୁ ନିଜର ମାତୃଭୂମି ପରି ଜ୍ଞାନ କରିନ୍ତି । ସେ ଭାରତର ସ୍ୱାର୍ଥ ନିମିତ୍ତ
ସମସ୍ତ ପୃଥ୍ବୀ ବହୁକାର ଦ୍ରୁମଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଭାରତ ବାହାରେ ଥିବା ଭାରତ-
ବାସୀଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ
ନେଇ ଇଂରେଜ ଜାତିକୁ ହଟି ପରମର୍ଶ ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଭାରତ ସମୟରେ
ଅନେକ ଉପାଦେୟ ସ୍ତ୍ରୁତ ରଚନା କରି ଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ୟା ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ
ବେଳେ ବହୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଦେଶପ୍ରିୟ ଜଣାନ୍ତମୋହନ ସେକଗୁପ୍ତ—୧୮୩ରେ ଜନ୍ମ
୧୯୩୩ ରେ ମୃତ୍ୟୁ; ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର; କଲିକତା କର୍ପୋରେସନରେ
୫୭ର ମେୟର ହୋଇଥିଲେ । ବାର୍ତ୍ତମାନ ତ୍ୟାଗକର ୧୯୬୧ ରେ ଅସହଯୋଗ
ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଦେଶପାଇଁ ସେ ୩୭ ଅର୍ବ ଜେଲ ବରଣ
କରିଥିଲେ । କଲିକତାର ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ‘ଅହ୍ମଦ୍‌ହୁ’ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଦେଶବନ୍ଧୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେ ବଙ୍ଗୀୟ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି,
ଓ ଅନ୍ୟ ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ନେତା ହୋଇଥିଲେ ।

ଜନମ ଲଭିଲେ ମରଣ ନିଶ୍ଚୟ ବଧୂର ଏହା ବିଶ୍ୱର ।

ସାର ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଏଫ୍.ଆର୍.ଏସ୍.—ପୃଥିବୀର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବୈଜ୍ଞାନିକ; ୧୮୫୮ ରେ ବରଗାଲରେ ଜନ୍ମ । ଏହାଙ୍କର ଆବିଷ୍କୃତ ଉଦ୍ଭିଦ ଚକ୍ର

(ସାର ଜଗଦୀଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ)

ସମସ୍ତ ଜଗତକୁ ଆବୃତ୍ତି କରି-
ଅଛି; କଲିକତା ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି
କଲେଜର ଜିଡି ବିଜ୍ଞାନ
ଅଧ୍ୟାପକହୋଇ ନିଜର ଅଗାଧ
ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବଳରେ ଛାତ୍ରଜୀବ
ବିଜ୍ଞାନରେ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଲବ୍ଧିର
ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଏଫ୍. ସାଏନ୍ସ ପ୍ରଭୃତି
ବିତ୍ତ ଉପାଧି ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।
ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ
କରିବା ପାଇଁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରୁ
ଗୃହ ପାତ୍ରଥିଲେ । ସରକାର
ତାଙ୍କ ଉପରେ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ
ତାଙ୍କୁ ପି, ଆଇ, ଇ, ଏବଂ
ପି, ଏସ୍, ଆଇ, ଉପାଧିରେ
ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ । ଅମେ-
ରିକା ଓ ଇଉରୋପକୁ

ଯାଇ ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଗୃହୀତ୍ଥିଲେ । ବିଦ୍ୟୁତ ବିଜ୍ଞ
ଯାନ୍ତ୍ରାଦିରେ ଉଦ୍ଭିଦ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରି ଦେଖାଗ୍ରାସ ଯନ୍ତ୍ର ଆବିଷ୍କାର
ଦ୍ୱାରା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜଗତରେ ସ୍ୱଚ୍ଛାନ୍ଦର ଆଣି ଅଛନ୍ତି । କଲିକତାରେ ' ବୋଷ
ରବେସଣାରୀର ' ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଛାତ୍ରନ ଜ୍ଞାତଅଛନ୍ତି । ଉଦ୍ଭିଦର
ସମ୍ବଳତତ୍ତ୍ୱ ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ, ଭାରତ ସରକାର କଲିକତାର ଅନତି
ଦୂରରେ ଗରୀନାଦି ଚୂଳରେ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ୟାନ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣଦେଇ ଅଛନ୍ତି ।
୧୯୧୭ ରେ ସେ ତାଙ୍କର ବକ୍ତୃତାଗୀଠ ଓ ଅନୁଶୀଳନ ଗୃହ ଜାତିକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ
କରିଛନ୍ତି । ୧୯୨୧ ଜଗଦୀଶ ଏଫ୍. ଆର୍. ଏସ୍. ନାମକ ମହା ସମ୍ମାନ ମୁଦକ ଉପାଧି
ପାଇବାରେ ପ୍ରଥମ ଭାରତବାସୀ ଅଛନ୍ତି ।

ସାର ଜେମ୍ସ ସେଦ୍ବୁଜି ଟାଟା—୧୮୩୯ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୦୪ ରେ
ମୃତ୍ୟୁ; ଜାତିରେ ପାର୍ସୀ ଏବଂ ଭାରତରେ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟବସାୟୀ; ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ
ହୁତ ପାଇଁ ବହୁ ଅର୍ଥ ଦାନକରିଅଛନ୍ତି । ବଙ୍ଗେଶରେ ଶିକ୍ଷାଲବ୍ଧ କରିବାକୁ ସେ
ଭାରତୀୟ ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଗୃହ ଖଣିଛନ୍ତି । ଜେମ୍ସ ସେଦ୍ବୁଜର ଲୌହ କାଢ଼ିବା
ଏବଂ ବମ୍ବେର ଟାଟା ହାଇଡ୍ରୋଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ କୋମ୍ପାନୀ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ

ଯାବତ ବ୍ରହ୍ମାକର୍ତ୍ତେ ସ୍ୱାର୍ଥ-ଭ୍ୟାଗବତ୍ତା ନାମ ହୁଅଇ ଅଫର ॥

ହୋଇଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଅଳ୍ପ ଅନେକ ପ୍ରକାର କାରଖାନା ସେ ଖୋଲି-
ଥିଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ବମ୍ବେରେ ତାଙ୍କର ମୋଟ ୧୦ ମୁର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପିତ
ହୋଇଅଛି ଏବଂ ତାଙ୍କର ନାମ ଅନୁଷ୍ଠାନର ତାଲିମାଟିକୁ ଲର୍ଡ଼ ଚେଲମ୍ସ-
ଫୋର୍ଡ଼ ଛାଟାନଗର ନାମ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଧରଣରେ କଲକାରଖାନା
କରିବାରେ ଟାଟା ଭରତର ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଧନବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର—୧୮୬୧ ମଇମାସ ତା ୭ ରୁଷ୍ରେ
କଲିକତାରେ ଜନ୍ମ; ମହର୍ଷି ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଓ ପ୍ରିୟ

ହାସକା ନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ନାତି ।
ଦସେଇ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାସିଧା କଲ
ପରେ ଲଣ୍ଡନକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ
ଯାଇଥିଲେ । ସେ କବିତା, ଉପ-
ନ୍ୟାସ, ଛଦ୍ମକବ୍ୟ, ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ
ସଜନୀତ, ସିଦ୍ଧା ଓ ସିଲ୍ପ ପ୍ରଭୃତି
ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି-
ଛନ୍ତି । ସାଧନା, ବାସ୍ତବଜ୍ଞାନ ଓ
ଭ୍ରାତୃତା ନାମ୍ନୀ ୩୫ଶ୍ର ମାସିକ ପତ୍ରି-
କାର ସମ୍ପାଦକ ହୋଇଥିଲେ ।
୧୯୦୦ ରେ ବୋଲ୍‌ପୁରର ଶାନ୍ତି-
ନିକେତନରେ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟ
ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଜଳ ଲିଖିତ

(ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର) ଅନେକ ବଚନା ପୁସ୍ତକ ଇଂରେଜୀରେ

ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୀତାଞ୍ଜଳୀ ପ୍ରଧାନ । ୧୯୧୩ରେ ସାହିତ୍ୟ
ସବାଣୀ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିଲେ । ୧୯୧୪ରେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ତାଙ୍କୁ ଅଭିରେଷ୍ଟା ଡ଼ି, ଲିଟ୍ ଉପାଧି ଦେଇ ଥିଲେ । ସେ ନାଇଟ୍ ଉପାଧି ମଧ୍ୟ
ପାଇଥିଲେ । ସେ ବକ୍ତୃତା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚୀନ, ପାପାନ୍, ଆମେରିକା ଓ
ଇଉରୋପର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ ବଡ଼
ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇଅଛି । ୧୯୩୧ ରେ ସାରା ଭାରତରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ଜୟନ୍ତୀ
ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଏହାଙ୍କର ଗୃହ । ସେ ଭାରତରେ ଉତ୍ତମ
ନାଟ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ଅସହଯୋଗ ଦେଲେ ସାରା ଉପାଧି ଫେରାଇ
ଦେଇଥିଲେ ।

‘ମୁଁ’ ଜଣେ ଏ ଭାବ ନ ଭାବ ରିଡ୍ଡେ ।

ସାର୍ ଅଣୁତୋଷ ମୁଖର୍ଜୀ—୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ, ୧୯୨୫ ରେ

ମୃତ୍ୟୁ; ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାରେ
ଏମ୍. ଏ. ପାଶ୍ କରି
ବ୍ରେମନ୍‌ସ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ପାଠ୍ୟଥିଲେ । ବଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ସଭାର ଓ ବଡ଼ଲଟ ସଭାର
ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ ।
୧୯୦୪ ରେ କଲିକତା
ହାଇକୋର୍ଟର ଜଜ୍‌ସହାୟ
ଥିଲେ ପରେ ଆକ୍ଟିଂଗିଂ
ଜଜ୍‌ସ୍ ହୋଇଥିଲେ ।
କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ଲସ୍ତର ଭାଷ୍ୟ ଗୁନ୍‌ସେଲର
ହୋଇ ଯେଠି ଶିକ୍ଷା ସମ୍ଭାର
କରିଥିଲେ ଏବଂ ସାର୍ ଗ୍ରସ
ବିହାରୀ ଓ ସାର୍ ତାରକା-
ନାଥଙ୍କ ଦାନ ସାହାଯ୍ୟରେ
କଲିକତା ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜ

(ସାର୍ ଅଣୁତୋଷ ମୁଖର୍ଜୀ)

ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲଢ଼ ଲଢ଼ିତକୁ ଲେଖିଥିବା
ଏହାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପତ୍ର ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମହାବୃତ୍ତନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।
ହାଇକୋର୍ଟରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ସେ ଦେଶବାସ କରବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ
୧୯୩୩ ସାଲରେ ପାଟଣାରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ସାର୍ କୁର୍ମ ରେଡ଼ି—୧୮୭୫ ରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ଜନ୍ମ; ୧୯୧୦ ରେ
ବଡ଼ଲଟ ସଭାର ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ; ଆଉ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂପ୍ରେସ୍‌ରେ ମେମ୍ବର
ଏବଂ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ବୃତ୍ତି ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଏଜେଣ୍ଟ ରୂପେ ୧୯୨୧ ରୁ ୧୯୩୨
ଯାଏଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୫ ରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍
ବାଜିନିଲର ମେମ୍ବର ହେଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଗବର୍ଣ୍ଣର ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

**ବ୍ରହ୍ମୀର ନବୀନ କାମ୍‌ଟେନ୍ ସାର୍ ମହମ୍ମଦ୍ ଅହମଦ୍
ସମ୍ବନ୍ଧ ଗାଁ—**୧୮୮୮ ରେ ଜନ୍ମ; ଯୁକ୍ତପଦେଶ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ମେମ୍ବର
(୧୯୧୦—୧୫) ଏବଂ ପରେ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ହୋମ୍
ଜଗତେ ଅଛନ୍ତି କେ ଜାଣି କେତେ ॥

ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୩ ରେ ଜିଣିଲଭୁଙ୍କର ମୁଫ୍ତ୍ସ୍ ବଜପୂର୍ବ ସଭାର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୩ ଓ ୨୪ ବୋଲଟେବୁଲ ବିଠକର ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୩୩ ଅପ୍ରେଲ ଠାରୁ ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ରାୟବେନ୍ଦ୍ର ରାଓ—୧୮୮୧ ରେ ଜନ୍ମ; ହଇତ ସରକାରଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟୟ ବିଭାଗରେ ପ୍ରବେଶ କରି ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଓ ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ସେକ୍ରେଟେରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୩୨ ରେ ହଇତ ସରକାରଙ୍କର ରେଭିନ୍ୟୁରର ପାଇନାଲିଆଲ୍ କମିଶନର ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ହୋମ୍ ମେମ୍ବର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ୧୯୩୭ ମଇ ତା ୧୭ ରଖି ଠାରୁ ଗୃହମାସ ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଗିଣ୍ଟୁ ଉତ୍ତମା—୧୮୭୧ ରେ ଜନ୍ମ; ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ବ୍ରହ୍ମଦେବର ଜାତୀୟ ଦଳର ନେତା । ଦୁଇଥର ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । ଇଉସେପ, ଅମେରିକା ଓ ଯାପାନ ତ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଇଂରେଜ, ଜର୍ମାନ, ଯାପାନୀ ଓ ହିନ୍ଦି ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । “ଯାପାନର ଲକ୍ଷ୍ମୀବୀ”, “ସ୍ୱାଧିକାର ପାଇବାର ପଥ” ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକ ବ୍ରହ୍ମଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ସମ୍ବରଜୀ ସକଳିତ ଓଁକାଳି—୧୮୭୪ ରେ ବମ୍ବେରେ ଜନ୍ମ; ଟାଟା ଏଣ୍ଡ ସନ୍ସରେ ଯୋଗ ଦେଇ ହଇତର ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲି ଲୁହା ଓ କୋଇଲା ପ୍ରଭୃତିର ଖଣି ଅବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ୧୯୨୨ ଠାରୁ ୧୯୨୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଲ୍ଡିଂ ପାର୍ଟିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ ।

ସାର୍ ମହମ୍ମଦ ଉତ୍ତମାନ—୧୮୮୩ରେ ଜନ୍ମ; ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ମେମ୍ବର ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ସେକ୍ଟର୍ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ କର୍ପୋରେସନର ସଭାପତି ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ହଇତର ମୁସଲମାନ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରମିତର ସଭାପତି ହେଲେ । ୧୯୩୪ ରେ ଗୃହମାସ ପାଇଁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ବେର୍ଣ୍ଣର ହୋଇଥିଲେ ।

ସାର ଅଲୀ ରମାନ—୧୮୬୧ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୩୨ ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ବହାଦୁର ଜଣେ ବୈଦ୍ୟ କର୍ତ୍ତା । ହଇତ ସରକାରଙ୍କର ଅଲ୍‌ମ୍ ମେମ୍ବର ଓ ହାଇଦ୍ରାବାଦ୍ ନିଜାମଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଚିକିତ୍ସା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଜାତୀୟଦଳର ବୈଦ୍ୟ ନେତା ।

ମୋତିଲାଲ ଘୋଷ—୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୨୨ ରେ ମୃତ୍ୟୁ; ବଙ୍ଗଳାର ଜଣେ ବୈଦ୍ୟ ଲେଖକ ଓ ଜାତୀୟ ଦଳର ନେତା ।

ଶତ ଶତ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କରଣ ସ୍ତ୍ରୀବାର ।

ମିଶ୍ନର ଶ୍ରୀପଦ ବଳବନ୍ତ ତାମ୍ବେ—୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ; ଅମର-
ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀତର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଅମରବନ୍ଧ ମ୍ୟୁନିସ୍ପାଲ କମିଟିରେ ଭାଇସ୍
ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟତା ଧରି-
ଥିଲେ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ମେମ୍ବର, ପରେ ୧୯୨୫ ରେ ସଭ୍ୟତା
ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୯ ରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ରେଭିନ୍ୟୁମେଣ୍ଟର ହୋମ୍ ମେମ୍ବର ଏବଂ
ପରେ କିଛି ସମୟ ଅଧ୍ୟାୟୀ ରେଭିନ୍ୟୁର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ସ୍ବାମୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାନନ୍ଦ—ପଞ୍ଜାବର ଜଳନ୍ଧରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।
ଓକଲ୍‌ଲ ପାଶ୍ କରି ଜଳନ୍ଧରରେ ଅଭିନ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ । ପରେ
ଆର୍ଯ୍ୟସମାଜରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ହର ଦ୍ଵାରରେ ଗୁରୁକୁଳ ନାମକ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ସ୍ଥାପନ କରି ଥିଲେ । ୧୯୧୯ ରେ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେଇ ଜେଲ ଯାଇ-
ଥିଲେ । ୧୯୨୨ ସାଲର ମୋସଲ ବ୍ରେଡ଼ାହ ପରେ କେତେକ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ
ହଜୁ ଅମ୍ମିରେ ଦକ୍ଷିତ କରିବାରୁ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଅତୀତାୟୀ ୧୯୨୭ରେ ତାଙ୍କୁ
ହତ୍ୟାକଲ । ଏହାକର ପୂର୍ବନାମ ଲଲ୍‌ମୁଲ୍‌ହୀରମ ଥିଲା ।

ରାଇଟ୍ ଅନରେବଲ୍ ସାର୍ ଡେଜବାହାଦୁର ସାପ୍ତ—ପ୍ରଂ

ବାଉନ୍‌ହଲ୍‌ଡ; ୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ;
ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର
ମେମ୍ବର (୧୯୧୩—୧୭); ବଡ଼ଲଟ
ସଭାର ମେମ୍ବର (୧୯୧୭—୨୦)
ଲଣ୍ଡନର ସେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ କମିଟି
ସମ୍ମୁଖରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ
ଥିଲେ । ସେ ରାଜେସ୍ ଜାତୀୟ
କଂଗ୍ରେସ ୨୫ ଓ ଅଧିବେଶନର
ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ; ୧୯୨୦-୨୨ ରେ
ରାଜେ ରେଭିନ୍ୟୁମେଣ୍ଟର ଅଭିନ
ମେମ୍ବର, ମେ. ଯୁ. ଓ ଶ୍ରେୟ
ଗୋଲ୍ଡମେଡାଲ ବୋନା କ ରେ
ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ
ଲବ୍‌ରାର ଦଳର ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଟ ନେତା,

(ସାର୍ ଡେଜବାହାଦୁର ସାପ୍ତ)

ଏବଂ ତାଙ୍କର କେନ୍ଦ୍ରରେ ରାଜି ଲଭେଇନ ଚୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥିଲା ।

ରାୟ ସାତହୁବ ହରିବିଳାସ ସାରଦା—୧୮୬୭ ରେ ଜନ୍ମ;
୧୮୮୯ ରେ ଅଜମୀରର ରେଭିନ୍ୟୁମେଣ୍ଟ କଲେଜରେ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ, ପରେ
ବଞ୍ଚିଜନ ବୋର୍ଡକୁ କରେ ପରିହାର ।

ଅଜନୀର ଓ ପୋଷପୁରର ବୃକ୍ଷଲତାରେ ଜନ୍ ଗାନ୍ଧୀ ବେଥିଲେ । ସେ ବଜରୁଟ ସଭାରେ ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିଷେଧ ଆନ୍ଦନ ପାଇଁ କରୁଥିଲେ ।

ସୀମାନ୍ତଗାନ୍ଧୀ ଶ୍ରୀ ଅବଦୁଲ୍ ଗଫରଶାହି—୧୮୧୧ରେ ବଙ୍ଗ-ମଝାରେ ଜନ୍ମ; ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ ପାଞ୍ଜିକୁସ ପରୀକ୍ଷା ପାରିଥିଲେ । ଭାରତର ଶୈଳ୍ୟ ବିଭାଗରେ ପୋଷ ଦେଇ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାସୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାପନ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଜେଲ ପାଇଥିଲେ । ସେ ଲଲ୍‌କୁରୁତା ଦଳ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଭଲେନ୍ଟିୟର ଦଳ ମୁଖ୍ୟକରି ‘ଖୁଦାଇ ଶିବମତ୍ତାର’ ନାମ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହଜାରବାଇ ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀସ୍ୱରୂପ ଅଛନ୍ତି ।

ରବି ଅବଦିନ ପୋଷ—୧୮୭୨ରେ କଲିକତାରେ ଜନ୍ମ; ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସ୍ନାତ୍ତ ହେଲା ପରେ ସିରିସ୍ ସର୍ଭିସ ପଣ୍ଡା ଦେଇ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ଅଣ୍ଟାଗୋଡ଼ଣରେ ଅପଟିଆ ଯୋଗୁ ସିରିସ୍ ସର୍ଭିସର ଅବସାୟ ହେଲେ । ବରଗୁରୁ ଷ୍ଟେଟ୍ କଲେଜର ପ୍ରାଥମିକ ଓ ପରେ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍ ହେଲେ । ୧୯୦୭ରେ କଲିକତାର ନେମିନାଲ୍ କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍ ହେଲେ । ଜାଗାସୁ ଅନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ‘ବନେ ମତର’ ପତ୍ରିକାର ଏଡିଟର ହେଲେ । ୧୯୦୮ରେ ସହଯୋଗ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅସହଯୋଗରେ ବନ୍ଦୀହେଲେ, କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦୋଷ ଦୋର୍ଲ୍ ପ୍ରମାଣିତ ହେବାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଲେ । ୧୯୧୦ରେ ସାମ୍ରାଜ୍ଯକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ‘କର୍ମ-ପୋତାନ’ ଓ ‘ଧର୍ମ’ର ପରାମର୍ଶକ ହେଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସିନାତ ସେକ୍ସରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସର ନେଇ ପଣ୍ଡିଚେରୀରେ ଅଗ୍ରମ ସାପନ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ସାଧୁ, ସୋଶାଲିଷ୍ଟ, କର୍ମୀ ଓ ଦେଶଭକ୍ତ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲେଖା ପୁଥିସ୍ତରେ ସର୍ବତ୍ର ସମାଦୃତ । ଅନେକ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖକ ସ୍ଥିତ ।

(ଅବଦିନ ପୋଷ)

ହେଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସିନାତ ସେକ୍ସରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସର ନେଇ ପଣ୍ଡିଚେରୀରେ ଅଗ୍ରମ ସାପନ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ସାଧୁ, ସୋଶାଲିଷ୍ଟ, କର୍ମୀ ଓ ଦେଶଭକ୍ତ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲେଖା ପୁଥିସ୍ତରେ ସର୍ବତ୍ର ସମାଦୃତ । ଅନେକ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖକ ସ୍ଥିତ ।

ସ୍ୱାମୀ ଅଭେଦାନନ୍ଦ—୧୮୭୭ରେ ଜନ୍ମ; ଜଣେ ବୃକ୍ଷ ବ୍ରତୀ ଓ କବି । ସମସ୍ତ ମିତ୍ରମାନଙ୍କରୁ ୧୮୯୭ରେ ଅମେରିକାର ଉପସ୍ଥାପନା ପାଇ ପେ ଅଟର ମୁର୍ଖଲେକ, ସେନ୍ତ୍ର ଅକାଶଣ ।

ସେଠାରେ ‘ବେଦାନ୍ତ ସମିତି’ ସ୍ଥାପନ କରାଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡ, ଅମେରିକା ଓ କାନାଡାରେ ୨୫ ବର୍ଷ କାଳ ବୁଦ୍ଧି ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୨୧ରେ କଲିକତାକୁ ଫେରି ଆସି ‘ସ୍ବାମିକୃଷ୍ଣ ବେଦାନ୍ତ ସମିତି’ ସ୍ଥାପନ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ମୌଲାନା ସୌକତ ଆଲି—୧୮୭୩ ରେ ସମସ୍ତର ଷ୍ଟେଟରେ ଜନ୍ମ; ଅଲ୍ଲାହାଦ୍ କଲେଜରୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସରକାରୀ ଅର୍ଥମ ବିଭାଗରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁରୁତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଖିଲାଫତ୍ କମିଟି ଓ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜଣେ ବୃକ୍ଷିଷ୍ଟ ନେତା; ଭଲ ଫିକେଟ୍ ଖେଳ ଖାତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଖୁଦାମ୍ଭବୁଦ୍ଧା (Kuddam-i-Kabba) ସମିତିର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ସେକ୍ରେଟରୀ; ଗୋଲ୍-ଟେବଲ୍ ବୈଠକର ମେମ୍ବର; ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ମୁସଲମାନ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଜଣେ ଅମେରିକା ଦେଶର ମହଲକୁ ଭିକାରି କରି ଅଛନ୍ତି । ବହୁବାର ଜେଲ ଯାଇଅଛନ୍ତି ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ଲଟ ସଭାରେ ମେମ୍ବର ।

ମିଷ୍ଟର ମହମ୍ମଦ ଆଲି ଜିହ୍ନ—୧୮୭୭ ରେ କରାଚୀରେ ଜନ୍ମ;

ଏବଂ ୧୯୦୭ ରେ ବମ୍ବେର ହାଇକୋର୍ଟର ବାରିଷ୍ଟର ହୋଇ ଥିଲେ । ଦାଦାଭାଉ ନୌସେରୀଙ୍କର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ବଡ଼ଲଟ ସଭାର ଜଣେ ବୃକ୍ଷିଷ୍ଟ ମେମ୍ବର (୧୯୧୦), ଗୋଲ୍-ଟେବଲ୍ ଆଇନ ବହିଷ୍କରେ ସେ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ନିକଟକୁ ପହଞ୍ଚି ଲେଖିଥିଲେ । ସାଣ୍ଟହେଡ୍ କମିଟି, ଗୋଲ୍-ଟେବଲ୍ ବୈଠକ ଓ ଇସମ୍ ଡାକ୍ତର କମିଟିର ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ, ଏବଂ ୧୯୨୦ ଓ ୧୯୩୫ରେ ମୋସ୍ଟେମ୍ ଲଗ୍‌ର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବଡ଼ଲଟ ସଭାରେ ସ୍ବାଧୀନ ଦଳର ନେତା ।

(ମିଷ୍ଟର ମହମ୍ମଦ ଆଲି ଜିହ୍ନ)

ସି: ରାଜଗୋପାଲ୍‌ଗୁରୀ—୧୮୭୯ ରେ ଜନ୍ମ; ମାନ୍ୟତା ହାଇକୋର୍ଟର ଜଣେ ବୃକ୍ଷିଷ୍ଟ ଓ ଖାଲ ଏବଂ ୧୯୧୭ ଠାରୁ ୧୯୧୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଲେମ ମ୍ୟୁନିସ୍ପି-ପାଲିଟିର ଚେୟାରମେନ୍ । ୧୯୨୦ ରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ସେ ଦେଶପାଇଁ ଅନେକ ଥର ଜେଲ ବନ୍ଦୀ କରାହୁଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜେଲବାସ ସମୟରେ ସେ ‘ସ୍ବାଜ୍ଞଭଣ୍ଡିଆ’ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରର ସମ୍ପାଦକ ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ହରିଜନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ-ମହମ୍ମଦୀୟ ଗାନ୍ଧି ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ।

ବିବାଦେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ ଅପର ସଙ୍ଗେ ।

ମୁକୁନ୍ଦ ରାମରାଓ ଜୟକାର—ବମ୍ବେଇ ହାଇକୋର୍ଟର ଜଣେ

ଆଧ୍ୟାପକ ବାରିଷ୍ଟର; ତାଙ୍କ ବେତନରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ବମ୍ବେଇରେ “ଏରିସ୍‌ଲ୍ ଏଡୁକେସନ୍‌ ସୋସାଇଟିର ହାଇ-ସ୍କୁଲ (ଅର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସମିତିରେ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବଦ୍ୟାଳୟ)” ଚଳାଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତା ଓ ଦେଶସେବକ । ସେ ୧୯୨୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବମ୍ବେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟାଳୟ ନେତା ଥିଲେ, ବଡ଼ଲଟ ସଭାର ସଭ୍ୟ ହୋଇ ଥିଲେ । ଗୋଲ୍‌ ଟେବୁଲ୍‌ ଟ୍ରୀଟିରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୩୦ ରେ ସର-

କାର ଓ କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟରେ (ଜୟକାର)
ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ସାମୁଦ୍ରିକ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ ।

ସାର ସମ୍ମାନ ଗ୍ରହଣ—ବଡ଼ଲଟ ସଭାର ସଭ୍ୟ । ୧୯୧୨ ରେ ଜନ୍ମ; ମାନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ସେ କଂଗ୍ରେସର ବାଧ୍ୟ ସହୃଦି (୧୯୩୭) ରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ କନ୍ଫରେନ୍ସରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କୋଚିନ ରାଜ୍ୟର ଦେଓଧାନ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ବୁଲାଭାଙ୍ଗ ଦେଶର—ବମ୍ବେଇର ବାରିଷ୍ଟର; ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଜିଲ୍ଲା ଓ ହୋମ୍‌ଲ୍ୟୁ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଚିନ୍ତାଧାରା ଦେଖାଇଥିଲେ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ପାଲିଆନେସ୍‌ସ୍‌ ବୋର୍ଡର ଜେନେରାଲ୍‌ ସେକ୍ରେଟାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ବମ୍ବେଇ ବର୍ଣ୍ଣମେଳଙ୍କ ଅଭିଭୋକେଟ୍‌ ଜେନେରାଲ୍‌ କାମ କରୁଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ଲଟ ସଭାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନେତା ।

ବିପିନଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ—ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ବାଦକ୍ତ ପତ୍ରିକାଳେଖକ । ୧୯୩୮ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୨୮ ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ସ୍ଥଳେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମ ମିତୋଭାଷା ଭାବରେ କେତେଦୂର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ବଙ୍ଗଳାର ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଜଣେ ପ୍ରଦିବ ନେତା । ଅରବିନ୍ଦ ଘୋଷଙ୍କ ଗଜପୋଡ଼ା ସମ୍ପର୍କରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରି କୋର୍ଟକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବାରୁ ୬ମାସ ଜେଲ

ରାମଣୀର ଲଜ୍ଜାଗୁଣ ରୂପଣ ଯେପରି ।

ଯାଇଥିଲେ ; ‘ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍’ ସମ୍ପାଦକଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସମ୍ପାଦକ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଥାଇ ଇଂରେଜ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ‘ସ୍ୱାକ୍ସ’ ଚଳାଇଥିଲେ । ସେ ‘ହିନ୍ଦୁ ରବିତ୍ର’ ପ୍ରଭୃତି ଆଉ କେତୋଟି ସମ୍ପାଦକ ଚଳାଇଥିଲେ । ବକ୍ସଲଟ ସଭାର ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ଏଲ୍‌ହାବାଦର ଇଣ୍ଡିପେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ମୟାଗୁଣ ଶାସନ ଆଇନ ବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ପକ୍ଷରୁ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ସାର୍ ବଳୁଗେଶର ଭେଙ୍କଟ ରମଣ—୧୮୮୮ ରେ ହିନ୍ଦି-ପଞ୍ଜୀରେ ଜନ୍ମ; ଭାରତର କଂଗ୍ରେସ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେପରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଗୁରୁତ୍ୱ ବିଭାଗରେ ୧୦ ବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଲିତ ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । ଇଉରୋପ ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ସମୁଦ୍ରରେ ଭଲ ଭଲ ରଙ୍ଗ ଦେଖି ଆଲେକ୍ଷତରୁ ଅନୁଶୀଳନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିରେ ସଫଳତା ଲାଭକରି ବିଜ୍ଞାନରେ ଏକ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କଲେ । ଏହି ତଥ୍ୟକୁ ‘ରମଣ ରଶ୍ମି’ ବୋଲିଯାଏ । ୧୯୨୧ ରେ ନାଇଟ୍ ପଦ ପାଇଲେ ଏବଂ ୧୯୩୦ ରେ

(ପି: ଭୁ: ରମଣ)

ବହୁତ ଚର୍ଚ୍ଚା ପାଇଁ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଥିଲେ । ବିଦ୍ୟମାନ ଏହି, ଆର, ଏସ, ହୋଇ ବାଙ୍ଗାଲେର ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ କଲେଜର ଡାଇରେକ୍ଟର ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର ଆମେନ୍‌ଦର—ଭାରତର ହରିଜନ ନେତା । ସେ ଜାତିରେ ମାହାର; ବୟୋଦାର ରାଇକୋବାର୍ଡ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ବୃତ୍ତି ପାଇ ଅର୍ଥ-ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସମାଜ-ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ କଲମ୍‌ବିଆ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରୁ ଅର୍ଥ ଲଣ୍ଡନର ଇଣ୍ଡିଆ ଅଫିସ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ; ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଜାତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଭାରତର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଜାତିଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି; ବମ୍ବେର କ୍ୟାମ୍ପାସର ସଭ୍ୟରେ ମେମ୍ବର ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୋଲଡେନ୍ ଟ୍ରେଫରରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସହଚ ସୁଦ୍ଧା ବୃତ୍ତି କରିଥିଲେ ।

ପୁରୁଷର କ୍ଷମାଗୁଣ ସେପରି ଭୂଷଣ ॥

ଯମୁନାଲୀଳା ଚେତାଜି—୧୮୮୧ ରେ ଜୟପୁର ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ଜନ୍ମ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମାଲବାଳୀ ଶିକ୍ଷାମଣ୍ଡଳ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ନିଖିଳଭାରତ ମାଲବାଳୀ ଅଗରଓଖାଲ ମହାଫଳ ଚଳାଇଲେ । ଅନୁରାଗ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ପଦ ଓ ସରକାରଦ୍ୱାରା ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷପଦାବଧାନ କରିଥିଲେ, କଂଗ୍ରେସ ଓ ଖୁଲପଦ୍ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ବହୁଳ ଅର୍ଥ ଦାନ କରିଥିଲେ । ସତ୍ୟଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୩୪ ରେ ଆହାତୀ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।

ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ—୧୮୫୭ ରେ କଟକରେ ଜନ୍ମ । କଟକ କଲିକତା ଓ କେମ୍ବ୍ରିଜରେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଭି, ସି, ଏସ୍, ପାଣ୍ଡ

(ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ)

ବର ଗୃହଣ ପାଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ୧୯୨୧ ରେ ଇଂରାଜୀ ଦେଇ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୨୨ ଠାରୁ ୧୯୨୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲିକତାର ମନର ଉତ୍ତପ ଅତି ଦୋଷର ବସୟ ।

‘ପରତ୍ୟାଗ’ ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ମେନେଜର ଏବଂ ୧୯୨୪ରେ କଲିକତା କର୍ପୋରେ-
ସନର ମେମ୍ବର ଓ ଚୀଫ୍ ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଅଫିସର, ତାପରେ ମେଥର ହୋଲ-
ଥିଲେ । ସେ ଦେଶ ପାଇଁ କେତେଥର ଜେଲ ବରଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ବିଶେଷ
ବେମାର ହେବାକୁ ଆରୋଗ୍ୟ ହେବା ସକାଶେ ଇଉରୋପ ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୩୫
କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଅସିବାରୁ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଆର୍ୟ୍ୟ ଗୁପ୍ତଲତ୍ତ ରାୟ D.ec.—ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାନକ-
ସଂସାର ଜଣ୍ଡାର ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତରେ ୧୮୭୧ରେ ଜନ୍ମ । ଏହିବର୍ଷରେ ୭ ବା

ସିଷାଲରକର ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନରେ
ବିଶେଷ ପାରଦର୍ଶିତା ଦର୍ଶ-
କଲେ । କଲିକତାର ପ୍ରେସି-
ଡେନ୍ସି କଲେଜରେ କେମିଷ୍ଟ୍ରି
ପ୍ରଫେସର ହେଲେ । ୧୮୯୫
ସାଲରେ ପାରଦ ମିଶ୍ରିତ ସୁରା
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତଳାକର ବେଙ୍ଗଲ
ନାଭିଟ୍ରେଟ୍ ଆବିଷ୍କାର କଲେ ।
ଭାରତର ବ୍ୟବସାୟ ଭିତ୍ତି
କଲେ ଅନ୍ୟ ମୁଖ୍ୟତାରେ
ବେଙ୍ଗଲ କେମିକାଲ ଫାଉନ-
ଡର ଅଛନ୍ତି । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ
ଭାରତରେ ପଦ ବୃଦ୍ଧତା ବିସାୟ-
ନିତ ଓ ଔଷଧ କାରଖାନା
ଅଟେ । ତାଙ୍କର ହୃଦ ରସାୟନ
ଶାସ୍ତ୍ର ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ ।

(ଆର୍ୟ୍ୟ ଗୁପ୍ତଲତ୍ତ ରାୟ)

ରବର୍ଣ୍ଣମେଷ ତାଙ୍କୁ ନାଜିଟ୍ ଜପାୟ ଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ତାହା ଅସହଯୋଗ
ବେଳେ ଫେରିବ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଭିତର ବଢ଼ା ବନ୍ୟାବେଳେ ଅସାଧାରଣ
ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଜ୍ଞାନ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
ଓ ପ୍ରଫେସର ଅଟନ୍ତି । ଅତି ସାଧାରଣଭାବେ ଅବିବାହିତ ଶ୍ରାବନ ଯାପନ କରନ୍ତି
ଏବଂ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ହତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ଲାଗୁ । ଶବ୍ଦର ପ୍ରସାରରେ
କହୁ ପରଶ୍ରମ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଭଲ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସର ୧ମ ଅଧିବେଶନର
ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ବହୁ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କାର୍ଯ୍ୟ
ସଫଳପଥ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ସର୍ବ ସିଦ୍ଧି ନାଶ ହୁଏ ଜାଣିକ ନିଶ୍ଚୟ ।

ବାଇଚ୍ ଅନରେବୁଲ୍ ଭି, ଏସ୍, ଶ୍ରୀନିବାସ ଶାସ୍ତ୍ରୀ — ୧୮୭୧ରେ ଜନ୍ମ; ପ୍ରଥମେ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ପରେ ଭାରତୀୟବଳ ସମିତିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ପରେ ୧୯୧୫ରେ ସେଥିରେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୩-୧୭ରେ ମାନ୍ୟତା ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଏବଂ ୧୯୧୭-୨୦ରେ ବତଳିତ ସଭାରେ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ଲିଭ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସ ଓ ଓପିଏନ୍‌ଟିନ୍ ଚଳପ୍ରଚାରକମ୍ବରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୨୧ରେ ପ୍ରିୟ କାଉନ୍ସିଲର ଏବଂ କାଉନ୍ସିଲ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୭-୨୯ରେ ବତଳିତଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱରୂପ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଥିଲେ ଏବଂ ଉପର କମିସନରେ ଶ୍ରମିକ ଚରଣରୁ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନମନ୍ତର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଟନ୍ତି ।

ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପୀ ଉଦୟ ଶଙ୍କର — ୧୯୦୦ରେ ଉଦୟପୁରରେ ଜନ୍ମ । ବମ୍ବେରେ ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କଲେ ପରେ ଲଣ୍ଡନ ଯାଇ ଉପର ଆର୍ଟ୍ସ କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟକଳାରେ ସେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ନଉରୁକ୍, କଲିନ, ପ୍ୟାରିସ୍, ଉପରା ଓ ବୁଦାପେଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ନୃତ୍ୟ ଦେଖାଇ ବିଶେଷ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟକଳା ମଧ୍ୟରେ ଶିବ-ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ୧୯୨୯ରେ କଲିକତାରେ ନୃତ୍ୟକଳା ଦେଖାଇଥିଲେ ।

ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିଳା ।

କମ୍ବୁରୀ ବାଉଁଶ ଗାନ୍ଧୀ — ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପତ୍ନୀ । ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇ ବହୁ କଷ୍ଟ ପାଇଛନ୍ତି ଏବଂ କେତେ ଥର ମର ଜେଲ ଭୋଗିଛନ୍ତି ।

ମିସ୍ ମନିବେନ — ବମ୍ବେର ଶ୍ରମିକ ଦଳର ନେତା, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ-ଭାରତ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଇଞ୍ଜିନିୟର କଂଗ୍ରେସର ଏକ୍ସକ୍ୟୁଟିଭ କମିଟିରେ ଜଣେ ମେମ୍ବର; ୧୯୩୪ରେ ବମ୍ବେର ମିଲ୍ ଧର୍ମଘଟଣାରେ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ସୁରୁପରାଣୀ ଜେହୁରୁ — ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାୟ ସଶ୍ରୀତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ପତ୍ନୀ; ଭାରତର ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଛନ୍ତି ।

ବାସନ୍ତୀ ଦେବୀ ଦାସ — କଂଗ୍ରେସର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ନେତ୍ରୀ, ଅସହ-ଯୋଗ ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ବିଶେଷ ବୃତ୍ତି ଦେଖାଇ ଲୋକ ପାଇଥିଲେ; ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଲେଖିକା ।

ନୀତ ଯଦି ଉଚ୍ଚପଦେ ଆସବୁଣ କରେ ।

କମଳା ନେହେରୁ—ମଣ୍ଡିତ ଜନ୍ମରଲଲଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀ । ସ୍ବାମୀ ସହୃଦ ପୃଥ୍ବୀର ନାନା ହାନ ରୁମଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନ

(କମଳା ନେହେରୁ)

ପୁରୁଷ ଏକତ୍ରାବାଦରେ ଅନେକ ସାମାଜିକ ଓ ମହିଳା ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ନେତ୍ରୀ ହୋଇ ଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଜନ୍ମରଲଲ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦେଇ ସମସ୍ତ ସୁଖ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବ୍ୟାପକ କରବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ସେଗ୍ରୁରେ ଉପସ୍ଥ ପୁଣି ଗ୍ରହଣ କେଲେ ବରଣ କରୁଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଜନ୍ମରଲଲ ୧୯୩୫ ସାଲରେ ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ କମଳା-ନେହେରୁଙ୍କର କଠିନ ପୀଡ଼ା ହେଲା । ଭାରତରେ ତାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଇଉରୋପକୁ ପଠା-ଗଲା ଏବଂ ସରକାର ପଣ୍ଡିତ ଜନ୍ମରଲଲଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ, ମାତ୍ର

ସର୍ବୋଚ୍ଚକୃଷ୍ଣ ଚିକିତ୍ସା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ୧୯୩୭ ସାଲରେ ହଠାତ୍ ମାତ୍ର ପଡ଼ିଲେ ।

କୁରୁବେହାରର ମହାରାଣୀ—ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତା ରମଣୀ । ହେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଇଂଲଣ୍ଡ ରୁମଣକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବାକୁ ଓ ବ୍ୟୋମ ଯାନରେ ରୁମଣ କରବାକୁ ବିଶେଷ ଭଲପାନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ମହିଳା ମଧ୍ୟସ୍ତ୍ର ଏ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟୋମଯାନରେ ଲଣ୍ଡନରୁ କରାଚିକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ରାଜକୁମାରୀ ଅମୃତ କାଉର—ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ ସହୃଦ୍ଧା ନିମିତ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ସିଲେବୁ କମିଟି ଆଗରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ରାଜା ଦୃଷ୍ଟିମ ସିଂହଙ୍କ କନ୍ୟା ଏବଂ ଲହୋର ହାଇକୋର୍ଟର ଜଜ୍ କନ୍ଥାର ଦୁଇଟି ସିଂହଙ୍କ ଭଗ୍ନୀ ।

ମିସ୍‌ଗେରୁଡ୍ (କୁମାରୀମିରାବେନ୍)—ଜଣେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଆକର୍ଷିତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ଏବଂ ପିତାଙ୍କର ବସୁଲ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ । ନାନା ଚେଷ୍ଟାରେ ତାଙ୍କର ମାନସିକ ଅସ୍ଥାୟୀ ଦୁର୍ବଳତା ନ ଥିଲା । ପରେ ସେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶବାଦ ଦେଖି ତାହାକୁ ଅନୁକରଣ କରି ମନରେ ସ୍ଥାୟୀ ପାଇଲେ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ସୁଖ ସମ୍ବୋଧନ ବ୍ୟର୍ଜନ ଦେଇ ଭାରତକୁ ଆସି ମହାତ୍ମାଙ୍କ

୩୭ ଇଥାପି ନିଜ ସ୍ବଭାବ ଗୁଣ ସେ ନ ପାରେ ।

ଅଗ୍ରମରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀଗୁଡ଼ିକ ଶାବନ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପୋଷାକବିଧି ଜେଲ ମଧ୍ୟ ବରଣ କରିଥିଲେ ।

ବେଗମସାହାନୁଆଜ — ସର୍ ମିଆଁ ମହମ୍ମଦ୍ ପାଟିଙ୍କ କନ୍ୟା-୧୮୧୭ ରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ ବାରିଷ୍ଟର ପାଟିଙ୍କ ଉପାଧିକୁ ୧୯୧୧ ସାଲରେ ବନାହକର ୧୯୨୦ ସାଲରେ ପରଦା ପ୍ରଥା ଗ୍ରହଣକଲେ । ନିଜୁଲ ଭରତ ମସଲମ୍ ଲିଗର ମେମ୍ବର ଏବଂ ୧୯୩୦ ଓ ୧୯୩୨ ସାଲରେ ଗୋଲଡେବୁଲ ବୈଠକରେ ମହଲା ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ମିସ୍ ଗୋପିଆ ସମଜି— କମ୍ପାଇର ଜଣେ ଖୋଜା ମୁସଲମାନ ଲମଣୀ, କଂଗ୍ରେସର ଜଣେ ବଣିକ୍ ନାଟକମ୍ପାନୀ ଏବଂ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ସେବାଦଳର ନାଟକଭରତ ଜେନେରେଲ୍ ସେକ୍ରେଟରୀ ।

ମିଶ୍ଟେସ୍ ଲାତୁରାଣୀ ଯୁକ୍ତୀ— ଉତ୍ତର ଭାରତର ଜଣେ ବଣିକ୍ ନାଟକମ୍ପାନୀ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜେଲ ଭିତରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ସେ ନିଜୁଲ ଭରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ଜଣେ ମେମ୍ବର ।

ମିସ୍ ମନିବେନ୍ ପଟେଲ— ସରଦାର ବଜ୍ରବରଦ ପଟେଲଙ୍କ କନ୍ୟା କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଗୁଜରାଟରେ ବଣେଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ବିକଶ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ବେଳେ ଧରପଣା ସରକାରୀ ଲୁଣ ଗୋଦାମ ଆକ୍ରମଣ କରି ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ ।

ମିସ୍ ଶ୍ୟାମକୁମାରୀ ଜେହୁରୁ— ଏକ୍ସାହାବାଦ ଦାଢକୋଟର ପ୍ରଥମ ମହିଳା ନାଟକମ୍ପାନୀ; ୧୯୦୪ ରେ ଜନ୍ମ; ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ୟାମଲାଲ ଜେହୁରୁ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଉମା ଜେହୁରୁ । ସେ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ସରକାରଙ୍କ ବଳ୍ଲଭା ଦେବ ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ।

ତାକ୍ରର ମୁଥଲକ୍ଷ୍ମୀ ରେଡ — ୧୮୮୭ ରେ ଜନ୍ମ; ବୁଝାବୁ ସହର ୧୯୧୨ ରେ ମେଡିକାଲ କଲେଜରୁ ପାଶ୍ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ସେବା ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦ ଚିକିତ୍ସାରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଲାଭ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଲଣ୍ଡନ ଯାଇଥିଲେ । ମାତ୍ରାତ ବ୍ୟବହାରକ ସରକାର ସହକାରୀ ସରକାରୀ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୩୦ ରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଗିରଫଦାରୀ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଲସ୍ତୁଆ ଦେଇ ଥିଲେ; ନିଜୁଲ-ଭରତ ମହିଳା ସମ୍ମିଳନୀର ୫ମ ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।

ମାଟିର ଏ ଦେହ ଦିନେ ଯିବିଟି ମିଳାଇ ।

ରମାବାବୁ ତାମ୍ବେ—ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ପ୍ରଥମ ମ
ମେମ୍ବର, ତତ୍ତ୍ୱ ଅସ୍ଥାପନା ଗବର୍ଣ୍ଣର ମି. ତାମ୍ବେଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ।

ରମାଦେବୀ—ଉତ୍କଳର କଂଗ୍ରେସ ନେତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋଧୁ

(ରମାଦେବୀ)

ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ପତ୍ନୀ । ସେ ସ୍ୱା
ସୁଖରେ ଜଳାଶୟନ ଦେଇ ସ୍ୱ
ସହୃଦ ଦେଶ ସେବାରେ ଲ
ଛନ୍ତି । ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋ
ଳନରେ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସହୃଦ
ଯାଜପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ବା
ଅଞ୍ଚଳରେ 'ସେବାପଥ' ପ୍ରାପ
କରି ପ୍ରାମାଣ୍ୟତା କାର୍ଯ୍ୟ
ଲଢ଼ିଛନ୍ତି ।

ମିସେସ୍ ସୁବାରପ୍ପାନ୍—ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ଜଣେ ହରିଜ ମହିଳା
ପ୍ରଥମ ଗୋଲଡେଲ୍ ବୈଠକରେ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ ।

କମଳା ଦେବୀ ଚଟୋପାଧ୍ୟାୟ

ଯୁବକ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତ୍ରୀ;
ସରେ ବହୁକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି
ଅନେକଥର ଜେଲ ଭେରିଛନ୍ତି,
ମହିଳା ସମିତିର ସେକ୍ରେଟରୀ ଏବଂ
ସୁକନ୍ତା ଓ ଲେଖିକା ।

(କମଳା ଦେବୀ ଚଟୋପାଧ୍ୟାୟ)

କେତେଦିନ ପାଇଁ ଭାର ! ଏହିର ବଢ଼ାଇ ।

ଅନନ୍ତା କାଉ ଗୋଶାଳ—ବମ୍ବେର କାଗସ୍ ନେହା, ମୋରନ
କାଗସ୍ ମହାଦ୍ୱାରା ସହକର୍ମୀ, ବମ୍ବେର କର୍ପୋରେସନର ମେମ୍ବର, ମହଲ
ରେ ସ୍ଥାନେଶୀ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଅନ୍ଦୋଳନରେ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ ।

କମାରୀ ରକ୍ଷା ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି—୧୯୩୦ ରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଅନ୍ଦୋଳନରେ
ମହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ଭାଗ୍ୟ ମହଲ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଇଉନିଭର୍ସିଟି ସିନେଟର
ମେମ୍ବର, ଏବଂ ଇଙ୍ଗଲ୍ୟେଣ୍ଟ କମିଶନର ମେମ୍ବର ।

ହର୍ଷାନ୍ ବାଉର—ପଞ୍ଚାବ ଅନ୍ତର୍ଗତ ମୋରା ଜିଲ୍ଲା ନଗେ ସାହାସୀ
ସ୍ତ୍ରୀ ନାଟକ । ଦଳେ ସମସ୍ତ ଡକାୟତ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତମଣ କରାବାରୁ, ସେ
ପ୍ରଥମେ ସହର ଯୁଦ୍ଧ କରୁ ୩ ଜଣ ଡକାୟତଙ୍କୁ ମାରପକାଇ ଥିଲେ । ଏଥି ପାଇଁ
ମହାଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷାର ତାଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଦେଇଥିଲେ ।

ଚେର ଅବଦୁଲ କାଦର—ମୁସଲମାନ ସମାଜର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ
ଜେର କଲିକତାରେ ବସିଥିବା ନିଖିଲ ଭାରତ ମହଲା ଫକ୍ତି ଲମ୍ବାରେ
ଜେରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ସରଳା ଦେବୀ ଚୌଧୁରୀ—ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଲେଖିକା, ସୁଗାୟିକା,
ସମ୍ପାଦକ ଲେଖିକା; ପଞ୍ଜାବର ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ସଂରକ୍ଷକ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ବିବାହ
କରିଥିଲେ । ଇଂରେଜ ଅନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ବହୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନ ଭେଗ କରୁ
ଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳ

ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

ଜାତି ପ୍ରେମ-ବନ୍ଧି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କର
ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଦିଅ ଅନୁଚି,
ସ୍ୱାର୍ଥମେଧ ଯନ୍ତ୍ର ଚୂରଣରେ ନାଚ
ସ୍ଥଳକୁ ମିଶାଇ ସ୍ଥଳ ।
ଭୂମିକର୍ମ ହେବ ଧରଣୀ ପାଟିବ
ଭୂମିକେ ସହସ୍ରଭୁଜା,
ସେହି ତୋର ମାତା ସେହି ତୋର ଭ୍ରାତା
କର ସେହି ପଦ ପୂଜା । °

ୱ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ

ଭାରତର ଖର୍ଯ୍ୟ ମୁକୁଟ ମଣି ।

ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସଦନ ସମ୍ମଦ ଖଣି ।

ଭାଙ୍ଗି ଅଛୁ ବୁଦ୍ଧ ଛତ୍ରଛୁ ପଦ ।

ସରଛୁ ସକଳ ଶିଖ ସମ୍ମଦ ।

ଦେଖି ଏ ଦୁର୍ବଳ

କେତେଦିନ ଅତ୍ୟ ସହିବ ଛାଡ଼ି ॥

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ, ମହାରାଜା ପୁରୀ (ଓଡ଼ିଶା) ।

ବାର ଶ୍ରୀ ଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ଵର ନବକୋଟି କଣ୍ଠାଟକଳ ବର୍ଣ୍ଣେଷୁ-
 ବଧୂରଜ ବାସୁ ବାରବର ଭୂତ ଭୈରବ ସାଧୁ ଶାସନୋକ୍ତିର୍ଣ୍ଣ ଶତତରଜ
 ଅତୁଳ କଳ ପରମ୍ପରା ଶ୍ରୀମତୀ ସହସ୍ରବାହୁ ଶର୍ମସ୍ତୁଳ ଧୂମକେତୁ ମହା-
 ବଳାଧରଜ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ , ପୁରୀ—

ଉତ୍କଳଜୀବ ତଦାନନ୍ତର ସ୍ଵାଧୀନ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ବଣଧର । ଏହି
 ବଣର ପୂର୍ବ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ସମୟରେ ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ସମ୍ରାଟ ଅକବର ଉତ୍କଳ ଗଜପତିଙ୍କୁ
 ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ମନେ କରି ସକ୍ଷି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳର ସମସ୍ତ ଗଢ଼ଜାତର ତତ୍କାଳୀନ ରାଜାମାନେ ଉତ୍କଳ
 ଗଜପତିଙ୍କର ସାମନ୍ତ ରାଜା ଥିଲେ । ଗଜପତିଙ୍କ ଦରବାର ପ୍ରଦତ୍ତ
 ଉପାଧି ଅନ୍ୟାୟ ଗଢ଼ଜାତ ରାଜାମାନେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି ।
 କେତେକ ରାଜା ଓ କିଛି ଜମିଦାରମାନେ ଏବେ ଯୁଦ୍ଧା ନିଜର ପାର-
 ମ୍ପାତ୍ତ ପ୍ରଥା ରକ୍ଷାକରି ଯୁଦ୍ଧା ଦିନ ପୁରୀ ଗଜପତିଙ୍କ ନିକଟକୁ
 କୌଳିକ ରାତି ଅନୁମୋଦିତ ଭେଟି ପଠାଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ଶେଷ ସ୍ଵାଧୀନ ନରପତି ସୁକୁମାର ଦେବଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 କୌଳିକ ରାଜାମାନେ ଥିଲେ । ମୋଗଲ ଓ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଉତ୍କଳ ଜୟ
 ପରେ ଗୋରାଧା ଓ ଡିଗା ରାଜାଙ୍କ ରାଜାମାନେ ହେଲେ । ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ଵରୁ
 ଗଜପତିଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ପୁରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା
 ଭୁବନେଶ୍ଵର ପୁରୀ ରାଜନୈବରରେ ବାସ କରି ଆସୁ ଅଛନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ଦିରମାନ ଏବଂ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବହୁ
 ଶ୍ଵେତ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଏହି ବଣର ତଦାନନ୍ତର ନରପତିମାନଙ୍କ କାର୍ତ୍ତି ଅଟେ ।
 ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉକ୍ତ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଏହି ବଣଧର ପୁରୀ ଗଜପତିଙ୍କ
 ନାମରେ ସ୍ଵଳ୍ପ ପୂଜା ଓ ଅର୍ଚ୍ଚନାଦି ସମାହିତ ହୁଏ ।

ବହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଗଜପତି ରାଜାମାନେ
 ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଗଜପତିଙ୍କ ବଂଶଧରଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଆଶୀର୍ବାଦ
 କରିବାର ପ୍ରଥା ଚଳି ଆସୁଅଛି ଓ ଏଥି ପାଇଁ ଅନ୍ୟାୟ ସମାନେ ହଜାର
 ଲକ୍ଷଙ୍କ ଏକର ନିଷ୍ଠର ଲାଗଣକ ଓ ଟଙ୍କା ବାବେଲ୍ ଜମିମାନ ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵରେ

ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଭୋଗ କରି ଅସୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ପୌଷ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାଜାଭିଷେକ ଦିନ ଶାସନାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପୁରୀ ରାଜ ନବରରେ ସମବେଦ ହୋଇ ପୁରଣୀ ପବିତ୍ରା ଦେଇ ଅର୍ଣ୍ଣବୀଦ କରି ଅସୁଅଛନ୍ତି ।

ଅଦ୍ୟାବଧି ଏହି ବଣର ରାଜାମାନଙ୍କର ନାମ ଓ ଅଙ୍କ ଗଣନା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆର ଜନ୍ମ ପର୍ବିକାର ଶିବେନାମାରେ ଶୋଭା ପାଏ ଓ ପାଞ୍ଜିକାରମାନେ ପାଞ୍ଜିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଟରେ ଓ ପାଞ୍ଜିର ପ୍ରତି ଛନ୍ଦରେ ବାର ଶ୍ରୀଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ବର ଇତ୍ୟାଦି ସହିତ ରାଜାଙ୍କର ରାଜତ୍ବ ସମୟ ଲେଖି ପାଞ୍ଜିକାର ଗୌରବ ବୃଦ୍ଧି କରଥାନ୍ତି । ଏହି ବଣର ନାମ ଶୁଣିବା ବେଳେ ପୂର୍ବରୁ ମନେ ପଡ଼ି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆର ମନ ସୁଖ ପୂର୍ବକ ଉଠେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଜପତି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କର ତା ୨୧୧୧୮୯୯୯ ମସିହାରେ ବାମଣ୍ଡା ଗଙ୍ଗବଣରେ ସୁନାମଧନ୍ୟ ରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବିଭୁବନ ଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ରୂପେ ଜନ୍ମ । ପୁରୀର ସ୍ବର୍ଗତ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ପୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର ରୂପେ ତା ୧୯୩୨୨୯ ରଖି ଦିନ ଗାଦାନସୀନ ହୋଇ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ପରଗୁନନ ଭାର ସ୍ବହସ୍ତରେ ହସ୍ତଶ କରିଅଛନ୍ତି ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜବଣରେ ବିରାଡ଼ କରିଅଛନ୍ତି । ଦୁରଗୋଟି ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ଓ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟାଙ୍କର ପିତା ଅଛନ୍ତି । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦେବ ଜେନାମଣି ସାହେବ ଜନ୍ମ ତା ୨୨୨୧୯୨୯ । ଅଗାମୀ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ବିଦ୍ୟାଧର ପାଇଁ ରାୟପୁର ନାମ ଅଛନ୍ତି । ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଅଗାଧେଶ୍ବରରେ ପାରଦର୍ଶୀ ଅଛନ୍ତି । କନିଷ୍ଠ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜରାଜ ଦେବ ସାନ ଜେନାମଣି ସାହେବ ଜନ୍ମ ତା ୮୮୮ ୧୯୩୩ ଓ ମହାରାଜା କୁମାରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କପୁରକାମୋଦିନୀ ଦେବୀ ଜନ୍ମ ତା ୧୨୧୧୦ ୧୯୩୦ । ଏହାଙ୍କର ଧୀଶକ୍ତି ଓ ଧୀର ସ୍ବଭାବ ନିଜର ବଂଶର ଐତିହାସିକ ନାମର ସାର୍ଥକତା କରୁଅଛି ।

ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ଏହି ଦଶ ରାଜତ୍ବ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପରଗୁନନା, ଶ୍ରୀ ଜାଉଙ୍କ ନାତି ଓ ଶ୍ରୀଜାଉଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ବିଷିପ୍ତ ରୂପଶିଖ-ମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଧାର ଆଦି ପ୍ରଭୃତ ଭଲକି ହୋଇଅଛି । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ବଜୁଲି ଅଲୋକ ଶଙ୍ଖାଯାଇ ଭାରତର ନାନା ସ୍ଥାନ ଅଗତ ଯାତ୍ରୀମାନ-

କର ବହୁ ସୁବିଧା ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଚୋର, ଯୁଆଚୋର, ପକେଟ ମାର ଓ ଲମ୍ପଟିମାନଙ୍କ କବଳରୁ ନିରାହ ଦର୍ଶନାର୍ଥୀମାନେ ରକ୍ଷା ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ବାରମ୍ବାର ବକ୍ରପଥ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ତ୍ତି ଓ ଗୌରବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ନାନାସ୍ଥାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ଉପସ୍ଥିତ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ଉପରେ ବକ୍ରପଥ ହୋଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ଦିର ପୁରସ୍କାର “ଅଁଳା ବିଭ”ଠାରୁ ତଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ ଭାବରେ ଫାଟି ଦ୍ବିଗୁଣିତ ହେବା ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲା । ରାଜା ସାହେବ ପଞ୍ଚାଶ ସହସ୍ର ମୂଦ୍ରା ବ୍ୟୟରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ମରାମତ କରିବା ଅଛନ୍ତି ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବକ୍ରପଥରୁ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ବକ୍ର ନିବାରଣୀ (Lightning Conductor.) ଯନ୍ତ୍ର ବସାଇ ଅଛନ୍ତି । ରାଜାସାହେବ ଶ୍ରୀଜୀଉଙ୍କର ଭାରତର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ବହୁ ନଷ୍ଟ ସମ୍ପଦ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଁ ସବଦା ଚେଷ୍ଟିତ ଓ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜାମ, ଗୟା ଓ ସିମଳରେ ଥିବା କେତେକ ସମ୍ପଦ୍ବି ହସ୍ତଗତ କରିଅଛନ୍ତି ।

ରାଜା ସାହେବ ସବଦା ନାନା ଲୋକହିତକର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଲିପ୍ରଥା ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ଇତିହାସ ପ୍ରଭୃତି ଶିକ୍ଷା ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଆଦିକୁ ପ୍ରଚାର ଅର୍ଥଦାନ ସକାଶ ପ୍ରଣାମନୀୟ । ବହୁ ନିଃସ୍ବ ସ୍ଥାନ ମାସିକ ଓ ଦୈନିକ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ଗ୍ରାସାହାୟନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହାଇସ୍କୁଲ, ମେଡିକେଲ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ତଥା ଯୁଦ୍ଧ କଲିକତା ଆର୍ଟ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ପାଉ ଅଛନ୍ତି ।

ଗଙ୍ଗା କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସମୟରେ ଚୂଡ଼ା ଚୂଡ଼ଳ ପଠାଇ ଓ ବନ୍ୟା ପରେ କାଠ ବାଉଁଶ ଆଦି ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କୈଟା ଓ ବହାର ଭୂମିକମ୍ପ ବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କ ରକ୍ଷା ଲାଗି ପ୍ରଚାର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।

ପୁରୀ ରାଜବଣରେ ରାଜା ସାହେବ ସବୁ ପ୍ରଥମ ଭାବେ ଧରଣର ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷିତ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ରାଜା ସାହେବ ବିଚକ୍ଷଣତା, କାର୍ଯ୍ୟ-ପଟୁତା, ନିରଳସ, ଆତ୍ମମୁର ଶୂନ୍ୟ ଓ ସମଦର୍ଶିତା ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିବାରୁ ପୂର୍ବ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କର କାର୍ତ୍ତିକଳାପ ବଂଶ ଗୌରବ ଜାଗି ଉଠେ ।

ପୌରାଣିକ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳ ।

କଳିଙ୍ଗ ବା ଉତ୍କଳ ଭାରତରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ । ଆର୍ଯ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ଅଦମ ପ୍ରସ୍ତ ଉତ୍କଳରେ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶର ନାମ ଅଛି । ସିମ୍ଭାସୁଣରେ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳ ଦେଶର ନାମ ଦେଖାଯାଏ । ସମତଳ କଳିଙ୍ଗରେ ସମୟରେ ଉତ୍କଳ ଦେଶ ବାଟ ଦେଇ ଗୋଦାବରୀ ଶରବତୀ ପଶ୍ଚିମକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ନାନା ଛାନରେ ଦେବଦେବୀ ଓ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ସମତଳ ଉପାସନା ଓ ସ୍ନାନ କରୁଥିବାର ଅଦ୍ୟାବଧି ପ୍ରବାଦ ରହିଛି । ମହାଶୟା ରଥ ଦକ୍ଷିଣକୁ କାଳରେ ଉତ୍କଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ବାଟ ଦେଇ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଯାବା କରୁଥିଲେ । ମହାଭାରତରେ କଳିଙ୍ଗ, ଉତ୍କଳ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭଳି ଦେଶର ନାମ ଲେଖାଅଛି । ଉତ୍କଳର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ୪୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବ ଲେଖା ଯାଇଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । ସୁତରାଂ କଳିଙ୍ଗ ଆଜକୁ ୭୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଆଗଣାର ସ୍ୱାଗତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲା । ମହାଭାରତର କୁରୁଗାଣ୍ଡବ ଯୁଦ୍ଧରେ କଳିଙ୍ଗ ସଜା ଶୂତାସୁ ୭୦ ହଜାର ରଥ ଏବଂ ୧୦ ହଜାର ପିନ୍ଧା ସମାନ ଦାଣ୍ଡ ନେଇ କୌରବ ପକ୍ଷରେ ଯୋଦ୍ଧା ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅନୁଗଣରେ ମହାଯୋଦ୍ଧା ଭୀମ ମଧ୍ୟ କାଳରେ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଉତ୍କଳ ନାମର ଉପୁତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କେତେକ ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ନମ୍ବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

(୧) ଅଦମାନବ ମନୁଙ୍କ ନାତି ଅର୍ଥାତ୍ ସୁଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କ ପୁତ୍ର ଉତ୍କଳ ନାମକ ସଜାଥିଲେ । ସେ ଏହି ଦେଶରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ଉତ୍କଳ ହୋଇଅଛି ।

(୨) ପୂର୍ବେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କଳର କଳାବଦ୍ୟ ଶୀର୍ଷହୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥିଲା । ଏହାର କଳା କୁଶଳତା ଉତ୍କଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଉତ୍କଳ ହୋଇଅଛି ।

(୩) ଶିବପ୍ରାୟ ମିଳୁଥିବା ମହାବୀର ସଜା ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ତାମ୍ରାସନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ତଦାନନ୍ତର ଉତ୍କଳସଜା ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କୁ ସତ୍ୟମାର୍ତ୍ତି-ଶ୍ରୀଙ୍କୁ ବବାଦ ଦେଇ, ଜାମାତାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବାଡ଼ି ବା ଉଦ୍‌ବେଶ ନାମକ ସ୍ଥାନ

ପୁଣିକର ହୃଦ ଶୁଦ୍ଧ-କରକେ ।

କର ବହୁ ସୁବିଧା ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଚୋର, ଯୁଆଣ୍ଡୋର, ପକେଟ ମାର୍ ଓ ଲମ୍ପଟମାନଙ୍କ କବଳରୁ ନିରାହ ଦର୍ଶନାର୍ଥୀମାନେ ରକ୍ଷା ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ବାରମ୍ବାର ବକ୍ରପତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ତ୍ତି ଓ ଗୌରବ ପୂର୍ବ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ନାନାସ୍ଥାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ଉପସ୍ଥିତ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ଉପରେ ବକ୍ରପାତ ହୋଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ଦିର ପୁରୋଭାଗ “ଅଁଳା ପିତ୍ତ”ଠାରୁ ତଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ ଭାବରେ ଫାଟି ଦ୍ବିଖଣ୍ଡିତ ହେବା ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲା । ରାଜା ସାହେବ ପଞ୍ଚାଶ ସହସ୍ର ମୂଦ୍ରା ବ୍ୟୟରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ମରାମତ କରାଇ ଅଛନ୍ତି ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବକ୍ରପାତରୁ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ବକ୍ର ନିକାରଣୀ (Lightning Conductor.) ଯତ୍ନ ବଦାଇ ଅଛନ୍ତି । ରାଜାସାହେବ ଶ୍ରୀଜୀଉଙ୍କର ଭାରତର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ବହୁ ନଷ୍ଟ ସମ୍ପତ୍ତି ଉଦ୍ଧାର ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟିତ ଓ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜାମ, ଗରୁଡ଼ ଓ ସିମିଳରେ ଥିବା କେତେକ ସମ୍ପତ୍ତି ହସ୍ତଗତ କରିଅଛନ୍ତି ।

ରାଜା ସାହେବ ସର୍ବଦା ନାନା ଲୋକହିତକର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଲିପୁଥାଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ଇତିହାସ-ପ୍ରଭୃତି ଶିକ୍ଷା ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଆଦିକୁ ପ୍ରଚାର ଅର୍ଥଦାନ ସକାଶ ପ୍ରଣୟନାୟ । ବହୁ ନିଃସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମାସିକ ଓ ଦୈନିକ ସାମାୟିକ ଓ ଗ୍ରାସାହାଦନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ହାଇସ୍କୁଲ, ମେଡିକେଲ ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଲିକତା ଆର୍ଟ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ପାଉ ଅଛନ୍ତି ।

ଗତ ବର୍ଷା ସମୟରେ ଚୂଡ଼ା ଚୂଡ଼ଳ ପଠାଇ ଓ ବର୍ଷା ପରେ କାଠ କାଢ଼ି ଥାନା ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ଓ ବିହାର ଭୂମିକମ୍ପ ବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କ ରକ୍ଷା ଲାଗି ପ୍ରଚାର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।

ପୁରୀ ରାଜବଣରେ ରାଜା ସାହେବ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷିତ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ରାଜା ସାହେବ ବିଚକ୍ଷଣତା, କାର୍ଯ୍ୟ-ପଟୁତା, ନିରାଳସ, ଆତ୍ମମୁର ଶୂନ୍ୟ ଓ ସମଦର୍ଶୀତା ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିବାରୁ ପୂର୍ବ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କର କାର୍ତ୍ତିକଳାପ ବଂଶ ଗୌରବ ଜାଗି ଉଠେ ।

ପୌରାଣିକ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳ ।

କଳିଙ୍ଗ ବା ଉତ୍କଳ ଭାରତରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ । ଆର୍ଯ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ଅଦମ ପ୍ରଭୁ ଉତ୍କଳଦେଶର କଳିଙ୍ଗ ଦେଶର ନାମ ଅଛି । ଶିମାପୁଣ୍ଡରେ କଳିଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳ ଦେଶର ନାମ ଦେଖାଯାଏ । ସମତଳ ବନଗମନ ସମୟରେ ଉତ୍କଳ ଦେଶ ବାଟ ଦେଇ ଗୋଦାବରୀ ଶରବତୀ ପ୍ରସବତକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ନାନା ଧାନରେ ଦେବଦେବୀ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କରେ ସମତଳ ଉପାସନା ଓ ସ୍ନାନ କରୁଥିବାର ଅଦ୍ୟାପି ପ୍ରବାଦ ରହିଛି । ମହାଶୟା ରଘୁ ଦତ୍ତବିଜୟ କାଳରେ ଉତ୍କଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ବାଟ ଦେଇ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ । ମହାଭାରତରେ କଳିଙ୍ଗ, ଉତ୍କଳ ଓ ଓଡ଼୍ର ଏ ତିନି ଦେଶର ନାମ ଲେଖାଅଛି । ଉତ୍କଳଦେଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୪୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବ ଲେଖା ଯାଇଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । ପୁରୀର କଳିଙ୍ଗ ଅଜକୁ ୭୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିଲା । ମହାଭାରତର କୁରୁମାଣ୍ଡବ ଯୁଦ୍ଧରେ କଳିଙ୍ଗ ରାଜା ଶୂରାପୁ ୭୦ ହଜାର ରଥ ଏବଂ ୧୦ ହଜାର ପଦାତି ସମାନ ଦାଣ୍ଡ ନେଇ କୌରବ ପକ୍ଷରେ ଯୋଦ୍ଧା ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରେ ମହାଯୋଦ୍ଧା ଶ୍ରୀମ ମଧ୍ୟ କାତର ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଉତ୍କଳ ନାମର ଉତ୍କଳ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ଆଡ଼ର କେତେମଣି ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ନମ୍ବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

(୧) ଅଦମାନବ ମନୁଙ୍କ ନାତି ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷମୁଖ ପୁତ୍ର ଉତ୍କଳ ନାମକ ରାଜାଥିଲେ । ସେ ଏହି ଦେଶରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ଉତ୍କଳ ହୋଇଅଛି ।

(୨) ପୂର୍ବେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କଳର କଳାବଦ୍ୟ ଶୀର୍ଷହୀନ ଅଥିବାର କରୁଥିଲା । ଏହାର କଳା କୁଶଳତା ଉତ୍କଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଉତ୍କଳ ହୋଇଅଛି ।

(୩) ଶିବଦେବତାରୁ ମିଳୁଥିବା ମୟବର୍ଣ୍ଣାୟ ରାଜା ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ତାମ୍ରଶାସନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ତଦାନନ୍ତର ଉତ୍କଳରାଜା ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କୁ ସତ୍ୟମାର୍ତ୍ତି-ଶ୍ରୀଙ୍କୁ ବିବାହ ଦେଇ, ଜାମାତାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳାଡ଼ି ବା ଉତ୍କଳଦେଶ ନାମକ ପ୍ରାନ୍ତ

ପୂର୍ଣ୍ଣକର ହୃଦ ଶ୍ରୀମ-ବିରଦେ ।

ଯୌତୁକ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତଳ ରଜା ଅସୁବିଧା ସ୍ୱକାରୁ ସତ୍ୟମାର୍ତ୍ତ ଚିନ୍ତାମାନ ଉତ୍ତଳ ଶେଷକୁ ଶାସନ କଲେ । ଉତ୍ତଳ ଓ ଉଡ଼ବାଡ଼ି ମଣ୍ଡଳ ଏକତ୍ର ମିଳି ଓଡ଼ିଶା ନାମରେ କଥିତ ହେଲା ।

(୪) ଓଡ଼ି ନାମକ ଜଣେ ରଜା ଏ ଦେଶରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟ ଶ୍ରୀମୁଖ ଥିଲେ । ମହାରାଜତରୁ ଜଣାଯାଏ ଓଡ଼ିରଜା ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତାଦଳ ଉପହୋଦନ ଦେଇଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ଏ ଦେଶର ନାମ ଓଡ଼ିଶା ହୋଇଅଛି ।

(୫) ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମହାରାଜତ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଉଡ଼ିଶାରେ ବାମୋଦର ନଦଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ଗୋଦାବରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ପୂର୍ବରେ ମହୋଦଧିଠାରୁ ପଶ୍ଚିମରେ ରାବତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ କେତୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା । ଏହାର ଦକ୍ଷିଣ ଉପକୂଳ ଅଂଶକୁ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗ; ଉଡ଼ିଶା ଉପକୂଳ ଅଂଶକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧୁନିକ ସିଂହଭୂମି, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଓ ମେଦିନୀପୁର ଏବଂ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳକୁ ଉଡ଼ିଶା କଳିଙ୍ଗ ଏବଂ ମଧ୍ୟ ଅଂଶକୁ କଳିଙ୍ଗ ନାମ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଯେ ମଧ୍ୟରେ ପାଟଣା, ସୋନପୁର, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଉତ୍କଳ ନେଇ ବୋଗଲ ରାଜ୍ୟ, କଳାହାଣ୍ଡି, ବସ୍ତର ଓ ଜୟପୁର ଓ ଉତ୍କଳ ନେଇ ମୁଣ୍ଡିକ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଉତ୍କଳ ଚନ୍ଦ୍ରନାଭ ଓ ଗୋଦାବରୀ କେତେକ ଅଂଶ ନେଇ ତୋଷଳ ରାଜ୍ୟ ବା ଓଡ଼ିଶା ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ଉତ୍କଳ କଳିଙ୍ଗ ଉତ୍କଳିଙ୍ଗରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଶେଷକୁ ଉତ୍କଳ ନାମ ଧାରଣ କଲା । ତା ସହିତ କଳିଙ୍ଗ ମିଶିଯାନ୍ତେ । ମୁଣ୍ଡିକ ରାଜତ୍ବ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ମଧ୍ୟ ଏହି ଉତ୍କଳର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ସମୟକୁ ପୁର୍ବୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ କେପଟେ ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍କଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଲା ।

ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଚତୁଃସୀମା ।

ଉତ୍କଳ ବା କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ, ଉତ୍କଳରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଓ ଗୟାଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ଗୋଦାବରୀ ଲମ୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଏହାର ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ଥିଲା ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରାଜ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ, ମେଘାଳ ପର୍ବତ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଅମର କନ୍ୟାକ ପର୍ବତ, ଗଣ୍ଡବାଜା ରାଜ୍ୟ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ । ସିଂହଭୂମି, ବାଲୁଡ଼ା ଓ ମେଦିନୀପୁର ଜିଲ୍ଲାମାନ ପ୍ରାଚୀନ ତାମ୍ରଲୁପ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସହିତ କଳିଙ୍ଗ ବା ଉତ୍କଳ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା ।

ଅଳପୁଅ ଜନେ ତେଜି ବରସେ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭାଗ ।

ଉତ୍କଳର ସାଧାରଣତଃ ତିନୋଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଅଛି; (୧) ଗଡ଼ଜାତ ବା ମାଳଭୂମି, (୨) ସମତଳ ଭୂମି, (୩) ନମ୍ବଭୂମି । ଗଡ଼ଜାତ ବା ମାଳଭୂମି ବନପର୍ବତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉତ୍କଳର ସମସ୍ତ ବନ ବନପର୍ବତମାନଙ୍କରୁ ବାହାରି ସେଠାରୁ ପଡ଼ୁ ମାଟି ବୋହୁଅଣି ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି । ଏହି ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷ ଭୂବୀୟ ଓ ଶସ୍ୟଶାଳୀ । ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ନମ୍ବଭୂମି ବେବଳ ବାଲ ଓ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ କାଦୁଆ ଜମି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ବନପର୍ବତମୟ ଦେଶକୁ ଗଡ଼ଜାତ ଏବଂ ସମତଳ ଓ ନମ୍ବଭୂମିକୁ ମୋରଲବନ୍ଦି ବୋଲି ମୁସଲମାନ ସରକାରୀ କୁହା ଯାଉଛି ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ପର୍ବତ ।

ନାମ	ଉଚ୍ଚତା	ଅବସ୍ଥାନ
୧ । ମହେନ୍ଦ୍ର ପର୍ବତ	୫୦୦୦ ଫୁଟ	ଗଞ୍ଜାମ
୨ । ବଙ୍କାସାମୋ	୪୧୮୨ "	କଳାହାଣ୍ଡି
୩ । କାରଳପାତ	୩୯୮୧ "	"
୪ । ମଲୟଗିରି	୩୮୧୫ "	ପାଲଲହଡ଼ା
୫ । ମେଦାସନା	୩୮୨୪ "	ମୟୂରଭଞ୍ଜ
୬ । ଟିକାସିଗୁରୁ	୩୭୮୩ "	କଳାହାଣ୍ଡି
୭ । ମଳକାରନଗୁ	୩୭୩୯ "	କଟକ
୮ । ବଫଲ୍‌ସୁମାଳୀ	୩୫୮୭ "	କଳାହାଣ୍ଡି
୯ । ବାଦାମଗଡ଼	୩୫୨୫ "	କଟକ
୧୦ । କୁମାରୀ ଡାଗ	୩୪୯୦ "	"
୧୧ । ରଞ୍ଜନପୁର	୩୪୭୯ "	ବେଲୁଙ୍ଗର
୧୨ । ଛେଲିଅଟେ	୩୩୮୦ "	କଟକ
୧୩ । ଠାକୁରାଣୀ	୩୦୦୩ "	ବେଲୁଙ୍ଗର
୧୪ । ଡୋରାଜ	୨୫୭୭ "	"
୧୫ । ପଞ୍ଚଧାର	୨୧୪୮ "	ଅଠମୁଣ୍ଡିକ
୧୬ । ଗୋସାଇଁ ଦେବ	୨୫୦୭ "	ଦଶପଞ୍ଚା
୧୭ । ଶୁଳାୟା	୨୦୧୮ "	ଦୁଅଗଡ଼
୧୮ । କପିଳାସ	୨୦୧୮ "	ଡେ଼ରାବାଲ

ଏହା ଛଡ଼ା ମୋରଲବନ୍ଦିର କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଟମକା, ମହାବିନାୟକ ଏବଂ ଫୁଲ୍‌ଜିରେ ବରୁଣେଇ, ସୋଲେସା ଓ କୁଲେସା ପର୍ବତ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଲ୍‌ଯାନ୍ତ୍ର ଉଦୟୋଗୀ ପାଣେ ।

ଉତ୍କଳର ନଦୀ ।

ଉତ୍କଳର ନଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହାନଦୀ (ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୫୩୦ ମାଇଲ), ବ୍ରାହ୍ମଣୀ (ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୨୭୦ ମାଇଲ), ବୈତରଣୀ, ବଲଙ୍ଗ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା (ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୨୫୭ ମାଇଲ) ପ୍ରଧାନ । ମହାନଦୀ କଟକଠାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଯାଏ ନାବ୍ୟ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ରେଖା ଓ ବୈତରଣୀରେ ବୃନ୍ଦବାଲିଯାଏ ବଲ୍ଲକଳାରୁ ନାହିଁ ନିକା ଆସିବା କରେ, କିନ୍ତୁ କଂଗ ନାବ୍ୟ । ନଦୀମାନଙ୍କର ନାମ, ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ପତନ ସ୍ଥାନ, ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ଶାଖାଦି ଏବଂ କୂଳସ୍ଥିତ ପ୍ରଧାନସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କର ନାମ ନମ୍ବରେ ଦିଆଗଲା ।

ନଦୀର ନାମ	ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ	ପତନ ସ୍ଥାନ	ଶାଖାଦି	କୂଳସ୍ଥିତ ପ୍ରଧାନସ୍ଥାନ
ମହାନଦୀ	ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ବସୁପୁର	ବସୁପୁର	ବେଲଭରାରେ ତେଲଭର, ଅଙ୍ଗଦଗ୍ରାମାଟ କାଠପୋଡ଼ା, ପାଇକା ମାନୋସାସୁଆ, କୁସୁମି, କମେଇ, ଯୋଡ଼ାମୁ, ହୁନାମଣ୍ଡା, ମାଣ୍ଡୁଣୀ, ବୋଲଭର, ସାଲ୍ଲିଙ୍ଗ, ବାସ ଓ ମାଣ୍ଡୁଣୀ ।	ସମ୍ବଲପୁର, ବୌଦ୍ଧ, କନ୍ଧିଲ ପଡ଼ାଙ୍ଗ, ବୈଦ୍ୟେଶ୍ବର, କାନିପୁର, ଭେଟିକା, କଟକ

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ	ସ୍ତେଟ ନାଗପୁରର ଲେହାନଡ଼ା	ଧାମସାରେ	ବିଜୟ, ନନ୍ଦିର, ସିଂହଡ଼ା	ପାଟିଆ ଓ ବେସୁଆ	ଭାଲପେର, ଜେନାପୁର, ଧର୍ମ-ଶାଳା ଓ ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡା ।
ବୈତରଣୀ	କେନ୍ଦୁଝରର ଗୋଦାସିକା ପଟ୍ଟରୁ	ଧାମସାରେ	ବସୁର, ଭଣ୍ଡାଳା, ମୁଞ୍ଚଳ, ସାଲକୀ ଓ ମତେଇ		ଅନନ୍ତପୁର, ସାନପୁର, ଗୁଡ଼-ବାଲି । ଶାଲକୀ କୂଳରେ କାନ୍ଥପୁର, ଆଖିଲମଣି ଓ ଭଦ୍ରା ।

ଉତ୍କଳର ପାଣ୍ଡବ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ବାଳିଷ୍ଠର ସରକର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଆ ।

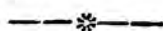
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କାମ	ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ	ପତନ ସ୍ଥାନ	ଉପକରଣ	ସାମାନ୍ୟ	କୃତ୍ରିମ ପ୍ରସାଦସ୍ଥାନ
କାଶିକାଶ	କଳିଙ୍ଗର ଆମ୍ରତା	ଲକ୍ଷ୍ମଣପୁରଠାରେ		ଗମ୍ଭୀର	ସୋର
ବଳି	ଅମ୍ବିକାରୁ	ସମୁଦ୍ରରେ			
	ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଶିମୁଳ- ପାଳ ପଦ୍ମରୁ	ସମୁଦ୍ରରେ	କପଟ, ସୋନ ଓ ଜଙ୍ଗାହାର		ବାହୁପଦା ଓ କାଲେଶ୍ୱର
ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଷା	ଶ୍ରେଣୀଗଣପୁରରୁ ବାହା ଅମ୍ବିକାରୁ	ସମୁଦ୍ରରେ	କାଞ୍ଚି ଓ କରକାଞ୍ଚ		ଲକ୍ଷ୍ମଣନାଥ, କଳେଶ୍ୱର ଓ କାଲିଆପାଳ ।
ଉଷିରୁଲ୍ୟ	ପଦ୍ମ ନଦୀରୁ	ସମୁଦ୍ରରେ			ସୁରୁଡ଼ା, ଧରକୋଟ, ଅସ୍ତ୍ରା
ମହେନ୍ଦ୍ରପୁର	ମହେନ୍ଦ୍ରପୁର	ବଂଶୀର ନଦୀରେ			
ବଂଶୀର	ନୟପୁର ମାଳରୁ	ସମୁଦ୍ରରେ	ମହେନ୍ଦ୍ରପୁର		କଳିଙ୍ଗପଦ୍ମ, ମୁଖଲିଙ୍ଗ, ଗୁଣପୁର ।

ଏହାଛଡ଼ା ନାମାବଳୀ କାଳିଙ୍ଗରୁ ନଦୀ କୂଳରୁ ମାଳରୁ ବାହାର ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ରାବତୀ, ପୋର୍ଟବୁର୍, କୋଲକା
ଓ ପିଲେବୁର୍; ଏହି ଗୁଣର ନୟପୁର ମାଳରୁ ବାହାର ଗୋଦାବରୀରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ବଂଶୀର ନଦୀ କୃତ୍ରିମ ମୁଖଲିଙ୍ଗ ସମୁଦ୍ରରୁ ବହୁ
ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ବାହାରେ ।

ଦିବିଦ୍ର ପାତ୍ରାତ୍ମ ଗତି ପତ୍ତିକେତୁ କେତୁ ନ କେତୁ କେତୁ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଘାଟି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଘାଟି ଅଛି । ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ବୁଲଅନା; କେନ୍ଦୁଝରର ସିନା, ବାରିବାଙ୍କ ଓ ଗୋବରା; ନରସିଂହପୁରର ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ; ଅନୁଗୁଳର କୁକୁଡ଼ା; କନ୍ଧମାଳର କୁମାରଖୋଲ, ପାଣିପାଳୀ ବବଡ଼ଜାଆ, ବୃନ୍ଦା ଓ ଗୋବିନ୍ଦସାହୁ; ଦଶପଣ୍ଡାର ବଡ଼ମୂଳ ଓ ଭାଲଚେରର ଗିଟିଆ ଓରେଙ୍ଗାଳୀ ଘାଟି ପ୍ରଧାନ ।

ଉତ୍କଳର ଦ୍ଵୀପ ।

ଧାମର ମୁଦ୍ରାଣରେ, ମହାନଦୀ ମୁଦ୍ରାଣରେ ଓ ଚିଲିକାଦ୍ରୁପ ମଧ୍ୟରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଛୁଦୁ ଛୁଦୁ ଦ୍ଵୀପ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପାରିକୁଦ ପ୍ରଧାନ ।

ଉତ୍କଳର ହ୍ରଦ ।

(୧) ଚିଲିକା ଉତ୍କଳର ଦକ୍ଷିଣ ପୁର କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୪ ମାଇଲ ଏବଂ ସେହିପରି ସାଧାରଣତଃ ୩୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ବର୍ଷା ଦିନରେ ଏହା ପ୍ରସାରତ ହୋଇ ୪୫୦ ବର୍ଗମାଇଲ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରଥମତଃ ଏହା

(ଚିଲିକା ଦ୍ରୁପ)

ବାସ୍ତିର ଅଧମ ନିଶିଦିନ ଧନ, ମଧ୍ୟମ ଧନ ସମ୍ମାନ ।

କଙ୍ଗୋପସାଗରର ଏକ ସ୍ଥଳ ପ୍ରବଳ ଶାଖା ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ ମୌସୁମୀ-ବାୟୁ ସଞ୍ଚାଳିତ ଭରତବେଗ ଦ୍ଵାରା ମୁହାଣରେ ଏକ ବଳ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ଏହା କଙ୍ଗୋପସାଗର ରୁ ବର୍ଜି ନ ଡୋଇ ଏକ ସଙ୍ଗର୍ଷ ଜଳପଥ ଦ୍ଵାରା ମାଣିକ ପାଟଣା-ଠାରେ ସମୁଦ୍ର ସଙ୍ଗେ ମିଶିଥାନ୍ତି । ନିଗମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆମର ପଟ୍ଟମାଟି ଦ୍ଵାରା ଏହା ନିମନ୍ତଃ ଘୋଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । କେତେଗୋଟି ଗରୁର ଗଣ୍ଡ ବାଦ ଦେଲେ ହାସହାସ ଏହାର ଶ୍ଵେତତା * ତମ୍ବା ଓ ପୁଷ୍ପ । ଦୃଢ଼ ମଧ୍ୟରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦ୍ରାପ ଚନ୍ଦ୍ରଥାନ୍ତି । ପାରିକୁଦ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ । ଚିଲିକା ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦର ଓ ପୋତାଶ୍ରୟ ଥିଲା । ଚିଲିକା ମଧ୍ୟରେ ଓ କୁଳଦେଶରେ ଅନେକ ପବ୍ବତ ଥିଲା । ନଳବଣ ଏବଂ ବାଲୀଜୟୀ ଠାକୁରଣୀ ଚିଲିକା ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ ବାସକରନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଶୀତ ଅବସ୍ଥାରେ କୋଟି କୋଟି ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ ମେରୁପ୍ରଦେଶ ଓ ପାରିକୁଦ ଆଡ଼ୁ ଚିଲିକାକୁ ଆସନ୍ତି । ଚିଲିକା ପକ୍ଷୀ ଶିକାରର ଏକ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥଳ ।

ପୁଣ୍ୟ ଏଠାରେ ଲୁଣ ପୋକ୍ତାନ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏଠାରୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ମାଛ ଧରାଯାଇ କଲିକତା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନକୁ ପଠାଯାଏ ।

(୨) ପୁରୀର ଉତ୍ତର ପୁରୀକୋଣ ୨୫ ଡିଗ୍ରୀ ଦୂରରେ ସର ନାମକ * ମାଲଲର ଦୃଢ଼ ଅଛି । ଏହାର ଜଳ ଲୁଣି ନୁହେଁ ।

(୩) କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ବାଙ୍କି ନଦରେ ଆର୍ଦ୍ରସମ୍ଭା ନାମକ ପବ୍ବତ ବେଢ଼ିତ ଗୋଟିଏ ମଧୁର ଜଳର ଦ୍ରୁପ ଅଛି ।

ଉତ୍କଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ !

ଫଲ୍‌ସ୍ ପବଣ ଓ ପାଲମିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନାମକ ଦୁଇଟି ଅନ୍ତର୍ଗତ ମହାନଦୀ ମୁହାଣରେ ଅଛି । ଫଲ୍‌ସ୍ ପବଣ ଠାରେ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧଦର ଅଛି ।

ଉତ୍କଳର ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ।

ଅର୍ଚ୍ଚି ନାମକ ଏକ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଠାରୁ ୮ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଦୁର୍ଗେଶ୍ଵର ଠାରେ; ଦେବର କୁଣ୍ଡ ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର ବାଉଁଶର ନିକଟ ଶାଳନ୍ଦୀ ନଦୀକୂଳରେ ଏବଂ ଆଠକ୍ଷିକ କଇଁଚା-ଗଡ଼ଠାରେ ଗୋଟିଏ ଉଷ୍ଣପ୍ରସ୍ରବଣ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଉତ୍ତମ ବାସ୍ତିର ବେବଳ ସମ୍ମାନ, ନ ଲକ୍ଷର କିଛି ଧନ ।

ଉତ୍କଳର ଜଳ ପ୍ରପାତ ।

(୧) ବାମଗ୍ରାରେ ପ୍ରଧାନ ପାଟ

ନାମକ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଜଳପ୍ରପାତ

ଅଛି । (୨) ବଖେଇର ଖଣ୍ଡାଧାର

ଜଳପ୍ରପାତ ଏକ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ

ଅଟେ । (୩) ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ବୁଢ଼ା-

ବଳଙ୍ଗ ନଦୀର ବରଷାପାଣି

(୪) ଦୁର୍ଗସରରେ ବୁଦ୍ଧଖୋଲ ପର୍ବ-

ତର ବୁଢ଼ା ଜଳପ୍ରପାତ ମଧ୍ୟ

ଦର୍ଶନୀୟ ହେଉ ଅଟେ ଏବଂ

(୫) ଜୟପୁରରେ ବସ୍ତା ଜଳ-

ପ୍ରପାତ ଅଛି ।

(ପ୍ରଧାନ ପାଟଜଳ ପ୍ରପାତ)

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ ଗଣ୍ଡ ।

କୌଦର ସୁନାଖଣ୍ଡିଆଠାରୁ ଦଶପଞ୍ଚାବ ବଡ଼ମୂଳ ଘାଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଜନଦୀର ଅଂଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପ୍ରସସ୍ତ ଏବଂ ଗଭୀର । ଏହି ଅପ୍ରସସ୍ତ ଅଂଶର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପବନମାନ ପ୍ରାଚୀର ପରି ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ମାତ୍ର ଲମ୍ବ ବୋଲି ଏହାକୁ ସାତବୋଣିଆ ଗଣ୍ଡ କହନ୍ତି ।

—*—

ଉତ୍କଳର ବାଦର ।

ବାଲେଶ୍ୱର ପିପିଲି, ଗୁମବାଲି, କଟକଜିଲ୍ଲାରେ ଫଲ୍‌ସ୍ ପଦ୍ମ; ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଓ ଗଞ୍ଜାମର ଗୋପାଳପୁର ବନ୍ଦର ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

—*—

ପ୍ରତିଭୁଲ ଯାର ଇଶ୍ୱର ହୁଅନ୍ତି (ପଦ) ଯାଏ ସେ ଯିବୁ ।

ଉତ୍କଳର ରେଲ ଗସ୍ତ ।

ବେଙ୍ଗଲ ନାଗପୁର ରେଲ୍‌ୱେ କଲକତାଠାରୁ ଉତ୍କଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଉତ୍କଳରେ ଯାଏ ବସୁତ । ଗୋର୍ଦ୍ଧାବେତାରୁ ଏହି ଛାନ୍ଦ ଶାଖାରୁ ପୁରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିଗୋଷିଏ ଶାଖା ଯାଇଅଛି । ଖଡ଼ଗପୁରଠାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଦେଇ ନାଗପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିଗୋଷିଏ ଲାଇନ ଅଛି । ରୁଂସା ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ବାରିପଦା ଯାଏ ମୁରଦେଃ ଷ୍ଟେଟ୍ ରେଲ୍‌ୱେ ବସୁତ ।

ନିର୍ଗୁଣି ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଅଠତେ ଡେକାନାଲ ଅନୁଗୁଳ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟଦେଇ ଡାଲରେ ଲାଇନ ବସୁତ । ଟାଟା ନଗରଠାରୁ ବାଦାମ ପାହାଡ଼ ଯାଏ ୫୫ ମାଇଲ ଓ ଏହି ଲାଇନର ଓଲଟଯାଉ ଷ୍ଟେସନରୁ ଗୋରୁ ମଝିଶାଣି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୭ ମାଇଲ ଲେଲାଇନ ବସୁତ । ନଉପଡ଼ାଠାରୁ ପାଲିଗେମ୍‌ଣି ଯାଏ ପାଲି ଗାଜାଙ୍କ ଲେଲାଇନ ଏବଂ ଉତ୍କଳ ନଗରଠାରୁ ପାଟଣାପୁର ଦେଇ କଳାହାଣ୍ଡି ଗାଜା ବାଟେ ରାସୁପୁର ଲାଇନ ଯାଇଛି ।

ଉତ୍କଳର ସ୍ଥଳପଥ (Road)

ଓଡ଼ିଶା ଟଙ୍କାସେଡ଼ି ମେଦନୀପୁରରୁ ଖୋମ ଯାଏ ବସୁତ । କଟକ ପାଖରୁ ଏହି ଛାନ୍ଦ ଗସ୍ତରୁ ପୁରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ସଡ଼କ ଯାଇଅଛି । ଏହାହିଁ ଜଗନ୍ନାଥ ସଡ଼କ । କଟକରୁ ଗୋର୍ଦ୍ଧା ବାଟେ ଖୋମ ଯାଏ ବସୁତ ଥିବା ସଡ଼କ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଟଙ୍କାସେଡ଼ି ନାମରେ ଅଭିହିତ । କଟକରୁ ବାଙ୍କିକାଟେ ସୋନପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ସଡ଼କ ଯାଇଅଛି ତାହା କଟକ ସୋନପୁର ସଡ଼କ । ଅଭିଗୋଷିଏ ସଡ଼କ କଟକରୁ ଅଠତେ ଡେକାନାଲ, ଅନୁଗୁଳ ଲଦେଇ ସମ୍ବଲପୁର ଯାଏ ବସୁତ । ଅନୁଗୁଳରୁ କନ୍ଦମାଳ (ପୁଲବାଣୀ) ଓ କନ୍ଦମାଳରୁ ରସୁଲକୁଣ୍ଡା ଯାଏ ଅଭି ଗୁରୁତ୍ତ ଛାନ୍ଦ ସଡ଼କ ଅଛି । ପ୍ରେଟ୍ ଲେଣାଣି ସେଡ଼ି, ନାଗପୁରରୁ ଗସ୍ତରୁ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଦେଇ କଟକ ଆସିଅଛି । ଏହିବାଟେ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ବରଗଡ଼ ଯାଅଛି । ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଧାମା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ସୋନପୁର ଯାଏ ଗୋଟିଏ ସଡ଼କ ଯାଇଅଛି । ବରଗଡ଼ରୁ ବରପାଲି ଦେଇ ବଲଗା଼ର ଯାଏ ଗୋଟିଏ ସଡ଼କ ବସୁତ । ସମ୍ବଲପୁରରୁ ବିଲପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ବାମଣାବାଟେ ମେଦନୀପୁର ଯାଏ ଅଭି ଗୁରୁତ୍ତ ସଡ଼କ ଯାଇଅଛି । ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଗସ୍ତରୁ ଯେଉଁ ସଡ଼କ ଯାଇଅଛି ତାହା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ; ଜାଗପୁର ସେଡ଼ି ଷ୍ଟେସନଠାରୁ କେନ୍ଦୁଝର ବାଟେ ଗସ୍ତରୁ ଯାଏ ଅଭି ଗୋଟିଏ ସଡ଼କ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା ବୋର୍ଡ଼ ଗସ୍ତା ମଧ୍ୟରେ କଟକ ଗୁରୁବାଲି, କଟକ ନଗରସିଂହପୁର, ପୁରୀ ନୂଆଗଡ଼ ଓ ପୁରୀ ନିମାପଡ଼ା ଗସ୍ତା

ନିମିତ୍ତ ତାକୁ ସେଠାରେ ସୁଦ୍ଧା ସଲିଲ ବନ୍ଦୁ ।

ପ୍ରଧାନ । ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ ଅନେକ ଚିନ୍ତା କି ସେଇ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହି ସବୁ ସବୁ କେହି କେହି ପଢ଼ିବା ବା କବି ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି ।

ଉତ୍କଳର ମୋଟର ରାସ୍ତା ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ—କଟକ ସହରରୁ ଜଗତସିଂହପୁର ବା ହରିହର-ପୁର, ବାଲିକୁଦା, ଚାରପୁର, ଅନନ୍ତପୁର ଓ ମାଛଗାଁ । କଟକ ସହର ନକଟ ମୁଣ୍ଡମୁହାଣଠାରୁ ବାଙ୍କି ଓ ବିଦ୍ୟୋଦ୍ଧର, ପଟପୁର ଶେଡ଼ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଯାଜପୁର ଓ କେନ୍ଦୁଝରର ଅନନ୍ତପୁର । ଜଗତପୁର ଷ୍ଟେସନଠାରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଓ ପଟାମୁଣ୍ଡା ।

ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାରେ—ବାଲେଶ୍ଵର ସହରଠାରୁ ରେମୁଣା ଯାଏ ଏବଂ ରଘୁପାଠାରୁ ଗୁଜବାଲ ଓ ଧାମନଗର ଯାଏ ମଟର ଗଡ଼ାସ୍ବାତ କରେ ।

ପୁରୀଜିଲ୍ଲାରେ—ପୁରୀ ସହରଠାରୁ ପିପିଲି, କୋଣାର୍କ, ନୟାଗଡ଼, ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଆ ଓ ସରଦେଇପୁର । କଟଣୀ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ବୋଲଗଡ଼, ନୟାଗଡ଼ ଓ କଲପଥର ।

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ—ସମ୍ବଲପୁର ସହରଠାରୁ ବରଗଡ଼, ବରପାଲ, ପାଟଣା ବଲଙ୍ଗୀର ଓ କଳାହାଣ୍ଡି ଷ୍ଟେସନରୁ ରବାନା ପାଟଣା ।

ଗଞ୍ଜାମରେ—ଗଜପତି ରେଲ୍‌ୱେସନର ରାଜ ଅଂଗଡ଼ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ନରସିଂହପୁର ଷ୍ଟେସନ; ମେଘମଣ୍ଡଳୀ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଅନୁଗୁଡ଼, ରେଢ଼ାଖୋଲ ଓ ସମ୍ବଲପୁର । ଗଜପତି ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ପାଲଲହଡ଼ା ଓ କାମଣ୍ଡା ।

ଚକନାଲି ।

୧୮୫୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଞ୍ଜିଉଣ୍ଡିଆ ଇଉଗେସନ କମ୍ପାନୀ ନାମରେ ଏକ କମ୍ପାନୀ ବାଣିଜ୍ୟର ସୁବିଧା ନମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶାରେ କେନାଲ ଖୋଳାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ୧୮୭୭ ମସିହାରେ ନଅଟି ଦୁର୍ଗିଷ୍ଠପରେ ସରକାର କମ୍ପାନୀଠାରୁ ସମସ୍ତ କେନାଲ ୧୦୯ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟରେ ଚିଣିତେଇ ସେଥିରେ ଅଧକ ୧୫୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟକରି ୧୮୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ କେନାଲ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷକଲେ । କେନାଲ ଗୋଟିଏ ମହାନଦୀରୁ ଆଉ ଦୁଇଟି ବରୁଆରୁ ବାହାର କଟକ ଓ ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ହୋଇଅଛି । (୧) ହାଇଲେଭଲ କେନାଲ ଗୋଦାବର ପାଖେ ବରୁଆରୁ କଟକ ଓ ବାଲେଶ୍ଵର ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ । (୨) କେନ୍ଦ୍ରପାଲ ପୌରର ନ ଥିଲ ଫୁଲ ଲେଖା ନ ହୁଅଇ ।

ଓ ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାର କେନାଲ । (୩୩) ଚାଳଦଣ୍ଡା କେନାଲ ଓ ମାଛଗାଁ କେନାଲ । ୧୮୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ସୁଦ୍ଧା, କେନାଲ ତିଆରିରେ ସରକାରଙ୍କର ମୋଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ିଥିଲା ୨୭୩୦,୨୧୪୯ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଏହି କେନାଲ ସବୁରୁ ଜଳ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ୨ ଗୋଟି ଅନଳକଟ ତିଆରି ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଯୋବରୁ ନଳକଟରେ ମହାନଦୀରେ, ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ନରକଟରେ କାଠଯୋଡ଼ିର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଦୁଇଟି ଚଉଦ୍ୱାର ନଳକଟ ବରୁଣାରେ, ଦୁଇଗୋଟି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଓ ପଟିଆ ନଦୀରେ ଏବଂ ଦୁଇଗୋଟି ବୈତରଣୀ ଓ ବୁଢ଼ା ନଦୀରେ । ଏହି କେନାଲ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କଟକ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାବାସୀ ପ୍ରାୟ ୬ ଶାତକାଳରେ କୃଷି ନିମନ୍ତେ ବହୁ ଉପକାର ପାନ୍ତି । ଏହି କେନାଲ ପାଣିଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ତିନିଲକ୍ଷ ଏକର ଗୃହ ଜମିରେ ଜଳ ମାତେ । ଅଜିବାଲ ଏକର ପ୍ରତି ଜଳକର କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ହାସିଦ୍ୱାର ମହା ଟ ୩୯ ଓ ଯୋୟା ଟ ୧୩ ଏବଂ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ମହା ଟ ୨୩ ଓ ଯୋୟା ଟ ୧୩ ଅଟେ । ଏହି କେନାଲ ମାନଙ୍କରୁ ନୌକାବର ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟାସୁ ହୁଏ । ପାଣି ଯୋଗାଇବା ଓ ନୌକା ଯାତାୟତ କରିବା କେନାଲର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୨୦୫୫ ମାଇଲ । କେବଳ ପାଣି ଯୋଗାଇବା କେନାଲ ୧୨୨ ମାଇଲ । ପାଣି ଯୋଗାଇବାକୁ ଶାଖା ନାଲ (Distributaries) ୧୨୭୬ ମାଇଲ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ମାହାବ (Village channels) ୮୭୭୭ ମାଇଲ ଓ ଡ୍ରେନେଜ୍ ମାହାବ (Drainage channels) ର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୩୩୨ ମାଇଲ ଅଟେ । ଉପସ୍ଥଳ କେନାଲ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ବେଣୀ, ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଲ୍ଲା ଏବଂ ପୁଷ୍ପ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଦୌ ନାହିଁ ।

ଉତ୍କଳର ଧର୍ମ ଓ ଜାତି ।

ଉତ୍କଳର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ୧୫ ଲକ୍ଷ ହିନ୍ଦୁ, ୩ ଲକ୍ଷ ମୁସଲମାନ ୧ ଲକ୍ଷ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଓ ୧ ଲକ୍ଷ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମବଲମ୍ବୀ । ହିନ୍ଦୁମାନେ ଅଧିକାଂଶ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମବଲମ୍ବୀ । କାରଣ ଗୁରୁତ୍ୱର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଧାରୀ ଗର୍ଭାବସ୍ଥା ପୁଣ୍ୟ ବା ଜଗନ୍ନାଥ ଉତ୍କଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ ସେବା ବୈଷ୍ଣବ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଉର୍ଥସ୍ଥାନ । ବହୁ ଉପାସକମାନେ ବୈଷ୍ଣବ ।

ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରଣ, ଶତ୍ରୀୟତ, ବଣିଆ, ତେଲି, ତମାର, କୁମ୍ଭାର, ନାୟକ, ବଢେଇ, ଗଉଡ଼, ରଣ୍ଡା, ଯୋବା ପ୍ରଭୃତି ନାନାଦ ଜାତି ଅଛନ୍ତି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରଣ ଓ ଶତ୍ରୀୟତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶତ୍ରୀୟତ ସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ । ପୁଷ୍ପ ଜିଲ୍ଲାରେ ତଥା ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଂଖ୍ୟା ବେଶୀ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ୫ ଅଂଶ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା

ଗୌରବ ନ ଥିଲା କେହି ନ ପୂଜିବ ।

ଋ ଅଂଶ ଓଶାୟାମ । ଉତ୍ତରରେ ବାଉଁଶ, କଣ୍ଡୁ, କମ ଓ ଦାଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ଅସଂଖ୍ୟ ଜାମେନେ ହଳୁ ଦେବାଦେବୀ ମାନନ୍ତି । ଏଣୁ ସେମାନେ ଏକ ପ୍ରକାର ହଳୁ ସହବାୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । କବି, କୋଟ୍ଟ ବୁମିଜ, ସାଳାଳ ଓ ଜୁଆଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି ବଣୁଆ ଜାତି ଉଡ଼ଜାତର ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରେତର ଉପାଦେକ ।

ଉତ୍ତର ଐତିହାସିକ ଘଟଣାବଳୀ ।

ହିକଳିଙ୍ଗ, ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗ, ଉତ୍ତର କଳିଙ୍ଗ, ଉତ୍ତର ଅବା ପୂର୍ବ କୋଶଳ, ଗୋଷଳ ଅବା ମୂଢିକ; ଯେ କୌଣସି ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉନା କାହିଁକି, ଏହି ସବୁ ପ୍ରାଚୀନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଅଂଶ ବିଶେଷ ଭେଦ ଆଧୁନିକ ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍ତର ପ୍ରାଚୀନତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହି ନ ପାରେ । ଉତ୍ତର ଖୋଦତ ଲୁପି, ତାମ୍ର ଶାସନ, ପ୍ରାଚୀନ ମୁଦ୍ରା, ଭୂଷର ଶିଳା, ମନ୍ଦିର, ଚୁମ୍ବି, ଶିଳାଲିପି, ଅନୁଶାସନ, ପୁରାଣ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପ୍ରଭୃତି ଅସଂଖ୍ୟ ଐତିହାସିକ ଉପାଦାନ ଅଛି । ମାତ୍ର ସେ ସବୁକୁ ଆଲୋଚନା କରି ଉତ୍ତରର ଯଥାର୍ଥ ଇତିହାସ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ । ଦୃଷ୍ଟର, ଖୁଲିଂ, ଗାଙ୍ଗୁଲି, ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, ମିତ୍ର, ଜୟସିଂହାଲ, ବସନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ, ମଜୁମଦାର ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ପିଆର-ମୋହନ, ଅରସମ ରଝି, ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ, ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ ଓ କୁପାସିକ, ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ତର ଯେଉଁ ଇତିହାସ ସଙ୍କଳନ କରିଅଛନ୍ତି ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯେତେକ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି ସେତେକ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଆବିଷ୍କୃତ ହେଉଅଛି । ଉପସ୍ଥିତ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ, କୁପାସିକ, ମିଶ୍ର ଓ ରାମାଲ ଦାସ ବାନାର୍ଜୀଙ୍କ ଉତ୍ତର ଇତିହାସ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ପାଇପାରେ । ଅନ୍ୟ ଦେଶ-ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ତର ଇତିହାସ ଲେଖିବା ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ହେଉଛି ମାଦଳାପାଣି । ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୩୦୦୦ ଠାରୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୩୦୮୧ ଅର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ସେହି ସମୟରୁ ନନ୍ଦବଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୩୭୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳିଙ୍ଗରେ ୩୭ ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ଏହି ରାଜବଂଶକୁ ଉତ୍ତର-ଶ ବୋଲାଯାଏ ।

ନନ୍ଦବଂଶ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୩୭୦—୩୨୨ ଅବ୍ଦ ।

ଉଦୟ ଗିରିର ହାତୀଗୁମ୍ଫାରେ ଲେଖାଅଛି ନନ୍ଦବଂଶର ପ୍ରଥମ ରାଜା ମହା-ସଦ୍ବନ୍ଦ ନା ନନ୍ଦବର୍ଦ୍ଧନ କଳିଙ୍ଗ ଜୟକରି ନନ୍ଦ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ ।

ଶଳଲେଖ ପରି ମଣିତ ଅଟେ ।

କଳିଙ୍ଗରେ ନନ୍ଦବଂଶର ନନ୍ଦବଂଶର ଶେଷ ରାଜାଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁଲ୍ଲିଥିଲା ଏବଂ ଏହି ବଂଶରେ ୧ ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ନନ୍ଦବଂଶର ରାଜଧାନୀ ଶଶିପୁର, ଧଉଳଗଡ଼ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏହାର ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ନାମ ଥିଲା ତୋଷାଳ । କେହି କେହି ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଶେଷ ଶ୍ରେୟାନ୍ତ ଠାରୁ ୭ ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଗ୍ରାମଠାରେ ତାଙ୍କର ନାମକ ପ୍ରତାପ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଦେଖି ସେ ଛାତ୍ରକୁ ତୋଷାଳ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ।

ଜୈନ ରାଜତ୍ବ ଓ ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୩୨୨—୨୨୦ ଅବ୍ଦ ।

ନନ୍ଦବଂଶର ଶେଷ ରାଜା ଦୁର୍ବଳ ହେବାରୁ ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶର ରାଜା ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ମଗଧ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଅବସରରେ ଉତ୍କଳ ପୁରଗୁପ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜବଂଶର ପରତପୁ ହାତୀମୁଖାଭିଷିକ ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜବଂଶ ବୋଲି ଲିଖିତ ଅଛି । ଏମାନେ ଜୈନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ବ କାଳରେ ଉତ୍କଳରେ ଜୈନଧର୍ମ ବଢ଼ିଗଲା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ଅଶୋକ—ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶର ୩ୟ ଏବଂ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୫୨ ଅବ୍ଦରେ କଳିଙ୍ଗ ଆକ୍ରମଣ କରି ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ହତାହତ କଲେପରେ କଳିଙ୍ଗ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କଳିଙ୍ଗର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସାତେ ଲକ୍ଷକାନ୍ତି ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗରୁ ଉଦ୍ଧାରିତ ହତାହତଙ୍କର ଅଶୋକଙ୍କର ଅନୁରାଗ ହେବାରୁ ସେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରସଫୁଲ୍ଲକରି ଏବଂ ଉତ୍କଳରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରି ପର୍ବତରେ ଶୋକତ ଲିପି ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତିନିର୍ମାଣ କରି ତହିଁରେ ଧର୍ମର ଅନୁଶାସନ ଖୋଳାଇ ଥିଲେ । ପ୍ରତାପ ହରି ନମନ୍ତେ ଅଶୋକ କଳିଙ୍ଗରେ ପଥ, ପାଟ, କୁଟ, ପୁଷ୍କରିଣୀ, ଚକ୍ରପାଳୟ ଓ ପାତ୍ରନିବାସ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୩୨ ଅବ୍ଦରେ ଅଶୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ମିତ୍ରବଂଶ ।

ପୁଷ୍ପମିତ୍ର—ଅଶୋକଙ୍କ ପରେ ମଗଧ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ମୌର୍ଯ୍ୟରାଜାଙ୍କୁ ହତାହତ କରିବା ପାଇଁ ପୁଷ୍ପମିତ୍ର ମଗଧର ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ଅପଣାକୁ ରାଜତତ୍ତ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅର୍ପଣକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ରାଜତ୍ବରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମ ପୁଣି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଲା । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ

୩୮ ରାଜା ଦେଖି ରକ୍ତ ଶୋଷଣ କରନ୍ତି ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଖ୍ରୀ ୧୯୧୧ରେ ମୁଦ୍ରାକୋଷଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧୁନିକ ପାଟଣା କଲ୍ୟାଣୀ ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଉତ୍ତର ନାମକ ଜଣେ ଚୈତ୍ୟବଂଶର ରାଜା କଳିଙ୍ଗ ଅଧିକାର କଲେ ।

ଚୈତ୍ୟବଂଶ ।

ଖ୍ରୀ ୧୯୧୧ ଠାରୁ ଖ୍ରୀ ୧୯୧୯ ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀ ।

ଚୈତ୍ୟବଂଶର ପ୍ରଥମ ରାଜା ଉତ୍ତର ଅଧିକାର ଦିନଠାରୁ ମୁଦ୍ରାକୋଷଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ଏକ ହୋଇ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଚୈତ୍ୟ ରାଜାମାନେ ଜୈନଧର୍ମିକଲକ୍ଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଉପାଧି ରାଜର୍ଷି, ପରମରାଜା ଓ ମହାମେଘବାହନ ଥିଲା । ଏହି ବଂଶର ୧୯ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଶାସ୍ତ୍ରବେଳ ସବୁ ପ୍ରତ୍ୟକ ରାଜାଥିଲେ ।

ଚୈତ୍ୟବଂଶର ଅବସାନଠାରୁ ୧୯୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତରରେ ଅଳ୍ପମାନେ ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ନାଗାର୍ଜୁନ ନାମକ ଜଣେ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଉତ୍ତରରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତର ପ୍ରତି ଅଳ୍ପ ଅଭିଯାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଭକ୍ତବାହୁ ଅବସାନ ନାମରେ ଲେଖାପରେ ଅଭିହିତ । ଅଳ୍ପମାନେ ଦୁବଳ ହେବାରୁ ଉତ୍ତର ପୁଣି ଶକ୍ତିକାଳ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତତ୍ପରେ ପୁଣ୍ୟବଂଶର ସର୍ବପ୍ରସିଦ୍ଧ ସମ୍ରାଟ ସମ୍ରାଟପୁତ୍ରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଆସିଥିଲା । ସେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୩୩୦ ଠାରୁ ୩୭୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ରାଟ ହୋଇଥିଲେ । ଚୈତ୍ୟବଂଶର ଅବସାନପରେ ୫୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତର ଛୁଦ୍ଦ ଛୁଦ୍ଦ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

କେଶରୀ ବଂଶ ।

ଖ୍ରୀ ୪୨୦—୧୦୪୨ ଅବ୍ଦ ।

ସୋମବଂଶୀ ଗୁପ୍ତ ରାଜାମାନେ ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ସେହିବେଳର ଦ୍ରାବଣ ରାଜା ଶିବଗୁପ୍ତଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମେନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ ମହାରାଜଗୁପ୍ତ ଉତ୍ତର ସିନ୍ଧୁସର ଅଧିକାର କରି ‘ସିଲେନାସପତି’ ବୋଲି ଅପଣାର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ବାଲିହ ପୂର୍ବକ ‘କେଶରୀ’ ଉପାଧିରେ ଆପଣା ବଂଶକୁ ପରିଚିତ କରିଥିଲେ । ଧର୍ମମତରେ କେଶରୀବଂଶ ଶୈବ ଥିଲେ । ଜନ୍ମେନ୍ଦ୍ରସ୍ୱଙ୍କର ଉପାଧି ‘ମହାରାଜାସରଜ’ ‘ସିଲେନାସପତି’ ‘ପରମମାହେଶ୍ୱର’ ‘ପରମରାଜା’ ଓ ‘ସୋମକୁଳନେତ୍ର’ ଥିଲା ।

ବଂଶ ମହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ପିଢି ନ ଥିବାରୁ ରହିଲା ।

ଜନେଜୟ— ସଜହକାଳ ୫୨୦—୫୫୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ଚୌଦ୍ୱାର
ଏହାଙ୍କର ସଜହାଳ ଥିଲା ଏବଂ ସେ ଚୌଦ୍ୱାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କୁଳବର ଗ୍ରାମରେ
ଏକ ଯଜ୍ଞ କରାଇଥିଲେ । ତାହା ଅଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷୟ ବୃକ୍ଷସ୍ୱାରେ ସେଠାରେ
ହୋଇ ଅସୁଅଛି ଏବଂ ତାହାକୁ ଲୋକେ ଦୃଢ଼ାପାତ୍ର ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଯଯାତିଚକ୍ରଗୀ— ସଜହକାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୫୫୨—୫୮୮ ଅବ୍ଦ । ଏହାଙ୍କ
ଉପାଧି ‘ମହାଶିବଗୁପ୍ତ’ ଓ ‘ଶିବରାଜିବ’ ଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ଅତି ବା ସମସ୍ତର
ଚଳାଇଥିଲେ । ଭଦ୍ରପାସ ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଦିନଠାରୁ ଏହି ଅବ୍ଦର ବର୍ଷ ଅରମ୍ଭ ।
ଏହାକୁ ‘ସୁନୟ’ ବୋଲାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉକ୍ତ ସାଲର ୧୯୮୮ ବର୍ଷ ଗୁଲ୍ଲୁଅଛି ।
କଟକରେ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ, ଜାତପୁରରେ ସଜ୍ୟାଳ ସ୍ଥାପନ ଓ ବୈତରଣୀ ଗରରେ
ଦଶାଶ୍ୱମେଧ ଘାଟ ନିର୍ମାଣ, ଭୁବନେଶ୍ୱରର ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ ଦେଉଳର ମୂଳପତ୍ତନ
ଯଯାତିଙ୍କ କର୍ତ୍ତି । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିର ରାଜା ଯିବାରୁ ସେ ଏକ ନୂତନ ମନ୍ଦିର
ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମହାପ୍ରସାଦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୁକ୍ତା ବ୍ୟୟ, ଯାହାକି
ଅଜିକାଲି ଚଳୁଅଛି, ତାହା ସେ ପ୍ରଚଳିତ କରାଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳରେ ବଶିଷ୍ଠ
ବୈଦକ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଭାବ ଦେଖି କାନ୍ୟକୁବ୍ଜରୁ ଦଶ ସହସ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଣାଇ ଥିଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନନ୍ତ ଚକ୍ରଗୀ— ସଜହକାଳ ୫୮୮ ରୁ ୬୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣଚକ୍ରଗୀ ୧୧ ବର୍ଷ ଓ ଅନନ୍ତ ଚକ୍ରଗୀ ୧୪ ବର୍ଷ ସଜହ କରୁଥିଲେ ।
ଏ ଦୁହେଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିଲେ ।

ଲଳିତେନ୍ଦ୍ର ଚକ୍ରଗୀ— ସଜହ ପ୍ରମୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୬୩୧—୬୭୫ ଅବ୍ଦ ।
ସଜହର ୩୫ ବର୍ଷରେ ୬୭୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଭୁବୈତରଣର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ
ଶେଷକରି ସାତସାଥୀ ଓ ବଦ୍ଧାଳୟ କଢ଼ି ବଶିଷ୍ଠ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହର ସ୍ଥାପନ
କଲେ । ମନ୍ଦିରର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଏକ ଦୁର୍ଗନିର୍ମାଣ କର ସେଠାରେ କାବ-
କଲେ । ସେ ଦୁର୍ଗର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଅଦ୍ୟାପି ଅଛି । ସେ ଲଙ୍ଗାସର ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର
ସମସ୍ତ ଯାନିଯାତ୍ରା ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଚଳାଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ୬୪୦
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଳ ପରବ୍ରାଜକ ଦ୍ୱୟନିଷାଂ ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ ।

ଲଳିତେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ପରେ ୬୭୫ ଠାରୁ ୧୦୪୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୬ ଜଣ ଚକ୍ରଗୀ
ବଂଶୀୟ ରାଜା ସଜହ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସଜହର ସଠିକ ସମୟ ଓ
ବଶେଷ ଘଟଣା ନିଶ୍ଚୟ ରୂପେ ଜଣାଯାଉ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜଣାଅଛି ତାହା
ନମ୍ବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ।

ବୃକ୍ଷ ଚକ୍ରଗୀ— ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଶାଣ୍ଟି ସମ୍ପାଦକ ।

କୋଶଳ ଚକ୍ରଗୀ— ପୁରୀର ମାର୍କଣ୍ଡେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ଓ ସୁସରଣୀ
ଖନନ ।

ଜାଣିଥାଅ ସିକି ତହିଁ ହୁଅଇ କୌଶଳେ ।

ଗୁରାକର କେଶରୀ—୮ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଚୀନ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ‘ବୁଦ୍ଧାବତ୍ତ’-
ସକସ୍ତ୍ର ନାମକ ଶସ୍ତ୍ର ଏ ବୌଦ୍ଧଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଗୋକ୍ତ ଏ ଗୁରୁଆ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ ।
ଚୀନଦେଶର କୌରବିପିଟକ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ଅନୁବାଦ ରହିଅଛି ଏବଂ ଗୁରୁଆ
ଶସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଛି ।

କର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ—ବହାର ଗଜାଙ୍କ ସହର ଯୁଦ୍ଧ ।

ବସୁକଳ କେଶରୀ—ଏହାଙ୍କ ଗୁଣୀ କଳାବତୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଭୁବନେ-
ଶ୍ଵରରେ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ଵର ମନ୍ଦିର ଏବଂ ଲଙ୍ଗେଶ୍ଵର ମନ୍ଦିରର ନାଟମନ୍ଦିର ଆଦି ନିର୍ମାଣ
କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଫିଡଲ, ଶ୍ଵେତ ଓ ଗୋକ୍ତ ବା ବଜ୍ରଦେଶର ଗଜାମାନଙ୍କୁ
ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଶୁଭଚନ୍ଦ୍ର ନାମକ ଜଣେ ଜୈନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏହାଙ୍କ ଗଜହସ୍ତର
ଶସ୍ତ୍ରଗିରିରେ ନବମୁନ ଗୁମ୍ଫା ଖୋଳାଇଥିଲେ ।

ଶିଶୁପାଳ କେଶରୀ—ଭୁବନେଶ୍ଵରର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବରେ ଗଙ୍ଗୁଆ ନଦୀ
କୂଳରେ ଶିଶୁପାଳ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ତାହାର ଚକ୍ର ଅଦ୍ୟାପି ଅଛି ।

ପୁରଞ୍ଜନ କେଶରୀ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧ମ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ କୋଣାର୍କରେ
ପୁରୀ ଓଦିର ନିର୍ମାଣ ଓ ପୁରୀ ଦେବଙ୍କ ପୂଜାବିଧାନ ବୃଦ୍ଧିକରଣ ଏବଂ କୋଣାର୍କ
ନିକଟରେ ଅଠ ଗୋଟି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ବରାହ କେଶରୀ—ଜାନପୁରରେ ବସନ୍ତନାଥ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ଓ
ଭୁବନେଶ୍ଵରର ବିଭୁସାଗର ପୁଷ୍କରିଣୀ ଖୋଳାଇଥିଲେ ।

ନୃପ କେଶରୀ—ଗଜପତିଙ୍କାଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୨୦—୧୩୫ ଅବ୍ଦ । ବିହାରୀ
ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ ଓ କଟକ ନଗର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ମରକତ କେଶରୀ—ଗଜପତି ସମୟ ୧୩୫ ଠାରୁ ୧୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ।
କଟକରେ ମହାନଦୀ ଓ ବାଠସୋଡ଼ର ପଥର ବନ୍ଧି ଏହାଙ୍କର ଗର୍ଭି ।

ସାରଙ୍ଗ କେଶରୀ—ଗଜପତିଙ୍କାଳ ୧୫୧ରୁ ୧୭୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ପଟ୍ଟାଭରେ
ଥୁବା ସାରଙ୍ଗ ଗଡ଼ ନିର୍ମାଣ ଓ ସାରଙ୍ଗଦ୍ରୁବ ଖୋଳାଇଥିଲେ ।

ମସ୍ୟ କେଶରୀ—୧୭୫ ଠାରୁ ୧୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଜା ହୋଇ-
ଥିଲେ । ପୁରୀ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ମଙ୍ଗଳାନଦୀ ଉପରେ ଅଠର ନଳା ସେତୁ ନିର୍ମାଣ
କରିଥିଲେ ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀ—୧୯୫ରୁ ୧୦୫୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଏହାଙ୍କ ଗଜପତି କାଳ ।
ଏ କେଶରୀ ବଂଶର ସେପରିକା ଏବଂ ନିଃସନ୍ତାନ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ
ଶ୍ଵେତଦେବ ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟରୁ ଆସିଥିଲେ ଜୟ କରି ଗଙ୍ଗବଂଶ ସ୍ଥାପନ କଲେ ।

କୌଶଳ ପ୍ରତ୍ୟାଗ କରେ ଯେହୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପରି ।

କେଶରୀ ବଂଶର ସଜନୀ ସମୟରେ ଉତ୍କଳର ଅକାଳ, ଉତ୍କଳରେ କାଂଶବାଂଶ ନିଗାଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ଚାରିକୁଳ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ୧୫୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ସଜନୀ ପ୍ରାୟ ୧୫ ଲକ୍ଷ ମାତ ସୁନାଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁମ୍ଭପର ସେ କାଳରେ ଜମିଦାର ଓ ପ୍ରଜା ପ୍ରଥା ନ ଥିଲା । ରଜା ନଜେ ଜମିଦାର ସ୍ୱରୂପ ଥିଲେ । ଗୃହ ଓ ତାମ୍ରଲୁପ୍ତ କନ୍ଦର (ଅଧୁନିକ କୋଣାର୍କ ଓ ତାମ୍ରଲୁକ) ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । କାଷ୍ଠ ଲିଙ୍ଗ, ବସୁନ ଲିଙ୍ଗ, ଉପର ଶିଳା, ଲୋହଶିଳା, କ୍ୟାବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ସେ ପର ଉନ୍ନତ ଥିଲା, ଶିକ୍ଷା, ଦାସୀ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ, ସେହିପରି ଉନ୍ନତଥିଲା ।

ଗଙ୍ଗାବଂଶ

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୦୪୨—୧୪୩୫ ଅନ୍ତ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଅନନ୍ତ ବର୍ମା କର୍ମାଟକ ଦେଶରୁ ଆସି ଚାରିକୁଳ୍ୟାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଗରସ୍ତ କଳିଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନର ନାମ ରଙ୍ଗବାଡ଼ ଥିଲା । ତାହା ଅଧୁନିକ ମୁଞ୍ଚିଲିଙ୍ଗ ନଗର ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଏବଂ ପାଲିଆଣେମଣ୍ଡିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଚୁଡ଼ାଦେବଙ୍କ ମାତାଙ୍କ ନାମ ରଙ୍ଗା ଥିବାରୁ ଏ ବଂଶ ରଙ୍ଗବଂଶ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଏମାନେ ପୋମବଂଶୀ ଏବଂ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରତାପଶାଳୀ ହୋଇ ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର କରୁଥିଲେ । ଏହି ବଂଶର ରାଜା ଗୋଲଗଙ୍ଗ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦେଶରୁ ପବ୍ବଜିତ କରି ଉତ୍କଳ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ବୋଲି ଉପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।

ଗୋଲଗଙ୍ଗଦେବ—ରାଜତ୍ୱ ସମୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୦୪୨—୧୧୧୨ ଅନ୍ତ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ବୈଷିବ ଧର୍ମର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ସେବାୟତ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମାଦଳା ପାଞ୍ଚ ଲେଖା ଆରବୁ ହେଲା । ପରାତ ପଦେଶଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଶୀର୍ଷ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ସେ ନୂତନ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଇଲେ; ଗୌଡ଼ାବ ଓ ପାଲଗଗଡ଼ ଦୁର୍ଗ ସୁଦୃଢ଼ କଲେ । ସେ ରଙ୍ଗ ଦେଶରୁ ମନ୍ଦାର ରାଜ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ରାଜ୍ୟ ଜୟ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବିଦ୍ୟୋପାସୀ ନରପତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦରବାରର ପଣ୍ଡିତ ପଦ୍ୟାନନ୍ଦ “ ସୂର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧାନ୍ତ ” ରାମକ ଏକ ଜ୍ୟୋତିଷ ତନ୍ତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥର ନାମ କରିଥିଲେ । ଏତେ ପାର୍ବତ୍ୟାଳ ଅନ୍ୟ କେହି ରାଜତ୍ୱ କରି ନ ଥିଲେ ।

କାମାର୍ଣ୍ଣବ ଦେବ (ବା ଗଙ୍ଗେଶ୍ୱର ଦେବ)—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୧୧୨—୧୧୨୨ ଅନ୍ତ । ରଙ୍ଗଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ପାସ ରାଜ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର କରୁଥିଲେ । ପାଜପୁର, ଗୌଡ଼ାବ, ବାଘଶା (ବଢ଼ାନାସୀ) ଛଡ଼ା ଏବଂ ବୈଶ୍ୟ ତୁଳସୀରେ ପରଶାମେ ସୁଖୀ ହୁଏ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି କରି ।

ଅମରବନ୍ଧ ଏହି ପାଞ୍ଚ କଟକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରତିବନ୍ଧନ ନିଜ ଓଜନରେ ସୁନା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଦାନକରୁଥିଲେ । ଧଉଳ ପାହାଡ଼ ନିକଟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଖୋଳାଇ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର କନ୍ୟା କୌଶଲ୍ୟା ଓ ତାଙ୍କ ନିଜ ନାମାନୁସାରେ ଏହି ପୁଷ୍କରିଣୀର ନାମ କୌଶଲ୍ୟାଗଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଶେଷପଲ ୪ ବର୍ଗ ମାଇଲ ।

ଶ୍ରୀରାୟବଦେବ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୧୨୨—୧୧୩୭ ଅବ୍ଦ ।

ଶ୍ରୀରାଜ ରାଜଦେବ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୧୩୭—୧୧୬୨ ଅବ୍ଦ ।

ଅନନ୍ତଙ୍କ ରାମଦେବ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୧୬୨—୧୧୭୨ ଅବ୍ଦ ।

ରାଜରାଜେଶ୍ୱରଦେବ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୧୭୨—୧୧୮୧ ଅବ୍ଦ ।

ଅନଙ୍ଗ ରାମଦେବ—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୧୮୧—୧୨୦୩ । ରଜହର ପ୍ରଥମାବଦ୍ଧରେ ୭୦ ଦେଉଳ, ୧୦ ସେତୁ, ୮୪ ବାମ୍ନୀ, ୨୦ ପୋଷଣୀ, ୧୫୨ ଘାଟ ଓ ୪୫୦ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ ବସାଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀ. ୧୧୯୦ ସାଲରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଇବା ପାଇଁ ମାଳବେଶ ରଜଗୁରୁ ମହାପାତ୍ର ପରମହଂସ ତାଜପେସ୍ୱୀଙ୍କୁ ଭାର ଦେଇଥିଲେ । ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଖ୍ରୀ. ୧୨୦୫ ଶେଷହେଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ପୁରୀରେ ଅନେକ ସୁରମ୍ୟ ରଜପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ-ମାନେ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟୀ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ୭୦ ହଜାର ପଦାତକ, ୫୦ ହଜାର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ଓ ୨୫ ହଜାର ଅନ୍ୟ ସୈନ୍ୟଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଅତୁର ୩ ଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହୁଥିଲେ । ସେ ୧୭ ଗୋଟି ସାମନ୍ତସ୍ୱଜ୍ୟ ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୨୦୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କଟକ ବାଇବାଟୀ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉପାଧି ଥିଲା “ବୀର ଶ୍ରୀରାଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ନବକେଟି କର୍ଣ୍ଣାଟୋଲ୍ଲାରବର୍ତ୍ତେଶ୍ୱରସ୍ୱୟ ଭୂତ-ଦୈତ୍ୟ-ଦେବ-ସାଧୁପ୍ରାସନୋ-ହୀର୍ଣ୍ଣ ସଉତରାୟ ଅତୁଳବଳ ପରାକ୍ରମ ସମ୍ରାମ ସଦ୍ୱସବାହୁ କ୍ଷମୀୟକୁଳ ଧୂମକେତୁ” । ଏହାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଦାମୋଦର କଳ୍ପପ୍ରା ନଳମାପରେ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ଜୟବ କରାଇ ଜମା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ମୋଟ ଜମିର ପରମାଣ ହୋଇଥିଲା ୭୨ ଲକ୍ଷ ୨୮ ହଜାର ବାଟୀ । ଏ ଫରୁ ମୋଟ ଅୟ ହେଉଥିଲା ୪୭ ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାର ମାଡ଼ ସୁନା ଅର୍ଥାତ ଅଧୁନକ ଦ୍ୱିପାଦରେ ୪କୋଟି ୪୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ମୁସଲମାନମାନେ ପ୍ରଥମ ଉତ୍କଳ ଅକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବଙ୍ଗଳାର ହିନ୍ଦୁଗଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣସେନ ଉତ୍କଳରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ଥିଲେ । ଯେତେଥର ସୂଚ ହୋଇଥିଲା ସବୁଥର ମୁସଲମାନମାନେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ପଳାଇ ଥିଲେ । ୩୪ ବର୍ଷ ରଜହରରେ ଖ୍ରୀ. ୧୨୦୩ ଫାଲ୍‌ଗୁଣରେ ସେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ସବୁକାଳେ ଏ ଜାକନ ନ ରହିବ କେବେ ।

ଲୀଙ୍ଗ ଲା ନରସିଂହଦେବ—ଖ୍ରୀ ୧୨୨୩-୧୨୫୭ । ନରସିଂହଦେବ କୋର ବର୍ଗା, ବିଦର ଜୟ କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀ ୧୨୫୪ ମାଲବର ବଙ୍ଗଳା ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀ ୧୨୫୫ରେ ଆଉଧର ନରାଦେବ ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ । ୧୨୫୭ ଠାରୁ ୧୨୫୮ ମଧ୍ୟରେ ଅଧର ବଙ୍ଗଳା ନବାବଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଏହାଙ୍କ ଗର୍ଭି । ସୀମାନ୍ତଳ ପଟ୍ଟଣର ନୃସିଂହ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କର ଗର୍ଭି ।

ଭାନୁଦେବ—ଖ୍ରୀ ୧୨୫୭—୧୨୭୪ । ପୂର୍ବ ଗୁପ୍ତ ରଥପାଣିରେ ଚଟି ରଥ ଦେଉଥିଲେ । ଭାନୁଦେବ ଅଟେ ରଥ ଚଳାଇଲେ ଏବଂ ବାଙ୍କି ମୁଦ୍ରାରେ ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ଗୁଣ୍ଡିଚାରେ ନିକଟରେ ସେହି ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ଭାନୁଦେବଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନକ୍ଷତ୍ରପାଣି ନରକନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ନରକନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଗୋଲାଈଥିଲେ ।

ପ୍ରତାପ ନରସିଂହଦେବ—ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜାଗଣ—ଖ୍ରୀ ୧୨୭୪—୧୪୩୫ । ଭାନୁଦେବଙ୍କ ପରେ ପ୍ରତାପ ନରସିଂହଦେବ ରାଜା ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ମୁସଲମାନମାନେ ଉତ୍କଳ ଆକ୍ରମଣ କରି ଅନେକ ଦାଘ ନେଇଯାଇ ଥିଲେ । ପଠାଣ ସେନାପତି ମାଲିକ କାପୁର ସଙ୍ଗରେ ମିଶି ନରସିଂହ ଦେବ ଓରଙ୍ଗଲ୍ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଏହାଙ୍କ ପରେ ନିମ୍ନଙ୍କ ଭ୍ରାତୃ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜୟରାଥ ଦେବଙ୍କର ବାଲ୍ୟୁପ ଶ୍ରୀ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାପୂର୍ବକ ବର୍ଣ୍ଣିତ “ଉତ୍କଳ ମହାପାତ୍ର ଘଟଣା” ଘଟିଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ପରେ ବଳଭଦ୍ର, କାନ୍ତଭଦ୍ର, ମନ୍ତ୍ରଭଦ୍ର ଓ ଅକ୍ତାଭଦ୍ର ପ୍ରଭୃତି ୮ ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ବାଦସାହୁ, ବଙ୍ଗଳାର ନବାବ ତମ୍ବା ଦାସିଶାନ୍ତ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ବିସ୍ତୃତ ଛକ୍କା ସେମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଅନ୍ୟ କିଛି ବଣେଷ ଘଟଣା ଘଟିନାହିଁ ।

—*—

ପୂର୍ବ୍ୟବଶ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୪୩୫—୧୫୩୪ ଅଦ୍ଧ ।

କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ—୧୫୩୫—ଖ୍ରୀ ୧୫୭୫ । ଗଙ୍ଗବଂଶର ଶେଷପରେ ଯେହୁ ରାଜବଂଶର ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ, ମନ୍ତ୍ରୀସଭା ଦ୍ଵାରା ରାଜାବଦ୍ଧ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ “କାଶିଆ କପିଳା ରେଟ” ବୋଲି ଏକ କମ୍ବଦଳୀ ଅଦ୍ୟାପି ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ସେ ବନା କରରେ ଲୁଣ ଓ କରୁକ ଅମଦାମ୍ମ ଏବଂ ଗୋରୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଦର ନମି ଶ୍ରୀ ଥିଲେ ।

ସୁବାର୍ଦ୍ଧେୟ ତାଙ୍କିଲେ ପ୍ରାଣ ପାର୍ଥକ ଏ ଭବେ ।

ଏହାଙ୍କର ୧୮ ଗୋଟି ପୁଅଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଦାସୀପୁତ୍ରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଦେଖି ବଳଦିବ୍ୟାଦନ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ୪୭ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ— ଖ୍ରୀ ୧୫୫-୧୫୧୫ । ବ୍ରାହ୍ମବୀର ଦମନ ଓ କାଞ୍ଚିବଳୟ ଏହାଙ୍କ ରଜହର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା । କାଞ୍ଚିଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପରସ୍ତ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ମାତ୍ର ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ୨ୟ ଥର ଯୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱୟଂ ଜିନ୍ଦାଥ ଦେବ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଦ୍ଧା ଦେଇଥିଲେ । କାଞ୍ଚିରୁ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ମୂର୍ତ୍ତି କେ-ଦେନ ଆସିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ଗଣେଶ ମୂର୍ତ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ବଡ଼ଦେଉଳର ପଶ୍ଚିମରେ ଅଛନ୍ତି । ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ପ୍ରଥମେ ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗରେ ଥିଲେ, ତତ୍ପରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ରହିଥିଲେ ପରେ ଭଲିକା କୁଳ କଲ୍ୟାଣବାଇରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୮୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜଣେ ବ୍ରହ୍ମଗୃହ୍ୟକ ନିହରେ ସତ୍ୟବାଦୀକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ କର୍ମାଟ ମଧ୍ୟ ଜୟ କରିଥିଲେ ଏବଂ “ଶିକାଣ୍ଡ ଶେଷ” ନାମକ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଧାନ ଗ୍ରନ୍ଥନ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ମହାପାତ୍ର “ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ” ନାମକ ଏକ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଲଂକାର ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ— ଖ୍ରୀ ୧୫୧୫-୧୫୩୨ । ଯାଜପୁରର ବରାହ ନାଥ ମନ୍ଦିର ନୂତନକରି ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରଜହ ପ୍ରମୁଖରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ବଳରାମ ଦାସ, ଶାଲୁକା ଦାସ ଓ ରାୟ ବିମାନନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ କବିମାନେ ମହାରାଜତ, ରାମାୟଣ ଓ ଭଗବତ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରାଳୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ୪୭ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଦେଶରେ ଘୋର ଅଭାଜନତା ଘଟିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ କାଳୁଆ ପ୍ରତାପ ଓ କଣ୍ଟାରୁଆ ପ୍ରତାପ ୨ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭୈରବ ଗୋବିନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାଧର ଏ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ମାର ଜଳେ ଗାଜା ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ୩୦ ଗୋଟି ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବସ ଏକବାର ଲେପ ପାଇଥିଲା ।

ଭୋଇ ଗୋବିନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାଧର— ଖ୍ରୀ ୧୫୩୪-୧୫୪୧ । ଏହାଙ୍କ ରଜହ ଦେବନାୟକ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀରେ କଟୁଥିଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ମୁସଲମାନ ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁ ସେ ନିଜ ଦେଶ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦଶଜା ଇନ୍ଦ୍ରାମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ବାଲୁକା ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ପରସ୍ତ ହୋଇ ପଳାଇଗଲେ । ୧୫୪୧ରେ ଗଜପୁରର ଦଶାଶ୍ୱମେଧ ଘାଟରେ ଗୋବିନ୍ଦବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଏହାପରେ ତାଙ୍କପୁଅ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରତାପ ୧୫୪୧ ରୁ ୧୫୪୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଜତ୍ୱ

କାମ, ଜୋଧ, ମଦ, ଲୋଭ ମାତ୍ରାଦି ଯେ ମୋହ ।

କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୫୧୧ରେ ନରସିଂହ ଜେନା ଓ ୧୫୫୦ରେ ରଘୁରାଜ ଗଜା ହୋଇଥିଲେ । ଏ ସମୟରେ ଏକପ୍ରକାର ଅସ୍ତବ୍ୟକତା ଗୁଲିଥିଲା ।

ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ— ୧୫୫୧—୧୫୬୮ । ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମ ଶାଳୀଥିଲେ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟରୁ ଆସିଥିବାରୁ ତେଲଙ୍ଗା ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ବୋଲି ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଉତ୍କଳକୁ ଗଙ୍ଗାରୁ ଗୋଟିଏ ଧାର ଖୋଳି ଆଣିବା ପାଇଁ ଚାହିଁ କରିଥିଲେ । ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗର ନବତଳ ପ୍ରାସାଦ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ନିର୍ମିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରମାଣ ଇବ୍ରାହୀମ୍ ଲେଖକୁ ଆଣିବୁ ଦେଇଥିଲେ । ୧୫୭୫ ସାଲରେ ଅକବରଙ୍କ ସହିତ ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କର ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିଲା । ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ଉତ୍କର ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଇ ଦିଗରେ ମୁସଲମାନଙ୍କ ସହିତ ବହୁବାର ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅଫଳରେ ପାରଙ୍ଗ ଗଜର ଅଧିପତି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୫୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରିବାକୁ ଯାଇ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ ।

କଳାପାହାଡ଼ ଓଡ଼ିଶା ଆକ୍ରମଣ ।

ଉତ୍କଳରେ ଏହିପରି ଅନ୍ତର୍ବିବାଦ ଗୁଲିଥିଲା ବେଳେ ଗଙ୍ଗ ନବାବଙ୍କ ସେନାପତି କଳାପାହାଡ଼ ୧୫୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବହୁ ମୁସଲମାନ ସୈନ୍ୟସେନା ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଓ କେନ୍ଦୁଝରର ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟଦେଇ ଉତ୍କଳ ଆକ୍ରମଣ କଲା । କଳାପାହାଡ଼ ପ୍ରଥମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲା, ପରେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ମୁସଲମାନୀ ପ୍ରେମରେ ପତି ମୁସଲମାନ ହୋଇ ହନୁ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଘୋର ବିଦ୍ରୋହୀ ହେଲା । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଜ ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗରୁ କରବାକୁ ଯାଇ ମୁସଲମାନ ଦ୍ଵାରା ନିହତ ହେଲେ । କଳାପାହାଡ଼ ଉତ୍କଳର ବହୁ ମନ୍ଦିର ଓ ଦେବାଦେବୀ ଗୁମ୍ଫା ପକାଇଲା ଏବଂ ପାଣିବତ ଅତ୍ୟାଚାର କଲା । ପଣ୍ଡାମାନେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କୁ ନେଇ ପାରିକୁଦରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଲେ, କିନ୍ତୁ ଦୁଇଜଣ କଳାପାହାଡ଼ ସେଠାରୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଆଣି ଗଙ୍ଗା କୂଳରେ ଅଗ୍ନିରେ ଦଗ୍ଧ କଲା । ମୂର୍ତ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟୁ ନ ଦେଉଣୁ ବିଶାଳ ମହାନ୍ତି ତାମକ ଜଣେ ରକ୍ତ କୌଶଳୀ ମତେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନାଉଥିଲା ବୁଢ଼ଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ବୁଢ଼ଙ୍ଗ ଗଜାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଚୂର୍ଣ୍ଣମାନ ସୁଦ୍ଧା ସୁଦ୍ଧା ଭୁବନେଶ୍ଵର ଓ କୋଣାର୍କ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନର ପ୍ରାଚୀନ କୃତ୍ତିମାନଙ୍କରେ କଳାପାହାଡ଼ର ପାଣିପିଟିର ଚିହ୍ନ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ଦେବଳ ଝିଙ୍କଡ଼ିଆ ଶାରଳା ମନ୍ଦିରକୁ ନଷ୍ଟ କରିପାର ନ ଥିଲା ।

ଏ ପଡ଼ିବସ୍ତୁ ଛାଡ଼ିଲେ ହୋଇ କିତେନ୍ଦୁ ।

କଳାପାହାଡ଼ ବାରବାଟୀ ଅଧିକାର କରି ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ସଖୀକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ବସନ୍ତେ, ସଖୀ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥାଳୀରେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନାଦି ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ କମ୍ବଦଳୀ ଅଛି ।

ଅଇଁଠା କଳାପାହାଡ଼, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବାଡ଼
ପିଇଲ ମହାନଦୀ ଶାଣି
ମୁବର୍ଣ୍ଣ ଥାଳୀରେ ଶ୍ରୀ ପରଶିଳେ
ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ସଖୀ

କୁତୁବୁଦ୍ଦୀନ ବଦୋଦି ସମୟରେ ୧୫୧୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୋଗଲମାନେ ନିକଟରେ ମୋଗଲମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କଳାପାହାଡ଼ ନିର୍ବନ୍ଧ ହେଲା ।

ପଠାଣ ଓ ମୋଗଲଙ୍କ ରାଜତ୍ଵ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୫୭୮—୧୭୫୧ ଅଦ ।

ଉକ୍ତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳ ବଂଶଜାତ ନବାବ ଓ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥାଇ ନାନାଦି ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଓ ମୁକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମରେ ଦେଶ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ୧୫୭୮ ରେ ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଉତ୍କଳ ଫିଦାବନ ରାଜଶୂନ୍ୟ ହେଲା । ସେହି ଅସ୍ଥିତକାଳ ସମୟରେ ବୋବିଲ ଦେବଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭୈରବ ଜଗଦୀନ ବଦ୍ୟାଧରଙ୍କ ପୁତ୍ର ରମାଲ-ସିଂହଦେବ ଶୋରଧା ଅଧିକାର କରି ଏକ ନିଜକୁ ପୁରୀ ରାଜପତିମାନଙ୍କ ଉକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ହସାବରେ ସମତତ୍ତ୍ଵଦେବ ନାମଧାରଣ କରି ରାଜତ୍ଵ ଚଳାଇଲେ ।

ଅକରରଙ୍କ ସେନାପତି ତୋଡ଼ରଞ୍ଜି ୧୫୮୦ ରେ ପଠାଣମାନଙ୍କ ବଳୁ-କରେ ଉତ୍କଳ ଜୟ କରିବାକୁ ଆସି ସମତତ୍ତ୍ଵଦେବଙ୍କୁ ସଜା ବୋଲି ସ୍ଵୀକାର କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଶୋରଧା, ସଦାଜୀ, ଚବିଶକୁଦ, ସିରାଇ ଓ ନେମାଲ ପ୍ରଗଳାମାନ ମୋଟରେ ୧୫୫୭ ବର୍ଗମାଇଲ ନିମ୍ବର ଭାବରେ ଶିକ୍ଷାଦେଲେ । ବାଡ଼ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳ ମୋଗଲ ଅଧୀନରେ ରହିଲା । ତୋଡ଼ରଞ୍ଜି ୧୫୮୨ ରେ ଉତ୍କଳ ଜୟାବତ କରିଥିଲେ । ପଠାଣମାନେ ପୁନଶ୍ଚ ବଦୋଦି କରିଲେ, ସଜା ମାନ-ସିଂହ ୧୫୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶା ଆକ୍ରମଣ କରି କିନ୍ତୁ ଦମନ କଲେ ଏବଂ ସମତତ୍ତ୍ଵଦେବଙ୍କ ସମ୍ମାନ ଆଦର କରିବା ଦେଲେ । ଶୋରଧାର ୨୯ କିଲୋମିଟର ସେ ଆଦର ୧୨୧ କିଲୋମିଟର ଦେଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ୩୦ ଟି ଗଡ଼ଜାତ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖିଲେ । ମୋଗଲ ଦରବାରରେ ସମତତ୍ତ୍ଵ ବହୁ ସମ୍ମାନ ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ମହମ୍ମଦବାଦୀ ପଦ ପାଇ କରିବା ସଜା ରୂପ ରହିଲା ।

ଦୁର୍ଜନ ଯଦ୍ୟପି ହୁଏ ବିଦ୍ୟାରେ ରୁଚିତ ।

ମୋଗଲ ରାଜତ୍ବରେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ ଶୀଘ୍ର ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯୁଗେ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାନକୃଷ୍ଣ, ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ, ବଳସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଓ ବରଦାସ ଖୁଣ୍ଟିଆ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ନିଜର କୃତ୍ୟ ଦେଖାଇଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ମୋଗଲ ଯୁଦ୍ଧବୀର ଗଣ ।

ନାମ	ଶାସନ ସମୟ	ନାମ	ଶାସନ ସମୟ
ହାକିମ ଖାଁ	୧୭୦୭—୧୧	ଠରନସୁତ ଖାଁ	୧୭୪୮—୫୭
କଲ୍ୟାଣସିଂହ	୧୭୧୧—୧୭	ଘୋଷାମ୍ ଖାଁ	୧୭୫୧—୬୦
(ତୋତରମଲ୍ଲିକପୁତ୍ର)		ଆନଦୁସନ ଖାଁ	୧୭୬୦—୭୭
ମକରମ ଖାଁ	୧୭୧୭—୨୩	ଠରନସୁତ ଖାଁ	୧୭୭୭—୭୯
ମିର୍ଜାଅହମଦ୍ ବେଗ୍ ଖାଁ	୧୭୨୩—୨୪	ସାପି ଖାଁ	୧୭୭୯—୭୭
ବାଖର ଖାଁ	୧୭୨୮—୩୨	ନରୁଲ୍ ଖାଁ	୧୭୭୭—୭୮
ମତାକଦ୍ ଖାଁ	୧୭୩୨—୪୧	ତମ୍ବର ଖାଁ	୧୭୭୮—୮୪
ଶାକର୍ତ୍ତାଜ୍ ଖାଁ	୧୭୪୧—୪୨	ମୁର୍ସିଦକୁଲି ଖାଁ	୧୭୦୫—୨୫
ମହମ୍ମଦ ଜମିନ୍		ମହମ୍ମଦ ତକି ଖାଁ	୧୭୨୫—୩୪
ଉଦ୍ଧାସନ ଖାଁ	୧୭୪୨—୪୫	ମୁର୍ସିଦ୍ କୁଲି ଖାଁ	୧୭୩୪—୪୧
ମତାକଦ୍ ଖାଁ	୧୭୪୫—୪୮		

ମୁର୍ସିଦକୁଲିଖାଁଙ୍କ ଜାମାତା ସୁଜାଉଦ୍ଦୀନ ମହମ୍ମଦ ୧୭୦୭ ରେ ଉତ୍କଳର ନାଏବ ସୁବେଦାର ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ ମେଦିନୀପୁର ଚିଲ ଉତ୍କଳରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ବାଘଦେଶ ସହର ସାମିଲ ହେଲା । ସୁଜାଉଦ୍ଦୀନ କଟକରେ କଦମ ରସୁଲ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଇଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳରେ ସତ୍ୟନାୟପୁଣ୍ୟ ପାଲଟ ପ୍ରଚଳନ କରାଇଲେ । କଦମ ରସୁଲ ମଧ୍ୟରେ, ମୁଖ୍ୟତଃ ସୁଜାଉଦ୍ଦୀନଙ୍କର ଚକର ହୋଇଥିଲା ।

ଭୋଇ ବା ଭୋଜବାଂଶ ।

ଏହିବଂଶର ରାଜାମାନେ ମୋଗଲ ଅଧୀନରେ ରହୁ ଖୋରାଧାରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ ।

ଶାମବନ୍ତ ଦେବ—୧୫୭୮—୧୬୦୦ । କୁଳର ରାଜାକଠାରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଦେବଙ୍କ ନାଉସୁଲ ବ୍ରହ୍ମ ଅଣାଇ ତପୋଧ୍ୟାନ କରି କଳେବର କରାଇଲେ (୧୫୭୫) । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମାଳସିଂହଙ୍କ ଶ୍ରୀ ରାଣୀ ଗୌରୀ ମୁକ୍ତିମଣ୍ଡପ

ଉପାଧି ବିଧାୟିତାବ୍ୟ ନୁହଇ ସେହିତ ॥

ଜମିନି କରାଗଲା । ୧୫୧୭ ରେ ତାମୋଦର ଚମ୍ପକରାୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବଡ଼ ଦେଉଳ ଉପରେ ନାଳଚକ୍ର ବସିଲା । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଦେବ ପୁଣ୍ୟ ନକଟସ୍ଥ ‘ଶୋଳ-ଶାସନ’ ବସାଇଥିଲେ ।

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ—୧୭୦୦—୧୭୧୧ । ମୋରଲ ସୁବେଦାର ମାନଙ୍କର ଯଥେଚ୍ଛା ଅଭ୍ୟାସର ଓ ପୁଣ୍ୟମନ୍ଦିର ଲୁଣ୍ଠନ ଏବଂ ପଣ୍ଡାମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନେଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଣ୍ଠନ କରିଲେ ।

ନରସିଂହ ଦେବ—୧୭୧୧—୧୭୪୭ । ଓଡ଼ିଶାର ସୁବାଦାର ଅବହେଳା ବେଳେ ଖୋରଧା ଅନ୍ତଃମଣି ଏବଂ ୧୭୧୭ରେ ସମ୍ରାଟପୁର ଖୁରମ୍ (ସାହାଜାହାନ) ପିତୃବରୋଧୀ ହୋଇ ଚଢ଼ିଲରେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ନେଲେ । କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିବାରୁ ନରସିଂହ ଦେବ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଅଣି ପୁଣ୍ୟ ମନ୍ଦିରର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଲଦିବା ମନ୍ଦିରରେ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ମନ୍ଦିରର ଚୂନକାମ କରାଇଥିଲେ ।

ଗାଁଗାଧର ଓ ବଳଭଦ୍ରଦେବ—୧୭୪୭—୧୭୫୫ । ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ରର ବଳାଧର ଦେବ ୪ମାସ ରାଜା ହେଲାରେ ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଭାଇ ବଳଭଦ୍ର ଦେବ ତାଙ୍କୁ ଧ୍ୟେ କରି ନିଜେ ରାଜା ହେଲେ ।

ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ—୧୭୫୫—୧୭୮୩ । ହିନ୍ଦୀସନ ଲେଉଟେ ଭ୍ରାତୃ ବିଦ୍ରୋହ; ନିଜେ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ମୋରଲ ରାଜତ୍ଵ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଓ ପରାଜୟ; ତତ୍ପରେ ଦୁର୍ଗ ଜମିନି ଓ ସେଠାରେ ସାନ୍ତୀରୋପାଳ ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ଦଶପଲ୍ଲରୁ ରଥ କାଠ ଅଧିବାସିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ୮ ଅଙ୍କରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓଡ଼ି ଧାନ ଭରଣେ କରୁଥିଲା ୪୫ କାହାଣ ହେଲା ।

ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବ—୧୭୮୩—୧୭୯୦ । ଏକରାମଜୀଙ୍କର ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଲୁଣ୍ଠନ (୧୭୮୮); ଚଢ଼ିଲରେ ଶୁଷ୍କ ଚୋପାଳ ହୋଇ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ନାଳଚକ୍ର ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା (୧୭୯୦), ଏବଂ ନାଳଚକ୍ର ନୁହେଁ ଜମିନି ହେଲା (୧୭୯୩), ଏବଂ ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେଲା ।

ହରେ କୃଷ୍ଣଦେବ—୧୭୯୦—୧୭୯୫ । ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ଵରେ ପୁଣ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ ଚୂନ ବିଅଗ୍ରାସ ଏବଂ ରେସ ପାଖ ଭିତର ବେଢ଼ା ଦ୍ଵାରଠାରୁ ଜଗମୋହନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାହାଚ ତୋରଣ ।

ଗୋପୀନାଥ ଦେବ—୧୭୯୫—୧୭୯୯ । ଏହାଙ୍କ କାମାନୁସାରେ ଅଠରଲ୍ଲ ନକଟସ୍ଥ ଗୋପୀନାଥ ସ୍ଵର ଶାସନ କରିଥିଲା । ସେ ପାପାଗୁଣ ଥିବାରୁ ଲେବେ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲେ ।

ଏକପାଦ ବଢ଼ାଇବା ପୂର୍ବ୍ବ ବୁଦ୍ଧିମାନ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଡେବ (୨ୟ) — ୧୭୩୧ — ୧୭୪୩ । ଏହାଙ୍କ ସ୍ମରକରେ ମହାଶୟ ଇକାଶୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ପୁରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କର । ସମତଳ କଟକରେ ବନ୍ଦ ହେଲେ ଏବଂ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ମୁସ୍ଲିମ୍ କୁଲିଙ୍ଗାଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କଲେ । ତେଣୁ ସେ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ନ ପାଇବାରୁ ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ମନ୍ଦିରର ସିଂହଦ୍ୱାରରେ ପତ୍ତଚପାବନ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ।

ବିର କିଶୋର ଡେବ — ୧୭୪୩ — ୧୭୮୦ । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ଉତ୍କଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ଅଧିକାର ଏହାଙ୍କ ସ୍ମରକର ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ।

ମରହଟ୍ଟା ସାଜତ୍ତା

୧୭୫୧ — ୧୮୦୩

୧୭୫୧ ଖ୍ରୀ:ରେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଉତ୍କଳର ସ୍ୱାଧୀନ ଅଧିକାର ପାଇଥିବା ଏବଂ ୧୭୫୭ ରେ ସାବନ ଭାବ ନିଜ ହସ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କର । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସୁବେଦାର ଶିର୍ଡ଼ରୁ ସାମନ୍ତ ରାଜ ୧୭୫୭ ୦ ରୁ ୧୭୭୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାବନ କାର୍ଯ୍ୟ ତଳାଇଥିଲେ । ୧୭୭୧ ରେ ଶିର୍ଡ଼ରୁ ଉତ୍କଳରେ ନୂତନ ବସନ୍ତାବସ୍ଥା କରି ୧୩୧ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୋହର, ୪୩୮ ୮୨୧ ଓ ୨୭୮୨୫୭ ଲାହାଣ କରୁଥିବା ଧାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଶିର୍ଡ଼ରୁ ପରେ ତମରା ସାହୁ ଓ ଉଦୟ ପୁରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦୁଇଜଣ ସୁବେଦାର ହୋଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ଶିର୍ଡ଼ରୁ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ ପଣ୍ଡିତ କହୁ ମରହଟ୍ଟା ସୈନ୍ୟ ଘେନି ସୁବେଦାର ହୋଇ ଆସିଲେ । ଏହି ସୈନ୍ୟମାନେ ଲୁଟପାଟ କରି ଉତ୍କଳରେ ନାନାଧି ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ । ଉଦ୍ୟମ ପଣ୍ଡିତ ୧୭୭୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁବେଦାର ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କପରେ — ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉତ୍କଳର ସୁବେଦାର ହୋଇଥିଲେ ।

ଶମ୍ଭୁ ଶା ରଖେଶ	୧୭୭୮—୭୯
ବାବାଜି ନାୟକ	୧୭୭୯—୮୩
ମାଧୋଶା ହର	୧୭୮୩—୮୫
ବାବାଜି ଲାୟକ (ପୁରୁରାୟ)	୧୭୮୫—
ମାଧୋଶା ହର	୧୭୮୫—୮୮
ରାଜାରାମ ପଣ୍ଡିତ	୧୭୮୮—୮୯
ସଦାଶିବ ରାଓ	} ୧୭୮୯ — ୧୮୦୩
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୁକଦେବ,	
ବାଲ୍ୟା କଣ୍ଡା,	

ପରସ୍ଥାନ ନ ଦେଖି ନ ଗୁଣିବ ସ୍ଥାନ ।

ରାଜାରାଜୁ ଗୁଡ଼ି ବାକି ସମସ୍ତ ସୁବେଦାର ବନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାଗୁଣ୍ଡ ଥିଲେ । ସମୁଦ୍ର ଶେଷେ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଜମା କୁଞ୍ଜି କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅମଳରେ ଶୁଷ୍କ ଦୁର୍ବିଷ ପଡ଼ିଥିଲା । ରାଜାରାମ ପ୍ରଜାପାଳକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ସେ ସମୟରେ ଶୁଷ୍କ ଗଣତୋଳ ଚାଲିଥିଲା । ରାଜାରାମ ତାର ପ୍ରତିକାର କଲେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ତେଜାବର ଆଞ୍ଚିକ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜାରାମ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଗଲପରେ ୧୮୦୩ରେ ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କଲେ । ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଘୋର ଅଭ୍ୟାଗୁର କରୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ ଯାତ୍ରାକଠାରୁ ୧୯୫ ଟଙ୍କା ବାର୍ଷିକ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବା ପୂଜାରେ କେତେକ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । କାଠଯୋଡ଼ିର ପଥରକଳ ଓ ବାଉଁଶାଣୀ ଦୁର୍ଗ ମସଜିଦ୍, ପୁଣି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଭୋଗମଣ୍ଡପ ଓ ବାହାର ବେଢ଼ାରୁ ମୁଣ୍ଡାଳ, ଅରୁଣ ପ୍ରମୁଦ ସ୍ଥାପନ, ସ୍ନାନ ବେଦାର ପାହାଚ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରତିମା, ଏମାନଙ୍କର ଶକ୍ତି ଅଟେ । ମରହଟ୍ଟା ଅମଳରେ ଅରମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତ ସିଂହାର, ଶ୍ରୀମାଧବର, ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ଓ ହରଦାସ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବିମାନେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତ କରିଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳକୁ ପ୍ରଥମେ ଇଂରେଜ ଆଗମନ ।

୧୫୩୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ରାଲଫ୍ କାର୍ଟରାଇଟ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ୮ ଜଣ ଇଂରେଜ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦାଣ୍ଡିତ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମସ୍‌ଲିମ୍‌ସ୍‌ମଠାରୁ ସ୍ଥାନ ନାମକ ଜାହାଜରେ ଆସି ପଟ୍ଟାଭ୍ୟାସ ମୁହାଣବର୍ତ୍ତୀ ହରିଶପୁର ବନ୍ଦରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରେ ଥିବା ଯେଉଁ ଗାଁମାନେ ଉର୍ଦ୍ଧାପରବସ୍ୟ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ମାତ୍ର ହରିଶପୁର ଦୁର୍ଗର ରାଜା ଲକ୍ଷ୍ମୀପଦେବ ଦୁରସ୍ତିତ ପାଇବ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରୁ ସେମାନେ ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । ହରିଶପୁର ରାଜାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ଏହି ଇଂରେଜ ବଣିକମାନେ ପଟ୍ଟାଭ୍ୟାସ ବାଟେ କଟକ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ ପରେ କୁଣ୍ଡିଦା ଗ୍ରାମ ଦେଇ ସେମାନେ ବାଲିକୁଦାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ସେଠାରୁ ହରିହରପୁର (ଜଗନ୍ନାଥପୁର) ଆସିଲେ । ହରିହରପୁରର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ହରିହର ପୁରଠାରୁ ଏମାନେ କଟକ ଆସିଲେ । ମୁତାକଦ୍ଦସୀ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ସୁବେଦାର ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ବଣିକମାନେ ବହୁତ ସୁନାରୁଆ ଦେଖି ଦେଇଥିଲେ । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ ସୁବେଦାରଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ବଣିକମାନଙ୍କ ବରୁଦରେ ଉଦ୍‌ଘେଟିତ କରିଥିଲେ । ସୁବେଦାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଥମେ

ହତାହତ ରୁହେଁ ଯେହୁ ବସନ୍ତ ସମୟ ।

ବରୁଣ ହୋଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗରେ କାଟସିଂହ ଶାହେବ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରେ ନିଜର ସାହସିତା ଦ୍ଵାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାରୁ ସେ ଇଂରେଜ ମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତରରେ ସ୍ଵଧୀନ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ହରିହରପୁର (ନବସିଂହପୁର)ରେ ଏବଂ ତାହାର ଏକମାସ ପରେ ବାଲେଶ୍ଵରରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ପୁଣି ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା କୁଳରେ ଥିବା ପିପିଲିଠାରେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସେ ସମୟରେ ହରିହରପୁର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବାଣିଜ୍ୟସ୍ଥଳ ଥିଲା ଏବଂ ଏଠାରେ ଅନେକ ଧନୀ ବଣିକ ଥିଲେ । ଏଠାରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଲୁଗା ବୁଣା ହେଉଥିଲା ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୁଗା ଗୋଦାମମାନ ଥିଲା । ଏଠାରୁ ବିଦେଶକୁ ଲୁଗା ପ୍ରାନ୍ତ ହେଉଥିଲା । ଇଂରେଜ ଆଗମନ ସମୟରେ ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ୩୦୦୦ ଘର ଚନ୍ଦ୍ର ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଅଳକାନଦୀ ସୁନାବ୍ୟ ଥିବାରୁ ହରିହରପୁର ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦର ଥିଲା ଏବଂ ଏଠାରେ ଲାହାନ ଆସି ଲାଉଥିଲା । ହରିହରପୁରଠାରେ ଥିବା ଏକ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ 'ପିପିଲିକୁଡ଼' କହନ୍ତି । ଏହାଠାରେ ପ୍ରଥମେ ଇଂରେଜମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ।

ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ପରେ ଫରାସୀ, ଦିନାମାର ଓ ଦଲହର ବଣିକମାନେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରରେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୮୨୫ ଓ ୧୮୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଦଲହର କୋଠି ଓ ଦିନାମାରୁ ବଣିକ ବସତି ଇଂରେଜମାନେ ଅଧିକାର କଲେ । କିନ୍ତୁ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତରରେ ରହିଥିଲା ।

ଉତ୍ତରରେ ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ଵ ।

ପୁରୀକୁହା ହୋଇଥିଲା ଇଂରେଜମାନେ ଜଗତସିଂହପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ଵରରେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ବାଲେଶ୍ଵର ସେତେବେଳେ ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ୪ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ ବୁଢ଼ାବଳଙ୍ଗ ନଦୀ ମୁହାଣ ପୋତି ହୋଇଗଲା ଏବଂ ସମୁଦ୍ର ଦୁର୍ଘିଆଇ ବାଲେଶ୍ଵରଠାରୁ ୨ ମାଇଲ ଦୂର ହୋଇ ଗଲା । ଏଥି ପାଇଁ ଜାହାଜ ଯିବା ଆସିବାକୁ ଅସୁବିଧା ହେବାରୁ ବାଲେଶ୍ଵରରୁ ଇଂରେଜମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ଉଠାଇ ନେଲେ । ୧୭୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦଠାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ନିଜ ହାତରେ ନେବା ପାଇଁ ଥରକୁ ଥର ମରହଟ୍ଟା

ସେହିପରି ପଣ୍ଡିତ ତାର ବିପଦ ନ ଦୃଢ଼ ।

ମାନକ ସଙ୍ଗେ କଥାକାଣ୍ଡ କରି ଅବୁଝାକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୮୦୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଜଜ୍ଞମ ଶୂନ୍ୟ ଅନୁମତି କରିବାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ଜଜ୍ଞମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏହି ଉପଲକ୍ଷରେ ଦଳେ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ କଣ୍ଠେଇ ହାକିମ୍‌ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଣାମରୁ ମୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି ଅସିଲେ । ମାଲ୍‌ଦର ଜାଗିରଦାର ପତ୍ତ ମହମ୍ମଦ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ୧୮୦୩ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତା ୨୨ ରଖରେ ପୁଣ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏଥି ପାଇଁ ମାଲ୍‌ଦର ଜମିଦାର ଅଦ୍ୟାବଧି ନଷ୍ଟ ବୃତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ପଣ୍ଡାମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଅଗ୍ରସ୍ଥରେ ଗ୍ରହଣଦେଲେ । ଏହାପରେ ଅଲ୍ଲାହର ତା ୪ ରଖରେ ପିପିଲି ଦାଣ୍ଡମୁକୁନ୍ଦ ପୁରଠାରେ ମରହଟ୍ଟାଙ୍କ ସହଚ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ହାରି ଯାଇଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ଅଲ୍ଲାହର ତା ୮ ରଖ ଦିନ ଇଂରେଜମାନେ ମୁକାମ ସହର ନକଟରେ ବାଠପୋଡ଼ି ପାରହୋଇ କଟକରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗ ଅବରୋଧ କଲେ । ଦ ୮ ନ ଅବରୋଧ ପରେ ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଅସିଲା । ତେଣୁ କଲିକତାରୁ କାପ୍ଟେନ୍ ମାର୍ଗନ୍ ଓ କଣ୍ଠେଇ ପରୁଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଦଳ ସୈନ୍ୟ ନେଇ ବାଲେଶ୍ୱର, ଜଳେଶ୍ୱର ଓ ପୋର ଅଧିକାର କଲେ । ଏହାପରେ ବଡ଼ମୁଲ ଘାଟିଠାରେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାଜୟ ହେବାରୁ ଗୋଞ୍ଜ, ଦଶପଲ୍ଲୀ, ସୋନପୁର, ଅନୁଗୁଳ ପ୍ରଭୃତି ଗଜାମାନେ ଇଂରେଜର ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରି ଇଂରେଜମାନେ ଜଣେ କମିଶନର ନିଯୁକ୍ତ କଲେ । କନିକା, କୁଜଙ୍ଗ ଓ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଗଜାମାନେ ମିଳି ଇଂରେଜ ବରୁଦରେ ସତଯନ୍ତ୍ର କଲେ; ମାଟି ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୮୦୩ ରେ ଇଂରେଜ ମରହଟ୍ଟା ସଙ୍ଗ ହେବାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଜୟ କରିବାକୁ ଇଂରେଜଙ୍କର ମୋଟେ ୫୦ ଜଣ ସୈନ୍ୟ ଚଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ଓ ୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ରାଜବନ୍ଦୋଦ୍ଧ ଓ ପାଇକ ବନ୍ଦୋଦ୍ଧ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଅସାନ୍ନ ଘଟୁନାହିଁ ।

୧୮୦୩ରେ ଉତ୍କଳ ହାତକୁ ନେଇ ଏହାକୁ ଦୁଇ ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଦୁଇଜଣ ଜଜ୍ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଶାସନରେ ଗ୍ରହଣଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୦୫ରେ ମୁଣ୍ଡି ଏକଜିଲ୍ଲା କସ୍‌ପୋର ଜଣେ ଜଜ୍ ଓ ଜଣେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖାଗଲା ଏବଂ ରତନାତମାନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖାଗଲା । ୧୮୧୮ ରେ ପାଇକ ବନ୍ଦୋଦ୍ଧ ପରେ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଜଣେ କମିଶନର ଓ ଜଣେ ସଚିବ ଜଜ୍ କଟକରେ ରହିଲେ । ୧୮୨୧ରେ କଟକ, ପୁଣ୍ୟ, ବାଲେଶ୍ୱର ତଳେ ଜିଲ୍ଲା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଜିଲ୍ଲା ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରଖାଗଲା । ୧୮୪୦ରେ ବାଲିଗଲା ଓ

ସାଧକୁ ମିଳିକ ସର୍ବତ୍ର ଅର୍ଚ୍ଚନା ।

୧୮୫୭ରେ ଅନୁଗୁଳ ରାଜା ବିଦ୍ରୋହ କରିବାରୁ ସେ ଦୁଇ ରାଜ୍ୟ ଆସ କରି ଦୟାଗଲ । ୧୮୫୯ରେ ସମ୍ବଲପୁର ରାଜା ନିଃସନ୍ତାନ ଭାବରେ ମରିବାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା । ୧୮୭୦ରେ ସମ୍ବଲପୁର ଓଡ଼ିଶା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ, ପରେ ମଧ୍ୟ-ପ୍ରଦେଶକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା; ପୁଣି ୧୯୦୫ରେ ବାମଣୀ ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ରାଜ୍ୟର ସହତ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରି ଇଂରେଜମାନେ ୧୮୦୪, ୧୮୦୫, ୧୮୦୮, ୧୮୧୨, ୧୮୧୫, ୧୮୧୭, ୧୮୧୯, ୧୮୨୨, ୧୮୨୮ ପାଳମାନଙ୍କରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ୧୮୩୭ରେ ୩୦ ପାଲିଆ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ, ୧୮୧୭ ପାଲରେ ୩୦ ପାଲିଆ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ, ୧୯୧୦ରେ ରିଭିଜନ ଏବଂ ୧୯୨୫ରେ ନୂତନ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ଚିରସ୍ଥାୟୀ ମାହାଲ ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ	ଗୋ ୨୪ ଟି
ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ	ଗୋ ୧୫୦ ଟି
ଗଞ୍ଜାମରେ	ଗୋ ୧୦ ଟି
କଟକପୁରରେ	ଗୋ ୨ ଟି
ସମ୍ବଲପୁରରେ	ଗୋ ୨ ଟି

ଏମାନଙ୍କ ସହତ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧାସଜ ବିଦ୍ରୋହ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଛାତ୍ରବଂଶ ।

୧୮୦୪ରେ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ରାଜାଥିଲେ । ପୁରୀମନ୍ଦିର ପରିଗୁଳନା ନେଇ ଓଡ଼ିଶା କମିଶନରଙ୍କ ସହତ ତାଙ୍କର ମତରେଦ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ପାଇକ ପିପିଲି ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ଲାଗୁନ କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ ରାଜାଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହର ପୂର୍ବ ସୂଚନା ଭାବେ କଟକ ଓ ଗଞ୍ଜାମରୁ ଦୁଇଦିନ ପୈନ୍ୟ ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ନରୁଣଙ୍କ ଦୁର୍ଗ ଅବରୋଧ କଲେ । ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ବନ୍ଦି ହୋଇ ପ୍ରଥମେ କଟକ ଓ ପରେ ମେଦନୀପୁରରେ ରହିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର ପାଶୀ ପାଇଲେ ଏବଂ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଆସମାହାଲ କରାଗଲା । ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବଂଶଧରମାନଙ୍କୁ ମାସିକ ଟ ୨୧୩୩/୪ ଖର୍ଚ୍ଚ ମିଳିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଭାର ତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପିତ ହେଲା । ୧୮୦୭ପାଲରେ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ମୁକ୍ତି ପାଇଲେ ଏବଂ ପୁରୀ ବୌଦ୍ଧସାହରେ ନଅର କରି ରହିଲେ । ୧୮୧୭ରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ ହେବାରୁ ମୁକୁନ୍ଦ

ଦେବକୁ ସୁନସ୍ବୟ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଦି କରିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ୩ୟ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ୧୮୧୭ ରୁ ୧୮୫୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ
ପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ୨ୟ ବାଲକଶୋର ଦେବ ୧୮୫୭ ରୁ ୧୮୭୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା
ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଅସୁସ୍ଥିକ ଥିବାରୁ ବଡ଼ଖେମଡ଼ି ରାଜ୍ୟ ଗରୁ ୨ୟ ଦବ୍ୟସିଂହ
ଦେବକୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର କରିଥିଲେ । ଦବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ପିତୃପିତାଙ୍କ ଶ୍ରୋତ୍ର କରି
ପକାଇ ଥିବାରୁ ୧୮୭୭ରେ ଦ୍ଵୀପାଳର ବଣ୍ଟ ପାଇଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ
ରାଜାହୋଇ ୧୯୨୭ ରେ ବସନ୍ତ ଲୋଗରେ ମରଗାରୁ, ସେ ତାମସୀ ରାଜ୍ୟ ଗରୁ
ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର କରି ନେଇଥିବା ୪ର୍ଥ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଦେବ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ହୋଇଛନ୍ତି ।
୩ୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ବାଲିସାହରୁ ଉଠିଥିବେ ପୁରୀ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ନୂତନ ନବର
ନିର୍ମାଣ କରି ବାସ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ସେହି ନବରରେ ଅଛନ୍ତି ।

ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ (୧୮୧୭ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ)

ପାଇକମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମରକ ଶକ୍ତି । ସେଥି ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଗିର
ମିଳିଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ବସ୍ତୁରେ ସୁବିଧା ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଶାସ୍ତ୍ର
ହେବାରୁ ସେହିସୁବିଧାତକ ଇଂରେଜ ସରକାର ଛଡ଼ାଇନେଲେ ଏବଂ ଜାଗିରବୃତ୍ତି
ଉପରେ ଜମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ସରକାରଙ୍କ କର୍ମଗୁଣମାନେ ପାଇକଙ୍କ
ଉପରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର କଲେ । ଏହା ଉପରକୁ ଲୁଣକର ପାଇକ-
ମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ବାଧ୍ୟ । ତେଣୁ ପାଇକମାନେ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇ ବିଦ୍ରୋହ ଆରମ୍ଭ
କଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ରାଜାଙ୍କ ନିଶ୍ଚିତମାନ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ବକ୍ସି ଜଗବନ୍ଧୁ
ବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କୁ ସେମାନେ ନିଜର ଲେଡ଼ା କଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କ
ସହକ ୧୮୦୪ ରେ ଗୌଡ଼ଙ୍ଗ କିଛି ବଢ଼ାଇବସ୍ତୁ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୮୧୭
ବେଳକୁ ସେ ବେଦଗଲ ହୋଇ ପଥର ଉଛୁଳି ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ବର୍ଷ
ଫୁଲପର ଗୌଡ଼ଙ୍ଗ କିଛି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ପଶି ବିଦ୍ରୋହ କଲେ । ପାଇକମାନେ
ଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହକ ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଇ ବାଣପୁର ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଲୁଣିଆ କଲେ ।
କଟକରେ ଏ ସମ୍ପାଦ ପଡ଼ିବାକୁ ଦୁଇଦିନ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ ହେଲେ । ପ୍ରଥମେ
ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟମାନେ ହାଉସାଇ ଥିଲେ; ମାତ୍ର ପରେ ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ
କରି ହୋଇଥିଲା । ୧୮୨୭ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ସୈନ୍ୟ
ରଖାଯାଇ ଥିଲା । ବିଦ୍ରୋହୀଙ୍କ ଉତ୍ତରୁ କାହାକୁ ପାଣି ଓ କାହାକୁ ଦ୍ଵୀପାଳର
ଦଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା । ୧୮୧୮ ସାଲର ୩ ଧାରା ରେଗୁଲେସନ ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ପାଇଁ
ଜାରି ହୋଇଥିଲା ।

ଭୁଞ୍ଜା ଚିନ୍ତାକରେ ନ ଫେଡ଼େ କଷଣ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ ଓ ପଦ୍ୟତା ।

ଶିଳ୍ପ, ଜାତୀୟ ଜୀବନ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଭାବର ପରିମାପକ ଅଟେ । ଯେଉଁ ଜାତିର ଜାତୀୟ ଭାବ ଯେତେ ଉନ୍ନତ ସେ ଜାତିର ଶିଳ୍ପ ତେତେ ଉନ୍ନତ । ଜାତି ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ-ନୈପୁଣ୍ୟ ସହିତ କରେ, ତହିଁରେ ତାହାର ଭାବଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ । ଏହି ଆଦର୍ଶ ନେଇ ଦେଖିଲେ ଉତ୍କଳ ଶିଳ୍ପର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବସ୍ଥା ଓ ପତନାବସ୍ଥା ସହଜରେ ଜଣାପଡ଼େ । ଉତ୍କଳର ଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ପାଷାଣ ଖୋଦିତ ଶିଳ୍ପ ସଙ୍ଗୋକୃଷ୍ଣ । ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ଶ୍ରୀକ୍ଷୁ ପ୍ରଥମ ଶତାବ୍ଦୀର ପୂର୍ବରୁ ସୁଦ୍ଧା ଶିଳାଶିଳ୍ପରେ ଉନ୍ନତ କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍କଳରେ ଯେଉଁ ଦେବମନ୍ଦିର ଓ ଗୁମ୍ଫା ଗୁଡ଼ିକ ଜାଣି ଶୀର୍ଷି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପୋଦ୍ଭବର ମୂଳସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱରୂପ । ଖଣ୍ଡଗିରି, ଉଦୟଗିରି ଓ ଧଉଳ ଗିରିର ଗୁମ୍ଫାମାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା କେତେକ ଗୋଟି ଦେଉଳ, କୋଣାର୍କମନ୍ଦିର ଏବଂ ପୁରୀମନ୍ଦିର ପ୍ରଭୃତିରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପ ନୈପୁଣ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା ଦେଖାଇ ଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଗୃଥଗୀର ସପ୍ତାଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ଅଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ରାର “ତାଳମନ୍ଦିର” ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆମାନେ ପ୍ରମାଣ ଶିଳ୍ପୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଉତ୍କଳର ଲୌହ ଓ କାଷ୍ଠ ଶିଳ୍ପ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଲାଭ କରି ଥିଲା । ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ବୋଇତ (ଜାହାଜ) ନିର୍ମାଣ କରି ମହାସମୁଦ୍ର ପାର ହୋଇ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଉପକ୍ରମେଣ ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅଳ୍ପ ଶକ୍ତି ନିର୍ମାଣ କରି ଦେଶ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ନିଜ ଅଧିକାର ବସ୍ତ୍ରୀ କରିଥିଲେ । ଦେଶର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଲୌହ କାରଖାନା ଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରୁ ଉତ୍କଳ ପଦାର୍ଥମାନ ଦେଶ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ବନ୍ଦୀ ହେଉଥିଲା । ବେଶେ ଗଜହଟ୍ଟର ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଯେଉଁ ଲୁହା କଢ଼ିମାନ ନିର୍ମିତ ହେଉଥିଲା, ଗଙ୍ଗବଂଶ ଗଜହଟ୍ଟର ତାହା ଅପେକ୍ଷା ଆହୁର ଅଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଜନକ କଢ଼ିମାନ ଉତ୍କଳର ଭବିଷ୍ୟତରୁ ବାହାରୁଥିଲା । କୋଣାର୍କରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଲୁହା କଢ଼ିମାନ ପଡ଼ିଛି, ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଢ଼ି ଲମ୍ବାରେ ୩୫ ଫୁଟ ୧ ଇଞ୍ଚ ଏବଂ ଉଚ୍ଚତା ଓ ବେସରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୧୦ ଓ ୮ ଇଞ୍ଚ । ଏହେ ହୃଦୟଲୋଭି କଢ଼ି ଅତି ଅଳ୍ପକାଳ ପୂର୍ବେ ଇଉରୋପ ଓ ଆମେରିକାର କାରଖାନାରେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଉତ୍କଳୀୟ ଶିଳ୍ପୀମାନେ କି ପ୍ରକାରେ ଏପରି ଅତଳ କଢ଼ିମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲେ ଭାବରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଗଙ୍ଗବଂଶ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଏହା ଉତ୍କଳରେ ସାଧାରଣ ବସ୍ତୁଥିଲା ।

ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ ସତ୍ୟତାର ପ୍ରଥମ ସୋପାନ । ଆତ୍ମମୁମାତ୍ତ ଦେଉଳରେ ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ସେମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ପୋଷାକ ଭାଷ୍ୟଦେବା ସେଥି ନୁହଁନ୍ତି ପ୍ରସନ୍ନ ॥

ପିନ୍ଧି ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ସ୍ତ୍ରୀମୁଖ ଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁ ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧିବାର ଦେଖାଯାଏ ସେଗୁଡ଼ିକର ଧଡ଼ିରେ ନାନା ପ୍ରକାର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସୁତୀ ଦ୍ଵାରା ଖୋଦିତ ହୋଇଅଛି । ଏହିସବୁ ମୁର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ସେତେବେଳେ ଶୁଣ୍ଢ, ଧାରଣ କରୁଥିଲେ, ବୁଟ୍ ଯୋଡ଼ା ମାଡୁଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର ପଥା; ଗୁଡ଼ି, ଖଲୁ, ପଲ୍ଲୀ, ବାଟପଲ, ତାଡ଼ି, ପାଦୁକ, ବଳା, ପାପଦୁ, ପାଉଁଜି, ଝୁଲୁଆ, ଚମୁଚି, ନାନାପ୍ରକାର ସୁନା ଓ ମଣିମୁକ୍ତା ଠେଙ୍ଗ ହାର, ନଥ, ଗୁଣା, ବାଘଣୀ, ମଲ୍ଲୀକଞ୍ଚା, ବଦ, ଚନ୍ଦ୍ରହୈମୀ, ଓ ଦଣ୍ଡି, ବେସର, ଗୁପସର, ନୋଲି ଡ୍ରଇଡ଼ ଅଳଙ୍କାର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ପୁରୁଷମାନେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଲୁଗା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡରେ ଧୈତ୍ୟ ବାନ୍ଧିଥିଲେ । ଖଟ, ଚଉକି, ବେଞ୍ଚ, ପଙ୍ଖା, ଛତା, ଧୂମର, ନାନାପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଯାନ ସ୍ଵରୂପ ପାଲଙ୍କି, ସବା, ଘୋଡ଼ା ଓ ହାତୀ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ଘୋଡ଼ାକୁ ଅୟୁତ୍ କରବା ଲାଗି ଗୁରୁକ ଏବଂ ହାତୀ ଲାଗି ଅୟୁସ ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ବଢ଼ା, ଖଣ୍ଡା, ତରବାଣ, କଟାଣ, ଢାଲୁ, କାଣ୍ଡ, ଧନୁ ଓ ବାକଛୁଣା ଇତ୍ୟାଦି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ନାନାପ୍ରକାର ଜଳପାତ୍ର ଓ ଖାଦ୍ୟପାତ୍ର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାର ଏହି ଶିଳ୍ପମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଅତୁର ମଧ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଓଡ଼ିଆ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଲେଖିକାର ଦେଖା ଯିବାରୁ ପ୍ରକଟ ହୁଏ ଯେ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ପାଠ ପଢୁଥିଲେ । ବାଳିକା ଯେଉଁ ଥିଲେ ଲେଖୁଛନ୍ତି ସେହି ଲେଖନପତ୍ର ଦଶନାହିଁ ବରଂ କାଠିକଲମ ବା କୋତିଲ ଖଟପରି ଦେଖାଯାଏ । କେଶ ବିନ୍ୟାସ ସରସତାର ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ । ଦେହଲର ସ୍ତ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିରେ ଦର୍ଶିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏମାନଙ୍କର କେଶବିନ୍ୟାସର ପରିପାଟି ବଡ଼ାମନୋହର ଥିଲା । ଦୁଇଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଖୋପା, ବେଣୀ, ଚୁଟି ପ୍ରଭୃତି ନାନାପ୍ରକାର ସୁନ୍ଦର କେଶବିନ୍ୟାସ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ମୁଖ ଦେଖିବା ଲାଗି ଦମଣ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ।

ଉତ୍କଳୀୟ ଦେବମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ବହିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଦିଆ ଯାଇଛି । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନାନାମତ ଶୁଣାଯାଏ କେହି କହନ୍ତି ଅଶ୍ଳୀଳ ମୁର୍ତ୍ତିଥିଲେ ବଳ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ, ଯେ ଦେବ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯିବ ତାର ଧର୍ମଭାବ ପରୀକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଏ ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏ ସମସ୍ତ କଳ୍ପଚିତ୍ର ସାପାରକ ଭାବ ମାତ୍ର, ପ୍ରାପ୍ତବୟସ ଲିଭିବାକ କହନ୍ତି ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇବାକୁ ଶିଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟ, ସୁତରାଂ ଉଲ୍ଲେଖ୍ୟ ମୁର୍ତ୍ତିର ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଉଲ୍ଲଗ୍ନମୁର୍ତ୍ତି ଖୋଦିତ କରିବାଦ୍ଵାରା ଶିଳ୍ପର ଉପଯୁକ୍ତ ଜ୍ଞାନ ବ୍ୟବହୃତ ରୂପ ଦେଖାଇ ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଜ୍ଞାନ ପ୍ରେମ ପ୍ରଣୀ କର ଉପାର୍ଜନ ।

ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋଣାର୍କ ପରି ସ୍ଥଳ ଓ
ସୁନ୍ଦର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କାଳର ଉତ୍କଳୀୟମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପନପୁଣ୍ୟତାର
ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ କରୁଅଛି । ଗୁମ୍ଫାର ନରରୂପ ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଭବିକ; ମୁଖରାଂଶ ଓ
ଠାଣି ମାଣିରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ସୁନ୍ଦର ରୂପା ପଡ଼ୁଛି ।
ଆଶା, ନିରାଶା, ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଆନନ୍ଦ, ଉତ୍ସାହ, ଧ୍ୟାନ ପ୍ରଭୃତି ମନର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ
କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଶିଳ୍ପୀମାନେ ନର ଦେହରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି । ହାତ,
ଦୋହା, ମୁକ୍ତ, ମର୍ଦ୍ଦ ଓ ହଂସ ପ୍ରଭୃତି ଜୀବଜନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ରୂପରେ ଖୋଳା
ଯାଇଛି ଏବଂ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିବା ଗଛ ପତ୍ରର ଦୃଶ୍ୟ ବିଶେଷ ରୂପରେ
ପ୍ରାକୃତିକ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଧର୍ମ ଜୀବନର କେତେକ ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ଖୋଦିତ ହୋଇଛି । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଦେବ ଉପାସନା, ଶିଖର ଭକ୍ତିରେ ତନ୍ମୟ
ହେବା, ଗୋଷ୍ଠିର ସମସ୍ତ ନୃତ୍ୟ ଗୀତ କରବା, କୌଣସି ମହର୍ଷି ବା ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶୋଭାପାଞ୍ଚା କରବା, ବୃଷ, ଶ୍ରୀ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଜପାସନା ପ୍ରଭୃତି
ଦେଖାଯାଏ । ମାତ୍ର ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ କାଳକ୍ରମେ ଏହି ଜାତି ଗୁଡ଼ିକ ଶୀର୍ଷ
ହୋଇ ଆସୁଛି । ଏ ଗୁଡ଼ିକ କିପରି ରକ୍ଷା ହେବ ଏହା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ
ଜାଗାୟ କରିବ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଉପନିବେଶ ।

କଳିଂଗ ବା ଉତ୍କଳ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧଠାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧି
ପାଇଥିଲା । ମହାଭାରତର ସଭାଦଳରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି, ଓଡ଼ିଶାକା ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ
ହାତୀ ଦାନ୍ତର ଜନିଷମାନ ଲପହାର ଦେଇଥିଲେ । ହାତୀ ଧରବା ଓ ହାତୀ
ବ୍ୟବସାୟ କରବା ଏବଂ ହାତୀ ଦାନ୍ତର ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍କଳବାସୀଙ୍କୁ ମହାଭାରତ
ଓ ତାହା ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଥିଲା । ବୁଦ୍ଧଦେବ ବୁଦ୍ଧଗୟାରେ ‘ବୁଦ୍ଧହ’ ସ୍ଥାପ୍ତହେବା ପରେ
ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସମାପ୍ତ ଶିଷ୍ୟ ତପୁସା ଓ ବଜ୍ଜିକ ଉତ୍କଳବାସୀ ବଣିକ ଥିଲେ ।
ସେମାନେ ଶତଶତ ଗାଡ଼ି ପଣ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ନେଇ ବିଦେଶକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଉଦ୍ୟୋଗରେ
ଯାଉଥିଲେ ।

ଏହି ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରୀ ପାଟ, ଶାଢ଼ୀ, ସୁନା, ଲୁହା ଓ
ହାତୀଦାନ୍ତର ଜନିଷ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଧାନ ଥିଲା । ଉତ୍କଳର ବନ୍ଧୁ ଦେଶ ବିଦେଶରେ
ବିଶେଷ ଆଦରଣୀୟ ବସ୍ତୁ ଥିଲା । ଥରେ ଅଯୋଧ୍ୟାର ରାଜାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳ ରାଜା
ଖଣ୍ଡେ ବସ୍ତ୍ର ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ତାହା ଏତେ ସୁନ୍ନ ଥିଲା ଯେ, ଜଣେ
ସୁଷ୍ପେକ୍ତ ତାହା ଟିକି ଗାହାରବାରୁ ଉତ୍କଳ ବୋଲି ସେ ରାଜପୁରୁଷ ବୋଧହୁଏ
ହୋଇଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ହାତୀ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା । ମହାକାବ୍ୟ ଶଯ୍ୟାରୁ

ବତାଅ ଜଗତେ ନିଜର ସମ୍ମାନ ।

ସମ୍ବଲପୁରର ଝାଡ଼ୁଆ ଗାଁର ଗ୍ରାମ ପ୍ରଗତି କରି ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ଗ୍ରାମ କେବଳ ଗାଁରେ ବ୍ୟାପାର ନ ଥିଲା, ସୁଦୂର ସେମି ପ୍ରାନ୍ତାଳୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗ୍ରାମର ବ୍ୟବସାୟ ଅବସ୍ଥା ଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥିଲା । ପ୍ରାୟ ମିଳୁଥିବା ଖାଦ୍ୟ ୮୦୦ ବର୍ଗ ଫୁଟରୁ ଉତ୍କଳବାସୀ ସମସ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟରେ ନିୟୁତ ହୋଇଥିଲେ । ନେ କେନ୍ଦ୍ରଠାରୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳ ନୌବାଣିଜ୍ୟରେ ତରମ ଉଦ୍ଭବ ଅବସ୍ଥା ପାଇଥିଲା । ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମେଘାସ୍ଥିତିରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଜଣାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଏକ ତାହା ଦୂରରୁ ତାହା (ଲଙ୍କା) ଦ୍ଵୀପ ଓ କଳିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ହିଁସାର ବାଣିଜ୍ୟ ସମୁଦ୍ର ପଥରେ ଚାଲୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ହିଁସାର ସମୁଦ୍ର ପଥରେ ବୋତ୍ତ ଭେଦା ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ଏଥିରୁ ପ୍ରମୋଦ ମିଳେ । ଏହାକୁ ‘ହାତୀ ବୋତ୍ତ’ ବୋଲି ଯାଉଥିଲା । ତାହା ପରିବାହକ ପାହୁଣ୍ଡର ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍କଳର ମୁଖ୍ୟ ବନ୍ଦର ତାମ୍ରପୁରଠାରୁ ହେଉ ଯାହାକରି ଲଙ୍କା, ଲଙ୍କାରୁ ଯାହା, ଯାହାରୁ ବାଲିଦ୍ଵୀପ ଓ ଉତ୍କଳ ଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ସେ ଲେଖକଙ୍କୁ, ସେ ସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ସେ ଉତ୍କଳୀୟ ଜାହାଜରେ ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ସେସବୁ ଜାହାଜରେ ବାହୁଣ୍ଡ-ଧର୍ମୀକଲମ୍ବା ନାବିକମାନେ ଥିଲେ । ସେ ସମସ୍ତ ଯାତ୍ରାକୁ ହିଁସାର ଥିବା ଥିଲା ।

ଯାହା, ବାଲିଦ୍ଵୀ, ହୁମାହା, ହିଙ୍ଗାହର, ମଲକପୁ, ଶ୍ୟାମ, କୋରନ, ପେରୁ, କାମୋଡ଼ିଆ ହୁତୁର ପ୍ରାନ୍ତ କରତେ ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ ଉଦ୍ଭବ-ଶ୍ୟାମରେ ଯାଇ ସେଠାରେ ଉପକ୍ରମେ ହାତୀର କରୁଥିଲେ । ତାହା ଓ ଯାହାରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳ ବାଣିଜ୍ୟମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳୁଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଲିଦ୍ଵୀରେ ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରଜ୍ଞାନ ମିଳୁଅଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବାଲି ପ୍ରଜ୍ଞାନ ଲେଖକ ବାଲିଦ୍ଵୀରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରମଦ୍ଵାରକର୍ତ୍ତା ପାଇ ତାହାର ଅଲେକନା କରୁଥିଲେ । ବାଲିଦ୍ଵୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହୁଣ୍ଡ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୁତୁର ଗୁଣବର୍ଣ୍ଣର ବର୍ଣ୍ଣର ଅଛି ଏବଂ ସେମାନେ କାଳ ବା କଳିଙ୍ଗବାସୀ ବୋଲି ଅଦ୍ୟାପି ଅପଣା ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା ଓ କାମୋଡ଼ିଆ ହୁତୁର ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍କଳୀୟ ଶିଳ୍ପ କଳାର ବର୍ଣ୍ଣାବଳିର ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଅଛି ।

କେବଳ ପ୍ରାନ୍ତ ହେତୁରେ ନୁହେଁ, ପଶ୍ଚିମ ଧାରର ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳୀୟ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ଚାଲୁଥିବାର ପ୍ରମୋଦ ମିଳେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବାହାଜକର ଅପଣାର ଦାହିଣା ଲେଖାସରେ କହନ୍ତି ଯେ କଳିଙ୍ଗବାସୀ ଆରବ ସାଗରରେ ବାଣିଜ୍ୟରେ ଏକାଧିକାରୀ ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଆରବ ସାଗର ପାଇଁ ହୋଇ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମହାଦେଶର ପୁର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ରାଜ୍ୟ ମାନ-

କପାଡ଼ିଶା ହୁଦୟରୁ ହୁପୁଡ଼ିଶା ।

କରେ ଏବଂ ମାଡ଼ାଗାସୁର ଦ୍ଵୀପରେ ମଧ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ କରାଇ ଥିଲେ । ଏହି ସବୁ ବାଣିଜ୍ୟ ତରଫର ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍କଳର ବଣାଳ ନୌସେନା ଓ ରଣତରଫର ମହାସାଗର, କନ୍ଦୋପସାଗର ଓ ଅରବ ସାଗରରେ ସବଦା ନିୟନ୍ତ୍ର ଥିଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ଉତ୍କଳର ନଦୀମାନ ବଡ଼ ସୁନାବୀ ଥିଲା ଏବଂ ଉତ୍କଳର ଉପକୂଳରେ ବହୁ ବନ୍ଦର ଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପୁଣା, ବାଲେଶ୍ଵର, କୋଣାର୍କ, ତାମ୍ରଲିପ୍ତ, କଳିଙ୍ଗ ଫତ୍ତେହ, ମସଲପଟଣ, ହରିଶପୁର, ଚଲିକା ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବନ୍ଦର ଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ସମସ୍ତ ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳୀୟମାନେ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ଦୂର ବସେଦେଶରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ଏହି ସୁବର୍ଣ୍ଣଯୁଗ ସମୟରେ ଭାରତର ବଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବେଶମାନ ନୌ-ବାଣିଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବରୁଦ୍ଧ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନୂର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍କଳର ସେ ସୁବର୍ଣ୍ଣଯୁଗ ନାହିଁ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ବା ଗଡ଼ ।

ସାଧାରଣ ମୁତରେ ଉତ୍କଳ ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଦୃଢ଼ ଦୁର୍ଗମାଳାରେ ପରି-ଖୋରିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଗୌରବର ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲା । ଏହି ରକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ଜଣେ ଜଣେ ସାମନ୍ତ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ କେତେକ ଅଶ୍ଵାସବନ୍ଧୁ ଓ ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟକ ବେଳେ ସଜାଙ୍କ ଅଦେଶ ଅନୁସାରେ ଏମାନେ ସୈନ୍ୟ ଯେଉଁଠି କରୁଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ରକ୍ଷଣେଶୀ ବା ଦୁର୍ଗମାଳା ଦେଖି ବୈଦେଶିକମାନେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ବାବଦୁ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ତବ୍ଧ କରିପାରୁ ନଥିଲେ ।

ହଂସର ସାତହୁଏ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ରଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଅମଳରେ ସେ ୧୨୯ କୋଟି ଦୁର୍ଗର ଅଧିପତି ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ୩୫୦୦ ଅଶ୍ଵ ଥିଲା । ଅବୁଲଫଜଲଙ୍କ ଭରତ ବ୍ରମ୍ହ ଇନ୍ଦୋପ ଓ ଅଇନ ଅକବରୀରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ କେବଳ କଳିଙ୍ଗ, ଦଣ୍ଡିଗାଡ଼, କାଲମନ, ସାଳମହେନ୍ଦ୍ର ଓ ନାଗପୁଣ୍ଡ ପୁରରେ ୫୮୨୦ ଅଶ୍ଵାସବନ୍ଧୁ ଓ ୫୮୧୧୦ ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ କୋଟସହାଙ୍ଗ ଦୁର୍ଗରେ ୭୮୭୮ ଅଶ୍ଵାସବନ୍ଧୁ ଓ ୧୬୦୧୭୦ ପଦାତିକ ରାଜପତିଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅବୁଲଫଜଲ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୭୦୦ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାକ୍ତରାଜ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅସିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଦେଖିଥିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଶା ଦୁର୍ଗ-ଜାଲ-ନିକୃତ ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ୭୨ ଟି ଦୁର୍ଗର ନାମାବଳୀ ଦେଖିଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଦୁର୍ଗ ଥିବାର ଜଣାଯାଏ ।

ସୁଦୈନେ ସଦ୍‌ଗୁଣିତୟ କରନ୍ତି ବର୍ଦ୍ଧନ ।

ଜଳେଶ୍ବର ସରକାର—୧ । ବାନସଫଳ । ୨ । ବାଲକଞ୍ଚି । ୩ । ପଦ୍ମା-
୪ । ଶ୍ରେୟସୀ । ୫ । ବରଞ୍ଚି । ୬ । ଜଳେଶ୍ବର । ୭ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା । ୮ । ତାର-
କୋଳ । ୯ । ରମଣୀ । ୧୦ । ସୁଲକ୍ଷ୍ମ । ୧୧ । ସୁପୁର । ୧୨ । ସରଜା-
୧୩ । କୁରୁଗପୁର । ୧୪ । କେଦାରଶ୍ରୀ । ୧୫ । ମେଦିନୀପୁର । ୧୬ । କୁଳବ-
ପୁର । ୧୭ । ନାଗସୁଖପୁର ।

ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ସରକାର—୧ । ବରଞ୍ଚି । ୨ । ରତ୍ନ । ୩ । ସହେଲଶ୍ବ-
୪ । କାଳମଳ ।

କଟକ ସରକାର—୧ । ଅଠଗଡ଼ । ୨ । ପୂର୍ବଦିଗ । ୩ । ବିଜୟ-
ନଗର । ୪ । ବାଲଙ୍ଗ । ୫ । ଚକ୍ରଗୁଡ଼ । ୬ । ହାମ୍ପାପୁର । ୭ । ଦକ୍ଷିଣଦିଗ ।
୮ । କୋଠଦେଶ । ୯ । କଟକ ବନାରସ (ବିଜାନାଗୀ) । ୧୦ । କୋଟଗୁଡ଼ାଙ୍ଗ ।
ଏହି ସବୁ ଦୁର୍ଗମାନ ଓଡ଼ିଆ ଶାସ୍ତ୍ରର ଅବସାନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ
ଯାଇଅଛି । ଶାସ୍ତ୍ର ଗତ ଦୁର୍ଗ ବାଲଙ୍ଗ ନିକଟରେ, ସେଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ
ଦୁର୍ଗର ଉତ୍କଳଶେଷ ଦେଖାଯାଏ । ଶିଶୁପାଳ ଦୁର୍ଗ ଭୁବନେଶ୍ବର ନିକଟରେ,
ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଗର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଯାଏ ।

ଏହା ଛଡ଼ା ଦେଶର ନାନାହୀନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ଗଡ଼ ଥିଲା ଏବଂ
ତେଣୁ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଯେନିଜମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେହି ଗଡ଼ର ମାଲିକମାନଙ୍କୁ
ଗ ଛନାୟକ ବା ଗଡ଼ସାମନ୍ତ ନୋଲିଯାଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଡ଼ସାକ ଗୁରୁପାଲଙ୍କ;
ତେଜ କୌଣସି ଚକ୍ରଶୈଳୀ ନାହିଁ ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ଗଡ଼ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଦ୍ୟାବଧି ଗ୍ରାମ
ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଗ ହୋଇ ବୁଝାଯିବ ନାହିଁ । ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ
ଗଡ଼ନାମସେୟ ଗ୍ରାମନାମରେ ପାଇକ, ଶ୍ରୀପାତ୍ର, ମହାନାୟକ, ସମୀପ ପ୍ରଭୃତି
ଯେନିଜ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ବସତି ଅଛି । ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ବରୂପ ତେଜେଗୋଟି
ଗଡ଼ର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା,—ଗଡ଼ ରଙ୍ଗୁରୀ, ଗଡ଼ ଶ୍ରୀରାମପୁର, ଗଡ଼ ରଥ ଗ,
ଗଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ଗଡ଼ ଅଳାସ, କଣ୍ଡାପାଲ ଗଡ଼, ଗଡ଼ ଆଳି, କୁଟଙ୍ଗ ଗଡ଼,
ଗଡ଼ ତୋରୁଡ଼, ଗଡ଼ କରମଳା, ଗଡ଼ ବାଲୁଙ୍ଗ, ଗଡ଼ ଅଶିଆ, ଦାସଶ୍ରୀ,
ମଳିକୋ ଗଡ଼, ହଳଦିଆ ଗଡ଼, ମୁଗିପିରା ଗଡ଼, ଗଡ଼ ଅନୁଆର, ଗଡ଼ ଅମଣା-
କୁଦ, ଗଡ଼ ଅଟ୍ଟି, ଗଡ଼ ବାଲିଆଳା, ଶାରଙ୍ଗ ଗଡ଼, ଗଡ଼ ଖାରଦ, ଗଡ଼ ବୃଷ୍ଟି-
ପ୍ରସାଦ, ଗଡ଼ ମାଟୁଆପଡ଼ା, ଗଡ଼ ଫାହ, ଗଡ଼ ନାନମୁଟି, ଗଡ଼ ବରପଦା, ଗଡ଼
ବରପୁଟି, ଗଡ଼ ଜଙ୍ଗ, ଗଡ଼ ଗୋଦ୍ଦାର, ଗଡ଼ ଛଇଆ, ଗଡ଼ ମଦନପୁର, ଗଡ଼
ରୂପାଶ୍ର, ଗଡ଼ ସିଂହ, ଗଡ଼ ବେଗୁନିଆ ପଡ଼ା, ଗଡ଼ ବୃନ୍ଦପୁର, ଗଡ଼ ମୋଟି, ଗଡ଼
ଅମରପ୍ରସାଦ, ଗଡ଼ାପୋଖରୀ, ଗଡ଼ ମାଣ୍ଡା, ବରପଦା ଗଡ଼, ରଥପୁର କଟକ,
ଗଡ଼ ଟୁଙ୍ଗିଆ, ଗଡ଼ପଦା, ଗଡ଼ ରେଙ୍ଗାଲ, ଗଡ଼ ଯାଗସର, ଗଡ଼ ଧର୍ମସାଗର, ଗଡ଼

ପରଦୁଃଖ ଅପହାସ ଅଟଇ ଯେ ନର ।

ସବେଇପତା, କୋକଲ ଗଡ଼, ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଟକ, ଧନ୍ତଳ ଗଡ଼, ମନସୁର ଦୁର୍ଗ, କଟକ, ନୂଆଗଡ଼, ଖୋଲଗଡ଼, ବୋଇଗଡ଼, ଅଠଗଡ଼, ଗଡ଼ ନରସିଂହପୁର, ଘାଟିଗଡ଼, ମନ୍ତାପୁଣି ଗଡ଼, ବାରବାଟୀ କଟକ, ସାମୁଗୁର କଟକ, ଗୋଲୁଗଡ଼, କଟିଶମି ଗଡ଼ (କୁଶମି) ପ୍ରଭୃତି ।

ବାରବାଟୀଦୁର୍ଗ ଓ ନବତଳ ପ୍ରସାଦ ।

୧୬୦୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ ବାରବାଟୀଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ଦୁର୍ଗର ବହିର୍ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଗୃହୀତ ପରିଷା ଥିଲା । ଅନ୍ୟାପି ତାର ଅବଶେଷ ଅଛି । ପରିଷାଟ ପ୍ରଥମେ ୨୭୦ ଫୁଟ ଓ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଖୋଳା ଯାଇଥିଲା । ପରିଷା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଥର ପ୍ରାଚୀର ଦୁର୍ଗର ଗୃହଦର ଦେଇ ଉଠିଥିଲା । ଦୁର୍ଗର ଫର୍ସ ୨୧୫୦ ଫୁଟ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ ୧୮୦୦ ଫୁଟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାଚୀରଟି ସର୍ବତ୍ର ଭାଙ୍ଗିଯାଇଅଛି କେବଳ ମୂର୍ତ୍ତିଦର ଦ୍ଵାରପାଖରେ ସାମାନ୍ୟମାତ୍ର ଅଛି । ଏହି ପ୍ରାଚୀର ଉତ୍ତରେ ସୁଣି ଏକ ଉଚ୍ଚର ପ୍ରାଚୀର ଥିଲା । ତାହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଅଛି । ବାହାର ପ୍ରାଚୀର ଉତ୍ତରେ ଦୁର୍ଗର କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରାୟ ୧୦ ଏକର ଥିଲା ।

(ବାରବାଟୀଦୁର୍ଗର ମୁଖଦ୍ଵାର ଗୋରଖ)

ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗର ନବତଳ ପ୍ରାସାଦ ମହାରାଜା ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ସ୍ମୃତି ସମୟରେ ୧୫୫୧ ଠାରୁ ୧୫୬୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଅତୁଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶୋଭଣ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜା କାଳରେ ଏହି ଦୁର୍ଗ ସ୍ମରଣରେ ଦେଖି ସ୍ମରଣୀତ 'ଆଇନ ଅକବରୀ'ରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇ ଅଛି । “ଏହି ପ୍ରକାଶ ନବତଳ ପ୍ରାସାଦ ଧଳା ମୁଗୁନ ପଥରରେ

ଜଗତରେ ସାଧୁ ବୋଲି ଶୀଘ୍ର ନାମଦ୍ଵାର ।

ଅଥଚ ଅଟେ । ଏହାର ପ୍ରଥମ ତଳ ଦୁଗ୍ରୀ, ଓଟ, ଘୋଟକ ପ୍ରଭୃତି ଯାଲତ ପଶୁ-
ମାନଙ୍କ ଜମନ୍ତେ ନିଦିଷ୍ଟ ଅଛି । ଦ୍ଵୀତୀୟ ତଳରେ ଗୋଲା, ଗୁଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ସୁତୋପକରଣ ସଜ୍ଜିତ ଅଛି; ଏହା ତଳ ଦୁର୍ଭେଦକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରହର
ମାନଙ୍କ ବାସ ସ୍ଥାନ ।

ତୃତୀୟ ତଳରେ ଦ୍ଵାରା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରା ବାହାକମାନେ ବାସକରନ୍ତି ।
ଚତୁର୍ଥତଳ ନାବା ପ୍ରହର କୌଶଳ ସମ୍ପନ୍ନ କାରୁକାରୀମାନଙ୍କ ଜମନ୍ତେ ନିଦିଷ୍ଟ ।
ପଞ୍ଚମତଳରେ ରଜନଶାଳା, ନାନା ରତ୍ନବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଅବଗୁଣମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ଦେବୀ ସାକ୍ଷୀତ ଓ କଥୋପକଥନ ଏବଂ ରାଜଦରବାର ପ୍ରଭୃତି ଜମନ୍ତେ ସ୍ଵସ୍ଥ ତଳ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା ତଳରେ ଜୋରୁର ପାରିବାରିକ ଓ ଗୋପନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ-
ମାନ ସାଧିତ ହୁଏ । ଅଷ୍ଟମ ତଳରେ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟର ମହଲମାନେ ବାସ କରନ୍ତି ।
ନବତଳ ରାଜାଙ୍କର ସ୍ଵୟନାଗାର ଅଟେ ।”

ପ୍ରାଚୀନ ଓ ସ୍ଵାଧୀନ ଉତ୍କଳର ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧି ।

ଅତି କାଲି ଯେପରି ଇଂରେଜ ବାହାଦୁର ଲେକମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵୟବାହାଦୁର,
ସ୍ଵୟପାହେବ ଓ ଦେଉଆନ ବାହାଦୁର ପ୍ରଭୃତି ଉପାଧି ବଚରଣ କରିଥାନ୍ତି,
ପୂର୍ବେ ସେହିପରି ସ୍ଵାଧୀନ ଉତ୍କଳର ରାଜପ୍ରମୋଦେ ଲେକମାନଙ୍କର ଗୁଣ, କର୍ମ
ଓ ବାବୁ ଅନୁସାରେ ଉପାଧି ବଚରଣ କରୁଥିଲେ । ପାଇକ, ମହାନାୟକ ଓ
ଶ୍ରୀମତୀମାନେ ସୈନିକ କାଳ ଥିଲେ ଏବଂ ଏମାନେ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାରେ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ ।
ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ନମ୍ବରେ ଟକିତେ ଗୋଟି ଉପାଧିର ପରତତ୍ତ୍ଵ ଦିଆ ଗଲା ।

ଯଥା—ରଞ୍ଜିତ, ରଞ୍ଜିତବୟ, ମାହୁନ୍ତ, ସିଂହ, ବାଘ, ବଳିଆରସିଂହ,
ତୈଳସିଂହ, କୋଦମସିଂହ, ବାହାବଲେନ୍ଦ୍ର, ପାଇକରାୟ, ଭୁବନ, ରଣସିଂହ,
ପାହାଡ଼ାସିଂହ, ଦକ୍ଷିଣ କବାଟ, ମହାରାଣୀ, ପଞ୍ଚମ କବାଟ, ସେନାପତି, ବାହନାପତି-
ନାୟକ, ଫଟନାୟକ, ଚମ୍ପୈସିଂହ, ରଞ୍ଜନାୟକ, ମାନସିଂହ, ସମ୍ପ୍ରମୁଖ, କହ୍ନ-
ସିଂହ, ରଘୁସିଂହ, ମାନଧାତା, ପାଲଟାସିଂହ, ବାରବର, ରଞ୍ଜିତସିଂହ, ଦଳବେହେରା,
ବିଶୋଇ, ପାଇକରାୟ ଓ ମଞ୍ଜି ପ୍ରଭୃତି ।

ପାଇକ ପ୍ରଭୃତି ସୈନିକ ଶ୍ରେଣୀର ଲେକମାନେ ଶତ୍ରୁ ବା କଟାଶଙ୍କୁ ଆପଣା
ହାତୁକ ସ୍ଵରୂପ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଯେ ନାମ ଦସ୍ତଖତ୍ କରନ୍ତି ତାଙ୍କେ ତାର
ଲେକ ଲେଖାଯାଏ । ଅତୀତ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲେକେ ଦଲିଲ ଓ ଦସ୍ତାଖତ୍
ମାନଙ୍କରେ ଏହି ସଙ୍କଳ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।

ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ ରକ୍ତପାତ, ଶତ୍ରୁ ଜୀବଦାନ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଶାସନ ପଦ୍ଧତି ଓ ଭୂପଦ୍ଧି ।

ହୁକୁମ୍ମାମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ବ କାଳରେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ବିଶେଷ ଜଟିଳ ଅଟତ ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାବରେ ଚାଲୁଥିଲା । ଶାସନତନ୍ତ୍ରର ସକଳ ଦାୟିତ୍ବ ରାଜାମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ ନ ଥାଇ ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ରାଜା ଯଥେଚ୍ଛାବୃତ୍ତ ସମଚାରିକାଣୀ ନ ଥିଲେ । ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ୩୨ ବିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା, ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗର ସ୍ୱଗୁରୁ ଶାସନ ନିମନ୍ତେ ସେହି ବିଭାଗୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦାୟୀ ଥିଲେ । ସେହି ୩୨ ବିଭାଗର ଶାସନ ପରିଚାଳନା ୧୭ ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ପାହଳ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । କାର୍ଯ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ବ ଦୃଷ୍ଟି ଏକ ବା ଏକାଧିକ ବିଭାଗ ଜଣେ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ସେହି ୧୭ ଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ୭୨ ଜଣ ସହକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ । ସେହି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଯେଉଁ ପରିଷଦ ଥିଲା, ରାଜା ତାହାର ସଭ୍ୟପତି ମାନ୍ୟ ଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାସନ ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାର ଅଧିକାର ସେହି ମନ୍ତ୍ରୀ ପରିଷଦର ଥିଲା । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ବିଭାଗୀୟ ଶାସନର ଯଥେଚ୍ଛା ସ୍ୱାଧିକାର ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଥିଲେ । ମୋଟ ଉପରେ ସେତେବେଳେ ଦେଶରେ ପ୍ରାଚୀନ ମୂଳକ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ଚଳୁଥିଲା ।

ସଂସ୍ଥା ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା । ଏକଭାଗ ସାମଲ ରାଜାମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଢ଼ଜାତ) ଏବଂ ଅନ୍ୟଭାଗ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜଗତଙ୍କ ଅଧୀନରେ (ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋଗଲବନ୍ଦୀ) ଶାସିତ ହେଉ ଥିଲା । ସାମଲ ନୃପତିମାନେ ସେହି ସବୁ ରାଜ୍ୟ ରୋଗର ନିଜ ଦେଶର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଶାସନ କରିବା, ବୈଦେଶିକ ଅନ୍ୟମଣ୍ଡଳରୁ ଦେଶକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧାଦିବେଳେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଫିନାନ୍ସିଆଲ ଯୋଗାଉ ଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳ ପ୍ରାନ୍ତର ଶାସନ ଦଣ୍ଡର ରାଜ୍ୟ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଦଣ୍ଡପାଟ (ଜିଲ୍ଲା)ରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା । ମୁସଲମାନ ରାଜତ୍ବରେ ଏହି ଦଣ୍ଡପାଟର ନାମ ହେଲା ସରକାର । ଦଣ୍ଡପାଟ ଗୁଡ଼ିକ ଜଣେ ଜଣେ ଦେଶପତି ବା ଦେଶପଣ୍ଡା (କଲେକ୍ଟର) କି ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଣ୍ଡପାଟ ପୁଣି କେତେଗୁଡ଼ିଏ 'ବିଷ' ବା 'ଖଣ୍ଡ', (ପ୍ରଗନା)ରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ 'ଖଣ୍ଡ' ବା 'ବିଷ' ରେ ସାଧାରଣତଃ ୩୬ ଜଣ କର୍ମଚାରୀ ଥିଲେ । ଜଣେ ଥିଲେ 'ବିଷୟୀ' ବା ବିଷୋୟୀ, ବା ଖଣ୍ଡପତି, ତାଙ୍କ ଉପରେ ୩୬ର ସାଧାରଣ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ, ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା, ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ସେଥି ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆଉ ୩୬ ଜଣ ସହକାରୀ ଥିଲେ । ଜଣେ ଖଣ୍ଡପତିଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଖଣ୍ଡର ସକଳ ପାଇକ ଓ କଟଅଳ ଦଳ ଥିଲେ, ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା ଓ ପାଇକମାନଙ୍କ ମୁଖବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେବା ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ

ସରକେ ପାରନ୍ତି (କିନ୍ତୁ) କେ ଦିଏ ଜାବନ ।

ଥିଲା । ଅଳ୍ପ ଜଣେ ଭୋଇମୁଲ (କାକିମୁଲ), ଖଣ୍ଡର ଗଜସ୍ତ୍ର ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମସ୍ତ ଭ୍ରାତାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ସେ ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ଗଜସ୍ତ୍ର ଅଦାୟ କରି ଗଜକୋଷକୁ ପଠାଉଥିଲେ । ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଜମିବାଡ଼ର ଉତ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ପରମାଣ ନିରୁପଣ କରି ତଦନ୍ତସାରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରାଧାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜମିର ବିବରଣ ଲେଖି ରଖୁଥିଲେ । ଦେଶର ଯାତନ ଭଲରେ ଭୋଇମୁଲମାନେ ଗଜସ୍ତ୍ର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରକୃତ ଦାୟୀ କର୍ମଗୁଣ ଥିଲେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଞ୍ଚି ବା ଖଣ୍ଡ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଗ୍ରାମ ବା ଜନପଦ ସମନ୍ତରେ ଗଢ଼ାଯାଇ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଏକ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚ ବା ସଭା ଥିଲା । ସେଥିରେ ଗ୍ରାମ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ବସି ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତ ବିଷୟ ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । ସେହି ସଭାର ସଭାପତିଙ୍କୁ ‘ପ୍ରଧାନ’ ବା ‘ଦଳତକହେବ’ ବୋଲାଯାଉ ଥିଲା । ଗ୍ରାମର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶାନ୍ତି ଶୃଙ୍ଖଳା ସ୍ଥାପନ, ବିବାହ ଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ଅର୍ଥିକ ନୈତିକାଦି ସର୍ବବିଧି ଉନ୍ନତ ବିଧାନ ନିମନ୍ତେ ସେହି ସଭା ଦାୟୀ ଥିଲା । ବଞ୍ଚିର ଅନୁକରଣରେ ଗ୍ରାମସାଧନ ଗଠିତ ଥିଲା । ଖଣ୍ଡପତି ସ୍ତରରେ ପ୍ରଧାନ; ଖଣ୍ଡାୟତ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରାମ କର୍ତ୍ତୂତା ବା ପାଇକ, ଏବଂ ଭୋଇମୁଲ ସ୍ତରରେ ଭୋଇ ଗ୍ରାମସାଧନର ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲେ । ପାଇକମାନେ ଗ୍ରାମର ଚୌକିଦାସୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେଥି ପାଇଁ ସେମାନେ ଗଜସ୍ତ୍ରକାରରୁ ନିଷ୍କର ଜମି ଭୋଇ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଗ୍ରାମରୁ ପାଞ୍ଚମାଣରେ ବିଜାଏ ବଡ଼ ଦଳା ପାଉଥିଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ମତାନୁସାରେ ‘ପ୍ରଧାନ’ ନିୟୁତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସେ ଗ୍ରାମର ଗଜସ୍ତ୍ର ଅଦାୟ କରି ଭୋଇମୁଲଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରୁଥିଲେ । ଗଜା ଓ ପ୍ରଜା ମଧ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଖଳା କେହି ସହାୟକାଣ ନ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ଜମିର ମାଲିକ ଯମୁଣ୍ଡ । ଦଣ୍ଡା ସହ ଗ୍ରାମବାସୀ ବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହୀର ଥିଲା ।

ଗଜାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ମହାପାତ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗ୍ରାମର ସାଧାରଣ ଚୌକିଦାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ କର୍ମଗୁଣମାନେ ଦେବା ନିଷ୍କର ଭାବରେ ଭୋଇ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ବାହୁଶୀ, ସାମନ୍ତସିନା, ଦେବାଦେବୀ, ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ବହୁ ଜମି ନିଷ୍କର ଭୋଇ ଦଖଲ କରୁଥିଲେ ।

ମୁସଲମାନଙ୍କ ଅମଲରେ ଗଜକର୍ମଗୁଣମାନେ ମଧ୍ୟ ସହାୟକାଣରେ ପରିଣତ ହେଲେ । ଏମାନେ ଅକ୍ଳେଷରେ ଗଜସ୍ତ୍ର ଅଦାୟ କରି ଦେବାରୁ ମୁସଲମାନମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟସହାୟକାଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତେଲେ । ଏହା ହାସ୍ତ ହେଲୁ ଗଜାଙ୍କ ଅମଲର ଗଜକର୍ମଗୁଣମାନଙ୍କର ସହ ସ୍ୱାୟୀହେଲା । ଏହି ପରବର୍ତ୍ତନ ପଳରେ ଉତ୍ତରରେ ଜମିଦାର, ସରବସ୍ତକାର, ମକଦ୍ଦମ, ପୃଷ୍ଠି ଓ ଶ୍ରମାନ ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ମଧ୍ୟସହର ସୃଷ୍ଟିହେଲା । ମରହଟ୍ଟାମାନେ ମଧ୍ୟ

ଦାତା ହୋଇ ପାତ୍ରେ ଦାନ କରିବ ପ୍ରଭୃତି ।

ଏହି ପ୍ରଥା ଅନୁମୋଦନ କଲେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସହୃଦ ନ ହୋଇ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ସହୃଦହୋଇଥିଲା । ଜମିଦାର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ଶାସନର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି । ପ୍ରକୃତରେ ପୁରୀ ଜମିଦାର ଇଚ୍ଛାକୃତ ସହ ଉତ୍କଳରେ ନ ଥିଲା । ମୁସଲମାନ ଅମଳରେ ଗଡ଼ଜାତ ଓ ମୋରଲବନ୍ଧୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସାମାନ୍ୟ ପେଷକସ ଦେଇ ଗଡ଼ଜାତ ସ୍ୱଜାମାନେ ଅଧୀନ ହେଲେ । କ୍ରମେ ଜମିଦାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମଧ୍ୟସ୍ତ୍ରୀୟକାଣ୍ଡମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସହ ବନ୍ଧିଖରଦ କଲେ । ପ୍ରଜାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦଖଲ ସହ ଖରଦ ବନ୍ଧିକରୁ ନଥିଲେ । ସେମାନେ ପସଲ ପତ୍ୟାସରେ ରଖି କରୁଥିଲେ; ସୁତରାଂ ମହାଜନମାନେ ଫେମାନଙ୍କ ଗୃହଜମି ନେଇପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଗୃହକୁଳ ନିସହନାନ ହେଉ ନ ଥିଲେ । ୧୮୧୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଜାମାନେ ଥାନ ପାଞ୍ଜି ଜମି ବନ୍ଧି କରୁ ନ ଥିଲେ । ଉକ୍ତ ମସିହାର ପ୍ରାଦେଶିକ ବନ୍ଦୋବସ୍ତପରେ ପ୍ରଜାମାନେ ଜମି ବନ୍ଧି କରି ନିସହବାନ ହେଉ ଅଛନ୍ତି । ମହାଜନମାନେ ଜମି-ନିଲମ କରି ନେଉଛନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ଅଙ୍କ ଗଣନା ।

ପୁରୀ ଉତ୍କଳରେ ରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍କ ଗଣନାରେ ବର୍ଷଗଣନା ଚାଲୁଥିଲା । ଏହି ଅଙ୍କଗଣନା ଅଞ୍ଜକାଲି ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ପାଞ୍ଜି ଉପରେ ଅନୁକ ରାଜାଙ୍କ ଏତେ ଅଙ୍କ ବୋଲି ଲେଖା ଥାଏ । ପୁରୀର ରାଜବଂଶକୁ ଉତ୍କଳର ରାଜବଂଶ ବୋଲି ସ୍ମରଣ ରଖିବା ପାଇଁ ଏହି ଅଙ୍କରେ ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖାଯାଇ ଥାଏ । ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରାୟ ଉତ୍କଳରେ ଜାତକମାନଙ୍କରେ ଲୋକର ଜନ୍ମଦିନ କାଳ ପ୍ରଭୃତି ଲେଖିବାରେ ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍କ ବ୍ୟବହାର । ଉତ୍କଳରେ ଏହି ପ୍ରକାର ଅଙ୍କ ଗଣନାର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଅଛି । ଏହା ଏକଠାରୁ ଗଣା ନ ହୋଇ ଦୁଇଠାରୁ ଗଣା ହୁଏ । ଏଥିରେ ୧୦ ଛତା ଆଉ କୌଣସି ଗୁଣଥିବା ଅଙ୍କ ଗଣା ହୁଏ ନାହିଁ ବା ୧୭ ପ୍ରଭୃତି ଛଅ ଥିବା ଅଙ୍କମଧ୍ୟ ଗଣା ହୁଏ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ରାଜାଙ୍କ ଶେଷଅଙ୍କ ନୂତନ ରାଜାଙ୍କ ଦୁଇଅଙ୍କ ବୋଲି ଗଣାହୁଏ । ଯଥା:—ଦବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୧ ଅଙ୍କ (ଅର୍ଥାତ୍ ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ବିଷ) କୁ ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ୧୭ ଅଙ୍କ କେତେ ବର୍ଷ ହେବ ତାହା ନିମ୍ନଲିଖିତ ହସାବରୁ ଜଣାଯାଏ । ଦବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ୨୮ ଅଙ୍କ ଭୋଗକର ଥିଲେ । ତେବେ ଗଣାହେବ—୧କୁ ୧୦, ୧୧, ୧୨, ୧୩, ୧୪, ୧୫, ୧୬, ୧୭, ୧୮, ୧୯, ୨୦, ୨୧, ୨୨, ୨୩, ୨୪, ୨୫, ୨୬, ୨୭, ୨୮, ରେ ୨, ୩, ୪, ୫, ୬, ୭, ୮, ୯, ୧୦, ୧୧, ୧୨, ୧୩, ୧୪, ୧୫, ୧୬—୨୯ ବର୍ଷ ହେଲା ।

ସାହସୀ ହୋଇବ କିନ୍ତୁ ନ ହେବ ନିଷ୍ଠୁର ॥

ମାତ୍ର ଏହି ଗଣନାରେ ମାସରେ ବେଳେ ବେଳେ ବଡ଼ ଗୋଳମାଳ ହୁଏ । ଗାହା ଟିକିଏ ଭଲକରି ବୁଝିବା ଅବଶ୍ୟକ । ସୁନା, ଅର୍ଥାତ୍ ଗୁଳ୍ମ ଗୁଳ୍ମ ଦ୍ରାବଣୀ ଠାରୁ ଏହି ବର୍ଷ ଗଣନା କରାଯାଏ । ପୂର୍ବେ ଏହା ଗୁଳ୍ମମାନ ମାସରେ ଗଣନା କରାଯାଉ ଥିଲା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଏହା ମେଷ ବୃଷ ପ୍ରଭୃତି ସୌରମାନ ମାସରେ ଗଣନା କରାଯାଏ । ସୁନା କେବେ କରନ୍ତା, କେବେ କା ସିଂହରେ ପଡ଼େ । ସେଥି ପାଇଁ ଗଣନା ବେଳେ ବଡ଼ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ।

ଉତ୍କଳର ପୌରଣିକ ସୈନ୍ୟ-ବିଭାଗ ।

୧ ରଥ	} = ୧ ପଦ	୩ ବାହନୀ	= ୧ ପୁତନା
୧ ହସ୍ତୀ		୩ ପୁତନା	= ୧ ତମ୍ବୁ
୫ ପଦାତ୍ମ		୩ ତମ୍ବୁ	= ୧ ଅମାଳ୍ୟ
୩ ଅଶ୍ବ		୧୦ ଅମାଳ୍ୟ	= ୧ ଅଶ୍ବୋତ୍ତମୀ
୩ ପଦ	= ୧ ସେନାମୁଖ	{ ଅଶ୍ବୋତ୍ତମୀ	୨୮୭୦ ରଥ
୩ ସେନାମୁଖ	= ୧ ଗୁଳ୍ମ		୨୮୭୦ ଗଜ
୩ ଗୁଳ୍ମ	= ୧ ଶେ		୧୦୧୩୫ ପଦାତ୍ମ
୩ ଶେ	= ୧ ବାହନୀ		୭୫୭୧୦ ଅଶ୍ବ

ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି ।

ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ଯେଉଁ ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ଅଛି ତାହାର ଲେଖା ପ୍ରଥମେ ଶୈଳଭଣ୍ଡ ଦେବଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଅରମ୍ଭ ହେଲା । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନାମର ଓ ମନ୍ଦିର ସମ୍ପର୍କରୁ ଘଟଣାବଳୀ ଲେଖି ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହାର ଅରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲେହେଁ, ଏଥିରେ ଉତ୍କଳ ଇତିହାସର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଘଟଣାବଳୀର ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଲା । ଏହିପାଞ୍ଜି ଏହିପରି ବହୁକାଳରୁ ଲେଖାହୋଇ ରହିଛି ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ମର୍ଦ୍ଦଳାକାନ୍ତର ପାଞ୍ଜି ବଡ଼ାବଡ଼ର ରହିଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ଅଟେ । ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ବର ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏହିପାଞ୍ଜିରୁ ଅନେକ ସମ୍ବାଦ ନେଇ ନାଟାବଳୀର ଅଲେଖନା କରୁଥାନ୍ତି । ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସାମଗ୍ରୀ ଅଛି । ଦୁଃଖର ବସୟ ଉତ୍କଳପାଞ୍ଜି କାଳକ୍ରମେ ନାଟାକାରଣରୁ ବସ୍ତୁନା ହୋଇଯାଇଛି । ମାଦଳାପାଞ୍ଜିରୁ କେତେ ଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତସ୍ବରୂପ କ୍ରମରେ ଦେଲୁ ତାହା ମାଦଳାପାଞ୍ଜିର ଶ୍ରେଣୀରେ ଲେଖାଗଲା:—

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତା ସତ୍ୟସିଂହ ଯେ ଜନ ହୁଅନ୍ତୁ ।

(କ) ଗରବପୋର ଦେବଙ୍କ ୩ ଅଙ୍କରେ ଶ୍ରୀରାମଦାସ ମଠମନ୍ତ୍ରକୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ ଦାସଙ୍କ ତେଲ ଦସନ୍ତୀର ଦାସଙ୍କ ଉପନୟନ ଉତ୍ସୁକାନ ଭାବନା ଫେରିଲେ ସେସବୁରେ ପଡ଼ିଲେ ଘର ପୋଡ଼ିଗଲା ।

(ଗ) ଭୁଲସୀ ବାଳକପତ୍ନୀ ଚୋରର ବୈକୁଣ୍ଠ ଜଗନ୍ନାଥ ନମିତ୍ତ ଦସର ଥିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟବାଣୀ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସଜହସର ଅଧିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶୋଭାହେଲା । ଗୁଣ୍ଡିଚାଘର ପାଖେ ନେଲପତା ଭାଙ୍ଗି ସଜପତାକର କୁନ୍ଦାର ପତା କପାଳରେ । ଏହାର କୁମ୍ଭାରେ ମିଶ୍ରି ସେବାସକ୍ତରେ । ଶଙ୍ଖପତ୍ର, ଚକ୍ରପତ୍ର, ପଦ୍ମପତ୍ର, ଗଦାପତ୍ର ଏବଂ ପତ୍ରର ନାମ ଅନୁହେଉ ବୋଲାଇଲେ ଉଚ୍ଚନ ପତ୍ର; ଦଣ୍ଡପତ୍ର, ଏକ-ମୁଠାଅପତ୍ର, ପାଣିକଳା ପତ୍ର, ପାଞ୍ଚଅଙ୍ଗୁଳିଆ ପତ୍ର । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେଶରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସ ୧୧ ମୁଦରପ୍ର ୧ହାମା ୧ ପଇ ୧ ମହାନ୍ତି ୧ କର ୧ ସାବୁତ ୧ଖୁଣ୍ଟାଅ ୧ ଏପରି ଅଠ ଦେଶରେ କରଣ । ଗଙ୍ଗାବାସ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ ସଜହ-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ ଦେଉଳ ସେବାକମାନଙ୍କର କସ୍ତୁର ହେଲେ ଘୋଡ଼ା ଗୁରୁକରେ ମାଡ଼ ଦେଉଥିଲା । ଅଳଫଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ଏପ୍ରଥା ଉଠିପାର କେବେ ରଥାଶ-ହେଲା ।

(ଘ) ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ୫ ଅଙ୍କରେ ଆଠଗଡ଼ ବୃନ୍ଦାବନ ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କ ଶାନ୍ତିବଳା, ଦର୍ଶନ ଶୋଷ । ୨୭ ଅଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରର ଚରଣକୁଳ ଦର୍ଶନ । ୪୯ ଅଙ୍କ କୋଦଳା ଆଠଗଡ଼ ଚନ୍ଦ୍ରା ଶକ୍ତିକୋଟ ଶାନ୍ତିବଳା ଦର୍ଶନ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଲୁଣମରା ଇତିହାସ

ଉତ୍କଳର ଭୌଗଳିକ ପରିସ୍ଥିତି ଲୁଣ ବ୍ୟବସାୟର ବିକାଶ ଅନୁକୂଳ । ଲୁଣ ଯୋଗୁଁ ଉତ୍କଳରେ ଅଳ ପ୍ରାଚୀନ । ଉତ୍କଳ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଶାସନାଧୀନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏତଦଗତର ଲୁଣମରା ବ୍ୟବସାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଥିଲା । ଲୁଣ ଯୋଗୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଲବ୍ଧିଜନକ ବ୍ୟବସାୟ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଉତ୍କଳ ବାର୍ଷିକାନ୍ତ ବହୁତ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରୁଥିଲା । ଉତ୍କଳର ମାସରେ ଲୁଣ ମରା କାର୍ଯ୍ୟ ଅରମ୍ଭ ହୋଇ ଜୁନ ମାସରେ ଶେଷ ହେଉଥିଲା । ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ୫ କିମି ୫ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଏହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ ସ୍ଥିର ହେଉଥିଲା । ଏହି-ପାଇଁ ଚିଲିଆମାନେ ନିୟୁତ ହେଉଥିଲେ, ସେମାନେ ମରାଜି ନିୟୁତ କରୁଥିଲେ । ଶେଷ କଲ୍ୟାଣ ଶୁକ୍ଳପାଲ ଜମି ଚିଲିତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରୁ ଘାସ ଉତ୍କଳ ଯତ୍ନ ସହଜ ବସ୍ତୁ ଯାଉଥିଲା, ପତର ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ମହଙ୍ଗା ଖାତ ଖୋଳା

ଦେଖ କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ରୋହରେ ସେହି ପୂଜା ପାରି ।

ହେଉଥିଲା । ଏହା ଦ୍ଵାରା ମାସରେ ଦୁଇଥର ସ୍ଵାଧାର ଜଳ ଅର୍ଥେ ଲୁଣ ଜମିରେ ମାଡୁଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ଖାଦ୍ୟ (କ୍ୟାସ ୪ ପୁଟ ଓ ଗହ୍ଵତା ୨ କି ୩ ପୁଟ) ରେ ସମୁଦ୍ର ଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବହୁଥିଲା । ପରେ ଦୁଇପୁଟ ଭଜ, ୩ ଠାରୁ ୪ ପୁଟ ବ୍ୟାସ ମାଟିଦୋ କରାଯାଏ ଏବଂ ସେହି ଗଦା ଗିଡରୁ ମାଟି ବାହାର କରି ନିଆଯାଇ ଗୋଟିଏ ଖୋଳ ଆକୃତି କରାଯାଏ, ଗିଡର ମାଟି ଲୁଗା ଦୋଇ ତଳେ ଗୋଟିଏ ଛଦ୍ର ରଖାଯାଏ । ସେହି ଛଦ୍ରକୁ ୭ ଇଞ୍ଚି ଘାସ ଦ୍ଵାରା ଆବୃତ କରାଯାଏ, ଲୁଣମଲେମାନେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜମିରୁ ଲୁଣମାଟି ଗୁଞ୍ଝିଆଣି ସେହି ଗର୍ତ୍ତକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଏବଂ ତାହାପରେ ସମୁଦ୍ରଜଳଚାଲନ୍ତି । ୭ ଘଣ୍ଟାପରେ ଜଳ ଗୋଟୁଏ ଗର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟକୁ ଗୁଲିଯାଏ ଏବଂ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏହିଜଳ ମାଠିଆ ବା ହାଣ୍ଡି ମଧ୍ୟକୁ ଯାଏ । ୧୭° ରୁ ୨୦° ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଵଦସ୍ଵଦ ପାନ୍ଦ ଏକଟ ମାଟୁଦ୍ଵାରା ନେସାହୋଇ ଏକଟ କରାଯାଏ ଏବଂ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରୁ ଘାସଆଣି ଜାଳ କରାଯାଏ । ୭ଘଣ୍ଟା ନିଆଁରେ ବସିଲା ପରେ ଲୁଣ ଡ୍ରୟୁତ ହୁଏ । ଏହାଛଡା ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଷ୍ମେ ଦ୍ଵାରା ଲୁଣ ମରା ହେଉଥିଲା ।

ପୂର୍ବେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୁଣ ମରା ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନ ।

କଟକଜିଲ୍ଲା—ମୁଣ୍ଡାମଙ୍ଗଳ, ସାତଭୁଞ୍ଜା, ଉତ୍ତରକାନପୁର, ଦକ୍ଷିଣ-କାନପୁର, ବକୁଡ, ଦକ୍ଷିଣଧୋବେଇ, ହରଶପୁର ।

ପୁରୀଜିଲ୍ଲା—ଉତ୍ତର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ, ଦକ୍ଷିଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ; ଭୁବନେଶ୍ଵର, ପାରିକୁଦ, ଗୁରୁବାଇ, ପଟ୍ଟାଲୁଣ ପାଇଁ ମାଲ୍ଦିବ ଓ କରକଟ ଲୁଣପାଇଁ ସୁଖପଡା ଓ ଗୁରୁବାଇ ।

ବାଲେଶ୍ଵରଜିଲ୍ଲା—ରୁପଇ, ସରଥା, ଗୁରୁଆ, ଦଶମଲଙ୍ଗ, ପଞ୍ଚମଲଙ୍ଗ, ଅଙ୍ଗୁସ, ରୁସମଳ ଓ ଧାମରା ।

ପୂର୍ବେ ଉତ୍କଳରେ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ମୂଲ୍ୟ ।

ସକା ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତାପଙ୍କ ୫ ଅଙ୍କ (୧୫୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ) ରେ ଧାନ ଭରଣର ମୂଲ୍ୟ ବା ୩୯୩ ହାଣ କରଡ଼ (ମାଦଳା ପାଣିରେ ଲେଖାଅଛି) ।

(ହୁଣ୍ଡର ସାତହବକ ଇତିହାସ ଅନୁସାରେ)

୧୭୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ବଳଦର ମୂଲ୍ୟ	ଟ ୫୮
୧୭୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ମେଣ୍ଟର ମୂଲ୍ୟ	ଟ ୫ କମ୍ପା ଟ ୦ ୯୩
୧୭୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସକାର ବାହକମାନଙ୍କର ମାସିକ ବେତନ	ଟ ୨୮
୧୭୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୃହସେବ ଦିଅର ଦାମ	ଟ ୧୮

ଭକ୍ଷ୍ୟସଙ୍ଗେ ଭକ୍ଷ କର ହୋଇଲେ ମିଳନ ।

୧୭୭୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗଜନାଥମାନଙ୍କର ଟଙ୍କାକୁ କଉଡ଼ି ୫ କାହାଣୀଠାରୁ
୭ କାହାଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

୧୮୦୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମ ୪ ଦୁଶ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯

୧୮୦୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଟଙ୍କାକୁ କା ୪ ଦୁଶ କଉଡ଼ି ଧାର୍ଯ୍ୟ
କଲେ ।

୧୮୪୭-୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏକଟଙ୍କାକୁ ଗୁରୁତ ୫୮ ସେର ।

ଉତ୍କଳରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଥେକ ଅବସ୍ଥା ସତ୍ତ୍ୱେ ବାରମ୍ବାର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଦେଖା-
ଦେଇଥାଏ । ଅଭବୃଦ୍ଧି ଓ ଅନାବୃଦ୍ଧି ଏହି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷମାନଙ୍କର କାରଣ ।
ନିମ୍ନଲିଖିତ ସମୟମାନଙ୍କରେ ଉତ୍କଳରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇଥିଲା ।

(୧) କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ୧୧ ଅଙ୍କ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୪୪୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମେ
ଉତ୍କଳରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଧାନ ଭରଣକୁ ୧୦୫
କାହାଣୀ କଉଡ଼ି ହୋଇଥିଲା । ଏହାଙ୍କର ୨୭ ଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ଧାନ
ଭରଣକୁ ୧୦୩ କାହାଣୀ କଉଡ଼ି । ୩୨ ଓ ୩୩ ଅଙ୍କରେ ସବାଧୋଇ, ବତାସ
ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇଥିଲା ।

(୨) ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ୧୩ ଅଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇଥିଲା, ସେ
ସମୟରେ ଧାନ ଭରଣର ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ୧୨୦ କାହାଣୀ କଉଡ଼ି ।

(୩) ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ ୧୮ ଅଙ୍କରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ଧାନ ଭରଣକୁ ୪୫
କାହାଣୀ କଉଡ଼ି ହୋଇଥିଲା ।

(୪) ଦତ୍ତାତ୍ତ ବନ୍ଧ୍ୟାଧରଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେଲା ଧାନ
ଭରଣର ମୂଲ୍ୟ ୧୦ କାହାଣୀ କଉଡ଼ି ହୋଇଥିଲା ।

(୫) ୧ମ ବନ୍ଧ୍ୟାସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୧୦ ଅଙ୍କରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଘଟି ଧାନ ଭରଣକୁ
୨୪ କାହାଣୀ କଉଡ଼ି ହୋଇଥିଲା ।

(୬) ଇଂରେଜମାନେ ଆଜକୁ ୧୩୩ ବର୍ଷ ହେଲା ଉତ୍କଳ ଅଧିକାର କଲେ ।
ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାୟ ୧୩୧୫ ଥର ବଡ଼
ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଅଛି ପ୍ରାୟ, — ୧୮୦୭, ୧୮୦୭, ୧୮୦୯, ୧୮୧୭, ୧୮୨୮, ୧୮୩୪,
୧୮୩୭, ୧୮୩୭, ୧୮୪୨, ୧୮୬୭ (ନଅଟ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ) ୧୮୮୮, ୧୮୯୯,
୧୯୦୮, ୧୯୧୧ ।

୪୦ . ଅବଶ୍ୟ ହୋଇବ ଉହିଁ ବପଦ ଘଟନ ।

ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ।

ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଇଂରେଜ ଶାସନରେ ଉତ୍ତଳର ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖ ଘଟଣା । ଅଳ୍ପ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅକାବୁଦ୍ଧି ଯୋଗେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବଂଶମାର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଉଲ୍ଲେଖରେ ଓଡ଼ିଶାବାସୀମାନେ କୋମ୍ପାନୀଙ୍କ ଏକଗୁଡ଼ିଆ ନାତି ପ୍ରଭବରେ ଲୁଣ ମାଛବାରୁ ଚୈତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଶାସକା ହସର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଘୋଷୁଥିଲେ । ୧୮୦୭, ୧୮୦୭, ୧୮୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ବର୍ଷେ ଦୁଇବର୍ଷ ଓ ତିନିବର୍ଷ ଅନ୍ତରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡୁଥିଲା । ୧୮୦୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହା ଅଦୂର ଭାବରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହା ୧୮୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏପରି ଭୟଙ୍କର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ଶୁଖିଲାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ପୂର୍ବର ଗଜା ଦବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ନଅଙ୍କରେ ପଡ଼ିଥିବାରୁ, ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ବୋଲି ସାଧାରଣରେ କଥିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ନଗର ଓ ଗ୍ରାମ-ମାନଙ୍କର ନିକଟସ୍ଥ ଶୁଖିଲା ନର ବଙ୍କାଳରେ ପଶୁଁ ହୋଇଥିଲା । ନର-ନାଶମାନେ ଝୁଆର ପ୍ରକୃତ ଶୀତଳରେ ସ୍ବାସ୍ଥକ ରୁକି ରୁକି ହସର ନିଜର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତ ପଶୁମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଷେପ କରିଥିଲେ । କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ଝୁଆରେ ଉପାଡ଼ିତ ହୋଇ ନିଜ ନିଜ ସନ୍ତାନର ମୃତ ଶବକୁ ଭକ୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଅସୁସ୍ଥତା, ନରହତ୍ୟା ଉନ୍ମାଦ ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ ଅନିଷ୍ଟ ପ୍ରକଳ ହୋଇଥିଲା । ସମୟେ ସମୟେ ଗୁରୁଲ ଏକସେର ମଧ୍ୟ ମିଳିବା ବ୍ୟବସାୟ ହେଉଥିଲା । ସୁନା ରୂପା ପ୍ରଭୃତି ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ ଅତି ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରି ହୋଇଥିଲା । ଲୋକେ ଚୋରୀ, କନିଶିର ଶାଗ, ଯାବୁନାଡ଼, ଗୁରୁଣାପତ୍ର, ବାଲବାଲିଆ ଶାଗ, କଇଁସବୁ, ବାଉଁଶଗଜା, ବୃକ୍ଷ ପତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଖାଇ ପ୍ରାଣ ବଢ଼ାଇଥିଲେ ।

ଏହି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଲୋକ ଅନାଦାରରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କାଳାଦି ରୋଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବରେ ଅନେକ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର ହଜର ଗୁରୁଲ ଆଣି ଯୋଗାଇ-ଥିଲେ ଏବଂ ଉଦ୍‌ବିକ୍ଷ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରୁ ଦେଶ ରକ୍ଷା କରିବା କେନାଲ ଖୋଲା-ଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ଗାଧାଗାମ ନରେନ୍ଦ୍ର ଏହି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ବିପ୍ରର ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ସରକାର ଯେଉଁ ଦୈନିକ ଦାୟିତ୍ବର ୫୨୭୭ ଜଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଅଯାଉଥିଲା । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୧୫୧୫୫ ଜଣ ଲଘୁ କାମକର ମଜୁରୀ ପାଉଥିଲେ ।

ଅଯାଧ୍ୟାସ ଯେ ସାଧ୍ୟକେବେ ନୁହେଁ ଧରାଦଳେ ।

ଉତ୍କଳରେ ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର ଓ ବିଷୟ ତାହାର ପ୍ରସ୍ତୁତକାଳ ।

ନାମ	ମସୀହା	ନାମ	ମସୀହା
କଳଦୟା	୧୮୦୪	ପାଠାଶାଳା ପ୍ରଶାଳୀ	୧୮୭୧
ଜମିଦାରୀ ନିରାମୟତା	୧୮୦୭	କଟକରୁ ଗୁମବାଲି କୋଟ	୧୮୭୪
ଡାକଦର	୧୮୧୦	ପଥକର	୧୮୭୫
ବିଲ୍‌ବେଳୁ	"	ଗୁମବାଲିରୁ କଲିକତା ଜାହାଜ	୧୮୭୬
କୋବି	"	ଥୁଏଟର (ବଜ୍ରାଳା)	୧୮୭୮
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ ପାଦୀଙ୍କ ଅଗମନ—(୧୮୧୧)		" (ଓଡ଼ିଆ)	୧୮୮୧
କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳରେ } କଲେକ୍ଟର ପ୍ରାପ୍ତି	୧୮୮୮	ସିଲ୍‌ର କଳ	୧୮୮୪
କଟକରେ ଓଡ଼ିଆଭାଷା	୧୮୮୩	ତେଲକଳ (କଟକରେ)	୧୯୦୦
ଶ୍ରୀମାତା (ମିସନ ପ୍ରେସ୍)	୧୮୮୮	ବେଲ	୧୯୦୧
ଦୋତା ଗାଡ଼ି (ପଶୁସମ୍ପର- } ଲଲ ଅଶାସିତଲେ)	୧୮୫୦	ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀ	୧୯୦୩
ଟେଲିଗ୍ରାମ	୧୮୫୭	ବିହାରଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ	୧୯୧୧
ଓକାଲି ପଦ୍ମା	୧୮୫୭	ବଡ଼ଲଟ ଦରବାର (କଟକରେ)	୧୯୧୨
ବିଲ୍‌ବିଲ୍‌ଗା ଓ କନାକ୍ତିତା	୧୮୭୦	ବଙ୍ଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ	୧୯୧୪
ନଗର ଅନକଟ	୧୮୭୩	ନୂତନ ଆଇନାନୁସାରେ } କୋର୍ଟ ମେମ୍ବରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା } ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ନିର୍ବାଚନ }	୧୯୨୪
ମୁକ୍ତାସ ପଦ୍ମା	୧୮୭୫	ଉଡ଼ାଜାହାଜ	୧୯୨୭
ଯୋବର ଅନକଟ	୧୮୭୮	କଟକରେ କୃଷିଶିଳ୍ପ } ପ୍ରଦର୍ଶନ }	୧୯୩୫
" କାରଖାନା	୧୮୭୯		
କବିସିନ ତେଲ	୧୮୭୦		
ଦିଅସିଲ	"		

ଉତ୍କଳର ଅଙ୍ଗତତ୍ତ୍ଵ ଓ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଆୟର ବିବରଣ

ଅନଙ୍ଗ ଭ୍ରମଦର ୧୯୧୦ ଠାରୁ ୧୯୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳକୁ ଜୟକ କରାଇଥିଲେ । ତେବେବେଳେ ଉତ୍କଳ ଦୁର୍ଗୁଳୀଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସ୍ତୁତ ଥିଲା ଏବଂ ବାସିନ୍ଦ ଗୋଟିଏ ଥିଲା ୪ କୋଟି ୪୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ଲଙ୍ଗୁଳା ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ସମୟ (୧୨୩୮—୧୨୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ)ରେ ବାସିନ୍ଦ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ଟଙ୍କା । ମୋରଲ ରାଜ ଅବସରକ ସମୟରେ ତୋଡ଼ର-

ଜଳରେ ଶକଟ ନାବ ସ୍ଥଳରେ ନ ଚଳେ ।

ମଞ୍ଜୁଳ ବନୋବସ୍ତ ମୁଦାବବ ଉତ୍ତର କାଶିର ସତ୍ୟ ଦେବ ୩୮୩୩୧୭
ଟଙ୍କା; ମାତ୍ର ଅର୍ତ୍ତରଜେବକ ସତ୍ତ୍ୱରେ ୭୨୭୦୦୦ ଟଙ୍କା ହୋଇଥିଲା ।
ମରହଟ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱରେ ୨୩୧ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୋହର ଏବଂ ୧୦୭୮୪୯ ଟଙ୍କା ଧାର୍ଯ୍ୟ
ହେଲା । ଇଂରେଜ ସତ୍ତ୍ୱରେ ୧୮୦୪ ରେ ପ୍ରଥମ ବନୋବସ୍ତରେ ଉତ୍ତର
ଜମା ୪୩୦୦୦ ଟଙ୍କା ହେଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବନୋବସ୍ତରେ ଜମା ବଢ଼ି ବର୍ତ୍ତି
୧୮୧୮ ରେ ସାଲକୁ ୧୭୪୭୧୨୪ ଟଙ୍କା ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବସତ ବନୋବସ୍ତ
ଅନୁସାରେ ସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରାୟ ୪୯ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ହୋଇଅଛି ।

ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ସମୟରେ ୧୫୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଥମ
ଅପହେଦ ହୋଇଥିଲା । ଅକବରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ହୁଗୁଲୀ ଏବଂ
ଉତ୍ତର ଅନୁଗତ ୧୦ ଗୋଟି ମାନ୍ୟ ଉତ୍ତରକୁ କାଢ଼ିନେଇ ବଙ୍ଗ ସହର
ମିଶାଇ ଦେଲେ । ଉତ୍ତର ଯୁଦ୍ଧମାଗରେ ବସତପୁର ଠାରୁ କଲାହାଣ୍ଡି,
ଜୟପୁର, ବସ୍ତର ଓଡ଼ିଶ ଏବଂ ପୁଅବ ଚଉକ ହେଲା । ସଜମହେନ୍ଦ୍ରୀ, ଟିକାଲି,
ଇପୁରାଥପୁର ଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ, ଗୋଲକୁଣ୍ଡାର ମୁସଲମାନ ନବାବ
ମାନେ ଉତ୍ତରକୁ ପୁଅବ କରିଦେଲେ । ୧୭୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହାଇଦ୍ରାବାଦର
ନବାବଙ୍କୁ କର୍ମଗୁଣମାନେ ଗୋମର ସମତାଶାଳୀ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ସହର
ସହଯୋଗ କରି ଉଲ୍ଲିକାର ଦକ୍ଷିଣରୁ ସମସ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ—ଉତ୍ତରକୁ କାଢ଼ିନେଲେ ।
ଏହାପରେ ନବାବ ସୁଜାଉଦ୍ଦିନ୍ ମହମଦ୍ ଖାଁ ପଟ୍ଟାସପୁର ପ୍ରଗଳ୍ଭ ବ୍ୟଗ୍ରତ
ସମସ୍ତ ଜଳେଶ୍ୱର ଚଉକକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ମୁର୍ଶିଦାବାଦ ସଙ୍ଗେ
ମିଳାଇ ଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦର ଉତ୍ତର ସୀମା ରହୁଲା ଉତ୍ତରରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା
ଓ ପଟ୍ଟାସପୁର, ଦକ୍ଷିଣରେ ଉଲ୍ଲିକା, ପୂର୍ବରେ ସମୁଦ୍ର ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ବଡ଼ମୁଲ
ଯାନ୍ତି । ୧୭୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲିବର୍ଦ୍ଦିଖାଁ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କରେ
ଉପସ୍ଥେତି ସୀମା ବିଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତଦେଲେ ଏବଂ
ତେହ ଦିନରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ଉତ୍ତର ଓ ବଙ୍ଗଦେଶର ସୀମା ସ୍ଥିରକରାଗଲା ।
ଏହାପରେ ଉତ୍ତର ଅଙ୍ଗ ହାନି ହୋଇଅଛି । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅମଳରେ
ମମଦପୁରର ଦକ୍ଷିଣାଂଶ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା, ମାତ୍ର ପରେ ତାହା ମଧ୍ୟ କାଢ଼ି
ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଏହାପରେ ୧୯୦୫ ସାଲରେ ଲଡ଼୍ ଜର୍ଜଙ୍କ ଅମଳରେ
କଲାହାଣ୍ଡି, ପାଟଣା ସୋନପୁର, ରେଡ଼ାଗୋଲ, ଗୋଙ୍ଗୁର ବାମଣ୍ଡା ବଣାଇ
ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଏବଂ ଗ୍ରେଟ୍ଟାଗପୁରରୁ ଓଡ଼ିଶା ସଙ୍ଗେ ମିଶିଅଛି ।

ଅତି ଶୀଘ୍ର ଅଟେ ଧୂବ ପତନ ସୋପାନ ।

ଉଚ୍ଚକର କମିଶନର ।

ମସୀହା	ନାମ	ମସୀହା	ନାମ
୧୮୫୪	ବି, ପେ କଲରନ୍	୧୯୦୧	ଇ, ର, ଲେଉଟ
୧୮୫୭	ଇ, ଏ, ସାମ୍ବଲ	୧୯୧୦	ଏଲ୍, ବଲ୍
୧୮୫୭	ଜି, ଏପ୍ କକବର୍ଣ୍ଣି	୧୯୧୦	ଟି, ଏର୍, ଇ, ଗ୍ୟାସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୬୩	ଅର, ଏନ୍ ସୋର୍	୧୯୧୦	ଏଲ୍, ବଲ୍
୧୮୬୫	ଟି, ଇ, ରେଭେନା	୧୯୧୦	ଟି ଏର୍, ଇ, ଗ୍ୟାସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୭୭	ଇ, ଏର୍ ସ୍ପାର୍	୧୯୧୦	ଇ, ର, ଲେଉଟ
୧୮୮୧	ଟି, ଇ, ରେଭେନା	୧୯୧୧	ଜେ, କ୍ଲାର୍
୧୮୭୦	ଇ, କ୍ବିଉ ମଲ୍‌ନି	୧୯୧୧	ଇ, ର, ଲେଉଟ
୧୮୭୧	ଟି, ଇ, ରେଭେନା	୧୯୧୨	କ୍ବିଉ, ଇଜ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୭୧	ଏ, ମୁଥ୍	୧୯୧୩	ଏପ୍, ଏନ୍, ପିସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୮୪	ଫି, ଟି, ଫେଟ୍‌କାପ୍	୧୯୧୫	ଜେ, ଏପ୍, ଗ୍ରୁନ୍
୧୮୮୭	ସି, ଏପ୍, କ୍ବିଉ	୧୯୧୬	ଇ, ଏର୍, ବଥ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୧୧	ଜି, ଟେନର୍	୧୯୧୭	ଏର୍, ଲିମ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୧୨	ଏର୍, କି କ୍ବି	୧୯୧୭	ବି, ପଲ୍
୧୮୧୫	ଅର, ସି, ଦତ୍ତ	୧୯୧୭	ଏର୍, ଲିମ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୮୧୭	ଏର୍, କି, କ୍ବି	୧୯୧୭	ଜେ ଏପ୍, ଗ୍ରୁନ୍
୧୮୧୮	ଜି, ଡିଭେନସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି	୧୯୧୯	ବି, ପଲ୍
୧୮୧୧	ସି, ଅର, ମାରିନ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି	୧୯୨୨	ଜି, ଡିଭେନସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୦	ଇ, ବି, ଦାଉସ	୧୯୨୨	ଏର୍, ଟି, ଏପ୍, ପିସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୧	ଅର, କାର୍‌ବର୍ଣ୍ଣି	୧୯୨୩	ଜି, ଡିଭେନସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୧	ଜେ, କି, ଗ୍ରୁପ୍	୧୯୨୩	ଅର, କିଲ୍
୧୯୦୩	ଏପ୍, ଏନ୍, ପିସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି	୧୯୨୩	ଏର୍, ଟି, ଏପ୍, ପିସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୩	ଇ, ଏପ୍, ଗ୍ରୋପ୍	୧୯୨୫	ଏ, ଏଲ୍, ଇଲ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୫	ଏପ୍, କ୍ବିଉ କ୍ବିଉ	୧୯୨୫	ପି, ଟି, ମାରିନ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୭	ଇ, ର, ଲେଉଟ	୧୯୨୫	ପି, କ୍ବିଉ, ମର୍ଡେ
୧୯୦୭	ଅର, ଟି ଗ୍ରୁଥ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି	୧୯୨୫	ଏର୍, ଟି, ଏପ୍, ପିସ୍‌ବର୍ଣ୍ଣି
୧୯୦୭	ଏପ୍, କ୍ବିଉ, କ୍ବିଉ	୧୯୨୭	ଜେ, ଏ, କ୍ବିଉ
୧୯୦୭	ଇ, ର, ଲେଉଟ	୧୯୨୭	ବି, ସି, ସେଲ୍
୧୯୦୮	ଏଲ୍, ବଲ୍	୧୯୨୮	ଏନ, ଏପ୍, ପେବ୍

ଅତିଲେଖ ମନୁଷ୍ୟର ବିନାଶ କାରଣ ।

ମସୀହା	ନାମ	ମସୀହା	ନାମ
୧୯୬୯	ଜେ, ଏ, ହବକ୍ I, C, S,	୧୯୩୩	ଇ, ଏସ୍, ହର୍ଷିଲ
୧୯୬୯	ଏନ୍, ଏସ୍, ସେକ୍ ,,	୧୯୩୩	ଏ, ଡି, ଟକ
୧୯୩୦	ଜେ, ଏ, ହବକ୍ ,,	୧୯୩୪	ଏ, ଆର୍, ଟପ୍ ସ୍
୧୯୩୦	ସି, ଏଲ୍, ପିଲ୍ଡ	୧୯୩୫	ଇ, ଏସ୍, ହର୍ଷିଲ

ଉତ୍କଳର ଜନ୍ମ ।

ମସୀହା	ନାମ	ମସୀହା	ନାମ
୧୮୫୦	ଏସ୍, ଏସ୍, ଲେମ୍ବାର୍	୧୯୦୪	ଇ, ବି, ଏଚ୍. ଟେଣ୍ଡେନ୍
୧୮୫୭	ଜେ, ଜେ, ଉଅର୍	୧୯୦୪	ଡବ୍ଲୁ. ଡି. ଟୁଇନନ୍
୧୮୭୧	ଆର୍. ଏନ୍, ସୋର୍	୧୯୦୫	ଏସ୍, ଏସ୍, ସ୍ଟିଲର
୧୮୭୨	ଓ, ଟୁରୁର୍	୧୯୦୫	ଜେ, ଜେ, ପ୍ଲାଟେଲ୍
୧୮୭୫	ଆର୍, ଅଲେକ୍ସାନ୍ଦର	୧୯୦୯	ଏଲ୍, ସି, ଏଡ୍ମି
୧୮୭୩	ଜେ, ଏସ୍, ବ୍ରାଉନ୍	୧୯୦୯	ଜେ, ମୁର୍ସି
୧୮୮୦	ଡବ୍ଲୁ. ଡି, ମାକ୍‌ଫର୍ସନ	୧୯୦୯	ଆର୍, ଏଲ୍, ରସ୍
୧୮୮୫	ଜେ, ବି, ଉଅର୍	୧୯୧୦	ଟି, ଏସ୍. ମେକ୍‌ଫର୍ସନ୍
୧୮୮୮	ଏସ୍, ବି, ଫେଲ୍ଡର	୧୯୧୦	ଏଲ୍, ସି, ଏଡ୍ମି
୧୮୮୯	ଏ, ଇ, ଷ୍ଟୋଲ୍	୧୯୧୨	ଏନ୍, କେ, ଦତ୍ତ
୧୮୮୯	ଜେ, ବି, ଓହାର୍ଡାନ୍.	୧୯୧୨	ଏଲ୍, ସି, ଏଡ୍ମି
୧୯୧୦	ଜେ, ଜି, କାମ୍ପବେଲ୍	୧୯୧୩	ଏଚ୍, ଆର୍, ଟି, ଏସ୍.
୧୯୧୦	ବି, ଏଲ୍, ଗୁପ୍ତ		ପ୍ଲାଟେଲ୍
୧୯୧୪	ଏସ୍, ଇ, ପାଜିଟର	୧୯୧୩	ଏ. ଇ, ସ୍ଟୁର୍
୧୯୧୭	ଏ, ସି, ସେନ୍	୧୯୧୪	ଏସ୍, ବି, ଧବ୍‌ଲେ
୧୯୧୭	ଡବ୍ଲୁ. ଡି, ବ୍ରାଉନ୍	୧୯୧୪	ଏଚ୍, ଏଲ୍, ଏଲ୍‌ସନ୍
୧୯୦୧	ଇ, ଏସ୍, କନଷ୍ଟାଣ୍ଟ	୧୯୧୭	ଏଚ୍. ଡବ୍ଲୁ. ଡି. ଉଇଲ୍‌ସନ୍
୧୯୦୧	ଏଚ୍, ଉଅର୍‌ସେଲ୍	୧୯୧୮	ଏଚ୍, ଏଲ୍, ଏଲ୍‌ସନ୍
୧୯୦୧	ବି. ସି, ମିଶ୍ର	୧୯୧୯	ଡି, ଏଚ୍. କମ୍‌ସ୍‌ଫୋର୍ଡ୍
୧୯୦୩	ଡବ୍ଲୁ. ଡି. ଟୁଇନନ୍	୧୯୨୦	ଡି, ଏଚ୍, କମ୍‌ସ୍‌ଫୋର୍ଡ୍

ଦୟାକର ଶ୍ରୀମାତାଙ୍କ ଅଟେ ଜ୍ଞାନବାନ ।

ମସୀହା	ନାମ	ମସୀହା	ନାମ
୧୧୨୨	ଏଚ୍, ଇ, ହର୍ଷପିଲ୍ଡ	୧୧୨୭	ଜି, ଜେ, ମନହାନ୍
୧୧୨୨	ଏସ୍, ବି,	୧୧୨୭	ଏଚ୍, ଆର୍, ମେରଡିଥ୍
୧୧୨୩	ଓପାଇ, ଏ, ଗର୍ଡ୍‌ବାଲ୍	୧୧୨୯	ଡି, ଇ, ରୁବେନ୍
୧୧୨୪	ଏସ୍, ବି, ଧର୍ମଲ	୧୧୩୨	ଏଚ୍, ଏସ୍, ମ୍ୟାଡେନ୍
୧୧୨୪	ସି. ଏଚ୍, ରିଡ୍	୧୧୩୪	ଏ, ମୁର୍‌ସି
୧୧୨୫	ଏସ୍, ଡି, ଧର୍ମଲେ	୧୧୩୫	ଏସ୍, ସି, ମହାନ୍ତି
୧୧୨୫	ଜେ, ଜି, ସିଅରୁ	୧୧୩୬	ଏ, ବାଲ୍‌ସି

ଉତ୍କଳର ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ବା ଗଢ଼ଜାତ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ୨୪ ଗୋଟି ଗଢ଼ଜାତ ଅଛି ଏବଂ ଏହା ଦେଶୀୟ ସଭା ମାନଙ୍କର ଶାସନାଧୀନ । ଉତ୍କଳର ହିନ୍ଦୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଗଢ଼ଜାତ ମାନ ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଥାଇ ଯୁଦ୍ଧ ବିପତ୍ତି ବେଳେ ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ସୈନ୍ୟ ଯୋଗାଉଥିଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳପତିଙ୍କ ଦର-
ବାରରେ ନାନାବିଧ ସମ୍ମାନ ସୂଚନା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ସୁନା ଚିନ ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଦେଇ ଦେଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୨୪ ଗୋଟି ହେଲେହେଁ ନାନା ସମୟରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଦଳି ଥିଲା ଏବଂ ଏମାନଙ୍କର ସହାୟତା ଓ ସମତା ଭଲ ହୋଇଥିଲା । ହିନ୍ଦୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଶେଷରେ ପଠାଣ ମୋଗଲ ଓ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ସବୋସବୁ ହେଲେହେଁ ଉତ୍କଳର ଗଢ଼ଜାତ ସଭା-
ମାନଙ୍କର ସହୃଦ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ବାଣୀଷ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କେଳେ ବେଳେ ଏହି ସଭାମାନେ ସାବ୍ୟସାଦିତ ଶକ୍ତି ବରୁଦରେ ଯୁଦ୍ଧ ଅବା ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିବାର ମଧ୍ୟ ଇତିହାସରେ କଥିତ ଅଛି । ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିବାରୁ ଏହି ସଭାମାନେ ତାଙ୍କର ବାଣୀଷ ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷତ ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଗଲେ । ଏହା ମୁଁଙ୍କରେ ଏମାନେ ବେଳେ ବେଳେ ପର-

ନିଷ୍ଠୁଳ ହୁଅନ୍ତି ଛାଡ଼ି ମୋହେ ହେଲେ ଛାଡ଼ି ।

ଫର ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧକରି ନିଜ ରାଜ୍ୟର ସୀମା ବେଶୀ କମ୍ କରୁଥିବାର ନିଦର୍ଶନ
 ମଧ୍ୟ ଅଛି, ମାତ୍ର ଇଂରେଜ ଅଫଲଠାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ରହୁଅଛି । ମଧ୍ୟରେ
 କେବଳ ଅନୁଗୁଳର ରାଜା ବହୋସ୍ତ୍ରା ହେବାରୁ ତାହା ଖାସ କରି ଦିଆ ଯାଇ
 ଅଛି ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ ଅନୁଚେତ କଳମାଳର କଳମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରି ନ ପାରି
 ସେଠାର ରାଜା ତାହା ଇଂରେଜ ବେଶ୍ଟିମେଣ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗ୍ରହଣଦେଇ ଅଛନ୍ତି ।
 ଏହା ଛଡ଼ା କେନ୍ଦୁଝର ଓ ଦଶମେଞ୍ଜା କଳମେଳି ଅନ୍ୟତମ ଘଟଣା । ଓଡ଼ିଶାର
 କମିଶନର ପୂର୍ବ ଏହି ଦେଶାନ୍ତର ରାଜାମାନଙ୍କର ସୁପରିଷ୍ଟେଣ୍ଡେନ୍ସ କାର୍ଯ୍ୟ
 କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଦେଶାନ୍ତକୁ କରଦ ରାଜ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ଥିଲା ।
 ତେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟର ବୁଝା ଟେକାରୁ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଜଣେ ପୋଲି-
 ଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ରାଜା ମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁର ବରୁଣରେ ଅପିଲ,
 ପୋଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ଏବଂ ତେଣୁ କମିଶନରଙ୍କ ପାଖରେ ହେଉଥିଲା ।
 ଏହାପରେ ୧୯୧୬ ସାଲଠାରୁ କମିଶନରଙ୍କ କ୍ଷମତା ଲେପ ହୋଇ ରାଜାମାନେ
 କେବଳ ପୋଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କମି-
 ଶନର ପଦ ଓ ଜଣେ ପଦକର୍ମୀ ଦିଆଗଲା । ପୋଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ବହୁର
 ଓଡ଼ିଶା ଲଟ୍ଟର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଧୀନସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏତେବେଳକୁ ରାଜାମାନଙ୍କୁ
 କରଦ ରାଜା ନ କହି ସାମନ୍ତ ରାଜା କୁହାଲେ । ତେଣୁ ୧୯୩୩ ସାଲ ଠାରୁ
 ଏହି ରାଜ୍ୟମାନ ଭାବେ ବେଶ୍ଟିମେଣ୍ଟଙ୍କ ଖାସ ତତ୍ତ୍ଵାବଧାନକୁ ଆସିଅଛି ଏବଂ
 ବଡ଼ଲଟର “ପୁର ଶାସ୍ତ୍ର” ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଜଣେ ଏଜେଣ୍ଟ
 ଜେନରାଲଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ହୋଇଅଛି । ତାଙ୍କ ତଳେ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଓ ପୋଲିଟିକାଲ
 ଏଜେଣ୍ଟ ଜଣେ ଅଛନ୍ତି । ବହୁତଃ ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରୁ କାଢ଼ି ପୃଥକ
 କରାଯାଇଛି । ପୂର୍ବେ ରାଜାମାନଙ୍କର କ୍ଷମତାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । କେତେକ
 ରାଜା ସେସନଜଳ କ୍ଷମତା ପାଇଥିଲେ । କେତେକ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଏବଂ
 କେତେକ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ ଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା କେତେକ ରାଜାଙ୍କର
 ଛତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର କାଗଜ ଅଦ ବ୍ୟବହାର କରିବା କ୍ଷମତା ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟର
 ସୁବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ରାଜାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଗଣା ଭଲକା କରି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ଓ
 ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବରକ୍ରମ କରା ଯାଇଅଛି । ଏହି ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀର ରାଜା-
 ମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଏଜେଣ୍ଟ ଜେନରାଲଙ୍କ ଅଧୀନ ଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା-
 ମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ଦିନରୁ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି କେତେପ୍ରକାର ଉପାୟ ଦେଇ
 ଅଛନ୍ତି ଓ ଦେଉ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜାମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେହି “ହିନ୍ଦୁ
 ହାଇଲେଣ୍ଡ” ଉପାଖ୍ୟା ଲେଖିପାରି ନାହିଁ, ତାରଣ କେହି ୧୧ ଟି କମ୍ପା ଚଢ଼ୁକୁ
 ଗୋପ ସଲ୍ଲମି ପାଇ ନାହାନ୍ତି । କେତେକ ରାଜା ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ହାଇସ୍କୁଲ
 ଅବ କରୁଛନ୍ତି । କେତେକ ପୁଣି ମୋଗଲବନ୍ଦୀରେ ସ୍କୁଲ କଲେଜକୁ ବଡ଼ ବାନ-

ଯେ ଅଟେ ଉତ୍ତାପ୍ତ ଶୂର କାର୍ଯ୍ୟ ଅନଳସ ।

କରନ୍ତି । କେବେକ କାଳରେ ଅଧୁନକ ଶାସନ ଚଳୁଥିଲା, ତାହା ଅବା ପୁରୁଷା ଦ୍ରୂପା ବନ୍ଧ୍ୟମାତା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଭିନ ଅନୁଷ୍ଠାନେ ରାଜାମାନେ ଶାସନ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନୁକରଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ତାହାର ଶାସନ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବୋଲିଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସତ୍ୟପ୍ରସାଦ । ଏହାର ମେଘନାଥପୁର ଏକ ଜମିଦାରୀ ଅଛି । ଯାଜପୁର ମହକୁମାରେ କେନ୍ଦୁଝର ମଧ୍ୟ ଜମିଦାରୀ ରହିଅଛି । ମୁଖ୍ୟତଃ ଅଧିନରେ ଗୋଟିଏ ସାମଲ ରାଜ୍ୟ ଥାଏ । ଓ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଧିନରେ ୩ ଗୋଟି ସାମଲ ରାଜ୍ୟ ମଦନପୁର, ରାମପୁର ଓ ଲୁଣିତେ ରହିଅଛି । ବଣାଇ ଅଧିନରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସାମଲ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । ଏହି ରାଜାମାନେ ରାଜପୁତ୍ରାଳା, ପଞ୍ଜାବ, ମାଳା, ନେପାଳ, ହିମାଚଳ ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ବିବାହକ ସମ୍ପର୍କ କରି ଅଛନ୍ତି । ଗଡ଼ଜାତମାନ ଅବଶ୍ୟ ଅଧୁନା ନାନାପ୍ରକାର ଜନ୍ମିତ କରୁଅଛନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟତଃ, କେନ୍ଦୁଝର, ଡେଙ୍କାନାଳ, ଅଠଡ଼େ, ଭାଲପେର, କଳାହାଣ୍ଡି, ପାଟଣା ଅଦି ରାଜ୍ୟରେ ଲୋକ ଲୁଚି ଯିବାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଯାତା-ସାତର ବେଶେ ଡେଇଁ ଯାଆନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଜନ୍ମିତ ପଳରେ ଡେଙ୍କାନେ ଅବସ୍ଥା ବଦଳି ଯାଉଅଛି । ତଥାପି ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ଅଂଶ ଅଟେ । ବହୁ ପ୍ରକାରରେ । ଏଠାର ଶିଳ୍ପ ଓ ବଣ୍ୟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ସତ୍ତ୍ବେ ନାହିଁ ମାତ୍ର ତାହାର ସମ୍ପଦ ବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ । ଲୁହା, କୋଇଲା, ଅଳୁ, ସିଲିକା, ଗୋଟି ମାଞ୍ଜାନଳ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଶକ୍ତି ଏ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟାପ୍ତ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ କୋଇଲେର ପଥର କୋଇଲା ଏବଂ ମୁଖ୍ୟତଃ ଓ କେନ୍ଦୁଝର ଲୁହା ଓ ବଣାଇର ମାଞ୍ଜାନଳ କାର୍ଯ୍ୟକର ଯାଉଅଛି । ଅଧୁନା ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ନୂତନ ଧାତୁ ଅବିଷ୍କୃତ ହେଲାଣି । ଖୁବ୍ ସମ୍ବଳ ଧାତୁମୟ ଶକ୍ତି ସେଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଗଡ଼ଜାତ ମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାହୁ ଅଛି । ମୁଖ୍ୟତଃ, କେନ୍ଦୁଝର, ଡେଙ୍କାନାଳ, ପାଟଣା, ଗାନ୍ଧୀପୁର, କଳାହାଣ୍ଡି, ବୌଦ୍ଧ, ବାମନା, ନୟାଗଡ଼, ଏଇ କେତୋଟି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ରାଜ୍ୟ । ବାଗିଚା ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ଅଟେ । ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଶାସନ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ କେବଳ ମୁଖ୍ୟତଃ ଡେଙ୍କାନାଳ ଅନ୍ୟ କାଳମାନେ ନେଇଛନ୍ତି ୩ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳୀ କେବଳ ମୁଖ୍ୟତଃ ପଞ୍ଜାବରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ କାଉନ୍ସିଲ ଅଫ୍ ଡେପୁଟି ଓ ପେଡରେସନ ସଭାକୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟାନୁସାରେ କାଳ-ମାନେ ପ୍ରତିନିଧି ପଠାଇବାର ଯତ୍ନ ପାଇଅଛି । ନିମ୍ନରେ ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷଣ; ଅଳ୍ପ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ ।

କୌଣସି ବ୍ୟାପକ ତାକୁ ନ କରେ ପରଶ ॥

ପାଟଣା ।

(ଫୁଲବାଣୀ ବିଜେନ୍ଦ୍ରନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେବ)

ପୂର୍ବେ ଏହା ହାତୀନ କୋଶଳ ଲୋକର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ପ୍ରସ୍ତର
 ଶୋଧକ ଲିପିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ୧୮୫୩ ସମ୍ବତରେ ପାଟଣାରେ ଗଙ୍ଗାବତୀୟ
 ବାର୍ଯ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷିପ୍ରରେ ଅତି ବଳପ୍ରାପ୍ତ ।

ରାଜାମାନେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ଚୌହାନମାନଙ୍କ ପୂର୍ବେ ସ୍ୱର୍ଗବଂଶୀୟରାଜାମାନେ ଏଠାରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଗ୍ରାସ୍ ୭୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ବାବରେ ବସିଥିଲେ । ଏହି ରାଜବଂଶ ଚୌହାନ ଷଡ଼ୀୟ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ୩୨ ପୁରୁଷ ହେଲେ ରାଜତ୍ବ କରୁଅଛନ୍ତି । ୧୮୭୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏଠାରେ କଳିଙ୍ଗମଲ୍ଲ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୦୫ ରେ ଏହା ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଆସି ଓଡ଼ିଶା ସହର ମିଗି ଥିଲା । ପୂର୍ବରାଜା ପୃଥ୍ବୀରାଜ ଦେବ ଅପୁତ୍ରିକ ହୋଇ ମରହାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା “ମହାରାଜା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେଓ” କୁ ସତ୍ତାରତ୍ନରୁ ଦତ୍ତକ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧ ଉଷ ୧୯୧୨ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଜାନୁଆରୀ ୩୧୭ ଉଷ ୧୯୨୪ ରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ରାଜା ମାନ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ୧ ଗୋଟି ତୋପସନ୍ତାନ ପାଆନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତରରେ ବୃନ୍ଦାବନର, ପୂର୍ବରେ ସୋନପୁର, ପଶ୍ଚିମରେ ଖଟୁଆଳ, ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ କଳାହାଣ୍ଡି । ସେନ୍ତପଲ ୨୩୧୧ ବର୍ଷ ମାଇଲ, ଚେକସ ୩୩ ୫୭୭୧୨୪ (ପୁରୁଷ ୨୮୦୦୫ ଘା ୨୮୭୭୧୨୭) ଏବଂ ଗୋ ୧ ଟି ସହର, ୧୭୭୭ ଟି ଗ୍ରାମ ଅଛି । ରାଜ୍ୟରେ ମୋଟରେ ୧୧୨୨୧ ଗୋଟି ଗୃହ ଅଛି । ରାଜ୍ୟର ବାର୍ତ୍ତିକ ଆୟ ୮ ଲକ୍ଷ ୫୫ ହଜାର ଟଙ୍କା ଏବଂ ପେଟ୍ଟବ୍ ଟ ୧୩୦୦୦୦୦୦ । ବନ୍ଧୁଜୀ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜାଙ୍କର ପିତା-ମହୁ ଅସୀମସାହସୀ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜା ପଞ୍ଜାବର ପାତିଆନ ମହାରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟାର ପାଣିପ୍ରହଣ କରି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ନୂତନ ଧରଣରେ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇ ଅଛନ୍ତି । ପାଟଣା ରାଜ୍ୟରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ଚିହ୍ନ ରହିଅଛି ଏବଂ କାଳିଙ୍ଗମ ଡେଇଁର ସମ୍ୟକ ଗବେଷଣା ହେଉଲ ତାହା ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ ପ୍ରଣୟନରେ ମହାତ୍ମା ଉପାଦାନ ଯୋଗାଇବ ।

ସୋନପୁର ।

ସୋନପୁର ପ୍ରାଚୀନ ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ଏହା ପ୍ରଥମେ ପାଟଣାର ଅଧୀନ ଥିଲା, ମାତ୍ର ୧୫୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସମଲପୁର ରାଜା ମଧୁବର ସ୍ୱୟ ଏ ରାଜ୍ୟକୁ ପୃଥକ କରିଥିଲେ । ଏହି ରାଜବଂଶ ଚୌହାନ ଷଡ଼ୀୟ ଅଟନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାରାଜା ବୀର ମିନୋଦୟ ସିଂହ ଦେଓ ତା ୮ ଉଷ ଜୁନ୍ ୧୮୭୪ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ତା ୮ ଉଷ ଅବସ୍ଥ ୧୯୦୨ ରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରିଛନ୍ତି । ମହାରାଜା ମାନ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ୧ ଗୋଟି ତୋପ ସନ୍ତାନ ପାଆନ୍ତି ।

ଏପରି ଲୋକକୁ ଇଷ୍ଟୀ ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରସନ୍ନ ।

ମହାରାଜା ବିରାଟ ଯୁଦ୍ଧରେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ବଡ଼ ଅର୍ଥ ଲେକ ଓ ଗୃହଲ
ଯୋଗାଇ ଥିବାରୁ K.C.I.E. ଉପାଧି ପାଇ ଅଛନ୍ତି । କଲିକତା ଏବଂ

ମହାରାଜା ସାରା ବୀର ମିତ୍ରୋଦୟ ସିଂହଦେବ ଧର୍ମନିଧି ଜ୍ଞାନଗୁଣାକର କେ.ସି.ଆଇ.ଏ
ପାଟଣା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏଡ଼ାକର ଦାନଯୋଗୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ଉଚ୍ଚ ପରୀକ୍ଷାର
ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଅଛି । ମହାରାଜା ସାହେବଜୀ C.I. ଉପାଧି ପାଇ
ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ମହାକୁ ଗୋଟିଏ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ବିଜୁଳି ଅଲଗୁ
ଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି । ମହାରାଜାଙ୍କର ଧର୍ମ ପ୍ରାଣେ ନିମିତ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ମୁକ୍ତିମଣ୍ଡପ
ସହ କାନ୍ଥ-ଧର୍ମନିଧି ଉପାଧି ଦେଇଅଛି । ୧୯୨୩ ଉତ୍କଳରେ ସୋନପୁର ମହାରାଜା
ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଧନ ବୋଲି ପରିଚିତ । ପୁରୀଜିଲ୍ଲାରେ ଦୁର୍ଗିଷ ଓ ବନ୍ୟାବେଳେ
ଘରେ ବାହାରେ ଧନୀର ସବୁଠାରେ ଭୟ ।

ମହାବଳା ବହୁ ଧାନ ଗୁଡ଼ିକ ପାହାସ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଭେଟବନ୍ତା କଟକନକୁ ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କର ଦାନ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ସୋନପୁରର ଉତ୍ତରରେ ସମ୍ବଲପୁର ଦକ୍ଷିଣରେ ବୌଦ୍ଧ, ପୂର୍ବରେ ଭେଟାଖୋଲ ଓ ଅଠମଲ୍ଲିକ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ପାଟଣା ଷ୍ଟେଟ୍ । ସୋନପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୦୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୩୭୧୨୦ ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ପୁରୁଷ ୧୧୭୦୭୭ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୧୨୦୮୪୩ । ଏଥିରେ ୨ ଗୋଟି ସହର ୮୨୭ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଅଛି । ମୋଟ ଗୃହସଂଖ୍ୟା ୫୨୩୩୩ ମଧ୍ୟରୁ ୨୮୭୭୪ ଘରରେ ଏବଂ ୨୧୫୬୭ ଟି ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସଙ୍ଗର ବାଟିକ ଆସୁ ଗ୍ରାସୁ ୩ ଲକ୍ଷ ୭୫ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍‌କିସ୍‌ଟ ୧୨୦୦୦ ଟଙ୍କା । ରାଜଧାନୀର ତାମ ସୋନପୁର । ‘ଚନ୍ଦ୍ର’ ସରକାରର ସରକାରୀ ସ୍ବରୂପ । ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମହାଦେବଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ସ୍ଥାନର ନାମ ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ହୋଇଛି । ସୋନପୁର ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁରୀ ମାନ ମିଳେ । ଏହାର ମହାନଦୀ ଶଯ୍ୟାରେ ଲଙ୍କେଶ୍ବରୀ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାହାଡ଼ ଅଛି । ଏ ପାହାଡ଼ରେ ଖୋଦିତ ଲିପି ଦେଖାଯାଏ ।

ମୟୂର ଭଞ୍ଜ ।

୧୦୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ସରକାର ମାନସିଂହଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜୟସିଂହ ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣରେ ପୁରୀକୁ ଆସି ତତ୍କାଳୀନ ଉତ୍କଳ ରଜପତିଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ଏବଂ ହରିହରପୁର ସଙ୍ଗ (ବର୍ତ୍ତମାନ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଓ ଉତ୍କଳ କେନ୍ଦୁଝର) ଯୌତୁକ ସ୍ବରୂପ ପାଇଥିଲେ । ଜୟସିଂହଙ୍କର, ଅଦସିଂହ ଓ ଯଦସିଂହ ନାମକ ଦୁଇ ପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ଅଦସିଂହ ନିଜ ବାହୁବଳରେ ମୟୂରଧନ ନାମକ ଜଣେ ସୁଦ୍ର ସାମନ୍ତ ସଙ୍ଗକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରି ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଠାରୁ ‘ଭଞ୍ଜ’ ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ଜୟସିଂହ ନିଜ ସଙ୍ଗକୁ ଦୁଇପୁତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦେଇଥିଲେ । ଏ ଦୁଇଟି ପୁତ୍ର ନିଜ ନାମାନୁସାରେ ଦୁଇଟି ଦୁଗ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ଆଦପୁର ଓ କେନ୍ଦୁଝରରେ ଯଦପୁର ଦୁର୍ଗ ଅବସ୍ଥିତ । ଅଦସିଂହ ଏହି ସରକାରର ଅଦ ସଙ୍ଗ । ସରକାରୀ ସ୍ବରୂପ ମୟୂର ପ୍ରଜ୍ଞ ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏଠାରେ ମୟୂର ବଧ ନିଷେଧ ଅଛି । ମୟୂର ସରକାରର ସନ୍ତକ ଅଟେ ।

ଏହାର ଉତ୍କଳରେ ସିଂହଭୂମ ଓ ମେଦିନୀପୁର, ଦକ୍ଷିଣରେ ବାଲେଶ୍ବର, ନାଲଗିରି ଓ କେନ୍ଦୁଝର; ପୂର୍ବରେ ମେଦିନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ବର; ପଶ୍ଚିମରେ କେନ୍ଦୁଝର ଓ ସିଂହଭୂମ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୪୨୪୩ ବର୍ଗମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮୮୧୭୦୩, (ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ପୁରୁଷ ୪୪୩୩୭୮ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୪୪୨୩୨୫), ସହର ୧, ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୩୭୧୫ ଅଟେ । ଏହାର ଭରସଂଖ୍ୟା ୧୭୧୭୭୪ ମଧ୍ୟରୁ ସହରରେ ୩୭୧୫ ଓ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ୧୭୩୫୧ ଗୋଟି ଭର ଅଛି । ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ

ଶାନ୍ତିପୁର ପ୍ରାଣ ସୁଖ ନାହିଁ ତା ନିଶ୍ଚୟ ।

ସେଗରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାକୁ ଚାକର କଳିଷ୍ଠା, ମହାରାଜ ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର
ରଞ୍ଜ ଦେଓ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଅଧିପତି ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର
କଦ୍ଦବିଧି ଉତ୍ତମ ହୋଇଅଛି । ଖେଟ ରେଜେଣ୍ଟ, ଡକ୍ଟର ବରାଦ, କାଉନ୍ସିଲ୍

(ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜ ଦେଓ କେ, ସି, ଅଇ, ଇ)

ହାଉସ୍, ହାଇକୋର୍ଟ, କୁଟିର ଓ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ଏହାଙ୍କ ଅମଳର ଘଟଣାବଳୀ-
ବିଷାଣ ଜମିଦାରୀରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ନୂଆ ଡାଇରେକ୍ସନ୍ କରାଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପିତାଙ୍କର
କାମନା ଯେ ବୃଦ୍ଧିବେଗେ ହୁଏ ସେହି ନାଶ ॥

ସୁଦୃଢ଼ତା ପାଇଁ କଟକ ସାହୁରୀ ସମାଜର ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କଲେ ଅଧକରୁ ଅଧକ ଅର୍ଥ ଦାନ କରିଥିଲେ । ସୁଗ୍ରାସନ ବଦାନ୍ୟତା ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନତ ନିମିତ୍ତ ସମ୍ରାଟ ତାଙ୍କୁ ଦେ: ସି. ଅଇ: ଇ ଉପାଧି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବ ମହାରାଜାଙ୍କ ପରି ସର ପ୍ରତାପ ମଧ୍ୟ ପୃଥ୍ବୀର ବରଦେବ ଦେଖି ଭ୍ରମଣ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ବାରିପଦା ମୁରୁରବର ରାଜଧାନୀ । ସମ୍ବୁ ରାଜପୁର ଦାଟ ଗ୍ରାମ ଦାଟ, ମାଣଶିର ଶିବମନ୍ଦିର ଓ ରଘୁଆର ଜାତକେଶବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଗ୍ରାମୀନ ପୀଠସ୍ଥାନ । ଏହିଗ୍ରାମ ଟସର ଲୁଗା ଓ ଲୁହାଣୀ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଠାରେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କେତେଦୁର୍ଗ ଓ ରାଜପଥର ଧ୍ବଂଶାବଶେଷ ବାହାର ଅଛି । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭିନ୍ନ ଏ ଦିଗରେ ବିଶେଷ ପାଇଦେଇଥାଏ ଏହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ମୟୂର ରଥର ପୁସ୍ତକାଗାର, ଶିଳ୍ପାଗାର, ଚିତ୍ରଶାଳା ଓ ଯାଦୁଘର ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଓ ଦୃଶ୍ୟ । ନେତାସନ ଉଚ୍ଚତମ ପର୍ବତ ଅଟେ ।

ବିଶାଲ ।

ଆୟତନ :—୧୯୧୧ ବର୍ଷମାନ, ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୩୭୭ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ୧୭୪୭ । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ବାଙ୍ଗପୁର ଷ୍ଟେଟ ଓ ସିଂହଭୂମ ଜିଲ୍ଲା; ପୂର୍ବ ଦିଗରେ କେନ୍ଦୁଝର ଷ୍ଟେଟ୍ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ବାମଣାଷ୍ଟେଟ୍ ଅବସ୍ଥିତ । ୧୯୩୧ ସାଲର ଜନ ଗଣନାନୁଯାୟୀ ଏହି ଷ୍ଟେଟରେ ୮୦,୮୭ ଲୋକ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ପୁରୁଷ ୪୦୦୨୭ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୪୦୮୭୦ । ଏଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଅତିଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିାନ ଓ ମୁସଲମାନ । ଏହି ଷ୍ଟେଟର ବର୍ତ୍ତମାନ ଆୟ ୨୧୧୭୭୦ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍ ପରିମାଣ ୨୭୦୦୯ କା । ପୂର୍ବେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଝା, ଗଣ୍ଡ, କୁମ୍ଭାର, କେଉଁଟ, ଚିସାନ, କୋରୁ ପ୍ରଭୃତି ରହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଦ୍ଧାରଣ ହିନ୍ଦୁ (ଯଥା:—କ୍ରାହଣ, ଶଶୀପୁ, ଗଉଡ଼, ରଣ୍ଡା, ଚଷା) ଓ ଛତ୍ତଂସ ପାଟକ ଜାତି ଆସି କଟକରୁ ବସବାସ କରି ରହୁଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଧାନ, ମୁଗ, କଇ, ବୋଲସ, କାଙ୍ଗୁ, ସୋରସ, ଆଖୁ, ଗଣ୍ଡି ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମୀନ ।

ରାଜବଂଶ :—ମାଦଳାରୁ ଜଣାଯାଏ, ସିଂହଭୂମୀର ବା ଲଙ୍କାରୁ ଏହି ରାଜବଂଶର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଗଣ ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସି ଚନ୍ଦ୍ରବାଲୀନ ଗଣ୍ଡ ଓ ବୁଝା ଜମିଦାରମାନଙ୍କୁ ମୁଖରେ ପରାସ୍ତ କରି ଏହିଠାରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ ଏମାନେ ଦିଗୁଜ ଶଶୀପୁ ଓ କଦମ୍ବ ବଂଶୀ ବୋଲି ଭାରତରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ରାଜବଂଶ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ବଂଶଧର ଅଟନ୍ତି । ପୃଥ୍ବୀରାଜଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ

ନୂପତର କାର୍ଯ୍ୟମେଧ ପରିଚ୍ଛେଦାଶ୍ରୟ ।

ପରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋର ଜୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିବାକୁ ଜୟଚନ୍ଦ୍ର ଲଢ଼ା ଓ ଅପମାନରେ ଅସ୍ତବ୍ୟକା କରିନ୍ତି । ଜୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବଂଶଧରଗଣ କାଳେ ନିଜର ଅନିଷ୍ଟ ସାଧନ କରିପାରନ୍ତି ଗୁରୁ ମହମ୍ମଦ ଘୋର ପେଟେଟେବଳେ ଜୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବଂଶଧରଗଣଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠୁର ସରଣ ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେଲା, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଅସୁରସାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ଦେଖି ନ ପାଇ କିଏ କୁଆଡ଼େ ବଞ୍ଚିଥିଲା ତେବେ ଗୁଲଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଗିରୁ ନୁରୁ ନାମକ ଜନୈକ ବ୍ୟକ୍ତି ଲଙ୍କା ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ଗୁଲ ପାଇଥିଲେ । ନୁରୁଙ୍କର ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପରାୟ ଦେବ ନିଜର ଭାଇ ଓ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହତ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ଅଭିଳାଷରେ ଆସିଥିଲେ ଓ କ୍ରମେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଏଥି ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନେକ ଘଟଣା ସଦସ୍ୟାବଳୀଙ୍କର ଜାଣିବାର ଅଛି । ମାତ୍ର କେତେକ କଥା ବଗୁର ଓ ଗବେଷଣାଧୀନ ଥିବାରୁ ବିଜନାଂଶ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏତକ ମାତ୍ର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଧରଣୀଧର ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଦେବ ସଜ୍ଜନ୍ନ କରୁଅଛନ୍ତି । ପହୁଲ ଅଲୋକର ସନ ୧୯୧୫ ରେ ଏହି ରଜା ଗାଦି ପାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜା ସାହେବଙ୍କର ପିତାମହ କେନ୍ଦୁସର ବଦୋହରେ କୁଟୀର ସରକାରଙ୍କୁ ବକ୍ତିର ସହକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ “ବାହାଦୁର” ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ । ପ୍ରଧାନ ସହର ଓ ଗସ୍ତା ଘାଟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଷ୍ଟେ ଠିକ୍ ରେ

(ଶ୍ରୀମାନ୍ ରଜା ଧରଣୀଧର ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଦେବ) ବଣାଭଗତ୍ ସ୍ଥାନ ସହର ଅଟେ । କଲିକତା ବନ୍ଦାରରେଲ ଲଭନ୍ (ଗୁରୁ-ନାଗପୁର)ର ପାନ୍ଥେଷ୍ଟ

୪୧ ଗୁପ୍ତାଶାନ୍ତି ଦାନେ ସୁଖୀ କରେ ପ୍ରଜାକୟ ।

କିମ୍ବା ସ୍ୱର୍ଗରତ୍ନରେ ରେଳ ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଅଗ୍ରନ୍ତକମାନ୍ତନ ପ୍ରକୃତନ
 ସୁବିଧାରେ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ଲଭି ପାଇ ପାରନ୍ତି । ପାଳିପୋଷ୍ଟ ପାଏ ଏଠାରୁ
 ବହୁଦୂର ବ୍ୟୟରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ନିର୍ମଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଉକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ବୁଲ୍‌ବା
 ରେଳ ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ମଧ୍ୟ ବଣାଇଁ ଉକ୍ତକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ସୁନ୍ଦର
 ପଥକ ସମସ୍ତେ ପାଇ ପାରନ୍ତି । ତାଳଚେର ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ପାଲଲହଡ଼ା କିମ୍ବା
 କାମଗ୍ରା ଷ୍ଟେଟ ଦେଇ ଏଠାକୁ ଆସିବାର ବିଶେଷ ସୁବିଧା କରାଯାଇଅଛି । ଏହି
 ବଣାଇଁ ଦେ ଓ ରାଜବାଣୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀର ଗର ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଟେ ।
 ଉକ୍ତର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପରାଦାର ବଂଶାନୁସୃଷ୍ଟ ଅଦ୍ୟାପି ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି । ଏହି-
 ଷ୍ଟେଟରେ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ତିନୋଟି ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ,
 ଚାରୋଟି ଅଧିକ ନିମ୍ନପ୍ରାଥମିକ ଓ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନେତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ବଣାଇଁ
 ଗଡ଼ରେ ମଧ୍ୟଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଡାକ୍ତରଖାନା, ଜେଲଖାନା, ତାଳବାଜୀ,
 ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍, କୋଟ କଚେରୀ ଯାକଗୁଡ଼ିକ ଦରକାର ଅସିଏ ରହିଛି । ଏହି ଷ୍ଟେଟରେ
 ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହୋଇଥାଏ । ଶିଶୁକାଠ, ଲୁଗା, ଟପର,
 ପରାସି ପ୍ରଭୃତି ଏହି ଷ୍ଟେଟରୁ ଅଧିକ ଭାବେ ରପ୍ତାନି ହୋଇଥାଏ । ସିଙ୍ଗ, କେନ୍ଦୁଝର,
 ତମଡ଼ା, ସୁନାର ଗ୍ରାଣ୍ଡ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଷ୍ଟେଟ ପ୍ରଖ୍ୟାତର କରୁଛି । ଏଠାରେ
 ଅରଣ୍ୟରେ ହସ୍ତୀ, ଗୟଳ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ବରଘ ଓ ନାନାଜାତିର ହରିଣ ପ୍ରଭୃତି ପରି-
 ମାଣରେ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାବରେ ପାଞ୍ଚ, ଶୁଆ, ସାଗା, ବିହନାଗିନି, ବଣି
 ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀ ସବଳ ଏହି ଷ୍ଟେଟରେ ସର୍ବତ୍ର ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଏହି ଷ୍ଟେଟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ
 ବଡ଼ ବଡ଼ପର୍ବତ ଅଛି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜରୁ ନାମକ ପର୍ବତର ଉଚ୍ଚତା ୩, ୭୩୧ ଫୁଟ ଅଟେ ।
 ବାଦାମ ରତ୍ନନାମରେ ଗୋଟିଏ ୩, ୫୨୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚପର୍ବତ ଅଛି । ଏଠାରେ ବିଶେଷ
 ଭାବେ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଉଅଛି ଯେ ଏହି ଷ୍ଟେଟର ପର୍ବତ ଶ୍ରେଣୀକ
 ନାନାବିଧ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଧାତୁର ପଦାର୍ଥରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ଗତବର୍ଷରୁ ୩ ଲାକରୁ
 ସେ ସବୁ ଅପରିଚିତଭାବେ ଦୋଳକାରରେ ରହିଅଛି । ଏହି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦେଇ
 ଟାଟା କୋମ୍ପାନୀ ଏହି ଷ୍ଟେଟରୁ 'ମେଙ୍ଗାନଜ୍' ନାମକ ପ୍ରଧାନ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ
 ନେବା ପାଇଁ ଉତ୍ତମବର୍ଷ ସକାଶେ ପଟ୍ଟା ବା ଲୁଗା ନେଇ ସାରିଅଛି । ଏହି
 ଷ୍ଟେଟରେ 'ଶ୍ରୀଧାର' ନାମକ ଗୋଟିଏ ସମୃଦ୍ଧ ଜଳପ୍ରପାତ ଅଛି । ଏହା
 ପ୍ରାୟ ଜଳହଜାର ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ପୃଥିବୀ ବନ୍ଧରେ ପଡ଼ି ଦେଉଛି ।
 ଗୋଦାବରୀ ଓ ନର୍ମଦାର ଜଳ ପ୍ରପାତ ଅପେକ୍ଷା ଏହା ସର୍ବତୋଭାବେ ଉତ୍ତମ
 ଅଟେ । ଏହାର ଶିଖର ଓ ନିମ୍ନତମସ୍ଥରେ ବ୍ୟାଘ୍ର, ଉତ୍ତମ, ହରିଣ, ଗୟଳ ଓ
 ହସ୍ତୀ ପ୍ରଭୃତି ଜାତୀୟ ଶାବକମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ତମ୍ବକ, ନାଗେଶ୍ୱର, ମଞ୍ଜି, ଧାତୁକ
 ପ୍ରଭୃତି ବହୁବିଧ ବିଭିନ୍ନ ସୁନ୍ଦର ପୁଷ୍ପ ବୃକ୍ଷ ଅଛି । ଉତ୍ତମ ଗୋଦାବରୀ ସୁଶାସନ
 ପଦ୍ମରେ ପ୍ରଜାମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖ ଭୋଗ କରୁଅଛନ୍ତି । ବଣେର ଅଧୀନରେ
 ଗୋଟିଏ ସାମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । ଯଥା, ସଅଳ, ମହାପାଟ, ଦଣ୍ଡଗାଟ ।

ଭୁଞ୍ଜି ଅଶ୍ରୁଭୁଞ୍ଜି ଚିନ୍ତା ଅଶ୍ରା କର ।

ଅଠଗଡ଼ ।

ଅଠଗଡ଼ ସ୍ଥଳରାଜ୍ୟ ଜାତିରେ କରଣ ଏବଂ ପୁଣ୍ୟ ସମାଜଠାରୁ 'ଶ୍ରୀକରଣ ବେବର୍ଣ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ' ପଦ ପାଇଥିଲେ । ନାବାହ, ବେବର୍ଣ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହି ସ୍ଥଳର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, ସେ ପୁଣ୍ୟ ସମାଜର ବେବର୍ଣ୍ଣ ବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଉତ୍ତମ ଦୀର୍ଘ କରଣରୁ ପୁଣ୍ୟ ସମାଜ ତାଙ୍କୁ ଅଠଗଡ଼ ପୁରସ୍କାର ଦେଇଥିଲେ । ବେବର୍ଣ୍ଣ କଦନ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ଶୋକାଗ୍ର ପ୍ରାଣୀରେ ଉତ୍କଳର ସଜା ନିଜର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କନ୍ୟାର ପାଣି ପ୍ରଦାନ କରି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସଜା ଶସ୍ତ୍ରକ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସଜାବର୍ଣ୍ଣର ୧୩ ଜଣ ସଜା ସଜାକୁ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ସଜା "ଶ୍ରୀକରଣ ସାଧନାଥ ବେବର୍ଣ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ" ନଗରର ତା ୨୮ ଉଷ

୧୯୦୧ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ
ଜୁନ ତା ୨୨ ଉଷ ୧୯୧୮
ରେ ଗାଦି ପାଇଅଛନ୍ତି ।
ସଜାବର ଚତୁର୍ଥାମ-ଉଃ
ଓ ପଃ ଡେକାନାଲ, ଦଃ
ଓ ପଃ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ।
ସେହିପରି ୧୭- ବର୍ଗ
ମାଇଲ, ଲେକସଂଖ୍ୟା
୫୦୧୮ (ପୁରୁଷ ୨୮-
୫୩ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୨୫୩୦୫)
ଏବଂ ଏଥିରେ ୧୮୭ ଟି
ଗ୍ରାମ ଓ ୧୯୦୧ ଟି ଘର
ଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ
ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୭୧ ହଜାର
ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍‌କିସ
ଟ ୨୮୦୦ ୯ ଛା ।
ଏହାର ସଜାଧୀନ ଅଠ-

ଗଡ଼ । ଗୋଦାସ ଓ (ରାଜାଶ୍ରୀକରଣ ସାଧନାଥ ବେବର୍ଣ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ)
ଛଅଗାଁ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମ । ଉତ୍କଳର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଧରଲେଖର ମନ୍ତ୍ରର ଏହି ସଜାବେ
ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ମନ୍ତ୍ରର ସଜାକୁ ଓ କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ବଡ଼ ମେଳା ହୁଏ ।
ଛଅଗାଁ ଶ୍ରୀକ୍ଷାନ ବସନ୍ତ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସଜାବର ପିତା ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଣ୍ଡିତ ଏବଂ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟରେ ଦାମ୍ଭିଥିଲେ ଏବଂ କେତେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସ୍ତ୍ର
ବସାଉଥିଲେ ।

ଦୁଃଖ ପ୍ରୋତ କେରେ ନ ହୁଏ ସନ୍ତର ।

ରଣପୁର ।

ଉତ୍କଳର ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରଣପୁର ପ୍ରାଚୀନତମ ରାଜ୍ୟ । କପିଳ ହରିଚାରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ କଳି ଯୁଗରୁ ୧୭୪ ବର୍ଷ ପରେ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଶ୍ରୀପତି ହୋଇଥିଲା । ଅଭିହାତୀନ କାଳରେ ରଣପୁର ନାମକ ଏକ ରାଜ୍ୟ ଏଠାରେ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାହାର ନାମାନୁସାରେ ରଣପୁର ହୋଇଅଛି । ରାଜବଂଶୀକାରୀରୁ ଜଣାଯାଏ ଯାହା ୩୭୦୦ ବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ବଂଶର ୧୧୪ ଜଣ ରାଜା ଏଠାରେ ରାଜପଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରକାଦ ଅଛି ଯେ ଚେଣୁରାଜବଂଶର ଶିବବାସବ ଏହି ରାଜ୍ୟର ଛାତ୍ରାଧିପତି । ଦ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜା ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ ରଣପୁରର ଚଢ଼ାନାମ୍ନିକ ରାଜାଙ୍କୁ ‘ନରେନ୍ଦ୍ର’ ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରୁ ଏହାର ରାଜା ‘ନରେନ୍ଦ୍ର’ ଉପାଧି ପାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ମହେନ୍ଦ୍ରପାଳଙ୍କ ଉତ୍କଳ ଅଧିକାର ସମୟରେ ଏହାର ରାଜା ସାବର-ଧର ନରେନ୍ଦ୍ର ନିଜର ବଳ ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଇ ଅଖି ଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵାରା ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ରଣ ମାରିପକାଇବାରୁ ରାଜାଙ୍କ ଚୋରା ଚାକୁ ‘ବଜ୍ରଧର’ ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜେ। ବିଜୟେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ବଜ୍ରଧର

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ବିଜୟେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହ
ବଜ୍ରଧର ଚକ୍ରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର)

ପେଟେଟି ହୋଇବ ଶତ୍ରୁ ବସନ୍ତ ପଡ଼ିବ ।

ନରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର”
୧୮୭୭ ମସିହାରେଜନ୍ମ
ଏବଂ ତା’ର ରାଜ୍ୟକୁ
୧୮୯୯ରେ ସିଂହାସନ-
ରେବସନ କରିଅଛନ୍ତି ।
ତେବାରୁ ରାଜ ବଂଶର
ସନ୍ତକ । ରଣପୁରର ଚକ୍ରେ-
ନ୍ଦ୍ର ସାମାଜିକରୁ ବଂ-
ଶରେ ପୁରୁଷଙ୍କ ଏବଂ
ପତ୍ନୀମରେ ନିୟାବତ ।
ଅକାଳରେ ଏହା ୨୦୩
ବର୍ଷପାଇଁ ଓ ଲୋକ
ପଞ୍ଜୀ ୪୭୭୧ ମଧ୍ୟରୁ
ମୁରୁଷ ୨୨୪୧ ଏବଂ
ଶ୍ରୀ. ୨୫୨୧୧ । ଏଥିରେ
୨୫୫ ଗୋଟି ସ୍ତ୍ରୀମ ଅଛି
ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀସଂଖ୍ୟା ୧୦-
୨୦୭ ଅଟେ । ବାଟିକ
ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ୨୭ ହଜାର
ଟଙ୍କା ଏବଂ ପେଟ୍ଟିସ୍

୧୮୪୦-୧୯୧୬ । ରାଜସ୍ୱରରେ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଥାରେ ଶାସକତାପ୍ୟ ଚଳେ । ମଣିମାଗ
ଦୁର୍ଗା ଏଠାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦେବତା । ଏଠାରେ ଶତ୍ରୁପାତର ବସେଷ ସୁବିଧା ନାହିଁ
ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲରେ ସମାପ୍ତ । ରାଜା ବଡ଼କାଳରୁ
ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଇ ନାହାନ୍ତି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଟ୍ରଙ୍କ ରେଳପଥରେ ଗୁଜରାଟଠାରେ
ଏକ ନୂତନ ପ୍ରାସାଦ କରି ସେଠାରେ ରହି ଅଛନ୍ତି । ଏ ଜଣ ପ୍ରଜା ହୃଦିଷୀ

ଆଠମଲ୍ଲିକ ।

(ଶ୍ରୀ ରାଜା କଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ସାମନ୍ତ ।)

ତାକୁ ଅନୁମତି କରି ନୁହେଁ ବହିତ ।

ପୁରୀ ନୟପୁର ରଜାଙ୍କର ସାତ ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତାପଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଅସି ଏହି ରାଜ୍ୟ ଛାପନ କରିଥିଲେ । ଏହି ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସିତ ଦେଶଥିଲା ବୋଲି ଏହାଙ୍କ ନାମ ଅଠାଙ୍କିକ ହୋଇଅଛି । ଏହି ବଣର ରଜାମାନେ କଦମ୍ବପୁଲ ରଜତତ୍ତ୍ୱ ସ୍ୱରୂପ ଧାରଣ କରନ୍ତି ବୋଲି ଏହି ବଣକୁ କଦମ୍ବ ବଣ ବୋଲିଯାଏ । ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜା “ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଯାଜ୍ଞ” ନାମରେ ତା ୧୦ ରାଜ ୧୧୦୪ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ନଭେମ୍ବର ତା ୩ରାଜ ୧୧୮୮ ରେ ଗାଦି ପାଇଅଛନ୍ତି । ଏହି ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତରେ ଗୋରାଖୋଲ, ପୂର୍ବ-ଅନୁଗୁଳ, ଦକ୍ଷ-ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ପା-ପୋନପୁର ଓ ଗୋରାଖୋଲ । ସେହିପରି ୭୩୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫୪୨୭୨ (ପୁରୁଷ ୩୨୮୭୭ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୨୧୪୮୫); ଗ୍ରାମ ସଂଖ୍ୟା ୫୧୩ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧୩୮୭୨ । ଦାଣ୍ଡିକ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ ପେଟ୍ଟିସ ୫୪୮୦୯ । କଲ୍ୟାଣତ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଇଷ୍ଟିପ୍ରଦେଶ ଅଛି । ଏହା ପୃଷ୍ଠାର ନାମକ ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ଯୌର୍ଦ୍ଧବ୍ୟର ହ୍ରାସ ଅଟେ । କର୍ମବର ରଜାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା ହେଉଥିବା ଅନୁକ୍ରମେ କରବାରୁ ଏହାକୁ ରାବିନିଲିକ୍ତ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଏହାଙ୍କର ଅନୁରୋଧ ଓ ଦାନ ହେଉଅଛି । ଏ ଜଣେ ହେ. ହେ. ଓ ପୁରାଣକ ଅଟନ୍ତି ।

ବୌଦ୍ଧ ।

ବୌଦ୍ଧ ଅଦମ୍ଭ ଅବସ୍ଥାରୁ କଳ୍ପଜ୍ୟ ଥିଲା । ମାତ୍ର କାଳକ୍ରମେ ସହସ୍ରାଧିକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରି କଳ୍ପମାନକୁ କ୍ରମେ ଦକ୍ଷିଣା-ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଚଳିଯାଇଲେ । ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଂଶରେ ପ୍ରାୟ ୭୨ ଜଣ ରଜା ଅଦ୍ୟାବଧି ରହି ବଢୁଅଛନ୍ତି । ବୌଦ୍ଧ ପୁରୀ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ରଜାମାନେ ସେହିରୁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଅଧିକାର କରି ନେଇଥିଲେ । ବୌଦ୍ଧ ରଜବଂଶ ରକ୍ଷି ଉପାଧିଧାରୀ । ଏମାନେ ତଳେ ବୁଦ୍ଧି ରାଜ୍ୟ ଛାପନ କରିଥିବାରୁ ରକ୍ଷି ଉପାଧି ପାଇଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୁରୁବେଶ ରଜବଂଶ ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ବଂଶଜତ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ।

ବୌଦ୍ଧର ଉତ୍ପତ୍ତିରେ ମହା ନଦୀ, ମୁରୁବେ ଦଶପଲ୍ଲ, ଦକ୍ଷିଣରେ କଳ୍ପମାନ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ପାଟଣା ଓ ସୋନପୁର । ପୁରୀ କଳ୍ପମାନ ବୌଦ୍ଧର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କଳ୍ପମାନର କଳ୍ପମାନେ ନରବଳି ଦେଉଥିଲେ । ବୌଦ୍ଧର ଦୋନନ୍ତର ରାଜା ପିତାମହ ଦେବ ଏହି ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ କରି ନ ପାରି କଳ୍ପମାନକୁ ଦମନ କରିବା ପ୍ରକାଶେ ୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କଳ୍ପମାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଶ୍ରୟ ଦେବାବଶୁ ଅର୍ପଣ କଲେ । ସେହି ସମୟରୁ କଳ୍ପମାନ ଅନୁଗୁଳ ଜିଲ୍ଲା ସାମିଲ ହେଲା ।

ଶିଖର ଫତୁହ ଅଗ୍ରେ କରାଯିବ ।

ବୌଦ୍ଧ ଆଦାର ୧୭୭୪ ବର୍ଷମାଲଲ, ଲେବଟେଣ୍ୟା ୧୯୫୨୮ (ପୁରୁଷ ୨୨୦୭୦ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୨୮୧୭୮) ୧୦୨୧ ଗ୍ରାମ ଓ ଏଥିରେ ୨୧୧୩୭ ଗୃହଅଛି । ବାସ୍ତିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ୧ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେଟ୍ଟେଷ୍ଟ ୮୦୦୦ ଟଙ୍କା । ବୌଦ୍ଧରେ ନବମ ଶତାବ୍ଦିର ନବସ୍ତ୍ରର ପୁରାତନ ମନ୍ଦିର ଅଛି, ଏହା ଲଳ-ବାଲିଆ ପଥରରେ ନିର୍ମିତ । ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ ୩ ଗୋଟି ସ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ବୌଦ୍ଧର ଟପର କାମ ଭରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

(ରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ଦେବ)

ବୌଦ୍ଧର ନର୍ତ୍ତନର ରଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ଦେବ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧୪ ଭଗ ୧୯୦୩ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧୪ ଭଗ ୧୯୧୩ରେ ରାଜ ପାଲ ଅଛନ୍ତି । ବୌଦ୍ଧର ରାଜପ୍ରାସାଦର ଦୃଶ୍ୟ ଅତି ମନୋହର । ଉପସ୍ଥିତ ରାଜା ପ୍ରଜାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ସମାପ୍ତ ଅଳ୍ପ ଟଙ୍କା ରାଜବୋଷରୁ ବ୍ୟୟକର ନାନାଦିନରେ ଉପକ୍ରମ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ ଓ ମୁଦ୍ରାଳୟ ଅଛି ।

ଶସ୍ୟଠାରୁ ଶେଷ ଆଉ ନାହିଁଟି ଭୁବନେ ॥

ନୟାଗଡ଼ ।

ସ୍ବାୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ରେବା ବଂଶର ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି
ସିଂହ ନାମକ ଜଣେ ରାଜପୁତ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଆସିଥିଲେ । ପଥରେ ଏହି
ଅଞ୍ଚଳ ଦେଇ ଆସିଲାବେଳେ ସେଠାକାର ଲୋକେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଲଘୁରେ ଅଳ୍ପଳ
ହେଉଥିବାର ଦେଖି ସେ ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ବଧ କଲେ । ତେଣୁ ଲୋକେ ତାକୁ ସେଠା-
କାର ରାଜପଦରେ ବରଷ କଲେ । ସେହିସମୟରୁ ଅଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୩ ଜଣ ରାଜା
ରାଜତ୍ବ କରନ୍ତି । ରାଜତ୍ବର ସ୍ବରୂପ ରାଜବଂଶୀୟମାନେ ବାଦମୁଣ୍ଡର ଛବି
ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ପୁରୀ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଶ୍ରୀପତ୍ନୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ସ୍ବାୟ
୨୦୦ ବର୍ଷ ହେବା ପୃଥକ ହୋଇଅଛି । ଏହାର
ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା" ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରସିଂହ
ମାନଧାରା" ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୧୯ରେ
ଜନ୍ମ ଏବଂ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୧୯ରେ ୧୯୧୯ରେ
ରାଜ ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ରାଜା ସାହେବ
ନେପାଳରେ ବସାନ୍ତ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ନୟାଗଡ଼ର 'ଉତ୍ତରରେ ଶ୍ରୀପତ୍ନୀ ଓ ପୁରୀ
ପୁରୀରେ ରାଜପୁର, ଦକ୍ଷିଣରେ ମଂସା ଓ ପଶ୍ଚି-
ମରେ ଦସ୍ୟୁଜ୍ଞା ଓ ରଞ୍ଜିତ । ଅକାଶରେ ଏହା
୫୧୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୪୨୦୦୦
(ମୁରୁଖ ୭୨୨୨୧ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୭୫୮୮୫) ଏବଂ
୫୭୫ ବ୍ରାହ୍ମ ଓ ଏଥିରେ ୩୮୮୧୨ ପୁରୁଷ ।
ରାଜ୍ୟର ବାକି ଅସ୍ତ୍ର ସ୍ବାୟ ୩ ଲକ୍ଷ ୫୪
ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍‌କିସ୍ ୫ ୫୫୨୫୯୯ ।
ନୟାଗଡ଼ ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ଇଟାମାଟୁ ପ୍ରଧାନ
ବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ଥଳୀ । ନୟାଗଡ଼ର ମୁଖିକା ବଡ଼
ଉଦ୍ଭାବ । ଏଠାରେ ରଘୁନାଥ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ (ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରସିଂହ ମାନଧାରା)
ସବୁ ନାମରେ ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଦେବ ମନ୍ଦିର ଅଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ୧୦ରେ ବଡ଼
ଲୋକ ସମାଗମ ହୁଏ । ନୟାଗଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଭକ୍ତ ପ୍ରସାଦ ଅଛି ।

କଳାହାଣ୍ଡି ।

କଳାହାଣ୍ଡି ଅବ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ମୁଖିକ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା ।
କଳହାଣ୍ଡି ରାଜବଂଶୀୟ କେହି ରାଜା ଏହି ରାଜ୍ୟ ଜୟକରି ରାଜତ୍ବ
କରୁଥିଲେ । ରାଜ ବଂଶ ୧୦୦୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ, ସେହି-
ମଣିରତ୍ନ ମୁଖ ଦେଇ ସୁଧାହନ ସାଧ ।

ରଜା ଅପୂର୍ବିକ ଥିବାରୁ ଉଡ଼ିଶାଜିଲ୍ଲାବାସୀ କୌଣସି ରାଜପୁତ୍ରକୁ ଅପଣାର କନ୍ୟା ଓ ରଜ୍ୟଭାର ଦାନ କଲେ । କଳାହାଣ୍ଡି ଅଧୀନରେ ମଧ୍ୟ ୧୮ ଗୋଟି ସାମନ୍ତ ରଜ୍ୟଥିଲ । କର୍ତ୍ତମାନ ରଜା ବଡ଼ ପ୍ରଜାବନ୍ଧୁଳ ଓ ଦେଶ ହୃଦେଶୀ ।

କଳାହାଣ୍ଡିର ଉଡ଼ିର ପୂର୍ବରେ ଜୟପୁର ଜମିଦାରୀ, ସାନ ଖେମଣ୍ଡି ଓ ଗଞ୍ଜାମ; ପଶ୍ଚିମରେ ଜୟପୁର, ବିନ୍ଦାନୁଆରତ ଓ ଖଡ଼ିଆଳ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣରେ ଜୟପୁର । ଅଦାରରେ ଏହା ୩୭୪୫ ବର୍ଗମାଇଲ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୫,୯୭,୧୭ (୨୫,୨୪୩୮ ପୁରୁଷ ଏବଂ ୨୭,୧୭୮ ସ୍ତ୍ରୀ), ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୨୨୫ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସହର ଅଛି । ଏଥିରେ ମୋଟରେ ୧୦୫୪୪ ଗୋଟି ଗୃହଅଛି । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ୬ ଲକ୍ଷ ୩୨ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେଟବସ୍ତ୍ର ୧୭୦୦୦ ଟଙ୍କା ।

କଳାହାଣ୍ଡିର କର୍ତ୍ତମାନ ଶାସନ କର୍ତ୍ତା “ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମହାରାଜା ବ୍ରଜମୋହନ ଦେବ” ମଇ ତା ୧୪ ଉଷା ୧୮୯୭ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଅକ୍ଟୋବର ତା ୨୦ ଉଷା ୧୮୯୭ ରେ ଗାଦି ପାଇଅଛନ୍ତି । ମହାରାଜା ଓଡ଼ିଶା ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ମାନ୍ୟ

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମହାରାଜା ବ୍ରଜମୋହନ ଦେବ O. B. E.),

ଶସ୍ୟ ଯଦି ଆଏ ଡେକେ ସବୁ ପ୍ରାଣି ଆଏ ।

ସ୍ୱରୂପ ୧ ଚୋଟି ଚୋମ ସମ୍ମତ ଏବଂ O, B, E. ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ରାଜା
ପାଟଣା କୋଡ଼ାଣ୍ଡିର ରାଜା । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ଅଧୀନରେ ଗୋଟିଏ ସାମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ
ଅଛି ଯଥା—କଲରପାଟଣା, କାଶୀପୁର, ମଦନପୁର ରାମପୁର, ଜୟପାଟଣା,
ଲକ୍ଷ୍ମିବଳ ଓ ଧୂଆମୁଳ ଏମାନେ କୋଡ଼ାଣ୍ଡି ରାଜାଙ୍କୁ ପେସ୍‌କର୍ସ୍ ଦିଅନ୍ତି ।

କେନ୍ଦୁଝର ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମହାରାଜା ବଳରାମ ନାରାୟଣଙ୍କ ଦେଖି)
ମୟୂରପା, କଳାକଳ, ବୃହତ୍ ଦୃଷ୍ଟି ।

ଏହାର ଯାତୀନ ଲବିତାସ ମୟୂରବିଷରେ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏହା ଏକ ସମୟରେ ମୟୂରବିଷର ସାମିଲ ଥିଲା । ସେଠାକାର ଅଦମ ଅଧିକାରୀ ବୃହ୍ମାପାଳକୁ ମୟୂରବିଷର ସ୍ବଚ୍ଛଦକାର ଦୂର ହେବାରୁ ସେମାନେ ମୟୂରବିଷର ଜଣେ ସଜପୁତ୍ରକୁ ବୈଷଲ ନେଇ ସେଠାରେ ସଜା କଲେ । ଏଣୁ ୧୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହା ପୃଥକ ହେଲା । ଫେଡ଼ିକରଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠାରେ ୩୭ ଜଣ ସଜା ସଜଡ଼ି କରିଅଛନ୍ତି । ଏଠାର ସଜା ପୂର୍ବ୍ୟବର୍ତ୍ତୀୟ ଏବଂ ଚିନ୍ତା ସ୍ବରୂପ ମୟୂର ପୁତ୍ର ଧାରଣ କରନ୍ତି । ୧୮୫୭ ସାଲରେ କୋଲ ବ୍ରତୋଦ୍ଧରେ ଏଠାର ସଜା ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ, ସରକାର ତାହାକୁ 'ମହାରଜା' ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ୧୮୭୧ ସାଲରେ ଏ ସଜ୍ୟର ରଜା ଶିଃସନ୍ତାନ ହୋଇ ମୁକ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କ ଶ୍ରୀ ଧନୁର୍ଦ୍ଦୟ ରଥକୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର କରିଥିଲେ । ନର୍ତ୍ତମାନ 'ରଜା ବଳରାମ ନାରାୟଣବିଷ ଦେବ' ଉପେକ୍ଷକ ତା ୨୭ ରଖି ୧୯୦୫ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ ତା ୧୨ ରଖି ୧୯୨୭ ରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହାର ଚତୁଃସୀମା-ଉତ୍ତର-ସିଂହପୁର, ପୂର୍ବ-ମୟୂରବିଷ ଓ ବାଲେଶ୍ବର, ଦକ୍ଷିଣ-ଦେବୀନାଲ ଓ କଟକ, ପଶ୍ଚିମ-ଦେବୀନାଲ, ପାଲଲହଡ଼ା ଓ ବଣେଇ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୦୧୭ ବର୍ଗମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୪୭୦୭୦୧ (ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୨୨୭୧୪୩ ପୁରୁଷ ଓ ୨୪୩୫୫୭ ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୧୧୭୫ ଏବଂ ସେଥିରେ ୧୦୫୭୭ ଗୋଟି ଗୃହ ଅଛି । ଏହାର ରାଜଧାନୀ କେନ୍ଦୁଝର । ଗଭିର ସୀତାର ଭାବ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଦେଉଳିରେ କୁଶଲେଶ୍ବର ମହାଦେବ ଅଛନ୍ତି । ଗୋନାସିକା ପବନ ବୈଦର୍ଭୀ ନଦୀର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ । ଅନନ୍ତପୁର ଓ ଜ୍ୟୋତିପୁର ପ୍ରଧାନ ବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ଥାନ । ରାଜ୍ୟର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୪୨ ହଜାର ଟଙ୍କା, ପେସକମ୍ ୪ ୧୭୧୦୯ ଟଙ୍କା ।

୧୮୭୧ ସାଲରେ କେନ୍ଦୁଝରଠାରେ କବି ବ୍ରତୋଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଧରଣୀକୁଣ୍ଡା ଏହି ବ୍ରତୋଦ୍ଧର ନେତାଥିଲେ । ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ଏ ବ୍ରତୋଦ୍ଧ ଦମନ କରି ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଜାଙ୍କର ପିତା ରାଜକାର୍ଯ୍ୟଚଳାଇ ନ ପାରିବାରୁ ସରକାର ତାହା ଶାସନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ରାଜା କଟକରେ ପେନସନ୍ ନେଇ ରହୁଥିଲେ । ପୁତ୍ର ସାବାଲକ ହେବାରୁ ୧୯୨୮ ସାଲରେ ଗାଦି ପାଇ ଅଛନ୍ତି । କେନ୍ଦୁଝର ବଡ଼କୋଲ ଅନୁନତ ଓ ଅସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଅଜିବାଲ ଅବସ୍ଥା ବଦଳି ଯାଉଛି । ଟାଟାକମ୍ପାନୀ ଏଠାରେ ଲୁହା ଖଣି ଚଳାଇ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ଫୁଲମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳହରୀ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିରେ ବଡ଼ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହା ଅଧୀନରେ କାଳଅଦତ୍ତା ରାଜ୍ୟ ଅଛି ।

ନ ଦେବଟି ଅନ୍ୟ ଲେଖକ ଏହାର ସଂପାଦନ ।

ନୀଳଗିରି ।

ସ୍ତ୍ରୋତାଗପୁରର ନିତ୍ୟ ସତପୁଷ୍ପ ଉତ୍ତମ ସମାପ୍ତ ପ୍ରଗାପରୁ ଦେବଙ୍କ
ବନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରି ୧୯୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି ସ୍ତ୍ରୀ ଛାପା କରିଥିଲେ ।
ଏହି ବଂଶର ହସ୍ତୋଦ୍ଭବ ସଜା ନାରୀମଣି ବସନ୍ତ ଶିବାଟି ଭୂଜଙ୍ଗ ମାନ୍ୟତା
ଉତ୍ତମ ମହାରାଜାଙ୍କଠାରୁ ହରିଚନ୍ଦନ ପଦ ପାଇଥିଲେ ଏବଂ ମୋଗଲମାନଙ୍କ-
ଠାରୁ ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ପଦ ପାଇଥିଲେ । ମରହଟ୍ଟାମାନେ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ପାହାସ୍ୟ ପାଇ
ଏହି ବଂଶର ଅନ୍ୟତମ ରାଜାକୁ ପଦେଷିତ ବାହାଦୁର ପଦ ଦେଇଥିଲେ ।
ନୀଳଗିରିର ସିଂହାସନରେ ୨୭ ପୁରୁଷ ହେବ ଏହି ବଂଶ ରାଜତ୍ବ କରି ଆସୁଛନ୍ତି ।
କଲରା ପୁଲ ରାଜବଂଶର ରାଜଶିଳ୍ପ ସ୍ବରୂପ ।

ଏହି ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତର ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଏବଂ ପୂର୍ବ ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ
ବାଲେଶ୍ବର ଜିଲ୍ଲା । ସେହିପରି ୨୮୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ, ଲେକଟେଣ୍ୟା ୬୮୫୧୪
(ପୁରୁଷ ୩୪୧୨ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ୩୪୭୭), ୨୧୧ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଏବଂ ୧୫୩୭୨
ଗୃହ ଅଛି । ରାଜ୍ୟର ବାସିନ୍ଦ ଅଳ୍ପ ସ୍ଥାୟୀ ୧ ଲକ୍ଷ ୧୩ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ଦେୟ
ପେସ୍‌କର୍ମର ପରିମାଣ ୩୧୦୦ ଟଙ୍କା । ନୀଳଗିରି ଏହି ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ,
ନୀଳଗିରିର ଶତଗ୍ରାମର ମୁକୁନ୍ଦପଥରେ ଅନେକ ଶକ୍ତି ଅଛି । ଏଠାକାର

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ଚଣୋରଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ହରିଚନ୍ଦନ)

ଲଢ଼ାଶାଳା ଗଣିକାକୁ ଅଲଟି ନ ମିଳେ ।

ମୁରୁଲୀଧରର ବାସନା ପୃଥ୍ବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଏବଂ ଏହା ନାନାପ୍ରଦେଶକୁ ଗସ୍ତାନ ଦୃଢ଼ ।

ଜଳଗିରିର ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ ନାମ “ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବିଶୋଭଚନ୍ଦ୍ର ମହାବଳୀ
ହରିଚନ୍ଦନ” ଫେବୃୟାରୀ ତା ୨ ରଖ ୧୯୦୪ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଜୁଲାଇ
ତା ୨ ରଖ ୧୯୧୩ ରେ ଗାଦି ପାଇଛନ୍ତି । ଏ ଜଣେ ଉତ୍ତମଜା ଓ ଦେଶହୃଦିଷୀ ।

ଡେକାନାଲ ।

ମୁଖ୍ୟ ଏଠାରେ ଡେକାନାଲ ଜଣେ ଜଣେ ଶବ୍ଦର ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାହାର
ଜାମାନୁଷାରେ ଡେକାନାଲ ହୋଇଅଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୪ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୁଣ୍ୟ ରାଜ-
ବଂଶୀୟ ସିଂହ ବଦ୍ୟାଧର ଡେକାନାଲ ଶବ୍ଦରକୁ ନିହତ କରି ଏ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାପନ
କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପ୍ରମୁଖରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବଂଶରେ ୨୭ ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ବ
କରିଅଛନ୍ତି । ମାନବେଚନ ରାଜବଂଶର ଚିହ୍ନ ଅଟେ । ୧ ଅକ୍ଟୋବରରେ
ଏଠାର ରାଜା ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରୁ ୧୮୭୧ ରେ ସରକାର ତାଙ୍କୁ
‘ମହାରାଜା’ ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା “ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କର ପ୍ରତାପ ମହେନ୍ଦ୍ର
ବାହାଦୁର ” ନଭେମ୍ବର ତା ୧୫ ରଖ ୧୯୦୪ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଅକ୍ଟୋବର
ତା ୧୭ ରଖ ୧୯୧୮ ରେ ଗାଦି ପାଇଅଛନ୍ତି । ଅନୁଦିନ ପୂର୍ବେ ରାଜା ସାହେବ
ଲଂଲଣ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରୁ ମଣ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ
ପ୍ରଜାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳବାମନା ଏହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଗୁଣ ।

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ପାଲଲହଡ଼ା ଓ କେନ୍ଦୁଝର, ପୂର୍ବରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା,
ଦକ୍ଷିଣ—ଅଠଗଡ଼, ଗିରିରା, ଓ ବଡ଼ାମା, ପଶ୍ଚିମ—ହମ୍ପେଲ, ଅନୁଗୁଳ, ଚାଲଚେର ।
କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୪୭୩ ବର୍ଗମାଇଲ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୮୪୩୨୭ (ଏଥିରୁ ପୁରୁଷ
୧୩୭୭୪୭ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୧୪୭୭୮୦); ଏବଂ ୮୦ ଟି ଗ୍ରାମ ଓ ୨୫୫ ସହର ଅଛି;
ମୋଟ ଗୁଡ଼ ସଂଖ୍ୟା ୯୩୯୯୭ । ବର୍ଷିକ ରାଜସ୍ବ ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ୧୫ ହଜାର ଟଙ୍କା
ଏବଂ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେୟ ପେଟ୍ଟିକର୍ମର ପରିମାଣ ୫୦୧୧୧୯୯ । ଏ ରାଜ୍ୟରେ
ବ୍ରାହ୍ମଣୀନାଥ ହରିହର । ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଡେକାନାଲ ରେଡ଼ । କପିଳାସ ପର୍ବତ
ଶିଖରରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ଥିବାରୁ ଅଛି । ଏହି ପର୍ବତ ଉପରେ ମହାଦେବ
ମନ୍ଦିର ଓ ଗୋଟିଏ ନର୍ତ୍ତକ ଅଛି । ଶିବରାତ୍ରି ଦିନ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼
ମେଳା ହୁଏ ଏବଂ ଅନେକ ଯାତ୍ରୀ ଆସନ୍ତି । ଏହି ପର୍ବତରେ ଅଗ୍ନି ମିଳେ ।
କପିଳାସର ଜଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଫ୍ତ୍ୟବର । ସପ୍ତଶଯ୍ୟା ନାମକ ଅଛି ଗୋଟିଏ
ପର୍ବତରେ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ନର୍ତ୍ତକ ଅଛି । ଡେକାନାଲର ଜୋରା ଗ୍ରାମରେ ଅଲେଖ
ଅର୍ମର ପ୍ରଧାନ ଗାଦି ଅଛି । ମାଘପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଏଠାରେ ଏକ ବଡ଼ ମେଳା ହୁଏ ।
ଶାଫନର ସୁବଧା ପାଇଁ ଡେକାନାଲରେ ବୁଲେଟ୍ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ
ଡେକାନାଲ ହିସାବ ଶ୍ରେଣୀ ରାଜ୍ୟ ହେବାରୁ ଆଧୁନିକ ସାମନାପ୍ରଣାଳୀ ଗ୍ରହଣିତ ।
ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି । ଉପସ୍ଥିତ ରାଜା ଡେକାନାଲରେ ସନ୍ତାନ,

କୁଳନାଥ ନବୀ ହୁଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନ ଥିଲେ ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ସଙ୍କରପ୍ରତାପ ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର)
 ଦାକ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଶିଳ୍ପାପ୍ରଭୃତି କାନାଦନରେ ଦେଶର ଉନ୍ନତ କରୁଛନ୍ତି

ଧନ ମାନ ହରାଇବେ ବୁଦ୍ଧି ଲୋପ ହୁଏ ।

ବେତ ଖୋଲ ।

ବେତାଖୋଲ ପ୍ରଥମେ
 ପୂର୍ବପୁରର ଅଧୀନ
 ଜମିଦାର ଥିଲେ; ପରେ
 ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ଶଙ୍ଖ-
 ପଦ୍ମ ଏହି ରାଜବଂଶର
 ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ଏହାର
 ଉତ୍ପତ୍ତିରେ ବାମନ,
 ପୁରୀରେ ଅଠାଶ୍ରମ
 ଓ ଅନୁଗ୍ରହ, ପଶ୍ଚିମରେ
 ସମ୍ବଲପୁର ଏବଂ ଦକ୍ଷି-
 ଣରେ ସୋନପୁର ।
 ଏହାର ଆକାର ୮୩୩
 ବର୍ଗ ମାଇଲ; ଲୋକ-
 ସଂଖ୍ୟା ୩୫୭୧୦
 (ଫେବୃଆରୀ ୧୭୭୭ ଓ
 ୧୮୧୮); ଗ୍ରାମ-
 ସଂଖ୍ୟା ୩୧ ଏବଂ
 ଶୁଦ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା ୭୧୩୨ ।
 ବାସିନ୍ଦା ଅଳ୍ପ ପ୍ରାୟ
 ୮୭ ହଜାର ଟଙ୍କା
 ଏବଂ ମେସକିସର
 ପରିମାଣ ୨୦୦ ଟଙ୍କା ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ
 ନାମ “ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବାବେହୁ
 ଯଦୁମଣି ଦେବ” (୮-
 ୪ ନେ ଜନ୍ମ ଏବଂ
 ଜନ୍ମର ତା ୩ ର୍ଷ
 ୧୯୦୭ ରେ ଗାଦି
 ପରିଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ
 ସ୍ୱର୍ଗତ ଅତି ସମ୍ବଳ ଓ
 ଦେ ଶ ହୁ ୧୨ ରେ
 ଲିଖିତାନ୍ତ ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବେତା ବାବେହୁ ଯଦୁମଣି ଦେବ) .

କଠୋର ନିଦାଦେ ହୁଏ ତଟିନର ପ୍ରାୟେ ।

ଦଶପଲ୍ଲ ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଚରଣେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ରଞ୍ଜ)

ଯେଉଁ ଲୋକ ଗୁଣବାନ ଡେଇଁଥିବା ଅଛନ୍ତି ।

ହଥମେ ଏହା କୌଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । କୌଦର ଶାଳଭଞ୍ଜ ନାମକ ଜଣେ ରାଜପୁତ୍ର ୫୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଲେ । ଦଶପଲ ରାଜ୍ୟରେ ଅଜକୁ ୧୨ ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ୱ କରିଅଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଦଶପଲ ଓ ଜୁହୁମ ଦୁଇ ବିଭାଗ । ଜୁହୁମ ପୂର୍ବେ ଅନୁଗୁଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ଦଶପଲ ରାଜା ତାହା ଜୟକରି ନିଜ ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ କଲେ । ଦଶପଲ ରାଜବଂଶ କୌଦର ରାଜବଂଶ ପରି ଭଞ୍ଜନାମରେ କଥିତ । ରାଜବଂଶ ସଙ୍କେତ ମୟୂର । ତଥୁତ ଅଛି ଏହି ବଂଶର ପ୍ରଥମ ରାଜା ଏକ ମୟୂର ଡମ୍ବରୁ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଦଶପଲର ଉତ୍ତରରେ ଅନୁଗୁଳ ଓ ନରସିଂହପୁର, ପୂର୍ବରେ ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଓ ନୁଆଗଡ଼, ଦକ୍ଷିଣରେ ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ କୌଦର । ଅକାରରେ ଏହା ୫୬୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୪୩୪୦୨ (ପରୁଷ ୨୦୮୧୭ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ୨୨୫୦୫); ସ୍ତ୍ରୀମ ସଂଖ୍ୟା ୩୧୨ ଏବଂ ଗୁହ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୧୦୦୪୧ । ରାଜ୍ୟର ବାସିନ୍ଦ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୫୧ ହଜାର ଟଙ୍କା ଏବଂ ଦେୟ ପେସ୍‌ଡିସ୍‌ର ପରିମାଣ ୭୭୨ ଟଙ୍କା । ରାଜା ନିସଙ୍ଗାନ ଥିବାରୁ ପାରିଶ୍ରମିକ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଅଛିଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ରାଜାଙ୍କ ନାମ “ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ରଞ୍ଜ” ଅପ୍ରେଲ ତା ୧୨ ରଖ ୧୯୦୮ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଡିସେମ୍ବର ତା ୧୧ ରଖ ୧୯୧୩ରେ ରାଜ ପାଇଅଛନ୍ତି । ଭୂଷିବଳ ଦଶପଲର ରାଜଧାନୀ; ଦଶପଲ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ବଡ଼ମ୍ବଲ ଘାଟୀ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ରଥ ନିର୍ମାଣ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି ରାଜ୍ୟରୁ କାଠ ପ୍ରେରିତ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ଦଶପଲ ମେଳ ଦଶପଲର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଦିଅଣ । ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ସାତ-କୋସିଆ ଶସ୍ତ୍ର ଅଛି । ଏଠାର ରାମନବମୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ରାଜା ପ୍ରଜାହତକର ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି ଓ କରୁଅଛନ୍ତି ।

—*—

ଗଞ୍ଜାପୁର ।

ଭୂପ୍ରିୟାନେ ଗଞ୍ଜାପୁରର ପ୍ରଧାନ ଜାତି । ସେମାନେ ବହୁଳ ସେ ଉତ୍କଳର କେଶରୀବଂଶୀୟ ଜଣେ ସାମନ୍ତ ଗଞ୍ଜାପୁର ସାଧନ କରୁଥିଲେ । ଏ ବଂଶ ଲୋକ ହେବାରୁ ଲୋକମାନେ ଶିଖରକୁମିର ଶିଖର ବଂଶରୁ ଗୋଟିଏ ବାଳକକୁ ଅପହରଣ କରି ଆଣି ରାଜା ମନୋମାତ କଲେ ।

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଶର୍ପିକଣ୍ଡା, ପୂର୍ବରେ ସିଂହଭୂମ, ଦକ୍ଷିଣରେ ସମ୍ବଲପୁର, ଜାମଶ୍ରୀ ଓ ବଣାଇ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ରାଏଗଡ଼ । ଏହାର ଆକାର ୨୪୧୨ ବର୍ଗ-

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା)

ରାଜପୁରର ବ୍ୟାପମେଳା ଭୁବନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏ ଜଣ ଭଜନନା, ପ୍ରଜାଗାଳକ, ରଜା ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନାରାୟଣ ଓ ହନୁମନ୍ତ ଗୋଟି ସାମନ୍ତ ରଜା ଅଛନ୍ତି ।

ବାମନା ।

କଥିତ ଅଛି କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ସୁରଜ୍ଞ ଏଠାରେ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ଏଣୁ ବାମନାର ରାଜାମାନ ନିଜକୁ ରାଜବଂଶୀୟ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି । ସଙ୍ଗ ରାଜବଂଶର ସନ୍ତାନ ସବୁପ ।

ବାମନାର ଭ୍ରାତୃଭାଇ ଗାଙ୍ଗପୁର, ପଦ୍ମିନୀରେ ସମ୍ବଲପୁର, ଦକ୍ଷିଣରେ ଚୋରାଖୋଲ ଓ ପୁରୀରେ ତାଳଚେର ଓ ପାଲଲୁହା । ଆଜ୍ଞାରେ ଏହା ୧୯୮୮ ବର୍ଷମାଲ; ଲେକପଦ୍ୟା ୧୫୧୦୪୭ (ପରୁଷ ୭୩୮୫ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ୭୭୭୭) ; ଗ୍ରାମପଦ୍ୟା ୧୦୪୫ ଏବଂ ଏଥିରେ ୩୩୩୩ ଗୋଟି ପୁଅ ଅଛି । ରାଜ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟିକ ଆୟ ୫ ଲକ୍ଷ ୧୯ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍‌ଡିସ୍ ୭୫୦୦ ଟଙ୍କା । ଦେଉଳିତ୍ବ ଏହାର ରଜଧାନୀ । ବାମନାର ପଞ୍ଚିତ୍ରାଶ୍ରମ ପଦ୍ମ ନିକଟରେ ପ୍ରଧାନ ପାଠ ଲଳିତପ୍ରସାଦ ଅଙ୍ଗକ ରମଣୀୟ ହାତ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଜଗଲରୁ ପ୍ରଭୁର ପରିମାର୍ଗର ପ୍ରାପ୍ତିର ରସ୍ତା ନା ଦୃଶ୍ୟ ।

ସତ୍ୟରୁ ଜୟ ପାପରୁ ଯୟ ।

ବାମଣୀର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାୟ ଶୁଭା ସାର ବାସୁଦେବ ସୁଜନ ଦେବ ଓ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାୟ ଶୁଭା
ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ହିତୁନନ ଦେବ ଶୂନ୍ୟର ବସେଷ ଜନିତ କରୁଥିଲ ଏବଂ ସେମା-
ନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଯତ୍ନସ୍ଥ ଜନିତ ହୋଇଥିଲା । ବାସୁଦେବ ସୁଜନ
ଦେବ କେ. ସି. ଆଇ. ଇ ଉପାଧି ପାଇଥିଲ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଜାଙ୍କ ନାମ “ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଭନୁଗଙ୍ଗ ହିତୁବନ ଦେବ” ଫେବୃସ୍ତାଣ୍ଟ
ତା ୨୫ ରଖ ୧୯୧୪ ରେ ଜନ୍ମ
ଏବଂ ଜାନୁଆରୀ ତା ୧ ରଖ ୧୯-
୨୦ ରେ ଗାନ୍ଧି ପାଇଥିଲୁ ।
ବାମଣୀର ବଡ଼ରମା ପବିତ୍ର ବଡ଼
ପବିତ୍ର ଏବଂ ହରିହର ରେଡ଼ ଯାତ୍ରା
ପ୍ରଧାନ ଯାତ୍ରା । ସୁଜନ ଦେବଙ୍କର
ଅଲଙ୍କାର ଗ୍ରନ୍ଥ ଏବଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ
ଦେବଙ୍କର ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଚ୍ଚିଦା-
ନନ୍ଦ ପ୍ରତ୍ନାବଳୀ ହୋଇ ଶ୍ରଦ୍ଧା
ହୋଇଛି । ପ୍ରଧାନ ପାଠ ଜଳରୁ
ବିଜୁଳିଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ କରାଇ ବାମ-
ଣୀରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ।
ବାମଣୀର ରାଜ ଗ୍ରାମୀଣାରୁ ବଡ଼-
କାଳ ସମ୍ଭବପୁର ହରିଷେଣୀପରିକା
ଚଳୁଥିଲା । ବଡ଼କାଳ ଯାଏଁ ସର- (ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଭନୁଗଙ୍ଗ ହିତୁବନ ଦେବ)
ସୁଜନ ଦେବ ଜିଜ୍ଞାସ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ ରଖିଥିଲେ । ବାମଣୀରେ ଗୋଟିଏ
ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଜା ବଡ଼ ଦୟାଳୁ ଓ ପ୍ରଜା ପାଳକ । ଏହାଙ୍କ
ଅଧୀନରେ କରକେଲ ସାମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଅଛି ।

ତାଳଚେର ।

କଥିତ ଅଛି ଯେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଗଜସୁଜନୀର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାୟ ଶୁଭା
ଜୟପୁର ଗଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଏହି ରାଜ୍ୟ ଶ୍ରୀପତ୍ନ କରୁଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ତାଳଗଛ
ଉତ୍ପାଦନ କରି ଅଞ୍ଚଳର ରହିବା ଶ୍ରୀ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ଏହାର ନାମ
ତାଳଚେର ହୋଇଅଛି । ସେହି କାଳରୁ ୨୦ ଜଣ ଗଜା ଏଠାରେ ଗଜକୁ
କରି ଆସିଥିଲୁ । ଏଠାକାର ଗଜା ଗଜଗଛ ସ୍ୱରୂପ ବାଘର ଛବି ବ୍ୟବହାର
କରନ୍ତି । ଅନୁଗୁଳ ବନ୍ଦୋଡ଼ ସମୟରେ ଏଠାର ଗଜା ସାହାସ୍ୟ କରିଥିଲେ

ଅପବ୍ୟୟେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲାଭଯାଏ ।

କୋର୍ଟ୍‌ରେ ଚେର୍ସିଫେଷ୍ଟ ତାଙ୍କୁ 'ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର' ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ତାଳଚେରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କର ଦୃଢ଼ଚେତନା ତାଙ୍କ ଶେଷ ଜନ ୧୮୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲେଖକ ତାଙ୍କ ୧୮ ଜୁଲାଇ ୧୮୯୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ରାଜ୍ୟର ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତ ସାଧନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ତାଳଚେର ଜିଲ୍ଲାରେ ବାମ୍ବ୍ରା ଓ ପାଲହଡ଼ା, ପୂର୍ବରେ ଚେକାନାଲ, ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ଅନଗୁଳ । ସେହିପରି ୩୯୫ ବର୍ଗମାଇଲ, ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୧୭୦୨ ମଧ୍ୟରୁ ୩୪୭୭୪ ପୁରୁଷ ଏବଂ ୩୫୦୨୮ ସ୍ତ୍ରୀ, ଏଥିରେ ୨୮୯୫ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୁଡ଼ସଂଖ୍ୟା ୧୪୨୩୮ । ରାଜ୍ୟର ବାର୍ଷିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ୭୮ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍‌କର୍ଷ୍ଟ ୧୦୪୦୦ ଟଙ୍କା । ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ପଥର କୋଇଲା ଓ ଲୁହାର ବଣ ଅଛି । ଏହି ଦୁଇ ଜିନିଷ ମାଲକ ବହୁତ କୋଇଲା ଜମି ଉପରେ ହେଉଛି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ବିଜୟକୁଳୀ ବ୍ୟୟମାନ । ସେ ହାତରୁ ଧୂମ ବାହାର କରି ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ ଲେଖନୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦଳ ଦଳା ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଦ, ଅର, କମ୍ପାନୀ ହେଠାକୁ ଲେଲ ଲେଲ ଟୋଲି କୋଇଲା ସଂଗ୍ରହ କରୁଅଛି । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଲିଙ୍ଗରା, ଅଙ୍ଗାରୁଆ, ନନ୍ଦର, ଟୁଙ୍ଗରା, ହିଙ୍ଗରା ପ୍ରଧାନ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ ଅମଳରେ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବତ୍ର ମୋଟର ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ ଗତର ଠାରେ ଠାରେ ଚୋରାଗ କରାଯାଇଛି । ତାଳଚେରରେ ବଜୁଲି ଅଲ୍ଲୁଆ ଓ ବଙ୍ଗମୟ ଟେଲିଫୋନ ସଂକଳ୍ପ ରହିଅଛି । ରାଜବାଟୀର ସିଂହଦ୍ବାର ଉତ୍ତରରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । ତେର ୪ ମାଇଲ ଦୂରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କୁଲର ପଶ୍ଚିମେଶ୍ବର ଶିବ ମନ୍ଦିର ଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ । ତାଳଚେରରୁ ସପ୍ତା ଓ ନାଲି ରଙ୍ଗର ମାଟି ମିଳେ । ତଦ୍ବାରା ପର ଲୁପିବା ତୀର୍ଥୀ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ହୁଏ । ରାଜାଙ୍କର କାରଖାନା, ଦିଅରିଲି କଲ, ଗୋଦାନ ଓ ଉଦ୍ୟାନ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ବସ୍ତୁ । ଗଡ଼ଜାତ ବାସିନୀ ନାମକ ପ୍ରମୁଖତମ ତାଳଚେରରୁ ବହୁକାଳରୁ ବାହାରୁ ଅଛି । ତାଳଚେର ରାଜା ବହୁଥ ପାହାଡ଼ରେ ହାତବେଦୀ କରି ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଧରନ୍ତି ।

ତାଳଚେର ରାଜଧାନୀ ଓ ରାଣୀ ପାର୍କ ।

ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ମଧ୍ୟରେ ତାଳଚେର ରାଜଧାନୀ ବିଶେଷ । ଉତ୍କଳର ଯୋଗ୍ୟ । ଏଥିରେ ୧ ହଜାର ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ରାଜଧାନୀ ପରି ନଗରର ଚୈତ୍ୟପାର୍ବରେ ପକା ପାଟେଣ୍ଟ ଅଛି ଏବଂ ଗୁରୁଦିବରେ ପାଟକ ରହିଅଛି । ରାଜା ସାହେବ ବହୁ ବ୍ୟୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଲୋକ ଉପାଦାନ କରାଇ ନଗରର ଗୁରୁତ୍ବ ଅଲୋକର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି ।

ଗଡ଼ଜାତ ଗୁଣଥିଲେ ପ୍ରଶଂସା କରିବ ।

ରଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ବାରବର ହରିଚନ୍ଦନ,
ତାଳଚେର ଅଧୀଶ୍ୱର

ମାତୃଶ୍ରୀପ୍ରସାଦ
ସ୍ୱର୍ଗ ଚକ୍ର

ରାଜା ସାତହୁବ—
ଲାଞ୍ଜିମତ ।

ଏହିରାଜ୍ୟ କଳାହାଣ୍ଡ
ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ଯାଏ
ରାଜ୍ୟ, ରାଜାକଳାହାଣ୍ଡ
ରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରେମକର ସ୍ୱପ୍ନ
ହୁଏ, ଏକତ୍ର ବନ୍ଦ୍ୟା-
ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରମାଦ ହେତୁ
ସାହସ୍ୟାନୁରାଗୀ ଅଟେ-
ନ୍ତି । ତୁଳାଙ୍କର ଦୁଃଖ
ସୁଖରେ ଏହାଙ୍କର ସମ
ବେଦନା ! ସ୍ୱବାବ
ବେଦନାୟ ।

ରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଚନ୍ଦ୍ର ବାବୁଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ମହାପାତ୍ର
ବଡ଼ାମାର ଅଧିକାର ।

ନଗରଟିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଶାଈ 'ରାଣୀପାର୍ବ' ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା
ଖାନା । ଏହି 'ରାଣୀପାର୍ବ' * ମାଇଲ ଦୀର୍ଘ ଓ * ମାଇଲ ପ୍ରସ୍ଥର ଗୋଟିଏ
ନଗର ପାଖୁଁଥିଲା ଅବଶ୍ୟ୍ୟ । ଏହାର ଗୃହପାଖରେ ରାଜରାସ୍ତା ଓ ପଥର ପ୍ରାଚୀର
ରହି ନଗରକୁ ବିଶେଷ ବଳ କରିଦେଇଛି । ଏହି ପାର୍ବ ମଧ୍ୟରେ ନାନାପ୍ରକାର
କୃତ୍ରିମ ପୌରାଣିକ ଚିତ୍ରାବଳୀ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ ସଜ୍ଜିତ କରାଯାଇଛି ।
ଭା ଛଡ଼ା ଖେଳ ପଡ଼ିଆ; ପୋଖରୀ ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଜଙ୍ଗଲ
ରହିଛି-ସେଥିରେ ହାତୀ ଓ ବାଘ ପ୍ରଭୃତି ବନ୍ୟ ଜନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସୁବିଧାରେ ରହିଛନ୍ତି
ଏବଂ ପୋଷା ଶାବକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସାଇତା ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ରାଜଧାନୀର ଏକ
ପାଖରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀ ଓ ଅନ୍ୟତ୍ର ଏହି ପାର୍ବ ତାକୁ ଏପରି ରମଣୀୟ କରିଛି
ଯେ ଏହା ଯେ କୌଣସି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଗର ସହିତ ସମକକ୍ଷ ମୋଇଯାଉ ।

ବଡ଼ାମ୍ବା ।

ବଡ଼ାମ୍ବା ସ୍ଥାନବଂଶର ଅନ୍ତିମ ୧୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ । ଓଡ଼ିଶାର ସରା
କଣ୍ଠୋର ନରସିଂହଦେବ ଦ୍ଵିତୀୟଙ୍କର ରାଜତ୍ଵ ନାମକ ଜଣେ ବଂଶଧର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ବଦାମ୍ବର ପ୍ରାକୃତିକ ହୋଇ ଖେଳ ଓ ମହାତ୍ମ୍ୟ ନାମକ ଦୁଇଖଣ୍ଡି କଳାପ୍ରାମାଣ୍ୟ
ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟଙ୍କର କଳାପ୍ରାମାଣ୍ୟ ବଡ଼ାମ୍ବା କର ଏହି ସ୍ଥାନ
ବଦାମ୍ବରେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ କଳାପ୍ରାମାଣ୍ୟ ରାଜା ମାଲକେଶ୍ଵର ରାଜତ୍ଵ ରାଜା-
ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାପୁରୀଠାରେ ରାଜାବଳୀ ବା ବୃହଦମ୍ବା ଅବା ବଡ଼ାମ୍ବା ନାମକ
ଦେବୀ ମନ୍ଦିର ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଏବଂ ଏହି ଦେବୀଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ସ୍ଥାନର
ନାମକରଣ କରିଥିଲେ । ଅଜୟପୁରୀ ଏହି ବଂଶର ୨୧ ଜଣ ରାଜା ଏଠାରେ
ରାଜତ୍ଵ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏଠାର କଳାପ୍ରାମାଣ୍ୟ ସିଂହ ମୁଣ୍ଡ ପରି ଚୋରୀ ବାବଦର
କରନ୍ତି, କାରଣ ପୁରୀ ରାଜବଂଶ ରାଜତ୍ଵ ସ୍ଵରୂପ ସିଂହର ମୁଣ୍ଡ ବାବଦର
କରୁଥିଲେ ।

ବଡ଼ାମ୍ବାର ଉତ୍ତରରେ ହରିଦାଳ, ପୂର୍ବରେ ଭଗିରଥ ଦକ୍ଷିଣରେ କଟକ
ଏବଂ ଖଣ୍ଡପଡ଼ା, ପଶ୍ଚିମରେ ନରସିଂହ ପୁର । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨ ବର୍ଗମାଇଲ,
ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୪୭୭୮୮ (ପରୁଷ ୨୨୫୧୭ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ୨୫୨୧୧), ସ୍ତ୍ରୀସଂଖ୍ୟା
୧୨୭ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରତା ୧୦୮୭ । ସ୍ଥାନର ବାସିନ୍ଦ ଅସ୍ଵ ୧ ଲକ୍ଷ ୮ ହଜାର
୫୩ ଓ ପେଶୁବ ୧୯୮୮ ଟଙ୍କା । ଏହାର ରାଜଧାନୀ ବଡ଼ାମ୍ବା, ମହାନଦୀ ମଧ୍ୟସ୍ଥ
ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଯିହନାଥ ମନ୍ଦିର ଓ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ରାଜାବଳୀ
ଦେବୀମନ୍ଦିର ଅଛି ।

ମିତର ଦୋଷ ଥିବାର ନିମ୍ନ କରିବ ।

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା “ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣଚନ୍ଦ୍ର ସାବରଙ୍କ ମହାରାଜ ମହାପାତ୍ର” ଜାନୁଆରୀ ତା ୧୦ ରୁ ୧୯୧୪ ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ ତା ୨୦ ରୁ ୧୯୨୨ ରେ ଶାଦ ପାଇଅଛନ୍ତି । ମାଣିଆବନ୍ଧ ଲୁଗା ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ତିଆରିହୁଏ ।

ହୁନ୍ଦୋଳ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନ ନରପତି ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କ ସମୟରେ ୧୫୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଭବିଷ୍ୟଦେବ ଜେନାମଣି ଏହି ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥିଲେ । ତିନିବର୍ଷ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଏହି ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି । ସେ ସମୟରୁ ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୨୮ ପୁରୁଷ ହେବ ରାଜତ୍ୱ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଏଠାକାର ରାଜବଂଶ ରାଜବଂଶୀୟ ଏବଂ କଟାର ଏମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ସ୍ୱରୂପ ।

ହୁନ୍ଦୋଳର ଉତ୍ତର ମୁହାଁରେ ଡେକାନାଲ, ଦକ୍ଷିଣରେ ବାମଣୀ ଓ ନରସିଂହ ପୁର ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ଅନୁଗୁଳ, ଆକାଶରେ ଏହା ୩୧° ବର୍ତ୍ତମାନ, ଲେକସଂଖ୍ୟା ୪୮୧୭ (ପୁରୁଷ ୨୩୪୩ ଓ ୨୫୪୩ ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୧୫୧ ଓ ଘରସଂଖ୍ୟା ୧୦୪୮ । ରାଜ୍ୟର ବାସିନ୍ଦା ଅୟ ଗ୍ରାୟ ୧୯୧୨ ଓ ହଜାର

ଟଙ୍କା ଏବଂ ପେସ୍‌ବର୍ ୫୫୧ ଟଙ୍କା । ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ହୁନ୍ଦୋଳ ରଡ଼, ଗୁପୋଳ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମ । ହୁନ୍ଦୋଳରେ ଭଲ କମଳାଲେମ୍ବୁ ମିଳେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା-ବାହାଦୁର ନବକିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାରାଜ ଜଗଦେବ ଜୁନ ତା ୧୪ ରୁ ୧୮୧୯ ଜନ୍ମ ଏବଂ ଫେବୃଆରୀ ତା ୧୦ ରୁ ୧୯୦୭ ରେ ଶାଦ ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଳଚେର ଲଇନର ହୁନ୍ଦୋଳ ରେଡ଼ ଫ୍ରେସନ୍ ଠାରୁ ହୁନ୍ଦୋଳ ଯିବାର ଗାଡ଼ା । ଏକଶେଷ ସୁସ୍ଥାସକ ଓ ହଜାଡ଼ିଏଶୀ ରାଜା ହୁଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ବାହାଦୁର ନବକିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାରାଜ ଜଗଦେବ ।

ବେପି ନ ଖାଇବ ବାଟେ ।

ପାଲଲହଡ଼ା ।

ସନ୍ତୋଷପାଳ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପୁରୁଷ ଏହି ରାଜ୍ୟ-
ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପୁରୁଷ ଏହି ରାଜ୍ୟ କେନ୍ଦୁଝର ସୀମାରେ ଥିଲା । ଗୁଡ଼ବିବାଦରୁ
ପୃଥକ ହୋଇଯାଇ ଅଛି । ଏଠାର ରାଜା କେନ୍ଦୁଝର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସମୟରେ ଭାରତ
ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ରାଜା ନାମାନ୍ତର କରିବାକୁ
ଦେଇଥିଲେ । ଏଠାର ରାଜାମାନେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ସ୍ବରୂପ ସର୍ବତ୍ର ଛାଡ଼ି ବ୍ୟବହାର
କରନ୍ତି ।

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ବଣେଇ, ମୁର୍ଦ୍ଦାରେ କେନ୍ଦୁଝର, ଦକ୍ଷିଣରେ ତାଳଚେର
ଏବଂ ପଶ୍ଚିମରେ ବାମଣ୍ଡା । ସେକ୍ସଟଲ ୪୫୨ ବର୍ଗମାଇଲ; ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୭୧୭୪
(ପୁରୁଷ ୧୩୮୩୫ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ୧୪୩୩୯); ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୨୩୭ ଓ ଗୁଡ଼ ସଂଖ୍ୟା
୭୨୧୭ । ପ୍ରଧାନ ପର୍ବତ ମଲୟଗିରି ୩୮୧୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ । ରାଜ୍ୟର ବାର୍ଷିକ
ଅୟ ୮୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍‌ବର୍ ୩ ୨୭୭୯ କ୍ର ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ମୁନପାଳ)

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ନାମ
“ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ମୁନପାଳ” ନାମେ-
ସର ତା ୨୭ ରୁଣ ୧୯୦୩ ରେ
ଲେ ଏବଂ ଅପ୍ରେଲ ତା ୮ ରୁଣ
୧୯୧୩ ରେ ସିଂହାସନ ପାଇ-
ଅଛନ୍ତି । ଅନୁକାଳ ପୁରୁଷ ପାଲ-
ଲହଡ଼ାର ଜଳବାୟୁ ଅତି ଅସାଧାରଣ
କରିଥିଲା କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ
ପଦରେ ସାଧ୍ୟବେଦ ହେଉଅଛି ।
ଏଠାରେ ଜଳ ହଜା ବେଶୀ ।
ବସ୍ତା ଗାଈର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସୁବିଧା
ନାହିଁ । ତାଳଚେର ଦେଇ
ମିବାକୁ ହୁଏ । ଏହି ଜାମାତା
ଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ସଂକୀର୍ତ୍ତ ଅନେକ
ଦେଶସ୍ଥଳେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ଗାଧୋଇ ବଢ଼ିବ ତୁମେ ।

ବି, ଏବଂ, ବେଲୁଓସ୍ତେର ରାଜ ଅଠରୁ ଶ୍ରେୟନ ଠାରୁ ସେହି ମକା
ଜାପ୍ରାନ୍ତି ନରସିଂହପୁର ଯାଇଥିବା ବାଦା ଏହି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯାଇଥିଲା ।
ଏହାହିଁ ଏ ରାଜ୍ୟର ଏକମାତ୍ର ପରାସ୍ତା । ଧାନ ଓ ଘାସ ଏଠାର ପ୍ରଧାନ
ସମ୍ପଦ । ଲୁଗା, ମାଙ୍କାମସ ଓ ଗୋଟିଟି ପ୍ରଭୃତି ଶଶିନ ପଦାର୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଥିଲା ।
ରାଜ୍ୟର ଏକ ବୃତ୍ତାସାଂସ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପାହାଡ଼ । ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାଥମିକ
ବିଦ୍ୟାଳୟ ୧୫ ଟି ଥିଲା ଓ ରାଜଧାନୀରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍କୁଲ
ବିଦ୍ୟାଳୟ ଥିଲା । ସରକାରଙ୍କୁ ଟ ୮୮୨୯ ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠରୁ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଉଥିଲା ।

ପୂର୍ବ ରାଜା ଅପୂର୍ବିକ ଥିବାରୁ ବୌଦ୍ଧ ଗଜବଂସରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କୁ
ଦତ୍ତକ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଭଗିରଥର ନୟାପାଟଣା ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମ । ଏଠାରେ
ବହୁକାରୁ ଟସର ପାଟ ଓ ସରସୁଆ ଲୁଗାମାନ ନାନା ପ୍ରକାର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସହଜ
ଭାବେ ହେଉଥିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ହେଉଅଛି । ଏହା ନାନାଦେଶରୁ ରପ୍ତାନି
କରାଯାଏ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରମାନେ ଅଧିକାଂଶ ବୌଦ୍ଧ ଅଟନ୍ତି । ତମ୍ବୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ପ୍ରଧାନ ଯାହା ।

ନରସିଂହପୁର ।

ନରସିଂହପୁର ଡଃ—ଅନଗୁଳ ଓ ହିଂସାଳ, ପଃ ଓ ଦଃ—ମହାନଦୀ,
ପୂର୍—ବଡ଼ାମା ଓ ହିଂସାଳ । ୧୯୧୨ ରେ ଧର୍ମସିଂହ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ

ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାସନ କରିଥିଲେ, ଏହି
ଗଜବଂସର ସନ୍ତକ ବୃଦ୍ଧିକ । ଏହି
ଗଜବଂସରେ ୨୭ ଜଣ ଗଜପତି
ହେଇଛନ୍ତି । ନରସିଂହ ଓ ପର
ନାମରେ ଦୁଇଜଣ କିନ୍ତୁ ରାଜାଙ୍କ
ନାମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ନରସିଂହ
ପୁର ନାମ ହୋଇଥିଲା । ଗଜବଂସର
ରାଜବିଜ୍ଞ କକଡ଼ାବିଜ୍ଞର ଉପରେ
ଏହାର ରାଜଧାନୀ ନରସିଂହପୁର
ଓ କାନମୁର, ଶାଂକାରପୁର ପ୍ରଧାନ
ଗ୍ରାମ, ଏହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ୧୧୧ ବର୍ଗ
ମାଇଲ ଗ୍ରାମ ୮୮ ଓ ଉପସଙ୍ଗୀ
୮୭୦୩, ଲେକପଡ଼ା ଗ୍ରାମ ୪୯
ହଜାର । ରାଜ୍ୟର ବାସିନ୍ଦ

ଅସ୍ଥାୟୀ ୧ଲକ୍ଷ ୧୭ ହଜାର ଟଙ୍କା । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ଅନନ୍ତନାରାୟଣ ମାନସିଂହ
ଏକ ପେଣ୍ଡବଂସ ୧୫୫୭୯ କା । ହରିବଂସ ମହାପାତ୍ର ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧିପତିଙ୍କ ନାମ “ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ଅନନ୍ତ ନାରାୟଣ ମାନସିଂହ
ହରିବଂସ ମହାପାତ୍ର ” ତା ୧ ଲକ୍ଷ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୦୮ରେ ଜନ୍ମ, ତା ୧୯
ସୁଲଭ ୧୯୨୧ ରେ ବିଭବ ପ୍ରଭୃତି ପଦ୍ମାବତୀ ଦେବତାମଣି କରିଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଲଢ଼କପୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ନାହିଁ ।

ଶଶିପତ୍ନୀ ।

ଏହି ରାଜ୍ୟର ରୂପ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ । ଏହାପୂର୍ବେ ନୂଆଗଡ଼ ଅଳ୍ପଦୂର
ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ନୂଆଗଡ଼ର ଜଣେ ରାଜାଙ୍କୁ ଶଶିପତ୍ନୀକୁ
ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ରାଜ୍ୟକର ଶାସନ କଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଆଜି ଶଶିପତ୍ନୀ ରାଜ୍ୟରେ
୧୦ ଜଣ ରାଜା ବସି ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରେ ପୁରୀ ଓ କଟକରୁ ପଶ୍ଚିମରେ ଦଶପଲ୍ଲୀ

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ହରିହର ସିଂହ, ମନ୍ଦିରର
ବ୍ରହ୍ମଚରୀ ରାମ)

ଏହାର ରାଜଧାନୀ । ମହାନଦୀ
କୂଳସ୍ଥିତ କର୍ଣ୍ଣାଟକରେ ନୀଳମା-
ଧବଳ ମନ୍ଦିର ଅଛି । କର୍ଣ୍ଣାଟକ
ଉତ୍କଳ ବାସନ ନିଜର ପ୍ରସିଦ୍ଧ,
ମହାନଦୀ କୂଳସ୍ଥିତ ପଦ୍ମାବତୀ
ପ୍ରଧାନଗ୍ରାମ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ଥଳ ।
ଲେକ୍ଷ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୮ ଦୁଇର,
ଗ୍ରାମ୍ୟା ୨୭୪ ଓ ଗୁଡ଼ସଂଖ୍ୟା
୧୭୩୭୪ । ରାଜ୍ୟର ଗାନ୍ଧିଜୀ
ଅୟ ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୫ ଦୁଇର
ଟଙ୍କା ଏବଂ ପେସକିସ୍ଟ ୪୨୧୮୯
ଅଟେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ ନାମ
“ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ହରିହର ସିଂହ,
ମନ୍ଦିରର ବ୍ରହ୍ମଚରୀ ରାମ ”
ତା ୨୭ ରାଜ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୧୯ରେ
ଜନ୍ମ, ତା ୨୭ ରାଜ ନଭେମ୍ବର
୧୯୨୨ରେ ରାଜ୍ୟରାଜିତି ହୋଇଅଛନ୍ତି, ଶଶିପତ୍ନୀର ରାଜା ରାଜସ୍ବରୂପ ବାଦମଣ୍ଡ
ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଶଶିପତ୍ନୀର ରାଜଗୃହ ପ୍ରଧାନ ପବ୍ବତ, ମାତ୍ର ଏକାଦଶୀ
ପ୍ରଧାନ ଯାତ୍ରା । ଶଶିପତ୍ନୀ ଯୋଗିସାମନ୍ତଙ୍କ ଜନ୍ମରୂପ ନିମିତ୍ତ ଉଲ୍ଲଳବାସୀଙ୍କର
ମହାତୀର୍ଥ ସ୍ବରୂପ । ବହୁବଳ ଚୋର ଅପୂର୍ବାର୍ଥରେ ଥିବାରୁ ଶଶିପତ୍ନୀର ଅନେକ
ଭବନ ଯାତ୍ରା ହୋଇଅଛି ।

ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରଭୃତ ବହୁପଦକ ବାଳରେ ।

ସତେଇକଳା ।

ଏହା ଗୋଟିଏ ୧ମ ଶ୍ରେଣୀ ରଜକାଚ । ବୃତ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଜାଙ୍କ ନାମ ମହାରାଜା
ଉତ୍ତମ ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେବ । ତା ୧୫ ଭଣ୍ଡ ଜାନ୍ତର ୧୮୪୧ ରେ ଜନ୍ମ ଓ

ତା ୨୫ ଭଣ୍ଡ ନବେମ୍ବର ୧୮୮୩
ରେ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରି
ଥିଲେ । ଏହାର ସେହିପଲ
୪୪୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକ
ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୨୧
ହଜାର । ଏହାର ପେସ୍‌କିସ ନାହିଁ
ମାତ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ସମୟରେ
ସରକାରଙ୍କୁ ନଜରାନା ଦିଅନ୍ତି ।
ରାଜା ଧାମା ସତେଇକଳାରେ
ହାଇସ୍କୁଲ ଓ ହାଲିବୋରା
ଅଛୁ; ସତେଇକଳା ୧୮୭୮ରେ
କେନ୍ଦୁଝର ଗୋଲମାଲ ଓ
ବିଦ୍ରୋହରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି-
ଥିଲେ । ସରକାର ତାଙ୍କୁ ୧୮୮୪
ରେ ରଜା ବାହାଦୁର ପଦ

ନ ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଅବତ୍ୟସ୍ତୋତ୍ରସିଂହ ଦେବ

ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ଏକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଉତ୍କଳ
ସହିତ ମିଶି ନାହିଁ । ଜୋରାହଟକ ହଜାକ ହିତସକାଶ ସର୍ବଦା ଯତ୍ନବାନ ।

ହୃଦୟୀ ଜଣାଉ ଏ ମୂଲ୍ୟ ସମୟରେ ।

ଶରଦ୍ରଥା ।

ଏହାର ସେକ୍ସପଲ ୧୫୩
 ନର୍ତ୍ତମାୟକ ଲେଖକସଂଖ୍ୟା
 ୪୩ ହଜାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ
 ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ୧୩ ହଜାର
 ଟଙ୍କା । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ
 ନାମ ରାଜା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର
 ସିଂହ ଦେବ ଡା ୪ ଶତ
 ଯୁଗ୍ମରେ ୧୮୧୨ ରେ
 ଜନ୍ମ ତା ୭ ରଖ ଫେବ୍ରୁ-
 ଆରି ୧୯୦୨ ରେ ସଂହ୍ରା-
 ସନ ଆବିଷ୍କାର କର-
 ଅଛନ୍ତି । ଏ ରାଜ୍ୟ ସର-
 କାରକୁ କିଛି ପେସ୍ ଡିସ୍-
 ଦିଏ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଗାଦିନ-
 ସିନ୍ ସଂସ୍ଥାରେ ନିଜରାଜା
 ଦିଏ । ରାଜବଂଶ ପରା-
 ଦ୍ରାଟ ରାମବଂଶର ଏକ
 ଶାଖା ଅଟେ । ବିଦ୍ରୋହ
 ସମୟରେ ୧୭୧୩ ରେ
 ଏଠା ରାଜା ସରକାରକୁ
 ଯାହାପ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।
 ଏହା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷୀ ରାଜ୍ୟ
 କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଳକୁ
 ଅସିନାହିଁ । ଏ ରାଜା ବଡ଼
 ସରଳ ଦୟାଳୁ ଓ
 ପ୍ରଜାପାତକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର
 ଉନ୍ନତ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର
 ଉନ୍ନତ ସକାଶ ଅବା-
 ତରେ ଧନ ଓ ମହିଷମ
 କରନ୍ତି ।

ରାଜା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର
 ସିଂହ ଦେବ ।

ନୂତନ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ତହାର ଆକାର ଓ

ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରଭୃତି ।

୧୯୩୭ ସାଲ ଅପ୍ରେଲ ୧୫ ରାତିରୁ ଜୁଲାଇ ୧ ତାରିଖ ଯାଏଁ ପୃଥକ ହୋଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଅଛି ଏବଂ ମାନ୍ୟତା ପାଇଁ ଜନ୍ ଅସେମ୍ବଲୀ ଦ୍ୱାରା K.C.I.E ଜୁଲାଇ ପ୍ରଥମ ସଭାରେ ହୋଇ ଅସିଥିଲା । ନୂତନ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ଯଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶା ସରକାରମାନଙ୍କର କୌଣସି ହିସାବ ନାହିଁ ।

ନୂତନ ପ୍ରଦେଶର ସେକ୍ସନ ୩୨୮୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଏଥିରେ ୭ ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୮ ଗୋଟି ସବ୍ଡିଭିଜନ ଅଛି । ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮୧୭୪୦୦୦ ମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦୁ ୬୮୮୧୦୦, ବୁଦ୍ଧଜନ ୧୧୭୪୦୦ ଇତ୍ୟାଦି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ୧୦୦୭୦୦୦, ମୁସଲମାନ ୧୩୧୦୦୦, ଏବଂ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ୩୭୦୦୦ । ପ୍ରତି ବର୍ଗ ମାଇଲରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ୩୭ ଜଣ ଲୋକଙ୍କୁ ବରଦେଇ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ନୂତନ ଉତ୍କଳର ଶାସନ ବିଭାଗ ।

ନୂତନ ଉତ୍କଳର ଶାସନ ପାଇଁ ଜଣେ ରାଜ୍ୟପତି, ୩ ଜଣ ସେକ୍ରେଟରୀ, ଜଣେ ରେଭିନ୍ୟୁ କମିଶନର, ୭ ଜଣ ଜିଲ୍ଲାପତି ଓ ମନୋନୀତ ପ୍ରତିନିଧି ଏବଂ ୭ ଜଣ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ୭ ଜଣ ଜିଲ୍ଲା ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଛନ୍ତି । ଏକେନର୍ସି ଏରିଆ ପାଇଁ ସେଠାକାର କଲେକ୍ଟରମାନେ ରେଭିନ୍ୟୁ ଏକେନର୍ସି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । କଟକ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ଅନୁଗୁଳର କେପୁଟୀ କମିଶନର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର କେମାଲର କେପୁଟୀ କମିଶନର କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ୧୮ ଗୋଟି ସବ୍ଡିଭିଜନରେ ୧୮ ଜଣ ସବ୍ଡିଭିଜନ ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଛନ୍ତି ।

ଦେଖିବା ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରବା ସକାଶେ କଟକ, ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଜଣେ ଜଜ୍; ଏବଂ ପୁରୀ, ଏକେନର୍ସି ଏରିଆ ବ୍ୟତୀତ ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟ୍ ପାଇଁ ଜଣେ ଜଜ୍ ଅଛନ୍ତି । ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟ୍ କଲେକ୍ଟରମାନେ ଉକ୍ତ ଦୁଇ ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ଏକେନର୍ସି ଅଫିସର ଜିଲ୍ଲା ଓ ସେସନ୍ ଜଜ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେଠାକାର ସବ୍ଡିଭିଜନାଲ ଅଫିସରମାନେ ଦେଖିବା ଓ ଫୌଜଦାରୀ ସବୁ ପ୍ରକାର ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ-ଦଣ୍ଡ ଦେବା କ୍ଷମତା ସେମାନଙ୍କର ନାହିଁ । କଟକ ଓ ଗଞ୍ଜାମ କଲେକ୍ଟରମାନେ ଯଥାକ୍ରମେ ଅନୁଗୁଳ ଓ କେମାଲ ସବ୍ଡିଭିଜନର ଜିଲ୍ଲା ଓ ସେସନ୍ ଜଜ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଏହି ଦୁଇ ସ୍ଥାନର ସବ୍ଡିଭିଜନାଲ ଅଫିସରଙ୍କର ଦେଖିବା ଓ ଫୌଜଦାରୀ, ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ପ୍ରକାର ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରବାର କ୍ଷମତା ଅଛି ।

ଏହାଛଡ଼ା କଟକ, ସମ୍ବଲପୁର, ପୁରୀ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ଲେଜିଷ୍ଲେଟିଭ ସଭା ଏବଂ ଜୟପୁରରେ ଜଣେ ଏକେନର୍ସି ସବ୍ଡିଭିଜନାଲ ଅଛନ୍ତି ।

ସତଲୋକ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଯେ କେହି ।

ରଜାମ ଓ କୋଷପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲା ଏଜେନ୍ସୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଏଜେନ୍ସୀ ସରକାର
ବିତ୍ତର କରନ୍ତି । ରଜାମର ଅସ୍ଥା ଓ ବର୍ଦ୍ଧମପୁରଠାରେ ଦୁଇଜଣ ମୁନସଫ ଅଛନ୍ତି ।
କୋଷପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାର ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ଇଣ୍ଡେଟ୍ ବର୍ଦ୍ଧମପୁର ମୁନସଫଙ୍କ ଅଧୀନ ବଟକ,
ପୁରୀ, ବାଲେଶ୍ବର ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ସରକାରୀ ଜମାଦାରଙ୍କର ଦେଉଳୀମାନ ଛତୁର
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଜମାଦାର ମୁନସଫ ଅଛନ୍ତି । ଭୁବନେଶ୍ବର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାର ଦ୍ଵାରା
ହୋଇନାହିଁ; ପାଟନା ଦ୍ଵାରାକୋର୍ଟ ଅଧୀନ ।

ରାଜ୍ୟ ଓ କୋରମଟ୍ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୭ ଗୋଟି ଚାଲୁକରେ ୧୭ ଜଣ ଚନ୍ଦ୍ର-
ସିଲହାର ଦେଉଳୀୟ ଓ ଯୋଜଦାସ ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରନ୍ତି ।

ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଣେ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ସାହେବ, ଅବକାସ
ସାହେବ, କାକର ସାହେବ, ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ଲ ଇନସପେକ୍ଟର ଅଛନ୍ତି ।

ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ପୋଲିସ ବହିର ଜଣେ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ତାଙ୍କ ବହିର ବହାର ପୋଲିସମାନଙ୍କ ଜେନେରାଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପରଗୁଳତ ହୁଏ । ପ୍ରଦେଶର ଜେଲ୍ ବନ୍ଦୀ ଓ ଗଜସ୍ତ୍ରା ବନ୍ଦୀର ପରଗୁଳତା ଗ୍ରାମ ଜଣେ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା କୁଟିବନ୍ଦୀ ଓ ପରଗୁଳତା ବନ୍ଦୀ ଜଣେ ଲେଫ୍ଟି ଡେପୁଟି ଡାଇରେକ୍ଟରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଦୀ ଜଣେ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନ ।

ରେଭେନିଉ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଭୂମିର ଗଜସ୍ୱ, ଅବକାଶ, ରେଭିନ୍ୟୁ
 ବିଭାଗ, ଖାମ୍ବ, ବୃଦ୍ଧି ହସାବ, ଜମି ମୂଲ୍ୟ, ପୋଖି, ବାହାରେକିନ୍ନି କୃଷି,
 ଚଣ୍ଡିକିୟା, ବ୍ୟବସାୟ, ମାଛଭଲକା, ବୟନ ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ କମ୍ପାନୀ ଅବୁ
 ବିଭାଗ ପ୍ରଭୃତି, ରେଭିନ୍ୟୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ରେଭେନିଉ କମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ
 ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଜଣେ ଜିଲ୍ଲାରେଭିନ୍ୟୁର, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ
 ଜଣେ ଝଲଣା ଜିଲ୍ଲା-ରେଭିନ୍ୟୁର ଅଛନ୍ତି । ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାର ବେତେକ
 ଭାଗରେ ପେଠାଡ଼ପିଲଦାରମାନେ ସବ୍-ରେଭିନ୍ୟୁର କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ନବନ ଉତ୍ତଳ ପ୍ରଦେଶ ୨ ଗୋଟି ପି, ତୃତୀୟ, ଡି, ତୃତୀୟରେ ବସନ୍ତ
 କରାଯାଇ ଅଛି । ଯଥା,—(୧) ସମ୍ବଲପୁର ତୃତୀୟ (୨) ମହାନଦୀ ତୃତୀୟ
 (୩) ନନ୍ଦିନୀ ତୃତୀୟ (୪) କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ତୃତୀୟ, ଉକ୍ତ ୪ ଗୋଟି
 ତୃତୀୟ ସୁପରିବେଶଣେ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅଧୀନରେ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ;
 (୫) ଗଞ୍ଜାମ ତୃତୀୟ (୬) କୋରାପୁଟ୍ ତୃତୀୟ (୭) ସଦ୍ୟୁଷ୍ଟ ତୃତୀୟ,
 ଉକ୍ତ ତିନିଗୋଟି ତୃତୀୟ ଚାପ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ ।
 ଏହି ସବୁ ତୃତୀୟ ଅଧୀନରେ କେତେଗୋଟି ସବ୍-ଡିଭିଜନ ଅଛି । ପ୍ରତି ତୃତୀୟ
 ଜଣେ ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର ଏବଂ ପ୍ରତି ସବ୍-ଡିଭିଜନରେ ଜଣେ ସହ-
 ଇଞ୍ଜିନିୟର ଅଛନ୍ତି ।

• ଧନ ଶେଷ ହେଲେ ସିନା ଇନ୍ଦିବ ବ୍ୟର୍ଥାରେ ।

ନୂତନ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶର ସାମାଜିକ ବିଭାଗ ।

ନୂତନ ପ୍ରଦେଶର ଜିଲ୍ଲା, ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା, କେନ୍ଦ୍ର ଜିଲ୍ଲାରେ କେତେ ଗୋଟି ସବ୍-ଡିଭିଜନ ଅଛି, ସବ୍-ଡିଭିଜନ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ନଗର ଓ ଥାନା ବର୍ଷସ୍ଥ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଜିଲ୍ଲା	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ସବ୍-ଡିଭିଜନ	ପ୍ରଧାନନଗର	ତହସିଲ ଓ ଥାନା
(ବର୍ଗ ମାଇଲ)					
୧ । କଟକ	୪୫୧୪	୨୩୧୪୭୫୨	୧ । କଟକସହର	କଟକ	- ୩୦
(ଅନୁଗୁଳ ୮୮୧ ବର୍ଗ ମାଇଲକୁ ନେଇ)			୨ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	
ପ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୭୫୦୦			୩ । ଜାମସୁର	ଜାମସୁର	
			୪ । ଅନୁଗୁଳ	ଅନୁଗୁଳ	
୨ । ବାଲେଶ୍ଵର	୨୦୮୫	୧୧୦୫୮୭	୫ । ବାଲେଶ୍ଵର ସହର	ବାଲେଶ୍ଵର	- ୨୩
ପ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୩୫୦୦			୬ । ଭୁବନେଶ୍ଵର	ଭୁବନେଶ୍ଵର	
୩ । ସମ୍ବଲପୁର	୫୩୧୩	୧୦୪୧୫୫୦	୭ । ସମ୍ବଲପୁର ସହର	ସମ୍ବଲପୁର	- ୨୨
[ଶତଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ନେଇ]			୮ । ବରଗଡ଼	ବରଗଡ଼	
			୯ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା	ଖୋର୍ଦ୍ଧା	

ପ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୨୦୦୦

ଏ ସଂସ୍କରଣରେ ଉପରୋକ୍ତ ତଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

କ୍ର.ସଂ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା	ସର୍ବତ୍ତମଜନ	ପ୍ରଧାନଜଗର	ଚନ୍ଦ୍ରସିଲ ଓ ଥାନା
୪ । ପୂର୍ବ ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୩୦୦୦	୨୪୯୯	୧୦୫୪୩୦୧	୧୦ । ପୂର୍ବସହର ୧୧ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା	ପୂର୍ବ ଖୋର୍ଦ୍ଧା	} — ୨୨
୫ । ପଶ୍ଚିମ (କଳିମାଳ ୮୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲକୁ ନେଇ) ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୭୫୭୮	୫୧୮୩	୨୪୧୧୭୧୧	୧୨ । ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ୧୩ । ଘରୁସର ୧୪ । ବାଲିଗୁଡ଼ା ୧୫ । ବାଲୁମୁଣ୍ଡ ୧୬ । କଳିମାଳ	ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଘରୁସର ବାଲିଗୁଡ଼ା ବାଲୁମୁଣ୍ଡ ପଲ୍ଲିବାଣୀ	} — ୮ ଗୋଟି ଚାଲିବ ଓ ୫ଟି ଥାନା
୬ । ଦକ୍ଷିଣ ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା ୫୦୦୫	୧୨୦୦	୧୭୪୫୧୮	୧୭ । କରପୁର ୧୮ । ଶ୍ରୀରାମପୁର	କରପୁର ଶ୍ରୀରାମପୁର	} — ୧ ଗୋଟି ଚାଲିବ

କଟକ ସହର ସର୍ବତ୍ତମଜନ ଅନୁକୂଳ ବାଙ୍କି ଗୋଟିଏ ସର୍ବତ୍ତମଜନ ବୋଲି ମଣ୍ଡଳର ପାରେ । ସେଠାରେ ଜଣେ ସଂ. ଓ. ଚନ୍ଦ୍ରପୁର;
କଲି ଦେବୀଜୀ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ପାଇଁ ମୁକ୍ତିପୁର ନାହାନ୍ତି ।

ବିବିଧରୂପ ବିବିଧ ପଦ୍ଧତି ।

ଉତ୍କଳର ଥାନା ଓ ତହସିଲ ଏବଂ ସବଡିଭିଜନମାନଙ୍କର
କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ :—

କଟକ ସଦର ସବଡିଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୫୭ ବର୍ଗମାଇଲ୍
ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୦୮୭୧୧୧ ଏଥିରେ ଗୋ ୧୩ ଟି ଥାନା ଅଛି
ଯଥା—୧ । କଟକ ଟାଉନ । ୨ । କଟକ ସଦର । ୩ । ଟାଙ୍ଗି ।
୪ । ବାଙ୍କୀ । ୫ । ବୈଦ୍ୟପୁର । ୬ । ଜଗତସିଂହପୁର ।
୭ । ବାଲିକୁଦା । ୮ । ଗୋବିନ୍ଦପୁର । ୯ । ସାଲେପୁର ।
୧୦ । ମାହାଙ୍ଗା । ୧୧ । କେଶବପୁର । ୧୨ । ତଣ୍ଡୁଲ ।
୧୩ । ଏରସମା ।

କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସବଡିଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୭ ବର୍ଗମାଇଲ୍; ଲୋକସଂଖ୍ୟା
୪୧୭୪୧୮ ଏଥିରେ ଗୋ ୭ ଟି ଥାନା ଅଛି ଯଥା—
୧ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା । ୨ । ପାଟକୁସୁ । ୩ । ପଟାମୁଣ୍ଡର ।
୪ । ମହାକାଳପଡ଼ା । ୫ । ଅଳ । ୬ । ରାଜନଗର ।

ଯାଜପୁର ସବଡିଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୧୫ ବର୍ଗମାଇଲ୍, ଲୋକ-
ସଂଖ୍ୟା ୫୧୨୨୮୮ ଜଣ । ଏଥିରେ ଗୋ ୭ ଟି ଥାନା ଅଛି ।
ଯଥା—୧ । ଯାଜପୁର । ୨ । ବଂସୀରପୁର । ୩ । ଧର୍ମଶାଳା ।
୪ । ସୁବିଜା । ୫ । ବଡ଼ଚଣା । ୬ । କୋରା ।

ଅନୁଗୁଳ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୮୧ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୫୦୫୮
ଏଥିରେ ଗୋ ୫ ଟି ଥାନା ଅଛି । ଯଥା—୧ । ଅନୁଗୁଳ
୨ । ବଜ୍ରଲ । ୩ । ଜରପଡ଼ା । ୪ । ପୁରୁଣାବିକାଟ
୫ । ଛେନପଡ଼ା ।

ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ :—

ପୁରୀ ସଦର ସବଡିଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୫୨୧ ବର୍ଗମାଇଲ୍
ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭୫୭୭୨୫ । ଏଥିରେ ଗୋ ୨ ଟି ଥାନା ଅଛି ।
୧ । ପୁରୀ ଟାଉନ । ୨ । ପୁରୀସଦର । ୩ । ସତ୍ୟବାଦୀ । ୪ । ବ୍ରହ୍ମଗିରି
୫ । କୃଷ୍ଣସାଦା । ୬ । ପିପିଲି । ୭ । ବାଲିଅଳ୍ପା । ୮ । ନିମାପଡ଼ା
୯ । ଡେଲୁଙ୍ଗ । ୧୦ । ବାଲିପାଟଣା । ୧୧ । ଗୋପ
୧୨ । କାକଟପୁର ।

ଗୋରୁଟା ସବୁଟି ଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୭୯ ବର୍ଗମାଇଲ ଲେବ-
ସଂଖ୍ୟା ୩୭୭୫୨୧ । ଏଥିରେ ଗୋ ୧ ଟି ଥାନା ଅଛି ।
୧ । ଡୋରଧା । ୨ । ଜଟଣି । ୩ ବୋଲଗଡ଼ । ୪ । ଭୁବ-
ନେଶ୍ୱର । ୫ । ଜଳିଆ । ୬ । ବେଗୁନିଆ । ୭ ଚନ୍ଦ୍ରକା
୮ । ବାଣପୁର । ୯ । ଟାଙ୍ଗି ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ :—

ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ସବୁଟି ଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧୩ ବର୍ଗ-
ମାଇଲ ଲେବସଂଖ୍ୟା ୫୪୩୮୨୧ ଏଥିରେ ଗୋ ୧୪ ଟା
ଥାନା ଅଛି । ୧ । ସୋସୋ । ୨ । ଶଇରା । ୩ । ଅଳ୍ପପୁର ।
୪ । ସିନିଆ । ୫ । ବାଲେଶ୍ୱର । ୬ । ରେମୁଣା । ୭ । ଜଲେ-
ଶ୍ୱର । ୮ । ନାମୋ । ୯ । ବାଲିଆପାଳ । ୧୦ । ପଞ୍ଚପଞ୍ଜି ।
୧୧ । ଗୋଗସର । ୧୨ । ବସ୍ତା । ୧୩ । ସିଂଳା ।
୧୪ । ସୁନପାଟ ।

ଭଦ୍ରକ ସବୁଟି ଭିଜନ—କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୦୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଲେବ-
ସଂଖ୍ୟା ୪୪୭୭୭୧ । ଏଥିରେ ଗୋ ୭ ଟି ଥାନା ଅଛି ।
୧ । ଭଦ୍ରକ । ୨ । ବଳ୍ଲ । ୩ । ଧାମନଗର । ୪ । ରଣା-
ପୋଡ଼ା । ୫ । ବାସୁଦେବପୁର । ୬ । ଗୁଜବାଲ ।

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ :—

ଥାନା	ଏରିଆ	ଲେବ ସଂଖ୍ୟା
ସମ୍ବଲପୁରସଦର ସମ୍ବଲପୁର	୧୪୪	୫୭୫୫୩
୧୭୯୭ ବର୍ଗମାଇଲ ହୋଇପୁରୁଡ଼ା	୨୦୮	୫୧୧୨୫
କେବଳ ସଂ ୩୪୩୫୨୧ ଲେବକେବ	୨୭୩	୫୧୦୪୩
ମୁର	୧୫୮	୩୦୦୮୧
ରମେଶ୍ୱର	୧୧୦	୩୨୩୮୫
ବଳେବରା	୨୨୦	୩୧୭୧୧
ଶାସନ	୧୨୩	୩୨୩୮୮
ଧମା	୧୦୭	୩୦୧୩୪
ମୁକ୍ତିର	୨୧୦	୧୮୩୧୧
ବରଗଡ଼ ବରଗଡ଼	୧୫୦	୭୦୧୫୭
୨୨୯୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଅତୀତସ	୨୫୮	୫୩୫୮୫

ନିଜର ମରଣ ଦୁଃଖ କର ଅନୁମାନ ।

ଆକା	ଏରଥ	ଲେକସଂଖ୍ୟା
ଲେକ ସଂ: ୫୩୭୪୦୭ ସୋହେଲା	୧୭୪	୪୪୭୭୦
ଆମାକେଲା	୨୦୪	୩୧୦୪୧
ପଦ୍ମପୁର	୧୧୧	୪୧୧୭୪
ବେତାଳା	୧୫୩	୫୦୩୮୭
ବଜେପୁର	୧୨୫	୪୩୫୫୫
ମେଢ଼ାମୁଣା	୧୨୫	୨୭୭୪୦
ଶେଷିଲତ	୧୧୭	୨୧୨୫୧
ଜଗଦଳପୁର	୨୪୨	୩୪୭୦୫
ବରପାଲ	୧୦୧	୪୭୪୩୪
ଭଟଳ	୧୮୪	୪୩୧୪୭
ପାଇକମାଳ	୧୧୧	୨୮୧୭୨

କ୍ଷତୀୟ ଥିବାକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ହୋଇଅଛି ।

ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ—

ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ୪ ଗୋଟି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ସହିତ ୮ ଗୋଟି ତାଲୁକ ଅଛି । ସେ ଗୁଡିକର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ଓ ଲେକ ସଂଖ୍ୟା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ତାଲୁକ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗ ମାଇଲ)	ଲେକସଂଖ୍ୟା
୧ ଛତ୍ରପୁର	୨୧୭	୧୮୭୧୭୫
୨ କୋଦଳା	୫୩୧	୨୦୭୨୨୮
୩ ରଘୁକୁଣ୍ଡା	୮୨୧	୧୮୦୭୧୫
୪ ଆସ୍ତା	୭୩୨	୨୧୦୨୭୦
୫ ସୁରଡା	୧୦୨	୨୮୩୭
୬ ବାଲଗୁଡ଼ା	୧୭୭୧	୧୦୮୧୫୫
୭ ଉଦୟ ଗିରି	୫୦୪	୮୫୧୮୮
୮ ବ୍ରହ୍ମପୁର	୫୭୧	୩୦୫୧୦୧

ଏହାଛଡ଼ା କନିମାଳ ସବ୍‌ଡିଭିଜନର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୮୨୨୭୮ । କନିମାଳରେ ୪ଗୋଟି ଆକା ଅଛି ଯଥା,—(୧) ପୁଲ-କାଶୀ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୨୦୩୧୧; (୨) ଖେରୁପଡ଼ା ୧୧୭୮୦, (୩) ପିଞ୍ଜିରା ୧୧୦୧୭ (୪) ଗୋଗୁପଡ଼ା ୧୫୦୮୮ ।

ସେହି ଅନୁମାନେ ରକ୍ଷାକର ପର ପ୍ରାଣ ।

କରପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ:—

କରପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୨ ଗୋଟି ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ୧ ଗୋଟି ତାଲୁକା ଅଛି ।

ସବ୍‌ଡିଭିଜନ	ତାଲୁକା	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ	ଲୋକସଂଖ୍ୟା
କରପୁଟ	କରପୁଟ	୨୦୭	୭୪୮୧୮
	ପଟ୍ଟାଙ୍ଗୀ	୮୦୦	୧୭୪୨୭
	ଜୟପୁର	୧୧୭୦	୨୦୧୦୭୦
	ମଲ୍ଲକାନଗିରି		୫୩୭୩୧
	ନବରଙ୍ଗ ପୁର	୨୦୧୩	୧୧୮୧୧୧
ସୟଗଡ଼ା	ସୟଗଡ଼ା		୧୨୮୧୧୭
	ବିଷମକଟକ	୮୨୩	୭୪୭୫୫
	ଗୁଣ୍ଡପୁର		୧୨୦୭୭
	ପାଲଲୀଖେମୁଣ୍ଡି	୧୭୩	୩୭୩୦୦୦

ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧିକାର ଶାସନ

ସଂସ୍ଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ୧ଗୋଟି ମିନିସିପାଲିଟି, ୭ଗୋଟି ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଏବଂ ୧୧ଗୋଟି ଲୋକାଲ ବୋର୍ଡ଼ ଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସହର ଓ ମହସଲ ରାସ୍ତା, ଘାଟ, ସ୍ତମ୍ଭ ଓ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ଏ ସବୁଥିରେ ନିର୍ବାଚିତ କମିଶନର, ମେୟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଅବା ଚେୟାରମେନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳେ । ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟ ମାନ୍ୟତାରେ ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଥିବାରୁ ସେଠାରେ ସେହି ସେହି ପ୍ରଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାମତେ ମିନିସିପାଲିଟି ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ କାଉନ୍ସିଲ ଏବଂ ତାଲୁକାବୋର୍ଡ଼ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟରୁ ତାଲୁକା ବୋର୍ଡ଼ ଏବେ ଉଠି ଯାଇଅଛି । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼କୁ ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ କାଉନ୍ସିଲ କହନ୍ତି । କେଉଁ ଜ୍ଞାନରେ ମିନିସିପାଲିଟି, ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼, ଲୋକାଲ ବୋର୍ଡ଼ ଅଛି ଏବଂ ତହିଁର ମେୟର ସଂଖ୍ୟା କେତେ ତାହା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼

ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼	ସଭ୍ୟ	ନିର୍ବାଚିତ	ମନୋମାତ
କଟକ—	୪୦	୩୦	୧୦
ପୁରୀ—	୨୮	୨୧	୭
ବାଲେଶ୍ୱର—	୨୮	୨୧	୭
ସମ୍ବଲପୁର—	୪୭	—	—
ଗଞ୍ଜାମ—	୫୦	—	—

ବିଦତ ସମ୍ପଦ ଯେତେ ଦୈବର କାରଣେ ।

ମିନିସିପାଲ୍ଟି

ମିନିସିପାଲ୍ଟି	ସର୍ୟ	ନିର୍ବାଚିତ	ମନୋମତ
କଟକ—	୩୦	୨୪	୭
ପୁରୀ—	୨୦	୧୭	୪
ବାଲେଶ୍ଵର—	୨୦	୧୭	୪
ଯାଜପୁର—	୧୫	୧୧	୪
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା—	୧୦	୮	୨
ସମ୍ବଲପୁର—	୨୦	୧୭	୪
ବ୍ରହ୍ମପୁର—	୧୮	୧୮	—

ପାରିଲା ଶିମିଶ୍ଟିରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମ୍ୟୁନିସିପାଲ୍ଟି ଅଛି । ଅନ୍ୟ ସହର-ମାନଙ୍କରେ ଲଞ୍ଜନସ୍ଥାନ କମିଟି ମିନିସିପାଲ୍ଟିର କାମ କରୁଥାଏ ।

ଲୋକାଲ୍ ବୋର୍ଡ

କଟକଜିଲ୍ଲା—	ସର୍ୟ	ନିର୍ବାଚିତ	ନିୟୁକ୍ତ
ସହର ଲୋ. ବୋ.	୨୦	୧୫	୫
ଯାଜପୁର " "	୧୨	୧	୩
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା " "	୮	୭	୨
ବାଲେଶ୍ଵର—			
ସହର " "	୧୭	୧୨	୪
ବ୍ରହ୍ମପୁର " "	୧୧	୧	୩
ପୁରୀଜିଲ୍ଲା—			
ସହର " "	୧୭	୧୩	୪
ଖୋର୍ଦ୍ଧା " "	୮	୨	୨
ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା—			
ସହର " "	୧୮	—	—
ଭୁବନେଶ୍ଵର ଜମିଦାରୀ " "	୭	—	—
ଦଶିଣ " "	୭	—	—
ବରପଡ଼ା " "	୧୫	—	—

ରାଜ୍ୟର ଜିଲ୍ଲାରେ ଲୋକାଲ୍ ବୋର୍ଡ ନାହିଁ । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା କାର୍ତ୍ତିସିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶୀୟ ଅଞ୍ଚଳ ଦ୍ଵାରା ଗୃହୀତ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଏକ ଚତୁର୍ଥୀୟ-ଦ୍ଵାରମାନେ ମେୟର ଅଟନ୍ତି ।

ଦୈନିକସମ୍ବନ୍ଧ ଏହା ଭାବେ ମନେ ମନେ ।

ଅନୁରୂପରେ ମିଳିପାଲୁଛି ନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାର ଜଗତ-
ସିଂହପୁର, ବାଙ୍କୀ, ସତ୍ୟବାଦୀ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ଭଦ୍ରକ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ବାଣପୁର, ଛତିଶପୁର,
ଗୋପାଳପୁର ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ଛାନରେ ଇନ୍ଦ୍ରନିସ୍ତନ ବୋତ ଠିକ ହୋଇଅଛି ।
ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ମାନ ମାଲିକର ଶୋ ଯାଏ ଭାର ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ର
ଜଣେ ଯେଲଥ୍ ଅଫିସର ଅଛନ୍ତି । ପୁଣି ଯାହା ସମାଜମର ଛାନ ହେବାରୁ
ସେଠାରେ ଜଣେ ସରକାରୀ ହେଲଥ୍ ଅଫିସର ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ମିଳିପାଲୁଛିରେ
ଓ କଟକରେ ଜଣେ କର ହେଲଥ୍ ଅଫିସର ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ପଥକର
ଦାଟ, ଦାଟ, କାଠି ହତା, ଘର ଟିକପରୁ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଓ ମିଳିପାଲୁ-
ଚିର ଅସ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ବୋର୍ଡ଼ମାନଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ କଳେଜ ଠିକ
ହୋଇ ଜିଲ୍ଲା ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେ ଓ କମିଶନରଙ୍କ ମଞ୍ଜୁର ମତେ କାମ ହୁଏ । ପ୍ରତି
ଜିଲ୍ଲାର ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ଜିଲ୍ଲାପୁଲ ଇନ୍ସପେକ୍ଟର, ପବ୍ଲିକ୍ ହେଲଥ୍
ଡିପେଣ୍ଡର, ବାରିକ ମିସ୍ତ୍ରି ଇଟି ନିୟମ ସେଠାରେ ସେହି ଇଲ୍ଲାକାର ଚିକିତ୍ସା-
ଧାତେ । ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରରେ ଅଧିକାରୀ କ୍ଷମତା ଗ୍ରନ୍ଥ ଦିଆଗଲେ
ମଧ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେ, କମିଶନର ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଶାସନ ବାଣ୍ଟର, ଯଦୁ
ବିଷୟରେ ଶେଷ କ୍ଷମତା ରଖି ଅଛନ୍ତି । କଟକ ମିଳିପାଲୁଚି ପର୍ବ ବୃହତ ଅଟେ,
ମାତ୍ର ତାହା ଗତ ୨୩ ବର୍ଷ ହେଲ ସରକାର ଦ୍ୱାରରେ ରହି ଜଣେ ଦୋଷଟିଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଅଛି । ପ୍ରତି ୫ ବର୍ଷରେ ଥରେ ଲେଖା ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ
କମିଶନର ଓ ମେମ୍ବର ବସ୍ତୁ ହୁଅନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଚେୟାରମେନକୁ
ହେଡ଼ିଫେଣ୍ଡ କୁହାଯାଏ । କୋରମ୍ପଟ୍ ଜିଲ୍ଲା ଅନୁସୂଚି ଥିବାରୁ ସେଠାରେ
ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ କାମ ଏକ ସରକାରୀ ମନୋନୀତ କମିଟି ଦ୍ୱାରରେ ରହିଅଛି ।
ଏମାନଙ୍କର ହସ୍ତାକ୍ଷର ପ୍ରତିବର୍ଷ ସରକାରୀ ଅଫିସରେ ଯାଞ୍ଚ କର ମତାମତ ଦେଇ
ଆସନ୍ତି ।

ଅବକାଶ

ଉତ୍କଳର ଅବକାଶ ବରଷ ରେଭିନ୍ୟୁକମିଶନରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି ।
ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାମେଜେଷ୍ଟ୍ରେରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅବକାଶ ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ
ଅଛନ୍ତି । ଅଫିସ, ଗଣେଇ, ମଦ ଓ ଚାନ୍ଦି ପ୍ରଧାନ ଅବକାଶ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ
ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଫିସ ବେଣୀ ବନ୍ଦୀ ହୁଏ । ପୁଣି ଜିଲ୍ଲାରେ ଭଙ୍ଗ ଅଧିକ
ପ୍ରଚଳିତ । ଶେଷ ଜାତି ଓ ମୂଢ଼ମାନ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଏକ ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ
ବେଣୀ ମଦ ସାଧାରଣତଃ ଖାଦ୍ୟାନ୍ତ । ଗଜେଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଦୁଲ୍ଲ-
ପଲରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଉନ୍ନତ ମଦ ହେଉ ହୁଏ । ଗଜଜା ଓ ଗଜାମାନେ ସରକାରଙ୍କ-
ଠାରୁ ଅଫିସ ଓ ଗଣେଇ ତିନି ନିଜ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ବନ୍ଦୀ କରନ୍ତି । ମଦ ସେମାନେ-
ମାୟାରୁ ସମୃଦ୍ଧ ରକେ ଯେ କରନ୍ତି ଯେତେ ।

ସେହିଠାରେ ବୁଝିବେ ଇଆର ବସନ୍ତ । ଅଠଗଡ଼, ଦେବୀନାଲ, ତାଳଚେର
ପ୍ରଭୃତି ଜଙ୍ଗଲରେ ଅତିମ ଏବଂ ଗୁଲିର ବହୁଳ ପ୍ରଚଳନ । ପୁଣି ବୋଢ଼େଇ
ପୁଣ୍ୟରେ କେତେକ ଲୋକେ ଖାଉଥିଲେ; ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଦ ଅଛି ।
କଲକତ୍ତାଠାରେ ସରକାରଙ୍କ ଚରାବ୍ୟାପକରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଘଣ୍ଟେଇ ଗୁଡ଼ି
କରୁ ଅଛନ୍ତି । ସ୍ୱଳ୍ପ ବେଶୀ ହେବ ଏବଂ ଜଣା ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଳ୍ପ ବଢ଼ି ହେବ ।
ଏହା ଗରୁଡ଼ମେଘଙ୍କର ଅବତାର ମତ ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲା ।

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଓ କେନ୍ଦୁଝର ପଶ୍ଚିମରେ ତେଜାଗାଠା
ଏବଂ ଅଠଗଡ଼ ପୂର୍ବରେ ସମୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣରେ ପୁଣ୍ୟ । ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୩୭୩୩
ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୯ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ମହାନଦୀ,
କୁଅଖାଇ, କାଠଯୋଡ଼ୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ମାଇକା, ଚଣୋପୁରୀ, ବୈତରଣୀ, କେଳୁଆ,
ଖରସୁଆ, ଲୁଣା, ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ । ଜିଲ୍ଲାର ପଶ୍ଚିମରେ ପାହାଡ଼
ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ । ପର୍ବତ ମଧ୍ୟରେ ମହାଗଣା ସବୋଇ ପର୍ବତ । କଟକରେ
କଟକ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଯାଜପୁର ଏବଂ ଅନଗୁଳ ଏପରି ୪ ଗୋଟି ସବ୍‌ଡିଭିଜନ ଅଛି ।
ବାକୀ ଏବଂ କଟକ ସହରର କେତେକ ଅଂଶ ବାଦ ଦେଲେ ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲା
ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଅଧୀନ ଅଟେ । କଟକଠାରୁ ମହାନଦୀରୁ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ
କେନାଲ ସୃଷ୍ଟି । ସେଥିମଧ୍ୟରେ, ମାଛଗା, ତାଳଦଣ୍ଡା, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡା, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା
ଓ ହାଇଲେଭଲ କେନାଲ ପ୍ରଧାନ । କଟକରେ ଉତ୍ତରରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆକାଶ
ଠିକ୍‌ସେହି ପ୍ରକାର । ଏହା ଛଡ଼ା କଟକ ତାରପୁର, ଜଗତସିଂହପୁର, ବାଙ୍କୀ
ଯାଜପୁର, ଆନନ୍ଦପୁର, କଟକ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ପ୍ରଧାନ ଗସ୍ତା ଅଟେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର
ନିର୍ବାଣୀ ଠାରୁ ତାଳଚେର ଲଘୁନ ଯାଇଅଛି ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ କଲ ବାଉଁଶାନା ଅଛି । ଗର୍ଭକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ
ମହାଗଣା, ଝିଙ୍କଡ଼ି, ଯାଜପୁର, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ପରମହଂସ, ଛିଉଆ, ଚଟାକା, କେମାନା
ରତ୍ନସେତୁ, କାଳାବୋହା, ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଯାଜପୁର କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଓ କଟକ ଏପରି
୩ଟି ସହର ଅଛି । ସବ୍‌ଡିଭିଜନମାନଙ୍କରେ ଜଗତସିଂହପୁରର ଅଧିସର ଅଛି
ମୁନସପ ଅଛନ୍ତି । କଟକଜିଲ୍ଲାର ରାଜଧାନୀ କଟକର ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ନଗର
ଅଟେ ଏବଂ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ
ପ୍ରଦେଶର ରାଜଧାନୀ ପୁର ହୋଇ ନାହିଁ ।

କଟକ ନଗରରେ ସରକାରୀ ଅଧିବାସନ । ୧—ସେରନ୍ଧ୍ରୀ କମିଶନର
ଅଧିଷ । ୨—ଓଡ଼ିଶା ଡିଭିଜନ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଅଧିଷ । ୩—ପୁଲିସ ସାହେବ

ଅପଣାର ଦୁଦେ ଶେଲ ସେ ହାଣିବ ତେତେ ॥

ଅବକାଶ ପାତେକ, ବୃଷି ଲଙ୍କା ଦୋଷଟି, ସିରିଲସର୍ଜନ, ସେଣ୍ଟାଲ ଜେଲ୍ ବାରିକମିସ୍ତ୍ରୀ, ସୁପ୍ରଦୟ ଇଟି ନିପୁର, ପୁଲିସ ଆଇ. ଷା, ଟିପଜିଫ୍ ଲଙ୍କା, ପଶୁ ଚିକିତ୍ସା ଦୋଷଟି, କୋଅମ୍ବରେଟିର ଦୋଷଟି, କଟକ ସମ୍ବଲପୁର ବାଲେଶ୍ବର ଇସର ଜିନ୍, ଅଦାଲତ, ଇମ୍ପରୀୟାଲ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ, ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ, ମେଡିକଲ ସ୍କୁଲ, ଇଟି ନିପୁର ସ୍କୁଲ, ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲ, ଓ କଲେଜ ବାଲିକ ବାଲିକା-ମାନଙ୍କର ଗୋ ୭ଟି ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି । ମାଇନର ସ୍କୁଲ, ହିନ୍ଦୁ ମହିଳା ସ୍କୁଲ, ଇଉରୋପୀୟାନ ସ୍କୁଲ, ମଦ୍ରାସ ଓ ସାହିତ୍ୟସମାଜ, ଟାଉନହଲ, ଜିଲଟଣ୍ଟ କଲେଜ, ସରକିଟ୍ କୋଠି, ପୁଲିସ ବସକ୍, ଜୋବସ୍ କାରଖାନା, ଜିଲ୍ଲବୋର୍ଡ ଅଫିସ, ଇନକମ୍ ଟାକସ, ପୋଷ୍ଟ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ ଅଫିସ, ଭାକ ସୁପ୍ରଦୟ ପ୍ରଭୃତି ଅଫିସ ଓ ଅଫିସରମାନଙ୍କର କୋଠି ରହିଅଛି ।

ଦୃଢ଼ବ୍ୟସ୍ଥାନ—ମହାନଦୀ ଅନଳକଟ୍, ବାଠଯୋଡ଼ୀ ମହାନଦୀର ପଥରବନ୍ଧ, ବାଲବାଣୀ ଦୁର୍ଗ, ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ, ବୃଷି ପାର୍ମ ଏବଂ ଭାବୁରଖାନା ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଜା ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ପ୍ରାସାଦ କଟକରେ ରହିଅଛି ।

ଜେଜାନାଲ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ତାଳଚେର, ହିନ୍ଦୋଲ, ନରସିଂହପୁର, କଳା-ହାଣ୍ଡି, କେନ୍ଦୁଝର ପ୍ରଭୃତି ସଜାମାନଙ୍କର ଓ କନିକା, ଆଲି, ମଧୁପୁର, ସୁଜିତା, ଭୁବନ ଦର୍ପଣ ପ୍ରଭୃତି ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ।

ଧର୍ମସ୍ଥାନ—କଟକଚଣ୍ଡୀ, ଅମରେଶ୍ବର, କାଳୀମନ୍ଦିର, ଗୋପାଳଜୀ ମଠ, ସପ୍ତବିଦ୍ୟା ମଠ, ମାଘର୍ଷାଣୀ ମନ୍ଦିର, ସତ୍ୟନାଗସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିର, ମସୁରୀମ ମଠ, ହିଲସୀପୁର ମଠ, ରଘୁନାଥଜୀ, ଗଉରାଡେଶ୍ବର, ବ୍ରାହ୍ମ ମନ୍ଦିର ଗୋଟିଏ ଅଛି ।

ମସଜିଦ୍—ଜୁମାମସଜିଦ୍, ପଲଟନ ମସଜିଦ୍, ବକ୍ସିକନାର ମସଜିଦ୍ ଏକଦମ୍ବୁଲ ।

ଗୀର୍ଜା—ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ, କାଥଲିକ, ବାପ୍ଟିଷ୍ଟ ।

ଅଶ୍ରମ—ସେଲଟର ଓ ହିନ୍ଦୁ ଅନାଥାଶ୍ରମ, ବ୍ୟବକାଶ୍ରମ ।

ବଙ୍ଗଳା—ଝେସନ ପାଖେ ଜିଲ୍ଲବୋର୍ଡର, ବାରିକମିସ୍ତ୍ରୀ, ଭୁଲସୀପୁର ଓ ଟେଣ୍ଟିଂ ବଙ୍ଗଳା ।—ଏହାଛଡ଼ା କିଛି ଭିତରେ ସରକାର୍ କୋଠି ।

ଧର୍ମଶାଳା—ଗୋପାଳଜୀ, ବଦମରସ୍କୁଲ, ମାଘର୍ଷାଣୀଙ୍କର ୩ଟି ଧର୍ମଶାଳା ।

କୁବ୍—କଟକ କୁବ୍, ଇଉନସ୍ପିନ କୁବ୍, ଶାଖାପାଣି କୁବ୍, କଲିଙ୍ଗ କବ୍, ଅମଲ କୁବ୍, ଝେସନ କୁବ୍ ।

କଟକ ସହରର ସିଟି ଓ ସୁନା ରୂପା କାମ; ପାଜସ୍କୁର ବାଡ଼ୀ ଓ କାଠ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର, ଟିମ୍ବର, ଜଉରୁଡ଼ି; ସାଲେପୁରେ ଚାମୁଛ ବାରିଙ୍ଗ ଦୁକା ।

ଏକ ଏକ କରି ଦିନ ଯାଉଅଛି ଯେତେ ।

ଓଁକାର ଭିତରେ—ବାବୁ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ, ବାବୁ ବିଜୟାନନ୍ଦ ଦାସ, ବାବୁ ସୁବାସନାଥ, ବାବୁ ସୁବୋଧଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ, ବାବୁ ବାବୁକିଶୋର ସାଏ, ବାବୁ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ସେନଗୁପ୍ତ, ବାବୁ ଚନ୍ଦ୍ରାଂଶୁ ଅଗ୍ରୱାଲ ଓ ମୁକ୍ତାର ଭିତରେ ବାବୁ କେଦାରନାଥ ସାଏ ପ୍ରଧାନ । ଯାଜପୁରରେ ବାବୁ ବୃଷ୍ଟ ସିଂହ ଓ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ବାବୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାନ୍ତି ବଡ଼ ଓଁକାର ।

କଟକରେ ଧାନ, ଝୋଟ, ମୁଗ, ବର, ଅଳୁ, ଚିନାବାଦାମ, ଅଖ, କୋଳଥ-ଚଣାଅଦି ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦନ । ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ମାଛ ଓ ଶୁଣ୍ଠିଆ ଅଦି ପ୍ରଚୁର ମିଳେ । କଟକର ଜଳବାୟୁ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟକର ଏବଂ ବର୍ଷକେ ୭୦ ଠାରୁ ୭୦ ଇଞ୍ଚ ବୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଶିଶି, ଘାସା ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ବସୟରେ କଟକ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ର ଅଟେ । କଟକ ସହରଠାରୁ ଜଗତସିଂହପୁର ଓ ତାରପୁର, ଜଗତପୁରଠାରୁ ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡା ଏବଂ ମୁଣ୍ଡମୁଣ୍ଡା ଠାରୁ ବାଙ୍କୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟର ସର୍ବିସ ଅଛି । କଟକ ସହରରେ ୩ ଗୋଟି ବଲ୍ ଫ୍ଲୋଟେଲ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଓଡ଼ିଆ, ତେଲେଙ୍ଗା, ବଙ୍ଗଳା, ଉର୍ଦ୍ଦୁ, ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ କଟକର ପ୍ରଧାନ ଭାଷା, କଟକ-ସହରରେ ଦଶହରା, ମୋହରମ ଓ ବାଲିଯାତ୍ରା ଝୁଲଣ ପ୍ରଦିଗ ଉତ୍ସବ । ଫଲସ ପଏଣ୍ଟ କଟକଜିଲ୍ଲାର ଏକ ବଣସର ।

କଟକ ସହରରେ ବଡ଼ ସେଠକାର ମାଲଗୋଦାମ ଓ କାରବାର ଅଛି । ବଡ଼ ଧନ ବ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟ ଅଛି । କୋଫ୍ଟେନୁର ଝୋର, କଟକ ଝୋର, ମସ୍ତାନ ଦୋକାନ, ଶିବଶା କୋମ୍ପାନୀ, ବନା ପହଲମାନ ଦୋକାନ, ସମେସର ମାର୍ଚ୍ଚ୍ୟାଡ଼ୀ ଦୋକାନ, ରଙ୍ଗିଲ କାରଜ ଦୋକାନ, କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂକୋମ୍ପାନୀ, ହରିସମ ମାର୍ଚ୍ଚ୍ୟାଡ଼ୀ, କେତେକ କାନ୍ଥର, କବିସନ ଓ ହୋମିଓପାଥୀକ ଡାକ୍ତର ପ୍ରଭୃତିକ ଦୋକାନ ପ୍ରଧାନ ଦୋକାନ ଅଟେ ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ହାଟ—କଳାପଥର, ଚଢ଼ିକା, କେନ୍ଦାଲ, ବରଜା ନିଷ୍ପିନ୍ନବୋଇଲି, ଭୂବସୀପୁର, ଅଲଣା, ଜଗତସିଂହପୁର, ବାଲିଚନ୍ଦ୍ରପୁର, କୁମୁଡ଼ା, ଟାଙ୍ଗୀ, କଟସ, ଚମ୍ପାପୁର ପ୍ରଧାନ ହାଟ ।

ଗୁମ୍ରା—ଜଗନ୍ନାଥ ସଡ଼କ, ଗୁମ୍ରାଲ ସୁମ୍ରା, ଚାଳଦଣ୍ଡା ସୁମ୍ରା, ମାଛରାଁ ସୁମ୍ରା, ମାଧବ ସୁମ୍ରା ।

କେନ୍ଦାଲ—ଚାଳଦଣ୍ଡା, ମାଛରାଁ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଖର୍ଚ୍ଚ—ଲଳିତପୁର, ଚୁଡ଼ଙ୍ଗ ଗୋଦୁଆର । କଟକଜିଲ୍ଲାର ଲେକ-ସଖାର ଶତକକା ୫୦ ଶୁଷ. ୩୮ ଜଣ ଶିଳ୍ପୀ, ୮ ଜଣ ବ୍ୟବସାୟ କର ଚଳନ୍ତି ।

କଟକ ସହରରେ ବଜୁଲ ଅଲ୍ଲୁ ଓ ସରକାରୀ ଟେଲିଫୋନ ଅଫିସ ଅଛି ।
ଦ୍ରବ—ଆର୍ଦ୍ରପଥ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେଗୋଟି ବଡ଼ ପାଟ ।

କଟକର ବୁଝାଣମ ସରକାରୀ ପରିଗଣିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ସବୁ ବୃହତ ଅଟେ ।

ନିକଟେ ମରଣ ଚାଳ ଅଛିଅଛି ତେତେ ॥

କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀ ।

ସୁପ୍ତକ ବିଦେଶ—କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କୋମ୍ପାନୀ, ମନମୋହନ, ଦାଶରଥୀ, ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର, ଅରୁଣୋଦୟ, ରାଧାରମଣ, ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ, କୋଣାର୍କର ସୁପ୍ତକାଳସ୍ୱ ପ୍ରଭୃତି ।

ଏଲେପାଡ଼ିକ ଔଷଧ ବିଦେଶ—ସ୍ୱରଜ ମେଡ଼ିକଲ୍, ଏଡ଼ିଂବର୍ଗ୍ ମେଡ଼ିକଲ୍ ଜର୍ମେଡ଼ିକଲ୍, ଓଡ଼ିଶା ମେଡ଼ିକଲ୍, ରୟଲ୍ ମେଡ଼ିକଲ୍ ହଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ।

କବରକ ଔଷଧ ବିଦେଶ—ସିକ୍ସ୍ ସୁଥା ଔଷଧାଳୟ, ମନମୋହନ ଔଷଧାଳୟ, ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଔଷଧାଳୟ, ରାଧାରମଣ ଔଷଧାଳୟ ଇତ୍ୟାଦି ।

ହୋମିଓ ପାଥକ ଔଷଧ ବିଦେଶ—ହୋମିଓ ଚଲେଜ, ଓଡ଼ିଶା ହୋମିଓ ହଲ୍, ଇଉଲ ହୋମିଓ ହଲ୍ ପ୍ରଭୃତି ।

ମନୋହାରୀ ଦୋକାନ—ମସ୍ତାନ ଦୋକାନ, କଟକ ଷ୍ଟୋର, କୋଣାର୍କର ଷ୍ଟୋର, ଦୁର୍ଲଭଦତ୍ତ ଦୋକାନ, କଟକ ଏମ୍ପୋରିଅମ୍, ବଲ୍ ମୋରଥ ଓ ଶିବାଜୀ କୋମ୍ପାନୀ ପ୍ରଭୃତି ।

ପ୍ରାମୋଦନ ଏଜେଣ୍ଟ—ଶିବଜୀ ଏଣ୍ଡ କୋ ।

ଭୁନ—ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥସୁର, ଲଲ୍ଲମିଆଁ ।

କୁଟାଦୋକାନ—ଜଲ୍ଲମିଆଁ କୁଟା ଦୋକାନ ।

ମୂଲ୍ୟବାନ ଶାଢ଼ୀ—ଜଲ୍ଲମିଆଁ, ଚନ୍ଦ୍ରାଘଣି ଓ ନନ୍ଦନାଥ ସାହୁ ଦୋକାନ ।

ବାୟୁସ୍ତୋପ—ଏକମି ଥୁଏଟର ।

ହୋମିଓ ପାଥକ—ଅରବି ରାଉଟ୍, କାନ୍ତୁଚରଣ ଦାସ, ଜହର ଡାକ୍ତର ।

ସୁନାରୁପା—ଚାଉଗୁଡ଼, ଜଲ୍ଲମିଆଁ, ରୁଣ୍ଡାଶ୍ୟାମ ମହାନ୍ତି, ଶାମ ସାହୁ ଅଲଙ୍କାର କାଗଜାନା, ମାଧବ ଜେଠୀ ।

ଗୁଡ଼ାଫୁ—ଅ କବଚେଟ୍ଟି, ବାରୁ ନର୍ମଳଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, କରମ ଝା ।

ବ୍ୟାୟାମ ବିଦ୍ୟାଳୟ—ବାରୁ ସତ୍ତ୍ୱଚରଣ ରାୟ,

ଚପମା—ଜର୍ଜ ମେଡ଼ିକାଲ୍ ହଲ୍, ପୃଷ୍ଠି ଏଣ୍ଡ କୋ ।

ଦାନ୍ତକରା—ଚୀନା ଡାକ୍ତର, ପୃଷ୍ଠି ଏଣ୍ଡ କୋ ।

ପଟୋଡ଼ାପଇ—କୁଡ଼ୁସ୍, ନରେନ୍ଦ୍ରମିଶ୍ର ଓ ଏସ୍ ଜ୍ୟାଉଲ୍ ।

ପାଇକଲ—ପାଇଁ କୋମ୍ପାନୀ ଓ ମାର୍ଟିନାଡ଼ି ଷ୍ଟୋର ।

ମୋଟର କାରଖାନା—ମିଶ୍ର କୋମ୍ପାନୀ ଓ ବୃଦାର୍ଦ୍ଧ ।

ସବ୍‌ସକ୍ସନ ଓ ଇଂରେଜୀ ବହି—ହୁଲ୍ ଇବ୍ କୋମ୍ପାନୀ ।

କବରକ—ଶ୍ରୀବାଲ୍ଲଭେଶ୍ୱର ଅରୁଣ୍ଡ, ଶ୍ରୀକାନ୍ତଚରଣ ଦାସ ବିଦ୍ୟାଶାସ୍ତ୍ରୀ

ଫସାର ଅନନ୍ତ ମହାସାଗର ପବ୍ଲିଶ୍ ।

ଶ୍ରୀ ଦୟାନ୍ୟ ଅରୂପ୍ୟ ଧର୍ମୀ, ନିଧିରାମ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ହରିହର ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ବାଳକୃଷ୍ଣ . ଦାସ.

କାଠଗୋଲ—ପୁର ବ୍ରହ୍ମାର୍ଷ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱାମୀ ।

କାଗଜ ଏକେଡ଼—ହରିହର ମାର୍ତ୍ତ୍ୟାତ୍ମା ।

କଂସାବାସନ—ଜାଣ୍ଟିଲଅପଟି ଓ ପିଠାପୁର ।

ସିଂହାବାରଣା—ପୁର ପାଲୁଆ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ।

ଦ୍ୱିବିଧ ଚକ୍ରପ୍ରଦ—ହୋମିଓପାଥୀକ, ହାକିମ ଓ କବିସକ, ଶ୍ରୀ କାହ୍ନୁ-
ଚରଣ ଦାସ ।

ଅନଗୁଳି—କ୍ଷେତ୍ରପଲ ୮୮୯ ବର୍ଗମାଇଲ ଲେବନସ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଦେବ-
ଲକ୍ଷ । ଏଥିରେ ୫ ଟି ଥାନା, ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ, ବଳରାମ ପ୍ରସାଦରେ ପ୍ରାଚୀନ
ଦୁର୍ଗ, ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରାମରେ ଲେଖାଠାକୁସଣୀ ମନ୍ଦିର ଅଛି । ହାଉସୋଲରେ ବନ୍ୟ-
ଦ୍ରୁମୀ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ଜଙ୍ଗଲ ଇନ୍ଦ୍ରକାର କନକରସେଟେରଙ୍କ ଅଫିସ
ଅନଗୁଳରେ ପ୍ରାପିତ ହୋଇଅଛି । ମହାନଦୀ, ଟିକରା, ସାଲୁଆ, ବଉଳି, ଲଙ୍ଗରା
ଅନଗୁଳର ପ୍ରଧାନ ନଦୀ ଓ ଉପନଦୀ । ଏଠାରେ ଭଲଗଡ଼, ନୂଆଗଡ଼, ପୁରୁଣା-
କୋଟ କମଳାଲେମ୍ବୁ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ମାଣିକସୋଡ଼, ଜଗନ୍ନାଥ ପୁର ଓ
ହରିହର ଲୁହା ମିଳେ । ଅନଗୁଳକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ
ଗୋଟିଏ ସବ୍ଡିଭିଜନ ବୋଲି ଧରାଯାଇଛି । କଟକର ମେଡନହର, ପୁଲିସ-
ସାହେବ, ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ଅବକାଶୀ ସାହେବ, ଅନଗୁଳର ହାକିମ ଅଟନ୍ତି ।

ପୁରୀଜିଲ୍ଲା ।

ଉତ୍ତରରେ କଟକ; ଦ. ବଞ୍ଜୀମ, ପଶ୍ଚିମରେ ଗଜପାଟଣା ଏବଂ ପୂର୍ବରେ ସମୁଦ୍ର ।
କ୍ଷେତ୍ରପଲ ୮୪୯୯ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଲେବନସ୍ୟା ୧୦୩୪୩୦୧ ।

ନଦୀ—ଦୟା, ଭରଣୀ, ଲୁଣି, କଂସାର, ସାଲୁଆ, ବହୁବର, ପ୍ରାଚୀ-
କୁଶରଦ୍ରା, ଗୋବିନ୍ଦି, ଗଙ୍ଗା ପ୍ରଧାନ ନଦୀ ।

ହ୍ରଦ—ଭଲିକା ସର ଓ ପମରାସ ପାଟ ।

ବୃକ୍ଷ—ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୨୦ ଲକ୍ଷ ।

ପ୍ରମୁଖ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଖାସ ମାହାଳ, କୋଟଦେବ ପ୍ରଧାନ ଜମିଦାରୀ ଅଟେ ।

ସବ୍ଡିଭିଜନ—ପୁରୀ ଓ ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଜିଲ୍ଲା ସବ୍ଡିଭିଜନ ଅଟନ୍ତି ।

ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ—ଜଗନ୍ନାଥ, ଲେବନାଥ, ହଟକେଶ୍ୱର, ବରୁଣେଇ, ତାରା-
ବୋଇ, ଚାଲିଜପୁରୀ, ଅନରାଥ, ସତ୍ୟନାଥ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଶ୍ରୀଗିରି, ଧଉଳି,
ଚଇଦା, କୋଣାର୍କ, ବାଣପୁର ରଗବେ, ତାବୁର ମଙ୍ଗଳା ଓ ତାରାଦେବ ।

କାଷ୍ଠ ସମ ଜାକ ଯେତେ ଭାସୁଛନ୍ତି ତହିଁ ॥

ପୁରୀର ଜଣେ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେ ଆସନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ଲଟକର ଡାକ୍ତର ପୁରୀ ସମୁଦ୍ର କୁଳରେ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସବୁ ବଡ଼ ରଜା ଜମିଦାର ଏବଂ ରଜା ଦେଶର ବଡ଼-ଧନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅଟେଲକା ପୁରୀରେ ଅଛି । ପୁରୀର ପାଣିକଳ ଓଡ଼ିଶାର ୨୫ ପାଣିକଳରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ରଜର୍ ଜଙ୍ଗଲର ପାତ୍ରୁଆ ଓ ଚନ୍ଦନ ବୃକ୍ଷ ଲଗାପାରି ଅଛି ।

ପୁରୀସହରରେ ହୋଟେଲ-ବି.ଏନ୍. ଅଇହୋଟେଲ, ଲଲମୋହନ ହୋଟେଲ, ରିକ୍ଟୋରୀ ହୋଟେଲ, ନେସନେଲ ହୋଟେଲ, ଭିକ୍ଟୋରିଆ ହୋଟେଲ ପ୍ରଧାନ ।

ଢାଟ—ଡେଲଙ୍ଗ, ବୃକ୍ଷସ୍ତମ୍ଭର, ବନମାଳୀପୁର, ବାଲିପାଟଣା, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓ ପିପିଲି ଢାଟ ପ୍ରଧାନ ।

ପୁରୀଜଳପାତ—କଳିଙ୍ଗା ଦୋଳ, ଘରୁଡ଼ିଆର ଦଶାବେଶ, କାବଟମୁର ପଣାସଂକ୍ରାନ୍ତି, ହଟକେଶ୍ୱର ମେଳା, ବରୁଣେଇ ରଜସଂକ୍ରାନ୍ତି ମେଳା, ଗୁରୁଜଙ୍ଗର ପିଠାଯାତ୍ରା ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ୧୨ ଶଯ୍ୟା କୋଣାର୍କର ପ୍ରସନ୍ନୀ ରୁଡ଼, ପ୍ରାଚୀର ବାରୁଣୀରୁଡ଼ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ଯାତ୍ରା ପ୍ରଧାନ ।

ଗସ୍ତ—ଜଗନ୍ନାଥଗସ୍ତା ଛଡ଼ା, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ମୁଣ୍ଡଗସ୍ତା, କଳାପଥର, ପୁରୀ ଜମାପତ୍ତା; ପିପିଲି କୋଣାର୍କ ପ୍ରଧାନ ଗସ୍ତ । କଳବାଇଖାନା ପ୍ରେସ୍, ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଯଥାସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ଭଲକାର ମାଛ ଶୁଖିଆ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ, ବାଣପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଖଲପତ୍ର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ରପ୍ତାନୀ ହୁଏ । ହରିଡ଼, ମୁଗ, ଓ ଧାନ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦିଅନ୍ତି । ବାଣପୁର ମୁଗ ଉତ୍କଳ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ପକ୍ଷୀ ଶିକାରୀଙ୍କ ଉପକାରୀ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଶେଷ । ପୁରୀଠାରେ ସରକାରଙ୍କର ବଜାର ଅଛି ।

ଧର୍ମସାଳା—ପୁରୀସହରରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଧର୍ମସାଳା ଅଛି । ସେଥିରୁ ଗୋବିନ୍ଦା, ଗୁରୁଗୁରୁ, ଦୁଧିଆଲ ଧର୍ମସାଳା ଖୁବ୍ ବଡ଼ । ସତ୍ୟବାଦ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ବଡ଼ ଧର୍ମସାଳା ରହିଅଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱରର କେତାବରୋଷକୃଷ୍ଣ ଜଳ ଅତି ଶୁଦ୍ଧିକାରକ ଓ ସୁସ୍ଥ ।

ଧନା ପଥରଠାରେ ଗୁଆକାତ, ପିପିଲିର ଶୁଦ୍ଧ, ଜମାପତ୍ତାର କେତେ ଦୁଷ୍ଟାକାମ, ବାଲକାଟିର କଂସା ବାସନ, ଭୁବନେଶ୍ୱରର ପଥର କାମ ପ୍ରଧାନ । ପୁରୀଜଳରେ ଅନେକ ଧନବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଡାକପୁର ହୋଇଅଛି । ଗୋଟିଏ ସମୁଦ୍ର କଲେଜ, ୨୭ ସମୁଦ୍ର ଟୋଲ ଓ ୨୨ ମାରିନର ପୁର ଅଛି । ପରୀର ହରିଡ଼ା ଦାସପାତାଲ ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବବୃତ୍ତ ।

ପୁରୀଜଳରେ ୧୫ଟି ଡାକ୍ତରଖାନା ଅଛି । ପ୍ରାଚୀନସମ୍ବନ୍ଧେ ବୁଲେ ବଡ଼ ପ୍ରାଚୀନ ଗର୍ଭର ଚକ୍ର ଦେଖାଯାଏ । ପୁରୀସହର ଓଡ଼ିଶାର ୨୫ ବୃତ୍ତମ ସହର ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସରଳ ମନେ ଯେ ଚରେ ବ୍ୟାସ ।

ପୁରୀସହରଠାରୁ ସରଦେଇପୁର, ଏବଂ ଜଟଣୀ ଷ୍ଟେସନ୍‌ଠାରୁ ନୁଆଗଡ଼ ମୋଟର ସର୍ବିସ ଚଳୁଅଛି । ପୁରୀରେ ଅସଂଖ୍ୟ ବଡ଼ ପର୍ବ ପର୍ବାଣି ମେଳା ମହୋତ୍ସବ ସାବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗିଥାଏ ।

ବାରୁ ଲେକନାଥମିଶ୍ର, ବାରୁ ବନମାଳୀଦାସ, ବାରୁ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ ବାରୁ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦମହାନ୍ତି, ବାରୁ ଶିଶୁଗନ୍ଧର୍ବ ବୋଷ ବ୍ରହ୍ମରାୟ ପୁରୀର ବଡ଼ ଓମ୍ବଲ ଓ ବାରୁ ଉପେନ୍ଦ୍ରବର ବଡ଼ ମୁକ୍ତ୍ୟାର ଅଟନ୍ତି ।

ପୁରୀରେ ଗରୁଡ଼ମେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପାଣିପାଗ ଅର୍ପଣ ଓ ବଜାଘର ଚଳୁଅଛି । ମୁକ୍ତ ମଣ୍ଡପ, ପଣ୍ଡିତ ସବୁ ଭାରତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦାତା ଅଟେ ।

ଗଞ୍ଜାମର ଜଳସାନ୍ଦ୍ରବ ଫୁଲଜିଲର ଜଳ ଅଟନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ବଙ୍ଗଳା ଉଦ୍ଭିଦ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମ ।

ଜଟଣୀଠାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ମହାଜନଙ୍କର ଗୋଦାମ ଅଛି । ପୁରୀର କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ, ଅନାଥାଶ୍ରମ, ଜଟଣୀ ଓ କୋଣାର୍କରେ ଗୋରକ୍ଷଣିମାନ ଅଛି । ବୋଲିଡେ ବେଗୁନିଆ ସତ୍ୟବାଦୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଗା ବୁଣାହୁଏ । ଅର. ଏନ୍. ସାହୁ ଓ ଶିବାଜୀ କୋମ୍ପାନୀବଡ଼ ମନୋହାରୀ ଦୋକାନ ।

ପୁରୀ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଶତକଡ଼ା ୭୦ ଗୁଣ, ୧୭ ଶିଳ୍ପ, ୪ ଜଣ ବ୍ୟବସାୟୀ । ଲଟ ସାହେବ ରତ୍ନବାରୁ ପୁରୀରେ ଏବେ ଟେଲିଫୋନ ହୋଇ ସାରିଛି ।

ବାଲେଶ୍ୱର ।

ଉତ୍ତରରେ—ମେଦନୀପୁର, ଦକ୍ଷିଣରେ କଟକ, ପୂର୍ବରେ ସମୁଦ୍ର, ପଶ୍ଚିମରେ ମାଲଗିରି ଓ ମୟୁବେଣ୍ଟ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୨୦୮୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୧୧୦ ୫୮୭ । ବାଲେଶ୍ୱର ପ୍ରଧାନ ସହର । ଏଠାରେ ଜିଲ୍ଲାର ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଫିସ ଅଛି । ୬ ମାଇଲ ଦୂରରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଥିବା ଗୁଡ଼ାପୁରରେ ଭାରତ ଗରୁଡ଼ମେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଗୋଲ ବାରୁଦ ଷ୍ଟୋରା ଅଫିସ ଅଛି । ପୂର୍ବେ ବାଲେଶ୍ୱର ଏକ ପ୍ରଧାନ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା ଏବଂ ଇଂରେଜ, ଦାନାମାର ଓ ପରାସୀମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ପରାସୀ ମାନଙ୍କର ପରାସୀ ତିଳା ସାଞ୍ଜ ବାଲେଶ୍ୱର ସହରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଗୁଜବାଲ ବୈରେଣୀ କୁଳରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର । ଏଠାକୁ କଲିକତାରୁ ଧରକାଣୀ ଜାହାଜ ଆସେ ଏବଂ ପାଣିପାଗ ଓ ପୋର୍ଟ ଅଫିସ ଅଛି । ଇନ୍ଦ୍ରକୋକ୍ତ କେନାଲ ବାଲେଶ୍ୱର ଦେଇ ଯାଇଅଛି ।

ସବୁଝିଜନ—ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ଉଦ୍ଭିଦ । ବାଲେଶ୍ୱରରେ ବଙ୍ଗାଳି ପ୍ରଭବ ବେଣୀ । ଅନେକ ଗୁଡ଼ାଏ ବଡ଼ ଜମିଦାରୀ ଅଛି । ଉଦ୍ଭିଦଠାରୁ ଧାମନଗର ଓ ଗୁଜବାଲ ଯାଏ ମୋଟର ସର୍ବିସ ଅଛି । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ସବୁଠାରୁ ବୃକ୍ଷ

ତାକୁ ଠକିବାର ନୁହେଁ ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରକାଶ ॥

ଧାନବଳ । ମେଢ଼ଲରଥ ଯୋଗୁ କାଲେଣ୍ଡର ସହରର ସେବସଂଖ୍ୟା ବହୁ କମି
ଯାଇଅଛି । ଧାନ, ମୁଗ, ଝୋଟ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନ—ରେମୁଣାର ଶୀରଗୁରୁ ଗୋପୀନାଥ, ସୁଇବଣିଆର
ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ ଓ ମୋରାଇମାର ଦୁର୍ଗର ଧୂସାରଶେଷ, ଅଣିଜର ମହାଦେବ,
କୁପାରର କୌରବ ଜଞ୍ଜି, ଆରଡ଼ର ଆଞ୍ଜୁଳମଣି, କାଉଁପୁରର ଦେବର କୁଣ୍ଡ,
ଉଷ ପ୍ରସବଣ, ସୋମଲପୁର ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ, ବହୁ ଶର କାଳୀ ମନ୍ଦିର ।

ମଙ୍ଗଳପୁରରେ ମୁକୁନ୍ଦପଥର ବାସନ ମିଳେ ।

ହାଟ—ଭୋମସାଇ, ଲକ୍ଷ୍ମଣନାଥ ଅନନ୍ତପୁର, ଗୁନ୍ଦବାଲି, ଶରଣ, ଶଙ୍ଖା-
ପଡ଼ା, ବଦ୍ରୀ, ଚିତ୍ରଡ଼ି, ସୋର, ରେବଣୀ, ସିଙ୍କଳା ଓ ଦେଉଳା ପ୍ରଧାନ ହାଟ ।

ଗୁମ୍ଫା—ଜଗନ୍ନାଥ ଗୁମ୍ଫା—କାଲେଣ୍ଡର ମାଲଗିରି ଗୁମ୍ଫା—ବସ୍ତା କାଲିଆ-
ପାଲ; ବଳରାମପୁର ସୁଇବଣିଆ; ବଦ୍ରୀ ଗୁନ୍ଦବାଲି; ବଦ୍ରୀ କାସ୍ତୁରବସ୍ତୁର;
ଓ ବଦ୍ରୀ କୋଠାର ।

ସ୍କୁଲ—୪ ଟି ହାଇସ୍କୁଲ, ୨୫ଟି ମାଉନର ସ୍କୁଲ ଓ ୧୦ଟି ଡାକ୍ତରଖାନା ।
କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଜଗତସିଂହପୁରପରି କାଲେଣ୍ଡରର ବଡ଼ପୁର ବେଣୀ ଶିକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ।

ନଦୀ—ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, ବଳଙ୍ଗ, କାଂଶବାଣ, ମତେଇ, ସାଲକୀ, ବୈତରଣୀ,
ରେବ, ବପାଳୀ, ସାରଥୀ ପ୍ରଧାନ ନଦୀ ଓ ଉପନଦୀ ।

ସମ୍ବଲପୁର ।

ଉ—କଳାସପର, ପୁରରେ ସୋନପୁର ଓ ଅନ୍ୟ ଗଡ଼ଜାତ, ପଶ୍ଚିମରେ
ସମ୍ବଲପୁର, ଦକ୍ଷିଣରେ କଳାହାଣ୍ଡି, ପାଟଣା ଅଞ୍ଚଳ । ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ୩୮୮ ବର୍ଗ-
ମାଇଲ୍ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷ ।

ସବୁଜିଉଜନ—ସମ୍ବଲପୁର, କରକଟ ଓ ଖଡ଼ିଆଳ ।

ଦୋପଟି କମିଶନର ଅଫିସ, ଏକଜିଲ୍ଲାଟିକ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରଙ୍କ ଅଫିସ,
ଏଜେକ୍ଟିଭ୍ ସ୍କୁଲ ଇନ୍ସପେକ୍ଟରଙ୍କ ଅଫିସ, ପୋଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଫିସ
ଓ ପରେଷ୍ଟ୍ର ଅଫିସ ପ୍ରଧାନ ସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।

ପାଞ୍ଚ—ଖରବନେ ରସୁଲର ଗରମ ହୁଏ ଏବଂ ୧୯୧୧ ଡିଗ୍ରୀଆଏ
ଭିଠେ । ବୃଷ୍ଟିର ପରିମାଣ ୭୦ ଠାରୁ ୭୦ ଇଞ୍ଚ ।

ଉତ୍ପାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ—ଧାନ, ମୁଗ, ଚିନି, ଭଜା, ଆଖୁ ।

ଖଜୁଳି—ତୋଇଲ ଓ ଲୁହା ଏବଂ ଘାସ କଣି, ସୁଦା, ଅରୁ ଓ ଅଭିମତ
ଧାତୁ ମିଳେ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ—ଗାଝୁଗ୍ର ଏବଂ ମଠା ।

ଗୁମ୍ଫା—ସମ୍ବଲପୁର ଅନୁଗୁଳ; ସମ୍ବଲପୁର ସୋନପୁର; ସମ୍ବଲପୁର ସମ୍ବ-
ପୁର ଗୁମ୍ଫା ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁର ବଳାସପୁର ପ୍ରଧାନ ଗୁମ୍ଫା ।

ନଦୀ—ମହାନଦୀ, ଇକ, ସେବିନ, ଅଙ୍ଗ ହରଦ ଜମଳ ଓ ଉଦା ।

ପ୍ରଣୟ ଶୋଭଣୀ ତୋଳେ ନିଉଁର ଯେ ଜନ ।

ଭାବରଖାତା—୧୨ ଟୁ ଓ ଅଉ ୪ ଗୋଟି ହେବାର ପ୍ରସାଦ ହୋଇଅଛି ।

ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନ—ସମଲେଇ ଠାକୁରଣୀ, ଅମାତ୍ସ୍ୟନାର ପଶ୍ଚତନ ଦୁର୍ଗ, ଦେବାର୍ଚ୍ଚନା ଶିବମନ୍ଦିର, ବୁଦ୍ଧ ଅମାତ୍ସ୍ୟ ମନ୍ଦିର, ପାଞ୍ଚ ଦାସଣୀ ନାଲ ଦେବୁଗଡ଼ର କାରବଣ ଗୁମ୍ଫା ।

ସୁଲ—୨ଟି ହାଇସୁଲ ଓ ୨ଟି ମାଲଲ ସୁଲ ।

ହାଟ—ଧମା, ପାଟେଲ, କାଟକାବାହାଲ, ତାଲପଟିଆ, କମଳବଜାର, ଲକ୍ଷ୍ମଣା, ବରଗଡ଼ ପ୍ରଧାନ ହାଟ ।

ଜମିଦାରୀ—୨୫ ଗୋଟି ।

ଗଞ୍ଜାମ ।

ପୂ: ସମୁଦ୍ର; ପ: ଜଗୁପୁର, ଦ: ପୁଷ୍ପ, ବୌଦ୍ଧ; ଉ: ଚିକାକୋଲ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୩୮୩ ବର୍ଗମାଇଲ ଲେକସଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୫ ଲକ୍ଷ ଓ ସ୍ଥାନ ୧୯୭୮ । ମାଲ ଓ ସମ- ତଳ ଦୁଇଭାଗରେ ବସନ୍ତ । ସବୁଜରଜନ-ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଛନ୍ଦ୍ରପୁର, ବାଲଗୁଡ଼ା, ଗୁମସର ଓ କରମାଲ । ତାଲୁକ ସଖ୍ୟା—ଉଦୟଗିରି, ଗୁମସର ଅଧିକା, ସୁରଡ଼ା, କୋଦଳା, ରସୁଲ କୋଣ୍ଡା ବାଲଗୁଡ଼ା, ବ୍ରହ୍ମପୁର ।

କରମାଲ ସବୁଜରଜନ ଗଞ୍ଜାମ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଧୀନରେ ରହିଛି । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୦୯ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲେକ ସଖ୍ୟା ୮୨ ହଜାର । ପୁଷ୍ପ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ କୋରପୁଟ ପାଇଁ ଜଣେ ଜଜସାହେବ ନୂତନ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ସବୁ- ଜରଜନ ମାନ ସବୁଜରଜନ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଧୀନ । ତହସିଲଦାର ମାନେ ୨୫ ଓ ୩୫ ଶ୍ରେଣୀ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସମତା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଛନ୍ଦ୍ରପୁରଠାରେ ଜଣେ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କଟେସି ମାନ ରହିଅଛି ।

ପ୍ରଧାନ ସହର ବ୍ରହ୍ମପୁର ଲେକସଖ୍ୟା ୩୩୦୦୦ର ଅଟେ ।

ସପ୍ତା—ମାଲୁ ଜଟିକ ସପ୍ତା ଛତା, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାରୁ ଛନ୍ଦ୍ରପୁର, ଗୋଗାଲପୁର ରସୁଲକୋଣ୍ଡା ସପ୍ତା ପ୍ରଧାନ । ଏ ସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ମୋଟର ସର୍ବିସ ରହିଅଛି । ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାରେ ବସ ଗାଡ଼ୀ ନାହିଁ ମାତ୍ର ସଥେଷ୍ଟ ଟିକା ଗାଡ଼ୀ ରତା, ମିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ଜଜସାହେବଙ୍କ କୋଠି, ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ ଜେଲ ପ୍ରଭୃତି ଅଛି । ସହରର ସପ୍ତା ଏବଂ ପାଣିଜଳ ଭଲ ମାତ୍ର ଭଲ କୋଠାଘର ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ସବୁଠେ ଛାଇ ଅଛି ନିମିତ୍ତ ଅଟେ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରାୟ ସବୁ ସ୍ଥାନର କୋଠି ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାରେ ରହିଅଛି ।

ଗଞ୍ଜାମର ନଦୀ—ଉଷିକୁଲ୍ୟା, ମହେନ୍ଦ୍ରବନସା, ବାଗାସା ଓ ବାହୁଦା । ସବୁ ନଦୀ ଉପରେ ପୋଲ ହୋଇଥିବାରୁ ଯିବା ଆସିବାର ବଶେଷ ସୁବିଧା ହୋଇଅଛି ମାଲ ଅଞ୍ଚଳପାଇଁ ଜଳମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଲଟସାହେବଙ୍କର ଏଜେଣ୍ଡାଟିବ ଶାସନକରନ୍ତି ।

ଗଞ୍ଜାମରେ ୨ ଗୋଟି ହାଇସ୍କୁଲ ଓ ୨ଟି କଲେଜ ଅଛି । ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାରେ ମିଡିକାଲ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ରହିଅଛି । ବ୍ରହ୍ମପୁଷ୍ପ ପାଟ ଓ ଡିଆରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ବାବୁ ବାମେଶ୍ୱର ସର୍ତ୍ତ, ବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶାଣିଗ୍ରାହୀ ମି: ଗୋବିନ୍ଦପୁଟ

ଦୁଇ ପୌରପ ଡାର ବଧୂଲେ ଜୀବନ ?

ହେଁସରେ ପ୍ରଧାନ ଓଳଲ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳ ଅସିଦାରେ ରହୁଅଛି । ପାରଳାଖେମଣ୍ଡି
ବଜାକର ନିଜର ୨୫ ମାଲଲ ଲଇଟ ରେଲ ଲଇନ ଅଛି ।

ଦ୍ରବ୍ୟ ହାନ—ମୁଖଲଙ୍ଗ, ନନ୍ଦଗଡ଼, ପୋତାଗଡ଼, ରମ୍ଭା ପାଟଲସ୍ ।
ହଥମ ଦୁଇ ହାନରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଢ଼ିର ଧୂସାରଖେପ ଏବଂ ଶିଳାଲପି ଅଛି ।
ପୋତାଗଡ଼ ଗଣ୍ଡା ବେସନର ନକଟରେ ରୁଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀକୂଳରେ । ଏହା
ଇଟାଳିମଂଡ଼ ଦୁର୍ଗ । ଏହାର କାନ୍ଥ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଓ ମୋଟ । ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ
କୁର୍ବର ଗ୍ରସ୍ତା ସମୂହ, ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଯିବାର ଚକ୍ଷୁ ରହୁଅଛି । ଗଡ଼ ଗୃହଗଣେ ଖାଲ
ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା କେତୋଟି ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତବଣ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ମଞ୍ଜୁଷାରେ ଥିବା
ମହେନ୍ଦ୍ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପର୍ବତ ଅଟେ । କୂର୍ମମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଏକ ଗର୍ଭ ।

ପ୍ରାମାନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—ମାଛ, ଶୁଣ୍ଠୁଆ, ଲୁଗା, ବାସନ, ମଠା ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଗୁଡ଼ଲ ।

ପଦ—ଠାକୁରାଣୀପର୍ବ, ଦୋଳଯାତ୍ରା, ରଥଯାତ୍ରା, ମକର ମେଳା
ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ ଅଟେ । ଠାକୁରାଣୀ ଯାତରେ ୧୦ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ବଳୀ ଦିଆଯୁଏ ।

କୋରାପୁଟ ।

ଭୂ:—ବୌଦ୍ଧ, ବଳାହାଣି, ଦ: ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ।—ପୂର୍ବରେ—ଚିକାକୋଲ
ଓ ଗଞ୍ଜାମ, ପଶ୍ଚିମରେ ବସ୍ତର, ଓ ଦ୍ଵାଇଦସବାଦ ଗଜ୍ୟ ଓ ସେନପଲ ପ୍ରାୟ
୧୨ ହଜାର ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲେକସଖ୍ୟା ୧୨ ଲକ୍ଷ । ଜୟପୁର ପ୍ରଧାନ ସହର—
ଲେକସଖ୍ୟା ୧୦ ହଜାର । ସବଡ଼ିଭଜନ—କୋରାପୁଟ ଓ ଗୟାପଡ଼ା ।

ଜାଲୁକା—କୋରାପୁଟ, ପଟାଙ୍ଗୀ, ଜୟପୁର, ମଲକାନଗିରି, ନବରଙ୍ଗ ପୁର,
ଗୟାପଡ଼ା, ବସମ କଟକ, ଗୁଣ୍ଡପୁର, ଓ ପାରଳାଖେମଣ୍ଡି । କୋରାପୁଟର
ମେଜେବର ମାଲଅଞ୍ଜଳପାଇଁ ଲୁଟିଆହେବକର ଏଜେଣ୍ଟ ଶ୍ରବେ କାର୍ଯ୍ୟକରନ୍ତି ।
ଜୟପୁର ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୯୧୧ ବୃହତ୍ ଜମିଦାରୀ । ବସମ କଟକରେ ଜଣେ ଆଟ
ରଜା ଅଛନ୍ତି । ବିଜୟନଗର ଠାରୁ ନୁଆ ରେଲ ଲାଇନ ଜୟପୁର ଗଜ୍ୟ ଦେଇ
ଗୟାପୁର ଯାଇଅଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଅତି ଅନୁଗତ ରହୁଅଛି ମାତ୍ର ଏଠାର ଖନଜ-
ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରଭେ । ଧାନ, ମାଣ୍ଡିଆ, ବପା, ଓ ବରଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରଧାନ କାଣିଜ୍ୟ
ଦ୍ରବ୍ୟ । ରାସ୍ତାଘାଟର ସେପରି ସୁବିଧା ନାହିଁ । ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୦୦୫ ଟି ଗ୍ରାମଅଛି ।

ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରାସାଦୀ ଉପନିବେଶ ।

ବାଲେଶ୍ଵର ନଗରର ପୂର୍ବରେ ପଦାସୀତଟା ନାମ ଏକ ସ୍ଥାନ ପରାସୀ-
ମାନଙ୍କ ଅଧିକୃତ ଅଟେ । ଏହାର ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଏକର, ଏଠାରେ
ଇଂରେଜ ଶାସନର ପ୍ରଚଳନ ନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ଅତି
କ୍ଷତ୍ର କେତେକ ସ୍ଥାନ ଅଛି ।

ଆତ୍ମାବଳ ପରବଳ ନ ଭାବଣ ମନେ ।

ଉତ୍କଳ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ମାହାଲ

କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ—

ଆଳ, କନିକା, ବୁଜଙ୍ଗ, ହେଦଗା, ହରିଶପୁର, ବିସୁନପୁର, ଭୂଘା, ମରବପୁର, ମଙ୍ଗଳପୁର, ଆମୁହତା, ଆମୋ, ବଳରାମପୁର, ଚଉଷଠି ପଡା, କଣ୍ଟାଝର, ସୁକିନ୍ଦା, ମଧୁପୁର, ଦର୍ପଣୀ, କଳକଳା, ତମପଡା ଓ ପଟିଆ କିଲ୍ଲା ନିଷ୍କର ମାହାଲ ଅଟେ । ଉପରୋକ୍ତ କିଲ୍ଲା (ଜମିଦାରୀ) ବୃତ୍ତିକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଗଡ଼ଜାତ ପରି ଶମତାଶାଳୀ ଗୁଣ୍ୟ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ସବୁ ଗୁଣ୍ୟ ଜମିଦାରୀ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ । ମାତ୍ର ଏହାର ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀମାନେ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ଗୁଜା ବୋଲି ସର୍ବ-ସାଧାରଣରେ ପରିଚିତ ଓ ସମ୍ମାନିତ । ଏହି ଗୁଣ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କର ଆକାର, ପେସ୍‌କିସ୍‌ର ପରିମାଣ ଏବଂ ବାବରୁଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କିଲ୍ଲାର ନାମ	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗ ମାଇଲ)	ପେସ୍‌କିସ୍ ଟ ୨୦୪୦୭୫୧୧
୧ । କନିକା ୪୪୦ (ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ୨୭୫ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୬୫ ବର୍ଗମାଇଲ)		
୨ । ବୁଜଙ୍ଗ	୩୭୦	ଟ ୭୫୦୨୩୩୭
୩ । ସୁକିନ୍ଦା	୩୩୭	ଟ ୧୩୭୪୮/୫
୪ । ଆଳ	୧୩୫	ଟ ୨୮୧୨୫୯
୫ । ଦର୍ପଣୀ	୧୦୦	ଟ ୭୩୦୭୮
୬ । ତମପଡା	୮୩	ଟ ୧୩୩୩୮୪
୭ । ମଧୁପୁର	୭୯	ଟ ୬୧୭୪୫
୮ । ହରିଶପୁର	୭୦	ଟ ୩୭୩୫୯/୧୦
୯ । ପଟିଆ	୫୩	ଟ ୦ ୯
୧୦ । କଳକଳା	୧୯	ଟ ୧୩୧୩୭

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ—

ନାମ	ଆକାର [ବର୍ଗ ମାଇଲ]	ନାମ	ଆକାର [ବର୍ଗ ମାଇଲ]
୧ । ଖଡ଼ିଆଳ	୧୪୯	୬ । ଭେଡାନ	୩୩
୨ । ବୁଡା ସମ୍ବର	୮୪୧	୭ । ପାଟକୁରୁଣ୍ଡା	୭
୩ । ବରପାଲ	୯୮	୮ । ଖରସାଲ	୨୮
୪ । ବଜେପୁର	୮୩	୯ । ପାହାଡ ଶ୍ରୀଗିଡା	୧୭
୫ । ଘେସ୍	୪୦	୧୦ । ମାଣ୍ଡୁମହଲ	୭
		୧୧ । ଗୁଡୁରୁ	୩୭

ସହସ୍ରା ଉପତ ନୁହେଁ ପଣିବାଟି ରଖେ ।

ନାମ	ଅକାର	ନାମ	ଅକାର
୧୬ । ସମସ୍ତର	୧୪୯	୧୫ । ମଳିକା	୧୦
୧୭ । କୋଇଲିବୀ	୨୭୮	୧୬ । ଲୋଭସିଂ	୧୫
୧୪ । ଲଭତା	୪୧	୧୭ । କୋଡ଼ାବଜା	୨୯

ବାଲେଶ୍ଵର—

ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାରେ—୧୫୦ ଗୋଟି ଚରସ୍ଥାୟୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତଭେଗୀ ମାହାଲ ଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ କେତୋଟିର ନାମ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।
 ୧ । କାଉସୁର ମହାଶୟ, ୨ । ମଙ୍ଗଳସୁର ଭୂୟାଁ, ୩ । ବାଲେଶ୍ଵର ଗଜା,
 ୪ । ନାଗାଁ କାନୁନ୍‌ଗୋ, ୫ । ଅଗରପଡ଼ା ଗଜବଂଶ, ୬ । ଦରତା ପ୍ରହରାଜ,
 ୭ । ବୁଡେଇ ପ୍ରହରାଜ, ୮ । ସାହାବନ୍ଦର ଭୂୟାଁ, ୯ । ସାହାବନ୍ଦର କାନୁନ୍‌ଗୋ,
 ୧୦ । ସୁନହଟ ଦାସବଂଶ, ୧୧ । କୋଠାର ବୋଷ, ୧୨ । ଲକ୍ଷ୍ମଣନାଥ
 ମହାଶୟ, ୧୩ । ବାଲିଶକ୍ତି ଚୌଧୁରୀ, ୧୪ । ଭଦ୍ରଶମିଆଁ, ୧୫ । ଧାମନଗର
 ମିଆଁ, ୧୬ । ଅମୃତତା ଦାସ, ୧୭ । ଅଜୁତାମଣ୍ଡଳ, ୧୮ । ଇନ୍ଦ୍ରମପାଡ଼ା,
 ୧୯ । ବାଲେଶ୍ଵର କର ଏ ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଜମିଦାରୀ ଅଟେ ।

ଦରତା ପ୍ରହରାଜର ଜମିଦାର ଚୌଧୁରୀ ଗୁମନାଗୁମୁଣ ପ୍ରହରାଜଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ୧୯୨୧ଠାରୁ ସେହି ଜମିଦାରୀ ବର୍ତ୍ତମାନ କୋର୍ଟଅଫ୍‌ଆପ୍‌ଲି-
 ଥାନରେ ଅଛି । ତାଙ୍କ ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵ ଚୌଧୁରୀ ମୃତ୍ୟୁଶ୍ଚୟ ନାଗୁମୁଣ ପ୍ରହରାଜ ବର୍ତ୍ତମାନ
 ଜାବାଳକ । ଜମିଦାରୀର ବାକିକ ଅୟ ପ୍ରାୟ ୪୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ପେସ୍କିସ୍
 ୧୮ ହଜାର ଟଙ୍କା । କେଶରୀବଂଶ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ “ପାଳିଆ ବରହନାଗୁମୁଣ
 ମନ୍ଦିର” ଏ ଜମିଦାରୀରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ

ଏହିଜିଲ୍ଲା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜମିଦାରୀର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ —

ପାରଳା ଅକାରରେ ୧୭୨ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ସମତଳରେ
 ୨୯୭୮୧୮ ମାଳରେ ୨୯୩୩୧୯ ୩୭୩.୦୦ ଅଟେ । ଏହା ମାଳ ଏବଂ
 ସମତଳ ଦ୍ଵାରା ଅଂଶରେ ବିଭକ୍ତ ।

ଧରାକୋଟ, ଚିକିଟି, ବଡ଼ଶେମଣ୍ଡି, ସୁରଙ୍ଗୀ, ଖଲିକୋଟ, ସାନଶେମଣ୍ଡି,
 ସେରଗଡ଼, ବଡ଼ଗଡ଼, ଜରତା ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଏମାନେ ସବୁ ଚରସ୍ଥାୟୀ
 ମାହାଲ ଏବଂ ଏହି ଗଜବଂଶ ଓଡ଼ିଶାର କିଲ୍ଲାଜାତ ମାହାଲ କିମ୍ବା ଗଜଜାତ
 ଗଜାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୈବାହିକ ସମ୍ପର୍କ କରନ୍ତି ।

ଏ ସଂସାରେ ସୁଖ ନାହିଁ ଘୃଣେଷି ସକଳ ।

ଓଡ଼ିଶାର ବଜାଜୀ ଓ ତେଲଜାକ ପ୍ରାଣୀ

ସ୍ଥାନ	ବଜାଜୀ	ତେଲଜାକ
ଓଡ଼ିଶା	୩୫୭୨୫	୧୪୮୫୫
କଟକ ଜିଲ୍ଲା	୧୩୮୦	୪୮୧୧
ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା	୧୭୫୪୫	୧୩୫୭
ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା	୩୭୪୫	୨୮୦୭
ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା	୮୧	୭୪୦
ଅନୁଗୋଳ ଜିଲ୍ଲା	୧୭୭	୧୭୨

ଭୁବନେଶ୍ୱର ବେତେକ ପ୍ରସ୍ତୁତମାନଙ୍କରେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିାନ ସଂଖ୍ୟା

	ହିନ୍ଦୁ	ମୁସଲମାନ	ଖ୍ରୀଷ୍ଟିାନ	ମୋଟ
କଟକ	୫୨୧୦୭	୫୫୫୭	୨୪୦୦	୬୫୨୬୩
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	୧୦୩୨୭	୨୨୭୭	୧୭	୧୨୬୨୦
ପାଟଣାପୁର	୧୭୪୦୦	୧୨୫	୨୪	୧୭୬୨୯
ଭଦ୍ରକ	୧୦୭୮୫	୭୫୮୦	୧୪	୧୮୨୮୩
ବାଲେଶ୍ୱର	୧୩୭୪୦	୩୭୧୫	୪୮୭	୧୪୫୮୨
ପୁରୀ	୩୭୮୫୩	୪୭୫	୨୦୦	୩୮୩୨୮
ସମ୍ବଲପୁର	୧୩୭୨୭	୧୧୪୮	୨୪୨	୧୫୦୯୭
ବରଗଡ଼	୬୮୮୨	୧୪୫	୫୪	୭୦୮୧
ଝାଡ଼ପୁର	୭୧୨୭	୭୭୪	୧୮୭	୭୯୨୮

ଏହା ଛଡ଼ା ପାରଳା ସହରର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୨୦ ହଜାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର ୧୦ ହଜାର, ଏବଂ ବାଲେଶ୍ୱରର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୩୦ ହଜାର ଅଟେ ।

ମାଲ ଅଞ୍ଚଳ

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରଦେଶ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମାଲ ଅଞ୍ଚଳ କହୁଥିବା ରାଜପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱରର ଦକ୍ଷିଣାଂଶସ୍ଥିତ ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ମାଲ କହୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଜମିଦାରୀ ଓ ପାରଳାଖେମିଣ୍ଡିମାଲ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାଲ ଏଠାରେ ଲୋକେ ଅନୁଭବ ଏବଂ ଏଠାରେ ଶୁଣା ଘାଟର ସେପରି କୌଣସି ସୁବିଧା ନାହିଁ । ମାଲ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିୟମ ପ୍ରଚଳିତ ।

ଅନୁରବ ହୁଅନ୍ତୁ ଦୃଢ଼ ସେ କେବଳ,

ଧୋୟା

ମୋଗଲବନ୍ଦୀର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଧୋୟା ନାମରେ କଥିତ ।
 କାରଣ ସେ ସବୁ ଏପରି ନଦୀନାଳରେ ଛନ୍ଦା ହୋଇଛି ଏବଂ ତହିଁରେ ଗୋଟିଏ
 ପରିମାଣ ଏତେ ଅଳ୍ପ ଯେ, ଗଡ଼ଜାତର ମାଳଭୂମି ଅତି ନିମ୍ନରେ ଯେଉଁ ଜଳ
 ଯେତେବେଳେ ବୋହୁଅସେ, ସମତଳ ଜେତରେ ତାହା ସେପରି ବେଗରେ
 ଯାଇପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ମୁହାଣ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରୁ ତଥା, ମୁହାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ନଦୀର ଦୂର ପାଖରେ ଉଚ୍ଚ ବନ୍ଧ ନ ଥିବାରୁ ଜଳ ତାହାଅତି ଖେଳାଇ
 ହୋଇ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ପ୍ଳାବନ କରେ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳମାନ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଧୋଇ ହୋଇ-
 ଯାଏ ବୋଲି ଏହାକୁ ଧୋୟା କହନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରତିବର୍ଷ ସୁଦ୍ଧା
 ମତେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଲୋକମାନେ ବର୍ଷାଦିନେ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଥାଆନ୍ତି । ଜାଳଣି
 କାଠର ଅଭାବ ସମ୍ପାନକୁ ବଡ଼ ବାଧେ । ଧୋୟା ଅଞ୍ଚଳରେ ବଢ଼ିର ପ୍ରକୋପ
 କମାଇବା ପାଇଁ ଗରୁଡ଼ମେଷ ନାନା ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । ଧୋୟା ଅଞ୍ଚଳରେ
 ବାଘ ଭଲ ପ୍ରଭୃତି ହଂସ୍ତ ଜନ୍ମ ନ ଥିଲେହେଁ ବୁଝିର ଓ ସାପର ଉତ୍ପାଦ
 ବହୁଳ ଅଟେ । ସମୁଦ୍ର ନିକଟସ୍ଥ ଧୋୟା ତାପମାନଙ୍କରେ ବାଘ ଭଲ
 ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଉପଦ୍ରବ ଅଛି ।

ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ

ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ଉଲ୍ଲର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ । ପ୍ରାଚୀନ
 କାଳରେ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ଦେଶର ଯେଉଁ ମହା ଉପକାର କରୁଥିଲା ଅଜ୍ଞକାହିଁ
 ତାହା ହୁଏ ନାହିଁ । ଅତି ଅଭ୍ୟାଗତଙ୍କ ପାଇଁ ଧର୍ମଶାଳା, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତ
 ପାଇଁ ଶାସ୍ତ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚା, ଅଭାବ ସମୟରେ ଉଷ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ସମବାୟ ଉଷ ସମିତି,
 ଗ୍ରାମ୍ୟ ବବାଦ ନିଷିଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ପଞ୍ଚାୟତ, ଘର, ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟ ତଥା
 ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରାଲୋଚନା କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଭାଗବତ
 ଟୁଙ୍ଗୀରେ ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଷା ଅଧିକରେ ଅଧ୍ୟାୟ ଭାଗବତ ପଢ଼ା
 ଅତି ବିଶିଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । ବରଂ ଲୋକଅହତକର ପ୍ରସଙ୍ଗ ସ୍ଥାନ
 ହୋଇଅଛି ।

କଳ କାରଖାନା

ଉତ୍କଳରେ ଖେପରି କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ କଳକାରଖାନା
 ନାହିଁ । ଯାହାଅଛି ତା ମଧ୍ୟରୁ ଧାନକଳ, ବରପକଳ, ଅଟାକଳ, ତେଲକଳ ଓ
 ତିନିକଳ ପ୍ରଧାନ । ଧାନକଳ ଭିତରେ ସୋର, ଜଳେଣ୍ଡର, ବାହାଳିଆ,
 ଗନ୍ଧାଲି, ବରଣ, କଟକ ଖୋଦି ଶ୍ୱେତର ଧାନକଳମାନ ବଡ଼ । କଟକ
 ହୃଦୟେ ଦୁଃଖର ଶାନ୍ତି ହେବ ଯେତେବେଳେ ।

ଓ ବାଲୁଙ୍ଗରେ ବରପକଳ ଅଛି । କଟକରେ ଗୋଟିଏ ଅଟାକଳ ଏବଂ ଦୁଇଟି ତେଲକଳ ଅଛି । ଆସ୍ତା ଓ ବାଙ୍କିରେ ଦୁଇଟି ଚିନିକଳ ସ୍ଥାପନ ହୋଇଅଛି । ବାରଙ୍ଗଠାରେ ରଙ୍ଗକଳ ଓ କାଚକଳ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହା ଭୁଲିଯାଇଅଛି । ତାଳଚେର ଗୁଜାଙ୍ଗର ଗୋଟିଏ କାଗଜ କଳ ଏବଂ ଚଟଣି ଶ୍ଵେତନ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଲୁଗାକଳ ସ୍ଥାପନ ହେବାର ଆୟୋଜନ ଚାଲିଅଛି । ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ନିମିତ୍ତ କଟକଠାରେ ମୋଟରଗାଡ଼ି ମରାମତି ନିମିତ୍ତ କଟକରେ ଦୁଇଗୋଟି ମୋଟର କାରଖାନା ଅଛି । ଧାନକଳ, ଅଟାକଳ, ତେଲକଳ ଓ ଚିନିକଳ ପ୍ରଭୃତି ମିଶାଇ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସହରମାନଙ୍କରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ କଳ ଅଛି । ବାଲେଶ୍ଵରରେ ୨୦, କଟକରେ ୭, ପୁରୀରେ ୭, ଗଞ୍ଜାମରେ ୭, ତାଳଚେରରେ ୧ ଏବଂ ବାଙ୍କିରେ ୧ କଳ ଅଛି !

ଉତ୍କଳର ବୃତ୍ତୀରଖିଲ

ବହୁକାଳରୁ ଉତ୍କଳରେ ନାନା ପ୍ରକାର ବୃତ୍ତୀରଖିଲ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୟରୁ କାଠ କାମ, ସିତାର ତାର, ସୀଲାଇ କାମ, ପଥର ବାସନବୁଣନ, ପେଟା ଓ ପଞ୍ଜା ବୁଣା, ମାଟି କଣ୍ଢେଇ, ଶିଙ୍ଗ କାମ, ବାରଦ କାମ, ଦୁନାରୁପା କାମ ପ୍ରଧାନ । ଅତିକାଲି ବୁଦ୍ଧ ଖୋଳା, ଟିଣ ବାକ୍ସ ତିଆରି କରିବା, ସାମୁ କା ଖେଳନା, ଲୁଗାଧୁଆ ସାବୁନ, ଅଭଙ୍ଗା କଣ୍ଠାଇ ପ୍ରଭୃତି, କାଢ଼ି ପଞ୍ଜା ଓ ବଡ଼, ପାପତ ଇତ୍ୟାଦି ଲୋକ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଅଛି । କଟକର ଉତ୍କଳ ଟ୍ୟାଲେଣ୍ଡ ଓ ସ୍ୱଦେଶୀ ଟ୍ୟାଲେଣ୍ଡ ଏକ ସମୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁଲିଯାଇଅଛି । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ରୋଡ଼ଠାରେ ରେଲ କମ୍ପାନୀର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ରେଲ ମରାମତି କାରଖାନା ଅଛି ।

ସୀତାରତାର—କେନ୍ଦୁଝର ପ୍ରସିଦ୍ଧ

ବଡ଼ି—କଟକ, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଭଦ୍ରଖ

କଂସା ବାସନ—ଭଣ୍ଡିମୁଣ୍ଡା, ବାଲକାଟି
ରେମୁଣା, କଣ୍ଢେଲ ।

ଲୁଗା ଓ ଗାମୁଛା—ରଣପୁର,
ଭିଗିରିଆ, କଟକ ଓ ଖମ୍ବଲପୁର ।

ମଠା ଓ ପାଟ—କୌଦି, ତାଳଚେର,
ସମ୍ବଲପୁର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ; କେନ୍ଦୁଝର,
ବରହମ୍ପୁର ଓ ଭିଗିରିଆ ।

ସୁଖ ଏହି ନାମ ତାର ହେବ ତେତେବେଳେ,

ବାଉଁଶ କାମ—ହୁୟୋଳ, ଅନ୍ତ-
ରୁଲ, ତାଳଚେର, ତେଜାନାଳ ।

ବେତକାମ—ତମଡା ଓ ନିମା-
ପଡା ଗୁଆକାତୀ ଓ ତାଲ—ଅଗ୍ରାହାଟ,
କଳା ପଥର ।

ଶିଙ୍ଗକାମ—କଟକ ।

ଖଇର—ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଗଡ଼
ଜାତରେ ଏବଂ ବାଣେଶ କରୁ ଅନ୍ତ-
ରୁଲରେ ମିଳେ ।

କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଣା—ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ
ଗତଜାତରେ ଏକଂ ମଣ୍ଡାପାଳ
ଗ୍ରାମରେ ।

ଶୁଖୁଅ—ପାରିବୁଦ, କଟକଜିଲ୍ଲା
ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳମାନଙ୍କରେ ।

ସୁନା ରୂପା କାରକସି କାମ—
କଟକ ।

କରିକାମ—କଟକ ।

ହେଁସ ବୁଣା—ପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ।

ଝାମ୍ପ ଓ ପଶିଆ—ଗତଜାତ
ମାନଙ୍କ ରେ ।

କଟାପିଲି—ତାଳଚେର ।

ଚାନ୍ଦୁଆ—ପିପିଲି, ଚାଉଳିଆ ରଞ୍ଜ ।

ଛବ ବନ୍ଧାଇ—ବିଶେଷ ଭାବରେ
କଟକ ।

ଅରଜା କଣ୍ଢେଇ ଓ ମାଟି କଣ୍ଢେଇ
କଟକ ।

ଦାନ୍ତ ଘଷା ବୁଡାଖୁ—କଟକ ।

କଠକାମ—କଟକ ।

କାଠ ଖେଳନା ପରୁଆ ଅବ—
କଟକ ।

ଖଟର ପିତା—ପିପିଲି ଓ
ସମ୍ବଲପୁର ।

କୁକ୍ ଖୋଲା ଓ ଟାଉପ—କଟକ ।

କତା ଦଉଡ଼ି—ସତ୍ୟବାଦୀ,
ତେଲଙ୍ଗ ଓ କଟକ ତଳହୁଟି ।

ମାନବହ ତାଆରି—କଟକ ।

ମୁଗୁନି ପଥର ବାସନ—ନୀଳ
ଚିତ୍ତ ।

ପଥର ଖୋଲାକାମ—ଭୁବନେଶ୍ୱର
କନ୍ଦ (ନବାବ)—କଟକ ।

ରୁଣ୍ଡି—ପାକପୁର, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ।

ବହୁ ବନ୍ଧାଇ—କଟକ ।

ପାଲିକି ସବାରି—କଟକ ଓ ପୁରୀ ।

ଶପତଟେଇ—ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା
ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ।

ହାତ ତାଆରି କାଗଜ—ପୁରୀ
କଟକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପଦ୍ମପୁରଠାରେ
ହେଉଥିଲା ।

ପୁଲ ବୁଢ଼ା—ପୁରୀ ।

ଖଲିପତ୍ତି ପିଆଁ—ଟାଙ୍ଗୀ, କାଳୁପଡ଼ା

ନୌକା ନିର୍ମାଣ—କଟକ; ବାଲେ
ଶ୍ୱର ।

ବାଡ଼—ପାକପୁର ।

ରୁଆ—କଟକ ।

ପିକା—କଟକ; ବାହୁପୁର ଓ
ଛନ୍ଦ୍ରପୁର ।

ବୁନ—କଟକ, ରମ୍ଭା ।

ତାଳପତ୍ର ପଞ୍ଜା ଓ ସୋଲକାମ—

ପ୍ରାୟ ସର୍ବତ୍ର ।

ଦେଶୀ ଲୁଗା ବୁଣା—କଟକ;

ସାଲେପୁର; ବୋଲଗଡ଼; ଅଳି; ପିପିଲି ।

ଓ ହାତ ସିଲାଇ କାମ—ପିପିଲି କଟକ ।
ପତଉ—ପୁରୀ

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଚୀନ ବାଣିଜ୍ୟ ନାମ

ଅଞ୍ଜାନବିହାରୀ, ନନ୍ଦୀଘୋଷ, ହରଚଣ୍ଡୀପ୍ରସାଦ, ବଳସୁନ୍ଦରୀହ,
ବୈଶ୍ୟସଞ୍ଜନ, ସୁରେନ୍ଦ୍ରଭୈରବଚକ୍ରମଳ ମହାମେଘନାଦ, ମେଘପୁର,
ମେଘଭରଥ, କାଳିକାପ୍ରସାଦ, ଘଡ଼କ, ଲୁଇଲଗା; ତାହାଣବାହାଣ,
କନ୍ଦୁ କରା ଶେଷ ଶୋକ ମରଣର କେତେ,

ଅକାଶମଲ୍ଲୀ, ଭୃମ୍ଭ; ଚନ୍ଦ୍ରଦ୍ଵୀପ; ଶୂନ୍ୟଚକ୍ର; ବୃକ୍ଷୀ; ସ୍ଵାନଚମ୍ପା, ଭୂରଚକ୍ର;
ନାକଚଟାଚନ୍ଦ୍ରଭୃତ କର୍ମାବିଧି ଇତ୍ୟାଦି ।

ଉତ୍କଳର ବନ୍ୟଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ

ଗୋରଚନା; ଲୁଗା, ଟପର; ସୁନାସ; ଖଇର, ପନାସ; ଟୋଲ; ମହୁଲ;
ମହୁଶ ଝୁଣା; କୋଚଲ; ହରିଡ଼ା; ଶିମ୍ବୁଳ ଭୂଳା, ତେଜୁଳ; ଟିଳା; କରୁଣ,
କେନ୍ଦୁ ବାଉଁଶ; ବାହାଡ଼ା, ହରିଡ଼ା, ଟିଙ୍ଗ, ହାତୀଦାନ୍ତ ଚେମେଡ଼ିଲର ପ୍ରଭୃତି ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା

ଭାରତବର୍ଷରେ ଦୂର ପ୍ରକାର ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ଲିଖିତ ଏବଂ କଥୁତ ।
କଥୁତ ଭାଷାର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଲିଖିତ ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ
ହେଉଅଛି, ତାହା ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବଞ୍ଚିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଅଛି । ଭାରତବର୍ଷର
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଭାଷା ପ୍ରାକୃତ କିମ୍ବା ପାଲିରୁ ଉଦ୍ଭବ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ
ପାଲି, ପ୍ରାକୃତ ଓ ବ୍ରାହ୍ମୀଭାଷାର କେତେକ ଶବ୍ଦ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ମୂଳ ସଂସ୍କୃତରୁ
ଉଦ୍ଭବ । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଏ ଦେଶରେ ବୈଦିକ ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।
କାଳକ୍ରମେ ତାହା ସଂସ୍କୃତ କବି ଯିବାକୁ ଯେଉଁ ଭାଷା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ତାହା ସଂସ୍କୃତ
ନାମରେ ପରିଚିତ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଉନ୍ନତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୀମାକୁ ଯାଇ ବ୍ୟାକରଣ
ନିୟମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅତି କଠୋର ଭାବରେ ଅବଦ୍ଧ ହେବାରୁ ବ୍ରହ୍ମଣୀ ଶକ୍ତି
ହରାଇ ଦେଲା । ତେଣୁ ତାହା ଜନସାଧାରଣରେ ଆଉ ଚଳି ପାରିଲା ନାହିଁ ।
ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉନ୍ନତ ପୌରୁଷିକ ଯୁଗରେ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା
ସହଜ ଲୁଚିଲା; ଗ୍ରୀକ୍ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଭାଷାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିଲା । ସଂସ୍କୃତ ପରେ ପ୍ରାକୃତ
ଏବଂ ପ୍ରାକୃତ ପରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନରେ କିଛି କାଳ ପୂର୍ବରୁ
ପାଲି ଅର୍ଥାତ୍ ସୁରପଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରଚଳିତ ପାଲି ଭାଷା ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ଭରତ-
ଠାରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ସାଗ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର—ଯେତେ ଲିଖିତ ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ
ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନ୍ତର ଭୂତକ ଗୋଲ୍ଲକାର ଏବଂ ଭରତଲର ଉତ୍ତରରେ ଆର୍ଯ୍ୟ-
ବର୍ଷରେ ପ୍ରଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅପରାଂଶ ରେଖାଙ୍କିତ । ଏହାର ତାତପର୍ଯ୍ୟ
ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ତାଳପତ୍ର ଉପରେ ଲୁହା ଲିଖନଦ୍ଵାରା ଲେଖା ହେଉଥିବାରୁ
ତାଳପତ୍ର କଟି ନ ଯିବା; ଏଥି ପାଇଁ ଗୋଲ୍ଲକାର କବି ଯାଇଛି ।

ଅଶେଷ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଅନୁଷ୍ଠାସନ ଓ ଶିଳାଲିପି କବ୍ଧା ଥିଲେ ।
ଉତ୍କଳରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅନେକ ନିଦର୍ଶନ ଅଛି । ସେ ସବୁ ପାଲି କିମ୍ବା ପ୍ରାକୃତ
ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଯୁକ୍ତବଂ ଧରିବାରୁ ଗଲେ ସେତେବେଳେରୁ ଓଡ଼ିଆଭାଷାର
ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ମହାବ୍ରତା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କ ଗଜବୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
ଏ ଛାଉଁଟ ସଂସାରେ ନାହିଁ ତାଣ ସୁଖଲେଖ ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା—ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସ୍ମୃତିକମାନ ଅଲୋଚନା କରିବାକୁଗଲେ ସାରଳାଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତ ପ୍ରଥମେ ମନରେ ପଡ଼େ । ସେଥିରେ ପ୍ରାକୃତ ଓ ପାଲି ଭାଷାର ସେପରି ବହୁଳ ଶବ୍ଦ ଲ୍ୟବହୃତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ଚହ୍ନରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ମହାଭାରତ ଲେଖାର ଯୁଗ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅତି କୈଶୋର ଅବସ୍ଥା । ତତ୍ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଦୁଇଶେଷି ତାମ୍ର ଶାସନ ମିଳିଅଛି, ତହିଁର ଭାଷା ଏବଂ ଲିଖନ ପ୍ରଣାଳୀ ଶତାବ୍ଦୀ ପରାଶ ବା ତଦୁଦ୍ଧୂ ଅଂଶରେ ଓଡ଼ିଆ ନୁହେଁ । ତେଣୁକରି ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀଠାରୁ ଦ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମୟ ନିରୂପଣ କରାଯାଇପାରେ । ଅତଏବ ଏହି ଯୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଆ ଯେ ଭାରତୀୟ ଭାଷା ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନତମ ଲିଖିତ ଭାଷା ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏକ ସମୟରେ ଅତେଇ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଏହି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।

ସମସ୍ୟାମୟୀକ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଭୂଳନା କଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବଙ୍ଗ ଭାଷାର ବହୁପୂର୍ବରୁ ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଠାରୁ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଳାଶ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ସୁରାଶ ଲେଖା ଯୁଗ ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ, କାର୍ଯ୍ୟ କବିତା ଏ ସବୁ ଯାହା ଛଦ୍ମ ଅଷ୍ଟାବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଚରମ ବଳାଶ ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ଵ କାଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନେକ ଉପାଦେୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍କଳର ହିନ୍ଦୁ ସାଧୀନତା ଲୋପ ପରେ ମୁସଲମାନ, ମୋଗଲ ଓ ମରହଟ୍ଟା ପ୍ରଭୃତି ଶାସନାଧୀନ ହୋଇ ଉତ୍କଳକୁ ନାନା ଅନ୍ୟତାର ସହବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତଥାପି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବଳାଶ ଅସ୍ପୃଶ୍ଟ ଥିଲା । ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ଵର ପ୍ରକାଳରେ ଦେଶରେ ଘୋର ଅସ୍ଵାଚରୀ ଘଟି ଥିବାରୁ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ଗତି ପ୍ରତିହତ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୦୩ରେ ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କଲେ । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟ ପାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀଷ୍ଟର୍ଥ ପ୍ରଚାର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ୟମ ଥିଲା । ତେଣୁ କିଛି ସେମାନେ ୧୮୨୨ସାଲରେ କଟକରେ ଶିଶୁ ଛାପ ଶାଳା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏହାର ୪୦ ବର୍ଷ ପରେ କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କମ୍ପାନୀ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ କେତେକ ବଙ୍ଗାଳିଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଉଠାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ସର୍ବୀୟ ଗୌରୀଶଙ୍କର ଗୁପ୍ତ, ଲାଲା କରମୋହନ ଲାଲ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରୁ ବଙ୍ଗଳାର ଛୋଟଲଟ କ୍ୟାମ୍ପେଲ୍ ସାହେବ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ରକ୍ଷା କଲେ । ଏହା ପରେ ୧୮୫୮ ଓ ୧୮୫୯ ରେ ଜ୍ଞାନରୁଣ ଓ ପ୍ରବୋଧ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ନାମକ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ବେର କାଗଜ ଏବଂ ୧୮୭୭ ରେ ସର୍ବୀୟ ଗୌରୀଶଙ୍କର ଗୁପ୍ତଙ୍କ ସମ୍ପାଦକତ୍ଵରେ ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଦୀପିକା ପରେ ବାଲେଶ୍ଵରର କଟାର ପାଉର ଯେହୁ ଏ ଭବ ବନ୍ଧନ

ସମ୍ବାଦ ବାହୁକା ଓ ନବ ସମ୍ବାଦ, ବାମଣ୍ଡାର ସମ୍ବଲପୁର ହୃଦେଷିଣୀ ଓ ବଜୁଲୀ ମୟୂର ଭଞ୍ଜର ଇନ୍ଦ୍ର ଧନ, ଗଞ୍ଜାମର ଚୁଣ ଦର୍ପଣ ଭଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ପଦିକା । ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରକାବନ୍ଧୁ, ଭଲ୍ଲଲ ସେବକ, ଭଲ୍ଲଲ ସାହୁତ୍ୟ, ମୁକୁର ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ପଦ ପଦିକା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୌରବ ବଢ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଦଶନ୍ଧିରେ ଗଡ଼ଜାତ ବାସିନୀ, ଆଶା, ସତ୍ୟବାଦୀ ସମାଜ, ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାର ଟେକ ରଖି ଅଛନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଓଡ଼ିଶାର ସବୁଜିଲ୍ଲାର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ମାସିକ, ସପ୍ତାହକ ଓ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ଦେଶ ସେବାରେ ଲାଗି ଅଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଯନ୍ତ୍ରିତ ମଣ୍ଡିତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଓ ଆରବୀ ମୂଳକ ଶବ୍ଦ

ଅଛା, ଆଶପାଶ, ଆତ୍ମା, କଞ୍ଜୁସ, ଖତୀୟାନ, ଖାତା, ଖାତକ, ଖାଦ, ଖାଣ୍ଡ, ଚମାର, ଚାକରଣୀ, ଚିଠି, ହୁଟି, ଜଲ୍ଲ, ଜାମିନ, ଜାଗା, ଯୋଗା, ଝାତଜଙ୍ଗଲ, ଝାତାକଇ, ଟକକର, ଠଉର, ଠୋକର, ଠିକଣା, ଡକାୟତ, ଡେଇ, ଡଙ୍ଗା, ଡିଲ୍ଲ, ଡେର; ଚକିଆ, ଟେକା, ତାରଦା, ତୋଡା, ଦେଶା, ଦାଡ଼ି, ଧକ୍କା, ଧୋକା, ପଇସା, ପକ୍କା, ପଗଡ଼ି, ପହୁଲ, ପତିଆରା, ପାଉଡ଼ି, ପାଉଣା, ମଗରା, ମୁନିବ, ଶେକତ, ଲେପ, ଲୁଠି, ଫେକ, ସୁନିଆ, ହୁଡ଼ିଆର, ହାଲୁକା, ହୁକୁମ ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ଶବ୍ଦଅଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ମିଶ୍ରିତ କେତେକ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଶବ୍ଦ

ଆଲମାରା, ଆଲକାତରା, କରାଣି, ଜିର୍ନା, ନିଲମ, ପାଦି, ପିସ୍ତୁଲ, ବାଲୁଡ଼ି, ବେହେଲ, ବୋତଲ, ବୋତାମ, ବରଗା, ମାସ୍ତୁଲ, ଚାବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଯନ୍ତ୍ରିତ ମଣ୍ଡିତ କେତେକ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ

ଅର୍ଡ଼ର; ଅପିଲ, ଅମିନ, ଅତର୍ଲି; ଆଲୁମିନୟମ, ରସୁଲ, ଷ୍ଟେସନ, ଭଲ୍ଲଲ, ଓପାରଣ୍ଡ, ଏକର, କାର୍ଡ, କ୍ୟାମ୍ପ, କପି, କଂଗ୍ରେସ, କନେଷ୍ଟବଲ, କର୍କ, କଣ୍ଡାରଗାର୍ଡନ, କଲସ୍, କ୍ରିସ୍ଟୋଫର, କୋଟ୍ ବୁମାନା; କ୍ରାମୋସୋନ, ଚକ୍, ଚେକ୍, କ୍ରିସ୍, ଟିକଟ୍, ଟିକସ୍, ପ୍ଲଏଟର, ଦିପୋଟି, ନୋଟିସ୍, ପାର୍ସେଲ୍, ପ୍ଲୁମ୍ବସ୍, ଜରଡେ ସଥାର୍ଡ୍ ସୁଖୀ ହୁଏ ସେହି ଜନ ।

ଫାରମ, ପୁଟ, ବାରିଷ୍ଟର, ବଲ୍, ବାକସ୍, ମିନିଷପାଲଟି, ମିନିଟ୍, ବେଲ୍, ଲଣ୍ଡନ, ଲଗ୍, ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର, ଡିପୋର୍ଟ, ସିମେଣ୍ଟ, ସିଲଟ, ସମନ ପ୍ରଭୃତି ।

ଦଲିଲ ଓ କଚେରୀମାନଙ୍କରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାପଦ୍ଧିତ

ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ପାରସ୍ୟ ଶବ୍ଦ

ଅଦାଲତ, ଅରଜି, ଅସାମୀ, ଅଦାଏ, ଏକାରରନାମା, ଓଗେର, ଓରଫ, କଚେରୀ, କଏଦ, କରୁଲିୟୁତ, ଖଲ୍ଲାସ, ଖୁନ୍, ଖାତକ, ଖରିଦ, ଖାରଜ, ଖଜଣା, ଖୋସାମଦ, ଘର, ନେପ୍ରାର, ବଦର, ବାଲାନ, ଗୌହରୀ, ଜମିଦାର, ଜରସମନ, ଜରାବ, ଜାରି, ତକ୍ରପୋଷ୍ଟ, ତଦାରଖ, ତାରିଖ, ତମସୁକ, ତଲସ, ତଲବ; ଦରଖାସ୍ତ; ଦୌର; ଦଲିଲ; ଦସ୍ତାବିଜ; ଦାଖଲ; ଦସ୍ତଖତ; ନାଲିଖ; ନକସିଦା; ନିଲାମ; ନାମଜୁର; ପଞ୍ଜା; ପଞ୍ଚାଏତ; ପୋଷାକ; ପରାକତି; ପଏସଲ, ବାୟା; ବନ୍ଦୋବସ୍ତ; ବଏନାମା; ମୁଦେଲ୍; ମୁଦାଲ୍, ମଜହର; ମୌଜା; ମୁସ୍ତାଫା; ମହାଜନ; ମିଆଦ; ମଜୁର; ମଉସୁଫ; ମୁକାମ; ମଜୁର; ମାସୁଲ୍; ଜନାକାରୀ; ସକାଲବନ୍ଦୀ; ରାଏ; ରକବା; ରସିଦ୍; ସରକାର; ଶେନେଓ ମୋକଦ୍ଦମା; ସାକିନ; ସୁପର୍ଦ୍; ସରଜମିନ୍; ସାମିଲ୍; ସାଲିସନାମା; ହାକିମ; ହାଜତ; ହାଲ୍; ହାସଲ ପ୍ରଭୃତି ।

ଓଡ଼ିଆ ପାଦ୍ଧିତ୍ୟ

ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଉତ୍କାର ଅଧିକାଂଶ ପଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପରିପୁଷ୍ଟ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗଦ୍ୟସାହିତ୍ୟ କୃତ କେଶାସାଏ । ଅନଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଧଶୀକୃତ ଏହି ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ଶାରଳା ଦାସ; ବଳରାମ ଦାସ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ମହାମହା କବିମାନେ ଭାରତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଲେଖି ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଉତ୍କାର ପୁଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟର ଲେଖକ ଧର୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପଦ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟକୁ ବଡ଼ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ତାପରେ ଆସିଲା ଚାଉ-ସାହିତ୍ୟର ଯୁଗ, ଏହା ମଧ୍ୟ ପଦ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟରେ ପୁଷ୍ଟ । ଶାରଳା ଦାସ; ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ବଳରାମ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ମନୀଷୀମାନେ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟର ଯେଉଁ ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଥିଲେ ଏ ଯୁଗରେ ତାହା ବସ୍ତୀଷ୍ଟ ଓ ଚାରୁକଳା ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବହୁବିଧ ଉପାଦେୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ୱାରା ପରିପୁଷ୍ଟ ହେଲା ।

ଅସ୍ପାଟି ପବନ ନଦୀ ଦମ ତାର ଘାଟ !

ସାହୁତ୍ୟ ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ; ରଘୁନାଥ ଭଞ୍ଜ, ଦୀନକୃଷ୍ଣ; କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ମମଣି, ଅଭିମନ୍ୟୁ ଓ ବଞ୍ଚନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ ପ୍ରଭୃତି ଜନ୍ମେ ଭଞ୍ଜଲ ସାହୁତ୍ୟରେ ଘୋର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲେ । କେବଳ କାବ୍ୟ ବା କବିତା ନୁହେଁ; ସେ ସମୟରେ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର; ଅଭିଧାନ; ତ୍ୟୋଦଧି; ଗଣିତ ଓ ପୁରାଣ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଗୁରୁମାନ ରଚିତ ହୋଇ ସାହୁତ୍ୟର ପୁଷ୍ଟିକା ପକ୍ଷରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ବୈଦେହୀଶ ବାଳାସ; କୋଟୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦରୀ; ବଦନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି, ରସକଲ୍ଲୋଳ ପରି ଗୁରୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାର ସାହୁତ୍ୟରେ ନାହିଁ କହିଲେ ଅଧିକ୍ଷିତ ହେବ ନାହିଁ । କବିଚନ୍ଦ୍ର ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ‘ଅବନାରସ ଚରଣ’ ପୁସ୍ତକ ନିତାନ୍ତ ଯିବୁ ନୁହେଁ; ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ଲେଖାରେ ବନା ନାହିଁ । ବୈଦେହୀଶ ବାଳାସରେ ‘ବ’ ନିୟମ ରଚିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦ ‘ବ’ ଅକ୍ଷର ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଥାଇ ଆରମ୍ଭ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାନ୍ଦ ଯେତେ ପଦରେ ଶେଷ ହୋଇଛି ସେ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ‘ବ’ ଅକ୍ଷର ଯୁକ୍ତ । ଏହି ସବୁ ନିୟମ ରକ୍ଷା କରି ସାହୁତ୍ୟ ଲେଖିବା କିଛି ସହଜ କଥା ନୁହେଁ ।

ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭଞ୍ଜଲରେ କ୍ରମେ ଗଦ୍ୟ-ସାହୁତ୍ୟର ପ୍ରସାର ହେଲା । କବିବର ଗୁପ୍ତାନାଥ ଗୁପ୍ତ ତାଙ୍କ ଗୁପ୍ତାବଳୀରେ ପ୍ରଥମେ ଇଟାଲୀୟ ଯୁବା ନାମକ ଏକ ଗଦ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରକୃତ ଗଦ୍ୟ-ସାହୁତ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଫକୀରମୋହନ; ବଞ୍ଚନାଥ କର ଓ ମଧୁସୂଦନଗୁପ୍ତଙ୍କଠାରୁ କ୍ରମେ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ଗଦ୍ୟ-ସାହୁତ୍ୟ ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଗଦ୍ୟ ପ୍ରତି ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଅଛି ।

ଭଞ୍ଜଲ-ପ୍ରାନ୍ତିତ-ପ୍ରମାଣ

ଭଞ୍ଜଲ ସାହୁତ୍ୟ-ସମାଜର ନିଜର ସ୍ଥାୟୀ ବୃହ ନ ଥିଲା । ୧୯୧୨ ସାଲରେ ଲର୍ଡ ହାଡିଂଗ କଟକ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଏଠାରେ ଦରବାର ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଦରବାରକୁ ଭଞ୍ଜଲର ସବୁ ଗୁଜା ଓ ମହାଗୁଜା ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଚାମଣ୍ଡାର ସାହୁତ୍ୟାନୁଗ୍ରାହୀ ଗୁଜା ସଚିଦାନନ୍ଦ ହିତ୍ତବନ ଦେବ ସାହୁତ୍ୟ ସମାଜ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶଶି-ଭୂଷଣ ଗୁପ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ ଲଞ୍ଜା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଶଶିବାବୁ ଏହି ସୁଯୋଗରେ ସାହୁତ୍ୟ ସମାଜ ପାଇଁ ସ୍ଥାୟୀ ଗୃହ ଶକ୍ତି ଏ କରାଇ ନେବାକୁ ମନସ୍ଥ କରି କଟକ ଟାଉନହଲରେ ଏକ ସଭା କରାଇଥିଲେ । ସେହି ସଭାରେ କେତେକ ଗୁଜା ମହାଗୁଜା ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୁଜା ସଚିଦାନନ୍ଦ ହିତ୍ତବନ ଦେବ ଏବଂ ମହାଗୁଜା ସାର ବୀର ମିତ୍ରୋଦୟ ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ର ସର୍ବଗୁଣାକର ସତ୍ୟ ଯେ ସଲଲ ତାର ଶୀଳ ତାର ତଟ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଟ ୩୩୩୩/୪ ଦାନ କଲେ । ତତ୍ପରେ ଆଜି ଗୁଜାର ଟ ୩୦୦୦୯
 ଟ ଦାନରେ ସାହୁତ୍ୟ-ସମାଜର ମୂଳଭୂତି ଆଜିଗୁଜାର ଦେଇଥିଲେ । ଏହା
 ପରେ ନିଜର ପିତା ମହାଗୁଜାର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କଲେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର
 ବଦାନୀନ୍ତନ ମହାଗୁଜାର ଶ୍ରୀ ପୁଣ୍ଡିଚନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ଦେଉ ଟ ୧୩୦୦୦୯ ଟ ଦାନ
 କରିଥିଲେ । ସମାଜର ଜନସମୂହ ଓ ସାଜସଜ୍ଜା ନିମିତ୍ତ ମୟୂର ଭଞ୍ଜର ବର୍ତ୍ତମାନ
 ମହାଗୁଜାର ସାର ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଦେଉ ଟ ୩୦୦୦୯ ଟ ଦାନ କରିଅଛନ୍ତି ।
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାନ ମଧ୍ୟରେ ଏମାରମଠର ମହନ୍ତ ଟ ୫୦୦୯ ଟ ଆଠଗଡର
 ପୂର୍ବ ଗୁଜାର ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ବେବର୍ଦ୍ଧୀଙ୍କ ଟ ୫୦୦୯ ଟ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଏହା
 ଛଡା ଶଶିବାରୁ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ଗୁଜାର ଓ ଧନୀ
 ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଟ ୩୦୦୦୯ ଟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଏହି ଟଙ୍କାରେ ସାହୁତ୍ୟ
 ସମାଜର ଶୁଦ୍ଧ ଉପକରଣାଦି ସଂଗ୍ରହୀତ ହୋଇଅଛି ।

ଉତ୍କଳର ଯାନିଯାତ୍ରା

ଯାନିଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସୁଗର ରଥଯାତ୍ରା ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ରଥ-
 ଛତା ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦମନକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ; ଅଷ୍ଟସୂକ୍ତୀୟା; ସ୍ଥାନଯାତ୍ରା;
 ଶ୍ରୀଚ୍ଛିତ୍ରା; ଶୟନଯାତ୍ରା; କର୍କଟ ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ପାଣ୍ଡୁପରିବର୍ଦ୍ଧନ; ଦେବୋତ୍ଥାପନ
 ପ୍ରାବରଣଷଷ୍ଠୀ; ପୁଷ୍ୟଭିଷେକ; ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ଦୋଳ; ଏବଂ ଚଳନ ପ୍ରଧାନ;
 ଏହାଛଡା ଆଉ ଅନେକ ଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଯୋଗ ପଡ଼ିଲେ ନବ କଳେବର ଧାରଣ
 ଓ ରଘୁନାଥ ଦେଶ ଅତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଛଡା ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ
 ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ, ଜାଗର ଅମବାସ୍ୟା; କୋଣାର୍କର ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ବୁଡ଼ (ମାଘ
 ସପ୍ତମୀ); ଖଣ୍ଡଗିରିର ମାଘ ସପ୍ତମୀ ମେଳା, ହଟ୍ଟକେଶ୍ଵରର ମକରଯାତ୍ରା; ନୂଆ-
 ଗଡର ରଘୁନାଥଙ୍କ ରାମ ନବମୀ ଏବଂ ଲୁଡ଼କେଶ୍ଵର ବାବାଙ୍କ ମେଳା,
 ଭିଙ୍କାରପୁର ଓ ଘୁରୁଡ଼ଅର ଦମନକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ; ବନଙ୍ଗାର ଦୋଳଯାତ୍ରା;
 କଟକର ଦଶହରା, ମୟୂର ଓ କାଉଁଡ଼ ପୁଣ୍ଡିମୀ; ସୁଗର ଗୋସାଣୀ; ଚୌଦ୍ଵାରର
 ବୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ହୃତାୟାତ୍ରା (ଅଷ୍ଟସୂକ୍ତୀୟା); ଧବଳେଶ୍ଵର ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି
 ଓ ବଡ଼ଖଣ୍ଡା ଯାତ୍ରା; ବାଙ୍କି ଓ ଝଙ୍କଡ଼ରେ ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି; କପିଳାସ ଓ ମହା
 ବନାୟକ ପ୍ରଭୃତି ଶିବକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାଗର; ଜୋରଦାର ମହୁମାମେଳା, ଜାଜପୁରର
 ବାରୁଣୀ ଏବଂ ବରଜାଇ ରଥ; ବତାୟାର ଭଟ୍ଟାୟାତ୍ରା ଯାତ୍ରା; ତାଳଚେରର
 ହଜୁଡ଼ାୟାତ୍ରା, ବଣେଇ ଓ ଗାଙ୍ଗାପୁରର ବ୍ୟାସମେଳା; ବାହୁପୁରରେ ଠାକୁ-
 ରାଣୀ ଯାତ୍ରା ଓ ଦୋଳଯାତ୍ରା; ବରୁଣେଇରେ ରଜସଂକ୍ରାନ୍ତି ମେଳା । ଖଣ୍ଡପଡ଼ାରେ
 ଅପଣାର ଦେହ ଦେଖ ଅପଣାର ନୁହେଁ ।

ମାତ୍ର ଏକାଦଶୀ, ଭଗିରଥର ଚମ୍ପକ ଦ୍ଵାଦଶୀ, ବଣାର ଗଡ଼ରେ ଚୈତ୍ରପଦ୍ୟ,
ଦଶପଞ୍ଚାବ୍ଦୀର ସମ ନବମୀ, ବାମଣୀର ହରିହର ରେଷ ଏବଂ ମୟୁରଭଞ୍ଜର
ରଥଯାତ୍ରା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ ।

—*—

ଉତ୍କଳର ଉପାଧିପାତ୍ର

ଇଂରେଜ ଶାସନ ଅରମ୍ଭରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ କେନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ଉପାଧି ପାଇ
ନ ଥିଲେ । କେବଳ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାମଣୀର ରାଜା ୮ ବାସୁଦେବ ସୁକୁଳ
ଦେବେ କେ: ସି: ଅଇ. ଇ. ଓ ପାରିକୁଦର ପୂର୍ବତନ ରାଜା ୮ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଦେବ
ସି, ଏସ୍. ଅଇ. ଉପାଧିପାତ୍ର ଥିଲେ । ପାଞ୍ଚାବ୍ଦୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ମଧୁରାବୁ ସି: ଅଇ.
ଇ. ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ ଉପାଧି ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ କେ. ସି. ଅଇ.
ଇ. ତାଲିକାରେ ସୋନପୁରର ମହାରାଜା ଓ ମୟୁରଭଞ୍ଜର ମହାରାଜା ଅଛନ୍ତି ।
ନାଇଟ୍ ଉପାଧି ଏକମାତ୍ର କଳିକାର ରାଜା ଏବେ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହା ପର ସ୍ଵ-
ବାହାଦୁର ଓ ସ୍ଵସାହାୟକ ହରିହର ଉପାଧି କେତେକ ଶେକ ପାଇଅଛନ୍ତି ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ଶାବତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ନାମ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କେ. ସି. ଏସ. ଅଇ.

୧ । ସର ଜନ୍ ଅଫିନ୍ ହବକ, ରାଇର୍ସର ସି. ଏସ୍. ଅଇ.

କେ. ସି. ଅଇ. ର,

୧ । ମହାରାଜା ସର ବାର ମେସି ସିଂହ ଦେଓ, ସୋନପୁର । ୨ । ସର
ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜି ଦେଓ, ମୟୁରଭଞ୍ଜ ।

ନାଇଟ୍

୧ । ରାଜା ବାହାଦୁର ସର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ରଞ୍ଜି, କଳିକା ।

ସି. ଅଇ. ର

୧ । ମିଶ୍ର ପିଲିପ୍ ପୂର୍ବତନ ମ୍ୟାନ୍‌ସପଲଡ଼, ଚପ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ,

୨ । ମି. ହବର୍ଟ ଡିସି, ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଡିରେକ୍ଟର ।

ଓ. ବି. ର.

୧ । ମହାରାଜା ବ୍ରଜମୋହନ ଦେଓ, କଳାହାଣ୍ଡି । ୨ । ସର ରାଜେନ୍ଦ୍ର
ନାରାୟଣ ରଞ୍ଜି ଦେଓ, କଳିକା ।

ଏମ୍. ବି. ର

୧ । ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ । ୨ । ଶ୍ରୀ ଅନୁରାଗ ପଟ୍ଟେଇ ।

୩ । ଶ୍ରୀ ବାରେନ୍ଦ୍ର ବିଶୋଇ ଦାସ । ୪ । ପ୍ରେସ୍‌ବିଡ଼ ଉତ୍କଳସୁମିତ୍ରାର, ବଲଙ୍ଗୀର
କୈଶର-ଇ-ହୁଲ୍ ସ୍ପର୍ଶ ପଦକ

୧ । ମହାରାଜା ପାଟଣା, ଦେବା ସି. ଅଇ. ସୋନପୁର । ୨ । ମହନ୍ତ
ନିଦାମ୍ବର ସମାଜୁଜ ଦାସ, ଏମାରମଠ । ୩ । ଶ୍ରୀଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ, (୨-
କିଲୁଦିନ ପରେ ତାହା ହୋଇବ ବଲପେ ।

ଶ୍ରେଣୀ) । ୪ । ମଦର ଅମେଲିଆ-କଟକ ଡାକ୍ତରଖାନା । ୫ । ଶ୍ଵାସ ବାହାଦୁର
ବୁନଲଲ ଶ୍ଵାସ, ବଣାଇ ।

କଂସ୍ ପୋଲିସ ମେଡ଼ାଲ୍

୧ । ଦେବାନ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର । ୨ । ଶ୍ରୀ ବାହ୍ମାନିଧି ନାୟକ,
ହାବିଲଦାର ପୁରୀ, ।

ରଏଲ୍ ଭିଜିଟିଂ ଅଫିସ ମେଡ଼ାଲ୍

୧ । ଦେବାନ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର, କଟକ । ୨ । ଶ୍ରୀ ରଘିବ
ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, କଟକ । ୩ । ଶ୍ରୀ ଇଶ୍ଵର ଚନ୍ଦ୍ର ଶର୍ମା, କଟକ ।

ମହାଶକ୍ତି—ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ

୧ । ମୟୂରଭଞ୍ଜ, । ୨ । ଗୋନପୁର । ୩ । ଜୟପୁର । ୪ । ପାଟଣାର
ରାଜାମାନ । ୫ । ପାରଳାଖେମିଣ୍ଡି ଓ । ୬ । କଳାହାଣ୍ଡି । (ବ୍ୟକ୍ତିଗତ)

ରାଜା—(ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ)

୧ । ପାରିକୁଦ ରାଜା । ୨ । ଖଲିକୋଟ ରାଜା । ୩ । ପାରଳାଖେମିଣ୍ଡି
ରାଜା । ୪ । କନକା ରାଜା । ୫ । ଠାକୁର ରାଜା, (ବ୍ୟକ୍ତିଗତ) । ପୁରୀ

ଦେବାନ ବାହାଦୁର

୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର, । ୨ । ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ଦାସ । ୩ । କୁମାର ସୁରେଶ
ଚନ୍ଦ୍ର ଚିନ୍ତ, ହୁମୋଲ ।

ରାଜା ବାହାଦୁର (ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ)

୧ । କନକା ରାଜା । ୨ । ଖଲିକୋଟ ରାଜା । ୩ । ହୁମୋଲ ରାଜା
[ବ୍ୟକ୍ତିଗତ]

ଶ୍ଵାସ ବାହାଦୁର

୧ । ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ଦାସ । ୨ । ଶ୍ରୀହରିଦାସ ବୋଷ । ୩ । ଶ୍ରୀବୁନଲଲ
ଶ୍ଵାସ । ୪ । ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ହିପାଠୀ । ୫ । କୁମାର ଶ୍ରୀ ମନ୍ମଥ ନାଥ ଦେ,
୬ । ଶ୍ରୀ ରାଧାକାନ୍ତ ଦୋଷ । ୭ । ଶ୍ରୀ ମାଧବଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର । ୮ । ଶ୍ରୀ ସୁବଳକିଶୋର
ହିପାଠୀ । ୯ । ଶ୍ରୀ ରାଜ କିଶୋର ହିପାଠୀ । ୧୦ । ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ।
୧୧ । ଶ୍ରୀ ରାଧା ଚରଣ ଦାସ । ୧୨ । ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି । ୧୩ । ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର
କୁମାର ସେନ । ୧୪ । ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ରଥ । ୧୫ । ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର ।
୧୬ । ବୁଝା ଶ୍ରୀ ଉତ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର । ୧୭ । ଶ୍ରୀ ହରିବଲ୍ଲଭ ଦାସ ।
୧୮ । ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର । ୧୯ । ଶ୍ରୀରାମଚରଣ ଦାସ । ୨୦ । ଲକ୍ଷ୍ମ ମଧୁକର
ସାଏ । ୨୧ । ଶ୍ରୀ ହରେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ରାୟ ମହାପାତ୍ର । ୨୨ । ଶ୍ରୀ ଜୟନ୍ତ ରାଓ
୨୩ । ଅରୁଣ କୁମାର ବୋଷ, ବାମଣ୍ଡା । ୨୪ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜ ବିହାର ବର୍ମା,
ବେଢ଼ିନାଲ । ୨୫ । ଶ୍ରୀ ବନନାଥ ପରିଡ଼ା । ୨୬ । ଶ୍ରୀ କୁମାର ତାଥ ବାଗଡ଼ୀ ।

ଜେବେ କମ୍ପାନୀ ମଲ୍ ଦେହେ ଏବେ ଅହଲାର ॥

ସମ୍ପଦ ସାହେବ,

୧ । ଶ୍ରୀକଳ୍ପିନ ଚନ୍ଦ୍ର ମଜୁମଦାର କଳାହାଣ୍ଡି । ୨ । ଶ୍ରୀଗୌରସ୍ୟାମ ମହାନ୍ତ
୩ । ଶ୍ରୀଗିରିଧାଞ୍ଜ ପ୍ରସାଦ ରାୟ । ୪ । ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ । ୫ । ଶ୍ରୀଉପେନ୍ଦ୍ର
ନାଥ ଦେ । ୬ । ଶ୍ରୀ ବିପିନ ବିହାରୀ ଦେ । ୭ । ଶ୍ରୀ ଅନରୁଦ୍ଧ ପଟ୍ଟେଲ
୮ । ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ସରକାର, କେନ୍ଦୁଝର । ୯ । ଶ୍ରୀ ରକାର ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
୧୦ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଗଚ୍ଚଦ୍ର ଘୋଷ । ୧୧ । ଶ୍ରୀ ଦଇତାର ମିଶ୍ର । ୧୨ । ଶ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଗଡ଼ଜାତ ।
୧୩ । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେ । ୧୪ । ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟବାଦୀ ପ୍ରଧାନ । ୧୫ । ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର
ପତି । ୧୬ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ । ୧୭ । ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ର ମୋହନ ଦାସ
୧୮ । ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ବସୁ । ୧୯ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ସିଂହ । ୨୦ । ଶ୍ରୀ ଅର୍ଚ୍ଚବିହାର
ମହାନ୍ତ । ୨୧ । ଶ୍ରୀ ଦବାକର ପଟ୍ଟନାୟକ । ୨୨ । ମିତ୍ତର ସାମୁଏଲ ଦାସ
୨୩ । ଶ୍ରୀ ସାଧୁଚରଣ ସାହୁ । ୨୪ । ଶ୍ରୀ ଜାନ୍ତର ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ନାୟକ । ୨୫ । ଶ୍ରୀ ରଘୁ-
ନାଥ ରାଓ । ୨୬ । ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପୁରୁଷି । ୨୭ । ଶ୍ରୀ ଗଣେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର
୨୮ । ଶ୍ରୀ ଶଗେନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର । ୨୯ । ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗାଚରଣ ଦାସ । ୩୦ । ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର
ମିଶ୍ର । ୩୧ । ଚୌଧୁରୀ ଶ୍ରୀ ନରସିଂହଚରଣ ମହାପାତ୍ର । ୩୨ । ଶ୍ରୀ ନଳିନୀ-
କାନ୍ତ ଘୋଷ । ୩୩ । ଶ୍ରୀ ନିର୍ମଳଚନ୍ଦ୍ର କାନଙ୍ଗି । ୩୪ । ଶ୍ରୀ ନିଶେଦନାଥ ପାଲ
୩୫ । ଶ୍ରୀ ସୁଦର୍ଶନମହାନ୍ତ । ୩୬ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ । ୩୭ । ଶ୍ରୀ ଯୋଗନାଥ ମହାପାତ୍ର
୩୮ । ଶ୍ରୀ ନିଶାମଣି ମହାନ୍ତ । ୩୯ । ଡାକ୍ତର ରବୀନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ସେନ ଗୁପ୍ତ ।

ଶ୍ରୀ ବାହାଦୁର ଓ ଶ୍ରୀ ସାହେବ

୧ । ଅବଦୁଲ ମଜିଦ୍ । ୨ । ଅହମଦ ବକ୍ସ । ୩ । ଅବଦୁଲ ମୁକାଦର
୪ । ମହମଦ ହାମିଦ୍ । ୫ । ସାହେବ ଅବଦୁଲ ହୋସେନ (ଶ୍ରୀ ସାହେବ) ।
୬ । ଇନାଲ ହକ୍ (ଶ୍ରୀ ସାହେବ) । ୭ । ଇମ୍ମାନ ଅଲ୍ଲ (ଶ୍ରୀ ସାହେବ) ।

ହାତୀଖେଦା ।

ଉତ୍କଳର କଙ୍ଗାଳ ହାତୀଙ୍କ ହୃଦୟ ନିବାସ ନୁହେଁ । ସେମାନେ
ମୟୂର ଅଞ୍ଚଳ ଅଳ୍ପ ପୁରାଣ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ଉତ୍କଳ କଙ୍ଗାଳରେ ଆସି
ରହୁଥାନ୍ତି । କଙ୍ଗାଳରୁ ହାତୀଧରଣ ଏକ ବଡ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତସାଧ
ଏବଂ ଉପତଳନକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ହାତୀର ପ୍ରଥା ଅପେକ୍ଷା ଅଳ୍ପକାଳ ଭଲ
ଉପାୟରେ ହାତୀ ଧର ହୋଇଥାଏ । ସେ ସେ ଚେକ ହାତୀ ଧର ପାରନ୍ତି
ନାହିଁ ଏବଂ ହାତୀ ଧରବାର ମଧ୍ୟ ସର୍ବତ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାହିଁ । କେବଳ ଅନୁଗୁଳ
ଗୋବୀନାଳ, ଚାଲଚେର, ସୁକିନ୍ଦା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ପାଲଭଦ୍ରା ହନୋଲ ଧରଣ
ସକାମାନେ ହାତୀ ଧର ଥାଆନ୍ତି । ହାତୀଧରଣକୁ ହାତୀଖେଦା କୁହାଯାଏ ।
ଏଥି ପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପାରମ୍ପରିକ ଶବ୍ଦ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଯଥା — ହାତୀ
କାଳିକା, ଜଗତ ବେଦି, ଗିରିଦା କାନ ଗିରିଦା, ଖେଦା ହୃଦୟ ।

ଗିରିସ୍ତାୟୀ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଅବିର ।

ପ୍ରଥମ ଭକ୍ତଲୀୟ ।

ଗ୍ରାହଣେ ଓ } ଏମଧୁସୂଦନ ଦାସ
ଅବସ୍ଥାବେଳେ }

ରେ. କଲେଜରୁ ବି.ଏ ଏ ଦୁର୍ଗାଚରଣ
ପାତ୍ର

ଅ. ପି. ଏସ୍—ମାଳମଣିସେନାପତି
ଡଃ: କମିଶନର ଓ ଗଜଜାତର ସଃ
ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ—ଏକନକଶୋରଦାସ
ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧିଦାସ
ଉପନିଧିକ—ଏଫଜିର ମୋହନ

ସେନାପତି

ବଣୀ ଅଣାଇଲେ—ପଣ୍ଡାସମ ଲାଲ
ସୁଲକ୍ଷ ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଟ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର
ଦେଓଧାନ ବାହାଦୁର— ”

ମନ୍ତ୍ରୀ—ଏମଧୁସୂଦନ ଦାସ

ଏକକବ୍ୟୁତ୍ତର କାହିଁ ପିଲ୍ଲର—କନକା
ରାଜା

ଡଃ. ପି. ଆର୍. ଇ. ଏସୁଜଳ ଦେବ
ସଙ୍ଗୀତକ—ଶ୍ରୀଗୋକୁଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ

ଶ୍ରୀଗାନ୍ଧାରୀ—ମିଶର ପ୍ରେସ୍

ଚୋପ ସଲମୀ—କଳାହାଣ୍ଡି ରାଜା

କ୍ୟାପ୍ଟାନ ଚର୍ଚ୍ଚା—ଏକାଶିରାମ ପାତ୍ର

ଡ଼ାକ ବିଭବର } --ଶ୍ରୀନିମାଇଁ ଚରଣ
ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ } ମହାନ୍ତ

ଇନ୍‌କମ୍‌ଟାକ୍ସ ଅଫିସର—

ଶ୍ରୀହରିମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଜେଲ୍ ସର୍ଭିସ—ଶ୍ରୀହରିଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ାଳ

ଡିପୁଟି କମିଶନର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍—

ଏନମାଇ ଚରଣ ମିଶ୍ର

ସରକର୍ମ—ଅଳି ରାଜା

ମୁକ୍ତାର—ଏକାମୋଦର ଦାସ

କଂଗ୍ରେସ ନେତା--ଏକୋମୋଦର ଦାସ

ଆଇ.ଜି.ଏସ. ଓ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ—

ପି. ଏସ୍, ବିପାଠୀ

ପି. ଏସ୍. ଆଇ—ଏକନକଶୋର ସିଂହ

ଜଜ୍... ଶ୍ରୀସାକାନ୍ତ ଦୋଷ

ମୁନସିଫ୍ ଓ ସବ୍‌ଜଜ—ଏକିବନ୍ଦ୍ରପାତ୍ର

ସିଂହ

ସୁକବିଭାଗ—ଶ୍ରୀବିଶ୍ରାମ କେଶରୀ ରାୟ

ଇଞ୍ଜିନିୟର—ଶ୍ରୀଅନୁଜ କୁମ୍ଭା

ସିରିଲ୍ ସର୍ଜନ—ଏକନକଶୋର ଗୋବିନ୍ଦ

ସିନେମା ହଲ—ଶ୍ରୀବଳରାମ ଦୁକୁଣ୍ଡା

ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ—ଏସାମନ୍ତ

ଡକ୍ଟରେଟର ସିଂହ

କଲାର୍ବିଡ୍... ଶ୍ରୀବିପ୍ଳବ ବିହାର ଚୌଧୁରୀ

ନାଟକ ଲେଖକ---ଏକନକଶୋର ରାୟ

ଗୀତିକ ଟ୍ୟା—ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଶୁର ଦେଓ

ଲେକ୍ଚ ବସର୍ଜ—ଡକ୍ଟର ପ୍ରମୋଦ ଦେବୀ

ରାୟବାହାଦୁର—ଏକନକଶୋରଦାସ

ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର } ଏ ସାଧାରଣ

ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର } ସର୍ବ

ଜନନେତା...ଏ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

ଡକ୍ଟର କଲିଫର୍ଡ—ଏକନକଶୋରରାୟ

ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାରେ } ଶ୍ରୀ ମାଳମଣି

ବାସିନ୍ଦା } ବେହେରା

ପ୍ରଫେସର —ଏକନକଶୋର ପତି

ପ୍ରଥମ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ } --ଶ୍ରୀମଣି

ହାପସ୍ଥିତା } ରେବା ରାୟ

ପାଞ୍ଚରେ ନାମିତ ଦେହ ପାଞ୍ଚରେ ମିଶର ।

ବିଲତ ଫେରନ୍ତା ନାଶ—ମିଷ୍ଟ
ଶୈଳବାଳା ଦାସ
କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର ପ୍ରବୃତ୍ତ—
ରାୟସାହେବ ଭିକାଶଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
ପ୍ରତ୍ନ ତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍—ମଧୁସୂଦନଦାସ
ଅଭିହାସକ—୧୨ମାସମୋହନ ଆର୍ତ୍ତବ୍ୟା
ନାଶ କବି—୧୨ମୁଲକ୍ଷଣା ଦେବୀ
ସମ୍ପ୍ରତ୍ କାବ୍ୟରାଜକ—
ଶ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର
ପୋଲିସ ସର୍ଜନ—ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ମିଶ୍ର
ବୈଦ୍ୟାଦିକ ଇଞ୍ଜି ନିପୁର—
ମି: ଭୁବନାଳୟ ଦାସ
ବାର୍ତ୍ତକ—୧୨ବିଶ୍ୱନାଥ ମିଶ୍ର
ରାଜାବାହାଦୁର—୧୨ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ ଦେ
ମହାରାଜା—୧୨ବିକ୍ରମ ନାଥ ଦେ
ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଧନ ଓଡ଼ିଆ—
ଶ୍ରୀଦଳଶ୍ୟାମ ବେହେରା

ଭୂତବିଦ ବଦ୍ୟା ବିଶାରଦ—
ମି: ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରଜା
ଅପିଷ୍ଟାନ୍ନ ସର୍ଜନ—
୧୨କଶୋର ମୋହନ ଦାସ
ବିଲତ ପାଇଥିଲେ—୧୨ମଧୁସୂଦନ ଦାସ
ଇଂରେଜ, ଓଡ଼ିଆ ଓ ଅର୍ଥନୀତି
ନୈବିଷୟରେ ଏମ୍. ଏ—
ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥପୁର ପାଠ୍ୟ
ସାମ୍ବାଦକ—୧୨ ଗୋଷ୍ଠୀଶଙ୍କର ରାୟ
ନାଶନେତ୍ରୀ—ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳାଦେବୀ
ବ୍ୟାୟାମ ମନ୍ତ୍ରବିଦ୍—
ଉତ୍କଳଶ୍ରୀମ ପଦ୍ମଚରଣ ରାୟ
ଲେଖି ପ୍ରଫେସର ଏମ୍. ଏ—
କୁମାରୀ ମନୋରମା ଦେବୀ
ଲେଖି ପୁର ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର—
ମିଷ୍ଟ ନିର୍ମଳା ବାଳା ନାୟକ

ଭୂତା ଜାହାଜର ପାଇଲଟ—ଶ୍ରୀ ଶତ୍ରୁଘ୍ନାଥ ଆର୍ତ୍ତବ୍ୟା

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଧାନ କର୍ମଦାୟକମାନଙ୍କର ବିବରଣ ।

ଉତ୍କଳ କର୍ମଦାୟକ ସମ୍ବନ୍ଧେ କେତେକ ନିୟମ—

୧ କଳକା, କୁଳଙ୍ଗ, ଆଳି ଓ ବସ୍ତୁମୁର ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସରକାରଙ୍କର
ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ୧୮୦୫ ସାଲର ୧୨ ଡେସେମ୍ବର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏମାନଙ୍କର
ଦେୟ ପେସକର୍ଯ୍ୟାବତ୍ତ ତହସିଲ୍ଦାର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

୨ । ଦର୍ପଣ, ସୂକ୍ଷ୍ମା ଓ ମଧୁସୂର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସହଜ ସରଳ ହୋଇଛି
ଏମାନଙ୍କର ଦେୟ ପେସକର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ତାହା ରାଜସ୍ୱ, ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସର-
କାର ରାଜସ୍ୱ ବଡ଼ାଇ ପାରିବ ।

୩ । ବଳରାମପୁର, ତମପଡ଼ା, କଞ୍ଜାହର ରାଜସ୍ୱ ଓ ତତ୍ତ୍ୱସାଧୀ ପଡ଼ା ଏ
ରାଜା ବା କର୍ମଦାରମାନଙ୍କ ସରକାରଙ୍କ ସହଜ ସାମୟିକ ବରଣାବତ୍ତ କରିଥିଲେ ।
ତେଣୁକର ସେମାନଙ୍କ ରାଜସ୍ୱ ବଡ଼ାଇବ ବୃଦ୍ଧି ଚାହାନ୍ତି । ୧୮୨୯ ସାଲରେ
ତମପଡ଼ା ତହସିଲ୍ଦାର ମାହାର ହେଲେ ମାତ୍ର ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସର୍ତ୍ତ ଅଛି ରାଜ୍ୟ ହସ୍ତା-
ନ୍ତର ହେଲେ ଖଟଣା କରିପାରିବ ।

୪ । କଟକର ୧୫ଟି ତହସିଲ୍ଦାର ମାହାର ମଧ୍ୟରୁ ୭ଟା ବଜାଲମାନଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ହେଉଅଛି ।

୪୪

ଏଥି ପାଇଁ କମ୍ପାନୀ ଗୁରୁ କରଟି ବଡ଼ାଇ ।

* । ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାହାଲର ପରିମାଣ ୨୭" ମାତ୍ର ରାଜସ୍ୱ ଟ ୧୭୯ ଦା ।

ଆଳି—ଅଳ ରାଜବଂଶ, ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ୱାଧୀନ ହିନ୍ଦୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ବଂଶଧର ଅଟନ୍ତି । ଅବରୁରଙ୍କ ଅମଳରେ ତୋଡ଼ରମର ଆଳର ରାଜାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଥିଲେ । ତଳିଆର ପତ୍ନୀକୁ ଆଳ । ଏହା ଯୋଗୁଁ ଅମଳ ଏବଂ ବଡ଼ କୁମ୍ଭିରୀ ନାମ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କର ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦେବ । ଏ ଜଣ ବଡ଼ ସାହସୀ, ଦାମ୍ଭ ଏବଂ ସନ୍ତରଣ ପଣ୍ଡୁ ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ଦାନ ଟ ୩୦୦୦ ୯ ଛା ଦ୍ୱାରା କଟକ ଉଚ୍ଚତ ସାହସୀ ସମାଜର ମୂଳ ପତ୍ରର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଆଳାରେ ଏହା ୧୩୫ ବର୍ଗମାଇଲ୍ ଏବଂ ସରକାରୀ ପେସ୍‌ବେ ଟ ୨୮୧୨୫୯ । ଏ ଜଣ ବଡ଼ ଉଦାର ନୈତିକ ଓ ଦେହପ୍ରିୟ ।

(ରାଜା ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦେବ)

ଏହାଙ୍କର ଏହି ବଡ଼ ସର୍ବସ୍ୱ ସ୍ତବ୍ଧ ଏବଂ ୧୯୧୮ ସାଲରେ ବଡ଼ସିଟି ଓ ଘରର ମନ୍ଦିରକୁ ବରକଳାରେ ସର୍ବସ୍ୱ ତେଜାଲ ମୁଗ୍ଧ ବରଷାରେ ।

ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ନ ହୁଅ କାନ୍ଦର ।

(ଶ୍ରୀ ରାଜା ବାହାଦୁର ସାର ବାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ରାୟ ଦେବ) Kt. O. B. E.

ବିଜ୍ଞାପନା—ବେଢ଼ାପଦା ସବୁଦିନ ଓ ରବିବାର ସବୁଦିନ ମଧ୍ୟରେ
 ଅବସ୍ଥିତ । ଆକାଶରେ ୪୦ ବଗମାଇଲ ଫାସରୁ ୧୭୫ ବଗମାଇଲ ଦୂରତାରେ
 ଶୁଭାପ୍ରାୟେ ସୁଖ ଅଛି ତା ପଛର ।

ଜିଲ୍ଲାରେ, ଅବଶିଷ୍ଟ କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ । ବଜାଟ ୨୦୪୦୭୩୧୧ ପେସ୍‌କିସ୍ ବିଅନ୍ତା + ଦ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମୁରୁରୁର ଜଣେ ରଜଗୁରୁ ଏହା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଜଳଦୟାମାନଙ୍କର ଦୌରାସ୍ଥରୁ ଉତ୍କଳକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଏହି ରଜାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜା, ରଜ୍ୟର ବିଶେଷ ଭୂମିକା କରି ବହୁତ ଅୟ ବଢ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ଲଟ ସବର ମେମ୍ବର, ବିହାର ଲଟ ସବର ମେମ୍ବର ଏବଂ ବିହାର ରେଭିନୁମେଣ୍ଟ ଏକ୍ଜିକିଉଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ରଜ୍ୟ ମୋମ ନୃତ୍ୟ ଗୃହର ଭୂମିକା ଧରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ପ୍ରାୟ ୧ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ନୃତ୍ୟ ଛେ ଲଗାଇ ଅଛନ୍ତି । ରଜାଙ୍କର ନାମ “ରଜା ବାହାଦୁର ସାର ରଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ରଞ୍ଜ ଦେଓ Kt, O. B. E. ରଜାସାହେବ ବିହାରର ମୁରୋର ଜିଲ୍ଲାରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜମିଦାର ମଧ୍ୟ କିଣିଛନ୍ତି । ଅନୁଦିନ ଦେଲ ପଟିଆ ଜିଲ୍ଲାକୁ ନିଲମରେ ଖରଦ କରି ଦଖଲ କରୁଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅନେକ ଜାଗାରେ ରଜପ୍ରାସାଦ ଅଛି, ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କଟକ ସହର ଏବଂ କନକା କଡ଼ରେ ଥିବା ପ୍ରାସାଦ ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ । ରଜ୍ୟ ଜମାମ ଟେଲିଫୋନ ଲଗାଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୋଟିଏ କୃତ୍ରିମ ଆବେଶ କରିଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହାକୁ ଲେଜା ହୋଇଥାଏ । କଟକ କଲେଜର ଇଂରେଜ ପାଇଁ ଏକ କାଳୀନ ୫୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ ମଧ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ବାର ମୁରୋର ଦ୍ରୁମଣ କରିଅଛନ୍ତି । ରଜା ବଡ଼ଶାକାର ପ୍ରିୟ ଓ ଏକ-ଇକିଉଟିଭ୍ କାଉନ୍ସିଲର ଥିଲବେଲେ ଲଟପାହେବ ଅଫ୍ଫିସ୍ ଦେବାରୁ ରଜ-ପ୍ରବେଶ ଶ୍ରବେ ଦରବାର କରି ଉପାଧି ପନଦ ବିରେଖ କରିଥିଲେ ।

କୁଜଙ୍ଗ—ଏହି ରଜବଣ ମୁରୁରୁର ରଜବଣରୁ ସମ୍ଭବ । ଶ୍ରୀକ୍ଷ୍ଣ ଶୋଭାସ୍ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସେମାନେ କଟକା ରଜାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଜିଲ୍ଲାଦାର-ମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବୁତ କରି କୁଜଙ୍ଗ ରଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କୁଜଙ୍ଗରେ ରାଜା ରାହୁଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜାବାହାଦୁର ତାହା ନିଲମରେ ଖରଦ ନେଇ ଜଣେ ମ୍ୟାନେଜର ଦ୍ଵାରା ବୁଝି ସୁଖା କରୁଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବ ରଜବଣର ବଂଶ-ଧରକୁ ଇଞ୍ଜେଟ ତରଫରୁ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଇଡ଼ା ମିଳେ ।

ସୁକିନ୍ଦା—କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅଦାରରେ ୩୩୭ ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ପେସ୍‌କିସ୍ ୧୩୫୪/୫ ଅଟେ । ରାଜ୍ୟ ବଣ ଓ ପାହାଡ଼ ସମାବୃତ୍ତି । ସୁକିନ୍ଦାରେ ସମୟେ ସମୟେ ହାତୀଖେଦା ହୋଇଥାଏ ।

ଦିପଣି—ମୁବେ ଏକ ଓଡ଼ିଆ ଜମିଦାର ଏଠାରେ ଥିଲେ । ମାତ୍ର କିଛି-ସ୍ଵଳପ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିଲମ୍ ଦେବାରୁ ଜଣେ କାଶ୍ମୀର ପଣ୍ଡିତ ତାହା ଖରଦ କରି ଅଛନ୍ତି । ସେ କଟକରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଦିପଣି ଲଲକା ମଧ୍ୟରେ ମହାବିଶ୍ଵ

ବ୍ୟବସ୍ଥାମେ ମାତ୍ର ବିଶବାସୀକୁ ହୁ ଲୁଇ ହୋଲି ସମ୍ଭୋଧିଲେ ।

ବଡ଼ ପାତାଳ ଓ ଶିଳାସ୍ଥ ଅଟେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆକାର ୧୦୦ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ପେଶକର୍ତ୍ତୃକ ୨୩୦୭ ।

ପଟିଆ—କଟକ ସହରର ଦକ୍ଷିଣକୁ ଏ ଛତୁ, ଜମିଦାରୀ-ଏହା ରାଜବଂଶ ପ୍ରାଥ୍ମିକ ବଂଶ ଅଟନ୍ତି-ଏହା ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକମାତ୍ର ନିଷ୍ପତ୍ତି ମାତାଲ ଅଟେ । ପଟିଆ ରାଜା ରାଣୀ କରଥିବାକୁ କାଳକାର ରାଜା ତାହା କିଶିତକର ଅଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୋକଦ୍ଦମା ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଏହା ଛତା ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର-ପୁର; କଳକଳା ଓ ବଳସ୍ତମ୍ଭର ପ୍ରଭବ ଜମିଦାରୀ ଅଛି । କଳକଳାରେ ଭାରତୀୟ ମୋକଦ୍ଦମା ଚାଲୁଅଛି ।

ପାରିକୁଦ—ପୁରୀଜିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଆକାରରେ ୨୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ପାରିକୁଦର ରାଜାମାନେ ନିଜକୁ ଭୃତର ଭାରତର ରାଜାର ବଂଶୀୟ ବୋଲି ଦାବି କରନ୍ତି । ଏହା ବଂଶର ପ୍ରଥମ ରାଜା ସୁଦର୍ଶନ ରାଜାଙ୍କର କଟକର ଭୃତରପୁରକୁ ପ୍ରାୟ ୪୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ କପୁରପୁରଠାରେ ଗୋଟିଏ

ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ୟାନ୍ସ ଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାଜା ସଦୁରାଜ ଏହା ବଂଶର ପ୍ରଭବ ସ୍ଥାପୟିତା ଅଟନ୍ତି । ସେ ଓଡ଼ିଶାର ବାହ୍ୟ-ପୁରସ୍ତ ବେଙ୍ଗାଳୋରେ ନିଜର ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏକ ସମୟରେ ଏହା ବଂଶ ପାରିକୁଦକୁ ଆସି ନିଜରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ୧୭୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହାର ବାଜା ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ‘ବାଜା ଭୃତ୍ୟ ପାଇଅଛନ୍ତି ।

(ରାଜା ଶ୍ରୀ ବୃଷ୍ଟିକଳ୍ପ ମାନସ ହିଁ ଏହିକଳ୍ପ ପୂର୍ବ ପାରିକୁଦ ମଧ୍ୟ ଗଡ଼-ମନ୍ଦିରର ଗ୍ରନ୍ଥରକର ରାୟ) କାଳ ପର ସମତାସାଳୀ ଥିଲା । ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ପାଟିକର “ରାଜା ଶ୍ରୀ ବୃଷ୍ଟିକଳ୍ପ ମାନସ ହିଁ ଦୂରତନ୍ତ୍ର ମନ୍ଦିରର ଗ୍ରନ୍ଥରକର ରାୟ” ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାସଭାର ଚେୟରମ୍ୟନ ଓ ବେଙ୍ଗଲ ନାଗପୁର ରେଳ କମ୍ପାନୀର ପରାମର୍ଶ କମିଟିର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱକର୍ତ୍ତା ନିତ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରତି ଭାର ପୁରୁଷାନ୍ତ ଓଦବେ ଭଞ୍ଜ ।

ପାରିକୁଳ ରାଜା, ମାଲବ ଚାନ୍ଦିଦାରଙ୍କ ଅଧୀନ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଟ ୧୭୦୦ ଲା ଜଣେ ଦିଅନ୍ତି ।

ପାରିକୁଳ ଜିଜ୍ଞାଷା, ଚକ୍ରପାଣି, ବାହାଙ୍ଗ, ଲମ୍ବାଇ, ମରହଟ୍ଟା, କୋଟଦେଶ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ଜମିଦାରୀ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ତମିସତା— କଟକର ପଶ୍ଚିମରେ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅକାର ୮୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ ପେସକିୟ ଟ ୧୩୩୩/୪ ପାହୁ । ରାଜା ହଠାତ୍ ଅବବାହୁତ ଅବସ୍ଥାରେ ବୁଡ଼ି ମରିବାରୁ ହେବାନାମ ର ଏକ ଗାନ୍ଧାରୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ସୁଦ୍ଧା ରୂପେ ରାଜ୍ୟ ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏଥିନିମନ୍ତେ ଦ୍ଵିତୀୟ କାଉନ୍ସିଲକୁ ମାଲମୋକ୍ତବମା ଯାଇଥିଲା । ତମିସତାର ଅମ୍ଭ ଓ ବାଲଗଣ ହସିବ ।

ମଧୁପୁର— ଦର୍ଶନୀକୁ ଲାଗି ଜାଗହର ଫକ୍ଟରୀଜନ ମଧ୍ୟରେ ମଧୁପୁର ଜମିଦାରୀ । ରାଜା ନା ବୟସ ଚଳୁ ଥିବ ନରେନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ର ମେମ୍ବର ଅଟନ୍ତି । କୋରର ମୁଖ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ଥରକୋଟରୁ ଦସ୍ତକ ପ୍ରଦାନ କରିଅଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ଅକାର ୭୯ ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ମେସକିୟ ଟ ୨୯୭୨୪୩ ଅଟେ । ରାଜ୍ୟଟି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀ ବାଡ଼ିରେ ବଡ଼ ହେଉଥିବା ହେଉଥିଲା । ଜନାଦର୍ଦ୍ଦନ ଦାଲ ବଂଶୀ ହେବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜା ପାଇଅଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ାସମ୍ବଲପୁର— ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ୨ ସ୍ଵାଧୀନତମ ଜମିଦାର ଅଟେ, ଅକାରରେ ଏହା ୮୨୯ ବର୍ଗମାଇଲ । ଜମିଦାରଙ୍କ ନାମ ରାଜା ଲଲ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ବରହା ୧୯୦୮ରେ ଲାସ୍ତବାହାଦୁର ଓ ୧୯୨୨ରେ ରାଜା ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ ।

ଜୟପୁର— ଶୋମ ଓ ବଣାପାଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ଶାସନୀୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁ ସାମନ୍ତ ରାଜାମାନେ ବଜେଜେ ଅଧୀନରେ ରହି କରୁଥିଲେ, ଜୟପୁର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାଧିକ ବୃହତ୍ । ଜୟପୁର ନାମ ଦ୍ରୁପଦ ନନ୍ଦପୁର ଥିଲା । ଏଠାରେ ଶୈଳକଂସ ରାଜାମାନେ ରାଜତ୍ଵ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କର ଜଣେ ପୁତ୍ର ବିନାୟକ ଦେବ ବା ସ୍ଵାମୀ ଦେବ, ଶୈଳକଂସର ଶେଷ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରି ଜୟପୁରର ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ଜୟପୁର ସେ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧୀଶ୍ଚି ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ଯାଲିକ, କୁରୁପମ, କାଶୀପୁର, ମେଙ୍ଗେ, ମାଡ଼ରେଲ, ପାବରାପୁର, ବିଜୟନଗର କେତେକାଂଶ, ଜୟପୁର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ଜୟପୁର ଚଳାବଂଶ ଅଧୀନରେ ଛେକାଲ ଥାଇ ଶେଷରେ ୧୭୭୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୋଲକୁଣ୍ଡର ଅଧୀନସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଅକାରରେ ୧୪,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ଲେକ୍ସକିୟା ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ । ଗୁରତ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ବୃହତ୍ତମ ଜମିଦାରୀ । ମହାରାଜାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଦେବ ବର୍ମା ହିଁ । ସେ ୧୮୭୯ ଡିସେମ୍ବର ୨୮ ରଖରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ, ୧୯୧୯ ଫେବୃୟାରୀ ୩୦ ରଖରେ

ଧନକୁ ନିନ୍ଦେଇ ଧନାହରଦ୍ଵେ ବଜେ ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବିଷ୍ଣୁ ଦେବ ବାମୀ ମହାରାଜା, କୁମାର)

ଭାବନସିନ ହୋଇଛନ୍ତି । ଜୟପୁରର ୧୫୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଅଂଶ ଉତ୍କଳ ସହର ମିଶି ଅଛି, ମହାରାଜା ବଦାନ୍ୟତା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସେ ଜଣେ ସୁଲେଖକ ଓ ବିଦ୍ୟୋଦ୍ଧାତା । ଆଜି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବାର୍ଷିକ ୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସିନେଟ୍ ପରାଂ ମତରେ ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । କଟକ ନବଭାରତ ପ୍ରେସକୁ ଟ ୫୦୦୦୦ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପାଇଁ ଟ ୧୦୦୦୦ ଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଗୋଳାଙ୍କର ପୁତ୍ରନାଥବାରୁ ସେ ଜିଲ୍ଲାର ଦୋହରକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଚାଲି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଜଗତା—ପୁରୀ ନବରସ୍ତ୍ର ଏକ ଶୁଭ ଜମିଦାରୀ । ଆଜିର ୩୮ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ୨୯୦୦୦ ଗ୍ରାମ । ପ୍ରସକ୍ଷ ୨୦୨୫୫୫ । ରଜା ଏକ ମେମ୍ ବନାନ୍ତି କରୁଥିଲେ । ୧୯୩୭ ସାଲରେ ଗୋଲ୍ଡେନରେ ମରବା ଆଗରୁ ଗୋଲ୍ଡେର ମୁଦେଜକ ମାନୁଅକୁ ପେଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଅଛନ୍ତି ।

(ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର, ବିଷମ କଟକ)

ବିଷମ କଟକ—ବିଷମ-କଟକର ଆଡ଼ଗୋଳା ଏହି ଜମି-ଦାରୀକୁ ଜୟପୁର ମହାରାଜାଙ୍କ ୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଣୁ ବିଷମ କଟକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୟପୁର ମହାରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ । ଆଜିରରେ ଏହା ୮୨୩ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୭୫ ହଜାର ।

ପାଲିଗୋମ୍‌ଣ୍ଡି—ଏହା ମାଲ ଓ ସମଲେ ଭୁଇଁ ଅଂଶରେ ବିଭକ୍ତ । ୧୮୭୭ ଏବଂ ୧୯୨୨ ବର୍ଗ ମାଇଲ । ଏଥିରେ ୫୦୩ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଓ ୭ ଗୋଟି ସହର ଅଛି । ଏଠାରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ପାଉଁଶର କାଠ ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ । ବଡ଼ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଏଠାରେ ଅଛି । ସରକାରଙ୍କୁ ଦିଆ ବାର୍ଷିକ ଟ ୮୭୮୨୫ ଡେପୋଜିଟ୍ ଦିଅନ୍ତି । ଦେବଦାନପତ୍ର ସଂରକ୍ଷଣ ପାହାଡ଼, ଉଚ୍ଚତା ୫୦୫୫ ଫୁଟ । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦ ଏକକ୍ରମର ବଲ ଚଢ଼ାଇ ଓ ଶୋଟକରି ଅତି ଦୁଃଖ ଯାଏ । ହାଲ ଶିମିତି ଅର୍ଥାତ୍ “ପୋହଲ ମୁଣ୍ଡ” ଶବ୍ଦରୁ ପାଲିଗୋମ୍‌ଣ୍ଡି ନାମ ଦେଖି ଦେଇଲୁଛି । କାଉଟେନ୍ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାୟକଙ୍କ ଦାବିରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଗୋପ ନାୟକଙ୍କୁ ॥

(ମହାରଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି
ନାୟପୁଣ ଦେବୀ)

ଦେବୀ M. L. C. ଅପ୍ରେଲ
ତା ୨୦ ରୁଣ୍ଡ ୧୮୧୨ ରେ
ଜନ୍ମ । ସେ ପୁରୀ ରାଜବଂଶୀୟ
ଅଟନ୍ତି । ରଜା ମାତୃକ ଏକ
କଲେଜ, ଏକ ସମ୍ପୃକ୍ତ
ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଗୋଟିଏ କାପେ-
ଲ୍ୟାଣ ସ୍କୁଲ, ୨ଟି ଗାଳିକା
ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଗୋଟିଏ
ପାର୍ସି ଚଳନ୍ତ ଅଛନ୍ତି
ରଜାଙ୍କର ୧୧ ଜଣ ସାମନ୍ତ
ଅଛନ୍ତି । ଏବଂ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା
ଡେପୁଟି ଜମିଦାରୀ ସ୍ଥାନା
ନିକ୍ଷେପରେ ରହିଛନ୍ତି । ରଜା
ନିକ୍ଷେପକୁ ୫୭ ମାଇଲ
ରେର କରନ୍ତୁ କନ୍ୟା
ଅଛନ୍ତି, ରଜା ଭକ୍ତସରପ
ଭୂମି କରୁଥିଲେ, ତୋଳ
ଡେପୁଟି କୋଠକୁ ଯାଇ

ଓଡ଼ିଶା ଏବଂ ଦେଶ ମିଶ୍ରଣରେ ବଞ୍ଚେଇ ପୋଗାଡ଼ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ରାଜ
ବ୍ୟବହାରକ ଗୋର ପତ୍ନୀ ଏବଂ ରାଏଲ କୃଷି କମିଶନ ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟ ହୋଇ-
ଥିଲେ । ସେ କୁନ୍ବର ରାଜର୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟିକୁ ଏକଲକ୍ଷ ଓ ଉଚ୍ଚଧରଣରେ
କୃଷି ବିଦ୍ୟାଗଣା କମିଟି ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ କରୁଥିଲେ । ସେ ମହାରାମର
ସମୟରେ ୩ ଲକ୍ଷ ୧୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ମୁକ୍ତ ରାଶି ଏବଂ ସୈନ୍ୟ ବିକ୍ରୟକୁ
କେତେକ ଲୋକ ପାଦାୟୀ ହେଉଥିଲେ ।

ସାନ ଶେମିଣ୍ଡ—ଆକାର ୧୮୧.୩୩ ମାଇଲ, ୧୫୧ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଓ
ପେଶକିସ ଟ ୧୧୧୫୧୧୩୩ ଅଟେ । ମୁକ୍ତ ସାନ ଶେମିଣ୍ଡ ମାଲ ୧୧୭୫ ବର୍ଗ
ମାଇଲ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା ମାତ୍ର ଭବିଷ୍ୟତମଧ୍ୟ ତାହା କାନ୍ତି ନେଇ
ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଜମିଦାରୀ ନେଇ ପ୍ରଭୁରାଜୁଥିବା ଯାଏ ନବୁଦ ମାଲ ମୋକଦ୍ଦମା
ଗୁଲୁଥିଲା ଏବଂ ୧୮୭୮ ରେ ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲା ।

ସେରଗଡ଼—ଗୋଟିଏ ସୁଦୃଢ଼ ଜମିଦାରୀ, ଆକାର ୨୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ
୧୮ ହାମର ସମୟ । ପେଶକିସ ୫୮୨୨୩୩ ଅଟେ । ଖୁବ୍ ସରଳ ଧାନ ଉତ୍ପାଦନ
ହୁଏ ଓ ଜମି ଅତି ଉନ୍ନତ ଅଟେ ।

ସମସ୍ତ ରୂପ ଧନଟି ମୂଲ୍ୟବାନ ଅତି ।

ଗଡ଼ୀଆଳ—

ଖଡ଼ୀଆଳ ଅତି-
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର
 ରାଜପୁର ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତ-
 ଗତ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା
 ପ୍ରଦେଶ ହେବାରୁ ଓଡ଼ି-
 ଶାକୁ ଅସିଥିଲା । ଏହା
 ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ-
 ଶୁଭିଳ ନ ହୋଇ
 ସମ୍ବଲପୁର ତେ ପୁଣି
 କମିଶନରେ ଅଧି-
 ନରେ ରହି ଅଛି ।
 ରାଜାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ
 ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତହୀନ ଦେବ ।
 ତାଙ୍କର ପିତାମହ ଏକ
 ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ଥିଲେ ।
 ରାଜାଙ୍କର ପିତୃବ୍ୟରାଧା-
 ନାଥ ହୁଣ୍ଡାବଳୀ ହୁଅନ୍ତେ
 ହକାସ କରୁଥିଲେ ।
 ଖଡ଼ୀଆଳ ସ୍କୁଲରେ
 ହୁଏତ ବୃଷା ପ୍ରଚଳିତ ।
 ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ଡ଼େଜନ
 ଦାସ ଖଡ଼ୀଆଳରେ
 ଜନ୍ମହସ୍ତ କରିଥିଲେ ।
 ରାଜା ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତହୀନ
 ଦେବ ଜର୍ଜମାନ ଓଡ଼ି-
 ଶାସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ଭାର
 ମେମ୍ବର ରୂପେ ମରଜା
 ମାତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

(ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତହୀନ
 ଦେବ)

ବଡ଼ମେମିଣ୍ଡି—ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କ କଂସପୁର ଏଠାରେ ରାଜତ୍ବ କରନ୍ତି ।
ଅକାବ ୧୧୫ ବର୍ଷମାଲ । ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ୧୧୪ ଏବଂ ପେଶକିଷ୍ଟ ୨୩୧୨୩୫/୫

(ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ, ରାଜାସାହିବ, ବଡ଼ମେମିଣ୍ଡି)

ଅବେ ଗଲେ ନ ପେଲଇ ଅଉ ହୁଏ କେ ॥

ଅଟେ । ନବ ଶେଷଶ୍ରୀର ମଧ୍ୟ ଏହି ଜମିଦାରୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଏହାର ଆକାର ୩୭୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଅଟେ ।

ବିତରଣ—ଅତି ଜଳାଳୟ ସ୍ଥାନ । ଅକାର ୧୪୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ୧୫୩ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ଏଠାରେ ଅଛି । ରଜା ଟ ୪୨୩୦ ଟଙ୍କା ପେସବର ଦଅନ୍ତ । କନ୍ୟା ବିବାହେ ବେଳେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିଥିଲେ ।

ଚିକିତି—ଅକାର ୧୦୧ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ପେସବର ଟ ୩୩୧୫୩୪ ୧୯

୮୮୧ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀହର

ଓଡ଼ିଶାର ରଜା,

କଥାମାନ ଦେବ

ଏହି ଜମିଦାରୀ

ଦେଇ ଥିଲେ ।

ନାହାନ୍ତିଦାନୀ ଏହା

ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପ୍ରଜା-

ହତ ଏବଂ ୧୮୧

ଗୋଟି ଗ୍ରାମ

ଏଠାରେ ଅଛି ।

ରଜା ରାଧାନାଥ

ଦେବ ଓଡ଼ିଆରେ

ଅନେକ ନାମକ

ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ।

(ରଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥଙ୍କ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଦେବ)

ସେବାକୁ ଉନ୍ନତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେବାକୁ ଉନ୍ନତ କରି ।

ପାଲ୍ ୨—

ଚାଲିକାର ୫୫୩କୁ
 ଲଗି ଏହା ଗୋଟିଏ
 ଗ୍ରେଟ ଜ ମି ଦା ଶା;
 ଅକାର ୨୪ ବଗ
 ମାଲିକ ଏବଂ ୧୫ ଶ୍ରୁ
 ବ୍ରାମ ନେଇ ଗଠିତ ।
 ପେଶକିଷ୍ଟ ୫୫୩ କା
 ଅଟେ । ୧୯୮୫ ପାଲରେ
 ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ
 ଶ୍ରୀ ଦାଶରଥ ସୁର
 ନାମକ ଜଣେ ପଦ୍ମିନୀକୁ
 ଏହି ଜମିଦାର ଦାନ
 କରଥିଲେ ଏଠା ଜମି
 ବଡ଼ ଅନୁର୍ବର ଓ
 ଲୁଣିଆ ।

ଏହାଛଡା ପ୍ରାୟ
 ଅନ୍ଧାର ୫୭ ଗୋଟି
 ସାଧାରଣ ଜ ମି ଦା ଶା
 ଗଣ୍ୟରେ ଅଛି ।

(ବାକାସାହେବ,
 ପାଲ୍ ୨)

ମନ୍ତ୍ରଣୀ—ଏହି ସବୁ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଛତା ଗଣ୍ଡାମର ମନ୍ତ୍ରଣୀ ସଭା
ସଭା ଏକ ବଡ଼ ଜମିଦାରୀ ଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ସହର ଅବସ୍ଥିତ ।

(ଶ୍ରୀ କୁପାସନ୍ନ ପଟ୍ଟନାୟକ)

ସରକାର ତାହାକୁ ଖାସ କରିଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀମାନ ଲୋକର ପଦ ବଦଳି ନାହିଁ ।
କେବଳ ମାତ୍ର ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଦେବୋଝର ଲୋକା ଦେଉଅଛନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମପୁର ଲଅଫିସ୍
କେବଳ ମନ୍ତ୍ରଣୀ ଲୋକା ଛେରା ପଦର ଅବ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ
ଲୋକର କୋଠି ଲାଗୁଅଛି ଏବଂ ଯୁକ୍ତକ ଶ୍ରୀ କୁପାସନ୍ନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଜଣେ
ସୁଲେଖକ ଓ ସୁଗାୟକ । ସେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବେଞ୍ଚକୋଟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଏବଂ
ଲୋକର ପଦବାର ସମ୍ପାଦକ । ପଟ୍ଟନାୟକ ମନ୍ତ୍ରଣୀ ପତନ ଲାଗି ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ।

ସେବକର ଅନୁଗତ ସ୍ବୟଂ ପ୍ରଭୁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥

ସୁରଜୀ—ଏହାର ଅକାର ୭୫ କର୍ଣ ମାଇଲ ଏବଂ ୭୧ ଗ୍ରାମର ସମତ୍ତି ।
ବିଜା ଆମେରିକା ଇଉରୋପ ପ୍ରଭୃତି ଯାତ୍ରାତ୍ୟ ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ଓ ଇସ୍ପାହ-
ର-

(ରାଜା ସାହେବ ସୁରଜୀ)

ତାରେ ଏକ ହାଇସୁ ଲ ବସାଇ ଅଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସେସକ୍ସ ଟ ୩୫୫ ଲ ।
ଦକକ କେଉଁଟି ସମୟ ଜାଣେ ।

ଧରାକୋଟ-

ଅକାଉର ୧୮୫
 ବର୍ଗ ମାଲ ଏବଂ
 ୧୮୮ ଭେଟି ୬।୨
 ଏଥିରେ ଅଛୁ ।
 ବଜାର ପେଶକିସ
 ୪୮୫୧୭୫/୧୩୩,
 ଏହି ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ
 ଦେଇ ରହିଲୁଣା
 ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ।
 ପୂର୍ବେ ଧରାକୋଟ
 ବୃହସିଂହ ରାଜ୍ୟ
 ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା ।
 କଳଥର ସିଂହ
 ତାମ୍ର, ନିଖିରାକ୍ତି
 ୧୪୭୪ ସାଲରେ
 ଶିବସିଂହ ରାଜ୍ୟକୁ
 ରୁଦ୍ରସିଂହଙ୍କର ୨ୟ
 ପୁତ୍ରକୁ ଧରାକୋଟ
 ଦେଇଥିଲେ, ସେହି-
 ଦିନଠାରୁ ଏହା
 ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇଅଛି ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ
 ନାମ ରାଜା ଶ୍ରୀ
 ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ସିଂହ ଦେବ ।

—*—

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ସିଂହ ଦେବ)

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଦନାଜ ଦେବ, ଗୋ ସାହେବ, ଖଲ୍ଲିଗୋଟ ଅଠଗଡ଼)

୪୭

ମାତ୍ର ପର ଏହି ମନୁଷ୍ୟ ଗୁଲେ ।

ଗଲିକୋଟ—ଅକାରେ ୨୩୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ ୨୩୫ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ନେଇ ଗଠିତ । ଜମିଦାରଙ୍କୁ ସୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ରଜା ବାହାଦୁର ପଦ ମିଳନ୍ତି । ରଜା ବାଟିକ ପେଶକିସ୍ ଟ ୮୧୭୫୫୯୦ ଦିଅନ୍ତି । ରଜା ଗୋଲିକୋଟକୁ ବୈଠକକୁ ଯାଇଥିଲେ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ସଭ୍ୟ ଏବଂ ଅନେକ ଦିନ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାକୋର୍ଟର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଥିଲେ ସମସ୍ତ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ନ୍ୟାୟାଳୟ ପୋଲ ବାଜି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରା ପ୍ରାଥମିକ ଏକ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନ । ଏହି ରଜାଙ୍କର ସମସ୍ତେ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଗଲିକୋଟକୁ ଲାଗି ଅଠରୁ ଜମିଦାରୀ, ଗଲିକୋଟ ରଜା ୧୫ ଜୁଲାଇ ୧୮୫୫ ସାଲରେ ଏହାକୁ ନିଲମରେ କରି ଅଛନ୍ତି । ଅଠରୁର ଅକାର ୨୭୫ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ୨୦୩ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ ନେଇ ଗଠିତ । ଏଥିପାଇଁ ସରକାର ଟ ୫୧୧୨୧/୧ ପେଶକିସ୍ ଦିଅନ୍ତି । ଅଠରୁର ନିଲମ ହେବାରୁ ସେଠାର ହଜା ବଡ଼ ଅସନ୍ନତ୍ୱ ହୋଇ ଗୋଲମାଲ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୮୭୩ ସାଲରେ ଗଲିକୋଟ ମେନେଜରଙ୍କୁ ମାର୍ପକାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସମଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ଦେବ ।

ହୁମା—ଗଞ୍ଜାମର ସବୁଠାରୁ ଛୋଟ ଜମିଦାରୀ, ଅକାର ୧ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଓ ୧୩୫ ଗ୍ରାମ । ପେଶକିସ୍ ଟ ୧୧୭୩୮ ଅଟେ ।

ବିରିଡି—୪୭ ବର୍ଗ ମାଇଲ ଏବଂ ୬୨ ଗୋଟି ଗ୍ରାମ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଲିକୋଟ କରି ନେଇଅଛି । ପେଶକିସ୍ ଟ ୪୫୫୭୫୫ ଅଟେ ।

ଛତ୍ରନାଟ ।

ଛତ୍ରନାଟ ଏକ ପ୍ରକାର ରଣନୃତ୍ୟ । ଓଡ଼ିଆ ପାଇକମାନେ ରଣବେଶରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଅଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଦେଇ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ସହକାରେ ପରପକ୍ଷକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଏ ନୃତ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ୱ । ଅଜିତାନ୍ତ ପାଷ୍ଟାତ୍ୟ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେପରି ଭାବରେ “ମିଲିଟେରୀ ଟାଟୁବା ମ୍ୟାନ୍ୟର” କରନ୍ତି, ଛତ୍ରନାଟ ସେହି ମାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏହା ଓଡ଼ିଶାରୁ ଲେପପାଇ ଯାଇଥିଲା । ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜିତେଇ ବହୁ ବ୍ୟୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ଅଧୁନକ ରୁଷ ସମ୍ପର୍କ ବେଶକୃପା ସହକାରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ନୃତ୍ୟକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରି ଅଛନ୍ତି । ମହାରାଜା ମହୋଦୟ ତାଙ୍କର ଭ୍ରାତା ମାଳବିକା ରାଜାଙ୍କ ସହକାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦଶହରାରେ

ସାହସ ଧର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦୁଇ ଛୁପଣ ।

ବାରିପଦାରେ ଛଉନାଟର ପ୍ରଦର୍ଶନେତା ବରାହଧର । ଏହି ନାଟରେ
ସ୍ବଦେଶୀ ରଖିଲେ, ମହୁଣ, ଝାମ୍ପ ସହଜ ଅଧୁନକ କୁରୁତଲେଟ୍ ବାଦ୍ୟ ଯୋଗ
କରାଯାଇଅଛି । ସୁଦାଶରେ ଶିବତାଣୁବର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ତହିଁର ବିଷ ପ୍ରାଚୀନ
ମନ୍ଦିର ଗାନ୍ଧରେ ଏବଂ ସୁଦୂର କାମୋଡ଼ିଆ ଓ ଅନାମ ଦେଶସ୍ଥ ପ୍ରାଚୀନ କର୍ତ୍ତି-
ମାନଙ୍କରେ ଦେଖାଯାଏ । ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ନର୍ତ୍ତକ ଉଦୟଶଙ୍କର ଶିବତାଣୁବ
ନୃତ୍ୟ ଦେଖାନ୍ତି ଅଛନ୍ତି । ଛଉନାଟ ତାହାର ସମତପ୍ତ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରଙ୍ଗରେ
ପଦଗୁଳନର ମୁଣ୍ଡର ସିଦ୍ଧି ଅତିଶୟ ଉନ୍ନତକର ଅଟେ ।

ନୃତ୍ୟକଳାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ରୂପ ନମିତ୍ତ ଛଉନାଟ ପୃଥିବୀରେ ଅତି ଉଚ୍ଚମାନ
ପାଇଅଛି । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର କୌଣସି ଶ୍ରୀରାଜିକ ଏବଂ ସାର ସାମୁକ ଆଖ୍ୟାୟିକା
ଅବଲମ୍ବନରେ ଏହା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥାଏ । ମହାରାଜା ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜିତବ
ଏହି ନୃତ୍ୟକୁ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ଏବଂ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଅଭିନୟ କରାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲେ ।
ସେହିଦିନଠାରୁ ଏହା ବିଶେଷ ସମାଦୃତ ହୋଇଅଛି । ଅଜିତାଲ ବାରିପଦାରେ
ଏହି ନୃତ୍ୟ, ଦୁଇସାହସ୍ର ଲକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ହେଉଥିଲେହେଁ ମହାରାଜା
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଏହାପ୍ରତି ଅଗ୍ରହ ପୂର୍ବ ପରି ରାହିଁ । ତଥାପି ମୟୂରଭଞ୍ଜ,
ନାଲଗିରି ଓ ସତେଇକଳାରେ ଏହା ଗୁଲିଅଛି । କିନ୍ତୁ କାଳକ୍ରମେ ଖାଣ୍ଡେ ଓଡ଼ିଆ
ରାଜରାଜାଙ୍କ ଦ୍ବାରା ହୋଇ ଛଉନାଟରେ ଅଧୁନିକ ସଙ୍ଗୀତର, ଟାଲ, ତାଳ,
ଝର ପ୍ରଭୃତିର ମିଶ୍ର ପ୍ରସ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି ।

ଉତ୍କଳରେ ବନ୍ୟା ।

ଉତ୍କଳରେ ବନ୍ୟାର ୩ ଗୋଟି କାରଣ । ୧ ମ କ୍ରମାଗତ ଗଡ଼ଜାତ
ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲସବୁ କାଟି ସଫା କରିବା; ୨ୟ ବେଲବନ, କେନାଲବନ
ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଗୁମ୍ଫା ନିର୍ମାଣ କରିବା; ୩ୟ ନଦୀମାନଙ୍କର ମୁହାଣ ପୋତିଦୋଇଯିବା ।
ଓଡ଼ିଶାର ଉତ୍କଳ ବନ୍ୟା ଗୁମ୍ଫାବଦରେ ଅନୁଗୁଣ ସମ୍ବଲପୁର ଓ ସମସ୍ତ ଗଡ଼-
ଜାତ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଭୂମି ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଓଡ଼ିଶାର କେତେକମାନଙ୍କ ଭାବରେ
ମହାନଦୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଓ ବୈଦରଣୀ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ଏହି ନଦୀ ସବୁ ଗଡ଼ଜାତର
ମାଲଭୂମି ଉପର ଦେଇ ପ୍ରବାହିତ । ସମ୍ବଲପୁରଠାରୁ କଟକ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନର ଭାଲ୍ ଅଂଶ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ମାଇଲରେ ୧୦ ଫୁଟ ଅଟେ କିନ୍ତୁ କଟକ
ସହର ଠାରୁ ସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ଭାଲ୍ ବା ଗଡ଼ାଣିଆ ପ୍ରତି ମାଇଲରେ
୨୫୫୦ଠାରୁ ୧୫୫୫ ମଧ୍ୟରେ । ସୁତରାଂ ଉପର ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚମାନ ଅବବେଗରେ
ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ସମତଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଡ଼ିବା ପରେ ତାହାର ବେଗ ମାନ୍ଦା ପଡ଼ି-

ନ ଗୁଡ଼ିକଦାପି ଅହେଁ ନରାଗଣ ॥

ଯାଏ । ଚନ୍ଦ୍ରବିହର ବନ୍ଧୁ, କେଳାଳ ଅଦି ଉଦ୍ଧବରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଅଦି । ମୁଁ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଜଳ ସଦୃଶରେ ନିଷାସିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ପାଦାବ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏହି ସବୁ ନିଦାନୀତ ବସ୍ତୁର ପଟୁ ମାତ୍ର ଅଦି ଧୋଇ ଅଣିଥାଏ । ସ୍ରୋତର ଗତି ମାନ୍ଦା ପଡ଼ିଲେ ତାହା ସମତଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜମିଯାଇ ନିଦା ଶଯ୍ୟାକୁ ପୋତି ପକାଏ ଏବଂ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ପଠା କିମ୍ବା ଚଢ଼ା ସୃଷ୍ଟିକରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ନଦୀର ପରିସର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼େ । ଅଧିକନ୍ତୁ ମୁହାଣମାନଙ୍କରେ ଏହି ପଠା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ସ୍ରୋତକୁ ଅତି ମାନ୍ଦାରେ ବାଧାଦେବ । ମହାନଦୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀ, ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ସ୍ୱାୟଂ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଗଂଧକାର ଉଦ୍ଗୁଠ ପାଣି ବର୍ଷାଦିନେ ସମୁଦ୍ରରେ ଡାଳନ୍ତି । ଏତେ ପରିମାଣ ଜଳ ନିଷାସନ ନିମିତ୍ତ ନଦୀର ପରିସର କେମିତି ଗୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ ଏଣୁ ବଢ଼ିଜଳ କଳ୍ପଲଘନ କରି ପ୍ରାୟ ବିଲମ୍ବିତ; ଯାଏ । ମୁଗାଜିର ପ୍ରଧାନ ନଦୀ ଦୟା ଓ ଭାର୍ଗବୀ । ଏମାନେ ଚିଲିକାରେ ମିଶି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିଲିକାକୁ ଯୋଡ଼ି ପକାଉ ଅଛନ୍ତି । ଏଥି ପାଇଁ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ବଢ଼ି ଦେଖୁଛୁ । ମହାନଦୀ ସମ୍ବଳରେ ଯାହା ଅନ୍ୟ ନଦୀ ସମ୍ବଳରେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ।

ଉତ୍କଳବାସୀ ବାରମ୍ବାର ବନ୍ୟା ଦାଉରେ ଜହ୍ନିତ ହୋଇ ରେଣୁ-ମେଘକ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରକୋପ ଲେଉଟୁଥିଲେ । ବନ୍ୟା ପୀଡ଼ିତଙ୍କୁ ଗୁଳିଗାଟ, ବମ୍ବେଇ-ଲହୋର ପ୍ରଭୃତିରୁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ଲର୍ଡ଼ ଲରଡ଼ଲର ବଜେଟ୍ ଥିଲାବେଳେ ଉତ୍କଳର ବନ୍ୟା ହମାସ୍ୟା ହମାଧାନ ନିମିତ୍ତ ଏକ ବନ୍ୟା-ବିଶାଦକ କମିଟି ବସାଇଥିଲେ । ସେହି କମିଟି ଉତ୍କଳର ନିଦାନୀତ ଦେଖି, ଉଚ୍ଚା ଜାହାଜରେ ନଦୀ ମୁହାଣମାନ ସର୍ବେ କର ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି କମିଟି ପାଇଁ ସ୍ୱାୟଂ ଲକ୍ଷ୍ୟକ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ମୂର୍ତ୍ତିରାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ବହୁଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ଲାଗିବ । ବହାର ଚେଣ୍ଟିଫେଣ୍ଡ ତାହା ଯୋଗାଇ ମାଗିଲେ ନାହିଁ । ଏଣୁ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ ମତେ ଅତି ଅଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ସୁତରାଂ ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟା ପୂର୍ବପର ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶା ଚେଣ୍ଟିଫେଣ୍ଡ ଅର୍ଥାଭବରୁ ଏ ଦିଗରେ ବିଶେଷ କିଛି ପ୍ରତିକାର କଲେବଳ ଆଶା ନାହିଁ ।

ଉତ୍କଳର ଖନିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଗୁଆଁ—ମୁରରଟ, କେନ୍ଦୁଝର, ଗାଲବେର, ବୋଲବାରା, କଳାହାଣ୍ଡି ପୁରୀ ଓ ରେଡ଼ିୟମ ଶକ୍ତି ବିଶିଷ୍ଟ ଧାତୁ—କେନ୍ଦୁଝର ।

—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—ସମ୍ବଲପୁର ଲେ ପର୍ବ ।

ଜନମ ସଙ୍ଗେତେ ବନ୍ଧାଟି ନରଟ, ନ ବରୁର ବଳା ଭବାଣୀ ।

ମାଙ୍ଗାନିକ୍—ଆଙ୍ଗୁର ଓ ବଣାର ।

ଗେଙ୍ଗୁଟି—ପ୍ରାୟ ସବୁ ମିଳେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନୁଗୁଳ, ବାମସୁର, ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ, ନରସିଂହପୁର ଗେଙ୍ଗୁଟି ଉତ୍ତମ ଅଟେ ।

ପଥରକୋଇଲା—ତାଳଚେର, ଅଠମଣ୍ଡିକ, ଅନୁଗୁଳ । ତାଳଚେର କୋଇଲା ଶଶିବର ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଲୁଛି ।

ଅଭ୍ର—ଡେଙ୍କାନାଳ, ସମ୍ବଲପୁର, ଅନୁଗୁଳ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ।

ଗରକ—ଗଞ୍ଜାମରେ ଓ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଗରକ ଶଶି ଅଛି ।

ଲୁଣ—ଭଲକା ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳମାନ ।

ଉତ୍କଳର ରସ୍ତା ନି ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଧାନ, ମୁଗ, ସୋରଘ, ମାଣ୍ଡୁଆ, ଚୀନା, ହରଡ଼, ନଡ଼ିଆ, ଝୋଟ, ମାଛ, ଛେଳି, ମଠା, ପଥରବାସନ, କଂସାବାସନ, ପିଡ଼ିଆ, ପାନ, କଲରା, ବାଇଗଣ, ଶିଙ୍ଗକାମ, ସୁନା ରୂପା କାମ, କାଠ କାମ, ଦେଶୀ ଶାଢ଼ୀ ଓ ଗାମୁଛା, ରାଶୀ, ସିଲ୍‌ଗ୍ରହ, କଠଣ୍ଡର, ବାଉଁଶ, ବଜ୍ର, ହାଡ଼, ବେତକାମ, ଗୁଆ, ଗୁଡ଼ାଖୁ, ଶରୀର, ଅଟା, ଗିଅ, ଗୁଡ଼, ସବାଇଲାସ, ଖଲପନର ଓ ଗୁଡ଼ି ରତ୍ୟାଦି ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରେସ୍ (ଛାପାଖାନା)

ଉତ୍କଳରେ ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ଅଛି ତତ୍ତ୍ୱରୁ ଗ୍ରନ୍ଥାନ ବେତକାଟି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କଟକ—ଓଡ଼ିଶା ମିଶନ ପ୍ରେସ୍, କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କମ୍ପାନୀ, ଅରୁଣାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେସ୍, ମନମୋହନ ପ୍ରେସ୍, ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସ୍, ସତ୍ୟବାଦୀ ପ୍ରେସ୍, ନବସ୍ମରତ ପ୍ରେସ୍, ସାରସ୍ୱତ ପ୍ରେସ୍, ଭାଷାନାଥ ଚକ୍ର-ପରେଟିର ପ୍ରେସ୍, ଦତ୍ତ ପ୍ରେସ୍, ମୁକୁର ପ୍ରେସ୍, ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପ୍ରେସ୍, ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେସ୍, ଚନ୍ଦ୍ରାକାନ୍ତ ପ୍ରେସ୍, ହରନାଥ ପ୍ରେସ୍, କୋହଲୁର ପ୍ରେସ୍, ସାକ୍ଷରର ବିରଜା ପ୍ରେସ୍ ।

ସମ୍ବଲପୁର—ପ୍ରେମର ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ପ୍ରେସ୍, ସାଧନା ପ୍ରେସ୍ ।

କାଲେଣ୍ଡର—ଦେ ପ୍ରେସ୍, ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ପ୍ରେସ୍, ବହୁଶର ପାତିକ ପ୍ରେସ୍ ।

ପୁରୀ—ଶକ୍ତିପ୍ରେସ୍, କରନାଥ ପ୍ରେସ୍ ।

ବ୍ରହ୍ମପୁର—ଅଶାପ୍ରେସ୍, ରବିନ୍ଦ୍ରପ୍ରେସ୍, ଭାରତୀ ପ୍ରେସ୍, ଖୋରପ୍ରେସ୍, ଶାରଦା ପ୍ରେସ୍, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ଓର୍ଗାନାଇଜେସନ୍, ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟା ସ୍ୱରୂପେ ନ ଗୁଣି କାହାରି ଗୁହାରି ।

ପ୍ରେମ ଅଛି । ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋତେଇର କିଶୋର ପ୍ରେମ, ମୟୂରର ଶ୍ରେୟସୀ, ରଞ୍ଜିତ, ବୌଦ୍ଧ, ଚଳାହାଣୀ, ସୋନପୁର ପାଟଣା, ବାମଣୀ, ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟରେ ଖେତ୍ର ପ୍ରେମମାନ ଅଛି ।

ଉତ୍କଳର ପଦପଦ୍ଧି

ବୈଦିକ—ଅଶ୍ୱା, ନିଉ ଓଡ଼ିଶା (ଇଂରେଜୀ), ସମାଜ, ଉତ୍କଳ-
ପାଠିକା ।

ସାମ୍ରାଜ୍ଞିକ—ସମ୍ବଲପୁର, ଜାଗରଣ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ; କଟକର ସମାଜ, ଉତ୍କଳ
ଦପିକା, ଦେଶକଥା, ସତ୍ୟସମାଗର, ଓଡ଼ିଶା ଟାଇମ୍ସ (ଇଂରେଜୀ), ଅବଦର୍ଶକ
(ଇଂରେଜୀ); ଓଡ଼ିଶା ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ (ଇଂରେଜୀ) । ପୁରୀର ଶକ୍ତି; ବ୍ରହ୍ମପୁରର
ଅଶା, ନବାନ, ପ୍ରଜାକାନ୍ତ, ଉତ୍କଳ ହିତୈଷିଣୀ, ଓଡ଼ିଆ, ଯୁବକ, ସ୍ୱାଧୀନ, ତାଳ-
ତେଲର ଗଡ଼ଜାତ କାହିଁ, ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ପଦ୍ଧି ।

ମାସିକ—ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ, ସମ୍ବଳାତ, ଜଗନ୍ନାଥ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପ୍ରଗତି, ଅଧୁନକ,
ବୈଦିକ, ନବଭାରତ, କିଶ୍କିନ୍ଧ, ଓଡ଼ିଆ କଟକର; ବ୍ରହ୍ମପୁରର ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମ୍ବାରକ;
ଅସ୍ତର ସମବାୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ।

ବିଶ୍ୱମାସିକ—ଭାରତୀୟ, ଭାରତୀୟାଦେବୀ (ଇଂରେଜୀ)
ପ୍ରଗତି, ସାହିତ୍ୟ ଦପିକା, ମଧୁକାଶୀ, ସାହିତ୍ୟସୋପାନ, ବନପଲ୍ଲୀ, କବିଚାକ୍ଷୁଷୀ,
କଟକ ଲ ଟାଇମ୍ସ (ଇଂରେଜୀ) ।

ଉତ୍କଳର ଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ ।

ପୁରୀ ବା ନୀଳାଚଳ ।

ଭାରତ ଓ ଭାରତ ବାହାର ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁର ହିନ୍ଦୀ ଚାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନ ନୀଳାଚଳ
ବା ଶଙ୍ଖେଶ୍ୱର ତମା ପୁରୀ ସହର ବଙ୍ଗୋପସାଗର କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାର
ବମଳ ବନ୍ଦୁତା ଯାଉ ଶ୍ରୀକଟକେ ଚାଲନ୍ତି ।

ଲେକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୩୭ ହଜାର । ନୂତନ ଉତ୍କଳ ଲେଖାଦେବଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥ ନିବାସ ଏଠାରେ ହେବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଛି । ଏଠାରେ ସବୁ ଭିତ୍ତିରେ ବସନ୍ତ ବାସୁ ପରି ବସୁ ପ୍ରଚାରିତ ହେବାରୁ ଶୀତ ଓ ଶରା ତେଜେ ବାଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଏହି ସହରରେ ଜିନିଷ ମଜିଷ୍ଠେଟ କଟେସ, ସବଜର୍ କଟେସ, ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ, ଗୋଟିଏ ସମ୍ପୃତ କଲେଜ, ଉତ୍କଳ ବୋର୍ଡ, ଲେକେଲ ବୋର୍ଡ ଅଫିସ, ମୁନସିପାଲିଟି, ଜେଲଖାନା ଓ କଲେରା ହାସପିଟାଲ ପ୍ରଭୃତି ଅଛି । ପୂର୍ବ ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟ ବସନ୍ତର ଏହିଠାରେ ବାସ କଲେ; ତାଙ୍କୁ ଠାକୁର ଭାଜା ବୋଲି ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ।

ଏଠାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବାଦେବୀ ମନ୍ଦିର, ଅନେକ ମଠ, ପୁସ୍ତକାଳୟ, ଧର୍ମଶାଳା, କୁଷ୍ଠାଶ୍ରମ, ଗୋଷାଳା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶ୍ରମ, ବସବାସମୟ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଲେକହତକର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି ।

ପୁରୀ ଧାମରେ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗର୍ଭ ଅଛି ତାହା ମଧ୍ୟରେ ପଞ୍ଚଗର୍ଭ ପ୍ରଧାନ ହିନ୍ଦୁର ବିଶ୍ୱାସ ଏହି ପଞ୍ଚ ଗର୍ଭରେ ସ୍ଥାନ ଓ ଭର୍ତ୍ତୃତ କଲେ ସମସ୍ତ ପାପ ଦୂର ହୁଏ । ଯଥା—ମାର୍କଣ୍ଡ, ଶେଷ ଗଙ୍ଗା, ଗୋବିନ୍ଦୀ କୃଷ୍ଣ, ସମୁଦ୍ର ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ।

—*—

ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ।

ହିନ୍ଦୁର ପୁରୀମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶର ମାଳସୁନ୍ଦର ପବନ ପାଖରେ ଲଗିଥିବାରୁ ବସୁ ଶବର ତାଙ୍କୁ ଅଣି ମାଳମାଧବ ନାମଦେଇ ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଭାଜା ବୈଷ୍ଣବ ଥିବାରୁ ବସୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାପତି ବ୍ରାହ୍ମଣଦ୍ୱାରା ସକାନ ନେଇ ବସୁ ଶବରଠାରୁ ଉକ୍ତ ମାଳମାଧବ ଅଣି ତାହା ପ୍ରକଟ କରି ଗୋଟିଏ ଦେଉଳ ନିର୍ମାଣକରି ସେଠାରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ରଖି ଶ୍ରେୟ ଲାଭ ଆଦି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଉକ୍ତ ଦେଉଳ ପୋତିହୋଇ ଯିବାକୁ ତାହା ଗଲ ମାଧବ ଭାଜା ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାର ଜଣାଯାଏ । କାରଣ ଏହାର ଐତିହାସିକ କିଛି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ଭାଜା ଯଥାକ୍ତ ବୈଷ୍ଣବ ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିବାର ଐତିହାସିକ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । କର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପୂଜା ପ୍ରକଳ ଓ ଶ୍ରେୟ ଲାଭ କେଉଁଥିଲା ତାହା ଯଥାକ୍ତ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରକର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ସେ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ବୈଳ ଗଙ୍ଗାଦେବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହା ଅନଙ୍ଗ ଶ୍ରୀମଦେବ ପୁଣି ଶ୍ରେୟ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ୧୧୧୦ ଠାରୁ ୧୧୫୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମାଣ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା ।

ତା ପରେ ମୁରୁଟି ଶ୍ରେୟ କରିଣ ଗଲ ।

୧୫୦୦୦୦ ମାତ୍ର ସୁଦ୍ଧା ଓ ୧୫୦୦୦୦ ମାତ୍ର ମୂଲ୍ୟର ଇହ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଜାଲକଣ୍ଠ ଗଜଗୁରୁ ମହାପାତ୍ର ପରିମହାସ ବାଜପେୟୀ ଏ ଭାବ ନେଇଥିଲେ ।

(ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର)

ବଡ଼ ଦେଉଳର
ଉଚ୍ଚତା ୧୧୨
ଫୁଟ । ଏଥିରେ
୨ଗୋଟିପ୍ରାଚୀର
ଅଛି । ପ୍ରଥମ
ପ୍ରାଚୀରକୁମେଘ
ଚାଦ ପାଚେଣୀ
କହନ୍ତି ଏହାର
ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୭୭୫
ଫୁଟ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ
୭୫୫ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ
୨୦ ଫୁଟ ଏବଂ
ପ୍ରାଚୀର ଚାକ୍ର

୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚତା । ଏଥିରେ ୪ ଗୋଟି ଦୁଆର ଅଛି । ୧-ଦିବ୍ୟାବ, ୨-ଦକ୍ଷିଣ
ଦ୍ଵାର, ୩-ପଶ୍ଚିମଦ୍ଵାର, ୪-ଉତ୍ତରଦ୍ଵାର । ଏହାପରେ ୨ୟ ପାଚେଣୀକୁ କୁର୍ମ
ପାଚେଣୀ କହନ୍ତି । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୦୦ ଫୁଟ ପ୍ରସ୍ଥ ୨୭୮ଫୁଟ । ନେଇନାଦ ଓ
କୁର୍ମ ପାଚେଣୀ ମଧ୍ୟକୁ ଚାହାଲ ବେତା କୁହାଯାଏ । ଏ ବେତାରେ ପ୍ରଥମେ
ସିଂହଦ୍ଵାରରେ ପତିତପାବନ ମୂର୍ତ୍ତି, ତା ପରେ ବାଘଶିବାବହୁ, ଗାମ ପାର୍ଶ୍ଵରେ
କାଶୀ ବିଦ୍ୟନାଥ, ବ୍ରହ୍ମା, ଶଂ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରଭୃତି ମୂର୍ତ୍ତି, ରାମେଶ୍ଵର, ସତ୍ୟବର,
ଚୈତନ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି, ପୁଣ୍ୟାଦ୍ୟାନ, ଜର୍ମିନୀ ଶକା, ଭୁଲକ୍ଷୀ ବଗିଚା, ବାଲ ହନୁମାନ
ମୂର୍ତ୍ତି, କୋଇଲି ବୈକୁଣ୍ଠ, ଭଗାନେଶ୍ଵର, ଶୀତଳା, ସୁନାକଥ, ଅଳକା ବଜାର ଓ
ସ୍ନାନକେତୀ ପ୍ରଭୃତି ଅଛି । କୁର୍ମ ପାଚେଣୀ ପାର ହେଲେ ଉତ୍ତର ବେତାରେ
ଫଲ୍ୟନାୟକପୁଣ୍ଡ, ବାଲମୁକୁନ୍ଦ, କଲ୍ପବଟ, ବଟ ଗଣେଶ, ବଟ ମଇଳା, ଜମ୍ବେଶ୍ଵର
ମାର୍କଣ୍ଡେଶ୍ଵର, ମୁକ୍ତିମଣ୍ଡପ, ନୃସିଂହ, ରାମେଶ୍ଵର, ବମ୍ବଳା, ସରସ୍ଵତୀ, କାର୍ତ୍ତି-
କେଶେଶ, ଗୋପୀନାଥ, ରାମେଶ୍ଵର, ଭୁବନେଶ୍ଵର, ଶଶିଦେବୀ, ମଇଳା,
କାଳୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟ ନାୟକପୁଣ୍ଡ ଓ ପାଦପଦ୍ମ ଧାରଣ ଅନେକ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି । ଉତ୍ତର
ବେତାରେ ମୁଖ୍ୟାଗାର, ଜଗନ୍ନାଥନ ଓ ବଡ଼ଦେଉଳ ବ୍ୟତୀତ । ଦେଉଳର
ମୁକ୍ତଠାରୁ ଅଗ୍ରଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନାଦି କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ୭୫ ବର୍ଗ ପ୍ରଭୃତି
ଅଶ୍ଳୀଳ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଜଗନ୍ନାଥନ କାନ୍ଥରେ ଅନେକ ଚିତ୍ର ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟ-
ଧରେ ନାବକେଳି ନାମକ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଚାକ୍ରର ରାଧାକୁମୁଦ ମୁଖପି ପ୍ରାଚୀନ

ଜାବନେ ବାରେକ ଧର୍ମ କରନାହିଁ ଯେହୁ ।

ଭାରତରେ ଜାହାଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିଲେ । ବଡ଼ ଦେଉଳ ମଧ୍ୟରେ ଚଳନ ଅର୍ଦ୍ଧଳ ଓ ଉତ୍ତରରେ ରହୁଥିବାବନ ଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସିଂହାସନ ଉପରେ ଲଗାଅ, ବଳଦେ, ସୁରୁତ୍ରା ଓ ସୁଦର୍ଶନ ବସନମାନ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଉଳ ଦେଖିଲେ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆର ଶକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରସ୍ପର ଗୁଡ଼ିକ ଜଣାପଡ଼େ । ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରେ ଲେଖାଅଛି ଏହି ମନ୍ଦିର ପ୍ରତାପ ରଘୁଦେବ, ନରସିଂହ ଦେବ, କୃଷ୍ଣଦେବ ଓ ବାସୁକିଦେବ ଦେବଙ୍କ ଶ୍ରୀକ ଦ୍ଵାର ମଧ୍ୟମତ ହୋଇଥିଲା । ସାଧାରଣ ଗୁମାରେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଥର ମରମତ ହୋଇଅଛି ।

ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପରଗୁଳନା ଇତିହାସ ।

ଗଙ୍ଗାବଂଶ, ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ପ୍ରଭୃତି ରାଜବଂଶର ମନ୍ଦିର ପରଗୁଳନା ସମସ୍ତବର୍ଷେ ଗୁଲୁଥିଲା ମାତ୍ର ମୋରଲ ରାଜବଂଶରେ ତାହା ଯାହା ଯାହା ଯାହା ଯାହା ନେଇ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଖୋରସା ରାଜାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ ହେଇଥିଲା । ମନ୍ଦିରନାମାରେ ଖୋରସା ରାଜାଙ୍କଠାରୁ କେତେକ ପ୍ରଗଣା ଓ ଯାହାକର ନେଇ ସେଥିରୁ ମନ୍ଦିରର ବ୍ୟସ୍ତ ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । କର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ପ୍ରଗଣାମାନଙ୍କର ନାମ ‘ସତୀକ୍ଷଣ ହଜାଣି ଜମା’ । ଇଂରେଜମାନେ ଉକ୍ତ ଅଧିକାର କରି ମନ୍ଦିର ପରଗୁଳନା ଭର ନିଜ ହାତରେ ରଖିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କିଛି କାଳପରେ ୩ ଜଣ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ କମିଟି ଅଧୀନରେ ମନ୍ଦିର ପରଗୁଳନା ସ୍ଵର ରଖାଗଲା । ତତ୍ପରେ ଇଂରେଜମାନେ ୧୮୦୧ ରେ କମିଟି ଉଠାଇ ଦେଇ ପୁଣ୍ୟସଜାଜ ଉପରେ ମନ୍ଦିର ଭାର ଦେଲେ ଏବଂ ଗଙ୍ଗା ପାଇଁ ବାସ୍ତିକ ୫୩ ହଜାର ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କଲେ । ୧୮୦୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଯାହାକର ଉଠାଇ ଦିଆଯାଇ ପୁଣ୍ୟ ରାଜାଙ୍କୁ ମନ୍ଦିରର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଦିଆଗଲା । ୧୮୪୩ ରେ ମନ୍ଦିର ବ୍ୟସ୍ତ ନିମନ୍ତେ ସରକାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଟଙ୍କା ନ ଦେଇ ରାଜାଙ୍କୁ ‘ସତୀକ୍ଷଣ ହଜାଣି ମାଦାଲ’ ଗ୍ରହଣ ଦେଲେ ଏବଂ ବାସ୍ତିକ ଦେୟ ଟ ୩୫୭୩୮୮ କୁ କମାଇ ଦେଲେ । ୧୮୫୫ ରେ ଏହା ଗୁଣି ଅନୁର କମ କରାଯାଇ ଟ ୨୩୩୩୮୮ କୁ ହେଲା । ୧୮୫୭ ରେ ପୁଣି ଉକ୍ତ ଦେୟରୁ ଗରୁଣ୍ଡମେଷ, ମନ୍ଦିରର ଆନ୍ତରସ୍ଥ ନିମନ୍ତେ ପୁଲିସ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଥିବାରୁ ବାସ୍ତିକ ଟ ୭୮୦୪୮ କୁ କାଟିରଖିଲେ । ଏହାର ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଗରୁଣ୍ଡମେଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-ରୂପେ ସାହାଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରି ଖୋରସା ଖାସମାଦାଲରୁ ଟ ୧୭୮୨୭୮ କୁ ରାଜସ୍ଵର ମାଦାଲ ମନ୍ଦିର ବ୍ୟସ୍ତ ନିମନ୍ତେ ଖଣ୍ଡି ଦେଲେ । ରାଜା ନିଜ ବରକମାଳ ନିୟନ୍ତ୍ର କରି ମନ୍ଦିରର ଆନ୍ତରସ୍ଥ ନିମନ୍ତେ ଦାସୀ ଦେବାରୁ ଗରୁଣ୍ଡମେଷ ୧୮୭୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଟ ୭୮୮୧୮ କୁ ବାସ୍ତିକ ନିମାରେ ବେତେବେଣ୍ଟି ମୋଜା ଖୋରସା

ପଶୁଠାରୁ ଦେଇ ଗୁଣି ବଡ଼ ଅଟେ ସେହି ।

ଆସମାହାରରୁ ସଜାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ୧୮୯୮ ରୁ ୧୮୭୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା ପେଡ଼ି ମୌଜାମାନ ପାଇଲେ ତାହାର ନାମ ଦେଲେ 'ଏଲଗସଜାତ ମାହାଲ' । ଏଥିରେ ୧୨୪ ମୌଜା ଏବଂ ୫୭, ୫୨୦ ମାଣ ଭୂମିଥିଲା । ପୁଣି ସଜା ୧୮୭୮ ମାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରର ସୁପରିଣ୍ଡେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇଲେ । ସେ ବର୍ଷ ହବ୍ୟସିଂହ ଦେବ ହାମାଳୁରତ ଦେବାରୁ ସରକାରୀ ଦୋପଟି ବାବୁ ନବୀନଚନ୍ଦ୍ର ସେନ ମନ୍ଦିର କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝୁଥିଲେ । ସୁବେ ରଥଯାତ୍ରାରେ ରଥ ଗୁଣ୍ଡିଚାଘରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବେଳେ, ମାସେ ଦୁଇମାସ ଲାଗି ଯାଉଥିଲା । ନବୀନବାବୁ ପ୍ରଥମେ ସପ୍ତାଠିକ କରାଇ ଏହାକୁ ଶୀଘ୍ର ନେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ମନ୍ଦିରକାର୍ଯ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ପୁଣି ରାଜାଙ୍କ ମନୋମତ ଜଣେ ବଡ଼ କର୍ମଚାରୀ ଉପରେ ଦିଆ ହେଉଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ସରକାରଙ୍କର ଦାବି ମେନେଜର ହୋଇ ଯାନଯାତ୍ରା ଆଦର ବଣେସ ସୁବିଧା କରାଇଲେ ଏବଂ ଏକା ଦିନରେ ରଥ ଗୁଣ୍ଡିଚାଘକୁ ନେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଉଦ୍ୟାନ ମଞ୍ଚି ବୈକୁଣ୍ଠ ଓ ଆନନ୍ଦ ବଜାର ଆଦି ସେ କର୍ମୀଙ୍କ କରାଇ ବଡ଼ ଉନ୍ନତ କରିଥିଲେ । ମନ୍ଦିରର ପଥର ଖସି ଆସିବା ଦେଖି ଲାହୁ କଡ଼ି ଓ ଝୁଲି ଲଗାଇଥିଲେ ଏବଂ ମନ୍ଦିରକୁ ଚୁନ କାମ କରାଇଥିଲେ । ଜଗମୋହନରେ ଚମିର ତୋଇ ଚୌଗମ୍ଭୀରୁ ଗୋ ପାଇବାକୁ ତାର ଜାଲ ଓ ଛୁଟିଗୁଡ଼ିଆ ଲଗାଇଥିଲେ । ବାବୁ ଚୌଗ୍ନ ସ୍ଥାପନ ମହାନ୍ତ ମେନେଜର ଥିଲାବେଳେ ଠାକୁରଙ୍କର ମାତି ଓ ବେଶ ଯତ୍ନର ସଜ୍ଜତ କରାଇଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ସର୍ବାଙ୍ଗ ମେନେଜର ହୋଇ ଜଗମୋହନକୁ ଚିତ୍ତିତ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଚୁନ ସଫେଦ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇଥିଲେ ଏବଂ ମନ୍ଦିର ଫେରିବ ବହୁବଧ ଉନ୍ନତ କରାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ମନ୍ଦିରର ଭର ପାଇଲା ପରେ ସମ୍ଭବତଃ ସରକାରଙ୍କ ଦାବି ଏବଂ ଅଜୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାତାଙ୍କୁ ମେନେଜର କରାଇ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ନିତ୍ୟକୃତ୍ୟ ପୂଜାବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ପ୍ରଭାତର ସ୍ନାନ ଏକପ୍ରକାର ଥାନ ଦେବତାମାନଙ୍କର ନିଦ୍ରାରୁ କରାଯାଏ । ଗୁରୁ ଖେ, ମହାଶ୍ୱ, ଶାଖା, ଲୁଟ, ରବା, ତାଳ, ଶିଙ୍ଗା, ଘଣ୍ଟା, ରେଣୁ, ମୁଦଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି ୧୭ ଶବ୍ଦ କର ପରେ ମୌର ଦ୍ୱାର ବୋଟ ପିଟାଇବା ଲାଗି ପରଗ୍ରା, ପରୁବେଶ, ମୁଦରଥ, ଶ୍ରୋତୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପାଳିଆ ପଣ୍ଡା, ସିଂହାର ପଣ୍ଡାଲକ, ଅକ୍ଷୟ ମେହାପ, ବାହାର ଗରବଡ଼, ରତର ଗରବଡ଼, ଶ୍ରୀମୁଖ ସିଂହାସନ, ରତର ସୁଦାସବୁଦ୍ଧ ସେବକ, ପରିବଡ଼, ରତର ରଣ୍ଡାର ମେହାପ, ପାରେକ ଦୁମୁଲି, ଜୋରାସେ, ପାଟ, ଦଇପଣିଆ ଓ ଖଟଣି ପ୍ରଭୃତି ସାମଗ୍ରୀ ସେବକମାନେ ଥାଇ

ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଗତ କେ କରବ ଆଉ ।

ମୁଦ ଦେଖି ମୁଦ ଭାଙ୍ଗି କବାଟ ପିଟାନ୍ତି, ପାଦ ପ୍ରକାଳନ କରି ସେବକମାନେ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ଶେଷଦରମେକାପ ଖଟ ସେପ ଓ ଖଟ ବଜେ କବଳ ସେପ ଦେଇ ନେଇ ଉତ୍ତରରେ ସିଂହାସନ ଉପରେ ବାଜେ ସୁନା ବଇଁଠା ନେଇ ଭିତରେ ରଣାରମେକାପ ଦେବତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗମାନ ମଣ୍ଡଳ କରନ୍ତି । ସିଂହାସନ ପଶ୍ଚାତ୍ତଳକ ସିଂହାସନ ଉପରେ ଉଠି ତଡ଼ାଉ ଲଗିମାନ ଉଠାନ୍ତି କରେ । ବସ୍ତ୍ର ଉଠାନ୍ତି କରେ ଶେଷ ଶେଷ ଶେଷ ପିନ୍ଧାଏ । ଶ୍ରୀମୁଖ ସିଂହାସନ ସୁନା କୋମଳରେ କର୍ପୁର ମିଶ୍ରିତ ଜଳରେ ହୋଇ ଲୁଗା ବୁଡ଼ାଇ ଶ୍ରୀମୁଖମାନ ପୋଛୁ ଶଙ୍ଖକଳା, ହଙ୍ଗୁଳ, ହରିତାଳ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ଲଗି କରେ । ପରେ ସିଂହାସନ ତଳେ ପାଳଥା ପଣା ପିନ୍ଧା ମାଡ଼ିବସି କଂସା, ଦର୍ପଣ ଭିନ୍ନଗୋଟି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବସାଏ । ଏ ଦର୍ପଣରେ ପ୍ରକାଳନ, ଦାନ୍ତକାଠୀ ଲଗି ଅତମନ, ଡୋଳାମାନଙ୍କରେ ହିପଳା ପାଣି ଲଗି କରାଇ ଧୂପ ଦ୍ଵୀପରେ ପୂଜା କରି ପଞ୍ଚାମୃତ ସ୍ନାନ କରାଏ । ପଞ୍ଚାମୃତ ସ୍ନାନ ଲଗି ଗୁଅଦୁଧ, ଦହି, ଘୃତ, ମହୁଖଣ୍ଡ ଦେଇ ବେଦ ମନ୍ତ୍ରରେ ସ୍ନାନ କରାଯାଏ । ପରେ ଉଷ୍ଣ ଜଳ, ଶର୍ଥଜଳ, ମୃଦୁଜଳ ପ୍ରଭୃତି ଜଳମାନ ସମ୍ପାଦିତ୍ୱକ ତାହାର ସ୍ନାନ କରାହୁଏ ଏବଂ ଶୁକ୍ଳ ଗୁଣ୍ଡ ବସ୍ତ୍ର ଦ୍ଵାରା ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ପୋଛାଯାଏ ।

କାଠିଲାଗି ପ୍ରବ୍ୟ—କୁମ୍ଭାଟୁଆ ଦାନ୍ତକାଠି ୩ ଖଣ୍ଡ, ପୋଡ଼ାଗୁଆ ଗୁଣ୍ଡି, ସୁନାଗଡ଼ିକା ୩ ଖଣ୍ଡ, ସୁନା ଜିରୁଣ୍ଡା ଯାଦୁଆ ୩ ଖଣ୍ଡ, ହିପଳା ପାଣି ୩ ବଡ଼, ହଡ଼ୋ ବାହାଡ଼ା ଅଳା ୩ ପୁଣା, ପଞ୍ଚାମୃତ ଗୁଣ୍ଡ ୩ କୁଣ୍ଡା, କସା-ଦହି ୩ ପଟ୍ଟାଲ, ଘାଅ ୩ ମାଣିକା, ମହୁ ୩ ମାଣିକା, ଖଣ୍ଡ ୩ ପୁଣା, କାକୋଲ ଶରବରା କେମିସି ଚଟା, ଅଳା ନେଗୋଟା ଓ ଭିନ୍ନପୁଣା, ସରସ ଚନ୍ଦନ । ମାଳିଣୀ କଥା ପିଠାଉକୁ ଗୁଡ଼ଳ ଅଧମାତ୍ର, ନଡ଼ିଆ ୩ ଗୋଟା, ପାଣି ସକାଶେ ବଡ଼ ଲୁଉଟି ୧, ଶର୍ଥଜଳ ୧ କୁଡ଼ୁଅ, ଉଷ୍ଣଜଳ ୧ କୁଡ଼ୁଅ, କାଠ ଦୁଇଖଣ୍ଡ, ଚତୁର୍ଥସମ ଜଳ ୧ କୁଡ଼ୁଅ, ସରସ ଚନ୍ଦନ ଅଗୁରୁ ମା ୩ ଟ, କର୍ପୁର ଅଧକଳାଏ, କସୁର ଅଧକଳାଏ, ଗନ୍ଧ ୨ ଚଳା । ନେବଦ୍ୟ ପାଚିଲା ଅମୃତପାଣି କଦଳ ୩ ଓ କଦଳିମଫ ୩ ଖଣ୍ଡ ।

ଆଦ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ପୂଜା—ସିଂହାସନ ପଶ୍ଚାତ୍ତଳକମାନେ ସିଂହାସନ ଉପରେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ ଲୁଗା ଲଗି କରି ଶ୍ରୀକାୟକା ଲଗି କରାଇବେ । ପରେ ବୁଦ୍ଧ-ଲଗି ବଜିବ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଗୁଣ୍ଡ ଧୂଆପତ୍ରାଳ କରି ପାହାଡ଼ା ଲୁଗା ଦେଇ ପୋଛା-ମାର ଧୋକଲୁଗା ପାହାଡ଼ାପାଡ଼ି ଶ୍ରୀତସିଂହାର ଶ୍ରେଣୀରେ କର୍ପୁର ମହର ମିଶ୍ରି ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡା, ଖଣ୍ଡପାରେ, ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡ, ନଡ଼ିଆ ରସକୋରା, ଅମୃତପାଣି ପାଚିଲା କଦଳି, ସିଂହାରୁକ୍ଷ, କର୍ପୁରଖଣ୍ଡ ମିଶ୍ରିତ ରଜାରୁକ୍ଷ, ବାଣପରୁକ୍ଷ, ଯେଉଁ

ପ୍ରସ୍ତାବିକ ଯାର କଟାଶେ ପାଖାଣି ।

ରତ୍ନରେ ଯେଉଁଠି, ପଞ୍ଚିଉପଗୁରରେ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଏହାରେ ବାହାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂଜା, ଗରୁଡ଼ ପୂଜା, ଦ୍ଵାରପାଳ ପୂଜା ହୁଏ ।

ସକାଳ ଧୂପ—ଗମ୍ଭୀର ଯୋଗସାଧକ ହୋଇ ପାହାଡ଼ା ପଡ଼ି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପାଶ ମାନଙ୍କରେ ଭୋଗ ମନ୍ତ୍ରପୁରୀ ବଜାହୋଇ ଶୋଳ ଉପଗୁରରେ ପୂଜା ହୁଏ । ପଣ୍ଡା ପିଢ଼ା ଉପରେ ଉଦ୍‌ଭବରମ୍ଭ ହୋଇ ବସି ପୂଜା କରେ । ଦ୍ଵାଦଶାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ରରେ ବଳରାମଙ୍କ ପୂଜା, ରାଜମନ୍ତ୍ରରେ ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ପୂଜା ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ଵର ମନ୍ତ୍ରରେ ସୁବଦ୍ରାଙ୍କ ପୂଜା ହୁଏ । ସୁଦର୍ଶନଙ୍କୁ ପୂଜା କଲବେଳେ ତଳେ ବସି ପୂଜା କରାଯାଏ ।

ଦଧିଅନ୍ନ—ଓରଥ ଅନ୍ନ ଗୁଆ ବସାଦହୁ ମିଶ୍ରିତ, ନଳପାକ ଲଗସ୍ତ ଇଥଣ୍ଡ, ଗଉଁସାଗ ମଧୁରୁତି, ସଞ୍ଜଗାକ କଦଳୀରଜା, ଗୁମ ପାକର ଗୁଡ଼ ଖୁଆଇ, ପାକକଲ ନଡ଼ିଆଲ ରସ ।

ଶୀରଅନ୍ନ—ଗୁଆଦୁଧରେ ସୁନାସିତ ଓରଥଗୁଡ଼ିକ, ପାକ ଗୁଆଦୁଧ ଖରଡ଼ା ଲବଣ ମିଶ୍ରିତ । ସାରଖଣ୍ଡ ମରତ କର୍ପୁର ମିଶ୍ରିତ, ଗଉଁସ ପାକର ଅଧାର ସିଝି-ପିଠା, ଗୁମପାକର ପୁରପିଠା, ସଞ୍ଜ ପାକର ଘୃତ ଲବଣ ପ୍ରଭୃତି ମିଶ୍ରିତ ଚାନ୍ଦାପ୍ରକାର ପିଠା, ନଳପାକର ଚାନ୍ଦାପ୍ରକାର ପଣାତେୟା ।

ଶୀତଳ ଅନ୍ନ—ଓରଥ ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ନ ବାଟୁଳା କର ଗୁରୁଧୋଇ ଏଥିରେ ଟକରସ ଖରଡ଼ା ଲବଣ ମିଶ୍ରିତ କରାଯାଏ । ଗଉଁସ ପାକ ବଥୁଆ ଲେଉଟିଆ, କୋସଳା ଲେଉଟିଆ ଓ ମଧୁରଲଳିତା ଗୁରୁ ଅନୁଗ୍ରାହର ଶାକ, ସଞ୍ଜଗାକର ଅଦା ପାତେଲ, ଗୁମ ପାକର ବରବସ ଓ ଗୁଡ଼ କାଞ୍ଜି, ନଳପାକର ଅତଙ୍ଗା କୁଟ, ଇଥଣ୍ଡ, ଶିରପିଠା, ପଣା, ଗୋଟିକା, ଦହ, ଅମୃତମୟା, ନଡ଼ିଆ, ରସକୋରୁ ପାତଲ ବଦଳୀ, ପଇଡ଼, ଘଷା ବାସପାଣି, ରତ୍ନପଲ; ଏଥିରୁ ଏକାବେଳେକେ ମଣୋହ କଲେ ଭୋଗ କୁହାଯାଏ । ଖୁରପିଠା, ଗୋଟିକା, ପଣା, ପଇଡ଼, ଘଷାବାସପାଣି, ଏମାନ ମଣୋହ କଲେ ସିଂହାର କୁହାଯାଏ ।

ଦଇପ୍ରହରିଆ ଧୂପ—ଠାକୁରମାନେ ମଇଲମହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ବସନ୍ତ, ଚଳକରଣ, ମଲତୁର ଇତି ହେବାମ୍ଭରେ ଗମ୍ଭୀର ଯୋଗସାଧକ ହୁଏ । ପାହାଡ଼ା ଲୁଗା ପଡ଼ି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗାତମାନଙ୍କରେ ଭୋଗ ମନ୍ତ୍ରପୁରୀ ସକାଳ ଧୂପର ଶକ୍ତାବାରରେ ଜମାହୁଏ ଏବଂ ଯୋଗସ ଉପଗୁରରେ ପୂଜାହୁଏ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାଧୂପ—ସକାଳ ଧୂପର ଶୋକତଗାପଗୁର ପୂଜା, ଏ ଧୂପରେ ଅର୍ପଣ ବନାମନା, ନାବସୁଦ୍ଧ ବେଢ଼ାବୁଦ୍ଧ, ଶୀତବତ୍ସଲ, ଉପବତ୍ସଲ, ବଡ଼ ପ୍ରୋତତତ୍ତ୍ଵରତା ଶ୍ରୀବତ୍ସଲ ବନ ଅଟେ ଭାବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ।

ସିଂହାର ଅବକାଶ, ସଙ୍ଗୁଡ଼ି, ସିଂହାର ଅବକାଶ, ପୁରୀ ପାଠ, ତାମ୍ବୁଲ ଲାଗି
ଦ୍ରବ୍ୟ ମାତ୍ର; ବୃଦ୍ଧିଲାଭ, ଉତ୍ତମ ସିଂହାର, ପିଠା, କାଣି, ବାହୁଳା ଓ
ପଦାଳ ଲାଗେ । ଅଳଙ୍କାରମାନ । ପରେ ଗୃହେଷୁ ପଡ଼େ । ଉତ୍ତର ଭଣ୍ଡାର
ମେକାପ ଦେଠା ନେଇ ସିଂହାସନ ଗୃହପାଶ ଶୋଧ, ଭଣ୍ଡାର ମେକାପ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଅବଶମାନ ଓ ବାହୁଳ୍ୟମାନ କାହାର କର ଅଣ୍ଟିପରେ କବାଟ ପଡ଼େ,
ଏପରି ୭ କେତ, ୧ ସିଂହାର ଶେଷ ହୁଏ । ମଠମାନଙ୍କର ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ
ହରିଦଳ ଦେଉଳରୁ ମହାପ୍ରସାଦ ପାଆନ୍ତି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ସେବକଙ୍କ ନାମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ।

୭୧୭ ପୃଷ୍ଠା

ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦୟା ଅଳ, ଶୀରଅଳ, ଶୀତଳ ଅଳ ପ୍ରଭୃତି “ବଡ଼
ସିଂହାର ଧୁପର” ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

୭୧୭ ପୃଷ୍ଠା

ପାଣିଛଡ଼ା ପଣ୍ଡାସେବକ—ଏମାନେ ଶ୍ରୀମୁଖ ପ୍ରସାଳନ ସେବା
ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ଜୀବଙ୍କର ପୂଜାପଣ୍ଡା ଅଟନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ନୈବେଦ୍ୟ
ମର୍ପଣ କରନ୍ତି ।

ପଶୁପାଳକ ସେବକ—ଏମାନେ ସିଂହାର ବେଶ କରନ୍ତି ।

ସୁଗନ୍ଧ ଅଂଧା ଲାଗି ଲାଗାଏ କେବଳ ।

ଛାମୁଣ୍ଡାଣ୍ଡା ସେବକ—ସିଂହାସନ ଜରିବା, ଫୁଲତୋଟା ମାଳମାଳଙ୍କ
ଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଫୁଲ, ଚୂଳ ମାଳ, ଲତାମାଳ ଆଣି ସରଦରେ ସାରିଇ ରଖିବା,
ଅବକାଶବେଳେ ଫୁଲମାନଦେବା, ଭଣ୍ଡାର ମେକାପଠାରୁ କପୁର ମାରିଆଣି
ଦେବା ଏବଂ ଅନ୍ତର ଦ୍ଵାରରେ ଜରିବସିବା ଲାଗାଏ ଏମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀମୁଖ ସିଂହାରୀ ସେବକ—ଦଇତାପ୍ରମୋଦେ ଏକାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।
ଶ୍ରୀମୁଖ ପୋଛା, ଗଡ଼ିଲାଗି କରାଯିବା, କଳକ ଲାଗି କରାଯିବା, ନେତ୍ରୋତ୍ସବ
ପାଣ୍ଡାବେଳେ କଳାତୋଳା ଦେବା ଲାଗାଏ ଏମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଗୁରୁକା ମେକାପ—ଏ ବେଶ ମତିଅଳମାନ ପଶୁପାଳକ ଦ୍ଵାରକୁ
ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବନ୍ୟର ଫେନୋଦ୍ଘାରି ନାରେ ପାଦୋତ୍ତର ମୁଲଧୋର ।

ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଗଳ୍ପାକୁ ଗଳ୍ପା ଉନ୍ନତି ହେତୁ ବାହୁଡ଼ା କର ପାଣି ପ୍ରମାଣେ ଗଣାଣ କର ରଣ୍ଡାର ମେକାପ ତଳେ ଦିଅନ୍ତି ।

ଉଦ୍ଧର ଗରାବତ୍ତ—ଏ ଅବଶ୍ୟକ ବେଳେ ପାଣିଧର ଖଟନ୍ତି ।

ବାହାର ଗରାବତ୍ତ—ଏ ରୋଷ ଦରକୁ ପାଣି ଯୋଗାନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚାବତ୍ତ ପେବକ—ପୂଜାର ସମୟ ଉପକରଣ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସେବକ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଜଣାଶୁଣା ତେଣୁ ଲେଖିବା ଅବଶ୍ୟକ । ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ନାମରୁ ସହସେ ଅନୁମୟ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ଦ୍ଵାଦଶ ଯାତ୍ରା ।

(୧) ମୁନ, (୨) ଗୁଣ୍ଡିଚା ବା ରଥଯାତ୍ରା, (୩) ଶୟନ, (୪) ଦକ୍ଷିଣାୟନ, (୫) ଉଦ୍ଧରାୟଣ (୬) ପାର୍ବତୀବନ୍ଧନ; (୭) ଉଦ୍ଧାପନ; (୮) ପ୍ରାବରଣ, (୯) ପୂର୍ଣ୍ଣପୂଜା, (୧୦) ଦୋଳ, (୧୧) ଦମନକ ମହୋତ୍ସବ, (୧୨) ଚଳନ ।

ପ୍ରତିମା ନିର୍ମାଣ ବିଧି ।

ଦଇତା ଓ ପତି ବର୍ଣ୍ଣାସୁ ଲେଖନୀରେ ନମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ଅନୁସାଧକ କର ଅଛନ୍ତି । ଏ ବୃକ୍ଷର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟମାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ଯବତର ୨୪ ଯବ ଚୌରସ ୧୭ ଯବ ଥିବ, ୪ ଗୋଟି ଶାଖାଥିବ; ଏପରି ୪ ଗୋଟି ବୃକ୍ଷ ଅଣାଯାଏ । ଏ ବୃକ୍ଷମାନ ଗ୍ରାମ ନକଟରେ ନ ଥିବ କିମ୍ବା ସେଥିରେ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରଭୃତି ବସା କର ନ ଥିବେ । ପଟ୍ଟନାଶୀ ଜନ୍ତୁ ଘର୍ଷ ହୋଇ ନ ଥିବ, ଅନ୍ୟବୃକ୍ଷ ତାଳ ଦ୍ଵାରା ଏ ବୃକ୍ଷମାନ ଅଛାଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବ; ବଜ୍ରମୁଦୀ ପତ୍ରବୃକ୍ଷ ଫାଟ ନ ଥିବ; ଅଗ୍ନିତେଜ ଲାଗି ନ ଥିବ, ଉତ୍ତୁକ ପତ୍ର ନ ଥିବ ଏପରି ବୃକ୍ଷ ଅଣାଯାଏ ।

ପୁରୀରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ।

ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପ—୧୫୮୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରାଜା ମାରସିଂହଙ୍କ ରାଣୀ ଗୌରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ । କ୍ଷେତ୍ର ମହାତ୍ମ୍ୟରେ ଏ ସ୍ଥାନ “ବ୍ରହ୍ମାସନ” ବୋଲି କଥିତ ଅଛି । ଏଠାରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ବ୍ରହ୍ମଗୃହ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସର୍ବାବସ୍ଥା ବଦ୍ୟାଚରଣ, ଧର୍ମଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି ଏବଂ ମୁକ୍ତି ବସନ୍ତକ ଦିନ ପ୍ରଶ୍ନମାନ ଏଠାରେ ନିର୍ମାଣିତ ହୁଏ । ଆଉ କି ଏହିପରି ମଧ୍ୟ କନାରସ ଓ ନୟାଆରେ ସର୍ବ ଅଛି । ଭୁବନେଶ୍ଵର ମଧ୍ୟରେ ଏହି

ନ ଦୃଷ୍ଟରେ କୀର୍ତ୍ତି ଦାମ୍ଭ କାମିନୀର ପଦେ ।

ନେ ଛାନର ଭଜଗୋଷ୍ଠି ସଭା ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏମାନେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସମ୍ମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ପରମର୍ଶ ଦଥନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କର ଲେକମାନଙ୍କୁ ଉପାଧ୍ୟ ଦେବାର କ୍ଷମତାଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ଦତ୍ତ ଉପାଧ୍ୟକୁ ଗର୍ବଣମେଷ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ।

ଅଗ୍ନି ଗ୍ରନ୍ଥ—ଏହା ପୂର୍ବେ କୋଣାର୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ମନ୍ଦିର ସମ୍ମୁଖରେ ଥିଲା । ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ଦିର ଭାଙ୍ଗିଯିବା ପରେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଏହାକୁ ଅଣି ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ସିଂହଦ୍ୱାର ସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୩୩ ଫୁଟ ୮ ଇଞ୍ଚ ଓ ପରିଧି ୭ ଫୁଟ ୩ ଇଞ୍ଚ । ଏହା ଖଣ୍ଡିଏ ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ ଏବଂ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗରୁଡ଼ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି ।

ନରେନ୍ଦ୍ର ପୁଷ୍କରିଣୀ—୧୫୭—୧୬୭୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ରାଜା ଭାନୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ନଗପୋଷୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ଏହାକୁ ଖୋଳାଇଥିଲେ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୮୭୩ ଫୁଟ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ ୮୩୪ ଫୁଟ । ଏଠାରେ ବୈଶାଖ ମାସରେ ଚନ୍ଦନ ଯାତ୍ରା ହୁଏ ।

ମାର୍କଣ୍ଡ ପୁଷ୍କରିଣୀ—ମାର୍କଣ୍ଡ ମୁନିଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ଏହାର ନାମ ମାର୍କଣ୍ଡ ହୋଇଅଛି । ମାର୍କଣ୍ଡ ମୁନି ଏଠାରେ ଚପସ୍ୟା କରି ଶିବଙ୍କ କୃପାରୁ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜୟକରି ଥିଲେ । ଏହାର ଉତ୍ତର ପାଖ ୩୦୦ ଫୁଟ, ପୂର୍ବପାଖ ୫୦୫ ଫୁଟ, ଦକ୍ଷିଣ ପାଖ ୩୮୫ ଫୁଟ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମ ପାଖ ୫୪୨ ଫୁଟ ଲମ୍ବ । ଏହି ପୁଷ୍କରିଣୀ ଗରରେ ମାର୍କଣ୍ଡେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର; ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ଲିଙ୍ଗ, ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ ଓ କାଳୀୟ ଦମନ ପ୍ରଭୃତି ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି । ବରମାନର ରାଜା ଜାତିତନ୍ତ୍ର ଏହାକୁ ମସ୍ତକତ ତରଫର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଏମାର ମଠ ମନ୍ତ୍ରନ୍ତ ୧୧୩୨ ସାଲରେ ଏହାର ପକୋକାର କରିଥିଲେ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଦୁମ୍ନ ପୁଷ୍କରିଣୀ—ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତି; ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ମହାରାଜା ଇନ୍ଦ୍ରଦୁମ୍ନଙ୍କ ଅସ୍ତମେଧ ଯଜ୍ଞ ବେଳେ ଗୋଦାନ ଉପଲକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ଗୋଷୁ-ମାନେ ଅଖପାଇ ଥିଲେ; ସେମାନଙ୍କ ଖୁସି ଦ୍ୱାରା ଗର୍ଭି ହୋଇ ଦାନଜଳ ଓ ଗୋ ମୁହରେ ପୁଣି ହୋଇ ପୁଷ୍କରିଣୀ ସୃଷ୍ଟିହେଲା । ଏଥିରେ ଅନେକ କୂର୍ମ ଅଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଦେଉଳକୁ ପଥର ବୋହୁ ଲେକମାନେ କୂର୍ମ ହୋଇ ଏଠାରେ ରହିବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୮୫ ଫୁଟ ୭ ଇଞ୍ଚ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ ୩୧୭ ଫୁଟ । ଏଠାରେ ନାଳଚଣ୍ଡ ମହାଦେବ ଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ୱେତଗଙ୍ଗା—ହେତାସ୍ତରରେ ଶ୍ୱେତ ନାମକ ଜଣେ ରାଜାଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ଶ୍ୱେତଗଙ୍ଗାନାମ କରଣ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ଦୁଇଟି ମନ୍ଦିରରେ ଶ୍ୱେତମାଧବ ଓ ମସ୍ତକମାଧବ ଏବଂ ନବଗ୍ରହ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି ।

(ପଦ) ସାଧକ ହୋଇବୁ ବାର ବସଷେଷ ମଧ୍ୟେ ॥

୭୧୭ ପୃଷ୍ଠା

ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦୟା ଅଳ୍ପ, ଶୀଘ୍ର ଅଳ୍ପ, ଶୀଘ୍ର ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି “ ବଡ଼
ସିଂହାର ଧୂପର ” ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ ।

୭୧୭ ପୃଷ୍ଠା

ପାଣିଛଡ଼ା ପଣ୍ଡାସେବକ—ଏମାନେ ଶ୍ରୀମୁଖ ପ୍ରସାଳନ ସେବା
ପରିକର୍ଷେ ଶ୍ରୀ ଜାତକର ପୂଜାପଣ୍ଡା ଅଟନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ନୈବେଦ୍ୟ
ଅର୍ପଣ କରନ୍ତି ।

ପଣ୍ଡାଳକ ସେବକ—ଏମାନେ ସିଂହାର ବେଶ କରନ୍ତି ।

ଅଠରଜଳା— ଜଗେନ୍ଦ୍ର ଦୁଷ୍ଟତା ନିକଟରେ ମଧୁସୂର ନିବାସରେ ଏହି ଶେଷ ମହାବେଶେଷ ରଜତୁ ସଂସ୍କରେ ୧୫୭ ରୁ ୧୯୫ ଶ୍ରୀଷ୍ଟାଦି ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ । ଏହା କନ୍ୟା ଓ ବାଲ୍ୟା କନ୍ୟା ପଥରେ ନିର୍ମିତ ଏବଂ ଏପରି ଦୃଢ଼ ଯେ ଅତି ଯେଉଁ ଏହାର କୌଣସି ଅଂଶ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ ନାହିଁ । ଲମ୍ବରେ ଏହା ୨୧୦ ଫୁଟ । ଏଥିରେ ୮୮୫ ଫୁଟାଓ ଅଛି । ଶିଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକର ଓଢ଼ର ୧୨ରୁ ୨୭ ଫୁଟ ଯେଉଁ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପଗଣ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ।

ଗୁଣ୍ଡି ଗୁମାରି— ଲଘୁଦୁର୍ଗର ରାଣୀ ଗୁଣ୍ଡିଗୁମେନା ଏହି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରଥିଲେ । ତଥାପି ଏହାରେ ହାତୁଗ୍ରନ୍ଥ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଜନଜପୁର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହାର ଗୋଟା ୪୩୦ ଫୁଟ ଲମ୍ବା ଓ ୨୨୦ ଫୁଟ ଚଉଡ଼ା ଏବଂ ଗୁଣ୍ଡିଗୁ ଚଉର ଉଚ୍ଚତା ୭୫ ଫୁଟ । ଏହାର ଗୂରୁ ପାଖରେ ୨୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଓ ୫ ଫୁଟ ୨ ଇଞ୍ଚ ବହଳର ଛାତା ଥିଲା । ଏଠାରେ ହେ ବେଦୀ (୪ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଓ ୧୧ ଫୁଟ ଲମ୍ବା ବର୍ଗାକାର ଏକମଣ୍ଡପ) ; ରଜନ-ଶାଳା, ବେଢ଼ବ୍ରହ୍ମ ହେଉ ଅଛି । ଉପ ବା ଗୁଣ୍ଡିଗୁମାତା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦୁର୍ଗ ହେବେ ନେ ଦୁର୍ଗ ଗୁଣ୍ଡିଗୁମେରେ ସାତଦିନ ରହି ପୁଣି ଫେରିଆସନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ଵରରେ ରଜା ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦଦେ ବାହାଦୁର ଏହାର ସମ୍ଭାର କରିଅଛନ୍ତି ।

ଚକ୍ରାଧାର— ବାବି ମୁଦାଣ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ବଡ଼ଦେଉଳ-ଠାରୁ ହାସ୍ତ ୨ ମାଇଲ ଦୂର । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଏହି ଛାନରେ ଶ୍ରୀମୁଖି ନିର୍ମାଣାର୍ଥ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ସମୁଦ୍ରରେ ଦାରୁ ଲାଗିଥିଲା । ଏହି ସମ୍ବେଦରେ ଜଳ ସୁମିଷ୍ଟା ଯନ୍ତ୍ରମାନେ ଏଠାରେ ଶ୍ରୀକାନ୍ତ କରନ୍ତି ଏବଂ ବାଲୁକା ପିଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି । ଏହାର ନିକଟରେ ଚନ୍ଦ୍ରନାଗସୁଖ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ଅଉଁ ଏକ ଛାନରେ ଶୁଖିଲାବନ୍ଦ ହନୁମାନ ଗହ୍ୱ ଅଛି । ଏଠାରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଚକ୍ର ପଡ଼ିଥିବାର ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।

ଲୋକନାଥ ମନ୍ଦିର— ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରଠାରୁ ହାସ୍ତ ୨ ମାଇଲ ଦୂର । ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୧୧ରେ ଶିବଲିଙ୍ଗ ବରଜମାନ । ଏ ମୁଖି ସର୍ବଦା ଜଳରେ ବୁଡ଼ି ରହୁଥାନ୍ତି । ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶ ପଥରେ ଏକ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଅଛି । ଉକ୍ତ ପୁଷ୍କରିଣୀ ସହଜ ପାଠସ୍ଥାନରେ ନିମ୍ନସ୍ଥ ଏକ କୁଶିମ ଜଳର ଉତ୍ସ ସୂଚୁଅଛି । ଶିବରାଜୀଦିନ ଏହି ଉତ୍ସ ବନ୍ଦ କରଲେ ଶିବଲିଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । କେନ୍ଦ୍ର ସୋମବାର ବୈଶାଖମାସ ଓ ଶିବରାଜୀଦିନ ଏଠାରେ ଦୁଇଟି ମେଳା ହୁଏ ।

ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର— ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରଠାରୁ ହାସ୍ତ ଅକ୍ଷମାଇଲ ଦୂରରେ ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡରେ ବସ୍ଥିତ ଅଛି ଯେ, ମହାବେଦ ଏଠାରେ ମନ୍ଦିର ବ୍ୟୟମ ଚଳୁ କରୁଥିଲେ ।

ଏ ଲୋକନ ସିନା ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧ ପରସ୍ପେ ଅଟଇ ଶିଖ ରଙ୍ଗୁର ।

ଅନ୍ଧାବୁଝକଣ୍ଠ—ଯମେସର ମନ୍ଦିରର ଫୁଲ ସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାକି ନିକଟରେ କପାଳ ମୋଚନ ଗର୍ଥ ।

ସୁଗନ୍ଧାବୁଝ—ଏହା ସମୁଦ୍ର ବେଳା ଭୂମିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ସ୍ଥାନରେ ଇନ୍ଦ୍ରଭ୍ୟୁମ୍ବକ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ବ୍ରହ୍ମା ଦେବମୂର୍ତ୍ତି ଗଠନାର୍ଥ ସଙ୍କରୁଥମେ ଅବସ୍ଥାନ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ଏଠାରେ ଅନେକ ମନ୍ଦିର ଓ ମଠ ଅଛି । କାନପର ଦଳମାନ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ସେ କାନପାର ସମୁଦ୍ର ଗର୍ବନ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସମୁଦ୍ର ଯେପରି ନ ଉଛୁଳେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ ସେଥି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଦେବତାମାନେ ଏହି ପଥରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସନ୍ତି ଏବଂ ଏଠାରେ ଶରଦାହୁ ହେଲେ ଆହା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଏ ।

ସିଦ୍ଧବିକଳବୃକ୍ଷ ଓ ତୋଟା ଗୋପୀନାଥ ମନ୍ଦିର—ଚକ୍ରଗର୍ଭକୁ ଯିବାର ପଥରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସିଦ୍ଧବିକଳ ବୃକ୍ଷ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ । ଚୈତନ୍ୟ ଚୈଷ୍ଟବ ଗଣଙ୍କ ସହୃଦ ଏହା ମନ୍ଦିରରେ ବସି ଧ୍ୟାନ କରୁଥିଲେ । ଏ ସ୍ଥାନରେ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି । ତୋଟା ଗୋପୀନାଥ ମନ୍ଦିର ଚୈଷ୍ଟବମାନଙ୍କର ପବନ ଗର୍ଥ; ଏଠାରେ ଚୈତନ୍ୟଦେବ ଅନୁସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ପୁରୀର ମଠବାଜି ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସକ୍ଷିପ୍ତ, ସାଧକ ପୋଷା, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଆସନ୍ତି, ଜ୍ଞାନ ପିପାସୁମାନେ ତାଙ୍କର ଉପଦେଶରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ସେହି ସମୟରେ ରଜା-ମହାରଜା, ଜମିଦାର ଓ ଦାନଶୀଳ ଲୋକମାନେ ବହୁତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମଠ କରିଦେଇଥିଲେ । ଭକ୍ତ ମଠ ପରିଗୁଳନା ନିମିତ୍ତ ଜଣେ ସ୍ୱାର୍ଥସ୍ନାନ ନୈଷ୍ଠିକ ସାଧୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଜ୍ଞାନପିପାସୁ, ବିଦ୍ୟା-ପିପାସୁ, ଧର୍ମପିପାସୁ, ଗରିବ ଶ୍ରମିକ, ସାଧୁ ଓ କାଙ୍ଗାଳଙ୍କ ସେବା ଲାଗି ଏହିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ଯେ ଏଠାରେ ଗରିବ ଶ୍ରମିକମାନେ ଶ୍ରେଣିନାଦ ପାଇ ବିଦ୍ୟାପିଣ୍ଡା ଶ୍ରାଦ୍ଧାଧ୍ୟୟନ ଓ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା କରିବେ, ସାଧୁ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଣିନାଦ ଦେବେ । ସାଧାରଣ ଧର୍ମ ପିପାସୁମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଦେବେ ଓ ନିମ୍ନ କାଙ୍ଗାଳୀ-ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସାଦାଦ ଦେବେ । ମଠର ସମ୍ପତ୍ତି ନିଜର ଶ୍ରେଣିବଳାସରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ମଠର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ବା ଚରସ୍ତାସ୍ତ୍ରୀ ପଟା ଦେଇ-ପାରିବେ ନାହିଁ । କୌଣସି ହିନ୍ଦୁ ଭକ୍ତ ହସ୍ତାବ ଗୃହରେ ତାହା ବୁଝାଇ ଦେବେ । ମହଲଙ୍କର ଅସଦ୍ ଅଗୁର ଦେଖିଲେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ତାଙ୍କୁ ବାହାର କରି ଅନ୍ୟ ମହଲ ରଖିପାରନ୍ତେ । ଲବ୍ୟାଦ ବିଧାନମାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ।

୪୭ ଦେଉଳ ଲୋକ ଲୋକରେ ରାନ୍ତି ମାନବ (ଦାର) କର ଅପବ୍ୟବହାର

ତେଣୁ ଏ ସମ୍ପତ୍ତି ତାମ ଅମୃତ ମଣୋହ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ପୁଣ୍ୟରେ ସାତସାହସ୍ର ଓ ବାହନ ମଠ ଥିଲା । ଅଜିକାଲି ଅନ୍ତ କେତେକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ଥଳ ମଠ ସ୍ଥାପିତ ହେଲଣି । ମଠ ଗୁଡ଼ିକ ରାମାନୁଜ, ରାମାନନ୍ଦ, ନାନକପଣ୍ଡା, ବୈଷ୍ଣବ, ଚୈତନ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କର ପ୍ରଭୃତି ବରଦ ସହବାସରେ ବରଜ ।

ରାମାନୁଜ ସଂପ୍ରଦାୟ ।

୧ । ରାମାନୁଜ (ଏମାର) ମଠ—ପୁଣ୍ୟର ମଠମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ସର୍ବାଗ୍ରାସୀ ବୃହତ ଓ ଧନ । ଏହାର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଅଗେଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ପ୍ରତିଦିନ ତିନିଗଡ ବଦେଶୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କାଙ୍ଗାଳକୁ ଅର୍ଥ, ଚଣ୍ଡୁଳ ଓ ମହା-ପ୍ରସାଦ ବିତରଣ ହୁଏ । ୨ । ଶ୍ରୀରାମଦାସ ମଠ—ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ବରେ ଥିବାରୁ ଏହା ନାମ ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ବମଠ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କା । ରାମାନୁଜ ଶିଷ୍ୟଶ୍ରୀ ରାମଦାସ ଏହାର ସ୍ଥାପକ କର୍ତ୍ତା । ମଠର ମହନ୍ତ ବଡ଼ ରସିକ ଶାଳ । ଏଣୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଠରେ କନା ଛତା ଓ କରସିନି ତେଲ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ନାହିଁ । ୩ । ଉଦୟଗାର୍ ମଠ—ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ବରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଜଗଣ ଭେଟ-ପୁଣ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହାର ସ୍ଥାପକ କର୍ତ୍ତା । ୪ । ସମାଧି ମଠ—୫ । ପଣ୍ଡାବା ମଠ—ଏହା ଜଣେ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଦ୍ବାରା ସ୍ଥାପିତ । ୬ । କୌଶଲ୍ୟାଦାସ ମଠ—କୌଶଲ୍ୟା ଦାସ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ରହ୍ମଣ ଏହାର ସ୍ଥାପୟିତା । ୭ । ଶ୍ରୀ ରାବବଦାସ ମଠ—ମହନ୍ତ ଶ୍ରୀ ରାବବଦାସ ଏହାର ସ୍ଥାପୟିତା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହନ୍ତ ନାବାଳକ ଥିବାରୁ ମଠ ପଣ୍ଡାସୁତଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅଛି । ୮ । ବେଙ୍କଟାଗୁଣ୍ଡା ମଠ—ହାବଡ଼ ଦେଶବାସୀ ଶ୍ରୀ ବେଙ୍କଟ ସ୍ବାମୀ ଏହାର ସ୍ଥାପୟିତା । ଏହା ଏକ ଗୁମ୍ଫା ମଠ । ୯ । ନରସିଂହ ଆଗୁଣ୍ଡା ମଠ—କାଳକାଦେବୀ ସାହିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ନରସିଂହ ଆଗୁଣ୍ଡା ନାମକ ଜଣେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜୀ ବୈଷ୍ଣବ ଏହାର ସ୍ଥାପକ କର୍ତ୍ତା । ୧୦ । ହିମାଳୀ ମଠ, ୧୧ । ସାନ-ହାବଡ଼ ମଠ ଓ ୧୨ । ବଡ଼ହାବଡ଼ ମଠ, ଏ ମଠ ଦ୍ବୟ ପୁଣ୍ୟ ମହାସକାଳ ଦ୍ବାରା ସ୍ଥାପିତ । ଏ ମଠ ପ୍ରତିଦିନ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ହାତୁ ସେବାରେ ନିୟୁତ ଅଛନ୍ତି । ୧୩ । ଗୁଣ୍ଡାମୀ ମଠ ।

ରାମାନନ୍ଦ ସଂପ୍ରଦାୟ ।

୧ । ବଡ଼ଛତା ମଠ । ୨ । ସାନଛତା ମଠ । ୩ । ବଡ଼ ଆଖଡା ମଠ । ୪ । ସାନ ଆଖଡା ମଠ । ୫ । ସିଦ୍ଧ ମଠ । ୬ । ମଜୁକ ଚୌର ମଠ । ୭ । ନେବଲ ଦାସ ମଠ—ଏହା ଆଗୁଣ୍ଡା ନେବଲ ଦାସ ସ୍ଥାପକ କରୁଥିଲେ । ଏହାରୁ ଆଜି-କାଲି ନେବଲ ଦାସ ମଠ ବୋଲାଯାଏ । ୮ । ଲକ୍ଷ୍ମଣାଶିଆ ମଠ—ଏ ମଠ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ଯୋଗାଏ । ୯ । ରାମଶ୍ରୀ ମଠ—ସ୍ବର୍ଣ୍ଣସୁର ରାବବଦାସ ଦ୍ବାରା ସ୍ଥାପିତ । ୧୦ । ପାୟୁଡ଼ିଆ ମଠ—ରାବବ ବଖ୍ୟାତ ସରମନ୍ତକୁ ନାମା ସହବାସ

ବିପଦେ ତାଜର ସପଦେ ଗୁଜର ।

ଭୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନାମକ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏ ମଠର ମହନ୍ତ ଥିଲେ ।
୪ ଦିନାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାରୀ ଏହାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଭାଗ୍ୟା
ଓ ବୀର ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଲୋକମାନଙ୍କର ଓ ଉଚ୍ଚତ ନାରୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର
ପ୍ରଗତି ବନ୍ୟାସ ଦେଖି ବମ୍ବେର ସରକାର ଘୃତ ହୋଇ ବମ୍ବେର ପ୍ରବେଶ
କରିବାକୁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ନିଷେଧ ଆଜ୍ଞା ଜାଣ କରୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କର ସଂପ୍ରଦାୟ ।

୧ । ଶଙ୍କର ଗୂର୍ପ୍ୟ ମଠ—ଏହା ପ୍ରଥମ ମନ୍ଦିରର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ଭୋଗ-
ମଣ୍ଡପ ଅଛି ସେଠାରେ ଥିଲା । ମଠର ସ୍ୱାମୀମାନେ ମନ୍ଦିରର ପରିଚ୍ଛା ଥିଲେ ।
ରାମାନକ ମତ ପ୍ରବଳ ହେବାରୁ ଏ ମଠ ଏଠାରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲା ।
୨ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ମଠ—ରୁକ୍ମଦେବ ପ୍ରଭୃତି ଲାଗି ଶଙ୍କରଗୂର୍ପ୍ୟ ଏହାକୁ ସ୍ଥାପନ
କରିଥିଲେ । ଏହାର ଅପର ନାମ ବାଲ୍ୟମଠ । ମଠର ଉପସ୍ଥିତ ମହନ୍ତ ଆମେରିକା
ଓ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପ୍ରଭୃତି ଭୂମଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଲଠିନ, ଲଂସଣ, ହଳ, ପରାସୀ ଓ
ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅଦ୍ଭୁତ ପଣ୍ଡିତ ଅଟନ୍ତି । ୧୧୨୧
ରେ ଅସଦ୍ ଯୋଗରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ମହନ୍ତ ପଦ ଅସିଦ୍ଧି
କରିବା ପାଇଁ କଟକ ସର୍ବିଶ କୋର୍ଟରୁ ଏ ମୋକଦ୍ଦମା ଯାଇ ଏହାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ
ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ୩ । ଶିବଗର୍ଭ ମଠ । ୪ । ମହାପ୍ରକାଶ ମଠ । ୫ । ଗୋପାଳଗର୍ଭ
ମଠ ।

ନାନକ ସଂପ୍ରଦାୟ ।

ନାନକପନ୍ଥୀ ମଠ—ଏଠାରେ ଶିଖ ଅଭିଧାନରେ ରହିଛି । ମହାତ୍ମାଙ୍କ
ନାନକ ହନ୍ତ ଓ ମୁରଲୀମାନ ଉଭୟଙ୍କୁ ଶିଷ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟାମାନ ଦେଉଳ
ବାସନ କରିନ୍ତେ ଏହାଠାରେ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଥିଲେ । ଏ
ମଠରେ ଦେଉଳର ଭାରତବାହୁ ନାମକ ଏକ କୂଅ ଅଛି ।

କବୀର ସଂପ୍ରଦାୟ ।

କବୀର ପନ୍ଥୀ ମଠ—ଏଠାରେ କବୀରଙ୍କର ଜନ୍ମାମାଳା ଓ ପାଦୁକା ଅଛି ।
ଯାତ୍ରୀମାନେ ଏଠାରେ କାଣିପାଣି ଖାଇଥାନ୍ତି ।

ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପୂର୍ବ ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଚୈତନ୍ୟ ସଂପ୍ରଦାୟ ।

ଏ ସଂପ୍ରଦାୟର ୨୦ ଟି ମଠ ଅଛି । ଏହି ସବୁ ମଠ କେତେକ ସ୍ୱା-
ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଓ କେତେକ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ।

୧ । ଓଡ଼ିଆ ମଠ, ସାନ ଓ ବଡ଼—ଏହା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ
ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ । ଏ ଚୈତନ୍ୟ ଆଗରୁ ବୈଷ୍ଣବ ଓ ବୃଷ୍ଣ ଉପାସକ ଅଟନ୍ତି ।

ଅଟେ ମୂର୍ଖତାର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ମାତ୍ର ।

୨ । ସାଲେହୁଣ ମଠ—ସମୁଦ୍ର ଖରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ସମାଧି ହୁଏ । ୩ । ରାଧାବନ୍ଧୁ ମଠ—ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ସମ୍ମୁଖରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମନ୍ଦିର ରାଧାବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ । ୪ । ରାଧାକାନ୍ତ ମଠ—ଏ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଥମେ ତାଣୀ ମିଶ୍ରାଳୟ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ବଂଶଧର ଜୟକୃଷ୍ଣ ରାଜଗୁରୁ ମଠ ଭବନରେ ଅଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଦାସ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର କଳ୍ପା, ପାଦୁକା ଓ କମଣ୍ଡଳୁ ରକ୍ଷିତ ଅଛି । ୫ । ଜେନା ମଠ—କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ବିଷ୍ଣୁପାତ ସ୍ଵର୍ଗେ ଜମିଦାର ରାଧାଶ୍ୟାମ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ । ୬ । ରଜାମାତା ମଠ—ବାଲିସାଗୁରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ରଜାମା ବାସିନୀ ରଜାନାମ୍ନୀ ଜନେକା ବ୍ରହ୍ମବିଶ୍ଵାକ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ । ଏଠାରେ ବାସୁଦେବ ସାବରୌମଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଏଠାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କଠାରୁ ଭଗବତ ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲେ । ୭ । ଜଗନ୍ନାଥ ବନ୍ଧୁ ମଠ—ଏ ମଠ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ବନ୍ଧୁ ଯୋଗାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ମଠ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ଅଧୀନରେ କମିଟି ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ । ୮ । ନାଗା ମଠ । ୯ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ମଠ—ଦୁଇତଣ୍ଡି ସାଗୁରେ ଅବସ୍ଥିତ । ୧୦ । ଛତ୍ର ମଠ । ୧୧ । ନୂଆ ମଠ । ୧୨ । ନୂଆ ଚୌଧୁରୀ ମଠ—ବଳାର ଜଣେ ଜମିଦାର ନେନେ ଚୌଧୁରୀ ଏହାର ହାଉସିଂ । ୧୩ । ହରିଦାସ ସମାଧି ମଠ—ଏହା ହରିଦାସଙ୍କ ସମାଧି ସ୍ଥଳ ।

୧୪ । ସିଦ୍ଧବିକ୍ରମ ମଠ—ଫକିର ବିକ୍ରମ ହରିଦାସ ବିକ୍ରମ ଭଗ୍ନ ମୂଳେ ବସି ପେସ୍ୟା କରିଥିବାରୁ ଏହାକୁ ସିଦ୍ଧ ବିକ୍ରମ ମଠ କହନ୍ତି । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଏ ବୃକ୍ଷର ନାମ ସିଦ୍ଧ ବିକ୍ରମ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି ।

୧୫ । ଜଟିଆ ବାବାଜି ମଠ—ନରେନ୍ଦ୍ର ସୁଷରଣୀ ଉପର ଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ । ବଙ୍ଗଳାର ବାବାଜି ବିଜୟକୃଷ୍ଣ ଗୋସ୍ଵାମୀଙ୍କର ଏଠାରେ ସମାଧି ଅଛି ।

୧୬ । ଜୟପୁର ମଠ—ଜୟପୁର ମହାରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ଏବଂ ବାଲିସାଗୁରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

୧୭ । କେନ୍ଦୁଝର ମଠ—ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ କେନ୍ଦୁଝର ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ।

୧୮ । ଚକଟି ମଠ—ରଜାମର ଚକଟି ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ।

୧୯-୨୦ । ବଡ଼ ଓ ସାନ ତରଳା ମଠ—ଏ ଦୁଇ ମଠ ତରଳା ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ।

ଜଗତେ ସର୍ବତ୍ର ମୃତ୍ୟୁର ଅଧୀନ ନାହିଁ ଏ ଶିବ କାକୁ ସମନ ।

ଗାଣପତ୍ୟ ଓ ଲଙ୍ଗୁଳୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ।

ଏମାନେ ଶୈବ ଭିନ୍ନ ଶକ୍ତି ଉପାସନା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଜାତି-
ଭେଦ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଗଣପତିଙ୍କୁ ଉପାସନା କରନ୍ତି । ୧ । ନଙ୍ଗୁଳୀ ମଠ ।
୨ । ମଙ୍ଗୁ ମଠ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ପୁରୀରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ଅନେକ ମଠ ଅଛି ।
ବିଷ୍ଣୁ, ଶୈବ, ଶାକ୍ତ-ଗାଣପତ୍ୟ ଓ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମଠ ଅଛି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର କଟକର ଦକ୍ଷିଣରେ ୧୮ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଏବଂ ପୁରୀ ଠାରୁ
ଭୁବନେଶ୍ୱର ୩୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ରାମେଶ୍ୱର,
ପୂର୍ବରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଦକ୍ଷିଣରେ କପିଳେଶ୍ୱର ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ସୁଦର୍ଭରସ୍ୱର ।
କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୨୫୩ ମାଣ । ଏଥିରେ ସାତ ସାହସ୍ର ଓ ବହୁଲକ୍ଷ ବଢ଼ି ଅଛି । ଏହା

(ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର)

ଲକ୍ଷ୍ମଣେନ୍ଦୁ କେଶରୀଙ୍କ ସମୟରେ ଉତ୍କଳର ରାଜଧାନୀ ହୋଇଥିଲା । ଅଦ୍ୟାପି
ତାହାର ରତ୍ନାବଳୀବେଶ ବଦଳିଯାଇଛି । ଲଙ୍ଗୁଳକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ
ଏ ସ୍ଥାନର ନାମ ଥିଲା ଏକାମ୍ରକାଳନା ।

ସନାତନକେଶରୀ ଲଙ୍ଗୁଳକ ମନ୍ଦିର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମଣେନ୍ଦୁ
କେଶରୀ ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ । ତାହାର ସଜ୍ଜା ୪୩ ଅଙ୍କ ଅର୍ଥାତ ୨୨୨ ଖଣ୍ଡା-
କରେ ୩୫ ବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଲିଲା ପରେ ଏହାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସେଣ୍ଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ହଠାତ୍ ସେ ଆସି କରଇ କରନ ନ ଜାଣେ ସେ ଦିନ ଅଦିନ ।

ଏହି ମନ୍ଦିର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ଦିର ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରାଚୀନତମ । ଭୁବନେଶ୍ୱର
ବେଢ଼ା ଭିତରେ ଯେତେ ମନ୍ଦିର ଅଛି ବା ଥିଲା, ସେ ସବୁ ଲଲଟେନ୍ଦୁଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ
ନିର୍ମିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଲଳିତାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ତାହା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ଦିରମାନ
ପରିବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଗର୍ଭ । ଲଳିତାଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ଉଚ୍ଚତା ବେଢ଼ା
ପ୍ରାଙ୍ଗଣରୁ ୧୭୦ ଫୁଟ ଏବଂ ବେଢ଼ା ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ୫୭୦ ଫୁଟ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥରେ ୪୭୫
ଫୁଟ । ବେଢ଼ାର ଛେଦପଲ ମୋଟରେ ୪୫ ଏକର । ଏହି ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଶ୍ୱ
ଦେବତାଙ୍କର ଛତ୍ର ମୁଦ ମନ୍ଦିର ୭୦ ଓ ୭୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଛି । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ
ପାର୍ବତୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବୈଷେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡି । ବେଢ଼ାର ଚତୁର୍ଥାୟାସ
ପ୍ରାଚୀରେ ଗୁପ୍ତକାଳ ୫୦ ଫୁଟ ଓ ବହୁଳ ୭ ଫୁଟ ୫ ଇଞ୍ଚ । ବେଢ଼ା ଭିତରେ
ଥିବା ଅନେକ ମନ୍ଦିର ଅତି ଶାନ୍ତି ଏହା ଅଛନ୍ତି ୭୫ ବର୍ଷ ହେଲା 'ଜଳ ସାବେଳ
ଦ୍ୱାରା ନିମ୍ନକୁ ଗୋଟିଏ କମିଟି ମନ୍ଦିର ପଡ଼ିଗଲା କରୁଛି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ
ନିର୍ମିତ ସମସ୍ତର ଶୋଭା ଲାଭି ଅଛି; ମେଥିରେ ଲେଖାଅଛି "ଜୋତ୍ସ୍ନାମିତେ
ଜାତେ ଶିବାୟ ବୁଦ୍ଧିବାସସ୍ୟ ପ୍ରାସାଦ ମକରେନ୍ଦ୍ରାଜା ଲଲଟେନ୍ଦୁସ୍ୟ କେଶରୀ"
ଅର୍ଥାତ୍ ୬୮୮ ସକାଦ୍ କା ୬୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲଳିତାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମିତ କାର୍ଯ୍ୟ
ହେବ ହେଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଓ ପ୍ରଧାନ
ମନ୍ଦିରମାନ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା । ଅନୁବନ ହେଲା ମନ୍ଦିରର ଶାନ୍ତି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି
ଲେଖିମେଣ୍ଡ ଲକ୍ଷ୍ୟକ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରି ମରମତ କରିଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଓ ପଣ୍ଡିତ
ଲକ୍ଷ୍ମୀକର ବସବତ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଢ଼ା ପରିସର କରୁଅଛନ୍ତି ।

ବିନ୍ଦୁସାଗର—ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୩୦୦ ଫୁଟ, ପ୍ରସ୍ଥ ୭୦୦ ଫୁଟ ଓ ଗଭୀର ୧୭
ଫୁଟ । ୧୯୧୧ରେ ଏକ ଦ୍ୱୀପବର୍ତ୍ତୀ ଅଛି । ଏଠାରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଚନ୍ଦନଯାତ୍ରା ହୁଏ ।
ବିନ୍ଦୁସାଗର ଭିତରେ ଶିଶିରେଖର; ଉଦ୍‌ଭବେଶ୍ୱର, ବାସୁଦେବ, ସାର ଓ କପା-
ଳିନୀ ଦେଉଳମାନ ଅଛି । ଏଠାରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ପିଣ୍ଡଦାନ କରନ୍ତି ।

ସହସ୍ର ଲଙ୍କା ବା ଦେବୀ ପାଦସ୍ଥ ସ୍ତମ୍ଭବିଶି—ଏହାର ଗୁରୁପାଖରେ
୧୦୦ ଗୁପ୍ତ ଦେଉଳ ଅଛି ।

ପାପନାଶିନୀ କୁଣ୍ଡ—ସମ୍ପେଶ୍ୱର ଦେଉଳ ପୂର୍ବ ପଟରେ ।

ରାମକୁଣ୍ଡ—ସମ୍ପେଶ୍ୱର ଦେଉଳର ପଶ୍ଚିମରେ ।

ବେଢ଼ାରକୁଣ୍ଡ—ଦୈର୍ଘ୍ୟରେ ୬୦ ଫୁଟ । ପ୍ରସ୍ଥରେ ୮୮ ଫୁଟ ଏବଂ ଗଭୀର
୧୭ ଫୁଟ ।

ଗୌରୀ କୁଣ୍ଡ—ବେଢ଼ାରେ ମନ୍ଦିର ପଶ୍ଚିମରେ । ଏହା ଅତି ଗଭୀର
କୃଷ୍ଣ ବୈଷେ ଓ ଏହାର ନିଜ ତାନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ମତରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରସେ ହିତକର ।
ଏଣୁ ମାଠିଆରେ ପଶି ଦେଖ ବଦେଶରେ ବନ୍ଦୀ ହୁଏ । ଏହାର ନିକଟରେ

ପ୍ରାଣିନି ନ ବରଦ ହୁଏ ।

ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର, ପର୍ଣ୍ଣସମ୍ପେଶ୍ୱର, ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର, ନାକେଶ୍ୱର ଓ ରାଜାଶ୍ରମୀ ମନ୍ଦିର
ବିଦ୍ୟମାନ ।

କପିଳ କୁଣ୍ଡ—ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୨୨୦ ଫୁଟ, ପ୍ରସ୍ଥ ୧୭୪ ଫୁଟ ଓ ଗଭୀର ୧୫
ଫୁଟ ।

ମରଚି କୁଣ୍ଡ—ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ଦେଉଳର ଦକ୍ଷିଣରେ । ଅଶୋକାକୃମୀ ଦଳ
ଏହାର ଜଳ କହ୍ନୁମୂଳ୍ୟରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ପ୍ରକାଦ ଅଛି ଅଶୋକାକୃମୀ ଦଳ
ଏହା ପାନକଲେ ବନ୍ୟାର ପୁଣି ଲଭ ହୁଏ ।

ମନ୍ଦିର:—ଅନଳ ବାସୁଦେବ, ଗୋପାକୃଷ୍ଣୀ, ଚନ୍ଦ୍ରଭୂପ, କାର୍ତ୍ତିକେୟ,
ଗଣେଶ, ବୃଷଭ, ସାବିତ୍ରୀ, ଲଜ୍ଜାବଳୀ, ଏକାମ୍ବେଶ୍ୱର, ଉଦ୍ରେଶ୍ୱର, ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର,
ଭଗବତ୍ପ୍ରେଶ୍ୱର, ସର୍ବେଶ୍ୱର, ଲକ୍ଷ୍ମୀନେଶ୍ୱର, ଶିବେଶ୍ୱର, ଭୃଗୁନେଶ୍ୱର, ଭୂର-
ଭୂଗେଶ୍ୱର, ଶ୍ରୀକଣ୍ଠେଶ୍ୱର, ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ, ସୋମେଶ୍ୱର, ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଶ୍ୱର, ଦୟା-
ଧରାଶ୍ୱର, ଅନନ୍ତେଶ୍ୱର, ସମସ୍ତେଶ୍ୱର, ଚନ୍ଦ୍ରେଶ୍ୱର, ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର, ଗୋକର୍ଣ୍ଣେଶ୍ୱର, ଉପ୍ସାଳ-
ଶ୍ୱର, ବସୁଦେଶ୍ୱର, କପାଳମୋଚନେଶ୍ୱର, ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପେଶ୍ୱର, ଅଲରୁଦେଶ୍ୱର,
ଉଦ୍ରେଶ୍ୱର, ଭୂମେଶ୍ୱର, ଯଜ୍ଞ ଭୂମିଦେଶ୍ୱର, ବିଶ୍ୱ ଓ ବାମଦେବ, ରାମେଶ୍ୱର,
ସୀତା, ମହାଶୟର, ଗୋପବନ୍ଦେଶ୍ୱର, କୁନ୍ଦେଶ୍ୱର, କୁକୁଟେଶ୍ୱର, କପାଳିନୀ,
ନୃତ୍ୟେଶ୍ୱର, ବରୁଣେଶ୍ୱର, ଯୋଗମାତାସ୍ତ୍ରୀ, ଯମେଶ୍ୱର, ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ୱର, ଗୁଣେଶ୍ୱର,
ସୁଲେଶ୍ୱର, କୋଟିଗୀର୍ଥେଶ୍ୱର, ସୂର୍ଯ୍ୟଲେଶ୍ୱର, ଶିବେଶ୍ୱର, ସୁରେଶ୍ୱର,
ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର, ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର, କେଦାରେଶ୍ୱର, ମରୁତେଶ୍ୱର, ହଠକେଶ୍ୱର, ଦୈତ୍ୟେ-
ଶ୍ୱର, ଶିବେଶ୍ୱର, ପୂର୍ବେଶ୍ୱର, ଦୈତ୍ୟ ଅଙ୍ଗୁଳେଶ୍ୱର, ଅମ୍ବୁଜେଶ୍ୱର, ମଧ୍ୟ-
ମେଶ୍ୱର, ଭୈରବେଶ୍ୱର, ସୁନ୍ଦରେଶ୍ୱର, କପିଳେଶ୍ୱର ଓ ସୁକ୍ଷେଶ୍ୱର । ଏ ସମସ୍ତ
ଉତ୍କଳ ଶିଳ୍ପ ଓ ଉତ୍କଳ କାର୍ଯ୍ୟର ମୁକ ସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱରୂପ । ଏହି ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ କାରଗର ତରମଣୀମାନ ଦେଖାଇ ଯାଇ
ଛନ୍ତି । ଏ ଦେଉଳଟି ଉତ୍କଳ ଶିଳ୍ପ କଳାର ଉତ୍କଳ ଅଦର୍ଶ । ଏହାର ମୁଖ
ପଶ୍ଚିମକୁ । ଲୋଚଣଟି ୧୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ । ଏ ଦେଉଳଟି ପଞ୍ଚରଥ ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ
ଉତ୍କଳ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଦୁଇଟି ଜଳା ପଞ୍ଚରଥ ଅଛି । ଏଥିରେ ଯେଉଁ ସର୍ପମାଳା
ଖୋଦିତ ଅଛି ତାହା ଅତି ସୁନ୍ଦର ।

ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ପଥର ଉପରେ ସୂତା କାମ ଅଙ୍ଗୁଳ ବସୁ କର ।
ଅନ୍ତର୍ଗତ ପଥ ସ୍ତମ୍ଭ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଦୋହଲୁଥିବା ଶାବନକୁ ଗୁଡ଼ିକର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ
ଅତି ବାସ୍ତବ ପ୍ରମାଣ ହୁଏ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ପ୍ରସ୍ତରରେ ଖୋଦିତ
ସୁସ୍ଥ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଡୁଆ ପୁଅବାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି । ଏ ମନ୍ଦିରଟି
ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟମେଘ ମାନ୍ୟମେଘ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ରକ୍ଷା କରୁଅଛନ୍ତି । ମନ୍ୟୁ-
ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ତୋରଣ ଭାବେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତର ଶିଳ୍ପ ।

ତେଜବ ବାଦ ତର୍କ ଭାଷା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ଭିତର ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖିଥୁ । ମାଟିକେ ଅନେକ ଇଟା ବାହାରିବାରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ ଏଠାରେ ଇଟା ନିର୍ମିତ କିଛି ମନ୍ଦିର ଆଦି ଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ଭଲ ଶ୍ରେଣୀର ଓ ନକସାର ଏକାଧିକ ମନ୍ଦିର ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଯୁଗର ଏବଂ ଲଙ୍ଗୁଳେଇ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ମିତ ଏହା ସହଜରେ ଅନୁମିତ ହୁଏ । ସେ ସବୁ ମନ୍ଦିର ଭୂସୂର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଗଠନ ରାଜୀ ଆଧୁନିକ ଉତ୍କଳ ଭୂସ୍ୱର ଶିଳ୍ପ ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୂତନ ବୋଲି ଚର୍ଚ୍ଚାର ପ୍ରାଚୀନତ୍ୱ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଦୁଇଜଣ ମାର୍ଗପ୍ରାଣୀ ଦୁଇଟି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଧର୍ମଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଏ ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରଦ ଦେଖି ବହୁ ଧନ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଠାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠାବାଡ଼ୀ ନିର୍ମାଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ଅନେକ ମଠ ମଧ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗୁମ୍ଫାସ୍ତ ମଠ, ଓ ଗୁରୁଗ ୨୦ ଓ ହିନ୍ଦୁ ମଠ ପ୍ରଧାନ । ଗୁମ୍ଫାସ୍ତ ମଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ । ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଉତ୍କଳ-ଭୂମିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏ ମଠର ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ଲୋକ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ । ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଆନା, ଡାକ୍ତରୀ, ମାଲରପୁର, ଡାକବଙ୍ଗଲ ଆଦି ଅଛି । ପୁରୀ ମନ୍ଦିରପରି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ଏବଂ ମାଦଳୀପାଣି ଲେଖା ହେଉ ଥିଲା ମାତ୍ର ତାହା ନିଆଁ ଲାଗି ଯୋଡ଼ି ଯିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଅଛି । ମନ୍ଦିର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଳସାହେବଙ୍କ ଜରିଆରେ ଏକ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହୁଏ । ଜଣେ ମେନେଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ କରନ୍ତି । ଚୌଧୁରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ, ଏହାର ମଠ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ବାବୁ ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ଏହି କମିଟିର ମେମ୍ବର । ଯାମାପାଣି ମଧ୍ୟରେ, ଜାଗର, ଅଶୋକାଶ୍ରମୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀଚଳ ଶଶି ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ ଅଟେ । ମନ୍ଦିରର ଆୟ ପ୍ରାୟ ଟ ୨୦୦୦ କ୍ରା ଏବଂ ବ୍ୟୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ ହେଉଅଛି ।

ଯାଜପୁର ବା ଯଜ୍ଞପୁର

ଯାଜପୁର ନଗର ବୈତରଣୀ ତଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ସ୍ଥାନ ଗଦା ସେନ, ଯଜ୍ଞ ସେନ ବା ଯାଜପୁର, ବିରଟା ସେନ, ନାରି ସେନ, ପ୍ରଭୃତି ନାମ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଗୁପ୍ତାବ୍ଦରେ ଗୁପ୍ତାପୁରର ମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥିତ ଓ ଯାଜପୁର ତାହାର ନାମ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତି କରିଅଛି ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।

ବିଜା ଯଯାତିକେଶବ ୪୭୪ ଖ୍ରୀରେ ଓଡ଼ିଶା ଜୟ କରିବା ପରେ ଯାଜପୁରରେ ପ୍ରଥମତଃ ବିଜାଧାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥିଲେ । ୧୫୫୮ ଖ୍ରୀରେ ହିନ୍ଦ

ଗୁଣି ଧନ ଗ୍ରାହଣ ହେଲେ ହୁଅଇ ପୂଜିତ ।

ଧର୍ମ ବିଦେଶୀ କଳାପାତ୍ରାତ ସହଚ ଓଡ଼ିଶାସରକାର ଯାଜପୁର ସଦ୍‌ବିଚିତ୍ରେ
ରସ୍ତାଲକ ଯୁକ୍ତ ଦର୍ଶିଥିଲ । ସେହି ଯୁକ୍ତରେ ଓଡ଼ିଶାର ସରକାର ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବ ନିହତ
ଦେହାରୁ ଓଡ଼ିଶା ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ପଦାନତ ହେଲା । କଳାପାତ୍ରାତ ଯାଜ-
ପୁରର ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିର ଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଚ୍ଚା ବୈତରଣୀରେ ଯକାର ଦେହାରୁ ତଦବଧି
ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ଅଛି ।

କଳାପାତ୍ରାତର ପଠାନ୍ତ ସେନାପତି ସୈନ୍ୟଦାୟକ ରୁଷାରର ସମାଧି ସ୍ଥାନ
ଯାଜପୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଗୋଟିଏ ହିନ୍ଦୁ ଦେବ ମନ୍ଦିର ଧ୍ୟାନ କରି ଏହି ସମାଧି
ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରାଚୀନ ଗୁରୁମଧ୍ୟରେ ବୈତରଣୀ ଅଂଗର ଗାରରେ ବରଜାନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିର,
ଦଶାଶ୍ଵମେଧ ଘାଟ, ଅଳ୍ପ ମାତୃକା ମନ୍ତ୍ରପ ଏବଂ ବାବଜାନ୍ଦବାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଓ
କରନାଥ ମନ୍ଦିର ୧୧ ଜଳା ଭୂଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ।

ମହାସରକାର ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଶୋକସ୍ଥ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବରଜାନାଥଙ୍କ
ମନ୍ଦିର ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବରଜାନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିର ସମ୍ମୁଖରେ ବୈତରଣୀ ଭୂମରେ ଦଶାଶ୍ଵମେଧ ଘାଟ ।
ସରକାର ଯଯାତିକେଶରୀ ଏଠାରେ ଏକ ଯଜ୍ଞ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥି ସକାଶେ
କଳୋଚରୁ ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଣିଥିଲେ ।

ଏହି ସ୍ଥାନର ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଶ ଦୂରରେ ବରଜା ଦେବୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ଏ
ଗୋଟିଏ ପାଠ ସ୍ଥାନ । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପାଷାଣମୟୀ ଦେବୀ ମୂର୍ତ୍ତି
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଗୋଟିଏ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଅଛି । ତାହାରୁ
ବ୍ରହ୍ମକୃଷ୍ଣ କା ବରଜା କୃଷ୍ଣ ବହନ୍ତି । ଏ ସ୍ଥାନରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୂପ ମଧ୍ୟ
ଅଛି । ତାହା ନାଗରାୟା ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ବୈତରଣୀର ଗାରରେ ଅଳ୍ପ ମାତୃକାମଣ୍ଡପ । ଏଥିରେ ଆଠ ଗୋଟି
ପାଷାଣମୟୀ ଦେବୀ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଯଥା ୫— । ଶରବତ ସମାଣ୍ଡିତା ବଳଦ୍ରୁପା
ଲହାଣୀ, ଗରୁଡ଼ାସନ । ଶାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ବୈଶ୍ଵା, ବୃଷାରୂପା ନିଶ୍ଵାସାଶ୍ଵା
ମାନ୍ଦ୍ରାଶ୍ଵା, ଶିଶୁବାହନା କୌମାରୀ, ଦଂସପୁଷ୍ପ ସମାରୂପା ବ୍ରହ୍ମାଣୀ, ମହାସାଗର
ବାସନ୍ତୀ, ନଗ୍ନଦେହୀ ସର୍ବଭୂଷିତା ଗୁମୁଣ୍ଡା ଏବଂ ଯମପ୍ରସୂତ ପ୍ରସା । ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ
ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟାକୃତି ଅପେକ୍ଷା କିଛି ଲାଲପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ଏବଂ ଚତୁର୍ଭୁଜ
ଏମାନଙ୍କର ନିର୍ମାଣ ସମୟରେ ସବିଶେଷ ନୈମିଷ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ଯାଜପୁରର ଅନେକ ଦୂରରେ 'ଶ୍ରବସ୍ତମ୍ଭ' ନାମକ ୩୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଅଗଣ୍ଡ
ପ୍ରସ୍ତରରେ ନିର୍ମିତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥିତ ଅଛି । ଏହା ଉପରେ ସୁବୋ
ଗୋଟିଏ ଗରୁଡ଼ ମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲା, କଳାପାତ୍ରାତ ତାହା ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି ।

ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଥାଇ ନିର୍ଗୁଣ ଦୃଶିତ ।

ମୁକ୍ତ ଏହି ହାନରେ ଶାନ୍ତି ମାଧବ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ପ୍ରସ୍ତରମୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ମୂର୍ତ୍ତିର ନାଭି ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂମି ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଅଧୋଗୋଳ ଭୂତଳରେ ଘୋଷିତ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଉ ନାହିଁ ।

ପୁରୀର ଅଠର ନଳା ପରି ଯାଜପୁରର ଅନନ୍ତେଶ୍ୱରରେ ‘ଏଗାର ନଳା’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ସେତୁ ଅଛି । ଯାଜପୁରଠାରୁ କିଛିତ ଦୂରରେ ଅଗ୍ନିଶିଖର ନାମକ ଶିବଲିଙ୍ଗ ଅବସ୍ଥିତ । ପ୍ରତିଦିନ ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଥାଏ । ଏହାଛଡ଼ା; ଦକ୍ଷ, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ମୂର୍ତ୍ତି ଯାଜପୁରରେ ଏଣେତେଣେ ପଡ଼ି ରହିଛି । ଏଠାରେ ସରକାରୀ କଟେଜ୍ ଆଦି ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଧର୍ମଶାଳା ସ୍ଥାପନ ଅଛି । ବାରୁଣୀ ବୁଡ଼ରେ ଯାଜପୁରଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ଲୋକ ସମାଗମ ହୁଅନ୍ତି ।

କୋଣାର୍କ ।

କୋଣାର୍କ ବା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖ ଉତ୍କଳରେ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟ-ଉପାସନାର ଏକମାତ୍ର ପୀଠ ଥିଲା । ଶ୍ରୀଚାନ୍ଦ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କରେ ଏହା ମୈତ୍ରୋଦୟ ବନ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ଛତ୍ରପତିଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶାମ୍ଭୁ ପିତୃ ଅଭିଷେପରେ କୁଷ୍ଠରୋଗରେ ପଡ଼ି ଏହି ମୈତ୍ରୋଦୟ ବନରେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ନଦୀ କୂଳରେ ମୂର୍ତ୍ତି ଆରାଧନା କରି କୁଷ୍ଠ ରୋଗରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାରୁ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରି ପୂଜା କରିଥିଲେ ଏଣୁ ଏହା ଅର୍ଦ୍ଧଶେଷ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ । ଅନନ୍ତର କେଶରୀ ରାଜ୍ୟରେ ପୁରନ୍ଦର କେଶରୀ ଏକ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରି ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟ ପୂଜାର ବିରାଟ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୮ ଗୋଟି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ ବସାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କୋଣାର୍କ ଏକ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ନଗର ଓ ବନ୍ଦର ଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ନଦୀ ଚଣ୍ଡୋପୁର ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଥିଲା ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟର ଅନୁକୂଳ ଥିଲା । ହୃଦୟସ୍ୟା ସେଉଁ ଚଣ୍ଡୋପୁର ବା ଗୁରୁତ୍ୱ ବନ୍ଦରର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ ଚାନ୍ଦା ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ମୁହାଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଗ୍ରୀକ୍ ଲେଖକ ଟୋଲେମି ସେଉଁ କୌଳଭର ବନ୍ଦରର ବିଷୟ ଲେଖିଥିଲେ ଚାନ୍ଦା ହିଁ କୋଣାର୍କ ଥିଲା । କୋଣାର୍କ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଚାନ୍ଦ୍ର ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟତମ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା ।

ମୁକ୍ତ ମନ୍ଦିର ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯିବାରୁ ନରସିଂହ ଦେବ ୧୨୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୨୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶେଷ କରାଇଲେ । ଏହାର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ରାଜାଙ୍କ ପାତ୍ର ହବାଇ ଯାଜପୁର (ଯଦାଶିବ ସାମନ୍ତରାୟ) ଙ୍କ ଉପରେ ରଖି ଥିଲା । ୧୨ ଶତାବ୍ଦୀ ୧୭ ବର୍ଷ କାମକରି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ସେେ କଲେ । ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣରେ ଉତ୍କଳର ୧୨ ବର୍ଗ ଲକ୍ଷ ଅନୁର ୫୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରିୟ କଥା ଯଦି ଅବା ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ କହଇ ।

ସେ ସମୟରେ କୋଣାର୍କ ସମସ୍ତ ଭବନରେ ଉଚ୍ଚତମ ମନ୍ଦିର ଥିଲା । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୨୩୦ ଫୁଟ ଓ ମୁଖଶାଳା ୧୫୦ ଫୁଟ ଥିଲା । ବଡ଼ ଦେଉଳ ଭବିଷ୍ୟତ ମୁଖଶାଳାର କଲ ଇତ୍ୟାଦି ଖସି ପଡ଼ିବାରୁ ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୧୩୦ ଫୁଟ ହୋଇଅଛି । କୋଣାର୍କର ବଡ଼ ଦେଉଳ ଓ ମୁଖଶାଳା ୧୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଏକ

(କୋଣାର୍କ ।)

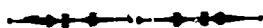
ପୀଠ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ପୀଠରୁ ମୁଖଶାଳାର ପୂର୍ବ, ଦକ୍ଷିଣ ଓ ଉତ୍ତର ଦ୍ଵାର ସମ୍ମୁଖରେ ୩ ଶ୍ରେଣୀ ବସ୍ତୁତ ପାହାଚ ଅଛି । ପୂର୍ବ ପାହାଚର ଦୁଇ-ଧାରରେ ୨ କ୍ଷୁଦ୍ର, ଉତ୍ତର ପାହାଚ ଶେଷରେ ଦୁଇଟି ଜନ୍ମଭୂ ମୁଖ ଅଛି ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ପାହାଚ ଶେଷରେ ଦୁଇଟି ମୁଖ ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉକ୍ତ ଅଗ୍ର ଓ ଦୃଷ୍ଟି ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଦୁଇ ଦ୍ଵାର ସମ୍ମୁଖରେ ରଖା-ଯାଇଛି । ମନ୍ଦିରର ପୀଠ ବାଡ଼ ଦେହରେ ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ପାଖରେ ୨୪ ଗୋଟି ଚକର କାମ ହୋଇଛି । ବଡ଼ ଦେଉଳ ଓ ମୁଖଶାଳା ଏହି ୨୪ଟି ଚକ ଉପରେ ସପ୍ତାଶ୍ଵ ଚଢ଼ିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ରଥ ଅକାରରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।

ମନ୍ଦିରର ଚେତା ମଧ୍ୟସ୍ଥ କ୍ଷେତ୍ରର ପରିମାଣ ୮୫୭ ଫୁଟ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଥ ୫୪୦ ଫୁଟ, ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୧୧ ମାଣ ଭୂମି । ଏହି ଚେତା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପ୍ରାଚୀର ବେଶ୍ଟିତ ଥିଲା ଏବଂ ନାଟମନ୍ଦିର, ରାମଚଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ମନ୍ଦିର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଅଛି । ମୁଖଶାଳାର ପୂର୍ବଦ୍ଵାର ଉପରେ ଗୋଟିଏ କଳାମୁଗୁନ ପଥରର ନଟପ୍ରତିମା ମୁର୍ତ୍ତି ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଛି । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୨୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ୪ ଫୁଟ ଏବଂ ଓସାର ୫ ଫୁଟ; ଓଜନରେ ୭୪୦ ମହଣ ହେବ । ଏହାକୁ ସରକାର କଲିକତା ଯାହୁଦରକୁ ନେବେ-

ଅତୀତ କୁସୁମ ସମ ସେ ଶୁଭ ନୃଦୟ ॥

ବୋଲି ୨୦ ଦୁଇଟି ଟଙ୍କା ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କର. ମନ୍ଦିରଠାରୁ ସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ତ୍ରାମ ଲାଇନ୍ ଖୋଲିଥିଲେ, ସେଥିକୁ ଏହାକୁ ବୁଲାଇବାର ଏକ ବୃକ୍ଷାଂଶ
ନେବାର ଦେଖାକଲେ ମାତ୍ର ନପାରି ପରେ ସେ ଉଦ୍ୟମରୁ ବରତ ଦେଲେ ।
ନବଗ୍ରହ ମୂର୍ତ୍ତି ଥିବା ଅଂଶଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ଅଛି । ମନ୍ଦିରର
ଗୋଟିଏ ଗଜସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତି ବେଢା ମଧ୍ୟରେ ଅଛି; ତାହାର ଓଜନ ୧୩୦୦
ମହଣ ହେବ । ବଡ଼ ଦେଉଳର ଚୂଡ଼ା ଦେଶରେ ଯେଉଁ କଲସ୍ଥିର, ତାହା
ଗୋଟିଏ ପଥରରେ ନିର୍ମିତ ଏବଂ ତାର ଓଜନ ପ୍ରାୟ ୫୭୦୦୦ ମହଣ । ଏତେ
ବଡ଼ ବଡ଼ ଶିଳା କପର ଓ କେଉଁ ଭାବରେ ଚୁରୁରୁ କରୁଥିବେ ୨୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚକୁ
ଉଠାଇ ମନ୍ଦିର ଦେହରେ ରଖାଯାଇ ଥିବେ ଭାବରେ ଅସ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ ।
ଆକବରଙ୍କ ଅମଳରେ ଆରୁଲ୍‌ଫାଜଲ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଆସି ମନ୍ଦିର
ବେଢାରେ ୨୮ ଟଙ୍କା ମନ୍ଦିର ଦେଖିଥିଲେ; ମାତ୍ର ହୁଏତ ସାହେବ ଲେଫ୍ଟାଣ୍ଟ
ଲେଫ୍ଟିନାଣ୍ଟବଳେ ସେ ସବୁ କିଛି ନ ଥିବ । କର୍ତ୍ତମାନ ୨୩ ଟଙ୍କା ବାହାର ଅଛି ।
ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ତାହା କାଲିରେ ପୋତି ହୋଇ ଯାଇଥିବ । ସରକାର ଏହି ମନ୍ଦିର
କୁ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପୃଥ୍ବୀର
ଗୃହଅର୍ଥ ଶତ ଶତ ବ୍ୟୟ ଏହି ମନ୍ଦିର ଦେଖିବାକୁ ଆସି ଥାଆନ୍ତି ।

ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟଦେବଙ୍କ ସେବା ପୂଜା ଅନନ୍ତ ଭ୍ରମଦେବ ପୂର୍ବାସପକ୍ଷୀ ବଢ଼ାଇ ବାର୍ଷିକ
୩୫ ଶତ ମାତ୍ର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦେଇଥିଲେ । ଲଙ୍ଗଳା ନିରସିଂହ ଦେବ ନୂତନ
ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କର ସେବା ପୂଜା ଆହୁର ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । କୋଣାର୍କଠାରେ
ମାତ୍ର ଶୁକ୍ଳ ସପ୍ତମୀ ଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ସ୍ନାନଯାତ୍ରା ହୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ରଖି ପୋତି
ହୋଇପଡ଼ି ଗୋଟିଏ ଗୋଖଣ ଆକାରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି । ଏହାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା
ଅର୍ଥ ନାମରେ ଅଦ୍ୟାପି ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ଯାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାନାଦ କହୁଥିବେ
ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ୨୫ ବଙ୍ଗଳା ଗୋଟିଏ ମିଉଜିୟମ୍ ଓ ଗୋଟିଏ
ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ଆଶ୍ରମ ଅଛି ।

ପ୍ରତ୍ୟବୀର୍ତ୍ତ ।

ଏହା ପୁଣ୍ୟଠାରୁ ୧୨ ମାଇଲ ଉତ୍ତରକୁ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ସାକ୍ଷୀ-
ଗୋପାଳ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସାକ୍ଷୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ।
ଏଠାକୁ ଅନେକ ପୁଣ୍ୟସଙ୍ଗତ ଯାତ୍ରୀ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସନ୍ତି । ସତ୍ୟବାଦୀ
ବକୁଳ, ଛୁଇଁଅଳା, ନାହିକେଳ, ତମାଳ ଓ ଅନ୍ୟ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଟ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦତ୍ତସମ୍ରାଟ ବାଣୀଦେବ ତତ୍ତ୍ୱ
କରି ସେଠାରୁ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ବିଗ୍ରହ ଦେଇ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ କଟକର ବାହା-

ସନ୍ତୋଷଅମୃତ ପାନ କରେ ଯେଉଁ ଲୋକ ।

ବାଣୀ ଦୁର୍ଗରେ ସ୍ଥାପନ କରାଥିଲେ । ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଦ୍ଵସ୍ତଗତ ହେବାରୁ ଖୋରଧାର ରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ବସ୍ତ୍ରହସ୍ତ କେଇ ଖୋରଧାରେ ସ୍ଥାପନ କଲେ ମାତ୍ର ସେଠାରେ ନିରାପତ୍ତ ନ ଦେଖି ରଥପୁରଠାରେ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରି ମୁର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରାଥିଲେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ବସନ୍ତର ସମ୍ମାନନା ହେବାରୁ ବସ୍ତ୍ରହସ୍ତ ଚଳିବାର କଳ୍ପଲାବାଦରେ ଭିକ୍ଷୁବନ ରଖାଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୮୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜୋ ଛାନାନ୍ତରିତ ହୋଇ ସୁନ୍ଦରୀରେ ରହିବାରୁ ଜଣେ ବ୍ରହ୍ମଗୃହୀ ସେଠାରୁ ଅଣି ସତ୍ୟବାଦୀ (ପୁଲ ଅଲଗା) ବକୁଳ ଗୁଡ଼ରେ ସ୍ଥାପନ କଲେ ।

କାଶୀଦେବେ ଦୁଇଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଝର୍ଥ ଭ୍ରମଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୃନ୍ଦାବନ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ବୃଦ୍ଧ ପୀଡ଼ିତ ହେବାରୁ ସୁନ୍ଦରୀ ତଳର ସେବା କରୁଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ଫୁଲ ଡୋଲ ସୁବକକୁ ନିଜ କନ୍ୟା ବବାଦ ଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରବେଶିତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେବକୁ ଫେରି ପ୍ରବେଶିତ ରକ୍ଷା ନ କରିବାରୁ ସୁବକଟି ପଞ୍ଚାସୁତରେ ସେପମ୍ବରେ ଅପଡ଼ି କଲେ । ପଞ୍ଚାସୁତ ଯାତ୍ରୀ ଗୋଡ଼ିବାରୁ, ସୁବକ ବୃନ୍ଦାବନ ଯାଇ, ଯେଉଁ ଗୋପାଳ ମନ୍ଦିରରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିବର ଅଜୀବାର ହୋଇଥିଲା ସେ ଗୋପାଳ ବସ୍ତ୍ରହସ୍ତକୁ ଚିତ୍ତି ସହକାରେ ଫୁଲ କରି ଯାତ୍ରୀ ଦେବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ସୁବକକୁ ସ୍ଵପ୍ନାଦେଶ ହେଲା— “ତୁମ୍ଭେ ଅଗ୍ନେ ଅଗ୍ନେ ଯାଅ, ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ମନ୍ଦିର ପନ୍ଦିତ ଯିବି; କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭେ ଯେଉଁଠି ଫଳକୁ ଗୁଡ଼ିବ ମୁଁ ସେହିଠାରେ ରହିବି ।” ଚେପରେ ସୁବକ ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରି କଲେ । ନିଜ ବ୍ରାହ୍ମଣନିକଟରେ ହଠାତ୍ ସୁବକ ଫଳକୁ ଗୁଡ଼ିବାରୁ ଗୋପାଳ ସେହିଠାରେ ପାଷାଣ ମୂର୍ତ୍ତି ରୂପେ ରହିଲେ । ଏହି ଏହାଙ୍କ ନାମ ଯାତ୍ରୀଗୋପାଳ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ତଥା ଦେବ ବୃଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ନିଜ କନ୍ୟାକୁ ବବାଦ ଦେଲା ।

ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି ।

ଏ ଦୁଇ ପାହାଡ଼ ଭୁବନେଶ୍ଵର ଠାରୁ ୩ ମାଇଲ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଖଣ୍ଡଗିରିରେ ଉଚ୍ଚତା ୧୨୩ ଫୁଟ ଏବଂ ଉଦୟଗିରିର ଉଚ୍ଚତା ୧୧୦ ଫୁଟ । ଖଣ୍ଡଗିରିରେ ୧୧ ଟି ଏବଂ ଉଦୟଗିରିରେ ୪୪ ଟି ଗୁମ୍ଫା ଅଛି । ଏହି ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକ ହାସ୍ୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୪ର୍ଥ ଓ ୫ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ଯୁଗରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଆଉ କେତେକ ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟ କେଶରୀ ରାଜାଙ୍କ ସମୟରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଉଦୟଗିରିର ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶକ୍ତିଦେବୀ-ସୁର ଗୁମ୍ଫା ବୃହତ୍ତମ ଓ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଏବଂ ଏହା ଦ୍ଵୀତୀୟ ଅଟେ । ସ୍ତ୍ରୀଟି ଖୋଦିତ କଲେ ସନ୍ତାନ ସଂଶ୍ଳେଷ କରାଇବା ପାଇଁ ଏହାକୁ ଖୋଳାଇ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପୁରୀ, ମଞ୍ଜୁପୁରୀ, ସର୍ପ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ନିମ୍ବେଶ୍ଵର

ସବୁକେଲେ ସବୁଅନ୍ତେ ହୁଏ ତାର ପୁଣି ॥

ଦ୍ଵୟଦ୍ଵୟ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣା ଖାରବେଳଙ୍କ ସମୟର କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହି ଟୁଙ୍ଗା ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଗୁଣି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଅଛି, କେତେକ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ଆକାରରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗୁଣା ଏତେ ବୃଦ୍ଧି ଯେ ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟରେ ତାହା ମଧ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଣି ବୋକ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀମାନେ ରହୁଥିଲେ । ଜୟ ବିଜୟ ଗୁଣା, ହାତ ଗୁଣା ପ୍ରଭୃତିରେ ଶିଳାଲିପି ରହିଅଛି । ଏଠାରେ ସେହି ଯୁଗରେ ଏକ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ଏବଂ ଚକ୍ରସ୍ଥାନରୁ ଥିବା ନଦର୍ଶନ ରହିଅଛି । ଗୁଣା ଗୁଡ଼ିକରେ ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଖୋଦିତ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଶାବନରୁ ଏବଂ ମାନବ ଶାବନର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ବୁଝାଯାଏ । ହାତ, ଘୋଡ଼ା, ମୃତ, କର୍କଟ, ହଂସ ପ୍ରଭୃତି ଶାବନର ଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଖୋଳା ଯାଇଅଛି । ଏହି ଗୁଣା ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରୁ ଚର୍ଚ୍ଚାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାର ଆରୁ, ବ୍ୟବହାର, ଶାଳ, ମାଈ, ପୋଷାକ, ପରିଚ୍ଛଦ, ଜଣାପଡ଼େ । ଗୁଣାହଂସପୁର ଗୁଣାରେ ପାର୍ଶ୍ଵାଧିକ ଶାବନର ଘଟଣାବଳୀର ଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦୁଇଟି ପାହାଡ଼ ଭିତରୁ ପ୍ରହରରୁ କିଛି ଦୂର ରହିଛି । ଏଠାରେ ବାରିକମିତ୍ରୀ ଲଙ୍କାକାର ଗୋଟିଏ ବଂଶା ଓ ଜୈନ-ମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଧର୍ମଶାଳା ଅଛି । ମାତ୍ର ସପ୍ତମୀରେ ମେଳା ବାସେ । ଖଣ୍ଡଗିରି-ଠାରେ ଗୁପ୍ତବଂଶୀ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥୂପ ପାଣି କୁଣ୍ଡ ରହିଅଛି । ଏହି ଗୁଣା-ମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ନାନାଦ କମ୍ପଦଳୀ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଯାଏ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧକ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଦାସ ବାବାଜୀ, ୩୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଏହି ଗୁଣା ମଧ୍ୟରୁ ଅନୁର୍ଦ୍ଧାନ ଘଟାଇ ଯାଇ ପୁଣି ୨୮ ଦିନ ପରେ ମହାପ୍ରସାଦ ନେଇ ସେହି ଗୁଣା ଭିତରୁ ବାହାରିବାକୁ ତାଙ୍କ ଶାବନରେ ଲେଖା ଅଛି । ରୋକ୍ତର ବ୍ୟାଧି ପାହାଡ଼ମୟ କୋଇଳ, ଯେଠାକୁ ଯିବାକୁ ନାନା ଗୁପ୍ତ ପଥ ଅଛି । ତାହା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଲୋକ ତପ୍ତ ଅଗୋଚରରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଭିତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତାନ୍ତ୍ରିକ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ପରମହଂସ ନିରମାନର ସରସ୍ଵତୀ ଏଠାରେ ଏକ ମହାସ୍ବାକର ପାଶାତ ପାଇଥିବାର କହୁଥିଲେ । ଗୁଣାହଂସପୁରରେ ଖାରବେଳଙ୍କ ମହିଷୀ ଧୂଷୀ ସାଧୁ ଶାବନ କଟାଯିଥିଲେ ।

ଧଉଳି ଗିରି ।

ଏହା ଭୁବନେଶ୍ଵରର ଦକ୍ଷିଣରେ ଦୟାନଗା କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଏଠାରେ କେତେକ ସ୍ଥୂପ ଗୁଣା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହାର ଭିତ୍ତିଗୋଟି ଟୁଙ୍ଗା ମଧ୍ୟରୁ ଅଶ୍ରୁଆମା ପାହାଡ଼ ଦେହରେ ଅଶ୍ଳୋକଙ୍କର ଅନୁସାସନ ମାନ ଖୋଦିତ ଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଧଉଳିରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବୁଢ଼ା ଓ ଦେଇ ରତ୍ନାବଶେଷ ଦେଖାଯାଏ । ଏଠାରେ ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଟୁଙ୍ଗା ଅଛି ଏବଂ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତ୍ର ଗଣେଶ ଧରିଅଛି । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରୁ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଳ୍ପ ସୁନ୍ଦର । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ

ଖଣ୍ଡି ଯେ ଖଣ୍ଡି ନର ପଞ୍ଚସ୍ର ବାଠି ।

ମେଳା ହୁଏ, ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଥିବା ଏକ ରତ୍ନ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଏକ ସୁତଙ୍କ
ଯାଇଥିଲା । ତାହା କେଉଁ ଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲେ ଜଣା ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ଏଠାରୁ
ଦୟାନିଧି ତଳେ ଲୁଚିଗଲେ କେଶରୀଙ୍କ ଭ୍ରାତୃନେତ୍ରର ପ୍ରାସାଦ ଯାଏ ବାଟ ଥିଲା ।

(ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ)

- ୧—ଜୀବହଂସା ନିଷେଧ ।
- ୨—ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସୁସ୍ଥା ପାଖରେ
ଗଢ଼ିଯୋଗିବା ।
- ୩—ପ୍ରତି ୫ ବର୍ଷରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ମାନ୍ୟମାନ ପ୍ରତ୍ନର କରନା, ଯଥା—
ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି, ଭାଇବନ୍ଧୁ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ, ଶାସକ ଦୟା,
ମିତ୍ରାଗୁରୁ, ମନବାକ୍ୟର ସମୟ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ୪—ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଜନୀତରେ ଦେଶର ଉନ୍ନତର ଭୂଲକା ।
- ୫—ଦେଶୀୟ ଓ ବିଦେଶୀୟ (ବଜ୍ର ଓ ସ୍ୱାଧୀନ) ସଜା ଓ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ
ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ଦେଇ ବାଣ୍ଟିତ କରିବା ପାଇଁ ଉପସଦସ୍ୟ ବା ପ୍ରତ୍ନରକ
ନିୟୁକ୍ତ କରିବା ।
- ୬—ପ୍ରଜାଙ୍କ ଆଗୁରୁ ବ୍ୟବହାର ଓ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନର ଚଦଳି କରିବା ପାଇଁ ତର
ନିୟୁକ୍ତ କରିବା ।
- ୭—ରାଜ ରାଜ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ମମତା ଓ ଉଦାରତା ଦେଖାଇବା ।
- ୮—ପୂର୍ବ ପ୍ରଚଳିତ ବିଦାର ଯାତ୍ରା (ଶ୍ରୀକାର) ପରିବର୍ତ୍ତେ ଧର୍ମ ଯାତ୍ରା କରିବା ।
ଯଥା—ସାଧୁସଙ୍ଗ, ଧର୍ମ ଦାନ, ଗୁରୁଭକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ।
- ୯—ଧର୍ମ ଆଚରଣ ପ୍ରକୃତ ସୁଖଦ ଏବଂ ତହିଁରେ ସର୍ବସ୍ତ୍ର ଲଭହୁଏ ଏହା
ପ୍ରତ୍ନର କରିବା ।
- ୧୦—କୃତ୍ରିମ ସୁଖ ଓ ପଶ୍ୟ ଅନିତ୍ୟ, ସେଥିରେ ଅନାହା କରି ସର୍ବୀୟ ସୁଖ ପ୍ରତି
ପବନ ଓ ନିତ୍ୟ ଏହି ବୋଧରେ ଆକ୍ରମ୍ଭ କରିବା ।
- ୧୧—ଧର୍ମ ଉପସଦସ୍ୟ ଦେବା ପ୍ରକୃତ ଦୟାର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ତାହା ସବୁ ଗୁଣରେ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।]

ଉଲ୍ଲଳର ପ୍ରାଚୀନ କବି ।

ଜୟଦେବ—ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ୧୫ ମାଇଲ ଦୂରରେ ବାଲପଟଣା ନିକଟସ୍ଥ
ବେଲୁବୁଲୁ ଗ୍ରାମରେ ୧୧ଶ ସତାବ୍ଦୀରେ ବ୍ରାହ୍ମଣବଂଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।
ଶାଳିଗୋବିନ୍ଦ ଏହାଙ୍କ ରଚକ ।

ଜୀବଦେ ଦିନେ ଧାନ ଶୁଭାଳ ବାଣ୍ଟି ।

ସାରଳାଦାସ—କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସମସାମୟିକ; ଝଙ୍କଡ଼ ପ୍ରଗଳ୍ଭ ଚନ୍ଦ୍ରନପଦା ଏହାଙ୍କର କାସସ୍ଥାନ ଥିଲା । ଏ ଗ୍ରାସ୍ ୫୦୦ ବର୍ଷ ହେଲା ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର ପରିଡ଼ା ଏବଂ ଜାତିରେ ଶୂଦ୍ର । ଓଡ଼ିଆରେ ମହାରାଜେ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ଅଛି ।

କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ—ଏ ୧୫ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍କଳର ଖ୍ୟାତନାମା ସମ୍ରାଟ; ସମ୍ବୁତଭଷାରେ ପର୍ଶୁରାମ ଜେୟ ନାଟକର ରଚୟିତା ।

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ—ଉତ୍କଳର ମହା ପ୍ରତାପଶାଳୀ ସମ୍ରାଟ । ସଜଦ୍ଵାଳ ୧୫୫୫ ଠାରୁ ୧୫୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଶେଷ ନାମକ ଏକ ସମ୍ବୁତ ଅଭିଧାନ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ—ଏ ମହାତ୍ମା ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା କପିଳେଶ୍ଵର ଶାସନରେ ୧୫୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ପାଷଣ୍ଡ ଦଳନ, ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ, ମନଃଶିଖା, ଜଗନ୍ନାଥ କାରିକା ଓ ନବାବେଶ ମହାରାଜର ରଚନା କରିଥିଲେ ।

କଳରାମ ଦାସ—ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପୁରୀ ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ସମସାମୟିକ, ଜାତିରେ କରଣ; ବେତାପରଦମା, ଅର୍ଜୁନ ଗୀତା, ରାବ ସମୁଦ୍ର, ରାବବଦ୍ଵାରା, ରାବରସାମୁଦ୍ରପିକ, ରୁଚକେଳି, ବିଷଣ୍ଣଗୀତା, ଚଣ୍ଡୀପୂର୍ଣ୍ଣ, ଛଣ୍ଡେ ଗୀତା, ଗଜନିସ୍ଵାରସ, ଗଣେଶବିରୁଦ୍ଧ, ଗରୁଡ଼ଗୀତା, ଗୀତାସାର, ଗପ୍ତ-ଗୀତା, ବୃଷ୍ଟିଲାଳା, ମହାରାଜର, ମୁଗୁଣୀସ୍ତୁତି, ନାମରତ୍ନ ଗୀତା, ଗମାସ୍ତ୍ର, ରାବବଦ୍ଵାରା, ରାବକେଳି, ଶରୀର ବୁଝେଇ ଏବଂ ଭୂଲାରଣ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ମାର୍କଣ୍ଡ ଦାସ—କେଶବ କୋଇଲି ଓ ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି ରଚୟିତା । ୭୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଜନ୍ମିତ ଥିଲେ ।

ତ୍ରିଲୋଚନ ଦ୍ଵିଜ—ପ୍ରାଚୀନାତ୍ମାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳାନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରାସ୍ ୫୦୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଜନ୍ମିତ ଥିଲେ ।

ଗୋପାଳଭାଣୁ—ଜାତିରେ କରଣ; ସର ଯାଜପୁରରେ । ସେ ବଜା କୁଣ୍ଡ-ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଭାରେ ବଶେଷ ଖ୍ୟାତି ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବଙ୍ଗଭାଷାରେ ତାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ରଚନା ଥିଲା । ୧୭୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ବଙ୍ଗଭାଷାରେ ନାଟ୍ୟ-ଗୀତ ରଚନା କରିଥିଲେ । ବଙ୍ଗଳାରେ ଗାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଙ୍ଗଳା ପୁସ୍ତକର ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଅଭିପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କର ନାମ “ଗୋପାଳ ଭଣ୍ଡେ” ରହିଛି । ବଙ୍ଗ-ବାସୀ ମାନ୍ଦବେ ଗୋପାଳର ଟିପ୍ପା, କାହାଣୀ ଓ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ ।

ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାର—କଟକ ଜିଲ୍ଲା ବାଲିଆ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ-ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରାସ୍ ୧୭୦ ବର୍ଷ ହେଲା ମାନବଲ୍ଲା ସମ୍ବରଣ କଲେ ।

ଗଲେଖି ଏ ଭବରୁ ଫେରିବେ ଜନ ।

ସେ ବଦଳିଯିବାର, ଶ୍ରୀଚିତ୍ରାମଣି ଓ ସୁଲକ୍ଷଣା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ୱପ୍ନକ ରଚନା କରିପାରୁଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟତାନନ୍ଦ ଦାସ—ଏ ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାରଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଅନ୍ୟତାନନ୍ଦ ମାଳିକା, ଶୁଦ୍ଧିନିଷେଧ ଗୀତା, ସପ୍ତାକ୍ଷରବତ ଓ ତ୍ୟୋତିଷ ସଂହୃତା ପ୍ରଭୃତି ୩୭ଟି ସଂହୃତା, ୨୮ଟି ଗୀତା, ୧୨ ଟି ଚଉତିଶା ଓ ୧୦୦ ଟି ମାଳିକା ଏବଂ କେତେକ କୋଇଲି ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ଲେଖାଳରେ ଏହାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗାଦି ଅଛି । ଏ ଜଣେ ବୃହତ୍ ଜ୍ଞାନୀ ଯୋଗମାର୍ଗୀ ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଡ଼ପଣ୍ଡା—ଚିତିବିଅରେ ଜନ୍ମ ଓ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ସଂସ୍କୃତଜ୍ଞ ଥିଲେ । ଏ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି । ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛାପା ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ—ଏହାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ସାନପଦର । ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ହେବାର ପ୍ରାୟ ୧୭୦ ବର୍ଷ ହେବ । ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ପିଣ୍ଡିକ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରନ—ବାସସ୍ଥାନ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ବଡ଼ ପଦର । ପ୍ରାୟ ୧୨୦ବର୍ଷ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ବସନ୍ତସ୍ୱପ୍ନ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଭୀମା ଧୀବର—ଏହାଙ୍କ ଘର ରେଭାଖୋଲ । ଏ ଜାତିରେ କେଉଁଟି । ୧୭୦ ବର୍ଷ ହେବ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । କପଟପାଶା ଓ ଭରତ ସାବିତ୍ରୀ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ ଶୁଣ୍ଠିଆ—ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପୁରୀ । ମୁଖ୍ୟ ହେବାର ପ୍ରାୟ ୩୨୦ ବର୍ଷ ହେଲା । ବିଚିତ୍ର ସମାୟୁକ୍ତ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ବିଶ୍ୱନାଥ ମିଶ୍ର—ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ପୁରୁଷ ଲୋକ । ଏ ବିଚିତ୍ର ଭରତ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି—୧୭୦ ବର୍ଷ ହେବ ଭରତସଂସାର ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏ ସଂସ୍କୃତରେ ସୁଦର୍ଶନବିଳାସ, ହଂସଦୂତ ଓ ଶିବକଲ୍ୟାଣ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ—ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପୁରୀସହର । ପ୍ରାୟ ୩୨୦ ବର୍ଷ ହେବ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ଜାତିରେ କରଣ । ରସକଲ୍ଲୋଳ, ଚକ୍ରପର ବିଳାସ, ମଧୁସୂଦନ ବିଳାସ, ମାଧବକର ଗୀତା, ଅର୍ଦ୍ଧଦାଶ, ବାରମାର୍ଗୀ କୋଇଲି, ଜଗମୋହନ, ସାମୁଦ୍ରିକ, ବ୍ରଜିତା ବିଜେ, ପ୍ରସାଦସିଂହ, ଭୃଗୁସାଗର, ଭକ୍ତନୀଳମଣି କାବିତା, ଦ୍ୱାଦଶବୃତ୍ତି ଲୀଳା ଓ କୃଷ୍ଣରସାବଳୀ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଗଣ୍ଡିରେ ବାନ୍ଧି ଦେହ ନ ନେଲେ ଧନ ! !

ଗଦାଧର ମହାପାତ୍ର ଗୁଣଗୁରୁ—ସୁରରେ ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଜନ୍ମ ହେଣ କରିଥିଲେ । ଏ ଓଡ଼ିଶା ଗଜାଙ୍କର ଚୁରୁ ଥିଲେ । କାଳସାର, ଶ୍ରାବସାର, ଓ ଅବାର ସାର ସଂସ୍କୃତରେ ଲେଖିଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ଗୋପାଳ ଭଞ୍ଜ—ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର ଲୋକ । ଲଙ୍ଗୁଳା ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଅମଳରେ ହଳଦିଆରେ ଏହାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ । ଏ ସଂସ୍କୃତରେ ଅର୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଗୋପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜିତା ମଧୁ ଚଉତିଶା ଲେଖିଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ—ଏହାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ଚିତ୍ତେଶ୍ଵର । ଏହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାର ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ହେବ । ଏ ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରତିଯୁସାର ବ୍ୟାକରଣ ଲେଖିଥିଲେ ।

କୁରୁଚନ୍ଦନ ଦେବ—ଏ ୩୨୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ଜାତ ଗଜା ଥିଲେ । ଲୀଳାବତୀ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗୁ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

କୁଳଧର ଦାସ—୪୨୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବନ୍ଧି ଥିଲେ । ଅଧ୍ୟାୟ ସମାୟଣ ଓ ହଳଧର ବାରିକା ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଜଗନ୍ନାଥ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ରାୟଗୁରୁ—ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଗଞ୍ଜାମର କୋଦଳା ଗ୍ରାମ । କିଛିଦିନ ପରେ ପାରିକୁଦରେ ବାସ କରିଥିଲେ । ଜନ୍ମ ୧୬୮୯, ମୃତ୍ୟୁ ୧୮୪୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ଚଉପଦୀ, କିଶୋରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ୍ଦ ଚମ୍ପୂ, ଅନନ୍ଦ ଦାମୋଦର ଚମ୍ପୂ, ହାସ୍ୟାଶ୍ଟକ ଏବଂ ରତ୍ନାକର ଚମ୍ପୂ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

କବିଚନ୍ଦ୍ର ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟାୟୀ—ଲଙ୍ଗୁଳା ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କ ଗୁଣଗୁରୁ ସମୟରେ ଏ ଜନ୍ମ ହେଣ କରିଥିଲେ । ଏ ଗୋପୀନାଥ ବଲ୍ଲଭ ନାଟକ ସଂସ୍କୃତରେ ରଚନା କରିଯାଇଅଛନ୍ତି ।

କବୀନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଶର୍ମା—ପ୍ରାୟ ୧୭୨୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଲଲୁଚେନ୍ଦ୍ର କେଶରୀଙ୍କ ସମୟରେ ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ଜନ୍ମ ହେଣ କରିଥିଲେ । ସଂସ୍କୃତରେ ଏକାମ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଓ ବରଜା ମହାତ୍ମ୍ୟ ଏହାଙ୍କଦ୍ଵାରା ରଚିତ ।

କୃଷ୍ଣ ସିଂହ—ଏ ଛତିଶପତର ଗଜା ଥିଲେ । ଅଳ୍ପବୟସ ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ହେଲା ମାନବଲୀଳା ସମ୍ବନ୍ଧେ କଲେ । ଏ ଓଡ଼ିଆରେ ମହାଭାରତ ଲେଖିଯାଇଅଛନ୍ତି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମିଶ୍ର—ଏହାଙ୍କ ଘର ଭୁବନେଶ୍ଵର । ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ହେବ ଏହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଅଛି । ଏ ଶିବକଲ୍ୟାଣ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଜନ୍ମ ହେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ଜନ୍ମ,

ଲେକନାଥ ବିଦ୍ୟାମାତ୍ର—ଖୋରଧାର ରୁଢ଼ଙ୍ଗରେ ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା, ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର, ଚନ୍ଦ୍ରୋତ୍ପଳା, ପରି ମଳା, ଓ ରସକଳା ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ମାଧବ ଦାସ—ପ୍ରାୟ ୨୨୦ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ପଦ୍ମ ପୁରାଣ, ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପୁରାଣ, ମାତ୍ର ମହାତ୍ମ୍ୟ, ବୈଶାଖ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଓ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ସଂସ୍କୃତରୁ ଅନୁବାଦ କରୁଥିଲେ ।

ନୀଳାମ୍ବର ଭଞ୍ଜ—ଏ ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ହଳଦିଆର ଗ୍ରାମୀଣ ଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ୧୭୦ ବର୍ଷ ହେଲେ ସେ ମାନବଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କରୁଅଛନ୍ତି । କୃଷ୍ଣଲୀଳାମୃତ ଓ ପଞ୍ଚଶାୟକ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଜୟସିଂହ ବାଲୁପଣ୍ଡା—ପ୍ରାୟ ୩୨୦ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ପୁରୀରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଅଗାର ପ୍ରଦୀପ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଦୀପ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରଦୀପ, ବାଳପେୟୀ ସୂକ୍ତି ଓ ଦାନସାଗର ସଂସ୍କୃତରେ ଲେଖିଯାଇଥିଲେ ।

ପଦ୍ମନାଭ ପଣ୍ଡା—ଏ ୧୭୦ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ନାମକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଭଦ୍ରନାଥ ଦାସ—ଏହାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ସୁନ୍ଦର ଗ୍ରାମରେ ଥିଲା । ଏ ପ୍ରାୟ ୧୭୦ ବର୍ଷ ହେବ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ବୈଦ୍ୟକଲଲିତା, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଚରଣଶିଳ୍ପ, ଅମରକୋଷ ଟୀକା, ସଂସ୍କୃତ ମଞ୍ଜରୀ, ରତ୍ନବଂଶ ଟୀକା ଓ ଉପାଳ ଚରଣଶିଳ୍ପ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଯଦାନନ୍ଦ କରସିଂହ ବଞ୍ଜି— ପ୍ରାୟ ୨୦୭ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ସେ ନିସ୍ତାରଲୀଳାମଣି, ନାମଚନ୍ଦ୍ରାମଣି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରସାମୃତ-ଲହରୀ, ପ୍ରେମଚରଣଶିଳ୍ପ, ପ୍ରେମଲହରୀ, ପ୍ରେମରଞ୍ଜିତ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରସାମୃତ-ଉଦ୍ଭବ ଏବଂ ପ୍ରେମ କଲଲତା ଲେଖିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀପତି ଦାସ—୨୨୦ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ଏ ଶ୍ରୀପତି ନାମକ ଚ୍ୟୋତିଷସ୍ତୋତ୍ର ଲେଖିଯାଇଛନ୍ତି । ତହିଁରୁ ଅୟୁର୍ବିଦ୍ୟ ସାଧନ ହୁଏ ।

ବିପ୍ଳବୀ ଦାସ—ଏ ୨୨୦ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ଜୀବିତ ଥିଲେ । ବାସସ୍ଥାନ ଉତ୍କଳରେ ଥିଲା । ଏ କଟପାୟା, କେରଳ ଗୀତ, ଗମକ୍ଷୁଦ୍ଧେନୁକଲ୍ପେନ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକେଳିକଲ୍ପେନର ରଚୟିତା ।

ଭଗେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ—ଦୁମୁଖର ଗ୍ରାମୀଣ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଓ ତତ୍ତ୍ୱସାର ବ୍ରହ୍ମସାମନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କୁ ପୃଥିବୀର ତତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରେଷ୍ଠକବି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ନୀଳାଦ୍ରଭଞ୍ଜ । ଗୋବିନ୍ଦ

ଅବଶ୍ୟ ଅଟଇ ଏହା ପ୍ରକୃତର ବର୍ମ ।

ଦେହତ୍ୟାଗ କରିବା ଅତରୁ ପ୍ରାୟ ୩୨୦ ବର୍ଷ ହେଲା । ଏ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସୁପ୍ରକମାନ ରଚନା କରି ଓଡ଼ିଶା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଚରସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇଅଛି । ଅବନା ରସତରଙ୍ଗ ବା ଚୌତିଶା, ବୈଦେହୀଶ ବଳାସ, ଭବବତୀ, ବ୍ରଜଲୀଳା, ଚକିକଳା, ଚନ୍ଦ୍ରରେଖା, ଚୌପଦୀଭୂଷଣ, ଚୌପଦୀଚନ୍ଦ୍ର, ଛନ୍ଦଭୂଷଣ, ଚନ୍ଦ୍ରରେଖା, ଚନ୍ଦ୍ରକାବ୍ୟ ଚନ୍ଦୋଦୟ, ଗୀତାଭିଧାନ, ହେମମଞ୍ଜରୀ, ଉଚ୍ଛାବତୀ, ପ୍ରମଦଗୁଚା ଚୌତିଶା, କଳାବତୀ, କଳା କଣ୍ଠକ, କାମକଳା, କୋଟୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ସୁନ୍ଦରୀ, ବୁଝିବହାର, ଲବଣ୍ୟବତୀ, ମୁକ୍ତାବତୀ, ମନୋରମା, ପ୍ରେମଲତା, ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି, ସୁରୁଷୋତ୍ତମ ମାହାତ୍ମ୍ୟ, ସୁସଲୀଳା, ରସଲେଖା, ରସପତ୍ରକ, ରସିକ-ହାସବଳି, ରାମଲୀଳାମୃତ, ରସମଞ୍ଜରୀ, ଷଡ଼ଉଦ୍ଭୁ, ସଙ୍ଗୀତକୌମୁଦୀ, ଶଶିରେଖା, ଶୋଭାବତୀ, ସୁବନ୍ଧୁରେଖା, ସୁଭଦ୍ରାପରଶମ୍ଭୁ ଓ ହୈନ୍ଦବ୍ୟମୋହନୀ ପ୍ରଭୃତି ଏହାଙ୍କ ରଚିତ । ଅଉ କେତେକ ବହୁର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ମିଳି ନ ଥିବାରୁ ତାହା ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ବସୁ ଦାସ—କଳସା ଚଉତିଶାର ରଚୟିତା । ୧୪୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜୀବିତ ଥିଲେ ।

ସ୍ୱୟଂ ଦାମୋଦର ଦାସ—ଖେରଧା ସ୍ୱତା ୧ମ ସ୍ୱମତନ୍ତ୍ର ଦେବଙ୍କର ଏ ସଙ୍କଳନ ଥିଲେ ।

କାହିଁକ ଦାସ—ଭୁକ୍ତିଶ୍ରୀ-ବିଭର ରଚୟିତା । ୧୭୦୦ ଠାରୁ ୧୭୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଏହାଙ୍କ ଜୀବିତକାଳ ।

ଭୀମ ଭୋଇ—ପ୍ରତି ଚିନ୍ତାମଣି, ବ୍ରହ୍ମନିରୁପଣ ଗୀତା ଏବଂ ଭଜନମାଳାର ରଚୟିତା । ଏ ଅତନୁ ଅଳ ଏବଂ ରେତାଖୋଇ ନିକଟରେ ସୋନପୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଂପ୍ରାମପୁରଠାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପୋରନ୍ଦାରେ ତାଙ୍କ ପାଦ ଅଛି । ଏ ଜଣେ ସାଧକ କୈଷ୍ଟକ ଥିଲେ ।

ବୃକ୍ତ ଚମ୍ପତିସ୍ୱୟଂ—ହରବଳାସ ପ୍ରବନ୍ଧର ରଚୟିତା । ଜୀବିତକାଳ ୧୪୫୯ରୁ ୧୫୩୨ । ଏ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କର ସଙ୍କଳନ ଥିଲେ ।

ଚୈତନ୍ୟ ଦାସ—ଏ ବସୁଗର୍ଭସୁଗୁଣ ଓ ନିର୍ଜଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ରଚୟିତା ଏହାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ଖଡ଼ିଆଳ ସ୍ୱତ୍ୟର ବଜ୍ରମୂଳ ଗ୍ରାମରେ ଥିଲା ।

ବୃନ୍ଦାବତୀ ଦାସୀ—ଦୁଷ୍ଟତମଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟର ରଚୟିତା । ୨୪ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସୁଗ ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ମଳପଡ଼ାରେ ଏ କାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର କରଖ-କୂଳରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଦାସ ।

ବନ୍ଦମାଳୀ ଦାସ—ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ସ୍ୱଧାକୃଷ୍ଣ ବସନ୍ତକ ସଙ୍ଗୀତର ରଚୟିତା ଏବଂ ତାଙ୍କରେ ବରଣ ।

ଅସତ୍ତ୍ୱେରୁ ଜନେ ବାମ ବାମ୍ ଶୋଧ ଜାତ,

ଦାଶରଥ ଦାସ—ବ୍ରହ୍ମହାର ରତ୍ନସିତା । ଜୀବତକାଳ ୧୭୫୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ।

ଭୀମଦାସ—ହରିବନ୍ଧୁଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ଓ ବକ୍ତିରତ୍ନାକଳୀର ରଚୟିତା । ଏ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେଖକ ।

ଅର୍ଜୁନ ଦାସ—ସମବିବାହର ରଚୟିତା । ୧୭୦୦ ଶତାବ୍ଦୀ ଏହାଙ୍କ ଜୀବତକାଳ ।

ଲେଖନୀୟ ବିଦ୍ୟାଧର—ପଦ୍ମାବତୀ ପରିଣୟ ରଚୟିତା । ଜୀବତକାଳ ୧୭୦୦ରୁ ୧୭୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ।

ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସେବୟର ରଚୟିତା । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଚନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲିକ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ରେଣୁା ଦେବୀ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜ—ଚରଣସୁଧାନିଧର ରଚୟିତା । ୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଏହାଙ୍କ ଜୀବତକାଳ । ଦେହନ୍ତର ଶତବଂଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଭକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼—ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ ଭଜନର ରଚୟିତା । ସମ୍ଭବତଃ ଜିଲ୍ଲା କର୍ମଚାରୀ ଗ୍ରାମରେ ଏ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।

ଦୁଲଧର ଦାସ—୫୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଦୁଲଧର କାବିତା, ଅଧ୍ୟାତ୍ମସାମୟଣ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଦୁର୍ଜନାଳ ମିଶ୍ର—ମହାନାଟକ ଟୀକା କରିଥିଲେ ।

ଦୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର—ରୁକ୍ମିଣୀ ବଳାସ ରଚୟିତା ।

ଯଦୁମଣି ଭଞ୍ଜ—ରୁକ୍ମିଣୀ ବଳାସ ରଚୟିତା ।

ଦୁରଦର କବି—ବିଚିତ୍ର ସମାୟଣ ରଚୟିତା ।

ଦୁଃପାତ୍ରିନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ—୩୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି । କମଳାକାନ୍ତ ୩୪ଶ, ସତନୀ ଚଉତିଶା ଓ ଦଶାବଳି ବ୍ରଜବିହାର ଏହାଙ୍କ କୃତ ।

ମାଧବ କବି—୪୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି, ଏ ମାଧବକର ନିଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମିଶ୍ର—୨୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର ଲେଖକ ଏହିକି କଲ୍ୟାଣମ ରଚୟିତା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଦାସ—୨୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି । ଅଜାଦପଦ ରଚୟିତା ।

ନାରାୟଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ—୩୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି, ସ୍ଵଲପଣା ରଚୟିତା ।

ନାରାୟଣ ପୁରୋହିତ—ବ୍ରଜରତ୍ନାକର ଛାନ୍ଦ ରଚୟିତା । ୧୬ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେଖକ ।

ମାଗୁଣୀ ପଟ୍ଟନାୟକ—୨୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି, ସମତନ୍ତ୍ର ବାହାର ରଚୟିତା ।

ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ—୧୫ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଲେଖକ, ପ୍ରସ୍ତାବିତା ରଚୟିତା ।

ଦୋଧରୁ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋହ ମୋହୁ ବୁଦ୍ଧି ନଷ୍ଟ ।

ପୀତାମ୍ବର ସୁତେନ୍ଦ୍ର—୨୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରେ ରାମଲୀଳା ଲେଖିଥିଲେ ।

ପୀତାମ୍ବର ମିଶ୍ର—୨୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି ରୁଣ୍ଡିଚା ଚମ୍ପୂ, ନାଗସୁଖ-
ଶତକ ଟୀକା, ଭାବଦ୍ଦାଳଙ୍କାର ଟୀକା, ରାମଚରୁଦାବଳୀ, ପୀତାମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀ
ଏହାଙ୍କ କୃତି ।

ଆର୍ତ୍ତଦାସ—ଜଗନ୍ନାଥ ଜଣାଣ କରିଥିଲେ ।

ବଳଭଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଭବନଚୀ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଭୂବାଣ ପଟ୍ଟନାୟକ—ଲଙ୍କାଦଳନ ନାଟକ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ବିଦଗ୍ଧ ଦାସ—୩୦୦ ବର୍ଷର ଚଳର କବି, ନଅପେଇ ଓ ଛଅ
ପୋଇ ଲେଖିଥିଲେ ।

ବିଶ୍ଵନାଥ ପାଟଣୋଷୀ—ଉଷା ପରିଣୟ ନାଟକ ରଚୟିତା ।

ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନା—୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦେବୀନାଳରେ ଜନ୍ମ,
ଅମ୍ବିକା ବିବାହ, ସମର ଚରଣ ଓ ରୁଣ୍ଡିଚାବଳୀ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ।

ଦ୍ଵିବାକର ମିଶ୍ର—୨୫୦ ବର୍ଷତଳର କବି, ଜଗନ୍ନାଥବେତାମୁଚରଚକ ।

ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ—ରଘୁନାଥ ବିଳାସ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ—ଛାନ୍ଦ ଚାରୁପ୍ରସାଦ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଧରଣୀଧର—୩୦୦ ବର୍ଷ ତଳର କବି । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ରଚୟିତା ।

ଦୀନବନ୍ଧୁ ରାୟ—ରାଧାବିଳାସ ଲେଖକ ।

ଗଦାଧର ପଟ୍ଟନାୟକ—୨୩୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି, ସ୍ଵପକଲ୍ପକା ରଚକ ।

ଗୋପୀନାଥ କବିରୁଷା—୨୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି, କବି ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ଓ
ସମଚନ୍ଦ୍ର ବିବାହ ଲେଖକ ।

କେଶବ ଦାସ - ସୁଚନ୍ଦ୍ର ଭରତ ଲେଖିଥିଲେ ।

କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ—ବିଚିତ୍ରହାସ ରଚକ ।

ଶ୍ରୀଧର ସ୍ଵାମୀ—କାଳେଶ୍ଵର ରେମୁଣାରେ ଜନ୍ମ । ଶ୍ରୀମତ୍ ବିରବଚ୍ଚ-
ଗୀତାର ଟୀକାକାର ଥିଲେ । ସେ ଭରତବଂଶୀନ ପଣ୍ଡିତ ।

ପୀତାମ୍ବର ଦେବ—୩୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର ଲୋକ । ଅଖିଳ ରସ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି
ରଚୟିତା ।

ପ୍ରଭୁଶୋଭନ ମିଶ୍ର—୫୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କବି । ଶେଷମହାସ୍ତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ-
ନାଟସୁଖ ରଚୟିତା ।

ପ୍ରଭୁଶୋଭନ ପାଢ଼ୀ—୩୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର ଲୋକ । ଅନର୍ଦ୍ଧ ସ୍ଵରବ
ନାଟକ ରଚୟିତା ।

ଅପଣ୍ଡାର ଧରମେ ପଛେ ଘଟ, ମୁଁହୁଁ ଭବେ

ସୁମନ୍ତ ଦାସ—୨୦ ବର୍ଷ ପୁରୁର କବି । ବଳଭଦ୍ରଚୌପଦୀ ରଚୟିତା ।
 ସୁମନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ—୪୦ ବର୍ଷ ପୁରୁର କବି; ହାସ୍ୟକବି ଓ
 ଶ୍ରେବତକ୍ରାମଣି ରଚୟିତା ।

ଶିଶୁ ଦାସ—ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଣୀତା ରଚୟିତା ।

ହୀଥର ଦାସ—କଞ୍ଚନ ଲତା ଲେଖକ ।

ବବ ଭୂପତି—ପଣ୍ଡିତା କବି; ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ କବିଥିଲେ ।

ବବ ଦୁଲାମୁଖ—ବିବିଧ ଗୀତା ଲେଖକ ।

ତାଟନ ପ୍ର ଦାସ—ବିବିଧ ସୁଗଣ ଲେଖକ ।

ଅକ୍ଷୟ ଦାସ—ସମବିଭା ରଚୟିତା ।

ଜଗତ୍‌ମୋହନ ଦାସ—ସହଲ୍ୟ ଚରିତ ଲେଖକ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର କବିଚନ୍ଦ୍ର—ସୀତେଶ୍ୱର ବଳାସ ଓ କାସ୍ତୁକେକ ବଳାସ;
 ରସକାଳୀ, ସୁମନ୍ତ ବଳାସ, ରାଧାମାଧବ ବଳାସ, ରାମାୟଣ ଚୂଡ଼ାମଣି ଓ
 ଶ୍ରୀନିବାସ ଦୀପିକା ପ୍ରଭୃତିର ରଚୟିତା ।

ବାଳୁ ଦାସ—ଧରାକୋଟରେ ଜନ୍ମ, ରାମରସାମୃତ ରଚୟିତା ।

ଅରକ୍ଷିତ ଦାସ—ଶରୀର ଚେତ, ମହୀମଣ୍ଡଳଗୀତା ରଚୟିତା ।

ଦ୍ୱାରକା ଦାସ—ସପ୍ତପୋର ଲେଖକ ।

ଦୁରେକୃଷ୍ଣ ଦାସ—ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡରେ ୧୭୭୨ରେ ଜନ୍ମମା; ଏକାଦଶୀ
 ମାହାତ୍ମ୍ୟ ରଚୟିତା ।

ସୁମଦାସ—ସଞ୍ଜାମର ଲେଖକ; ଦାର୍ତ୍ତ୍ୟତା ରକ୍ତି ରଚୟିତା ।

ଦନେଇ ଦାସ—ଗୋପୀବିଘ୍ନର ରଚୟିତା ।

ଗୋପୀନାଥ କବି ଭୂଷଣ—ସୁମନ୍ତବିହାର ଓ କବଚକ୍ରାମଣିର
 ରଚୟିତା ।

ଯଦୁପତି ଦାସ—ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ଥିଲେ; ୧୭୦୫ରୁ ୧୭୩୫
 ଏହାଙ୍କ ଜୀବିତକାଳ ।

ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତର ରଚୟିତା । ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ
 ଏହାଙ୍କ ଜୀବିତକାଳ ଏବଂ ଏ ଜାତିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।

ପୀତାମ୍ବର ଦାସ—ନୃସିଂହ ସୁଗଣ ସଂସ୍କୃତରୁ ଅନୁବାଦ କବିଥିଲେ ।
 ତାହାଙ୍କ ଘର ସୁଗରେ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ବାଲୁବେଶ୍ୱର ଦାସ ଏବଂ ଏ ଜାତିରେ
 ବୌଦ୍ଧ ନ୍ୟାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।

ପରାଧର୍ମ ନ କରବ କହେ ଶାସ୍ତ୍ର ବାଣୀ ।

ସବୁମଣି ମହାପାତ୍ର — ପ୍ରବନ୍ଧପୁସ୍ତକଦ୍ୱୟର ରଚୟିତା । ୧୭୭୧ ମସିହାରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ କୃତ ଅନେକ ସଙ୍ଗୀତ, ଚଉପଦୀ ପ୍ରଭୃତି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁସ୍ତକମାନାରେ ମିଳୁ ନାହିଁ । ଏ ଜଣେ ପ୍ରଭୁପଦ୍ମନାଥ ଓ ଗୋପାଳ ଭଣ୍ଡ ପରି ବିଚକ୍ଷଣ ଲୋକ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ କଥିତ କେତେ ଶେଷ ସବୁମଣି ରହସ୍ୟ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ।

କବି ଦୁର୍ଭେଦ୍ୱୃଷ୍ଟ — ଏ କାଦଶୀ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଗୋପୀନାଥ ଚଣ୍ଡାଣ ରଚୟିତା । ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ଏହାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ଏବଂ ଏ ଜାତିରେ ଚିତ୍ରକର ଥିଲେ ।

ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ — ରସବାରିଧିର ରଚୟିତା । ୧୫୦୦ ଶତାବ୍ଦୀର ଲୋକ ।

ଚାନ୍ଦ୍ରସୁନ୍ଦର ଗୁରୁ — ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଉଷାପରିଶସ୍ତ୍ର ନାଟକର ରଚୟିତା । ସେ ନୈଷଧ କାବ୍ୟର ଟୀକା ଲେଖିଯାଇଅଛନ୍ତି । ସୁରା ଜଳରୁ ଖର ନରସିଂହପୁର ଶାସନରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଗଜପତି ରାଜା ସାବର କଣ୍ଡୋର ଦେବଙ୍କ ରାଜସଭାରେ ତାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତିପତ୍ତି ଥିଲା ।

ଦେଶବନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକ — କେଶବ ସମାୟତର ରଚୟିତା ।

ବୃଷ୍ଟଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ — ବାଲ୍ମୀକି ସମାୟତର ଅନୁବାଦକ ।

ମଧୁସୂଦନ ଦାସ — ନଳଚରିତର ରଚୟିତା ।

ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି ପଟ୍ଟନାୟକ — ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ସମାୟତର ରଚୟିତା ।

ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ — ଶ୍ୟାମକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମରସପୁଷ୍ପ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ୟାବଳୀର ରଚୟିତା । ଜୀବିତ କାଳ ୧୭୯୫ରୁ ୧୮୭୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ବଳବାସୀ ପଟ୍ଟନାୟକ । ସେ ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ରାଜସଭାରେ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ ଏବଂ ସେଥି ସତ୍ତ୍ୱେ ୧୯ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରାମ ଜାୟିଦ୍ଦି ପାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରତାପ ସୁନ୍ଦର — ଶିଶୁଶେଖର ରଚୟିତା । ୧୭୦୦ ଶତାବ୍ଦୀ ଏହାଙ୍କ ଜୀବିତ କାଳ ।

ଦେବଦୁର୍ଜିତ ଦାସ — ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀର ରଚୟିତା । ୧୬୦୦ ଶତାବ୍ଦୀ ତାହାଙ୍କର ଜୀବିତ କାଳ ।

ଶିଶୁଶେଖର ଦାସ — ଉଷାଭିଳାଷ କାବ୍ୟର ରଚୟିତା । ଏ ମଧ୍ୟ ୧୬୦୦ ଶତାବ୍ଦୀର ଲୋକ ।

ଦାମୋଦର ଦାସ — ରସକୂଳ୍ୟା ଚଉତିଶାର ରଚୟିତା । ସେ ଗୋପୀନାଥ ଦାସ ଓ କଳରାମ ଦାସଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗବର୍ଣ୍ଣୀ କବି ଥିଲେ ।

ବିଜୟ ବାସନା ସେ ନର ଚ୍ୟାଗ ନ କରଇ ।

ଉତ୍କଳର ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି

୧—ମିଷ୍ଟର ନୀଳମଣି ସେନାପତି I. C. S, ୨—ବାବୁ ହରି ଘିର,
 ୩—ବାବୁ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ୪—ମିଷ୍ଟର କୃପାସିଂହ ମିଶ୍ର I. C. S,
 ୫—ମିଷ୍ଟର ଅନନ୍ଦାଶଙ୍କର ରାୟ I. C. S, ୬—ମିଷ୍ଟର ଶାରଙ୍ଗଧର ଦାସ,
 ୭—ବାବୁ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର, ୮—ମିଷ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
 O. B. E, ୯—ବାବୁ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖାର୍ଜୀ, ୧୦—ବାବୁ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର
 ପଟ୍ଟନାୟକ, ୧୧—ଡାକ୍ତର ଅର୍ ପଟ୍ଟନାୟକ, ୧୨—ବାବୁ ଗଣେଶଚନ୍ଦ୍ର
 ପଣ୍ଡିତ, ୧୩—ଗୁଣାସାହେବ, ଚରଣା, ୧୪—ବାବୁ କମଳାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର,
 ୧୫—ମିଷ୍ଟର ଗୁଣସିଂହ ପଟ୍ଟନାୟକ, ୧୬—ବାବୁ ଅନନ୍ଦ ଦାସ, ୧୭—ବାବୁ
 କେ. ପି. ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ୧୮—ବାବୁ କରଦାକାନ୍ତ ଦାସ ।

ବିଲତଫେରନ୍ତା ଉତ୍କଳୀୟ

ମିଷ୍ଟର ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ସାର ଗୁଣେନ୍ଦ୍ରନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓ [ଗୁଣା-
 ସାହେବ, କଳିଙ୍ଗ], ମହାଗୁଣା ବ୍ରଜମୋହନ ଦେଓ [ଗୁଣାସାହେବ କଳାହାଣ୍ଡି],
 ସୁରଙ୍ଗୀ ଗୁଣା, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତିନାରାୟଣ ଦେବ, [ଗୁଣାସାହେବ ପାରଳା],
 ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ଦେବ, [ରାଜାସାହେବ, ଖଲିକୋଟ], କୁଣ୍ଡୋରଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହ
 ମାନଧାତା [ରାଜାସାହେବ, ନୟାଗଡ], ଅନନ୍ତନାରାୟଣ ମାନସିଂହ ହରିଚନ୍ଦନ
 ମହାପାତ୍ର [ରାଜାସାହେବ ନରସିଂହପୁର], ମହାରାଜା ପଶ୍ଚିମନ୍ତ ଭଞ୍ଜଦେଓ,
 ମହାରାଜା ପ୍ରତାପଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଦେଓ [ମୟୂରଭଞ୍ଜ], ବାବୁ ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ,
 ଓହେମଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ, ବାବୁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାୟ, ମିଷ୍ଟର ନୀଳମଣି ସେନାପତି,
 ଡାକ୍ତର ବନବହାଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବାବୁ ହରିହର ମିଶ୍ର, ବାବୁ ମହେଶଚନ୍ଦ୍ର
 ପ୍ରଧାନ, ବାବୁ ମହେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଭୂୟାଁ, ବାବୁ ସୁକାନ୍ତ ରାଓ, ବାବୁ ବସନ୍ତବହାଣ
 ଚୌଧୁରୀ, ମିସ୍ ନାୟକ, ମିସ୍ ଶୈଳବାଳା ଦାସ, ମିସ୍ ଘୋଷ,
 ଘନଶ୍ୟାମ ଦାସ, ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ, ରେପ୍ପନାଥ ସଂଗ୍ରାମକେଶରୀ ରାୟ,
 ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରପ୍ରତାପ ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର [ରାଜାସାହେବ, ଡେଙ୍କାନାଳ], ମିଷ୍ଟର
 ଅନନ୍ଦାଶଙ୍କର ରାୟ, ଡାକ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ, ଡାକ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ରନ୍ତ ରାଓ, ରାୟ-
 ବାହାଦୁର, ଡାକ୍ତର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ, ମିଷ୍ଟର କୃପାସିଂହ ମିଶ୍ର, ମିଷ୍ଟର
 ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜା, ମିଷ୍ଟର ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହାଠୀ, ବାବୁ ମିଷ୍ଟର ରବୀନ୍ଦ୍ର

ସଂସାରରେ ଶାନ୍ତ ଜାଣି ତାହାର୍ଦ୍ଧ ନାହିଁ ।

ରାଜର, ବାବୁ ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ ଚୌଧୁରୀ, ବାବୁ ସଦ୍‌ନାଥ ଦାସ ଚୌଧୁରୀ,
ବାବୁ ବ୍ରଜନାଥ ଦାସ ଚୌଧୁରୀ, ବାବୁ ଚିନ୍ମୟେନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ମହାନ୍ତି, ବାବୁ
କାମାଚରଣ ଦାସ, ବାବୁ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର, ବାବୁ ପୃଷ୍ଠଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ବାବୁ
ହରିହର ରାୟ, ବାବୁ ଲିଙ୍ଗରାଜ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ବାବୁ ଭି. ସି. ମହାମୋହନ,
ବୁମ୍ବର ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେବ [ବନକା], ବାବୁ ବି. ମିଶ୍ର, ବାବୁ
ସୁଧନ ପ୍ରହରାଜ, ଅଧ୍ୟାପକ ହରନାରାୟଣ ସିଂହ ।

ଉତ୍କଳର ପଞ୍ଜିକାର

୧ । ମହାମହୋପଧ୍ୟାୟ ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସିଂହ । ୨ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
ନୀଳମଣି ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ୩ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲିଙ୍ଗରାଜ ଖଟ୍ଟିରତ୍ନ । ୪ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗଣେଶ
ଖଟ୍ଟିରତ୍ନ । ୫ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାଲକୋଳି ମହାପାତ୍ର । ୬ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗଦାଧର ସିଂହ
ସାମନ୍ତ ।

ଉତ୍କଳର ଇତିହାସ ଲେଖକ

(୧) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପିତୃଶ୍ରୀମୋହନ ଅଚାର୍ଯ୍ୟ (୨) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦ୍ରୋଣିନ, ମିଶ୍ର,
(୩) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ସିଂହ (୪) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ତାରିଣୀଚରଣ ରଥ (୫) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
ବିନାୟକ ମିଶ୍ର (୬) ମିଷ୍ଟର ମଧୁସୂଦନ ଦାସ (୭) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଭିରାମ ରଞ୍ଜ (୮)
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅପଣ୍ଡା ପଣ୍ଡା (୯) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବରୁପାଣି ଦର (୧୦) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦରମ୍ଭର
ହରିଚନ୍ଦ୍ର (୧୧) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଧାଚରଣ ପଣ୍ଡା (୧୨) ମିଷ୍ଟର ଖୁଲି (୧୩) ମିଷ୍ଟର ହରିହର
(୧୪) ମିଷ୍ଟର ଟାଏନବା (୧୫) ବାବୁ ସୁଜେନ୍ଦ୍ରଲଲ ଦିବି (୧୬) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମନୋମୋହନ
ଘୋଷ (୧୭) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମରାଜ ଦାସ ବାନାର୍ଜୀ (୧୮) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବଳସୁବ୍ରହ୍ମା ମଲ୍ଲମହାର
(୧୯) ବିଷଣ ସ୍ବରୂପ (୨୦) ଚକ୍ରନ୍ (୨୧) ଚନ୍ଦ୍ରଲଲ ବୋଷ ।

ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ ବଡ଼ ହେବା ଉତ୍କଳୀ

୧—ସର୍ବଜିତ୍ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ । ୨—ସର୍ବଜିତ୍ ରତ୍ନାକର ଦାସ । ୩—ବ୍ରହ୍ମା
ଭସ୍କରଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର । ୪—ଶ୍ରୀ ମୋହନଚରଣ ଦାସ । ୫—ସୁଭବଚନ୍ଦ୍ରସାହୁ
କାନ୍ତ । ୬—ଦରଶ୍ୟାମ ବେହେରା । ୭—ସଦ୍‌ଲୋଚନ ମହାନ୍ତି । ୮—ଗୋପାଳ
ଭଞ୍ଜ । ୯—ପ୍ରାଣନୁଷ୍ଠ ଦେବତା । ୧୦—କବିରାଜ କାହ୍ନୁଚରଣ ଦାସ
ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ ।

ଟାଣି କଲ୍ଲୁ ମନ ସବୁ ମୋହୁ ।

ଉତ୍କଳର ପହିଲମାନ

୧—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଦ୍ମଚରଣ ସ୍ୱୟ [କଟକ], ୨—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସ୍ୱଧାଣ୍ୟାମ ଦାସ [କଟକ], ୩—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବନମାଳୀ ଦଳେଇ [କଟକ], ୪—ଗଞ୍ଜାମର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏଲ୍. କେ. ଅଧିକାରୀ ।

ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟକାର

୧ ସମଶଙ୍କର ସ୍ୱୟ ରାୟ ବାହାଦୁର	ଶ୍ରୀ ଭବାଗୁରରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
୨ କାମପାଳ ମିଶ୍ର	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର
ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର	ଶ୍ରୀ ରାଜା ନାଥମୋହନ ଦେବ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ
ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ଘୋଷ	ଶ୍ରୀ ରମାରଞ୍ଜନ ମହାନ୍ତି
ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର	ଲୁଲୁ ନରେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ରାୟ
ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଶୁରଦେବ	ଶ୍ରୀ ଘନଶ୍ୟାମ କବିଭୂଷଣ

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ପାଣି

ଗୀତିନାଟ୍ୟକାର

୧ ଲୁଲୁ ରଣଜିତଲୁଲୁ ରାୟ	ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ପାଣି
ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବଚରଣ ଦାସ ବାବାଜୀ	ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ବସୁ
ଶ୍ରୀ ମୋହନ ଗୋସ୍ୱାମୀ	ଶ୍ରୀ ବାଳକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି
ଶ୍ରୀ କାଳଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାଇଁ
ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ଦାସ	ଶ୍ରୀ ଦୋଳଗୋବିନ୍ଦ

ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ

୧ ଭଦ୍ରସୁନାଥ ପାତ୍ର

ଶ୍ରୀ ବାପୁଦେବ ମହାପାତ୍ର	ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ
ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ	ଶ୍ରୀ ରାଧାରମଣ ରାୟ
ଶ୍ରୀ ନିମାଇଚରଣ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ	ଶ୍ରୀ ଗୌରାଙ୍ଗଚଣ୍ଡେ ଦାସ
ଶ୍ରୀ ମୋହନସୁନ୍ଦର ଗୋସ୍ୱାମୀ	ଶ୍ରୀ ଅପଣ୍ଡା ପାଣିଗ୍ରାହୀ
ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର	ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଧୀର
ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ବସୁ	ଶାନ୍ ମହସ୍ୱଦ
ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ	ବାବୁ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର ରାୟ ବାହାଦୁର
ଶ୍ରୀ କାଳଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	ହରିଚରଣ ପାଲିତ
ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର	ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳପ୍ରସାଦ ଦାସ

ତଳ ପଞ୍ଜରେ ଦେଖି ନୋଡ଼େ କାହାର ।

ଶିଶୁପ୍ରାଦ୍ୱିତ୍ୟ ଲେଖକ

ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ
 ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ରଥ
 ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେନାପତି
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କର
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ବାଳକୃଷ୍ଣ କର

ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର
 ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଚାର୍ଯ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ସିଂହ
 ଶ୍ରୀ ବାଙ୍କନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ
 ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଅଗଣି ଦାସ
 ଶ୍ରୀ ଧନେଶ୍ୱର ଶତପଥୀ

ପ୍ରଚ୍ଛଦଭୂଷି

ଃ ଚାରିଶୀତରଣ ରଥ
 ଃ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ
 ଃ କୃପାସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର
 ଶ୍ରୀ ପରମାନନ୍ଦ ଅଚାର୍ଯ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଜବଂଶୀ
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ସିଂହ
 ଶ୍ରୀ ରାଧାଚରଣ ପଣ୍ଡା
 ଶ୍ରୀ କରୁଣାକର କର

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଚନ୍ଦ୍ରବେଦି
 ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ମିଶ୍ର ଅଧ୍ୟାପକ
 ଶ୍ରୀ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟନାରାୟଣ ଦାଶ
 ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ
 ଶ୍ରୀ ବଦ୍ୟାଧର ସିଂହ
 ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ଦାସ
 ଶ୍ରୀ ବରୁଣାକର କର
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଅଚାର୍ଯ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ ଉପକାନ୍ତ ପତି

ପ୍ରମାଣସଂସ୍କାରକ

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପଣ୍ଡା
 ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ରଥ

ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଚରଣ ମିଶ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର
 ଧନେଶ୍ୱର ଶତପଥୀ

ପଞ୍ଜିତ ଜାତିନେତା

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ସାମଲ ବି. ଏ.
 ଶ୍ରୀ ବାବୁଜିଶେଖର ବେହେରା

ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ
 ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ଦ ବେହେରା

ସ୍ଥିରେ ଏ ସଂସାରରେ ଯେତେ ନୂପତି ।

ସାମ୍ବାଦିକ

ଓଁ ନୀଳମଣି ବଦ୍ୟାବନ୍	ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ
ଓଁ ଗୌରୀଶଙ୍କର ସ୍ୱୟ ସ୍ୱୟ କାହାଦୂର	ଶ୍ରୀ ସମପ୍ରସାଦ ସିଂହ
ଓଁ ସୁଦାମଚରଣ ନାୟକ ସ୍ୱୟକାହାଦୂର	ଶ୍ରୀ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର
ଓଁ ଶ୍ରୀଶେଷଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱୟ ଚୌଧୁରୀ	ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର
ଓଁ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ	ଲଲା ନରେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ରାୟ
ଓଁ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଗଡନାୟକ	ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ଦାସ
ଓଁ ରାମଚାରକ ସେନ୍	ଶ୍ରୀ ବୀରେନ୍ଦ୍ର ବାନଜି
ଓଁ ଭୂବୀରଥ ପଦ୍ୟାଳଙ୍କାର	ଶ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ରଥ
ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରଥ	ଶ୍ରୀ ହେମବାସୀ ପଣ୍ଡା
ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ଦାସ	ଶ୍ରୀ ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ
ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ	ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମସିଂହ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ
ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ	ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ରାଠଡ଼
ପଣ୍ଡିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ
ଶ୍ରୀ କୃପାସିନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକ	ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ପତି
ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର	ଶ୍ରୀ ପଦ୍ୟାଶଙ୍କର ରାୟ
ଶ୍ରୀ ପୁଣ୍ଡିଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ	ଶ୍ରୀ ସଦାଶିବ ମହାନ୍ତି
ପଣ୍ଡିତ ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ଦାସ	ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ଦ ଅଚାର୍ଯ୍ୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହଦୁର	ଶ୍ରୀ ବ. ସି. ପାଲ
ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାପ	ଶ୍ରୀ ଭଗବାନଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
ଶ୍ରୀ ଚରଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ	ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ଶାଠିଆ
	ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମିଶ୍ର

ଆଧୁନିକ କବି ଓ ସାହିତ୍ୟିକ

ଓଁ ରାୟ ରାଧାନାଥ ରାୟ କାହାଦୂର	ବାବୁ ପଦ୍ମଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଓଁ ରାୟ କାହାଦୂର ମଧୁସୂଦନ ରାଠ	ବାବୁ ଶଶିଭୂଷଣ ସ୍ୱୟ
ଓଁ ବ୍ୟାସକବି ପଟ୍ଟନାୟକ ସେନାପତି	ବାବୁ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ
ଓଁ ବାବୁ ନନ୍ଦକିଶୋର ବଳ	ଓଁ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ
ଓଁ ବାବୁ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର	ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର
ଓଁ ରାଜା ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ହିନ୍ଦୁବନଦେବ	ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ
ବାବୁ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି	ବାବୁ ଅର୍ଦ୍ଧକଲ୍ଲର ମହାନ୍ତି ସ୍ୱୟସାହେବ

ଅମ୍ଭ ତରୁ ତେ ଭୋଗ ତରୁ ଏ ପୃଥ୍ୱୀ ।

ଓ ପଣ୍ଡିତ ଅର୍ଦ୍ଧହାଣ ଶତପଥୀ
 ଓ ସର୍ବ ବାସୁଦେବ ଫୁଲଦେବ
 ଓ ବାବୁ ବିଶ୍ଵନାଥ କର
 ଓ ରାୟ ବାହାଦୁର ଅଜୟଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ
 ଓ ରାୟବାହାଦୁର ସୁମନ୍ତଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ
 ଓ ବାବୁ କାମପାଳ ମିଶ୍ର
 ପଣ୍ଡିତ କୁଳମଣି ଦାସ
 ବାବୁ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ
 ବାବୁ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଚିରକାଶ୍ୟରାୟ, ଅଧ୍ୟାପକ
 ବାବାଜୀ ପଦ୍ମଚରଣ ଦାସ
 ଶ୍ରୀମତୀ ଅପଣ୍ଡା ଦେବୀ
 ଶ୍ରୀମତୀ କୁଳଳାକୁମାରୀ ଦେବୀ
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେନାପୁତ୍ର

ଶ୍ରୀ ଜଳନ୍ଧର ଦେବ
 ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠକାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ
 ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବାହାଦୁର ମହାନ୍ତି
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ମାୟାଧର ମାନସିଂହ
 ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ପତି
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର, କର
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର, ହିପାଠୀ
 ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଗୁରୁଚରଣ
 ଶ୍ରୀ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ାଳ
 ଶ୍ରୀ କାଳୀପ୍ରସନ୍ନ କବି
 ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
 ଶ୍ରୀ ଭଗବତୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
 ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେବୀ
 ଶ୍ରୀ ଗୁମସ୍ତସାଦ ସିଂହ

ଉପନ୍ୟାସିକ

ଓ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି
 ଓ ଭଗମଣ୍ଡଳ, ସରକାର
 ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ରାୟବାହାଦୁର
 ଶ୍ରୀ ଗୁମସ୍ତସାଦ ସିଂହ
 ଶ୍ରୀ କାଳୀପ୍ରସନ୍ନ କବି
 ଶ୍ରୀମତୀ କୁଳଳାକୁମାରୀ ଦେବୀ
 ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ହିପାଠୀ
 ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ମହାନ୍ତି
 ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ବଲ୍ଲଭ ଦାସ

ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାପ
 ଶ୍ରୀ ଭଗେନ୍ଦ୍ର, ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି
 ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
 ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି
 ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାସିଂହ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
 ଶ୍ରୀ ଭଗେନ୍ଦ୍ର, କଶୋର ଦାସ

ଅବଳମ୍ବକମାନଙ୍କ ଓ ନାଟ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ

ଓ ବନମାଳୀ ପତି
 ଓ ବଳଭଦ୍ର ହଜୁର
 ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର, ସୁରଦେବ

ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
 ଶ୍ରୀ ମୋହନ ଦେବ ଗୋସ୍ଵାମୀ
 ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ଵତୋଷ ରଞ୍ଜିତ

ରୂପ ପ୍ରତିମାକୁ ତ ପରଦେ ନ ଯା ।

ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମାବତୀମୋହନ ମୁଖରୀ
 ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ
 ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀକୂମାର ଘୋଷ
 ଲାଲ ନାଗେନ୍ଦ୍ରକୂମାର ରାୟ

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ବସୁ
 ଭୂପତି ଶ୍ରୀ ସ୍ୱପ୍ନରଚନ, ମହାପାତ୍ର
 ତାକର ଶ୍ରୀ ଅଦ୍ୱୈତ ଚରଣ ମହାନ୍ତି

ଜୀବନୀ ଲେଖକ

ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ
 ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟବାଦୀ ହିପାତୀ
 ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦସୁ ରଥ
 ଶ୍ରୀ କାଳିନ୍ଦୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
 ଶ୍ରୀ ଧନେଶ୍ୱର ଶତପଥୀ
 ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ହିପାତୀ

ଶ୍ରୀ ଶିବପ୍ରସାଦ ଦାସ
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କର
 ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ
 ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ପଣ୍ଡା
 ଶ୍ରୀ ରାଧାଚରଣ ପଣ୍ଡା
 ଶ୍ରୀ ପାତାମ୍ବର ମିଶ୍ର

ଭ୍ରମଣକାରୀ

ଓମକାରମୋହନ ସେନାପତି
 ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ
 ଶ୍ରୀ ରାଜା ସାହେବ, ସୁରଙ୍ଗୀ

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି
 ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ
 ପଣ୍ଡିତ ବୁଲମଣି ଦାଶ

ଜ୍ୟୋତିଷୀ

ଓମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ସାମଲ
 ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସିଂହ
 ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ଦାଶରଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
 ଶ୍ରୀ ଚରଣାଥ ରଥ

ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ଅଚାର୍ଯ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ ବାଇକୋଳ ମହାପାତ୍ର
 ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ହିପାତୀ
 ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ଶତପଥୀ
 ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ

ଅଭିଧାନ ଓ ଆଭିଧାନିକ

ଓରେ. ସୁଟନ
 ଓଚରଣାଥ ଗୁଡ଼
 ଓମୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ
 ଓମୁକୁନ୍ଦସୁ ରଥ

ଓମଧୁସୂଦନ ଗୁଡ଼
 ବାବୁ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ
 ପଣ୍ଡିତ ବୁଲମଣି ଦାଶ

ରତ୍ନଦେ ନାହିଁ ଦେହ ସଜା ପରଜା ।

ଥୁଏଟର ପାଠି

ପିତୃଳ ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	ଗଞ୍ଜାମ	କଳିଙ୍ଗ ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	କଟକ
ସକ୍ୟବାଦୀ ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	ପୁରୀ	ବାରବାଟୀ ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	ବାଲେଶ୍ଵର
ଶାଶାପାଣି ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	କଟକ	ଯାଜପୁର ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	ଯାଜପୁର
ଭରତୀ ନାଟ୍ୟସଙ୍ଗ	"	ଜଗନ୍ନାଥ କଳ୍ପ	ପୁରୀ

ଜିଲିବୋର୍ଡମାନଙ୍କରେ ଚେୟାରମେନ୍

ଂ ନିମ୍ନରଚରଣ ମିତ୍ର ଶ୍ରୀମଦବାହାଦୁର	ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ
ଶ୍ରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି
ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ଦାସ	ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ରାୟ ବାହାଦୁର
ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ	ରାଜାସାହେବ, ପାଣ୍ଡବୁଦ୍ଧ
ରାଜାସାହେବ, ଶଲିକୋଟ	ଟୀକାୟତ, କଳିଙ୍ଗ

ଲକ୍ଷପତି-କଟକ

କଳିଙ୍ଗ ରାଜା	କୁମରଜୀ କର୍ମଳ
ଗଣେଶ କାଲୁ	ଚୌ ନରସିଂହଚରଣ ମହାପାତ୍ର
କେନ୍ଦ୍ରକ ସୀ ସାହୁ	ରାୟ ସାହେବ
ନୂପରାମ ରାମଗୋପାଳ	ଚୌ ଗୋପବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର
ହରିରାମ ମାର୍ତ୍ତ୍ୟୁତ	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଝଠୁ
ହରିବଲ୍ଲଭ ଦାସ ରାୟ ବାହାଦୁର	ଶ୍ରୀ ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହାରାଜ
ଜଗନ୍ନାଥ ରାମ ଗଜାରାମ	ଗଣେଶ ପ୍ରସାଦ ଭଗତ
କଞ୍ଜି କୟା	ଦାମୋଦର ହଂସରାଜ
ଗାଙ୍ଗୁଳୀ କୟା	ମାଧବ ଜୀ
କାସମ ମଞ୍ଜି	ରାଖାଲ ଭଗତ

ଲକ୍ଷପତି-ପୁରୀ

ଏମାର ମଠ ମହନ୍ତ	ଭଗବତ ପାତ୍ର
ଦକ୍ଷିଣପାର୍ଶ୍ଵ ମହନ୍ତ	ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପାତ୍ର
ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ରାୟ ବାହାଦୁର	ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ମିତ୍ର
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	ଜମାଲପୁରୀ ପିତା ହୋସେଡ
ଚୈତନ୍ୟ ରାୟ	ସନଶ୍ୟାମ ରାମ

ହୃଦୟେ ଶ୍ରେୟେ ତତ୍ତ୍ଵ ଦତ୍ତ ନାମକୁ,

ଲକ୍ଷପତି—ବ ଲେଖିତ୍ବ

ଭୂୟାଁ ଶ୍ରୀ ଭାସୁରଚନ୍ଦ୍ର	ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ସାହୁ
ମହାପାତ୍ର ରାୟବାହାଦୁର	ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ରାୟ ହରପୋବନ୍ଦ
ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ପରିଡ଼ା	ଶ୍ରୀ ପୋଟଲଲ କଣୋର ଲାଲ
ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ପାତୀ	ଶ୍ରୀ ମନୁମଥନାଥ ଦେ

ଲକ୍ଷପତି—ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶା

ମହାରାଜା, ଜୟପୁର	ଥାଟରାଜା, ବସମ୍ବତ୍ତକ
ମହାରାଜା, ପାରଳା	କାବୁ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାସ

ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାପେତ୍ର

କଲେଜ

୧ । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ	କଟକ
୨ । „ ବାଳିକା „	„
୩ । ସଂସ୍କୃତ „	ପୁରୀ
୪ । ଖଲିକୋଟ „	ବ୍ରହ୍ମପୁର
୫ । ଶୁକ କଲେଜ	ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି

ଦ୍ଵାରସ୍ଥକୁଲ

୧ । ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଏଠି କଟକ	୧୩ । ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲା ବାଲେଶ୍ଵର
୨ । „ ବାଳିକା „	୧୪ । „ ମିଶନ „
୩ । ସେଣ୍ଟ ଜନ ବେଣ୍ଟ „	୧୫ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ
୪ । ମିଶନ „	୧୬ । ଭଦ୍ରଖ ଭଦ୍ରଖ
୫ । ଟାଉନ୍ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା „	୧୭ । ଜାତପୁର ଜାତପୁର
୬ । ମୁସ୍ଲିମ୍ ସେମିନାରୀ „	୧୮ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା
୭ । ପିଆରମୋହନ ଏକାଡେମି „	୧୯ । ବାଙ୍କୀ ତମପଡ଼ା ବାଙ୍କୀ
୮ । ପୁରୀଜିଲ୍ଲା ପୁରୀ	୨୦ । ସାଲେପୁର ସାଲେପୁର
୯ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଖୋର୍ଦ୍ଧା	୨୧ । ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଚନ୍ଦ୍ରପୁର
୧୦ । ବାଲୁଙ୍ଗେଶ୍ଵର ବାଣପୁର	୨୨ । ବନବାହାସ ବୁଢ଼ିବୀ
୧୧ । ଦାଶରଥ ଓଲସଂହ	୨୩ । ଅନୁଗୁଳ ଅନୁଗୁଳ
୧୨ । କୁରୁକ୍ଷି ନମାପଡ଼ା	୨୪ । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ସମ୍ବଲପୁର

ଦ୍ଵୀପ ଗଡ଼ଗଡ଼ରେ ବୁଢ଼ି କଳିଙ୍ଗ ।

ଚିଲିକାର ମାଛ ରସାଳୀ

ଚିଲିକା ଓଡ଼ିଶା ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେଲେ ହେଁ ସେଠାରେ ମାଛ
କାରବାର କରନ୍ତି କଲିକତାର ବଙ୍ଗାଳୀ । ରମ୍ଭା, ବାଲୁଙ୍ଗା କାଲୁପତା, ଭୃଷଣ-
ସୁର, ଗଙ୍ଗାଧରପୁର ପ୍ରଭୃତି ଷ୍ଟେସନରୁ ମାଛ ରସାଳୀ ହୋଇଥାଏ । ଏହି
ମାଛ ପାଇଁ କାଲୁପତା ଓ ବାଲୁଙ୍ଗାଠାରେ ୪ ଗୋଟି ବରଫ କଲ ସ୍ଥାପିତ
ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରୁ ଗୋଟି ଅତଳ ଓ ଦେବଳ ଗୋଟିଏ କଲ କାଲୁପତା
ଠାରେ ଚଲୁଅଛି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ୩୧,୨୯୭୪ ମହଣ ମାଛ ରସାଳୀ ହୋଇଥାଏ ।

ନିଆଁ ଜିଆଁ

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ପଶ୍ୟାସଂକ୍ରନ୍ତି ଦିନ ନିଆଁ ଉପରେ ଚାଲିବା
ଘଟିଥାଏ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ବାଙ୍କିରେ, ଝଙ୍କଡ଼ ସାରଳାଙ୍କଠାରେ ସାତ ନିଆଁ
ଗଦାରେ ଲେବେ ଚାଲିଥାଆନ୍ତି । ମୋହରମ ବେଳେ କଟକ କଦମରସୁର ଓ
ବାଣୁନମେଷ୍ଠାଠାରେ ମୁସଲମାନମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଆଁ ଉପରେ ଚାଲନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ପଣ୍ଡାପଣି

ବ୍ୟାଘ୍ର ହରିଣ, ବନ୍ୟମହୁଷ, ହସ୍ତୀ, ଭଲୁ, ଘୋଡ଼, ନୀଳଗାଈ,
ଗୟାଳ, ଚିତାବାଘ, କେନ୍ଦୁଆ, କରୁଣପତଙ୍ଗ, ବାଘଟା, କଟାସ, ମାଙ୍କଡ଼,
କଳିଆ ବୁକୁର, ସମ୍ବର, ଅଜଗର, ଅହଗଜ ପ୍ରଭୃତି ସର୍ପ, ବାଘୀ, ଶୁଗୁଣ୍ଡି,
ବଲୁଆ, କୋକିଣିଆଳ, ବଣୁଆ ମୂଷା, ଓଧ, ମୟୂର, ଶାଗୁଣ, ପେଟା, ଶୁଆ,
ସାଗୁ, ବଣି, ହଂସଗାଈ, ହରଡ଼ ଚଢ଼େଇ, କାପ୍ରା, କୋଚିଲାଖାଇ, ବୁଝାଟୁଆ,
ଗୋବରା, ଘୁଙ୍ଗାଳିକା, କାଢ଼, ଭୃଷି, ଗୁଣ୍ଡାଖାଇ, ମାଛରଙ୍ଗା, ଚିଲ, ବଡ଼ବଡ଼ଲିଆ,
କାଠହଣା, କାଜ, ପାଣିବୁଆ, କୋଇଲି, କେଶର ପାଣ୍ଡିଆ, କଳାବରିଆ,
କଳମପାତୀ, ବର, ହଳଦୀ ବସନ୍ତ, ବାଜ ହରିଣ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କେମି କାଲ କୋମ୍ପାନୀ

୧—ଏମ୍. ସି. ଦାସ କୋମ୍ପାନୀ	କଟକ
୨—ଓଡ଼ିଶା କେମିକାଲ କୋମ୍ପାନୀ	କଟକ
୩—ଓଡ଼ିଶା ସୋଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ	କଟକ

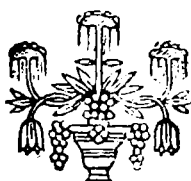
ରେଲିଓପେରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶେଷତ୍ବ

ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାରତବର୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଭାରି ରେଇ ଲଞ୍ଜିନ ବ୍ୟବହୃତ
ହେଉଅଛି । ଏହି ଲଞ୍ଜିନର ଓଜନ ୨୩୪ ଟନ୍ ଅଟେ । ସାହୀବାବର ଲଞ୍ଜିନ
ମଧ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ।

ସମ ମଣ୍ଡଳ ସାଧୁକର ।

ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାମୋଫନ ରେକର୍ଡ

କଲିକତାରେ ହିନ୍ଦୁ ମଣ୍ଡପ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିବା ଗ୍ରାମୋଫନ ରେକର୍ଡ ଉପାଦାନରୁ ଓଡ଼ିଶାର ୩୪ ଜଣ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ସେଥିରେ ଗୀତ ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ କାନୁଗୋଇ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ । ଏହାଙ୍କ ପରେ ଅନେକ ଦିନ ଯାଏ ଅତି ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ବାହାରି ନ ଥିଲା । ତତ୍ପରେ ସୁଗୁର ମୋହନ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ପଦ୍ୟାବଳୀର କେତେକ ଗୀତ ରେକର୍ଡରେ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ବାବୁ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଗୀତ ଦେଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ସୁଗାୟକ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ, ପାଲ, ନାଟକ ରେକର୍ଡରେ ଦେଲେଣି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାବୁ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ବସୁ, ବାବୁ ନିମାଇଚରଣ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ବାବୁ ଗୌରୀଜୀ ଦାସ, ବାବୁ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀମାନ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଓ ମିଷ୍ଟ ତୋପା ବାଈ ଏବଂ କୁମାରୀ ପ୍ରତିମା ରାୟ ଗୋଧୁଲଙ୍କର ଗୀତ ଅତି ସମାଦୃତ । ଏଣିକି ଅନେକ ନୂଆ ରେକର୍ଡ କୋମ୍ପାନୀ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ସବୁଥିରେ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତି କେତେ ଗୋଟି ନାଟକ ରେକର୍ଡ ହେଉଅଛି ।

ଜଗତ ସାବିତ ସଦାୟ ।

ଓଡ଼ିଆ ସବାକ୍ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ।

ଅଜିକାଲି ବଙ୍ଗଳା ଦେଲେଙ୍ଗା ହୁଏ ସବୁ ଭାଷାରେ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର (ନିର୍ବାଚ ଓ ସବାକ୍) ଉଠୁଅଛି । ଏହା ଯୁଗ ସମ୍ବନ୍ଧର ଚିହ୍ନ । ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅତି ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ; ଓଡ଼ିଶାରେ କୌଣସି ଅର୍ଥଶାଳୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନ ଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସବାକ୍ କିମ୍ବା ନିର୍ବାକ୍ କିଛି ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଉଠି ନ ଥିଲା । କେବଳ ୧୯୩୫ ସାଲରେ କଲିକତାର କାଳୀ ପିଲମ୍ କୋମ୍ପାନୀ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ଟଳି (ସବାକ୍) ଚିତ୍ର ଉଠାଇବା ପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରି ମୋହନ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ସେ ଶ୍ରୀର ଦେଇଥିଲେ । କୋମ୍ପାନୀ ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୧୫ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟୟ କରି ଅଛନ୍ତି । ଗୋସ୍ୱାମୀ ମହାଶୟ ସର୍ବମ୍ପ୍ରାୟ କାମପାଳ ମିଶ୍ରଙ୍କର ସାଥୀ ହୋଇ ନାଟକ ଖଣ୍ଡ ଟଳିରେ ଉଠାଇ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଭଲ ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଅଭାବରୁ ତାହା ନିତାନ୍ତ କଦର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଦର୍ଶକଙ୍କର ପ୍ରୀତିକର ହେଉନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଡେଇଁ ଅଛନ୍ତି । ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକକୁ ଭଲ ଦେଖିଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ମଃ ଗୌରବ ବଢ଼ିଥାନ୍ତା ।

ଉତ୍କଳରେ ଯାଦୁଘର ଓ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ୍ଟ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉତ୍କଳ ଶ୍ରୀରରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଦେଲେହେଁ ଏବଂ ଉତ୍କଳର ବସ୍ତୁ ଜଗତର ସର୍ବତ୍ର ଯାଦୁଘରେ ରହି ଥିଲେହେଁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ମାତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ । କେବଳ କୋଣାର୍କଠାରେ ଏକ ଛୋଟିଆ କୋଠାରେ ସେଠାର କେତେକ ମୁର୍ତ୍ତି ରଖିତ ହୋଇଅଛି । ରେଭେନସା-କଲେଜର ଅର୍ଥମତି ଓ ଇନ୍ଦ୍ରୋସ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ କଲେଜରେ ଗୋଟିଏ ସୁଦୃ ମଞ୍ଚଜୟମ କରାଯାଇଛି । ପୁରୀଠାରେ ଜଣେ ବଙ୍ଗୀୟ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ-ବିଦ୍ ନଜର ଗୋଟିଏ ମଞ୍ଚଜୟମ କରି ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ ବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ବାଉଁଶପଡ଼ା ଓ କଲିଙ୍ଗୀର ମଞ୍ଚଜୟମ ସମ୍ମାନ ଅଟେ । ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ା ହୋଇଅଛି ବୋଲି ମନେହୁଏ ଶୀଘ୍ର ଏ ଦିଗରେ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ କେନ୍ଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ା ହେବ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ।

୧୮୫୯ ସାଲରେ ୮୭ ଗୋଟି ଶ୍ରେଣୀରେ କଟକର ଏକରକା ଘରେ ଏହି କଲେଜର ସୁରମ୍ଭାତ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୬୩ ସାଲରେ ଏହା ଚିରଟିଆ ହବା ମଧ୍ୟରେ

୫୦ ପ୍ରତି ଲେମ୍ବରେ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ୟାପ୍ତ ।

କର୍ମେ ତୁ ହୋଇଥିବା କୋଠାକୁ ଛାଡ଼ି ନାମୁରତ ହେଲ । କିନ୍ତୁ ୧୮୫୮ ସାଲଯାଏ
ଶ୍ରମ ସଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ୧୮୭୮ ସାଲରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ

ମି: ଟି. ଭ. ରେଭେନ୍ସା

(ଓଡ଼ିଶାର କମିଶନର ୧୮୭୫, ୧୮୭୬, ୧୮୭୭

ନଅବ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ବିପ୍ରର ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ 'ରେଭେନ୍ସା
କଲେଜ ଓ ସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ ।)

ହାଇସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ଶ୍ରେଣୀ ଖୋଲିଗଲା ଏବଂ ୧୮୭୯ ସାଲରେ ଏଥିରେ
ଆଇନ କୁଟ ସୋବକର ଯାଚୁଥିଲା । ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଏକ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ
ବିଅର୍ଥ ଅଟେ ଏହି ନଗର ଦେହ ।

କଲେଜରେ ପଢ଼ିବେ ହେଲା । ୧୮୭୮ସାଲରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଚନ୍ଦ୍ରାମଳନ ମହାବଳା
ବୃଷଭଦ୍ରଭଞ୍ଜ ଦେଉଳ ଟ ୨୦୦୦୦ ଟଙ୍କା ଦେବାରୁ କଲେଜ ବୁଦ୍ଧି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଏହାବ୍ୟତିତ ସାଧାରଣ ଗୁଳା ଟ ୨୫ ହଜାର ଟଙ୍କା ଉଠିଥିଲା । ମହାବଳାଙ୍କ
ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ କଲେଜର ନାମ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ରଖାଗଲା । ୧୮୯୪
ସାଲରେ ବଞ୍ଚନ ସିଂହା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲବରେଟରୀ ଖୋଲଗଲା । କାଳକ୍ରମେ
ପୁଅ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ ୧୯୧୧ ସାଲରେ ଗୁରୁଲିଆଗଣ୍ଡାରେ ନ୍ୟୁ-
କୋଠା ନିର୍ମାଣର ଶୁରୁ ଦିଆଗଲା ଏବଂ ୧୯୨୧ ସାଲଠାରୁ ସେଠାରୁ କଲେଜ
ପ୍ରାକାଶ୍ଚରଣ ହୋଇଅଛି । କନିକା ରାଜା ସାହେବ କଲେଜ ଲଭକ୍ରେଷ ପାଇଁ
୫୦ ହଜାର ଏବଂ ବିଜୁଳୀ ଆଲୁଅ ପାଇଁ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାବଳା
ପୂର୍ଣ୍ଣଭଦ୍ରଭଞ୍ଜ ଦେଉଳ ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦାନକରି ଅଛନ୍ତି । କଲେଜ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ-
ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ୧୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଲାଗିଅଛି ।

ଲଭକ୍ରେଷରେ ୧୯୩୫ ସାଲ ସୁଦ୍ଧା ୨୦୧୭୮ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବହୁ ସମ୍ବୃଦ୍ଧିତ
ହୋଇଅଛି । କଲେଜରେ ଆଜିକାଲି ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଗ୍ରନ୍ଥକର ସମିତି ମଧ୍ୟ
ଗଠିତ ହୋଇଅଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ସରକାରୀ ଓକିଲ ।

ଦେଉଳାନ ବାହାଦୁର ସି, ଗୋବିନ୍ଦନି ନେଥର ସରକାରୀ ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ।

ବାବୁ ଚିନ୍ତାମଣି ଆର୍ତ୍ତ୍ତ, —କଟକ ।

ସ୍ୱାସ୍ଥବାହାଦୁର ଲେବନାଥ ମିଶ୍ର—ପୁରୀ ।

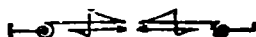
ବାବୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ—ଗଞ୍ଜାମ

ବାବୁ ଅରୁଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ପୁରୋହିତ—ସମ୍ବଲପୁର ।

ବାବୁ ଆଶୁତୋଷ ଦୋଷ—ବାଲେଶ୍ୱର ।

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ।

• କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା ମେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରକାରୀ ଓ
ବେ-ସରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ମନୋମାଳ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ ଗଠିତ ହୋଇ-
ଅଛି । ଏଥିରେ ମୋଟ ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୧୭ ଜଣ ଅଛନ୍ତି ।

ଗଣନା ଦିନେ ଆଜି ନବଳା ସେହୁ ।

ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀ ।

ଭାରତ ଜାତୀୟ ମହାସଭା ବସନ୍ତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେବେ
 ତତ୍ତ୍ୱରେ ଉତ୍କଳ ପୁଣି ଯୋଗ ଦେଉ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୨୦ ସାଲ ପରେ
 କଂଗ୍ରେସ ମହାସଭା ସହର ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଏହା ପୂର୍ବରୁ
 କେବଳ ମାତ୍ର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୌରୀଶଙ୍କର ଶସ୍ତ୍ର ଓ ଏକାଧାରୀ କର ଥରେ ଅଧିକ
 ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଯୁଗରେ ଉତ୍କଳର ବରପୁତ୍ର ମାନ୍ୟବର
 ଧର୍ମସେନ ଦାସ ସବୁକର୍ମରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଥିବ ଏବଂ ପ୍ରଥମେ କେନ୍ଦ୍ର-
 ବର୍ଷ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପଛକୁ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସର ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ପ୍ରଭାକର
 ସହର ଓଡ଼ିଶା ବସନ୍ତ ନେଇ ମତଭେଦ କରି କଂଗ୍ରେସର ସମ୍ପର୍କ ତ୍ୟାଗ-
 କର ଦେଲେ । ଓଡ଼ିଶା ଏଗୋଟି ଭଲ ଭଲ ଶାସନାଧୀନରେ ରହିଥିବାରୁ ନାନା
 ଅସୁବିଧା ଭେଦ କରୁଥିଲା; ଅତଏବ ମହାଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ସମସ୍ୟାରେ ଓଡ଼ିଶା
 ଯୋଗ ଦେବାକୁ ପସ୍ତୁତ ନ ଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ତେଣୁ, ଓଡ଼ିଶା
 ପକ୍ଷରୁ କିଛି ମାତ୍ର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସମ୍ରାଟ ସପ୍ତମ ଏଡୱାର୍ଡଙ୍କ
 ସିଂହାସନ ଆବେଦନ ପରେ, ୧୯୦୨ ସାଲରେ ଗଙ୍ଗାମ ଜିଲ୍ଲାର ବ୍ରହ୍ମପୁର
 ସହରଠାରେ ପଣ୍ଡିତ ମାଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ, ସୁଶର ଶମ୍ଭୁଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, କଟକର
 ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶସ୍ତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ଓ ଏକାଧାରୀ କର ପ୍ରଭାକର
 ସହଯୋଗୀତାରେ ଏକ ସଭା ଡାକିଥିଲେ । ଏହି ସଭାରେ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳଭୂମି
 ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏକ ଶାସନାଧୀନ କରିବାର ଦାବୀ ଆବଦ୍ଧ କରାଗଲା । ଏମଧ୍ୟୁଦନଦାସ
 ଆମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରୁ ଫେରିଆସି
 ତାଙ୍କ ମନରେ ଏକ ନୂତନ ଯେଉଁ ଗଙ୍ଗା ଜାତୀୟ ହେଲା । ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ୧୯୦୩
 ସାଲରେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀ ରାମକ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି କଟକରେ ସଭା
 କଲେ । ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ମଧୁରବିହାର ମହାଶୟୀ ଏଣିଶମ୍ଭୁଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେଖି
 ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ୧୯୧୮ ସାଲ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତି ବର୍ଷ,
 ସମ୍ମିଳନୀରେ ସରକାରୀ କର୍ମୀଗୁଣମାନେ ଯୋଗ ଦେଇ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାର
 କଲକଟ କର୍ମୀଗଣର ପ୍ରଭାବକର ସହାନୁଭୂତି ପାଇ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକର ଆସୁଥିଲା ।
 ୧୯୧୮ ସାଲରେ ପ୍ରକାଶୀ ବଙ୍ଗାଳୀ ସମିତି ଗଢ଼ା ହେବାରୁ ପ୍ରଥମେ ଏକ କ୍ଷୀଣ
 ମତାନ୍ତର ଅବେଦ୍ଧ ହେଲା, ନବୁଦ୍ଧ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ବଙ୍ଗାଳୀ ଓଡ଼ିଆ, ମାଉଣ୍ଡାଡ଼ି,
 ତେଲଗା, ମୁସଲମାନ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେଇ ଏକବାକ୍ୟରେ
 ଦେଶମିଶ୍ରଣ ଦାବୀ କରୁଥିଲେ । ସମ୍ମିଳନୀର ସେ ଅଧିବେଶନ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର-
 ଠାରେ ହେଲା । ସେହିଠାରେ କଂଗ୍ରେସ ସହର ଯୋଗ ଦେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ସ୍ୱୀକୃତ
 ହେବାରୁ ସମ୍ମିଳନୀର ପରୁଷା କର୍ମୀମାନେ ଅଲଗା ହୋଇଗଲେ । ଏହାପରେ
 ମିଥ୍ୟାସଂସାର କେନ୍ଦ୍ରୀୟତା କାହାର ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଲା ଏବଂ ସନ୍ଥଲିନା କସିଲା ନାହିଁ ।
 କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟ ଗିଥିଲ ପଡ଼ିବାରୁ ପୁଣି ସନ୍ଥଲିନା ୩ ଥର ଡକା ହେଲଣି, ମାତ୍ର
 ତାହାକୁ ପୂର୍ବ ସନ୍ଥଲିନା ସହଚର ଭୂଳନା କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ନିମ୍ନରେ
 ସନ୍ଥଲିନାର ଅଧିବେଶନ ପ୍ରାଚୀ ଓ ସ୍ୱରାଜ୍ୟଜ୍ଞାନଙ୍କ ନାମ ଦିଆଗଲା ।

(ଦାତା ଓ. କର୍ମଚାର ଏମ୍‌ପ୍ଲୋୟିଜ୍ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଞ୍ଜିତଦେଓ)

ମଲା ବୋଲିଣ ଦିନେ ପଞ୍ଚବ ହୁଇ ॥

ଉତ୍କଳ-ସମ୍ମିଳନୀର ଅଧିବେଶନ ଓ ସଭାପତିଙ୍କ ନାମ

ଅଧିବେଶନ	ସାଲ	ସ୍ଥାନ	ସଭାପତିଙ୍କ ନାମ
୧	୧୯୦୩	କଟକ	ମହା. ସଜା ଶାସନଚକ୍ରରତ୍ନଦେବ
୨	୧୯୦୪	"	ଧରକୋଟ ସଜା ସାହେବ
୩	୧୯୦୫	ବାଲେଶ୍ଵର	ଚାଲଚେର ସଜା "
୪	୧୯୦୬	ବ୍ରହ୍ମପୁର	କନିକାସଜା "
୫	୧୯୦୮	ପୁରୀ	ସୁରଜୀ ସଜା "
୬	୧୯୦୮	କଟକ	୪ ଅଠାବକ ସଜା "
୭	୧୯୧୦	"	୪ ସଜା ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ଦେ
୮	୧୯୧୨	ବ୍ରହ୍ମପୁର	ସୁରଜୀ ସଜା ସାହେବ
୯	୧୯୧୩	ପୁରୀ	୪ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ସି. ଆଇ. ଇ.
୧୦	୧୯୧୪	ପାଲିଆଣ୍ଡେମିଶ୍ରୀ	ବିକ୍ରମ ଦେବ ବର୍ମା
୧୧	୧୯୧୫	ସମ୍ବଲପୁର	କେରା ଠାକୁର ସାହେବ
୧୨	୧୯୧୬	ବାଲେଶ୍ଵର	ମଞ୍ଜୁସାର ସର୍ବଜିତ ସଜା
୧୩	୧୯୧୭	କଟକ	୪ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋହନ ସେନାପତି
ବିଶେଷ	୧୯୧୭	"	୪ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ସି. ଆଇ. ଇ.
୧୪	୧୯୧୯	"	୪ ଗୋସବରାଜ ଦାସ
୧୫	୧୯୨୦	ରଞ୍ଜିତପୁର	୪ କଳାଚର ଦାସ

ଏହାପରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ କଟକ ଠାରେ ଆଉ ୩ ଥର ଅଧିବେଶନ ହୋଇଅଛି, ଏହି ସମ୍ମିଳନମାନଙ୍କରେ ବାରୁ ଭବନାନନ୍ଦ ଦାସ ବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।

—o—

କଲିକତା ଓ ରେଞ୍ଜୁନରେ ଓଡ଼ିଆ ।

ଦେଶରେ ଶ୍ରବଣ ଅର୍ଜନର ସୁବିଧା ନ ପାଇ ବହୁ ଓଡ଼ିଆ ବିଦେଶରେ ରହି କାମକାମ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କଲିକତା, ରେଞ୍ଜୁନ ଓ ଜେମସେଦ୍‌ପୁର— ଠାରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ ବେଶୀ । କେବଳ କଲିକତାରେ ହାସ୍ତ ୧୨୦୦ ଓଡ଼ିଆ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ମାଲକାମ, ଗ୍ୟାସ୍‌କୋମ୍ପାନୀ ଓ ବିଭିନ୍ନ କୋମ୍ପାନୀ କାମ, ଅସିସ ମାନଙ୍କରେ ଅର୍ଦ୍ଧଲୀ, ଗୃହସ୍ଥରେ ଗୃହର ଥକା ପୁରୀ, ଗଙ୍ଗା-କୂଳରେ ପଣ୍ଡା, କରପୋରେସନର ପାଣିକଳ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଏବଂ ଚଟକଳ ଓ ଜାହାଜ ମାନଙ୍କରେ କୁଲି, ବଜାରରେ ମୋଟ ବୋହବା କୁଲି, ରେଲ୍‌ୱେରେ

ତାଙ୍କ ରହିଛନ୍ତି ଦେହ ସବୁଟି ତୁଳୁ ।

କୁଲି ବା ଅର୍ଦ୍ଧଲୀ ପ୍ରଭୃତି କାମ କରୁଅଛନ୍ତି । କେତେକ ମୁଠି ଦୋକାନ ଓ ଶିଳ୍ପୀନ ଦୋକାନ କରୁଅଛନ୍ତି । କେତେକ ଶିକ୍ଷିତ ଓଡ଼ିଆ ବଡ଼ବଡ଼ ବୋମ୍ବାର୍ଡା ଓ ବି. ଏନ୍. ଭେଲରେ କିରାନୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି ।

କଲିକତାରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ସମାଜ, ଯାଦବ ସମାଜ, ଓ ପ୍ରବାସୀ ଉତ୍କଳ-ସନ୍ଥାନ ନାମକ ତିନିଗୋଟି ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ ୧୯୨୨ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରମିକସଂଘ ଗଢ଼ାହୋଇ ଖୁବ୍ ବଳକାମ କରୁଥିଲା, ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତନକାଳୀନ ଦୋଷରୁ ତାହା ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ତାକୁ ପୁନଶ୍ଚ ବିତ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରମିକ ଲେଚାମାନେ ବଡ଼ ଚେଷ୍ଟା କଲେହେଁ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଛଡ଼ା ଦୁଇଟି ଓଡ଼ିଆ ନୈଶବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ପ୍ରବାସୀ ଉତ୍କଳ ପ୍ରସମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମିଳନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । ଅଲ୍‌ହଦ ହେବ କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ମିଳ ଗୋଟିଏ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଆରମ୍ଭ କରୁଅଛନ୍ତି । କଲିକତାରେ ଶ୍ରୀମଣିଲ ମହାରଣାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରସାଦାନା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କର ଗୃହଗୋଟି ଓଡ଼ିଆ ବହି ଦୋକାନ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୋହନ ଚରଣ ଦାସଙ୍କର ୮ ନମ୍ବର ଶଶିବୁଦ୍ଧ ଦେ ପ୍ରିଣ୍ଟ, ବହୁବଳାରସ୍ତ୍ର ବହି ଦୋକାନ ସବୁ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ପ୍ରଧାନ ।

ବହୁତ ଓଡ଼ିଆଣୀ ବେଶ୍ୟା ମଧ୍ୟ କଲିକତାରେ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୨୦ ସାଲରେ ଏହି ବେଶ୍ୟାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୯୦୦ ଠାରୁ ବେଶୀ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ବଢି ଯାଇଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ସମାଜର ତାଜନାରେ କିମ୍ବା ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ମାନଙ୍କ ପ୍ରଲେଭନରେ ପଡ଼ି ବାଧ୍ୟହୋଇ ବେଶ୍ୟା ହୋଇଛନ୍ତି ।

ରେଙ୍ଗୁନରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ହଲିଆ, ମୋଟିଆ, ଗୁବର, ଗୁମାସ୍ତା, ବୋଲିକର ହୋଇ ଅଥବା କଲିକତାରେ ରହି ଶାଢ଼ିକା ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ୫୦ ହଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବ । ଟାଙ୍ଗୀ, ରଣପୁର, ବାଣପୁର ଓ ଗଣ୍ଡାମରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଓଡ଼ିଆ ରେଙ୍ଗୁନରେ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ଆସାମ ଗୁ ବଗିଚାରେ ବହୁତ ଓଡ଼ିଆ ରହୁଛନ୍ତି । ରେଙ୍ଗୁନରେ ଓଡ଼ିଆ ବହି ଦୋକାନ ଏବଂ ପ୍ରଭୃତ ଓ ବର୍ମା ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା ନାମକ ଦୁଇ ଖଣି ସାପ୍ତାହିକ ବାହାରୁଅଛି । ଯାଜପୁରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀ ଜି. ଏସ. ବେହେରା ରେଙ୍ଗୁନରେ ମହାଜନା ଓ ନାହାଜ ଚଳାଉ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଏକ ପୁଅ ସେଠାରେ ଓକାଲିତ କରୁଛନ୍ତି ।

ନୂତନ ଉତ୍କଳ ବାହାରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଓଡ଼ିଆ ।

ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳରାଣୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକ ଶାସନାଧୀନ କରିବା ପାଇଁ ବଡ଼-କାଳରୁ ଅନେକାନ୍ତ ଚଳିଆସୁଅଛି । ଲର୍ଡ୍ କର୍ଜନ ୧୯୦୫ ସାଲରେ ସମ୍ବଲପୁର ଏବଂ କଳାହାଣ୍ଡି, ପାଟଣା ଓ ବାମଣ୍ଡା ୭ ଗୋଟି ଗଡ଼ଜାତ ଉତ୍କଳ ସହିତ ମିଶାଇ ଥିଲେ । ୧୯୩୭ ଠାରୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେବାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରୁ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ଓ ଜୟପୁର ଏଜେନ୍ସିର ଅନେକାଂଶ ଏବଂ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରୁ ଖଡ଼ିଆଳ ଓ ପଦ୍ମପୁର ନୂତନ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ସହିତ ମିଶିଅଛି । ତଥାପି ଉତ୍କଳ ବାହାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି ।

ସିଂହଭୂମର କେନ୍ଦ୍ର, ପୋଡାହାଟ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନ; ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଚନ୍ଦ୍ରପୁର, ଫୁଲହୈର, ବସ୍ତର, ସାରଙ୍ଗଗଡ଼, ଉଦୟପୁର ଓ ଯଶପୁର; ଛୋଟନାଗପୁର ଡିଭିଜନର ସତେଇକଳା ଓ ଖରସୁଆଁ; ମେଦନୀପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଦାନ୍ତଳ, ଗୋପୀବନ୍ଧୁପୁର, ନାଗସୁଖଗଡ଼, ହାତଗ୍ରାମ, ରାମନଗର, କଘାଇ ଓ ପଟାଣପୁର; ଏବଂ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ମଞ୍ଜିଷା, ଟିକାଲି, ରେଲା, ଜଳନ୍ତର, ସୁରଙ୍ଗୀର କେତେକାଂଶ ଏବଂ ବୁଢ଼ାଇସିଂହ । ଏ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆ ବାସ କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ବଙ୍ଗାଳୀ, ପଶ୍ଚିମୀ ଏବଂ ବଢ଼ାଇଙ୍କ ପ୍ରଭୃତିରେ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; ସେ ଦେଶର ଭାଷା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଛନ୍ତି । ଏଣୁକରି ହଳ ଜନସମାଜ ବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା କମି ଯାଉଅଛି । ମେଦନୀପୁରରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆମାନେ ବଙ୍ଗଳା ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୁମା ହୋଇଥିବା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଭଗବତ ପାଠ କରନ୍ତି । ସିଂହଭୂମରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆମାନେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ହିନ୍ଦୀଶିକ୍ଷା କରୁଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଶାବ୍ଦିକ ରଖିବା ପାଇଁ ସିଂହଭୂମ ଜିଲ୍ଲାରେ ପଣ୍ଡିତ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧଶ ଯେଉଁ ପରିଶ୍ରମ କରୁ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଅଗାଧ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କେତେ ଓଡ଼ିଆ ଅଛନ୍ତି ତାହାର ହସାବ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କଲିକତାରେ ପ୍ରାୟ	୧୨୦୦୦	ସିଂହଭୂମରେ ପ୍ରାୟ	୧୫୦୦୦
ଅସୀମରେ ”	୧୭୧୦୦୦	ଖରସୁଆଁ ଓ	
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ”	୨୦୦୦୦୦	ସତେଇକଳାରେ } ”	୧୫୦୦୦୦
ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ”	୪୦୦୦୦୦	ପିଣ୍ଡା, ବିନଦାଦ ଓ	
ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ”	୫୦୦୦୦	ବାଡ଼ାମାଡ଼ୀପରେ } ”	୫୦୦୦
ମେଦନୀପୁରରେ ”	୧୭୭୦୦୦	ଭୁବନେଶ୍ବରୀନାମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ,	୩୦୦୦

୧୪୧୨୦୦୦

ଜିଣେହେଁ ଉଦେ କେହି ନାହିଁ ଅମର ।

ଉତ୍କଳର ସାହିତ୍ୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।

ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ଛତା ଓଡ଼ିଶାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସାହିତ୍ୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନ ଶ୍ରୀ ପିତ ଦେଇଅଛି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି କିଛି କିଛି ବାର୍ଷିକ କରୁଅଛନ୍ତି । ବାକି ଗୁଡ଼ିକ ମୃତକଙ୍କୁ କହିଲେ ତଳେ ।

୧ । ଗୋପବନ୍ଧୁ ସାହିତ୍ୟ ସଂଘ—କଟକ ।

୨ । ପଞ୍ଜୀ ବଳ୍ଲୀ ସାହିତ୍ୟ ସମିତି—ଏରସମା ।

୩ । ତରୁଣ ସାହିତ୍ୟ ସମିତି—ପୁରୀ ।

୪ । ଗଙ୍ଗାଧର ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ—ସମ୍ବଲପୁର ।

୫ । ଭଲଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ସମିତି—ବଲାଙ୍ଗୀର ।

୬ । କଣୋରଚନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ସମିତି—ତାଳଚେର ।

୭ । ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଗୁର ସମିତି—ଭୁବନେଶ୍ୱର କଟକ ।

୮ । ଚନ୍ଦ୍ରୋତ୍ପଳ ସାହିତ୍ୟ ସମିତି—ସମ୍ବଲପୁର ।

୯ । ଶୁକ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଗୁର ସଂଘ—କଟକ ।

୧୦ । ଖୋରାଧା ସାହିତ୍ୟ ସଭା—ଖୋର୍ଦ୍ଧା ।

୧୧ । କବି ସନ୍ଥ ଲଳା—ଗଞ୍ଜାମ ।

୧୨ । ବାରିପଦା ସାହିତ୍ୟ ସମିତି—ବାରିପଦା ।

୧୩ । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ କ୍ଲବ—ତିରୁକଟ୍ଟ ।

ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବାରିପଦା ଓ ସମ୍ବଲପୁର ସାହିତ୍ୟ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟ ବିଶେଷ ଭାବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ।

ପ୍ରାଚୀନ ସାଧକ ଓ ମହାତ୍ମା

୧ । ବଳରାମ ଦାସ (ଟୁଙ୍ଗ)

୨ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ (ପୁରୀ)

୩ । ଅରୁଣାଚଳ ଦାସ (ନେମାଳ)

୪ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ (ପରମହଂସ)

୫ । ପୀତାମ୍ବର ଦାସ (ନରକ)

୬ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଦାସ (ଖେମିଶ୍ରୀ)

୭ । ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଦାସ (ଖଡ଼ିଆଳ)

୮ । ଶ୍ରୀ ଅଲୋକ ସ୍ୱାମୀ,
(ଦେବୀନାଥ ଗୋରାଳ)

୯ । ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ଦାସ
(ସାଲେପୁରର ବିଲେତନପୁର)

୫୧ ମନ୍ଥନଶୈଳେ ମାତ୍ର କାର୍ତ୍ତିକ ସାର ।

୧୦ । ବାଲିଗା ଦାସ (ବାଲିଗା)	୧୫ । ଶୟ ଶମାନନ୍ଦ (କଟକ)
୧୧ । ବାହୁଡ଼ା ଦାସ (ପଦେଶକ ନିକଟସ୍ଥ ବୁଦ୍ଧକଥା ସ୍ତ୍ରୀ)	୧୬ । ଶ୍ରୀରାଜସ୍ୱାମୀ (ପୁରୀ)
୧୨ । ଦ୍ଵାଡ଼ଦାସ (ଦର୍ପଣୀର ଛବି)	୧୭ । ବାହାଗୁରୁ (କାଳୀଆବୋଦା କଟକ)
୧୩ । ଜୟଦେବ (ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା— କେନ୍ଦ୍ର ବୁଲ୍ ସ୍ତ୍ରୀ)	୧୮ । ଦ୍ଵାରବାନାଥ (ଧୂଳିବର)
୧୪ । ଶାରଳା ଦାସ (କଟକ ଜିଲ୍ଲା ହକିକ)	୧୯ । ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର ଦାସ (ଶଙ୍ଖସିଂହ)
	୨୦ । ରଜ ଗୋବିନ୍ଦଦାସ (ବେଣକାଳ)

ଉତ୍କଳର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକର ସ୍ଥାନ ।

ରୁବନେଶ୍ଵର, ପୁରୀ; ଗୋପାଳପୁର, କପିଳାସ, ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି,
ଅଠଗଡ଼ର ଧବଳେଶ୍ଵର ଓ ବଡ଼ମାର ସିଂହନାଥ ।

—o—

ଉତ୍କଳର ଯୌଥ ବାବଦାର ।

୧ । କଟକ ପ୍ରାଚୀନକୋମ୍ପାନୀ, ୨ । ପ୍ରେଜିଡ଼େଣ୍ଟ ପ୍ରାଚୀନ କୋମ୍ପାନୀ ସମ୍ବଲ-
ପୁର, ୩ । ଓଡ଼ିଶା କେମିକାଲ, କଟକ । କାହାରି ଅବସ୍ଥା ସ୍ଵଚ୍ଛ ନୁହେ ।

—o—

ଖାଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ପର୍ବ ।

ପୋରୁଡ଼ା ଅଷ୍ଟମୀ; ମାଣବସା, ସୁନିଆଁ, ବଡ଼ଓଷା, ରଜ, ଦ୍ଵିତୀୟା ଓଷା,
ଏ ସବୁ ଖାଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ପର୍ବ । ଭରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ଏହାର
ପ୍ରଚଳନ ନାହିଁ ।

—o—

ଉତ୍କଳର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ।

୧ । ଶୟ ଶମାନାଥ ଶୟ କାହାଦୁର—୧୮୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାଲିଶ୍ଵର
ଜିଲ୍ଲା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଠାରେ ଜନ୍ମ; ୧୯୦୮ ଅପ୍ରେଲ ତା ୧୭ ରଖରେ
ଲେବନେ ଦେଖି କର୍ମେ ଶୁଣୁଛ ନିଜ ।

କଟକରେ ମୃତ୍ୟୁ । ପିତାଙ୍କ ନାମ
 ସୁନ୍ଦର ନାରାୟଣ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ
 ଭାବିଣୀ ଦାସୀ । ସ୍ବାଧୀନାଥ ଆଧୁନିକ
 ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ,
 ଚାନ୍ଦଲିସୂତ କେଦାରଗୌରୀ, ଉଷ,
 ଯଯାତିକେଶରୀ, ନନ୍ଦ କେଶରୀ,
 ଚନ୍ଦିକା, ମହାଯାତ୍ରା, ଚନ୍ଦ୍ରସୁନ୍ଦରାବତୀ,
 ଦଶରଥ ବସୋର ଓ ସାବିତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି
 କବିତାବଳୀ ଏକତ୍ର ହୋଇ
 ସ୍ବାଧୀନାଥ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳୀ ନାମରେ ପରି-
 ଚିତ । ସେ ସ୍କୁଲ ଚିତ୍ରର ଇନ୍ଦ୍ରି-
 ଯେଶ୍ବର ହୋଇ ଯେନଟେ ନେଇ
 ଥିଲେ । ମହାଯାତ୍ରା ଓଡ଼ିଆରେ
 ପ୍ରଥମ ଅମିତାସର ଛନ୍ଦ ଅଟେ । (କବିର ରାସୁ ସ୍ବାଧୀନାଥ ରାସୁ)

ସ୍ବାଧୀନାଥ ବାବୁ ସମସ୍ତ ଭାରତ ଭ୍ରମଣ କରି ଡାକ୍ତରଣ ଶୈଳୀ
 ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଚାନ୍ଦର କବି ପ୍ରଭାକର ମୁଣ୍ଡ ହୋଇ ସରକାର ତାଙ୍କୁ
 ସ୍ବପ୍ନବାହାଦୁର ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଚାନ୍ଦର ସନନ୍ଦ ପ୍ରଭୁ କବିକୁ ସେ
 କୌଣସି ଲକ୍ଷ ଦରବାରକୁ ପାଇ ନ ଥିଲେ । ସେ ନିଜର ଅଧିକାଂଶ ବଳରେ
 ଉଦ୍ଧତ କରିଥିଲେ । ଅଗ୍ରବ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସେ ଗୋପନରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ
 ଦେଉଥିଲେ ।

୧୭. ରାଜା ସାର୍ବ ବାସୁଦେବ ପ୍ରତିମାଦେବ, ଦେ. ବି. ଅଭ. ର. — ବାସୁଦେବ
 ପୂର୍ବର ରାଜା; ୧୮୫୯ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୯୦୩ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ଅଳଙ୍କାର ଚନ୍ଦ୍ରକା,
 ଅଳଙ୍କାର ବୋଧୋଦୟ, ଚିତ୍ରଶାସ୍ତ୍ର, ସାରକାମା, ଚଷ୍ଟିନା ଓ ଚଣ୍ଡୀ ପ୍ରଭୃତି
 ରଚୟିତା । ସୁନ୍ଦର ଦେବଙ୍କ ରାଜପତ୍ନୀ କହୁ ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ସେ ସମସ୍ତ
 ରାଜବଦ୍ରେମଣ କରି ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଅନେକ ନୂଆକଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ।
 ସମ୍ବଲପୁର ହରିପ୍ରଣୀ, ବାମନାସ ବଜୁଳୀ ଆଦି ଏହାଙ୍କର ଗର୍ଭ ।

ରାଜା ୧୮ପତିଦାନନ ଦ୍ବିତୀୟ ଦେବ — ବାସୁଦେବ ସୁନ୍ଦର ଦେବଙ୍କ
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର । ଅଳଙ୍କାର, କାଦମ୍ବରୀ, ମାୟାବତୀ ଓ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ରଚୟିତା ।
 ପତିଦାନନ ଦେବ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ପୁଷ୍ପପୋଷକ ଥିଲେ ଏବଂ ନିଜେ
 ଏକ ପ୍ରବଳବାଳୀ କବିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଉଦ୍ଧତ ଓ ହାଇସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପନ

କୃତ୍ୟା ଲେଖରେ ଗତି ପଦ୍ମରାଜ ଦାଣ୍ଡି ।

ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଘଟିଥିଲା । କଟକ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜକୁ ଏହାଙ୍କର ଦାନ
ଅଗ୍ରାଣ୍ୟ ପ୍ରଣାମସ୍ତୁ ।

ଏହି ମଧୁସୂଦନ ଶର୍ମ ବାହାଦୁର—୧୮୫୩ ରେ ପୁରୀରେ ଜନ୍ମ ଓ
୧୯୧୨ ରେ କଟକରେ ମୃତ୍ୟୁ । ବସନ୍ତଗାଥା, ଉତ୍କଳଗାଥା, ପ୍ରାଚୀନାଳା, କୁସୁମା-
ଞ୍ଜଳୀ, ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା, କବିତାବଳୀ ପ୍ରଭୃତିର ରଚୟିତା । ମଧୁବାବୁ ଏକ ଭକ୍ତ
କବି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମ

(ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ଶର୍ମ ବାହାଦୁର)

ଧର୍ମ ସ୍ତବ୍ଧ କରି ସେ ସେଥିରେ ଏକାନ୍ତ ନିଷ୍ଠା ଦେଖାଇ ଥିଲେ । କଟକରେ
ସ୍ଥାନ ଦେବମାତାଙ୍କ ଓ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ହୋଇ
ନିବୃତ୍ତ ହେବା ପରେ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାପ୍ତ ।

ଫେନସନ ନେଲେ । କଟକ ଉପକୂଳର ଶ୍ରୀରାମପୁର ଏହାଙ୍କ ଗର୍ଭ । ଏ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୃଙ୍ଖଳାପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ । ବଡ଼ ପୁଅରୁ ନିଜର ମୃତ୍ୟୁ ସମୟ ପରିବାରରେ ଜଣାଇ ଥିଲେ ।

୯ ଶତାବ୍ଦୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବଳ — କଟକ ଜିଲ୍ଲା କୁଶପୁର ଗ୍ରାମ ଏହାଙ୍କ

ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀ. ଶର୍ମିଷ୍ଠା, ନାନାବାସୁଦେବ,

ମନ୍ତ୍ରୀବନ୍ଧୁ, କଳକଳତା. ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ବସନ୍ତକାଳିନ,

ଓ ଜନ୍ମରୁମି ପ୍ରଭୃତି ଲେଖିଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲା

ସ୍ଥଳ ଇନ୍ଦ୍ରପେକ୍ଷର ଓ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର

(ଶ୍ରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବଳ) ଅପ୍ରାପ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରପେକ୍ଷର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସାହଚ୍ୟ ସେବା ନିମିତ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରପେକ୍ଷ ଏହାଙ୍କୁ ସ୍ବୟଂ ସାହେବ ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ ।

୯ ଶତାବ୍ଦୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବଳ — ୧୮୫୩ ରେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ପୁରୁଣା ବଜାର ବାବୁନାଥପୁର ଜନ୍ମ; ପିତା-ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ, ମାତା-ନୁପୁରୀ ଦେବୀ । ଶିକ୍ଷାଲାଭର ସମ୍ପର୍କରେ ଓ ଓଡ଼ିଶା କରଦ ମାଧ୍ୟମର ସହକାରୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । ନିଜର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ରର ଅକାଳ ବିୟୋଗରେ ମିଷ୍ଟମାତ୍ର ହୋଇ ୧୯୧୫ ରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ଦେବ ପ୍ରିୟ ଓ ସରଳ ମନା, ସୁଲକ୍ଷଣକ ଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ଗାୟିକାର କେତେକାଳ ସମ୍ପାଦକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବିହାର କାଉନ୍ସିଲର ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

୯ ଶତାବ୍ଦୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବଳ — କଟକ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍ ପ୍ରଭାଷାଚାରୀ । ୧୮୭୮ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଅପୁରୁଷର ସ୍ବରାଜ୍ୟର ‘ସାହିତ୍ୟପଦ୍ମ’ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ସଦାଶିବ ପ୍ରସାଦ ସ୍ବୟଂ । ଗ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାପରେ ହୁଗୁଳି କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟର ପରେ କଲ୍ଚରୀ ସାହେବଙ୍କ ଦ୍ବାରା କଟକର ଚିଲିକା କଲେଜରେ କିଶୋରୀ, ଉପରେ ଅଦାଲତର ଟ୍ରାନ୍ସ ଲେଟର ହୋଇଥିଲେ । ଗୋଷାଞ୍ଜର ଉତ୍କଳଗାୟିକା ଧର୍ମାଦ ପତ୍ନୀ ତଳା ଓଡ଼ିଶାର ମହତ୍ବରଣୀ କରଲେ । ଉତ୍କଳ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ଅବରେ ବଙ୍ଗବିଶାଳିକା ପ୍ରସାଦ ବିପକ୍ଷରେ ମହା ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସଞ୍ଚୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା । କାର୍ଯ୍ୟକାଳ କଟକରେ ଉତ୍କଳ ସ୍କୁଲର ସମ୍ପାଦକ ଓ ପରିଶ୍ରମକ ହୋଇଥିଲେ ।

ନରକେ ପଡ଼ି ଚକେ ଦୁଃଖ ହୋଗର ॥

୧୯୯୭ ରେ ସରକାର ତାକୁ ରାମବାହାଦୁର ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୯୭ ରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ସେ ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଲେଖକଥିଲେ । ଅସୁବିଧାର କାନ୍ଥରୁଆନା ଓ ବାଳକାବିଆଳୟ, କଟକ ଟାଉନହଲ୍, କଟକ

(ବର୍ମିସାର ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାୟ)

ତାଙ୍କୁ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଏଡ଼ାକ ଦାନରେ ନିର୍ମିତ । କଂଗ୍ରେସରେ ଗୌରୀଶଙ୍କର ବାବୁ ଏକମାତ୍ର ଉତ୍କଳ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୯୭ ସାଲରେ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।

ଦିନକୁ ଦିନ ଭାଗା ହୁଏ ଅସୁଖ ।

୪ ସରସ୍ୱତୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି—୧୮୩୩ ରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ମଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ୧୯୧୮ ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ଫକୀର ମୋହନ ଅନେକ ପତନାତରେ ମେଳେଜବ କାମ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ-ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜମାଖ ଅଠଗୁଣ୍ଠ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରଥମ ଉପଲ୍ୟାସ ଏବଂ ରେଖାର ଧରଣ ଶାନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ଅଟେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମାମୁ, ପ୍ରାୟସ୍କିତ ଓ ଗଲ୍‌ସ୍‌ଲ୍‌

(ସରସ୍ୱତୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି)

ପ୍ରଭୃତି ଉପଲ୍ୟାସ ଏବଂ ମହାଭାରତ, ସମାୟତ, ବୌଦ୍ଧାବତାର କାବ୍ୟ, ଧୂଳି, ପୁଷ୍ପମାଳା, ଅବସର ବାସରେ, ଧର୍ମଚର୍ଚ୍ଚି, ପୂଜାପୁର ଓ କପଡ଼ାର ପ୍ରଭୃତି କାବ୍ୟର ରଚୟିତା । ୧୯୧୮ ସାଲରେ ସେ ଉତ୍କଳ ସମିଳନୀର କଟକ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପୂର୍ଣ୍ଣାବଳୀ ଓଡ଼ିଶାର ଜନଶୃଙ୍ଖଳାପ୍ରାକୀର ଏକ ତଥ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଇତିହାସ କହିଲେ ତଳେ ।

ଗରବ ଦମ୍ଭ ଅଟେ କୁଥା ପ୍ରୟାସ ॥

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହର—ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାସ୍ଥ ବରପାଲରେ ଜନ୍ମ । ଚପଟିନା, ପ୍ରଶସ୍ତବନ୍ଧୁ, ଅର୍ଦ୍ୟଥାଳୀ, ଶତକବ୍ୟ, ଇନ୍ଦୁମୁଖ, ଅପୋଧାଦୃଶ୍ୟ, କବିତା-ବନ୍ଧୋଳ ଓ ଉତ୍କଳଲକ୍ଷ୍ମୀର ଲେଖକ । ମେହେରଙ୍କର କବିପ୍ରତିଭା ଅସାଧାରଣ

(ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହର)

ସ୍ତବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାଙ୍କର ଟିକି ରଖା ନମନ୍ତୁ ସମ୍ବଲପୁର ଗଙ୍ଗାଧର ସ୍ଥାପତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଅଛି ଓ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ପକ୍ଷରୁ ବାଷ୍ପକ ମରସ୍ତ୍ରାବ ଦୋଷିତ ହେଉଅଛି ।

କରେ ନାହିଁ ଯେଉଁଜନ ଧର୍ମ ଆଚରଣ ।

୮ଶମ ଶତକର ରାୟ—୮୫୭ରେ ଜନ୍ମ ଓ ୧୧୩୧ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ସଦାଶିବ ପ୍ରସାଦ ରାୟ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଅନ୍ନପୁର୍ଣ୍ଣା ଦାସୀ । ବବାସିନୀ, କଂସଦଧି, ଯୁଗଧର୍ମ, କାଞ୍ଚନମାଳୀ, କାର୍ଯ୍ୟକାବେଶ୍ଵରୀ, ବନମାଳା, ଚୈତନ୍ୟ-

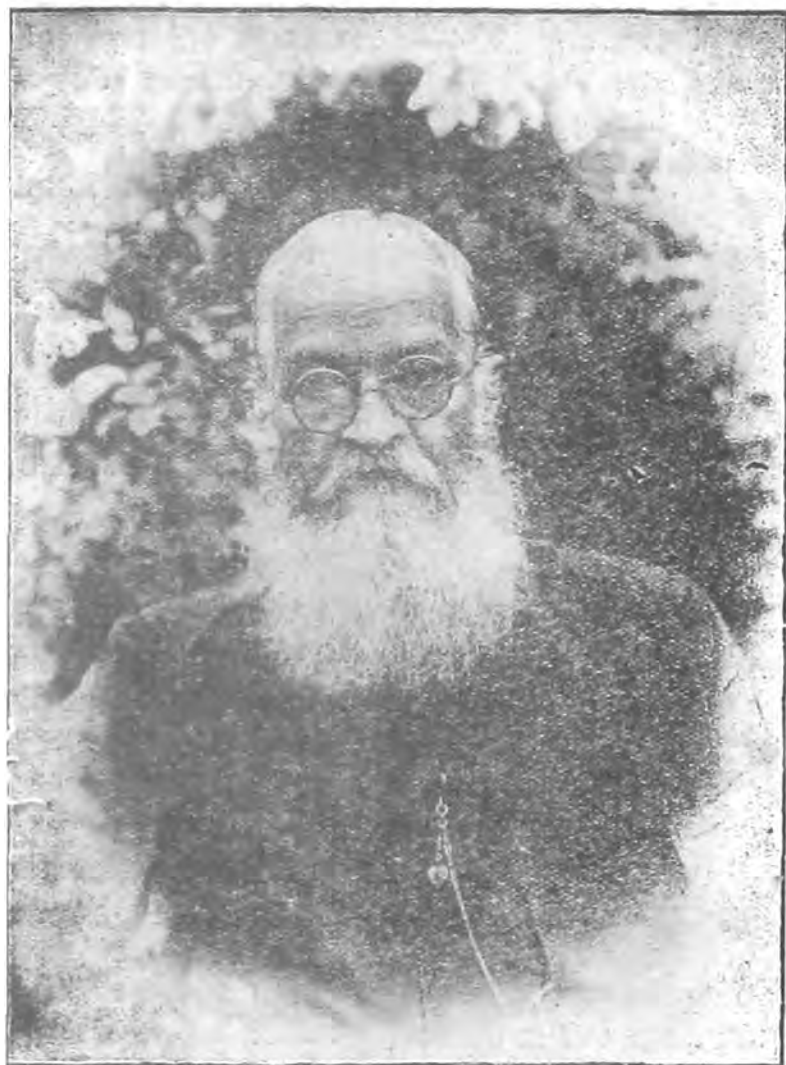

ଲୀଳା, ବିଶ୍ଵପତି, କଳିକାଳ, ପଦ୍ମିନୀ, ବେତାଳ କଥା, ବେଲେକ ଓ ଲାଲବନ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ରଚିତ । ସମଶତକର ବାବୁ କଟକର ଏକବନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଥିଲେ ଏବଂ କଟକ ମିନିଷ୍ଟିଆଲ୍‌ଟିର ଚେୟାରମେନ୍ ଓ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବହୁକାଳ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମା-
(ପ୍ରଶସ୍ତିତ, ବ୍ୟକ୍ତିକର ରାୟ) ଜର ସମ୍ଭାଷଣେ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁର ଅନୁପୂର୍ବରେ ସ୍ଵାବାହାଦୁର ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ ।

୯ତମପାଳ ମିଶ୍ର—ବି. ଏ. ବି. ଏଲ୍ । ଯାଜପୁରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମ; ଏବଂ ସୀତାବିବାହ ଓ ବସନ୍ତଲତାକାର ଲେଖକ । ସୀତାବିବାହ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଆ ସବାକ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । କାମପାଳ ବାବୁ ଓଡ଼ିଆ, ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର ଓ ହାଉସି ଅଫ କଲ ପରେ ଯୋଗ ସାଧନ କରିବାକୁ ଯାଇ ପାଳେ ହୋଇଯାଇ ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ସୁଗାୟକ ଥିଲେ ।

୧୦ଶମପାଳ କର—୮୭୪ ରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ମୁଲବସନ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ୧୯୩୫ ରେ ଅଲ୍ଫୋବର ତା ୧୧ ରଖିରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଉତ୍କଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ପ୍ରସାରକାଗାର ମଧ୍ୟରେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ ଏବଂ ତିନି କନ୍ୟାକୁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତା କରିବା ଅଛନ୍ତି । କେତେକ ଦିନ ମାସୁର କଲପରେ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କରି ଦେଶଦୂତରେ ଲାଗିଥିଲେ । ୧୯୦୦ ସାଲରେ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସ୍‌ ଛାପନ କରି ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ଲୋଇଲେ । ସେ ଉତ୍କଳ-ସମ୍ମିଳନୀର ବସିଷ୍ଠ ବୃତ୍ତିକ, ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ସଭାପତି, ସମାଜ ସମ୍ଭାରକ ଓ ସୁବକ୍ତା ରୂପେ ସର୍ବତ୍ର ପରିଚିତ । ବିଦ୍ଵାର୍ଠକ୍ଷଣା ଯେକାର ତାଙ୍କୁ ପଢ଼ିତ ଜାଣିବ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରୂପେ ମନୋନୀତ କରି ବିଦ୍ଵାର୍ଠ ଓଡ଼ିଶା କାଉନ୍ସିଲ ମେମ୍ବର କରୁଥିଲେ । ବିଶ୍ଵନାଥ ବାବୁ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ବୃତ୍ତିରେ ମୁକ୍ତିକାରକ ପଦସରେ ସତ୍ୟସମାଗୁର ପତ୍ରିକା ଲୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ଵୟଂ

୫୨ ଶାସ୍ତ୍ର ପତି କିସ ହେବ, ସବୁ ଅବାରଣ ।

(ବାଘି ବିଶ୍ଵନାଥ କର)

ବାଘାଦୁର ଜ୍ଞାତ ପାଇ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ ଯୁଦ୍ଧ ପାଠ
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅଦର୍ଶ ଗଦ୍ୟ ସାହସ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀମତ୍ର ଜଗଦେ ପିଂହୁ, ବି. ଏଲ—୧୮୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପଦ୍ମ ଚନ୍ଦ୍ର
ଭୁବନପୁର ଛାମରେ ଛାପା; ମୂଲ୍ୟ ଜଣେ ବଡ଼ ଓଳିଆ; ସେ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀମତ୍ର

କାଳି ନିମ୍ନ ମଫତ ମଫତ ମଫତ

ନରେ ପୁଣ୍ୟ ମୁନିପିତାଙ୍କୁ ଓ
ଜଗଦ୍‌ବୋର୍ଡରେ 'ସ୍ୱୟଂସେବାର-
ମ୍ୟାନ୍ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ' ଲେଖାଲି-
ବୋର୍ଡରେ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍; ଉତ୍କଳ
ସମ୍ମିଳନୀ, ପୁଣ୍ୟ ବାଳକା ବିଦ୍ୟାଳୟ
ଓ ପୁଣ୍ୟ ଅନାଥାଶ୍ରମ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ
ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମ୍ପାଦକ ଓ ସଭ୍ୟ
ହୋଇଥିଲେ । ବିଦ୍ୱାର ଓଡ଼ିଶା
ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାରେ ଦୁଇଥର ସଭ୍ୟ
ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ପ୍ରତ୍ନ-
ତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍, ନିଷ୍ଠାପର କର୍ମୀ ଓ

ଅବିଦ୍ୱାସିକ । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ,

(ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସିଂହ)

ଗୁଡ଼ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା, କାର୍ତ୍ତିକରାମୁତ ଜ୍ୟୋତିଷାଞ୍ଜିତ, ବୃଦ୍ଧ
ଓଷାସଂଚନ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦୁଷ୍ମାନ୍ତ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୋରାଘର, ମହାଯୁକ୍ତ ଦର୍ପଣ, ଗୀତା
ପ୍ରଭୃତି ବେତେକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ସଜ୍ଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ —

ବାର ଶ୍ରୀ ରଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ନବ-
ଚୋଟି କପ୍ପିଟକଳବର୍ତ୍ତେଶ୍ୱର ବା ସ୍ୱୟଂ-
ବାସବର ମହାସ୍ୱଜାୟସଜ୍ଜ ଶ୍ରୀ ରାମ-
ଚନ୍ଦ୍ରଦେବ ତା ୬ ରାଜନବମ୍ବର
୧୮୧୧ରେ ବାମନୋତ୍ତର ଜନ୍ମ ।
ପୁରୀର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସଜ୍ଜା ମୁକୁନ୍ଦଦେବ
ତାହାଙ୍କୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ । ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଏକ
ଲେଖକଙ୍କାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ।
ମୂଳରୁ ରାଜରେ ବଜ୍ରଲ ଆଲ୍ଲାଅ
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ।

(ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସଜ୍ଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ)

ସ୍ୱଜନ ଶିରେ ବେଗେ ଆସେହୁଏ ॥

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ — ୧୮୮୨ ସାଲ କଲ୍ୟାଣ ଦିନ କଟକ
ଜଗନ୍ନାଥପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ, ପିତାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ଓ ମାତାଙ୍କ

ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି ଦେବୀ ।
କଟକର ଜଣେ ଖ୍ୟାତ-
ନାମା ଓକିଲ; କଟକ
ରେଷନିଂସା କଲେଜରେ
୧୯୦୧ ରେ ଦେହମାସ
ପାଠ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧ୍ୟାପକ
ହୋଇଥିଲେ ଓ ପୁଣିରେ
ହରିକାନ୍ତ ଓକିଲ କାର୍ଯ୍ୟ
କରିଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱର
ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ମନ୍ଦିର
କମିଟି ମେମ୍ବର ଅଟନ୍ତି ।
ଜୁଲିଲ କାହାଣୀ, ଭଗବତ
ଟଙ୍କୀରେ ସନ୍ଧ୍ୟା, ନିଜାଙ୍କ
ବିପ୍ଳବ, ବାଲମାହାତ୍ମ୍ୟ
ପାଠ, ଧୋରେ ବାୟୁ
ଧୋ ଯନ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ପୁସ୍ତକ
ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମତୀ ପୀତାମ୍ବରୀ ଦେବୀ

(ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ)

ଓ ସେ ସବୁବେଳେ ଭରଜାମାଳୀ, ଅମ ଜେଜେବାପାଙ୍କ କାହାଣୀ ଓ ବାଲମାହାତ୍ମ୍ୟ
ଭଳିକା ପ୍ରଭୃତି କେତେକଗୁଣି ପତ୍ରକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କ ଲିଖିତ
'ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷ' ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ସମ୍ପାଦିତ । ୧୯୩୨ରେ
ଭୁବିଲ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୩୩ରେ ଗରୁଡ଼ମୟ
ତାଙ୍କୁ 'କାବିଜୀବ-ଇ-ହିନ୍ଦୁ' ପଦକ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଭାଷାକୋଷ ପାଇଁ ସେ
ହାୟ ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କା ଗୁଳା ଉଠାଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏକ ଗ୍ରୋଷ ଜମିଦାରୀ
ମଧ୍ୟ ଅଛି ।

ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସଏମ୍, ଏ—୧୮୮୪ରେ ସାହୀଗୋପାଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ
କୁଳରେ ଜନ୍ମ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏମ୍. ଏ. ପାସ କରିଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ
ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ମିଳି ସତ୍ୟବାଦୀ ହାଇସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଶୁଭ୍ର
ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଫେସର ହୋଇଥିଲେ । ପୁଣି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ (୧୯୧୧ରେ) ଲେକଟୁରୀ

ବଡ଼ ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ କରିଥିଲେ । କଲିକତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁ-
ଏଟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଥିଲେ ।
ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ
ଦେଇ ଏକାଧିକ ବାର ଜେଲ
ହେଉଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ପ୍ରାନ୍ତସିଦ୍ଧ
କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ଓ ବାକ୍ସଲ
ସଭାର ମେମ୍ବର ହୋଇ ବଡ଼ଖ୍ୟାତି
ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ସେ ସୁଲେଖକ
ଓ ବାଗ୍ମୀ । କୋଶାକର୍, ପ୍ରଶସ୍ତିନୀ,
ମାୟାଦେବୀ, ଶାରଦେଲ, ଅର୍ପଣ-
ଶାଳ, ଦାସ ନାୟକ, ବାଳମନ୍ଦା-
ଭାବ ଓ ବାଳସମୟଶ ପ୍ରଭୃତି
ବଡ଼ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତ-
ମାନ ନବଭାରତ ପ୍ରେସ ପ୍ରାପନ କରି
ନବଭାରତ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦନ
ଅଛନ୍ତି ।

(ପଣ୍ଡିତ ମାଳକଣ୍ଠ ଦାସ)

ଶ୍ରୀହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ—ଅଗ୍ରପଦ୍ମାବ ଜମିଦାର ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ

(ଶ୍ରୀହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ)

ମହତାବ ଅତ୍ୟୁକ୍ତିକ ଥିବାରୁ, ୧୯
ତାଙ୍କ ଜାଗାତା କୃଷକରଣ ଦାସଙ୍କ
ଠାରୁ ହରେକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର କରି-
ଥିଲେ । ସେ ୧୯୧୧ ସାଲରେ
I. Sc. ପାଶ୍ କରି B. Sc. ପଢ଼ିଲା
ବେଳେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ
ଯୋଗ ଦେଇ ପଡ଼ା ଗ୍ରହଣଥିଲେ । ବଡ଼
ବାର ଜେଲ ଭୋଗ କରିଛନ୍ତି ।
ବାଲସଭାର 'ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର' ସମ୍ପାଦ
ପତ୍ରର ପରିଚାଳକ ଥିଲେ । ବହାବ
ଓଡ଼ିଶା କାଉନ୍ସିଲ ମେମ୍ବର, ବାଲେ-
ଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାବାର୍ଡ଼ର ଚେୟାରମ୍ୟାନ
ହୋଇଥିଲେ । ସେ ନବ ଜମିଦାରୀର ଗୋଟିଏ ଡାକ୍ତରଖାନା ପ୍ରାପନ କରି-

ପତ୍ରର ନାମ ବିକଳରାଜ ଶିରେ ॥

ଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୋଟିଏ ହାତପୁଲ ପାଇଁ ଦେଖା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦେହର ଖଣ୍ଡ ବହୁ ସରକାର ବାଜ୍ୟାସ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ପଣ୍ଡିତ ଲଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର ଏମ୍, ଏ—୧୮୯୪ରେ ପୁଣି ଜନ୍ମର ଶାସନଦ୍ୱାରା ପୁର ଶାସନରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳରେ ଜନ୍ମ; ଶିକ୍ଷା ଶାସନରେ ମାଧ୍ୟମିକତାରୁ ବି: ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ପାଇଥିଲେ । ୧୯୧୯ ରେ ଏମ୍. ଏ ପରୀକ୍ଷାରେ ସମ୍ମୁଖରେ ୧୦ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ପାଇଥିଲେ । ପରେ ଓଡ଼ିଶା ଗ୍ରୋଟ ନାମପୁର ସମ୍ମୁଖ ବଦ୍ୟାଳୟର ସହକାରୀ ପ୍ରଧାନ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମର କୁମ୍ଭିର ବ୍ରାହ୍ମଣ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ୍ୟରୁ ଉପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ପରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ଏବଂ ସତ୍ୟବାଦୀ ଜାଗାସ ବଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକତା କଲେ । ବିଦ୍ୱାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପୁଣି ଜନ୍ମରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିବାସିତ ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପଞ୍ଜାବର ଲେବପେଟର ସମିତିର ସଭ୍ୟ ଓ ସମାଜ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

(ପଣ୍ଡିତ ଲଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର)

ଶ୍ରୀପୁର ଚିନ୍ତାଶିଳା ମହାନ୍ତି—ଉତ୍କଳର ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ବକ୍ତା; ୧୮୭୮ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଜନ୍ମ । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକାବଳୀ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ୱାମୀ ୭* ଶ୍ରୀ ପୁସ୍ତକ ମୁଦ୍ରା ହୋଇଅଛି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଟି, ବିଦ୍ୱାର ଓଡ଼ିଶା ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି । ସେ କେତେକ ମାସିକ ଓ ସାପ୍ତାହକ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ୧୯୧୩ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ସୁଭଦ୍ରା, ମୁକୁନ୍ଦଦେବ, ବନିମାଦେବୀ, ସୁଭାଷୀ, ମହୋଦଧି, ଡକ୍ଟରାଭି, ବିବେଶୀ, ଚନ୍ଦ୍ରବା ଓ ରୁପା ରୁଚି ପ୍ରଭଳି ତାଙ୍କର ସ୍ୱଧୀନ ପୁସ୍ତକ ଅଟେ ।

(ଶ୍ରୀପୁର ଚିନ୍ତାଶିଳା ମହାନ୍ତି)

ସେ ପାଇଁ ନ ଜାଣେ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ ଏମ୍, ଏ—କଟକ ଜିଲ୍ଲା କରତସିଂହପୁରରେ ୧୮୯୪ ରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ଚୌଧୁରୀ ଓ ମାତାଙ୍କ

ନାମ ପଦ୍ମାବତୀ ଦେବୀ କଲିଚରା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏମ୍. ଏ ପାସ୍ କରି କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଡିପ୍ଲୋମା ଓ ଡିଗ୍ରୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲା କୋର୍ଟରେ ଡେପୁଟି ମ୍ୟାଗିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ସରଳ ଓ ନିଷ୍ଠାପର କର୍ମୀ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଂଗ୍ରେସରେ ସେକ୍ରେଟାରୀ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବୟସ ଅଞ୍ଚଳରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ

ଲଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଥି ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟାବଳୀ ଟଙ୍କା ପାଉଛନ୍ତି ।

(ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ)

କାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି—ଜନ୍ମ ୧୮୮୭; ବି. ଏ. ପାସ୍ କରି ଏଡ଼ା-ଡେମୀରେ ସିଷକରେ କରୁଥିଲେ । ୧୯୧୨ ସାଲରେ ଉତ୍କଳରେ କଂଗ୍ରେସ

କର୍ମୀଙ୍କ ସହଯୋଗ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲା କୋର୍ଟରେ ଡେପୁଟି ମ୍ୟାଗିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ହୋଇଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ବିଦ୍ୱାନ୍ କାଉନ୍ସିଲରେ ସ୍ଥାନୀୟ ୧୨ବର୍ଷ ମେମ୍ବର ରହି ଦୋଷ୍ଟ ଗ୍ରେସି-ଡେଲ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାକୋର୍ଟରେ ୭ ବର୍ଷ ଡେପୁଟି ମ୍ୟାଗିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ

ଥିଲେ । ୧୯୨୧ ସାଲରେ (ସ୍ୱାଧୀନତାଦୂର ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି)

ସ୍ୱାଧୀନତାଦୂର ପଦ ପାଇଲେ । ପାଟଣା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମେମ୍ବର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ କମିଟିର ମେମ୍ବର ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସେ ଭାବୁ ନିଜା କରୁଛନ୍ତି ସବୁ ।

ଅରୂପ୍ୟ ହରିହର ଦାସ—୧୮୭୭ ରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର

(ଅରୂପ୍ୟ ହରିହର ଦାସ)

ଶାସନରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୂମିରେ
ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ମହାଦେବ
ବ୍ରହ୍ମା ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀଆ-
ଦେବୀ । ଅଇ. ଏ. ପାଶ୍ଚ କର
ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାପୁଲ, ମାଲିକି
ହାଇସ୍କୁଲ, ମିଶନ ହାଇସ୍କୁଲ,
କଲେଜିଏଟ୍ ହାଇସ୍କୁଲ, ପି:
ଏମ୍, ଏକାଡେମୀ ଓ ପଦ୍ୟ-
ବାଦୀ ହାଇସ୍କୁଲର ଶିକ୍ଷକ
କରିଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ଜଣେ
ଚିରସ୍ଥ କର୍ମୀ; ୧୯୩୦ରେ ଲୁଣି
ଅଭିନ ଅମାତ୍ୟ କର ଜେଲ
ଯାଇଥିଲେ । ସମାଜର ସମ୍ମା-
ଦକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ
ଜୀବନରେ ଦେଶପାଇଁ ସେ
ଅଧିକ ଜେଲ ଭୋଗିଛନ୍ତି ।

୪ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାରଣା—ବାଲେଶ୍ଵରରେ ଜନ୍ମ; ୪ ସ୍ଵାଧୀନାତ୍ମ

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାରଣା

ରାୟଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ୟା କର ଥିଲେ ।
ବି. ଏ. ପାଶ୍ଚ କର ଶିକ୍ଷାବିହରେ ପଶି ପରେ
କଟକ ଟ୍ରେନିଂସ୍କୁଲରେ ସ୍ଵେଚ୍ଛାମାର୍ଗ ହୋଇ-
ଥିଲେ ଏବଂ ଡେନ୍ସନ୍ ନେଇଥିଲେ । ସେ
ଅଳ୍ପ ପୁସ୍ତକ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରଭୃତି କେତେ
ଶ୍ରେଣୀ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ।

ସାହା ପଢ଼ିବା ଉପରେ ।

ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଦାସ ବ, ଏ—ଉତ୍କଳର ଜଣେ ଜମିଦାର ଓ ସାହି-
ତ୍ୟିକ ୧୮୮୦ ରେ ଜନ୍ମ । ଘର କଦ୍ଦାବଣୀଆ ହରେକୃଷ୍ଣପୁର ଗ୍ରାମରେ । ବ, ଏ,
ପାଣବର ୧୯୦୫ ରେ ‘ମୁକୁର’ ନାମକ ମସିକ ପତ୍ରିକା ସମ୍ପାଦକ ହୋଇ-
ଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ଏହାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତ ସଂଘ
ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଗ୍ରେଟ୍‌ଲଟ୍ ଓ କବଲଟ୍ ସଭାର ମେମ୍ବର, ସ୍ୱାମୀକୃଷ୍ଣ ସେବକ
ସମାଜ ଓ ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ ସମାଜର ସଭ୍ୟ । ଉତ୍କଳ ଦେଶମିଶ୍ରଣରେ ନିଜ ପତ୍ନୀ
ବନ୍ଧିଥିଲେ ଏବଂ ସାପ୍ତାହକ ଲେଖଣୀ ପତ୍ରିକା “The Oriya”ର ସମ୍ପାଦକ
ହୋଇଥିଲେ ।

୬ଷ୍ଠଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ—୧୮୭୭ ରେ ପୃଷ୍ଠାଜିଲ୍ଲାର ରଙ୍ଗାପୁରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ
କୁଳରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ବାମନଦାସ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଅନୁପମ୍ନା ଦେବୀ ।
ସେ ପୁରୀରେ ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ମୁକ୍ତାର । ନିଜ ବ୍ୟୟରେ କେତେଗୋଟି ବିଦ୍ୟାଳୟ
ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ପୁରୀ ଉତ୍କଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମିତିର ସ୍ଥାପକ । ସେ ଜଣେ
ଦେଶପ୍ରିୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ବଂଶେଷ ଭକ୍ତ ଥିଲେ । ୧୯୦୭ ରେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ
କଲେ । ଉତ୍କଳଦେଶୀ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେବୀ—

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଥମ ବଂଶେଷ
ନାରୀକର୍ମୀ । ଅସହଯୋଗ
ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ-
ଦେଇ ଜେଲ ଯାଇଥିଲେ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ କଟକ ଫେଣ୍ଟାଲ
କୋର୍ଟରେଟିର ବ୍ୟାଙ୍କର
ଡାଇରେକ୍ଟର ଓ କଟକ
ଏବଂ ଲେକାଲକୋର୍ଟର
ପ୍ରଥମ ମହିଳା ସଦସ୍ୟ ।
ଏହାଙ୍କର ଅନେକ ଲେଖା,
ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ମାଗଙ୍କରେ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ-
ଥାଏ । ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ପତ୍ର-
ମାଲାର ସମ୍ପାଦକା ହୋଇ-
ଅଛନ୍ତି ।

(ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେବୀ)

୪୩ ଉପ ପବିତ୍ର ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କଲେ ।

(ଶ୍ରୀମତୀ ଲେଖା ମାତା ପ୍ରମିଳା ଦେବୀ)

ଉତ୍କଳ ସାରଥୀ କୁମାରୀକୁମାରୀ
ଦେବୀ L. M. P—ଶ୍ରୀମତୀ
କଲରେ ଜନ୍ମ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥଧର୍ମ
ବ୍ରହ୍ମଣ କରୁଅଛନ୍ତି । କଟକରୁ
କାନ୍ତର ପାସକର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଡକ୍ଟରା
କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମାତୃମଙ୍ଗଳ
କେନ୍ଦ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।
ତାଙ୍କ ଲଘୁତା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଉପ-
ନ୍ୟାସ ଓ କବିତା ପ୍ରକାଶିତ
ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥ୍ୟ
ମତରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣକୁ ବାବାଜି
କରି ଦକ୍ଷିଣରେ ଅଛନ୍ତି । ୨ ବର୍ଷ
ତଳେ କଲକତା ପ୍ରବାସୀ ଉତ୍କଳ
ସମିଳନୀର ସଭାନେତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

କୁମାରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଜୋହା-

(କୁମାରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଜୋହାମୟୀ ଦେବୀ)

ମୃତ୍ୟୁ ଦେବୀ M. B. B. S-
ଜୋହାନ ଛେଦି ମୋହନ
ସମ୍ବନ୍ଧ କନ୍ୟା; ୧୯୦୮ ରେ
ଜନ୍ମ । ଅଭ୍ୟାସ ପାସକର
ଦକ୍ଷିଣ ମେଡିକାଲ କଲେ-
ଜରେ ନାମ୍ନିତ ହୋଇଥିଲେ ।
୧୯୩୪ ରେ ସେଠାରୁ ପାସ
କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୁହୋରର
ଲେଡି ଏଲେସନ୍ ଡ୍ରାସ-
ପାଠାଳରେ ଡାକ୍ତରୀ ସର୍ଜନ
କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି ।

କାହିଁ ମୋହନା କଲେ ଏଣି ଏଣି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ।

ନାଗବିଶ୍ୱାସୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଅଲପୂର୍ଣ୍ଣା—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଜଣେ ସୁଲେଖିକା । ୧୯୩୩ ରେ ଚିତ୍ତଟିରେ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ କବିତା ଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ସ୍ୱରୂପୀ ସମ୍ପତ୍ତି ।

କୁମାରୀ ମନୋରମା
ଦେବୀ—୧୯୧୨ ରେ
ଗଞ୍ଜାମର ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ
ଜନ୍ମ । ସେ ନାଗବିଶ୍ୱାସୀ
ଅଲପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ କନ୍ୟା । ସେ
ମାଧ୍ରାଜରୁ ବି. ଏ ଓ ଏମ୍. ଏ
ପାଶ କରି ୧୯୩୪ରେ
ଲେଡ଼ି ଇଇଲିଂବର୍ନ୍
କଲେଜରୁ Lt. ପାସ୍.

(କୁମାରୀ ମନୋରମା ଦେବୀ)

କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ
ପଞ୍ଜାବର ଜଳନ୍ଦର

ବାଳିକା କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପିକା ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆଣୀ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସ୍ଥାୟୀ
ଏମ୍. ଏ ପାଶ୍ କରିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଳନ୍ଦର ଦେବ—ସକା ସର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେବଙ୍କ ରଚନା
ମହାବଳି ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟରୁ ଅଣି ବାମଣୀରେ ରଖିଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ
ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ମେଜେସ୍ଟ୍ରି କାମକରି ପେନ୍ସନ ନେଇଅଛନ୍ତି ଓ ୨୫ଶି ସ୍ଥାନ
ତାହା ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡକ୍ଟର ଜେଜେକାରୁ ପାଠ୍ୟାଧ୍ୟାପକ । ଏହାଙ୍କର
ସିଂହଳ ରାଜ୍ୟ ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ଜଳନ୍ଦର ପାହ୍ୟାଧ୍ୟାପକରେ “ବାସର କବିତା-ସମ୍ପାଦନା”
ନାମରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ନୂତନ ବିକାଶ ଅଣିଥିବ ।
ଏ ଜଣେ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାବାଦୀ, ସମାଜ ସମ୍ପାଦକ ଏବଂ ସାଧାରଣ ମତାବଳୀ—
୧୯୩୫ ସାଲରେ ଇଉନ-ସାହ୍ୟାବଳୀ କାଷ୍ଠିକ ଅଧିବେଶନରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ
ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଲେଖା ପଞ୍ଚ ପରିକାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

ସାମାଜିକ ହେଲେ ସୁଜନ ସ୍ୱଭାବ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନୃସିଂହ ଅନ୍ତର ।

(ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ ଦେବୀ)

ଉତ୍କଳ ଭାରତୀୟ କୁନ୍ତଳାକୂମାରୀ
ଦେବୀ L. M. P—ଶ୍ରୀମତୀ
କୂଳରେ ଜନ୍ମ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଦ୍ଧଧର୍ମ
ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛନ୍ତି । କଟକରୁ
କାନ୍ତର ପାଣକର ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଚିକିତ୍ସା
କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମାତୃମଙ୍ଗଳ
କେନ୍ଦ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।
ଭାବ ଲିଖିତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଉପ-
ନ୍ୟାସ ଓ କବିତା ପ୍ରକାଶିତ
ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ପଣ
ମନ୍ଦିରେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣକୁ ବବାଡ଼
କରି ଦକ୍ଷିଣାରେ ଅଛନ୍ତି । ବର୍ଷ
ତଳେ କଲିକତା ପ୍ରବାସୀ ଉତ୍କଳ
ସମିଳନୀର ସଭାନେତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ।

କୁମାରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଜୋହା-

(କୁମାରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଜୋହାନୀ ଦେବୀ)

୧୯୨୧ ଦେବୀ M. B. B. S-
ଜାପାନ ଶେଷ ମୋହନ
ସ୍ୱୟଙ୍କ କନ୍ୟା; ୧୯୦୮ ରେ
ଜନ୍ମ । ଅଭ୍ୟାସ ପାସକରି
ଦକ୍ଷିଣ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେ-
ଜରେ ନାମ୍ ଲେଖାଇଲେ ।
୧୯୩୪ ରେ ସେଠାରୁ ପାସ ୩
କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଲଣ୍ଡୋନର
ଲେଡି ଏଲେସନ୍ଦ୍ର ହୋସ-
ପିଟାଲରେ ହାଉସ ଫିଜିଆ
କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି ।

କାହିଁ କେତେକ କଲେ ଶାଶୁ ଶାଶୁ ମଧ୍ୟକଳି ଦିଏ କଲ ।

ନାଗବିଜ୍ଞାନ ଶ୍ରୀମତୀ ଅଲପୂର୍ଣ୍ଣା—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଜଣେ ସୁଲେଖିକା—
୧୮୩୩ ରେ ଚିତ୍ତଃରେ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ । ଏହାଙ୍କ ଉଚ୍ଚତ କବିତା ଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼
ସୁରୁତୀ ସମୃଦ୍ଧ ।

କୁମାରୀ ମନୋରମା

ଦେବୀ—୧୯୧୭ ରେ

ଗଞ୍ଜାମର ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ

ଜନ୍ମ । ସେ ନାଗବିଜ୍ଞାନ

ଅବସ୍ଥାରେ କଲ୍ୟାଣୀ । ସେ

ମାଧ୍ରାଜରୁ ବି. ଏ ଓ ଏମ୍,

ଏ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବି. ଏ. ୧୯୩୫ରେ

ଲେଡ଼ି ଇଉଲିଂଡ଼ନ୍

କଲେଜରୁ Lt. ପାସ୍.

କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ

ପଞ୍ଜାବର ଜଳଜର

(କୁମାରୀ ମନୋରମା ଦେବୀ)

ବାଳକା କାଳରେ ଅଧ୍ୟାପିକା ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସେ ପ୍ରଥମେ
ଏମ୍. ଏ ପାଶ୍ କରୁଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମତୀ ଜଳଜର ଦେବୀ—ସଜା ପର ସୁଦୃଢ଼ ଦେବୀଙ୍କ ଭବନୀ
ମହାରଜା ଡାକ୍ତର ସୁବରୁକାରୁ ଅଣି ବାମଣୀରେ ରହିଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ
ପ୍ରଥମଶ୍ରେଣୀ ମେଜେବର କାମକରି ପେନ୍ସନ ନେଇଥିଲେ ଓ ୨୩ଶି ଛାତ୍ର
ଜାରି ପାରି ଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସହ ପାଠ୍ୟାଧ୍ୟାପିକା । ଏହାଙ୍କର
ସିଂହଳ ଭାଷା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶାସ୍ତ୍ରରେ “ବାସରର ବିପ୍ଳବ”
ନାମରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ନୂତନ ଝିଙ୍କାର ଆଣିଥିବା ।
ଏ ଜଣେ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାବାନ, ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧର ଏକ ସାଧାରଣ ମତାବଳୀ—
୧୯୩୫ ପାଇଁ ଇଉଲିଂ-ସାହୁର କୃଷିକ ଅବସ୍ଥାନରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ
ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଲେଖା ପଞ୍ଚ ପରିକାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

ପ୍ରାଣୀନାଥ ହେଲେ ସୁଦୃଢ଼ ସୁଦୃଢ଼ କେବେ-କେ ନୁହେଁ ଅନ୍ତର ।

ବଡ଼କୁମାର ବଳଭଦ୍ର ଦେବ—ବାମ ୨

ରାଜା ସର୍ବୀୟ ସାର ସୁଭଳ ଦେବଙ୍କ ଯୁ
ପୁତ୍ର । ପିତା ଓ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତୃଙ୍କ ପର ଏହା
କର ମଧ୍ୟ ଆବାଲ୍ୟରୁ ଉତ୍ତଳ ପାହୁଣ୍ୟ ପ୍ରତି
ପ୍ରମାଦ ଅନୁରଗ ଥିଲା । ଅନେକ ଦିନ ବାଘିଆ
ରଜ ସରକାର ବେଳେ ବଡ଼ ଚାକରୀ କରୁଥିଲେ

(ବଡ଼କୁମାର ବଳଭଦ୍ର ଦେବ) ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ ।

୪ ପ୍ରଣିତ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ—କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଗାନ୍ଧୀ ଇଲକାରେ ଜନ୍ମ । ସମ୍ଭା-
ବପତ୍ର ପ୍ରତି ଏହାଙ୍କର ଗଭୀର ଅନୁରଗ ଥିଲା । ତାଳଚେର, ସମ୍ଭଲପୁର, ଗଞ୍ଜାମ ପ୍ରଭୃତି
ଜାଗାହାନରେ ସମ୍ଭାଦପତ୍ର ସମ୍ପାଦନ କରି ସେତେକ ଉତ୍କଳ ପାଠକଙ୍କର ଯୋଗଦାନ
ହୋଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ସମିଲନୀର ଜଣେ ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟୋଗୀ । ଉତ୍କଳ ମଧୁଗ ଗାମକ
ଏକ ଜାନା ତଥ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଗୋ-ଚକ୍ରପା,
ଅସ୍ତ ଚକ୍ରପା, କସନ୍ତ ଚକ୍ରପା ପ୍ରଭୃତି ଅବତ୍ୟାସ୍ତୁତ ସୁପ୍ତିକା ତ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

୫ ରାଧାଶ୍ୟାମ ନରେନ୍ଦ୍ର—ଡେପୁଟି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସହରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି-
ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ଜମିଦାର ଓ ଧନୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରି ଦାମ
ଉତ୍କଳରେ ବିରଳ । ସର୍ବଦା ତାଙ୍କର ସଦାକ୍ରୀଡ଼ ଖୋଲୁଥିଲା ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟିମାନଙ୍କୁ
ଖସିବନେ ଛାଡ଼ା, ଶାନ୍ତିଦାନେ କମ୍ପନ ଓ ନିରାଶ ମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟଦାନ କରୁଥିଲେ ।
ଅତୁଳ ଧନର ଅଧିକାଂଶ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଜଳପାଇଁ ବେଶୀ ବ୍ୟୟ କରୁ-
ନଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ବେଳେ ଅଳ୍ପପ୍ରାୟ ଚାନ୍ଦା ଓ ଧାନ ବୁଝିବା
ଯୋଗାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ।

୬ ପ୍ୟାଣ୍ଟମୋହନ ଆରୁର୍ଥ୍ୟ—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କୁଆଁପାଲୀରେ ବାହୁଞ୍ଚ
କୁଳରେ ଜନ୍ମ । ୧୮୭୯ ରେ ବିଦ୍ୟବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରବେଶିତା ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ
ଏଫ୍. ଏ. ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳ
ପୁତ୍ର ନାମକ ଶ୍ରେଣୀ ସମ୍ଭାଦ ପତ୍ର ଚଳାଇଥିଲେ । ସେଥିରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ
ଲେଖାଯୋଗୁ ପୁଲୁରୁ ବହୁଷ୍ଟି ହେଲେ । ତେଣୁ ସେ ଗୋଟିଏ ପାଠଶାଳା
ସ୍ଥାପନ କଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ କରଣୀ କର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଲବ୍ଧଧନରେ ପୁଲୁରୁ
ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେହି ପାଠଶାଳାଟି ୩୫ ବର୍ଷପରେ ହାଇସ୍କୁଲରେ ପରି-
ବର୍ତ୍ତିତା ଜମନ ପରିଚିତ ହେଉ ନିଆ ଅନାଦର ପାଏ ।

(ଶ୍ରୀପାତ୍ରମାହତ ଅନୁର୍ଥ)

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ୧୨ ତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ 'ପାତ୍ରମାହତ ଏକାଙ୍କର୍ମୀ' ହେଲା ।
 ତାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବାବୁ ୧୮୭୯ରେ ପାଲ ଡେଇଁ ହେଲେ ମାହାନ୍ତି ହୋଇଥିଲେ ।
 ୧୮୮୧ରେ ୩୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲେ । ସେ ଓଡ଼ିଆ
 ଭାଷାରେ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ ଲେଖିଥିଲେ ।

୧୮୮୧ରେ ବୋଷ — କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ବହୁକୁଦ ଗ୍ରାମରେ ସ୍ତ୍ରୀ ।
 ବହୁକୁଦ କଟକରେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ସର୍ଜନ ହେଲେପରେ ବଜାଦେଶକୁ ସିଲ୍ଲ ସର୍ଜନ
 ହୋଇଯାଇ ଥିଲେ । ସେଠାରୁ ପେନ୍ସନ୍ ନେଇ କଟକରେ ଚିକିତ୍ସା ଅରମ୍ଭ
 କରିଥିଲେ । ଅପରାଧର କରକାରେ ଏହାକାପର ଦକ୍ଷ କାଳର ବରଳ ।

ଯଥା ଶକ୍ତିରୀ ମନସ୍ତ ତଦନି କାଷ୍ଠକ୍ର ଜାଲି ପକାଏ ।

ମହନ୍ତ ଶ୍ରୀ ଗଦାଧର ରାମାନୁଜ ଦାଶ—ପୁରୀ ଏମାର ମଠର ମହନ୍ତ;
ମହନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଅନରାଣୀ ମ.ଜି.ସ୍ତ୍ରୀ. ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୯ ରେ
କେପଲ ଇ-ହୁଜ ସ୍ପର୍ଶି ପଦକ ପାଇଅଛନ୍ତି । ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ମସଜିଦ, ପୁରୀ

(ମହନ୍ତ ଶ୍ରୀ ଗଦାଧର ରାମାନୁଜ ଦାଶ)

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପୁସ୍ତକାଳୟ ପ୍ରକାଶକ ଏହାଙ୍କର ବଦାନ୍ତରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମହନ୍ତ କମିଟିର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳ ପାଠକ ସମାଜର
ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନର ପ୍ରଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଦିଗ୍‌ଗୁରେ
ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଜିନୁ ମଲ୍ଲି ଶୋକ ସେବା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏମ୍. ଏ—ଉତ୍କଳର ସାମାଜିକ କର୍ମୀ;

୧୮୯୩ରେ ବାଲେଶ୍ଵର
ସହରରେ ଜନ୍ମ । ସେ
ଓଡ଼ିଆ, ଇଂରାଜୀ ଓ
ଅର୍ଥନୀତି, ଏହି ତିନି
ବିଷୟରେ 'ଥର' ଏମ୍.
ଏ. ପାଶ୍ କରନ୍ତି ।
ଗୀତା ପରିଷାଦର ଉଦ୍ଘୋଷି
ହୋଇ 'ଉଦ୍ଘୋଷ' ଓ
ବଙ୍ଗସାହିତ୍ୟରେ ଦକ୍ଷତା
ଯୋଗୁଁ 'ବିଦ୍ୟାବନ୍ଧୁ'
ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ ।
ସହକାରୀ, ସହଯୋଗ
ସମାଗୁର, ଶ୍ଵାର ଅପ୍
ଉତ୍କଳ ଏବଂ ବୈତରଣୀ
ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ
ହୋଇଥିଲେ । କଟକ
ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍‌ସ୍କୁଲର ଡିରେକ୍ଟର
ହୋଇଥିଲେ ।

(ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏମ୍. ଏ)

ବାଜି, ଗୋଷେଇ, ପାଞ୍ଚା ଓ ତିଳକଙ୍କ ଜୀବନ; ସାଲୁନା, ପ୍ରତିବନ୍ଧ, ନାରୀବନ୍ଧ
ମାଧ୍ୟମପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ ପାଠପଢ଼ି କଟକ ମିସନ
ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟର ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରୁ ପୁରୀ ଭ୍ରମର ସେବକ ସମିତିର
ସଭ୍ୟ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଚୌଦ୍ଵାର ଠାରେ ଗ୍ରାମ ସଂରକ୍ଷଣରେ
ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଲେଫ୍ଟିନାଣ୍ଟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫ୍ରାମ କେଶରୀ ରାୟ—ଭୁବନେଶ୍ଵର ସେବ୍ୟ
ବିଭାଗରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଉତ୍କଳୀୟ ଏବଂ
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବିଭାଗରେ ସିନ୍ଦ୍ଲିଂ ଶାଖାରେ ପ୍ରଥମ ଭରଣୀ । ୧୯୧୧ ରେ ଜନ୍ମ ।
କାନ୍ତର ବାପାଙ୍କ ସେବମୋହନ ସମ୍ବନ୍ଧର ସେ ଚତୁର୍ଥ ସନ୍ତାନ । ସେ
ବି. ଏସ୍ ସି ପାଶ୍‌ବର ମିଲିଟାରୀ କଲେଜରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲେ । ୧୯୩୪ ବୟସରେ
ଇଂଲଣ୍ଡର ଉଲ୍‌ହାମ୍‌ସ୍‌ ରୟାଲ ମିଲିଟାରୀ ଏକାଡେମିରୁ ପାସକରି ସମ୍ରାଟ କମି-
ଶନ ପାଇଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେକେଣ୍ଟ୍ ଲେଫ୍ଟିନେଣ୍ଟ କାମ ପାଇ ରିଟାଇରିଣ୍ଡ-
ଠାରେ ଅଛନ୍ତି ।

ନିରନ୍ତର ନିରାକର ଭୋଗ ॥

(ଲେଫଟିନେଣ୍ଟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସତ୍ୟାନ କେଶବ ରାୟ)

ଯୌବନ କାଳରେ ଯେହୁ ଧନ ଅରକ୍ଷ ।

୯ମି. ଟି. ଇ. ରେଭେନ୍ସା—ଓଡ଼ିଶାରେ ୩ ଥର ଚମିସନର ହୋଇ ୧୮୭୫ ସାଲରେ ଚିତ୍ରାୟ ନେଲେ । ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସ୍ତୁତିମାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁଥିଲେ । କଟକରେ ରେଭେନ୍ସା ବଳେଇ ଏହାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାର ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆକୁ ଭଲ ଶିକ୍ଷାକାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇଥିଲେ । କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କୋର୍ପୋରାସନ୍ ଆଦମ୍ବେଳେ ସେଥିରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣଥିଲେ ଏବଂ କଟକ ଗବେଷଣାବୋର୍ଡ଼ ଦ୍ଵାରା ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିପଢ଼ିବାର କାର୍ଯ୍ୟ ଶାଳା ଓ ଓଡ଼ିଆ ଗୋପାଳ ପୁର ବସାଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ବହୁଧନ ଭଗ୍ନ ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୭୭ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ଦେଖିଥିଲା ।

୯ମଦାନ ସାହୁ—କଟକ ଚର୍ଚ୍ଚିତକାର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହାକବି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଲକ୍ଷ କାରକାର ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖା ଥିଲା । ଅତି ଧର୍ମ ପରାୟଣ ଥିବାରୁ କଟକରେ ୧୯୧୪ ରେ ଏକ ବାସ୍ତବମତ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୭୨ ମଣ୍ଡଳ ଗର୍ଭନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସଦାଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୩ ସାଲରେ ମାରି ପଡ଼ିଲେ ।

୯ଶ୍ରୀ ଭଗବତ ପ୍ରସାଦ ଦାନ୍—ପ୍ରଥମେ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କୋର୍ପୋରାସନ୍ରେ କମ୍ପୋଜିଟର କାମ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ବହୁ ଧୂସୁଦନ ଦତ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଉଭୟେ କ୍ରମେ ଅର୍ଥ ଯତ୍ନ କରି ଅରୁଣୋଦୟ ନାମକ ପ୍ରାଣାଳୀ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଯତ୍ନ ଓ ଅଧ୍ୟାପକାଦିର ବଳରେ କାଳକ୍ରମେ ବାଢ଼ା; ଅତି କଟକର ଏକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାଣାଳୀ ହୋଇଅଛି ।

୯ଶ୍ରୀକଳ୍ପଦର ଦାସ—୧୮୭୨ରେ ଜାଜପୁର ମାସଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ; ୧୯୨୩ ରେ ମୃତ୍ୟୁ । ପିତା—ରବିଚନ୍ଦ୍ରଦାସ ଓ ମାତା ମଣ୍ଡୁକା ଦାସୀ । ବି.ଏ. ପଢ଼ିଲା ପରେ ଚକ୍ର କାନୁନଗୋ (ଅପ୍ରାୟୀ) ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୁନସିଫ୍ (ଅସିଷ୍ଟେଣ୍ଟ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୦୨ ସାଲରେ ଓକାଲତି ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । କଟକରେ ଅବଶ୍ୟ ଅସୁବେଦ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରାପ୍ତ ଓ ପରଗୁଲନା ଇତ୍ୟାଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଗୋରକ୍ଷଣୀର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ, କଟକ ମୁନିସିପାଲିଟିର ଗ୍ରାମସ୍ତେସର-ମ୍ୟାନ, ଓଡ଼ିଆ ପିଣ୍ଡୁ ଅସୋସିଏସନ୍ ସମ୍ପାଦକ, ବଙ୍ଗଳାରୁ ଓଡ଼ିଶା ବିହେଦ ସପକ୍ଷରେ ବିଶେଷ ଆନ୍ଦୋଳନ, ପ୍ରିଣ୍ଟିଂକୋର୍ପୋରାସନ୍ ମ୍ୟାନେଜିଂ ଡିରେକ୍ଟର ଓ ଉତ୍କଳ ଦାସିକାର ପରଗୁଲକ, ସନାତନ ଧର୍ମ ସଂରକ୍ଷଣୀ ସଭା ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶେଷ କୃତ୍ତିତ୍ଵ ଦେଖାଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ଚକ୍ରଧରପୁର ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତିଥିଲେ ।

୫୪ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବହୁତ ଭାର ଉପକାର ହୋଇ ।

୧୮ମହାବଳ କୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ—ସଜା ବାହାହୁର ସ୍ୱାମୀନାଥ ଦେବର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ଏକ ବଡ଼ ନମିତାର । ବାଲେଶ୍ୱରଠାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଓ ନବ ସମ୍ବାଦ ନାମକ ଏକ ଇଂରାଜୀ ଓଡ଼ିଆ ମିଶ୍ରିତ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରାୟ ସବୁ ଜନହତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରି, ସ୍ୱୟଂ ବାହାହୁର, ସଜା ବାହାହୁର ଆଦି ପଦ ପାଇଥିଲେ । ବେସରକାରୀ ଉଚ୍ଚଲୀସ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଥାଏ ମହାସଜା ଉପାସ ପାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଉପାସ ପାଇବାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଏହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁହେଲା ।

୧୯ଶ୍ରୀଗୋକୁଳାନାଥ ଚୌଧୁରୀ—କଟକର ଜଗତସିଂହପୁର ଥାନାରେ ୧୮୭୯ ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ସେ ଓଡ଼ିଆର ପାଣ୍ଡବର କଟକରେ ଓଡ଼ିଆର କଲେ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିବଳରୁ ପ୍ରାୟ ଅତି ଉନ୍ନତ କରି ପାରିଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡର ଗ୍ଲାସ୍ ଟେମ୍ପରମ୍ୟାନ୍ ଓ ବଡ଼ାର ଓଡ଼ିଆ କାଉନସିଲରେ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଓଡ଼ିଆର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଓଡ଼ିଆ ଓ ନେତା ହୋଇ ପାରିଆନ୍ତି ।

୨୦ଶ୍ରୀଗୋବିନ୍ଦ ରଥ—୧୮୫୯ରେ ବାଙ୍କୀ ପଦ୍ମନାଭପୁର ଶାସନରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା; ସେ ଅନେକ ସମାଜୋତ୍ତମ ମୁକ୍ତି ଗାନ୍ଧୀ ଭାବେ ଥିଲେ । ବାଙ୍କୀ ଦୋରଣିକ ବରୁଣରେ ଗ୍ରାମ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଚଳାଇ ବାଙ୍କୀରୁ ବହୁବୃତ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ । ଏ ଅନେକ ବହୁ ପ୍ରକାଶ କରି ପାଇଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ କର୍ମସଂଗ୍ରହ ଅତି ଭଲ ବହି । ୧୯୧୮ ରେ ଏହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁହେଲା ।

(ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀବୃଷଟ୍ଟରଥ)

୨୧ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ—ଗଞ୍ଜାମର ସୋରଡ଼ଠାରେ ଜନ୍ମ । ଦେଶ ମିଶ୍ରଣ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ ଜଣେ ନେତା ଏବଂ ସେଥି ନମିତ୍ର ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରୁ ଅଣା ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରି ଅନେକ ଚାହା ଚଳାଇ ଅଛନ୍ତି । ସେ ସବୁ ମୁଖ୍ୟେଷ୍ଟତାରେ ଅଣା ଓ ନିଉଓଡ଼ିଶା ନାମକ ଇଂରାଜୀ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକାଟି ଅବମ୍ବ କରିଅଛନ୍ତି । ଅସହ-ଯୋଗ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ କେଲ ପାଇ ଥିଲେ । ସିକ୍ସ କାହାଳି କୋମାଳ ଗୋପାଳପୁରର ଏକେଶ୍ୱର ବାମ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ।

ଦୋକାମା ପେଟେଟି ହେଲା କାମତା ।

ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜନ୍ମ । ଏମ୍. ଏ. ପାସକରି
ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦାସୀରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେଇ ପଦ୍ୟନାୟା ହାଇସ୍କୁଲରେ ହେତୁମାତ୍ସର

ହୋଇଥିଲେ । ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ
ବହି ଓ ନାଟକ, ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ।
କୋପେରଟିଭ୍ ଇଲକା ନିମିତ୍ତ
ମାମଲରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ପଦ୍ୟ-
ରଚନାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ବଡ଼
କଷ୍ଟ ଭୋଗିଥିଲେ । ପରେ
ବିହାର କାର୍ତ୍ତବୀରରେ ମେମ୍ବର
ହୋଇ ଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ
ଓଡ଼ିଶା କାର୍ତ୍ତବୀରରେ ଅଛନ୍ତି ।
ଏହାକି ପରି ବହୁତ ଇଂରାଜୀ
ବହି ଓ ଓଡ଼ିଆରେ ନାହାନ୍ତି ।
ବିହାର କାର୍ତ୍ତବୀରରେ ମଧ୍ୟ
ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି ବୋଲି

(ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର)

ଆଦି ଅଛନ୍ତି । ପାଟଣା ବିଶ୍ବ-

ବିଦ୍ୟାଳୟର ମେମ୍ବର; ବେଙ୍ଗଲ ନାଗପୁର ଲେଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ ପରମର୍ଶ ସମିତିର
ମେମ୍ବର ଓ ଟେକ୍ସଟିଲ୍ କମିଟିର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । ବାଣୀପୁରଠାରେ ଏକ
ହାଇସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପନ କରି ଚଳାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରାଣନୁଷ୍ଠ ପରିଜା—Mr. A. (Cantab) B. Sc. (Cal)
I. E. S. । ୧୯୧୯ରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ବାଲିକୁଦା ଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଇନ୍ଦ୍ରାପୁରରେ
ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଅଧ୍ୟୟନ ସମୟରେ ମାଇଲର ପରୀକ୍ଷାରେ ବୃତ୍ତି ଏବଂ
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପରୀକ୍ଷାରେ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ୪୨% ବୃତ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ବାଲିକୁଦା
ହାଇସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷକତାରେ ଗଣିତ ବିଭାଗରେ ବି. ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାସ କରି ସରକାରୀ
ବୃତ୍ତି ନେଇ ବରତ ପାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ସାତବର୍ଷ କାଳ ରହି ଉଚ୍ଚତମ
ବୃତ୍ତି ଓ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନରେ ବୃତ୍ତି ଲାଭକଲେ ଏବଂ Frank Smart
Studentship ପାଇଥିଲେ । ବରତରୁ ଫେରି ଇମ୍ପିରିୟାଲ୍ ସର୍ଭିସରେ ରହି
ହୋଇ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍
ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଦାଶରଥ ପଟ୍ଟନାୟକ—ଖୋରଧାର ଓଲଟିକି ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ।
ଖୋରଧା ଆସନାହାଲରେ ଜଣେ ବଡ଼ ସରକାରୀ ଏବଂ ଅନବ୍ୟକ୍ତି ।

ଭାଷିକ ଭାଷାକୁ ନ ମିଳେ ଗଢ଼ା ॥

ଓଲଟିବ ଠାରେ ଏକ ହାଲପୁଲ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ପୁଣି ଜଳବୋର୍ଡର ନିର୍ବାଚିତ ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ କନମାଳୀ ଦାସ—ପୁଣ୍ୟର ଗୋପଥାନାର ଗଣେଶର ପୂରରେ ଜନ୍ମ । କଟକ ଜଳବୋର୍ଡରେ ପୂର୍ବେ ହେଉକିରଣୀ, କାମ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ଓକାଲତ ପାସ୍ତକର ପୁଣ୍ୟରେ ଓକାଲତ କରୁ ଅଛନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ପୁଣି ଜଳବୋର୍ଡରେ ୭ବର୍ଷ ତେୟାରମ୍ୟାନ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ କରି ଅଛନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ନଗମାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ।

୪ ରାୟ ବାହାଦୁର ଜାନକୀ ନାଥ ବୋଷ—(୧୮୭୦—୧୯୩୪) ୨୪ ପ୍ରଗନାର କୋଦାଳିଆ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ହରିନାଥ ବୋଷ । ହରିନାଥ ହାଲପୁଲ ଓ ସେଠା ଜେରିଅର କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ । ଇଂରେଜୀ କଲେଜରୁ ଏଫ୍.ଏ.ଏ. ପାସକରିକଲିକତାଆଇବର୍ଟ କଲେଜରେ ଲେକଚରର୍ ହୋଇଥିଲେ । ଜୟନଗର ହାଇ ସ୍କୁଲର ହେଡ ମାଷ୍ଟର କାମ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବି.ଏଲ ପାସକରି କଟକରେ ଓକାଲତ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ୧୯୦୦ ସାଲରେ କଟକରେ ପବ୍ଲିକ ପ୍ରୋସିକ୍ୟୁଟର, ଓ ୧୯୦୫ରେ ସରକାରୀ ଓକିଲ ହେଲେ । ୧୯୧୨ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାପତି ଆଇନ ନିମିତ୍ତ ବଞ୍ଚିଲା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁର ସର୍ବ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୨ ରେ ରାୟ ବାହାଦୁର ପଦପାଇଁ ସରକାରଙ୍କର ଦମନ ମାନ୍ଦିର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ୧୯୩୦ରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ୧୯୧୭ରେ ସରକାରୀ ଓକିଲ ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁଅମାନେ ପ୍ରମୁଖ ଯୋଗ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ବାବୁ ସରତଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଓ ସୁନାସଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ କଲିକତାର ମେର୍ଡର ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତ ବିଖ୍ୟାତ ନେତା ଅଛନ୍ତି । ଜାନକୀବାବୁ ବହୁ ଅନାଥ ଅଛନ୍ତି, ବିଧବା ଭାନବୁଝଣୀ ଓ ଗରିବ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଅକାତରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ଥିଲେ ଏବଂ ନୂଆ ଓକିଲ ମାନଙ୍କୁ ସରୁରକ୍ତରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁ ଥିଲେ ।

୫ ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଲେଚନ ମହାନ୍ତି—ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ଜନ୍ମ । ପିଲାଦିନୁ ଘରୁ ଗୁଲିଘାଲ ସିଂହଳ, ସୁମାତ୍ରା, ସିଙ୍ଗାପୁର ଓ ହାଙ୍କ ପ୍ରଭୃତି ବୁଲି ଅବଶେଷରେ କଲିକତାରେ ହବ୍ବିଲ୍ଡ ମେଜର କୋମ୍ପାନୀ, ସାର କୋମ୍ପାନୀ ଏବଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜାଲି-ଇନ କୋମ୍ପାନୀ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କଲିକତାର ବହୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ନେତାଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବାକିତା ଲାଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମ୍ୟାଜିକ୍ ବ୍ୟାପାରେ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଥିଲେ । ୩୫ ୧୨୦୦ ଶତ ଖଣ୍ଡ ପତ୍ର ପତ୍ରିକାର ସ୍ଥାପକ ଥିଲେ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଭୃତିରେ ଭାରତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଥିଲେ । ୧୯୨୭ ସାଲରେ ବହୁମୁଖ ସେକ୍ସରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶା ଓ ବଙ୍ଗଳାର ଅନେକ ସାଧାରଣ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଅନେକ ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।

—ମନ ଅବସେନେ ମାଏ ଶେ ଶେ ।

ଏ ଶ୍ରୀ ମୁରୁଞ୍ଜୟରଥ ବାଣୀଭୂଷଣ କାବ୍ୟାଙ୍ଗଥ—ରକ୍ତବର ମଧ୍ୟସଦନଙ୍କର ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର । କଟକ ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲରୁ ପାଶ୍ କର ସାହଚ୍ୟ ଅନୁଗ୍ରୀଭତ ନିମିତ୍ତ ବାଣୀଭୂଷଣ ଭ୍ରମାସ୍ ପାଇଥିଲେ । ପରେ କାବ୍ୟାଙ୍ଗଥ ପାଶ୍ କର କଟକ କଲେଜିଏଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ । ଭୁବନ ସାହଚ୍ୟ ଓ ମୁକୁର ପତ୍ନୀ କାମାଳଙ୍କରେ ଧାରବାହକ ଭାବେ, ଗନେଷଣ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଲେଖିଥିଲେ ।

(ଶ୍ରୀ ମୁରୁଞ୍ଜୟରଥ ବାଣୀଭୂଷଣ କାବ୍ୟାଙ୍ଗଥ)

ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଶାବନା, ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଶାବନା, ସୁଦ୍ରାବିଷୟ, ଅଭୂତ ପରିଣାମ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ସହକାରୀ ଚର୍ଚ୍ଚା ନିମିତ୍ତ ସେ ରାଏଲ୍ ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟିର ମେମ୍ବର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି, ଏ, ଏମ୍, ବି,ଇ—୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ । ୧୯୦୩ ରେ ମୁନ୍ସିଫ କାମ କରି ଶେଷକୁ ସରକାରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପେନସନ୍ ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୧୮ସାଲରେ ଏମ୍, ବି, ଇ ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ଏକ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହିଳାଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ଅଛନ୍ତି ଓ ଅତି କମ୍ ୦ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି । ପେନସନ୍ ନେଇ କଟକ ମିନିଷ୍ଟିଆଲ୍‌ଟ୍ରର କମିସନର, ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ-ସମାଜର ସଭକାରୀ ସଭାପତି, ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟାଙ୍କର ଡିରେକ୍ଟର, ପୁଣି ଜିନକୋର୍ଡର ମେମ୍ବର ଏବଂ ଅଭିକାଲ ପାଲେ ଷେମଣ୍ଡି ମହାବଳାଙ୍କର ଦେଉଳୀର ହେଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଭୂପତି ଭଞ୍ଜବିହାରୀ ମହାପାତ୍ର—

ଧାର୍ମିକତାରେ ଭକ୍ତ ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମ-
ବିଭବନର ଏକତାଳରେ ଜନ୍ମ;
କଲିକତାରେ ଜାତୀୟରେ ମାଲ
ଶାଳୀ କଲ୍ୟାଣର ବାମନର
ବହୁଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିଅଛନ୍ତି ।
ସ୍ବାତୀ ପ୍ରାଣାଳୀ ପ୍ରାପନ, ଓ
ବିନାୟକମଣିକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ
ନିମିତ୍ତ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ରାଜ-
ବାହାଦୁର ପଦ ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।
କଲିକତା ଷିବରମ୍ଭରଠାରେ
ଏହାଙ୍କର ବଡ଼ କୋଠା ଅଛି ।
ସେ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ଲକ୍ଷପତି
ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜମିଦାର ଅଛନ୍ତି ।

(ସିଦ୍ଧବାହାଦୁର ଭୂପତି ଭଞ୍ଜବିହାରୀ ମହାପାତ୍ର)

୪ଶିମାଲ୍ ଚରଣ ମିତ୍ର—୧୮୭୦-୧୯୧୭; କଟକ ଜିଲ୍ଲା ରଘୁନାଥ ପୁରରେ ଜନ୍ମ । କଟକର ଏକ ବଡ଼ ଓକିଲ ଓ କଟକ ଜିନକୋର୍ଡ ଓ ମିନିଷ୍ଟିଆଲ୍‌ଟ୍ରର ଲେସ୍ ଡେପ୍ୟୁଟିମ୍ୟାନ୍ ଥିଲେ । ବଡ଼ନିଷ ସଭର ମେମ୍ବର ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ କଟକ ଜିନକୋର୍ଡର ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚିତ ଡେପ୍ୟୁଟିମ୍ୟାନ୍ । ଟ୍ରାରେଲ୍ କାନ୍ଥର୍ବରୀଆ ଏହାଙ୍କର ଦ୍ଵାସ ସହଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସରକାର ଏହାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ବାହାଦୁର ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ ।

ମଳୟ ମଲ୍ଲ ଉପାଧିପତି ।

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ଅରୂପ୍ୟ ଏମ୍. ଏ. ଡି. ଏଲ୍—କଟକ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ୱରାଜ୍ୟାଦି
ସାମରେ ୧୮୧୪ ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଚୌଧୁରୀ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର

(ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ଅରୂପ୍ୟ)

ପାଟଣୋଡ଼ା ଓ ପ୍ରତିତାମହ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚୌଧୁରୀ ଉଦୁନାଥ ସାମନ୍ତସ୍ୱାମୀ । ୧୯୧୧
ସାଲରେ ମାଟ୍ରିକ୍ ପାସକରି ଟ ୧୫ ଲା ବୃତ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୧୯୧୫ ସାଲରେ
ବି. ଏ ପାସକଲେ ଏବଂ ଏମ୍. ଏ. ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକ
ପାଇଥିଲେ । ଆଇନ ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତ୍ତିମରେ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ଏବଂ ମୁସଲମାନ
ଅଇନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନମ୍ବର ରଖିଥିଲେ । ୧୯୨୧ ସାଲରେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର
ଆଇନ ଲେକଚରର ଓ ୧୯୨୩ ରେ ସାମ୍ବିକ ଆଇନ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇ
୧୯୨୬ ରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ସେ ଜଣେ ମୌଳିକ ଲେଖକ । ଇତିହାସ ପ୍ରସଙ୍ଗ,
ବୁଦ୍ଧନୈସର୍ଗ, ସପ୍ତଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଉପନ୍ୟାସ), ଗଜା ଶ୍ରମଜର୍ଜ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ (ଇଂରେଜୀ),
ବୋପାଳନ ଓ ଗୋବିନ୍ଦସ୍ତ୍ରୀଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅମଳରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ (ସନ୍ଦର୍ଭ)
ଉଲ୍ଲେଖପଡ଼ିଛି । କଟକ, ଉତ୍କଳବାର୍ଦ୍ଧର ଓ ମିଳିତ ପାଲଟିର ମେମ୍ବର ଏବଂ ମିଳିତ

ଉତ୍କଳବାର୍ଦ୍ଧର ମେମ୍ବର

ପାଞ୍ଚକ୍ରମ ପ୍ରେସ୍‌କେସ ନବୀରତ ଦୋଳଥିଲେ । ଦର୍ଶିମାନ କଟକର ସରକାରୀ
ଓକିଲ ବାମ କରୁଥିଲେ ।

କଳାବତ୍ ବସିନବଦାସ ଚୌଧୁରୀ—୧୯୦୭ ରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ
ସରଳବଦାସ ଚୌଧୁରୀ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ସରୋଜିନୀ ଚୌଧୁରୀ । ସେ ବାଲ୍ୟ-

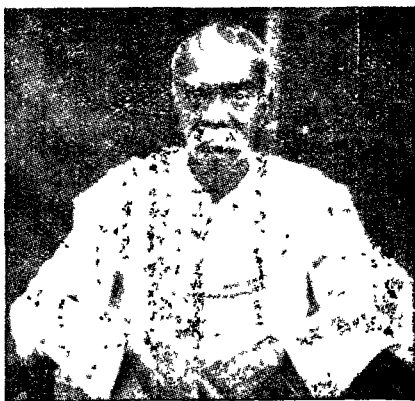
(କଳାବତ୍ ବସିନ ବଦାସ ଚୌଧୁରୀ)

କାଳରୁ ମୃତ ଓ ବଧୂର ଥିବାରୁ କଲିକତାର ମୃତ ଓ ବଧୂର ବିଦ୍ୟାଳୟରେ
ପଢ଼ୁଥିଲେ । ପିଲାଦିନୁ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତାବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି ବଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଶେଷ
ବିଧି ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କେ ମୋ ଘର ।

ସେ ବହାର ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଟ ୨୫୯ କା ବୃତ୍ତି ପାଇ କଲିକତାରେ ଚିକିତ୍ସା ପଢ଼ି ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାରେ କମର୍ସିଆଲ୍ ଆର୍ଟ୍ରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲେ । ପରେ ଲଣ୍ଡନର ରଏଲ୍ ଆର୍ଟ୍ କଲେଜରେ ଇଞ୍ଜି ସେ କୃତୀତ୍ବର ସମ୍ବନ୍ଧ ଉଦ୍ଘାଟି ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଭକ୍ତାଂଶୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ—୧୮୭୭ ରେ ଅସୁବେଶ୍ବର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦୁର୍ଦ୍ଦାସାହା ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ।

ଦକ୍ଷତ୍ରୟୁରକୁ ସେ ତାଙ୍କ ମାମୁଁଙ୍କର ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ହୋଇ-ଯାଇଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାବିହୀନରେ ସେ ଅନେକ ଭଲ ପଦ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ । କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ଡକ୍ଟର ଗୁଡ଼ିଏ ନାଟକ ଲେଖିଥିଲେ । ଓକାଲତ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ “କଟକ ବିଜୟ” ନାଟକ ଲେଖିଥିଲେ । କେତେଦିନ କାମଗ୍ରାରେ ଗୁଜର କଲପରେ କଟକରେ ଓକାଲତ କଲେ ।

(ଶ୍ରୀ ଭକ୍ତାଂଶୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ)

ସେ ଅନେକ ନାଟକ ପଦ୍ୟ, ବ୍ୟଙ୍ଗ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଜଣାସୁ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଓ ଏଣ୍ଟିଗୁଷର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ବହାର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ସମିତିର ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ବିଭାଗରେ ଡିରେକ୍ଟର ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୨୮ ରେ ଉଦ୍ଘାଟନା ହେବାକୁ ‘ସ୍ବୟଂସେବକ’ ଉପାଧି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ସ୍ବୟଂସେବକ ଶ୍ରୀ ସ୍ବାଧୀକାରୀ ଘୋଷ—କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜନ୍ମ । ବି. ଏଲ୍ ପାଶ୍ଚାତ୍ ମୁନସ୍ବର୍ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜିଲ୍ଲାଜଜ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ପେନସନ୍ ନେଇ କଟକରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ୧୯୨୧ ରେ ସ୍ବୟଂସେବକ ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଏମ୍. ଏ.—ଭଦ୍ରକର କନ୍ଧାପାର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ଓ ଯେଠାର ଜମିଦାର । ବହାର କାଉଁସିଲର ନିର୍ବାଚିତ ମେମ୍ବର ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା କାଉଁସିଲର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ବର ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡର ମେମ୍ବର ଓ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟ କମିଟିର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି । କଟକର ଦୈନିକ ଉତ୍କଳ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । କାଉଁସିଲରେ ସର୍ବ ସାଧାରଣଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଇ ଆସନ୍ତି ।

୫୫ ସାତ ଜନ୍ମଯାଏ ଦୁଏ ସେ ଅର ।

ମି: ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ—୧୮୮୭ରେ ପୃଷ୍ଠାକଳର କୁରୁଣିପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ସମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ । ସେ ସ୍ୱାମୀ ବିଦ୍ୟାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ଯମକ-ସ୍ତ୍ରୀରା ଅଟନ୍ତି । କଟକ କଲେଜରୁ ପାଣ୍ କର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଡିଗ୍ରୀ ପାଇଁ ବଲ୍ଲଭ ସାଲଥିଲେ । ବଲ୍ଲଭରେ ଥାଇ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୁତ ମାସିକ ପତ୍ରିକାରେ

(ମି: ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ)

ବେତାଲେସ୍ କରୁଥିଲେ । କୃତାନ୍ତ ସହିତ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ପାଣ୍ କର ବମ୍ବେର ଟ୍ରାମ୍ କୋମ୍ପାନୀର ଇଞ୍ଜିନିୟର ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଉତ୍ତରା ଦେଇ ବମ୍ବେରେ ଏକ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କୋମ୍ପାନୀ ଖୋଲିଥିଲେ । ବମ୍ବେର ପ୍ରଦେଶର କେତେକ ଦେଶୀୟ ସମାଜର ସଭ୍ୟରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ପିଟିଂ କଲିଅକ୍ତି ଏବଂ ପରମର୍ଶ ଦାତା ଇଞ୍ଜିନିୟର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରୁ ବଜ୍ରନିଷ୍ଠ ସହରେ ବଂସେସ ପକ୍ଷରୁ ମେସର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ଚେମ୍ବରସ୍ ଅଫ୍ କମର୍ସର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦସ୍ୱୀକାରୀ ଓ ସଭ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।

— ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ।

ସ୍ବାମୀ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ଦାସ ବି: ଏଲ—ଜଣେ ଶ୍ୟାତନାମା ଅବହେଳକର୍ତ୍ତା । ୧୮୭୭ରେ ପୁରୀରୁ ବୁରୁଣ୍ଡି ପୁର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଜନ୍ମ; ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶମ୍ଭୁଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ,

୧୯୧୧ରେ ବଲ୍ଲବତା ପ୍ରେସି-
ଡେନ୍ସି କଲେଜରୁ ବି. ଏର
ପାସ୍ କରୁଥିଲେ । ୬ ମଧୁ
ସୂଦନ ଦାସ ସି: ଆଇ. ଇ. ବି
ଦ୍ବାରା ପ୍ରାପ୍ତି ଯୁବକ ସଦର
ଜଣେ ଶ୍ୟାତନାମା ସତ୍ୟ ହୋଇ-
ଥିଲେ । ୧୯୧୨ ରୁ ଉତ୍କଳ
ଇଉନିଭରସିଟି କନ୍ଫରେନ୍ସରେ
ଯୋଗ ଦେଲେ । ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ
ସ୍ବତନ୍ତ୍ର କରଣ ପ୍ରଭୃତି ଯାଦବୀୟ
ଦେଶ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏବଂ
ଉତ୍କଳର ବଂଶେଷ ଅନ୍ଧୋ-

(ସ୍ବାମୀ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ଦାସ)

ଲକରେ ଜଣେ ବଶିଷ୍ଠ କର୍ମୀ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ କମିଟି, ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ୟା
କମିଟିର ସେକ୍ରେଟରୀ ଏବଂ ୧୯୨୩ ଠାରୁ ଉତ୍କଳ ଅନାଥାଶ୍ରମ ପ୍ରାପ୍ତ କର
ତାହାର ସେକ୍ରେଟରୀ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଭେଦବିରୋଧୀ ପ୍ରଜାନନ୍ଦ ଦାସ ବି: ଏ.—୧୮୭୧ ଜୁନ ୧୭ ତାରିଖରେ
ଜନ୍ମ । ୧୮୯୪ରେ ବି. ଏ ପାସ୍ କର ୨୦ ବର୍ଷ କଟକ ମିଶନ ହାଇସ୍କୁଲର
ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଓ ପରେ ୭ ବର୍ଷ ଥିର୍ଡ଼କ୍ଲାସ୍ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ-
ଥିଲେ । ୩ ବର୍ଷ ଅନଗୁଣ୍ଠ ମେଡିକାଲ କାମ କରୁଥିଲେ । ୧ ବର୍ଷ କଟକ
ମିଶନପାଲ୍‌ଟିର କମିଶନର ଓ ୨ ବର୍ଷ ଚେପ୍ପାରମ୍ପାଲ୍ ହୋଇଥିଲେ । କଟକ
ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ର ମନୋମତ ମେମ୍ବର ଅଟନ୍ତି । କଟକ କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ନ୍ୟାଙ୍କର
ଡିରେକ୍ଟର ଓ କେପୁଟି ଚେପ୍ପାରମ୍ପାଲ୍ ହୋଇଥିଲେ । ଡାକ୍ତରୀ, ନେଲିଆନା
ଓ କୃଷ୍ଣାଶ୍ରମର ବେ-ସରକାରୀ ପରିଦର୍ଶକ, ପାଖା ପାଖି ବ୍ୟବସାୟର ନିର୍ବାହୀ
ମେମ୍ବର, ଟେକ୍ସଟିଲ୍ କମିଟି ମେମ୍ବର ଓ ଅନ୍ଧବ ଜାତୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପକ ବଡ଼ାର
କାଉନସିଲରେ ମନୋମତ ସତ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । 'ପ୍ରଭାତବାଣୀ' ପତ୍ରିକାର
ସମ୍ପାଦକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା କାଉଁସିଲ ମେମ୍ବର ଅଟନ୍ତି ।

ସ୍ବାମୀ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ ଦାସ ବି: ଏଲ—ପୁରୀର ଜଣେ ବଡ଼ କର୍ମକାରୀ ଓ
ମହାଜନ । ଏମ୍. ଏ, ବି ଏଲ୍, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପୁରୀରେ ଓକାଲତ କରୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ

ଭାର ଘରୁ ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ॥

ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାର ସରକାରୀ ଓକିଲ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ପୁଣି ଜିଲ୍ଲାକୋର୍ଟ ଓ ମିନିଷ୍ଟିଆଲିଟିର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ସାଧାରଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହଚ ସମ୍ପୃକ୍ତ । ପୁଣ୍ୟଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରଜନସ୍ୱ ଗ୍ରାମେ ବହୁଳ କାର୍ଯ୍ୟସିଲରେ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୨୫ ରେ ସ୍ୱୟ ସାହେବ ଓ ୧୯୩୦ରେ ସ୍ୱୟ ବାହାଦୁର ପଦ ପାଇଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା କାର୍ଯ୍ୟସିଲର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି ।

୪ଶ୍ରୀ କୃପାସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର—ଜନ୍ମ ପୁଣ୍ୟଜିଲ୍ଲାରେ । ଏମ୍. ଏ. ପାଶ୍ଚାତରେ ସରକାରୀ ଗୃହର ଜଗତ ସତ୍ୟବାଦୀ ବଦ୍ୟାଳୟରେ ମାଟ୍ରିକ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତି ଡାକର ମନ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ପ୍ରଣୀତ କୋଣାର୍କ, ବାରବାଟୀ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ଓଡ଼ିଶାର ଜାଗାସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ଅଟେ । ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ ଶେଷ ନ କରି ହଠାତ୍ ୧୯୨୭ ସାଲରେ ମାସପଡ଼ିଲେ ।

ସ୍ୱୟ ବାହାଦୁର ସରକାରୀ ଦାସ—ବି. ଏ. ବି. ଏଲ୍—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସତ୍ୟସ୍ୱାମୀପୁରଠାରେ ୧୮୭୮ ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ପୂର୍ଣ୍ଣାୟ ନନ୍ଦକଣ୍ଠୋର ଦାସ ସ୍ୱୟ ବାହାଦୁର ଏହାଙ୍କର ପିତା ଅଛନ୍ତି । ୧୮୮୭ ସାଲରେ ବି. ଏ ପାଶ୍ଚ ୧୮୯୦ ରେ ବି. ଏଲ୍ ପାଶ୍ଚକର ଚିତ୍ତକାଳ ଓକାଲ୍‌ଜି କଲପରେ ଦୋପଟି ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଦୋପଟି ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ ହେଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୯୧୩ ସାଲଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୧୫ ବର୍ଷକାଳ ପୁଣ୍ୟ ମନ୍ଦିରର ମେନେଜର ହୋଇଥିଲେ । ମେନେଜର କାମରେ ରହି, ରଥପାହାର ଶୁଖିଲା, ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଉଦ୍ୟାନ, ମନ୍ଦିରରେ ଚୂନକାମ, ଆନନ୍ଦ-ବଜାର, ମଞ୍ଚବିଭୁଷଣ, ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଜାଲିବାଡ଼ ଓ ଲୁହାଖୁଣ୍ଟ ଆଦି ବହୁବିଧ କାମ କରାଇ ଥିଲେ । ମନ୍ଦିରକାମ ଶୁଦ୍ଧି କଟକ ଓ ଭଦ୍ରକର ସବୁଫିରିଜନ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ ହେଲେ ଏବଂ ୧୯୧୭ ସ୍ୱୟ ବାହାଦୁର ଉପାଧି ପାଇଲେ । ପେନସନ ନେଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ବିଶୁଦ୍ଧ ସମ୍ବରଣ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଏବଂ ପୁଣି ୩ ବର୍ଷ ପାଇଁ ପୁରୀସ୍ଥାନ ମେନେଜର ଓ ପରେ ଏମାରମଠ ମେନେଜର କାମ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରୀରେ ଶାସ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱରେ ଦିନ କାଟନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ କାଲୁଙ୍କରେ ଅରୂପ୍ୟ ଉପକରଣ—୧୮୮୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୃଦୋଳ ରାଜ୍ୟରେ ଜନ୍ମ । କଲିକତାରେ କବିରାଜ ଶିକ୍ଷା କରି ୧୯୧୦ ସାଲ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ କଟକରେ ଚଳିଯିବା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ୧୯୩୦ ସାଲ ଠାରୁ ବହାର ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମିତିର ମେମ୍ବର, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପରୀକ୍ଷାର ପରୀକ୍ଷକ, କଟକ ଆୟୁବେଦ ବଦ୍ୟାଳୟର ଜଣେ ପରିଗୁଳକ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଏ ଜଣେ ବୈଦ୍ୟସ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପକାରୀ ଓ ଉତ୍କଳ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସୁତରାସୁତ ଅଛନ୍ତି । ବହୁ ରାଗୀୟାଦିକୁ ବନା ମୂଲ୍ୟରେ ଚିକିତ୍ସା କରନ୍ତି ।

ଅଭିଧାନରେ ଲେଖନ ମୋ ମନ ।

୯ ଶ୍ରୀଗୁରୁନାଥ ଦାସ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ—କଟକ ସହର ହଂସନାବାଦୀରେ

୧୮୫୫ ଶ୍ରୀଷ୍ଟୀକରେ ଜନ୍ମ ଓ
୧୯୧୧ ଶ୍ରୀଷ୍ଟୀକରେ ମୃତ୍ୟୁ । ଏ ଜଣେ
ବିଚକ୍ଷଣ କବି ଜାଣିଥିଲେ । କଟକ
ବଡ଼ ଦୁଃସାଧ ସେବକମାନଙ୍କୁ ଭଲ
କରୁଥିଲେ । ଯୋଗସାଧନରେ ଏହା-
ଙ୍କର ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ଏଣୁ
ମଉଦାର ବହୁଦନ ପୁରୁଷ ନିଜର ମୃତ୍ୟୁ
ସମୟ ନିଜର ପରିବାରଙ୍କୁ ଚିଣ୍ଡାଇ
ଦେଇଥିଲେ । ଏ ଜଣେ ସାଧକ, ତ୍ୟାଗୀ,
ଯୋଗୀ ଓ ଭକ୍ତପୁରୁଷ ଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗ-
ପୁରୀ ନାମକ ଔଷଧ ଅବିଷ୍କାର କରି-

(୯ ଶ୍ରୀଗୁରୁନାଥ ଦାସ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ) ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ବରମୁର ମିଶ୍ର ବ.ସ.ବ.ବ.ବ.ବ.—ଯାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୮୮୭ ରେ
ଜନ୍ମ । ୧୯୦୮ ସାଲରେ ବ.ସ. ପାଠାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରି ୧୯୧୫
ପଦବୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଠାରୁ ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ କଟକ ସେବାୟତ
ହେଲେ ଏବଂ ସେହି ଉଚ୍ଚାଧିକାରୀଙ୍କୁ ଦାନଦାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଶ୍ରୀକ୍ଷା
କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା । ୧୯୨୫ ସାଲରେ
କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ନିମିତ୍ତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପାଧି ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ବାହାଦୁର ଅହମ୍ମଦ୍‌ବକ୍ସ—ଜନ୍ମ ୧୮୮୩ । କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଏକ
ବଡ଼ ମୁସଲମାନ ଜମିଦାର । ମୁସଲମାନ ହେଲେହେଁ ଏହାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷା
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ୧୯୧୧ ରୁ ୧୯୩୦ ଯାଏ କଟକ ନିକଟସ୍ଥ ଗାଁରେ ଜମିଦାର ଓ
ପଞ୍ଚାୟତିରାସ୍‌ରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବିଶେଷ
ମେମ୍ବର, କଟକ ମୁସଲମାନ ସେମିନାରୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠାପକ ଏବଂ କଟକ ସୁରକ୍ଷା
ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ସେକ୍ରେଟରୀ ଅଛନ୍ତି । କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମିଶନର, ରେଭେନ୍‌ସା କଲେ-
ଜ ଏବଂ ବାଲିଆ ପୁଲର ସଭାପତି ବଡ଼ ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି ଓ ଅଧିକାଂଶ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଛନ୍ତି । ସରକାର ଏହାଙ୍କୁ ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଅନୁରାଗ
ମେଦାଳ୍‌ରେ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀର ବୋର୍ଡ଼ର ମେମ୍ବର କରୁଥିଲେ । ସେ
୧୯୩୦ ସାଲରେ ଶ୍ରୀ ବାହାଦୁର ପଦ ପାଇଅଛନ୍ତି ।

କଲକତ୍ତା ଲାଲ ଲାଲ୍ୟ ମଲ୍ଲ ॥

(ଶ୍ରୀ କାହ୍ନୁଚରଣ ଦାସ)

କବିରାଜ କାହ୍ନୁଚରଣ ଦାସ
ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ—୧୮୮୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟା-
ବ୍ଦରେ କଟକ ହାସନାବାଦରେ
ଜନ୍ମ; ପିତାଙ୍କ ନାମ ୯ ଶମ୍ଭୁଚାର୍ଯ୍ୟ
ଦାସ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ । ଜଳ ଅଧିକ-
ପାୟ ବଳରେ କବିରାଜ, ହୋମିଓ-
ପାଥ ଓ ହାକିମି ତନୁପ୍ରକାର
ଚିକିତ୍ସାରେ ଅତି ପ୍ରବୀଣ । ଅନେକ
ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ, ଗରିବ-
ମାନଙ୍କୁ ବନା ପରିସାରେ ଚିକିତ୍ସା
କରନ୍ତି । ନାବୀ ବଞ୍ଚନ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ
ଉପଦେଶ, ଦୀର୍ଘାୟୁଲଭ ପ୍ରଭୃତି
କେତେ ଖଣ୍ଡ ବହି ଏହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ଲିଖିତ । ଯୋଗ ସାଧନାରେ ଦକ୍ଷତା
ଅଛି ।

ଡାକ୍ତର ଏକରମ ରଘୁ—କଟକ ଜନ୍ମ ସ୍ଵଗୃହ । ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ।
୧୮୯୩ରେ କଟକରୁ ଡାକ୍ତର ପଦ୍ମ ପରେ ଗୁଲ୍‌ଷା ନ କର ପ୍ରଭୃତି ଚିକିତ୍ସା
କରୁଥିଲେ । ଏ ଜଣେ ଧର୍ମପ୍ରୀତ ଓ ପରୋପକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି । ପୁରୀ ଇଉରୋପୀୟାନ୍
ମାନଙ୍କ ସହକାରେ ବେଶି ମିଳାମିଶା କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ୧୯୧୧ ସାଲ ଠାରୁ
ଅସହଯୋଗ ଓ ଶିକ୍ଷାପାତରେ ଯୋଗଦେଇ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଉତ୍କଳ
ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭ୍ୟତା ତୋଳିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଦିନଠାରୁ
ଖବର ପତ୍ରିକା କରନ୍ତି । କଲିକତା ଓ କେ କରଡ଼ା କଂଗ୍ରେସକୁ ପ୍ରତିନିଧି
ତୋଳି ଯାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଉଭୟ ଏହାଙ୍କୁ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା
କରନ୍ତି । ୧୯୨୮ରେ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ।

୯ ଭ୍ରଗବତ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର—(୧୮୭୭-୧୯୩୫) ଉତ୍କଳ ଗାଳପଦା
ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ । ଓଡ଼ିଶାର ଶ୍ରୁତି ବାଣିଶ୍ୟର ଜନ୍ମବୋର୍ଡର ସଭ୍ୟ ଚେୟାର-
ମେନ ଓ ୧୯୧୧ ଠାରୁ ୧୯୩୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିହାର କାର୍ଡିଫିଲ ମେମ୍ବର ଏବଂ
୧୯୨୭ ଠାରୁ ଦୋସ୍ତି ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୩୦ ରେ କାର୍ଡିଫିଲରୁ
ଇସ୍ତିଫା ଦେଇ କଂଗ୍ରେସ ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ଉତ୍କଳ ହରିଜନ
କମିଟିରେ ମେମ୍ବର ହୋଇ ଥିଲେ ।

ପାଠକ ଶ୍ରୀମତୀ ସେ ବାଣିଶ୍ୟ ଗଣ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ନାଉଟି ଗ୍ରାମରେ ୧୮୭୦ ସାଲରେ ଜନ୍ମ । ପାଠ ଶୁଭ୍ର ପୁଲିସ୍ ଶୁକ୍ଳାରେ ପଶି କ୍ରମେ ଉନ୍ନତ କରି ପୁଲିସ୍ ସାହେବ ହୋଇଥିଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଜେନାଲ ମକଦ୍ଦମା ତଦ୍ଦଳ କରିବାରେ ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇ ରିଭୋଲ୍ଭର ଅନ୍ ମେଡାଲ ଓ କଂସ୍ ପୁଲିସ୍ ମେଡାଲ, ସ୍ୱୟଂବାହାଦୁର ଏବଂ ଦେବୀଜୀ ବାହାଦୁର ପଦ ପାଇଥିଲେ । ପୁଲିସ୍ ସାହେବ କାମ ପାଇବାରେ ପ୍ରଥମ ଉତ୍କଳୀୟ ଅଟନ୍ତି । ଥରେ ବିଦ୍ୱାଦ କାର୍ଜୁ ସିଲରେ ମନୋନୀତ ମେମ୍ବରଥିଲେ କଟକ ମିହିପିପାଲ୍ଟର ଜବାବିତ ଚେଆରମ୍ୟାନ୍ ହୋଇ ବିଭାଜିତ ହୋଇଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡର ମେମ୍ବର ଥିଲେ । ସର୍ବମୋଟ ହାତୁ ୩୨ ବର୍ଷ ଗୁଜର କରି କଲିକତା, ବଙ୍ଗା, ସିମ୍ଲା, ପୁଣା, ନାଲେନ୍ଦ୍ର ଓ କଟକରେ କଟାଇ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରୁପଣ ରାୟ—କଟକର ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର । ଜନ୍ମ ତା ୧୫ ଖେ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮୭୭ ମସିହା । ସେ ସାହିତ୍ୟ ଉପାସକ ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଶୀ ନୃପ । ଉତ୍କଳର ବଡ଼ ସ୍ତ୍ରୀତୀନ ତଥ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସେ ବୁଲି ଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଯେ ଜୋ ମହାବଳୀ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଯତ୍ନର । ତାଙ୍କର ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଭ୍ରମଣ, ଉତ୍କଳ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଜରାଟ ଉପର ଉପାଦେୟ ରଚନା ଅଟେ । ତହିଁର ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀ ଓଡ଼ିଆରେ ନୁହେଁ । ଶ୍ରୀରାୟ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟସମାଜର ସମ୍ପାଦକ ଏବଂ ବଡ଼ ପରିଶ୍ରମକର ରମ୍ୟରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସୁଲମାନଙ୍କରେ ପୁରସ୍କାର ବେଳେ (ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରୁପଣ ରାୟ)

ସେ ବଡ଼ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଭଲ ଭଲ ବହି ହାତୁ ୪୦୦୦୦ଖଣ୍ଡ ପୁରସ୍କାର ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଧକଲେଖରକୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରିବା ମନରେ ଶ୍ରୀରାୟଙ୍କ ଅଦମ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା ନିହତ । ତାଙ୍କର ପିତୃକୃତ ଉତ୍କଳରେ ଅଧର୍ମ ।

ପୌରବର ଶ୍ରୀରାୟଙ୍କୁ ଅପମାର ରେଗୁଡ଼ି ଦେବାରୁ ଶିକ୍ଷା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାଇଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ରାଧାନାଥ ବାବୁ ଦୁଷ୍ଟନାସ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଧାର୍ପଣ ଓ ମହାଯାତ୍ରା ସମାପ୍ତ କରି ପାର ନ ଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ ଗରିବଙ୍କୁ ଭଲପାନ୍ତି ଛାଡ଼ି ଓ କୁତା ଯୋଗାଇ ଥାଆନ୍ତି । ରୋଷିଏ ଶିବ ମନ୍ଦିର, ଗୋଷିଏ ଶିବ ମନ୍ଦିର, ୩୨ ଟି କୁଅ ଓ ୨୮ଟି ପୋଖର ଖୋଳାଇ ଅଛନ୍ତି । ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷାଦୀର ଶେଷ ଦଶକ ଠାରୁ ଅଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସବୁ ସଂଖ୍ୟା ତାଙ୍କୁ ଜଣା ।

ଆଜି ଆଜି ଆଜି ଯଦି ସେ ନାଶ ।

ଶ୍ରୀ ବାବୁ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ସିଂହ

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ସମ୍ରାଜ୍ଞ
ବଂଶରେ ୧୮୮୫ରେ ଜନ୍ମ ।
ଏହାଙ୍କର ପିତାମହ ଶିବପ୍ରସାଦ
ସିଂହ ଓଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ
ମୁନସିଫ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ସଚେନା
ହୋଇ ଥିଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ
ବାବୁ ଦଶପଲ୍ଲର ଚତୁର୍ଥ-
ଦ୍ଵାର ଓ ପରେ ଆଠମଲ୍ଲକର
ଦେବୀନ ହୋଇଥିଲେ ।
ଓଡ଼ିଶା ଦେଶମିଶ୍ରଣ ପ୍ରସ-
ଙ୍ଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଲଗାଜାକର
ମେଲେଜର ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ
ଅମଳରେ ଅଳର ଅନେକ
ଜନ୍ମିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

(ଶ୍ରୀ ବାବୁ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ସିଂହ)

୯ ବର୍ଷନାଥ ମିଶ୍ର ବାରିପଦର—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜନ୍ମ । ପ୍ରଥମେ ସେ ବଦ୍ୟା-
ନପୁରେ ଶିକ୍ଷକତା କରୁଥିଲେ । ପରେ ଜନର ଅଧ୍ୟାପକତା ପଳରେ ଓଡ଼ିଶା
ପାଖରେ ଓଡ଼ିଶା ହେଲେ ଏବଂ ଅର୍ଥ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର କରି ବାରିପଦର ପଡ଼ିବାକୁ
ବଳିତ ଯାଇଥିଲେ । ବାରିପଦର ହୋଇ ପ୍ରଥମେ କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟରେ
ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ପରେ ପାଟଣା ହାଇକୋର୍ଟ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବାକୁ
ସେଠାକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ପାଟଣାକୁ ଫେରି କଟକରେ ଏବଂ କେତେକାଳ
ରଣୀମରେ ମଧ୍ୟ ବାରିପଦର କରିଥିଲେ । ୨ ଥର ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାକୁ
ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ଷନାଥ ବାବୁ ଉତ୍କଳ ଦେଶମିଶ୍ରଣ ଆନ୍ଦୋଳନ-
ରେ ମନପ୍ରାଣ ଚାଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

୧୦ ବୈଦ୍ୟରତ୍ନ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ମାରୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ଶକ୍ତିବିରାଜ—
(୧୮୮୧-୮୨—୧୯୨୧-୨୨) ପୁରୀ ବାରିପଦରପୁର ଶାସନରେ
ଜନ୍ମ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ମୁଣ୍ଡେଶ୍ଵର ବ୍ରହ୍ମା । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ପୁରୀର ନାନା ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ନିଜ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯେ କରୁଥିଲେ ।

ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଠାରୁ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷାକରି ୧୮୭୧ ସାଲରେ ପୈତୃକ ବ୍ୟବସାୟ
କବିରାଜ ଅମ୍ଭେ କରୁଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ପତେୟ-
ପାଇ ଅନୁରକ୍ତ ବିଦ୍ୱତ୍ ସମିଳନା
ତାଙ୍କୁ ଅମୃତେଦ ମହୋପା-
ଧ୍ୟାୟ ଜପାଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।
ବିଦ୍ୟାର ଓଡ଼ିଶା ସଂସ୍କୃତ ସମିତି
ଓ କାଉଁସିଲ ମେମ୍ବର, ଉତ୍କଳ
ସଂସ୍କୃତ ସମିତିରେ ସଭାପତି,
ପୁରୀ ଓ ପାଟଣା ସଂସ୍କୃତ
କଲେଜମାନଙ୍କର ପରିଚାଳନା
କମିଟିର ମେମ୍ବର ଥିଲେ ।
୧୯୧୧ ରେ ଉତ୍କଳ ଗଣିତ
ସମିଳନାରେ ଏବଂ ୧୯୨୧ରେ
ସ୍ଥାପନ ଉତ୍କଳ ବିଦ୍ୟାସମିଳନାର
ସଭାପତି ହେଲେ । ୧୯୨୧ରେ
ଉତ୍କଳ ବ୍ରାହ୍ମଣସମିତିରେ ସଭାପତି

ଏବଂ ଅନେକ କନ ପୁରୀ ମୁକ୍ତି- (୪କବିରାଜ ଶ୍ରୀ ମାଗୁଣିବ୍ରହ୍ମା ବିଦ୍ୟାବହୁ)
ମଣ୍ଡପ ପଣ୍ଡିତ ସଭାର ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ । ଜର୍ଜିଲଗରତ ଅମୃତେଦ ମହାନଗରରେ
୨୦ବର୍ଷ କାଳ ପଦ୍ୟ ଥିଲେ । ବାସନ୍ତୀ ହିନ୍ଦୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପଣ୍ଡିତ ମଦନ-
ମୋହନ ମାଲବ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ନେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମାତ୍ର ବୃତ୍ତାବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ
ସେ ଯାଇପାରି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୟା, ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ସ୍ବାଦ ପ୍ରେମ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠା,
ସ୍ୱଧର୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସଂଯମ ଚୁକ୍ତ ଦେଖି ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବହୁପଦ ବୋଲି କାକୁଥିଲେ;
ଓଡ଼ିଶାର ଓ ବଙ୍ଗଳାର ବହୁ ରଜା ମହାରଜାଙ୍କ ପରିବାରରେ ସେ ଚଳନ୍ତା
କରୁଥିଲେ । ପୁରୀସଂସ୍କୃତ କଲେଜସ୍ଥାପିତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ୧୯୧୮ ଠାରୁ ୧୯୨୭
ସାଲ ପାଠ୍ୟ ଅମୃତେଦ ଅଧ୍ୟାପକ କରାଯାଇ ଥିଲା । ୧୯୨୧ ସାଲରେ ବଡ଼ଲଟ
ତାଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାବହୁ ଜପାଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଏପରି ଜପାଧ୍ୟ ଭରତରେ ସ୍ଥାପନ ।

ଡକ୍ଟର କନବ୍ରହ୍ମାଣ୍ୟ ପଟ୍ଟନାୟକ—ଜନ୍ମ ୧୮୯୭ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ବାଙ୍କୀ
ମହକୁମାରେ । କଲିକତାରେ ଏମ୍. ବି, ପତ୍ତିଲ ବେଳେ ସେଠାରେ ଓଡ଼ିଆ ସମାଜ
ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଥିଏଟର କରାଇଥିଲେ । ବି, ଏସ୍. ସି, ପାଣ୍ଡି ଓ
କାକ୍ତବି ପାଶକର ସରକାରୀ ଗୃହଣ କଲେ । ସେ ବଲ୍ଲଭଯାଲ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ସ୍ଥାପନ D. T. M. & H; ଓ F. S. S. ପାଣ୍ଡି କରି ଅଛନ୍ତି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି
ସମ୍ପର୍କରେ କେତେକଶ୍ରୀ ବହୁ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

୪ଶ୍ରୀ ଶେଷବାସୀ ସାହୁ ଲକ୍ଷପତି— (୧୮୭୧-୧୯୩୫) ଜନ୍ମ ପାତ-

ପୁରର ଅତଳାପୁର ଗ୍ରାମରେ;
ପିତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ ବେଳୁଚରଣ
ସାହୁ । ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ଅଧିକ-
ସାଧୁ ଗୁଣରେ ସେ ନିଜ
ଜୀବନରେ ଅତି ନିଷ୍ଠାପୂର୍ବକ
ଲକ୍ଷପତି ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।
ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଆତ୍ମମତ କିମ୍ବା
ବିଳାସପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋଟେ ନ ଥିଲା ।
ଅତି ସରଳ ଭାବରେ ଜୀବନ
ସାପନ କରି ନିଜର ସାଧୁତା
ଦ୍ଵାରା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧି-
ଭଜନ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ
ନିଜ ଧର୍ମବିଶ୍ଵାସରେ ସୁଦୃଢ଼
ଥାଇ ପ୍ରଭାବ ଗୀତା ଭଗବତ

(୪ଶ୍ରୀ ଶେଷବାସୀ ସାହୁ) ଆଦି ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲେ । ସେ
ଅନେକ ଅସହାୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ବିପଦପ୍ରସ୍ତ. ଲୋକଙ୍କୁ ଅତି ନିଷ୍ଠାର୍ଥ ଭାବେ
ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ଗୋଟିଏ ଦ୍ରୁମଶ କରାବାକୁ ପାଇ ହଠାତ୍ କଲିକତାରେ
ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇପଡ଼ି ୧୯୩୫ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୭ ତାରିଖ ଦିନ ମୃତ୍ୟୁ ଲଭିଲେ ।

୪ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ଚୌଧୁରୀ ।—୧୮୦୪ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି
ମେଦନପୁର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଗ୍ରାମ ପାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିପ୍ରର ଜମିଦାରୀ
କରିଥିଲେ ଏବଂ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନାଗଣ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ହୋଇଥିଲେ ।
ମହାରାଣୀ ଇନ୍ଦୋରୀଆଙ୍କର ଅଭିଷେକ ବେଳେ ୧୮୭୭ ସାଲରେ ସାହିତ୍ୟିକ
ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ନାନା ସଦନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ
ସଂଯୁକ୍ତ । ୪ ବାବୁ ଜଗନ୍ନାଥଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ ଚୌଧୁରୀ କଟକ ମିନିଷ୍ଟିଆଲଟିରେ ୩୦ ଅଗ
ଭାଇସ ଚେୟାରମେନ୍ ଓ ଅଭି ଚେୟାରମେନ୍ ହୋଇଥିଲେ । କଟକ ସଦର
ଲୋକାଲବୋର୍ଡର ମଧ୍ୟ ଚେୟାରମେନ୍ ଥିଲେ । ୪ ଗୁରୁଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ ଚୌଧୁରୀ
ଏଫ. ଏ. ବି. ଏଲ. ଥରେ ବିଦ୍ଵାର କାର୍ଡିଫିଲ ମେମ୍ବର ହୋଇ ଥିଲେ । ୪ ସୁଶୀଳ
ଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ ଚୌଧୁରୀ ୩୦ ଅଗ ମିନିଷ୍ଟିଆଲଟିର ଭାଇସ ଚେୟାରମେନ୍ ଓ ଅନାଗଣ
ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଆଦି ଅନେକ ସାଧାରଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ଥିଲେ । ଏହି
ବଂଶର ବାବୁ ବମଲା ଚରଣ ସାହୁ ଚୌଧୁରୀ ଅନାଗଣ ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଓ ମିନିଷ୍ଟି-
ଆଲଟିବେ ସହାୟ ଥିଲେ । ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟା ଏହି ବଂଶର ଏକ ବିଶେଷତ୍ଵ ।

କଳାଭାରେ ନିଶ୍ଚୟ କଟକ ଗଲା ।

ମି: ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ —

ଜନ୍ମ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ସୁନ୍ଦରପଦ୍ମ
ଗ୍ରାମରେ । ଏହାଙ୍କର ପିତାଙ୍କ
ନାମ ଶ୍ରୀ ଦୈତ୍ୟାସୀ ନନ୍ଦ ।
କଲେଜ ପାଠ ସେଷ କରି ସେ
ଭଲ ପିଣ୍ଡା ନିମିତ୍ତ ବଲ୍ଲଭ ଯାଇ-
ଥିଲେ; ସେଠାରେ କାଗଜ ନିର୍ମାଣ
ପ୍ରଣାଳୀ ଦକ୍ଷତାର ମହତ ପିଣ୍ଡା
କରି ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।
ଏହି ଦେଶରେ ସେ ଏକମାତ୍ର
ଉତ୍କଳୀୟ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ କଲିକତାର
ଟିଟାଡେ କାଗଜ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ
କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଆସିଲେ । ବର୍ତ୍ତ-
ମାନ ନିଜ ଯୋଗ୍ୟତା ବଳରେ
ସେହି କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ମେନେଜର
ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

(ମି: ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦ)

ଶ୍ରୀମତୀ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ —

ଉତ୍କଳର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲେଖିକା,
କେବଳ ଦ୍ରାଘମିକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି
ସେ ଯେଉଁ ଧରଣରେ କାବ୍ୟ
ଲେଖନା କରୁ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଅତି
ପ୍ରଶଂସାର୍ଯ୍ୟ । ତାଙ୍କର କବି ପ୍ରଭା
ଭାଗ୍ୟଦତ୍ତ ଅଟେ । ତାଙ୍କ ଗୋଟି
ଦଶକୁମାର ଓ ଦଶକୁମାରୀ ଚରିତ,
ଇନ୍ଦୁଞ୍ଜ, ଚିନ୍ତାବିଜ୍ଞା ଏବଂ
କୃତବାଣୀର ରଚନା ପାଠକ
ସେପରି ସରଳ ସେହିପରି ଦ୍ରାଘମିକୀ ।
ନିଜର ସାହିତ୍ୟିକ ଯୋଗ୍ୟତା
ଯୋଗୁ ସେ କବିତା ବଲ୍ଲଭତା
ଲୁପାଧି ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।

(ଶ୍ରୀମତୀ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ)

ସୌଜନ୍ୟମୋହରେ ମନେ ପା ମନ ।

୪ ରାୟ ବାହାଦୁର

ନନ୍ଦକିଶୋର ଦାସ—

(୧୮୩୭-୧୮୫୪) ନଅଜ୍ଞ
ପରେ ଭଲପ ଅଫିସରେ
କବଳୀ କାମରେ ରହିଦୋଇ
ଥିଲେ । ୧୮୭୨ ଯାଲରେ
ବପୋଟି କଲଟର ହେଲେ
୧୮୭୫ରେ ଓଡ଼ିଶା ପିଣ୍ଡା-
ବିଭାଗର ଜନସଂସ୍କରକାମ
କଲେ । ୧୮୭୯ ରେ ପୁଣି
ଦୋପଟି ମେଲେସୁର କାମକୁ
ସେଇଲେ ଏବଂ ୧୮୮୦ ରେ
ଗଡ଼ଜାତର ଅଣ୍ଡାଖୁଆ ପୁସ୍ତକ-
ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ (ପୋଲିଟିକାଲ
& ଜେଣ୍ଟ) ହେଲେ । ୧୯୦୦ ରୁ
୧୮୯୨ ରେ ଅନୁଗୁଳର
ଦୋପଟି କମିସନର ହୋଇ
୧୮୯୪ ଯାଏ ରହିଲେ ।
୧୮୯୦ରେ ରାୟ ବାହାଦୁର
ପଦ ପାଇଲେ । ନନ୍ଦକିଶୋର
ହାରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ପରୁ ବସ-
ସ୍ତରେ ପ୍ରଥମ ଥିଲେ ।

(ରାୟବାହାଦୁର ନନ୍ଦକିଶୋର ଦାସ)

ମି: ଛମ୍ପୁଲ କୁମାର ଦାସ— ୧୮୯୦/୧୮୮୫ ସାଲରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଜନ୍ମ;
ଛଥମେ ୧୯୦୮ ରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ କବଳୀ କାମକର ବନୋବସ୍ତରେ ଓ
ସେକ୍ସେମ୍ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ କାଳରେ ଖ୍ୟାତ ଅର୍ଜନ କରି ସବୁକ୍ଷେତ୍ର
ହୋଇ କଟକ ଆସମାହାଲ ଗୂର୍ଜରେ ଥିଲେ । କଟକ ମିଳିତପାଲଟିରେ ସକୋଷ
କମିସନର ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା ଜାଜର ଇଲ୍‌କୋର ଡିରେକ୍ଟରକର
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବିଷ୍ଟାଏ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ତିମେ ତା ପାଇଁ ନରକେ ସ୍ଥାନ ।

ସାର୍ ପର୍ଣ୍ଣାସମ ପାତ୍ର Kt—ବ୍ରହ୍ମପୁରର ଏକ ବଡ଼ ଓକଲ । ମହାଶ୍ୱ
ଶାସନ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଙ୍କେ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ଦଳ ସହୃଦ ଘୋଷ ଦେଇ ଶରଣାଗତ
ମାନ୍ୟତାରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ଏକ ନାୟକ ଉପାଧି ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଏହାଛଡ଼ା ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଓକିଲାତେ ବୃତ୍ତି ଗ୍ରହଣ
ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି ବା ଥିଲେ ।

ଗଣେଶ ଚନ୍ଦ୍ର—ବାରୁ ଲଙ୍ଗସନ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ, ବାରୁ ନରସିଂହ
ପଟ୍ଟନାୟକ ଓକଲ ଓ ବାରୁ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ ଦେଶବର୍ମା । ବିଶ୍ୱନାଥ
ବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ଓ ମାନ୍ୟତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସରକାର ମେମ୍ବର ଥିଲେ ।
ଅଧିକାର ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପଣ୍ଡା ସର୍ବୋଚ୍ଚକୋର୍ଟର କାମରୁ ଅବସର ନେଇ ସମାଜ
ସମ୍ମାନରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ସମ୍ବଲପୁରରେ—ବାରୁ ରାମନାଥସ୍ୱାମୀ ମିଶ୍ର, ବାରୁ ବ୍ରଜମୋହନ ପଣ୍ଡା, ବାରୁ
ଗୌରୀଶଙ୍କର ମିଶ୍ର ବୃତ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି । ରାମନାଥସ୍ୱାମୀ ବାରୁ ଉତ୍କଳସମ୍ମିଳନର
ସଭାପତି, ବ୍ରଜମୋହନ ବାରୁ କହାର କାଉନ୍ସିଲ ମେମ୍ବର ଓ ଗୌରୀ-
ଶଙ୍କର ବାରୁ ମିନିଷ୍ଟିଆଲିଷ୍ଟିର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ
ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ର ବାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା କାଉନ୍ସିଲ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍
ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହଦର ସାମ୍ବାଦକ ଓ ରାମସାହେବ
ଅନୁରାଗ ପଟ୍ଟେଇ ଏକ ରାୟବାହାଦୁର ଲଲ ମଧୁକର ସାଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ଲେକ ଅଛନ୍ତି ।

କାଲେଣ୍ଡରଜିଲ୍ଲାରେ—ବାରୁ ମୁକୁନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ଦାସ ବଡ଼ ମୁକ୍ତାର ଓ କଂଗ୍ରେସ ବର୍ମା,
ବାରୁ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଫାକ୍ସା ହାଇକୋର୍ଟର ଅଡ୍‌ଭୋକେଟ୍,
ବାରୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ମିନିଷ୍ଟିଆଲିଷ୍ଟିର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍, ବାରୁ
ଗୋପାଳ ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଜିଲ୍ଲାକୋର୍ଟର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ଅଛନ୍ତି । ସ୍ୱୟ-
ବାହାଦୁର ମନ୍ଦୁଆନାଥ ଦେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜମିଦାର ଓ ବରବାଣୀ ଅଛନ୍ତି
ଏବଂ ସାମନ୍ତ ରାଧାପ୍ରସନ୍ନ ଦାସ ବଡ଼ ଜମିଦାର ।

ପୁରୀଜିଲ୍ଲାରେ—ବାରୁ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ରାମସାହେବ ଏକ ବଡ଼ ଓକଲ ଏକ
ଜିଲ୍ଲାକୋର୍ଟର ଲେକ୍‌ସ ଚେୟାରମେନ୍ ଓ ମିନିଷ୍ଟିଆଲିଷ୍ଟିର ଚେୟାରମେନ୍,
ବାରୁ ପଦ୍ମଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓକଲ ଓ କବି ଏକ ରାୟବାହାଦୁର
ଗୋଧର ସୁବୁଦ୍ଧି ଧନ ବ୍ୟକ୍ତି ।

କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ—ବାରୁ ପାରେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି, ରାମସାହେବ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ
ବୋଷ, ବାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାନ୍ତି, ବାରୁ ନିଶାମଣି ମହାନ୍ତି, ବାରୁ ବୈକୁଣ୍ଠ

ନାଥ ଦତ୍ତ ଓ ବାବୁ ବାବକଶୋର ଶୟ ମି: ସୁବାସକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ବାବୁ
ହରିକନ୍ଧର ଦାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଧନୀ ଅଟନ୍ତି । ବାବୁ କୁମାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଟାକଲ
ତେଲକଲ ଓ କରପକଲର ମାଲିକ । ଅନନ୍ତରତ୍ନ ବାବୁ ଗିରିଜା-
କୁମାର ଦତ୍ତ ଓ ଶୟସାହେବ ଦବାକର ପଟ୍ଟନାୟକ ସାଧାରଣ କର୍ମୀ ।

କରପଟ୍ଟ ଜିଲ୍ଲାରେ—ବାବୁ କଲକତ୍ତା ନାୟକ ସାମନ୍ତ ଶୟ, ବାବୁ ହରିହର ମିଶ୍ର,
ବାବୁ ଶୟ ବାହାଦୁର ଦବାକର ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ନାୟକ ସାହୁ, କରକଲ
ମହନ୍ତି କରମ ସାହେବ, ଶ୍ରୀ ସାହାସମାହନ ପଣ୍ଡା, ଶ୍ରୀ ଲେକନାଥ ସାହୁ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବ୍ୟସନ କଟକ ଥାଟ ରାଜା ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟକ୍ତି ।

ଉତ୍କଳର ଏଣ୍ଟାପ୍ରେମ୍ (ଦେବୋତ୍ତର)

ପରିଚ୍ଛେଦନା କମିଟି ।

ନମ୍ନ ଲିଖିତ ଦେବୋତ୍ତର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ନିର୍ବାହକଙ୍କ ନିୟୁତ କମିଟି
ଦ୍ଵାରା ପରିଚ୍ଛେଦନା ହୁଏ ।

୧—ସଦ୍ୟବାସୀ । ୨ । ଜଗନ୍ନାଥକନ୍ଧର ମଠ, ପୁରୀ । ୩ । ଭୁବନେଶ୍ଵର ।
୪ । ରବିବ୍ରତ ଓ ଦକ୍ଷପ୍ରଜାପତି ବାଣପୁର । ୫ । ସାରଳା । ଠାକୁରାଣୀ ହଜିତ ।
୬ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର କଲଦେବୀ । ୭ । ଯାଜପୁରର ବିରଜାରି । ୮ । ରେମୁଣାର
ଶ୍ରୀରଂଗେଶ ଗୋପୀନାଥ । ୯ । ଅନ୍ତର ଅନ୍ତର୍ଗତମଣି ପ୍ରଭୃତି ।

ଫତେଇଶ୍ଵ ହଜାରି ।

ଏହା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ଶେଷ ପୂଜା ପାଇଁ ବୃତ୍ତି ସରକାର ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କ
ମାରପତରେ ତୁଟି ଦେଇଥିବା ନିମିତ୍ତ । ପୂର୍ବର ଏଥି ପାଇଁ ସରକାର କିଛି
କମି ଓ କାଟିକ ଟଙ୍କା ଦେଉଥିଲେ । ତାହା କ୍ରମେ ବେଶୀ କମ ହୋଇ ଶେଷକୁ
୧୮୭୩ ସାଲଠାରୁ ଉପସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥା ଧାରଣ କରିଅଛି । ଏହି ମାତ୍ରାରେ ମଧ୍ୟରେ
ସଦାଶ, ଚକ୍ରପୁର, ରେମୁଣା, ପଣ୍ଡିତ ଦୁଆର ପ୍ରଶାସନାଳୟର ୧୨ ଗ୍ରାମର

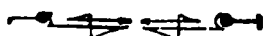
ନୋଟ	ଜମା	ଟ ୧୭୧୨
୫୦ ଟି ବାହାଲ ଟଙ୍କା ଗ୍ରାମ	,,	ଟ ୨୦୧୫
ସଦାଶର ୮୫ ଟଙ୍କା ବାହାଲ	,,	ଟ ୨୪୧୮
ସଦାଶର ୧୦୫ ଟଙ୍କା ବାହାଲ	,,	ଟ ୨୮୨୪
ସଦାଶର ୮୫ ସରକାରୀ	,,	ଟ ୨୭୦

ରେଣ୍ଡା ପୁଅ ଯେକେ ଠାପୁଅ ହେବ ।

ତାଳକୋଡ଼ାର ୨ଟି ମକଦ୍ଦମି ମୋଟ ଜମା ଟ ୩୮୦

ଅସୁରଗୁରୁର ଗୋଟିଏ " " ଟ ୮୦

ଦଶପଲ୍ଲ ରାଜ୍ୟରେ ଟ ୨୦ କା ଜମାର ଜମି ଅଛି; ଯହିଁରୁ କି ରଥ କାଠ ଅଥେ
ଏହି ସବୁ ରାଜ୍ୟକାର ମୋଟ ଏବଂ ମା ୭୭୫୨୦ ଟ ।

କୋଷ୍ଠ କେନାଲ୍

ଗେଉଁ ଖୋଲିଠାରୁ ଦୃଗୁଲୁ ବାହାର ଗୁରବାଟିଆଠାରେ ମତେଇ
ନଦୀରେ ମିଶିଥାନ୍ତି । ଲମ୍ବରେ ୭୯ ମାଇଲ ଏବଂ ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ୨ ମାଇଲ
କାହିଁକା ୮୮୦ ମାଇଲ ବ୍ୟବଧାନରେ ସମୁଦ୍ର କୁଳ ପଡ଼େ ସମାନ୍ତରାଳରେ
ଯାଇଥାନ୍ତି । ଏଥିରେ ୮ ଗୋଟି ଲକ୍ଷ ଅଛି ଏବଂ ଏହା ୪ ଭେଟରେ ବରଳି ।
ପ୍ରଥମ ଭେଟ୍ ସୁବର୍ଣ୍ଣଭେଣା ନଦୀରୁ ପାଣି ନିଏ, ୨ୟ ଭେଟ୍ ସାର୍ଥାନଦୀରୁ, ୩ୟ
ଭେଟ୍ ପଞ୍ଚପଡ଼ା ନଦୀରୁ ଏବଂ ୪ର୍ଥ କାଶିନାଗ ନଦୀରୁ । ଯୁବର ୧୫ ଭାଗ
୧୮୮୫ ସାଲରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଦୋଇଥିଲା ଏବଂ ୧୮୮୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ
ପୁରାଣୋଲ ହେଲା । ଏଥି ପାଇଁ ପରବାର ୪୫ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିଲା ।
କଲିକତା ସହର କାରବାର ଚଳାଇବା ନିମିତ୍ତ ଏହା ଖୋଳା ଦୋଇଥିଲା ।
ବେଲ ଲାଇଟ ହେବା ପରେ ଏହି କେନାଲର ଆବଶ୍ୟକତା ବହୁତ ବଢ଼ି
ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ (୧୯୩୭)

ଗଭର୍ଣ୍ଣର

ସାର୍ଜନ୍ ଅଣ୍ଟନ୍ ହବକ୍

K. C. S. I. C. S. I. I. C. S.

ପ୍ରାଇଭେଟ ସେକ୍ରେଟାଣ୍ଡ—ମି. ଜେ. ଏସ. ହରଲ୍ଡକ୍ I. C. S.

ଇସ୍ପେକ୍ଟର—ମିଷ୍ଟର ପି. ଟି. ମାଲ୍‌ହେଟ୍ଟି C. I. E. I. C. S.

ଡିଭେଲପମେଣ୍ଟ ସେକ୍ରେଟାଣ୍ଡ—ମିଷ୍ଟର ଏ. ଏସ୍. ଡବ୍ଲିଉ ଡବ୍ଲିଉ I. C. S.

ଅଇନସେକ୍ରେଟାଣ୍ଡ ଓ ଅଡ଼ମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟିଭ ଜେନେରାଲ—ଦେବୀନାଥ ବାହାଦୁର

ସି. ଗୋବିନ୍ଦନ ନାୟାର B. A. B. L. Bar-at-law.

ଅଲ୍ଟ୍ରାସେକ୍ରେଟରୀ ସେ ଘର ନାମ ସିବ ।

ଜିଲ୍ଲାଜି—କଟକ ବାଲେଶ୍ୱର ସମ୍ବଲପୁର ବାବୁ ଅଫିସର ନାଥ ମୁଖର୍ଜି

” ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଉତ୍ତାମ—ମି. ପି. ରାମଚନ୍ଦ୍ରନ୍ I. C. S.

କୃଷିଭିକ୍ଷାବର ତେପୁଟି ଡିରେକ୍ଟର—ବାବୁ ହାସଲଲ ଦତ୍ତ ।

ଲଣ୍ଡନ୍ ସରକାର ଅଫିସର—ବାବୁ ଶ୍ରୀରାମ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଶିକ୍ଷା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସାମୁଦ୍ରିକାବଳୀ—ସହକାଶୀ ସେକ୍ରେଟାରୀ ବାବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି

ଏଜେକ୍ଟିବ ସରକାର—ମି. ଏନ୍ ବଳରାମ ମୁର୍ତ୍ତି ।

ଇନ୍ସପେକ୍ଟର ଅଫ ପାବୁଶୀ—ମୌଲବୀ ଏ. ସମଦ ।

ଆଇନ ସହକାଶୀ ସେକ୍ରେଟାରୀ—ରାମୁସାହେବ ନରସିଂହଚନ୍ଦ୍ର ସାବୁ ।

ପବ୍ଲିକିକସ୍ତା ଡିପ୍ୟୁଟି ଡିରେକ୍ଟର—ବାବୁ ମାଳମଣି ଗୁଡ଼ିଆ ।

ପଠିତ ପ୍ରତିପାଦ ।

ଓଡ଼ିଶାର ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା ୧୮୧୪ ସାଲରେ ୨୫ ଗୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ତହିଁର ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ପଠିତ ପ୍ରତିପାଦ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଏହି ଉତ୍ତର ଅନୁସାରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଅଦି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଜି ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଉଦାହରଣ ମାତ୍ରାରେ ଜମିଦାର ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନିୟମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ପ୍ରଶ୍ନ ।

- ୧ । ରାଜାମାନେ କେତେ ରାଣୀ ବାବାଜି କର ପାରନ୍ତି ?
- ୨ । ରାଣୀମାନଙ୍କର ନାମ କଅଣ ହୁଏ ?
- ୩ । ଉନ୍ନତ ରାଣୀଙ୍କର ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କିପରି କୁଳାପାଦ ?
- ୪ । ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ କେଉଁ ରାଣୀର ପୁତ୍ର ରାଜା ହୁଏ ?
- ୫ । ପାଟରାଣୀର ପୁଅ ନ ଥିଲେ କେଉଁ ରାଣୀର ପୁଅ ରାଜା ହେବ ?
- ୬ । କେଉଁ ଉପାୟରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ ?
- ୭ । ସବୁରାଜା କଅଣ ଏକ ଜାତିର ଅଟନ୍ତି କି ନା ଏବଂ କାହା କାହା ମଧ୍ୟରେ ବାବାଜି ସମ୍ପର୍କ ଚାଲେ ?
- ୮ । ଯଦି ଏକ ଜୁଗାସୁ ରାଜା ନ ମିଳନ୍ତି ତେବେ କେଉଁ ଜାତିରେ ସେମାନେ ବାବାଜି କର ପାରନ୍ତି ?
- ୯ । ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ନୂଆ ରାଜା ହେଲେ ରାଣୀ, ରାଜଭ୍ରାତା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବାବଦମାନେ କେଉଁ ପଣ୍ଡା ରାଜାଙ୍କ ପାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ଓ ଅବସ୍ଥା କିପରି ଅଟେ ?

ଉତ୍ତାମିନ୍ଦ୍ର ନର୍କ ନାମ ଓଟାଉ ।

- ୧୦ । ରାଜାଙ୍କର ହୁଏ ନ ଥାଇ ଭଲ ଏବଂ ଫୁଲବଦାହା କିମ୍ବା ବେଦେରାଣୀ
କି ରକ୍ଷିତା ପୁଅ ହଲେ କିଏ ଗାଆ ପାଇବ ?
- ୧୧ । ରାଜାଙ୍କର ପାଟରାଣୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ରାଣୀ ଅଛୁ ପୁଅ, ବେଦେରାଣୀଅ ପୁଅ,
ଭଲ, ସୁହରା ଅଦି ଥିଲେ କିଏ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେବ ?
- ୧୨ । ରଜା ମଲ୍ଲବେଳେ ଯଦି ରକ୍ଷିତା ଅଛୁ ପୁଅ ଛଡ଼ା ରାଣୀ କିମ୍ବା ଫୁଲବଦାହା
ରାଣୀ ଅବା ପୋଲଲ ପୁଅ ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ ତେବେ କିଏ ରାଜ୍ୟ ପାଇବ ?
- ୧୩ । ରଜା ମଲ୍ଲବେଳେ ଯଦି ପାଟରାଣୀ, ହୁଅ ଏବଂ ଭଲ ଛଡ଼ା ରାଜାଙ୍କର
ପୁଅ ନ ଥାଏ କିଏ ରାଜା ହେବ ?
- ୧୪ । ରାଜାଙ୍କର ଯଦି ଭଲ କିମ୍ବା ସୁହରା ନ ଥାଇ କେବଳ ପାଟରାଣୀ ଓ
ଅନ୍ୟରାଣୀ ଅଛୁ ହିଅଟିଏ ଥାଏ କିଏ ରାଜ୍ୟ ପାଇବ ?
- ୧୫ । ରାଜା ଓ ପାଟରାଣୀ ମରି ଗଲେ ଏବଂ ରାଜାଙ୍କର ପୁଅ ନ ଥାଇ,
ଅନ୍ୟ ରାଣୀ ଅଛୁ କେବଳ ହୁଅ ଥିଲେ କିଏ ରାଜା ହେବ ?
- ୧୬ । ପୁଅ ଆଉ ଆଉ ରଜା ଯଦି ରଜ୍ୟକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରନ୍ତି ତାହା ଅଭିନା-
ସଙ୍ଗତ ହେବକି ?
- ୧୭ । ରଜାଙ୍କର କେହି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନ ଥିଲେ ସେ ରଜ୍ୟ ହସ୍ତାନ୍ତର
କରିପାରନ୍ତି କି ଓ କଲେ ତାହା ବୈଧ ହେବ କି ?
- ୧୮ । ରଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ରାଜ୍ୟ କିଣିଥିବା ବା ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ଇଚ୍ଛା
ମତେ ଫୁଲ ରାଜାଙ୍କର ଫୁଲ ବଞ୍ଚିଥରମାନଙ୍କୁ ଖୋରାକି ମିଳିଥିବା ଜାଗିର
କାଟି ନେଇ ପାରନ୍ତି କି ?
- ୧୯ । ରଜା ଯଦି ରଜ୍ୟକୁ ବିକନ୍ତି ବା ଦାନ କରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କର ଭଗବତ-
ମାନଙ୍କ ସହ ସ୍ଥଗ୍ୟ ହେବକି ?
- ୨୦ । ପାଇକ, ସରଦାର ଓ ଭାଟିଆମାନେ ଟଙ୍କା ପାଆନ୍ତି କି ଜାଗିର
ସ୍ୱେଚ୍ଛା ?
- ୨୧ । ପାଇକ ପ୍ରଭୃତି ଜନ ଛୋଟାମୋଟରେ ଅବା ରାଜାଙ୍କ ଅବଶ୍ୟକ ମତେ
ହାଜର ହୋଇ ତାତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି କି ?
- ୨୨ । ରାଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ଥାଇ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଥିଲେ କିଏ ରାଜ୍ୟ ପାଇବ ?
- ୨୩ । ରଜାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ଯଦି ପାଟରାଣୀ ତାଙ୍କର ଅଦେଶ ମତେ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର
କରିଥାଏ ଏବଂ ରଜାଙ୍କର ଭଲ, ସୁହରା ଅଦି ଆଜନ୍ମିକତେବେ କିଏ
ଗାଆ ପାଇବ ?
- ୨୪ । ଯଦି ରଜାଙ୍କ ଭଲ, ସୁହରା ଅଦି ଥାଇ ସେ ମରନ୍ତି ଏବଂ ରାଣୀକୁ
ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ମାତ୍ର ରାଣୀ ପୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର
ସ୍ୱହସ୍ତ କରନ୍ତି ତେବେ କିଏ ଗାଆ ପାଇବ ?

ଗୁଲି ପରି ଗୁଲି ନାଶିବ ପ୍ରାଣୀ ।

୨୫ । ଯଦ ବଜା ପୁଣି ଜନ୍ମିବାରେ ହୋଇ ହୋଇ ଯୋଷ୍ୟ ପୁଣି ପ୍ରହର
କରବା ପରେ ପୁଣି ଲବ କରନ୍ତି ତେବେ କିଏ ଗାଦା ପାଇବ ?

ଉତ୍ତର

- ୧ । ପ୍ରଶ୍ନ—ବିବାହର ସୀମା ନାହିଁ ।
- ୨ । ପ୍ରଥମ ଗଣି ପାଠଗଣି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ କେବଳ ଗଣି ବୋଲାନ୍ତି ।
- ୩ । ଯେ କୌଣସି ଗଣିର ପୁଣି ଦେଉନା କାହିଁକି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଟିକାସୂତ ବା
ଜମ୍ବୀର ପାଞ୍ଚଳ ଅବା ମୁଦଗଳ ହୁଅନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନେ ସାନଦେଉ, ଲବ-
ସାହେବ, ପଟ୍ଟାଏତ ପ୍ରଭୃତି ଅଙ୍ଗ୍ୟରେ ଅଭିହତ ।
- ୪ । ଗୋଟିଏ ମୃତ୍ୟୁପରେ ବିବାହତ ଯେ କୌଣସି ଗଣିର ପୁଅ ବସୋଦୟାସ୍ତ୍ରୀ
ଅଟେ ସେ ବଜା ଦେବ ।
- ୫ । ବଡ଼ମୁଅ । ୫ମ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଖ ।
- ୬ । ସୁବଳେ ବା ଚନ୍ଦ୍ରୀର ସାମନ୍ତ ।
- ୭ । ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭଲ ଭଲ ଗଜାଙ୍କର ଜଳ ଜଳ ଜାଳରେ ସମ୍ପର୍କ
ହୁଏ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ବଂଶ ଦୁଆ ମତେ ଭଲ । ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଓ କେନ୍ଦୁଝର
ରାଜା ବଞ୍ଚିପୁର, କାମୁରରେ, ସିଂହଭୂମରେ ବିବାହ କରନ୍ତି । ମାଲଗିରି
କାପ୍ରିପଦା ଜେବଂଶରୁ ବାହାହୁଅନ୍ତି । ରଣପୁର କନ୍ଧରତରେ ବାହା-
ହୁଅନ୍ତି । ଅଠରଡ଼, କୋମପଡ଼ା କନ୍ଧା କରଣ ଜାତରେ ବାହା ହୁଅନ୍ତି ।
ଆଳି-ଖଣ୍ଡପାଡ଼ା କୁଜଙ୍ଗ ଓ ପଟିଆରେ ବାହା ହୁଅନ୍ତି ।
(ଅଜିକାଲି ଏ ନିୟମ ଶିଥିଲ ହେଲାଣି)
- ୮ । ପୂର୍ବ ପ୍ରଶ୍ନ ଜବାବ ମତେ କନ୍ଧା ନ ମିଳିଲେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ମାଲଗିରିରେ
ବାହା ହୋଇ ପାରନ୍ତି । କେନ୍ଦୁଝର ବାସେଇ ଜାତରୁ କନ୍ଧା ଆଣିପାରେ
(ଅଜିକାଲି ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଟକଣି ହୁଅନ୍ତି)
- ୯ । ଗଜାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କର ଭାଇ, ଗଣି ଅଦ କେବଳ ଶୋରାବର
ମାଲିକ ଅଟନ୍ତି ।
- ୧୦ । ଗଜା ଅପୂର୍ବିକ ହୋଇ ମଲେ ଭଲ ଗଜା ହୁଏ । ଭଲ ନ ଥିଲେ ଭଲରୁ
ପୁଅ ଗଜା ହୁଏ । ବେଶ୍ୟାପୁତ୍ର କନ୍ଧା ପୋଇଲି ପୁଅ ରାଜା ହୋଇ
ନ ପାରେ ।
- ୧୧ । ରାଜାଙ୍କର ଯେ କୌଣସି ବିବାହତ ରାଣୀଠାରୁ ଜନ୍ମିତ ପୁଅ
ଗଜା ହେବ ।
- ୧୨ । ରାଜାଙ୍କର ରାଣୀଙ୍କ ଅଳ୍ପ ପୁଅ ନ ଥିଲେ କନ୍ଧା ଭଲ ଅବା ଭଲ ପୁଅ
ନ ଥିଲେ ସାଧୁବାପାଙ୍କ ଅଳ୍ପ ନିକଟତମ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବିବାହର ରାଜା
ହେବ । ପୋଇଲି ପୁଅ ଅଦଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ତିମ କରେ ବହୁ ପ୍ରାଣମାନ ॥

- ୧୩ । ଶୁଭ ରାଜା ହେବ ।
 ୧୪ । ମୁକ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ଅଜାଙ୍କର ଶୁଭ ଯେକି ନିବର୍ତ୍ତମ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସେ ରାଜା ହେବ ।
 ୧୫ । ୧୪ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଏଠାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।
 ୧୬ । ରାଜ୍ୟ ବିକ୍ରି ବା ଦ୍ରଷ୍ଟାନ୍ତର ହୋଇ ନ ପାରେ ।
 ୧୭ । ପୂର୍ବ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଏଠାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।
 ୧୮ । ରାଜା ଭ୍ରାତା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଜାଗିର ଖାସ ତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁତଣ୍ଡାରେ ଖାସ ଦଣ୍ଡକୁ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।
 ୧୯ । ନିର୍ଦ୍ଦାୟକ ଖୋରାକ ଛଡ଼ା ରାଜଭ୍ରାତାମାନଙ୍କର [ଅନ୍ୟ] ଶୋଷ ସବୁ ନାହିଁ ।
 ୨୦ । ପାଇକ ଓ ସର୍ଦାରମାନେ ଶୁଭର ଏବଂ ଜାଗିର ସ୍ଥାପନ ଶୁଭର ଏବଂ ବାଟ କାଲମାନେ କେବେ ଟଙ୍କା ପାଆନ୍ତି ତାହା ଅବା ଜମି ପାଆନ୍ତି ।
 ୨୧ । ସେମାନେ ନିଜ ଇଚ୍ଛା ମତେ ହାଜର ହେବେ ଏବଂ ବେଶିଲୋକ ରାଜା ଦରବାର କଲେ ଅଣି ହାଜର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ।
 ୨୨ । ଶୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର ରାଜା ହେବ ।
 ୨୩ । ଶୋଷ୍ୟ ପୁତ୍ର ରାଜା ହେବ ।
 ୨୪ । ରାଜଭ୍ରାତା ରାଜାହେବ ।
 ୨୫ । ଏପରି ଘଟଣା ଘଟି ନାହିଁ । ରାଜାଙ୍କ ଜନ୍ମିତ ପୁତ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ହିଁ ହିଁ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭାଷାକୋଷ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଲିଖିତ ଅଭିଧାନ ନ ଥିଲା । ପାତ୍ରୀ ସୁନ୍ଦର ସାହେବ ୧୮୩୫ ସାଲରେ ପ୍ରଥମେ ଏକ ଛୁଟି ଅଭିଧାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କପରେ ଅନ୍ଧ ବୁଦ୍ଧ ଶ୍ରୀ ସେଇ ଧରଣର ଅଭିଧାନ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୮୭ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଆର କମିଶନର ଶ୍ରୀ ଏ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ ସମସ୍ତ ପାଇଁ ବେଳ ଖୋଜିଥିଲେ ଏବଂ ଏକ ସୁରସ୍ତର ଗୋଷ୍ଠୀ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଜଗନ୍ନାଥ ରାଓ ଏଥି ପାଇଁ ଏକ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ ସଙ୍କଳନ କରିଥିଲେ । ଏହା ୧୮୯୧ ରେ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅଭିଧାନରେ ୨୨ ହଜାର ଶବ୍ଦ ଥିଲା ଏବଂ ସରକାର ଏହାର ଅଧା ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିଥିଲେ । ଏହା ପରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୋବିନ୍ଦାଧି ନନ୍ଦ ୧୯୧୭ ସାଲରେ ଏକ ବଡ଼ ଅଭିଧାନ ସଙ୍କଳନ କଲେ । ଏହାର ମୁଦ୍ରଣ ପାଇଁ ପାରଳାର ରାଜା ଟ ୩୦୦୦, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାର ଟ ୧୦୦୦ ଏବଂ ବିହାର ସରକାର ଟ ୨୦୦୦ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ।

ଗୋବର ପିଣ୍ଡାଳୀ ପଞ୍ଜରେ ଉତ୍ତଳ ।

ମାଟି ଏହି ଅଭିଧାନରେ ବହୁ ପ୍ରମ ରହିଥିବାରୁ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୋପନୀୟ ନାହିଁ । ୧୯୧୩-୧୪ ସାଲରେ କଲେଜିଏଟ୍ ବ୍ୟବସାୟର ଦେବନାଶର ଥିବା ବେଳେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଡ଼ାକ୍ତରସନ ସାହେବ ବାରୁ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ ସଙ୍କଳନ କରବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ହତାକୋଷର ସୁସ୍ଥପାତ ୧୯୧୭ ସାଲରେ କରାହୋଇଥିଲା । ମୋଟାମୋଟି ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସଙ୍କଳନର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ୧୯୨୭ ସାଲ ଅକ୍ଟୋବର ୧୦ ତାରିଖରେ ବହାର ଓଡ଼ିଆ ସରକାର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷର ଅଧିକ ଅନୁବନ୍ଧକରୁଥିଲେ । ବାରୁ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ସେତେବେଳେ ସରକାର ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ମିମ୍ତାବାଜାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେଉଥିଲେ । ପ୍ରହରାଜଙ୍କର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ସରକାର ପାଞ୍ଚ କର ଦେଖିଥିଲେ ଏବଂ ୧୦୦ ଖଣ୍ଡ କଣିକା ଦେଲେ କହିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ୩୫୦୦ ଟଙ୍କା ବୋଲି ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଅନୁଗ୍ରାହରେ ତଦାନ୍ତୀକ୍ରମ କଟକର ମେଜେଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଓ କମିସନର ମିଶ୍ଟର ଡେବ୍ ହବାବ ସାହେବ-ମାନେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଟ ୧୨୦୦୦ ସାହାଯ୍ୟ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ପରେ ସାଧାରଣରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରି ପ୍ରହରାଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । କ୍ରମେ କାର୍ଯ୍ୟ ବଢିଯାଇ ପ୍ରାଥମିକ ହସ୍ତାନ୍ତର ଠାରୁ ବେଶୀ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ପ୍ରହରାଜେ ବିଜ୍ଞାତନ ଦେଇ ନାନା ସ୍ଥାନରୁ ଅଗ୍ରୀମ ଅର୍ଥର ମଧ୍ୟ ପାଇଥିଲେ । ମୟୂରବନ୍ଧର ମହାରାଜା ଏଥି ପାଇଁ ଟ ୮୦୦୦୦ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ରାଜା, ମହାରାଜା ଓ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଥି ପାଇଁ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି । ମୟୂରବନ୍ଧର ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ସେଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମହାରାଜାଙ୍କ ନାମରେ ଅବସାଧର ନାମକରଣ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭାଷାକୋଷ ଗଠିଅଛି । ୧୯୩୧ ସାଲ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ଏହାର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ତାହା ପରେ ୧୯୩୨ ରେ ୨ୟ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୩୩ ରେ ୩ୟ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୩୪ ରେ ୪ର୍ଥ ଖଣ୍ଡ, ୧୯୩୫ ରେ ୫ମ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ୨ୟ ଓ ୩ୟ ଖଣ୍ଡ ୧୯୩୬ ସାଲ ଶେଷ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଆଶା । ସମସ୍ତାବହୁଷ୍ଟିର ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦ ପୃଷ୍ଠା ରହିବା ଏବଂ ବହୁ ପଦାର୍ଥର ସମୁଦାୟ ବ୍ୟୟ ଟ ୧୧୨୦୦୦୦ ହେବ । ଏହି ବସ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ପୃଥକ୍ପୃଥକ୍ ନାନା ଦେଶରେ ଥିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ସହାୟକ ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କା ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ସାରିଲେଣି । ୨ ଖଣ୍ଡ ପାଠକ ତତ୍ତ୍ୱର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୦୦୦ ହେବ । ଏହି ସକଳନ କରବାକୁ ଯେଉଁବେଳେ ପ୍ରାୟ ୫ ବର୍ଷ ଲାଗି-ଲାଗି ଏବଂ ଏଥି ପାଇଁ ୮ ଲକ୍ଷ ୯୦ ହଜାର ୯୦୦ ଟଙ୍କା ସଂଗ୍ରାହଣ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଓ କମ୍ପାଜିଟର ଏବଂ ୫ ଲକ୍ଷ ବରଦସ୍ତଖି ଥିବା ସହାୟକ କରୁଛି

ମାଟି ଘେନି ନିଃସ୍ତର ଉଠିବ ପଠକ ॥

ହୋଇଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭବାବେଶ ପୃଥ୍ବୀର ସବୁଭାଗର ଅବଧାନ ମଧ୍ୟରେ
ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି ଏବଂ ପ୍ରହରାଜ ଏହା ସଙ୍କଳନ କରି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ
ଚାଳିଚାଳିକୁ ଶ୍ରେୟ ବୁଝେଇ ପାଶରେ ଅବଦାନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଖେଳ କୌତୁକ ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାୟୀ ଶକ୍ତି ନବି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେବା ପୁରୁଷ ଏ ଦେଶରେ
ନାନାଦି ଖେଳ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ସେଥିରୁ କେତେକ ଖେଳ କେବଳ ଧର୍ମ
ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ, କେତେକ ଶାସ୍ତ୍ରବେଦ ଅଙ୍ଗ ଗୁଣନା ନିମିତ୍ତ, କେତେକ ମାନସିକ
ଉତ୍ତରଣ ନିମିତ୍ତ, କେତେକ ବୈଠକ, କେତେକ ବାହାର, କେତେକ କେବଳ
ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ, କେତେକ କେବଳ ମୁଦୁଷଙ୍କ ପାଇଁ ଏବଂ ଅଳ୍ପ କେତେକ
କେବଳ ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ଥିଲା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପ୍ରଥାମତେ ଏ ଦେଶରେ
ଅନେକ ନୂଆ ଇକମର ଖେଳ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଅଛି । ଦେଶୀ ଖେଳ ମଧ୍ୟରେ
ଚାଟୁଡ଼ି, ଲୁଣ୍ଠଦେଶ, ବେଉଇ, ଦୁଗା ହୁଅଁ, ବାଦଜାର, ପସା, ସତରଙ୍ଗ; ଗୁଡ଼ି,
ବୋଲି, କାଷ୍ଠି ପଟା, ଫରା, ଅଫ ଫରା, ଖେପା ଲତାଏତ ଏବଂ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଖେଳ
ମଧ୍ୟରେ ପୁଟବଲ୍, କ୍ରିକେଟ୍, ହକି, ଟେନିସ୍, ପିଇପକ୍, ବ୍ୟାଡ୍ମିଣ୍ଟନ୍, ବଲିଆର୍ଡ୍,
କ୍ୟାରିମ୍, ଲିଡୋ ପୋଲୋ, ଲେଫ୍, ବାସ୍କେଟ୍ବଲ୍, ବେସ୍ବଲ୍, ରଲ୍ବଲ୍,
ବାଟେଟେଲ୍ ଏବଂ ଡାସଖେଳ ମଧ୍ୟରେ ଚିନ୍ତା, ୨୧ଶ, ବ୍ରଜ, ବ୍ରେ, କୋଟ୍,
ମାଟେ, ସ୍ପି, ଫୁଟ୍ବଲ୍ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ । ସ୍କୁଲ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ବେଶୀ
ମାତ୍ରାରେ ପୁଟବଲ୍, ହକି, କ୍ରିକେଟ୍ ପ୍ରଚଳିତ । ଟେନିସ୍ ଖେଳ ବହୁଳ ପ୍ରଚଳିତ
ହୋଇଅଛି ମାତ୍ର ତାହା ବଡ଼ ବ୍ୟୟ ସାଧ୍ୟ ଅଟେ । ବଲିଆର୍ଡ୍ ଖେଳ କେବଳ
ଅନିମାଳେ କିମ୍ବା ଚଢ଼େଇ କୁର୍ବରେ ହୋଇଥାଏ । ପୁଟବଲ୍, କ୍ରିକେଟ୍, ଟେନିସ୍,
ଟେନିସ୍ ନିମିତ୍ତ ଅନୁର୍ଜାବେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏ । ପୃଥିବୀର ନାନାଦେଶରେ
ବ୍ୟାପକ କ୍ରିକେଟ୍ କ୍ରୀଡ଼ାମାନ ଗୁପ୍ତିତ ହୋଇଅଛି । ଉକ୍ତ ଖେଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
କେତେକ ଖେଳ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଦିଅଗଲା ।

ପୁଟବଲ୍ ।

ଏଥିରେ ପ୍ରତି ପକ୍ଷରେ ୧୧ ଜଣ ଖେଳବାଦୀ ରହନ୍ତି । ଖେଳ ଶୀଘ୍ର
୧୧.୦ ମିନିଟ୍ ୧୨.୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବା ଏବଂ ୭.୦ ରୁ ୮.୦ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଡ଼ା
ହାଟୁଆ ବଲ୍ବଲ୍ ନାଟୁଆ ପେଶା ।

ହୁଏ । ଯଦି ଗୋଲ୍‌ପୋଷ୍ଟ ପଡ଼ିଥାଉ ଦୁଇମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ । ଗରଜ କ୍ୟବଧାନରେ
 ୮ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚର ଦୁଇଟି ବାଉଁଶ ପୋତି ତାହା ଉପରେ ଅଭିଷେକ ବାଉଁଶ
 ଅଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ଏହାକୁ ଗୋଲ୍‌ପୋଷ୍ଟ କହନ୍ତି । ଗୋଲ୍ ଏହି ଅଂଶକୁ ଲମ୍ବା
 ଓ ୭ ଗଜ ଚଉଡ଼ା ହୁଏ । ଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ସମାନ ଦୂରରେ ଖେଳ ପଡ଼ିଥାଉ
 ମଧ୍ୟ ହଲରେ ଥେଣ୍ଡର ଚିତ୍ର ବସି ଦୋଇଥାଏ । ପଡ଼ିଥାଉ ଭଲ ଭଲ ସ୍ଥାନରେ
 ଥାଇ ଖେଳିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଭଲ ଭଲ ପାରିଶ୍ରମିକ ନାମ ଅଛି । ଉଭୟ ଦଳ
 ଖେଳାଳିଙ୍କ ଉପରେ ଜଣେ ଡେଫେଣ୍ସ (ମଧ୍ୟସ୍ଥ) ଥାଏ । ତାଙ୍କ ଅଦେଶ ଅନୁ-
 ସାରେ ଖେଳାଳିମାନେ ଖେଳିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଗୋଲ୍-
 ପୋଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ବଲ୍‌ଟୁ ପୁରାଇ ଦେଲେ ଗୋଲ (ବୋର୍) ହୁଏ । କେବଳ
 ଗୋଲ୍‌କପରୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖେଳାଳିମାନଙ୍କର ହାତରେ ବଲ୍ ହରାଇବା
 ନିୟମ ନାହିଁ । ଏହି ଖେଳର ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ୧ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ହୁଏ । ଖେଳ-
 ଅଧିକାରୀ ଖେଳବାଡ଼ୀକୁ ୫ ମିନିଟ୍ ଦମ୍ ନେବାକୁ ସମୟ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ ।

ଟେନିସ୍ ।

ଟେନିସ୍ ଖେଳ ପାଇଁ ୭୮ ଫୁଟ ଲମ୍ବା ଓ ୩୭ ଫୁଟ ଚଉଡ଼ାର ପଡ଼ିଆ
 କିମ୍ବା ପକା କୋର୍ଟ ଆବଶ୍ୟକ । କୋର୍ଟର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଝୁଣ୍ଟି ପୋତି ୩ ଫୁଟ
 ଉଚ୍ଚର ଜାଲ ସେଥିରେ ବନ୍ଧା ଯାଏ । ଏ ଖେଳ ପାଇଁ ଏକ ବସେଟ୍ ରକମର
 ଡାଣ୍ଡୁ (ବ୍ୟାକେଟ୍) ଓ ବଲ୍ ଲେଡ଼ା । ଟେନିସ୍ ଖେଳ ବଡ଼ ଆମୋଦ ଦାୟକ
 ଏବଂ ଶାସ୍ତ୍ରରତ ମାଂସପେଶୀ, ଶିରଶ୍ଚକ୍ରିୟ ଓ ହୃଦକକରତା ଧୃତି କରେ । ସ୍ତ୍ରୀ
 ପୁରୁଷ ଉଭୟ ଏ ଖେଳ ଖେଳି ପାରନ୍ତି । ଏଥିରେ ଦୁଇ କିମ୍ବା ୪ ଜଣ ଖେଳ
 ପାରନ୍ତି, ଏ ଖେଳରେ ବହୁଳ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ । ଟେନିସ୍‌ବଲ୍‌କୁ ବ୍ୟାଟ୍ ହାତ
 ଆରିବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ଜଣ ପକ୍ଷ ଲେଡ଼ିଂ ପାଖରୁ ବଲ୍‌କୁ ବ୍ୟାକେଟ୍‌ରେ
 ଅଗର ପକ୍ଷ ଆଡ଼କୁ ମାରନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷ ବଲ୍‌ଟିକୁ ଆରକରୁ ବେଶି ତଳେ
 ପଡ଼ିବାକୁ ନ ଦେଇ ବ୍ୟାଟ୍ ହାତ ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଯଦି ବଲ୍ କୋର୍ଟ ବାହା-
 ରକୁ ଗଲେ, ତେବେ ମାରୁଥିବା ପକ୍ଷ ୧୫ ପଏଣ୍ଟରେ ହାରନ୍ତି । ସେହିପରି ବଲ୍
 କୋର୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ଦୁଇଥର ହେଉଥିବା ପରେ ପ୍ରତିପକ୍ଷ ତାକୁ ଫେରାଇଲେ
 ୧୫ ପଏଣ୍ଟରେ ହାରନ୍ତି । ଟେନିସ୍ ମାର୍ ବେଳେ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ମାନି ତାଙ୍କର
 ମତାମିତକୁ ପ୍ରକଟ କରିବା କଥା । ୪୫ ପଏଣ୍ଟରେ ଖେଳର ହାର ଜିତ୍ ହୋଇ-
 ଥାଏ । ଏଥି ପାଇଁ ବସେଟ୍ ନିୟମମାନ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧା ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଏହାର
 ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୋଇଥାଏ ।

ମୁହଁଗୁରୁ ହେଲେ ପସରପସା ।

କ୍ରମେକ୍ଷ ।

ଏହି ଖେଳରେ ବ୍ୟାଟ ଓ ବଲ୍ ପରସ୍ପର ବସିଥିବା ଏକ ଜବାପେଶୁ ଅବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷରେ ୧୧ ଜଣ ଖେଳାଳି ରହନ୍ତି । ଏହି ଖେଳ ସକାଶେ ବହୁତ ପଡ଼ିଆ ଅବଶ୍ୟକ । ଏକପକ୍ଷ ଦ୍ଵୟ ବ୍ୟବଧାନରେ ଦୁଇଦିଗରେ ୩ ଗୋଟି କର ୭ ଗୋଟି କାଠି ମାଟିରେ ପୋତିବାକୁ ହୁଏ । ଏହି କାଠି ମାନଙ୍କର ନାମ ଉଇକେଟ୍ । ଏକପକ୍ଷର ୧୧ ଜଣ ପଡ଼ିଆର ନାମ ଗ୍ରାନରେ ଠିଆହୋଇ ଦୁଇ ଦିଗରୁ କ୍ଷୀପ୍ରଗତରେ ବଲ୍ ଦେବାରେ ନିୟୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ବ୍ୟସ୍ତ ପକ୍ଷର ଦୁଇଜଣ ଦୁଇ ଉଇକେଟ୍ ନିକଟରେ ବ୍ୟାଟ୍ ଧରି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ବଲ୍‌ଟିକୁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ପିଙ୍ଗିଝଲ ସେହି ବଲ୍‌ଟିକୁ ବ୍ୟାଟ୍ ଦ୍ଵାରା ମାରି ବହୁ ଦୂରକୁ ନିଷେପ କରନ୍ତି । ଏହି ଖେଳରେ ବହୁ ଦୂରକୁ ବଲ୍‌ଟି ମାରିବା ହେଉଛି ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ, କାରଣ ବଲ୍‌ଟିକୁ ପୁନଃସ୍ଥ ଉଇକେଟ୍ ନିକଟକୁ ଆଣିବାକୁ ଯେଉଁ ସମୟ ଲାଗେ, ସେହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଟ୍‌ଧାରୀ ଦ୍ଵୟ ଦୁଇ ଉଇକେଟ୍‌ର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାନରେ ଘୋଡ଼ାଘୋଡ଼ି କରନ୍ତି, ଏହାକୁ ରନ୍ (Run) ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ଖେଳରେ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଥାନ୍ତି । ଯେ ଯେତେ ରନ୍ (Run) କରନ୍ତି ସେମାନେ ଚାହା ଲେଖି ରଖନ୍ତି । ଏହିପରି ଯେଉଁ ପକ୍ଷରେ ରନ୍ (Run) ବେଶୀ ହୁଏ ସେହିପକ୍ଷର ଜିତ୍ ହୁଏ । ଉଇକେଟ୍‌ରେ ବଲ୍ ବାଜିଲେ କିମ୍ବା ଅପରପକ୍ଷ ଲେକ ବଲ୍ ପାଇଲେଲେ, ବ୍ୟାଟ୍ ଧାରୀମାନେ ଆଉଟ୍ (Out) ହୋଇଯାନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆଉ ସେମାନେ ଖେଳ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଦଳର ଅନ୍ୟଲେକ ଆସି ବ୍ୟାଟ୍ ଧରନ୍ତି । ଏହିପରି ଖେଳ ଦଳସ୍ଥ ୧୧ ଜଣଜାକ ଆଉଟ୍ (Out) ହେଲେ ଆପଣ ଦଳର ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟାଟ୍ ଧରନ୍ତି, ଏବଂ ସେ ଦଳ ପୂର୍ବପକ୍ଷ ଖେଳ ପଡ଼ିଆରେ ବହୁତ ଭାବରେ ଠିଆହୋଇ ଦୁଇ ଦିଗରୁ ବଲ୍‌ଦେବା ସକାଶେ ନିୟୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ଏହିପରି ଉଭୟ ଦଳ ଆଉଟ୍ (Out) ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ରନ୍ (Run) ଗଣାଯାଇ ଯେଉଁ ପକ୍ଷର ବେଶୀହୁଏ ତାହାର ଜିତ୍ ହୁଏ, ଏହା ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକ ମୂଳକ ଖେଳ ।

ପିଙ୍ଗପଙ୍ଗ ।

ଘର ଗଡ଼ରେ ୧ ଫୁଟ ଲମ୍ବ, ୫ ଫୁଟ ଚଉଡ଼ା ଓ ୨ ୧/୨ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚର ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗ୍ରେଟ୍ ଜାଲ ବାନ୍ଧି, ଗ୍ରେଟ୍ ରାକେଟ୍ ଦ୍ଵାରା ଖେଳ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଏକରକମ ଟେନିସ ଖେଳ ପରି । କେବଳ ଘର ଭିତରେ ଖେଳ ହୁଏ ଏବଂ କୋର୍ଟ ମରବତ୍ତେ ଟେବୁଲ୍‌ଟିଏ ଲେଖା ହୁଏ । ଏହାର ରାକେଟ୍ ଓ ବଲ୍ ଖବ ଗ୍ରେଟ୍ ।

ମଉନ ନ ହେଲେ ମୁଣି ଲେଖକ ।

ବ୍ୟାଞ୍ଜମିଶ୍ରଣ ।

ଟେକମ୍ ଖେଳ ପରି; ଦେବଲ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚାଣ୍ଡି (ରାକେଟ୍) ଏବଂ ଦର୍ବ
କମ୍ପା ଉଲ୍ ନିର୍ମିତ ବଲ ଆବଶ୍ୟକ । ପଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇଥାଏ ।
ଏହା ୨ କମ୍ପା ୪ ଜଣ ଖେଳନ୍ତି ଏବଂ ଟେକସ ଖେଳ ପରି ପଦସ୍ଥ ଗଣାଯାଏ ।

ଓଫାଟ୍‌ପୋଲେ ।

୩୦ ଗଜ ଲମ୍ବ ଓ ୨୦ ଗଜ ଚଉଡ଼ାରେ ପାଣି ଭିତରେ ପଡ଼ିଆ ବାନ୍ଧି
ପ୍ରତି ପକ୍ଷରେ ୨ ଜଣ କର ଏ ଖେଳ ପହିର ପହିର ଖେଳନ୍ତି । ଏଥିରେ ବ୍ୟବ-
ହୃତ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍‌ର ପରିଧି ୨୮ ଇଞ୍ଚ ହେବା ଉଚିତ । ଏ ଖେଳରେ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍‌କୁ
ହାତରେ ମାରି ପୋପାଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ ଏଥିରେ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ଖେଳର ଅଧିକାଂଶ
ଉପମ ତଳେ ।

ହକି ଖେଳ ।

ହକି ଖେଳ ଠିକ୍ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ଖେଳପରି । କେବଳ ସ୍ଥାନ ନିଆଁ ବଲଟିଏ
ହେବା । ଗୋଲପୋଷ୍ଟଠାରୁ ୨୫ ଗଜ ଭିତରେ ଗୋଲ ଦେଇ ହେବ । ଶ୍ଟ୍ରୀ
ପୁରୁଷ ଭିନ୍ନ ଏହା ଖେଳନ୍ତି ।

ପକ୍ଷୀ ।

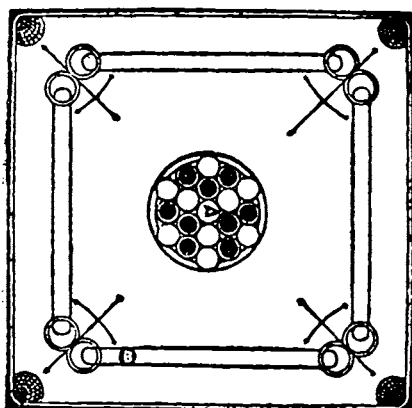
ଦୁଇଜଣରେ କିମ୍ବା ଗୁଜେଣରେ ଏହା ଖେଳାଯାଏ । ଦୁଇଜଣରେ ଯେଉଁ
ପକ୍ଷୀ ହେଲାଯାଏ ତାକୁ 'ଜଇ' ଏବଂ ଗୁଜେଣରେ ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀ ହେଲାଯାଏ
ତାକୁ 'ଗୌପାଟୀ' ବୋଲାଯାଏ । ଉଭୟ ଖେଳର ସ୍ତରେଦ ଅଳ୍ପ । ପକ୍ଷୀ-
ଖେଳରେ ୪ ପ୍ରକାର ରଙ୍ଗର ୧୭ ଟି ଗୋଟି ଓ ୩ ଟି କାଠି ଏବଂ ଗୋଟିଏ
ପାଲି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କାଠିରେ ୧୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାନ ପଡ଼େ । ଦାନ ଅନୁସାରେ
ଗୋଟି ଲେଖାଏ । ଦୁଇ ଦୁଇ ଜଣ ସାଥୀହୋଇ ଖେଳନ୍ତି । ଗୌପାଟୀ
ଖେଳରେ ଦୁଇଟି ଗୋଟି ନିଜର ସମ୍ମୁଖିତ ଭରସା ମଧ୍ୟ ଲାଇନରେ ତଳକୁ
ଗୋଟିଏ ଭରସା ପ୍ରତି ଏବଂ ଅଉ ଦୁଇଟି ଗୋଟି ନିଜର ତାହାଣ ଦିଗସ୍ଥ ଦିଗସ୍ଥ
ପକ୍ଷୀ ଭରେ, ଠିକ୍ ବାମପାର୍ଶ୍ଵ ଭରସା ଶେଷ ଦୁଇ ଭରେ ବସାଇବାକୁ ହୁଏ ।
ତତ୍ପରେ ଦାନ ଅନୁସାରେ ଗୁଲିବାକୁ ହୁଏ । ସମ୍ମୁଖରେ ଦିଗସ୍ଥ ଗୋଟି ପାଇଲେ

ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ହୁଏ ଅଟକ ।

ମାରିପାରି ଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ନିଜ ଗୋଟିକୁ ସବଦା ଯୁଗ (ପୋଡ଼ା) କରି ରଖିବା ଉଚିତ । ପୋଡ଼ାଥିଲେ ମରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଯୋଡ଼ା ସମ୍ମୁଖରେ ଯଦି ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷର ଯୋଡ଼ା ୨, ୫ କିମ୍ବା ୭ ଘରେ ଥାଏ ତେବେ ଯୁଗ ପଡ଼ିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନିଜର ଯୁଗ ଗୁଲିଦେବ ନାହିଁ, ସୁଦୃଢ଼ ସେଥିପାଇଁ ସତର୍କ ହେବା ଅବଶ୍ୟକ । ଏହିପରି ଖେଳ ଖେଳ ଗୋଟି ୪ଟି ଘରେ ପଶିଲେ ତାକୁ ପାତିଲ ଗୋଟି କହନ୍ତି । ଯେଉଁ ପକ୍ଷର ଗୋଟି ଆଗ ଉଠିଯାଏ ତାର ଜିତ ହୁଏ । ଅବଶ୍ୟକ ହେଲେ ପାତିଲ ଗୋଟି ପ୍ରଳୟସ୍ୱ କଷାକରି ଖେଳାଯାଇପାରେ । ଇଙ୍ଗଖେଳରେ ଦୁଇଜଣ ଜଣପିତ୍ର ୮ଟି ଗୋଟି ନେଇ ଖେଳନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନୟମ ସବୁ ଗୋପାଣୀ ଖେଳପରି । କେବଳ ପ୍ରଥମ ରଙ୍ଗର ୪ଟି ଗୋଟି ଘରୁ ଉଠି ନ ଗଲେ ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଘରେ ପଶି ପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଗୁଡ଼କୁ ସୁଖି କଟା କରିବାକୁ ହୁଏ ।

କ୍ୟାରମ୍ ।

ନିମ୍ନରେ କ୍ୟାରମ୍ ବୋର୍ଡ଼ର ଚିତ୍ର ଦିଆ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଖେଳ ଅତି ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଖେଳ ଅଟେ ଏବଂ ଏହା ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଖେଳର ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମ୍ବଳଣ କହିଲେ ଚଳେ । ଏଥିରେ କଳା ଓ ଧଳା ଏହିପରି ଦୁଇ ରଙ୍ଗର ୮ଟି ଗୋଟି ଥାଏ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଟି ଗୋଟିଏ ପଏଣ୍ଟ । ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଲଲ ରଙ୍ଗର ଗୋଟିକୁ ‘କୁଇନ୍’ କହନ୍ତି । ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ୫ପଏଣ୍ଟ । ଶିଖା କିମ୍ବା ହାତୀଦାନ୍ତର ଗୋଟିଏ ଚକ୍ର ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ଗୋଟିମାନଙ୍କୁ ଅଘାତ (Strike) କରିବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରଥମ ସବୁ ଗୋଟିକୁ ବୋର୍ଡ଼ର ମଝିରେ ଥିବା ଗୁଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ସଜାଇ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଚିତ୍ରରେ ଯାହା ଫଳା ହୋଇଛି ତାହା କଳା ଗୋଟି ସଜା ହୋଇଛି । ଅଧିକତମ ମୋର୍ଡ଼ ପକ୍ଷ ପ୍ରଥମ ଖ୍ରାଇକ୍ କରିବ କଳାଗୋଟି ତାହାର । ଏହି ଖେଳ ୨ ବା ୪ ଜଣ ଦ୍ୱାରା ଖେଳାଯାଏ । ଚିତ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଯୁଗ ଲାଲ୍ ଉପରେ ଖ୍ରାଇକର (ପିତାଚକ୍ର) ରଖି ଅଙ୍ଗୁଳି କ୍ଷପରେ ତାକୁ ଖ୍ରାଇକ୍ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଖ୍ରାଇକର ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଚକ୍ରକୁ ଅଘାତ କରି ୪ କୋଣରେ ଥିବା କଣାରେ ପକାଏ । ଏହି ଖ୍ରାଇକ୍ କରିବା ଅତି ଲଘୁ ଏବଂ ହସାକରି କଥା ଅଟେ । ଯେଉଁ ପକ୍ଷର ଚକ୍ରସବୁ ଆଗେ କଣାରେ ପଡ଼ିଯାଏ ସେ ଜିତେ ଏବଂ ପ୍ରତି ପକ୍ଷର ଯେତୋଟି ଚକ୍ର ବାକିଥାଏ ସେତେ ପଏଣ୍ଟରେ ସେ ପକ୍ଷ ହାରେ । ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଈସ୍ତ ଯଦି କୁଇନ୍‌କୁ ପକାଇ ଥାଏ ତେବେ ଅଧିକ ୫ ପଏଣ୍ଟ ପାଏ । ଏହିପରି ୨୧ ପଏଣ୍ଟରେ ଗେମ୍ (ବୋର୍ଡ଼) ହୁଏ । ଖ୍ରାଇକରକୁ ମାରୁ ମାରୁ ଚାହୁଁପଡ଼ି କଣାରେ ପଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ଗୋଟିଏ ପଏଣ୍ଟ ଦନ୍ତ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଅର୍ଥାତ୍ ସଫାର ଉତ୍ତରେ କଲେଟି ଘର ।

(କ୍ୟାରିମ୍ ବୋର୍ଡ)

ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣେ ନିୟମମାନ ଅଛି । ଚନ୍ଦ୍ରରେ A. ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହରେ କୁଇନ୍ ବାବୁ ଏବଂ B. ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରହର ଗୁରୁତ୍ବାବଳରେ ଲାଗନ୍ ଖେଳବାଳୀ ଏହି ଲାଗନ୍ ଉପରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ରଖି ଖେଳବାଳୀ ବାଧ୍ୟ । ଏ ଲାଗନ୍ ଟିକିବା ନିୟମ ନାହିଁ ।

ଲୁଡ଼ିଆ ।

ଲୁଡ଼ିଆ ଖେଳ ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରମାଣରେ ପୁର । ଗୁରୁତ୍ବାବଳ ୧୨ଟି ଗୋଟି ଲେଉଟ ଖେଳାଯାଏ । ୪ଜଣ କମ୍ବା ୧୨ଜଣ ଖେଳ ପାରନ୍ତି । ଲୁଡ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁକଣିଆ ସାନ କାଠି ଅଛି; ଖେଳରେ ୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାନ ଉଠେ । ୨ ପଡ଼ିଲେ ଗୋଟି ଘରୁ ବାହାରେ । ତେଣିକି ଦାନ, ଅନୁସାରେ ଚଳାଯାଏ । ଏଥିରେ ଧୂର କରାଯାଇ ପାରେ । ପଣା ଓ ଲୁଡ଼ି ଖେଳରେ ଗୁଳି ବା କୋଷିଲ ବସିଥାଏ ଲେଡ଼ା । ୨ ନ ପଡ଼ିବାପାଏ ଗୋଟି ବସିପାରୁ ନାହିଁ ।

ଚେସ୍ (ଦାବା)

ଏହାର ପ୍ରଥମ ଉତ୍ପତ୍ତି ଭାରତବର୍ଷ; ପରେ ପାରସୀ ଓ ମିଶର ଦେଇ ଫ୍ରାନ୍ସ, ଗେର୍ମାନୀ, ଇଂଲଣ୍ଡ ଆଦି ବ୍ୟାପୀ ଅଛି । ଚେସ୍ ଖେଳର ଆକର୍ଷଣୀୟତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ବହୁକାଳ ଯାଏ ରୁଷ ଦେଶର ଜଣେ ଖେଳବାଳୀ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଚେସ୍ ଖେଳରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ । ଚେସ୍ ବର୍ଷ ହେବ ପଞ୍ଜାବର ସୁଲତାନ୍ ଖାଁ ତାଙ୍କୁ ହସ୍ତରେ ଦେଇ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ଖେଳରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷରୁ ରାଜା, ମନ୍ତ୍ରୀ, ୨ଟି ଓଟୋ, ସହବାକୁ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ମୁକର ୧୧ ।

୨ଟି ଅଣ୍ଡ ଓ ୨ଟି ଜେ ଏବଂ ୮ଟି ସୈନ୍ୟ ନେଇ ଖେଳ ହୁଏ । ୨୪ ଘର ବଣିଷ୍ଠ ଏକ ବୋର୍ଡ଼ ଉପରେ ଖେଳ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ୀ ମଧ୍ୟରେ ଗଜା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଗାଈ ୨ ପାଖରେ ୨ ଓଟ ୨ ଅଣ୍ଡ ଓ ୨ ଗଜ ବସନ୍ତି । ୨ୟ ଧାଡ଼ୀରେ ୮ଟି ସୈନ୍ୟ ରହନ୍ତି । ସୈନ୍ୟମାନେ ସମ୍ମୁଖକୁ ଏକ ଘର ଗୁଲନ୍ତି ଏବଂ ମାରନ୍ତି-ବେଳେ କାମ କିମ୍ବା ତାହାଣ କୋଣରେ ଏକ ଘର ଯାଇ ମାରନ୍ତି । ଅଣ୍ଡ ୨୪ ଘର ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଗୁଲେ । ଓଟ ଦୁଇଟି ଯେଉଁ ଘରେ ରହନ୍ତେ ସେହିଠାରୁ କୋଣ କ୍ରମେ ଯେତେ ଘର ଖାଲିଥିବ ସିବେ । ଗଜ ଦୁଇଟି ସମ୍ମୁଖ ଓ ପାଶ୍ଵ ୨ ଦଗ୍ଢରେ ସିଧା ଯେତେ ଘର ପାରିବେ ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ଏକାକୀ ସବୁ ଦିଗକୁ ଯାଇପାରେ । ପରସ୍ପର ରଜାକୁ ବନ୍ଦୀ କରିବା ଏ ଖେଳର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏକ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟ ଯଦି ଅପର ପକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ରୀ ଆଦି ଘରେ ପହଞ୍ଚିପାରେ ତେବେ ଜିତିବ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଦି ମତେଲେ ପୁଣି ଜିତି ଯାଏ । ଏ ଖେଳ ବହୁକାଳ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ଭାର ହିସାବର ଖେଳ ଅଟେ । ଖେଳରେ ଜେ ରୁ୍ୟହ, ଅଣ୍ଡ ରୁ୍ୟହ ପ୍ରଭୃତି ନାନାଦିକାର ରୁ୍ୟହ କରି ସୈନ୍ୟ ଗୁଲନା କରିଯାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଜିମ୍ବୁଭୱେ ବାଲୁମାନେ ଚେଷ୍ଟା ଚ୍ୟାମ୍ପିୟନ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ୨ ହଜାର ଟଙ୍କା ସୁବସ୍ତାର ପାଇଥାଆନ୍ତି ।

୧-କାପାବୁବା (କରିବା) ୨-ସୁଲତାନ୍ ଖା (ଭାରତ) ୩ ମାକ୍ସ ଭରଭ (ଦକ୍ଷିଣ) ୪-ଲସ୍ତର (ଜର୍ମାନୀ) ୫-ଉଇଣ୍ଡର (ଇଂଲଣ୍ଡ) ୬-ଆଲ୍-ଆଲନ୍, ପ୍ରାନ୍ସ । ଏହି ଖେଳର ପ୍ରଥମ ସୁବସ୍ତାର ଦେଉଛି ୨ ହଜାର ଟଙ୍କା ।

ବ୍ୟାଗେଟେକ୍ସ ।

ଏ ଖେଳ ଏକ ବୋର୍ଡ଼ ଉପରେ ଖେଳାଯାଏ । ୨୦ଟି ଲୁହାର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଖୋଲକ ଥାଏ । ତାକୁ ଖଣିଏ କାଠିରେ ଠେଲିଦେଲେ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଇ ବୋର୍ଡ଼ ଦେହରେ ଖିଲି ଦେଇ ଘେରୁ ହୋଇଥିବା ଖୋପମାନଙ୍କରେ ଅଟକେ । ପ୍ରତି ଖୋପ କେତେ ପଏଣ୍ଟ ତାହା ସେଠାରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ଯେତେ ଗୋଲି ଖୋପରେ ପଡ଼େ ସେତେ ପଏଣ୍ଟ ହସାବ ହୁଏ । ଯାହାର ବେଶୀ ପଏଣ୍ଟ ହୁଏ ସେ ଜିତିବ ।

ବେସ୍‌ବଲ୍ ।

ଆମେରିକାର ନେସନ୍ୟାଲ ଖେଳ । ଏହା ପ୍ରତି ପକ୍ଷରୁ ୯ ଜଣ କର ଖେଳନ୍ତି । ଏକ ଚିକ୍ସ ପୃଷ୍ଠବଲ୍ ଏବଂ ତାଣ୍ଡୁ ଡ୍ରାସ୍ ଏହି ଖେଳ ହୋଇଥାଏ । ଏ ଖେଳ ଏବେରମେ ହିଁ କେହି ଖେଳର ଅନୁରୂପ କହିଲେ ଚଳେ, ବେସ୍‌ବଲ୍ ଖେଳାପଡ଼ିଅଛୁଁଲମ୍ବ ୫୦୦ ପୃଷ୍ଠ ଓ ଓସାର ୩୫୦ ପୃଷ୍ଠ ଅଟେ ।

ନିଦା କଷ୍ଟନାମ ଅଟେ ଟଙ୍କାର ।

ବାସ୍ତବେଶ୍ବର ।

୮୦ ପୁଟ ଲମ୍ବ ଓ ୪୦ ପୁଟ ଚଉଡ଼ା ପଡ଼ିଅରେ ଏହି ଖେଳ ହୋଇ-
ଥାଏ । ପ୍ରତି ପକ୍ଷରୁ ୫ ଜଣ ବନ୍ଧୁ ଏ ଖେଳ ଖେଳନ୍ତି । ଗୋଲପୋଷ୍ଟ ଯାଗରେ
ଏକ ଜାଲ ମୁଣାରେ ପୁଟ୍ଟବଲ୍ ପକାଇବା ଏହି ଖେଳର ଲକ୍ଷ । ପ୍ରତି ପକ୍ଷରୁ
୨ ଜଣ ଖେଳବାଜୀ ଏହି ଜାଲ ଜରିଆନ୍ତୁ । ଏହି ମୁଣି ୧୦ ପୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଝୁଲି
ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ମୁହଁ ବଲ୍‌ର ଆକାର ଠାରୁ କିଛିତ ବଡ଼ ଅଟେ ।
ବଲ୍‌କୁ ହାତରେ ଫୋପାଡ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଖେଳ ହୁଏ । ୩ ସେକେଣ୍ଡରୁ ବେଶୀ
ସମୟ ଖେଳବାଜୀ ବଲ୍ ହାତରେ ଧରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

—*—

ସନ୍ତରଣ ।

ଏହା ଏକରକମ ଖେଳ ମଧ୍ୟରେ ଯାଏ । ଏହା ଦମ୍ ରଖିବା ଏବଂ ହାତ
ଗୋଡ଼ର ଶକ୍ତି ସାପେକ୍ଷ ଅଟେ । ଅଳ୍ପକାଲି ନାନାସ୍ଥାନରେ ଏହାର ପ୍ରଚାରୋଚ୍ଚାର
ହେଉଅଛି । କିଏ କେତେକାଳ ପଞ୍ଜିରପାରେ, କିଏ ହାତ ଗୋଡ଼ ନାହିଁ ପଞ୍ଜିର-
ପାରେ, ଏହି ସବୁ ନେଇ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ହେଉଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଲକତାର
ପି: ଡେ: ଘୋଷ ହାତ ଗୋଡ଼ ବଳା ଅବସ୍ଥାରେ ପାଣିରେ ୭୨ ଘଣ୍ଟା
ପଞ୍ଜିର ପାରିଛନ୍ତି ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଛଡ଼ା
୨୦।୨ ମାଇଲ ସମୁଦ୍ର ପଞ୍ଜିରକା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ଚାଲିଅଛି । କେତେ-
ଜଣ ଏଥିରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସରିଲେଣି । ହାଇଦ୍ରାବାଦର ଜଣେ ମୁସଲମାନ
୨୫ ମାଇଲରୁ ବେଶୀ ପଞ୍ଜିର ଅଛନ୍ତି ।

ପୋଲୋ ।

ଏ ଖେଳ କେବଳ ଧନୀ ବଢ଼ଲେକେ ଖେଳନ୍ତି । ରଜା ମହାରାଜା
ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟର ଏହି ଖେଳ ପାଇଁ ସୁବିଧା ନାହିଁ; କାରଣ ଏଥି ପାଇଁ
ଭଲ ଘୋଡ଼ା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ହଜି ଖେଳିଲା ପରି ଖେଳାଯାଏ ।
ଖେଳବାଜୀ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ପ୍ରଶସ୍ତ ପଡ଼ିଅରେ ବଡ଼ ବାଡ଼ି ହାସ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
କର୍ଲିକ୍ସ ମାରି ମାରି ନେଇ ଗୋଲପୋଷ୍ଟରେ ପକାଇଲେ ବୋର୍ଷ ହୁଏ । ପ୍ରତି-
ପକ୍ଷରୁ ୪ ଜଣ ଏହି ଖେଳ ଖେଳନ୍ତି । ବଲ୍‌ର ବ୍ୟାସ ୩ ଇଞ୍ଚ ଅଟେ । ଏହି
ଖେଳ ଯେଉଁର ବିପଦଜନକ ସେହିପରି ଶକ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ଚିତ୍ତକର୍ଷକ ଅଟେ ।

—*—

ଅ- ନିତି ମାଡ଼ ଖାଏ ହଜାରେ ଥର ॥

ବିଲିଆଡ଼ି ।

ଗୋଟିଏ ଚକ୍ର ଯାଗୁଆ ବନାତ ଦିଅ ଓ ଲେଉଟେଇକରା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଏହି ଖେଳ ହୋଇ ଥାଏ । ଟେବୁଲ୍ ଲମ୍ବ ୧୨ ଫୁଟ ଓ ସାର ୬ ୧/୨ ଫୁଟ ଏବଂ ଟେବୁଲ୍ ଗୁରୁପାଖରେ ଗହ ଦିଅ ୨୬ ଇଞ୍ଚର ବାଜ ଦିଅଯାଏ । ଗୁରୁ କୋଣରେ ୪ଟି ଏବଂ ମଝିରେ ୨ଟି ଏପରି ୬ଟି କଣା ତଳେ ଜାଲ ବୁଣା ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟି ଛୋଟ ହାତୀ କାନ୍ଥ ବଲ୍‌ରେ, ଲମ୍ବା ହସ୍ତ ମୁନଥା ହୋଇଥିବା ବାଡ଼ିରେ ଏହି ଖେଳ ହୁଏ । ବଲ୍ ମଧ୍ୟରୁ ୨୫ ସାଦା ୨ ପସର ଓ ଗୋଟିଏ ନାଲି ରଙ୍ଗର । ଏହି ନାଲି ବଲ୍‌ଟି ପ୍ରଥମ ଖେଳବାଜୀର ବାସ୍ତବ-ପାଖରୁ ୧ ଫୁଟ ଶୁଦ୍ଧ ରଖାଯାଏ ଏବଂ ୨ଟି ସାଦା ବଲ୍ ଦୁଇ ଖେଳବାଜୀ ନେଇ ଖେଳ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଟେବୁଲ୍‌ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲା ବଲ୍‌ଟିକୁ ରଖି ବାଡ଼ିରେ (ପସର) ଦ୍ଵାରା ମାରଲେ ସେ ବଲ୍ ଯାଇ ପଡ଼ି ନାଲି ବଲ୍‌ରେ ବାଜି କଣାରେ (ପସରରେ) ପଡ଼େ ତେବେ ୩ ପସର ଓ ଦୁଇଟିପାକ ପଡ଼ିଲେ ୬ ପସର ହୁଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ୧୧୫ ଗଣି ଖେଳ ହୁଏ । ଏହା ଭାରି ହସାବ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଖେଳ ଅଟେ ଏବଂ ଖେଳର ଉପକରଣମାନ ବଡ଼ ଦାମିଆ ଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏହା ଖେଳିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

—*—

ଅଲିମ୍ପିକ୍ ଗେମ୍ ।

ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶର ଅଲିମ୍ପିଆ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ୪ବର୍ଷ ଅନ୍ତର ଖେଳ; କୌତୁକ, ଦୋଡ଼ାଦୌଡ଼, ମୁଣ୍ଡିସଂଘାତ, ସନ୍ତରଣ, ଡେଇଁବା, ଛୁଞ୍ଚି, ସଙ୍ଗୀତ, ଶିଳ୍ପ, ନାଟକ, ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାବଦ ମାସକ ନାନାଦି ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଦର୍ଶନୀରା ହେଉଥିଲା । ଗ୍ରୀକ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଲୋପପରେ ଏହା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ମାତ୍ର ଅଳ୍ପକାଳ ପୂର୍ବରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଅଛି । ଏହା ସବୁଜଗର ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରା ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଭଲ ଭଲ ସହରରେ ଥରେ କର ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଖେଳବାଜୀମାନେ ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଅତିକାଳ ଏଥିରେ ଫୁଟ୍‌ବଲ୍, ହକି, ଟେନିସ୍, ବଲିଆଡ଼ି, ବେସ୍‌ବଲ୍, ଲମ୍ପ, ହ୍ଟିମ୍, କସରତ, ସନ୍ତରଣ, ଚେସ୍, କ୍ୟାରିୟ, ଡାସ୍, ଦୋଡ଼ାଦୌଡ଼, ଅସୀପୁର ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତ ମିଶିଅଛି ।

ବିନତି ଖେଳ ।

ଟିକା ଠାରୁ ସତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୨ ଖଣ୍ଡ ତାପରେ ଦୁଇ ଦୁଇ ଜଣ ସାଥୁଡ଼ୋଇ ୪ ଜଣ ଖେଳନ୍ତି । ତାସ ଫେସ୍‌ପରେ ଯାହା କଟାଏ ଏ ତାହାହିଁ ରାଜ ହୁଏ ।

ପାଠ ପଢ଼ି ନମୁ ଶାନ୍ତ ଯେ ନୋହୁ ।

ପ୍ରଥମେ ୨ ଖଣ୍ଡ, ପରେ ୩ ଖଣ୍ଡ କରି କଷ୍ଟାପାଏ । କାଟୁ ନ ବାନ୍ଧୁ ୨ ଖଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଉଟ ନ ପାରେ । ଖେଳ ପଡ଼ି ନ ବେଳେ ହାତରେ ସେ ଘର ଆରମ୍ଭୁଆ
 ଅବଶ୍ୟକ ମତେ ତୁରୁଷ୍ କରାଯାଇ ପାରେ । ଏ ଖେଳରେ ୧୭୭ ଫୁଆ ଆଏ ।
 ପଥା,—ଗୁରୁଟିକା ୪୪, ଗୁରୁସାହବ ୧୨, ଗୁରୁବିଦ୍ ୮, ରଙ୍ଗଘର ଗୋଲମଲ୍ଲ
 ଗୁଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଜନ ଗୋଲମ ୩, ରଙ୍ଗଘର ଗୋଲମ ୨୦, ରଙ୍ଗଘର ନନ୍ଦିନୀ ୧୪,
 ଗୁରୁଦସ ୪୦ ଏବଂ ହାତରପାଞ୍ଚ ୫ ଫୁଆ; ଏବଂ ମୋଟ ୧୭୭ ଫୁଆ । ଯେ
 କୌଣସି ଘରୁ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ୩ ଖଣ୍ଡ ଲଗିତଲ ବନ୍ଦ, ୪ ଖଣ୍ଡ ଲଗିତଲ ପଞ୍ଚାଶ,
 ୫ ଖଣ୍ଡ ଲଗିତଲ ଦୁଇଶ, ୬ (ମତ), ୭ ଖଣ୍ଡ ଲଗିତଲ ଆରମ୍ଭ୍ୟାଶ (ହଜାର) ହୁଏ;
 ରଙ୍ଗଘର ସାହେବ ମେମ୍ ଲଗିତଲ ଇତ୍ତକ; ରଙ୍ଗଘର ସାହେବ ମେମ୍ ଲେଉଟ
 ଜନଶ୍ରୀ କ୍ରମାନ୍ୱୟ ଲଗିତଲ ଇତ୍ତକ ବନ୍ଦ ଏବଂ ୪ ଖଣ୍ଡ ଲଗିତଲ ଇତ୍ତକ
 ପଞ୍ଚାଶ ହୁଏ । ଖାଲି ହାତ ଖେଳରେ ୪୭ ଫୁଆ, ଇତ୍ତକରେ ୭୦, ବନ୍ଦରେ ୭୭,
 ଇତ୍ତକ ବନ୍ଦରେ ୮୭ ଏବଂ ଦୁଇଶରେ ୧୦୦ ଫୁଆ ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ ।
 ଦେଖାଇ ନ ପାରିଲେ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ବସେ । ରଙ୍ଗଘର ବନ୍ଦ ବା ପଞ୍ଚାଶ,
 ଇତ୍ତକ ବନ୍ଦ କିମ୍ବା ଇତ୍ତକ ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ତାହା ଖେଳ ଖେଳିବା
 ଫୁରୁ ତାହା ଦେବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ତାର ଠିକ୍ ଶେଷ ଖଣ୍ଡ ପଡ଼ି ନ ବେଳେ ଶେଷ
 (କାବାର)କରିବା ଭୁବିତ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଦ କିମ୍ବା ପଞ୍ଚାଶ ପ୍ରଭୃତି ଅପର ପକ୍ଷର
 ତାହା ଶେଷ ଖେଳାଳୀକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ । ଇତ୍ତକ ପଞ୍ଚାଶ କିମ୍ବା ଆଉଜ୍ୟାଶ
 ଲଗିତଲ ଖେଳ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅପର ପକ୍ଷ ଉପରେ କାଗଜ ବସେ । ୪ ଟୀକା ବା
 ୪ ସାହେବ କିମ୍ବା ୪ ମେମ୍ ବା ୪ ଗୋଲମ ଏକ ହାତରେ ଲଗିତଲ ମଧ୍ୟ ଖେଳ
 ହୁଏ ନାହିଁ; ଅନ୍ୟପକ୍ଷ ଉପରେ କାଗଜ ବସେ । ଦୁଇଶ କିମ୍ବା ଆଉଜ୍ୟାଶ
 ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ତକ ପଞ୍ଚାଶ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ବୋଲି ଧରି ହୁଏ ।

ପଞ୍ଚାଶ ତାଳରେ ୫୦ ଫୁଆରେ ଖେଳ କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଖେଳର
 ଶେଷ ପିଠିରେ କାବାର କଲେ ୭୦ ଫୁଆ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଅପର ପକ୍ଷ ପିଠି
 ନ କେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଞ୍ଚାଶ ଶେଷ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଏକ ହାତରେ
 ଇତ୍ତକ ଏବଂ ଅନ୍ୟଘର ବନ୍ଦ ବା ପଞ୍ଚାଶ ଥିଲେ, ଇତ୍ତକ ବନ୍ଦ ବା ଇତ୍ତକ
 ପଞ୍ଚାଶ ହୁଏ ନାହିଁ । ଜଳର ସାଥ୍ ହାତରେ ଇତ୍ତକ ଓ ଜଳ ହାତରେ କୌଣସି
 ପ୍ରକାର ବନ୍ଦ ଥିଲେ ଇତ୍ତକ ବନ୍ଦ ଖେଳ ଦାବା କରାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଇତ୍ତକ
 ଆଉଜ୍ୟାରେ ଏ କ୍ରମେ ଖଟି ନାହିଁ । କେବଳ ସାଥ୍ ବା ଜଳେ ଇତ୍ତକ ଶେଷ
 କଲେ ୩୦ ଫୁଆରେ ପଞ୍ଚାଶ ଶେଷ କରାଯାଏ । ପଞ୍ଚାଶ ତାଳରେ ଯଦି
 ଅନ୍ୟପକ୍ଷ ଇତ୍ତକ ଶେଷ କରେ ତେବେ ୭୦ ଫୁଆରେ ପଞ୍ଚାଶ ଶେଷ
 କରାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଶେଷ ଶେଷ ଦେଲେ ୭୦ ଫୁଆ ଅବଶ୍ୟକ ।

ମୂର୍ଖ ସଙ୍ଗରେ ସେ ସମ ଅଟଇ ।

ଉପରେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନୁସାରେ ଯାହାର ହାର ହୁଏ ତା ଉପରେ
 ଶ୍ରେଣୀଭାଗ ବସେ । ଏହିପରି ୪ ଶ୍ରେଣୀଭାଗ କରିଲେ ଫାନ୍ସୀ ହୁଏ । ତତ୍ତ୍ୱ
 ୪ ଶ୍ରେଣୀରୁ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଭାଗେ କରିଲେଲେ ଯଦି ଉଲ୍ଲେଖ ହୁଏ ତେବେ ସମସ୍ତ
 ଭାଗେ ରହିଯାଏ । ସମୁଦାୟ ୧୦ ନେଲେ ଛକା ହୁଏ । ଏକ ହାତରେ ସମସ୍ତ
 ପିଠି ଉପରେ ଲୁହାଛକା ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ସେହିପରି ଲୁହା ଛକା
 ନ ହେଲେ ସେ ଛକା ରୁଣେ ନାହିଁ । ୪ ଶ୍ରେଣୀଭାଗ ହେବା ସ୍ଥଳେ ଯଦି
 ଛକା ହୁଏ ତେବେ ଅବଶେଷ ଉପରେ ମେ ବସେ, ଅପର ପକ୍ଷର ଏହିପରି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ
 ନ ହେବା ଯାଏ ତାହା ଉପେ ନାହିଁ । ପରେ ଅପର ପକ୍ଷର ଛକା ହୋଇ ଯଦି
 ଛକା କିମ୍ବା ପଡ଼ି ହୁଏ ତେବେ ସେ ତାହା ବସାଇ ଥାଉଛି । ହାତରୁ ଖେଳ
 ପକାଇ ଦେଇ ବନ୍ଦ ଓ ପକ୍ଷୀ ଲତ୍ୟାଦି କିମ୍ବା ଯାରେ ନାହିଁ ।

ଏ ଶ୍ରେଣୀର ତତ୍ତ୍ୱର୍ଥ୍ୟ ହେତୁ ହାତରେ ବେଶୀ ପ୍ରତିତାପରେ ରହେଲେ
 ବସନ୍ତ ହାତରୁ ଲୁହା କାହାର କର ଦେବା ଉଚିତ । ୩ ଶ୍ରେଣୀ ରାତ୍ର ପାଇଲେ
 ସାଥୀରତେ ଲେ ଶ୍ରେଣୀର ଅବଶ୍ୟକ । ସାଥୀ ହାତରେ ବେଶୀ ରାତ୍ର ହାତର
 ଛକା ଲେଲେ, ନିଜ ହାତରେ ଶ୍ରେଣୀ ରାତ୍ର ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମିଳିଦେବା ଉଚିତ । ସାଥୀ
 ଅଛୁ ପିଠି ପିବାର ଦେଖିଲେ କିମ୍ବା ଦେବାକୁ ଶ୍ରେଣୀକର ଉଚିତ । ହାତରେ
 ଯାହା ପ୍ରତି ଅଛି, ସାଥୀ ଜାଣିବା ପାଇଁ ତାହା ବସଇତ ରଖି ପାରି ଦେବା ଉଚିତ ।
 ଲୁହା ଛକା ଦେବା ଏକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଠିକୁ ଲୁହା ଛକା ଉଚିତ । ତଦ୍ୱାରା
 କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପଥେ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ ।

ଯାହାର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ସେ ହାତରେ ପାରି ନାଏ । ସାତରୁ ପଞ୍ଚମେ ଖେଳ
 ହୁଏନାହିଁ ଏକ ଅପର ପକ୍ଷ ଯଦି ହାତରେ ପାଣି ଦାମ୍ କରନ୍ତି ତେବେ ତାଙ୍କ
 ଉପରେ ଶ୍ରାବ ବସେ । ଅଠ ରୁ ପଞ୍ଚମେ ଖେଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅପର ପକ୍ଷ
 ହାତରେ ପାଣି ଦାମ୍ କଲେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦୁଷ୍ଟ ବସେ । କାଣ୍ଡୁ ବୁଲି
 ହେଲେ ହାତରେ ପାଣି ଯାଏ । ଜାଣିଶୁଣି କୌଣସି ଦର ଲୁହା ଛକା କିମ୍ବା
 ଅନ୍ୟକିଛି ଗୋଲମାଲ କଲେ ଦଣ୍ଡ ସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରେଣୀଭାଗ ବସେ । ଜଣେ କିମ୍ବା
 ଦୁଇଜଣ ଭାଗରେ ଅପର ପକ୍ଷ ବଢ଼ି ନେଇପାରେ । ଯଦି ଉପର ପକ୍ଷରେ ସମାନ୍ତ
 ଦରର ବନ୍ଦ ହେଉ ଥାଏ ତେବେ ଯାହା ହାତରେ ପାଣି ସେ ତାହା ପାଇବ
 ନାହିଁ ।

ଚୈତ୍ୟନାମନ (୨୯) ।

ଏଥିରେ ଦୁଇ ଦୁଇ ଜଣ ସାଥୀ ହୋଇ ୪ ଜଣ ଖେଳନ୍ତି । ଶ୍ରୀକାଠାରୁ
 ସତୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩୨ ଶ୍ରେଣୀଭାଗରେ ଖେଳହୁଏ ଏକ ଲୁହା ଶ୍ରେଣୀ କର ବସାଯାଏ ।

ସେ ଲୁଲି ଧନରେ କିମ୍ବା କାରଣ ।

ପ୍ରଥମ ଗୁଣବତ୍ତ ପାଇବାର ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ପ୍ରଥମ କାଟିବାବାର ତାହା, ଖେଳନାଟୀ ଅପଣା ହାତର ତାସ ଦେଖି ୧୫ ଠାରୁ ୨୧ ଖେଳିବା ବାର ଦେଇ-ପାରେ ଏବଂ ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗ ବସି ରେବା ତାସ ନିମ୍ନରେ ରଖି ଦିଅଯାଏ । ଦେହ ନ ବେଳିବା ଯାଏ ସେ ରଙ୍ଗ ଅନ୍ୟ ଦେହ ନାଶୁ ନାହିଁ । ଏକପକ୍ଷ ତାହା ଦ୍ଵାରା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷକୁ ବଢ଼ିଲେ ପାରେ । ତାହା ଦେଇ ସେହି ଦିଗ୍ୟା ରଖି ନ ପାରିଲେ ନିଜର ଗୋଟିଏ ବଳାବାସ ବାହାରେ; ତାହା ଦିଗ୍ୟାରେ ଅଧା ନ ରହିଲେ ୨ଟି ବଳାବାସ ବାହାରେ । ପୁର ତାହା ରଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଲବ୍ଧ ଏବଂ ସବୁ ପିଠି ତେଲେ ୨ଟି ଲବ୍ଧବାସ ବାହାରେ । ତତ୍ପରେ ଖେଳ ପୁରୁଷ ପିଙ୍ଗୁହାଣ୍ଡ ତାହା ସବୁ ପିଠି ନେଇ ୩ଟି ଲବ୍ଧବାସ, ନ ନେଇ ପାରିଲେ ୩ଟି ବଳାବାସ ହୁଏ । ପିଙ୍ଗୁହାଣ୍ଡରେ ସାଥୁ ଖେଳେ ନାହିଁ । ଏହି ଦାସମାନ ବଳି ୫ ଯାଏ ଗଲେ ଲବ୍ଧ ତମ୍ବା ବଳା ସେଟ୍ (ଛତା) ହୁଏ । ଲବ୍ଧସେଟ୍ (ଛତା) ଛତ୍ ଏବଂ ବଳା ସେଟ୍ ଦ୍ଵାରା ଅଟେ । ବାଟିବା ବାସ ୧୫ ତାହା ପରେ ଯଦି ଅନ୍ୟ ଲବ୍ଧସେଟ୍ ବହୁ ନ କାବଳ, ତେବେ ସେ ଖେଳିଲେ ୨୦ ପଏଣ୍ଟ ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ । ତନ୍ତ୍ର ସେ ନ ଖେଳିଲେ ଖେଳ ଲୁଗା ଦିଅଯାଏ । ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରର ଗୋସୁର, ନହୁର, ଟିକା, ଦସ, ସାତହର ଓ ମେମ୍ ହେଉଛନ୍ତି ନିମ୍ନଲିଖିତ । ଏ ଖେଳରେ ୨୧ ପଏଣ୍ଟ ଲାଭହୁଏ ହୁଏ । ୫ ଗୋସୁର ୧୨ ପଏଣ୍ଟ, ୫ ନହୁର ୮, ୫ ଟିକା ୫, ୫ ଦସ ୫ ଏବଂ ହାତର ପାଣ୍ଡି ୧ ପଏଣ୍ଟ ଧରିଯାଏ । ଲବ୍ଧସେଟ୍ ସାତହର ମେମ୍ ତତ୍ପରେ ହାତରେ ଲଗିଲେ ରାଏର ସେୟାର ହୁଏ । ଲବ୍ଧସେଟ୍ ଦେଖିଲେ ତତ୍ପରେ ତତ୍ପରେ ୫ ପଏଣ୍ଟ ଧରିଯାଏ । ନିଜର ପିଠି ନ ହେବା ଯାଏ ତମ୍ବା ରଙ୍ଗ ପ୍ରକାଶିତ ନ ହେବା ଯାଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସେୟାର ଦେଖାଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସେୟାର ଦେଖାଇଲେ ତତ୍ପରେ ୫ ପଏଣ୍ଟ ଧରିଯାଏ ହୁଏ ।

ଗୋଲାମ ଗୋର ।

ଦୁଇ, ତିନି, ଗୁରୁ ଅଥବା ୫୦୦୦ର ମଧ୍ୟ ଏହି ଖେଳ ଖେଳାଯାଇ ପାରେ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗର ଗୋସୁରକୁ ଚାରି ବୋଲି ଠିକ୍ ଦିଆଯାଏ । ସେହିଗୋସୁର ଠିକ୍ ରଖି ଓ ଦିଗ୍ୟାରେ ରଙ୍ଗର ଗୋସୁରକୁ ଅଲଗା ରଖି ଦିଆଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଦିଗ୍ୟାରେ ଗୋସୁରକୁ ଗୋର ନେଇ ସହରେ ଗୋସୁ-ର ନ ଗୋସୁରକୁ ବାହାରେ ଖେଳିବାକୁ ହୁଏ ।

ସେତେକଣରେ ଖେଳିବାକୁ ଦେବ ତାସକୁ ଚେତେ ସମାନଭାବେ କହି ଖେଳରେ ସଜାଇ ରଖାଯାଏ ଏବଂ ପାହାର ଯେଉଁଭାବେ ଲାଗୁ, ସେ-ସେଇ

ପରଘରୁ ଯାହା ଅସିଦ୍ଧ ରଖି ।

ହେଲୁ ନିଏ । ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ପମାଳ ପମାଳ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଗଜ ଦେଲେ ତାହା
 ଟିଳିଯାଏ । ସେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଗଜ ଅଲଗା ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଯଥା—ସେହିପରି
 ସତା ସହଜ ଦେଖିବା ସତା, ଚିତ୍ତର ବସି ସହଜ ଲେଖିବା ବସି ପ୍ରଭୃତି । ଏହି-
 ପରି କାଗଜରୁ ଟିଳି ନେଇ ପର ଦେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ମିଳିବନାହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକ
 ହାତରେ ଧରିବାକୁ ହୁଏ ଓ ତୁମ୍ଭର ହାତାଣ ଦିଗରେ ବସିଥିବା ଲୋକ ସେଥି
 ମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଟାଣିନେଇ କୁମ୍ଭେ ମଧ୍ୟ ତୁମ୍ଭ କାମଦିଗ ଖୋଲାଳଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ
 ଟାଣିନିଅ, ଏହିପରି ଟାଣିଣି କ୍ରମେ ଯେତେ ତାପ ମେଲିହୋଇ ଯାଉଥିବ,
 ସେ ସବୁକୁ ଅଲଗା ରଖି ଦେଉଥିବ, କିନ୍ତୁ ଗୈରଗୋଲମର ମେଲିହୋବା
 ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । କାରଣ ତା ଜୋଡ଼ା ବାଦ୍‌ନିଅ ହୋଇଅଛି । ଏହିପରି
 ଅବଶେଷରେ ଯାହାର ହାତରେ ସେହି ଗୈର ଗୋଲମ ପଡ଼େ ସେ ଗୋଲମ-
 ଗୈର ହୁଏ ଏବଂ ତାର ହାତ ହୁଏ ।

ନକ୍ସା ।

ଏହିଖେଳ ଯୁକ୍ତ ଖେଳର ଗୋଟିଏ ଶାଖା; ୧୭ ପୁଞ୍ଜାରେ ନକ୍ସା ଗଣାଯାଏ ।
 କେବଳ ବସରେ ୧୧ ଓ ସାହେବରେ ୧୨ ଗଣିବାକୁ ହୁଏ । ଏହିଖେଳ
 ୪ । ୫ । ୬ ଶେଷରେ ଖେଳାଯାଇ ପାରେ । ଜଣେ ତାପଦ, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ
 ନିଅନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ଖଣ୍ଡିଏ ସତା ଓ ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ନକ୍ସା ନେଲେ ୧୭ ଦେଲେ ।
 ଏଥିରୁ ଅଧକ ନେଲେ ଯୋଡ଼ିଯାଏ ଏଣୁ ଅଧିକ ତାପନେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।
 କାରଣ ୧୭ ପୁଞ୍ଜାରୁ ଅଧିକ ନେଲେ ଯୋଡ଼ିଯାଏ । ଯେ ଠିକ୍ ୧୭ ଦିଏ ତାର
 ନକ୍ସା ହୁଏ । ଏ ଖେଳରେ ଟଙ୍କାପଇସା ବାଜିଖୋଯାଇ ଖେଳାଯାଏ । ଯଦ୍ୱାରା
 ନକ୍ସା ହୁଏ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଇସା ଜିତିନିଏ । ସବୁବେଳେ ନକ୍ସା ହୁଏ ନାହିଁ ।
 ସେପରି ଟଙ୍କାପଇସାର ଦ୍ୱାରା ପୁଞ୍ଜାର ସଖ୍ୟା ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକହେବା
 ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଇସା ଜିତିନିଏ ।

ଅସ୍କ (ASK)

ଏହା ଗୋଟିଏ ଲଂଘକ ଖେଳ । ଏହି ଖେଳ ୫୭ ଜଣ ଖେଳ ପାଇନ୍ତି ।
 ଏହା କେତେକାଂଶରେ ଗୋଲମଗୈର ପରି । ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ୩ ୩ ଟି
 କିଛି ତାପ ଦିଏ । କେହିପରି ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡିକ ବଳେ ସେହି ଖଣ୍ଡିକ ଲଂଘିବ
 ଯେ କେହି ଖେଳାଳୀ ଏ ଲଂଘ ଖଣ୍ଡିକ ଜିଣିନେଇ ପାରେ । ଯେ କଣି ନେବୁ
 ଲଂଘ ଖଣ୍ଡିକ ତାର ହେବ । ତାହାପରେ ଫେରି ଲଂଘର ବଡ଼ଲେ ଯାହା
 ନିକଟରେ ଥିବ ସେ ସେହି ଲଂଘା ଗୁଡ଼ିକ ପାଇବ । ଏହିପରି ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କର

ସେ ଲଳି ବଞ୍ଚିଗେ କି ପ୍ରୟୋଜନ ।

ତାସ କିଣା ବିକା କରୁଥିବେ । ଯାହାର ହାତରେ ରଙ୍ଗଦରର ବଡ଼ତାସ ପଡ଼ିବ,
ଯେଉଁ ପଇସାରେ ରଙ୍ଗ କିଣା ହୋଇଥିବ; ସେ ସେହି ସମସ୍ତ ପଇସା ପାଇବ ।
ଏହିପରି ନିଜ ନିଜ ହାତର କାଗଜ କିଣା ବିକା ହୋଇଗଲେ, ପୁଣି ତାସଦେଇ
ପୁଣି ଏହିପରି ରଙ୍ଗଖଣ୍ଡିକ ବିକା କରୁଥିବ ତାହା ହେଲେ କିଏ ହାରୁଛି କିଏ
ଜିଣୁଛି ଦେଖାଯାଏ ।

ମାଗଣ ।

୩୨ ଏଣୁ ତାସରେ ଦୁଇ, ତିନି ବା ଗୁରୁଜଣ ଖେଳନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି
ଦୁଇ ଦୁଇ ଜଣ ସାଥୀ ହୁଅନ୍ତି । ଯାହା କଟାଯାଏ ତାହା ରଙ୍ଗ ହୁଏ । ତାପରେ
ସମାନ ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟି ନିଆଯାଇ ଖେଳାହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରର ଟୀକା, ସାହେବ
ବିବା ଓ ଗୋଲମ ପ୍ରଭୃତି ଯଥାନ୍ତମେ ବଢ଼ି । ହାତରେ କୌଣସି ଘର ନଥିଲେ ରଙ୍ଗ
ହରୁଟ୍ କରାଯାଏ । ଏକ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଠାରୁ ଯେତେ ପିଠି ବେଣୀହେବ
ସେ ତାହାଠାରୁ ସେଇକି ମାଗଣ ପାଇବ । ଯେ ମାଗଣ ପାଇବ, ତାସବାଣ୍ଟିଲ
ବେଳେ ସେ ତାସ ନଦେଖି ଯେଉଁଠୁ ଗୁଡ଼େ ତାକୁ ସେହି ତାସ ଦେବକୁ ହୁଏ ।
ତତ୍ପରେ ସେ ନିଜ ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ରଖି ନିଜ ତାସରୁ ସେତେ ଖଣ୍ଡି ଫେସାଇ
ଦିଏ । ଏହିପରି ଯେ ନିଜ ହାତରେ ସବୁ କାଗଜ ମାଗଣ ଦେଇଦିଏ ତାର ହାତ
ହୁଏ ଏବଂ ତା ଉପରେ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ବୋଲି ଧରା ହୁଏ ।

ବିବିଧ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ

ଭାରତ ବର୍ଷରେ କାହାଠରେ କାହାଲୁ ଗୁଣ ।

୧—ବଡ଼ନଟ	୭—ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ସୀମାନ୍ତପ୍ରଦେଶ, ସିନ୍ଧୁ
୨—ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି ଓ ପ୍ରାନ୍ତବିକ	ଅସାମ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଗରୁଡ଼ିରମାନେ
ଗରୁଡ଼ିର (ନିଜ ନିଜର ଇଲକା	୮—କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟ ଚପ୍ପଳଶ୍ଵିତ
ମଧ୍ୟରେ ।)	୮—ବଡ଼ନଟ ସବୁର ଏକଜିକୁଟିକ୍
୩—ମାଲ୍ଦିବା, କୁମେଇ, ବେଙ୍ଗଲ,	କାଉଁସିଲର ।
ଗରୁଡ଼ିରମାନେ ।	୯—ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ଥିବା (Far East
୪—ଭାରତର ଜଙ୍ଗଲଟ ।	ନୌବାହନୀର ସେନାପତି ।
୫—ମୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ପଞ୍ଜାବ, ବହାର ଓ	୧୦—କାଉଁସିଲ ଅଫ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ସ୍ପରମତି ।
ବମ୍ବେ ଗରୁଡ଼ିର ମାନେ ।	୧୧—ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସବୁର ସରାପତି ।

ଲଗିଥାଏ ଯାର ମୂଳରେ ଗୁଣ ।

- ୧୬—ଅନ୍ୟଦ୍ଵାରାକୋଟି ଚପ୍ପୁକ୍ଷିପ୍ ।
 ୧୭—ବଡ଼ଲୁଟଙ୍କର ଏକଜଣ ଜେନ-
 ବଲ, ଲେଖିତାଳା, ମଧ୍ୟ ଭୁବନ,
 ବେଲୁପୁରୀ, ପଞ୍ଚାବ ପ୍ରଭୃତି,
 ଦ୍ଵାରଦ୍ଵାରାକ ଓ ମଞ୍ଚାଗୁର ରେଷି-
 କେଷ, ପ୍ରାଦେଶିକ ଲୁଟଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ
 ଓ ଏକଜଣୁଟିର କାଉଁସିଲର
 (ଜନ ଲଲକା ମଧ୍ୟରେ)
 ୧୮—ବେଲର ଚପ୍ କମିଶନର ଓ
 ଉନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀର ସେନାପତିମାନେ ।
 ୧୯—ବଂଶୀ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ବମ୍ବେର
 ଲୁଟଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଏକଜଣୁଟିର
 କାଉଁସିଲର ।
 ୨୦—ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଏକଜଣୁଟିର ଅନ୍ୟ
 ପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କର ।
 ୨୧—ଓଡ଼ିଶା, ସିନ୍ଧୁ, ଅସାମ, ମଧ୍ୟ-
 ପ୍ରଦେଶ, ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶର
 ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ।
 ୨୨—ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର
 ସଭ୍ୟମାନେ ।
 ୨୩—ଦ୍ଵାରକୋଟି ଜେନାମାନେ ।
 ୨୪—ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ ଜେନାବଲ୍ ।
 ୨୫—ଅଡ଼ିଟର ଜେନାବଲ୍ ।

- ୨୬—ଭୁବନ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ଉନ୍ନତ
 ସେକ୍ରେଟାରୀ ।
 ୨୭—ଚପ୍ କୋଟର ଜର୍ ମାନେ ।
 ୨୮—ଚପ୍ ସେକ୍ରେଟାରୀମାନେ ବଂଶୀ,
 ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ବମ୍ବେର ।
 ୨୯—ଡାକ ଲଲକା ଡାକରେଭୁର
 ଜେନାବଲ୍, ଡାକର ଲଲକା
 ଡାକରେଭୁର ଜେନାବଲ୍, ଅର୍ଥ
 କମିଶନର, ବୋର୍ଡ ଅଫ୍ ରେଭିନ୍ୟୁ
 ମେମ୍ବର ।
 ୩୦—ଭୁବନ ଗୁନସେଲରମାନେ ।
 ୩୧—ଝେଟ ରେଭିନ୍ସ ଏଜେଣ୍ଟ,
 ଓ କଲେକ୍ଟର ଅଫ୍ କଲେକ୍ଟିବ୍ ।
 ୩୨—୩୦ ବର୍ଷ ଗୁଜର କରଥିବା
 ସିରିଭିଆନ୍ ।
 ୩୩—ଅଡ଼ିଟୋର ଜେନାବଲ୍
 କଲକତା ।
 ୩୪—ଅଡ଼ିଟୋର ଜେନାବଲ୍
 ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ବମ୍ବେର ।
 ୩୫—ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଚପ୍ ସେକ୍ରେ-
 ଟାରୀ ।
 ୩୬—ଏକାଡ଼ିକ୍ଟାଣ୍ଟ ଜେନାବଲ୍
 ଲଦ୍ଦାକ୍ ।

ଏହା ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାମ ଓ କର୍ମଗୁଣଙ୍କ ସ୍ଥାନ । ନାଲଟ ଓ ଲର୍ଡ
 ଉପାଧି ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଉପାଧି ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସ୍ଥାନ
 ସିନିଅର ଓ ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ନିରୂପିତ ହୋଇ ଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
 ଜନ ଜେ ସ୍ଵାମୀ ସଙ୍ଗେ ଅସନ ପାଇଥାନ୍ତି ।

ଧନା ନ ଚିହ୍ନିକ ନୁହା ଯୋଗାରୁ ।

କର୍ମୁର—ସାତାଳ

ନାଲେଟ୍ଟେ ଅପ୍ ଯୋଡ଼ା—ଚକ୍ଳୀ

ବଲ୍ ଫିଗ୍ରେଟ—କଉବୀ

କର୍ମୁର—ଅରବ

ଶାଲ୍—କାଶ୍ମୀର

ରେସମ୍—ଚୀନ

— ୦ —

କେତେକ ଅଧୁନିକ ରଜଦତ୍ତ ଉପାଧର ଅର୍ଥ ।

ସି. କ.—କମ୍ପାନୀୟନ୍ ଅପ୍ ବ୍ୟାଥ୍ ।

ସି. ଅଢ.—କାଉନ୍ ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ।

ସି. ଅଢ. ଇ.—କମ୍ପାନୀୟନ୍ ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।

ସି. ଏମ୍. ଇ.— ” ଅପ୍ ସେଣ୍ଟ ମାଟ୍ରେକେଲ୍ ଅପ୍ ସେଣ୍ଟ ଜର୍ଜ ।

ସି. ଏମ୍. ଅଢ.— ” ଅପ୍ ଡ୍ଵାର୍ ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ।

ଏପ୍. ଅର. ସି. ପି.—ପେଲେ ଅପ୍ ବେଲ୍ କଲେଜ୍ ଅପ୍ ପିକସିଆନ୍ ।

ଏପ୍. ଅର. ସି. ଏମ୍.—ପେଲେ ଅପ୍ ବେଲ୍ କଲେଜ୍ ଅପ୍ ସର୍ଜନ୍ ।

ଏପ୍. ଅର. କି. ଏମ୍.—ପେଲେ ଅପ୍ ରବେଲ୍ ଜେନ୍ଟାରିକାଲ୍ ସୋସାଇଟୀ ।

ଏପ୍. ଅର. ଏମ୍.—ପେଲେ ଅପ୍ ବେଲ୍ ସୋସାଇଟୀ ।

କି. ସି. କ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ କମ୍ ଅପ୍ କ୍ରାଥ୍ ।

କି. ସି. ଅଢ. ଇ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ କମ୍ ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ କମ୍ପାନୀୟାର ।

କି. ସି. ଏମ୍. କି.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ କମ୍ ଅପ୍ ସେଣ୍ଟ ମାଟ୍ରେକେଲ୍ ଅପ୍ ସେଣ୍ଟ ଜର୍ଜ ।

କି. ପି. ର. ଓ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ କମ୍ ଅପ୍ ରିଭୋରିୟାନ୍ ଅର୍ଡର ।

କି. ଏମ୍. ଅଢ. ଇ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ ମସ୍ତର ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।

କି. ସି. କି. ଇ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ କମ୍ପାନୀୟର ଅପ୍ ଦି କ୍ରିଷ୍ଟିଆନ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।

କି. ପି. ଏମ୍. ଅଢ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ କମ୍ପାନୀୟର ଅପ୍ ଦି ଡ୍ଵାର୍ ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆ

କି. ଏମ୍. ଏମ୍. ଅଢ.—ଗ୍ରାଣ୍ଡ୍ ମସ୍ତର ଅପ୍ ଦି ଡ୍ଵାର୍ ଅପ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ।

କେ. ପି.—କମ୍ପାନୀୟ ଅପ୍ ପିମ୍ ।

କେ. କି.—କାଉଟ୍ ଅପ୍ ବ୍ୟାଥ୍ ।

କେ. ସି.—କମ୍ପାନୀୟ କାଉଟ୍ରେଲ୍ ।

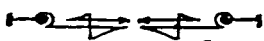
କେ. ସି. କି.—କାଉଟ୍ କମ୍ପାନୀୟ ଅପ୍ ବ୍ୟାଥ୍ ।

କେନ୍ଦ୍ର ସାନ କୋଲି ଭୁକ୍ତ ନ ମଣ ।

- କେ. ସି. ଏମ୍. ଅଇ—ନାଇଟ୍ କମାଣ୍ଡର ଅଫ୍ ଦ ଷ୍ଟାର ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ।
 କେ. ସି. ଅଇ. ଇ—ନାଇଟ୍ କମାଣ୍ଡର ଅଫ୍ ଦ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।
 କେ. ଡି.—ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ବାର୍ଡର ।
 କେ. ପି.—ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ସେଣ୍ଟ ପାଟ୍ରିକ୍ ।
 ଏମ୍. ବି. ଇ.—ମେମ୍ବର ଅଫ୍ ଦ ବ୍ରିଟିଶ ଏମ୍ପାୟାର ।
 ଏମ୍. ଅଇ. ଏ. ଏମ୍.—ମେମ୍ବର ଅଫ୍ ଦ ଇଏଲ୍ ଏସିଆଟିକ ସୋସାଇଟି ।
 ପି. ସି.—ପ୍ରିୟ କାଉନ୍ସିଲର ।
 ଡି. ବି. ଇ.—ଅର୍ଡର ଅଫ୍ ଦ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।
 କେ. ବି. ଇ.—ନାଇଟ୍ ଅଫ୍ ଦ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।
 ସି. ବି. ଇ.—କମାଣ୍ଡର ଅଫ୍ ଦ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଏମ୍ପାୟାର ।
 ଅଇ. ଅଇ. ଏମ୍.—ଇଏଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ମେମ୍ବର ।

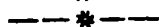
ଭିକ୍ଟୋରିଆ କ୍ରସ୍ (ପଦକ) ପ୍ରାପ୍ତ ଭୂରତୀୟ ।

୧ । ଭୂସର ସିଂହ	୭ । ଝୁଦାଦାଦ୍ ଖାଁ
୨ । ମିର ଦୋସ୍ତ	୮ । କୁଲବାର ଆପା
୩ । ସାହାମଦ୍ ଖାଁ	୯ । ଲବ୍
୪ । ଛତା ସିଂହ	୧୦ । ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହ
୫ । ଦରୈଆନ ସିଂହ	୧୧ । ବାଦୁଲ୍ଲ ସିଂହ
୬ । କର୍ତ୍ତବୀହାଦୁର ରାଣା	୧୨ । ଗୋବର ସିଂହ

ପୃଥ୍ବୀର କେତେକ ବାଇସ୍କୋପ ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କ ବେତନ ।

୧ । ଗ୍ରୀଟାଗାସୋ	ମାସକୁ	ଟ ୧୦୮୦୦୦
୨ । ମଉରସ୍ ସେକ୍ସଲସ୍	"	ଟ ୧୪୦୦୦
୩ । କେନେଟ୍	"	ଟ ୮୪୦୦୦
୪ । ବ୍ୟାଣ୍ଟମୋର	"	ଟ ୭୮୦୦୦
୫ । ସିଅରର	"	ଟ ୭୨୦୦୦
୬ । ଦେସି	"	ଟ ୭୦୦୦୦

ନାବନ ନେଉଛୁ ସାନ ବରଣ ।

ଗ୍ରୀନ୍ ଉଇରର୍ ସମୟ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନ

ସମୟର ଭୁଲନା—

ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରୀନ୍ ଉଇରର୍ରେ ୧୨ ଘଣ୍ଟା ବାଟେ ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନ ସହରମାନଙ୍କରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ମତେ ସମୟ ହୋଇଥାଏ ।

ପାରମ୍	ଘ ୧୨।୧ ପି: ଏମ୍	ମାସ୍କାଟ୍	ଘ ୧୧।୪୫ ଏ: ଏମ୍
ବ୍ରସେଲସ୍	ଘ ୧୨।୧୭ ” ”	ମେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ	ଘ ୧୧।୪୦ ପି: ଏମ୍
ଆମଷ୍ଟରଡାମ୍	ଘ ୧୨।୨୦ ” ”	ନର୍ଥ‌ସ୍‌ସ୍‌କ୍	ଘ ୧୧।୪୫ ଏ: ଏମ୍
ସ୍ଟାମ୍	ଘ ୧୨।୩୦ ” ”	ସେଣ୍ଟୋଗାଡ଼	ଘ ୧୧।୧୫ ପି: ଏମ୍
ବର୍ଲିନ୍	ଘ ୧୨।୩୫ ” ”	କୁଲବେକ୍	ଘ ୧୧।୧୫ ଏ: ଏମ୍
କଲିକତା	ଘ ୧୩।୩୩ ” ”	ପାନଫ୍ରାନ୍ସିସ୍କା	ଘ ୧୧।୫୨ ” ”
ଭିଏନା	ଘ ୧୨।୩୫ ” ”	ସିଡ୍ନି	ଘ ୧୧।୫୫ ପି: ଏମ୍
ଟୁକିୟା	ଘ ୧୨।୪୦ ” ”	ଭାଙ୍ଗୋର	ଘ ୧୧।୫୮ ଏ: ଏମ୍
ବମ୍ବେ	ଘ ୧୩।୫୧ ” ”	ସିଙ୍ଗାପୁର	ଘ ୧୨।୫୫ ପି: ଏମ୍
କେମ୍ବ୍ରୀଜ୍	ଘ ୧୩।୫୫ ” ”	ଆକ୍‌ହୋର୍	ଘ ୧୩।୦୫ ” ”
କଲକତା	ଘ ୧୩।୫୭ ” ”	ରାଜ୍‌ହୋର୍	ଘ ୧୩।୦୭ ଏ: ଏମ୍
ଲିସ୍‌ବନ	ଘ ୧୩।୫୯ ଏ: ଏମ୍		

ହୀରା ।

ଏହା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମୂଲ୍ୟବାନ ଯଥାର୍ଥ, ପୁରାଣ ଶବ୍ଦବର୍ତ୍ତୀ ଏହାର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହାର ଅନେକ ଖଣି ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହି ଖଣିମାନଙ୍କରେ ଦୀନ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ରୀମିକ ମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ୧୨୫,୦୦୦ ଥରେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହି ଖଣିମାନଙ୍କରୁ ୩୫ କୋଟି ବାସ୍‌ହେସ୍ ଗ୍ରାମ୍ ଅମଦାନ ହୁଏ । ବ୍ରଜଲ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଅନେକ ଖଣି ଅଛି । ୧୯୦୫ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରେଟୋରିଆ ନଗରରେ ଗ୍ରୀମିଆର ଦାନମଣ୍ଡଳ ମାଲିକ ନାମକ ଏକ ଖଣିରୁ ଖଣ୍ଡେ ଗ୍ରାମ୍ ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର ନାମ ବ୍ରଜଲ ନାମକ ମଣ୍ଡଳ । ଏହା ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଗ୍ରାମ୍ । ଏହାର ଓଜନ ୩,୦୦୦ ବାସ୍‌ହେସ୍ ଓ ମୂଲ୍ୟ ୧୫ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ । ୧୯୦୭ ରେ ଟ୍ରାନ୍ସବାଲରୁ ସାମୁଏଲ ଶାସନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ କରକା ସ୍ମାରକାର୍ଥେ ଏହି ଗ୍ରାମ୍ ଖଣି ସମ୍ପାଦିତ କରାଯାଇ ପୁରସ୍କାର ଦିଆ ହୋଇଅଛି । କେତେକ ବଡ଼ ଗ୍ରାମ୍ କରକା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଏ:—

ପାସ୍‌ହାକ ନ ଚଉ କହେ ଯେ ସତ ।

ଏକ୍ସପେକ୍ଟେଣ୍ଟିଅର୍—ଅବସ୍ଥୂତ ସ୍ଥାନ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକା, ଓଜନରେ ୧୭୧
କାରାଟ୍ସ; କାପ୍ଟେନ୍ ଜରଗାନସେନ୍ (Captain Jorgansen)
ଏହାକୁ ଅବସ୍ଥାର କରିଥିଲେ । ଏହାର ଦାମ ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦୦୦
ପାଉଣ୍ଡ ଅଟେ ।

ଗ୍ରୋଟ୍ମୋଗଲ—ଭାରତବର୍ଷ; ୮୮୦ କାରାଟ୍ସ; ଏହାର ଅକାର ଗୋଟିଏ
ବୁକୁଡ଼ା ଡମ୍ବର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ପରି, ଏହା ୧୭୭୫ ଖ୍ରୀ:ବେ ଜଣେ ପରସୀ
ରତ୍ନବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅର୍ଡରଲେକରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖା ଯାଇଥିଲା ।
ବିଜେଣ୍ଡ—ଭାରତବର୍ଷ. ୪୧୦ କାରାଟ୍ସ ।

ଓରଅଫ୍—ଭାରତବର୍ଷ, ୧୦୦ କାରାଟ୍ସ; ଏହା ଭାରତବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ବିପ୍ଳବ
ଚକ୍ରରୁ ଗୈର ଯାଇ ରହିଥିବ କାଥେରିନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରା
ଯାଇ ଥିଲା ।

କୋହିନୁର—ଭାରତବର୍ଷ, ୧୦୭ କାରାଟ୍ସ, ଏହି ପ୍ରଧାନ ସ୍ଵାସ ଶାନ୍ତିକ ପୁରୀ
୧୦୦ କାରାଟ୍ସ ଓଜନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ କଟ୍ଟଯାଇ ବାକି ୧୦୭ କାରାଟ୍ସ
ଅଛି । ଏହା ପୁରୀ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ହରାଣ୍ଡ “ପିଟ୍” ଓଜନ ୧୩୭ କାରାଟ୍ସ;
ଫ୍ଲୋରେନ୍ସାଇନ୍ ଓଜନ ୧୩୩ କାରାଟ୍ସ; ସ୍ଵାର୍ ଅଫ୍ ଦ ସାଇଫ୍ ଓଜନ ୧୨୪
କାରାଟ୍ସ ଅଟେ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ୭୦୦, ୦୦୦, ୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର
ହରାଣ୍ଡ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ଅମେରିକାର ଅଧିକାରରେ ଅଛି ।

ହତଭାଗ୍ୟମଣି ବା ନୀଳାଗ୍ରସପୀ ।

ମଣିହର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହମ୍ବକରେ ସଢ଼େ ନାହିଁ, ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ବିଚାରକର
ମଣିହର ଧାରଣ କରିବାର ହୁଏ । ସବୁ ଦେଶରେ ଅଲୀକ୍ଷକ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଚଳିତ
ଅଛି । ହୋର୍ ଡାୟମଣ୍ଡ ନାମକ ଗୋଟିଏ ମଣିହରକୁ କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଧାରଣ
କରି କପର ଭାବରେ ବିଦେଶକୁ ନେଇ ଥିଲା ତାହା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।
୧୭୭୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଭାରତରେ ଥିଲା । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକ ଟାଉଣ୍ଡିୟାର ଏହାକୁ
ମୁସୋବୁ ନେଇଥିଲେ । ସେ ନିଜେ ରସିୟାରେ ନିବାସନ ଦଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ
କରି ଥିଲେ ଏବଂ ପରସୀସମ୍ରାଟ ଚେର୍ଚ୍ଚିଶଲ୍ଲ ସେ ମଣିକୁ ଟାକ୍ ଠାରୁ କିଣିକରି
ପରସୀ ବଡ଼ୋଡ଼ ସମୟରେ ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମେସୋପୋଟାମିଆ ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ହସ୍ତରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହୋଇଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ମଣିକୁ ଟ୍ରାନ୍ସକାସ୍ କମ୍ପେର ପାଇଁ

ଜାଣିକ ତାହାକୁ ସରଗ ଦୁଇ ।

ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟର ବସ୍ତାନକ ଦୃଶ୍ୟସ୍ତୁ ଘଟିଥିଲା । ପରାସୀ ସଜମନ୍ଦୀ ପୁଣେ ସେ ମଣିକୁ ପ୍ରହରକର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ତାହାପରେ ସେ ମଣି ଆମ୍ଭୋର୍ଦ୍ଧାମର ଏକ ମଣିକାର ହାତରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାର ପୁତ୍ର ସେ ମଣିକୁ ଚୋର କରି ଜଣେ ପରାସୀ ଧନକୁ ଦିଏ କଲା । ମଣିକାର ଉନ୍ମାଦ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗ କଲା । ହେତା ପରାସୀ ରତ୍ନଲେଖକ ଉନ୍ମାଦ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଆସୁଛନ୍ତି କଲେ । ଲଣ୍ଡନର ଏକ ମଣିକାର ସେହି ମଣିକୁ ହସ୍ତକରି କିଶିକାର ପରଦନ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ି ଘେଲେ । ତାହାପରେ ଏହି ମଣି ଇଂରାଜ ବ୍ୟାଙ୍କର ଟମାସ୍ ଫିଲ୍ଡ୍ ଟ୍ରାଷ୍ଟ୍ ହାତରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ତାହାକୁ ୩୦ ବର୍ଷ କାଳ ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ତାଙ୍କର ଯୌତୁକ ବୃଦ୍ଧପଣର ଦାରୁଣ ଅର୍ଥ ସଙ୍କଟ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହିପରି ସେ ମଣି, ମାଉଁଜର ଜଣେ ଧନ ଲେଖକକୁ ଦେଖାଉଥିଲା । ଜଣେ ପରାସୀ ରତ୍ନଲେଖକ ତାହାକୁ ପାର ଆସୁଛନ୍ତି କଲେ । ପରେ କିମାନ୍ଦୁସ୍ ରୁଷିଆର ଯୁଗ୍ମରାଜ, ଜଣେ ପରାସୀ ଅରାଧନୀ, ଜଣେ ଭୀକ୍ ବଣିକ, ଭରସ୍ତର ସୁରତାନ ଅବଦୁଲ ହାମିଦ୍ ପ୍ରଭୃତି ଏହି ମଣିକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଦୃଢ଼ପ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ । ଏଣୁ କୌଣସି ମଣି ଧାରଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ବିଶ୍ଳେଷ କରି ଧାରଣ କରିବା ଉଚିତ ।

—*—

ଫଳମାନଙ୍କରେ ତୈଳ ପରିମାଣ ।

ଫଳର ନାମ	୧ ଫେରରେ ହାସ୍ତହାର	୧୦ ଫେରରେ ହାସ୍ତହାର
	ତୈଳର ପରିମାଣ	ତୈଳର ପରିମାଣ
ଜଡ଼ା	ସେ ୦ ୮	ସେ ୩ ।
ପୁନ୍ନାଗ	ସେ ୦ ୮୪	ସେ ୩ ୩
ସୋରଷ	ସେ ୦ ୮	ସେ ୩ ୪
ଖସା	ସେ ୦ ୮	ସେ ୩ ।
ମେନ୍ଦି	ସେ ୦ ୮ ୭	ସେ ୩
ନଡ଼ିଆ	ସେ ୦ ୮	ସେ ୩ ୧
କରୁଣ୍ଡ	ସେ ୦ ୮ ୭	ସେ ୩ ୩
ବାଦାମ	ସେ ୦ ୮୪	ସେ ୩ ୩

ଶିଶୁହତ୍ୟାଠାରୁ ସରକ୍ଷ ପାପ ।

କୋକୋ ଦ୍ଵୀପରେ ଯଶ ପୁରା ପଦାନ ।

ପାନାମାର ଦକ୍ଷିଣକୁ ୫୦୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଦ୍ଵୀପଟି ଅବସ୍ଥିତ, ଏହି ଦ୍ଵୀପକୁ ଯଶର ଧନାଗାର କହରେ ଚାଲ । ଏହି କୋକୋ ଦ୍ଵୀପର ଗୁପ୍ତଧନ ରାଶିର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନେକ କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ଏହି ଦ୍ଵୀପର ଗଙ୍ଗାର ଅବଶ୍ୟ ଗର୍ଭରେ କହୁଡ଼ ଧାରଣ ଲାଗିରତ ଅଛି ମୋର ଅନେକ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକା ସେପେଟେରଲ'ସ୍ଟେସ୍‌ସମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା, ସେପେଟେରଲ ସେମାଟନ ସେଠାକାର ଗାଁବାସୀ ଓ ଚର୍ଚ୍ଚଲଗ୍ନ ବସ ଗୁଡ଼ିକରେ ସୁନାର ବେଦ ନିର୍ମିତକରି ତଥ୍ୟରେ ମାଣଡ଼ାଳା ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଶୁକର ଦ୍ଵୀପର ଶିଖାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତି ନିର୍ମିତ କରି ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମସ୍ତ ସୁନାର ଓଜନ ୧୫ ମହଣ ଥିଲା । ପରେ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁରେ ସେହି ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ବେଶ ଗୁଡ଼ିକ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅପହୃତ ହୋଇ ମୋର ଦ୍ଵୀପରେ ରଖା ହୋଇ ଅଛି । ଏହି ସ୍ଥାନଟି ପୁରୀ ଜଳ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ନିକେତନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଏହିପରି ଅନେକ ସ୍ଥାନ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ଅନେକ ସୁନା, ସ୍ୱାର୍, ମଣି-ମାଣିକ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗ୍ରହ କରି ଅଛନ୍ତି । କାସ୍ତାନ୍ ଡେରା ନାମକ ଏକ ନାମଯାହା ଜଳଦସ୍ୟୁ, ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ଓଜନର ରୁପାଜିହ୍ଵର, ୩୫ଗୋଟି ସୁନାର ବକ୍ର ୨ ଚକ ଓ ୭ ଗର ମୋହର ଏବଂ ବେନଟୋ ନାମକ ଏକ ଦସ୍ୟୁ ସେହି ଦେଶ ଲୁଣ୍ଠନକରି ଅବଶ୍ୟ ମୋହର ଏହି ଦ୍ଵୀପରେ ସଂଗ୍ରହ କରିଅଛନ୍ତି, ତନ୍ତ୍ର କାଳର ପ୍ରଭାବରୁ ସେ ସବୁ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅଳ୍ପ କେବଳ ଦ୍ଵୀପର ଗୁପ୍ତଧନ ସମ୍ବନ୍ଧେ କାହାର ମନରେ ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ସମ୍ପ୍ରତି ଲଗ୍ନାଠାରୁ ସମାଦ ମିଳୁଅଛି ଯେ କମାଣ୍ଡର ଉପର୍ବ୍ରେ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଧନରତ୍ନର ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି ।

୩୦ ମହଣ ଓଜନର ଅଭୂତ ମାଛ ।

ଅପ୍ରେଲ ୨୯ ତାରିଖ ୧୯୩୪ ରେ ତାଳା ଜଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଧରଣରୁ ନଦୀରୁ ପ୍ରାୟ ୧୩ ହାତ ଲମ୍ବା ଏକ ସାମୁଦ୍ରିକ ମାଛ ଧରା ହୋଇଥିଲା । ମାଛଟିର ଓଜନ ୩୦ ମହଣ, ଏହାର ମୁଣ୍ଡରେ ସାତଜୁ ତିନିହାତ ଲମ୍ବା ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ ଓ ମୁଣ୍ଡରୁ ଉପର ପାର୍ଶ୍ଵଦେଇ ଗାନ୍ଧୁ ଦଳ୍ଲ ପାଟି ଥିଲା ଏହାର ମୁଣ୍ଡ ଏକାକର ଯେ ଦୁଇଟି ଲେକକୁ ଏକସଙ୍ଗେ ଗିଳିଦେଇ ପାରେ । ଏହାର ହାତପାଦ ଦୁଇଗୋଟି କାଳ ଓ ଗୋଟିଏ ମୋଟା ଲୁହ ଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୋତର ଗର୍ବୁ ସରଳ ତାମ୍ର ।

ବିନା ଶୂଳକରେ ବ୍ୟୋମଜାନ ।

ଫି ପ୍ରାନ୍ତଦେଶରେ ଏକ ପ୍ରକାର ନୂଆ ଉଡ଼ା ଜାହାଜ ଆବିଷ୍କୃତ କରାଯାଇ ଅଛି । ଏଥିରେ ଗୁଳିକର ଦରକାର ନାହିଁ । ବେତାର ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଶକ୍ତିବଳରେ ଏହା ଅପେ ଅପେ ଛୁଝିବ ଗୁଳିବ ଓ ଡେଇଁବ ।

ସତ୍ୟଯୁଗର ମନୁଷ୍ୟ ।

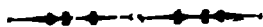
ନାହିଁ । ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଭ୍ରାମର ଏକ ବୃକ୍ଷକ ଗୋଟିଏ କଳାଳର ଅ-ଶ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ସେ ଏହାକୁ ଟାଣି ବାହାରକରି ନ ପାରୁଥିବାରୁ ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେବ । ପୃଷ୍ଠେ ଲେକେ ଏକରୁଣ୍ଡହୋଇ ମାଟି ଖୋଳି ତାକୁ ବାହାର କରନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ଠିକ ନରକକାଳ ପରି ଓ ଏକୋଇଶି ହାତ ଲମ୍ବା । ଏହାର ଶ୍ରେଣି ପାଦର ହାତ ସାତେ ସାତହାତ ଲମ୍ବା, ଏହାକୁ ଉଠାଇବାକୁ ଲୋକେ ଲେକ ଦରକାର । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ବଜ୍ର ପ୍ରାଥମରେ ଲୋ ପାଇଅଛି ।

ଜୀବମାନଙ୍କର ପରମାୟୁ ।

ଉଟ ୪୦, ଦୋଡ଼ା ୨୫, ବଳଦ ୨୦, କୁକୁର ୧୫ ଠାରୁ ୨୫, ବରଫ ୧୦, ଶରୀରୀ ଓ ଫେଣ୍ଡା ୬ ରୁ ୧୦, ଡେକୁଆ ୮, ହାତୀ ୨୦୦ ରୁ ୩୦୦, ଗର ୩୩, ଗୋରୁ ୨୫, ମନୁଷ୍ୟମାନେ ୧୨୦ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଶରୀରୀକ ମା ୧୫ ସ, ପ୍ରଜାପତି, ମଣି ଓ ହାତୀ ମା ୨ ସ, ମାଛ ମା ୩ ସରୁ ୪ ମାସ, ପିଙ୍ଗୁଡ଼ି, ହିଲ୍ ଓ ମହମାଛ ୧ ବର୍ଷ, ଚାଉ ୧୨ ରୁ ୧୫ ବର୍ଷ, ଉଗଲପକ୍ଷୀ ୩୦, ହରିଣ ୩୫ ରୁ ୪୦, ଶକୁନ, ସୁଧନା, ସିଂହ ଓ ହାଲ୍ ୫୦; କାଉ ୮୦, କର୍କଟ ଓ ଗୁଆ ବ ୧୦୦ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚନ୍ତି ।

ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବୈଶାଦିକ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଷା, ଦୁଃଖ ଓ ସେବନାହିଁ ସେମାନେ ଅଧିକ ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ।

ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର ପରମାୟୁ ।

ବର ୫୦୦ ବର୍ଷ; ଅଶବ ୨୦୦; ଅମ୍ବ ୧୦୦, ପଶ୍ଚିମ ୫୦, ଗୁଆ ୩୦, ପିତୁଳ ୨୨, ବରକୋଳି ୨୫, କମଳାଲେମ୍ବୁ ୧୫, କାଗିଡିଲେମ୍ବୁ ୧୦, ଅମୃତ-ଲତା ୧୦, ବାଉଁଶ ୩୦, ଦେବଦାରୁ ୨୦୦ ରୁ ୧୨୦୦, ତାଳ ଜାଣୟ ଗଛ ବକେବେ ନାହିଁ ବଡ଼ ଅଲୁଅ ।

୩୦୦୦ ରୁ ୫୦୦୦ ଏବଂ ନଡ଼ିଆ ୧୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଶାବିତ ରହେ । ଗ୍ରାଭର ଦେଶରେ ଖଜୁରଗଛ ୨୦୦ ରୁ ୩୦୦ ବର୍ଷ ଓ ନଡ଼ିଆଗଛ ୭୦୦ ରୁ ୨୦୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାବିତ ରହେ ।

ନକଲ ଦୁଧ ।

‘ସପ୍ତା’ ବୋଲି ଏକପ୍ରକାର ମଞ୍ଜିରୁ ଦୁଧ ତଅର ହେଉଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଷସ୍ବରେ ଏହା ଗୋଦୁଗ୍ଧ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଗୋଦୁଗ୍ଧର ପିଲାମାନଙ୍କର କୌଣସି ରୋଗର ଅସକାଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ଦୁଗ୍ଧଦ୍ବାରା ତହିଁର ରସ ନାହିଁ ।

ଶିଶୁ ରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ଅଶ୍ବିଆର ଓଷାଲଟରରୁ ପିନ୍ଧୁର୍ ନାମକ ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଣ୍ଡିତ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣର ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରଜାପତିର ମୁଣ୍ଡକାନ୍ଥ ଅଦଳ ବଦଳ କରି ପୁଣି ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇଟି ଯୋଡ଼ିଦେଲେ । ବଞ୍ଚିତ ବଳରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇଟି ଲାଗିଯାଇ ପ୍ରାଣୀ ଦୁଇଟି ପୁଣି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ ହୋଇଥିଲେ । ଉଭୟ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର ମଣ୍ଡର ରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଇ ଦେହର ରଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଗଲା; ପୁରୁଷ ପ୍ରଜାପତିଟି ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଜାପତିଟି ସ୍ତ୍ରୀ ହେଇ ରହିଲା । ଏହିପରି ସେ ପଣ୍ଡିତ ଅନେକ ଗାଈ ପତଙ୍ଗ-ଠାରେ ଏହା ପରୀକ୍ଷାକରି ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ମତ ଯେ ଏହିପରି ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ହୋଇପାରିବ ।

କଇଞ୍ଚୁର ଅଭୂତ ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ।

ଅଗ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଶରେ ଜଣେ ଲୋକ ଗୋଟିଏ କଇଞ୍ଚୁକୁ ଗୋଟାଏ ବାବୁଙ୍କରେ ପୁଷ୍ପର ସପ୍ତାହପରେ ପିଟାଇ ଦେଖିବାକୁ ଯେଉଁ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାହା ପାତଙ୍ଗର ପକାଇଥିଲେ । ୧୨ ବର୍ଷପରେ ଦିନେ ପିଟାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ଖାଦ୍ୟ ନ ପାଇ ପୁଷ୍ପା କଇଞ୍ଚୁଟି ବଞ୍ଚିଛି ।

ଜୀବଜନ୍ତୁ ମାନଙ୍କଦ୍ବାରା ବର୍ଷାଦିର ସୂଚନା ।

ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବର୍ଷା ହେବାର ଥିଲେ ବରଷା କାନ ଗୃହ ପାଖରେ ପାଣି ଲାଗାଏ; କଜ୍ରାଘାତ ସହିତ ଝଡ଼ବୁଝି ଅସିବା ପୁଅରୁ ବରଷା ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଘର ମଧ୍ୟରେ ଏଣେତେଣେ ବୁଲେ । ଗଧ ବୋକାଇବା ଦ୍ବାରା ବର୍ଷା ହେବ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । ଗାଈଆ ମୁଷା ଶୀତ ପୁଅରୁ ନିଜ ଗାତଗୁଡ଼ିକ ବୁଜିଦିଅନ୍ତି । ପାହାନ୍ତିଆ

୪୯ ସମୟରୁ ନାହିଁ ଟାଣୁଆ ସୁଅ ।

ମେଘମାନେ ହେତ ଗୋପାନ ପୁରୁ ତରତୁମି ବଦଳାଇ ପବନ ଅପଟ ଥିବା ପାହାକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ଅତକୁ ଚରବାକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ମହୁମାଛମାନେ ବାୟୁରଗତ ପରବର୍ତ୍ତନ ଉଦ୍‌ଗମରୁପ ବୁଝି ପାରନ୍ତି । ବାୟୁର ପରବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ସେମାନେ ନିଜନିଜ ପଟାକୁ ଫେରିଆସି କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଛୁ ପଦାକୁ ବାହା-ଇନ୍ତିନାହିଁ । ଏଥିରୁ ବର୍ଷା ଅସୁଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ବନା କାଢ଼ଣରେ ସୁତପାଳତ ରଜତଂସ ଉଡ଼ିଲେ ବର୍ଷାର ସୂଚନାମିଳେ । ହଂସୀମାନେ ଦଳ ସମୟରେ ଦାସପଡ଼ିଆରେ ଗେଣ୍ଡା ଶାମୁକା ଖୋଜିବାକୁ ଗଲେ ବର୍ଷା ହେବାର ଜଣାଯାଏ ।

ବୃକ୍ଷରେ ଥିବା ବୁଡ଼ିଆଣୀ କେବଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁଦ୍ଧା କାଟିଲେ ନିକଟ ରବିଷ୍ୟତରେ ବର୍ଷାର ଆଗମ ଜଣାଯାଏ ।

ମୟୂରର କେଶ ଶରୀରୁ ଯାଗ ପରବର୍ତ୍ତନ ହେବାର ଜଣାଯାଏ ।

ଗୁଡ଼କ ପକ୍ଷୀ ପଦ ଝୁଲ ଗଛରେ ଉଡ଼ି ଚାଲିପାର ଏବଂ ଭୂମି ନିକଟକୁ ଆସି ଉଡ଼ିଲେ ବର୍ଷାର ଆଗମ ଜଣାଯାଏ ।

ତାମରା କାଉର ଗଛରୁ ବାୟୁର ପରବର୍ତ୍ତନ ଜଣାଯାଏ । ତାମରାକାଉ-ରୁ କର୍କଶ ଉଡ଼ିଲେ ବୋବାଇ ଏଣେ ତେଣେ ଉଡ଼ି ମେଲା ମେଲା ହେଲେ ଅଣ୍ଡା ପାଗ ଆସିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇ ଗଛମାନଙ୍କୁ ଫେରି ଆସିବା ହାବ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶୀତ ଆଗମର ସୂଚନା ମିଳେ ।

ମାଛମାନେ ମଧ୍ୟ ବାୟୁପରବର୍ତ୍ତନ ବୁଝନ୍ତି । ନିକଟ ରବିଷ୍ୟତରେ ବର୍ଷା ହେବାର ହେଲେ ବନଶିରେ ମାଛ ଖାଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

—*—

ଶିଶୁରର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣ ।

ଜନ୍ମ ସମୟରେ ଶିଶୁମାରଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା ସାଧାରଣତଃ ୧୮ ଇଞ୍ଚ ଓ ଓଜନ ବାଲେଶ୍ୱର ୫ ସେର ହୁଏ । ସ୍ତ୍ରୀପୁରୀମାନଙ୍କର ଓଜନ ପୁରୁଷସନ୍ତାନ-ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କିଛି କମ୍‌ହୁଏ । ୧୯୩୮ ୩ ବର୍ଷର ହେଲେ ୩ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚହୁଏ । ଯୁବକମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା ୫ ଫୁଟ ୭ ଇଞ୍ଚ ଓ ଓଜନ ୩୫ ସେର । ଗଳ୍ପ ମାଂସ ବ୍ୟାଘତ ଶରୀରରେଥିବା ୧ମସ୍ତ ୨୦୦ ଶସ୍ତ୍ର ଅଞ୍ଜିର ଓଜନ ପ୍ରାୟ ବାଲେଶ୍ୱର ୭୯୧୧ ଏବଂ ରକ୍ତର ପରମାଣୁ ବାଲେଶ୍ୱର ୧୪ ସେର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ଧୂଳିଧୂଳି ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧଈଟାଳି ଚେ ପ୍ରାୟରୁ ଶରୀରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶକୁ ଯାଏ । ଯୁବକ ମାନଙ୍କର ଏକ ମିନିଟ୍‌ରେ ୭୫ ଅଞ୍ଚଳରୁ ୭୫ ଥର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧୂଳିଧୂଳି ହୁଏ । ଶରୀର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ହୃଦ୍‌ପିଣ୍ଡ ଏକ ମୁହଁ ଅପେକ୍ଷା ଅଳ୍ପ ବଡ଼ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧସେର ଓଜନ ଅଟେ । ଯୌବନାବସ୍ଥାରେ ଯୁବକମାନଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କର ଓଜନ ୨୧୧୧

ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଟେ ସରଳ ସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଓ ସୁବିଜ୍ଞାନକର , ସେରୁ କିଛି କମ୍ ହୁଏ । ମନ୍ତ୍ରିଷଠାରେ ଶୂନ, ସୁଷୁମ୍ନ, ପ୍ରଭୃତି ନାହିଁମାନକର ରତ ସେଷହୁଏ । ମୁଖନାଟ ଦଳକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ପାଣ୍ଡିପା ଅମ୍ଳନା ବାସୁଦ୍ଦାର ଶରୀରକୁ ପାଇ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରେ । ଉଦରର ଠିକ୍ ନମୁନାରେ ପାକସ୍ଥଳ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଦ୍ଵାରା ବାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟସବୁ ପରପାନ ହୋଇ ଅସାବ୍ୟସ୍ତରୂପନାଧାରକୁ ପାଏ । ପାକସ୍ଥଳୀର ନମୁରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗକୁ ପତ୍ତକୁ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଥିରେ ପିତ୍ତ ଥିବାରୁ ପାକକ୍ରିୟା ସଫଳରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୁଏ । ଏହାର ଓଜନ ଅନେକ ସେରୁ ପ୍ରାୟ କମ୍ । ପାକସ୍ଥଳୀର ବାମ ଭାଗରେ ପ୍ଳୀହା ଅବସ୍ଥିତ । ଉକ୍ତ ପ୍ଳୀହା ଓଜନରେ ପ୍ରାୟ ସେରୁ ଓ ଆକାର ଏକ ମୁଞ୍ଚି ହେବ । ଉଦରରେ ୩୪ ପଟ ଲମ୍ବା ଅଳ୍ପନାଲ ଅଛି । ଶରୀରରେ , ଗୋଟି କୋଷ୍ଠ ଅଛି, ତହିଁର ଓଜନ ପ୍ରାୟ ଏକପା ହେବ । ଶରୀରର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୮୦୦ ବର୍ଗଲକ୍ଷ, ଏଥିରେ ୨୦୦୦୦୦୦ ଗୋଟି ଛୁଇଁ ଅଛି ।

ଓଗ୍ମ (Ogma)

ରୁଷଦେଶର ଗୁପ୍ତ ସୁଲିଷ ବଞ୍ଚକ । ଏହା ରୁଷଦେଶର ଓବିଡ଼ବନ୍ଧୁ, ଗୋସୁଦାରକ୍ରିୟାରେ ପୋଲଟେକ୍ସୋ ଉପାନ୍ତରେ ନାଟ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ମାନକର ସମସ୍ତ ମାତ୍ର ।

ଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ଵାନର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଦର ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ।

କୌସେନ୍ୟ	ସୁଲ ସୈନ୍ୟ	ଆକାଶ ସୈନ୍ୟ
ଆକୃଷ୍ଣିକ	ଜେନରାଲ	ତତ୍ ମାର୍ଗାଲ
କମୋତର	କ୍ରୁରେଡ଼ିଅର	ଏଆର କମୋତର
ବାସ୍ତବନ୍	କର୍ଣ୍ଣେଲ	ବ୍ରାହ୍ମକାସେନ .
କମାଣ୍ଡର	ଲେଫ୍ଟାଣ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣେଲ	ଉଦ୍‌କମାଣ୍ଡର
ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ	ବାସ୍ତବନ୍	ପାଇଟ୍ ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ
ମିଡ଼ସିପମାନ୍	ସ୍ୱ ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ	ପାଇଲଟ ଅଫିସର

ପର ଅଧୀନତା ଯାକତ ଦୁଃଖ ॥

ଦେଶେକ ବଜ୍ର ଦେଶର ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ (National Anthem)ର ପ୍ରଥମ ପଂକ୍ତି ।

ଦେଶ—	ସଙ୍ଗୀତ
ଭାରତ	ଜଗଦୀଶ ରକ୍ଷନ୍ତୁ ରାଜାକୁ ।
ବେଲଜିଅମ୍	ହେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଜନ୍ମଭୂମି ।
ବ୍ରାଜିଲ	ବ୍ୟାପ୍ତ ଗୌରବ ବନ୍ୟା ।
ଡେନ୍ମାର୍କ	ରାଜାଶ୍ରୀମନ୍ତ ହୋଇଣ ଉତ୍ତା ।
ଜର୍ମାନୀ	ଜର୍ମାନ ଜଗତ ଜୟୀ ।
ଗ୍ରୀସ	ମୁଁ ଚକ୍ରିଛି ସ୍ବାଧୀନ ଦେବତା ମୋର ।
ଇଟାଲୀ	ଗୁଲନ୍ତୁ ସମ୍ରାଟ ମୋର ।
ସ୍ବାପାନ	ସମ୍ରାଟ ବଂଶ ଲଭନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧି ।
ସ୍ବିଜରାଜ୍ୟ	ନିଷଦ୍ଧ ଶୋଭତ ପତାକା ମୋର ।
ନରବେ	ଅମେ ରଲପାତ୍ ସ୍ବଦେଶ ଅମୃତ ।
ସ୍ବିଡେନ୍	ହେ ମୋର ସ୍ବାଧୀନ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ ।
ରୁସ୍	ମୁଦ୍ରାପା କାମର କରନ୍ତୁ ଯାତା ।

ମୋଟର ଗୀତି ।

ଅମେରିକାରେ	ପ୍ରତି ୫ ଜଣରେ	ଶ୍ରୁତି ୧
ଭାରତରେ	” ୪୦୭ ”	୧
ଜର୍ମାନୀରେ	” ୧୨୭ ”	୧
ପ୍ରାନ୍ସରେ	” ୩୭ ”	୧
କାନେଡା	” ୧ ”	୧
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ	” ୧୪ ”	୧
ସ୍ବିଜର	” ୩୫୦୦ ”	୧

ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ୩ କୋଟି ୫୦ ଲକ୍ଷ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଚଳୁଛି ।

ମାନ୍ନାଗୁଟ୍ଟା ।

ଭାରତରେ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ବାଧୀନତାର ସବୁ ପ୍ରଧାନ ଦଲିଲ ଏହା ରାଜା ଜନଙ୍କଠାରୁ ଲୋକେ ଅଦାୟ କରୁଥିଲେ । ମହାବୀରୀଙ୍କ ଘୋଷଣା ପସକୁ କେହି କେହି ଭଲରେ ମାନ୍ନାଗୁଟ୍ଟା କହନ୍ତି ।

ପେଟଠାରୁ ବଡ଼ ହାକିମ ନାହିଁ ।

ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ କ୍ରକେଟ୍ ଖେଳବାଳୀ ।

ସଜା ରଞ୍ଜିତ୍ ସିଂହ, ଅମରନାଥ, କାନ୍ତକୁ, ସଜସୁଦ ଦୁଇପ ସିଂହ, ବଳସ୍ୱ
ନବର ରଜସୁଦ ।

ପୃଥିବୀର ଉଚ୍ଚ ଗୃହ ।

ବିଶେଷ ପରିଚ୍ଛେଦ	ମିଶ୍ରଦେଶରେ	ଉଚ୍ଚ	ଫୁଟ
ସେଣ୍ଟ ପିଟରସ୍ ଗାର୍ଡା	ସ୍ୱେମ	୨୨	୩୩୩
କୋଲୋର୍ନ	ସୁସ୍ଥିଆ	୨୨	୩୧୫
ଜର୍ଜ ଓ'ସିଂଟନ ମୁଲ୍‌ହୋର	ସୁକ୍ତବଳ୍ୟ	୨୨	୩୫୫
ଇଫେଲ୍ ଟାଉଅର	ପାରସ	୨୨	୧୮୫
ଉଲ୍‌ସ୍‌ଥର୍ଥ କୋଠା	ସୁକ୍ତବଳ୍ୟ	୨୨	୨୧୨
କେଲସେଲର	୨୨	୨୨	୧୦୩୦
ଏମ୍‌ପାୟର ସୋଧ	୨୨	୨୨	୧୧୫୦

ପୃଥିବୀର ସୁନା ପରିମାଣ !

ପ୍ରାନ୍ତ	ଟ ୧୮୧୨୧୧୨୫୦୦	ଇଟାଲୀ	ଟ ୧୭୧୨୭୫୫୦୦
ଇଂଲଣ୍ଡ	ଟ ୨୫୭୨୭୧୧୦୦	ରୁଷିଆ	ଟ ୧୧୭୭୩୨୫୦୦
ଜର୍ମାନୀ	ଟ ୧୧୧୨୮୧୭୦୦	ଭଲ୍‌ଗ୍	ଟ ୭୩୩୧୮୫୦୦
ସାପାନ	ଟ ୧୭୭୮୫୭୧୫୦୦	ଭରତ	ଟ ୫୧୫୫୨୫୦୦

ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ମୋଟ ସୁନା ୨୫୦୮୦୦ ମହଣ୍ଡ; ଏହାର ଦାମ ୩୧୩୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ।

ଲିନୋ ଟାଇଲ୍ ।

ପୁସ୍ତକାଦି ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସୀସାର ଅକ୍ଷର ହାତରେ ଯୋଡ଼ି କାମ ହୋଇଥାଏ । ଏହା କରବାକୁ ବହୁତ ସମୟ ଲାଗେ, ଅଳ୍ପ ସମୟରେ କପରି ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁ ଏଥି ପାଇଁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁକଳ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ୧୮୮୫ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଆରେ ମରଗେନ୍‌ଥାଲ ସାହେବ ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଏହାର ଅକ୍ଷର ଉନ୍ନତ ୧୮୮୫ ସାଲରେ ହୋଇ ଲିନୋ ଟାଇଲ୍‌ରେ ଲିଖିତ ହେଲା ଏବଂ ୧୮୮୭ ମାଲରେ ନିଉ ଇର୍ସ୍‌କ୍‌ ଟ୍ରାନ୍ସିଲ୍‌ ସମାଦେଶ ଏହି କଳରେ ପ୍ରଥମ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ୪୦ ବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ମରଗେନ୍‌ଥାଲ୍‌ କୋମ୍‌ପାନୀ ଲୁକ୍‌ସରେ ଲିନୋ ଟାଇଲ୍‌ ଚଳାଉଅଛି । ଭରତସ୍ୱ ଲୁକ୍‌ସରେ, ନାନିସ୍ ଓ ବର୍ମିଙ୍ଗ୍‌ ଅକ୍ଷରରେ ଏହି କଳର ଅର ହୋଇଛି । ଏଥିରେ କଳ ଟିପିରେ

ହାତ ଗୋଡ଼ାକୁ ଗୁଲ୍‌ର କାହିଁ ।

ରେଳା ସୀତାଙ୍କୁ ଅପଣାନ୍ତୁ ଏ ଅକ୍ଷର ଚିଆର ହୋଇ ପାଠ କମ୍ପୋଜ ହୋଇ
ପାରେ । ଋତ ୧୯୩୫ ସାଲ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ବଙ୍ଗଳାରେ ମଧ୍ୟ ଲିନୋଥାଇପ୍
କରାଯାଇଅଛି । ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଦୁଗାର ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ । ଏହା ଛଡ଼ା ମନୋ-
ହାରୀ କଲରୁ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି କାମ ହୁଏ ।

—*—

ବେଟାରି କଳ ।

ଏହା ଏକ ଗ୍ରାସିବା କଳ । ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟକ ଗ୍ରାସିବା ପାଇଁ ବୈଦ୍ୟୁତିକ
ଶକ୍ତି ସଂଯୋଗ ନୁହେଁ । ଏଥିପାଇଁ ବେଟାରି କଳ ଲୋଡ଼ା । ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଲକ୍ଷ-
ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଏବଂ ଘଣ୍ଟାକରେ ୫ ଲକ୍ଷ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରାସି ହୁଏ । ଖବର କାଗଜ
ପତ୍ତେ ଏ କଳ ବଡ଼ ଦରକାରୀ । ଏହା ସାଙ୍ଗରେ ଗ୍ରାସିବା, କାଟିବା, ଛେଦ କରବା,
ପ୍ୟାକ୍ କରବା ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ କଲରେ ହୋଇଥାଏ । ବେଟାରି କଳରେ ଖଣ୍ଡ ୨
କାରତ ଲରେ ଲାହିଁ । ତତ୍ତ୍ୱେ ପରି ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା କାଗଜ ୫ ମାଇଲ ଲମ୍ବା
କାଗଜ ଏଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଭାରତରେ ବହୁତ କଢ଼ ବଡ଼ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଏହି
କଳରେ ଗ୍ରାସା ହେଉଅଛି ।

ପ୍ରମୁଖ ମୁକୁଟ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ସରକାର ଯେଉଁ ମୁକୁଟ ଅଛି ତାହା ଲଣ୍ଡନ ଟାଉନର ଠାରେ
ଅତି ଜାଗ୍ରତାରେ ସୁରକ୍ଷିତ । ସରକାର ଅଭିଷେକ ଉତ୍ସବ ବେଳେ ସେ
ଅଢେ ମାଟି ସେ ମୁକୁଟ ମୁଣ୍ଡରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଏହି ମୁକୁଟ ପ୍ରଥମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡଙ୍କ
ଅମଳରୁ ରହିଅଛି ଏବଂ ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ କରବାକୁ ବହୁ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟିତ
ହୋଇଅଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଷ୍ଟେଟ୍ କାଉନ, କାଉନ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ନାମକ ଅନ୍ୟ
୨ ଟି ମୁକୁଟ ଅଛି ତାହା ଅନ୍ୟ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଥାଏ ।

—*—

ସାନରୁ ବଡ଼ ହେଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ—ଡ଼ିମ୍ବରଲ୍ ସମାଜ୍ ତାଲୁକା

ଓ ଇର୍ଡ୍ ରେଡ଼ିଂ

ପ୍ରାନ୍ତର—ନେପୋଲିଅନ୍ ଓ ବ୍ରିସ୍ଟଲ୍

ଜର୍ମାନୀ—ବସମର୍ସ

ସାମାଜର—ଅଲୁମା

ଆମେରିକାର—ଓଫିସିଂଟନ

ଲିବୋ ଓ ହୁରର

ଚୀନର—ସନ୍‌ଲୁଆଟ୍‌ସେନ୍

ଇଟାଲୀର—ମୁସୋଲିନୀ

ରୁଷିଆର—ଲେନିନ୍ ଓ ଷ୍ଟାଲିନ୍

ମିଶରର—ନବଲ୍ ଗାଣା,

ପାରସ୍ୟର—ରଜା ଖା

ହରସ୍ତର—କାମାଲ୍‌ସାଲା,

ସ୍ପାନିଶର—ଗାଲ୍‌କୋ ଅର୍ଡ଼

ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର—ଡୋଲଫସ

ଯୌକ୍ତନ ଯେ ଅସ୍ତ୍ର ରଖଇ ମତି ।

ପୃଥ୍ବୀର ବଡ଼ ପୁସ୍ତକାଗାର ।

ବିକଳପଥେକ୍ ନେସନାଲ୍ ପ୍ରାନ୍ତ—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୧୦୦୦୦୦୦୦୦୦

ଲେଜନସ୍ତାତ ପୁସ୍ତକାଗାର, ରୁଷିଆ—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୭୫ ଲକ୍ଷ

ବ୍ରିଟିଶ ମିଉଜିୟମ୍ ଲଣ୍ଡନ—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୩୪୧୫୧୦୦

ବୋର୍ଲିଏନ ପୁସ୍ତକାଗାର ଅକସ୍ ପୋର୍ଡ଼—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୩୭୧୦ ୦୦୦

ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ପୁସ୍ତକାଗାର ବ୍ରୁସେଲ୍‌ସ୍—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୧୪୭୭୭୦୦

ଜର୍ମାନୀ ପୁସ୍ତକାଗାର—ବର୍ଲିନ—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୩୩୪୪୭୭୪

ରୁସିଆ ପୁସ୍ତକାଗାର ଅକ୍ସିଆ—ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ୧୮୭୦୦୦୦

ଫ୍ରେଞ୍ଚିଆଲ୍ ଲାଇବ୍‌ରେରୀ କଲିକତା— ” ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ

ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଏକସ୍‌ରେଜି ।

ନିଶେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଜିକାଠିକ୍ ପାଖକୁ ଚାଲିବୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୁଝିବା ମାତ୍ରେ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ଯେଉଁ ଲେଖା ଦେଇ ଆସି ଚାଲୁ ବନ୍ଦ ଅଫ୍ ଏକ୍ ସତେଜ କହନ୍ତି ।

ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଲଜିଂ ।

ଜାହାଜରେ ମାଲ୍ ମଠାଇ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜାହାଜର କାସ୍ତାନ ଯେଉଁ ଯାତ୍ରୀ ଦିଏ ତାକୁ ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଲଜିଂ କହନ୍ତି ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ବୟନକଳା ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୁଗା କଳାମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ୪୦ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଏବଂ ଏଥିରେ କାମକରନ୍ତି ୩୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ।

ଜଗତର ରାଜନୈତିକ କାଦ ।

ସାମ୍ୟବାଦ—ସମସ୍ତେ ସମାନ; ବଡ଼ଲୋକ ଓ ଜମିଦାରଙ୍କ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ନାଷ୍ଟିବାଦ—ଏକ ସକ୍ରିୟାଳୀ ଜାଗା ଦଳ । ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ ସେଇ ସାଧନ ।

ଫ୍ୟାସିଷ୍ଟ ବାଦ—ସାମ୍ୟବାଦର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଧନମାନଙ୍କର ଦଳ ଗଠନ ।

ପୃଥ୍ବୀର ସିନେମା ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ୪ ହଜାର ସିନେମା ଥିବୁ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୭୦ ହଜାର ଲୋକ ସବୁ ବ୍ୟବସାୟରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ପୃଥ୍ବୀରେ ସିନେମା ବ୍ୟବସାୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ମୂଲ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବୁ ।

ଏହି ଜନ୍ମେ ଭାର୍ଯ୍ୟ ଥୁଆ ମୁକତ ।

ମନ୍ତ୍ରୋ ନୀତି ।

ଅମେରିକା ଯୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ ମନସେ ସାତହବ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।
ଦକ୍ଷିଣ ଅମେରିକାରେ ଇଉସେପୀୟ କ୍ଲୋମାନେ କ୍ରମେ ସମତା ବିସ୍ତାର
କରୁଥିଲେ । ଏଥି ପାଇଁ ମନସେ ସାତହବ ଏକ ଘୋଷଣାକଲେ ଯେ
ଏହିକ ଯଦି ଇଉସେପୀୟମାନେ ସେପରି କରନ୍ତି ତେବେ ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ସେ-
କାର୍ଯ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବି ଅର୍ଥାତ ଅମେରିକାର ରାଜନୀତି ସମ୍ପର୍କରେ ଇଉସେ-
ପୀୟମାନେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେବେ ନାହିଁ । ଏହା ମନ୍ତ୍ରୋମାନ ବୋଲି ଖ୍ୟାତ ।

ମୂଲ୍ୟବାନ ଚିହ୍ନ ।

କରିନାସେ ଗ୍ରୁପ୍—ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅଛି । ମିଲରର ତତେସ୍ତ୍ରବ ୭୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡ
ମୂଲ୍ୟ ୧୨୨୦୦ ପାଉଣ୍ଡ । ମାଡୋନା ଛବି ୧୦୦୦ ”
ସିଂହେଇ ଛବି ୧୧୫୦୦ ” । ଲବେନ୍ସବୁର ପିକି ୨୭୦୦ ”

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦେଶରେ ପାଖୀ ନାହିଁ ।

ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, କେଲଜିସ୍ତାନ, ଜେନମାର୍କ, ହଲଣ୍ଡ, ନରଭେ, ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ,
ଭ୍ରାଜିଲ, ଥେରୁ, ଇଟାଲୀ, ରୋମାନିଆ, ସୁଇଜରଲଣ୍ଡ, ଅରଜେଣ୍ଟାଇନ, କ୍ୟା-
ରିବା, ସୁଇଡେନ, ରୁଟିଆ, ଫିନ୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ, କୁଇନ୍ସଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ନେପାଲ,
ନେସିଡୋ ଓ କଲେମିଆ । ସାଧାରଣ ହତ୍ୟା ଅପରାଧରେ ଏଠାରେ ପାଖୀ
ଦଣ୍ଡପାଏ ନାହିଁ ।

ଛାପାଖାନାରେ ଓଡ଼ିଆ ଟାଇପର ନାମ ।

ସୁନ୍ଦରାଈକା, ପାଇକା, ଇଂଲିଶବନ୍ତ, ଇଂଲିଶବନ୍ତ ଅଞ୍ଜଳି, ପ୍ରେସ୍. ଥି. ଲବନ୍ସ-
ବୁର ପାଇକା, ତବଲ୍ ପ୍ରେସ୍, ଟି. ଲବନ୍ସ ପାଇକା ।

ଟୁଟାନ୍ ଖାମେନ୍ ସମାଧାନ ।

ମିସରଦେଶର ଲସୁର ଠାରେ ଭାଜା ଟୁଟାନ୍‌ଖାମେନ୍‌ଙ୍କର ସମାଧି ଓ ଶିବ-
ବାଦାର ଅଛି । ଏହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୧୩୫୦ ବର୍ଷର ଶବ୍ଦ, ସମାଧି ଭିତରେ କେଟି-
କେଟି ଟଙ୍କାର ସୁନାରୁପା ଥିଲା । ଯେତେଜଣ ଏହି ଖଜଣା କାର୍ଯ୍ୟର ନେତୃତ୍ବ
ଛାଡ଼ି ଦର୍ଶନରେ ସେମାନେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିକ ଏହି ଅଭୁତ ଉଦ୍‌ଘାଟନରେ
ମନୁଅଛନ୍ତି ।

କ. ତାଲୁକାଠାରୁ ସରକାରୀ ସେବା ।

ରେଡିୟମ୍ ।

ଜଗତରେ ସେତେପ୍ରକାର ଧାତୁ ଅବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି ସେହିସମ୍ମତ ତାହା ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଦେଖି ହେଉଥାନ୍ତି । ହାଇଡ୍ରୋଜନଠାରୁ ଏହା ୨୮ ଗୁଣ ଭାର ଅଟେ ଏବଂ ଏହା ଜେଲ ଓ ଉତ୍ତାପ ସକ୍ତ ଅତି ବାହାର ନାହିଁ । ବ୍ୟାନ୍-ସର ପ୍ରଭୃତି ସେଗରେ ଏହା ଅତି ଉପକାରୀ ମାତ୍ର ଏହାକୁ ବାର୍ତ୍ତରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ବହୁ ଜାତିର ମତ୍ତ ଧାତୁଲେଖି । ସର୍ଥିଠାରେ ସେହିସମ୍ମତ ତତ୍ତ୍ଵର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ମାଟାନ୍ ବ୍ୟୁତ୍ତା ନାମକ ମହଲୀ ଏହା ଅବିଷ୍କାର କରି ନୋବେଲ ସୁବସ୍ତାର ପାଇଥିଲେ । ଏହା ସବୁଠାରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଧାତୁ ।

ରଏଲ ସୋସାଇଟି ଲଣ୍ଡନ ।

ଏହା ପୃଥିବୀର ଜ୍ଞାନ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ସମିତି । ୧୭୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଛାପିତ । ଏଥିରେ ମେମ୍ବର ଦେବା ମହାଶୟର ବଥା । ଶ୍ଵେତରୁ ସର ଜଗନ୍ନାଥ, ସର ରମଣ, ତାକୁର, ମେଦତାକ ସାହୁ, ଏଥିର ମେମ୍ବର ଅଛନ୍ତି ।

ଭାରତରେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଇତ୍ୟାଦି ।

ପ୍ରାଣୀ—	ଶ୍ରେଣୀ—	ତାଳ—
ପ୍ରାଣୀପାତ୍ରୀ	୧୧୫	୪୦୧
ପକ୍ଷୀ	୫୧୩	୧୭୧୭
ପ୍ରାଣୀପାତ୍ରୀ	୧୪୭	୫୩୪
ମତ୍ତ	୩୫୨	୨୦୦୦

ଭାଗ୍ୟବତୀ ଜନନୀ ।

ଲଣ୍ଡନରେ ଗୋଟିଏ ହାସ୍ୟାଚାରରେ ରଲୋରଥା ହାମିଷ୍ଟ ଓପାର୍ଥନ ମୁଁ ଏକ ରମଣୀ ଏକ ସଙ୍ଗେ ଟିଟି ଓ ପୁଅ ପ୍ରସବ କରିଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାଙ୍କ ବୟସ ୩୫ ବର୍ଷ । ନିଜେ ରଲୋରଥା ହାମିଷ୍ଟ ଓପାର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଯମଜ । ଏହି ଟିଟି ପୁଅ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମଟିର ଜନ୍ମର ୩୦ ମିନିଟ୍ ପରେ ୨ୟ ପୁଅ । ତାର ୧୪ ମିନିଟ୍ ପରେ ୩ୟ ଏବଂ ୧୦ ମିନିଟ୍ ପରେ ୪ର୍ଥ ପୁଅ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ତନ୍ମ ସମୟରେ ୧ ମନର ଓଜନ ୫୫୫ ଆଉନସ୍, ୨ୟର ୩୩୫, ୩ୟ ୭୫୫ ଏବଂ ୪ର୍ଥ ୭୧୫ ଆଉନସ୍ ଥିବ । ତନ୍ମ ସାଧାରଣତଃ ତନ୍ମ ସମୟରେ ଶିଶୁର ଓଜନ ୧୧୨ ଆଉନସ୍ ହୁଏ । ବରତରେ ହୁସାବ କରି ଦେଖା ଯାଇଛି ଯେ ପ୍ରତି ୨୫ ଲକ୍ଷ ତନ୍ମରୁ ଏକଥର ଟିଟି ଶିଶୁ ଜନ୍ମେ ।

ମନ ଜାଣେ ଯେହୁ କରନ୍ତି ଭୋଗ ।

ଶୂନ୍ୟତର ଝୁଲୁ ରେଲଗାଡ଼ି ।

ସାଧାରଣ ରେଲ ପରି ତଳେ ଲୁହା ଲାଗନ୍ ନ କରି ଉପରେ ସେତୁପରି କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଗାଡ଼ିର ଚକ ଉପର ଆଡ଼କୁ ହୋଇଛି । ଗାଡ଼ି ସେଥିରେ ଝୁଲୁ ଝୁଲୁ ଗଲେ । ଅନୁଭବ ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ଉଚ୍ଚା ଜାହାଜ ପରି । ଏହି ଶୂନ୍ୟ ରେଲପଥ କରିବାକୁ ପ୍ରତି ମାଇଲକୁ ୧୧୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ଗାଡ଼ି ପୁଷ୍ଟଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଏକ ସହରରେ ଗଲୁଅଛି । ଏହାକୁ ରେଲପ୍ରେନ୍ କହୁଛନ୍ତି ।

—*—

ଜଗତର ମୂଲ୍ୟବାନ ପିତୃଳା ।

ଝେନ ଦେଶର କୌଣସି ବ୍ୟାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମୂଲ୍ୟବାନ ପିତୃଳା ଅଛି । ତାର ଦାମ ୧ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ । ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ମାଟେଲ ପ୍ରସରରେ ନିର୍ମିତ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୩ ଶତ ବର୍ଷ ପୁରୀ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାହାକୁ ସମାଧି ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ସମ୍ପ୍ରତି ସେହି ମୂଲ୍ୟବାନ ପିତୃଳାଟି ସେହି ସମାଧି ସ୍ଥାନରୁ ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଅଛି ।

—*—

ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ।

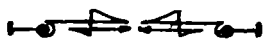
ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଭାରତବର୍ଷରେ ନୃତ୍ୟଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟ ପ୍ରଚଳନ ଅଛି । ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୨୯୮୦ ଅବ୍ଦରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସଙ୍ଗୀତ ଦିଗ୍‌ଗାରେ ବିଶେଷ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ବାଦ୍ୟ ସହସ୍ର ଯାବନ୍ତ, ପାଲ-ସିକ, ପାସ୍ତାତ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ମିଳିଅଛି । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରମାନ ନାନା ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ । ସେଥିରୁ କେତେକ ନାମ ନିମ୍ନରେ ଦିଆ-ଗଲା :—

ଡୋଲ, ଡୋଲକା, ମାଦକ, ମୁଦଙ୍ଗ, ପଖୋଇ, ଘୁମୁସ, ବଡ଼କାଠ, ବେଣା, ନାଗରା, ନହରତ୍ ଚେଲଙ୍ଗୀ, ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ, ହୁସା, କାହାଲ, ମହୁର, ମୁରଲୀ, ବଣୀ, ଖଣ୍ଡଶା, ହମରୁ, ଧୁଡୁଗ, ଡାଢ, ସମତାଲ, କେତାଲ, ଗିରି-ବଦ୍ୟ, ଦଢା, ଝିଙ୍ଗା, ବେଣୁ, ଦଢ, ବାସ୍ତୀ ଗବନ, ସୀତାର, ବାଣା, ଏସବୁର ସାରଙ୍ଗ, ବେଣୁସିଲ, ଏକତାର, ତାନପୁର, କେନ୍ଦର, ହୁମା, ତାର, ଦଗୁର, ଚିତ୍ତଲେ, କୁରୁତ୍‌ନେଟ୍, କରୁନେଟ୍, ପିଆନୋ, ହାର୍ଡମାନସ୍‌ପିନ୍ ଇତ୍ୟାଦି ।

ନୂତନ କାବର ଶବ୍ଦ ଅଦ୍ଭୁତ ।

ବିନା ସଂପର୍କେ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ ।

ଅମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟରେ ତାଳର ପ୍ରାଚୀନସ୍ଥାମୋ ଓ ତାଳର ଅଲ୍‌ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ୍ କୋଇଲା ନାମକ ଦୁଇଜଣ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମଦତ୍ତ ତାଳର, ପୁରୁଷର ବନା ସ୍ୱର୍ଗରେ ନାଶ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଗର୍ଭବତୀ କରାଇ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରତିଯୋଗରେ ପାଞ୍ଚନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଅବବାହକାର ବନା ସ୍ୱର୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତାନ ଲଭ ହେଉଅଛି । ଏହିପରି ସେମାନେ ୧୩ ଦିନ ପରସ୍ପର କରି ୮ ଗୋଟି ପରସ୍ପରର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଲଙ୍ଗ୍ ଅଲ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ନାମୀ ମିସ୍ତର ଓ ମିସ୍ତେସ୍ ସ୍ୟାଲ୍‌ଭୁଟୋର ଲଭସେଲ ନାମକ ଏକ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଯମନ ସନ୍ତାନ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରତିଯୋଗରେ କାତର ନଳି ଅକାର ଏକ ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁରୁଷର ବାସ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶକର ଦ୍ୱାରା ନାଶ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଗର୍ଭବତୀ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ଅଭିଯନ୍ତ୍ର ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା କୁମାର ମଧ୍ୟ ଶିଶୁର ମାତା ହୋଇପାରେ ।

ଚପୁନିକା ।

- ୧ । ୧୮୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଟ୍ରାମ୍‌ବାହୁ ଚାଲିଥିଲା ।
- ୨ । ରକ୍‌ଫେଲ୍‌ର ପୃଥିବୀର ଧନକୁଟେର ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ସେ ଜଣକର ମୂଲ୍ୟ କଲେ ୩ କୋଟି ୨୮ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ।
- ୩ । ୧୯୩୯ ରେ ଗ୍ରେଟ୍‌ବ୍ରିଟେନରେ ୮୯୯ ଜଣ ଲକ୍ଷମତ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ୧୯୩୭ ବେଳକୁ ହଜୁକାର ଲକ୍ଷମତ ହୋଇଛନ୍ତି ।
- ୪ । ଲଏଡ୍ ଜର୍ଜ ଅପୃଷ୍ଠାବନୀ ପାଇଁ ୧ ଲକ୍ଷ ୩୨ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ଦେଇଛନ୍ତି ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।
- ୫ । ଜର୍ମାନୀରେ ଗୁରୁଆଡେ ଏପରି ମଟର ସ୍ତ୍ରୀ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଯେ ଦୟାକ ମଧ୍ୟରେ ୭୨ ହଜାର ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ସେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ନେଇହେବ ।
- ୬ । ଲଣ୍ଡନର ଲର୍ଡ୍ ମେଥୁଇଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୧୨୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଶୋମିତିଲ । ପୂର୍ବେ ବର୍ଷକୁ ୧୦୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ମିଳୁଥିଲା ।
- ୭ । ଅମେରିକାର ଲଭିଆଥାନ (Livyathan.) ନାମକ ଗାଈର ନିର୍ମିତ କରିବାକୁ ୨୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ।
- ୮ । ଲଣ୍ଡନ ଟ୍ରାମ୍‌ବେଇରେ କବଳ ଲଭନ୍ । ମୋଟ ଲମ୍ବ ୩୦ ମାଇଲରୁ ବେଶୀ । ଏଥିରେ ଯେଉଁ ଗାଈ ମରୁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହା ମୋଟ ଲମ୍ବ ଏମାନେ ଶରଦ ଧୂର ବାହନ ।

- ୧୧ ମାଇଲ ଏକ ପ୍ରତିଦିନ ୨୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ରେଲ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ୧୯ ମେ ୪ ମାସ ତଳେ ୧୧୪ ଷ୍ଟେସନ ଅଛି ।
- ୧୨ । ମିସର ଦେଶର ଷ୍ଟିକ୍ସ ମୁକ୍ତି । ଲମ୍ବ ୨୫୦ ଫୁଟ ଓ ଉଚ୍ଚ ୨୫ ଫୁଟ । କେବଳ ଦୁଇଟି ୩୩ ଫୁଟ ।
- ୧୩ । ଗ୍ରୀସଦେଶର ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ସୋଫୋକ୍ଲିସ୍ ଅଲେକ୍ସାଣ୍ଡ୍ରା ନଗରରେ ଗ୍ରୀ. ପୂ. ୩ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଗୋଦଳ ଚର୍ମିଣ କରାଥିଲେ ।
- ୧୪ । ମାଳେସିୟା ନାମକ ବଡ଼ ଜାହାଜରେ ଯେଉଁ ଧୂଆଁ ଚଳାଅଛି ତାହା ଏପରି ଲୋକ ଯେ ୨୫ ମୋଟର ଚାକୀ ସହଜରେ ଚାହା ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ଆସି ପାରନ୍ତି ।
- ୧୫ । ସୁଇଜରଲଣ୍ଡ ତଳ ପ୍ରାଚୀନ ଉଚ୍ଚତାରେ ନାଏରସ୍ ପ୍ରାଚୀନ ୧୦ ଗୁଣ ଅଛି । ମାତ୍ର ଜଳର ବେଗ ସେଠାରେ ପ୍ରବଳ ନୁହେଁ ।
- ୧୬ । ହିନ୍ଦୁର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଇଂରେଜୀ ଓ ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ଅଛନ୍ତି ।
ମାକ୍‌ସମୁଲର, ଉଇଲସନ୍ ଜମର, ରଥ, ସେସେନ୍, ଲିଙ୍ଗୋଇସ୍, ଓଲଡେନ୍‌ବର୍ଗ, ବୁଣି ମୋହନ ବାନାର୍ଜୀ, ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ, ଇଉଝେକ୍ଟ, ଫରହାଦି, ଚୁମ୍‌ଫିଲ୍ଡ, ପଣ୍ଡିତନାଥ, ପିଟରସନ ।
- ୧୭ । କଲେ ରାଜ ଦା-ଲମ୍ବ ୨୨୨ ମାଇଲ ଓସାର ୧୨ ମାଇଲ ଏକ ଗଭୀର ୭୦୦୦ ଫୁଟ ।
- ୧୮ । ପାଟଣାର ରାଜ ଗୃହଠାରେ ଥିବା ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସବଣରେ ରେଡ଼ସ୍ପିନ୍ ଧାତୁ ମିଶ୍ରଣ ବୋଲି ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ପ୍ରମାଣିତ କରି ଅଛନ୍ତି ।
- ୧୯ । ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତିଦିନରେ ୫୫୫୦ ଜଣ ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମ ଓ ୫୫୫୦ ଜଣ ମୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନରେ ୧୨୦୦ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଦୃଷ୍ଟ ବିବାହ ୮୫ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନରେ ୧୧୮୫୦୦ ଜଣ ଦୋଷ କରୁଛନ୍ତି ମାତ୍ର ୧୭୭୦୦୦ ଜଣ ଦଣ୍ଡ ପାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନରେ ୧୧୫୦୦୦ ଟଙ୍କାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଅଛି ଏବଂ ୧୧୫ କୋଟି ୧୭ ଲକ୍ଷ ଚିଠିପତ୍ର ଡାକରେ ପାଉଅଛି । ହେ ଦାରେ ୭ କୋଟି ଶଗଡ଼ବାହନ ଗ୍ରହୀତ ହେଉଅଛି ।
- ୨୦ । ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରତି ୧୫ ଜଣରେ ଜଣେ ମଝର ଭ୍ରାତୃଭାବ ।
- ୨୧ । ୧୯୩୭ ରେ ଲଣ୍ଡନରେ ୮ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର ସାଇକେଲ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିଲା ।
- ୨୨ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଚାନ୍ଦର ଲାଇଫେନସ୍ ଫିସ୍ ବାବର୍ ୩ କୋଟି ୨୫ ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ୧୯୩୫ ରେ ଆଦାୟ ହୋଇଥିଲା ।

ରସିକ ତାହାକୁ କୁହନ୍ତି ସିନା ।

- ୨୦ । କୁମାରୀ ଅବସ୍ଥା ଠାରେ ବକାଳ ଠାରୁ ୧୫୦ ଫୁଟ ଲମ୍ବର ମାଟି ତଳେ ସୁତଙ୍ଗ କରି ଏକ ନଂ ପ୍ରକାଶକ ।
- ୨୧ । ରୁଷିଆ ଦେଶର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଭିଷେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଡିମ୍ବଲିନ୍ କହନ୍ତି । ଏହା ଅଳ୍ପ କାଳ ସୋଭିଏଟ ସରକାରଙ୍କ ଅଧିକାର । ଇଂଲଣ୍ଡର ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀ ହାଇଡ୍ରୋଲିକ କହନ୍ତି । ଅମେରିକାର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ରହୁବା ଘରକୁ ହାଇଲଟ୍ ହାଉସ୍ କହନ୍ତି । ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଘରକୁ ଏଲିସି କହନ୍ତି । ଜର୍ମାନ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ଘର ଗୋଷ୍ଠିତାମ କହନ୍ତି । ଇଂଲଣ୍ଡ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ବାସ ଗ୍ରହକୁ ବର୍ଜିମହାମ୍ ପ୍ରାସାଦ କହନ୍ତି ।
- ୨୨ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ମହମାଛ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ଦଂଶେ ମାଟି ଏହା ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ମହମାଛ ଥିଲେ ଛଡ଼ା ଦୁଇଥର ମାରିପାରେ ନାହିଁ, କାରଣ ତାହାର ଦଂଶିବା ଶୁଣି ଖଜିପାଏ ଓ ସେ ସେଇ ଛଜିବା ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ମରିଯାଏ ।
- ୨୩ । ଭରତବର୍ଷରୁ ଦେଖିପାଇ ଯୋନା ହାନଜୁଏ ୧୭୮୭ ସାଲରେ ପ୍ରଥମେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଛତା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଛପହାସ କରୁଥିଲେ ।
- ୨୪ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ଅଇନ ଅଛି । ତାକୁ ହାବିମ୍ ବୋଲିପା କହନ୍ତି । ଏହି ଅଇନ ଯୋଗୁଁ ଶୁଣି ଧୀନ କିମ୍ବା ଦଣ୍ଡପ୍ରାପ୍ତ ଅସାମୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ବନ୍ଦି କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଭରତବର୍ଷରେ କଲିକତା, ବମ୍ବେର ଓ ମାଦ୍ରାସ ହାଇକୋର୍ଟ ମାନଙ୍କରେ କେବଳ ଏହି ଅଇନମତେ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ହେବ ।
- ୨୫ । ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଶୁଦ୍ଧ କାଲି ତରକାଣି ଅତି ରକ୍ଷିବା ପାଇଁ କଲିକତାର ତାକୁର ଇନ୍ଦୁ ମାଧବ ମଲିକ ଏକପ୍ରକାର ପାଣି ଅବିଷାର କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଇନ୍ଦୁମିକ୍ କୁକର କହନ୍ତି । ଏଥିରେ ବାମ୍ଫ ହାସ ରକ୍ଷନ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ସୁଖ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଖନ୍ଦା ଦେଖି ସେ ଏହା କରୁଥିଲେ ।
- ୨୬ । ସର ମାଇକୋମ୍ କ୍ୟାମ୍ବେଲ ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଦ୍ରୁତ ମୋଟର ଚଳାଇବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନୂତନ ଧରଣରେ ନିମିତ୍ତ “ନାଇପସି” ନାମକ ମୋଟର ଗାଡ଼ିରେ ସେ ଘଣ୍ଟାକୁ ୨୭୩ ମାଇଲ ଯାଇଥିଲେ । ମୋଟର ବୋଟର ଗତି ୨୩୧ ମାଇଲ ଯାଏ ହୋଇଅଛି ।
- ୨୭ । ଭରତୀୟ ଚିକିତ୍ସାବି ମିନିଟରେ ଏକ ମାଇଲ ଯାଇପାରେ । ପଶୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ଗତି ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ।
- ୨୮ । ବେଲ୍ଜିମରେ ବସି ଅଧ୍ୟାପକ ପିକାର୍ଡ ୧୦ ମାଇଲ ଉପରକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ରକ୍ଷ ବତାଏ ଯେ ଜଗି ବାସନା ।

- ୨୧ । ୧୮୭୪ ସାଲରେ ଉଥମେ ବୁଢ଼ । ଜାହାଜ ଅମେରିକାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବୁଢ଼ା ଜାହାଜର ନାମ ସୁରତକାହ୍ନି । ଏହା ଲମ୍ବରେ ୩୧୪ ଫୁଟ ଅଟେ ଏବଂ ୧୨ ଫୁଟର ମାଲଲ ଯିବାବଳ ଗେଟୱେଲ ସାଙ୍ଗରେ ନିଏ । ଏହା ପ୍ରାନ୍ତସ ଦେଶର ଅଟେ ।
- ୨୨ । ଇଂଲଣ୍ଡର ବସ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପରେ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ । ଭାରତର ବସ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଅନୋଳନ ଯୋଗୁ ଏଥର ଗ୍ରାସ୍ ଅଧ୍ୟାୟ ବେତାର ହୋଇଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।
- ୨୩ । ଶହେବର୍ଷ ପୁରୁଷ ଯାତ୍ରା ପୃଥିବୀରେ ୪ ଫୁଟର ପଥ-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୦ ଫୁଟର ଚଳୁଅଛି ।
- ୨୪ । ଅମେରିକାରେ ଏକ ପ୍ରକାଶ ଫର୍ଲାଇଟ୍ ଉଦ୍ୟାନ ହୋଇଅଛି । ଏହା ୮୦ କୋଟି କାଣ୍ଡର ପାର୍ଥକ୍ୟ ବଢ଼ିଛି । ୩ ମାଲଲ ଉପରେ ଉଡ଼ୁଥିବା ଉଡ଼ା ଜାହାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଉପରେ ଉଡ଼େ ଏହି ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖାଯିବ ।
- ୨୫ । ଭାରତୀୟ ତାଳ ବଜାରେ ସର୍ବମୋଟ ୭୦ ଫୁଟର ହେଉ, ୨୨ ଫୁଟର ମୁସଲମାନ, ୨ ଫୁଟର ୪ ଶତ ଦୋମିଶା ସାହେବ, ୧୨୨ ଦେଶୀ ଶାଫିୟୁଲ, ୧ ଶତ ଶିଖ ଏବଂ ଗ୍ରାସ୍ ୧ ଶତ ସାହେବ କାମ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏଥିରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୁରୁତ୍ବରେ ସାହେବ ଓ ଦୋମିଶା ସାହେବ ବେଶୀ ଅଛନ୍ତି ।
- ୨୬ । ଅମେରିକାର ଓକଲହାମା ପ୍ରଦେଶର ଜର୍ଜ କାଲର୍ଥ ନାମକ ଜଣେ ଲୋକଥିଲେ । ସେ ଯାତ୍ରା ଶାବନ ତାସ ଖେଳ କଟାଇଥିଲେ । ଥରେ ତାସ ଖେଳବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ବେବଲ ଲସ୍ତାପାତ ଗୁଡ଼ାଏ ଅସିଲା । ସେ ଏହା ଦେଖି ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ଶିତ ପାଟିଗଲା ।
- ୨୭ । ବର୍ଷିକ ଅମେରିକାରେ ଏକ ପ୍ରକାର ମହୁମାଛ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମହୁ ଚକ୍ଷୁ ବଢ଼ିଥାନ୍ତି ଅଟେ ।
- ୨୮ । ଅଫିକ ନାମରେ ଏକ ପୁର ଅଛି । ତାହା ୩୮ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ଲହେ । ଗୋଟିଏ ପୁର ଗ୍ରାସ୍ ୮୦ ଫୁଟର ଟଙ୍କାରେ ବଢ଼ି ହୋଇଥିଲା ।
- ୨୯ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷିତ ବର୍ମିଶୀଲ ବ୍ୟକ୍ତି ବର୍ଷରେ ଯେତେ କଥା କହନ୍ତି ସେଥିରେ ଗ୍ରାସ୍ ଏକୋଟି ୧୦୦ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ସେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏ ବର୍ଷ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ଗ୍ରାସ୍ ହେଉଛି ୪୦୦ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଯେତେକଥା କହନ୍ତାର କରଯାଏ ତାହା ହୋଇପାରୁ ଏବଂ ଏହା ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କୁ ଯେତେ ବର୍ଷକୁ ଗ୍ରାସ୍ ୧୩ ଫୁଟ ଲମ୍ବ ସେକ୍ସିଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ।

ମେଘ ଅଳ୍ପ ଦେଖି (ଯେ) ଧରଣ ଛାଡ଼ା ।

୩୮ । ସାଧାରଣତ ଅମ୍ବୁମାନେ ବର୍ଷକୁ ୧ ଗୋଟି ୪୭ ଲକ୍ଷ ଥର ଅସିପଡ଼ା
ଉଠାଇ ଓ ପକାଇ । ଏଥିରେ ଯେତେ ଶକ୍ତି ବ୍ୟୟ ହୁଏ ତାହାଦ୍ୱାରା
୨୭ ସେର ଓଜନର ଓଜନ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇ ପାରେ । ଯେତେ
ପରମ୍ପରାରେ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଭାଙ୍ଗି ଓ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଦେଉଁ ତାହାଯଦି
ରସୁପାରୁ ତାହା ହେଲେ ୨୫ ବର୍ଷ ପୁଅ ମାପରେ ଗୋଟିଏ ଭକ୍ଷଣ ଖୋଲ
କୋହାଇ ହୋଇପାରେ ।

୩୯ । ନିଉଇର୍ଡ଼ ସହରରେ ମିସ୍‌ମାନ୍‌ବର ନାମକ ଏକ ୪୦ ବର୍ଷିୟା ରମଣୀର
ପେଟ ଅପରେଶନ ହୋଇଥିଲା । ପେଟ ଭିତରୁ ତାହାର ୫୫ ଟି
ଗୁଲିସୁଗା, ୪୭ ଟି ଛୋଟ ବୋଲଟ, ୩ ଗୋଟି ଛବିର ପ୍ରେସ୍, ମେଣ୍ଡାଏ
ଛୁଆଁ ଓ ପିନ୍‌ବଦା ।

୪୦ । ରେଣ୍ଡାମାନେ ୫ ବର୍ଷଯାଏ ଛେନ ଖାଇ ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ।

୪୧ । ଇଟାଲର ସିସିଲି ଦ୍ୱୀପର ରୋଷ୍ଟ୍ରବ କଡ଼ ଦେଶ ନିର୍ମାଣ କରାହୋଇଅଛି ।
ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଯେ ଏହା ୧୨ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚର ଏକ ପିତଳ ନିର୍ମିତ
ସିଂହ ଏବଂ ୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ଧାରୁ ନିର୍ମିତ ବାକ, ଏହି ଦୁଇଟିରେ
ଘଠିକ, ସିଂହଟି ୧୬ ଟା ବେଳେ ୧୨ ଥର ଶୁଷ୍କ ଗର୍ଜନ କରେ ଏବଂ
ବାଉଁ ସକାଳ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ୭ ଟା ବେଳକୁ ବାବା କର ବୋବାଏ ।

୪୨ । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ୪୫୦୦ ରକମର ଦାସ ଅଛି ।

୪୩ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଶବ୍ଦନବମା ପାଣ୍ଡି ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ଗୋଟି ପାଉଁଶ
ହେବ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ୧୫୦୦୦ କାକ୍ତସ ଦୋକାନ ଅଛି ।

୪୪ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାଧିକ ମେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୦୦୦ ଅବଧେ ବେବିଲୋନିଆର
ବ୍ୟାଙ୍କ ଖୋଲିଥିଲା ।

୪୫ । ପ୍ରତିଦିନ ସଂସ୍ଥ ପୃଥିବୀରେ ୧ ଗୋଟି ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟନ୍ କାଗଜ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହୁଏ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଦଶଭାଗରୁ ଏକଭାଗ କେବଳ ଆମେରିକାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହୁଏ ।

୪୬ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଜଣେ ସାବୁଦର ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପରିବାରର ସଭ୍ୟ ୧୧
ଶତରୁ ବେଶୀ ।

୪୭ । ଅଧୁନା ଜର୍ମାନୀର ବୁର୍ଡ଼ିଠାରେ ରେଲ ଯାନ୍ତ୍ରମାନେ ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟ
ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଯାହାର ଉଚ୍ଚତା ୨୨ ଫୁଟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଟେକ ବେଉଁ-
ଠାରେ ଅଛି ତାର ଚକକୁ ବସାଯାଉଅଛି ।

୪୮ । ପିସା ସହରରେ ଥିବା କଳ ପଡ଼ବା ଟାଣ୍ଡାର ୧୮୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଓ ସେ
୧୫ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ।

ଜାଣିବ ଅଳ୍ପଟି ଭାବାର ମଥା ।

- ୭ । ମେଘନନ୍ଦନରୂପର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଘଣ୍ଟା କେବେ ବନ୍ଦ ନ ହୋଇ ଥାଏ-
... ବାହୁକ ଭାବେ ୫୦୦ ବର୍ଷ ହେଲା ଚାଲିଛି ।
- ୮ । ଅଲେକଜାଣ୍ଡରଙ୍କ ନିକଟରେ ଜଣେ ଲେବଥୁଲେ ଯେ କି ଦିନକେ
୧୫୦ ମାଇଲ ପଦକ୍ଷେପରେ ଯାଇ ପାରୁ ଥିଲେ ।
- ୯ । ମାତ୍ରାତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ଛ ବର୍ଷର ମୁସଲମାନ ପିଲ୍ଲର ଏକ ଅଭିଭୂ
ସଙ୍ଗୀ ଯୁଟିଛି । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ରଙ୍ଗର ଜିଅନ୍ତା ସାଥ ସଦାବେଳେ ପିଲ୍ଲ
ଦେହରେ ଖୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହୁଛି ଓ ପିଲ୍ଲ ସହର ଖେଳୁଛି, ପିଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ ତାକୁ
ଅତି ସ୍ନେହରେ ପାଳିଛି । ଯାପ କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରୁନାହିଁ । ସାପକୁ ଥରେ ମାଝ
ପକାଇଲେ ଝୁଜା ସେ ସୁଣି ସକାଳୁ ଜିଇଁଉଠି ପିଲ୍ଲ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚୁଛି
ପିଲ୍ଲର ବପାଳରେ ଏକ ସାପବନ୍ଧୁ ଅଛି; ପିଲ୍ଲର ବାପ ପିଲ୍ଲଟିକୁ ନେଇ
ଯେଉଁ ଗ୍ରାମକୁ ପଳାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାପ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁଛି ।
- ୧୦ । ସୁଦାନର ଅଳ୍ପ ଦୁଇରେ ସେନାର ନାମକ ଏକ ପ୍ରଦେଶ ଅଛି । ଏଠାରେ
ଏକପ୍ରକାର ମନୁଷ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କର ପଛଅଡ଼େ ଗୋଟିଏ ୮୮ ଇଞ୍ଚ
ଲମ୍ବା ଲଞ୍ଜ ରହିଛି, ଏମାନଙ୍କର ସଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୦ ହଜାର ଅଟେ । ଏମାନେ
ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସାପକୁ ଉପାସନା କରନ୍ତି ଏବଂ ନରମାଂସ
ଖାଆନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କର ମୁଖ ବଡ଼ କଦର୍ଯ୍ୟ, ମୁଣ୍ଡଗଡ଼, ଦାନ୍ତଗଣ୍ଡ, ଲଲିଟ
ଜମ୍ବୁ ଓ କୋଟରଗଡ଼, ମୁହଁରେ ନିଗଦାତ ନାହିଁ ବା ଦେହରେ
ଲେମନାହିଁ, ଧନୁଷର ଏମାନଙ୍କର ଆୟୁଧ ଏବଂ ଏମାନେ ମାଟ୍ଟରେ ଗ୍ରେଟ
ଗ୍ରେଟ ଘର ତିଆରି କରି ରହନ୍ତି ।
- ୧୧ । ସେନରେ ଜଣେ ମହିଳା ଗତ ୧୫ ବର୍ଷ ହେଲା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶାବ୍ୟ
ବା ପ୍ରାୟସ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ, ଅଥଚ ତାହାର ଶରୀର ବେଶ ସୁସ୍ଥ ଓ
ସବଳ ଅଛି । ସୁଦୃଶ ଚିକିତ୍ସକମାନେ ତାହାର ଦେହ ପରୀକ୍ଷା କରି
କହନ୍ତି ଯେ ବାସୁ ସେବନ ଦ୍ଵାରା ତାହାର ଦେହର ଗଠନ ସୁନ୍ଦର, ସୁସ୍ଥ
ଓ ସବଳ ହୋଇଅଛି ।

—*—

ଲିପ୍ ଉଅର (Leap year)

ଲିପ୍ ଉଅର ଜାଣିବାର ନିୟମ ଏହାଯେ ଯେଉଁ ମସିହାକୁ ଗୁରୁ ଦ୍ଵାରା
ଭାଗ କଲେ ଭାଗଶେଷ ରହେ ନାହିଁ ତାହା ଲିପ୍ ଉଅର ଅଟେ । ଯେଉଁ ବର୍ଷ
ଲିପ୍ ଉଅର ହୁଏ ସେ ବର୍ଷ ଫେବୃୟାରୀ ମାସଟି ୨୯ ଦିନ ହୁଏ । ୧୯୦୦
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦଠାରୁ ୨୧୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲିପ୍ ଉଅରମାନଙ୍କର ତାଲିକା ହେଉଛି
୨୦ ଯମପୁରୀ ବୋଲି ତାହାକୁ ବୋଲ ।

୧୧୦୪, ୧୧୦୮, ୧୧୧୨, ୧୧୧୬, ୧୧୨୦, ୧୧୨୪, ୧୧୨୮, ୧୧୩୨, ୧୧୩୬,
 ୧୧୪୦, ୧୧୪୪, ୧୧୪୮; ୧୧୫୨; ୧୧୫୬, ୧୧୬୦, ୧୧୬୪, ୧୧୬୮,
 ୧୧୭୨, ୧୧୭୬, ୧୧୮୦, ୧୧୮୪, ୧୧୮୮, ୧୧୯୨, ୧୧୯୬, ୨୦୦୦ ପ୍ରଭୃତି ।

ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଓଜନ ।

ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ସମୟର ଓଜନ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା ଦେବାର କଥା
 ଅର୍ଥାତ୍ ପା ୭୮ ଉକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ତଥମ ବର୍ଷର ବୟନ୍କ ମାସରେ ସାଧାରଣତଃ
 ଜନ୍ମ ଲାଗିତ ତାଲିକା ଅନୁସାରେ ଓଜନର ଘରମାଣ ହୋଇଥାଏ ।

ପା ୧୬୭ = ନାଲେଶ୍ୱର ସେ ୦ ୪

୧ ମ ମାସ—ପା୧୫	୭ ମ ମାସ—ପା୧୭
୨ ସୁ „ —ପା୧୦୮	୮ ମ „ —ପା୧୮
୩ ସୁ „ —ପା୧୨	୯ ମ „ —ପା୧୯
୪ ଥି „ —ପା୧୩୮	୧୦ ମ „ —ପା୧୦
୫ ମ „ —ପା୧୫	୧୧ ଶ „ —ପା୧୦୮
୬ ସୁ „ —ପା୧୬	୧୨ ଶ „ —ପା୧୮

ହିନ୍ଦୁର ଜାତି ବିଭାଗ ।

ହିନ୍ଦୁ ଜାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର ଏହି ଚାରୋଟିରେ ବିଭକ୍ତ ।
 କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ ମତେ ଉପରେକ୍ତ ଚାରୋଟି ମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଜନ୍ମଲାଗିତ ମତେ ଜାତିର
 ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ହୋଇଅଛି ।

ପିତା ମାତା ସନ୍ତାନର ଜାତି ।	ପିତା ମାତା ସନ୍ତାନର ଜାତି ।
ସୂଦ୍ର + ବ୍ରାହ୍ମଣୀ = ଚଣ୍ଡାଳ ।	କ୍ଷତ୍ରିୟ + ବ୍ରାହ୍ମଣୀ = ମୃତ ।
„ + କ୍ଷତ୍ରିୟାଣୀ = ତୈଳ ।	ବ୍ରାହ୍ମଣ + କ୍ଷତ୍ରିୟାଣୀ = ଅନ୍ୟ ।
„ + ବୈଶ୍ୟାଣୀ = ଅନ୍ୟବାସୀ ।	କ୍ଷତ୍ରିୟ + ବୈଶ୍ୟାଣୀ = ଉତ୍ତ ।
ବୈଶ୍ୟ + ବ୍ରାହ୍ମଣୀ = ରମକ ।	ବୈଶ୍ୟ + ଶୂଦ୍ରାଣୀ = ନିଷାଦ ।
„ + କ୍ଷତ୍ରିୟାଣୀ = ଗୌରବଣ ।	ଶୂଦ୍ର + କ୍ଷତ୍ରିୟାଣୀ = କ୍ଷତ୍ରିୟ ।
	ଉତ୍ତ + କ୍ଷତ୍ରିୟାଣୀ = ଶୂଦ୍ର ।

—*—

ହାକିମ ଯେବେକି ହେଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।

ପୃଥିବୀର ବୃହତ୍ତମ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ।

ଉଚ୍ଚତମ ପର୍ବତ—ହିମାଳୟର ଶୃଙ୍ଗ, ମାଉଣ୍ଟ ଏଭ୍.ରେଷ୍ଟ ୨୯୦୦୨ ଫୁଟ
ବୃହତ୍ତମ ପୁସ୍ତକାଗାର—ପ୍ରାନ୍ତର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପୁସ୍ତକାଗାର;
ଏଥିରେ ୧୦୦୦୦୦୦୦୦୦ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁସ୍ତକ ଅଛି ।

ବୃହତ୍ତମ ମରୁଭୂମି—ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ସାହାରା ମରୁଭୂମି ଅନ୍ୟତମ
ପ୍ରାୟ ୯୭ ଲକ୍ଷ ବର୍ଗ ମାଇଲ ।

ଉଚ୍ଚତମ ଅଜ୍ଞାତ—ଅମେରିକାର ସ୍ୱଳ୍ପବର୍ଣ୍ଣ ଏମ୍ପାୟାର ଷ୍ଟେଟ ଇନ୍ଡିଆ
ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୧୧୫୦ ଫୁଟ ।

ବୃହତ୍ତମ ପାପାଦ—ସ୍ପେନର ଭଟିକାନ (ଗୋପବର) ପାପାଦ ।

ବୃହତ୍ତମ ଜାହାଜ—ଅମେରିକାର କୁଇନ ମେରୀ (୮୦୦୦୦ ଟନ୍) ।

ବୃହତ୍ତମ ସହର—ଲଣ୍ଡନ (ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୮୨ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ) ।

ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନିକ—ହେନେର ଫୋର୍ଡ ।

ବୃହତ୍ତମ ଜଳପ୍ରପାତ—ରଘୋରସ୍ତ୍ରୀ । ଜଳପ୍ରପାତ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ
ବଡ଼ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ବୃହତ୍ତମ ହ୍ରଦ—ଲେକ ସୁପିରିୟର (ଅମେରିକାରେ) । (କାଶ୍ମିରୀୟାନ
ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ହ୍ରଦ ଅଟେ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟତମ ବୃହତ୍ତମ ହେତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ
ସ୍ତରବେଶ୍ଟିର ସାଗର ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉଅଛି ।)

ବୃହତ୍ତମ ଦ୍ୱୀପ—ଗ୍ରୀନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ।

ଉଚ୍ଚତମ ମୂର୍ତ୍ତି—ନିଉସ୍‌ପର୍କ୍ ସହରର ସ୍ୱାଧୀନତା ମୂର୍ତ୍ତି (Statue of
Liberty) ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୧୫୧ ଫୁଟ ।

ଉଚ୍ଚତମ ଗୀର୍ଜା—ଜର୍ମାନୀର ଉଲ୍ମ କ୍ୟାଥେଡ୍ରାଲ; ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୫୩୨ ଫୁଟ
ଅଟେ ।

ବୃହତ୍ତମ ମୁକ୍ତା—ବେରୱି ଫୋର୍ଡ ହୋପ୍‌ସାର୍ଲ୍, ଏହା ଓଜନରେ ୧୮୦୦ ଗ୍ରାମ ।

ବୃହତ୍ତମ ପ୍ଲାନକ—କୁଲିକାନ୍ ।

ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବୃଦ୍ଧି ବଢ଼ୁନ ଘାନ—ଆସାମର ତେସୁଖି ।

ଦୀର୍ଘତମ ସୃଜକ—ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଏବଂ ଇଟାଲି ସିମ୍ପ୍ଲନ୍ ସୃଜକ ପ୍ରାୟ ୧୫
ମାଇଲ ଲମ୍ବ ।

ବୃହତ୍ତମ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ସାଗର—ପ୍ରଶାନ୍ତମହାସାଗର ୫ ମାଇଲରୁ ବେଶୀ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ
ଗାଲି ମନ୍ଦ ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ ଥିଅ ॥

କୃଷକମ ଦେଶ—ମଧ୍ୟ ଏସିଆର ପାମୀର ମାଳଭୂମି ।

ବୃହତ୍ତମ ମୁଖଶାଳା—ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ରାମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ମୁଖଶାଳା ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ ଫୁଟ ଦେବ ।

ଦୀର୍ଘତମ ରେଲବେସ୍ଟାଟିଫର୍ମ—ବିହାରର ସୋନପୁର ଷ୍ଟେସନ୍ ।

ଦୀର୍ଘତମ ରେଲପଥ—ରୁଷିଆର ରିଗାଠାରୁ ବ୍ଲୋଡିନ୍ସ୍କିଙ୍କ—୭୦୦୦ ମାଇଲ ।

ବୃହତ୍ତମ ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନ୍—ନିୟୁୟାର୍କର ଗ୍ରାନ୍ଡ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ ଷ୍ଟିସନ୍ ଏଥିରେ ୪୭ ଗୋଟି ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଅଛି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନରେ ୨୦୦ ଟ୍ରେନ ଗ୍ରାସ୍ତି ।

ବୃହତ୍ତମ ଦୂରଗାସିଣ ଯନ୍ତ୍ର—ସୁନ୍ଦରବନ୍ଦର ମାଉଣ୍ଟ ଇଲ୍‌ସନ୍ ଅବ୍‌ସର୍ଭେଟରୀରେ ଅଛି ।

ବୃହତ୍ତମ ଯାଦୁଘର (ଫ୍ୟୁଜିଫ୍) —ବ୍ରିଟିଶ୍ ମିଉଜିୟମ—ଲଣ୍ଡନ ।

ଦୀର୍ଘତମ ନଦୀ—ମିସ୍‌ସୋର ମିସ୍‌ସିସିପି (ଉ. ଅମେରିକାରେ) ପ୍ରାୟ ୫୦୦୦ ମାଇଲ ।

ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ନଦୀ—ଆମାଜନ୍ । ୧୫ ମାଇଲ ଚଉଡ଼ା । ୨୭୦୦ ମାଇଲ ଦୈର୍ଘ୍ୟ । ଉପନଦୀ ସଂଖ୍ୟା ୨୦୦ରୁ ବେଶୀ ୩୦ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ମାଇଲ ପ୍ରସ୍ଥରେ ଜଳ ଯୋଗାଏ । ଏହାର ମୁହାଣ ୪୦୦ ମାଇଲ ଓସାର ଅଟେ ।

ବୃହତ୍ତମ ଟେନିସ୍ ପଡ଼ିଆ—କର୍ମୀନାର ବଲିନ ସହରରେ, ଏଥିରେ ଦୁଇ ହଜାର ଦଶକ ବସି ପାରେ ।

ବୃହତ୍ତମ କୃଷିଶାଳା—ରୁଷିଆରେ ଦୈନିକ ନାମକ କୃଷିଶାଳା । ଜମିରପରମାଣ ୩ ଲକ୍ଷ ୧୫ ହଜାର ହେକ୍ଟର । ଏଥିରେ ଦିନକୁ ୫୦୫୧ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ଛାମ କରନ୍ତି । ୨୨୦ ଲକ୍ଷଲ, ୪୧୫ ବାଜ ପବନ ଯନ୍ତ୍ର ଓ ୨୩୦ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ପରଗୁଲିକ ଉତ୍ତାଜାହାଜରେ ବୁଲି ପରିଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ।

ବୃହତ୍ତମ ଚିଡ଼ିଆଖାନା—ଲଣ୍ଡନର ଜାନ୍‌ହେଉରେ ନିକଟରେ । ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ୭୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ୫୦୦ ମାଣ ବସ୍ତୁରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ବୃହତ୍ତମ ହସ୍ତୀଦନ୍ତ—ସାଇବିରିଆରୁ ୨୪ ଫୁଟ ଦୈର୍ଘ୍ୟର ଗୋଟିଏ ହାତୀଦନ୍ତ ମିଳିଥିଲା । ତାହା ଦକ୍ଷିଣ କେନସିଂଟନରୁ ହଟ୍‌ଚର ଶାଳରେ ରକ୍ଷିତ ଅଛି ।

ବୃହତ୍ତମ ମାଛ—ଓମି ମାଛ ଯେ ଜଳରେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ବୃହତ୍ତମ ତାହାକୁଦେଁ ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବେଶୀକାଳ ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ଖାଇଥାଏ । ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚନ୍ତି ।

ପଦସା ଲେଉଟରେ ଦିଏ ଯେ ଲେଉଟ ।

ରାଗସ୍ରୋତା ନଦୀ—ସତଲେଇ ପୃଥିବୀର ଶରସ୍ରୋତା ନଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ।

ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବହାନୁ—ଚୀନ୍‌ର ସୁବାନଟିଂ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ ବହାନୁ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଚୀନା ଗୁଆରେ ୩୫୫୦୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ଜାଣନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ଦୀର୍ଘଜୀବା ମନୁଷ୍ୟ—ଚୀନର ଲିଅଂ-ଇଉଏନ୍, ତାଙ୍କର ବୟସ ୨୫୫ ବର୍ଷ ।

ବୃହତ୍ତମ ଆଗ୍ନେୟଗିରି—ମେକ୍ସିକୋ ଦେଶର ପୋପୋକାଟାପେଟେଲ ଆଗ୍ନେୟ-ଗିରି ପ୍ରଧାନ । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୧୭୭୩ ଫୁଟ । ବେଳେ ୩ ମାଇଲ । ଗଭୀରତା ୧୦୦୦ ଫୁଟ ।

ପ୍ରଧାନ କୋଇଲାଖଣି—ବେଲଜିୟମର ଲମ୍ବାର୍ଥ କୋଇଲା ଖଣି । ଏହାଙ୍କୁ ବେଲ ୩୫୧୦ ଫୁଟ ।

ବୃହତ୍ତମ ଡକ୍ଟ୍ରିନାର୍ଡ—ସାଉଦୀମସ୍ତେନ୍ ଇଲଣ୍ଡ ।

ବଡ଼ ରେଲପୋଲ (Bridge)—ସେଣ୍ଟଲର ଏହା ୧୨୧୨ ଫୁଟ ।

ଦୀର୍ଘତମ କେନାଲ—ଖାଲିଜ୍ । ରୁଷ ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ; ୧୧୭ ମାଇଲ ଲମ୍ବ ।

ବୃହତ୍ତମ ଘଣ୍ଟା—ରୁଷିୟା ଦେଶର ମସ୍କୋ ନଗରରେ ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟାଅଛି ଯାହାର ଉଚ୍ଚତା ୨୧ ଫୁଟ ଓ ପରିଧି ୮୭ ଫୁଟ ଅଟେ । ଏହାର ଓଜନ ୩ଲେଣ୍ଟର ୫୫୨୧ ମଡ଼ଣ । ଏହାର ନାମ ଯାଉକୋଲେକୋଲ୍ । ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସ୍ତିତ୍ବ ସନ୍ଦେହ ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

ବୃହତ୍ତମ ପ୍ରାଚୀର—ଚୀନ୍ ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୨୫୦ ମାଇଲ, ଉଚ୍ଚତା ୨୦ ଫୁଟ, ପ୍ରାଚୀର ତଳର ଚଉଡ଼ା ୨୫ ଫୁଟ ଓ ଉପର ଚଉଡ଼ା ୧୫ ଫୁଟ ଅଟେ । ଏହା ଖ୍ରୀ: ୧୮୩୨ ଅବଧେ ତାଲିନା ବସର ପ୍ରଥମ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ । ଗୁରୁଜଣ ଅଶ୍ଵାତ୍ସବୀ ଏକସଙ୍ଗେ ଏହା ଉପରେ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ।

ବୃହତ୍ତମ ଗୁମ୍ଫା (Tomb)—ଗୋଲ ବୁରଜ, ବନାସୁର—ଏହାର ବ୍ୟାସ ୧୫୫ ଫୁଟ ଅଟେ ।

ବୃହତ୍ତମ ଫୁଲ—ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ଫୁଲ ଶସ୍ତ୍ରଜୀବୀ ଅଲ୍‌ଲୋଡ଼ା । ଏହି ଫୁଲର ଆକାର ହାୟ ଶଗଡ଼ଚକ ଅପେକ୍ଷା ଚଳୁଚକ ଓ ଓଜନ ହାୟ ହାତସେର ଅଟେ ।

ଆସନ୍ତା କେବେ ସେ ମାଉସ ଗୁଡ଼େ ।

ବୃହତ୍ତମ ବରପ ନଦୀ—ବାସକୋରମ୍ ପଟ୍ଟଚଣ୍ଡେଶୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପିଆତେନ୍
ନାମକ ନଦୀ ପୃଥିବୀର ବରପ ନଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୃହତ୍ତମ । ଏହାର
ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୨ ମାଇଲ ।

ବୃହତ୍ତମ ଉତ୍ତାଜାହାଜ—ହୁଣ୍ଡେନବର୍ଗ ।

ବୃହତ୍ତମ ସମାଧି—ଗିଜେ ପିରମିଡ ୪୫୧ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ । ଏହା ମିସର ଦେଶରେ
ଖ୍ରୀ: ପୂ: ୩୬୫୦ ବର୍ଷ ପୁରାତନମିତ ।

ଧନୀ ରାଜା—ହାଇଦରାବାଦର ନିଜାମ ।

ବୃହତ୍ତମ ଗୁପ୍ତାୟତ୍ତମ (ଦର୍ଶକମ୍) କାଲିପର୍ଣିଆର ମଝ । ଏଠାରେ ଦେହଲକ୍ଷ-
ଦର୍ଶକ ବସି ପାରନ୍ତି ।

ବଡ଼ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର—ଇଂଲଣ୍ଡର ରବିଠାରେ ଅଛି ।

ବଡ଼ ହୋଟେଲ—ନଉଇୟର୍କଠାରେ । ଓହଲକ୍ରିପ୍ ଅଞ୍ଚଳେ ଅଛି ।

ଉତ୍ତାଜାହାଜର ବଡ଼ ଶିପାଲୟ—ଇଂଲଣ୍ଡର ଟେଲ୍‌ସିଆଠାରେ ।

ବଡ଼ ଇତିହାସ—ଚୀନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲିଖିତ ।

ବଡ଼ କଳାଦର—ହୋଲିଜିୟମ୍‌ରେ ବୁଦ୍ଧେସ୍ ଚୁରୁର କୁନ ।

ବଡ଼ କୁହୁଡ଼ିଆ ସ୍ଥାନ—ସ୍ୱିଜ୍ ଗ୍ରନ୍ଥେଶ୍‌ର ମୁଜ୍‌ପିକ ସ୍ଥାନ ।

ବଡ଼ ଲୋକ—ଜେକ୍ ଏରଲିକ । ଉଚ୍ଚ ୮୬ ଫୁଟ ।

ବଡ଼ ନୃତ୍ୟାଗାର—ପ୍ରାନ୍ତସର ମୋଲିନ ରାଉସ ।

ବୃହତ୍ତମ ପଶୁଶାଳା ଓ ରେଲ ଜଂକ୍‌ସନ—ଅମେରିକା ଡକାଗୋ ସହର ।

ବଡ଼ ରୂପା ଖଣି—ଫେକ୍‌ସିକୋ ଦେଶରେ ।

ବଡ଼ ମୂଲ୍ୟବାନ ଛୁମାଲ—ଇଟାଲି ରାଜ୍ୟରେ । ବୁଣିବାକୁ ୨୦ ବର୍ଷ ଲାଗିଥିଲା ।
ମୂଲ୍ୟ ୮୮ ହଜାର ଟଙ୍କା ।

ବଡ଼ ଗୁପ୍ତରେ ଅନୁଦିତ ପୁସ୍ତକ—ବାଇବେଲ । ୨୧୧ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅନୁଦିତ ।

ବୃହତ୍ତମ ପକ୍ଷୀ—ଓଟ୍ ପକ୍ଷୀ ।

ବୃହତ୍ତମ ପାର୍ଚ୍—ଅମେରିକାର ନ୍ୟାସନାଲ୍ ପାର୍କ; ୩୩୫୦ ବର୍ଗମାଇଲ ।

ବୃହତ୍ତମ ଜଳସେଚନ କେନାଲ—ସୁକୁର ବାରେଜ୍ ।

ପ୍ରାଚୀନତମ ବୃକ୍ଷ—କାଲିପର୍ଣିଆର ସରମାନ୍ ଗଛ; ୫୦୦୦ ବର୍ଷର ପୁରୁଷା-
ଉଚ୍ଚ ୨୭୩ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୦୧ ଫୁଟ ।

ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ଅନିବର୍ତ୍ତ—ସିକ୍ସ୍‌ସେକ୍ସ୍‌ସୁକୁରବ୍ୟାରେଜ୍ । ଗର୍ଭ ୭୭୦୦୦୦୦୦୦-
ପାଉଣ୍ଡ ।

ଦୁଆର ସୁନ୍ଦର ଯୋଡ଼ି କବାଟ ।

ହୁରର ତାମ୍—ଏହି ବନ୍ଧୁଦ୍ୱାରା କଲେସଡ଼ୋ ନ୍ୟାସନଲ ଉକ ୫୮, ପୁଟ୍
ହେଉଥିଲା ଓ ମେସର ଦେସର ଅସୁଅନ୍ ତାମ୍ ।

ବଡ଼ ଇମିମାଲ୍—ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମସୟାଲଥିବା ଇମିମାଲ୍ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ
ବଡ଼ ମାଲ୍ ଲମ୍ବ ୭୫ ପୁଟ୍; ଉଚ୍ଚ ୧୫ ପୁଟ୍ ଓ ଚଉଡ଼ା ୨୨ ପୁଟ୍; ଓଜନ
୨୫୦ ଟନ ହୋଇଥିଲା ।

ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଚାଠି ପାଆନ୍ତି—ଭାରତର ବଡ଼ଲଟ ।

ସବୁଠାରୁ ମୋଟା ବ୍ୟକ୍ତି—ପେଡ୍ରୋ କାସର୍ବାସୀ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ଧାର ମୋଟ
୧୦ ଇଞ୍ଚ ।

ପ୍ରାଚୀନତମ ସମ୍ଭାବନା—ଡେଲି କରେଟ୍ ।

ସବୁଠାରୁ ଓଜନ ବ୍ୟକ୍ତି—ଆଫ୍ରିକାର ଉଇଣ୍ଡହକ୍ ଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର
ଓଜନ ୧୧ ମହଣ ୪ ସେର ।

ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ବେତନ ପାଆନ୍ତି—ନିଲଜିୟମ ଇଷାକ କୋମ୍ ମର ଡିପ୍ଲୋ-
ଲ୍ଲର ମି: ଇଉଜିନ୍ ଗ୍ରେସ୍ ବର୍ଷକୁ ୩୨୫୭୫୦ ପାଉଣ୍ଡ ।

ଗଭୀରତମ ସୁନାଖଣି—ବ୍ରାଜିଲ ରାଜ୍ୟରେ ୮୦୦୦ ପୁଟ୍ ଗଭୀର ।

ବୃହତ୍ତମ କଳସି—ମଣ୍ଡିଲ ନଗରରେ । ଘଣ୍ଟା କଣ୍ଟା ୨୦ ପୁଟ୍ ଓ ମିନିଟ୍
କଣ୍ଟା ୩୦ ପୁଟ୍ । ଏ ଦୁହେଁଙ୍କର ଓଜନ ଯଥାକ୍ରମେ ୭୫୦ ଓ ୧୨୫୦
ସେର ଅଟେ ।

ଦୁଇତମ ଟାଇପିଷ୍ଟ—ମିସ ଇଲିସୋର, ମିନିଟରେ ୧୦୦୦ ଅକ୍ଷର ଟାଇପ
କରନ୍ତି ।

ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅନିଦ୍ରାତା ବ୍ୟକ୍ତି—ଆମେରିକା ନିଉଜର୍ସ ଠାରେ ଅଲବର୍ଟ ହୁରଡ଼ିନ
୭୮ ବର୍ଷ ହେଲେ ସୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

ବୃହତ୍ତମ କାର୍ପେଟ—ଆମେରିକାର ଓହାଥ୍ରମ୍ ଅବେରଥ ହୋଟେଲରେ ଅଛି ।
ଲମ୍ବ ୭୦ ପୁଟ୍ ଚଉଡ଼ା ୫୦ ପୁଟ୍ ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରସ୍ତାବ୍ଧତ୍ୟ ।

୧ । ଇଜିପ୍ଟର ପିରାମିଡ । ୨ । ବେବିଲନର ହଲ୍ଲୁସ୍ତା ବଗିଚା । ୩ । ସାରାସ୍ତ୍ର
ଓ ସେଡ୍ସ ଦ୍ୱୀପର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଧାତୁ ନିର୍ମିତ ବୃହତ୍ ମୁର୍ତ୍ତି, ଏହାକୁ ୧୦୦୦୦ ବର୍ଷ
କଲେଜିସ୍ କହନ୍ତି । ୪ । ଚୀନ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀର । ୫ । ଅଲମ୍ପିୟାନ୍ ଜିୟୁସ୍ ।
୬ । ହାଇକାରାସସର ମୌସଲସ୍ତମ୍ । ୭ । ଏଫ୍ରେସର ତାବମା ମହଲ ।

ପ୍ରସାଗସ୍ତ ସୁନ୍ଦର ବାପୁଆ ଘାଟେ ॥

ପୃଥ୍ବୀର ଅଷ୍ଟମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।

ହୃଦୟ ଦେହର ବାଦ୍ୟମଣ୍ଡଳ କୁପ—ଏହା ବିଚିତ୍ର ଭୂବିଶ୍ୱ ଶକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ରୂପରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବିଭିନ୍ନମାନ ଭଗ୍ନାବସ୍ଥା ଦେହ ଏହାର ପୁନଃ ସୃଷ୍ଟିର ଦେହରେ ଚେଷ୍ଟା ଗୁଣିଥିଲା । ଏହା ଗୋଟିଏ ଜଳାଧାର ପରି ଏବଂ ଏହା କୁପ ମଧ୍ୟରେ ୩ ଦିଗର ଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଣି ଅଛି । ତା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି । ୨ ଗୋଟି ବନ୍ଧୁପ୍ରସ୍ତ ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଧାରଣ କରୁଅଛି । ଗୁମ୍ଫାରେ ଅଗ୍ନି-ରୂପରେ ଜଳଦେବତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରତୀକ୍ତି ଅଛି । ଏହା ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ 'ହୃଦୟ ଦେହର ବାଦ୍ୟ' ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଲୁଚାଯିତ ଭାବରେ ରଖାଯାଇଅଛି । ପ୍ରତି ଛଅଦିନ ଥରେ କୁପରୁ ବାଦ୍ୟଧ୍ୱନି ବାହାରିବ ବୋଲି ଏବଂ ସେହି ବାଦ୍ୟଧ୍ୱନି ସ୍ୱାସ୍ତି ହେଉ ସ୍ୱାସ୍ତି ମାଲିକ ଦୁଇକୁ ଶୁଣାଯାଏ ।

ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ।

ଏକ—ବ୍ରହ୍ମ ।

୨ ଅସ୍ତ୍ର—ଭୂତ, ବସୁ, ଦକ୍ଷିଣାସ୍ତ୍ର ।

୩ ପାଦ—ବାମ ଓ ଡାହାଣ ।

ବିଗୁଣ—ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜଃ, ତମଃ ।

ବିଦୋଷ—କାଚ, ପିତ୍ତ, କଫ ।

ବିକାଳ—ଗୁରୁ, ଭବିଷ୍ୟତ, ବିଭିନ୍ନମାନ ।

ବିନିବେଦ—ସ୍ୱର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ, ପାତାଳ ।

ବିନିବେଦ—ସ୍ୱପ୍ନ, ଜାଗ୍ରତ, ସୁଷୁପ୍ତି ।

ବିନିବେଦ—ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ।

ବିନିବେଦ—ବ୍ରହ୍ମା, ବିଶ୍ୱ, ମହେଶ୍ୱର ।

ବିନିବେଦ—ହରିତା, ବାହାଡ଼ା, ଅଁଳା ।

ବିନିବେଦ—ଘଣ୍ଟା, ପିଠା, ସୁଷୁମ୍ନା ।

ବିବେଶୀ—ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ସରସ୍ୱତୀ ।

ବିବେଶୀ—ଶୁଣୀ, ପିପ୍ପଳୀ, ଗୋଲମରିଚ ।

ବିବେଶୀ—ବିଷୟମୟ, ଧନମୟ ଓ ଯୌବନମୟ ।

ବିବେଶୀ—ସାତ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ, ସାୟାହ୍ନ ।

ବିବେଶୀ—ମହାକାଳ, ଭଗିରଥୀ, ଭୋଗବେଶ ।

ବିବେଶୀ—ଗୁଣି, ଯମୁନାଦେବୀ ଓ ଦକ୍ଷିଣା ।

ବିବେଶୀ—ସୋକ, କାଞ୍ଚ, ଲୁଗୁର ।

ବିବେଶୀ—ସାମ, ଭକ୍ତ, ଯଜ୍ଞ, ଅଧର୍ମ ।

ବିବେଶୀ—କାଳ ପଦେ ଯେ ନିବି ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ସତ୍ୟ, ହେତୁ, ଦ୍ଵାପର, କଳ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ, ମୋକ୍ଷ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଦ୍ରୁପୀ, ଅଶ୍ଵ, ରଥ, ପଦାଳ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଦ୍ଵାରକାଳାଥ, ରାମନାଥ, ଜଗନ୍ନାଥ, କଦ୍ଦଳାଥ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ପରା, ପ୍ରଶାନ୍ତୀ, ମଧ୍ୟମା, ବୈଶାଖୀ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବୈଶାଖ୍ୟ, ବିବେକ, ସତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନ, ମୁକ୍ତ୍ୟୁକ୍ତ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ସାଲକ୍ୟ, ପାମୁକ୍ୟ, ସାର୍ବଜ୍ଞ୍ୟ, ନିବିଞ୍ଚ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ, ଜୀବସ୍ଥାୟୀ, ସନ୍ନିବ୍ରତ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ସାମ, ଦାନ, ଦଣ୍ଡ, ଭେଦ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଜାମୁ, ଶିମିଳ, ବ୍ୟାଠାଳ, ବଞ୍ଚିଳ, ବରଗୋଳ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ମନୁଷ୍ୟ, ବାହର, ଦ୍ରୁପୀ, କୁମ୍ଭ, ବ୍ୟାଘ୍ର ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଶତଦ୍ରୁ, ବିଶାଖା, ଲବକଣ, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, ବିଷୟ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବାଇ, ଚିତ୍ତ, ନକ୍ଷତ୍ର, ଯୋଗ, ବରଣ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ମସ୍ତକ, ମାଂସ, ମେଥୁନ, ମନ୍ଦ୍ୟ, ମୁଦ୍ରା ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ସୁବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ, ଚୈତ୍ୟ, ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ, ସର୍ବସ୍ଵ ଏବଂ
 ଏହି ପାଞ୍ଚଗଣର ସଦ୍‌ବ୍ୟାସ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—କର୍ମ, ପୈତୃକ, ସାମୁଦ୍ରିକ, ବାୟୁ ଓ ସୌରକର୍ମ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଚକ୍ର, ଚର୍ଯ୍ୟ, ନାସିକା, ଜହ୍ନା ଓ ଭୁକ୍ତ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଶିଳ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଓ ଅକାଶ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଗ୍ରାଣ୍ଠ, ଅପାନ, ଭୂର୍ଜିଳ, ସମାନ ଓ ବ୍ୟାଧାନ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଦ୍ରାବକ, ଅକ୍ତ, ଚର୍ଯ୍ୟ, ମହାବ୍ରହ୍ମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଉତ୍ତଳ, ସାରସ୍ଵତ, ବାଲ୍ୟଭୁକ୍ତ, ମେଥୁନ, ଜମ୍ବ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବୁଦ୍ଧ, ବାଣିଶ, ଅଗ୍ନି, ଅଶ୍ଵତ୍ଥ, ବେଣା ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଅମ୍ଳ, ପଳାଶ, ଅଶ୍ଵତ୍ଥ, ଦର, ଯକ୍ଷ୍ମିନୀର ଅନ୍ୟମତେ ପଶ୍ୟ, ଅମ୍ଳ, ଅଶ୍ଵତ୍ଥ, କଟ, ବଞ୍ଚିଳ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଶର୍କରା, ଦୁଷ୍ଟ, ଦୃଢ଼, ଦୟା ଓ ମଧୁ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଅନନ୍ତମୟ, ପ୍ରାଣମୟ, ମନୋମୟ, ବସ୍ତୁମୟ ଓ ଅନନ୍ତମୟ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି, ଶିବ, ସ୍ଵାହା, ସ୍ଵଧା ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ସୈନ୍ଧବ, ଲବଣ୍ୟ, ଅମ୍ଳକା, ଅମ୍ଳମୟ, ଅସ୍ତେୟ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ବେଦପାଠ, ଚର୍ଯ୍ୟ, ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ, ସୁଦର୍ଶନୀ ଓ ଅଦ୍ୟୁ ଶୂଳ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଧା—ଅଶ୍ଵତ୍ଥ, ବର, କଟ, ଧାନ୍ତୀ ଓ ଅଶୋକ ।
 ନିଶାପତର ତାକୁ ପାତର କେ କିତ ।

- ପଞ୍ଚସୁବନ୍ଧିକା—ଲବଙ୍ଗ, କର୍ପୂର, କଟୁକାଳ, ଗୁରାକ ଓ ଜାଲପଳ ।
 ପଞ୍ଚତା—ଜନ୍ତୁଦାତା, ଅବଦାତା, ଦାସାଦାତା, ବନ୍ୟାଦାତା ଓ ଋଷାଦାତା ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ର—ଅରୁଣ, ନୟ, ଚମ୍ପକ, ବକୁଳ, ନାରିକେଳ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ବୃକ୍ଷ, ବୃକ୍ଷ, ବୃକ୍ଷ, ବୃକ୍ଷ, ଅବୋଚରା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରାମ୍ର ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଧାନ୍ୟ, ଶ୍ଵେତସର୍ପିଷ, ଲେ, ମୁଗ ଓ ଯବ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଅବେଦ, ଅଶୋକ, ରୁଚ, ନବମାଳିକା, ନାଲୋପୁଷ୍ପ ଅଥବା
 ସନ୍ତୋଦନ, ଉନ୍ନାଦନ, ଶୋଷଣ, ତାପନ, ପ୍ରମୁଦ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଦଧି, କ୍ଷୀର, ଦୁଧ, ଗୋମୁତ୍ର ଓ ଗୋମୟ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—କ୍ଷୀର, କଳ୍ପ, ଗ୍ରନ୍ଥ, ନିରୁକ୍ତ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ବ୍ୟାକରଣ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ବୃକ୍ଷ, ମାନ୍ୟାତା, ବଳି, ଇନ୍ଦ୍ର, ମହାଶୟନ, ଦକ୍ଷିଣ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ନ୍ୟାୟ, ଯୋଗ, ବୈଶେଷିକ, ସାଂଖ୍ୟ, ବେଦାନ୍ତ, ପୂର୍ବମୀମାଂସା,
 ଉତ୍ତର ମୀମାଂସା ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ମଧୁର, ଲେ, ବୋଧ, ରାଗ, ଅମ୍ଳ ଓ କଟୁ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—କାମ, ହୋଷ, ଲେଭ, ମୋହ, ମଦ ଓ ମାୟାତ୍ମ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ବର୍ଷା, ଶରଦ୍, ହେମନ୍ତ, ଶୀତ ଓ ବସନ୍ତ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ବେଳ, ବୈରବ, ମେଘ, ପଞ୍ଚମ, ଶ୍ରୀ ଓ ନଟନାୟକ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଶମ, ଦମ, ଉପରତ, ଚିତ୍ରଣ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମାଧାନ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଫଳନ, ଯାଜନ, ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧ୍ୟାପନ, ଦାନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଅଶ୍ଵିନୀ, ଲଭିନୀ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ପ୍ରାକାମ୍ୟ, ବଡ଼ତା, ଲଗିତ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଲବଣ, ଲବଣ, ସୁର, ଦୁଧ, ଦଧି, ଜଳ ଓ ଦୁଗ୍ଧ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ରବି, ଯୋମ, ମଙ୍ଗଳ, ବୁଧ, ଗୁରୁ, ଶୁକ୍ର ଓ ଶନି ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଶର, ଅଶି, ଅଜିର, ପୁଲସ୍ୟ, ପୁଲହ, କ୍ରତୁ ଓ ବଶିଷ୍ଠ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ସା, ରେ, ଖା, ମା, ପା, ଧା, ନ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—କଳକାୟ, ବୃହତୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବନପତ୍ରୀ, ଗାୟା, ଧାନ୍ତୀ ଓ ପୃଥ୍ଵୀ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଶୀତା, ପାବଣୀ, ଅରୁଣ, ପାର୍ବଣ, ଲଗ୍ନୀ, ଅନୟା ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ପୂର୍ବ, ଶିଶିର, ଇନ୍ଦ୍ର, ବାୟୁ, ପଞ୍ଚମ, ନୈରବ, ଦକ୍ଷିଣ ଓ ଅଗ୍ନି ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ଧର, ଧୂର, ସୋମ, ବୃଷ, ଅଜିତ, ଅଜିତ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ସୂର୍ଯ୍ୟ, କୌଷ୍ଠ, ତାମ୍ର, ପାରଦ, କାଂସ୍ୟ, ରଜ, ସୀସକ ଓ ଲୌହ ।
 ପଞ୍ଚାମ୍ରା—ମୁଗଜ, ବୃଷ, ନାଭ, କେଶ, ବ୍ୟଜନ, ବୈଜୟନ୍ତୀ, ରେଣୁ
 ଓ ଘାସ । ମଙ୍ଗଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୋ, ଅଗ୍ନି, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଦୂତ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଜଳ
 ଓ ଶକା ।

ନିରୁପସ୍ଥ କଥା କହେ ସଭାରେ ।

ଜଗଜ୍ଞାନୀ ବଚନ ।

- ୧ । କଂସାର ଦର ପାଦ, କୁନ୍ଦ ଡାଉଁ ଡାଉଁ ହୁଏ ।
 ୨ । କାଳକ ପାଦ ଥିବ ବସି, ଅପାଦ ମାସର ପାରୁଛି ଘଣ୍ଟି ।
 ୩ । କାଳକା ସୁଅଦ ପାରେ, ଘରୁ ଉଠି ଧାରୁଛି !
 ୪ । କାହା କାହାରି କେ କେଇ ବାଜେ, ପରସ୍ପର ଲାଗି ଯୋଗେଇ ବାଜେ ।
 ୫ । କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ ଥାକୁଲି, ଦୟାକ୍ଷ ଶାନ୍ତ ପ୍ରକାଶ ଶାନ୍ତ ଅଦ୍ଭୁତ
 ଆଦର ଖଟୁଛି ।
 ୬ । କେଉଁ କଥାକୁ ? ନାହା ପେଲ ଦେଲି କଲିକତାକୁ ।
 ୭ । ଶେର ଟୋପି, ଚେଲ ଉଣିବର ଗଡ଼ରେ ଗୋଟି ।
 ୮ । ଗଳାଇ ପଣିଲ ମାଉସୀ ଘରେ, ମାଉସୀ ମାଲଲ ଦଗ୍ଧରେ ।
 ୯ । ପଟା ମୁହଁକୁ କଟା ଗାୟକ, ଚର୍ଚ୍ଚି କାଶୀବାସୀ ନାଉଛି; ଅବୁଝି
 ରାଜାକୁ କେମିତି ପାଟକ, ଯାହା ଲୁହା ତାହା ବୁଝୁଛି ।
 ୧୦ । ଜଂଗଲ ବାବୁକୁ ଶାନ୍ତ ଠାଣି; ପାଟଲ ସଂକଳିତ ଗିରୀ ପାଣି ।
 ୧୧ । କହୁଥିଲେ ବୋଲି ନା ପଡ଼ୁଛି; ଅଦେଇ କୁନ୍ଦ ଶାନ୍ତ ପିଞ୍ଜର ।
 ୧୨ । କହୁ କହୁ ଗଲେ ପସର ପାଟି; ସାଧ ସାଧ ଅଲଗେ କେସର କାଟି !
 ୧୩ । କହୁ ଗୋଲି କହୁ ଶାମ ପରତା; ଦୟା ବୋଲି କର ବାଲି ଗଳତା !
 ୧୪ । କାଥକୁ ବଜା; ମୁଲିଆ ମୁଣ୍ଡକୁ ମୁଦ୍ରଣ ଛତା ।
 ୧୫ । କାଥ ମୁଠା କଲି, ବାଥ ମୁଠା କଲି, ବାଥ କି ମୁଠାରେ ରହୁକ;
 ଶାନ୍ତର କର ବୁଝାଇ କହୁଲେ ପରିଚିତ ଅପଣା ହୋଇବ ?
 ୧୬ । ବାପକୁ ନ ମିଳେ ଝୁଦ; ସୁଅ ଶୋଭୁଥାଏ ଦୁଃଖ !
 ୧୭ । ମାହାଲିଆକୁ; ହାକିରା ପଡ଼ୁଛି କାହାଲିଆକୁ ।
 ୧୮ । ସେତେ ମାଠୁରୁ ମାଠ; ମୁଁ ସେହି ଦରମାଦା କଠ ।
 ୧୯ । ସଙ୍ଗରେ ! ସଙ୍ଗରେ ହଜୁଛି କେତେ; ତୋ ଘର ନଥା ଅନ୍ଧରେ ପୁରୁଷ
 ଶେଷେ ହଜୁଛି ମତେ !
 ୨୦ । ପାରୁ ପରେ କି ଅଳ୍ପ ପରେ, ସେକି ହୋଇବ ପାଳ; ପଛରେ ଯାହାକୁ
 ମାଲପ (ଓ ଘରତା) କରବ ସେ କି ଜାଣିବ ମନ ?
 ୨୧ । ହୁକୁହୁଲି ଦେଲି ବେଳକୁ କରରେ ଘା; ଯାଉ ଶାନ୍ତ ବେଳକୁ
 ସୁଅର (ବର) ମା !
 ୨୨ । ଶୁଭ କପାଳୀ ଗୁଣକର; କାରକାଣୀ ଗୁଣ ଧୋଇରେ ଘର ।
 ୨୩ । କେମିତି ଯେଣେ ଯାଏ; ଗମ୍ଭୀରା ଲିଙ୍ଗ ଗ୍ରହ ପଳାଏ ।
 ବରପୋଷ ପୁଣି ବୋର ହଜୁଛି !

- ୨୪ । ଅଜା ଗଜା ବୁଢ଼ା ମେଷ; ଦୁଧର ଈଷର ଦହର ଶେଷ; ମାଛର ମା,
ଶାଉର ଡି; ସ୍ବାକୁ ନ ଖାଇବ ଖାଇବ କି ?
- ୨୫ । ଅନ୍ଧାର ଜା ଦୋର ଯେଉଁଠି ଦାରୁ; ପୁରୁଁ ହୋଇକରି ଯେଉଁ କଣାରୁ,
ଯେଉଁ ପ୍ରିୟଙ୍କର ଅନ୍ଧାରେ ବାରୁ; କହେ ଦନେଇ ଏ ଭନିହେ ମାରୁ ।
- ୨୬ । ଅଧର୍ମ ବିଡ଼ି ବଢ଼େ ବଡ଼ତ; ଗଲ ବେଳେ ଯାଏ ମୂଲ ସହତ ।
- ୨୭ । ଅଳ ପାଣି ବୁଢ଼ାକୁ ଭଜି ଜଣ ଲେଖା ।
- ୨୮ । ଅଳ ଦେବକୁ ଲେ ଦର୍ପଣ ଚକି; କଳ ହାତକୁ ଦେଲି ଗୋଦାନ ଟେକି;
ଖାଇଥା ଗଜା ଦେଖି କଲି ବ୍ୟଞ୍ଜନ । କାମୁଡ଼ା ଦୋଡ଼ା ମୁଣେ ଦେ
ରୁମ୍ଭନ ।
- ୨୯ । ଅରଜି ଛାହି କୁଣ୍ଡଳ ମରେ । ଚୁଡ଼ି ମାଠିଅ ମାଙ୍କୁ ଅ ମରେ ।
- ୩୦ । ଅଲ (ସାନ) ଲେକର ବସ୍ତ୍ରର ବୋଟ ତାକୁ ଜାଣିବ କପା; ମହର୍ଷି-
କାଳର ଯାତ ପରଶେ ତାକୁ ଜାଣିବ ଅପା ।
- ୩୧ । ଅଲପ ଚେଷ୍ଟା ମାଲପ ଶେଷ୍ଟା ମୁଖ ବଳଦ ଯାର; ଯମଦର ଯାଇ
ପଲ ଦେବ ନିଜ ମରଣ ଭାର ।
- ୩୨ । ଅସଙ୍ଗରେ ଯଜ୍ଞୀତା; ଅସଙ୍ଗରେ ସଙ୍ଗ ଦେଲେ କାଠଦଣ୍ଡ ଲମ୍ବିତା ।
- ୩୩ । ଅଫଳା ବୁଝଇ ଫଳକେ ହୁପାଞ୍ଜ କୁଳବତୀ ଦୁଏ ଦାସୀ; ସାହୁ ଯାହୁ ହୋଇ
ବୁଲଇ ବୋରସ ମଦ ବଜାଯାଏ ଦସି ।
- ୩୪ । ଆଖିରେ ଦେଖି ଶୁଣିବାକୁ କହେ; ତା ଠାରୁ ନିବୋଧ ଅଛି କିଏ ?
- ୩୫ । ଆସର ଗେଲି ପଛେ ଗଲି ଦର ଗୋସେଇର ପୁରଇ କାଳ ।
- ୩୬ । ଆସର ବୁଣୁ ପଛେ ବୁଣୁ; ଗାଁବାକୁ ଟୁଣୁ ଟୁଣୁ ।
- ୩୭ । ଆସତର ପରଗାଡ଼ି ଦୁହାଁ ଗାପ ପେଲ; ନାଥ ବୋଲେ ପୁତାରେ ଶାବ;
ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମଲ ।
- ୩୮ । ଆପଣା ଦସ୍ତେ ଜନ୍ମା ହେବ; ତାର କେ ଅଛି ହୁଣିବାପା ।
- ୩୯ । ଅମ୍ଭ ଖାଇଲ ପୁଅକୁ ଠାକୁଆ ରଣାଇବା ବ୍ୟାସ ।
- ୪୦ । ଭଉଁ ନ ଦସେ ହସି ପଟେ ଉଡ଼ିବ ମେଘ, ଦକ୍ଷିଣେ ଅସେ; ସକ-
ଗୋବରରେ ଅଂଶେଇ ବସି ନାଥେ ବୋଲେ ପୁତା ନିଷ୍ଠେ ବରଷେ ।
- ୪୧ । ଭଜ ଗାଁଆଁରେ କୁଳୀ; ଯେଉଁ ଗାଁଆଁରେ ଦେବତା ନାହାନ୍ତି ଶିଳ
ମୁଥଟାଏ ପୁଜି ।
- ୪୨ । ଭରା ତାଳ ପୋତା ଶାଳ ରୁଅ ଦେଲାଲ ଝଙ୍କି ବେତାଳ; ଘରଣୀ,
ଚେତାଳ ଚେକେ ସେ ଘର ଯାଏ ଅପାର କାଳ ।
- ୪୩ । ଏକ ବୁଢ଼ା ଶରୀର ଘରେ କୋଇଁ, ଏକ ବୁଢ଼ା ରଘୁଣୀ ଘରେ କିଏ

ମିଳି ମିଶି ଯାନ୍ତି ବୁଝିଅ ନରେ ।

- ୪୫। ଏମନ୍ତ ଭବରେ କହୁ ଯାଉଥିବ, କେହୁ ନ ବୋଲିବ ଝୁଟି; ଏମନ୍ତ
ସକରେ ବସି ଯାଉଥିବ କେହୁ ନ ବୋଲିବ ଉଠ; ଏମନ୍ତ ମନରେ
ଗୁଲି ଯାଉଥିବ କେହୁ ନ କହୁବ ଝୁଟୁ ।
- ୪୬। ଏହୁ ବଡ଼ ଫେରୁ ଏମନ୍ତ ଦୁଆର ଦାଣକୁ ପାଇଲ ବାଜି; ଏହୁ ବଡ଼ ମୁଣି
ଏମନ୍ତ ଦୁଆର କେଶ ନ ପାଇଲ ବାଜି ।
- ୪୭। ଏହୁ ମନ ଯେବେ ପ୍ରସନ୍ନ ଦୁଆର ଦଥର ଅଭୟବର, ଏହୁ ମନ ସେବେ
ପ୍ରସନ୍ନ ନୁହଇ କରୁଥାଏ ନାରଖାର ।
- ୪୮। କରୁଥ ଥିଲେ, ମା ବାପ ଛତା ସବୁ ମିଳେ ।
- ୪୯। କରନ୍ତି ଅଗ୍ନେ ଅନେକ ଗୁପ୍ତ, କେହୁ ନ ଜାଣେ ଘରେ ପାପ ।
- ୫୦। କୁଅ ବୋବାଏ, ଗୁଲେ ନ ବସେ; ତା ବୁଡ଼ିଥାଏ ସେମ ନ ଦସେ;
ତାକୁ ବୋଲିବ ଉଷା; ଯେଉଁଦୃଢ଼ାକ ଥାଇବୋଇଲେ ଆମେ ସେତେବେଳେ
ମୁଷା ।
- ୫୧। କୁଅକୁସୁଅ ମାଗୁର ନଶା, ଦୁଆରେ ନ ଥାଇ ବାଲ; ଏ କଳକି ସରତେ
ନ ଯିବ ଥିବାଯାଏ କଳ କାଳ ।
- ୫୨। କୁଲ ବୁଡ଼ିବାର କେମନ୍ତ ଶବ୍ଦ; ଅଜା ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମରଇ ଜାତ ।
- ୫୩। କୁସୁମ ପରଶରେ ପଟ ନିସ୍ତର; କେଉଁ ବଡ଼ଲେକର ନ ବସେ ଶିରେ ।
- ୫୪। କୁହା ପାଉଥାଏ ସିନା; ଭୁଡ଼ାଇ ଭୁଡ଼ାଇ ସୁଟ ଦେଉଥିଲେ ଲୁହା କ
ବୋଇବ ସୁନା ?
- ୫୫। କୁମ୍ଭୀ-କରଣ ଗ୍ରୋଷା ଘୋଡ଼ା, ଗୁଲି, ଦାକମ ଘୋଡ଼ା ! ପଶି ଗୋ
ଏ ବଡ଼ ମଲ ।
- ୫୬। କୋଳରେ ଶୁଏ, କାନରେ କହେ; ତା କଥା କି ଅନ୍ୟଥା ହୁଏ ।
- ୫୭। ଶର ସଞ୍ଜେ ମେଲୁ, ଶର ସଞ୍ଜେ ଗୋରୁ; ଶର ସଞ୍ଜେ ମୁଲିଆ ବାପୁଜୀ,
ଶର ଯେତେ ଘରୁ ।
- ୫୮। ଶାର ବସିଲେ ଘେରୁ ଗେଟ, ଶାର ଶାରରେ ଯମର ରେଟ, ଶାର
ଶୋଇଲେ ଶରର ଅମ୍ଳ, ଶାର ଗୁଲିଲେ ଘେରୁ ବାସୁ ।
- ୫୯। ଶାରବା ବୁଡ଼ିଲେ ମଣ୍ଡା, ମଣ୍ଡି ସାକରେ ଲଣ୍ଡା, ଡ୍ରାଫ୍ଟିଣ ଯାକରେ ପଣ୍ଡା,
ମରୁଥ ସାକରେ ପଣ୍ଡା, ଗାଁ ଯାକରେ ଦଣ୍ଡା, ପଶୁ ପା କରେ ଗଣ୍ଡା,
ହଜିଆର ଯାକରେ ଶଣ୍ଡା, ଏ ସବୁ ବଡ଼ ଦୁଣ୍ଡା ।
- ୬୦। ଶୀରରେ ଧୋଇବ, ଶରରେ ମୋହବ, ନମିତ ମଧୁର ହୋଇବ
ସନ୍ତେ ଥର କର କୁହାଇ କହଲେ ପର କି ଅପଣା ହୋଇବ ?
ଶିରର ଶୁଭ, ମଣିଷର ହାଲ, ଯହୁଁ ସତେ ତହୁଁ ଉଦେଇ ଯାଇ ।
କଳର ନୁହେଁ କାଳ ଘରଟି ।

- ୭୬ । ଗଜ ଦ୍ଵୀପ ସ୍ଥାନ ଏ ଗଜ ନାଭପାତ; ସୁନାତ କୁଳ ପାକୁ ଅଟନ୍ତି
ଦ୍ଵିପ୍ରକ ।
- ୭୭ । ଗଜନାତରେ ଯେବେ କରୁଛୁ ଘର, ଦାଣ୍ଡ ଘର ଶୁଣୁ ଅଛୁ କର ।
- ୭୮ । ଗୀତ ନାଶପାଏ ବାଟେ, ପାଣି ନାଶ ପାଏ ପାଟେ, ସ୍ତ୍ରୀ ନାଶ ପାଏ
ଦ୍ଵାଟେ ।
- ୭୯ । ପୁରୁଷକ କାହିଁ ପାତଳ କଦଳୀ ଅବତାରେ ଘର ମୁଦ; ପେଟ
ଚଢ଼େଇକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜୁର କୋରକ ସୁର କାନ୍ଦ ।
- ୮୦ । ଗୌରକୁ ଅଛୁ ଅଛୁ ଗୁଣମା ସଦି ଦାସକ ଅଛୁ ମୁଅ; ମାନକ ଅଛୁ
ଛେଳି ବଳଦ ଦୁଃଖୀକ ଅଛୁ ଝୁଅ ।
- ୮୧ । ଛତୁ-ଉଠା କାଠ, ଦାତି ଉଠା ପାଠ; ଦେଲେ ହୁଏ ତାଳ ନଇଲେ
ହୁଏ ଜାଲ ।
- ୮୨ । ଜଗତ ଉପରେ ବସିଲେ କୁଅ; ଚରୁକ ବୋଲକି ହୋବେ କୁହା ?
- ୮୩ । ଜଳକୁ କହେ ଶରୁକୁ ଅହେ ସାଙ୍ଗେ ହୋଇଥାଏ ଜଣେ; ହରିପ୍ରସାଦେ
ସବ ଡିମିର ତାକୁ ନ ଗ୍ରହକ ସଖେ ।
- ୮୪ । ଟକଳା ଗୁଡ଼ିଆ ଧାଇଁଥା ଢେଲ ଶେଷା ଦଣ୍ଡୁଆସି ଢେଲଥା ମାଳ; ଅରୁଣ
ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁରୁଣ ଧୋବା; କହେ ଦନାଇ ଏ ଆଥଳ କୋବା ।
- ୮୫ । ଠକ ନ ଦେଖିଲେ କଣିଆ ଦେଖ; ବାଦ ନ ଦେଖିଲେ ବି ଶୁଣ ଦେଖ ।
- ୮୬ । ତେଲ ତମାଖୁ ମଇଦା; ଯେତେ ରଜତର ତେତେ ପାଇଦା ।
- ୮୭ । ଦାସକି ସୁନ୍ଦର ନାଟ, ଯୋଗୀକି ସୁନ୍ଦର ମଠ; ଦେଲାକୁ ସୁନ୍ଦର
ହଟତମଟ ଗଜାକୁ ସୁନ୍ଦର ଗୁଡ଼; ଗୁରୁକୁ ସୁନ୍ଦର ଗୁଡ଼ କରକ ସୁନ୍ଦର ଘାଟ ।
- ୮୮ । ଦନେ ନାହିଁ କାଲେ ନାହିଁ; ଗଢ଼ା ମୁନେଇ ଦର ମାରି ।
- ୮୯ । ଦୁଧ ଯେବେ ଖାଇ ବସିବ ଘରେ ଥିବ ଗାଈ; କଳି ଯେବେ
କରି ବସିବ ସଙ୍ଗେ ଥିବ ଭାଇ; ଘର ଯେବେ କରି ବସିବ ସଙ୍ଗେ ଥିବ
ମାରି ।
- ୯୦ । ଦୁଧ ଉତ୍ତରରେ ଗୁଲରେ ପଶେ; ମଣିଷ ଉତ୍ତରରେ ଗାଈରେ ପଶେ ।
- ୯୧ । ଧର ପାଣି ପଥର କାଟେ ।
- ୯୨ । ଧୀର ଧୀର ଗୁଲକ; ସରକୁହେଁ ଘୋଡ଼ା ପାଲକ ।
- ୯୩ । ନଇକୁଳଥା ଦେଶ, ଗୁରୁ ତଳଥା ଦେଶ, ଢେରା ପଣାରେ ମରବ ଦେଶ
ସଖୀ ଗୋ ଭଲ ଏ !
- ୯୪ । ନଇବେ ବାବ, ଦେଶବେ ପାବ ।
- ୯୫ । ନଇ ଶୁଣିଲେ କି କରବ ନାଥ; ଥର ଶୁଣିଲେ କି କରବ ମାଥ ।

ଧନାକି ଦେଉଛୁ ଗଣକ ରୁଟି ।

୮୨ । ଜବାରେ ଯନ୍ତ୍ରଲେ କି ନିମ୍ନ ଦେବ ମଧୁ; ମହାକାଳ ସ୍ବର୍ଗଲେ କି ହୋଇବ ସେ ସ୍ବାଦ ।

୮୩ । ଯେତେ ପାଣିରେ ପୁଣ୍ୟ ମାଛ; ଅଖିରେ ଦେଖିଲେ ହୁଅଇ ମିଛ ।

୮୪ । ଯେ ପୁଅ ମନ, ନା, ସେଇ ବାହାରେ ବାହାରେ ଗଲ ।

୮୫ । ପର ପୁଅକୁ ପୁଅ ଭେ ଅଟି, ତାକୁ ନ ବୋଲିବ ନାଲକ, ଅବୁଝ ସୁତାରୁ ଖିଅକ ପାଇଲେ, ତାକୁ ନ ବୋଲିବ ସଲକ । ଗୋଡ଼ାଣୀ କଂସାରେ ଗୁଣ୍ଡାଏ ପଡ଼ିଲେ, ତାକୁ ନ ବୋଲିବ ବେଲକ, ଟୋପି ଟୋପି ହୋଇ ମେଘ ବରଷିଲେ ତାକୁ ନ ବୋଲିବ ପାଲକ ।

୮୬ । ପରଦରେ ଖାଇ ମାଛଣା ଚୁଷା, ଭବ ମାରିଯାଇ ଖେଳିବା ପଣା; ବାସୀ ଥୋକ ଲୁଗା ପିନ୍ଧଇ ତଟା, ଯାହୁ ବାସୁଡ଼ାକୁ ଭୁବାର ଭଷା; ଏ ସବୁ ଛେକୁ ପସରପସା ।

୮୭ । ପରତେ ନ ଯିବୁ ଦାଣ୍ଡ ସୁନାସ, ପରତେ ନ ଯିବୁ ବଟିପୀ ନାସ; ପରତେ ନ ଯିବୁ ଶେ କଟାକୁ, ପରତେ ନ ଯିବୁ ଚୁଟି କଟାକୁ; ପରତେ ନ ଯିବୁ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ମୁଦା, ଖାଏ ବାଖି ପୁଣି ଚୋରୁଏ ସୁଦା ।

୮୮ । ଚତନ ମଧୁର ଲେଳ ସବୁ; ଏମାନେ ଜାଣିବ ଠକଙ୍କ ଗୁରୁ ।

୮୯ । ବାଉଁଶ ଫୁଲରେ ମରେ; ମଣିଷ ବୁଲିଲେ ମରେ ।

୯୦ । ବାଡ଼ି ଠୁକୁ ଠୁକୁ କାନ ଲୁଗା, ବାଟେ ଦୁଃଖିବର ଦେଖିବ ଏକା; ଯଥାଲେ ସପି କୋଣିତ ତେଲ, ବାସନ୍ତର ହେଲେ ନ ଯିବ ପେଲ ।

୯୧ । ଧିକ ହୋଇ ଯେବେ ଖାଏ ବେଉସା, ବସନ୍ତ ହୋଇ ଯେ ନ ମାରେ ମୁଷା, ସଜାହୋଇ ଯେବେ ତଣ୍ଡୁର ତଷା, କହୁ କି ହୁଏ ସେ ଦେଖଇ ଦିଶା ?

୯୨ । ଧାଇଁ ପହଞ୍ଚିଥା ପରସା ଏହାକୁ ଜାଣିବ ଅପା, ଦୋଷ ଅଦୋଷେ ଗାଳ ଦେଉଥାଏ ଏହାକୁ ଜାଣିବ ଜାପା ।

୯୩ । ଭଲ ଭଲ ଲେକେ ଗୈର କରନ୍ତି, ରହୁଣୀ ଦେଖିଲେ ମାର ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ।

୯୪ । ଭବାଣୀ କଥା କହନ୍ତ, ମନ୍ତ୍ରିକ ଯେ; ପିଲାଙ୍କୁ କଥା କହନା, ଲଗିବେ ଯେ ।

୯୫ । ମଝି ଘି ଘେ ପଟା; ଯୁଦ୍ଧିଲ ବେଳକୁ ଗୋଟା ।

୯୬ । ମରପ ଅରରେ ପାଇବ ପଣ; ଦାଣ୍ଡକୁ ଯିବାକୁ ନ ଥାଏ ଟାଣ ।

୯୭ । ମୁଣ୍ଡ ପୁଅ, ବସବା ହିଅ, ବଳା ନିଆଁରେ ଦହନ୍ତି ଦେହ ।

କଲର ବୁଲଇ କଲର ମେଲ ।

- ୧୮ । ଯେଉଁଥୁ ଶର, ଶୁଭ୍ୟ ମରତ, ନମୁଣୀ ନାଶ, ଗୋବତ୍ସ ବାଣ; ଏ ଗୁରୁଙ୍କ
ଗାର୍ଭିନୀ ସହ ନ ପାରି ।
- ୧୯ । ଯାତି କଲ୍ୟାଣ ମାରି ଓଳକ, ଏ ନୁହନ୍ତି ବେଉଁ ଭଲକ ।
- ୧୦୦ । ଯାହା ଆଲସିକ ପେଟକୁ, ଯାହା ଦେଲସିକ ବାଟକୁ; ଯାହା ରଖିଯିବ
ଶେଷକୁ ।
- ୧୦୧ । ରବି ଦଣ୍ଡପତି, ସୋମ ତଉଠା; ବାମ ମଙ୍ଗଳ ପଣ୍ଡିତ ଷଠା; ସୁରୁ ତଉଦ
ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଠ, ଭଦ୍ରମ୍ବ ଅସ୍ତ୍ର ଶନିର ଘାଟ ।
- ୧୦୨ । ଲବୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାଶୁଆ ଗୌର, ଗାଁ ମଝିରେ ଯେବେ ଥାଇ ଲୋଚ-
କମାରର ଯେବେ ମୁହଁରେ ଥୋଇ, ଏ ଗୁରୁଙ୍କର ମୁହଁ ପୋତି ।
- ୧୦୩ । ଶିଳ ଶିଳୁଆ ଗରଜନ ଉଡୁଛନ୍ତି; ଶିମିଳ ତୁଳା ବୋଲୁଛନ୍ତି ମସତ ରଣ ।
- ୧୦୪ । ସୁନନ ପୀରତି ଦେମ୍ ବରବର, ଦାହେତ ଜ୍ୟୋତି ବଢାଇ । କୁନନ
ପୀରତି ଗୋ ବରବର, ଭୁଞ୍ଜେତ ଯୋଡ଼ ନ ପାଇ ।
- ୧୦୫ । ହବ କଥା, ନମ୍ବ ଇଅଣ; ଅଗ ପିତା ପତ୍ନୀକୁ ଗୁଣ ।
- ୧୦୬ । ହବ କଉଡ଼ି ଦେଇ ଶୁଣିବି ଜୁହାର ।
- ୧୦୭ । ହଜାରେ ଗଧରେ ବାଛୁରେ ଭଲ, ବଜାରେ ନୁହନ୍ତି ଘୋଡ଼ାକୁ ଭଲ ।
- ୧୦୮ । ଥିଲେ ଚରକନା ହଜିଲେ ମାଠ ।
- ୧୦୯ । ହାଡ଼ି ଖାଏ କଉଡ଼ି, ଢୋଲ ଖାଏ ମାଡ଼ ।
- ୧୧୦ । ହାଡ଼ି ବାଇଦ କୋଣେ; ଭଣ୍ଡ ବାଇଦ ସହସ୍ର କୋଣ ।
- ୧୧୧ । ହାତ ନଡ଼ବଡ଼ କହୁଣୀ ଖାଏ, ଜିଭ ନଡ଼ବଡ଼ ହରି ଧାଏ ।
- ୧୧୨ । ହାତୁଁ ଦେଇ ପରେ ନୋହୁଁ ଲଗା, ମାଗନ୍ତାଙ୍କ ଠେଉଁ ନୋହୁଁ
ମୋ, ଶଶ୍ୱ ବେକରେ ନ ଦେବି ପଦା ।
- ୧୧୩ । ତୁ ମାରୁନା ମୁଁ ମରିଣି; ତୁ ଘର ଲବେଇ ଦେଖୁନା, ମୁଁ ଶୁଣା ଖୋଇ-
ଖାଡ଼ି ହେଲେଣି !

ପ୍ରହେଳିକା ।

- ୧ । ସାତତାଳ ପାଣିରେ ଛଅତାଳ ପଙ୍କ, ସେଥିରୁ ବାହାରିଲ ମୂଷଳଥ ଚମ୍ପ;
ମୂଷଳଥ ଚମ୍ପର ସୋଲଗୋଟି ହୁଅ, ଏ କଥାଟି କହୁଦେବ ପଦ୍ମବେ
ପାଠୁଅ । [ବସାଦହ ଓ ଦହ ମୋହବା ଖୁଆ]
- ୨ । ବଢ଼ି ଚିକି ପଡ଼ିଅଛି ଘର ଗୁରୁକଣ୍ଠେ, ଶୁଣେଇ ଦଉଛି ତାକୁ ବୁଲୁ, ବୁଲୁ
ତଣେ । [୩୨ ଦାଳକୁ ୧ ଜିଭ]
- ୩ । ବରଷକେ ଥରେ ଖାଏ, ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ିଯାଏ । [ଘରଗୁଆ]

୨୧ ବିଳାସ ବଜର ମନ ଦର୍ବଳ ।

୪ । ବହୁ ନେତ୍ର ବହେ ଇନ୍ଦ୍ର ନୁହଇ; ସମ ନୋଟେ କହୁ ଶବ୍ଦ ମାରଇ ।
ଚନ୍ଦ୍ର ଲୋହେ ମୀନ ଶଶିରେ ଅଶା, ନ ଶାଏ ନ ପିଏ ଧରଇ ପୋଷା ।
(ନାଲ) ।

୫ । ବନମୁକୁତା ସାରଙ୍ଗୀ ସୁଦା ଛେତେଇ ଶୁଣଇ ନାହିଁ; ଖାଇଦେଉଥିଲେ
ବୋହୁ ପଡ଼ୁଥାଏ ସପାର ରତରେ ନାହିଁ (ବୁଆପଥର) ।

୬ । ଏଣୁ ଯାଉଥିଲେ ବାପ ସୁଅ ତେଣୁ ଅସୁଥିଲେ ଏକା । ବାପର ଯାହାକୁ
ନମସ୍କାର ସେତ ସୁଅ ଗୋଡ଼ତଳେ ପକା (ବସୁନ୍ଦର, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଓ
ଉତ୍ତସେନ) ।

୭ । ଅଠ ମୁଣ୍ଡ ନବ ଚିହ୍ନା; ଚଉଦ ଶ୍ରବଣ ଶୋଭା; ପାଦପାଣି ତାଙ୍କ ବଂଶ,
ନେତ୍ର ତାଙ୍କ ଏକୋଇଶ; ବୁଲିଯାଉଥାନ୍ତି ଦାଣ୍ଡେ, ମୁଲାରାଇଁ ଶ୍ରେୟ ମୁଣ୍ଡେ;
ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ନିଧରଥ; ଦୂରୁ କରେ ଦଣ୍ଡବତ (ଶିବ, ପାଦଶା, ବୃଷଭ
ଓ ବାସୁକୀ) ।

୮ । ଶୁଭ ଜାତି ମିଳ ଏକ ହୁଅଇ; ବେଳକାଳ ଜାଣି ରଙ୍ଗ ବହୁଇ; ପାଣିରେ
ଶୃଙ୍ଗା କେବେ ହୁଅଇ; ତା ନ ଚିହ୍ନି କେହି ମନସ୍ୟ ନାହିଁ (ପାନଖିଲ) ।

୯ । ଗୋଟିକ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ବସେ; ଗୋଟିଏ ମାଲ ଜମି ଜମି ଅସେ;
ଜନହେଯାକ ହୋଇଲେ ରୁଣ୍ଡ; ଜନଜଣକର ପତର ମୁଣ୍ଡ (ସବଣ
କାଞ୍ଚିକେସୁ ଓ ସୁର) ।

୧୦ । ଯାଇଥିଲି ଯରକଣା; ଏକା ଛେକେ ଦେଖୁ ଅସିଲି କପା, କଦଳୀ,
କଉଡ଼ିଶା (ଶିମିଳ) ।

୧୧ । ଜନଜଣକର ୪୨ ନେତ୍ର ଧବଳ ମୁଣ୍ଡ ତାଙ୍କର; ସବୁ, ରଜତମ ଜନଗୁଣ
ବେନିଆ ଅଥନ୍ତି ସେ ନିଜ ମନ୍ଦିର; ଗୁରୁ ରକ୍ତ ଦ୍ଵାରେ ଗୁରୁ ରଜାମାନେ
ଜଗିଣ ଆଅନ୍ତି ବସି; ସୋଲ ସେନାପତି ଇନ୍ଦ୍ରାନବେ କନ୍ଦି ବୁଲିଥାନ୍ତି
ବବା ନସି; ମାର ମାର ବୋଲି ଧ୍ଵଜ ଉଛୁଳଇ ଅନ କେ କରବ ତାର;
ମାଇଲେ ମୁଣ୍ଡେ ପୁଣି ସେ ଜଅନ୍ତି ମିଳନ୍ତି ଯେହ୍ନା ମନ୍ଦିର (ପଶାଖେଳ) ।

୧୨ । ନାହିଁ ଶିମ୍ପାଦ ଅଙ୍ଗୁଠି ତାର; ହାତ ମାଂସ ରକ୍ତ ଶୂନ୍ୟ ଶରୀର । ଗିଳଇ
ମନୁଷ୍ୟ କରଇ ବାନ୍ଧୁ; କହୁଦେବ ଏହୁ କେନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ ? (ବୁରୁଡ଼ା) ।

୧୩ । ପଦାଏ ପଥର ବହୁଇ ପାଣି; ଗହ୍ଵନ କରଇ ସିଂହକୁ ଜଣି; ଦଶଇ
କାଳଅ ନାହିଁ ଶାବନ; ଶୂନ୍ୟରେ କରଇ ସଦା ଗମନ (ମେଘ) ।

୧୪ । ନୁହଇ ସେ ମାଲ୍ୟ ବସେ ମୁଣ୍ଡର; ଶଟପାଦ ବହୁ ନୁହେଁ ଭ୍ରମର; ନୋହୁଁ
କାଦ ସିଂହ ପିଏ ରକତ; ପାଇଇ ସେ କମ୍ପ ପଶି ନୁହେଁ (ଭରୁଣୀ) ।

୧୫ । ବହୁ ନୁହଇ ଜଳରେ ଘର; ବହୁ କହୁ ନୁହେଁ କମଳା ବର; ଅଛଇ
ନୁହଇ ତର; କହୁବ ପଣ୍ଡିତ ଏକ ପ୍ରକାର (ଗେଣା) ।

ବସୁକ ସମ୍ପଦି ଥିଲେ ଶବ୍ଦକୁ ନୁହଇ ।

- ୧୭ । ଶ୍ରୀରାମ ପତ୍ନୀରେ ଶ୍ରୀରାଜୀ କି ଗୁହଁ; ଏତେ ସାରଙ୍ଗରେ ଥିଲୁ ତୁ
କାହିଁ ? ଶ୍ରୀରାମ ପତ୍ନୀ ଦଶରଥ ନାହିଁ; ଶ୍ରୀରାମ ଭିତରେ ଶ୍ରୀରାମ ଥୋଇ;
ଶ୍ରୀରାମେ ଶ୍ରୀରାମେ ଅଇଲୁ ଧାଇଁ (ପାଣିମାଠିଆ) ।
- ୧୮ । ଅମଳା ମଳା; ମଞ୍ଜୁ ନାହିଁ ତାର କୁମିରୁ ଗଜା (ଛତୁ) ।
- ୧୯ । ଗୁମ୍ଫାରେ ରହଇ ନୁହଇ ମୁନି; ଗୁମ୍ଫାରେ ବହଇ ଦେହକୁ ଜଣି; ଗୁମ୍ଫାଦେ
ତାର ପଶୁ ନୁହଇ, ବାବ ଯୋଦ୍ଧା ନୁହେଁ ଜଣ ବହଇ (ମୁଷା) ।
- ୨୦ । କାଳିଆ ଦଶଇ କୋଇଡ଼େ ପଶେ; ପର ଦାଣ୍ଡେ ଥାଇ ବଇଇ ନାଶେ
(ଖଣ୍ଡା) ।
- ୨୧ । ପୁରୁଷଲ ପଶୁମ ଗଲୁ ପୁଣି ଗଲୁ ଉଡ଼ଇ; ଏକାକୀରେ ଦେଖିଆସିଲୁ ଫଳ
ଉପରେ ପଡ଼ଇ (ସପୁର) ।
- ୨୨ । ଏକ ବୃକ୍ଷ ତାର ମୁନଇ ନାମ; ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ସମ ପୁଟେ କୁସୁମ; ଗରକାଳ
ସେଷେ ହୁଅଇ ପୁର; କେଉଁ ବୃକ୍ଷ ଏହା ବରୁଇ ବୋଲ (ଅଗସ୍ତି) ।
- ୨୩ । ଯୋଗେଶ୍ୱର ଗୁରୁପାଶେ ବୁଣିଲୁ ଧନିଆ; ତଳି ଗୋଟି ବରକୁ ଖୋଲ ଗୋଟି
କଳିଆ (ପଣାକାଠି ଓ ସାବ) ।
- ୨୪ । ଅସୁର ନୋହୁ ଲଙ୍କାରେ ଶେଳନ୍ତ; ରାକ୍ଷସ ନୁହେଁ ଫଳ ପକେ ବନ୍ଧୁ
(ମର୍କଟ) ।
- ୨୫ । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର; ଅଶ୍ୱ ଗଣ୍ଡା ଗୁରୁ ଜରାସନ୍ଧ; ଅଶ୍ୱାରୁ ଗୋଡ଼ ଗୋଟିଏ
ନାହିଁ; ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ମୁରତି ଏହ (ବଳରାମ) ।
- ୨୬ । ଦ୍ରାବଣ ନୟନ ଅନୁଜ କାହ୍ନୁ ତା ରସୁ ଅସି ମୋ ପୁତ୍ରେ; ତନ୍ତ୍ରପତି
ସୁତା ଗର୍ଭରେ ପଶିଣ ଶାବ ଅଶ୍ୱ ଅବତାରେ (ବରୁଡ଼ ମାଣ୍ଡ ଶାଲବା)
- ୨୭ । କାଳୀ ମୁଖ ତାର ଭବ ଯୋଡ଼ିଏ; ପାଞ୍ଚଜଣ ବଳେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ରହେ
ପ୍ରାଣନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ବୋବାଇ; ନ ପିଇ ପାଣି କିନ୍ତୁ ନ କରଇ ।
[କଲମ]
- ୨୮ । ବୁଝଇ ନୁହଇ ସଞ୍ଜଇ ଧନ; ଗୁରୁ ନୁହେଁ ହରେ ଧରଇ ଧନ । ସକଳ
କାନ୍ଦଇ ଶକ୍ତି ନୁହଇ; ମୁନି ନୁହେଁ ଗୁମ୍ଫା ଗଭରେ ଥାଉ [ମୁଷା] ।
- ୨୯ । ଅପେ ରୁହେଁ ନ ପାରଇ ପରକୁ ବୁଝାଏ; ମନୁଷ୍ୟ ନୁହଇ ଦବାସକ
ଗୁରୁଥାଏ [ଘଡ଼ା] ।
- ୩୦ । ଉଠଇ ଉଷାରୁ ନୁହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଯୋଦ୍ଧା ନଦେ ଶିରେ ମୁକୁଟ ଜାଣ ।
ତାକଲ ଉଠଇ ତାକୁଅ ନୁହେଁ; ରୁଷ ନୋହେଁ ଘରେ ବନେ କା
ରହେ [କୁକୁଡ଼ା] ।
- ୩୧ । ହିନେନି ଧାସ ନତଃ ସୁଲପାଣି । ଅମ୍ଭ ବହନ୍ତୁ ନତଃ ମେଘମାଳ ।
ବୃକ୍ଷାସ୍ତବାପୀ ନତଃ ପଶ୍ୟାସନ; ବଳୁନ ପରଧା ନ ନତଃ ସମତନ୍ତ୍ର [ହସ୍ତ]

ଆଇନ ଅଦାଲତ ।

ସ୍ୱରତ୍ନରେ ନାନାଦ ପ୍ରକାର ଅଇନ କାନୁନ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଯୌଜନାସ୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟୁତ୍ଥ ଓ ଦଣ୍ଡ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଲେଖିକାର ଏବଂ ଦେବାନ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟୁତ୍ଥ ପ୍ରଧାନ ଅଇନ ଅଟେ । ସାଧାରଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୈନିକ ଶାସନରେ ପଢ଼ା ପ୍ରତିବେଶୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିବାହ, ଜମିବାଣ୍ଟ ବନ୍ଦୀ କମ୍ପା ସହାୟତ୍ତ ଏବଂ ଦେଶାନ୍ତରାଳ ପାଇଁ ମାଲ ମୋକଦ୍ଦମା ଘଟିଥାଏ । କେତେକ ହଲରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ୱାମୀ-ପାତ୍ର ଶୋଷକ ପାଇଁ ପୋଷାକ ନାଲିଶ ମଧ୍ୟ ଯୌଜନାସ୍ଥ ଅଇନ ଅନୁସାରେ ଚଳିଥାଏ । ଅତି କାଲି ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିଷେଧ ଅଇନ ଯୋଗୁ ଅନେକ ଲୋକ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଖଜଣା ନାଲିଶ ମୋକଦ୍ଦମା ସବୁ ଅଇନ ଅନୁସାରେ ହୁଏ ଏବଂ ଚାହା ପ୍ରତି ସର୍ବୋଚ୍ଚନରେ ରେଖା-ପାଟି ଦୋଷଟିଙ୍କ ପାଖରେ ଦାଏର ହୋଇଥାଏ । ଜମିଦାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୋକଦ୍ଦମା ପାଟିସନ ଦୋଷଟି ପାଖରେ ଦାଏର ହୁଏ । ଖାସନାହାଲ ଖଜଣା, ମିନସିପାଲିଟି କ୍ରମ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କିଛି ସରକାରୀ ଓ ଅଧ୍ୟାପକାସ୍ଥ ପ୍ରାପ୍ୟ, ପବ୍ଲିକ୍ ଡିମାଣ୍ଡ ରକ୍ଷକ ଅଇନ ଅନୁସାରେ ସାଟିଫିକେଟ କୋର୍ଟରେ ଅଦାୟ ହୁଏ ।

ଏହା ଛଡ଼ା ଗୋରୁଗାଈ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ନଷ୍ଟକଲେ ତାକୁ ଧରବା ପାଇଁ କାଣ୍ଡିହତା ଅଇନ, ହାତ ଓ ଘାଟପାଇଁ ପୃଥକ ଅଇନ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ମାଣ ନ କରବାକୁ ଖାଦ୍ୟ ଅଇନ ଜାଣି ହୋଇଛି । ବସନ୍ତରୁ ରକ୍ଷା କରବା ପାଇଁ ଶିକାଦେବା ଅଇନ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶରେ ଚଳେ । ସେ ଅଇନ ଲଘନକଲେ ନିରାଶ ହୋଇ ଜରମାନା ଦେବାକୁ ହୁଏ । ବ୍ରହ୍ମଅଦର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ନିମିତ୍ତ କପିଶଲଟ୍ ଅଇନ ଓ ଲେକେ ଅମ୍ବୁରେ ଅଦାୟ ପାଇଁ ଇନକମ୍ ଟାକ୍ ଅଇନ ଜାଣି ହୋଇଅଛି । ଚିଲିକୋର୍ଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ଚଳାଇବା ପାଇଁ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଅଇନ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଦେବା ପାଇଁ ଇଲେକ୍ସନ୍ ଅଇନ ମଧ୍ୟ ଚଳୁଅଛି ।

ମିନସିପାଲିଟି ଅଇନରେ ଘରଦ୍ୱାର କୁଅ ପାଇଖାନା କରବାପାଇଁ ମିନସିପାଲିଟି ଅଇନ ଓ ନ୍ଡାଲମାନ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଅଛି । ଶୁଣାରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ତଳ ପ୍ରଚଳ ନିମିତ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଇନ ବଳରେ ବାଲିଲ ଜାଣି ରହିଛି । ଚି, ଚି ଦଲାଇ ଦସ୍ତାବିଜ କେତେକାଳ ସମ୍ଭବ ରହିବ ଏବଂ ଦଣ୍ଡପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଅପୀଲ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅପୀଲ କରି ପାରିବ, କେତେକଲ୍ ମିନସିପାଲିଟି ପକାହେବ, କେତେକଲ ଦଖଲ ରହିଲେ ବୁଝେ ସହ ଜମିକି, ପ୍ରାଥମିକ ମୋକ୍ଦ ଅଇନ ଜାଣି ହୋଇଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସବୁ କଥାରେ ଶୁଣା, ଶୁଣିବ କର ଅଭ୍ୟାସ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅଇନ କାନୁନାସ୍ଥ ।

ଅନ୍ୟ ଅତି ନୂତନ ଯେବେ ଦାନଶାଳ ।

ହୋଇଛି ଓ ଅନାୟାସକ ମତେ ହେଉଛି । ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ନ ଥାଏ । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଓଡ଼ିଆ ମୁକ୍ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମାଧି ଦେଇ ପାରିବେ । ଏହିପରି ସାଧାରଣ ଆଇନ ଛଡ଼ା ସାଧାରଣ କରବା ପାଇଁ ଅତିବାହି ସରକାର କେତେକ ଅତିରିକ୍ତ ଓ ବିଶେଷ ଆଇନ ଗଢ଼ି ଅଛନ୍ତି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାନ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ କରିବାପାଇଁ ନୂଆ ଆଇନ ଗଢ଼ା ହେବାରେ ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି । ସେହିପରି ଭାବେ ମଠବାଜୀ ଦେବତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଇନ ପ୍ରଣୀତ ହେବା ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ ଚଳୁଥିବାବେଳେ କେତେକ ଆଇନର ଆକୃଷ୍ଟ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଏ ।

ଦଣ୍ଡବିଧି ଓ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ ।

ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନରେ ଅନେକ ଦିଆ ଅଛି । ଚର୍ଚ୍ଚିତ ମଧ୍ୟରୁ ମାରପିଟ୍, ବାହୁର, ଡକାଏତ, ଦଳେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା, ଗୁରୁତର ଜମିନ କରିବା, ଠକାଣି, ବିବାହ ଆଦିକତା, ଅନ୍ୟକାର ପ୍ରବେଶ, ଗ୍ରହପତି, ମାନହାନୀ, ବ୍ୟସ୍ତାଭିଷେକ, କମ୍ପିଉଟରରେ ବିକାଶ, ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା, ଏହିପରି କେତେକଟି ଦିଆ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପଞ୍ଜିକିତାସ ମାମଲ କରିବାକୁ ଗଢ଼ା “କରନଜରାଲ୍” ଅର୍ଥାତ୍ ପୁଲିସ୍ ଚଲଣି ମୋକଦ୍ଦମା ହେଲେ ନିକଟବର୍ତ୍ତି ପୁଲିସ୍ ଥାନାରେ ଏକଲଇ ଦେବାକୁହୁଏ । ପୁଲିସ୍ ଚଢ଼ଳ କରି ମୋକଦ୍ଦମା ପୁରୁଷ କରିଥାଏ । ଲେଟେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ନିଜ ସ୍ବଚ୍ଛବିଜନ ମେଜେଜ୍ଜରୁ ଟ ୦.୫୦ କୋଟିପିସ ମାର ଦରଖାସ୍ତ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବ । ମେଜେଜ୍ଜର ପାଖରେ ଦଣ୍ଡା ବର୍ଣ୍ଣିତା କରି ଦଣ୍ଡବିଧି ଦିଆ ଲେଟ୍ ଦଣ୍ଡା ପ୍ରାନ୍ତ, ମୁଦାବର ନାମଧାର ଓ ସାକ୍ଷୀ ଠିକଣା ଦେବ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଦାବି ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ଜାକ ଚାହାଠାରୁ ମୋଟର ଜବାବଦାରୀ ଲେଇ ମୁଦାବରୁ ତଳର କରିପାରିବ କିମ୍ବା ପୁଲିସ୍, ଦୋଷୀ, ସ୍ବାମ ପ୍ରେମିତେଜ୍ ଅବା ଅନ୍ୟ ମାତବର କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ ଚଢ଼ଳ ପାଇଁ ପଠାଇ ପାରିବ । ଯେଠାରୁ ରିପୋର୍ଟ ଆସିଲେ ରିପୋର୍ଟ ଦୃଷ୍ଟେ ମୋକଦ୍ଦମା ଡିସ୍ପୋସି କରିବ କିମ୍ବା ତରଖି ଧାର୍ଯ୍ୟକର ମୁଦାବରୁ ତଳର କରିବା ଓ ସାକ୍ଷୀ ତଳର କରିବା ଗର୍ବ ମୁଦାବର ଠାରୁ ଅଧିକ କରିବା ହୁକୁମ ଦେଇ ପାରିବ । ତତ୍ପରେ ମୁଦାବର ଜାବର ଦେଲେ ସାକ୍ଷୀ ଜବାବଦାରୀ, ଜେଜ୍, ସେଟେର ସାକ୍ଷୀ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ମୁକ୍ତାର ଲବାଲସକାର ଶ୍ରୀ ମୋକଦ୍ଦମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ବୟ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ପଞ୍ଜିକିତାସ ମାମଲରେ ମୁଦାବର ପସରୁ ଓଡ଼ିଆର ନାମ ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ଏହା ଦାଲକୋଟର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କେବେ ସମତା ପାଇ ନ ଥିଲେ କୋର୍ଟ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ସେହିମାନଙ୍କୁ ଦାଲି ଦୋଲଟି କେବଳ ।

ମୁକ୍ତାର ମୁକ୍ତାବଳୀ ଗୋବିନ୍ଦ ବାଣର ଚରପାତ୍ରବେ ନାହିଁ । ମୁକ୍ତାରନାମା
ଓ ଓଡ଼ିଆକଳାମାରେ ଟଙ୍କାକଥା ବୋଟପିସ ଲଗେ ଏବଂ ମୁକ୍ତାରନାମା ଦେବା
କାନ୍ତ ଅବା ତାହାର କ୍ଷମକାହାସ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ସାଧାରଣତଃ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଦୟାମାନଙ୍କରେ ଗୌରବାନ୍ୟ ମାମଲ ଦାଏର
ହୋଇଥାଏ ।

ଦୟା ଅପରାଧ ।

୧୨୧ (କ) ବହୋଦ ।

୧୨୪ ଗଜବୋହ ।

୧୨୩ ଅବୈଧ ଜନତା ।

୧୨୭ ଦୟା ।

୧୨୧ ଗସ୍ତା ତମ୍ବା ପଦ୍ମବିନ୍ଦୁ
ହାତରେ ମାରିପିଟି ।

୧୨୧ ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ ।

୨୧୧ ମିଥ୍ୟା ମୋକଦ୍ଦମା ଆଦି କରିବା ।

୨୧୭ ଅପରାଧୀକୁ ଲୁଗୁଲୁଗିନା ।

୨୩୧ ଟଙ୍କା ଜାଲ ।

୨୭୪ ନକଲି କଟକର ବ୍ୟବହାର ।

୨୧୨ ଅସ୍ତ୍ରୀର ଦମ୍ଭା ତଡ଼ିବା ତମ୍ବା
ଅସ୍ତ୍ରୀର ଚିହ୍ନକରିବା ।

୨୧୫ ଧର୍ମିଆନ ଅପରାଧ କରିବା ।

୩୦୨ ନେତୃତ୍ୟ ।

୩୧୨ ବୁଝ ହେବା ।

୩୨୩ ସ୍ବୟତ ।

ଦୟା ଅପରାଧ ।

୩୨୫ ମୁରୁଚର ଆଦାର ।

୩୪୧ ବାହାକୁ ଜୋର କରି ଅଟକ

୩୪୧ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ।

୩୫୧ ବାହାକୁ ସମ୍ବୋଧନ ।

୩୭୩ ବାହାକୁ ପୁସ୍ତକଲେଖନ ।

୩୭୫ ଜଳାବାସ ।

୩୭୧ ବୃତ୍ତ ।

୩୧୨ ତଦାବତ ।

୪୦୩ ଅବୃତ୍ତ ।

୪୦୭ ବିଶ୍ବାସ ଭାବତତା ।

୪୨୦ ଦୟାବାଦ ।

୪୨୭ ଅନୁକ୍ରମ ।

୪୪୭ ଅନୁକ୍ରମ ପ୍ରବେଶ ।

୪୭୫ ଜାଲ ।

୫୦୦ ମାନବୀୟ ।

୫୦୩ ଅପମାନ ଓ ଅମର ।

୧୭୧ ଦୟା ନାମରୁ ଶି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—ସ୍ବେଚ୍ଛା ଦେଇ ଗସ୍ତ ନେବା ।

୧୭୪ ଗୋପନୀୟ ଆଦାର—ସାମ୍ବିଧାନିକ ନିମନ୍ତେ ନିବେଦନ ।

୧୦୭ " — " " ଦୟାବାଦ

୩୮୮ " — ଧର୍ମ ମୁତ୍ତ ବାସନା ପୋଷଣ ।

୫୨୭ " — ଏକ ଦୋଷରୁ ଅନ୍ୟଦୋଷକୁ ମୋକଦ୍ଦମା ହୋଇପାରୁଥିବା

ତ୍ରୟବ୍ୟ ୧୭୪ ଦୟା—ଅମର ଯାଇ ହାଜର ନ ହେବା ।

୧୭୮ " — ହଲପ ପ୍ରଦାନରେ ଅସୀନ ।

୧୭୮ " — ତମାଙ୍ଗୁଲୀ ଦେବାକୁ ନାହିଁ ଦେବା ।

ଉତ୍କଳ ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ପେ କର ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ମାତ୍ରଷ୍ଟୁକ୍ ୨ ବର୍ଷ ନେଇ ଟ ୧୦୦୦୦ଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରମାନା ଏବଂ ଦେଶ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ପାରିବ । ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାତ୍ରଷ୍ଟୁକ୍ ୨ ମାସ ନେଇ ଟ ୧୦୦୦୦ଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରମାନା କରିପାରିବ । ୩ୟ ଶ୍ରେଣୀ ମାତ୍ରଷ୍ଟୁକ୍ ଏକମାସ ନେଇ ଟ ୫୦୦୦ଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରମାନା କରିପାରିବ । ଟ ୫୦୦୦ଙ୍କା ଜରମାନା ନ ଦେଇ ପାରିଲେ ଆସାମିକୁ ଏକମାସ ପୁଲେ ଦୁଇମାସ ନେଇ ଦୃଢ଼ ଏହିପରି ଟ ୧୦୦୦ରେ ଗୁରୁମାସ ଦୃଢ଼ । ତେଣିକି ଯେତେ ଜରମାନା ଦେଉନା ତାହାକି ଜରମାନା ନ ଦେଇ ପାରିଲେ ୨ ମାସରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ଜରମାନା ପାଇଁ ନେଇ ଦେବାକୁ ନିୟମ ନାହିଁ ।

ଟ ୨୦୦ଙ୍କାରୁ କମ୍ ଜରମାନା ଯଦି “ସମୟ” ସମତାପ୍ରାପ୍ତ ମେଡ଼େକାଲ୍ କରିବୁ ତେବେ ସେଥି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନାହିଁ ।

ପ୍ରଜାସବୁ ଆଇନ ।

ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାସବୁ ଆଇନ ୧୯୧୩ ସାଲରେ ପାସ୍ ହୋଇଅଛି । ଏଥିରେ ପ୍ରଜା ଓ କମିଟାର ସମ୍ପର୍କ ନେଇ ଖଜଣା ଅଫ ବାବଦ ନାଲିଶ, ହାଇକୋର୍ଟ ସମତା ଅନୁର୍ବଚ ନାହିଁ । କମିଟିର ଏବଂ ଗୋର୍ଡ଼ ଅଫ୍ ଲେଭିଜ୍ ଏହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଦାଲତ ଅଟେ ।

ନୂତନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଅନୁର୍ବଚ ସମ୍ବଳପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଜାସବୁ ଆଇନ ଓ ମଧ୍ୟସ୍ଥାପନା ଗ୍ରନ୍ଥ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଏବଂ ଗଣନା ଓ କରପୁର ଜରମାନା ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦେଶର ବାକିସ ଓ ପ୍ରଜାସବୁ ଆଇନ ଦ୍ଵାରା କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ତେବେ କଟକ, ପୁରୀ ଓ ବାଲିଆପୁର ଏହି ଜିଲ୍ଲାରେ ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାସବୁ ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ।

ଏହି ନିତି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଜାରେ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଅଛି ଉକ୍ତ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ସୀମା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏହିଆ ଓ ସରକାରଙ୍କଦ୍ଵାରା ରେଜିଷ୍ଟରେ ଅବରୁ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା ଅଂଶମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାସବୁ ଆଇନ ଚଳେ ନାହିଁ । ଦୁଇଜଣ ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ସେଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ।

ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ସୀମା ଅନ୍ତର୍ଗତ ପଠାପାଠ ଓ ରେଜିଷ୍ଟରମାନଙ୍କ ସହାୟତା ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଏବଂ ସୀମା ବହାର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ସହାୟତା ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅଛି ପଥା :—ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଲବ୍ଧିକାର ପ୍ରଜା ଚିରସାୟୀ ପଠା ନେଇଥିଲେ କିମ୍ବା ବହୁକାଳରୁ ଦମ୍ଭରେ ଥିଲେ କିମ୍ବା ୨୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ଖଜଣା ଏକହାରେ ଦେଇଥିବା ପ୍ରମାଣ ତଳେ କିମ୍ବା

ହରିକର ତାର ଭାଗ୍ୟ ମୁକ୍ତ ॥

ଉପରେ ପଦ୍ମାଦର ଚରଣରେ ଜମିଦାର ତାହାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାପତି ଅଇନ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ପ୍ରଜାମାନଙ୍କରେ ଜମିଦାର ଓ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ରେଣୀ ବଞ୍ଚିତ ଅଛି ।

ଜମିଦାର ଶ୍ରେଣୀ—(୧) ଜମିଦାର, ଲଘବଜ କାହେଲିଦାର ।

(୨) ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କାସକାଣ୍ଡ—ମୋକଦମ, ସରବସକାର, ପ୍ରଧାନ, ଲଘବଜ ବାସ୍ୟାପ୍ତି, ମଧ୍ୟସଂସ୍କାସକାଣ୍ଡ ।

ପ୍ରଜାଶ୍ରେଣୀ—ହଜା, ଅଧସ୍ତନ ହଜା, ଗୁଜନାଦାର ପ୍ରଜା, ସ୍ଥିତିବାନପ୍ରଜା, ଦଣ୍ଡଲ ସବୁ ବଣିକ୍ଷ ଓ ଦଣ୍ଡଲ ସବୁ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇପାରନ୍ତି ।

ସ୍ଥିତିବାନ ପ୍ରଜାକୁ ଜମିଦାର ଗ୍ରେନୁସାରେ ଉଠାଇ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି । ଅଧସ୍ତନ ପ୍ରଜାକୁ ପ୍ରଜା ଅଇନାନୁସାରେ ଉଠାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି । ଗୁଜନାଦାର ଦୁଇଶ୍ରେଣୀର; ୧ମ ଶ୍ରେଣୀ ଗୁଜନାଦାର ପ୍ରଜା: ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଗୃହ ନାହିଁ ନ ଥାଇ କେବଳ ଦରବାର ଜମି ଅଛି । ୨ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଗୁଜନାଦାର ପ୍ରଜା; ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଗୃହ ଜମି ସହୁତ ଦରବାର ଜମି ଏକଯୋଗ ବୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ଗୁଜନା ପ୍ରଜା, ଅନ୍ୟ ଜମି ସହୁତ ଗୁଜନା ଜମି ଧରିଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜମି ନ ଥାଇ କେବଳ ଦରବାରର ଗୁଜନା ସବୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଥା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ଯେ ସେହି ପ୍ରଜାର ଗୁଜନା ଜମିରେ ସ୍ଥିତିବାନ ସବୁ ଜନ୍ମ ଅଛି ତେବେ ଉଭୟ ପ୍ରକାର ଗୁଜନାଦାରକୁ ଜମିଦାର ଉଠାଇ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି ।

ଗୁଜନାଦାରକୁ ଦଣ୍ଡଲ ଉଚ୍ଚଦ କରୁବା ପାଇଁ ମୋକଦମ ଦେଖାମ ଅଦାଲତରେ ଦାଏର ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଖଜଣା ନାଲିସ ରେଭେନ୍ସା ଅଦାଲତରେ ହୁଏ ।

ଜମିଦାରପ୍ରଜାଠାରୁ ନ୍ୟାୟ ଜେଣା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଅଦାୟ ଦରବାରୁ ଅଇନରେ ମିଳା ଅଛି । ଜମିଦାର ଖୋଲପଣି ଜମିଦାର ହୋଇଥିଲେ ତମ୍ବା ଦୁଇ ବା ଚୌଧୁଧର ଅଂଶୀଦାର ଜମିଦାର ଥିଲେ ଯେଉଁ ଜମିଦାର ବା ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ନାମ ସରକାରଙ୍କ ସିରପ୍ଟରେ ଦାଖଲକାରକ ହୋଇ ନାହିଁ ସେ ତମ୍ବା ମେମ୍ବର ନାଲିସ ବର ପ୍ରଜାଠାରୁ ଜେଣା ଅଦାୟ ଦର-ପାଇବେ ନାହିଁ । ସେପରି ଜମିଦାର ନାଲିସ କଲେ ତାଙ୍କ ମୋକଦମା ଅଟଳ ହୋଇ ଚୂଷମିସ୍ ବସାଏ । ପ୍ରଜାର ଖଜଣା ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ସମାନ କିନ୍ତୁର ଦେୟ । ଅର୍ଥାତ୍ ୩୦ ଦିନ ଓ ତୈସ ୩୦ ଦିନ । ଏହି କିନ୍ତୁ ମୁତାବକ ପ୍ରଜା ଉପଶା ନ ଦେଲେ ଜେଣା ବାସ ପଡ଼ିଥିବାର ସରପାଏ ଓ ବାସ ଖଜଣା ମୁତାବକତା ବାସିତ ଟ୍ୟାକ୍ସ ଦାରରେ ସୁଧ ଦେବାକୁ ଦାୟୀହୁଏ ।

ଲିଖିତ ରେଗୁଲେସନ୍ କେ ତରକ ଅନ ।

ବାଣୀ ଖଜଣା ନାଲିଶ କରବାକୁ ଦେଲେ ଏକତାଳିନ ସାତବସ୍ତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାଲିଶ କରମାଲ ପାବେ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ତମାଦ ହୋଇଯାଏ । ବୃତ୍ତିବର୍ଷ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାସହ ଆଇନ ଚଳିବା ଦିବସରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଚଳୁଅଛି । ଯେଉଁ ବୃତ୍ତିବର୍ଷରେ ଖଜଣା ବାଣୀ ପଡ଼େ ସେହିବର୍ଷର ବୃତ୍ତିବର୍ଷ ଶେଷଠାରୁ ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନାଲିଶ କରବାକୁ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାସହ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପଣାପନ୍ଥାକୁ ପୁନଃଦିନ ତମାଦ ଅରଜି ଦାଏର କରିବାର ଦିନ । ଜମିଦାର ପ୍ରଜାତାମରେ ନାଲିଶ କରି ଡ଼ାକି ଦାସଲ କଲେ ଜମିଦାର ପ୍ରଜାସହ ଜମି ନିଲମ କରିବା ଦ୍ଵାରା କିମ୍ବା ପ୍ରଜାର ଅନ୍ୟ ଚଳନ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଡ଼ାକି ନିଲମହାରୀ ଡ଼ାକି ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରି ନେଇପାରନ୍ତି । ଖୋଲଠାଣ ଜମିଦାର ବା ଅଂଶିକ ଜମିଦାର ପୃଥକ ଭାବେ ଖଜଣା ଅସୁଲ କରୁଥିବା ହୁଲେ ଅନ୍ୟ ଅଂଶିଦାରମାନଙ୍କୁ ମୁକାବିଲ ପ୍ରତିବାଦୀ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରି ସମସ୍ତ ବାକି ଖଜଣା ନିମନ୍ତେ ନାଲିଶ ଦାଏରକରି ଡ଼ାକି ଦାସଲ କରୁଥିଲେ ତାହା ଖଜଣା ଡ଼ାକି ବୋଲି ଏ ଓ ଡେରୁ ଡ଼ାକି ଦାସା ପ୍ରଜାସହ ନିଲମ ହେଲେ ନିଲମ ଶରଦଦାର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବର୍ଷେ ପୁରୁଷା ପାଇଥାନ୍ତି । ଖଜଣା ଡ଼ାକି, ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଜାଣି ନ କଲେ ତମାଦ ହୋଇଯାଏ ।

ପ୍ରଜା ଖଜଣା ଦେବା ବିଷୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟାପକ ଅଛି ।—

- ୧ । ପ୍ରକୃତ ଖଜଣା ଦେୟ ହେବାମାତ୍ରେ ପ୍ରଜା ଜମିଦାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କେତେକ୍ଷରେ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ବା ତାଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତ କର୍ମଗୁଣ୍ଡକୁ ଦେବ । ଧୂଳିସ୍ତର ପ୍ରଜା ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରସ୍ତର ଆମଦାନୀକ୍ଷେତ୍ରେ ଜମିଦାର ବା ତାଙ୍କ କର୍ମଗୁଣ୍ଡକୁ ଜଣାଇ ଶ୍ରୀୟ ଆମଦାନୀ କରବ ଓ ସଜସ୍ତର ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଦେବ ।
- ୨ । ପ୍ରଜା ଖଜଣା ଦେଲେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଠାରୁ ତହିଁର ଖାଉଣି ନେବ ।
- ୩ । ପ୍ରଜା ଜମିଦାରଙ୍କୁ କୌଣସି ବେଟିଦେବା ବା ବନା ମଜୁରୀରେ ଜମିଦାରଙ୍କର ବାମ କରିବାକୁ ଗାଧ ନୁହେଁ ।
- ୪ । ପ୍ରଜା ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଖଜଣା ଯାଚିବାପରି (୧) ଜମିଦାର ୨୦ ଗେରେ ବା ନେଇ ପାଉଣି ଦେବାକୁ ଅସୀବାର କଲେ (୨) ଏକାଧିକ ଜମିଦାର ଥାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭରପରୁ କୌଣସି କର୍ମଗୁଣ୍ଡ ନିୟୁକ୍ତ ନ ଥିଲେ (୩) କିମ୍ବା ପୂର୍ବେ ଖଜଣା ନେଇ ପାଉଣି ନ ଦେଇଥିବା କାରଣ ସୁଦ୍ଧା ଖଜଣା ଦେବେ ପାଉଣି ମିଳିବ ନାହିଁ ପ୍ରଜାର ଏପରି ଆଶଙ୍କା ହେଲେ (୪) କିମ୍ବା ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ଖଜଣା ପାଇବାକୁ ହକଦାର ତାହା ପ୍ରଜା ପ୍ରିୟ କରି ନ ପାରିବା ସ୍ଥଳେ ପ୍ରଜା ରେଭିନ୍ୟୁ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ

ଲିଲଟେ ଥିଲକୁ ରାମ ଗଲେ ବନ ॥

ଖଜଣା ଦାଖଲ କରିଦେଇ ଅଦାଲତରୁ ପାଇବି ଦାସଲ କରିପାରେ । ଜମିଦାର ଅପଣାର ପ୍ରାପ୍ୟ ଖଜଣା ନ ପାଇଲେ ଜବରଦସ୍ତି ପ୍ରଜାର ପସଲ ନେଇ ନ ପାରିବ । ଟୁନିସ୍ତାନ ଦୁକା ଗାହାର ଦେୟ ଧୂଳିରାଶି ନ ଦେଲେ ଜମିଦାର ଅଦାଲତଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଭୁଗ୍ନ ପସଲ ବଦାଇ ନେଇ ପାରିବ । ଏହାକୁ ଏପ୍ରେଜମେଣ୍ଟ (Appraisal) ଗୋଷ୍ଠିତଂ କହନ୍ତି । ଦୁକାମଧ୍ୟ ଲଗ୍ନକଲେ ଜମିଦାର ବରୁକେ ଏପ୍ରେଜମେଣ୍ଟ ଗୋଷ୍ଠିତଂ କରିପାରେ । ଏକବର୍ଷର ବାକି ଖଜଣା ନମନ୍ତେ ଜମିଦାର ଆଇନ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଜା ପସଲ ରେକ କରି Distraint Proceeding ଦ୍ଵାରା ପସଲ ଟୋକ ନିଲମ କରିବା ବାକି ଖଜଣା ଅଦାୟ କରିନେଇ ପାରିବ । ପ୍ରଜାର ନିଜ ପୋତ ଉପରେ ପେଉଁ ଦୂକାଦି ଥିବ ତହିଁର ପଲସ୍ତେଣୀ ପ୍ରଜା ଦେବ । ଜମିଦାର କୌଣସି ପଲରେ ହଜିଦାର ନୁହନ୍ତି । ପଟ୍ଟାରେ ସର୍ତ୍ତ ନଥିଲେ ଦୁକା, ଜମିଦାରଙ୍କ ବନା ଅନୁମତିରେ ଛେ କାଟି ପାରିବ ନାହିଁ । ଦୁକାସବୁ ଆଇନର ନିୟମାବଳୀ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଟେ ।

୧୫ ଦପା—ମଧ୍ୟ ହୋଷ୍ଟାଗା, ଫିକ୍ସି ଖଜଣା କମ୍ପା ଖଜଣା ନିମାବନ୍ଦୀ ଏବଂ ବାଜ୍ୟାପ୍ତିଦାର ଏମାନେ ଜମିଦାରଙ୍କ ବନା ଅନୁମତିରେ ବନ୍ଦୀ, ଦାନ କମ୍ପା ଅଦଲ କରିବା କରି ପାରିବ । କେବଳ ଜମିଦାର ବାଜ୍ୟାପ୍ତି ଦାରଙ୍କ ଦାଖଲ ଅନ୍ୟାୟଙ୍କ ଠାରୁ ଟ ୫ ଛା ଏବଂ ବଜ୍ୟାପ୍ତିଦାରଙ୍କ ଠାରୁ ୨ ଟଙ୍କା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ଫୋଇରା (ଖାଲି ଦାଖଲ) ଖର୍ଚ୍ଚ ନେବେ । ଜମିଦାର ଖାଜେ ଦାଖଲ ନ କଲେ କମ୍ପା ଟଙ୍କା ନ ନେଲେ ତାହା କିଲିଟକେ ପାଖରେ ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବା ଚାରିଖ ଠାରୁ ୬ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଦାଖଲ କରି ଖାଜେ ଦାଖଲ ପାଇ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ ସେ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଲୋକ୍ଷ ସେବେ କରିବା ଦେବେ ।

୧୬ ଦପା—ଅନ୍ୟ ସବୁର ଜମି ବନ୍ଦି ହେଲେ ଜମିଦାର ଜରସମନର ଶତକଡ଼ା ଟ ୨୫ ଛା ରେଷମ ନେବ । ଦତ୍ତ କମ୍ପା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଜାର ହସ୍ତାନ୍ତର କରି ହେଲେ ଖଜଣାର ୨ ଗୁଣା ଜମିଦାର ନେଇପାରିବ ।

୧୭ ଦପା—ଦ୍ଵାଦଶମେ ୧୨ ବର୍ଷ ବେହୁ ଜମି ଛେଦ ଦଖଲ କଲେ ସେ ପ୍ରଜାବଳ ପ୍ରଜା ବୋଲି ସ୍ଵୀକୃତ ହେବ ।

୧୮ ଦପା—ଆଜି ପ୍ରଜା (Occupancy Rajat) କୁ ଜମିଦାର କରୁଲିସ୍ତ ସର୍ତ୍ତରତ ଦାଖଲ ହେବା ଅନ୍ୟ କାଲିରେ ବେଦଖଲ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

୧୯ ଦପା—ପ୍ରଜାପତ୍ର ଧୂସି ବନ୍ଦୀ ଦ୍ଵାରା ହସ୍ତାନ୍ତର ହେଲେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଜାପତ୍ର ଆଇନର ୩୯ ଧାରା ମତେ ମୁଦ୍ରଣ ନଦାନ କରିବା ଚାରିଖ ଠାରୁ କେବଳ ନ କରିବ ପରିପାଦେ ।

ଏକବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ କେତେକର ଏକ କୃତ୍ୟାଂଶ ବା ବାଚିକ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ଏ ଦୁଇଟା ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁଟି ବେଶୀ ଟଙ୍କା ହେବ ତାହା ଜମିଦାରକୁ ଯାତ ହସ୍ତାନ୍ତର ମଝୁର କରାଯିବ ବା କେତେ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ହେବେ । ଜମିଦାର ମଝୁର କରିଦେବେ । ଯଦି ଜମିଦାର ତାହା ନ କରେ ମଝୁର କରାଯିବ ଅସ୍ତ୍ରୀଦାର କରନ୍ତି ତେବେ ଖେଦର ଏକବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବା ଜମିଦାର ମଝୁର ଦେବାକୁ ମନା କରାଯିବ ଏକମାସ ମଧ୍ୟରେ ରେଭେନ୍ସା ଅଫାଇଚରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ମତେ ଯିବ ଦାଖଲ କରି ଅଫାଇଚକୁ ଦ୍ଵାରା ବଦଳ ମଝୁର କରିବ ନେବା କାରଣ ଦାଖଲ କରିବେ । ଅଫାଇଚ ଜମିଦାରଙ୍କ ଉପରେ କୋଟିସ ଜାଣି କରିବ ଜମିଦାରଙ୍କ ଅପରି ଶ୍ରବଣାନ୍ତେ ଜମିଦାରଙ୍କର ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵକୁ ଯଥାର୍ଥ ଅପରି ନଥିଲେ ହସ୍ତାନ୍ତର ମଝୁର କେତେକେ ଓ ତାହା ଜମିଦାରଙ୍କ ଦିଆ ମଝୁର ସଙ୍ଗେ ଯମାନ ହେବ ।

୩୪ ଦୟା—ଆଜି ପ୍ରଜାର ଶବ୍ଦର ଜମିଦାର ବୁଦ୍ଧିକଲେ ଟଙ୍କାକେ ୨ ଖଣ୍ଡା ରେଟରେ ବୁଦ୍ଧି କରାଯାଉ ।

୩୫ ଦୟା—କେତେକ ବିଶେଷ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ଜମିଦାର ଜମାବୁଦ୍ଧି କରାଯିବ ପାଇଁ ଉଚିତ ମତେ ଅଫାଇଚରେ ମାମଲ କରାଯାଉ ।

୩୬ ଦୟା—ଆଜି ପ୍ରଜା କେତେକ ବିଶେଷ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ଜମା କମାଇବା ଜମିଦାର ମଧ୍ୟ ମତଦେବା କରାଯାଉ ।

୩୭ ଦୟା—ପାଣ୍ଡୁ ଝୁଲାଇ ଜମିଦାର ଲେ ଲୁଣିତ କାରଣରେ ବେଦଖଲ କରି ପାରିବ ।

କ—ଜେଣ୍ଡା ବା ଗା ରଖିଲେ

ଖ—ଜମିର ଚିତ୍ତ ନଷ୍ଟକରି ମୁଲ୍ୟ ହ୍ରାସକଲେ

ଗ—ପଟାର ମିଥ୍ୟା ଶେଷହେଲେ

ଘ—ଉଚିତମତେ ବୁଦ୍ଧି ଜମା ଦେବାକୁ ଅସ୍ତ୍ରୀଦାର କଲେ

୩୮ ଦୟା—ପଟାଦାର ଦରପଟାଦାରଠାରୁ ନିଜେ ଦେଉଥିବା ଶବ୍ଦର ଦେହ ଗୁଣାକୁ ବେଶି ଶବ୍ଦର ନେଇ ନ ପାରେ ।

୩୯ ଦୟା—ଦର ପଟାଦାରକୁ ବୁଦ୍ଧି ବର୍ତ୍ତର ଶେଷ ହେବାକୁ ୨ ମାସ ଆଇ କୋଟିସ ନ ଦେଲେ ବେଦଖଲ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

୪୦ ଦୟା—ହାଣ୍ଡି ହଜୁ, ଚାୟାପ୍ରି ହଜୁ, ନିର୍ଦ୍ଦାରକ ଜମାଦାରୀ ପତ୍ନୀ, ହିତବାନ ହଜୁ ଓ ଦେନା ପତ୍ନୀର ପ୍ରଜାକୁ ଜମିଦାର କେତେ ଜମିଦାର ବେଦଖଲ କରି ନ ପାରେ । କେତେକ ଶବ୍ଦର କାରଣ କରି ଜମି ନିରାମରେ ଅଟେ ପାରେ । ଏହାଛଡା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଜାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ପାରେ ।

ମିତ୍ର ନ କହୁକ କଦାଚନେ ।

- ୧୫ ଦୟା—୧ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳପାଇଁ ଜମିଦାର ମଝୁରୁ ନ ନେଇ ସିକମ
ଫେ ମୃତ୍ତି ହୋଇପାରବ ନାହିଁ ।
- ୧୬ ଦୟା—କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଜା ନଜର ଜମିକୁ ୧ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳପାଇଁ ଜମି-
ଦାର ଅନୁମତି ବ୍ୟତୀତ କେନ୍ଦ୍ର ଦଣ୍ଡ ବନ୍ଦିତ ତମସୁକ କରିଦେଲେ ତାହା
ଅସିଦ୍ଧ ଅଟେ ।
- ୧୭ ଦୟା—ଅସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରଜା ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଜମିଦାରକୁ ନୋଟିସ ଦେଇ ଜମି
ଗ୍ରହଣ ଦେଇପାରେ ।
- ୧୦୦ ଦୟା—କୋର୍ଟର ହୁକୁମ ଛଡ଼ା କୌଣସି ପ୍ରଜାକୁ ଜମିଦାର ଉଠାଇ
ପାରିବ ନାହିଁ ।
- ୧୦୧ ଦ: } ରେଭିନ୍ସମନ୍ ଡିଭିଜନର କାର୍ଯ୍ୟରେ ରେକର୍ଡ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ
୧୦୨ ଦ: } କରି ପାରିବୁ ।
- ୧୦୩ ଦୟା—ରେକର୍ଡ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ସରକାର ତାହା ପ୍ରକାଶ
କରି ଆପଣ ଶୁଣିବେ ।
- ୧୦୪ ଦୟା—ରେକର୍ଡ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍ ସମୋକ୍ଷିତ ହେବାପରେ ରେଭିନ୍ସମନ୍
ଜମା ଧାର୍ଯ୍ୟକରି ରେଭିନ୍ସମନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଏବଂ କାହାର କିଛି ଆପଣ
ଥିଲେ ଶୁଣିବେ ।
- ୧୦୫ ଦୟା—ରେକର୍ଡ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍ ପାଇନାଲ ପ୍ରକାଶ ହେବାର ୩ ମାସ
ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଜା ରେଭିନ୍ସମନ୍ ଅଫିସର ଆଗରେ ତହିଁର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ
ମର୍ଦ୍ଦିମା ଦାଏର କରିପାରେ ।
- ୧୦୬ ଦୟା—ପ୍ରଜା ଆନନ ସଙ୍ଗତ ଜମିଦାରକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି କୌଣସି
କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଲେ ତାହା ଜମିଦାରକୁ ପ୍ରଜାର ଶକ୍ତିର ୨ ଗୁଣା
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିରୁଣ ଅଦାୟବର ଦେଇ ପାରିବୁ ।

ଦେଉଳାଳୀ ଅଭିନ ।

ଜମିଦାରୀର ସହାୟତା, ଚୁକ୍ତି, ଉଦ୍ଦଳ, ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର, ସମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟୟନ, ଟଙ୍କା
ପଇସା ଦେଖା ପାରିଶ୍ରମ ଆଦି ଅସୁଲ ପ୍ରଭୃତି ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଉଳାଳୀ
ଅଦାଲତରେ ହୋଇଥାଏ । ଏହାସବୁ ମୋକଦ୍ଦମା ହେବାର ନିମିତ୍ତ, ବାଣ୍ଟିବାଟି
ମୁନସ୍ତପ୍ରକୋଟ; ସବଜୁ କୋଟ ଓ ଜଜକୋଟ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ହାଇକୋଟ
ଅବସ୍ଥିତ । ମୋକଦ୍ଦମାର ମୂଲ୍ୟ ୧୦ ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ବେଶୀ ଦେଲେ ପ୍ରିଭିଲିଜ୍-
ଜିଉରୀ ମଧ୍ୟ ଅପାଳ ହୋଇଥାଏ । ପୁଣ୍ୟେକ୍ତ ମୋକଦ୍ଦମା ମଧ୍ୟ ରୁ ଉଦ୍ଦଳ ହୋଇବେଟି,
କେଟା ପୁତ୍ର ଶଶିକା ନଟନାଗ ମୂଳେ ।

ଉଦ୍ଭବସଦାସ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକେତ, ଇନ୍ଦ୍ରସିଦ୍ଧିଦେବୀ ଆଦି ଜଗସାହେବଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବର୍ଣ୍ଣ-
ରତ ହୋଇଥାଏ । ଟଙ୍କା ଧାର ମୋକଦମା ଉପଯୁକ୍ତ ସମତାପ୍ରାପ୍ତ କାଣ୍ଡ
କୋଟିରେ ଦାଏର ହୁଏ ।

ହଥମେ ବାଦାକୁ ଅଢ଼ଜିରେ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଏବଂ ମକଦମାର
କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ଓ ଶେଷକୁ ସତ୍ୟପାଠ ଲେଖି ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଜି
ଲିଖିତ ଦାବୀମତେ ହଥମ ସାଦକତା ଟ ୨ ୫ କା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶୁଚିତକାଟ ୧୦ କା
ରେଟ୍ରେ କୋଟିଫିସ ଲଗାଇବାକୁ ହୁଏ । କେତେକ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ମୋକ-
ଦମାରେ କୋଟିଫିସ ରେଟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ।

ଅଢ଼ଜି ସହଜ ପ୍ରତିବାଦକୁ ଦେବାପାଇଁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତ ନକଲ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ
ଏବଂ ଯଦି କୌଣସି ଦଲିଲ ଉପରେ ମକଦମା ଆଗତ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ସେ
ଦଲିଲର ନକଲ ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ମିଆଦଖର୍ଚ୍ଚା ଦାଖଲ କଲେ ପ୍ରତିବାଦ
ଉପରେ ସମନ ଜାଣି ହୁଏ । ସେ ଏହି ସମନ ନ ନେଲେ ହାଜିମ ଛୋକଲେ
ତାକୁ ଧରି ଆଣି ପାଇନ୍ତି ଅବା ତାହାର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏକ ତରଫା ବିଚାର
କରି ପାରିନ୍ତି । ସମନ ମଧ୍ୟ ଜାକସୋରେ ପଠାଯାଇ ପାରେ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ
ହାଜିରେ ଲୁଟକାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରେ । ପ୍ରତିବାଦୀ ଜାକର ହୋଇ ଲିଖିତ ଜବାବ
ଦେଲେ ହାଜିମ ଇଣ୍ଡି ଅର୍ଥାତ୍ ମକଦମାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବା ବିଷୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ
କରିନ୍ତି । ତାହାପରେ ସାକ୍ଷୀ ସମନ ହୋଇ ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଜବାବଦାରୀ ଓ ଜେରା
କରାଯାଇ ଥାଏ । ଭରସା ପସର ସାକ୍ଷୀ ଶେଷତଃରେ ଅଗ୍ନିମେଷ ଓ ପରେ
ରସ୍ତା ଦିଆ ହୁଏ । ମୋକଦମା ଚଳୁ ଚଳୁ ଭରସା ପସ ସନ୍ତୋଷ ଜନକ କାରଣ
ବର୍ଗାଇ ମୁଲତବ ନେଇ ପାରିନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରତିବାଦୀ ଠାରୁ ପାଞ୍ଜି
ପାଇବା ଅଶକ୍ତକରି ବାଦା ପ୍ରତିବାଦୀର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଆଗାମୀ ହୋକ କରାଇ
ପାରେ ।

ମୋକଦମାରେ ଦାଖଲକରାଯାଇଥିବା ଦଲିଲ ଆଦି ଦାଖଲକାରୀମୋକଦମା
ଶେଷ ହେଲେ ଏବଂ ଅପୀଲ ମିଆଦ ରତ ହେଲେ ଓପାପସ ପାଇପାରେ । ଏହା
ପୂର୍ବରୁ ନେବାକୁ ହେଲେ ତହିଁର ସହମୋହର ନକଲ ଦାଖଲ କରି ଓ ଅସଲ
ଦଲିଲ ଦରକାର ବେତଲ ଦାଖଲ କରିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଓପାପସ ନେଇ-
ପାରେ । ଏକ ଅଦାଲତରେ ମୋକଦମାକରି ପ୍ରତିବାଦୀର ସମ୍ପତ୍ତି ଅନ୍ୟ ଅଦାଲତର
ଇଲ୍ଲାକାଧୀନ ଥିଲେ ଡିଫିଜାଣ୍ଡ କରାଇବାକୁ ସେଠାକୁ ପଠାଯାଇ ପାରେ ।
ସରକାରୀ ଓ ଅଧା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଡିଫି ନେଇ ତାଙ୍କର
ଦରମାରୁ ଅଦାୟ କରିବାକୁ ହାଜିମ ହୁକୁମ ଦେଇପାରିନ୍ତି । ଡିଫିଜାଣ୍ଡ କରି
ହେବାଦାର ବା ପ୍ରତିବାଦୀର ସମ୍ପତ୍ତି କୋଟିରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବେ ନିଲମ-
କରାଯାଏ । ନିଲମ ଶ୍ରେୟଦାର କୋଟିରୁ ବୟାନାମା ପାଇଥାଏ । କୃଷି କର୍ମରେ

ଏ ମାର୍ଗରେ ଗିରୁ ଦେଲେ ନାଶି ଯାଇହେଲେ ।

ଭାରିବା ଏବଂ ଭଲ ବଡ଼ାରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦାର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରମହୋଦୟରେ । ବାସ
କୋର୍ଟର କିମ୍ବା ଅନୁମତିରେ ପ୍ରତିବାସୀର ସମ୍ପତ୍ତି ନିୟମରେ ଶରଦ୍ଦ ବର ପାରିବ
ନାହିଁ । ଦେଶାଦାର କୁଳୀ ଟଙ୍କା କୋର୍ଟରେ କିମ୍ବା ବାସକୁ ଦେଇପାରେ କିନ୍ତୁ
ଦେବାର ୩ ମାସ ମଧ୍ୟରେ କୋର୍ଟକୁ ସେ କଥା ନ ଜଣାଇଲେ ଶକ ।

ପର୍ଦ୍ଦାନଶୀନ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଅବା ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଦୁରସ୍ତୁତ ସାକ୍ଷୀ
ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ କୋର୍ଟ ଦମିଶନ ଦ୍ଵାରା ଜମାଜବଜା କରାଇ ପାରିବ । ନାନାଳତ,
ପିଲା ଓ ମସ୍ତିସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ଭରପର ମକଦ୍ଦମା ଦେଲେ
ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଭାବକ, ମୁରବା, ହିତାଙ୍କାଡ଼ୀ ଓ ଏସବୁ ଅଭାବରେ କୋର୍ଟ
ଭରପର କିମ୍ବା ଓପଲ ଗାର୍ଜେନ ଦ୍ଵାରା ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳିବ ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୋଟିପିସ ଦେବାର ଟଙ୍କା ନାହିଁ କିମ୍ବା ପିତୃବା ନୁହାଁପା
ରାଜା ୧୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ପାପିକ ମକଦ୍ଦମା
ଦାଏର କରିପାରେ । ତାହା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନୁମତି ଦରକାରୀ ଅବଶ୍ୟକ ଏବଂ
ସେଥିରେ ନିଜର ହାଲ ଡ୍ଫେକ୍ଟର ସବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ହେବା ଦେଖି
ଯଦି ଏହି ଦରକାରୀ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ କରିବ ତେବେ ଅପର ପକ୍ଷକୁ ଓ ସରକାରୀ ଓକିଲଙ୍କୁ
ଅଳ୍ପତ ୧୦ ଦିନର ନୋଟିସ ଦେବେ ଓ ଶୁଣାଣି ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଉଭୟ-
ପକ୍ଷ ଶୁଣି ସାରିଲାପରେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଙ୍ଗତ ପ୍ରମାଣ ଦେଇ କୋର୍ଟ ପାପିକ
ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳିବା ପକ୍ଷରେ ଦୁଇଟି ଦେଇ ପାରିବ । ତାହାହେଲେ ସରକାରୀ
ଓକିଲ ବିନା କଲିଟରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ସେ ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବେ ।

‘ରେକିଷ୍ଟ୍ରି’ ଆଇନ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସମ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବଳୀୟ ରେକିଷ୍ଟ୍ରି ନ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ।

୧—ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତିର ଦାନପତ୍ର ।

୨—ଏକଗତ ଟଙ୍କା କିମ୍ବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦ ମୂଲ୍ୟର ବୌତ୍ତସ୍ୟ ସହ ଅଦ ।

୩—ଏକବର୍ଷ କିମ୍ବା ଚତୁର୍ଦ୍ଦ ବାଲପର ପଟା ।

୪—ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପତ୍ର ।

୫—ଏକବର୍ଷରୁ କମ ମିଆଦର ପଟା, ଉତ୍ତର ଏବଂ ସବିଧାରୁ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର
ସମ୍ପତ୍ତି ବା ସହ ସମ୍ବଳୀୟ ଦଲିଲର ରେକିଷ୍ଟ୍ରି କରିବା ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ
ନୁହେଁ । ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତିର ହସ୍ତାନ୍ତର, ଦାନ, ବିକ୍ରୟ ଅଦ, ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁମତିପତ୍ର ବଦା ରେକିଷ୍ଟ୍ରିରେ ଚଳିବ ନାହିଁ ତଥା ମାଲମୋକ
ଦମାରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଭାବେ ସ୍ଵୀକୃତ ହେବ ନାହିଁ ।

ସକଳ ଜାକ ମଧ୍ୟେ ହୁଏ ।

ନମ୍ବଲଖିତ ରେଟରେ ଖାମ୍ ଫିସ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି ।

ଦତ୍ତକ ପତ୍ର	ଟ ୧୦
ଅପ୍ତଦେବତ୍	ଟ ୧
କୋମ୍ପାନୀ ଗଠନ ନିୟମାବଳୀ	ଟ ୨୫
ତମସୁକ	ଟ ୧୦ ରୁ ଟ ୫୦
”	ଟ ୫୦ ରୁ ଟ ୧୦୦
ବେଣିକ ପ୍ରତି ଶପଥକା ପାଇଁ	ଟ ୦ ୫ ରେଟ ।
କମ୍ପାନୀ—	ଟ ୧୦ ରୁ ଟ ୨୫
	ଟ ୨୫ ରୁ ଟ ୫୦
	ଟ ୫୦ ରୁ ଟ ୧୦୦
ବେଣିକ ପ୍ରତି ୧୦୦ ଟଙ୍କା ପାଇଁ	ଟ ୧
ଦାନପତ୍ର ପ୍ରତି ଟ ୧୦୦ ପାଇଁ	ଟ ୧
ବେଣିକ୍ସ ଫିସ ସମ୍ପର୍କର ମୂଲ୍ୟ ଉପରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ।	
ଯଥା	ଟ ୫୦ ଟଙ୍କା ଯାଏ
	ଟ ୫୦ ରୁ ଟ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ଯାଏ
ଟ ୧୦୦ ରୁ ଟ ୨୫୦	ଟ ୧
ଟ ୨୫୦ ରୁ ଟ ୫୦୦	ଟ ୨
ଟ ୧୦୦୦ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପାଇଁ ପ୍ରତି ଦାନର କମ୍ପା ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଅଂଶପାଇଁ	ଟ ୧୯
ଦଲିଲରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନ ଥିଲେ	ଟ ୧୦ ୯

ସିଲ୍ ମୋହର ସ୍ୱଳ୍ପ ଲମ୍ବାପା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କୌଣସି ଉତ୍ତର ରଖିବାପାଇଁ
ଟ ୨୯ । ଏହାଛଡ଼ା ଅପ୍ତଦେବତ୍ ଏକରାଜନାମା, ନାବାସ୍ତପସ ପ୍ରଭୃତି ପାଇଁ
ଟ ୧୯ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଟେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫିସ ବାବଦ କଥା ଓଡ଼ିଶା ଠାରୁ କମ୍ପା ଖାମ୍
ବେଣିକ ଠାରୁ ସଜ୍ଜାନ ମିଳିପାରେ ।

ତମାଦି ଆଇନ ।

ନମ୍ବଲଖିତ ମିଆଦ ଗତେ ଦାବା ବା ଦରଖାସ୍ତ ଦାଖଲ ସମୟ ତମାଦି
ହୋଇଯାଏ ।

କାରଣ	ଲମ୍ବାଦ ମିଆଦ
ସର ଗୁରୁତ୍ୱ ମୁନବ ବରୁଦରେ ଦରମା	
ପାଇଁ ବରବାକୁ ହେଲେ	୧ କର୍ତ୍ତା

କସେ ଅନନ୍ତ ରୂପ ଧରି ।

କାବ୍ୟ	ତମାଦ ମିଥଦ
ହିରଲକୋଟ୍ ଡ଼ା଼ି ଅନୁସାରେ କମା ରେବେନ୍ଦ୍ର ବାଗ	
ଅବା ଅନ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ ପାଇଁ କଲଟର ହୁକୁମରେ ନିଲମ ହୋଇଥିଲେ	୧ ବର୍ଷ
ଅହନ୍ତା ରଖି ମୋକଦମା କରିଥିଲେ ଖେସର ପାଇଁ	୧ ବର୍ଷ
ଅନୁସାରେ ପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ଖେସର	୩ ବର୍ଷ
ନାବାଲକ ସାବାଲକ ହୋଇ ଅଭିଭବକ କାର୍ଯ୍ୟ ରଦ୍ଦ	
କରିବାକୁ ଗୃହିଲେ	୩ ବର୍ଷ
ହେଣ୍ଡନୋଟ	୩ ବର୍ଷ
ବଲ୍ ଅଫ୍ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ	୩ ବର୍ଷ
ଚଞ୍ଚିକତା କ୍ରମେ ଡ଼ା଼ି ପାଇଥିଲେ ତାହା ରଦ୍ଦ କରିବା-	
ପାଇଁ ଚଞ୍ଚିକତା ଜଣା ହେବାର	୩ ବର୍ଷ
ମୁଦଲମାନ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ମୁଆଜଲ ଦେନ ମୋହର	
ବାବା କରିବା ସ୍ୱାମୀ ମୁତ୍ତର	୩ ବର୍ଷ
ବାଗ ଚେଣା ପାଇଁ	୩ ବର୍ଷ
ବାବା ମୁତ୍ତରଠାରୁ ବାଗ ଜରସମନ ଥିଲେ ଅଦାୟ କରିବା	୩ ବର୍ଷ
ଲୁହ ଚୁକ୍ତିବଦ୍ଧର ଖେସର	୨ ବର୍ଷ
ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ପ୍ରବେଶ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ମୋକଦମା ବାଧା	
ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ଦନଠାରୁ	୨ ବର୍ଷ
ହୁକୁ ପକ୍ଷରେ ଖୋସକ ପୋଷାକ ପାଇ ଯେଉଁ ଦନ	
ଠାରୁ ତାଙ୍କୁ ଖୋସକ ଦେ କରିଦେଲେ ସେଠାରୁ	୧ ବର୍ଷ
ଜମିଦାର ତଜାଠାରୁ ଜମି ଦଖଲ ନେବାକୁ ଗୃହିଲେ,	
ଯେଉଁ ଦନରୁ ତଜାର ସହ ସଞ୍ଚିବ ସେ ଦନ ଠାରୁ	୧ ବର୍ଷ
ଭରତ ସଚିବଙ୍କ ବରୁଦରେ ମୋକଦମା	୨ ବର୍ଷ
ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ହାଇକୋର୍ଟ ଅପୀଲ କରିବ ହୁକୁମର	୨ ଦନ
ଜଜସାହେବଙ୍କ ପାଖରେ ଅପୀଲ ଦେବ ସମ୍ବର	୩୦ ,
ହାଇକୋର୍ଟରେ ଖଜାଣି ଆଧାରୀ ବରୁଦେ ଅପୀଲ	୨ ମାସ
ଏକତରଫା ଡ଼ା଼ି ରଦ୍ଦ ପାଇଁ	୩୦ ଦନ
ଅଦାଲତ ନିଲମ ଖରଦୁଦାର ଦଖଲ ପାଇବା ପାଇଁ	୩ ବର୍ଷ
ସମ୍ରାଟ୍ଟ ଅପୀଲ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ	୧୦ ଦନ
ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ତମସୁଦ	୧ ବର୍ଷ
ସାଦା ତମସୁଦ	୩ ବର୍ଷ
(ବରୁଦ ସହ ଜଲ୍ଲିକ ଏକାଦଶମେ ୧ ବର୍ଷ ଦଖଲରେ	
ସୁବୁଦ୍ଧାସ୍ତ ଜମିରେ ବରୁଦ ସହ ଜଲ୍ଲିକ ୨ ବର୍ଷ ଦଖଲରେ)	

ସତେଥିବା ପ୍ରାଣୀକୁ ସେ ଧର୍ମ କଥାୟା ।

ଶାରଦା ଆଇନ ।

ଅନେକ ଦିନରୁ ଏ ଦେଶରେ ବାଲ୍ୟ ବବାହ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ ଦେଶର ଉତ୍କଳୀୟ ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟି ବାଲ୍ୟ ବବାହକୁ ଧର୍ମର ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଯୁବଧର୍ମ ଓ ସତ୍ୟତାର ବିଚାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଲ୍ୟ ବବାହ; ସମାଜର ଅନ୍ତରାଳର ଜାଣି ଏହା ବରୁଣଙ୍କ ବହୁକାଳ ହେଲା ଆଦୋଳନ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରେସିଡେନ୍ସ ପେଟେଲ ଏହି ବାଲ୍ୟ ବବାହ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ଏକ ଆଇନ ପେସ କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭାରୁ ଉପ୍ରାଣ ଦେଇ ଗୁଲି ଅସିକାରୁ, ଆଜମୀରର ମେମ୍ବର ରାମଚନ୍ଦ୍ରାଦୁର ହରବିଲାସ ଶାରଦା ଏହି ଆଇନ ପେସ କଲେ । ବହୁ ଯୁକ୍ତି ଚର୍ଚ୍ଚ ଓ ଜନମତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରେ ଏହା ୧୯୨୯ ସାଲରେ ପାସ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୪ ବର୍ଷରୁ ଅଳ୍ପ ବୟସର ଜନମାନ ଓ ୧୮ ବର୍ଷରୁ ଅଳ୍ପ ବୟସର ପୁଅକୁ ବବାହ ଦେଲେ ବରକର୍ତ୍ତା, କନ୍ୟାକର୍ତ୍ତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାମ୍ନାକ ସମସ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବେ । ଏଥିରେ ଏକମାସ ଜେଲ ଓ ଟ ୧୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରମାନା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି । ପୂର୍ବସ୍ଥ ହାତରେ ଏହି ମାମଲା ଚଳାଇବାର ଭାର ଦିଆ ହୋଇ ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଦରଖାସ୍ତ କଲେ ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳିବ ଏବଂ ଗୃଥା ଅବା ମିଥ୍ୟା ଦରଖାସ୍ତ ଯେପରି ନ ହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା ମେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଦରଖାସ୍ତକାରୀ ଠାରୁ ଟ ୧୦୦ କା ଜାମୀନ ଅମାନତ ନେଇ ପାରନ୍ତି । ଭାରତର ନାନାସ୍ଥାନରେ ଏହି ବସ୍ତୁରେ ମାମଲା ହେଉଅଛି ମାତ୍ର ଯାହା ଆଶା କରାଯାଉଥିଲା ସେପରି ଭାବରେ ଏହି ଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଦ ହେଉନାହିଁ । କେବଳ ଜିଲ୍ଲା ମେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ କିମ୍ବା ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି ମେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ମାନଙ୍କ ଏହି ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବେ ।

ଆୟ କର (Income-Tax)

୧୮୮୫ ସାଲରେ ସାମୟିକ ଭାବେ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ଆୟକର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ତାହା ହ୍ରାସୀ ଆଇନରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଅଛି । ଆୟକର ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଆୟ ଅଟେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଆୟକର ପରିମାଣ ବଢ଼ିଚାଲିଛି କେବଳେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ । ବାଣିଜ୍ୟ ହଜାରେ କିମ୍ବା ତତୁର୍ଦ୍ଧ ଆୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଟଙ୍କା ପ୍ରତି ବେତେ ଟଙ୍କା ଦେବ ତାହା ବଜେଟରେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥିର କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହା ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ବାଧେନାହିଁ, ଧନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼େ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣରୁ ଅଧିକ ଆୟ ହେଲେ ଏହିକରର ପରିମାଣ ଟଙ୍କା ପ୍ରତି ବେଶୀ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ତାହା ଉପରକୁ ସୁପର ଟାକସ ମଧ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ଆୟକର ଭାରତ 'ଗର୍ଭସ୍ଥ'-

୭୨ ଧର୍ମେ ଥିବା ଲୋକକୁଟି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନ ଛାଡ଼ଇ ॥

ମେଘଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ତାଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରକମ୍ପ ଟାକ୍ସ କମିଶନର ଓ ଅଧିକାର ମାନେ ଏହାକୁ ଅଦୟ କରନ୍ତି । ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୧୭ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅୟନରୁ ଅଦାୟ ହୁଏ ।

ବୃତ୍ତିଜାତ ଅୟ ଉପରେ, କୌଣସି ଧର୍ମ କିମ୍ବା ଦାତବ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅୟ ଉପରେ, କିମ୍ବା ଦାତବ୍ୟ ଓ ଧର୍ମ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନିମିତ୍ତ ଗଢ଼ିତ ଥିବା ଧନରେ ଅୟ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା ଅଦୃଶ୍ୟ କେତେକ ଅୟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅୟକର ବସେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ସରକାରଙ୍କର ନିଜ ସମ୍ପର୍କରୁ କଥା ବୋଲି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରା ଯାଇ ନାହିଁ । ବେତନ, ନିଯୋଜିତ ଟଙ୍କାର ସୁଧ, ସମ୍ପର୍କରୁ ଅୟ, ବ୍ୟବସାୟରୁ ଅୟ, ଡାକ୍ତର, ଓକାଲଟ ପ୍ରଭୃତି ପେଶାରୁ ଅୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପାୟରେ ଅୟ, ଏହି କେତେକ ଉପରେ ଅୟକର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ଇନ୍ଦ୍ରକମ୍ପ ଟାକ୍ସ ଅଧିକରକ ଠାରୁ କୋଟିଶ୍ଚ ପାଇବାର ୩୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଅୟ କିମ୍ବଦ୍ଧି ହସାବ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ସେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଶାହାପତ୍ର ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଜୀକୃତ ପାଇଁ ତଲବ କରି ପାରନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ରକମ୍ପ ଟାକ୍ସ ଅଧିକର ତାହା ଦେଖି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ତଦନୁସାରେ କରଧାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ନହୁବା କିଛି ରହିତ କିମ୍ବା ଲିଗ୍ ଟେକ୍ସ ଦେଖିଲେ ଜରମାନା କରି ପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ପୋଲିସ୍‌ମ୍ୟାନ ସୁଗର୍ଡ଼ କରି ପାରନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାନେ କୋଟିଶ୍ଚ ପାଇ ହସାବ ଦାଖଲ ନ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଇନ୍ଦ୍ରକମ୍ପ ଟାକ୍ସ ଅଧିକର, ନିଜର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଭାବେ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି ସେଥିକୁ ଅପାଳ ନାହିଁ ।

ବ୍ୟବସାୟୀ ଲୋକଙ୍କ ଅୟ ମଧ୍ୟରୁ ଘଟରତ୍ନ, ଘରମସଲ ଶର୍ତ୍ତ, ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ନେଇଥିବା ଧାର ଉପରେ ସୁଧ, ବ୍ୟବସାୟର ଉପରେ ଯଦି କ୍ଷମା ହୋଇଥିବା ତେବେ ବାମର ପ୍ରମିଶ୍ରମ୍, ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଘର ଅଦି ସବୁର କିଛି ବିବେଚନା (ସବୁ) ବାବତରେ କିଛି ଟଙ୍କା; ଯଦି କିଛି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଭାଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ତାର ଖରଦ ମୂଲ୍ୟରୁ ଭଜା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟରେ ବାଦି ଦେବ ସେ ମୂଲ୍ୟ ବାଦ୍ ଦେଇ ଅବଶିଷ୍ଟ ଟଙ୍କା; ଜମି ଶଳଣା; ମିଳିତପାଲଟି ଟାକ୍ସ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକେ ଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗତ ଓ ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ ଶର୍ତ୍ତ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇ ଇନ୍ଦ୍ରକମ୍ପ ଟାକ୍ସ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ।

ନିମ୍ନରେ ଅୟକରର ହାର ଦିଆଗଲା ।

ଟ ୨୦୦୦ ଟଙ୍କା ଠାରୁ	ଟ ୪୯୯୯ ଯାଏ	ଟଙ୍କା ପ୍ରତି	ଟ ୦ ୯୭ ପାହୁ
ଟ ୫୦୦୦ ଟଙ୍କା ଠାରୁ	ଟ ୯୯୯୯	”	ଟ ୦ ୯୯ ପାହୁ
ଟ ୧୦୦୦୦ ”	ଟ ୧୪୯୯୯	”	ଟ ୦ /
ଟ ୧୫୦୦୦ ”	ଟ ୧୯୯୯୯	”	ଟ ୦ / ୪ ”

ସବୁ ପାହୁ, ମହତ ଥାଉ, ମହତ ଗଲେ ନ ଅପ ଅଟେ ।

ଟ ୨୦୦୦୦ ଟା ୦ରୁ ଟ ୨୯୯୯୯ ପାଏ ଟଙ୍କା ପ୍ରତି	ଟ ୦ / ୭	ପାହୁ
ଟ ୩୦୦୦୦ ,, ଟ ୩୯୯୯୯ ,,	ଟ ୦ / ୧୧	,,
ଟ ୪୦୦୦୦ ,, ଟ ୪୯୯୯୯ ,,	ଟ ୦ / ୧୧	,,
ଏକଲକ୍ଷକୁ ଉପର ,,	ଟ ୦ / ୨	,,

ଏହାଛଡ଼ା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣରୁ ବେଶୀ ଆୟ ହେଲେ ସୁପରଟାକସ
ଆଦାୟ ହୁଏ ।

କପିସାଇଟ ଆଇନ । (ଗ୍ରନ୍ଥସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ)

ଭାରତରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶର କପିସାଇଟ ଆଇନତଳେ । କେବଳ ଦେଶ
କାଳ ନେଇ ସେ ଆଇନରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗ୍ରହଣୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସତ୍ତ୍ୱରେ
କରି ଯାଇ ଅଛି । ଲେଖକର ଶାସ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ତାହାର ମୂଲ୍ୟର ୫୦
ବର୍ଷଯାଏ ନିଜରତ୍ନରାଶି ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ରହିବ । ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ର ଲାଗୁ
କଲେ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜରିମାନା ହୋଇପାରେ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ମୋକଦ୍ଦମା
କେବଳ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ମେଜିଷ୍ଟ୍ରେଟମାନେ ହିଁ କରିବେ । ଲେଖକର ମୂଲ୍ୟର
୫୦ ବର୍ଷ ପରେ ଯେ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରନ୍ଥ ସହାୟତାକୁ ବ୍ୟୟମତେ ନୋଟିସ ଦେଇ
ଓ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ବହି ଛପାଇ ପାରେ ।

ଯଦି ୨ ଜଣ ଲେଖକ ମିଳି ବହି ଲେଖିଥିବେ ତେବେ ତହିଁର କପିସାଇଟ
ସେହି ଲେଖକ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ୫୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ ।

ଲବଣ ଶୁଳ୍କ ଆଇନ ।

ଭାରତ ଗରୁଡ଼ମେଷ୍ଟ ଆଇନ ବଳରେ ଏଦେଶରେ ଲୁଣ ଉପରେ ଶୁଳ୍କ
ବସାଇ ଅଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶରେ ଲୁଣ ହୃଦୟ ଧାରୀ ଅଛି ଏବଂ
ମୋଗଲ ଅମଳରୁ ଭାରତରେ ଏହା ତଳି ଆସୁଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ
ଲୁଣ ପୋକ୍ତାଳ ତଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କ ଏକଗୁଣିଆ କାରବାର ଅଟେ ମାତ୍ର ଭାରତରେ
ତାହା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ପଣ୍ଡାବର ଲୁଣ ପାହାଡ଼, ଶକ୍ତିପୁରର
ସମୁଦ୍ର ଓ ରଖି ହ୍ରଦ, ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପକୂଳ ଜାଗାରୁ ଲୁଣ ଅମବାନୀ ହୁଏ ।
ସରକାର ତାହା ପାଇଁ ଲାଭସେନୁ ଦଅନ୍ତ ଓ ଶୁଳ୍କ ଆଦାୟ କରନ୍ତି । ଲବଣ-
ସୁର ଓ ଏଡେନ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଲୁଣ ଭାରତକୁ ଆସେ । ପ୍ରାୟ ୨୨ କୋଟି ଟଙ୍କା
ପେଟି ରାଜ୍ୟରେ କରବ ଘର ।

ଏଥିରୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ପୂର୍ବେ ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳ ମାନଙ୍କରେ ଲୁଣ ପୋକ୍ତାନ୍ତ
 ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ତାହା ବନ୍ଦ କରା ଯାଇଅଛି । ଏ ଦିଗରେ ପହଞ୍ଚି ଦେବାକୁ
 ସରକାରଙ୍କ ନିମ୍ନ ଲଲବା ଅଛି । ଉପକୂଳର ଶତକେତା ୮୦ ଜଣ କେବଳ
 ଭଲ ଲୁଣ ଦେଲେ ତଳସିବେ ମାତ୍ର ଶୁଳ୍କ ଯୋଗୁ ଲେକେ ଅବଶ୍ୟକାନୁଯାୟୀ
 ଲୁଣ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ୧୯୩୯ ସାଲରେ ମହାସ୍ବାସାନ୍ନ ଲୁଣ ଆଇନ
 ବରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟାଗ୍ରହ ଅଧିକୃତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଗାନ୍ଧି ଇଉଁଇନ ଚୁକ୍ତି ବଳରେ,
 ଉପକୂଳବାସୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଲୁଣମାର ଖାଇବାର କେତେକ ପୁରୁଷା ମିଳିଅଛି ।
 ପ୍ରତିବର୍ଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଦ୍ବଳେ ଲୁଣ ଶୁଳ୍କର ପରିମାଣ ବଢ଼େ ତେବେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

ପରିଶିଷ୍ଟ ।

ଗରୁଡ଼ ପକ୍ଷୀ ।

ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ମାଦ୍ରାଜର କୁମ୍ଭାବେନମ୍ବର ଦଳ ୧୮୫୫ ବେଢ଼ର ଦେବ ମନ୍ଦିରର ସୁଜାଣମାନେ କାକଲ ମାଣେ, ଦୁଇଗୋଟି ଅଳ୍ପ ପ୍ରବାଦ ପକ୍ଷୀ ସେଇ ଖାଇବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏହିପରି ୧୦୦୦ ବର୍ଷ ହେବ ସେ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ ହେଲା ଦିନୁ ସେ ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟି ଆସୁଛନ୍ତି । ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟିର ଇଟା ପୁରାପରି, ଦେହବାକୁ ସାଗୁଣୀ ଠାରୁ ଦୁଇଗୁଣ ବଡ଼ ଏବଂ ସେମାନେ ଉଡ଼ିବାବେଳେ ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥ କୌଣସି ସାପ ଉପରେ ପଡ଼େ ତେବେ ସେ ସାପ ମରିଯାଏ । ସେଠାକାର ଲୋକେ କହନ୍ତି ସେ ପକ୍ଷୀ ଦୁଇଟିଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ହିମାଳୟ ପର୍ବତରେ ଏବଂ ସେଇ ଖାଇବାକୁ ସେମାନେ ସେଠାରୁ ପ୍ରତିଦିନ ଆସନ୍ତି । ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଗରୁଡ଼ ପକ୍ଷୀ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ।

ଜଳଚର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଗତି ।

ପଶୁ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଗତିବିଧି ଓ ସ୍ୱଭାବ ଲକ୍ଷ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ନାନା ଦେଶରେ ସମୀକ୍ଷାମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନରେ ମଧ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱରେ ହୁଏ ସମୀକ୍ଷା ଏହି କାମ କରେ । ଶୀତ କାଳରେ ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତର ମେରୁ ପ୍ରଦେଶରେ ଅଧିକ ଶୀତ ପଡ଼ିଲେ ସେଠାରୁ ନାନାଦି ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଡ଼କୁ ଉଡ଼ି ଆସନ୍ତି । ଅମ ଓଡ଼ିଶାର ନଦୀ ଦ୍ରୁତ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଳାଶୟ ମାନଙ୍କରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ହଂସ, କାନ, ଚକ୍ରା, କେଶର ପାଣିଆ ଆଦି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏ ସମୟରେ ଚିଲିକାରେ ପକ୍ଷୀ ଶିକାର ଏକ ଆମୋଦପ୍ରସାଦ କାର୍ଯ୍ୟ । ପକ୍ଷୀକୁ ଶୁଆଁ ଧରି ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ସାଙ୍ଗେତକ ମୁଦ ପିକାର ଗୁଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ଏପରି କରି ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି ଯେ ସାଇବେରିଆ ଓ ଉତ୍ତରମେରୁଠାରୁ ଏହି ପକ୍ଷୀ ଆସି ବର୍ତ୍ତମାନରେ ମଧ୍ୟ ଧରି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଚର୍ଚ୍ଚା ଗୁରୁଅଛି । ପକ୍ଷୀମାନେ ଯେ କେତେ ଦୂର ଉଡ଼ିପାରନ୍ତି ଏଇଥିରୁ ଜଣାହେବ ।

(Fundamental Rights)

ଭାରତୀୟ ପ୍ରଜାର ମୌଳିକ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ।

୧୯୩୯ ସାଲରେ କଂଗ୍ରେସର କର୍ତ୍ତାମଧ୍ୟବେଶରେ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମୌଳିକ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଶ୍ ହୋଇଅଛି । ତତ୍ତ୍ୱେ ଶ୍ରୀ ଭାରତ ଫେଡେରାଲ ହୋଇଲା ଭଲ ।

ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟରେ ସକ୍ତ ସମିତି କରିବା, ଶବ୍ଦର କାଗଜ ତଳା
ଇବା ଏବଂ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଅଧିକାର ଦାବୀ କରିପାରିଅଛୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ
ନିଜନିଜର ବିବେଚାନୁମୋଦିତ ଧର୍ମପନ୍ଥା ଅନୁସରଣ କରିବେ । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର
ପେଶା ତଳାଇବେ, ଜାତିଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନାରେକହର ସୁବିଧା ଭୋଗ
କରିବେ ଏବଂ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାସ, ବୈଜ୍ଞାନିକ କିମ୍ବା ରାଜକର୍ମରେ
ଜାତି-ଧର୍ମ-ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମିତ ବାଧା ପାଇବେ ନାହିଁ । ଲୋକମାନେ ଆଇନ ସଙ୍ଗତ
ଭାବେ ଅସ୍ତ୍ର ଶ୍ରେଣୀରେ ଶାନ୍ତ ହେବେ । ଅଇନ ସମର୍ପିତ ନ ହେଲେ କାହାର ସ୍ୱାଧୀନତା
ଅପହୃତ ହେବ ନାହିଁ କାହାର ଘର ଅବା ଯମ୍ବର ଖାନଚଲ୍ଲସୀ ବା ଜବତ୍
କରାହେବ ନାହିଁ ।

ରୋଟାରୀ କ୍ଲବ ।

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଲୋକଙ୍କର ଅଲୋଚନା ଶକ୍ତି ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ
ଆଜିକାଲି ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ରୋଟାରୀ କ୍ଲବ ମାନ
ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ସମସ୍ତ ସମସ୍ତରେ ଏହି କ୍ଲବ ରେଫରୁ ନାନା ବିଷୟରେ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବକ୍ତାମାନେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ଆସନ୍ତି । କଲିକତା ଓ ବମ୍ବେରେ ଏହି
ରୋଟାରୀ କ୍ଲବମାନ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।

ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସମିତି ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଅନୁକରଣରେ କେବଳ ଶିକ୍ଷା ମୂଳକ ଅଲୋ-
ଚନା କରିବା ନିମିତ୍ତ ରାଜକର୍ମରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କେତୋଟି ସହରରେ ପାଲିଆ-
ମେଣ୍ଟ ସମିତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏଠାରେ ଯେ କୌଣସି ବକ୍ତା ଯେ କୌଣସି
ସୁଦୃଢ଼ ବିଷୟରେ ଅଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କରିପାରେ । ଏପରି କରିବା ଦ୍ୱାରା ସେହି
ବିଷୟ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । କଲିକତା, ବମ୍ବେ,
ବମ୍ବେ, ଏଲ୍‌ହାବାଦ, ଲହୋର, ମାଦ୍ରାସ ଓ ହାଇଦ୍ରାବାଦ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ
ଏହି ସମିତିମାନ ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

ରଏଲ ଏଡିଆଟିଭ୍ ସୋସାଇଟି ।

ହରଷୟ ଝିଲ୍, ଲହୋର, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ସାହ୍ୟା ଓ ବଞ୍ଜାନ ପ୍ରଭୃତିରେ
ରାଜବେଶା ନିମିତ୍ତ ଏହି ସମିତି ପ୍ରାୟ ୧୨୫ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ହେଲେ
କଲିକତାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସମିତିରେ ପୁସ୍ତକାଗାରରେ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରତ୍ନ
ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଆଦି ସଂଗୃହୀତ ଅଛି । ସମିତିରେ ମେମ୍ବର ହେବା ମହା ଗୌରବକର

ପଦବୀକୁ ସେ ଉପାଦ୍ୟ କରୁଥିଲେ ॥

ବିଷୟ । ବମ୍ବେରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଏକ ଶାଖା ଅଛି । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଏହି ସମିତି ପ୍ରତିକି ଲାଭ କରିଅଛି ଏବଂ ସମିତିର ସମ୍ପର୍କିତ ପତ୍ରିକା ଅତି ପ୍ରିୟଶୀଳ । ନୂତନ ତଥ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ତଳତ ବର୍ଷ ସମ୍ପାଦକ ଆଦେଶ କ୍ରମେ ଏହା ରାଏଲ ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି ନାମ ଧାରଣ କରିଅଛି । ଭାରତବର୍ଷର ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନେକ ମନସ୍ତି ଏହାର ସେମ୍ବର ଅଟନ୍ତି ।

ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରାଣୀଚରୁ ଆରମ୍ଭିତ ନିମିତ୍ତ ଆନ୍ତ୍ରୀୟଲିଜିକାଲ୍, ବୁଦ୍ଧି ଆଦି ପାଇଁ ଏଣ୍ଟ୍ରୀକଲ୍‌ଚାଲ୍, ବାଇବଲ୍‌ର ପ୍ରକୃର ପାଇଁ ବାଇବଲ୍ ସମିତି, କଲିକତାର ବ୍ରିଟିଶ୍ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଆସୋସିଏସନ, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶର ଚାଲିକଦାର ସମିତି, ପ୍ରାଦେଶିକ ନିମିତ୍ତର ସମିତିମାନ, ଲଣ୍ଡନର ଚର୍ଚ୍ଚ ସମିତି, ପୁରୀର ଜାତିକଦାର ସମିତି, ନିଶିଲସ୍ବରତ ଅଗ୍ରବାଲ ସମିତି, ଯାଦବ ମହାସମିତି, ପଣ୍ଡୁ କଞ୍ଚ ନିବାସକ ସମିତି, ପ୍ରଭୃତି ଭାରତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଥମ ସମ୍ପାଦକ ପଦ ।

ଉତ୍କଳର ପ୍ରଥମ ସମ୍ପାଦକ 'ସମ୍ପାଦକ ପ୍ରଭାକର' । ଏହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାମକ ପାତ୍ର ସାହେବ ନଗର ମୁଦ୍ରାଖାନାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରାଥିଲେ । ଏହାର ଶ୍ରେଣୀ ବିଷୟ ଥିଲା ।

ରୁଷିଆର ଯୁକ୍ତବ୍ୟୟ ।

ରୁଷିଆ ଦେଶ ଗତ ବର୍ଷ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉପକରଣ ଆଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ନିମିତ୍ତ ୫୧ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲା । ୧୯୩୭ ସାଲରେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ବ୍ୟୟର ବଜେଟ୍ ପ୍ରାୟ ୮୦ କୋଟି ପାଉଁଶ କରା ଦୋରଅଛି ।

ଭାରତର କେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ ମୁସଲମାନ ବେଶୀ

ଭାରତର ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଦେଶରେ ମୁସଲମାନ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ଯଥା:—
ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ, ସିନ୍ଧୁ, ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ, ପଞ୍ଜାବ, ବଙ୍ଗାଦେଶ ଓ କାଶ୍ମୀର ।

ଅଭିନବ ମାନଚିତ୍ର ।

ଭାରତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ସର୍ବେ କ୍ୱାର୍ଟର୍‌ସ୍‌ମେଣ୍ଟରୁ ୧୯୪୫ ସାଲରେ ୧୦୦ ବର୍ଗଲ ନିଶ୍ଚିତ କାର୍ଯ୍ୟର ପଳ ସ୍ବରୂପ ଭାରତର ଏକ ଅଭିନବ ମାନଚିତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଏହିନିମିତ୍ତ ସମସ୍ତ ଉପକରଣ ୧୮୫୫ ସାଲ ଠାରୁ ସଂଗୃହୀତ ହେଉଅଛି ।

ବୁକ୍ସକୁ ଶୀଘ୍ର ଦେଲେ ବଜେତାର ବିଷୟ ।

ନିର୍ବାସିତ ବା ପେନ୍‌ସନ୍ ପ୍ରାପ୍ତରାଜା (୫୮ ପୃଷ୍ଠା)

୮୮. ଅବସିନିଅ ସମ୍ରାଟ ରାୟ ଟାପାର ସିଲ୍‌ସି ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟରୁ ଛୋଡ଼ି
ସପରିବାରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଫ୍ରେନ୍ (୭୧ ପୃଷ୍ଠା)

ଫ୍ରେନ୍ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାୟଙ୍କର ଲଭେଇ ଗୁଲୁଅଛି । ରାଜପତ୍ନୀ
କାନ୍ତମାନେ ପୁନରାୟ ରାଜାଙ୍କୁ ଅଣି ରାଜଗାଦିରେ ବସାଇବାକୁ ଏହା କରୁ
ଅଛନ୍ତି ।

ମିଶର (୮୫ ପୃଷ୍ଠା)

ମିଶରର ରାଜା ଅବସନ୍ ପାଶା ପୁଅଦଙ୍କର ୧୯୩୭ ରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ
ତାଙ୍କ ପୁଅ ପୁରୁଷ ରାଜା ହୋଇଅଛନ୍ତି । ମିସରରେ ନୂତନ ନିର୍ବାଚନ ଓ
ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଢ଼ା ହୋଇଅଛି । ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ମିସରର ମିତ୍ରତା ସ୍ଥାପିତ
ହୋଇଅଛି ।

ଆବସିନିଅ (୮୭ ପୃଷ୍ଠା)

ଆବସିନିଅ ସମ୍ରାଟ ରାୟଙ୍କୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ହୋଇ ସାରବାର ଅନେକ ଦିନ ପରେ
ଇଟାଲୀ ଆବସିନିଅକୁ ଦଖଲ ନେଇ ଅଛି । ଆବସିନିଅର ସମ୍ରାଟ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରୀଷ୍ମ
ହେଉ ଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଇଟାଲୀର ରାଜା ଆବସିନିଅର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଘୋଷିତ
ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ଅତି ନଗଣ୍ୟ ଆଣ୍ଡୋରା ରାଜ୍ୟ ଛଡ଼ା
ଅନ୍ୟ କେହି ରାଜ୍ୟ ଏହି ସମ୍ରାଟ ପଦକୁ ସ୍ୱୀକାର କର ନାହାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ
ନବତେଜଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରେମୀ ଆବସିନିଅ ସର୍ଦ୍ଦାର ଇଟାଲୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ମଝିରେ
ମଝିରେ ଅବସେନ କରୁ ଅଛନ୍ତି ।

—○—

ତିବ୍ବତ କଥା (୧୨୯ ପୃଷ୍ଠା) ।

୧୯୦୦ ପୃଷ୍ଠାରେ ୨୯ ଯାଡ଼ରେ ହେବ “ ଏହି ଧନରହାସ ଉଦ୍ଧାର
କରେ ” ।

—*—

ମୁର୍ଖକେ ଉପଦେଶ ବତାଏ ତା’ ବେଶ ।

ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ (୧୮୦ ପୃଷ୍ଠା)

१७०९

(୩) ହେନେରୀ ଭୁନାଣ୍ଡ—ସୁଜନରାଜ୍ୟର ସଜନେଇକ
(୧୮୮—୧୯୧୦) ଶାନ୍ତ ପ୍ରଭର ପାଇଁ ପାଠପଢ଼ିଲେ ।

(ଟ) ଏମଲ୍ ବେରିଂ—କର୍ମୀନ ଡାକ୍ତର (୧୮୫୫—୧୯୧୭)
 ଔଷଧ ପାଇଁ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୦୭

(୩) ଜିମ୍ମାନ୍—ଦୁଇଗ୍ରହେଶ୍ୱର ଚକ୍ରପୁର (୧୭୫ ରେ କଲ୍) ଉପର ପାଲ୍ ପାଲ୍ଥିଲେ ।

(ଟ) ଏମକ୍ ଫିସର—ଜର୍ମାନ ଗ୍ଲାସ୍‌ବକ (୧୮୫)—୧୯୧୧),
ଗ୍ଲାସ୍‌ବକ ବଦଳାନ୍ତି ।

encom

(୩) ହେଜେରୀ ବେକୁଏରେଲ୍—ପରାସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦେଶର
(୧୮୫୬—୧୯୦୮) ବିଜ୍ଞାନ ନମିତ୍ତ ।

१८०४

(୩) ଉଇଲିୟମ୍ ରାମ୍ସେ—ଇଂରେଜ ରସାୟନକ (୧୮୫୬—
୧୯୧୭) ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ଜମିତ ।

(୪) ଲିଡ଼ ରାଟଲ— ” ”(୧୮୫-୧୯୧୯)
ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ନମିତ୍ର ।

१८०५

(୫) ଭୁବନେଶ୍ୱରୀ ମୋକ୍ଷପାତ୍ର—ପ୍ରସ୍ତାବୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକ (୧୮୫୨-୧୯୦୭) । ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ନମ୍ବର ୧ ।

२८०७

(୩) ଆଲବର୍ଟ ମାଇକେଲସନ୍—ଅମେରିକାର ଚଳସ୍ତବ
(୧୫୬-୧୫୩୧) ଚଳସ୍ତା ବଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ।

(୪) ଭାର୍ଗବ ଲେଭେରାନ୍—ପ୍ରଥମ ଭାଗ (୧୮୫-୧୯୨)
 ଉପକ୍ରମ ।

עדו

(୫) ଇଲିୟାସ୍ ମେକ୍ନିକାନ୍—ରୀତିଧର ଡାକ୍ତର (୧୮୫୫-୧୯୧୭) ଔଷଧ ପାଇଁ ।

ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ଭାବେ ନାହିଁ ସେ ମହତ ଜନ ।

(୬) ଫ୍ରେଡରିକ୍ ବାଜର—ଜର୍ମାନୀର ରାଜନାଟକ (୧୮୩୭-୧୯୨୨) । ସାନ୍ତ ହୃଦର ପାଇଁ ।

୧୯୦୯

(୩) ଉଇଲିୟମ୍ ଅଣ୍ଟୋଲ—ଜର୍ମାନ ସାମ୍ବାଦିକ (୧୮୫୩-୧୯୩୨) । ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ।

(୪) ସେଲ୍ମା ଲାଗରଲଫ୍—ସୁଇଡେନର ବଡ଼ (୧୮୫୮ ରେ ଜନ୍ମ) ସାହିତ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ।

(୫) କାର୍ଲ ପର୍ଡିନାଣ୍ଡ ବ୍ରାଉନ୍—ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୫୦-୧୯୧୮) । ବିଜ୍ଞାନ ନିମିତ୍ତ ।

୧୯୧୦

(୬) ଆଲବେକ୍ଟ ଟୋଷସଲ—ଜର୍ମାନ କାବ୍ଯର (୧୮୫୩-୧୯୨୭) ଔଷଧ ନିମିତ୍ତ ।

୧୯୧୧

(୭) ଉଇଲିୟମ୍ ଉଇଏନ୍—ଜର୍ମାନ ଚିକିତ୍ସକ (୧୮୭୫-୧୯୨୮) । ଚିକିତ୍ସା ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ।

(୩) ଅଲ୍ଭର୍ଟ ଗଲ୍ସ୍ଟାଣ୍ଡ—ସୁଇଡେନ୍ର କାବ୍ଯର (୧୮୭୨ ରେ ଜନ୍ମ) । ଔଷଧ ନିମିତ୍ତ ।

୧୯୧୨

(୩) ପଲ୍ ସାଗାଟିୟର—ପରାସୀ ସାମ୍ବାଦିକ (୧୮୫୫ ରେ ଜନ୍ମ) । ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ।

୧୯୧୩

(୩) ଆଲଫ୍ରେଡ ଓୟେର୍ଣ୍ଣର—ଜର୍ମାନ ସାମ୍ବାଦିକ (୧୮୭୭-୧୯୧୧) । ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ।

(୪) ହେଣ୍ଡ୍ରିକ୍ ଲୋରେଞ୍ଜ—ହଲଣ୍ଡର ଚିକିତ୍ସକ (୧୮୫୩-୧୯୨୮) ଚିକିତ୍ସା ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୧୪

(୧) ମାର୍କ୍ ଲୌଇ—ଜର୍ମାନ ଚିକିତ୍ସକ (୧୮୭୧ ରେ ଜନ୍ମ) । ଔଷଧ ନିମିତ୍ତ ।

୧୯୧୫

[୬] ରିଚାର୍ଡ୍ ଉଇଲି ଷ୍ଟାଟର—ଜର୍ମାନ ସାମ୍ବାଦିକ (୧୮୭୨ ରେ ଜନ୍ମ) । ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ।

କାଟୁଥିବା ଜନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତା କରେ ଦାନ ॥

(୩) ହେନେଶୀ ଗ୍ରାସ୍—୯^ଶବେକ ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୭) ରେ ଜନ୍ମ) ଚକ୍ରସ୍ତା ବିଦ୍ୟାରେ ।

(୪) ଲୁଟେନ୍‌ସ୍‌ଗ୍ରାସ୍—୯^ଶବେକ ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୯୦ ରେ ଜନ୍ମ) ଚକ୍ରସ୍ତା ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୧୭

(୧) ଓୟେଣ୍ଟର ହିଟେନଷ୍ଟାମ୍—ସୁରଡେନର ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୫୧ ରେ ଜନ୍ମ) ସାହାଯ୍ୟ ନମିତ୍ତ ।

୧୯୧୭

(୧) କାଲ୍ ଟିସେଲିରପ୍—ଡେନମାର୍କ ଦେଶର ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୫୭—୧୯୧୧) । ସାହାଯ୍ୟ ନମିତ୍ତ ।

(୨) ଟେଡେନରିକ୍ କଟଣ୍ଡାପିଡାଣ୍ଡ—ଡେନମାର୍କ ଦେଶର ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୫୭ ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହାଯ୍ୟ ନମିତ୍ତ ।

୧୯୧୮

(୨) ଫିଲ୍‌ହାକର୍—ନର୍ମିନ ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୬୮ ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହାଯ୍ୟ ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୨୯

(୧) ଉଡ଼ ଉଇଲିସନ୍—ଆମେରିକାର ସଜନୀନକ (୧୮୫୭—୧୯୨୪) । ସାହାଯ୍ୟ ନମିତ୍ତ ।

(୨) କାଲ୍ ସ୍ଟିଲ୍‌ରୁ—ସୁରଡେନର ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୫୫—୧୯୨୪) । ସାହାଯ୍ୟ ନମିତ୍ତ ।

୧୯୨୦

(୨) ଗୁଲ୍‌ସ୍ ଗୁଇଲ୍‌ଉମ୍—ପରାଗୀ ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୭୧ ରେ ଜନ୍ମ) ଚକ୍ରସ୍ତା ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୨୧

(୩) ଫେଡରିକ୍ ସୋଡି—୯^ଶବେକ ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୭୭ ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହାଯ୍ୟ ବିଦ୍ୟାରେ ।

(୪) ଲୁଡ଼ର କୁଇଡି—ନର୍ମିନ ସାହାଯ୍ୟକ (୧୮୫୮ ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହାଯ୍ୟ ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୨୨

(୨) ଜିଲ୍‌ବୋର—ଡେନମାର୍କର ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୮୫ ରେ ଜନ୍ମ) । ଚକ୍ରସ୍ତା ବିଦ୍ୟାରେ ।

ଉପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନେ ।

(୩) ମାଟିନେଜ୍ ବେନାରେଣ୍ଟି — ସେନର ସାହଚ୍ୟକ (୧୮୭୭
ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହଚ୍ୟରେ ।

୧୯୬୩

(୨) ଫିଉନା ମାକ୍ଲିଓଡ୍ — କାନାଡାର ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୭୭ ରେ
ଜନ୍ମ) । ଔଷଧରେ ।

(୩) ଗାଣ୍ଡି ବାଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍ — କାନାଡାର ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୯୯ ରେ ଜନ୍ମ)
ଔଷଧରେ ।

୧୯୬୪

(୧) ଲାଡିସ୍ ଲଜ୍ବିମେଣ୍ଟି — ଗୋଲଣ୍ଡର ସାହଚ୍ୟକ । ସାହଚ୍ୟ
କମିତ୍ତ ।

୧୯୬୫

(୩) ସିଗ୍ମଣ୍ଡ — ଜର୍ମାନ ସାହାୟକ (୧୮୭୫ ରେ ଜନ୍ମ) ।
ସାହାୟକ ବିଦ୍ୟାରେ ।

(୪) ଜେମ୍ସ୍ ପ୍ରାଙ୍କ୍ — ଜର୍ମାନ ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୮୨ ରେ ଜନ୍ମ) ।
ଚକ୍ରସ୍ତା ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୬୬

(୫) ଗ୍ରାଜିଆ ଡିଲେଡା — ଇଟାଲୀ ସାହଚ୍ୟକ (୧୮୭୩ ରେ
ଜନ୍ମ) । ସାହଚ୍ୟରେ ।

୧୯୬୭

(୩) ଗ୍ଲୁକ୍ସ୍ ଡିଲଲସନ୍ — ଇଂଲଣ୍ଡର ଚକ୍ରସ୍ତକ (୧୮୭୯ ରେ
ଜନ୍ମ) । ଚକ୍ରସ୍ତା ବିଦ୍ୟାରେ ।

(୪) ଟେନେରକ୍ଜି ଡିଲଲସନ୍ — ଜର୍ମାନ ସାହାୟକ (୧୮୭୭ ରେ
ଜନ୍ମ) । ସାହାୟକ ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୩୦

(୩) ହାନୁ ଫିସ୍ସର — ଜର୍ମାନ ସାହାୟକ (୧୮୮୯ ରେ ଜନ୍ମ) ।
ସାହାୟକ ବିଦ୍ୟାରେ ।

୧୯୩୧

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବୋସ୍ଚ୍ (Bosch), ବର୍ଗ୍ସ୍ ଫିଲ୍ଡ୍ ପାଦ ଏବଂ
ଫୋରବର୍ଗ୍ ଆଦି ପାଇଁ ପାଇଥିଲେ ।

ଏ ଜାକ ଆର୍ ସର୍ବସ୍ଥାପନ ।

୧୯୩୨

(୩) ଶୁକ୍ଳସ୍ତ ସେରିଂଟେ—ଇଂଲଣ୍ଡର ଚକ୍ରପୁର (୧୮୭୧ ରେ ଜନ୍ମ) । ଖିମ୍ବରେ ।

(୪) ଇରଟିଂ ଲାଙ୍ଗମୁଅର—ଅମେରିକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ (୧୮୮୧ ରେ ଜନ୍ମ) । ବଙ୍ଗଳାରେ ।

(୫) ଟେନ୍ ଆତାମ—ଅମେରିକାର ରାଜନାୟକ (୧୮୭୦ ରେ ଜନ୍ମ) । ଶାନ୍ତି ପ୍ରସାର ପାଇଁ ।

୧୯୩୩

(୧) ଆଇଭାନ୍ ବୁନିନ୍—ରୁଷିଆର ସାହିତ୍ୟିକ । ସାହିତ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ।

୧୯୩୪

(୧) ଲୁଇସି ପିରାନ୍ତେଲୋ—ଇଟାଲୀର ସାହିତ୍ୟିକ (୧୮୭୭ରେ ଜନ୍ମ) । ସାହିତ୍ୟରେ । —————*—————

ବ୍ରତ୍ କାଷ୍ଠିଂ ।

କଲିକତା ବମ୍ବେର ଦଲ୍ ଏହି ଦିନ ଜାଗାରେ ବେତାର ଯୋଗେ ବୀଜ ନୃତ୍ୟ ବଳୁତା ଆଦି ଶୁଭଅଳ୍ପ । ଯେଉଁମାନେ ଘରେ ବେତାର ଯନ୍ତ୍ର ରଖି ଅଳ୍ପ ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟହ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବେତାର ଯୋଗେ ଏହି ଶୁଣି ପାରୁଛନ୍ତି ।

କେନାଲ (୨୭୭ ପସ୍ତା) ।

ଲ୍ୟାଉଟ୍ ବ୍ୟାରେଜ୍ ।

୧୮୮୧୩୭ ରେ ପ୍ରକାଶିତ ସରକାରୀ ଉପୋକ୍ତି:—

ବ୍ୟାରେଜ୍ ଜମିଷ୍ଠ ଖର୍ଚ୍ଚ ଟ ୫୧୧୦୦୦୦୦ < କା । ୪୭ ଟି ଡ୍ରୋଇଂ ଇରିଥିଲ । ସେମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୦୭୦୦୦୦୦ < କା ? ଏହି କେନାଲ ମୋଟରେ ୨୫ ଲକ୍ଷ ମାଣ ଜମିକୁ ଜଳ ଯୋଗାଇବ । କେନାଲର ପ୍ରସ୍ଥ ୩୫ ଫୁଟ ଏବଂ ଗଭୀରତା ୧୨ ଫୁଟ, କେନାଲ ଓ ତାର ଶୁଭ୍ର ବୁଧିଷ୍ଠ ସବୁର ଲମ୍ବ ୧୧୨୭୩ ମାଇଲ । ଏଥିରୁ ୨୮ କୋଟି ଦରବଜ ମାଟି ଖୋଳା ହୋଇଥିଲା । ମୋଟରେ ଏ କେନାଲ ଜମିଷ୍ଠରେ ୨୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଅଛି । ସୁଏଜ କେନାଲର ପ୍ରସ୍ଥ ୨୦୦ ଫୁଟ । କିନ୍ତୁ ଶୁକ୍ଳବ୍ୟାରେଜେ ଗୋଟିଏ ସାଖା ନାବ କେନାଲର ପ୍ରସ୍ଥ ୩୭୦ ଫୁଟ । ୮୭୨ ପୃଷ୍ଠା ଶେଷରେ ମୁଦ୍ରର ବ୍ୟାରେଜ୍ ଅନିକଟ ଖରବ୍ ୭୭ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଟୁଲେ ୭୭ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ହେବ ।

ଲେଉଟି ଅଟଇ ଶକୁନି ।

ଭାରତର ଜାକ ବିଭାଗ (୪୦୪ ପୃଷ୍ଠା)

ନମ୍ବଲିସ୍ତର ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମେଷା ବାସିନ୍ଦ ନମ୍ବଲିସ୍ତର ଅନୁ
ସାରେ ଟଙ୍କାଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ସରକାରୀ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍ ତଲାଭ ଅଛନ୍ତି ।

କଟକ	ଟ ୮୫୦୦୦୯	ବିଜାପୁର	ଟ ୫୫୦୦୦୯
ପୋଷ୍ଟପୁର	ଟ ୩୫୦୦୦୯	ଆଲବା	ଟ ୨୦୦୦୦୯
ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର	ଟ ୩୫୦୦୦୯	କାଶ୍ମୀର	ଟ ୨୦୦୦୦୯

ମହାଶୁଭ, ବୃତ୍ତାଳ, ରେଓଧା, ବାହାବଲପୁର, ବଙ୍ଗଳାପୁରୀ, ପୁରୁଣାକୋଟାଲ,
ପ୍ରଭୃତି ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ରାଜାମାନେ ନିଜର ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ତ ଚିଠିପତ୍ର ବଜା
ଜାକ ଟିକିଟ୍ରେ ତଲାଭକାର ସମତା ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ମି: ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ପି.ଆଇ.ଇ. (୫୪୭ ପୃଷ୍ଠା)

ମଧୁବାବୁ କେତେକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପୁରୀ ଦେଉଳରେ ଯେନିଜେ
ହୋଇଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳର ଚିରସ୍ରାୟୀ ମାହାଲ (୨୭୩ ପୃଷ୍ଠା)

ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ମଇପୁର ଏକମାତ୍ର ଚିରସ୍ରାୟୀ ମାହାଲ । ଏହାର ଆକାର
୫୨ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ପ୍ରାୟ ୫୫୦୦୦ କା ।

ମାଲୁଦ, ବଜ୍ରକୋଟ, ମାଣିକପାଟଣା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମାନଙ୍କର ମୋଟ
କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ୭୩ ବର୍ଗମାଇଲ । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିବେ ଅଟେ ।

କନିକା (୨୯୧ ପୃଷ୍ଠା)

କନିକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାସାହେବ ଆଜିର ରୂପନୁ ବଜ୍ରକ ପୁତ୍ର;
୧୮୮୯ରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ ୧୮୯୭ରେ କନିକାକୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ।
୧୯୦୮ରେ ବଙ୍ଗୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । କଲକତ୍ତାରେ
ପଞ୍ଚମଜର୍ଜର ବାବନସିନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୧୭ରେ ବହାର ଓଡ଼ିଶା
କାଉନ୍ସିଲର ଓ କଳିଙ୍ଗ ସଭାର ମେମ୍ବର ଏବଂ ୧୯୨୨ରେ ବଜ୍ରକ ସଭାର
ମେମ୍ବର ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୦ରେ ରାଜା ଓ ୧୯୩୫ସାଲରେ ଲାଲଟ ରାୟ
ପାଇଲେ ।

ସେଇ ନ ଜାଣେ ପର ଦାସ ।

ପଠିଅ (୭୯୩ ପୃଷ୍ଠା)

ପଠିଅ ଚିନ୍ତା ନିଶ୍ଚୟ ହେବାର କାରଣ— ପଠିଅ ଗଜା ରଘୁନାଥ ଦେବ
ମରଦ୍ଦଶାମାନଙ୍କ ସହୃଦ କରୁନିୟତ କରି ତାଙ୍କର ସାଇବର ଜମିଦାରୀ ପ୍ରମା-
ନକୁ ଗ୍ରହଣକରି ଥିବାରୁ ପଠିଅକୁ ମରଦ୍ଦଶାମାନେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଦେଇ ଥିଲେ ।
ସେଥି ନିମିତ୍ତ ବ୍ରହ୍ମା ସରକାର ମଧ୍ୟ ପଠିଅକୁ ନିଶ୍ଚୟ ମାହାଲ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର
କଲେ ।

—*—

ଓଡ଼ିଶାର ହାଇସ୍କୁଲ (୭୫୩ ପୃଷ୍ଠା) ।

୭୫୪ ପୃଷ୍ଠାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ ୧ ଧାଡ଼ିରେ ଚିକିତ୍ସାରେ ହାଇସ୍କୁଲ ଅଛି
ବୋଲି ଲେଖା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ଚିକିତ୍ସା ହାଇସ୍କୁଲ ନ ହୋଇ ପାରିକା-
ଶେମିଣ୍ଟିର ହାଇସ୍କୁଲ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କେମିକାଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ (୭୫୫ ପୃଷ୍ଠା) ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କୌଣସି କେମିକାଲ୍ କୋମ୍ପାନୀ ନାହିଁ । ଯାହା ଦିଆଯାଇଛି
ତାହା ପରୁଷ୍ଟମଣ୍ଡଳ ଓ ହାବୁନ କୋମ୍ପାନୀ ଅଟେ । ଏମାନଙ୍କ ରିପୋର୍ଟରେ କଟକର
ପ୍ରେସ୍ କୋମ୍ପାନୀ ଓ ମଦନ ଗୋପାଳ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କୋମ୍ପାନୀ ଏବଂ ସୁସର ନର୍ସ
ଇଣ୍ଡିଆ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କୋମ୍ପାନୀ ଭିତ୍ତିରେ ଗୋଟିଏ ଅଟେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ସରକାରୀ ଓକିଲ (୭୫୯ ପୃଷ୍ଠା) ।

ଗଞ୍ଜାମର ସରକାରୀ ଓକିଲ ତାରୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ ପରବର୍ତ୍ତେ କାରୁ
ରାମକୃଷ୍ଣ ରଥ ହେବ ।

(୭୮୫ ପୃଷ୍ଠା) ।

୪ ଅନନ୍ତଲ ବୋଷଙ୍କ ଜନ୍ମ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଡ଼କୁଦରେ ଲେଖା ହୋଇଅଛି
ବୋଲି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କିପରି ନଗର ଅଟେ ।

ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ (୮୧୨ ପୃଷ୍ଠା) ।

୮୧୨ ପୃଷ୍ଠାର ୧୭ ଧାଡ଼ିରେ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ସେବ—
ମିଶ୍ନର ରୂପ ସ୍ଥଳେ ମିଶ୍ନର ମୁଦ୍ରା ହେବ ।

ଲୁଣ ଖାଏ ହାଣ୍ଡି, ଚିନ୍ତା ଖାଏ ଗଣ୍ଡି ।

ପପ୍ପାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶନରେ (୮୭୩ ପୃଷ୍ଠା)

- ୧—ଜାନମହଲ ।
- ୨—ଟେମସ୍ ନଦୀର ବୁଦ୍ଧି
- ୩—ରୁଚିଆର ଦୟା
- ୪—ପିତା ସହରରେ ଭଲ ପଡ଼ିଥିବା ପ୍ରମୁ
- ୫—ଏମାସ୍ତାର ସେଟ୍, ବଲ୍‌ଡ଼ (ଅମେରିକା)
- ୬—ଅମେରିକାର ନେସନାଲ୍ ମାର୍କ
- ୭—ଅମେରିକାର ବୃକ୍ଷମ ସୂର୍ଯ୍ୟଲେକ ।

—*—

ମି: ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ସେଲ୍‌ଭରନ୍ ହର୍ଷେଲ ।

ହେଉ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ରାଜସ୍ୱ କମିଶନର ମି: ହର୍ଷେଲେ କୃଷି ନେଇ ଘରକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଦୂଠାତ୍ ଜାହାଜରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ୧୮୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଜନ୍ମ । ଅକ୍ସଫୋର୍ଡରେ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ୧୯୧୦ ରେ ଆଇ. ସି. ଏସ୍. ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ବ୍ରହ୍ମାଜଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ସୃଷ୍ଟି ହେଲାବେଳେ ୧୯୧୨ରେ ଅର୍ଥବିଭାଗରେ ଅଣ୍ଟର ସେକ୍ରେଟରୀ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୧୭ ରେ କମିଶନର ଯୁକ୍ତରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୧୯ ବେ ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସିବା କଲେଜର ହୋଇଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୯୨୪ ରେ କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ କମିଶନର ପଦକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୩ରେ ଓଡ଼ିଶାର କମିଶନର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ା ହେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କଲେ । ୧୯୩୭ ଅପ୍ରେଲ ତା ୧ ରଖି ଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ଲେଉଟନାଣ୍ଟ କମିଶନର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଥିଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତିରିକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ଘଟିଲା । ତେଣୁ ଚଳଣି ନିମିତ୍ତ ହେଲେ କଲିକତା ଏବଂ ସେଠାରୁ ବିଲ୍ଡିଗ ଗମନ କରୁଥିଲେ । ସମୁଦ୍ରରେ ଜାହାଜ ଉପରେ ଗତ ତା ୧୫/୮/୩୭ ରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଅଛି ।

—*—

ଏହିକ ମନମୋହନ ପ୍ରେସରେ ଶ୍ରୀ ମୋହନ ଚରଣ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ ୧୯୩୭

ସମ୍ରାଟଙ୍କ ରାଜ୍ୟତ୍ୟାଗ ।

ଭାରତ ସମ୍ରାଟ ଟମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ମିସେସ୍ ସିମ୍ପସନ ନାମକ ଏକ
 ୪୦ ବର୍ଷୀୟା ଅମେରିକାନ୍ ମହିଳାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିବାରୁ
 ଲଙ୍କେଶ୍ଵର ଓ ବ୍ରୀଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଲେକେ ଘୋର ଅପତ୍ତି କଲେ, କାରଣ
 ଏହି ମହିଳା ଏହା ପୂର୍ବରୁ ୨କୋଟି ସ୍ଵାମୀଙ୍କଠାରୁ ଗୁଡ଼ପତ୍ର ନେଇଥିଲେ ।
 ସମ୍ରାଟ ଉକ୍ତ ମହିଳାଙ୍କୁ ଗୁଳି ନ ପାରି ସମ୍ରାଟ ପଦରୁ ଉସମ୍ଭର ୧୯୩୭
 ସାଲରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସାନଭାଇ ଉତ୍କଳ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
 ଟ୍ରଷ୍ଟ ଜର୍ଜ ନାମ ଧରି ସମ୍ରାଟ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ
 ଏଲିଜାବେଥ୍ ନାମରେ ପରିଚିତା । ନୂତନ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ୨ ବନ୍ଧା ଅଛନ୍ତି ।
 ଭୂତପୂର୍ବ ସମ୍ରାଟ ଟମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍କଳ ଅଫ୍ ଉତ୍କଳସର
 ନାମରେ ପରିଚିତ ।

ଚାୟୁନିକା ।

ବିଲ୍ଲିଭର ଲଢ଼ି ନିଉଫିଲ୍ଡ ୭୫ ଶ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଦାନ କରିଅଛନ୍ତି ।
 ଅମେରିକାର ଫିଲ୍ଡ ହାଉର୍ସ ବର୍ଷକୁ ୧ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଦରମା ପାଆନ୍ତି ଓ ବର୍ଷକୁ
 ୨୦ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ଟେଲିଫୋନ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦିଅନ୍ତି ।

ଅମେରିକାର ଅଭିନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ମାର୍ବିନେସ୍ ବସକୁ ୧୨ ହଜାର
 ପାଉଣ୍ଡ ଦରମା ପାଆନ୍ତି ।

ବିଲ୍ଲିଭର ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଲଢ଼ି ହୋର୍ଡର ବର୍ଷକୁ ୨୦ ହଜାର
 ପାଉଣ୍ଡ ପିସ୍ ପାଆନ୍ତି ।

୧୯୩୭ ସାଲରେ ଛୁଷ ଦେଶରେ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ
 ୨କୋଟି ୬୦ଲକ୍ଷ ଗୁଡ଼ ପଡ଼ୁଥିଲେ ।

୧୯୩୭ ସାଲରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ୩୩ କୋଟି ଟେଲିଫୋନ୍
 ଫିୟୋଗ ଥିଲା । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୩ କୋଟି ୭୦ଲକ୍ଷ ପୋଷ୍ଟ-
 ଗାଡ଼ୀ ଚଳୁଅଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଓ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ।

ଦେଶ ଉତ୍ପନ୍ନଦ୍ରବ୍ୟ
ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ କଞ୍ଚା ତାଳଜାତୀୟ
ବୃକ୍ଷର ତୈଳ ଓ ଗଜଦନ୍ତ ।
ବଲିଉଥ—ଟିଣ ବା ଦସ୍ତା,
ପ୍ରାକିଲ—କଫି, ରବର,
ମଙ୍ଗୋରାଜ୍ ନାମକ ଧାତୁ
ଗିଲ୍—କବସାର, ତମ୍ବା, ଅସ୍ତ୍ରୋତ୍ତମ
ଗିଲ୍—ଗୁ, କପା, ସିଲ୍, କୋଇଲ
କିରବା—ଗିନି, ଧୂଆଁ ପତ୍ର
ପେରୋବ୍‌ସ୍କାଉକିଆ—ହସ୍ ନାମକ
ଔଷଧ ବୃକ୍ଷ ଓ ଅନ୍ୟ
ଅରବୁଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ମସୂ, ଓଲକୋବି
ଇବୁଏଡ଼ର—ନଈଆ ।
ଇକିପ୍—କପା, ଫସ୍‌ଫେଟ୍ ନାମକ
ଶନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ।
ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ—କଦଳୀ
ହଙ୍ଗେରି—କବସାରଜ୍ ନାମକ ଧାତୁ
ଇଟାଲି—ମାର୍ବଲ ପଥର, ଗନ୍ଧକ ।
ଜାପାନ—କପୁର
କୋରିଆ—ଅନ୍ଧ ।
ଲଟ୍‌ଭିଆ—ଶିଶୁ
ସୁଇଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ଗଣ୍ଡା (Watch)
ମେକ୍ସିକୋ—ରୂପା, ପେଟ୍ରୋଲ,
ସୀସା
ନିଜିକର—ଲବଙ୍ଗ,
ମରକୋ—ଜିର, ପନିଆ,
ହଙ୍ଗେରି—ଟିଣ ଧୂପ
ନର୍‌ୱେ—କାଗଜ, କାରୁକାର

ଦେଶ ଉତ୍ପନ୍ନଦ୍ରବ୍ୟ
ସୁଇଡେନ୍—ଦଧିପିଲ୍ ଓ
ଧାତୁନିର୍ମିତ ଦ୍ରବ୍ୟ
ଜାଭା—ରବର, ଶାଗୁ, ସିଙ୍ଗୋନା,
ଟିଣ,
ପାରାଗୁଏ—ସର୍ବା ନାମକ ଗୁ
ପାରାଗୁଏ—ଶର୍ବର, କାର୍ପେଟ୍, ଉଲ୍
ପେରୁ—କୋକେନ, ସିଙ୍ଗୋନା
ରୁମାନିଆ—ପେଟ୍ରୋଲ
ରୁସିଆ—କାଠ, ପେଟ୍ରୋଲ, ଚମଡ଼ା
ଶ୍ୟାମ—ଗୁଜଲ, ଟର୍ବିନ୍ ଧାତୁ
ଡିନାର୍—ତମ୍ବା
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା—ଗ୍ରାସ୍‌ସୁନା,
ତମ୍ବା, ଓଷଧୀ
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ—ସୁନା, ଉଲ୍, ଗହମ ।
ସ୍‌କଟ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ସୁନା, ପେଟ୍ରୋଲ ।
ଅର୍ଜେଣ୍ଟାଇନ୍—ମାଂସ, ମରଦା
ଆସୀଗାନିସ୍ତାନ—ହସ୍ ।
ଫିଲିପାଇନ୍—ଦଉଡ଼ି, ଗଞ୍ଜିକ
ଜର୍ମାନୀ—ସ୍ୱାସ୍ତନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ
ପିଜି—ଗିନି
ନିଜିକଲ୍ୟାଣ୍ଡ—ଉଲ୍, ଲୁହଣୀ
ଭିନିଦାଦ୍—ଲୋକତୁ
କାର୍ବୋଡାସ୍—ଗିନି
ବାହାମା—ପୁଷ୍ପ
ନିଜିଫାଉଣ୍ଡି ଲ୍ୟାଣ୍ଡ—କଡ଼ମାଛ,
କାଗଜ ନିର୍ମିତ ଦ୍ରବ୍ୟ,
ଫିଲିପାଇନ୍—ଚମିମାଛ

ଦେଶ	ଉତ୍କଳଦ୍ରବ୍ୟ	ଦେଶ	ଉତ୍କଳଦ୍ରବ୍ୟ
କାନେଡ଼ା--ସିଲମାଛ, ଗୁଗୁଳା, ଗୁଣ୍ଡାପତ୍ର		ବ୍ରହ୍ମଦେଶ--ପଦ୍ମ, ଶମ୍ଭୁ	
ସିଙ୍ଗାପୁର--ସାଗୁ, ଗଟାପାରୀ, ଟିଣ,		ବେନିଆ--ଗଜଦନ୍ତ	
କୋର୍ଟ୍ଟି ଓ--ଡାଲଗିନି, ବେତ		ହେଲେନା--ତନ୍ତୁ ସୁସ୍ତ ସୁଦ୍ର	
ସିଲେନ୍--ନଡ଼ିଆଡେଲ, ନଡ଼ିଆର		ସୁଜାନ୍--ଝୁଣା	
	ଶୁଖିଲା ଶସ,	ଦାସିଣ ପଣ୍ଡିମ ଆପ୍ଟିକା--ଘାଗ	
ବ୍ରୁଟେନ୍--କଳକଢ଼ା, ପରଦେୟ		ବ୍ରୁଟିଶ ଗାଏନା--ଅଲୁପିନିୟମ	
	କସନ,		ଧାତୁ
କଙ୍ଗା--ଝୋଟ		ଅଲସା--ସୁନା ଓ ପଶୁଲେମ	
ପଞ୍ଜାବ--ଗହମ		ହର୍ଷାବ--ସପ୍ତସ୍ୱ (ଅନାରସ)	

ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର (୧୮୦ ଓ ୮୯୭ ପୃଷ୍ଠା)

ବ. ଉତ୍କଳ ଓକିଲ--ସାହୁଦ୍ୟ ପାଇଁ,

ଭ. ଏସ୍ ହେସ୍ ଓ କଲିଫୋରନିଆ ଅଣ୍ଡରସନ--ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ

ମି. ଡୋବାଇ--ରସାୟନ ପାଇଁ

ହେଉ ଓସରସ୍ତାଇ--ଶାନ୍ତିପାଇଁ ୧୯୩୫ ସାଲରେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୩୬ ସାଲରେ ଏମ୍ ଡେଲମା ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଅଛନ୍ତି ।

ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ (ପରିଶିଷ୍ଟ ୬୮୫ ପୃଷ୍ଠା)

ସ୍ୱୟଂବାହାଦୁର ସର୍ ଅନେସ୍ ପର୍ସିସ୍‌ପାତ୍ର--ବେ. ସି. ଅଭ. ଇ ଓ ନାଭି
 ୧. ଜେମସ୍ ଏଡ୍‌ଗାର୍ ପିଅରମାନ୍ ଓ.ବି.ଇ. ଏବଂ କିଂ. ପୋଲିସ ମେଡାଲ
 ମି. ହର୍ଷ ଓ. ବି. ଇ.

ମି. ଅରୁଣ କୁମାର ବୋଷ
 ରେ. ଏଡ୍‌ଫୋର୍ଡ୍ ରିଭାନ } ଏମ୍. ବି. ଇ.

ଶ୍ରୀ ରବିକ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ } ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ପୋଲିସ ମେଡାଲ
 ଶ୍ରୀ ଇନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସିଂହ } (ରଏଲ୍ ଇନ୍‌ଡ଼ୋରଆନ ମେଡାଲ୍‌ନୁହେ)

ଧର୍ମକୋଟ ସିଂହ ପୁରସ୍କାରମେ ସିଂହ ଉପାଧି
 ଶ୍ରୀକଟ୍ଟର ବୋବିଜ୍ ନେଆର--ଦେଶୀୟ ବାହାଦୁର

ସୟ ବାହାଦୁର ।

ପକଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାତୁଲୁ, ତାଉପଲ୍ଲ ଭେକଟ କୃଷ୍ଣୟା

ସୂର୍ତ ବାହାଦୁର

୧ ସର ପର୍ବସମ ପାତୁ, ୨ ଗାଧା ସକ୍ତଗୋପାଳ ସୂର୍ତ, ୩ ରମାଜୀ
ସତ୍ୟନାରାୟଣ ଶର୍ମା, ୪ ମି: ଦବାବର ମହାନ୍ତି, ୫ ତାଉପାଲ୍ଲ ପଟ୍ଟାଭ
ସମାୟା,

ବୈଦ୍ୟରତ୍ନ ।

ପଣ୍ଡିତ ଅର୍ଦ୍ଧଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ଅଗ୍ରୁଲୁ

ସୂର୍ତ ପ୍ରାହେବ ।

୧ ଭେକଟ ଅପାର୍ବତ, ୨ ମାଙ୍ଗାଲେର ରଙ୍ଗପା ବଙ୍ଗସ, ୩ ସଦାନନ୍ଦ
ମହାନ୍ତି, ୪ ସୁବଦାର ପଦାଲ୍ଲ ମୂଲ୍ୟ ପାତୁରୁ, ୫ ପକଳ ଭେକଟ ସୂର୍ତ,
୬ କୋକା ଭେକଟପା ସୂର୍ତ, ୭ ସୁବେଦାର ରବର୍ଟ ସାହୁ, ୮ କାନିମ୍ବର
ଭେକଟପା ସୂର୍ତ ଚେଟି ।

ଗୁରୁଚନ୍ଦ୍ର କୋର୍ଡ଼ି, ସୟସାହେବ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁସିଂହ ସର୍ଦ୍ଦାର

ଡି. ଏଫ୍. ଓ.

ମି. ଏର୍. ଡି. ଏମ୍. ସି: ଡି. ଏଫ୍. ସି: ଏବଂ କବ୍-ଡି-ଗୁଏବ.

ମି. ଅର୍. ଡି. ଓ. ଓ.

ଭ୍ରମ ସଂଶୋଧନ ।

୨୧୧ ପୃଷ୍ଠା

ଉତ୍କଳରେ ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର ଓ ବେସ୍ତର ପ୍ରଚାର କାଳରେ କଟକରେ
୧୯୩୫ରେ କୃଷିଶିଳ୍ପ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ସ୍ଥଳେ ୧୮୮୫ ଓ ୧୮୮୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଦେବ ।

୨୫୩ ପୃଷ୍ଠା

ବାମଣା ବେସ୍ତରେ ୨୫୩ ପୃଷ୍ଠା ୧୫ ଧାତରେ “ପ୍ରଧାନ ପାଟକଲରୁ”
ସ୍ଥଳେ “କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର କୋଟ ଜଳ ପ୍ରପାତରୁ” ଦେବ ।

୨୮୧ ପୃଷ୍ଠା

୨୮୧ ପୃଷ୍ଠାର ୨ୟ ଧାତରେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଉତ୍କଳକୁ ସ୍ଥଳେ
କଟକର ଉତ୍କଳକୁ ଦେବ ।

୨୯୭ ପୃଷ୍ଠା

୩ ଧାତରେ ଜୟପୁର ମହାରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ତ ବ୍ୟୟାଳୟକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ ୨ ଲକ୍ଷ ସୁଲେ ୧ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏବଂ ୫ ଧାତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାକୋଷ ପାଇଁ ୧୦୦୦୦ ସୁଲେ ୧୨୦୦୦ ହେବ ।

ବିଲତ ଫେରନ୍ତା ଜିଲ୍ଲାୟ ୨୪୫ ପୃଷ୍ଠା

ନରସିଂହ ପୁରର ରଜା ସାହେବ ଅନନ୍ତ ନାରାୟଣ ମାନସିଂହ ହରି-ଚନ୍ଦନ ମହାପାତ୍ର ବିଲତ ପାଇଁ ନାହାନ୍ତି ।

୨୭୪ ପୃଷ୍ଠା

୨୪ ଧାତରେ ପାରଳାର ଲେକସଂଖ୍ୟା ସମତଳରେ ୨୯୫୧ + ମାଳରେ ୨୯୩୩୧୯ = ୩୨୩୦୦୦ ହେବ ।

ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୫୦ ଗୋଟି ଚିରସ୍ଥାୟୀ ମାହାଲ ମାଡ଼ାକୁ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ଦିଆଯାଇଅଛି ।

୨୭୦ ପୃଷ୍ଠା (୧୨ ଧାତ)

ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ୧୭୩ ବର୍ଗମାଇଲ କବ୍‌ସ୍‌ଟ୍ ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ତାହା ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ।

ଭୁବନେଶ୍ଵର ପୃଷ୍ଠାର ଶେଷ ଧାତରେ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ଼ର ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୫୦ ସୁଲେ ୩୩ ହେବ । ପାରଳାର ମହାରାଜା ତହିଁର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ।

୨୬୩ ପୃଷ୍ଠା (୧୦ ଧାତ)

କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଲେକସଂଖ୍ୟା ୨୧ ଲକ୍ଷ ସୁଲେ ୨୩ ଲକ୍ଷ ହେବ ।

୨୭୪ ପୃଷ୍ଠା ୪ ବୃନ୍ଦାବାସ କର ସ୍ଵୟଂ କହାଦୁର ପଦ ଫେରକଦା ସାଗାରେ ସ୍ଵୟଂ ସାହେବ ପଦ ହେବ ।

୨୭୧ ପୃଷ୍ଠା ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଲେକସଂଖ୍ୟା ୨୪ ଲକ୍ଷ ସୁଲେ ପ୍ରାୟ ୧୮ ଲକ୍ଷ ହେବ ।

୨୭୨ ପୃଷ୍ଠା କବ୍‌ସ୍‌ଟ୍ ଜିଲ୍ଲାର ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି ବାହୁ ପାଇଁ ଲେକସଂଖ୍ୟା ୧୨ ଲକ୍ଷ ସୁଲେ ପ୍ରାୟ ୯ ଲକ୍ଷ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଶା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ (୮୧୨)

ଭେରିନଡ଼ କମିଶନର—ମି: ଜେ, ଅର, ଡେନ୍, I. C. S.

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—ମି: ଲକ୍ଷ୍ମୀ I. C. S.

କଟକ —ମି: ଅର, ପି, ଓଏର୍ I. C. S.

ପୁରୀ —ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କାର୍ତ୍ତିକଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର,

ନୂତନ ଓଡ଼ିଶାର ଲଠିପତ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦାରେ (୧୯୩୭)

ଓଡ଼ିଶା ଲଠିପତ୍ର ପାଇଁ ନୂଆ ଶାସନ ଖସିବା ଅନୁସାରେ ୬୦ ଜଣ ମେମ୍ବର ବସ୍ତ୍ର ଦେବାର କଥା । ସେଥି ଉତରୁ ୫୭ ଜଣ ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦାରେ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୩ ଜଣକୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ମନୋନୀତ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ୬୦ ଟି ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରୁ କଂଗ୍ରେସ୍ ପକ୍ଷ ୩୭ ଟି ସ୍ଥାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପକ୍ଷ ୨୩ ଟି ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛନ୍ତି । ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ତାଲିକା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କଂଗ୍ରେସ ପକ୍ଷ

୧-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିବିଧାନନ ଦାସ, ୨-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ୩-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜ, ୪-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଜକୃଷ୍ଣ ବୋଷ, ୫-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଟଳ ବିହାରୀ ଅରାଧ୍ୟା, ୬-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦ୍ଵାରକାନାଥ ଦାସ, ୭-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗିରିଜାଭୂଷଣ ଦତ୍ତ, ୮-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର, ୯-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାଧୁଚରଣ ଦାସ, ୧୦-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନୁନ ଗୋ, ୧୧-ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା ଦେବୀ, ୧୨-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ୟାରୀଶଙ୍କର ରାୟ, ୧୩-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଶୋର ବେହେରା, ୧୪-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ଦାସ, ୧୫-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୁରୁଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ, ୧୬-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ୧୭-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଳକଣ୍ଠେଶ ଦାସ, ୧୮-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବେହେରା, ୧୯-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାସ, ୨୦-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ, ୨୧-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର, ୨୨-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୋହନ ଦାସ, ୨୩-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର, ୨୪-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ୨୫-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବେହେରା, ୨୬-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦୁବେ, ୨୭-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାୟ ସେଠ, ୨୮-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବେହେରା, ୨୯-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିହାରୀ, ୩୦-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୋହନ ସାହୁ, ୩୧-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଶାସ ରାୟ, ୩୨-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ, ୩୩-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାସ, ୩୪-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରଧାନ, ୩୫-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାୟକ, ୩୬-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାରି ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପକ୍ଷ ।

୧-ମୌଲ୍‌ବା ଫକିର, ୨-ମୌଲ୍‌ବା ଅବଦୁଲ ସୋଲାନ ଖାଁ, ୩-ମହମ୍ମଦ ଲଠିପାରି ରଫିକ, ୪-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାବାଦୁର ଅବଦୁଲ ବକସ, ୫-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରମୋଦନ

ମହାନ୍ତି, ୬-ପାରଳାଖେମଣ୍ଡିର ମହାରାଜା, ୭-ଖଲିକୋଟର ରାଜା ବାହାଦୁର,
୮-ବଡ଼ ଖେମଣ୍ଡିର ରାଜାସାହେବ, ୯-ପାରକୁଦର ରାଜା ବାହାଦୁର, ୧୦-କନ୍ଦ-
କାର ରାଜା ବାହାଦୁର, ୧୧-ମଧୁସୂର ରାଜା ସାହେବ, ୧୨-ବିଷମ କଟକର
ଥାଟ ରାଜା, ୧୩-ଖଡ଼ିଆଲର ରାଜାସାହେବ, ୧୪-କୋଲବରର ଜମିଦାର,
୧୫-ଆଳ ମେନେଜର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦପ୍ରସାଦ ସିଂହ, ୧୬-ମାନଧାତା ଗୋରୁବନ୍ଦ
ପଟ୍ଟନାୟକ, ୧୭-ବୈଶ୍ୟରାଜ କାଶୀ ବଣ୍ଟନାଥ ରାୟ, ୧୮-କିଶୋର ସାମଲ,
୧୯-ବାରୁ ବଶିଷ୍ଠା, ୨୦-ସେଠ୍ ରଙ୍ଗଲଲ ମୋଦ ।

ସରକାରୀ ମନୋନୀତ ମେମ୍ବର

୧—ରେଭରଣ୍ଡ ଇଭାନ୍ସ

୨—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏଚ୍. ପି. ଜେଜା ।

୩—ମିଷ୍ଟର ଏରବୋଲ୍ଡ ଅପଲସ୍‌ମୀ ନାରାୟଣ

୪—ଶ୍ରୀମାନ୍ ରାଧାମୋହନ ପଣ୍ଡା,

୧୯୩୭ ର ନବବର୍ଷର ଉପାଧି ।

ସମ୍ରାଟ ଅବୁମ୍ ଏଜିଓପାଲ୍‌ଙ୍କ ଗାଦି ତ୍ୟାଗ ଯୋଗୁଁ ନବବର୍ଷର ଉପାଧି
ବିତରଣ ତାଲିକା ପ୍ରକାଶ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିଲା । ତାହା ୧୮୩୩୭ ରେ ପ୍ରକାଶ
ପାଇଛି । ଭାରତରୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉପାଧି ପାଇଅଛନ୍ତି ।

ରଜର୍ଜ ବ୍ୟାଙ୍କର ଛୁତପୁର୍ବ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ସାର ଓସବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିଅ କେ, ପି,
ଏସ୍ ଆଇ ଉପାଧି ପାଇଛନ୍ତି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାରଙ୍କ ଏକସ୍ପିକ୍ଟିକ୍ୟୁଆର
କାଉନସିଲର ସଭ୍ୟ ରାୟବାହାଦୁର ସାର ରେଡ୍ଡି, ହାଇଦ୍ରାବାଦର
ସିଡ୍ନେ ମିଷ୍ଟର ମେକେଜି, ଭାରତ ସର୍କାରଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ବରାଗର
ସେକ୍ରେଟେରୀ ମିଷ୍ଟର ଶ୍ରିଓଥାଟ କେ, ପି, ଆଇ, ର ଉପାଧି ପାଇଛନ୍ତି ।

ବଙ୍ଗର ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶାନବାହାଦୁର ଅଜିତଲୁହକ, ସୀମାନ୍ତର ଶିକ୍ଷା
ବରାଗର ଡିରେକ୍ଟର ମିଷ୍ଟର ଅର୍ଗିଲ୍, ଭାରତୀୟ ଖଣି ବରାଗର ଚିଫ୍
ଇନସ୍ପେକ୍ଟର ମିଷ୍ଟର ଶେନମ୍ୟାନ ପ୍ରମୁଖ ପି, ଆଇ, ର ଉପାଧି ପାଇଛନ୍ତି ।

ଦେଓଧାନ ବାହାଦୁର ରାମସ୍ୱାମୀ ମୁଦ୍ରାଲିୟର, ବମ୍ବେ ସର୍କାରଙ୍କର
ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ଦେଓଧାନ ବାହାଦୁର ଟୋଟେପ କର୍ମିଲି, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାରଙ୍କର
ପବ୍ଲିକ ଓଧାରକସ ବରାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ମିଷ୍ଟର ରଜନ, ପାଟଣା ହାଇକୋଟର
ଜଜ ଖାଜା ମହମ୍ମଦନୁର, ରେଳବେ ବରାଗର ଫାଇନାନ୍ସନସିଆଲ
କମିସନର ଶ୍ରିଓର୍ ପି, ଆଇ, ର ପ୍ରମୁଖ ନାରାୟଣ ପାରିଛନ୍ତି ।
ବଙ୍ଗର ଆଡ୍‌ଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ ମିଷ୍ଟର ଏ, କେ, ରାୟ ମଧ୍ୟ
ନାରିଟ ହୁଡ଼ ପାରିଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାର ସହଯୋଗ ବିଭାଗର ଡେପୁଟି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ମିଷ୍ଟର ସତ୍ୟଜିତରାୟ ଶର୍ମା, କଟକର ବ୍ୟବସାୟୀ ଶେଠ ଚିନ୍ତାମଣି ଲାଲ, ଓଡ଼ିଶାର ଫରେଷ୍ଟ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର ବାବୁ ଅମୃତଲାଲ ବେନାର୍ଜୀ ପ୍ରମୁଖ ଶର୍ମା ସାହେବ ଉପାଧି ପାଇଛନ୍ତି ।

ଶର୍ମା ସାହେବ ଡାକ୍ତର ବିଧୁରୂପଣ ମଜ୍ଜିକ, ଶର୍ମା ସାହେବ ସାମୁୟେଲ ଦାସ, ବାବୁ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ, ଶର୍ମା ସାହେବ ଉଦାଶଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖ ଶର୍ମା ବାହାଦୁର ଉପାଧି ପାଇଛନ୍ତି ।

ଇଣ୍ଡିଆନ ପୋଲିସ ମେଡାଲ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଗୂରୁଜଣ ପାଇଛନ୍ତି ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ମିଷ୍ଟର ସତ୍ୟଜିତ ରାୟ ଗୁଡ଼ିକ ଅଫିସ ଏଟିଂ ଇନସପେକ୍ଟର ମିଷ୍ଟର ନିମାଣି ଜଗନ୍ନାଥ ରାୟ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ କିରଟିଂ ଇନସପେକ୍ଟର ମିଷ୍ଟର ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ର କାନୁନଗୋ ଓ ହାବିଲଦାର ମିଷ୍ଟର ଅବଦୁଲ ରହମା ଇଣ୍ଡିଆନ ପୋଲିସ ମେଡାଲ ପାଇଛନ୍ତି ।

ଆଳି ରାଜ୍ୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଇତିହାସ ।

ଏହି ଆଳି ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାପ୍ରଦେଶରୁର୍ଗତ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଭିତ୍ତର ପୂର୍ବ କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରଗତିରେ ବଞ୍ଚୁଥିବା ହୋଇଅଛି ।
ଏହା—ଭୂମିସ୍ୱାଧୀନ, କୃତବ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଓ କୃତବସାଧୁ । * ଏହାର ସେନାପତି ୧୫୭ ବର୍ଷ ମାଲିକ ଏବଂ ଲେକ୍ଷ୍ୟା ୧, ୧୫, ୧୭୦ ଅଟେ । ରାଜ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଭୂମିର ୫ ୧୦୯୭୭୭୭୭୭୦ ମଧ୍ୟରୁ ମାନ୍ୟତା ଦେବା ପରା-
କାଳକୁ ୫ ୩୭୩୯୭/୫ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।

ଅତି ପୁରାତନରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ରାଜନୈତିକ ଓ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନମାନ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଦିଗରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତତା ଯେତେ ପ୍ରକାର ଜୟ ପରାଜୟ ଘଟିଅଛି ସେଥିରୁ ଏହି ଆଳି ରାଜ୍ୟ ବାଦ ପାରି ନାହିଁ । ଏଣୁ ଏ ରାଜ୍ୟର ଇତିହାସ ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ ସଙ୍ଗେ ଗଭୀର ଭାବରେ ସମ୍ପର୍କିତ ।

୧୪୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରତାପ ରାୟଦେବ ରାଜା ହୋଇ ୧୫୩୨ ରେ ମରାଥିଲେ, ତାଙ୍କର ୩୦ ଜଣ ପୁଅକୁ ଗୋଟିଏବିଦ୍ୟାଧରନାମକ ମନ୍ତ୍ରୀବିନାଶ କରି ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ଏପରି ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମର ପ୍ରତିଶେଧ ନେବାକୁ ମୁକୁନ୍ଦ ହରିଚନ୍ଦନ ଓ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ବିଦ୍ୟାଧର ଦେଘାନ୍ତି ଚୋରା ମୁକୁନ୍ଦ ହରିଚନ୍ଦନ କଟକ ରାଜା ପ୍ରତିନିଧି ଏବଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ୧୫୫୧ ରେ ମୁକୁନ୍ଦ ହରିଚନ୍ଦନ ଡେଲିଙ୍ଗ ମୁକୁନ୍ଦଦେବ ନାମ ପାରିଶ କରି ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜା ହେଲେ । ଏହି ଶେଷ ପ୍ରଧାନ ରାଜା ଜିନାପାହାଡ଼ ହୁଏ ସିଂହ ସନାତନ ଦେବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ଅବଳିକତା ହେଲା । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ପୁଅକୁ ଗଜପତି ସମତରା ଦେବ ନାମ ଦେଇ ରାଜା କଲେ । ଏ ଶ୍ରୋତବ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତିତା । ଡେଲିଙ୍ଗ ମୁକୁନ୍ଦ ଦେବଙ୍କ ପୁଅ ସମତରା ଦେବ ଓ ଗଜପତି ବ୍ରାହ୍ମଣର ଯୁଦ୍ଧ କରି ପରାସ୍ତ ହେବାରୁ ଆକାଶରୁ ଆଶା ନେଲେ । ଆକାଶର ମାନ୍ୟତା ଓ ତୋଡ଼ର

* ଏ ଦେଶର ମୁଖ୍ୟ ଶୁଭରେ ଥିବା ଶାଳର ଅକାର ଅପୂର୍ବ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଅବତର ବର୍ଣ୍ଣନାର ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଉପବିକ୍ରମିତ ହୋଇଅଛି ।

ମନ୍ତ୍ରକୁ ଓଡ଼ିଶା ପଠାଇଲେ । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି ଗଜପତିଙ୍କୁ ଖୋଜି ପୁରୀ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ୧୨୯ଟି କିଲ୍ଲା ଗଲେ । ତେଲଙ୍ଗ ସମତଳ ଦେବଙ୍କୁ ଅଳି ଓ ୨୩ଟି କିଲ୍ଲା ଓ ୪୨ଟି ଜମିଦାରୀ ଦେଲେ ଏବଂ ଛକତି ଭ୍ରମରବଳକୁ ସାରଙ୍ଗ ଗଡ଼ ଦେଇ ବବାଦ ମାମାସା କରିଥିଲେ । ଏହି ତେଲଙ୍ଗ ସମତଳ ଅଳିର ପ୍ରଥମ ରାଜା । ୧୫୮୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳି ଅଧୀନରେ ୨୩ଟି କିଲ୍ଲା ଓ ୪୨ଟି ଜମିଦାରୀ ଥିଲା । କିଲ୍ଲାମାନ ଯଥା—କନିକା, ବଡ଼ତା, କୁଜଙ୍ଗ, ଚଳାଦ୍ରୀପ, ହରିଶ୍ଚର, ମରବପୁର, ବସୁନପୁର, ଚାମକୁରସ, ଛେନସ, ଦର୍ପଣ, ତୋଲିଙ୍ଗ, ତାଲିଯୋଡ଼ା, ଛତର, ଆମଯୋଡ଼ା, ବଳବାନପୁର, ଆଲମଗିର, ନଳିଙ୍ଗ-ଗିର, କଲପଡ଼ା, ଚୁପୁ, ଉଦ୍‌ପୁର, ନୁର୍ତି, ଢେମାହା, ଆଲମ ପେଡ଼ିଆ ଓ କଳଜଙ୍ଗ ।

ସମତଳ ଦେବ ଅଳି କିଲ୍ଲା ଲାଭ କରିବା ପରେ ଖେଡେଇ ଛୋଟ ଓ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ କରି ୧୫୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ତେରବସୁର ଯୋଗୀ ରାଜା ବାସୁକଲ୍ଲଭରୁଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ କରି ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରି ୧୯ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ମଠର ମହନ୍ତ ହୋଇ ମଠ ନିକଟସ୍ଥ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଭଞ୍ଜ ଶିବ ଆଦିବାସନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଅଛି ।

ରାଜା ସମତଳ ଦେବଙ୍କ ପରେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦେବ, ଚଳଭଦ୍ର ଦେବ ଓ ଗୋପୀନାଥ ଦେବ ରାଜାମାନେ ରାଜପଦ କରି ପୁଣି ଶାନ୍ତିରେ କାଳ କଟାଇ ଥିବେ । ତାଙ୍କ ପରେ ହିତଲୋଚନ ଦେବ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରକୁ ଧନ ଜନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୁଇଗଡ଼ ବାଣିଜ୍ୟ ପେଡ଼ି ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ବାଣିଜ୍ୟ ପେଡ଼ିମାନ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋମ୍ବାଇ, ଚଣ୍ଡିଦେଶ ଓ ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ, ଡାକ୍ତା, ପୁରୀ, ଦ୍ରାପମାନଙ୍କୁ ବାଣିଜ୍ୟାର୍ଥେ ଯାତାୟତ କରୁଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ଇଉରୋପୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ବାଣ୍ଟାଧି ପେଡ଼ିମାନ ପ୍ରୋକ୍ତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାରୁ ଏହି ବାଣିଜ୍ୟ ପେଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଯୋଗୀତାରେ ତତ୍ତ୍ୱି ପରିଲ୍ଲାଭ ନାହିଁ । ଏହାଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦେବ ବଶେଷ ଧର୍ମ ପସନ୍ଦୀ ଥିବାରୁ ଗୋଟିଏ ମଠର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିବା ସେଥିରେ ସେ

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବତ୍ସଳ ଜାତକୁ ପାଳୟିତରୁ ଆଣି ଘରକୁ କରାଇ ଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସେବା ନିମିତ୍ତ ଆଠହଜାର ଟଙ୍କାର ଗୋଟିଏ ଢାଲୁକ ଦାନ କରି ଥିଲେ । ତାଙ୍କଘରେ ଗୋଧିନାଥ ଦେବ ଓ ସମକୃଷ୍ଣ ଦେବ ରାଜତ୍ବ କରି ଥିଲେ । ଶେଷଷାଳୁ ରାଜା ନାଗପୁରରେ ଥିବା ମରହଟ୍ଟା ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଠାରୁ ମହାରାଜା ଉପାଧି ଓ ୫୦୦ ଅଣ୍ଟାରେନ୍ନ ସେନା ରଖିବାର ସମ୍ମତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସମକୃଷ୍ଣ ଦେବଙ୍କ ରାଜତ୍ବ କାଳରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୮୦୩ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ବ୍ରିଟିଶ ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ହେଲା । ସେହି ସମୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ମହାରାଜାଙ୍କ ସହିତ ରାଜପୁର ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କଲେ ଓ କିଛିକାଳ ରାଜାମାନଙ୍କର ସର୍ବସ୍ୱକାର ସମତା ଏହାଙ୍କଠାରେ ଅର୍ପଣ କଲେ । ଏ ରୁକ୍ମିର ପ୍ରଥମ ସର୍ତ୍ତ ଥିଲା ଯେ ମହାରାଜା ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୧,୧୩,୪୩୫ ଟଙ୍କା କିରାଣି କରନ୍ତି (୪ ଟଙ୍କା = ୧ ଟଙ୍କା) ରାଜପୁରରୁ ପଦେବେ । ମହାରାଜା ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯେଙ୍କା ଥିଲେ । ସେ ୧୮୦୩ ଉପେନ୍ଦ୍ରବରରେ ସେନାପତି ହାଉଜିଟ୍ଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଥିବାରୁ ଭାରତ ସରକାର ତାଙ୍କ ବାବଦର ପରିଚୟ ପାଇ ଧନ୍ୟବାଦ ପତ୍ର ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କଘରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ପ୍ରତାପ ଚନ୍ଦ୍ରଦେବ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରିମୁଖ ବଳିତ ଦଳିବାରୁ ଏ ରାଜ୍ୟ କୋର୍ଟ-ଅଫ୍-ଫିର୍ମ୍ ଶାସନରେ ରହିଥିଲା । ୧୮୦୯ରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ପଦ୍ମନାଭ ଦେବ ସାକାଳିକତ୍ବ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରବଳ ଫିସକ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଏପରି ଭୟାନକ ହୋଇଥିଲା ଯେ ପ୍ରତାପର ଲୋକମାନେ ସ୍ୱ-ଉଦ୍ଧାର ପୁରଣ ନିମିତ୍ତ ଅଶାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଭସଣ କରୁଥିଲେ । ଯେ କେତେଜଣ ମୃତ୍ୟୁ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେମାନେ ସେମାନେ ନାମକୁ ମାତ୍ର ଜୀବନ ଧାରଣ କରି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଚରମ ସୀମାରେ ପଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ । ପଦ୍ମନାଭ ଦେବ ଅତି ଧର୍ମ ସବ୍ଧଶୀ ଥିବାରୁ ସେ ଅନେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ କରଣମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ଭରଣ ପୋଷଣ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରଚାର ବୃତ୍ତି ଶାଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ୪୧ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ବ କରି ୧୮୮୮ରେ ଇହ-ଧାମ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ତାଙ୍କଘରେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ର ପଦ୍ମନାଥ ଦେବ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ୧୯୦୫ ସାଲର ପ୍ରାଦେଶିକ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଶେଷ ହୋଇ-

ଥିଲା । ଏ ରାଜା ଅତି ଧର୍ମ ପରାୟଣ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଦର କହ୍ନୁଳ ଅଂଶ ଦେବାଳୟ ନିର୍ମାଣ, କୁପ ଓ ତଡ଼ାଗ ଶନନ ଓ ଯଦୁକୁଳଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ବ୍ୟୟିତ ହେଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଦେବତାଙ୍କର ସେବା ନିମିତ୍ତ ସେ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଜାବନ୍ଧୁକ ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ କହ୍ନୁ ସହସ୍ର ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଏକ ସପ୍ତାହ କାଳ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଗୁରୁ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ ଅଲେଚନା କରି କିଲପ୍ତ କହ୍ନୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବୈଷ୍ଣବ ଓ ଦାନ ଦରଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭରି ଭୋଜନ ଦେଉଥିଲେ । ୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ଭଗ୍ନଦେବ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବରଦ ଲାଭକ ମନ୍ଦିରରେ ଉପାସନା କରୁ ଓ ତାଙ୍କ ପୂଜା ଆସ୍ଥା ନଗର ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲା । ତାଙ୍କର ତନି ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ପାତା-ମୂର ଦେବ ପିତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମତ୍ର ରାଜତ୍ବ କରିଥିଲେ । ଦୈବ ଦୁର୍ବିଧାକ ବଶତଃ ଦିନେ ସେ ମୃଗୟାରୁ ଫେରୁ ଓ ତାଙ୍କର ବାଣୀୟ ଭରଣୀ ଭାଷଣ ବାତ୍ୟାଦ୍ବାରା ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଜଳମଗ୍ନ ହେଲା । ତା ସଙ୍ଗେ ରାଜା ଓ ତାଙ୍କର ଅନୁଚର ବର୍ଗ ନଦୀର ଗଭୀର ଜଳରେ ପ୍ରାଣ ବସର୍ଜନ କଲେ ।

ଧୀତାମ୍ବର ଦେବଙ୍କର ପୁତ୍ର ନ ଥିବାରୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦ୍ବିତୀୟ ଭ୍ରାତା ବନିକାକୁ ପୌଷ୍ୟପୁତ୍ର ହେଇ ପାରିଥିବାରୁ କନିଷ୍ଠଭ୍ରାତା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଜା ବ୍ରଜ-ସୁନ୍ଦର ଦେବ ୧୯୦୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିଂହାସନାରୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଅଟଳୁ ୩୨ ବର୍ଷ ହେଲା ରାଜତ୍ବ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏ ମହାରାଜା ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ପକଳ ସଦ୍‌ଗୁଣରେ ଯନ୍ତ୍ରିତହୋଇ ସ୍ବଗୁରୁରୂପେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ନିଜର ପୁତ୍ରଭାବେ ପାଳନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ମରାଠିପୁର, ବସୁନ ପୁର, ମାନପୁର, ଆଲମ୍‌ଗିରି ଓ କିଛି ସଲ୍‌ସିତ କେତେକ ଜମି-ଦାଗ୍ରମାନ କ୍ରୀତ ହୋଇ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟର କଲେକର ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ବଂଶଗତ ଭାବରେ ରାଜାସ ହେବକ ଚରିତ୍ର ସମ୍ମେଳନା କଲେ ଦେଶୀ ଯାଏ, ସେ ଯେପରି ସାହସୀ ଓ ଶିକାର ପ୍ରିୟ ସେହପରି ଧର୍ମନିଷ୍ଠ, ନିରାଳସ, ଦେଶପ୍ରିୟ, ଦାନବାନ ଓ ଲେକ-ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶୈଶବକେଶ୍ବରୀ ସେ ନାନାପ୍ରକାର ମନବୋଗିତ ସାହସିକ କ୍ରୀଡ଼ାରେ ଲିପ୍ତରହି ରାଜ୍ୟରେ ଆଦି ବହୁକ ଦ୍ବାରା ଲକ୍ଷ କେଦ କରାଗଲେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ

ଅଟନ୍ତି । ସେ ମୃଗୟା ବିହାରରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଭାବ ଲକ୍ଷଣରେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ମରଣକୁ ଆଣନ୍ତି ତାହା ଅତୀତ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ତାଙ୍କର ଏହି ଅଲୌକିକ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସେ ଗୋଟିଏ କ୍ରମଶଃକାଳୀୟ ସ ରକ୍ତସ୍ୱଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ତାର ଉପରକୁ ଧରିଉଠିବାର ଭାବ ସ୍ୱପ୍ନରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ସିଂହ, ବ୍ୟାଘ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ସେ ଯେପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ରୂପେ ଖେଳାଉ ଥିଲେ ତାହା ଦେଖିଲେ ବିସ୍ମୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଅବେ କଲିକତା ମହାନଗରରେ ପଣ ରାଣି ପୃଥିବୀ ଖ୍ୟାତ ହାର୍ମଫୁଲ୍ ସ ରକ୍ତସ୍ୱଳ ଛଅଗୋଟା ବାଦକୁ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବହୁ ଉଦ୍ଗମଶାଳିକ ସମୟରେ ବହୁଦିନର ପୋଷା ବାଦ ପରି ଯେପରି ଅବଲୀଳା କ୍ରମେ ଖେଳାଇ ଥିଲେ ତାହା ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ଏହାଙ୍କର ସ ହସ ଅତୁଳନୀୟ ଅଟେ । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ଦର୍ଶକ ବୃନ୍ଦ ଏକ ବାଦ୍ୟରେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ଚୁପ୍‌ନୀ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଅଲରାଜା, ସ ରକ୍ତସ୍ୱଳ ଭାବରେ ଓ ଚୁପ୍‌ନୀରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଅଛି ଏବେ ରାଜା, ପୁରଲିଆ, ବାକିପୁର, ରାମନଗର, ଭିଜାବା ପଟ୍ଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ସ୍ଥାନରୁ ବହୁ ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ରମାନ ଲାଭ କରିଅଛି । ୧୯୧୭ ଓ ୧୯୧୮ ମସିହାମାନଙ୍କରେ ଏହି ସ ରକ୍ତସ୍ୱଳ କଲିକତା ମହାନଗରରେ ଖେଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଉଥିବା ସମୟରେ ବଙ୍ଗର ମହା ମାନ୍ୟ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ମାଜେ, ଲର୍ଡ କାରମାରକେଲ୍ ଓ ଲର୍ଡ ରୋନାଲ୍ଡ ସେ, ରାଜ ସାହେବଙ୍କର ଅଲୌକିକ ସାହସରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇ ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ରମାନ ଅର୍ପଣ କରୁଥିଲେ । ୧୯୧୧ ର ଦିଲ୍ଲୀର ଅଭିଷେକ ଦରବାର ଓ କଟକର ଅଭିଷେକ ଦରବାର ଉପଲକ୍ଷେ ମହାମାନ୍ୟ ଭାବେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଏବେ ଅନେକ ମହାରାଜା, ରାଜା ଓ କଲିକତାସ୍ଥ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ଉତ୍ତରୋପାଧିପାନଙ୍କଠାରୁ ପଦକମାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ରାଜାସାହେବ ସ୍ୱଧର୍ମପରାୟଣ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦେବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଥେଚ୍ଛାଦାନ ଅତୀତ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ସେ ସ୍ୱକ୍ଷିମ୍ଭ ଦରଦ୍ର ଗୁଣମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାନିମିତ୍ତ ଗୋଟିଏ ସଫୁଲ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରି ଉକ୍ତ ଦୁଇ ଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ନିଜେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନ କରିବାରେ ବହନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି କ୍ଷିମ୍ଭ ଭାବରେ ଓ କୃତବ୍ୟାଧି ପ୍ରଗତିମାନଙ୍କରେ ଯେତେ ଭୂମି

ରଂଗିନୀ ସରକାର ଓ ଜିଲ୍ଲା ବୋର୍ଡମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗିଅଛି ତତ୍ତ୍ୱ ସମସ୍ତ ଏହି ରଜାସାହେବ ଓ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବଦେ ରଜାମାନେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ କେତେକ ସର୍ତ୍ତରେ ଅବାଧରେ ଦାନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏହା ଛଡ଼ା ସେ ପ୍ରାୟ ୪ ୫୦୦୦୦୦ ଟଙ୍କା ବିବିଧ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଦାନ କର ଅଛନ୍ତି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଉଲ୍ଲେଖ ସାହୁଦ୍ୟ ସମ.ଜ, ଦୁର୍ଗାପାଣି, ସୁକ ପଣି, କେନ୍ଦ୍ର ପଡ଼ା ଭଳି ରଂଗିନୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଆଳି ଡାକ୍ତରଖାନା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଉଲ୍ଲେଖ ଯେ ଗ୍ୟ ।

ରଜାସାହେବ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଚୀନ ରାଜବଂଶରେ ମହିମା ବର୍ଦ୍ଧନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପକଳାର ଆଦର ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । ସେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ୧୮୯୧ ପ୍ରସିଦ୍ଧରେ ଯେଉଁର ମୂଲ୍ୟ କଳ ବିଦ୍ୟାର ପରୀକ୍ଷା ଦେଖାଇ ଅଛନ୍ତି ତାହା ପ୍ରାଚୀନ କଳାର ଗୌରବ ଅର୍ଥ ଦିଏ । ଗତ କଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରୁ ରଜା ସାହେବଙ୍କ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ ୧୮୯୧ ପ୍ରସିଦ୍ଧରେ ଯେ ମୂଲ୍ୟ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟମାନ ଅସିଥିଲା ତାହା ଫେର୍ଡିନାନ୍ଦ ଦେଖିଥିଲେ ସେମାନେ ଏକ ବିବରଣରେ ପ୍ରଶଂସା ନ କର ରହିପାର ନ ଥିଲେ ।

କଳବୃଦ୍ଧି ପରମାନଙ୍କ ରୂପନାରେ ତାଙ୍କର ଗବେଷଣା ଓ ମେଧା ଏପରି ଜାଣି ଯେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଜଳସନ୍ତ ଓ ସ୍ଥଳଯାନ ଆବିଷ୍କୃତ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ତାହା ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରେ କରାଯିବ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ କି ବଡ଼ ବଡ଼ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଗତିମାନଙ୍କ ରୂପନାରେ ନୂତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ଅଛନ୍ତି । ଇଞ୍ଜିନ ପ୍ରଭୃତି ମରାମତି କାର୍ଯ୍ୟ ଯାହାକୁ ସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ବଡ଼ ଆଶ୍ୱାସରେ ସମ୍ପାଦନ କରେ ରଜାସାହେବ ଏକାକୀ ଅଲୋଚନାମେ ତାହାକୁ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ସେ ଶିଳ୍ପଶାସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପୁରାତନ ଓ ଆଧୁନିକ ଶ୍ରେଣୀ ନିର୍ମାଣର ନିକ୍ଷା ଦା ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କେବଳରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ।

କୃଷି ଯନ୍ତ୍ରରେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଅଛି କିପରି ଭାବର ଓ କେଉଁସାର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା କେଉଁ ଶସ୍ୟ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ହେବ ଓ କେଉଁ ଦୂର କିପରି ଭାବେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବ ତଦ୍ବିଷୟକ ତଥ୍ୟମାନ ସେ ନିଜର ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ମେଧା ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହ କରି ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ସାମୟିକ ଉପଦେଶ ଦେଇ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ ଯାଗ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଅଧୁନିକ ଓ ପୁରାତନ ଯେତେ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ଅଛି ସେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରରେ ରାଜାସଂହେଦ ବଡ଼ ନିପୁଣ ଅଟନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତ ସୁଦୃଢ଼ ଯେପରି ଲଳିତ ସେହିପରି ଭାବଗର୍ଭକ । ବଡ଼ ବଡ଼ ସଙ୍ଗୀତ ବସାରଦମାନେ ରାଜା ସହେଦଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ମଧୁର ସ୍ଵରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଭୁୟସୀ ପ୍ରଶଂସା କର ଅଛନ୍ତି । ସେ ଓଡ଼ିଶୀ ରାଗ ରାଗିଣୀର ଭଲତ ନିମିତ୍ତ ବଶେଷ ମନ ପୋଗା ଅଟନ୍ତି ।

ରାଜାସାହିବଙ୍କ ଭ୍ରୋଗ ବିଳାସରେ ଲିପ୍ତ ନ ରହି ସାଧାରଣ ଭାବେ ଜୀବନ ଯପନ କରି ନାନାପ୍ରକାର ମଙ୍ଗଳଜନକ (ଲୋକ ହୃଦକର) କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନବରତ ପରିଶ୍ରମ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ ଓ ସମସ୍ତ କଷ୍ଟାବଦି ସହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶିଶୁପ୍ରାୟ ଓ ଅନୁକରଣୀୟ ।

କବିଧା ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଏସ୍. ସତ୍ୟନୁଭୂ ଅଭିଭାବକ
ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ.

୨୦

ଶିଳ୍ପପତି ଅନେକାକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା
ମୌଲାନା ସତ୍ତରକିଶୋର
ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ.

ବିବିଧ ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ ।

ବ୍ରହ୍ମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କଣ୍ଠଧାରୀ
ଗୁରୁ ଥରରେକଲ୍ ଷ୍ଟାନ୍‌ଲି ବଲ୍‌ଗୁରୁ ପି. ଡି. ଏଚ୍., ଇ.

କମ୍ବୋଇ ହାଇକୋର୍ଟର ଜୁଡିସିଆଲ୍
ଅଫିସର ଜେନେରାଲ୍ କାମ୍ବୋଇ
ଆର୍ଚିଅମେଣ୍ଟ ଦଳର ସମ୍ପାଦକ ଶିଷ୍ଟର
ଡଃ ବୁଲ୍‌ବୁଲ୍ ଦେଶାଇ, ବାରିଷ୍ଟର
ପି. ଏଲ୍. ଏ.

ବିବିଧ ନେତୃଗୁଡ଼ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ବୈଦେଶିକ ସଚିବ
ହାର୍ଡି ଅନେରେବଲ୍
ଆଶ୍ୱନ ଇତେନ

ଜପାନର ସାମ୍ୟବାଦୀ ନେତା
ହୋସିଓ ଷ୍ଟାଲିନ

ବିବିଧ ରତ୍ନସଂଗ୍ରହ ।

ଅବତାରପୁର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ରାଟ

ମୁଦ୍ରା-ମଣିତ ରାଜାଙ୍କର

ନୃପ ଶାନ୍ତି ଅସ୍ଥିତ ଅବତାର ଉପାସନା
ନିରନ୍ତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଅସ୍ଥିର
ଅଳି ଶେଷ ରାଜେନ୍ଦ୍ରାବଦେ କାଳି ଶେଷ ପଦ୍ମାବଦେ

ଉଷ ସ ମ୍ୟକାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ନିର୍ବାସିତ ମି. ଡି. ବି. ବିପ୍ଳବ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ସୂଚୀ ।

(କ)

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
(ଅ)	
ଅକ୍ଷରସଂଲଗ୍ନ ମନ୍ୟୁଷମଣ୍ଡ	୪୩୫
ଅଙ୍ଗଦେଶ	୨୭୧
ଅକ୍ଷମଲ୍ ଗାଁ ହାତମ	୫୨୯
ଅଟାଓଁ ଚୁକ୍ତି	୧୯୨
ଅଠର ନଳା	୨୨୦
ଅଶ୍ରୁସଂସ୍ତ ସିଂହୀତ	୧୮୩
ଅର୍ଥ ଜାତି	୧୯୪
ଅର୍ଥ ବିଭାଗ (ଭାରତର)	୩୧୩
ଅତିକ	୪୮୦
ଅନଙ୍ଗ ଭ୍ରମଦେବ	୫୩୨
ଅନରକ	୪୫୭
ଅନିୟୁକ ଭ୍ରମଦେବ	୫୮୨
ଅନୁରୁକ	୨୫୭, ୨୭୭
ଅନୁରୁପ (ଭାରତର)	୨୭୫
ଅପାଳ	୪୮୧
ଅଭିନବ ଘଟଣା	୮୫୭
ଅବକାଶ (ଉତ୍କଳର)	୨୭୨
ଅରସ୍ତାର	୪୮୨
ଅଭିନବ ମାନଚିତ୍ର	୮୯୫
ଅଭିଜ୍ଞ ଶବ୍ଦ ସଂକଳ୍ପ	୨୩୨
ଅମୃତସର	୪୦୫
ଅଭିଜ୍ଞ ପ୍ରସ୍ତ	୨୧୯
ଅଲଗୁକେଶ୍ବର	୨୨୧
ଅଲ୍, ପୌରକ	୫୫୫

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଅକ୍ଷିକ୍ ଗେମ୍	୮୨୭
ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ	୭୩୫
ଅଶୋକ	୪୮୩, ୫୭୭
ଅକ୍ଷିକ୍ ଉତ୍କଳସୂତ୍ର	୮୯୮
ଅକ୍ଷିଅ	୭୪
ଅକ୍ଷିକ୍ଷ	୧୧୦
ଅକ୍ଷିକ୍, ପାର୍ ମହାଶୟ	୫୫୧
” ବକ୍ଷ ଗାଁ କାହାଦୁର	୮୦୧
ଅକ୍ଷିକ୍ କାଞ୍ଚ	୪୯୩

(ଅ)

ଅକ୍ଷିକ୍ ବର୍ଗ	୩୯
ଅକ୍ଷିକ୍ ପ୍ରାକ୍ଷେପ୍	୯୮
ଅକ୍ଷିକ୍ କୋଷ	୧୧୮
ଅକ୍ଷିକ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୩୨
ଅକ୍ଷିକ୍ ଅଦାଲତ	୮୭୭
” ଦଣ୍ଡିକ୍ ଓ ପୌରକାଶ	୮୭୭
” ପ୍ରକାଶକ୍	୮୭୯
” ଦେଓପାଳା	୮୮୪
” ରେକିକ୍ଷ	୮୮୭
” ତମାଦି	୮୮୭
” ପାରଦା	୮୮୯
” କପିକ୍ଷକ୍	୮୯୧
” ଲବଣ	”
ଅକ୍ଷିକ୍	୪୮୯
ଅକ୍ଷିକ୍ ଗୁରୁସମ୍ମା	୨୨୭
ଅକ୍ଷିକ୍ ଗାଁ	୧୪୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଅଗ୍ନେୟ ଗିରି	୨୭	ଅର୍ପିକାଢ	୪୭
ଅଗ୍ରା	୪୪୩	ଅର୍ପିଭକ୍ତ	୪୭୪
ଅଙ୍ଗୋଲ	୧୨୭	ଅପୂର୍ବ	୮୮୯
ଅରୁଣ୍ୟ. ପ୍ୟାଗ୍ମୋହନ	୭୮୪	ଅପୂର୍ବାର. ଶ୍ରୀନିବାସ	୫୨୫
” ଚିନ୍ତାମଣି	୭୯୫	ଅରବ	୮୪
” ବାଲୁକେଶ୍ବର	୮୦୦	ଅରକେଶ୍ବରନ୍	୯୪
” ନାରାୟଣ	୭୪୧	ଅରବିନ୍ଦ	୨୭୦
ଅକମ୍ପର	୩୨୦	ଅବିଷ୍ଟେଲ୍	୧୪୧
” ଦରଦା	୫୩୯	ଅକ୍ତିରଥ	୧୧୭
ଅକାଦ, ଅହଲ କଲମ୍	୫୩୦	ଅଲ୍‌ବାନିଅ	୭୩
ଅକ୍ ଲକ୍ଷ୍ମିଷ୍ ଓ ଲମ୍ବରଥ	୩୭	ଅଲ୍‌ବର୍ଟ. ଅକ୍‌ନିଷ୍ଟିନ	୧୮୨
ଅକ୍‌ଲକ୍ଷ୍ମିକ ପଥ	୩୯	ଅଲ୍‌ମ୍‌ବେଲ୍	୩୯୦
ଅଂଗତ	୨୨୭	ଅଲ୍‌ସ୍ତା	୧୨୭
ଅଂମଳିକ	୨୨୯	ଅଲ୍	୨୯୦
ଅତାମ୍. କେନ	୯୦୧	ଅଲ୍. ମହମ୍ମଦ୍	୫୨୨
ଅଶ୍ରାମାନ୍ ଓ ନିକୋବର	୩୨୦	ଅଲ୍‌କକାଶ୍ବର	୧୪୧
ଅଶ୍ରାସ	୯୭	” ଭୂମାସ୍	”
ଅଷ୍ଟଦ୍ବୀ	୫୧୧	ଅସ୍ତ (ଶେଳ)	୮୩୦
ଅଦ୍ୟ ସମୋପନା ପୂଜା	୭୧୫	ଅସାମ	୩୨୧
ଅଧୁନିକ ରାଜପଦବା ଅର୍ଥ	୮୩୪	ଅଶ୍ରୁକ୍. ସି ଏସ୍	୫୪୮
ଅକ୍ ଦେଶ	୨୭୧		
ଅନ୍‌ସର, ଡାକ୍ତର	୫୩୦		
ଅନାମ୍	୧୧୫		
ଅନି ବେଶାନ୍ତ	୧୪୨		
ଅପବାନି ସ୍ଥାନ	୮୪		
ଅବପିନିଅ	୮୭, ୮୯୭		
ଅହଲ୍ ଫାକଲ୍	୪୮୮		
ଅଫ୍‌ଦ୍‌ନର, ଡାକ୍ତର	୫୫୭		
ଅଫ୍‌ବିଜାନ୍ ସାମାଥ	୧୨୮		

(କ)

ଇକ୍‌ବେପ	୨୧
” ପନକୁବର	୧୯୮
ଇକ୍‌ବେପିଅନ୍ ସମିତ	୫୦୫
ଇକ୍‌ବେପ	୯୧
ଇକ୍‌ବେପିଅନ୍ ଅପ୍ରିକା	୧୧୯
ଇକ୍‌ବେପିଅନ୍ ସମିତ	୫୦୪
ଇକ୍‌ବେପ. ଇକ୍‌ବେପ୍	୧୪୩, ୧୮୩

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଇଟାଲୀ	୭୨
ଇଣ୍ଡିଆ ଓ ଲେବର	୩୧୨
ଇତିହାସ ଓ ସଜନୀତି	୪୭
ଇଦୁଲ୍ ଫିତର	୨୨୮
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ତ ବା ଦକ୍ଷିଣ	୨୭୦
ଇନ୍ଦୁଆନ ଗୁରୁଣୀ	୭୧୯
ଇମାମ୍. ସମ୍ବନ୍ଧ ଦାସାନ	୫୨୮
” ସାର୍ ଅକ୍ସି	୫୫୨
ଇରାକ୍	୮୫
ଇରାକୀ କାବିତା	୨୩୦
ଇଂରେଜଙ୍କ ଭାରତ ଅଗମନ	୨୮୪
ଇଂଲଣ୍ଡର ବୟନ କଳ	୮୪୭
” ବଳାସିତା	୨୫୭
ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଦେଶର ଶସ୍ୟ—	
ଉତ୍ପତ୍ତିର ପରିମାଣ	୨୦୪
ଇଷ୍ଟିନିଆ	୭୪
ଇହୁଦୀ ଜାତି	୫୦
ଇହୁଦୀ ଧର୍ମ	୨୧୭

(ଉ)

ଉଇଣ୍ଡିଆର ଦ୍ରାପପୁଷ୍ପ	୧୧୦
ଉଇକ୍ସଣ୍ଡ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଟିକେଟ୍	୩୮୯
ଉଇଏନ୍. ଉଇଲିୟମ୍	୮୯୮
ଉଇଲିୟମ୍. ଉଡ୍ର	୮୯୯
” ଗୁଲିସ୍	୯୦୦
ଉଇଲିୟମ୍. ହେନେସକ୍	୯୦୦
ଉଏକ୍. ଅଲ୍‌ପ୍ରେଡ୍	୫୨୭
ଉଏଡ୍‌ରବର୍ଣ୍ଣ. ଉଇଲିୟମ୍	୫୨୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଉତ୍କଳ ଦେଶ	୨୭୧
” ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭାଗ	୫୬୭
” ପ୍ରଧାନ ଯ ପର୍ବତ	୫୬୭
” ନଦୀ	୫୬୮
” ପ୍ରଧାନ ଯ ଘାଟି	୫୭୦
” ଦ୍ରାପ	”
” ହ୍ରଦ	”
” ଅନୁସୂଚିତ	୫୭୧
” ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତବଣ	”
” ଜଳ ପ୍ରପାତ	୫୭୨
” ପ୍ରଧାନ ଗଣ୍ଡ	୫୭୨
” ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର	”
” ରେଲ୍‌ବେ	୫୭୩
” ସ୍ଥଳପଥ	”
” ମୋଟର ରସ୍ତା	୫୭୪
” କେନାଲ	”
” ଧର୍ମ ଓ ଜାତି	୫୭୫
” ଦୌଡ଼ାସିକ ଘଟଣା	୫୭୬
” ମୋଗଲ ସୁବାଦାର	୫୮୭
” ଇଂରେଜ ଅଗମନ	୫୯୦
” ଇଂରେଜ ସଜନୀତି	୫୯୧
” ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପସଂସ୍କାର	୫୯୫
” ପ୍ରାଚୀନ ଦୁର୍ଗ	୫୯୯
” ଅବକାଶ	୬୦୨
” ଅକ୍ଷ ଗଣନା	୬୦୫
” ଲୁଣ ପୋକ୍ରାନା	୬୦୭
” ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ	୬୦୯
” ନୂତନବସ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କାଳ	୬୧୧

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଉତ୍କଳ ଅଙ୍ଗ ଛେଦ ଓ ବିଭିନ୍ନ—	
ସମୟର ଆୟ ବିବରଣୀ	୨୧୧
ଉତ୍କଳର କମିଶନର	୨୧୩
” ଜଳ	୨୧୪
” ଦେଶୀୟ ଶକ୍ତି	୨୧୫
” ଥାନା, ତହସିଲ ଆଦି	୨୫୭
” ପ୍ରଧାନ ଜମିଦାରୀ	୨୮୯
” ବନ୍ୟା	୨୦୭
” ଶକ୍ତି ଦ୍ରବ୍ୟ	୨୦୮
” ରସ୍ତା ନିର୍ମାଣ	୨୦୯
” ପତ୍ର ପତ୍ରିକା	୨୧୦
” ପ୍ରାଚୀନ କବି	୨୩୫
” ଚରସ୍ତାୟୀ ମାହାଲ	୨୭୩
” କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ	୨୭୭
” କେତେକ ସହରରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ	୨୭୫
” ଫରସୀ ଉପନିବେଶ	୨୭୭
” କଙ୍ଗାଳୀ ଓ ଡେଇଁକାଳ	
ସଂଖ୍ୟା	୨୭୫
” ପ୍ରାଚୀନବାଣିଜ୍ୟ ନାମ	୨୭୮
” ବନ୍ୟଜାତି ଦ୍ରବ୍ୟ	୨୭୯
” ଯାନିଯାତ୍ରା	୨୮୦
” ଉପାଧିପାତ୍ର	୨୮୫
” ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହକାଣ୍ଡ	୨୮୫
” ପାଞ୍ଜିକାର	୨୮୬
” ଉପନିବେଶ	୨୫୦
” ବହୁଦାସ ଲେଖକ	୨୮୬
” ମହିଳାମାନ	୨୮୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଉତ୍କଳର ପଶୁପକ୍ଷୀ	୨୫୫
” ଯାଦୁବର ଓ ପ୍ରଭୃତି	୨୫୭
” ସାହିତ୍ୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ	୨୬୫
” ସ୍ୱାଧୀନତା ସ୍ଥାନ	୨୬୬
” ଯୌଥ କାରବାର	୨୬୭
” ଦେବୋତ୍ତର କମିଟି	୮୧୦
” ପ୍ରଥମ ସମ୍ମାନ ପତ୍ର	୮୧୫
” ଆର୍ଥିକାବଳୀ	୨୫୧
” ଆଧୁନିକ କବି—	} ୨୮୯
” ଓ ସାହିତ୍ୟିକ	
” ଜୀବନୀ ଲେଖକ	୨୫୧
” ଜ୍ୟୋତିଷ	”
” ନାଟ୍ୟଗୁରୁ	୨୫୦
” ଧୂପର ପାଟୀ	୨୫୨
ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ	୨୮୩
ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀ	୨୬୦
” ” ର—	
ଅଧିବେଶନ ଓ ସଭାପତି	୨୬୨
ଉଗ୍ରାଣ୍ଡା	୧୦୧
ଉଟାକାମଣ୍ଡ	୪୪୯
ଉତ୍କର ପଣ୍ଡିତ ସାମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ	୩୨୪
” ରେଡ଼େସିଆ	୧୦୩
ଉତ୍କମା, ଉଷୁ	୫୫୨
ଉଦ୍ଭାବକ ଓ ଅବିଷୟକ	୧୩୮
ଉର୍ବଶୀ	୪୮୦
ଉତ୍କଳପୁର	୯୪
ଉଲ୍ଲାସିଣ୍ଡ	୭
ଉର୍ବିକାଦର ଓଲାଲ	୨୨୭
ଉଷାନ୍. ପାର୍ ମହମ୍ମଦ୍	୫୫୨
ଉଷୁ ପ୍ରସବଣ	୩୦

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
(ଏ)		ଓପେଲ୍‌ଟନ	୧୪୪
ଏକଲକ୍ଷଅଷ୍ଟିକାଲ ବସ୍ତ୍ରା	୩୧୪	ଓପେଲ୍‌ଟନ ଗଣିତ ପଥ	୪୦
ଏଡୁଆର୍ଡ. କରନସ	୧୮୧	ଓପେର୍ଣ୍ଣର. ଅଭିଯୋଗ	୮୯୮
ଏଡେନ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ଵୀପ	୧୦୦	ଓଲ୍‌ମାଜ	୨୮୪
ଏରକ୍. କାର୍ଲସିଲ୍‌ଡ	୧୮୪	ଓଆଟରଲ୍	୧୩୪
ଏଲେନକସେ. ଅର୍ଲ	୩୦୩	ଓଆଟର ପୋଲେ (ଗେନ)	୮୨୧
ଏସିଆ	୮୧	ଓଆରେନ୍ ହେଷ୍ଟିସ	୩୦୧
(ଓ)		ଓଆସିଟନ ରୁକ୍ସ	୧୮୯
ଓଏଲ୍‌ସିଲ୍. ମାରକୁରସ୍	୩୦୨	ଓଆସିଟନ. କର୍କ	୧୪୭
ଓପ୍ପୁ	୮୪୩	(କ)	
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା	୨୭୯	କଇଁଛର ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି	୮୪୧
ଓଡ଼ିଆରେ ଭର୍ଡ୍ସ୍ ଅରବା	୨୮୧	କଞ୍ଚାଶିଳା କାଢ	୪୭
ଓଡ଼ିଆରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ	୨୮୧	କଂଗ୍ରା ଭୂପତ୍ୟକା	୪୪୮
,, ଭଂଗୀ	୨୮୧	କଂଗ୍ରେସ	୪୧୨
,, ଟାଉପ	୮୪୮	କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତିଗଣ	୪୧୫
ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ	୨୮୨	କଟକ ଜିଲ୍ଲା	୨୨୩
,, ନାଟ୍ୟକାର	୭୪୭	କଟକ ସଦର ସବ୍‌ଡିଭିଜନ	୨୫୭
,, ଗ୍ରାମାୟୋନ୍ ରେକର୍ଡ	୭୫୨	କଟକ ନଗର	୪୪୭
,, ସକାକ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର	୭୫୭	କଟକର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀ	୨୨୨
ଓଡ଼ିଶା	୩୨୫	କଟକ. ସାର୍ ହେନେସ୍	୫୨୩
,, ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ	୮୧୧	କଟ୍ଟୋପିଡାଷ୍ଟ. ହେନେସ୍	୮୯୯
,, ସ୍ଵାୟତ୍ତଶାସନ	୨୨୦	କନ୍‌ସ୍ପିକ୍ଟ	୪୫୫
,, ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର	୨୫୩	କନିକା	୨୯୧, ୯୦୨
,, କୁର୍	୭୫୪	କନିଷ୍ଠ	୪୮୪
,, କେମିକାଲ କମ୍ପାନୀ	୯୦୩	କପିଳକୁଣ୍ଡ	୭୨୭
,, ସରକାରୀ ଓକିଲ	୭୫୯	କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ	୪୮୨, ୫୮୩
,, ହାଇସ୍କୁଲ	୭୫୩	କବୀର	୪୭୩
ଓମାର ଖୟାମ	୧୪୪	କବୀର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ	୭୨୩

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ	୭୩୮
କବି ହରିହର	୭୪୧
କବିରୂପଣ ଗୋପୀନାଥ	୭୪୨
କବିକନ୍ଦୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର	୭୪୩
କର. ମାଧବ	୭୪୧
କର. ବିଶ୍ୱନାଥ	୭୭୩
କରୁମିଆ	୯୨
କଳି କାର୍ଯ୍ୟାନା (ଓଡ଼ିଶାର)	୫୭୭
କଳାପାହାଡ଼ ଓଡ଼ିଶା ଅନୁମଣ ୫୮୫	
କଳାହାଣ୍ଡି	୫୩୨
କଳିଯୁଗ	୪
କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ	୨୭୧
କଳିକତା	୧୩୨
କଳିକତାର କାଳୀମନ୍ଦିର	୧୩୫
” ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ୱର କାଳୀବାଡ଼ି ”	
” ଭଜେନ୍ ଗାଡ଼େନ୍	୪୩୬
” ବୋଟାଣିକାଲ୍ ଗାଡ଼େନ୍	”
” ହାବଜାପୋଲ	”
” ଲଲ୍‌ଦାସି ଓ ବଡ଼	
ଡାକସର	୧୩୭
” ମାର୍ବେଲ୍ ପାଲେମ୍	”
” ଫୋର୍ଡ଼ ଉତ୍କଳୟମ ଦୁର୍ଗ	”
” ବେଲ୍‌ଭିଡ଼ୟାର	୪୩୮
” ରମ୍ପରୟାଲ୍ ଲବ୍‌ବେଗ	”
” ଲେକ୍ ଏସିଆ	୪୩୮
” ଉତ୍କଳିଞ୍ଚନ୍ ଗ୍ରାଜ୍	”
” ଟାଉନ୍‌ହଲ	୪୩୯
” ହାର୍‌କୋର୍ଟ	୪୩୯

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
କଳିକତାର ଶିବରପୁର ଡକ୍ ୪୩୯	
” ଗରୁଡ଼େଶ୍ୱର ହାଉସ୍	୪୪୦
” ଯାଦୁସର	୪୩୩
” ଭିକ୍ଟୋରିଆ ମେମୋରିଆଲ୍ ୪୩୩	
” ଶିଳ୍ପିଆଶାନା	୪୩୩
” ପରଶମନାଥ ମନ୍ଦିର	୧୩୪
” ଓ ରେଙ୍ଗୁନରେ ଓଡ଼ିଆ ୭୭୨	
କଷ୍ଟାବିକା	୯୦
କାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ଅପ୍‌ସ୍ପେଟ ସଭ୍ୟ	୩୩୭
କାଉନ୍‌ସିଲ୍. ଉତ୍କଳୟମ୍	୧୪୪
କାଉର. ଅମୃତ	୫୭୧
କାଉର. ସ୍ୱର୍ନାମ	୫୭୪
କାଠିଲ୍‌ଗି ଦ୍ରବ୍ୟ	୭୧୫
କାଦର. ଲେଖି ଅବଦୁଲ୍	୫୭୪
କାନ୍ୟକୁବ୍	୨୭୦
କାନେଡା	୧୦୭
କାଣ୍ଡି	୪୫୧
କାପିଟେସନ୍ ଗୁର୍ଜ	୫୪୧
କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପ୍ର	୧୭୧
କାମ୍ବୁଟକାର ଶିବ ସକ୍ତାର	୨୪୩
କାମ୍ବୁଟକ୍	୧୧୯
କାମ୍ବୋଡ଼ିଆ	୧୧୭
କାମ୍ବୋଜ ଅଧିବାସୀ	୨୩୯
କାର୍‌ନେଜି. ଅଣ୍ଡ୍	୧୪୨
କାଲିଦାଶ	୪୭୭
କାଲେଡୋନିଆ	୧୨୯
କାର୍ଲ ମାର୍କ୍	୧୪୪
କାଶ୍ମୀର	୪୪୮

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
କିଞ୍ଚିତ୍	୮୯	କେନାଲ୍ ପାନେମା—	୨୧
କିରନର ଲାଜ୍	୧୪୫	,, କୋଷ୍ଠ—	୮୧୧
କିକେଟ୍ (ଖେଳ)	୮୨୦	,, ଓଏଲ୍‌ଶ୍	୨୨
କିମ୍ବେର୍ଲି ମୁକ୍ତ	୧୩୪	କେନିଆ	୧୦୭
କୁଲ୍‌ଡ୍, ଲୁଡ୍‌ର	୮୯୯	କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	୭୫୭
କୁଲ୍, କାପୁଟେଲ୍	୧୪୪	କେନ୍ଦ୍ରାପୁର	୫୩୪
କୁର୍ଗ	୩୨୩	କେପ୍ ପଥ	୪୭
କୁମାରୀ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୨୭	କେପ୍ ରବି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ	୧୨୫
କୁଜଙ୍ଗ	୬୯୨	କେରଳ (ଦେଶ)	୨୭୨
କୁମ୍ଭମେଳା	୫୩୭	,, (ଲୋକ)	୪୭୪
କୁଶସ୍ଥଳୀ	୨୭୨	କେରୁ, ହାଡ଼ି	୧୪୪
କୁପ, ଅଲପ୍ରେଡ୍	୧୫୩	କେଲିଗ୍ ପ୍ୟାକ୍	୧୯୦
କେଣ୍ଟ	୧୪୪	କେଶବ ବଂଶ	୫୭୮
କେତେକ ଦେଶର ପତ୍ର		,, କୋଶଳ	୫୭୯
ପତ୍ରିକାର ହିସାବ	୨୦୭	,, କର୍ଣ୍ଣ	୫୮୦
,, ,, ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ—		,, ଜଳେକ୍ତା	୫୭୯
ଓ ନିର୍ବାଚନ ସମୟ	୨୧୦	,, ଯଜ୍ଞ	,,
,, ଜୀବନ ବାମା	୨୦୦	,, ଅନନ୍ତ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ	,,
,, ସ୍ଵାଧୀନ ଦେଶର—		,, ଲଳିତେନ୍ଦ୍ର	,,
ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ	୮୪୪	,, ବୁଦ୍ଧ	,,
,, କେତେକ ଦେଶର —		,, ଶୁଭକର	୫୮୦
,, ବିବାହରେ ବିଶାସ	୨୦୫	,, ବସୁକଲ୍	,,
,, ସ୍ଥାନର ପୌରାଣିକନାମ	୨୭୨	,, ଶିଶୁମାର	,,
କେଦାର କୁଣ୍ଡ	୭୨୭	,, ପୁରଞ୍ଜନ	,,
କେନାଲ୍ ଧୂସର —	୨୧	,, ବରହ	୫୮୦
,, କାବଲ	୨୨	,, ନୃପ	,,
,, କୋଦାର	୪୪୮	,, ମର୍ଦ୍ଦତ	,,
,, କ୍ଵାଲିନ୍—	୮୭୧	,, ଶାରଙ୍ଗ	୨୨

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
କେଶରୀ ମସ୍ତକ	୫୮୦
” ପୁରୁଣି	”
କୋକୋ ଦ୍ଵୀପରେ ଯଶପୁରୀ	୮୩୯
କୋଚିନ୍ ଗୁରୁନା	୧୧୭
କୋଶାଳ	୭୩୦
କୋରପୁଟ	୬୭୨
” କିଶୋରବୋର୍ଡ	୭୫୯
କୋଶଳ	୨୭୦
କୋସେଲ. ଅଲଗେକ୍	୮୯୮
କ୍ୟାସ୍ ପାଟିଫିକେଟ୍	୪୧୨
କମରପଲ. ଅଲଗର	୧୪୦

(ଖ)

ଖଣ୍ଡାଧଳ	୬୯୮
ଖଣ୍ଡପଡ଼ା	୬୫୦
ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି	୭୩୩
ଖନା	୮୮୨
ଖରସୁଅ	୬୫୬
ଖଲିକୋଟ	୭୦୭
ଖାଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ପର୍ବ	୭୬୬
ଖାରବେଳ	୪୮୪
ଖାଁ ଅବଦୁଲ ଗଫୁରଖାଁ	୫୫୪
ଖାଁ ବାହାଦୁର ଉପାଧ୍ୟାୟ	୬୮୭
ଖିଲପତି କମିଟି	୫୦୭
ଖିଲିନା ବଗ	୨୮୧
ଖେଳ କୌତୁକ	୮୧୮
ଖୋଦାଇ ଶିବମନ୍ଦିର	୫୦୯
ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସ୍ଥଳ ବିଦ୍ରୋହ	୫୯୩
ଖୋରସା	୬୫୯

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଖାସ୍ତାନ ଡାର୍ଥ	୨୨୩
” ପର୍ବ	”

(ଗ)

ଗଙ୍ଗବଣ	୫୮୧
ଗଙ୍ଗାରେ ସନ୍ତାନ ନିଷେଧ	୨୯୨
ଗଙ୍ଗାଧର ଓ ବଳଭଦ୍ର ଦେବ	୫୮୮
ଗଙ୍ଗୁର ମାଲ ବା ଲଗେଜ୍	୩୮୭
ଗଞ୍ଜାମ	୬୭୧
ଗରୁଡ଼ ପଣୀ	୮୯୩
ଗଲ୍‌ଫ୍ ଟ୍ରମ୍	୨୨
ଗଲ୍‌ଫ୍ରିଣ୍ଡ. ଅଲଗର	୫୯୮
ଗୁରୁମାନଙ୍କର ନାମ ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଠାରୁଦ୍ଵାର	୭
ଗାଏନା	୧୨୧
ଗାର୍ଗୀ	୪୮୧
ଗାଙ୍ଗପୁର	୬୪୧
ଗାଣପତ୍ୟ ଓ ଲଙ୍ଗୁଳି ଦଳ	୭୨୫
ଗାନ୍ଧି ମହାତ୍ମା	୫୩୨
ଗାନ୍ଧି ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧି	୫୧୪
” କପୁର ବାଣି	୫୭୦
ଗାମ୍ବିଆ	୧୦୩
ଗାମା ପହଲିମାନ୍	୫୩୯
ଗାବବଲ୍‌ଡ	୧୪୫
ଗାଲ୍‌ସ୍‌ପ୍ୟାକ୍	୧୪୭
ଗିନି (ଫସସୀ)	୧୧୮
” (ପର୍ବୁଗୀଜ)	୧୨୫
ଗ୍ରୀକ୍ ଜାତି	୫୦
ଗ୍ରୀନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୩୧

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଶ୍ରୀନ୍ ଭବର ସମୟସହିତ	
ଅନ୍ୟସ୍ଥାନର ଭୁଲନା	୮୩୭
ଶ୍ରୀସ୍	୭୦
ଗୁଆଟିମଲା	୯୧
ଗୁଆଡେଲସ୍	୧୨୧
ଗୁଆମ	୧୨୭
ଗୁଇଲ୍‌ଜର୍ମି. ଗୁଇଲ୍‌ସ୍	୮୯୯
ଗୁଇଲ୍‌ଦେଶ	୨୭୧
ଗୁଇଲ୍‌ସ୍ ମନ୍ଦର	୭୨୦
ଗୁପ୍ତହୃଦ ଓ ଅନ୍ୟମସ୍ତ୍ରୀ	୧୯
ଗୁମ୍ମା [ଭାରତର]	୮୭୦
ଗୁରୁକୁଳ	୫୧୧
ଗେସର୍	୩୧
ଗ୍ରୋଟ୍ ବ୍ରଟେର୍	୭୧
ଗ୍ରୋଟାଗାର୍ବୋ	୧୪୭
ଗ୍ରୋବଲ୍. ଉପନିକିର୍ତ୍ତ	୧୦୫
ଗୋଶେଲ୍. ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ	୫୩୩
ଗୋଶେଲ୍. ଅବନ୍ତକାବାଇ	୫୭୪
ଗୋଥେ	୧୧୭
ଗୋପାଳ ଭଣ୍ଡ	୭୩୭
ଗୋ, ମହିଷାସୁର ବେଲଭତା	୩୮୮
ଗୋଲ୍ କୋଷ୍ଟ	୧୦୩
,, ଫୁଥ୍	୧୪୫
ଗୋଲ୍‌ମ ଗ୍ରେର [ଖେଳ]	୮୨୯
ଗୌରାକୁଣ୍ଡ	୭୨୭
ଗ୍ୟାଲିଲିଓ	୧୪୫

(ଘ)

ଘୋଷ୍ଟ. ଅରବିନ୍ଦ	୫୫୪
,, ମୋଡେଲ୍	୫୫୨

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଘୋଷ ଲଲ ମୋହନ	୫୨୩
,, ଶ୍ୟାକାନ୍ତ	୭୧୭
,, ସାର ଶସ ବହାସ	୫୩୩

(ଚ)

ଚକ୍ରାର୍ଥ	୭୨୦
ଚୈଲ୍. ଭବନ୍‌ସ୍ତାନ	୧୪୩
ଚକୋପାଧ୍ୟାୟ କମଳାଦେବୀ	୫୭୩
ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ	୪୮୩
ଚନ୍ଦ୍ରସୟ	୭୪୪
ଚମ୍ପତିସୟ	୭୪୦
ଚୟନିକା	୮୫୧
ଚରକ	୪୭୭
ଚୁଙ୍ଗଡା ମେକାପ ବେଶ	୭୧୭
ଚୁଣିକ୍ୟ—	୪୭୮
ଚୁରସ୍ତାର. ବିଜୟ ସ୍ବରକ	୫୨୯
ଚୁର୍ଲ୍‌ସ୍. ଉକେନ୍	୧୪୭
ଚୁର୍ଲ୍‌ସ୍‌ପଲିନ୍	୧୪୭
ଚୁଲ୍‌ସ୍, ଅନନ୍ଦ	୫୩୫
ଚିଅ-ଓକିସେଲ୍	୧୪୭
ଚିକିଟି	୭୦୦
ଚିଠି ଫେରାସ୍ ଅଶିକା ନିୟମ	୪୧୧
ଚିନାମାନଙ୍କର ସ୍ବତନ୍ତ୍ରତା	୨୩୪
ଚିର ବସନ୍ତ	୩୫
ଚିକ୍ସି ଦେଶ	୯୨
ଚିଲିବାର ମାଛ ରସ୍ତା	୭୫୫
ଚୀନ	୮୨
ଚୀନର ଶବ୍ଦ ସଭାର	୨୪୨
ଚୀନ ସୁଧାସ	୨୪୭

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଚୈତ୍ୟାୟ. ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣମ୍	୫୫୭
ଚେନ୍ନୁରଲେନ୍ ଅଞ୍ଚେନ୍	୧୪୧
ଚେରସକ୍ୟ —	୨୭୨
ଚେସ୍ (ଦାବା)	୮୨୩
ଚୈତନ୍ୟ	୪୭୨
ଚୈତ୍ରବଣ	୫୭୮
ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ	୭୨୩
ଚୌଧୁରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ	୭୭୯
" ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ	୭୯୦
" ବିପିନ ବିହାରୀ	୭୯୬
" ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ	୮୦୬
ଚୌଧୁରୀ ସରଳା ଦେବୀ	୫୬୪

(ଛ)

ଛବିନାଟ —	୭୦୬
ଛମ୍ପୁ ଶୁଣିଅ	୭୧୭

(ଜ)

ଜଗଲ୍ଲୁ ପାଣ	୧୪୭
ଜଗତ୍ସୁରୁ	୫୩୭
ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର	୭୧୧
" ସେବକ	୭୧୭
ଜଗତର ରାଜନୈତିକ ବାଦ	୮୪୭
ଜନ୍ମ ନିଃସପ	୪୩୧
ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ (ଯାତ୍ରା)	୫୩୮
ଜମିନୀ —	୬୯
ଜୟକାର. ମୁକୁନ୍ଦ ରମସ୍ତ୍ରୀ	୫୫୬
ଜୟଦେବ	୪୭୮, ୭୩୫
ଜୟହରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ	୭୪୧
ଜୟଧର	୭୯୪

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଜରଡ଼ା	୬୯୬
ଜଳଚର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶବ୍ଦ	୮୯୩
ଜଳୀୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍	୩୫୨
ଜଗନ୍ନାଥ ସରକାର	୭୦୦
ଜାଞ୍ଜିବର	୧୦୧
ଜାହାଜ ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥାନ	୧୭୩
ଜିବ୍ରାଲ୍ଟର	୯୮
ଜାମ୍ପାନ	୮୯୭
ଜିଜେଲ୍‌ରେସ୍ କାର୍ଲ	୮୯୯
ଜିଲ୍ଲାବେର୍ଡ଼ (ଓଡ଼ିଶାର)	୬୬୦
" " ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ୭୫୨	
ଜିହ୍ଵା, ମହମ୍ମଦ ଅଲୀ	୫୫୫
ଜୀବନ ବାମା	୩୬୩
ଜୀବଜନ୍ତୁ ମାନକ ଦ୍ଵାରା	} ୮୪୧
ବର୍ଣ୍ଣାବଳ୍ପ ସ୍ମରଣ ।	
ଜୀବମାନଙ୍କ ପାରମାୟୁ	୮୪୦
ଜୁଆର ଗଡ଼	୧୦

" ବଛା	"
ଜୈନତୀର୍ଥ	୨୧୯
ଜୈନଧର୍ମ	୨୧୮
ଜୈନସର୍ବର ଭାଲିକା	୨୨୦
ଜୈନ ରାଜତ୍ଵ ଓ	} ୫୭୭
ମୌର୍ଯ୍ୟ ବଣ	

(ଡ)

ଡଲ୍ଲଟ୍‌ସ୍	୧୪୮
ଡକିଂ	୧୧୬
ଡାଟାନଗର	୪୪୭
ଡାଟା. ସାର ଜେମ୍ ସେଦଜା	୫୪୯
ଡାଙ୍ଗା	୧୧୨

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଟାଙ୍ଗାଲନିକା	୧୦୫
ଟିକ୍‌ଟିକ୍ କାଢ଼	୫୧
ଟିପ୍ପୁ ସୁଲତାନ	୪୯୨
ଟିମୋର	୧୨୫
ଟୁଟାନ୍ ଖାମେନ୍ ,, ,, ସମାଧି }	୧୪୯, ୮୪୮
ଟୁନିସ	୧୧୮
ଟେନିସ୍ (ଖେଳ)	୮୧୯
ଟେନିସନ୍ ଅଲପ୍ରେଡ୍	୧୪୨
ଟେମସ୍ ନଦୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ	୨୫୪
ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ (ଭାରତର)	୪୦୫
ଟେଲିଫୋନ (,,)	,,
ଟେଣ୍ଟିନାଲନ (ଖେଳ)	୮୨୮
ଟୋଗଲକ୍ ବଣ	୨୮୧
ଟୋଗୋ	୧୧୯
ଟୋଗୋ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୦୭
ଟ୍ରାଫାଲ୍‌ଗାର୍ ସୂକ୍	୧୩୪

(୦)

ଠଗ ଦମନ	୨୯୩
--------	-----

(ଡ)

ଡଅକ୍ ପ୍ଲାନ	୧୯୧
ଡର୍ ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପ	୧୨୩
ଡର୍ ପଶ୍ଚିମଭାରତୀୟ ଦ୍ଵୀପ	୧୨୪
ଡମପଡ଼ା	୨୯୪
ଡାହୋମେ	୧୧୯
ଡି. ଭାଲେସ	୧୪୯
ଡିମୋସ୍ଟେନିସ୍	୧୪୯
ଡିଣ୍ଡଲଡା. ଗ୍ରାଜିଆ	୯୦୦

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଡୁନାଣ୍ଡ. ହେନେସ	୮୯୭
ଡେଲ୍ ଲେଟର ଅଫିସ୍	୪୧୨
ଡେନ୍‌ମାର୍କ	୭୦
ଡୋମିନିକାନ୍	୯୨
ଡୋଲଫିସ୍. ଡାକ୍ତର	୧୫୦

(ଡ)

ଡଗଡମାଳୀ	୩୭୮
ଡେକାନାଲ	୨୩୭

(ଡ)

ଡଗ୍‌ଜିନ	୮୨୪
ଡୟାବ୍‌ଜା. ବଦରୁଦିନ୍	୫୨୭
ଡାକମହଲ	୪୪୪
ଡାମ୍ପେ. ଶ୍ରୀମଦ ବଳବନ୍ତ	୫୫୩
ଡାମ୍ପେ. ରମାବାଇ	୫୫୩
ଡାଲରେର	୨୪୩
ଡାଲରେରର ସୁଶୀମାର୍କ	୨୪୪
ଡଗିରିଆ	୨୪୮
ଡବ୍‌ଡ କଥା	୧୨୯-୮୯୭
ଡବ୍‌ଡ ସାଢ଼	୨୩୯
ଡରଗ ମହଣ ଓଜନର ମାଛ	୮୩୯
ଡଲକ ବାଲଗଜାଧର	୫୪୭
ଡ୍ରୀନିବାଦ୍	୧୦୯
ଡ୍ରୁବନ ସଙ୍ଗିଦାନନ	୭୨୭
ଡୁକାସମ	୪୭୪
ଡୁରସ୍	୮୦
ଡୁସାର ରେଣା	୧୦
ଡୁଗାୟ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ	୩୮୫

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ତ୍ରେତା ଯୁଗ	୪
ତୈଳଙ୍ଗ ସ୍ଥାପନା	୪୯୫
ତେଜର ମଲ୍	୪୯୦
ତୋପସଲ୍ଲମ୍ବି	୫୮

(ଥ)

ଥାମ୍ବାଇଲ୍ ମୂଳ	୧୩୩
ଥୁର୍ବକପିକାଲ୍ ସୋସାଲ୍	୫୦୪

(ଦ)

ଦକ୍ଷିଣ ଶୁଭାଳକ	୭୧୭
ଦତ୍ତ. ସର୍ବସମ୍ପର୍କରତ୍ନ	୫୨୦
ଦୟାଧର	୭୧୭
ଦର୍ପଣୀ	୨୯୨
ଦଳିଲ୍ ଅଦରେ ପାଣିଦେ	୨୮୨
ଦଶପଲ୍	୨୪୦
ଦଶହରା ଯାତ୍ରା	୫୩୮
ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକା	୧୦୨
” ବେତେସିଆ	୧୦୨
” ପଶ୍ଚିମ ଅଫ୍ରିକା	୧୦୭
ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ	୪୪୭
ଦାନ୍. ଶ୍ରୀରାମକବି ପ୍ରସାଦ	୭୮୯
ଦାନ୍ତ	୧୫୦
ଦାସବଣ	୨୮୦
ଦାଣ୍ଡ. ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ	୭୭୭
” ସମତନ୍ତ୍ର	୭୮୧
” ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ	୫୪୭
” ହରିହର	୭୮୦
” ମୁକ୍ତିମୂର	୭୪୩
” ପଦ୍ମ, ସଂ	୫୪୭-୫୭୨

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଦାଶ ବ୍ରଜ ସୁନ୍ଦର	୭୮୧
” ଚିତ୍ରରଞ୍ଜନ	୫୨୩
” ବସୁ	୭୪୦
” ସ୍ବୟଂ ଦାମୋଦର	”
” କାଉଁର	”
” ଚିତ୍ରନାୟକ	”
” ବନମାଳୀ	”
” ବଳରାମ	୭୩୭
” ଦାଶରଥ	୭୪୩
” ଦାଶରଥ	୭୪୧
” ଭ୍ରମ	”
” ଅର୍ଜୁନ	”
” ଯଶୋବନ୍ତ	”
” ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର	”
” ନୀଳାମ୍ବର	”
” ହଳଧର	”
” ଅର୍ଜୁ	୭୪୨
” ବସୁକଣ୍ଠ	”
” ଦାନକୃଷ୍ଣ	୭୩୭
” ଦାନବନ୍ଧୁ	୭୪୨
” କେଶବ	”
” କୃପାସିନ୍ଧୁ	୭୪୨
” ସମତନ୍ତ୍ର	୭୪୩
” ଶିଶୁ	”
” ଶ୍ରୀଧର	”
” ଜଗତ ମୋହନ	”
” କାହ୍ନୁ	”
” ଅରବିନ୍ଦ	”
” ଦ୍ଵାରକା	”

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ମାଗ ହରେକୃଷ୍ଣ	,,	ଦକ୍ଷୀ (ପ୍ରଦେଶ)	୩୨୪
,, ସମ	,,	,, (ସହର)	୪୪୧
,, ଦାନେଇ	,,	ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ୍‌ୱେ	୩୮୪
,, ଯଦୁପତି	,,	ଦ୍ଵିତୀୟ ଡିଭିଜନ	୭୩୭
,, ବୃନ୍ଦାବନ	୭୪୪	ଦୁଇପହରୀ ଧୂପ	୭୧୭
,, ମଧୁସୂଦନ	,,	ଦୁଇଗଡ଼ ବେଗ	୪୫
,, ଦାମୋଦର	୭୪୪	ଦେବ କାମାର୍ଣ୍ଣବ	୫୮୧
,, ଦେବଦୁର୍ଲ୍ଲଭ	୭୪୪	,, ଗୋପୀନାଥ	୫୮୮
,, ଶିଶୁଶଙ୍କର	,,	,, ଗୌରୀନାଥ	୫୮୧
,, ଅରୁଣାକର	୭୩୭	,, ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର	୪୮୭-୫୮୪
,, ଗୋବିନ୍ଦ	୭୩୮	,, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ	୫୮୪-୭୩୭
,, ଜଗନ୍ନାଥ ୪୯୪ + ୭୩୭		,, ଦିବ୍ୟସିଂହ	୫୮୮
,, ତ୍ରିପୁରାସ	୭୩୯	,, ନରସିଂହ	,,
,, କଳ୍ପଦ୍ରୁ	୭୮୯	,, ପ୍ରତାପ ନରସିଂହ	୫୮୩
,, ବନମାଳୀ	୭୯୨	,, ବାରକିଶୋର	୫୮୯
,, ଜଗନ୍ନାଥ ଏମ୍. ଏ	୭୯୭	,, ଜଳନ୍ଦର	୭୩
,, ମିଃ ଭୁବନାରମ୍ଭ	୭୮୯	,, ବଡ଼କୁମାର ବଳରାମ	୭୮୪
,, ସ୍ଵାମୀ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ	୭୯୯	,, ପୀତାମ୍ବର	୭୪୨
,, ରେ. ବ୍ରଜାନନ୍ଦ	୭୯୯	ଦେବୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳା	୭୮୧
,, ରଞ୍ଜକିଶୋର	୮୦୦	,, " ଅପର୍ଣ୍ଣା	୮୦୭
,, ଶମ୍ଭୁନାଥ ବିଦ୍ୟାଶାସ୍ତ୍ରୀ	୮୦୧	,, " କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ	୭୮୨
,, କାହ୍ନୁଚରଣ	୮୦୨	,, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମୟୀ	୭୮୨
,, ନନ୍ଦକିଶୋର	୮୦୮	,, ଦେବଦୃଢ	୪୮୧
,, ମିଃ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁମାର	,,	,, ବାସନ୍ତ	୫୭୦
ଦାସୀ ବୃନ୍ଦାବନ	୭୪୦	ଦେ. ମହାରାଜ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ	୭୯୦
ଦ୍ଵାପର ଯୁଗ	୪	ଦେଶର ବୁଦ୍ଧିବର	୫୫୭
ଦିନ ସତ୍ତ	୧୨	(୮)	
ମାନାମାଳ	୨୮୪	ଧରଣୀଧର	୭୩୪
		ଧରଣୀଧର	୭୯୨

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଧର୍ମପଣ୍ଡିତ ବିଷଣ ନାରାୟଣ	୫୩୮
ଧରଣୀ	୭୦୪
ଧୂମକେତୁ	୭
ଧୋୟା	୫୭୭

(ନ)

ନଅକ ଦୁର୍ଲ୍ଲିଖ	୨୧୦
ନକଲ ଦୁଧ	୮୪୧
ନକ୍ଷା	୮୩୦
ନଗର ଭୁବନେଶ୍ୱର	୩୦୨
ନଦୀର ବାଣ	୩୯
ନନ୍ଦବଣ	୫୭୭
ନନ୍ଦ. ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ	୮୦୭
ନରସିଂହ, ବାଳଦେୟୀ	୭୩୯
ନରସିଂହପୁର	୨୪୯
ନରମାଂସ ଭୋଜୀ ମାନବ	୨୩୩
ନରପତି	୨୮
ନରେନ୍ଦ୍ର ପୁଣ୍ଡିଣୀ	୨୧୯
ନରେନ୍ଦ୍ର ସାଧାରଣ	୭୮୪
ନୟାଗଡ଼	୨୩୨
ନକ୍ଷତ୍ର	୭
ନାଲକର ନ୍ୟା	୧୧୯
ନାଲକରଥ	୧୦୩
ନାଲକିତାଳ	୪୪୯
ନାଲକ, ସବେଜନା	୫୩୨
ନାନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର ଡାକ୍ତର	୧୫୧
ନାନକ	୪୭୧
ନାନକ ଶ୍ରୀପଦାୟ	୭୨୩
ନାୟର, ସର ଶଙ୍କରନ୍	୫୨୪

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ନିଆଁ ଛିଆଁ	୭୫୫
ନିଆସାଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୦୪
ନିଉ ଗିନିର ବାବର ଜାତି	୨୩୪
ନିଉ ହେବ୍ରୀ ଉପରବିକ୍ରାହପ୍ରଥା	୨୩୮
ନିଉଟନ୍	୧୫୧
ନିଉଜିଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୧୧
ନିଉଫାଉଣ୍ଡଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ଲବ୍ରେଟ୍‌ର	୧୦୮
ନିକାରଗୁଆ	୯୧
ନିର୍ମଳ ଭାରତ ଚରଣା ସଂଘ	୫୪୦
ନିଗ୍ରୋଜାତି	୪୮
ନିଜେ ବଡ଼ହେବା ଚଳୁଳୀୟ	୭୪୭
ନିର୍ବାସିତ ରାଜା	୫୮୮
ନିୟମିତ ନିବାସନ ପ୍ରଣାଳୀ	୫୪
ନିରାଶର ସଂଖ୍ୟା	୨୦୪
ନିରାଲ୍ ବୋର	୮୯୯
ନିଳିର	୨୩୭
ନୁହେଁ ହାମସନ୍	୧୫୧
ନୁତନ ଉତ୍କଳ	୨୫୩
ନିବାସନ ବିଭାଗ	”
” ରାଜନୈତିକ ବିଭାଗ	୨୫୫
” ବାହାରେ ଓ ଉପ ଓ ଉପ	୭୭୪
ନେପାଳ	୩୩୨
ନୋପେଲିୟନ୍	୧୫୦
ନେହେରୁ ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ	୫୩୧
ପଣ୍ଡିତ ଜହରଲାଲ	୫୩୫
ନେହେରୁ ଶ୍ରୀମତୀ କମଳା	୫୨୧
” ” ସ୍ୱରୂପସିନୀ	୫୭୦
” ଶ୍ୟାମ କୁମାରୀ	୫୨୨

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ନେଗୁଡ଼ି	୧୫୧
ନୋବୋଲ୍, ଅଲ୍‌ପ୍ରେଡ୍	"
" ପୁରସ୍କାର	୧୭୮
ନୋବୋଜା ଦାଦାଭାଇ	୫୩୫

(ପ)

ପରିଶ ସର୍ତ୍ତାଲ୍	୮୧୩
" ଭଦ୍ର	୮୧୭
ପଞ୍ଜାବ	୨୭୦, ୩୨୪
ପଞ୍ଜନାୟକ ଦାଶରଥ	୭୯୧
" ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ	୭୯୪
" ଭିକାରୀ ଚରଣ	୭୯୭
" ଭିକାରୀ (କବି)	୭୪୨
" ଡାକ୍ତର ବନବିହାରୀ	୮୦୫
" ଶ୍ରୀ କୃପାସିନ୍ଧୁ	୭୪୧
" ମାଗୁଣି	"
" ଗଦାଧର	୭୪୨
" ସୁମନ୍ତ	୭୪୩
" କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର	୭୪୪
" କୃଷ୍ଣ ଚରଣ	"
" ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି	"
" ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ	"
ପଟିଆ	୭୯୩, ୯୦୩
ପଟେଲ୍, ମିର୍ ମନିବେନ୍	୫୭୨
" ଭଟ୍ଟଲ୍ ଭାଇ	୫୭୮
" ବଞ୍ଜର ଭାଇ	୫୧୮
ପଠାଣ ଓ ମୋଗଲ ସୂକ୍ଷ୍ମ	୫୮୭
ପଣ୍ଡିତ ଭୂପତି	୭୪୩
ପାଣି ଛତା ପଣ୍ଡା ଓ ସେବକ	୭୧୭

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପତିତ ଜାତି ନେତା	୭୪୮
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍	୭୨
" ସାମ୍ରାଜ୍ୟ	୧୨୪
" ଦେଶର ପିଲା କାଶେରକା	୨୪୦
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍ ଭାରତ	୧୨୫
ପଦ୍ମିନୀ	୫୮୭
ପବନର ଗତି	୧୧
ପରିଜା. ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ	୭୯୧
ପରସା କବିଚନ୍ଦ୍ର ରଘୁନାଥ	୭୩୮
ପରସା ପଦ୍ମନାଥ	୭୩୯
ପଲିନେଶୀୟ ଜାତି	୪୮ + ୨୩୨
ପଣା	୮୨୧
ପଶୁପାଳକ	୭୧୭
ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ	୫୯୪
ପାଉଥୋଗୋସ୍	୧୫୨
ପାଟମାଡ଼ୀ	୪୫୦
ପାଟଣା	୭୧୮
ପାଟିପାଟୀ, ବନ୍ଦନାଥ	୭୪୨
ପାଟୀ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ	"
ପାଣିନୀ	୪୭୭
ପାଣିପାଗ	୩୫୩
ପାଣ୍ଡ୍ୟ ଓ ଗୋଲ ସକ୍ୟ	୨୭୨
ପାତଞ୍ଜଳି	୪୭୭
ପାତ୍ର. ପାର୍. ପର୍ବସମ	୮୦୯
ପାନେମା	୯୨
ପଲ୍ଲୀ	୪୮୭
ପାପନାଶିନୀ କୁଣ୍ଡ	୭୨୭
ପାରଳାଗେମତି	୭୯୭

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପାରସ୍ୟ	୮୩	ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରଧାନଓ ସାଗର	୧୭
ପାଣ୍ଡୁଗୁପ୍ତ	୯୪	ପୃଥ୍ବୀ ପ୍ରଧାନଓ ପ୍ରଶାଳୀ	୧୭
ପାଣ୍ଡୁକୃତ	୨୯୩	" " ହୃଦ	୧୮
ପାଣ୍ଡୁକାର୍ଯ୍ୟ	୧୦୧	" " ଜଳପ୍ରପାତ	୧୯
ପାଲୁର	୨୦୧	" " ନିର୍ମା	୧୯
ପାଳ. ବିପିନଚନ୍ଦ୍ର	୫୫୭	" " କେନାଲ	୨୧
ପାଲ୍ଲବହୃଦ	୨୪୭	" " ଦ୍ଵୀପ	୨୩
ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ସମିତି	୮୯୪	" " ପ୍ରବାଳ ଦ୍ଵୀପ	୮
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଭାରତୀୟ	୩୦୯	" " ଅନୁଷ୍ଠାନ	୨୪
ପାର୍ଶ୍ଵ ବା ଜଗତ୍ସୁର ଧର୍ମ	୨୧୫	" " ଶୋକକ	୨୦
ପିଣ୍ଡର ଦମନ	୨୯୩	" " ମରୁଭୂମି	୨୫
ପିତୃପତ୍ର ମେଳା	୫୫୭	" " ପର୍ବତ	୨୫
ପିଙ୍ଗପଙ୍ଗ	୮୨୦	" " ଶକ୍ତିକ ଦ୍ରବ୍ୟ	୩୭
ପିଣ୍ଡବିହାରୀ	୧୫୨	" ବେଶୀ ତୋପାନ ସ୍ଥାନ	୩୭
ପୃଷ୍ଠା	୭୧୦ + ୪୫୦	" ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ବାୟୁର ନାମ	୩୮
ପୃଷ୍ଠା କିଛି	୫୫୭	" ସାମୁଦ୍ରିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପଥ	୪୮
ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନ	୭୧୮	" ପ୍ରଧାନଓ କନ୍ଦର	୪୧
ପୃଷ୍ଠାରେ ମଠବାଡ଼	୭୨୧	" ନଗର ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା	୪୨
ପୃଷ୍ଠା	୪୮୩	" ସର୍ୟ ଓ ଅସର୍ୟ ଜାତି	୪୮
ପୃଷ୍ଠାରେ ନାଗପୁଣ	୭୪୧	" ପ୍ରଧାନଓ ଧର୍ମ ବଳମ୍ବୀ	୫୨
ପୃଷ୍ଠା ଦେଶ	୨୭୧	" ପ୍ରକଳିତ ଭାଷାର ସଂଖ୍ୟା	୫୩
ପୃଷ୍ଠାମତ୍ର	୫୭୭	" ପ୍ରଧାନ ଭାଷା ଭାଷୀ ସଂଖ୍ୟା	୫୩
ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭାଷାକୋଷ	୮୧୭	" ସୁଦୃଢ଼ମ ସ୍ଵାଧୀନରାଜ୍ୟ	୯୫
ପୂର୍ବେ ଉଲ୍ଲେଖରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୂଲ୍ୟ	୨୦୮	ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି	୧୪୦
ପୃଥ୍ବୀ	୧୨	" ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ	୧୭୦
ପୃଥ୍ବୀର ମହାଦେଶ	୧୫	" ଡାକ ବିଭାଗ	୧୭୩
ପୃଥ୍ବୀର ମହାସାଗର	୧୭	" ରେଲ ବିଭାଗ	୧୭୪

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପୃଥ୍ବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର		ପୃଥ୍ବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର	୪୮୫
ରେଲଲାଇନ୍ ୧୭୫		ପୃଥ୍ବୀର	୧୫୭
,, ଦୀର୍ଘତ୍ୱମ ରେଲପାଥମ୍ ୧୭୭		ପୃଥ୍ବୀର	୧୦
,, ଦୀର୍ଘତ୍ୱମ ରେଲ ପୋଲ ୧୭୭		ପୃଥ୍ବୀର ବାଣ	୨୮୩
,, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନ କୁଳର ୧୯୭		ପୃଥ୍ବୀର କୋ	୧୭୭
,, ବିଶିଷ୍ଟ ଉପାଦାନ କାଳର		ପୃଥ୍ବୀର	୭୮
ପଦାର୍ଥ ୨୦୧		ପୃଥ୍ବୀର (ଭାରତ)	୩୮୮
,, ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଭୂମିଦ ଜାତ		ପୃଥ୍ବୀର (ଖେଳ)	୮୨୫
ପଦାର୍ଥ ୨୦୨		ପୃଥ୍ବୀର ସେବାୟତ ବ୍ୟାଙ୍କ	୪୦୯
,, ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଲେଖକଙ୍କ ଅଧ୍ୟୁ ୨୦୭		ପୃଥ୍ବୀର କଳା ଓ ଭୂମି ୫୭୫	
,, ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କୌରଳ ୨୦୭		,, ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗ	୨୦୭
,, ସୁନା ଓ ଲୁହା ୨୦୮		ପୃଥ୍ବୀର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ	୫୩
,, ଅମ୍ଳ ୨୧୧		ପୃଥ୍ବୀର ଭୂମି	୨୮୮
,, ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ୨୧୧		,, ଶ୍ରେଣୀ ରେଲ୍‌ୱେ	୩୮
,, ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ୫୩		ପୃଥ୍ବୀର ନିର୍ମାଣ ବିଧି	୭୧୮
,, ସାମାଜିକ ନୌଶକ୍ତି ୫୪		ପୃଥ୍ବୀର ଦେଶର ସୈନ୍ୟାବଳୀ ୫୭	
,, ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ବିବରଣୀ ୭୧		,, ଦେଶର ସୈନ୍ୟାବଳୀ ୫୭	
,, ଭୂଗୋଳ ୮୫୫		,, ଭୂମିକମ୍ପ ଓ ଭୂମି	
,, ସୁନା ଓ ପଦାର୍ଥ ୮୫୫		ପୃଥ୍ବୀର ବିବରଣୀ ୩୩	
,, ବଡ଼ ପ୍ରସ୍ତୁତାଗାର ୮୫୭		,, ଅଗ୍ନି ବିପ୍ଳବ ୨୯	
,, ସିନେମା ୮୫୭		ପୃଥ୍ବୀର କାଳ	୪୮୨
,, ବୃହତ୍ତମ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ୮୫୯		ପୃଥ୍ବୀର ରାଜ୍ୟ	୫୩୪
,, ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାସାଦ ୮୬୩		ପୃଥ୍ବୀର ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର	୭୭୭
,, ଅଗ୍ନି ଅଗ୍ନି ୮୬୪		ପୃଥ୍ବୀର	୮୭୩
,, ରେ କେଉଁଠି ବେଶୀ ବଣ ୮୭୩		ପୃଥ୍ବୀର ମହାସାଗର ପଥ ୪୦	
,, କେତେକ କାଳସ୍ଥାପନ		ପୃଥ୍ବୀର ମହାସାଗରର ରାଜ୍ୟ ୧୧୨	
ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀ		ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷତ୍ତ୍ୱର	୨୭୧
କେତନ ୮୭୫		ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷତ୍ତ୍ୱର	
ବିଭିନ୍ନଦେଶର ଦିନରାତି ୩୪		ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷତ୍ତ୍ୱର (ଭାରତ) ୩୩୯	

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାୟତ ନିର୍ବାଚନ —	
ପ୍ରଶାଳୀ ୩୪୫	
,, ଅର୍ଥମାନଙ୍କର ଅସବର୍ଣ୍ଣ	
ବିବାହ ୪୭୨	
,, କାଳରେ ଅନ୍ୟଜାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ	
ହେବା ୫୩୭	
,, ଉତ୍କଳର ବାଣିଜ୍ୟ ଓ	
ଉପନିବେଶ ୫୯୭	
,, ଉତ୍କଳର ଚତୁଃସୀମା ୫୯୭	
,, ,, ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧି ୬୦୨	
,, ,, ଶାସନ ପଦ୍ଧତି ଓ	
ଭୂସତ୍ତ୍ୱ ୬୦୩	
,, ଲକ୍ଷମସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ୬୦୮	
,, ସାଧକ ଓ ମହାତ୍ମା ୭୨୫	
ପ୍ରାସାଦ ଓ ମନ୍ଦିର (ଭାରତ) ୪୭୦	
ପ୍ରିନ୍ସ ଓ ଡୋରସ୍ ମାର୍କ ୧୫୨	

(ଫ)

ଫକଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୦୮
ଫସ୍ ଫର୍ଣ୍ଣିଚ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୫୩
ଫରସୀକ ଭାରତ ଅଗମନ	୨୮୪
ଫରସୀ ଶକ୍ତି ବିପ୍ଳବ	୧୭୭
,, ସାମ୍ରାଜ୍ୟ	୧୧୪
,, ଅଧୀକୃତ ଭାରତବର୍ଷ	୧୧୫
,, ସୂତାନ୍	୧୧୮
,, ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପନିବେଶ	୧୨୧
ଫରତୁସି ଅବୁଲ୍	୧୪୧
ଫରୋଜ୍ ଶାହ ମାସୁଲ୍	୪୧୪
ଫିଲମାନଙ୍କର ତୈଳ ଅଂଶ	
ସରମାଣ ୮୩୮	

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଫାସି ନଥିବା ଦେଶ	୮୪୮
ଫିଜା	୧୧୧
ଫିଜା ଦ୍ୱୀପର ସାତଜାତି	୨୩୭
ଫିନ୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୭୫
ଫିନିସିଆ ଜାତି	୫୦
ଫିଲିପାଇନ୍ ଦ୍ୱୀପ ପୃଷ୍ଠା	୧୨୭
,, ,, ର ବିବାହ ପ୍ରଥା	୨୩୯
ଫିସର. ଏମିଲ୍	୮୯୭
,, ହାନସ	୯୦୦
ଫୁଟବଲ୍ [ଖେଳ]	୮୫୮
ଫ୍ରାନ୍ସ	୨୮
ଫ୍ରାନ୍ସ ଅନାଟୋଲି	୧୮୨
ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରୁସିଆ ଯୁଦ୍ଧ	୧୩୪
ଫ୍ରାଙ୍କଲିନ୍	୧୫୩
ଫ୍ରାଙ୍କ କେଲଗ	୧୫୩
ଫ୍ରାଙ୍କ ଡେମସ୍	୯୦୦
ଫ୍ରେଡ୍ ରିକ ଉଇଲ୍ ହେଲମ୍	୧୫୩

(ବ)

ବସୁଭୂତ	୩୨୨
ବର୍ଗୀ ଦମନ	୨୯୩
ବଜାଦେଶ	୨୭୧
ବଜା ବହାଗ	୩୨୧
ବଜାରର ଲବନ ବଟୁଟାକ	
ଲଣିତ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ମୂଲ୍ୟ	୪୭୨
ବଜାୟ ସାହୁକାରୀ ପରିଷଦ	୪୩୪
ବଜାର ଦର (ପୂର୍ବକାଳର)	୩୪୭
ବଜ୍ରଜେନା ବ୍ରଜନାଥ	୭୪୨
ବଜ୍ରଜିତ ସବୁର ସର୍ୟ ସୂଚ୍ୟା	୩୩୮

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
କଳଗତ	୭୦୦	ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର	୮୪୦
ବଡ଼ଶେମଣ୍ଡି	୬୯୯	ବାୟୁଦେବ ଶାସ୍ତ୍ରୀ	୪୭୪
କଡ଼ାମା	୬୪୫	ବାବିଲନ୍ ଜାତି	୫୦
କମ୍ବେ ନଗର	୪୪୦	ବାମଣୀ	୨୪୨
କମ୍ବେ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସ	୩୨୨	ବାରବା ଡେପୁ	୧୯୯
କମ୍ବେ ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ		ବାରବାଟି ଦୁର୍ଗ	୨୦୧
ସମିତି	୫୦୫	ବାଗଣସୀ	୨୭୦
ବଣାର	୬୨୪	ବାରୁଣୀ [ପାତ୍ର]	୫୩୮
ବଣିକ ସଂଘ	୫୦୫	ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲା	୬୨୯
ବର୍ମାଜା	୧୦୮	,, ସଦର ସବ୍ଡିଭିଜନ୍]	୬୫୮
ବରଫ ନଦୀ	୨୦	ବାଲିଡ୍ରୀପର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦାର	୨୪୧
ବରରୁଗ	୪୬୭	ବାଲ୍ମୀକି	୪୭୭
ବରହ ମେହର	୪୭୪	ବାସୁକେଟ୍ କଲ୍	୮୨୫
ବଲ୍‌କାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ	୧୩୫	ବାହାର ଗରବଡ଼ୁ	୭୧୮
ବଲ୍ ଡୁଇନ୍	୧୫୪	ବାହାଦୁର ନବାବ ମହମ୍ମଦ	୫୩୨
ବଲ୍‌ଭିଆ	୯୩	ବାହାମା	୧୦୯
ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ ସ୍ମରେନ୍ଦ୍ରନାଥ	୫୨୧	ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ	୪୮୩
ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ ଉପେଶଚନ୍ଦ୍ର	୫୧୮	ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜ	୫୫
ବଳ ନନ୍ଦକିଶୋର	୭୭୯	,, ,, ବାଣିଜ୍ୟ ଜାହାଜ	୫୫
ବସୁ ଅନନ୍ଦ ମୋହନ	୫୦୯	,, ଦେଶର ଉଡ଼ାଜାହାଜ	୫୮
ବସୁ କୁପେନ୍ଦ୍ରନାଥ	୫୩୦	,, ମୁଦ୍ରା ଓ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରା	୫୮
ବହୁ ବୃଷ୍ଟିର ସ୍ଥାନ	୨୨	,, ଦେଶର ଦୈନିକ ଅୟ	୧୯୯
ବାରବର	୧୫୩	,, ,, ବାର୍ଷିକ ଅୟ	୨୦୦
ବାରବେଲ୍‌ର ଦଶଅକ୍ଷର	୨୨୩	,, ,, ଧାନ ଓ ଗହମଜମି	୨୦୩
ବାବ୍	୪୮୦	,, ଦେଶାଗୁର ଓ ଲୋକାଗୁର	୨୩୨
ବାଜର ପ୍ରେଡ୍ ରିକ	୮୯୮	,, ଦେଶର ବିବାହ ବୟସ	୨୪୫
ବାଣି ଗ. ଗ୍ରାଣ୍ଟ	୯୦୦	,, ପ୍ରଦେଶର ଶବ୍ଦକଡ଼ାଶିଷିତା	୨୧
ବାଣିରକ୍ଷ	୪୭୭, ୪୭୮	,, ସହରର ଶିଶୁମୂର୍ ସଂଖ୍ୟା	୩୨୮
		,, ସ୍ଥାନରଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅନୁସଂଖ୍ୟା	୩୭୮
		,, ଦେଶର ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ନାମ	୩୫

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ବିଦାର୍	୨୭୧	ବେକୁଏରେଲ୍. ହେନେସ	୮୯୭
ବିଦ୍ୟାଧର ଲେକନାଥ	୭୪୧	ବେଡେନ୍ ପାର୍ଥସଲ	୧୫୩
ବିଦ୍ୟାବନ୍ଧୁ ନୀଳମଣି	୭୮୪	ବେରୁଆନାଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୦୫
ବିଦ୍ୟାସାଗର ଶରୀରଚନ୍ଦ୍ର	୫୪୫	ବେଜାଜ୍. ଜମୁନାଲଲ	୫୫୮
ବିନ୍ଦୁସାର	୪୮୩	ବେନାବେଣ୍ଟି. ମାର୍ଟିନେଜ	୯୦୦
ବିନ୍ଦୁସାଗର	୨୨୭	ବେଲ୍‌ଫାର୍ ଆର୍ଲ	୧୪୨
ବିନ୍ଦୁସେନ	୮୨୭	ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍	୭୦
ବିନା ସମର୍ପଣ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ	୮୫୧	ବେଲ୍‌ଜିୟାନ	୩୨୧
ବିନାଗୁଳକରେ ବ୍ୟୋମଜ୍ଞାନ	୮୪୦	ବେରଂ. ଏମିଲ	୮୯୭
ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଏକ୍ସଟେରା ଓ ଲିଓ	୮୭୭	ବେସୁଟୋଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୦୫
ବିଲ୍‌ଡେ ଫେରନ୍ତା ଉଲ୍‌ଲୀୟ	୭୪୫	ବେଶାନ୍ତ ଶ୍ରୀହତା ଅନା	୫୩୧
ବିଲ୍‌ଡେ ପଲିଆ ମେଣ୍ଟ	୨୭	ବେମ୍‌ବଲ୍ (ଖେଳ)	୮୨୪
ବିଲ୍‌ଆର୍ଡ (ଖେଳ)	୮୨୭	ବେଂଦଶିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ	୩୭୩
ବିଶ୍ୱାସରତ୍ନ	୫୧୦	ବେଞ୍ଜାମିନ ଡିଜନ ଓ ମାପ	୨୦୮
ବିହାର	୩୨୨	ବେଢେଶିକ ଏସ୍ପାରମନିଅର୍‌ର	୪୧୪
ବିକ୍ରମ ପ୍ରତ୍ୟାଶ୍ୟାନରେ ମୂରୁ	୨୨୭	ବେଢେଶିକ ଇନ୍‌ସିଡର	୪୧୫
ବିରଜ	୭୦୭	ବେଢେଶିକ	୪୧୫
ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ	୫୫୦	ବେଢେଶିକ ଶ୍ରୀ ମାଗୁଣି ପ୍ରଭା	୮୦୪
ବିଷୟାସ	୪୮୧	ବେଶାନ୍ତ ମେଳା	୫୩୮
ବିଶ୍ୱନାଥ ଶୁଣିଆ	୭୩୭	ବେଞ୍ଜିଓର ଇଉକିଟ୍ ଲାଭ	୨୩୪
ବୁଅର୍ ପୁର	୧୩୫	ବୋଥା. ଜେନେରଲ	୧୪୮
ବୁକ୍ ପୋଷ୍ଟ	୪୦୯	ବୋପଦେବ	୪୭୭
ବୁଦାସମ୍ବର	୨୯୪	ବୋଷ. ଅନନ୍ତ ଲଲ	୭୮୫
ବୁଦ୍ଧାଦିବ	୪୭୮	ବୋଜାଜା ନ୍ୟୁଥ	୭୯୨
ବୁଦ୍ଧାନ. ଅଭିଭାବ	୯୦୧	ବୁଦ୍ଧାବିଭାବ	୫୫୮
ବୁଦ୍ଧଗଣିଆ	୭୪	ବୋସା. ଜଗନ୍ନାଥ ଚନ୍ଦ୍ର	୫୪୯
ବୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ପରମାୟୁ	୮୪୦	ବୋଇପର୍ମ	୨୨୦
ବୁଦ୍ଧବନ	୧୫୩	ବୋଇପର୍ମ	୨୨୧

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
ବୌଦ୍ଧ ପର୍ବଦିନ	୨୨୧
,, ସାଧକ ଦାପକର	୪୯୩
ବ୍ୟାଗେଟେଲି	୮୨୪
ବ୍ୟାଭମିଶ୍ଟନ୍ (ଖେଳ)	୮୨୧
ବ୍ୟାସଦେବ	୪୭୭
ବ୍ରତକାଷ୍ଠି	୯୦୧
ବ୍ରହ୍ମସି ପ୍ରଦେଶ	୨୨୯
ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶର ଶବ ଶକ୍ତାର	୨୪୩
,, ,, ନାସ	୨୪୪
ବ୍ରହ୍ମଦେଶ	୩୨୨
ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ	୨୨୯
ବ୍ରାହ୍ମନ୍, କାର୍ଲ ଫର୍ଡିନାଣ୍ଡ	୮୯୮
ବ୍ରାଗ. ହେନେସ	୮୯୯
ବ୍ରାଜଲ	୯୩
ବ୍ରାହ୍ମସମାଜ ଓ ସ୍ବପମୋଦନ	୫୦୩
ବ୍ରାହ୍ମ. ଅବିଷ୍କାରକ୍ ୧୪୨, ୧୮୩	
ବ୍ରାହ୍ମ ସ୍ବଗ	୨୮୫
,, ପୁରୀର ଭାରତର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୨୯୧
,, ଶାସନ ପଦ୍ଧତି	୨୯୪
,, ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶ (ଭାରତ)	୩୨୦
ବ୍ରାହ୍ମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସେନ୍ଦ୍ରମଳ	
ଓ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ୧୭	
,, ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦେଶ ୯୮	
,, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ	୯୯
,, ସୋମାଲି ଲ୍ୟାଣ୍ଡ	୧୦୧
,, କାମେରୁନ୍	୧୦୨
,, ଗାମ୍ବୁଆ	୧୦୮
,, ହଣ୍ଡୁସ୍	୧୦୮
ବେକ୍ କର୍ଣ୍ଣି	୩୮୨

ବସୟ	ପୃଷ୍ଠା
(ଭ)	
ଭକ୍ତ ଚରଣ ଦାସ	୭୩୭
ଭର୍ଜିଲ	୧୫୪
ଭଞ୍ଜ, ଗୋପାଳ	୭୩୮
,, ନୀଳାମ୍ବରୀ	୭୩୯
,, କପେଦ	”
,, ଗୋବିନ୍ଦ	୭୪୧
,, ଯଦୁମଣି	”
,, ବଳଭଦ୍ର	୭୨୪
,, ଧନଞ୍ଜୟ	”
ଭଟ୍ଟ କୁମାରଲ୍	୭୧
ଭଣ୍ଡାରକର ଗବେଷଣା, ଗୁଡ଼	୫୧୦
ଭଦ୍ରା ସରକାର	୨୦୦
,, ସଚ୍ଚିଦ୍ରାଜନ୍	୨୫୮
ଭବରୁଦ୍ଧ	୪୭୮
ଭଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ	୨୭୭
ଭଗ୍ୟବତୀ ଜନନୀ	୮୪୯
ଭାନୁସଦାକ	୫୮୩
ଭାନୁମତୀ	୮୨୨
ଭାରତର ଚତୁର୍ଥାମା	୨୫୮
” ସେନ୍ଦ୍ରମଳ	୨୫୯
” ଲୋକସଂଖ୍ୟା	”
” ପ୍ରଧାନ ୨ ପର୍ବତ	୨୨୦
” ଗିରି ସଙ୍କଟ	୨୨୧
” ନଦୀ ଓ ଉପନଦୀ	୨୨୨
” ଦ୍ରୁପ	୨୨୪
” ଜଳପ୍ରପାତ	”
” ମରୁଭୂମି	୨୨୫

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଭାରତର ଅନୁସୂଚିତ	୨୭୫	ଭାରତର ପ୍ରାଦେଶିକ ଅସୁବ୍ୟବସ୍ଥା	୩୩୭
" ଭୂମିକମ୍ପ	"	" ସହର	୩୪୦
" କେନାଲ	୨୭୭, ୨୦୧	" ବନ୍ଦର	୩୪୩
" ସଡ଼କ	୨୫୭	" ପଲ୍ଲୀ	"
" ଭୂଷା	୨୬୮	" ଜେଲ୍	୩୫୦
" ପ୍ରଧାନ ଭୂଷା ଭୂଷା	"	" ଗାର୍ଜୀ	୩୫୧
" ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମବଳ୍ଲମ୍ବୀ	୨୫୯	" ବାହାରେ ଭାରତ ଗୁଡ଼ି	୩୫୧
" ପ୍ରାଚୀନ ରାଜ୍ୟ	"	" କୃଷ୍ଣବେଶୀ-ଫଣ୍ୟା	୩୫୯
" ଐତିହାସିକ ଘଟନା	୨୭୩	" ପାଗଳ	୩୬୦
" ଫସିତ୍ତ ଇତିହାସ	୨୮୦	" କାଲ୍ ଓ ମୁକ୍ତ	"
" ନୂତନ ଶାସନ	୨୯୮	" ଅନ୍ଧ	୩୭୧
" ଦୈବ୍ ସେବେଟେସ	୩୦୦	" ଶଶି ଓ ଶଶିକା	୩୭୧
" ବଡ଼ଲଟ ଓ ଭାରତର ସୁ	୩୦୦	" ବାହାରେ ଭାରତର ସୁ	୩୭୫
" ପ୍ରଧାନ କର୍ମଗୁଣ୍ଡର ମା	୩୦୭	" ସ୍ତ୍ରୀ ଫଣ୍ୟା	୩୭୮
" ବଡ଼ଲଟକ କେତନ ଓ		" ସ୍ବାୟତ୍ତ ଶାସନ	୩୭୯
ଅନ୍ୟାଦେଶର ବଡ଼ଲଟକ		" ରେଲ୍ ବିଭାଗ	୩୮୧
କେତନ ଭୁଲନା	୩୦୭	" ମେଟର ଗାଡ଼ି	୩୮୨
" ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ	୩୦୯	" କୁଷି	୩୮୪
" ବଡ଼ଲଟ ଦସ୍ତର	୩୧୨	" ରୂଷିକର ରାଣଭାର	୩୮୫
" ବିରୁଷଲସ୍ତ	୩୧୫	" ଜମିର ଉର୍ବରତା	୩୮୬
" ହାଇକୋର୍ଟ	୩୧୬	" ଭୂମି ବିଭାଗ	"
" ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶର ହାଇକୋର୍ଟ		" ଶସ୍ୟପୋଷାପୋଷା ସେତ୍ତ	"
ଓ ଜଷ୍ଟିସ୍ ଫଣ୍ୟା	୩୧୮	" ସିନ୍ଦ୍ କୋନା	୩୮୭
" ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ୩୨୭-୩୨୮		" ଶତକଡ଼ା ବ୍ୟବସାୟନାମ	"
" ସ୍ବାଧୀନ ରାଜ୍ୟ	୩୩୨	" ଗୋରୁ ଇତିହାସ	"
" ବୈଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ	୩୩୪	" ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗ	"
" କେତେ ଜାତିବ୍ୟବସ୍ଥା	୩୩୫	ଓ ସେନା ନିବାସ	୩୯୮
" ସରକାର ଆୟ ବ୍ୟୟ	୩୩୬	" ନୌସୈନ୍ୟ ବାହନ	୪୦୨

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଭୂଗୋଳ	୯	ମଦିଗିକୁଣ୍ଡ	୭୨୭
ଭୂପତି କବି	୭୪୩	ମଲ୍ଲୀ	୪୮୨
ଭୂମିକାମ୍ପ	୩୧	ମହାତାବ ହରେକୃଷ୍ଣ	୭୭୭
ଭୂଗୁ	୪୭୪	ମହନ୍ତ ଗଦାଧର ସମାନ୍ତରା	୭୮୭
ବେକେଟରମଣି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର	୪୫୭	ମହାସ୍ୱଦ ଓ ଲସଲମ ଧର୍ମ	୨୨୪
ବେନିୟୁସଲ	୮୯	ମହାସ୍ୱଣୀ ଭକ୍ତୋଦୟକ—	୮
ଭୋଇ ଭ୍ରମ	୪୯୯, ୭୪୦	ଭାରତ ଶାସନ ଗ୍ରନ୍ଥ	୨୮୯
ଭୋଇ ଗୋବିନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାଧର	୫୮୪	ମହାସ୍ୱଣୀକ ଘୋଷଣା	୨୯୦
ଭୋଜ	୪୭୮	ମହାସ୍ୱଣୀ କୃତବିହାର	୫୭୧
” ବଣ	୫୭	ମହାସ୍ୱଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ	୭୮୦
ଭୋଜା	୧୧୮	ମହାନ୍ତ ଚିନ୍ତାମଣି	୭୭୮
ଭ୍ରମଣିକାଶ (ଉତ୍କଳର)	୭୫୧	” ପଦ୍ମଲୋଚନ	୭୯୨
(ମ)		” ଚନ୍ଦ୍ରମଣି	୭୩୭
ବିଭବତୀନାଥ	୧୧୯	” ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର	୭୭୯
ମଣପ	୨୭୦	ମହାପାତ୍ର ଭ୍ରମର ଚନ୍ଦ୍ର	୭୯୪
ମଜୁମଦାର ଅମ୍ବିକାଚରଣ	୫୨୮	” ଭଗବତ-ପ୍ରସାଦ	୮୦୨
ମଣି-ସିନ୍ଧୁ	୯୦୦	” ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୮୦୩
ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ	୪୮୧	” ହରେକୃଷ୍ଣ	୭୪୧
ମଧୁର କାଶୀ	୪୮୨	” ଯଦୁମଣି	୭୪୪
ମଧୁପୁର	୭୯୪	” ଗଦାଧର	୭୩୮
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବେଗର	୩୨୩	ମହାସ୍ୱର ଯୁକ୍ତବଳ	୭୦୨
ମନସେ ନାତି	୮୮	ମହାସ୍ୱର	୧୩୫
ମନାବେ	୯୫	” ରେ ମୃଗ ପରିମାଣ	୧୩୭
ମୟୁରଭଞ୍ଜ	୭୨୧	” ” ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଲୋକ	୧୩୭
ମରକୋ	୮୭	” ” ଶିବର ପରିମାଣ	୧୩୭
ମରହଟ୍ଟା ଅଗ୍ରଦାୟ	୨୮୩	ମହାବୀର	୪୭୯
ମରହଟ୍ଟା ବୀଜଦ	୫୮୯	ମହାକଳେଶ୍ୱର	୪୪୯
ମରହଟ୍ଟା ଦ୍ୱୀପ	୧୦୪	ମାରକେଲସନ୍ଦ ଆଲବର୍ଟ	୮୯୭